Mɨkánda Lorụ 'Bɨ Lomo Kɨ́ Dosị́ Éyị́ E

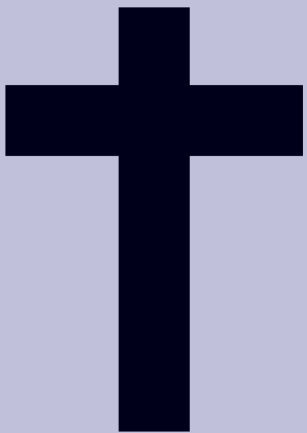

aka: MɨKÁNDA LORỤ 'BɨLOMO KɨDOSỊ́ ÉYỊ́ E New Testament

Mɨkánda Lorụ 'Bɨ Lomo Kɨ́ Dosị́ Éyị́ E

Baka: MɨKÁNDA LORỤ 'BɨLOMO KɨDOSỊ́ ÉYỊ́ E New Testament+

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Baka

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-04-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 26 Apr 2025
9ebc1b62-650d-5302-9391-27a31d140102

Contents

Dosị́ éyị́ e 1
Matáyo 92
Máriko 160
Lúka 205
Yiwáni 279
Moko 'bɨ 'yịmɨkása e 339
Róma 408
1 Korịndo 437
2 Korịndo 469
Galatíya 488
Éfeso 500
Phílịpo 510
Kolósayi 517
1 Tasalonịka 524
2 Tasalonịka 531
1 Timatíyo 535
2 Timatíyo 545
Tịto 553
Felemúna 558
Ébere 560
Yakóbo 584
1 Pétero 592
2 Pétero 601
1 Yiwáni 607
2 Yiwáni 614
3 Yiwáni 616
Yụ́da 618
'Dódoógụ 621

Dosị́ éyị́ e
Ledre gɨ ro bṵ́kṵ bɨ Dosị́ éyị́ e ní

Tónóne gɨ sɨmɨ kápita 1-11 bṵ́kṵ ba uku ledre gɨ ro dosị́ éyị́ e za mbá. Uku ledre gɨ ro ledre bɨ Lomo otoogṵ do sogo káṇgá ba kɨ́ éyị́ ga bɨ sɨmɨné ní mbá, kíngaya 'yịma'dí e bɨ oto yée káa do ngére e do éyị́ e za mbá ní. Bṵ́kṵ ba uku kpá ledre gɨ ro lúyú ledre kɨ́ 'do'dó ogụní do sogo káṇgá káa be 'di. Zɨ́a kpá úku ledre gɨ ro ngíti géyị tara e kɨ́ ngíti géyị sị́ do 'yị e ogụní káa be 'di, kɨ́ káa zɨ́ bɨ Lomo gelé Abarayáma gɨ sɨmɨ kúfú bɨ Yṵ́da ní kɨ́ bulúndu bulúndu née zɨ́ye ídíye 'yị ga bɨ kɨ́ ledreyé owóowó ní gɨ ro zɨ́ne 'dódo roko'bụné zɨ́ye gɨ ro zɨ́ye 'dódotátá a zɨ́ ngíti géyị 'yị e.

Kápita 12-50 uku ledre gɨ ro Abarayáma kɨ́ 'yị 'bɨ 'be ené e kpá kɨ́ ledre gɨ ro owṵ́ 'bɨ ené Isáka kpá kɨ́ ledre owṵ́ 'bɨ Isáka Yakóbo kɨ́ ledre owṵ́ 'bɨ ené Yakóbo kɨ́ owṵ́ ga bɨ 'bɨ Yakóbo sokó doa gbre ní, kíngaya gɨ ro Yoséfa. Bṵ́kṵ ba uku ledre kpá gɨ ro káa zɨ́ bɨ Lomo ndịsị lúrú bi kací 'yị ené ga bɨ kɨ́ ledreyé owóowó ní, abú nɨyí lá 'yị e ca dongará tṵ́'dṵ́ 'yị ga bɨ ndịsịní óto úndru bɨcayi lomo ní. Uku kpá ledre gɨ ro káa zɨ́ bɨ Lomo ndịsị óto komoné gɨ ro zɨ́ 'yị ené e ndịsị óto úndruné zɨ́ye ndịsịyé méngị ledre bɨ nɨ óto née zɨ́ne ídíne owóowó do komo 'yị e mbá ní.

Bṵ́kṵ ba, kɨ́ Ólṵ́ógụ kɨ́ Lévị e kɨ́ Ólo 'yị e, nda kɨ́ Gbre lorụ, Yṵ́da e ndịsịní ndólo yée “Lorụ e” togṵ́ wá, “Lorụ 'bɨ Mṵ́sa.”

Ledre gɨ ro Dosị́ éyị́ e

1 Dosị́ éyị́ e tonóní kóo káa, Lomo oto ere e kɨ́ do sogo káṇgá.
2 Do sogo káṇgá nɨ aka kóo tɨ́ lá nyáráne, éyị́ e ndaní kóo doa mbá wá,
zɨ́ mɨtụlụrụ ídíne dụṵ́ ne mbụṵ́ do mongṵ́ mɨkavu. Zɨ́ Lomo kóo ndịsịné
gámáne do iní née lá dụṵ́ ne.
3 Zɨ́ Lomo úku ledre kɨ́dí, “Bimɨóṇgó idí óṇgó.” Káa zɨ́ bɨ Lomo uku ní,
zɨ́ bi tɨ́ óṇgóne.
4 Zɨ́ Lomo ídíne kɨ́ rokinyi gɨ ro bimɨóṇgó, zɨ́a ífi dongará bimɨóṇgó e kɨ́
mɨtụlụrụ.
5 Zɨ́a ịfị́ ịrị bimɨóṇgó kɨ́dí, “Kadra” zɨ́ ịrị mɨtụlụrụ ídí 'bɨ ené “Ndụlụ.” Zɨ́
kadra útúne, zɨ́ bi áráne. Née go sịlị́ kịé'do.
6 Zɨ́ Lomo úku ledre kɨ́dí, “Bi fúó idí ídí gɨ ro zɨ́a ífi dongará iní kɨ́ ezené
iní.”
7 Née ní, zɨ́ Lomo óto bifúó. Zɨ́a ífi dongará iní bɨ 'dága kɨ́ wo bɨ do
káṇgá ní. Zɨ́a méngị roné tɨ́ kenée.
8 Zɨ́ Lomo ịfị́ ịrị bi bɨ 'dága ní kɨ́dí, “Ere.” Zɨ́ kadra útúne, zɨ́ bi áráne,
née go gbre sịlị́.
9 Zɨ́ Lomo úku ledre kɨ́dí, “Iní máa wo bɨ do káṇgá ní idí yóko roné do
bi kịé'do zɨ́ ngáká bi ídíne sága.” Zɨ́ ledre née méngị roné tɨ́ kenée.
10 Zɨ́ Lomo ịfị́ ịrị ngáká bi née kɨ́dí, “Káṇgá,” zɨ́a ịfị́ ịrị iní ga bɨ yokoní
royé do bi kịé'do ní, “Mɨkavu e” Zɨ́ye émeyé komo Lomo.
11 Zɨ́ Lomo úku ledre kɨ́dí, “Káṇgá idí ndíkiógụ ṛịkị́ do kúfú éyị́ e. Idíní
ụ́tụ do ánáye kɨ́ kúfúye e sɨmɨyé gɨ ro zɨ́ye ndịsịyé ụ́tụtátá royé.” Zɨ́ ledre
née méngị roné tɨ́ kenée.

12 Zí káṇgá ndíkiógụ kúfú éyị́ e kací ṛ́ịḳị́ sị́ doyé e mɨngúngúcua. Sɨmɨ
bɨ Lomo lurú éyị́ ga gére née nɨyí go tí kenée ní, zía ídíne kí rokinyi.
13 Zí kadra née útúne, zí bi áráne, née go ota sị́lị́.

14 Zí Lomo úku ledre kídí, “Bimɨóṇgó e idíní ídí komo ere gɨ ro zía ífi
dongará kadra kí ndụlụ gɨ ro zí 'yị e ówo toso ndumu kí lịmị kí sị́lị́ e kpá
kí sɨmɨbi e gɨ roa.
15 Bimɨóṇgó ga bɨ komo ere née idíní ndị́sị óṇgó bi do sogo káṇgá.” Zíye
méngị royé tí kenée.
16 Lomo oto mɨngburoko éyị́ mɨóṇgó e gbre gɨ ro zíye ndị́sịyé óṇgó bi.
Kadra oṇgó 'bɨ ené bi kí kadra. Éfé oṇgó 'bɨ ené bi kí ndụlụ. Zía kpá óto
kele e.
17 Lomo oto éyị́ ga gére komo ere íri gɨ ro zíye ndị́sịyé óṇgó bi do sogo
káṇgá.
18 Ngíti a oṇgó 'bɨ ené bi kí kadra, ngíti géyị 'bɨ eyé kí ndụlụ gɨ ro ífi
dongará bimɨóṇgó kí mɨtụlụrụ. Sɨmɨ bɨ Lomo lurú éyị́ ga gére née mengịní
royé go tí kenée ní, zía ídíne kí rokinyi.
19 Zí kadra née útúne, zí bi áráne, née go eso sị́lị́.

20 Zí Lomo úku ledre kídí, “Iní idí ndíkiógụ tụ́'dụ́ éyị́ trịdrị bɨ nɨyí ndị́sị
sɨmɨ iní kací ṛ́ịḳị́ sị́ doyé mbá, solụ́ e idíní ídí 'bɨ eyé komo ere 'dága, zíye
ndị́sị ịnyị ló'bó royé sɨmɨ síli 'dága.”
21 Née ní zí Lomo ótoógụ mɨngburoko bangá iní e kpá kí ngíti géyị ṛ́ịḳị́
éyị́ trịdrị ga bɨ 'bɨ iní ní. Zía kpá ótoógụ ṛ́ịḳị́ sị́ do solụ́ e. Sɨmɨ bɨ Lomo
lurú éyị́ ga gére née mengịní royé go tí kenée ní, zía ídíne kí rokinyi.
22 Zí Lomo í'bí úndru zí éyị́ trịdrị ga gére née zía úku ledre kídí, “Ídísé
étrị zíse ídíse tụ́'dụ́ tụ́'dụ́ tụ́'dụ́ sɨmɨ mɨkavu e mbá. Solụ́ e idíní kpá étrị
zíye ídíye tụ́'dụ́ tụ́'dụ́ tụ́'dụ́ do sogo káṇgá.”
23 Zí kadra née útúne, zí bi áráne, née go ịnyị sị́lị́.

24 Zí Lomo úku ledre kídí, “Káṇgá idí ndíkiógụ ṛ́ịḳị́ sị́ do bangá e. Yée
ga bɨ ndị́sịní ụ́lụ́ yée 'be, bangá súwú e nda kí éyị́ trịdrị máa yée ga bɨ
ndị́sịní ndéré kí do sɨmɨyé bi ní.” Zí éyị́ ga gére née méngị royé tí kenée.
25 Zí Lomo óto bangá ga gére née, yée ga bɨ gɨ ro do ụ́lụ́ yée ní kací sị́
doyé, bangá súwú e 'bɨ eyé kpá kací sị́ doyé, nda kí éyị́ trịdrị máa yée ga
bɨ ndị́sịní ndéré kí do sɨmɨyé bi ní kpá kací sị́ doyé. Sɨmɨ bɨ Lomo lúrú éyị́
ga gére née mengịní royé go tí kenée ní, zíye útúásáye kací komoa.

26 Zí Lomo úku ledre kídí, “Idízé mu yéme 'yịma'dí e káa do tosozé, zíye
ídíye káa zíze ní, do ídíye ye ngére e do kénzé e, solụ́ e nda za kí ṛ́ịḳị́ sị́
do éyị́ trịdrị e mbá.”
27 Née ní zí Lomo go yéme 'yịma'dí káa zí ne ní,
zía yéme wo go tí kenée káa zí ne ní,
yeme yée o'do kí kára.

28 Zía í'bí úndru zíye kídí, “Ídísé ndíki tụ́'dụ́ owụ́ e gɨ ro zí bulúndusé e
ídíye tụ́'dụ́ tụ́'dụ́ do sogo káṇgá.” Zíse ídíse kéye káa do ngére e do
kénzé e, solụ́ e kpá kí ngíti géyị éyị́ trịdrị ga bɨ do sogo káṇgá ní za mbá.

29 Née ní, zí Lomo úku ledre zíye kídí, “Máí'bí ṛ́ịḳị́ sị́ do kúfú éyị́ ga bɨ
ndị́sịní áná mɨáná kí mɨáná kágá ga bɨ kí kúfúye sɨmɨyé ní go zíse do sogo
káṇgá ba mbá káa do éyị́ mɨánu zíse.

30 Bɨ kenée ní, ṛíkị́ sị́ do bangá e mbá, solụ́ e nda kɨ́ éyị́ trịdrị́ máa yée
ga bɨ ndịsịní ndéré kɨ́ do sɨmɨyé bi ní, máí'bí mbílí éyị́ e go zíye káa do éyị́
mɨánu.” Zɨ́ éyị́ ga gére née méngị́ royé tɨ́ kenée.
31 Zɨ́ Lomo lúrú éyị́ ga bɨ mengị́ yée née ní zíye émené komoa. Zɨ́ kadra
née útúne, zɨ́ bi áráne, née go ịnyị́ doa kéṛị́ sị́lị́.

2

1 Gị́ ona, moko 'bɨ otoogụ ere e kɨ́ do sogo káṇgá za kɨ́ ngíti géyị́ éyị́ e
mbá ní zɨ́ Lomo méngịónzó a.
2 Lomo mengịonzó kóo moko ga gére née mbá sɨmɨ sị́lị́ ịnyị́ doa kéṛị́,
nda sɨmɨ sị́lị́ ịnyị́ doa gbre máa née zía 'dówụ́roné gɨ sɨmɨ moko bɨ kóo
ndịsị́ méngị́ a ní.
3 Zɨ́ Lomo óto sị́lị́ bɨ ịnyị́ doa gbre née kɨ́ ledrené owóowó gɨ zía 'dowụ́
kóo roné sɨmɨa gɨ sɨmɨ moko 'bɨ ótoógụ éyị́ e bɨ kóo ndịsị́ méngị́ a ní.

Ádama e kɨ́ Áwa sɨmɨ Édene

4 Ngére Lomo* otoogụ kóo ere e kɨ́ do sogo káṇgá kenée.
Sɨmɨ bɨ Ngére Lomo otoogụ ere e kɨ́ do sogo káṇgá ní,
5 fụtụ́ éyị́ ndaní eyé aka kóo do sogo káṇgá mbá wá gɨ zía Lomo uku aka
kóo bɨ yaá iní idí mu tónó é'dị́ ní wá, 'yịma'dí ndaá aka kóo gɨ ro méngị́
moko do sogo káṇgá kpá wá.
6 Tɨ́ lá iní ndịsị́ aka kóo lá lágaógụ mɨlágaógụ gɨ sɨmɨ káṇgá, zía ndɨ́sịné
ndíndi káṇgá.
7 Née ní, zɨ́ Ngére Lomo 'dí'bi káṇgá ó'bó a káa do o'do, zía lụ́wụ́ trịdrị́
sɨmɨ a zía ídíne trịdrị́.
8 Nda née ní zɨ́ Ngére Lomo líkpí yáká sɨmɨ ngíti bi kɨ́ ịrịné Édene mɨ'dí
gbére, zía 'dí'bi o'do née óto wo yáká íri.
9 Zɨ́ Ngére Lomo úku ledre zɨ́ ṛíkị́ tụ́'dụ́ bɨlámá kágá e ụ́tụógụyé sɨmɨ
yáká née. Yée ga bɨ kɨ́ bɨlámá tosoyé kpá bɨlámáye gɨ ro ánu yée ní. Ngíti
géyị́ kágá e nɨyí 'bɨ eyé bo gbre yana yáká née íri, ngíti a ndịsị́ í'bí trịdrị́,
ngíti a i'bí 'bɨ ené komokenzị́ 'bɨ ówo bɨlámá ledre kɨ́ bɨsinyí a.
10 Ngbụru nɨ kóo bo ndịsị́ kúkú kpụrụ́ gɨ sɨmɨ Édene gɨ ore gɨ ro zɨ́ éyị́
ga bɨ yáká ore ní ndɨ́sị́ ngbóróye. Nda go sogo yáká íri zía rásáne eso.
11 Mɨzefị́ sị́lị́ a ndoloní, “Pịsónị.” Kukú 'dịyị́ roné sɨmɨ káṇgá bɨ kɨ́ ịrịné
Avíla bɨ kɨ́ dábu sɨmɨné ní.
12 Dábu ga bɨ do bi née ní nɨyí mbá bɨlámáye kɨ́ tutú ga bɨ ṛíṛịrí ndịsịní
úgú yée kɨ́ tụ́'dụ́ késị́ ní, nda kɨ́ Abúṛengú ga bɨ kɨ́ bɨlámá ndonyoyé ní.
13 Gbre sị́lị́ a ndoloní, “Gịyóna.” Kukú ngịrigi roné sɨmɨ káṇgá bɨ kɨ́ ịrịné
Kụ́sụ ní.
14 Ota sị́lị́ a ndoloní, “Tịgịrị.” Kukú 'dịyị́ 'bɨ ené roné mɨ'dí gbére sɨmɨ
káṇgá bɨ kɨ́ ịrịné Asụ́rị́ ní. Esoyé ndịsịní 'bɨ eyé ndólo a Efaráta.
15 Zɨ́ Ngére Lomo 'dí'bi o'do née óto wo yáká bɨ Édene née íri zía ndɨ́sịné
méngị́ moko sɨmɨ a kpá kɨ́ lúrú bi kací a.
16 Zɨ́ Ngére Lomo úku ledre zɨ́ o'do née kídí, “Mɨáná kágá ga bɨ yáká née
za mbá, ídí ánu yée káa zɨ́ bɨ íli ní,

---

* **2:4 2:4** Ngére: Lomo uku kídí ịrịné nɨ Yáwe, bɨ ini ledre gɨ sɨmɨ a sɨmɨ tara Ébere kídí, “Wo bɨ nɨ trịdrịné zía fí ní.” Ndịsịzé ndólo a “Ngére” do bi kací ịrị́ bɨ Yáwe ní.

17 tí lá dụ́ụ́ kágá máa wo bɨ ndịsị í'bí komokenzị 'bɨ ówo bɨlámá ledre kí bɨsinyí a ní ndá ánu a wá, gɨ zía togụ́ ánu go yá, 'dí'biógụ umbu go komoyị.”
18 Zí Ngére Lomo úku ledre kídí, “Ndaá bɨlámáne zí o'do ba ndịsịné ngúcuné wá. Nɨ mɨútúásáne zíma ótoógụ 'yị sáká wo.”
19 Nda née ní, zí Ngére Lomo 'dí'bi bangá ga bɨ kí solụ́ ga bɨ kóo otoogụ yée gɨ sɨmɨ káṇgá ní kací ṛ́ḳị́ sị do eyé mbá kó'dụ́ o'do née zía ndịsịné ḭfị́ ịrị doyé.
Tí lá ịrị bɨ ịfị́ go do éyị trịdrị bɨ nɨ bo ní née goó ịrịa.
20 Zí o'do née ḭfị́ ịrị do bangá ga gére mbá, kí solụ́ e mbá, tí lá ngíti a bɨ zía útúásáne sáká o'do née ní ndaá.
21 Née ní zí Ngére Lomo óto o'do née zía útú 'dú'duné ṛí. Sɨmɨ bɨ nɨ cịkị sɨmɨ kútú 'bí ní, zí Lomo lálaógụ ngúru cóngó kó'dụ́ a, do 'dụ́tụlúgu bifúó née kí esị.
22 Cóngó kó'dụ́ bɨ Ngére Lomo 'di'biogụ gɨ ro o'do née ní, zía ó'bóógụ a káa do kára do í'bí wo zí o'do née.
23 Zí o'do née úku ledre kídí,
“Ba nda go cụ́ cóngó gɨ dongará cóngóma e,
kpá esị gɨ sɨmɨ esịmá,
mááyí ndólo a ‘Kára,’[†]
gɨ zía 'di'biogụní wo gɨ sɨmɨ cóngó kó'dụ́ma.”
24 Gɨ zí kéyị née, o'do nɨ ótoómo 'bụné kí mbágáne zía ófụ́ kára zíye ídíye kéne éyị ḳị́é'do.
25 Abú o'do née kí me'bené ndịsịní kóo ndịsị eyé ngíṛá yá, komoyé enyị ené e wá.

3

Kála ledre 'bɨ 'yịma'dí

1 Kámá nɨ kóo mongụ́ 'yị lóndó gɨ dongará bangá sinyí ga bɨ Ngére Lomo otoogụ yée ní mbá. Kadra ḳị́é'do zía ógụné ndú'yú kára kídí, “Ma'dii, Lomo ya ‘Ndásé ánu mɨáná kágá ga bɨ yáká ba mbá wá káa’?”
2 Zí kára née úkulúgu ledre zí kámá kídí, “Lomo yaá azé ánu mɨáná kágá ga bɨ yáká ona ba mbá,
3 tí lá dụ́ụ́ kágá máa wo bɨ yana yáká íri née, Lomo yaá ndazé ánu mɨáná a wá, ndazé gbawá óto sḭ́lḭ́ze roa káa bɨ azé úyu.”
4 Zí kámá úkulúgu ledre zí kára née kídí, “Úyusé esé e wá.
5 Lomo owo bú kídí togụ́ ánusé mɨáná kágá née go yá, komosé nɨ líkpí zíse ówo dongará bɨsinyí ledre kí bɨlámá ledre, zíse ídíse káa zí ne Lomo ní.”
6 Sɨmɨ bɨ kára née uwú kídí mɨáná kágá née nɨ bɨlámáne kí bɨlámá tosoné gɨ ro ánu a, nɨ kpá bɨlámáne gɨ ro í'bí komokenzị zí 'yị ní, zía 'dí'bi a ánu a. Zía í'bí ngíti a zí o'do 'bɨ ené bɨ nɨyí kéne ní zía ánú a.
7 Née ní geré zí komo o'do née kí me'bené líkpíne, zíye ówo a kídí yée ndịsịní ndịsị ba ngíṛá. Zíye ndéréye 'décị tịyị́ ócó a royé.
8 Nda sɨmɨ bɨ kadra 'bu'bú go ní, zí o'do née kí me'bené úwú gboṛụ Ngére Lomo kí ógụ yáká ore, zíye geré ndéréye ló'boyé dongará kágá ga bɨ yáká ore ní.

---

† **2:23 2:23** Kára: Ndolo ịrịa kára gɨ zía 'di'biogụní wo gɨ sɨmɨ cóngó kó'dụ́ma.

9 Zí Ngére Lomo ndólo ndú'yú o'do née kídí, “Áyí 'da?”
10 Zí o'do née úkulúgu ledre kídí, “Máúwú gáa gboṛụyị́ kí ogụ, zíma
ndéréma ló'bomá gɨ zí ngịrị gɨ zía mááyí ngíṛá.”
11 Ngére Lomo ya zía ní, “Ambí uku zíyị ne ya áyí ngíṛá? Ánu mɨáná
kágá bɨ máyá ndá ánu a wá ní ánu go?”
12 Zía úkulúgu ledre zí Lomo kídí, “Kára bɨ í'bíógụ wo zíma ba i'bí mɨáná
kágá née ne zíma go ánu a.”
13 Zí Ngére Lomo úku ledre zí kára née kídí, “Éyị́ bɨ méngị kenée née
'di?”
Zí kára née úkulúgu ledre zí Ngére Lomo kídí, “Kámá londo máa ne
zíma ánu a.”
14 Née ní zí Ngére Lomo úku ledre zí kámá kídí, “Gɨ zía bɨ méngị éyị́ go
kenée ní,
“Taramá nɨ ndéré kacíyị gɨ dongará bangákụlụ́ e kí bangá súwú e mbá,
áyị́ ndịsị lála royị́ fú lá mɨlála bi do sɨmɨyị́,
áyí ánu 'bɨ eyị́ fú lá 'bụrụ
gị sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ áyí úyu sɨmɨ a ní.
15 Mááyí óto báfí
dongaráse kí kára née,
kpá dongará owụ́ 'bɨ eyị́ e kí owụ́ 'bɨ ené e,
nɨ 'dítí kánya doyị́,
zíyị náná 'bɨ eyị́ ṛítí a.”
16 Zí Ngére Lomo úku ledre zí kára kídí,
“Mááyí í'bí 'do'dó royị́ sɨmɨ sịndị́ kadra 'bɨ árá owụ́,
áyí ndịsị árá owụ́ e tí fú kí éyị́ mɨówo
'bú o'do 'bɨ eyị́ nɨ ndịsị ídí doyị́ kpá fú kíngaya
Áyí ídí fú lá sị́ sílị́ o'do 'bɨ eyị́.”
17 Gɨ ore, zí Lomo ịnyịné úku ledre zí o'do kídí, “Gɨ zía bɨ úwú yị́ eyị́
ledre gɨ tara me'beyị́, zíyị ánu mɨáná kágá bɨ kóo máyá, ‘Ndá ánu a wá
ní,’
“Máóto taramá go ro káṇgá gɨ zí ledre eyị́,
tí bɨ áyí ndịsị ní, áyí méngị moko zíyị 'dó'dóyị mɨ'dó'dó kí áyí fú ndíki
éyị́ mɨánu ánu a.
18 Gɨ zí kéyị́ née ní, káṇgá nɨ ndíkiógụ bɨsinyí kágá ga bɨ kí kịnịyé kí súwú
ga bɨ kí mbụ'dụyé ní zíyị,
áyí ndịsị méngị moko royé cụ́ kí mokoné áyí fú ndíki éyị́ mɨánu gɨ
sɨmɨ a.
19 Áyí ndịsị méngị moko kí bɨsuwu té kí
éyị́ mɨánu nɨ fú ídí zíyị.
Ledre máa née nɨ ndịsị méngị roné kenée gị sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ áyí
ndá'balúgu royị́ sɨmɨ a sɨmɨ káṇgá
kí'dí bɨ kóo má'dí'biógụ yịị́ ní.
Gɨ zía bɨ ógụ gɨ sɨmɨ káṇgá ní,
sịndị́ kadra nɨ ógụ zíyị ndá'balúgu royị́ ídíyị té káa do káṇgá.”
20 Nda née ní, zí Ádama ịfị́ ịrị me'bené Áwa,* gɨ zía nɨ ndíkiógụ 'yị e
mbá ne.

* **3:20 3:20** Áwa: Ini ledre gɨ sɨmɨ Áwa kídí trịdrị.

21 Zí Ngére Lomo nda kóo yeme saná káa zí bongó ní zí Ádama e kí Áwa ésị a royé.

Lomo lagaoyó Ádama e kí Áwa gɨ yáká ené

22 Née ní, zí Ngére Lomo úku ledre kídí, “Cakaba ní 'yị ga ba owoní dongará bɨlámá ledre kí bɨsinyí ledre go káa zí ze ní. Bɨ go kenée ní, ndazé ótoómo yée zíye ndịsị 'décị mɨáná kágá bɨ yáká née ndịsị ánu a do ndịsịyé fí trịdrị wá.”

23 Née ní, zí Ngére Lomo go 'dí'bióyó Ádama e kí me'bené gɨ sɨmɨ yáká bɨ sɨmɨ Édene ní, do óto wo zía ndịsịné ó'do éyị gɨ ro éyị mɨánu zíye gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ o'bóní wo gɨ sɨmɨ a ní.

24 Zí Lomo 'dí'bi maláyika e† kí fúndúye zía í'bí roko'bụ zíye do óto yée sɨmɨ yáká bɨ Édene ní mɨ'dí gbére ndịsị lúrú bi kací a. Zí éyị ndịsị gámá'díkí yáká née gbaá káa zí mongụ́ maku ndịsị 'bílé'be ne ní káa bɨ 'yị nɨ ólụ́ íri 'décị mɨáná kágá 'bɨ trịdrị née ánu a ke.

4

Káyina ufu Ábele

1 Gɨ do kací ledre née ní, zí Ádama ndịsịyé kí me'bené, zí me'bea ídíne kí sɨmɨné, zía áráne owụ́o'do. Zí Áwa úku ledre kídí, “Mááyí ịfị ịrịa Káyina* gɨ zía mándíki wo kí sáká éyị bɨ gɨ zí Ngére Lomo ní.”

2 Gɨ do kací Káyina, zía kpá áráne owụ́o'do do ịfị ịrị wo née 'bɨ ené Ábele.

Zí owụ́ ga gére née ngbóróógụyé gbrengárá. Káyina áyí 'bɨ eyị 'yị ó'do éyị, Ábele nɨ 'bɨ ené nda 'yị ụ́lụ́ kábịṛịkị e.

3 Kadra kịé'do zí Káyina 'dí'bi ngíti géyị éyị ga bɨ gɨ yáká ené ní ndéréne kíye í'bí yée zí Ngére Lomo.

4 Tí lá zí Ábele óṇgoónzó 'duo ndíká 'bɨ kábịṛịkị ené, do 'dí'bi bɨlámá esị a bɨ kí sụ'bụ́ roné ní í'bí a káa do mɨkawu zí Ngére Lomo. Zí Lomo ídíne kí mongụ́ rokinyi gɨ zí Ábele kpá gɨ ro mɨkawu ené bɨ i'bí ní,

5 tí lá nda gɨ ro mɨkawu máa bɨ 'bɨ Káyina ní, Ngére Lomo ndaá 'bɨ ené kóo kí rokinyi kíe wá. Née ní zí mɨmbé'de Káyina ésịne, zí do komoa ídíne bɨsinyíne.

6 Zí Ngére Lomo úku ledre zía kídí, “Káyina, éyị bɨ mɨmbé'deyị esị gɨ zía ní 'di? Éyị bɨ sínyi do komoyị gɨ zía kenée ní 'di?

7 Togụ́ ndịsị méngị ledre bɨ mɨútúásáne ní, káa bɨ ilíní yịị wá? Tí lá togụ́ méngị ledre bɨ utúasá wá ní, bɨsinyí ledre nɨ go gbóo kíyị. Ídí tóro ngbúó zíyị rómo komoa.”

8 Gɨ ore zí Káyina úku ledre zí lúnduné Ábele kídí, “Nderézé aka lúrú bi yáká.” Nda sɨmɨ bɨ nɨyí go yáká íri ní, zí Káyina útúne do lúnduné Ábele zía ócóónzó wo.

9 Gɨ do kací ledre née ní, zí Ngére Lomo ndú'yú Káyina kídí, “Ábele nɨ 'da?”

---

† **3:24 3:24** Maláyika e: Ndịsịní ndólo maláyika e kí tara Ébere kídí Keruḅịmị. Nɨyí éyị trịdrị e komo ere kí fúndúye. * **4:1 4:1** Káyina: Ịrị bɨ Káyina ní ini ledre gɨ sɨmɨ a kí tara Ébere kídí ndíkiógụ owụ́.

Zía úkulúgu ledre zí Lomo kídí, “Máówo wá, mááyí nda go 'yị lúrú bi kací lúndumá ma'dáa?”
10 Zí Ngére Lomo úku ledre zía kídí, “Méngị bisinyí ledre zí lúnduyị́ kenée gi zí 'di? Máúwú gborụ sáma lúnduyị́ go kí kúkú bi gi zíyị.
11 Cakaba ní, máóto taramá go kacíyị, káṇgá bi ewé sáma lúnduyị́ akpa gi do sị́lịyị ní, utúasá lolụ zíyị ndá'bayị́ méngị moko simi a wá.
12 Tónóne gi ona ndéréne 'dá'dá, abú áyí ó'do éyị́, káṇgá utúasá 'dí'biógụ éyị́ miánu zíyị wá. Éyị́ bi kí ịrịné 'be ní ndaá gi royị́ kpá wá, odụ ledre eyị́ ni ídí dụ́ụ́ gámá rị́ị́ 'dága do sogo káṇgá ba.”
13 Zí Káyina úkulúgu ledre zí Ngére Lomo kídí, “Áko Ngére, 'do'dó bi óto domá née romo do roko'bụmá go.
14 Karaba ní óto máa go zíma ịnyịmá gi do bi bi mándị́sị doa ní, máútúásá lolụ kpá ídí gbóo kíyị wá, zíma nda ídíma go lá migámáma 'dága ní, née go umbumá gi zí 'yị e.”
15 Tí lá zí Ngére Lomo úkulúgu ledre zía kídí, “Ndaá kenée wá, togú 'yị ufu yị́ị́, mááyí í'bí 'do'dó ro 'yị née rómo do 'bi eyị́ ba kí'dí ịnyị doa gbre.” Née ní, zí Lomo éké tífí ro simi komo Káyina gi ro zí 'yị e ówo a mbá káa bi niyí úfu wo ke.
16 Zí Káyina ịnyịné gi do komo Lomo gi simi Édene gi ore ndéré ndị́sịné simi ngíti káṇgá mi'dí gbére kí ịrịné Nódụ.†

Ledre gi ro owụ́ 'bi Káyina e

17 Née ní, zí Káyina e kí me'bené ndíki owụ́o'do zíye ị́fị́ ịrịa Enóka. Simi sịndị́ kadra máa bi kóo née ní, Káyina ni kóo ndị́sị ó'bó gara, zía ịnyịné ị́fị́ ịrị owụ́ 'bi ené bi Enóka ní do gara máa née.
18 Simi bi Enóka ngboró ní zía ndíki Iráda, zí Iráda ndíki 'bi ené Mazéla, zí Mazéla ndíki 'bi ené Matụséla, zí Matụséla nda ndíki 'bi ené Laméke.
19 Zí Laméke ngbóróne zía 'dí'bi kará e gbre, Áda e kí Zíla.
20 Zí Áda ndíki owụ́ do ị́fị́ ịrịa Zabála. Zabála ni ne bulúndu 'yị ga bi ndị́sịní gámá mi'da'dágá kí lúrú bi kací bangá eyé e simi súwú ní.
21 Ịrị lúndua ni 'bi ené Zụbála. Zụbála ni ne bulúndu 'yị ga bi 'yị ụ́cụ kụ'dụ́ e kpá 'yị ímí káṇgá e ní.
22 Zí Zíla kpá ndíki 'bi ené owụ́o'do zía ị́fị́ ịrịa Tụbụ́la Káyina. Bi ngboróogụ ní, zía ídí 'bi ené 'yị ụ́cụ 'boro. Ịrị lémịa kóo Náma.
23 Kadra kị́é'do zí Laméke kóo úku ledre zí me'bené ga bi gbre ní kídí, “Kará 'bi amá e, úwúsé aka kúrúma kúrú o'do 'bi esé.
Máúfu kóo ngíti owụ́o'do gi zía oto kóo uṇgú romá.
24 Togú Lomo úku kóo kídí 'yị bi ni óto sị́lị́ne ro Káyina ní, née ni 'dó'do wo kí'dí ịnyị doa gbre. Máa Laméke togú 'yị oto sị́lị́ne romá, mááyí 'bi amá 'dó'do wo kí'dí cị ota doa sokó doa ịnyị doa gbre.”
25 Gi do kací umbu Ábele, zí Ádama e ndíki ngíti owụ́o'do zíye ị́fị́ ịrị a Séte.‡ Zíye úku ledre kídí, “Mbófo éyị́, Lomo i'bíogụ dobikulú Ábele bi kóo lúndua ufu ní go zíze.”
26 Gi ore zí Séte ndíki owụ́o'do, zíye ị́fị́ ịrị a Enósa.
Née nda go sịndị́ kadra bi kóo zí 'yị e ndị́sịyé íni ini zí Ngére Lomo simi a ní.

† **4:16 4:16** Nódụ: Ini ledre gi simi ịrị bi Nódụ ní kídí gámálící.
‡ **4:25 4:25** Séte: Ini ledre gi simi ịrị bi Séte ní kí tara Ébere kídí, Lomo i'bíne zíma.

5

Ledre gɨ ro bulúndu bulúndu Ádama e

1 Ba ledre ga bɨ kóo gɨ ro Ádama kɨ́ bulúnduné e ní.
Sɨmɨ bɨ kóo Lomo otoogụ 'yịma'dí e ní, otoogụ kóo yée cé káa zɨ́ ne ní.
2 Otoogụ kóo yée o'do kɨ́ kára, zía ḭfḭ ịrịyé kídí, "'Yịma'dí e." Zía ịnyịné í'bí úndru zíye.
3 Sɨmɨ bɨ kóo sɨmɨbi 'bɨ Ádama nɨ go míya kḭé'do doa cḭ kéṛḭ doa sokó (130) ní, zía kóo ndíkiógụ tosoné owụ́o'do zía ḭfḭ ịrị owụ́ ma'dáa Séte.
4 Zɨ́ Ádama ndḭsịné gɨ do kacɨ́ bɨ ndikiní Séte ní, sɨmɨbi míya ịnyị doa ota (800). Zía kóo kpá ndíki ngíti géyị owụ́ e, ya'dá e kɨ́ kará e.
5 Ádama nɨ úyu ní, mengị do sogo káṇgá go sɨmɨbi míya ịnyị doa eso doa cḭ kéṛḭ doa sokó (930).
6 Sɨmɨ bɨ kóo sɨmɨbi nɨ do Séte go míya doa ịnyị (105) ní, zía ndíki Enósa.
7 Gɨ do kacɨ́ a née, zía ndḭsịné sɨmɨbi míya ịnyị doa ota doa ịnyị doa gbre (807). Zía ndíki ngíti géyị owụ́ e ya'dá e kɨ́ kará e.
8 Sɨmɨbi nɨ kóo do Séte mbá míya ịnyị doa eso doa sókó doa gbre (912) zía kóo úyuné.
9 Sɨmɨ bɨ kóo Enósa mengị go sɨmɨbi cḭ eso doa sokó (90) ní, zía ndíki Kenána.
10 Zɨ́ Enósa méngịné gɨ do kacɨ́ Kenána née sɨmɨbi e míya ịnyị doa ota doa sokó doa ịnyị (815). Zía ndíki ngíti géyị owụ́ e ya'dá e kɨ́ kará e.
11 Nɨ nda kóo úyu ní sɨmɨbi nɨ kóo doa go mbá míya ịnyị doa eso doa ịnyị (905).
12 Sɨmɨ bɨ Kenána nɨ kóo go kɨ́ sɨmɨbi cḭ ota doa sokó (70) zía ndíki Malále.
13 Gɨ do kacɨ́ Malále zía méngịné sɨmɨbi e míya ịnyị doa ota doa cḭ gbre (840), zía ndíki ngíti géyị owụ́ e, ya'dá e kɨ́ kará e.
14 Kenána mengị kóo mbá sɨmɨbi míya ịnyị doa eso doa sokó (910), zía úyuné.
15 Malále mengị kóo 'bɨ ené sɨmɨbi cḭ ota doa ịnyị (65), zía ndíki Yéreda.
16 Gɨ do kacɨ́ a née, zɨ́ Malále méngịné sɨmɨbi míya ịnyị doa ota doa cḭ kéṛḭ doa sokó (830), zía ndíki ngíti géyị owụ́ e, ya'dá e kɨ́ kará e.
17 Malále mengị kóo mbá sɨmɨbi míya ịnyị doa ota doa cḭ eso doa sokó doa ịnyị (895), zía úyuné.
18 Yéreda mengị kóo mbá sɨmɨbi míya kḭé'do doa cḭ ota doa gbre (162) zía ndíki Enóka.
19 Nda gɨ do kacɨ́ a née, zía méngịné sɨmɨbi míya ịnyị doa ota (800), zía ndíki ngíti géyị owụ́ e, ya'dá e kɨ́ kará e.
20 Yéreda mengị kóo mbá sɨmɨbi míya ịnyị doa eso doa cḭ ota doa gbre (962), zía úyuné.
21 Enóka mengị kóo mbá sɨmɨbi cḭ ota doa ịnyị (65), zía ndíki Metụséla.
22 Zía méngịné gɨ do kacɨ́ Metụséla née sɨmɨbi míya ota (300), zía ndíki ngíti géyị owụ́ e, ya'dá e kɨ́ kará e. Iliofụní kóo ledre 'bɨ Lomo go.
23 Enóka mengị kóo mbá sɨmɨbi míya ota doa cḭ ota doa ịnyị (365).
24 Ndḭsị 'bɨ Enóka kɨ́ mɨméngị ledre ené nɨ kóo bɨlámáne do komo Lomo. Gɨ zɨ́ kéyị née ní, zɨ́ Lomo kóo 'dí'bi wo lá wayí.
25 Zɨ́ Metụséla kóo méngịné mbá sɨmɨbi míya kḭé'do doa cḭ eso doa ịnyị doa gbre (187), zía ndíki Laméke.

26 Gɨ do kací a née, zía méngịné sɨmɨbi míya ịnyị doa gbre doa cị́ eso
doa gbre (782) zía ndíki ngíti géyị owụ́ e, ya'dá e kí kará e.
27 Zía nda kóo úyuné sɨmɨ bɨ mengị kóo go mbá sɨmɨbi míya ịnyị doa
eso, doa cị́ ota doa ịnyị doa eso (969) ní.
28 Laméke mengị kóo mbá sɨmɨbi míya kị́é'do doa cị́ eso doa gbre (182),
zía ndíki owụ́o'do.
29 Zía ífị́ ịrịa Nówa.* Zía úku ledre gɨ roa kídí, “Ba go owụ́ bɨ nɨ sáká
zée gɨ sɨmɨ 'do'dó bɨ ndịsịzé 'dó'dó a kí méngị moko sɨmɨ káṇgá bɨ Lomo
oto tarané kací a ní.”
30 Zí Laméke kóo méngịné mbá sɨmɨbi míya ịnyị doa cị́ eso doa sokó doa
ịnyị (595) gɨ do kací bɨ ndikiní Nówa ní. Zía ndíki ngíti géyị owụ́ e, ya'dá e
kí kará e.
31 Zía úyuné sɨmɨ bɨ kóo sɨmɨbi nɨ doa go mbá míya ịnyị doa gbre doa cị́
ota doa sokó doa ịnyị doa gbre (777) ní.
32 Sɨmɨ bɨ Nówa mengị go sɨmɨbi míya ịnyị (500) ní, zía ndíki owụ́ e ota
mbá owụ́ ya'dá e. Owụ́ maáge kóo Séme, Áma nda kí Yépeta.

6

Mɨlúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e

1 Sɨmɨ bɨ 'yị e nɨyí nda go étrị do sogo káṇgá kíngaya ní, zí yée ndíki
tụ́'dụ́ owụ́ kará e,
2 zí owụ́ ya'dá e gɨ sɨmɨ 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo go ní lurú owụ́
kará ga gére née kí 'búne gɨ zí lámá bɨ royé ní. Zíye ndịsịyé 'dí'bi yée káa
do kará e.
3 Zí ledre née sínyíne ro Lomo, zía úku ledre kídí, “Máútúásá lolụ
ótoómo 'Dówụ́ma sɨmɨ 'yịma'dí e zíye ndịsịyé trịdrịyé za fí ní wá gɨ zía
nɨyí úyu mɨúyu. Odụ sɨmɨbi eyé nɨ ídí dụụ́ míya kị́é'do doa cị́kéṛị́ (120)
zíye úyuyé.”
4 Mɨngburoko raga 'yị e nɨyí kóo bo do sogo káṇgá sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ
kóo owụ́ 'bɨ 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo go ní ndịsịní ndiki owụ́ e
kí nyí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo wá ní. Nɨyí kóo ye 'yị ga bɨ kí
roko'bụyé, ịrịyé ndịsị ówụ́ mɨówụ́ sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née ní.
5 Zí Lomo lurú mɨngbóró bɨsinyí ledre 'bɨ 'yịma'dí e do sogo káṇgá,
mɨméngị ledre eyé kí mɨsómụ́ ledre eyé nɨ nda yí ené go mbá bɨsinyíne
kíngaya kací kadra mbá,
6 zí ledre née sínyíne ro Ngére Lomo zí mɨmbé'dea 'décịné gɨ zía mɨ'décị
gɨ zía bɨ otoogụ 'yịma'dí e ne do sogo káṇgá ní.
7 Zía úku ledre kídí, “Mááyí úfuóyó 'yị ga gére née mbá 'dá'ba. Zíma
kpá úfuóyó bangá e, solụ́ e, kí éyị́ trịdrị ga bɨ ndịsịní ndéré kí do sɨmɨyé
bi ní mbá 'dá'ba. Mááyí kí mongụ́ lerị́ zíma ótoógụ yée”
8 Odụ 'yị bɨ kóo nɨ bɨlámáne do komo Lomo ní dụụ́ Nówa.

Nówa yeme kuṛúngba

9 Ba owụ́ ledre gɨ ro Nówa.
Nówa nɨ kóo mbigí 'yị 'bɨ Lomo, zí mɨméngị ledre ené ídíne mbá
bɨlámáne gɨ dongará 'bɨ 'yị ga bɨ kóo sɨmɨ sịndị́ kadra née.
10 Nówa ma'dáa ndiki kóo owụ́ e ota, Séme, Áma kí Yépeta.

---

* **5:29 5:29** Nówa: Ini ledre gɨ sɨmɨ ịrị bɨ Nówa ní kí tara Ébere kídí, 'dówụ́ro.

11 Nda gɨ ore zí mɨméngị ledre 'bɨ 'yịma'dí e do sogo káṇgá ídí ené nda
go bɨsinyíne kíngaya do komo Lomo, gɨ zía ambáye nda yị́ ené kóo go lá
góo rará.
12 Sɨmɨ bɨ Lomo lurú do sogo káṇgá nɨ nda yị́ ené go kenée ní, zía ówo a
kídí do sogo káṇgá sinyí go gɨ zía mɨméngị ledre 'bɨ 'yịma'dí e nɨ nda yị́
ené go mbá bɨsinyíne.
13 Née ní zí Lomo úku ledre zí Nówa kídí, “Máyéme romá go gɨ ro zíma
úfuónzó 'yịma'dí e za mbá, gɨ zía do sogo káṇgá sinyíonzó roné go gɨ zí
rará eyé. Káa zí bɨ go kenée ní, mááyí go ógụ úfuónzó yée kí éyị́ trịdrị e
gɨ do sogo káṇgá za mbá.
14 Ídí yéme mongụ́ kuṛúngba zíyị gɨ sɨmɨ kágá bɨ kí roko'bụné ní. Zíyị
ífi 'décị sɨmɨa tụ́'dụ́ káa zí ifiní sɨmɨ 'dịcị́ ní, zíyị kúṛúṛu sɨmɨyé mɨkúṛúṛu
kí ko'dó 'dịcị́ kí sága mbá.
15 Mɨyéme a idí ídí káa, mɨákpa a idí ídí mɨólo komo sịndị́ 'yị míya eso
cị́ gbre doa sokó (450), mɨáya a idí ídí mɨólo komo sịndị́ 'yị cị́ ota doa sokó
doa ịnyị (75), mɨóló a nda 'bɨ ené mɨólo komo sịndị́ 'yị cị́ gbre doa ịnyị (45).
16 Ídí 'dóro doa káa zí do 'dịcị́ ní, zíyị ótoómo bifúó dongará doa née kí
gbígérị a gɨ ro síli. Sɨmɨ kuṛúngba ma'dáa, idí ídí ota ngíti a 'dága, ngíti a
yana ngíti a nda 'bɨ ené nde. Zíyị óto mbotụ do gboṛụ a.
17 Ídí úwú ledre ba bɨlámáne, gɨ zía mááyí go ógụ kásaógụ mongụ́ iní
zía úcuné do sogo káṇgá mbá, zí 'yịma'dí e kí éyị́ trịdrị e úyuyé za mbá
'dá'ba.
18 Tí lá mɨyéme ledre nɨ ídí dongaráze kéyị káa, ídí 'dí'bi me'beyị́ kí owụ́
'bɨ eyị e kí me'beyé e zíse ólụ́se sɨmɨ kuṛúngba.
19 Ídí 'dí'biútú ṛịḳị́ sị do éyị́ trịdrị e ya'dáye kí karáye mbá gɨ ro zíse
ómosé kéye sɨmɨ kuṛúngba íri gɨ ro zíye ídíye trịdrị gɨ zí mongụ́ iní.
20 Zíyị kpá 'dí'biútú ṛịḳị́ sị do solụ́ e, bangá e kí éyị́ trịdrị ga bɨ ndịsịní
ndéré kí do sɨmɨyé bi ní, ya'dáye kí karáye mbá kpa kíyị sɨmɨ kuṛúngba
íri, gɨ ro zíse ómosé ndro kéye.
21 Gɨ ore zíyị kpá 'dí'bi éyị́ mɨánu kací sị doyé mbá kpa zíyị bándáóto
yée gɨ rosé kí éyị́ trịdrị ga gére née.”
22 Zí Nówa méngị ledre ga gére née tí za cé káa zí bɨ Lomo uku zía ní.

7

Mongụ́ iní bɨ ucu ní

1 Sɨmɨ bɨ sịndị́ kadra utúasá go ní, zí Ngére Lomo úku ledre zí Nówa kídí,
“Nówa, ólụ́sé mu kí me'beyị́, kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ eyị e mbá sɨmɨ kuṛúngba gɨ
zía gɨ dongará 'yị ga bɨ sɨmɨ sịndị́ kadra máa ba ní, áyí dụụ́ yị́ị mbigí 'yị
amá.
2 Sɨmɨ bɨ ásé go ólụ́ ní, ídí 'dí'bi ṛịḳị́ sị do bɨlámá bangá e* ịnyị doa gbre,
ya'dáye kí karáye. Zíyị 'dí'bi ṛịḳị́ sị do bɨsinyí bangá e† ya'dáye kí karáye.
3 Nda gɨ ore zíyị 'dí'bi ṛịḳị́ sị do solụ́ e kpá ịnyị doa gbre, ya'dáye kí
karáye, káa bɨ kúfúye nɨ ụ́ngbụ ke.

---

* **7:2 7:2** Bɨlámá bangá e: Bɨlámá bangá nɨyí bangá ga bɨ ndịsịní ánu yée kí 'dáná yée káa do éyị́ 'dáná zí Lomo ní. † **7:2 7:2** Bɨsinyí bangá e: Bɨsinyí bangá nɨyí 'bɨ eyé bangá ga bɨ anuní yée kí 'dáná yée káa do éyị́ 'dáná zí Lomo wá ní.

4 Gɨ do kací sḭ́lḭ́ ịnyị́ doa gbre mááyí go ógụ́ kása iní zía é'dịné kí sḭ́lḭ́ cḭ́ gbre kí ndụ́lụ́ e kí kadra mbá gɨ ro zía úfuónzó éyị́ trịdrị́ ga bɨ ndịsịní ndḭ́sị́ gbére bɨ máótoógụ́ yée ní mbá 'dá'ba.”

5 Zí Nówa méngị́ ledre ga gére née go tí káa zí bɨ Ngére Lomo uku zía ní.

6 Sɨmɨ bɨ iní née nɨ kóo ógụ́ é'dị́ ní, Nówa nɨ kóo go kí sɨmɨbi míya ịnyị́ doa kéṛḭ́ (600).

7 Née ní, zí Nówa ḭ́nyịyé kí me'bené, kí wotḭ́ne e kí me'beyé e mbá do ólụ́ye sɨmɨ kụṛúngba gɨ ro ómoyé gɨ zí mongụ́ iní née.

8 Zí bɨlámá bangá kí bɨsinyí bangá ga bɨ Lomo uku ledreyé zí Nówa ní, solụ́ e, kí éyị́ trịdrị́ ga bɨ ndịsịní ndéré kí do sɨmɨyé bi ní,

9 ya'dáye kí karáye ólụ́ye kí Nówa e mbá sɨmɨ kụṛúngba káa zí bɨ Lomo uku zía ní.

10 Gɨ do kací sḭ́lḭ́ ịnyị́ doa gbre, zí mongụ́ iní née 'dí'bi bi do tónóne é'dịné.

11 Sɨmɨ sɨmɨbi bɨ sɨmɨbi do Nówa go míya ịnyị́ doa kéṛḭ́ (600) ní, sɨmɨ gbre éfé sɨmɨ 'dú'du ené sokó doa ịnyị́ doa gbre, zí mongụ́ iní ndḭ́sị́ lágaógụné gɨ sɨmɨ káṇgá do sogo káṇgá, zí wo bɨ ndịsị́ é'dị́ gɨ komo ere ní ndḭ́sị́ léfené káa zí ere likpí go mɨlíkpí ní.

12 Zí iní née é'dịné kí ndụ́lụ́ e kí kadra mbá kí sḭ́lḭ́ cḭ́ gbre.

13 Née kadra bɨ kóo Nówa e kí me'bené kí wotḭ́ye ga bɨ ota, Séme, Áma kí Yépeta kí me'beyé e mbá olụ́ní sɨmɨ kụṛúngba ní.

14 'Di'biutúní kóo bangá súwú e kací ṛḭ́kḭ́ sḭ́ doyé, bangákụ́lụ́ e kací ṛḭ́kḭ́ sḭ́ doyé, éyị́ trịdrị́ ga bɨ ndịsịní ndéré kí do sɨmɨyé bi ní kpá kací ṛḭ́kḭ́ sḭ́ doyé, nda kí solụ́ e kí éyị́ trịdrị́ ga bɨ kí fúndúye ní kací ṛḭ́kḭ́ sḭ́ doyé mbá.

15 Zí eyị́ trịdrị́ ga gére née ógụ́yé kací sḭ́ doyé e mbá gbre gbre ólụ́ye kí Nówa e sɨmɨ kụṛúngba.

16 Éyị́ trịdrị́ ga bɨ kóo mbá olụ́ní sɨmɨ kụṛúngba ní, nɨyí kóo kí ya'dáye kí karáye káa zí bɨ kóo Lomo uku zí Nówa ní. Gɨ ore zí Ngére Lomo 'dụ́tụ́ mbotụ́.

17 Zí iní é'dịné kí sḭ́lḭ́ cḭ́ gbre, do úcuné do sogo káṇgá kíngaya, zí mɨúcu iní née ndḭ́sị́né sḭ́kpị́ kụṛúngba ndéré kíe 'dága gɨ do sogo káṇgá.

18 Zí iní nda úcuné go bɨsinyíne kíngaya do sogo káṇgá, zí kụṛúngba ndḭ́sị́ élené doa ndéréne 'dága. 19 Nda gɨ ore zí mɨúcu iní née úcu'dụ́tụ́ do mɨngburoko ngbángbá landa ga bɨ do sogo káṇgá ní mbá.

20 Zía úcutátá roné 'dága kíngaya, zí mɨngburoko landa ga gére ídíye mbá sḭ́ iní nde. Zí iní ídíne 'dága gɨ do landa mítiri ịnyị́ doa gbre.

21 Za ṛḭ́kḭ́ éyị́ trịdrị́ e ga bɨ ndịsịní ndḭ́sị́ gbére kací sḭ́ doyé mbá, solụ́ e, bangákụ́lụ́ e, bangá súwú e nda kí éyị́ trịdrị́ máa yée ga bɨ ndịsịní ndéré kí do sɨmɨyé bi ní kí 'yịma'dí e, úyuónzó royé za mbá.

22 Éyị́ ga bɨ kí 'dówụ́ sɨmɨyé bɨ ndịsịní ndḭ́sị́ gbére ní, zíye úyuónzó royé za mbá.

23 Lomo úfuónzó éyị́ trịdrị́ ga bɨ ndịsịní ndḭ́sị́ gbére ní go za mbá, 'yịma'dí e, bangá e, solụ́ e, nda kí éyị́ trịdrị́ máa yée ga bɨ ndịsịní ndéré kí do sɨmɨyé bi ní. Otoomo tí lá dụ́ụ́ Nówa kí éyị́ trịdrị́ ga bɨ nɨyí kéye sɨmɨ kụṛúngba íri ní.

24 Zí iní bɨ ucu née tóroné do sogo káṇgá kí sḭ́lḭ́ míya kḭ́é'do, cḭ́ gbre doa sokó.

8

Mindṹkṹ mongṹ iní

1 Tí lá Lomo somṹlịgị ledre Nówa kí éyị trịdrị ga bɨ kíe sɨmɨ kuṛúngba
ní wá. Zí Lomo kásaógụ síli zía ndịsị ílíne do sogo káṇgá gɨ ro zí iní bɨ
ucu née tónó ndṹkṹne.
2 Née ní zí mɨlága iní bɨ gɨ sɨmɨ káṇgá ótoómo kí lágaógụné, zí wo bɨ
ndịsị é'dị gɨ komo ere ní ndímíne.
3 Zí iní bɨ kóo ucu née, tónó ndṹkṹne ndoo gɨ do sogo káṇgá. Nɨ
ndéréógụ sɨmɨ sịlị míya kịé'do, cị gbre doa sokó ní, iní ndụkṹonzó roné
go.
4 Nda sɨmɨ 'dú'du sokó doa ịnyị doa gbre 'bɨ ịnyị doa gbre éfé, zí
kuṛúngba ndéré ndịsịné do ngíti landa kí ịrịné Araráta.
5 Zí iní nda ndịsịné go fú lá ndṹkṹ tátá roné nde. Nda go sɨmɨ mɨzefị sịlị
'bɨ sokó éfé, zí do ngíti géyị landa e go ólṹógụyé sága.
6 Gɨ do kací sịlị cị gbre, zí Nówa líkpí bifúó bɨ otoomo ro kuṛúngba ní,
7 zía ịnyịné kása solṹ bɨ kí ịrịné fóro ní, nderé yị ené fí, zaá gị zí iní
ndṹkṹónzó roné té kí.
8 Gɨ do kací a née, zía kása kịṛịkó'do gɨ ro zía ndéréne lúrú bi togṹ iní
ndụkṹonzó roné gɨ do káṇgá go yá.
9 Tí lá sɨmɨ bɨ kịṛịkó'do ndéréogụ íri ní, bi útú a bi ndaá gɨ zía iní nɨ aka
yị ené fú lá bo do sogo káṇgá, zía ndá'balúgu roné zí Nówa sɨmɨ kuṛúngba.
Zí Nówa ésịógụ sịlịne do 'dí'bilúgu wo sɨmɨ kuṛúngba.
10 Zí Nówa ndịsịné kí sịlị ịnyị doa gbre, zía kpá kása ándá kịṛịkó'do
ndéré lúrú bi.
11 Sɨmɨ bɨ kịṛịkó'do nda'baogụ nda kí tagá ní, nɨ nda go kí mbílí kágá bɨ
olíva ní tarané. Gɨ ore zí Nówa owo a kídí iní ndụkṹ go.
12 Zía ndịsịné gɨ do kací a née kpá sịlị ịnyị doa gbre, zía kpá kásalúgu
kịṛịkó'do. Tí lá ndéré máa bɨ ndéré née ní, nda'balugu ené lolụ roné zí
Nówa wá.
13 Sɨmɨ sịndị kadra máa bɨ kóo née ní, sɨmɨbi 'bɨ Nówa nɨ kóo go míya
ịnyị doa kéṛị doa kịé'do (601). Sɨmɨ mɨzefị 'dú'du 'bɨ éfé 'bɨ sɨmɨbi máa née
ní, zí iní ndụkṹonzó roné gɨ do sogo káṇgá. Zí Nówa líkpí do kuṛúngba,
nɨ lúrú bi ní, do káṇgá nɨ go gágá.
14 Nɨ ndéréógụ bɨ sɨmɨ sịlị cị kéṛị doa ịnyị doa gbre 'bɨ gbre éfé ní, do
káṇgá gagá go ngéré.
15 Née ní, zí Lomo úku ledre zí Nówa kídí,
16 “Nówa ólṹógụsé gɨ sɨmɨ kuṛúngba mu, yịị kí me'beyị, nda kí wotịse e
kí me'beyé e.
17 Zíyị 'dí'biógụ éyị trịdrị ga bɨ kíyị íri ní sága, solṹ e, bangá e nda éyị
trịdrị máa yée ga bɨ ndịsịní ndéré kí do sɨmɨyé bi ní gɨ ro zíye étrịlúgu
royé do ídíye tṹ'dṹ do sogo káṇgá.”
18 Née ní, zí Nówa ólṹógụyé sága kí me'bené, nda kí wotịne e kí
me'beyé e.
19 Zí bangá e, kí éyị trịdrị ga bɨ ndịsịní ndéré kí do sɨmɨyé bi ní nda kí
solṹ ga bɨ kóo kéye sɨmɨ kuṛúngba ní ólṹógụyé mbá sága kací sị doyé e
mɨngúngúcua.

Lomo mócṹ éyị gɨ ro do sogo káṇgá

20 Née ní, zí Nówa ó'bó mbayi zí Ngére Lomo. Zía 'dí'bi ṛíḳí sị́ do bɨlámá
bangá e kí solụ́ ga bɨ bɨlámáye ní óṇgoónzó yée do óngbó yée do mbayi
née káa do éyị́ 'dáná. 21 Zí Lomo ídíne kí mongụ́ rokinyi gɨ ro 'dáná éyị́ bɨ
Nówa 'daná zía ní. Zía ódroné zíne kí roné kídí, "Tónóne karaba ndéréne
'dá'dá, máóto lolụ taramá kací káṇgá gɨ zí lúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e wá.
Mɨméngị ledre 'bɨ 'yịma'dí e mbá nɨ yị́ ené bɨsinyíne kú gɨ do owụ́ye, tí lá
máúfuónzó lolụ éyị́ ga bɨ kí 'dówụ́ sɨmɨyé ní káa zí wo bɨ máméngị ba wá.
22 "Tí káa zí bɨ do sogo káṇgá nɨ ídí 'bɨ ené ní,
sịndị́ kadra 'bɨ éyị́ e mbá nɨyí ídí, sịndị́ kadra 'bɨ 'dịyị́ éyị́ e,
kí sịndị́ kadra 'bɨ 'dó'dụ́ógụ éyị́ e gɨ yáká,
sịndị́ kadra 'bɨ drụ́ kí sịndị́ kadra 'bɨ bi mɨ́ṛị́,
sịndị́ kadra 'bɨ lịmị kí sịndị́ kadra 'bɨ ndumu,
nda kí sịndị́ kadra 'bɨ kadra kí sịndị́ kadra 'bɨ ndụlụ.
Éyị́ ga gére née nɨyí ídí kenée za fí."

9

Mɨyéme ledre 'bɨ Lomo zí Nówa

1 Gɨ do kací née ní, zí Lomo í'bí úndru zí Nówa e kí wotịne e zía úku
ledre zíye kídí, "Ídísé étrị zí bulúndusé e ídíye tụ́'dụ́ do sogo káṇgá.
2 Bangá e kí solụ́ e mbá, nda kí éyị́ trịdrị ga bɨ ndịsịní ndéré kí do sɨmɨyé
bi ní kí kénzé e, nɨyí ndịsị éré ngịrịsé mɨéré gɨ zía máóto yée go sị́ sị́lị́se.
3 Éyị́ ga bɨ za mbá ndịsịní gámá mɨgámá kí trịdrị sɨmɨyé ní, mái'bí yée
go zíse káa do éyị́ mɨánu cé káa zí bɨ kóo mái'bí fụtụ́ éyị́ e zíse ndịsịsé ánu
yée ní.
4 "Tí lá ndásé ánu esị bɨ kí sáma sɨmɨné ní wá. Máási kíe gɨ zíse gɨ zía
trịdrị bɨ sɨmɨ sáma nɨ aka sɨmɨ a.
5 Káa zí bɨ go kenée née ní, togụ́ 'yị ufu ezené 'yịma'dí mááyí kpá úfu
wo. Kpá kenée bangá bɨ úfu 'yịma'dí go ní mááyí kpá úfu a 'dá'ba.
6 Lomo otoogụ 'yịma'dí cé káa zí ne ní, gɨ zí kéyị née ní 'yị ufu 'yịma'dí,
eze a 'yịma'dí nɨ úfu wo kpá ne.
7 Gɨ zí kéyị née ní, ili go zíse étrịsé kíngaya zí bulúndusé e ídíye do sogo
káṇgá ba za mbá."
8 Née ní zí Lomo úku ándá ledre zí Nówa kí wotịne e kídí,
9 "Bɨ ba ní, máóto mɨyéme ledre go gɨ ro zíma méngị a zíse kí bulúndusé
ga bɨ nɨyí ógụ gɨ do kacíse ní,
10 kpá kí éyị́ trịdrị ga bɨ ólụ́ógụsé kéye gɨ sɨmɨ kuṛúngba, solụ́ e,
bangákụlụ́ e, kí bangá súwú e ní.
11 Máóto go káa do mɨyéme ledre zíze kíse, éyị́ ndaá lolụ íri do úfuónzó
éyị́ trịdrị e kí mɨúcu iní do sogo káṇgá ní wá."
12 Née ní zí Lomo úku ledre kídí, "Ba lị́lị mɨyéme ledre bɨ máyéme go gɨ
ro zía ídíne dongaráze kíse kí éyị́ trịdrị e mbá ní, yée ga bɨ cakaba ba kí
yée ga bɨ nɨyí ídí karanée ní.
13 Máóto mɨ́kóṛụ́ amá go komo ere zía ídíne káa do lị́lị mɨyéme ledre
dongaráze kíse kí do sogo káṇgá mbá.
14 Kí'dí bɨ mákása mongụ́ iní go gɨ ro zía é'dịné do sogo káṇgá ní, mɨ́kóṛụ́
nɨ ólụ́ógụ.

15 Togụ́ olụogụ go kenée, mááyí geré sómụ́ndíki mɨyéme ledre bɨ máyéme dongaráze kíse kí éyị trịdrị e kací sị doyé e mbá ní. Iní ucu andá lolụ roné zía úfuónzó éyị trịdrị mbá wá.
16 Kí'dí bɨ míkórụ́ ólụ́ógụ go kenée ní, mááyí lúrúndíki a zíma geré sómụ́ndíki ledre mɨyémeóto ledre bɨ máyéme dongaráze kíse kí éyị trịdrị e do sogo káṇgá mbá ní."
17 Nda gɨ ore zí Lomo úku ledre zí Nówa kídí, "Ba go lịlị mɨyéme ledre bɨ máyémeóto dongaráze kíse kí éyị trịdrị e do sogo káṇgá mbá ní."

Wotị́ Nówa e

18 Wotị́ Nówa ga bɨ kóo olụ́ogụní kéye gɨ sɨmɨ kuṛúngba ní nɨyí, Séme, Áma kí Yépeta. Áma nɨ ne 'bụ Kanána.
19 Wotị́ Nówa ga bɨ ota née, nɨyí ye bulúndu 'yịma'dí e do sogo káṇgá mbá.
20 Nówa nɨ ne mɨzefị 'yị bɨ kóo tonó ó'do yáká do 'dịyị́ kóṛó sɨmɨ a ní.
21 Sɨmɨ bɨ Nówa ewé le'yị́ kóṛó née ní, zía kóyóne, zía útú 'dú'duné gɨ zía ngíṛá sị kụ́tụ́ kacíne.
22 Zí Áma 'bụ Kanána ólụ́ ndíki 'bụyé kí 'dú'du ngíṛá, zía ólụ́ógụné ndéréne úku a zí lúnduné e sága.
23 Tí lá zí Séme kí Yépeta 'dí'bi mbílí bongó yáya do goyé zíye ólụ́ye kíe kí sogoyé sị kụ́tụ́ do ló'bụ a do 'bụyé kí 'dú'du ngíṛá. Oyólo'bóní komoyé gbụ́ gɨ 'dí keṛị́ káa bɨ yée nɨyí lúrú ngíṛá 'bụyé.
24 Sɨmɨ bɨ le'yị́ oṇgó gɨ komo Nówa zía úwú ledre bɨ wotị a Áma mengị zía ní,
25 zía úku ledre kídí,
"Máóto taramá go kací Kanána, nɨ ídí owụ́kụlụ́
'bɨ lúnduné e. Nɨ ídí 'bɨ ené za 'dá'ba kíngaya."
26 Zía kpá úku ledre kídí, "'Yị e mbá idíní í'bí mbófo éyị zí Ngére Lomo bɨ ndịsị sáká Séme ní.
Zí Kanána ídí 'bɨ ené nda owụ́kụlụ́ 'bɨ Séme.
27 Mááyí úku ledre zí Ngére Lomo idí í'bí úndru zí Yépeta, zía ndíki tụ́'dụ́ owụ́ e,
zí bulúnduga ndịsị ndịsịyé ndro kí bulúndu Séme e,
zí Kanána ídí 'bɨ ené owụ́kụlụ́ 'bɨ Yépeta."
28 Zí Nówa ndịsịné gɨ do kací mongụ́ iní bɨ kóo ucu ní sɨmɨbi míya ota, cị gbre doa sokó (350).
29 Nówa mengị kóo mbá sɨmɨbi míya ịnyị doa eso, cị gbre doa sokó (950) zía úyuné.

10

Bulúndu Nówa e

1 Ba ledre gɨ ro bulúndu Nówa bɨ wotịga ga bɨ Séme, Áma kí Yépeta ndikiní yée gɨ do kací mongụ́ iní bɨ kóo ucu ní.

Owụ́ 'bɨ Yépeta e

2 Owụ́ 'bɨ Yépeta e nɨyí, Goméra, Magága, Midáyi, Yavána, Tụbụ́la, Misáka nda kí Tirása.
3 Zí owụ́ 'bɨ Goméra ídí 'bɨ eyé, Asakenéza, Ripháta nda kí Togaráma.
4 Owụ́ 'bɨ Yavána, 'bɨ eyé, Elísa, Tarasísi, Kịtịmị, nda kí Rodaṇịmị.

5 Ga ba sị́ do bulúndu Yépeta ga bɨ ndɨ́sɨ́ní ndɨ́sɨ́ kací kó'dụ́ mɨkavu e kí do cúkú e ní. Zíye ndɨ́sɨ́ óto 'be 'bɨ eyé e do bi e mɨngúngúcua do ndɨ́sɨ́ ódroyé sɨmɨ mbigí tara máa 'bɨ eyé ní.

Owụ́ 'bɨ Áma e

6 Owụ́ 'bɨ Áma 'bɨ eyé kóo, Kụ́sụ, Ízibiti,* Pụ́tụ nda kí Kanána.
7 Owụ́ 'bɨ Kụ́sụ nda 'bɨ eyé, Séba, Avíla, Sábata, Ráma nda kí Sabatéka. Zí owụ́ 'bɨ Ráma e nda ídí 'bɨ eyé Síba e kí Dedána.
8 Ngíti owụ́ 'bɨ Kụ́sụ nɨ kóo bo kí ɨrɨné Nɨmɨróda, nɨ kóo ne bɨrará 'yɨ kí roko'bụné do sogo káṇgá.
9 Gɨ zí sáká éyɨ́ 'bɨ Ngére Lomo zí Nɨmɨróda ndɨ́sɨ́né úfu bangá e kíngaya. Née sɨ́ ledre bɨ 'yɨ e ndɨ́sɨ́ní úku ledre gɨ zía kídí, “Lomo idí í'bí komokenzɨ zíyɨ, zíyɨ ndɨ́sɨ́yɨ́ úfu bangá e kíe káa zí 'bɨ Nɨmɨróda ní.”
10 Ga kóo 'desɨ́ ní, Nɨmɨróda ndɨ́sɨ́ kóo ndɨ́sɨ́ sɨmɨ káṇgá bɨ Sinára ní. Nɨ ne mɨzefɨ mongụ́ ngére do gara ga bɨ ota, Babelóṇɨya, Eréka, Akáda nda Kalané.
11 Nda gɨ ore zía ɨ́nyɨ́né ndéréne sɨmɨ káṇgá bɨ kí ɨrɨné Asíriya, kí'dí bɨ o'bó mɨngburoko gara ga bɨ, Nɨnévɨ, Rebóta Íra, Kála,
12 nda kí Résene bɨ nɨ dongará Nɨnévɨ kí Kála bɨ nɨ ne mongụ́ gara doyé mbá ní.
13 Owụ́ 'bɨ Ízibiti nɨyí 'bɨ eyé Lɨdɨyádɨ, Aníma, Labíti, Nefatụ́ma,
14 Petarụ́sa, Kasélụ bɨ ndikiogụní kúfú 'yɨ ga bɨ Falasitíni ní, nda kí Kuréto.
15 Owụ́ 'bɨ Kanána e nɨyí Sidóna bɨ nɨ ndíká ní kí Éte.
16 Kanána nɨ kpá ne 'bụ, Zebụ́sa, Amóra, Girigási,
17 Ɨvɨ́ta, Aréka, Sinóyi,
18 Avénda, Zemaráda nda kí Amáta.
Nda gɨ do kací a née zí 'yɨ 'bɨ Kanána e áṇgayé
19 zí mama bɨ dongaráye kí ngíti géyɨ 'yɨ e ní tónóne gɨ sɨmɨ Sidóna ndéréógụné gɨ sɨmɨ Gerári gbóo kí Gáza, nda mɨ'dí gbére sɨmɨ Sodóma, Gomóra, Adéma, Zeboyɨ́ma gbóo kí Lasa.
20 Ga ba owụ́ 'bɨ Áma e kí bulúnduga ga bɨ ndɨ́sɨ́ní ndɨ́sɨ́ do bi e kací sɨ́ doyé kí tara eyé e mɨngúngúcua ní.

Owụ́ 'bɨ Séme

21 Zí Séme bɨ mongụ́ lúndua nɨ Yépeta ní kpá ndíki wotɨ́ne e. Séme nɨ ne bulúndu 'yɨ ga bɨ ndɨ́sɨ́ní ndólo yée Ébere e ní mbá.
22 Owụ́ 'bɨ Séme ma'dáa nɨyí nda 'bɨ eyé Eláma, Asúra, Arɨpakasáda, Lụ́da nda kí Aráma.
23 Owụ́ 'bɨ Aráma nɨyí 'bɨ eyé, Ụ́zụ, Úla, Getéra nda kí Mása.
24 Arɨpakasáda nɨ 'bɨ ené 'bụ Séla, zí Séla nda ídí 'bɨ ené 'bụ Ébere.
25 Ébere ndíki kóo owụ́ e gbre. Ngíti a ɨrɨa 'bɨ ené Pelége† gɨ zía née sɨndɨ́ kadra bɨ 'yɨma'dí e ífi bayiní royé do sogo káṇgá ní. Ɨrɨ lúndua 'bɨ ené nda Zakatáni.
26 Owụ́ 'bɨ Zakatáni nɨyí 'bɨ eyé, Alemodáda, Sélefa, Azaramavéta, Zéra,
27 Adoráma, Uzála, Dikéla,
28 Obála, Abimiyéle, Síba,

---

* **10:6 10:6** Ízibiti: Ngíti ɨrɨ Ízibiti nɨ Miziráma.
† **10:25 10:25** Pelége: Ini ledre gɨ sɨmɨ ɨrɨ bɨ Pelége ní kí tara Ébere kídí, “ífi éyɨ́ e.”

29 Opíra, Avíla nda kɨ́ Zobába. Ga gére née mbá owụ́ 'bɨ Zakatáni.
30 Káṇgá bɨ kóo ndịsịní sɨmɨ a ní tonó gɨ sɨmɨ Mésa ndéré'dịyị roné 'dí
gbére do bi ekịekị bɨ gbóo kɨ́ Sefára ní.
31 Ga ba owụ́ 'bɨ Séme ga bɨ ndịsịní ndịsị do bi e kací sị́ doyé kɨ́ tara
eyé e mɨngúngúcua ní.
32 Ga ba sị́ do bulúndu Nówa ga bɨ wotị́ ga ndikiní yée kací do 'be 'bɨ
eyé e ní. Nɨyí ye 'yị ga bɨ ndikiogụní ṛịkị́ sị́ do 'yịma'dí e do sogo káṇgá gɨ
do kací mongụ́ iní bɨ kóo ucu ní.

11

Lomo ifi bayi tara zɨ́ 'yịma'dí e

1 Ga kóo 'desị́ ní, tara nɨ aka yị́ ené kóo do sogo káṇgá dụụ́ kịé'do zí 'yị e
ndịsị úku dụụ́ tara máa bɨ kịé'do née.
2 Sɨmɨ bɨ 'yịma'dí e nɨyí ndịsị kɨ́ gámálící royé ní, zíye ndéré 'dịyị royé
mɨ'dí gbére do óguyé do mongụ́ nyárá bi sɨmɨ Sinára,* zíye ndịsịyé ore.
3 Zíye úku ledre dengbịye kídí, “Óguse mu zíze ónzó bɨlóko do óngbó a
bɨlámáne.” Yemení kóo bɨlóko née do bi kací tutú zí mɨcece'dị ko'bó nda
ídí 'bɨ ené do bi kací éyị bɨ káa zí seméndị ní.
4 Née ní zíye úku ledre kídí, “Óguse mu, zíze ó'bó mongụ́ gara zíze, kɨ́
mongụ́ 'dịcị́ sɨmɨné mbíwu 'dága zí doa ndéréóguné gị ro ere, gɨ ro zí ịrịzé
ówụ́ne doa káa bɨ azé báyi do sogo káṇgá mbá ke.”
5 Tí lá zí Ngére Lomo óguné lúrú mongụ́ gara kɨ́ mongụ́ 'dịcị́ bɨ 'yị ga
gére nɨyí ndịsị ó'bó a née.
6 Zí Ngére Lomo úku ledre zíne kɨ́ roné kídí, “Káa zí bɨ 'yị ga ba nɨyí go
'yị kịé'do, ndịsịní ódro go kpá lá dụụ́ tara bɨ kịé'do zíye tónóye go méngị
éyị́ káa zí ba ní, ledre bɨ nɨyí yéme a gɨ ro méngị a ní utúasá rómo yée
wá.
7 Óguse mu zíze ndéréze gírágá báyi sɨmɨ tara eyé káa bɨ nɨyí ndịsị úwú
royé dengbịye ke.”
8 Née ní, zí Ngére Lomo báyi yée girí do sogo káṇgá mbá, zíye ótoómo
kɨ́ ó'bó mongụ́ gara bɨ kóo née.
9 Née sị́ ledre bɨ ịfịní ịrị bi née kídí Bábele† ní gɨ zía née bi bɨ Ngére
Lomo giragá bayi tara bɨ do sogo káṇgá ba gɨ doa ní. Nda gɨ ore zí Ngére
Lomo báyi yée mɨkékeṛịa do sogo káṇgá mbá.

Ledre gɨ ro bulúndu Séme e

10 Ba ledre gɨ ro bulúndu Séme e.
Sɨmɨbi gbre gɨ do kací mongụ́ iní bɨ kóo ucu ní, sɨmɨ bɨ sɨmɨbi 'bɨ Séme
nɨ go míya (100) ní, zía ndíki Arɨpakasáda.
11 Gɨ do kací a née ní, zí Séme ndịsịné sɨmɨbi míya ịnyị (500) zía ndíki
ngíti géyị owụ́ e, ya'dá e kɨ́ kará e.
12 Sɨmɨ bɨ sɨmɨbi 'bɨ Arɨpakasáda nɨ go cị́ kéṛị́ a doa sokó doa ịnyị (35)
ní, zía ndíki Séla.
13 Nda gɨ do kací Séla, zí Arɨpakasáda méngị sɨmɨbi míya eso doa ota
(403) zía ndíki ngíti géyị owụ́ e, ya'dá e kɨ́ kará e.
14 Sɨmɨ bɨ sɨmɨbi nɨ do Séla go cị́ kéṛị́ a doa sokó (30) ní, zía ndíki Ébere.

---

* **11:2 11:2** Sinára: Ngíti ịrị Sinára nɨ kóo Babelóṇiya. † **11:9 11:9** Bábele: Ledre ba kɨ́ tara Ébere ini ledre gɨ sɨmɨ a kídí, sínyi sɨmɨ do.

15 Zí Séla méngị gɨ do kací Ébere née sɨmɨbi míya eso doa ota (403), zía ndíki ngíti géyị owụ́ e, ya'dá e kí kará e.

16 Sɨmɨ bɨ sɨmɨbi do Ébere go cị́ kéṛị́ a doa sokó doa eso (34) ní, zía ndíki Pelége.

17 Zí Ébere méngị gɨ do kací Pelége née sɨmɨbi míya eso doa cị́ kéṛị́ a doa sokó (430), zía ndíki ngíti géyị owụ́ e, ya'dá e kí kará e.

18 Sɨmɨ bɨ sɨmɨbi do Pelége go cị́ kéṛị́ a doa sokó (30) ní, zía ndíki Réwu.

19 Zí Pelége méngị gɨ do kací Réwu née sɨmɨbi míya gbre doa ịnyị doa eso (209), zía ndíki ngíti géyị owụ́ e, ya'dá e kí kará e.

20 Sɨmɨ bɨ sɨmɨbi do Réwu go cị́ kéṛị́ a doa sokó doa gbre (32) ní, zía ndíki Serụ́ga.

21 Zí Réwu méngị gɨ do kací Serụ́ga née sɨmɨbi míya gbre doa ịnyị doa gbre (207), zía ndíki ngíti géyị owụ́ e, ya'dá e kí kará e.

22 Sɨmɨ bɨ sɨmɨbi do Serụ́ga go cị́ kéṛị́ a doa sokó (30) ní, zía ndíki Nówara.

23 Zí Serụ́ga méngị gɨ do kací Nówara née sɨmɨbi míya gbre (200), zía ndíki ngíti géyị owụ́ e, ya'dá e kí kará e.

24 Sɨmɨ bɨ sɨmɨbi do Nówara go cị́ kéṛị́ a doa ịnyị doa eso (29) ní, zía ndíki Téra.

25 Zí Nówara méngị gɨ do kací Téra née sɨmɨbi míya kị́é'do doa sokó doa ịnyị doa eso (119), zía ndíki ngíti géyị owụ́ e, ya'dá e kí kará e.

26 Sɨmɨ bɨ sɨmɨbi do Téra go cị́ ota doa sokó (70) ní, zía ndíki Abaráma e kí Nówara nda kí Árana.

Ledre gɨ ro bulúndu Téra e

27 Ba ledre gɨ ro bulúndu Téra e.

Téra ndiki Abaráma e kí Nówara nda kí Árana. Zí Árana ndíki Lóto.

28 Sɨmɨ bɨ Téra 'bụ Árana nɨ aka kí komoné ní, zí Árana úyuné cịkị sɨmɨ Ụ́rụ káṇgá bɨ ndikiní wo sɨmɨ a sɨmɨ Babelóṇiya ní.

29 Née ní zí Abaráma e kí Nówara gbrengárá 'dí'bi kará e. Ịrị me'be Abaráma 'bɨ ené Sárayi, ịrị me'be Nówara nɨ nda 'bɨ ené Mílika nyị́ Árana bɨ lémị Íseke ní.

30 Bɨ kenée ní Sárayi nɨ yị́ ené mɨkoto ndiki ené owụ́ wá.

31 Née ní, zí Téra 'dí'bi wotịne Abaráma kí bulúnduné Lóto bɨ wotị́ Árana nda kí Sárayi me'be wotịne Abaráma zíye ómụ́ye gɨ sɨmɨ Ụ́rụ bɨ sɨmɨ Babelóṇiya ní ndéréye sɨmɨ káṇgá bɨ Kanána ní. Tí lá sɨmɨ bɨ nderéogụní sɨmɨ gara bɨ ndịsịní ndólo a Arána ní, zíye ndịsịyé cịkị ore.

32 Sɨmɨ bɨ sɨmɨbi 'bɨ Téra nɨ go míya gbre doa ịnyị (205) ní, zí Lomo 'dí'bi 'dówụ́ a cịkị sɨmɨ Arána ore.

12

Lomo ndolo Abaráma

1 Zí Ngére Lomo úku ledre zí Abaráma kídí, “Ídí ótoómo káṇgá esé, 'yị eyị́ e kí 'bụyị́ e mbá, zíyị ómụ́yị sɨmɨ káṇgá bɨ mááyí 'dódo a zíyị ní.

2 Mááyí í'bí úndru zíyị, zíma óto bulúnduyị́ e zíye étrịyé do ídíye káa do mongụ́ sị́ do. Mááyí óto ịrịyị́ zía ówụ́ne mɨówụ́ zíyị ídíyị 'yị bɨ 'yị e nɨyí ndịsị ndíki úndru kpụrụ́ gɨ zía ní.

3 Mááyí í'bí úndru zí 'yị ga bɨ nɨyí óto úndruyị ní, 'yị bɨ nɨ óto tarané kacíyị ní mááyí kpá óto taramá kací a. Nda kpụrụ́ gɨ sɨmɨyị́ mááyí í'bí úndru zí ṛịḳị́ kúfú 'yịma'dí e do sogo káṇgá mbá.”

4 Née ní zí Abaráma ịnyịné ndéréne tí káa zí bɨ Ngére Lomo uku zía ní. Zí Lóto útúne do kací a. Sɨmɨbi 'bɨ Abaráma nɨ kóo cị́ ota doa sokó doa ịnyị (75) sɨmɨ bɨ omụ́ gɨ sɨmɨ Arána ní.

5 Zí Abaráma ómụ́ye kí me'bené Sárayi e kí Lóto owụ́ 'bɨ lúnduné, zíye 'dí'bi za éyị́ ga bɨ 'bɨ 'be ní mbá, 'yị 'bɨ moko eyé ga bɨ kóo nɨyí kéye sɨmɨ Arána ore ní mbá zíye ịnyịyé ndéréye sɨmɨ káṇgá bɨ Kanána ní. Do ndéréógụyé íri.

6 Zíye ókpóye gɨ sɨmɨ Kanána fú lá mɨókpó do ndéréógụyé sɨmɨ owụ́ gara kí ịrịné Sekéme, do ndịsịyé cigí kágá bɨ ndịsịní ndólo a Móre. Sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née 'yị 'bɨ Kanána e ndịsịní kóo ndịsị ore.

7 Née ní zí Ngére Lomo 'dódo roné zí Abaráma íri zía úku ledre zía kídí, “Mááyí í'bí káṇgá ba zí bulúnduyị́ e za fí.” Zí Abaráma ó'bó mbayi zí Ngére Lomo bɨ 'dódo roné zía ní ore.

8 Gɨ do kací née ní, zí Abaráma ịnyịyé ndéréye do bi bɨ ekịekị́ bɨ sɨmɨ Bétele mɨ'dí gbére ní, zía óto táya ore. Bétele nɨ 'bɨ ené mɨ'dí gólụ Áyi nɨ 'bɨ ené mɨ'dí gbére. Zía ó'bó mbayi ore ndịsị íni ini zí Ngére Lomo sị́ a.

9 Zí Abaráma e kpá ịnyịyé gɨ ore ndéré 'dịyị royé mɨ'dí sɨmɨ Negébe.

Abaráma nderé sɨmɨ Ízibiti

10 Sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née ní, zí mongụ́ 'bú útúne. Zí Abaráma ịnyịyé gɨ ore ndéréye ndịsịyé cúku'dée sɨmɨ Ízibiti gɨ zí mongụ́ 'bú née.

11 Sɨmɨ bɨ nɨ go gbóo gɨ ro ólụ́ sɨmɨ Ízibiti ní, zía úku ledre zí me'bené Sárayi kídí, “Sárayi, Máówo bú lámá nɨ royị́ kíngaya.

12 Sɨmɨ bɨ 'yị ga bɨ 'bɨ Ízibiti nɨyí lúrúndíki yịị́ ní, nɨyí geré úku ledre kídí, ‘Ba me'bené.’ Née ní nɨyí úfu máa do ótoómo yịị́ trịdrị.

13 Togụ́ ndu'yúní yịị́ go yá, ídí úku a zíye kídí áyí lémịmá, gɨ ro zíye ndịsịyé méngị ledremá kíngaya gɨ royị, utúasání ufu máa wá gɨ zíyị.”

14 Sɨmɨ bɨ Abaráma ogụní sɨmɨ Ízibiti ní, zí 'yị 'bɨ Ízibiti e lúrú Sárayi nɨ kára bɨ kí lámá roné kíngaya ní.

15 Nda sɨmɨ bɨ ngíti géyị mɨngburoko 'yị 'bɨ ngbanga 'bɨ mongụ́ ngére Fáro lurúní Sárayi nɨ kí lámá roné kíngaya ní, zíye ndéréye úku ledrea zí mongụ́ ngére, zíye ógụyé 'dí'bi wo ndéré kíe 'be 'bɨ ngére zía ndịsịné íri.

16 Gɨ ro ledre Sárayi, zí ngére 'bɨ Ízibiti ndịsịné méngị ledre Abaráma kíngaya, do í'bí éyị́ ga bɨ káa zí kábịṛịḳị e, Ịtị́ e, dongí e, owụ́kụlụ́ e nda kí gémele e ní zía.

17 Gɨ zía bɨ ngére 'bɨ Ízibiti 'dí'bi Sárayi me'be Abaráma ní, zí Ngére Lomo kása bɨsinyí ndíyá doa kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ ené e mbá.

18 Née ní zí ngére 'bɨ Ízibiti kákasa kací Abaráma do úku ledre zía kídí, “Méngị kéyị zíma kenée gɨ zí 'di? Úku kóo zíma yaá Sárayi nɨ yị́ ené me'beyị́ wá gɨ zí 'di?

19 Éyị́ bɨ úku ledre zíma gɨ zía yaá, ‘Sárayi nɨ lémịné’ gɨ zía ní 'di, bɨ zíma 'dí'bi wo káa do kára ní? Bɨ ba ní me'beyị́ nɨ go née. 'Dí'bi wo mu zíse ndérése.”

20 Née ní, zí ngére 'bɨ Ízibiti úku ledre gɨ ro Abaráma e kí me'bené kídí, idíní mu 'dí'bi éyị eyé e mbá zíye ólụógụ gɨ sɨmɨ Ízibiti gɨ ona 'dá'ba.

13

Miífi ro 'bɨ Abaráma e kí Lóto

1 Gɨ ore zí Abaráma e kí me'bené ịnyịyé gɨ sɨmɨ Ízibiti do 'dí'bi éyị eyé e mbá zíye ndá'balúgu royé sɨmɨ Negébe. Zí Lóto ndéréne kéye.
2 Abaráma nɨ nda kóo go kí tụ́'dụ́ éyị e zíne, bangákụlụ́ e, késị e kpá kí dábu e.
3 Gɨ sɨmɨ Negébe zía ndịsịné ómụ́ne gɨ do bi e kírí née wá kírí née zía ndéréógụné zaá gị sɨmɨ Bétele do bi kụrú táya ené bɨ kóo 'desị dongará Bétele kí Áyi ní,
4 kí'dí bɨ o'bó mɨzefị mbayi ní. Zí Abaráma ndịsịné íni ini zí Ngére Lomo ore.
5 Lóto bɨ kóo ndịsịní gámálící royé kí Abaráma ní, nɨ nda kpá go kí tụ́'dụ́ 'yị e do kacíne, kpá kí kábịrịkị e, kí ịtị e.
6 Tí lá bi eye lolụ kóo zíye gɨ ro zíye ndịsịyé ndro do bi kịé'do wá gɨ zía éyị e ofụní nda kóo zíye go bɨ utúasá ótoómo yée zíye ndịsịyé mbá do bi kịé'do wá ní.
7 Zí 'yị ga bɨ ndịsịní 'bá'bá bangá ga bɨ 'bɨ Abaráma kí yée ga bɨ 'bɨ Lóto ní ndịsịyé ófụ́ye dongaráye gɨ ro bi. Sɨmɨ sịndị kadra máa bɨ kóo née ní, 'yị 'bɨ Kanána e kí 'yị 'bɨ Peréze e nɨyí kóo kpá ore.
8 Nda née ní zí Abaráma úku ledre zí Lóto kídí, “Owụ́ 'bɨ amá a, ófụ́ nda ógụ dongaráze kéyị wá togụ́ mbú dongará 'yị 'bá'bá bangá eyị e kí 'bɨ amá e wá.
9 Mongụ́ ịrịgbére nɨ bɨ kó'dụ́yị íri née, ifizé rozé mu. Ídí mu gélé bi bɨ íli ndéré doa ní. Togụ́ ndéré go do anú, mááyí nda ndéré 'bɨ amá do ngelị. Togụ́ do ngelị yá, mááyí nda ndéré 'bɨ amá do anú.”
10 Zí Lóto lúrú bi keree, zía lúrúndíki 'bululu bɨ kací kó'dụ́ Yeredéne nɨ kí iní doné ngárá ndụkụ́ wá ní bɨ nɨ káa zí yáká 'bɨ Ngére Lomo kpá káa zí káṇgá 'bɨ Ízibiti bɨ mɨ'dí sɨmɨ Zóra ní. Ledre máa née mengị kóo roné 'dá'dá gɨ zí Ngére Lomo kí óngbó gara ga bɨ Sodóma kí Gomóra ní.
11 Née ní zí Lóto gélé 'bululu bɨ kó'dụ́ Yeredéne ní, zíye ífi royé, zí Lóto ndéré ndịsị 'bɨ ené mɨ'dí gbére.
12 Nda née ní zí Abaráma ndịsị 'bɨ ené sɨmɨ káṇgá 'bɨ Kanána ore. Zí Lóto ndéré ndịsị 'bɨ ené dongará gara ga bɨ sɨmɨ kpárá ní, zía óto táya ené gbóo kí Sodóma.
13 'Yị 'bɨ Sodóma e nɨyí 'yị méngị bɨsinyí ledre e, ndịsịní méngị mbá ledre ga bɨ Ngére Lomo ili wá ní.

Abaráma omụ́ sɨmɨ Éborono

14 Gɨ do kací bɨ Lóto e ifiní royé kí Abaráma ní, zí Ngére Lomo úku ledre zí Abaráma kídí, “Sịkpị aka doyị do bi bɨ áyí doa née zíyị lúrú'díkí bi cigíyị gbaá.
15 Bi bɨ áyí lúrú a née ní, mááyí í'bí a zíyị, kí bulúnduyị e za fí.
16 Mááyí óto bulúnduyị e zíye étrịyé zíye ídíye káa zí 'bụrụ ní, gɨ ro togụ́ 'yị utúasá go ólo 'bụrụ yá, nɨ útúásá ólo bulúnduyị e.
17 Ịnyị mu zíyị gámá'díkí bi née gbaá, gɨ zía mááyí go í'bí a mbá zíyị.”

18 Gɨ zí kéyị́ née ní zí Abaráma ómụ́ne kí táya ené ndéré ndịsịné sɨmɨ gara bɨ ndịsịní ndolo a Éborono cigí kágá bɨ kí ịrịné Mamaré kí'dí bɨ o'bó mbayi zí Ngére Lomo ní.

14

Abaráma yomo Lóto

1 Sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née ní, Amaraféle nɨ kóo mongụ́ ngére 'bɨ Sinára, Ariyóka nɨ kóo 'bɨ ené 'bɨ Elesára, Kedarolaméra nɨ 'bɨ ené 'bɨ Eláma, zí Tidála nda ídí 'bɨ ené 'bɨ Góyịma,
2 zíye ịnyịyé ndéré útúye kí okó do ngére e ịnyị́. Ngére maáge nɨyí Béra ngére 'bɨ Sodóma, Bịrása ngére 'bɨ Gomóra, Sinába ngére 'bɨ Adéma, Semebére ngére 'bɨ Zeboyịma, nda kí ngére 'bɨ Béla bɨ nɨ Zóra ní.
3 Zí ngére ga bɨ ịnyị́ née yóko royé kí asikíri eyé e mbá sɨmɨ 'bululu bɨ kí ịrịné Sịdịmị bɨ gbóo kí mɨkavu bɨ éyị́ trịdrị ndaní sɨmɨ a wá ní.
4 Ngére ga bɨ ịnyị́ née nɨyí kóo mbá sị́ sị́lị́ Kedarolaméra kí sɨmɨbi sokó doa gbre, tí lá nda sɨmɨ sokó doa ota sɨmɨbi zíye óyóló'bó royé ịcị́ okó roa.
5 Nda sɨmɨ sokó doa eso sɨmɨbi, zí Kedarolaméra kí ngére ga bɨ iliní aka fú ledre ené ní, ịnyịyé kí asikíri eyé e ndéré útúye kí okó do 'yị́ 'bɨ Réfa e ga bɨ sɨmɨ Aseteróta Karána ní do rómo komoyé cụ́, zíye rómo komo 'yị́ ga bɨ Zụ́zụ bɨ sɨmɨ Áma kpá cụ́, do ókpóye rómo komo 'yị́ 'bɨ Émị́ ga bɨ ndịsịní ndịsị sɨmɨ 'bululu bɨ Kiriyatámi kpá cụ́,
6 zíye tátáye ro 'yị́ 'bɨ Órị e ga bɨ ndịsịní ndịsị do bɨ ekịekị́ bɨ sɨmɨ káṇgá 'bɨ Seyíra ní, do ógó ngíti géyị́ ndéré kíye mɨ'dí sɨmɨ Eliparána sɨmɨ súwú.
7 Née ní zíye ndá'balúgu royé 'dá'ba do ndéréógụyé sɨmɨ gara bɨ Misapáta sɨmɨ Kadése ní. Zíye 'dí'bɨ za káṇgá 'bɨ 'yị́ 'bɨ Amalékị e kí 'bɨ 'yị́ 'bɨ Amóra e ga bɨ ndịsịní ndịsị sɨmɨ Azazóna Tamára ní mbá.
8 Nda gɨ ore zí ngére 'bɨ Sodóma, kí 'bɨ Gomóra, kí 'bɨ Adéma, kí 'bɨ Zeboyịma, nda kí ngére 'bɨ Béla bɨ Zóra ní, zíye ndéréye yóko royé mbá sɨmɨ 'bululu sịdịmị yéme royé gɨ ro okó,
9 kí Kedarolaméra ngére 'bɨ Eláma, kí Tidála ngére 'bɨ Góyịma, kí Amaraféle ngére 'bɨ Sinára, nda kí Ariyóka ngére 'bɨ Elesára. Zí ngére ga bɨ eso née ịcị́ okó kí ngére ga bɨ ịnyị́ ní.
10 Sɨmɨ sịndị́ kadra née ní 'Bululu Sịdịmị nɨ kóo kí mɨngburoko gu e kí mɨcece'dị ko'bó sɨmɨné. Nda sɨmɨ bɨ ngére 'bɨ Sodóma kí 'bɨ Gomóra ngásá bayiní royé gɨ zí okó ní, zí ngíti géyị́ 'yị́ e útúye sɨmɨ mɨngburoko gu ga gére née zí ngíti géyị́ ngásá 'bɨ eyé do bɨ ga bɨ ekịekị́ ní.
11 Zí ngére ga bɨ eso née kókụ́ éyị́ ga bɨ kací ngére 'bɨ Sodóma kí Gomóra ní kí éyị́ mɨánu mbá Yóó ndéréye kíe.
12 Zíye kpá 'dí'bɨ Lóto owụ́ 'bɨ lúndu Abaráma, bɨ ndịsị ndịsị sɨmɨ Sodóma ní kí eyị́ ené e mbá ókpóye kíye.
13 Nda gɨ ore zí ngúru 'yị́ bɨ omo gɨ dongaráye ní ịnyịné ndéréne úku ledre Lóto zí Abaráma bɨ Ébere ní. Sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née kụ́tụ́ 'bɨ Abaráma nɨ kóo gbóo kí mongụ́ kágá 'bɨ Mamaré 'yị́ 'bɨ Amóra e ní. Mamaré e kí lúnduné Esekólo kí Anéra nɨyí kóo 'yị́ ga bɨ iliní ledre 'bɨ Abaráma ní.

14 Sɨmɨ bɨ Abaráma uwú kídí 'di'biní owụ́ 'bɨ lúnduné go sɨmɨ okó ní, zía ḿnyịné yóko asikíri e ga bɨ gɨ sị́ sịndḭne ní míya ota doa sokó doa ịnyị doa ota (318) zíye lódụ́ yée gị sɨmɨ ngíti mongụ́ gara kí ịrịné Dána.
15 Kí ndụlụ a née zía ífi sɨmɨ asikíri ga gére née do óto yée ḭcḭ okó kí ngére ga gére née do ésị ngásá sɨmɨ sịndḭye zíye lódụ́ yée gị sɨmɨ Óba bɨ gɨ 'dí do ngelị gɨ sɨmɨ Damásika ní.
16 Zí Abaráma ngákalúgu éyị́ ga bɨ kóo ngakaní yée ní, do kpá ngákalúgu Lóto owụ́ 'bɨ lúnduné kí éyị́ ené e ga bɨ kóo 'di'biní yée ní ndro kí kará e kí ngíti géyị 'yị ga bɨ 'di'biní yée ní mbá.

Malekesédeke i'bí úndru zí Abaráma

17 Sɨmɨ bɨ Abaráma e nɨyí go ndá'baógụ gɨ do kací bɨ romo komo ngére Kedarolaméra kí lafúga ngére e ní, zí ngére 'bɨ Sodóma ḿnyịné ndéré 'dí'bi wo sɨmɨ sụmụ sɨmɨ 'bululu bɨ Sáve (bɨ ndịsịní kpá ndólo a 'Bululu Ngére) ní.
18 Zí Malekesédeke bɨ nɨ ngére 'bɨ Salímu kpá 'yị 'dáná éyị́* zí Lomo bɨ roko'bụ a ofụ go ní, 'dí'bi éyị́ mɨánu kí le'yị́ e í'bí yée zí Abaráma kí 'yị ga bɨ nda'baogụ kéye née ní.
19 Zía 'dí'bi sḭ́lḭ́ Abaráma, zía úku ledre kídí,
“Lomo bɨ roko'bụa ofụ go ní,
bɨ otoogụ ere kí do sogo káṇgá ní, idí ídí kíyị.
20 'Yịma'dí e idíní í'bí mbófo éyị́ zí Lomo bɨ roko'bụ a ofụ go ní,
gɨ zía i'bí roko'bụ zíyị ne zíyị rómo komo ezeokóyị e kíe.”
Zí Abaráma 'dí'bi tákpásḭ́lḭ́ kḭ́é'do gɨ sɨmɨ sokó† 'bɨ éyị́ ga bɨ ngakaní yée gɨ sɨmɨ okó ní í'bí yée zía.
21 Nda gɨ ore zí ngére 'bɨ Sodóma úku ledre zí Abaráma kídí, “Ídí í'bílúgu 'yị amá e zíma, zíyị 'dí'bi 'bɨ eyị́ éyị́ ga bɨ ngakaní yée née.”
22 Zí Abaráma úkulúgu ledre zía kídí, “Málólóbụ́ go zíma sḭ́kpị sḭ́lḭ́ma zí Ngére Lomo bɨ roko'bụ a ofụ go ní, bɨ nɨ ne 'yị bɨ otoogụ ere e kí do sogo káṇgá ní kídí,
23 máútúásá amá ṇgúṇgu a zíma 'dí'bi éyị́ gɨ zíyị wá, abú mongụ́ éyị́ togụ́ mbú owụ́ a, káa bɨ áyí óyóló'bó tarayḭ́ kílóndó yá, ‘Máí'bí tụ́'dụ́ éyị́ ga bɨ zí Abaráma née máa.’
24 Éyị́ bɨ má'dí'bi go ní, tí lá dụụ́ éyị́ mɨánu bɨ 'yị e amá e anuní ní. Ídí í'bí éyị́ e zí Anéra, Esekólo kí Mamaré e gɨ zía née 'yị ga bɨ nderézé kéye ní.”

15

Mɨyéme ledre 'bɨ Lomo zí Abaráma

1 Gɨ do kací a née ní, zí Ngére Lomo ógụné do Abaráma sɨmɨ 'duru do úku ledre zía kídí,
“Ndá éré ngịrị wá Abaráma,
Mááyí ndịsị lúrú bi kacíyị máa,
Mááyí kpá í'bí tákpásḭ́lḭ́ zíyị kíngaya.”

---

* **14:18 14:18** 'Yị 'dáná éyị́: 'Yị 'dáná éyị́ nɨ 'yị bɨ ndịsị óṇgoónzo bangá káa do éyị́ 'dáná zí Lomo ní. † **14:20 14:20** Kḭ́é'do gɨ sɨmɨ sokó: Togụ́ Abarayáma ngaka éyị́ sokó gɨ sɨmɨ okó, née ní i'bí kóo kémbị́ éyị́ ga gére née go zí Malekesédeke.

2 Tí lá Abaráma ya zía ní, “Áko Ngére Lomo áyí 'yị 'bɨ roko'bụ, áyí í'bí
zíma bɨ káa 'di bɨ ngárá owụ́ 'bɨ amá ndaá ní. 'Yị bɨ nɨ 'dí'bi éyị́ sị́lị́ma ga
gére née ba Iliyázara bɨ gɨ simɨ Damásika ní tée?”
3 Zí Abaráma kpá úku ledre kídí, “Ngárá í'bí owụ́ e zíma wá ní, bɨ kenée
ní Iliyázara 'yị 'bɨ moko amá nɨ 'dí'bi éyị́ sị́lị́ma ga gére née ne.”
4 Zí Ngére Lomo úkulúgu ledre zí Abaráma kídí, “O'do née 'di'bi ené éyị́
sị́lị́yị ne wá. Mbigí owụ́ bɨ gɨ simɨyị́ ní, nɨ 'dí'bi eyị́ sị́lị́yị ga gére née ne.”
5 Zí Ngére Lomo ndóloógụ wo sága úku ledre zía kídí, “Lúrú aka bi
'dága komo ere zíyị ólo kele ga gére ní, togụ́ áyí útúásá óloónzó yée yá.
Bulúnduyị́ e nɨyí karanée ídí kpá tụ́'dụ́ kenée.”
6 Zí Abaráma ṇgúṇgu ledre bɨ Ngére Lomo uku zía ní, zía útúásáne kací
komo Lomo káa do mbigí 'yị ené.
7 Zí Ngére Lomo kpá úku ledre zía kídí, “Abaráma, Mááyí máa Ngére
bɨ 'di'biogụ yị́ị gɨ simɨ Ụrụ gara bɨ simɨ káṇgá bɨ Babelóṇiya ní, gɨ ro í'bí
káṇgá ba zíyị káa do 'bɨ eyị́.”
8 Zí Abaráma ndú'yúlúgu wo kídí, “Áko Ngére Lomo roko'bụyị́ ofụ go,
'be tí kenée ní, sara mááyí ówo a bɨ kídí káṇgá née nɨ tí ídí 'bɨ amá ma'díi
ní lárá a káa be 'di?”
9 Ngére Lomo ya zía ní, “Ídí ndéréógụ kí dụ́rụ́ ịtị́ kí dụ́rụ́ ína, nda kí
ya'dá kábịṛị́kị bɨ simɨbi eyé nɨ aka za mbá ota ní, zíyị 'dí'biútú kịṛịkó'do
kí amámu gɨrí kpa.”
10 Zí Abaráma óguné kí éyị́ ga gére née tí kenée zí Lomo. Zía óṇgo'décị
simɨyé mbá gbre gbre. Zía ndá'ba ótolúgu yée do bi kịé'do. Tí lá zía
ótoómo solụ́ ga gére née kenée oṇgo'decị simɨyé wá.
11 Nda simɨ bɨ solụ́ ga bɨ ndịsịní ánu esị ogụní gɨ ro ánu esị ga gére ní,
zí Abaráma ndịsịné ógóóyó yée 'dá'ba.
12 Simɨ bɨ kadra nɨ go ndéré útú ní, zí Abaráma útúne ṛí 'dú'duné. Zí
mongụ́ bɨsinyí mụtụlụrụ bɨ kí ngịrịné ní ídíne cigí a gbaá.
13 Née ní zí Ngére Lomo úku ledre zía kídí, “Abaráma, ídí ówo a kídí
bulúnduyị́ e nɨyí karanée ídí káa do owụ́kụlụ́ e simɨ káṇgá 'bɨ ngíti géyị
'yị e. Zí mịṇgị́ káṇgá máa ga gére née ndịsịyé 'dó'do yée kí simɨbi e míya
eso.
14 Tí lá mááyí í'bí mongụ́ 'do'dó ro mịṇgị́ káṇgá máa ga gére née bɨ nɨyí
óto bulúnduyị́ e káa do owụ́kụlụ́ e née ní kíngaya. Nda gɨ do kací a née,
bulúnduyị́ ga gére née nɨyí ólụ́ógụ gɨ simɨ káṇgá 'bɨ 'yị ga gére kí tụ́'dụ́
éyị́ e zíye.
15 Nda gɨ royị́, áyí lú'bú mɨlú'bú do sogo káṇgá zíyị ngókoyị́ gó'do gó'do
kí, áyí fú úyu do nda óto yị́ị gu.
16 Bulúnduyị́ e nɨyí ndá'baógụ ándá royé gɨ 'dáa ona gɨ do kací bɨ ndiki
andání yée go kí'dí eso ní, gɨ zía lúyú ledre 'bɨ 'yị 'bɨ Amóra e utúasá aka
bɨ gɨ ro zíma 'dó'do yée ní wá.”
17 Simɨ bɨ kadra utúonzó roné ní, zí bi nda go ụ́lụ́ne, zí Abaráma
lúrúndíki sịṛẹ́ṛẹ́ kí pho'dụ simɨné kí mɨụ́ndụ pho'dụ. Zí pho'dụ ga gére
née ndịsị ókpóye kpụrụ́ gɨ dongará esị ga bɨ bi née.
18 Simɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née, zí Ngére Lomo yéme ledre kí
Abaráma kídí, “Máí'bí káṇgá ba go zí bulúnduyị́ e tónóne gɨ ro ngbụru
'bɨ Ízibiti ndéréógụné gɨ ro ngbụru bɨ Efaráta ní,
19 bɨ nɨ káṇgá 'bɨ kúfú 'yị ga bɨ Kéna, Kenéze, Kadamóno,

20 Éte, Peréze, Réfa,
21 Amóra, Kanána, Girigási nda kɨ́ Zebṵ́sa ní.”

16

Ledre gɨ ro Agára e kɨ́ owṵ́ 'bɨ ené Isiméle

1 Sárayi me'be Abaráma ndiki ené kóo owṵ́ wá. Tɨ́ lá owṵ́kṵlṵ́ ené nɨ kóo bo nyị́ 'yị 'bɨ Ízibiti kɨ́ ịrịné Agára,
2 gɨ zɨ́ kéyị́ née ní zɨ́ Sárayi úku ledre zɨ́ Abaráma kɨ́dí, “Bɨ ngárá Ngére Lomo i'bí owṵ́ zíma wá ní, ídí mu ṇgúṇgu ledre owṵ́kṵlṵ́ amá née zíse ndịsịsé kéne káa do kára kɨ́ o'do, éyị́ née kenée nɨ ndíki owṵ́ e zíze.”
Zɨ́ Abaráma ṇgúṇgu ledre bɨ Sárayi uku zía née.
3 Née ní gɨ do kací bɨ Abaráma ndịsị sɨmɨ Kanána kɨ́ sɨmɨbi sokó ní, zɨ́ Sárayi í'bí owṵ́kṵlṵ́ ené Agára bɨ nyị́ 'yị 'bɨ Ízibiti ní zɨ́ Abaráma káa do kará.
4 Zɨ́ Abaráma ndịsịné kɨ́ Agára káa do kára, zɨ́ Agára go ídíne kɨ́ sɨmɨné.
Sɨmɨ bɨ Agára lurú kɨ́dí née nɨ go kɨ́ sɨmɨné ní, zía tónóne nda ndịsị lúrúcáyi Sárayi mɨlúrúcáyi.
5 Née zɨ́ Sárayi uku ledre zɨ́ Abaráma kɨ́dí, “Bɨsinyí ledre bɨ mááyí ndịsị 'dó'dó gɨ zía ba ngịrị a idí ídí doyị́. Máí'bí owṵ́kára bɨ owṵ́kṵlṵ́ amá ní zía 'dú'duné sogoyị́, bɨ ba ní lurú nda roné nɨ go kɨ́ sɨmɨné ní, zía ndịsịné úku cáyi máa. Ngére Lomo idí 'décị ngbanga ne dongaráze kéyị.”
6 Abaráma ya zía ní, “Ledre bɨ gɨ ro owṵ́kṵlṵ́ eyị́ ní nɨ do sịlịyị. Éyị́ bɨ íli méngị a kɨ́e ní áyí méngị a káa zɨ́ bɨ íli ní.” Gɨ zɨ́ ledre née ní zɨ́ Sárayi tónóne méngị Agára bɨsinyíne, zɨ́ Agára ngásáóyó roné gɨ 'be.
7 Zɨ́ maláyika 'bɨ Ngére Lomo* ndíki Agára do 'dawú sɨmɨ súwú, 'dawú máa née nɨ do mɨsi'di bɨ ndéré 'dịyị roné do bi bɨ Sṵ́rṵ ní.
8 Zía ndólo wo kɨ́dí, “Agára, owṵ́kṵlṵ́ 'bɨ Sárayi, ógṵ gɨ 'da? Sara áyí ndéré 'da?”
Agára ya zía ní, “Mángásáóyó romá gɨ zɨ́ mongṵ́ 'yị amá Sárayi.”
9 Zɨ́ maláyika 'bɨ Ngére Lomo úkulúgu ledre zía kɨ́dí, “Ndá'balúgu royị́ mu zɨ́ mongṵ́ 'yị eyị́ 'be zɨ́yị́ ndịsịyị́ úwú ledre ené.”
10 Gɨ ore zɨ́ maláyika 'bɨ Ngére Lomo kpá úku ngíti ledre zía kɨ́dí, “Mááyí óto bulúnduyị́ e zɨ́ye étrịyé do ídíye tṵ́'dṵ́ 'yị bɨ nɨ óloónzó yée ní ndaá.”
11 Zɨ́ maláyika 'bɨ Ngére Lomo úku ledre zía kɨ́dí,
“Bɨ ba ní áyí go kɨ́ sɨmɨyị́,
áyí áráógṵ a owṵ́o'do
zɨ́yị́ ịfị́ ịrị a Isiméle.†
Ledre gɨ sɨmɨa kɨ́dí, ‘Ngére Lomo uwú ini eyị́ bɨ gɨ zɨ́ 'do'dó ní go.’
12 Owṵ́ máa née nɨ ídí káa zɨ́ bangá rará ní dongará 'yịma'dí e,
nɨ ídí 'yị méngị okó kɨ́ 'yị e mbá,
gɨ zɨ́ kéyị́ née ní zɨ́ 'yị e ídíye kpá mbá okó roa,
nɨ ndịsị 'bɨ ené fú lá ngúcuné
abú gba kɨ́ lúnduné e.”
13 Née ní zɨ́ Agára ịfị́ ịrị do Ngére Lomo bɨ odro zíne ní kɨ́dí, “Lomo bɨ lurú máa ní, bɨ ba ní málúrú wo bɨ lurú máa ní go cṵ́ kɨ́ komomá.”

---

* **16:7 16:7** Maláyika 'bɨ Ngére Lomo: Maláyika 'bɨ Ngére Lomo, nɨ Ngére Lomo. Ólo Dosị́ éyị́ e 16:13. † **16:11 16:11** Isiméle: Ịrị ba kɨ́ tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kɨ́dí, Lomo uwú ledre bú.

14 Née sị́ ledre bɨ ndịsịní ndólo 'dawú née gɨ zía kídí, Béralayiróyi‡ bɨ ini ledre gɨ sɨmɨ a yaá 'dawú 'bɨ Lomo bɨ lurú máa ní. 'Dawú née nɨ karaba fú lá bo dongará ḭrịgbére ga bɨ Kadése e kí Berede ní.
15 Née ní zí Agára ndíki owụ́o'do zí Abaráma, do ḭfị́ ịrị a Isɨméle.
16 Agára nɨ ndíki Isɨméle zí Abaráma ní, sɨmɨbi 'bɨ Abaráma nɨ kóo go cị́ eso doa ịnyị doa kérḭ́ (86).

17

Mɨyéme ledre 'bɨ Lomo zí Abaráma gɨ ro útú ngbụ́ru

1 Sɨmɨ bɨ sɨmɨbi 'bɨ Abaráma nɨ go cị́ eso doa sokó doa ịnyị doa eso (99) ní, zí Ngére Lomo 'dódo roné do úku ledre zía kídí, "Mááyí Lomo bɨ 'yị roko'bụ ní, ídí óto úndrumá zíyị ndḭsịyḭ́ méngị fú lá ledre bɨ mɨútúásáne ní.
2 Mááyí yéme ledre dongaráze kéyị, zíma óto bulúnduyḭ e zíye étrịyé tụ́'dụ́."
3 Geré zí Abaráma útú ló'bụ komoné bi, zí Ngére Lomo úku ledre zía kídí,
4 "Ba go mɨyéme ledre bɨ máyéme zíyị ní. Áyí ídí bulúndu tụ́'dụ́ ṛḭkḭ́ sị́ do 'yịma'dí e.
5 Tónóne karaba ndéréne 'dá'dá, ịrịyḭ ndaá lolụ Abaráma wá ịrịyḭ nda go Abarayáma.* Gɨ zía máóto yḭ́ị go káa do bulúndu tụ́'dụ́ ṛḭkḭ́ sị́ do 'yịma'dí e.
6 Mááyí óto bulúnduyḭ e zíye étrịyé tụ́'dụ́. Mááyí ótoógụ ṛḭkḭ́ sị́ do 'yịma'dí e gɨ sɨmɨyḭ, zí mɨngburoko ngére e ólụ́ógụyé gɨ sɨmɨyḭ.
7 Mááyí óto mɨyéme ledre amá dongaráze kéyị kpá kí bulúnduyḭ ga bɨ karanée nɨyí ógụ gɨ do kacíyị zía ídíne za fí. Zíma ídíma Lomo bɨ ásé ndḭsị́ óto úndrua kí bulúnduyḭ e ga bɨ nɨyí ógụ gɨ do kacíyị ní.
8 Káṇgá 'bɨ Kanána bɨ áyí sɨmɨ a 'yị lóṇgó ba ní, mááyí í'bí a zíse kí bulúnduyḭ ga bɨ nɨyí ógụ gɨ do kacíyị ní za fí, zíma ídíma Lomo bɨ nɨyí ndḭsị́ óto úndrua ní."
9 Née ní zí Ngére Lomo úku ledre zí Abarayáma kídí, "Nɨ mɨútúásáne zíyị bándá mɨyéme ledre bɨ dongaráze kéyị kpá kí bulúnduyḭ ga bɨ nɨyí ógụ gɨ do kacíyị ní bɨlámáne.
10 Ba go mɨyéme ledre amá bɨ dongaráze kéyị kpá kí bulúnduyḭ ga bɨ nɨyí ógụ gɨ do kacíyị ní. Mɨyéme ledre ba ili zíse bándá a, ya'dá ga bɨ tara mbotụ esé ní mbá, ídíní útú ngbụ́ru.
11 Ídísé útú ngbụ́ru gɨ ro zía 'dódo lḭ́lị mɨyéme ledre bɨ dongaráze kéyị ní.
12 Tónóne gɨ ona ndéréne 'dá'dá, owụ́ ya'dá ga bɨ nɨyí ndíki yée tara mbotụ esé e ní mbá, sɨmɨ bɨ sḭ́lḭ́ nɨ doyé go ịnyị doa ota ní, ídíní útú ngbụ́ru. Gba owụ́ máa yée ga bɨ nɨyí ndíki yée zíse 'be kí yée ga bɨ úgúsé yée kí késị́ gɨ zí 'yị lóṇgó e ngárá ndaní owụ́ 'bɨ esé wá ní, ídíní kpá mbá útú ngbụ́ru.

---

‡ **16:14 16:14** Béralayiróyi: Béralayiróyi ini ledre gɨ sɨmɨ a yaá 'dawú 'bɨ Lomo bɨ nɨ trịdrịné bɨ lurú bɨ kacíma ní. * **17:5 17:5** Abarayáma: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí 'bụ tụ́'dụ́ 'yị e.

13 Togṵ́ owṵ́ ga bɨ ndikiní zíyị 'be togṵ́ mbú yée ga bɨ úgú kí késị́ idíní
mbá útú ngbuṛu. Nɨ ídí lḭ́lị́ ledre bɨ nɨ 'dódo a kídí mɨyéme ledre bɨ
dongaráze kéyị́ ní nɨ ídí za fí.
14 O'do máa wo bɨ útú ngbuṛu wá ní, bandá ené mɨyéme ledre ené bɨ
dongaráze kéne ní wá, bɨ kenée ní utúasá ídí káa do 'yị́ amá wá."
15 Zí Ngére Lomo kpá úku ngíti ledre zí Abarayáma kídí, "Tónóne karaba
ndéréne 'dá'dá, ịrị́ me'beyị́ ndaá lolṵ Sárayi wá, ịrị́ a nda go Sára.
16 Mááyí í'bí úndru zía, zía ndíki owṵ́o'do zíyị. Zíma í'bí úndru zía, zía
ídíne mbágá ṛḭ́kḭ́ sị́ do 'yịma'dí e, mɨngburoko ngére ga bɨ nɨyí ídí do 'yị́ e
ní nɨyí ólṵ́ógṵ gɨ sɨmɨ a."
17 Gɨ ore zí Abarayáma útú ló'bṵ komoné bi. Zía kúkugú do úku ledre
zíne kí roné kídí, "Utúasání go ndíki owṵ́o'do zí o'do bɨ sɨmɨbi ené go míya
ní? Sara Sára utúasá go ndíki owṵ́ sɨmɨ bɨ sɨmɨbi ené nɨ go cḭ́ eso doa sokó
ní?"
18 Zí Abarayáma ndá'bané ndú'yúlúgu Lomo kídí, "Sara togṵ́ Isɨméle
'di'bi éyị́ sḭ́lḭ́ma e ne ní éyị́ bɨ nɨ méngị́ ní 'di?"
19 Zí Lomo úkulúgu ledre zía kídí, "'Be tí kenée ní, tí lá me'beyị́ Sára
nɨ ndíki owṵ́o'do zíyị, zíyị́ ḭ́fḭ́ ịrị́ a Isáka. Mááyí óto mɨyéme ledre amá
dongaráze kéne za fí gɨ ro bulúnduga ga bɨ karanée gɨ do kací a ní.
20 Ini eyị́ bɨ gɨ ro Isɨméle ní máúwú go. Mááyí í'bí úndru zía zí bulúnduga
étrị́yé do ídíye tṵ́'dṵ́. Nɨ ídí bulúndu mɨngburoko ngére e sokó doa gbre,
zíma óto wo zí tṵ́'dṵ́ ṛḭ́kḭ́ sị́ do 'yịma'dí e ólṵ́ógṵyé gɨ sɨmɨ a.
21 Tí lá mááyí óto mɨyéme ledre amá gɨ ro Isáka bɨ Sára nɨ ndíki wo zíyị
sɨmɨ sịndḭ́ kadra káa, kíbi ngíti a."
22 Sɨmɨ bɨ Lomo ukuonzó ledre née zí Abarayáma kenée ní, zía
ndéréókpó ené gɨ ore.
23 Kpá tí geré kadra née ní, zí Abarayáma 'dí'bi wotḭ́ne Isɨméle kí owṵ́
ya'dá ga bɨ ndikiní yée zía 'be, kpá kí yée ga bɨ ugú yée kí késị́ kí ya'dá ga
bɨ 'be 'bɨ ené ore ní mbá ndéré kíye óto yée zíye útúye ngbuṛu káa zí bɨ
Lomo uku zía ní.
24 Sɨmɨ bɨ Abarayáma nɨ útú ngbuṛu ní, sɨmɨbi ené nɨ kóo go cḭ́ eso doa
sokó doa ịnyị́ doa eso (99).
25 Sɨmɨbi 'bɨ wotḭ́ a Isɨméle 'bɨ ené kóo go sokó doa ota.
26 Abarayáma e kí wotḭ́ne Isɨméle utúní kóo ngbuṛu mbá kadra kḭ́é'do.
27 Zaá ya'dá ga bɨ zí Abarayáma 'be ní, kí owṵ́ ya'dá ga bɨ ndikiní yée
ore, nda kí yée ga bɨ ugú gɨ zí 'yị́ lóṇgó e ní utúní kóo ngbuṛu mbá kadra
máa née kí Abarayáma e.

18

Ṇgu e ota ogụní zí Abarayáma 'be

1 Kadra kḭ́é'do sɨmɨ cóngó kadra, zí Ngére Lomo 'dódo roné zí
Abarayáma sɨmɨ bɨ nɨ mɨndḭ́sịné ku mbotụ kṵ́tṵ́ ené bɨ cigí mongṵ́ kágá bɨ
kí ịrịné Mamaré ní.
2 Zí Abarayáma sḭ́kpị́ doné 'dága, zía lúrúndíki ya'dá e ota mɨtóroyé
kenée. Sɨmɨ bɨ lurúndiki yée ní, zía ḭ́nyịné geré 'diya gɨ tara kṵ́tṵ́ ené
ndéréne zíye do ótṵ́ doné bi kó'dṵ́ye.
3 Zía úku ledre zíye kídí, "Mɨngburoko 'yị́ amá e, togṵ́ máútúásá tí go
kací komosé yá, ndásé ókpó gɨ domá 'yị́ 'bɨ moko esé geré mɨókpó wá.

4 Idíní ógụ kí owụ́ iní zíse lúgu sịndịse kíe, zíse ndịsịsé ca 'dówụ́rosé sị́
lịndị́ kágá ba ona.
5 Mááyí ba í'bí owụ́ éyị́ mịánu zíse gɨ ro zíse ánu ó'bụ rosé kíe kí ásé
nda fú ndéréókpó esé, gɨ zía bɨ ógundíkisé máa 'yị 'bɨ moko esé go ní."
Zí ya'dá ga bɨ ota née úkulúgu ledre zía kídí, "Bɨlámáne, méngị mu káa
zí bɨ úku née."
6 Née ní zí Abarayáma ndéré ólụ́ne 'diya zí Sára sị́ kụ́tụ́. Zía úku ledre
zía kídí, "'Di'diya, 'dí'bi aka mongụ́ gbété tụdụ zíyị́ ụ́nzụ tụdụ bɨ memelị
ní sɨmɨ a kí'dí ota zíyị́ ó'bó ambata gɨ sɨmɨ a."
7 Zía ngásáókpóne gɨ ore do bi bɨ kí ịtị́ ené e doné ní, zía gélé zoro ịtị́ bɨ
bɨlámáne ní í'bí a zí 'yị 'bɨ moko ené idí 'dị́'dị ụkụ́ 'diya.
8 Gɨ ore zí Abarayáma 'dí'bi iní umba bangá bɨ iri mɨíri ní kí wo bɨ kákárá
ní nda kí éyị́ mɨánu ógụ óto a cụ́ ne kó'dụ́ye. Sɨmɨ bɨ nɨyí ánu éyị́ ní, nɨ
'bɨ ené mɨtóroné sị́ lịndị́ kágá kenée.
9 Zíye ndú'yú Abarayáma kídí, "Me'beyị́ Sára nɨ 'da?"
Zía úkulúgu ledre zíye kídí, "Nɨ bɨ sị́ kụ́tụ́ 'dáa ba."
10 Née ní zí Ngére Lomo úku ledre kídí, "Mááyí ndá'baógụ ona kíbi
ngíti a sɨmɨ sịndị́ kadra káa, née ní me'beyị́ Sára nɨ go kí owụ́o'do
kó'dụ́ne."
Sára nɨ kóo mɨndịsịné sogo Abarayáma ku mbotụ kụ́tụ́ kenée zía ndịsịné
úwú ledre née.
11 Abarayáma e kí Sára nɨyí kóo go gbrengárá mbá ngokoyé. Sɨmɨbi 'bɨ
Sára okpóomo yị́ ené kóo sɨmɨbi 'bɨ ndíki owụ́ go.
12 Née ní zí Sára útúne kúgú roné kí roné sɨmɨ bɨ sómụ́ ló'bó ledre née
ní, zía úku ledre kídí, "Gɨ do kací bɨ sɨmɨbi bɨ gɨ ro zíma ndíki owụ́ okpó
go, mịngị́ 'be 'bɨ amá nɨ go kpá ngokoné, mááyí fú lá ndíki owụ́?"
13 Zí Ngére Lomo* úku ledre zí Abarayáma kídí, "Éyị́ bɨ Sára kukugú
zía úku ledre gɨ zía kídí, 'Ma'díi mááyí tí ndíki owụ́ yá ní 'di, bɨ mááyí go
ngokomá káa ní ní?'
14 Éyị́ bɨ nɨ mɨórụné zí Ngére Lomo ní 'di? Káa zí bɨ máúku ní, kíbi ngíti a
káa zí ba ní, 'Mááyí ndá'baógụ ndíki Sára go kí owụ́o'do kó'dụ́ne.' "
15 Zí ngịrị́ ledre née méngị Sára, zía ítí kangú kídí, "Mákúgú amá kugú
wá."
Lomo ya zía ní, "Kúkugú go."

Abarayáma ṇguṇgú roné gɨ ro 'yị 'bɨ Sodóma e

16 Sɨmɨ bɨ ya'dá ga gére née nɨyí go ndéré ní, zíye óyó komoyé lúrú
'dịyị bi nde mɨ'dí sɨmɨ Sodóma. Gɨ ore zí Abarayáma 'dịyị yée tara mɨsi'di
kenée.
17 Zí Ngére Lomo ódroné zíne kí roné kídí, "Ledre bɨ máíli méngị a ba
ndaá mɨútúásáne zíma ótoécị a gɨ zí Abarayáma wá.
18 Gɨ zía tụ́'dụ́ ṛịkị́ sị́ do 'yị e kí roko'bụyé nɨyí karanée ólụ́ógụ gɨ sɨmɨ a.
Zí ṛịkị́ sị́ do 'yịma'dí ga bɨ do sogo káṇgá ní mbá mááyí í'bí úndru kpụrụ́
gɨ sɨmɨ a.
19 Mágélé wo go zía ídíne 'yị 'dódo bɨlámá mɨsi'di zí owụ́ 'bɨ ené e kí
'yị 'bɨ 'be 'bɨ ené e mbá gɨ ro zíye ndịsịyé óto úndrumá kí méngị ledre ga

* **18:13 18:13** Ngére Lomo: Dongará ṇgu ga bɨ kóo ota née, ngúruyé nɨ kóo Lomo.

bɨ utúasání mɨútúásá ní gɨ ro zí Ngére Lomo í'bí éyị́ bɨ mocụ́ ledre a zí Abarayáma ní zía.”
20 Née ní zí Ngére Lomo kpá úku ngíti ledre kídí, “Abarayáma, máúwú ledre bɨsinyí mɨméngị ledre 'bɨ 'yị 'bɨ Sodóma e kí Gomóra e go yaá ofụ nda go.
21 Máíli ba ndéré lúrú ledre née za cụ́ kí komomá, togụ́ ledre bɨ mándị́sị́ úwú a née nɨ tí ma'díi yá. Togụ́ ndaní kenée wá, mááyí kpá ówo a.”
22 Zí ya'dá ga bɨ gbre ní ndéré 'dị́yị́ royé mɨ'dí sɨmɨ Sodóma, zí Ngére Lomo ídíáká 'bɨ ené zí Abarayáma ore.
23 Zí Abarayáma ndósoógụné gbóo ro Ngére Lomo zía ndú'yú wo kídí, “Bɨ née ní ní áyí úfuónzó 'yị méngị bɨsinyí ledre e kí 'yị méngị bɨlámá ledre e mbá?
24 Sara togụ́ 'yị méngị bɨlámá ledre e nɨyí sɨmɨ gara née íri cị́ gbre doa sokó ní, áyí úfuónzó 'yị e íri mbá útúásá ótoómo bɨ gɨ ro ngíti géyị 'yị ga bɨ cị́ gbre doa sokó née wá?
25 Bɨ née ní ní útúásá úfu kótrụ 'yị méngị bɨlámá ledre e kí 'yị méngị bɨsinyí ledre wá, útúásá kpá méngị lárá 'yị méngị bɨlámá ledre e kí 'yị méngị bɨsinyí ledre ndro wá. Áyí Lomo bɨ ndị́sị́ 'décị́ yéme ngbanga 'yị e do sogo káṇgá ní mbá, ndị́sị́ méngị yị́ eyị́ dụụ́ ledre bɨ mɨútúásáne ní.”
26 Ngére Lomo ya zí Abarayáma ní, “Togụ́ máógụ ndíki 'yị méngị bɨlámá ledre e sɨmɨ Sodóma íri cị́ gbre doa sokó, mááyí ótoómo kí úfuónzó 'yị ga bɨ íri née gɨ royé.”
27 Zí Abarayáma úku ledre zía kídí, “Ngére Lomo mándị́sị́ ódro zíyị́ káa zí éyị́ bɨ roko'bụmá ofụ go ní, mááyí lá éyị́ bɨ ngárá moko ndaá sɨmɨ a wá káa zí 'bụrụ kí mbụkụ ní.
28 Sara togụ́ 'yị e nɨyí íri lá dụụ́ cị́ gbre doa ịnyị́ (45) ní, áyí kpá fú úfuónzó 'yị ga bɨ sɨmɨ gara née mbá?”
Lomo ya zía ní, “Togụ́ bɨlámá 'yị e nɨyí cị́ gbre doa ịnyị́ yá, mááyí ótoómo kí úfuónzó 'yị ga bɨ íri ní.”
29 Zí Abarayáma kpá ndú'yú ándá wo kídí, “Sara togụ́ ndíki bɨlámá 'yị e íri lá dụụ́ cị́ gbre ní?”
Lomo ya zía ní, “Gɨ ro bɨlámá 'yị ga bɨ cị́ gbre née ní, máúfuónzó 'yị ga bɨ íri née wá.”
30 Abarayáma ya zía ní, “Ngére Lomo mɨmbé'deyị́ ndaá ésị́ romá wá. Mááyí aka kpá ndú'yú ngíti ndu'yú káa. Sara togụ́ bɨlámá 'yị e nɨyí íri lá dụụ́ cị́ kéṛị́ doa sokó ní?”
Lomo ya zía ní, “Abú bɨlámá 'yị e nɨyí lá dụụ́ cị́ kéṛị́ doa sokó yá, máútúásá úfuónzó 'yị ga bɨ íri née wá.”
31 Abarayáma ya zía ní, “Ngére Lomo mándị́sị́ nda ódro zíyị́ káa zí éyị́ bɨ roko'bụmá ofụ go ní, sara togụ́ ndíki bɨlámá 'yị e íri lá dụụ́ cị́kéṛị́ ní?”
Lomo ya zía ní, “Gɨ ro bɨlámá 'yị ga bɨ cị́kéṛị́ née ní, máúfuónzó 'yị ga bɨ íri née wá.”
32 Abarayáma ya zía ní, “Ngére Lomo mɨmbé'deyị́ ndaá ésị́ romá wá. Mááyí aka kpá ndú'yú ngíti ndu'yú káa. Sara togụ́ bɨlámá 'yị e nɨyí íri lá dụụ́ sokó ní?”
Lomo ya zía ní, “Gɨ ro bɨlámá 'yị ga bɨ sokó née ní, máúfuónzó 'yị ga bɨ íri née wá.”
33 Sɨmɨ bɨ Ngére Lomo odro asá roné go zí Abarayáma ní, zía ndéréókpóne, zí Abarayáma kpá ndá'balúgu roné 'be.

19

Lomo ongbó Sodóma e kí Gomóra

1 Zí maláyika ga bɨ gbre née ndéréógụyé sɨmɨ Sodóma kí tagá, ogụ
ndikiní Lóto mɨndḭsḭné tara mbotụ gara ore. Sɨmɨ bɨ Lóto lurúndiki yée ní,
zía ḭnyḭné ndéréne 'dí'bi yee sɨmɨ sụmụ, zía ló'bụ komoné bi óto úndruyé.
2 Zía úku ledre zíye kídí, “Ndásé ókpó gɨ cigí 'be 'bɨ 'yḭ 'bɨ moko esé 'duo
mɨókpó wá. Ídísé ógụ ndḭsḭ bi lúgu 'bụrụ gɨ ro sḭndḭse, zíse 'dú'dusé ona,
kí phḭyḭ́ zíse nda ólụ́ógụsé ndérése.”
Zíye úkulúgu ledre zí Lóto kídí, “Ɨ́'ɨ, azé 'dú'du ezé gɨ 'dáa do mɨsi'di
ona.”
3 Tí lá zí Lóto ódroné zíye kíngaya, zíye úwú ledre ené zíye ndéréye zía
'be. Zía ó'bó ambata bɨ ngárá 'de'dḭ ndaá sɨmɨ wá ní do méngḭ éyḭ́ mɨánu
zíye ánu a.
4 'Dá'dá zí Lóto e kí ṇgu ené e 'dú'duyé, zí 'yḭ ga bɨ 'bɨ Sodóma ní
mɨngburoko ya'dá e kí phɨṛangá ga bɨ sɨmɨ gara ore ní mbá ógụyé tóro
'díkí 'be 'bɨ Lóto gbaá.
5 Zíye ndólo Lóto ndú'yú a kídí, “Ṇgu ga bɨ gáa ogụní zíyḭ 'be ona ba
nɨyí go 'da? Ídí 'dí'biógụ yée zíze, zíye 'dú'duyé sogozé káa do kará e.”
6 Née ní zí Lóto ólụ́ógụné zíye sága, do 'dụ́tụ mbotụ kací ṇgu ga gére
née.
7 Zía úku ledre zíye kídí, “Ezegámáma e máṇgúṇgú romá zíse, ndásé
méngḭ bɨsinyí ledre káa zí bɨ ásé úku a née wá.
8 Lúrúsé aka, ṇgu ga bɨ ogụní née nɨyí cakaba sḭ́ sḭ́lḭ́ma. Togụ́ ásé gɨ ro
ledre káa zí bɨ ásé úku a née yá, nyḭ́ma e nɨyí bo gbre owoní aka ledre
'bɨ ya'dá e wá, mááyí í'bíógụ yée zíse, zíse méngḭ ledre bɨ ílisé méngḭ a ní
kíye. Ndásé méngḭ kémbḭ́ bɨsinyí ledre kí 'yḭ ga gére née wá. Nɨyí ṇgu e
'be 'bɨ amá ona ili zíma bándá yée.”
9 Née ní zíye úku ledre zía kídí, “Ndá tóro 'dụ́tụ mɨsi'di zíze wá, áyí
gbékpḭ́ 'yḭ lóṇgó, íli úku ledre zíze káa zí ambi. Azé útúásá méngḭ láráyḭ
rómo wo bɨ ilizé méngḭ a zí ṇgu ga bɨ ogụní zíyḭ 'be née.” Zíye lányáye fú
lá ro ledre née do ḭnyḭyé ndéré útúye 'déwe mbotụ 'bɨ Lóto.
10 Zí ṇgu ga gére née ólụ́ógụyé sága lálalúgu Lóto 'dḭcḭ́, do 'dụ́tụ mbotụ.
11 Zíye sémbḭ́ komo 'yḭ ga bɨ ku mbotụ ore ní zí mɨtụlụrụ útúne komoyé
mbá, mɨngburoko 'yḭ e kí owụ́phɨṛangá e utúasání ndíki mbotụ wá.
12 Zí maláyika ga bɨ gbre née úku ledre zí Lóto kídí, “Ngíti géyḭ 'yḭ eyḭ́ e
nɨyí bo ona káa zí ya'dá 'bɨ nyḭ́yḭ e, wotḭ́yḭ e, togụ́ nyḭ́yḭ e, togụ́ mbú ngíti
géyḭ 'yḭ ga bɨ gɨ do kacíyḭ ní sɨmɨ gara ona? Ídí 'dí'bióyó yée gɨ ona 'dá'ba,
13 gɨ zía azé go ndéré sínyiónzó gara née. Ngére Lomo uwú ledre bɨsinyí
mɨméngḭ ledre eyé go kíngaya, bɨ kenée ní, kasaogụ zée go gɨ ro sínyiónzó
gara ba.”
14 Née ní zí Lóto ḭnyḭné ndéréne úku ledre zí ya'dá ga bɨ karanée nɨyí
'dí'bi nyḭ́ga ní kí nyḭ́ne e kídí, “'Di'diya, ólụ́ógụsé gɨ ona mu. Ngére Lomo
nɨ go ógụ sínyíónzó gara ba.” Tí lá somụ́ní yḭ́ eyé kídí ndḭsḭ ízi izi.
15 Nda go kí sḭ́ ndóndó, zí maláyika ga gére née úku ledre zí Lóto kídí,
“'Di'diya ḭnyḭ mu zíyḭ 'dí'bi me'beyḭ́ kí nyḭ́yḭ ga bɨ gbre née zíse ólụ́ógụsé
gɨ ona, káa bɨ ásé úyu sɨmɨ bɨ Ngére Lomo nɨ sínyiónzó gara ba ní.”

16 Sɨmɨ bɨ Lóto nɨ aka fú lá íngbí roné ní, zí maláyika ga gére née 'dí'bi
sḭlḭ́ Lóto, sḭlḭ́ me'bea, nda kí sḭlḭ́ nyḭ́ga ga bɨ gbre ní do 'dí'biógụ yée gɨ sɨmɨ
gara gɨ ore 'dá'ba, gɨ zía Ngére Lomo ili yómo yée.
17 Kpá tí lá sɨmɨ bɨ 'di'biogụní yée gɨ sɨmɨ gara gɨ ore go ní, zí ngúru
maláyika úku ledre zí Lóto e kídí, “Gɨ ro zíse yómo trḭdrḭsé, ngásásé mu
ndásé lúrú bi 'dá'ba wá, ndásé kpá tóro sɨmɨ 'bululu yana ore wá. Ídísé
tí lá ngásáókpó geré do landa 'dága káa bɨ ásé úyu ke.”
18 Zí Lóto úkulúgu ledre zí ngúruyé kídí, “Ndaá kenée wá mɨngburoko
'yḭ e.
19 Lúrúsé aka mááyí 'yḭ 'bɨ moko esé mɨútúásá goó kací komosé, zíse
go sáká máa yómo trḭdrḭmá. Tí lá máṇgúṇgú romá zíse máútúásá ngásá
gbála do landa íri wá, bɨsinyí ledre née nɨ ndíki máa yana zíma úyumá.
20 Owṵ́ gara nɨ bɨ gbóo ba, nɨ yḭ́ ené lá owṵ́ bi cúku'dée. Abú eye wá,
togṵ́ ótoómosé mɨsi'di go zíze ngásáze íri kí 'yḭ 'bɨ 'be 'bɨ amá e yá azé
ómo.”
21 Maláyika née ya zí Lóto ní, “Bɨlámáne máótoómo mɨsi'di go zíyḭ
ndéréyḭ íri. Máútúásá sínyiónzó gara bɨ úku ledre a née wá.
22 Bɨ go kenée ní, ngásásé mu 'di'diya íri. Máútúásá aka méngḭ éyḭ́ wá,
'búó togṵ́ ógụsé go íri.” Née sḭ́ ledre bɨ ndoloní ḭrḭ gara née gɨ zía Zóra*
ní.
23 Lóto ngasáogụ sɨmɨ Zóra sɨmɨ bɨ kadra ólṵ́ógụ go ní.
24 Zí Ngére Lomo léfe mɨngụrogó so pho'dụ zía ndḭsḭ ṛérené gɨ komo ere
do Sodóma kí Gomóra.
25 Zía sínyiónzó gara ga bɨ gbre née kí 'bululu ga bɨ sɨmɨyé ní, kí éyḭ́
trḭdrḭ ga bɨ íri ní mbá kpá kí kágá e za mbá.
26 Tí lá bɨ me'be Lóto oyó komoné lúrú bi 'dá'ba ní, zía óyóló'bó roné
káa do mɨngụrogó to'do.
27 Nda kí phḭyḭ a née, zí Abarayáma ḭnyḭné ndéréne kí'dí bɨ karana toroní
kí Ngére Lomo doa ní.
28 Zía lúrú 'dḭyḭ bi mɨ'dí sɨmɨ Sodóma kí Gomóra. Lurúndiki tí lá dụṵ́
cika gṵ́ndrụ káa zí cika mụ'dụtṵ́ ní.
29 Sɨmɨ bɨ Lomo sinyionzó gara ga bɨ sɨmɨ 'bululu ní, zía sómṵ́ndíki ledre
mɨyéme ledre bɨ kóo dongaráye kí Abarayáma ní, zía yómo Lóto gɨ sɨmɨ
mongṵ́ bɨsinyí ledre bɨ mengḭ roné do bi bɨ kóo Lóto ndḭsḭ ndḭ́sḭ doa ní.

Lóto e kí nyḭ̂ne e

30 Zí Lóto e kí nyḭ́ne e ómṵ́ye gɨ sɨmɨ Zóra ndéré ndḭ́sḭyé gbála sɨmɨ gu
landa, gɨ zía ngɨrḭ mengḭ kóo yée mɨméngḭ kí ndḭ́sḭ sɨmɨ Zóra ore.
31 Kadra kḭ́é'do zí nyḭ́ a bɨ mongṵ́ ní úku ledre zí owṵ́ lémḭné kídí, “'Bụzé
nɨ go ngokoné, ya'dá ndaní ona zíze 'dí'bi yée gɨ ro ndíki owṵ́ e wá.
32 Bɨ go kenée ní, idízé í'bí le'yḭ́ zía gɨ ro zía kóyóne gɨ do bɨ zíze 'dú'duzé
sogo a káa do kará gɨ ro zíze ndíki owṵ́ e.”
33 Kí ndụlụ a née ní zíye í'bí le'yḭ́ zí 'bụyé éwé a. Zí nyḭ́ a bɨ mongṵ́ ní
ḭnyḭné ndéré 'dú'duné sogo a káa do káa kára. Tí lá Lóto owo bɨ ya née
nyḭ́ne ní wá, owo kpá bi ndá'ba a wá.

---

* **19:22 19:22** Zóra: Ḭrḭ ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, owṵ́ gara.

34 Kílóndó a née ní, zí mongụ́ úku ledre zí owụ́ lémịné, kídí “Kí ndụlụna
má'dú'du go sogo babá. Idízé mu í'bí le'yị zía kóyóne kíe gɨ ro kí ndụlụ ba
zíyị kpá ndéré 'dú'duyị sogo a gɨ ro zíze ídíze gbrengárá mbá kí owụ́ e.”
35 Kí ndụlụ née zíye go kpá í'bí le'yị zí 'bụyé éwé a zía kóyóne. Zí nyị a
bɨ owụ́ ní kpá ndéréne 'dú'duné sogo a káa do kára. Owo kpá bɨ ya née
nyịne ní wá, owo kpá bi ndá'ba a wá.
36 Née ní zí nyị Lóto ga bɨ gbre née ídíye mbá kí sɨmɨyé gɨ zí 'bụyé.
37 Zí nyị a bɨ mongụ́ ní áráne owụ́o'do, zía ịfị ịrịa Muwába.† Bɨ nɨ ne
bulúndu kúfú 'yị ga bɨ ndịsịní ndólo yée karaba kídí Muwába e ní.
38 Zí nyị a bɨ owụ́ ní kpá áráne owụ́o'do, zía ịfị ịrịa Benámi.‡ Nɨ ne
bulúndu kúfú 'yị ga bɨ ndịsịní ndólo yée karaba kídí Amóna ní.

20

Abarayáma e kí Abimaléke

1 Zí Abarayáma ómụ́ne gɨ ore ndéréne mɨ'dí do anú sɨmɨ ịrịgbére bɨ
ndoloní Negébe ní, zía ndéré ndịsịné dongará Kadése kí Sụ́rụ. Zía ịnyịné
gɨ ore ndéré ndịsịné ca sɨmɨ ngíti bi kí ịrịné Gerári ní,
2 zí Abarayáma uku yị ené zí 'yị e kídí, “Sára nɨ yị ené lémịmá.” Gɨ zí
kéyị née ní zí Abimaléke ngére 'bɨ Gerári kákasa idíní ógụ kí Sára zíne.
3 Tí lá zí Ngére Lomo ógụné do Abimaléke sɨmɨ 'duru do úku ledre zía
kídí, “Áyí go ógụ úyu gɨ zía kára bɨ 'dí'bi née nɨ yị ené me'be 'yị.”
4 Sɨmɨ sịndị kadra máa bɨ kóo née ní, Abimaléke óto aka kóo Sára sogoné
káa do kára wá. Zía ịnyịné úku ledre kídí, “Ngére Lomo áyí útúásá úfu
'yị kí 'yị ené e lá gbékpịne kenée?
5 Abarayáma ukune kí tarané zíma kídí, ‘Sára nɨ lémịmá,’ zí kụrụ'bụ
kára née kpá úku a kídí, ‘Abarayáma nɨ lúndumá.’ Máméngị ledre née kí
mbigí ledre bɨ do mɨmbé'demá ní, máméngị amá bɨsinyí ledre wá.”
6 Née ní zí Lomo úkulúgu ledre zí Abimaléke sɨmɨ 'duru kídí, “Ma'díi
máówo go kídí, méngị ledre née kí mbigí ledre bɨ do mɨmbé'deyị ní, bɨ
kenée ní máụ́cụómo yịị kpá go kí lúyú ledre romá. Née sị ledre bɨ máóto
yịị zíyị óto sịlịyị ro kára née gɨ zía wá ní.
7 Bɨ goó kenée ní, ótoómo me'be o'do née mu zía ndá'bané 'be 'bɨ ené,
gɨ zía o'do 'bɨ ené nɨ yị ené nébị* nɨ íni ini gɨ royị útúásá úyu wá. Tí lá
togụ́ kála ledre née goó, ásé úyu kí 'yị eyị e za mbá.”
8 Sɨmɨ bi mɨárá née ní, zí Abimaléke ndóloyóko mɨngburoko 'yị 'bɨ ené e,
zía lịkpị ledre bɨ mengị roné née mbá zíye. Zí 'yị ga gére née ídíye mbá
kí ngịrị royé kíngaya.
9 Gɨ ore zí Abimaléke ndólo Abarayáma úku ledre zía kídí, “Méngị zíze
bɨ káa 'di? Éyị bɨ máméngị zíyị bɨsinyíne ní 'di, bɨ zíyị 'dí'biógụ mongụ́
bɨsinyí ledre káa zí ba domá kí 'yị amá e ní? Éyị bɨ méngị zíze née ní ndaá
bɨlámáne wá.”
10 Zí Abimaléke ndú'yú Abarayáma kídí, “Éyị bɨ sómụ́ wo zíyị méngị
kéyị gɨ zía kenée ní 'di?”

---

† **19:37 19:37** Muwába: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, “Ogụ gɨ zí babá.” ‡ **19:38 19:38** Benámi: Ịrị ba ini ledre sɨmɨ a kídí, “Owụ́ 'bɨ sụmụmá e.” * **20:7 20:7** Nébị: Nébị nɨ 'yị bɨ ndịsị úku ledre bɨ Lomo ndịsị úkuí'bí a zía ní zí 'yị e.

11 Zí Abarayáma úkulúgu ledre zía kídí, “Máméngị́ kéyị́ kenée, máyá bɨ ngárá 'yị́ ga bɨ ona ba erénɨ́ eyé ngịrị́ Lomo wá ní, nɨyí úfu máa gɨ ro ledre me'bemá ba.
12 Ma'díi Sára nɨ yị́ ené tí lémịmá, 'bụzé kịé'do tí lá mbágáze nɨ mɨngúngúcua. Gɨ zí kéyị́ née ní zíma 'dí'bi wo káa do kára.†
13 Sɨmɨ bɨ Lomo uku ledre zíma ya máídí ólụ́ógụ gɨ 'be 'bɨ babá zíma ndéré kí gámáma mɨ'da'dágá ní, máúku kóo ledre zí me'bemá máyá, ‘Ba mɨsi'di bɨ áyí yómo máa doa ní. Bi ga bɨ azé gámá doyé ní mbá, ídí úku a zí 'yị́ e kídí, “Nɨ lúndumá.” ’ ”
14 Zí Abimaléke 'dí'bi kábịṛịḳị́ e, ịtị́ e kí owụ́kụlụ́ e ya'dáye kí karáye í'bí yée zí Abarayáma. Zía í'bílúgu Sára me'be Abarayáma zía.
15 Zí Abimaléke úku ledre zí Abarayáma kídí, “Bi ga bɨ áyí lúrú yée née za mbá nɨyí do sịlịma. Wo bɨ utúasá go kací komoyị́ ní, ídí geré ndéré ndịsị́ doa.”
16 Zía ịnyịné úku ledre zí Sára kídí, “Mááyí go í'bí mɨṛịṛịṛí késị́‡ álifu kịé'do zí lúnduyị́ gɨ ro zía ídíne mɨówoné zí 'yị́ e mbá kídí kémbị́ ledre ndaá dongaráze kéyị́ wá.”
17 Zí Abarayáma ịnyịné íni ini gɨ royé zí Lomo. Zí Lomo yómo Abimaléke e, kí me'bené e nda kí owụ́kụlụ́ ga bɨ kóo ore owụ́kará e ní zíye ndá'bayé ndíki owụ́ e.
18 Ledre née mengị́ roné kenée gɨ zía Lomo ụcụomo kóo kará ga bɨ zí Abimaléke 'be ní go kí ndíki owụ́ gɨ zí ledre bɨ kóo Abimaléke ayí 'dí'bi me'be Abarayáma ní. Gɨ do kací bɨ i'dí sịlịne go gɨ ro Sára ní.

21

Ledre gɨ ro mɨndíki Isáka

1 Née ní zí Ngére Lomo méngị́ yéme ledre zí Sára tí káa zí bɨ kóo mocụ́ ledre a zía ní.
2 Zí Sára ídíne kí sɨmɨné zía árá owụ́o'do zí Abarayáma sɨmɨ bɨ Abarayáma nɨ goó ngokoné té sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ kóo Lomo uku ledre a zí Abarayáma ní.
3 Zí Abarayáma ịfị́ ịrị́ owụ́o'do bɨ Sára ndiki zía née Isáka.*
4 Sɨmɨ bɨ wotị́ a mengị́ go sịlị́ ịnyị́ doa ota ní, zí Abarayáma ónzó wo ngbụru káa zí bɨ kóo Lomo lorụ Abarayáma kíe ní.
5 Isáka nɨ árá ní, sɨmɨbi 'bɨ Abarayáma nɨ kóo go míya kịé'do (100).
6 Zí Sára úku ledre kídí, “Lomo oto kugú go taramá. 'Yị́ ga bɨ nɨyí úwú ledre ba ní, azé ịnyị́ kéye mbá kúkugú.”
7 Zí Sára kpá úku ledre kídí, “Ambí owo kóo bɨ ya mááyí ndíki owụ́ zí Abarayáma ní ne? Bɨ ba ní, mándíki owụ́ go zí Abarayáma tí bɨ nɨ ngokoné née.”

Agára e kí owụ́ 'bɨ ené Isɨméle

8 Zí komo owụ́ go énzịné, zíye 'dí'bióyó wo gɨ tara umba. Kadra bɨ 'di'bioyónɨ́ Isáka gɨ tara umba ní, zí Abarayáma méngị́ mongụ́ ayímbi.

---

† **20:12 20:12** Kací ondụ́ 'bɨ Yụ́da e kára togụ́ mbú o'do ofụ́nɨ́ royé yị́ eyé bú do sụmụ. ‡ **20:16 20:16** Késị́: Sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ kóo née ní, késị́ nɨ kóo kí ledrené owóowó. * **21:3 21:3** Isáka: Ịrị́ ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, kugú.

9 Tí lá sɨmɨ ngíti sḭ́lḭ́, zí Sára úwú do Isɨméle wotḭ́ Abarayáma bɨ Agára
nyḭ́ 'yị́ 'bɨ Ízibiti ndiki ní kí ndḭ́sị́ kí ódro ódro fóló do bi ndeke,
10 zí Sára úku ledre zí Abarayáma kídí, “Ídí ógóóyó kára owṵ́kṵlṵ́ née
kí owṵ́ 'bɨ ené née gɨ 'be gɨ ona 'dá'ba. Máili zí owṵ́ gɨ sɨmɨ kára owṵ́kṵlṵ́
née karanée ífi sɨmɨ éyḭ́ sḭ́lḭ́yị́ kí wotḭ́ma Isáka wá.”
11 Zí Abarayáma ídíne kí mongṵ́ lerḭ́ do mɨmbé'dené gɨ ro owṵ́ 'bɨ ené
Isɨméle.
12 Tí lá zí Lomo úku ledre zí Abarayáma kídí, “Ndá ídí kí mongṵ́ lerḭ́ do
mɨmbé'deyḭ́ gɨ ro owṵ́ 'bɨ eyḭ́ née kí kára née wá, ídí lá méngị́ ledre bɨ
Sára úku zíyị́ ní. Ịrịyḭ́ nɨ ówṵ́ do Isáka e kí owṵ́ 'bɨ ené e.
13 Mááyí kpá óto owṵ́ bɨ gɨ sɨmɨ kára owṵ́kṵlṵ́ née zía ídíne bulúndu
ṛḭ́kḭ́ sḭ́ do 'yịma'dí e gɨ zía nɨ kpá owṵ́ 'bɨ eyḭ́.”
14 Akpa kí phịyḭ́ a née, zí Abarayáma 'dí'bi éyḭ́ mɨánu kí kúkú iní bɨ ịcḭ́nḭ́
gɨ sɨmɨ saná ní í'bí a zí Agára. Zía ḭ́mbḭ́óto a do gu Agára do úku ledre zía
kídí olṵ́ogụnḭ́ mu gɨ 'be gɨ ona kí owṵ́ née 'dá'ba. Zí Agára e 'dí'bi mɨsi'di
ndéréye kí gámá lící royé sɨmɨ yana súwú sɨmɨ ḭ́rịgbére bɨ ndḭ́sịnḭ́ ndólo a
Bḭ́rịsába ní.
15 Sɨmɨ bɨ iní bɨ sɨmɨ kúkú née ṵkṵ́ ní, zí Agára ḭ́mbḭ́ owṵ́ 'bɨ ené née
ndéré óto wo sḭ́ lḭ́ndḭ́ mɨdedenye kágá kenée.
16 Zía ḭ́nyịné gɨ cigí a ndéré ndḭ́sịné gbála éyḭ́ 'bɨ dongará sịndḭ́ 'yị́ míya
(100). Zía ódroné zíne kí roné kídí, “Máútúásá ndḭ́sị́ ona lúrú wo kí úyu
wá.” Zía tónóne íni ini kí mongṵ́ lerḭ́ do mɨmbé'dené.
17 Zí Lomo úwú do owṵ́ née kí íni ini, zí maláyika 'bɨ Lomo ndólo Agára
gɨ komo ere do úku ledre zía kídí, “Ledre máa káa be 'di? Ndá sḭ́kpḭ́
mɨmbé'deyḭ́ 'dága wá. Lomo uwú do owṵ́ née go kí íni ini bi sḭ́ kágá íri.
18 Ḭ́nyị́ mu ndéré ḭ́mbḭ́ sḭ́kpḭ́ owṵ́ née 'dága, gɨ zía mááyí óto wo zía ídíne
bulúndu tṵ́'dṵ́ sḭ́ do 'yịma'dí e.”
19 Gɨ ore zí Lomo 'dódo bi ngíti 'dawú bɨ ore ní zí Agára. Sɨmɨ bɨ komo
Agára utú ro 'dawú née ní, zía ndéréne lóló iní gɨrí 'bé sɨmɨ kúkú ógụné
kíe í'bí a zí owṵ́ 'bɨ ené éwé a.
20 Zí Lomo ídíne kí owṵ́ née zía ngbóróógụné. Ndḭ́sị́ kóo ndḭ́sị́ ené sɨmɨ
súwú, gɨ zí kéyị́ née ní zía ídíne 'yị́ méngị́ bangá e.
21 Sɨmɨ bɨ nɨ sɨmɨ súwú sɨmɨ ḭ́rịgbére bɨ Paráná ní, zí mbágá a ófṵ́ kára
zía gɨ sɨmɨ nyḭ́ 'yị́ 'bɨ Ízibiti.

Mɨyéme ledre bɨ dongará Abimaléke kí Abarayáma ní

22 Sɨmɨ sịndḭ́ kadra máa bɨ kóo née, zí Abimaléke e kí Pḭ́kóla bɨ nɨ mongṵ́
'yị́ 'bɨ asikíri ené e ní ógụyé úku ledre zí Abarayáma kídí, “Lomo i'bí úndru
go zíyị́ sɨmɨ ledre ga bɨ ndḭ́sị́ méngị́ yée ní za mbá.
23 Bɨ ba ní, máili go zíyị́ lólóbṵ́ do komo Lomo kídí, karaba ndéréne
'dá'dá áyí ndḭ́sị́ méngị́ zíma kí owṵ́ 'bɨ amá e kí owṵ́ 'bɨ owṵ́ 'bɨ amá e fú
lá bɨlámá ledre káa zí bɨ má'dí'bi yḭ́ị́ bɨlámáne sɨmɨ sụmụ sɨmɨ káṇgá bɨ
áyí sɨmɨ a ona káa do 'yị́ lóṇgó ba ní.”
24 Abarayáma ya zía ní, “Málólóbṵ́ go, mááyí ndḭ́sị́ méngị́ a tí kenée.”
25 Gɨ do kací a née ní, zí Abarayáma úkuógụ ledre bɨ sinyí roné gɨ ro
'dawú ené bɨ 'yị́ moko 'bɨ Abimaléke ngakaní ní.
26 Tí lá Abimaléke ya zía ní, “Máówo wá, togṵ́ ambí mengị́ ledre née ne.
Úku eyḭ́ zíma wá, máúwú go kpá bɨ gɨ tarayḭ́ née.”

27 Née ní zɨ́ Abarayáma 'dí'bi kábịṛị́kị e kɨ́ ịtị́ e í'bí yée zɨ́ Abimaléke,
zɨ́ye ịnyịyé gbrengárá yéme ledre do ídíye ezesáma e.
28 Zɨ́ Abarayáma kpá 'dí'bi dụ́rụ́ kábịṛị́kị e ịnyị doa gbre óto yée kpị́ gɨ
dongará kábịṛị́kị ené e.
29 Zɨ́ Abimaléke ndú'yú wo kɨ́dí, “Éyị́ bɨ 'dí'bióyó nda dụ́rụ́ kábịṛị́kị eyị́
ga gére née gɨ dongará lafúye óto yée kpị́ gɨ zɨ́a ní 'di?”
30 Zɨ́ Abarayáma úkulúgu ledre zɨ́a kɨ́dí, “Máíli zɨ́yị 'dí'bi kábịṛị́kị ga gére
née káa do 'bɨ eyị́ gɨ ro zɨ́a 'dódo a zɨ́ 'yị e mbá kɨ́dí máíci 'dawú ba máa.”
31 Née ní zɨ́ye ndólo ịrị bi née Bị́rịsába,† gɨ zɨ́a ya'dá ga bɨ gbre née
yemenɨ́ kóo ledre dongaráye ore.
32 Gɨ do kacɨ́ bɨ yemeonzónɨ́ ledre goó dongaráye sɨmɨ Bị́rịsába ní, zɨ́
Abimaléke e kɨ́ Pịkóla manda 'bɨ asikíri ené e ịnyịyé ndá'balúgu royé sɨmɨ
káṇgá 'bɨ 'yị 'bɨ Falasitíni e.
33 Zɨ́ Abarayáma 'dị́yị́ kágá bɨ kɨ́ ịrịné tamarasíka sɨmɨ Bị́rịsába ore. Zɨ́a
ndị́sịné íni ini zɨ́ Ngére Lomo bɨ nɨ trịdrịné za fí ní ore.
34 Zɨ́ Abarayáma ma'dáa kóo ndị́sịné sɨmɨ káṇgá 'bɨ Falasitíni e ore kɨ́
tụ́'dụ́ sɨmɨbi e.

22

Ngére Lomo uzu Abarayáma

1 Nda gɨ do kacɨ́ tụ́'dụ́ sɨmɨbi e, zɨ́ Lomo ịnyịné úzu Abarayáma. Zɨ́a
ndólo wo kɨ́dí, “Abarayáma.”
Zɨ́ Abarayáma ndị́zịné zɨ́a kɨ́dí, “Ɨ́.”
2 Lomo ya zɨ́a ní, “Ídí 'dí'bi Isáka kémbị́ wotị́yị née, bɨ 'búa nɨ doyị́
kɨ́ngaya ní, zɨ́yị ndéré kɨ́e sɨmɨ káṇgá 'bɨ Moríya e. Ídí óṇgoónzó wo zɨ́yị
óngbó a káa do 'dáná éyị́ zɨ́ma do landa bɨ mááyí 'dódo a zɨ́yị ní.”
3 Zɨ́ Abarayáma ịnyịné akpa kɨ́ phịyị́ ódó bi ndị́sị do dongí ené, zɨ́a 'dí'bi
wotị́ne Isáka kɨ́ 'yị 'bɨ moko ené e gbre ndéréye só'do ngị́rị́. Sɨmɨ bɨ só'do
asánɨ́ ngị́rị́ bɨ gɨ ro óngbó 'dáná éyị́ doa go ní, zɨ́ye ịnyịyé ndéréye do bi
bɨ Lomo úku ledre a zɨ́ Abarayáma ní.
4 Nda go sɨmɨ sị́lị́ ota bɨ mengịnɨ́ kɨ́ ndéré ní, zɨ́ Abarayáma lúrúndíki
landa bɨ Lomo uku ledre a ní gɨ gbála.
5 Zɨ́a ịnyịné úku ledre zɨ́ 'yị moko ené ga gére née kɨ́dí, “Ndị́sịsé 'bɨ esé
kɨ́ bangá ba ona sɨmɨ bɨ azé go ndéré kɨ́ wotị́ma íri ní. Azé ndéré íni ini zɨ́
Lomo, azé gɨrí ndá'baógụ.”
6 Zɨ́ Abarayáma ịmbị́óto ngị́rị́ bɨ ayínɨ́ ndéré óngbó éyị́ 'dáná doa ní do
Isáka. Zɨ́a 'dí'bi 'bɨ ené ṛụ́kpụ́ pho'dụ kɨ́ mongụ́ maku yóó zɨ́ye ndéréye.
7 Zɨ́ Isáka ndólo 'bụné Abarayáma kɨ́dí, “Babá.”
Zɨ́ 'bụa ndị́zịné kɨ́dí, “Woyị́ị owụ́ 'bɨ amáa.”
Zɨ́ Isáka ndú'yú wo kɨ́dí, “Mongụ́ maku kɨ́ ṛụ́kpụ́ pho'dụ nɨyí go bo, sara
owụ́ kábịṛị́kị bɨ gɨ ro óngbó a káa do 'dáná éyị́ ní nɨ nda 'bɨ ené goó 'da?”
8 'Bụa ya zɨ́a ní, “Owụ́ 'bɨ amáa, Lomo nɨ í'bíógụ owụ́ kábịṛị́kị bɨ gɨ ro
óngbó a káa do 'dáná éyị́ ní.” Nɨyí kpá fú mɨndéréye.
9 Sɨmɨ bɨ nderéogụnɨ́ go do bi bɨ Lomo uku ledre a ní, zɨ́ Abarayáma ó'bó
mbayi, zɨ́a séséyéme ngị́rị́ e doa bɨlámáne. Zɨ́a ịnyịné 'dí'bi wotị́ne Isáka

† **21:31 21:31** Bị́rịsába: Kɨ́ tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kɨ́dí, 'dawú 'bɨ yéme ledre.

ódó wo ndá, do ịmbịóto wo do mbayi gá do ngịrị́ ga bɨ seséyeme ní. 10 Zía
ịnyịné 'dí'bi maku áyíne go gɨ ro óṇgoónzó wotịne.
11 Tɨ́ lá zɨ́ maláyika 'bɨ Ngére Lomo ndólo wo gɨ komo ere kɨ́dí,
“Abarayáma.”
Zía ndịzịné kɨ́dí, “Ɨɨ́.”
12 Zɨ́ Lomo úku ledre zía kɨ́dí, “Ndá óto so késị́ ro owụ́ née wá. Ndá
gbawá méngị́ kémbị́ ledre kɨ́e. Máówoyéme go kɨ́dí ma'dɨi óto úndrumá
go kíngaya, gɨ zía ási eyị́ kɨ́ kémbị́ owụ́ 'bɨ eyị́ née gɨ zíma wá.”
13 Née ní sɨmɨ bɨ Abarayáma sịkpị doné lúrú bi káa ní, zía lúrúndíki
ya'dá kábịrị́kị bɨ ngịrí a lanyángeṛị roné go ngará kágá kenée. Zɨ́
Abarayáma ịnyịné ndéréne í'díógụ kábịrị́kị́ née gɨ ngará kágá gɨrí ógụ
kíe óṇgoónzó a 'dáná a zɨ́ Lomo do bi kací wotịne.
14 Zɨ́ Abarayáma ịfị́ ịrị bi née kɨ́dí, “Ngére Lomo nɨ í'bí a.” Ndéréógụné
gị́ karaba ní, 'yị e ndịsịní kpá fú ndólo a ịrị bi máa née kɨ́dí, “Do landa bɨ
Ngére Lomo nɨ í'bí a ní.”
15 Zɨ́ maláyika 'bɨ Ngére Lomo kpá ndólo ándá Abarayáma gɨ komo ere
16 do úku ledre zía kɨ́dí, “Málóbụ́ romá go máa Ngére Lomo gɨ zía ledre
bɨ méngị́ bɨ ngárá ási kɨ́ í'bí kémbị́ owụ́ 'bɨ eyị́ zíma wá ní,
17 ma'dɨi mááyí í'bí úndru zɨ́yị, zɨ́ bulúnduyị́ e étrịyé ídíye tụ́'dụ́ tụ́'dụ́
káa zɨ́ kele ga bɨ komo ere kpá káa zɨ́ sayi bɨ do gbúṛóngó ní.
Bulúnduyị́ e nɨyí rómo komo ezeokóye e zíye 'dí'bi mɨngburoko gara ga
bɨ kacíye ní.
18 Kpụrụ́ gɨ sɨmɨ bulúnduyị́ e, Mááyí karanée í'bí úndru zɨ́ ṛịkị́ sị́ do
'yịma'dí e do sogo káṇgá ona za mbá gɨ zía bɨ óto úndrumá ní.”
19 Zɨ́ Abarayáma ndá'balúgu roné zɨ́ 'yị 'bɨ moko ené e, zíye nda ịnyịyé
ndá'balúgu royé sɨmɨ Bịrịsába kɨ́'dí bɨ Abarayáma ndịsị ndịsị ní.

Owụ́ ga bɨ 'bɨ Nówara ní

20 Nda gɨ do kací ledre ga gére ní, zɨ́ Abarayáma úwu ledre kɨ́dí, “Mílika
ndiki owụ́ e go zɨ́ lúnduyị́ Nówara.
21 Ịrịyé nɨ Ụzụ bɨ nɨ owụ́ndíká ní, Bụ́zụ, Kemụwéle 'bụ Aráma,
22 Keséde, Ázo, Piledása, Zidiláfa, nda kɨ́ Bétụwele.”
23 Bétụwele nɨ nda 'bɨ ené 'bụ Rebéka. Owụ́ ya'dá ga bɨ ịnyị doa ota née
Mílika ndiki yée ne zɨ́ Nówara lúndu Abarayáma.
24 Zɨ́ Nówara 'dí'bi ngíti kára kɨ́ ịrịné Rúma. Zía kpá ndíki 'bɨ ené owụ́ e
eso, ịrị owụ́ ga gére née nɨ, Téba, Gáma, Tésa nda kɨ́ Máka.

23

Ledre gɨ ro umbu Sára

1 Sára mengị́ kóo do sogo káṇgá mbá sɨmɨbi míya kɨ́ cịkéṛị́ doa ịnyị doa
gbre doné (127).
2 Zía kóo úyuné sɨmɨ Kiríta Arába bɨ ndịsịní kpá ndólo a Éborono Káṇgá
'bɨ 'yị 'bɨ Kanána e ní. Zɨ́ Abarayáma ídíne kɨ́ dokụlụ́ zía ndịsịné íni
me'bené née kíngaya.
3 Zía ịnyịné gɨ do umbu me'bené zía úku ledre zɨ́ kúfú 'yị ga bɨ ndịsịní
ndólo yée Éte e ní kɨ́dí,
4 “Mááyí dongaráse ona 'yị lóṇgó. Ídísé úgúóyó bi zíma gɨ ro zíma óto
umbu me'bemá sɨmɨ a.”

5 Zíye úkulúgu ledre zí Abarayáma kídí,
6 “Mongụ́ 'yị, úwú aka ledre bɨ azé úku a zíyị ba, áyí dongaráze ona 'yị
bɨ kí úndruyị́ kíngaya ní. Ídí lúrú bi bɨ utúasá go kací komoyị́ do bi bɨ
ndịsịzé óto umbu ezé e doa ní zíyị óto umbu eyị́ sɨmɨ a. 'Yị bɨ nɨ ási kí bi
gɨ zíyị kí óto umbu eyị́ sɨmɨ a ní ndaá.”
7 Zí Abarayáma ịnyịógụné do ótụ́ doné bi kó'dụ́ Éte e mịngị́ káṇgá e óto
úndruyé.
8 Zía úku ledre zíye kídí, “Togụ́ ṇgúṇgusé tí go gɨ ro zíma óto umbu
me'bemá ona yá, máṇgúṇgú romá zíse ídísé ndú'yú Éforono wotị́ Zóra
do bi kacíma,
9 idí úgúóyó gu landa ené bɨ Makeféla tara yáká ené íri née zíma. Mááyí
í'bí késị́ bɨ utúasá goó kací komoa ní zía gɨ ro zíma kpá ídíma kí bi óto
umbu dongaráse ona ndị́sị óto 'yị amá e sɨmɨ a.”
10 Éforono bɨ 'yị 'bɨ Éte ní nɨ kóo mɨndị́sịné tara mbotụ gara ore dongará
'yị ené e zía úkulúgu ledre zí Abarayáma do komo 'yị 'bɨ Éte ga bɨ kóo ore
mbá kídí,
11 “Ɨ́'ɨ, ngére amá, úwú aka ledre bɨ mááyí úku a zíyị ba, máí'bí yáká
née kí gu landa bɨ ndúndu'yú gɨ roa née go mbá zíyị. Máí'bí bi née go zíyị
do komo 'yị amá ga ba gɨ ro zíyị ndị́sị óto umbu eyị́ e sɨmɨ a.”
12 Zí Abarayáma kpá ló'bụ komoné bi kó'dụ́ 'yị ga gére née.
13 Zía úku ledre zí Éforono do komo 'yị ga gére née kídí, “Utúasá
mɨútúásá zíma nda gba í'bí késị́ zíyị gɨ ro yáká née. Ídí ṇgúṇgu a zíma
kenée gɨ ro zíma óto umbu amá íri.”
14 Zí Éforono úkulúgu ledre zí Abarayáma kídí,
15 “Mongụ́ 'yị, úwú aka ledre bɨ mááyí úku a zíyị ba, bi née gɨ ro úgú a,
ili mɨṛíṛiṛí késị́ míya eso. Tí lá ledre bɨ dongaráze kéyị 'di? Ndéré mu óto
umbu eyị́.”
16 Zí Abarayáma ṇgúṇgu ledre bɨ Éforono uku ní zía 'dí'biógụ mɨṛíṛiṛí
késị́ míya eso í'bí a zía do komo 'yị 'bɨ Éte e ore. Née késị́ bɨ 'yị úgúóyó
éyị́ e ndịsịní méngị moko kíe dongaráye ní.
17 Née ní yáká 'bɨ Éforono bɨ sɨmɨ Makeféla gbóo kí Mamaré ní kí gu
landa bɨ sɨmɨ yáká máa née ní, kí kágá ga bɨ sɨmɨ a kí yée ga bɨ do mama
ní mbá do í'bí a
18 zí Abarayáma káa do 'bɨ ené do komo 'yị 'bɨ Éte ga bɨ kóo ku mbotụ
mongụ́ gara ore ní.
19 Gɨ do kací née ní zí Abarayáma 'dí'bi umbu me'bené Sára ndéré óto a
sɨmɨ Kanána sɨmɨ gu landa bɨ Makeféla cigí Mamaré sɨmɨ gara bɨ Éborono
ní.
20 Gɨ ore zí yáká kí gu landa née nda ídíye 'bɨ Abarayáma. Ndịsị nda
kóo óto umbu 'yị ené e fú sɨmɨ gu landa née ore.

24

Rebéka me'be Isáka

1 Lomo i'bí úndru zí Abarayáma sɨmɨ éyị́ ga bɨ ndịsị méngị yée ní mbá.
Zía 'dú'duné do sogo káṇgá kí tụ́'dụ́ sɨmɨbi zía nda ídíne ngokoné kíngaya.
2 Kadra kị́é'do zía ndólo manda 'bɨ 'yị 'bɨ moko ené e, zía úku ledre zí
manda née kídí, “Máíli zíyị lóló'bụ́ zíma

3 kí ịrị́ Ngére Lomo bɨ otoogụ ere kí do sogo káṇgá ní kídí, útúásá lúrú
kára zí wotịma Isáka gɨ sɨmɨ nyị́ 'yị 'bɨ Kanána ga bɨ mááyí dongaráye ona
ba wá.
4 Máíli zíyị́ ndéréyị́ sɨmɨ káṇgá amá zíyị́ ófụ́ kára zí wotịma Isáka gɨ
dongará 'yị amá e.”
5 Zí 'yị 'bɨ moko née ndú'yú Abarayáma kídí, “Sara togụ́ mándéré zíma
ófụ́ kára go zí Isáka ili ené zíze ógụzé kéne sɨmɨ káṇgá ba yáa wá ní?
Máídí ógụ 'dí'bi Isáka ndá'ba kíe sɨmɨ káṇgá esé íri?”
6 Zí Abarayáma úkulúgu ledre zí 'yị 'bɨ moko née kídí, “Ídí ówo a
bɨlámáne kídí ndaá mɨútúásáne zíyị́ 'dí'bilúgu wotịma íri wá.
7 Ngére Lomo bɨ komo ere, kóo 'di'biogụ máa gɨ 'be 'bɨ babá gɨ dongará
sụmụmá e gɨ sɨmɨ káṇgá ezé ona ní, mocụ́ kóo ledre go zíma kídí, ‘Mááyí
í'bí káṇgá ba zí bulúnduyị́ e ní,’ nɨ kásaógụ maláyika ené zíyị́ 'dá'dá íri
gɨ ro zíyị́ ófụ́ kára gɨrí ógụ kíe zí wotịma.
8 Togụ́ kára ma'dáa ili ené zíse ógụsé kéne wá ne, ledre eyị́ ndaá. Tí lá
ndaá mɨútúásáne zíyị́ 'dí'bilúgu wotịma íri wá.”
9 Née ní zí 'yị moko née lólóbụ́ zí mongụ́ 'yị ené Abarayáma kídí née nɨ
méngị ledre bɨ Abarayáma uku zíne née tí kenée.
10 Zí 'yị 'bɨ moko née 'dí'bi gémele e 'bɨ mongụ́ 'yị ené sokó, zía 'dí'bi
ngíti géyị́ bɨlámá éyị́ ga bɨ kí tosoyé ní gɨ zí mongụ́ 'yị ené. Zía ndéréne
sɨmɨ káṇgá bɨ Mesopatómiya ní, do ókpóne sɨmɨ Aráma Naráyima* gara
bɨ Nówara ndịsị́ sɨmɨ a ní.
11 Sɨmɨ bɨ nderéogụ íri ní, zía óto gémele e 'dówụ́royé cígí ngíti 'dawú
'dá'dá olụ́ní aka sɨmɨ gara wá. Née kóo go kí kadra tagá sɨmɨ sịndị́ kadra
bɨ kará e ndịsịní íngi iní sɨmɨ a ní.
12 Née ní zía íni ini kídí, “Ngére Lomo, áyí Lomo bɨ mongụ́ 'yị amá ndịsị́
óto úndruyị́ ní. Máṇgúṇgú romá zíyị́ sɨmɨ sị́lị́ bɨ karaba ba ídí í'bí éyị́ bɨ
málólóbụ́ gɨ roa zí mongụ́ 'yị amá Abarayáma ní zíma gɨ ro zía ídíne kí
rokinyi.
13 Mááyí go bɨ mɨtóromá do 'dawú ba, tụ́'dụ́ nyị́ 'yị ga bɨ 'bɨ gara ba nɨyí
ógụ cakaba íngi iní.
14 Ídí óto owụ́kára bɨ mááyí uku ledre zía máyá, ‘Oto aka ndoko iní eyị́
bi zíyị́ í'bí iní zíma éwé a,’ zía ídíne ne wo bɨ nɨ úku ledre zíma kídí, ‘Éwé
iní mu mááyí kpá í'bí a zí gémele eyị́ e éwé a,’ zía kpá ídíne ne wo bɨ
gélé wo go zí 'yị kasa eyị́ Isáka ní. Gɨ sɨmɨ ledre née ní mááyí ówo a kídí
mɨyéme ledre bɨ yéme wo zí mongụ́ 'yị amá Abarayáma ní née goó wo.”
15 'Dá'dá zía kí íni ónzó ini zí Lomo, zí Rebéka nyị́ Bétụwele bɨ nɨ nyị́
Mílika me'be Nówara lúndu Abarayáma ní ógụné kí ndoko iní doné.
16 Nɨ aka lá owụ́kára tara mbotụ kí lámá roné kíngaya owo aka ledre 'bɨ
ya'dá e wá. Zía ógụné geré ndụ́rụ́'bụ́ne sɨmɨ 'dawú, íngi'dúcu ndoko iní
ené do ólụ́ógụné.
17 Geré zí 'yị 'bɨ moko 'bɨ Abarayáma née ngásá'décị doa do úku ledre
zía kídí, “Máṇgúṇgú romá zíyị́, í'bí aka iní zíma éwé a gɨ sɨmɨ ndoko iní
eyị́ née.”
18 Zí Rebéka ndálané kí ndoko iní née zía úku ledre zía kídí, “Mongụ́ 'yị,
éwé iní mu.” Zía í'bí iní zía éwé a.

* **24:10 24:10** Aráma Naráyima: Aráma Naráyima nɨ kóo gara sɨmɨ káṇgá bɨ Mesopatómiya ní.

19 Gɨ do kacɨ́ bɨ ewé asá iní go ní, zɨ́ Rebéka úku ledre zɨ́a kɨ́dí, “Mááyí
kpá í'bí iní zɨ́ gémele eyị́ e éwé e gị togụ́ ewé asánɨ́ go ní.”
20 Geré 'diya zɨ́a léfe iní bɨ sɨmɨ ndoko iní ené ní sɨmɨ éyị́ bɨ bangá e
ndịsịnɨ́ éwé iní gɨ sɨmɨ a ní zɨ́ gémele ga gére née, do ngásálúgu roné íngi
yata iní léfe a zɨ́ye éwé a, do éwé ásá a.
21 'Yị 'bɨ moko née nɨ mɨtóroné kenée ndị́sị lúrú wo ịtị mbá wá, ili tɨ́ lá
ówo a togụ́ Ngére Lomo mengị bɨlámá ledre go zɨ́ne sɨmɨ mɨógụné ba yá.
22 Sɨmɨ bɨ gémele ga gére ewé asánɨ́ iní go ní, zɨ́ o'do née 'dí'biógụ amafí
bɨ gɨ sɨmɨ dábu ní ésị a ro somo Rebéka. Zɨ́a kpá 'dí'biógụ mɨmbitá e gbre
gɨ sɨmɨ dábu ésị ro sị́lị́a.
23 Zɨ́a ị́nyịné ndú'yú Rebéka kɨ́dí, “Áyí nyị́ ambi? Bɨ née ní bi 'dú'du nɨ
laká bo 'be 'bụyị́ íri gɨ ro zɨ́ze ndéré 'dú'duzé sɨmɨ a?”
24 Zɨ́ Rebéka úkulúgu ledre zɨ́a kɨ́dí, “Mááyí nyị́ Bétụwele wotị́ Mílika bɨ
ndiki wo zɨ́ Nówara ní.”
25 Zɨ́a kpá úku ledre kɨ́dí, “Bi 'dú'du kɨ́ éyị́ mɨánu 'bɨ bangá e nɨ bo zɨ́ze
mongụ́ne. 'Dị́cị́ nɨ kpá bo gɨ ro zɨ́se 'dú'dusé sɨmɨ a.”
26 Née ní zɨ́ o'do née ótụ́ doné bi óto úndru Ngére Lomo,
27 zɨ́a úku ledre kɨ́dí “Mbófo éyị́ zɨ́ Ngére Lomo bɨ mongụ́ 'yị amá
Abarayáma ndịsị óto úndrua ní, bɨ otoomo mɨyéme ledre bɨ kóo yeme
zɨ́a ní wá ní. Gɨ romá, Ngére Lomo saká máa goó zɨ́ma ndéréógụmá gị 'be
'bɨ 'yị ga bɨ 'bɨ mongụ́ 'yị amá ní.”
28 Gɨ ore, zɨ́ Rebéka ngásálúgu roné 'be lị́kpị́ ledre ga bɨ mengịnɨ́ royé íri
ní zɨ́ 'yị ga bɨ 'bɨ mbágáne ní.
29 Zɨ́ Labána lúndu Rebéka ị́nyịné ngásáne zɨ́ o'do née do 'dawú íri.
30 Sɨmɨ bɨ lurúndiki amafí ro somo Rebéka kɨ́ mɨmbitá sị́lị́a, nda kɨ́ ledre
bɨ uwú wo bɨ ndịsị lịkpị́ a bɨ o'do née uku zɨ́a ní, zɨ́a geré ndéréne ógụndíki
o'do née kɨ́ tóro cígí gémele ené e do 'dawú íri.
31 Zɨ́ Labána úku ledre zɨ́a kɨ́dí, “Ógụ mu zɨ́ze ndéréze kéyị 'be. Áyí 'yị
bɨ Lomo i'bí úndru go zɨ́a ní. Ndị́sị tóro do mɨsi'di ona gɨ ro 'di? Máyéme
ómo bi goó gɨ royị́ nzíyiné kpá kɨ́ bi gɨ ro gémele eyị́ e.”
32 Née ní zɨ́ o'do née ndéréye kɨ́ Labána 'be, do líkpíóyó éyị́ e gɨ do
gémele e. Do í'bí éyị́ mɨánu kɨ́ bi 'dú'du 'bɨ bangá e zɨ́ gémele ga gére née
kɨ́ iní zɨ́ o'do née zɨ́ye lúgu sịndị́ye kɨ́e kɨ́ 'yị ga bɨ ogụnɨ́ kéye ní.
33 Do í'bíógụ éyị́ mɨánu zɨ́ye, tɨ́ lá zɨ́ o'do née úku ledre kɨ́dí, “Máútúásá
aka ánu éyị́ wá, 'búó togụ́ ledre bɨ máógụ kɨ́e ba máúku go zɨ́se.”

Labána ya zɨ́a ní, “Úku ledre bɨ ógụ kɨ́e ní mu zɨ́ze.”

34 Zɨ́a úku ledre kɨ́dí, “Mááyí 'yị 'bɨ moko 'bɨ Abarayáma.
35 Ngére Lomo i'bí úndru go zɨ́ mongụ́ 'yị amá Abarayáma kɨ́ngaya zɨ́a
ídíne kɨ́ tụ́'dụ́ éyị́ e zɨ́ne. I'bí kábịṛị́kị e, ína e, ị́tị́ e, mɨṛíṛiṛí késị́ e kɨ́
dábu e, kɨ́ 'yị 'bɨ moko e kará e kɨ́ ya'dá e nda kpá kɨ́ gémele e kɨ́ dongí e.
36 Sára me'be mongụ́ 'yị amá ndiki owụ́ zɨ́a owụ́o'do do ngokoné, bɨ ba
ní mongụ́ 'yị amá i'bí éyị́ sị́lị́ne go mbá zɨ́ owụ́ máa née.
37 Zɨ́ mongụ́ 'yị amá óto máa lólóbụ́ zɨ́ne do úku ledre zɨ́ma kɨ́dí, ‘Ndá
ófụ́ kára zɨ́ wotị́ma gɨ sɨmɨ nyị́ 'yị 'bɨ Kanána e bɨ mááyí sɨmɨ káṇgá eyé
ona 'yị lóṇgó ba wá,
38 ídí ndéré ófụ́ kára zɨ́ wotị́ma gɨ dongará sụmụ babá e gɨ tara mbotụ
ezé.’

39 “Née ní zíma ndú'yú mongụ́ 'yị amá máyá, ‘Togụ́ bɨ kára máa née ili ené útú do kacíma wá ní?’
40 “Zía úkulúgu ledre zíma kídí, ‘Ngére Lomo bɨ mándịsị óto úndrua kací kadra mbá ní, nɨ kása maláyika ené zíyị 'dá'dá zía yémeómo ledre zíyị, zíyị ófụ́ kára zí wotịma gɨ dongará sụmụ babá e gɨ tara mbotụ ezé.’
41 Togụ́ ndéróógụ goó dongará sụmụmá e, asiní yị́ eyé ye kí ótoómo sịlịye gɨ ro kára ma'dáa kídí ndaá útú do kacíyị wá yá, née ndaá ledre eyị́ wá.”
42 “Sɨmɨ bɨ gáa máógụ do 'dawú 'dáa ní, zíma gáa íni ini máyá, ‘Ngére Lomo bɨ mongụ́ 'yị amá Abarayáma ndịsị óto úndruyị́ ní, máṇgúṇgú romá zíyị ledre bɨ máógụ gɨ roa ba ídí óto a zía ídíne bɨlámáne.
43 Mááyí go bɨ mɨtóromá do 'dawú ba, sɨmɨ bɨ nyị́ 'yị ga bɨ 'bɨ gara ba nɨyí ógụ íngi iní, wo bɨ máúku ledre go zía máyá, “Máṇgúṇgú romá zíyị í'bí aka iní zíma gɨ sɨmɨ ndoko iní eyị́ ní.”
44 Togụ́ uku ledre go zíma kídí, “Mongụ́ 'yị, éwé iní mu, mááyí kpá í'bí a zí gémele eyị́ e éwé a yá,” idí ídíne owụ́kára máa wo bɨ gélé wo go káa do kára zí wotị́ mongụ́ 'yị amá ní.’
45 “Máíniónzó aka ini ba gɨ do mɨmbé'demá kpá wá, ve, zí Rebéka ógụné kí ndoko iní doné. Zía ndụ́ṛụ́'bụ́ne do 'dawú íri íngi iní. Zíma úku ledre zía máyá, ‘Í'bí aka iní zíma éwé a.’
46 “Zía ndálané kí ndoko iní née zía úku ledre zíma kídí, ‘Mongụ́ 'yị, éwé iní mu, mááyí kpá í'bí a zí gémele eyị́ e éwé a.’ Née ní zíma éwé iní zía kpá í'bí a zí gémele amá e.
47 “Zíma ndú'yú wo kídí, ‘Áyí nyị́ ambi?’
“Zía úkulúgu ledre kídí, ‘Mááyí nyị́ Bétụwele wotị́ Mílika bɨ ndiki wo zí Nówara ní.’
“Née ní zíma ési amafí ro somoa kí mɨmbitá sịlịa.
48 Zíma ótụ́ domá bi óto úndru Ngére Lomo máyá, mámbófo yịị́ go Ngére Lomo bɨ mongụ́ 'yị amá ndịsị óto úndrua ní, sáká máa go zíma ógụmá ndíki owụ́kára gɨ tara mbotụ 'bɨ mongụ́ 'yị amá káa do kára zí wotịa.
49 Bɨ ba ní máíli go ówo a gɨ zíse togụ́ ásé ṇgúṇgu a zíse méngị bɨlámá ledre zí mongụ́ 'yị amá yá, togụ́ útúásásé wá, ídísé úku a zíma gɨ ro zíma ówo éyị́ bɨ mááyí méngị a ní.”
50 Zí Labána e kí 'bụné Bétụwele úkulúgu ledre zía kídí, “Bɨ née yị́ ené go mɨyéme ledre 'bɨ Ngére Lomo ní, ledre ndaá tarazé úku a kací a zíyị wá.
51 Rebéka nɨ go née 'dí'bi wo mu, zíse ndérése kéne zí wotị́ mongụ́ 'yị eyị́ káa do kára káa zí bɨ Ngére Lomo uku ní.”
52 Sɨmɨ bɨ 'yị 'bɨ moko née uwú ledre bɨ ukuní kenée ní, zía ótụ́ doné bi óto úndru Ngére Lomo.
53 Gɨ do kací ledre née ní, zí 'yị moko née 'dí'biógụ mɨṛíṛiṛí késị́ kí dábu nda kí bongó e í'bí yée zí Rebéka. Zía kpá í'bí ngíti géyị éyị́ ga bɨ ugúní yée kí tụ́'dụ́ késị́ ní zí lúndua kí mbágáa.
54 Nda née ní, zí 'yị moko née kí 'yị ga bɨ ogụní kéye ní ánu éyị́ do éwé éyị́, zíye 'dú'duyé ore bi ndre.
Nda go kí phɨyị́, zía úku ledre kídí, “Másómụ́ utúasá go gɨ ro zíma ndá'bamá kí sanda zí mongụ́ 'yị amá.”

55 Zí Labána e kí mbágáne úkulúgu ledre kídí, “Ótoómosé aka Rebéka
ma'dáa zíze ona kí sḭ́lḭ́ ịnyị doa gbre togṵ́ mbú sḭ́lḭ́ sokó, nɨ nda fú ógụ
ndéré.”
56 Zía úku ledre zíye kídí, “Ndásé lolụ ṵ́cụómo máa wá, káa zí bɨ Ngére
Lomo yemeonzó ledre amá go ní. Nɨ mɨútúásáne zíse í'bí mɨsi'di zíma
ndá'bamá zí mongṵ́ 'yị amá.”
57 Zíye úkulúgu ledre kídí, “Ili go zíze ndóloógụ Rebéka ma'dáa zíze
úwú ledre bɨ gɨ tara ní.”
58 Zíye ndóloógụ wo ndú'yú wo kídí, “Bɨ née ní ní ásé go ógụ ndéré kí
o'do ba yá?”
Rebéka ya zíye ní, “Ɨɨ, azé ndéré ndro kéne.”
59 Née ní zíye í'bí mɨsi'di zí Rebéka e kí kára bɨ 'yị 'bɨ moko ené ní, nda
kí 'yị moko 'bɨ Abarayáma née kí 'yị ga bɨ ogụní kéye ní.
60 Zíye údru súrú do mɨmbé'de Rebéka do úku ledre kídí,
“Ndéré mu, Lomo idí í'bí úndru zíyị,
zíyị ndíki tṵ́'dṵ́ owṵ́ e gɨ sɨmɨyḭ́,
zí tetéyị ga gére ndḭ́sịyé rómo komo
ezeokóye e za mbá.”
61 Née ní zí Rebéka e kí kára bɨ 'yị 'bɨ moko ené ní yéme royé zíye ékḭ́
ndḭ́sịyé do gémele e zí 'yị 'bɨ moko 'bɨ Abarayáma née 'dí'bi yée, yóó zíye
ndéréye.
62 Sɨmɨ sịndḭ́ kadra máa bɨ kóo née ní, Isáka nda'baogụ nda gɨ sɨmɨ
Béralayiróyi bɨ ini ledre gɨ sɨmɨ a yaá 'dawú 'bɨ Lomo bɨ lurú máa ní go.
Oto nda 'be go sɨmɨ Negébe.
63 Kadra kḭ́é'do kí tagá, zí Isáka ólṵ́ógụné ndéré kí gámá 'dózo komo
sịndḭ́ne kí sómṵ́ ngíti géyị ledre ené e, nɨ lúrú bi káa ní, gémele e nɨyí go
ógụ.
64 Zí Rebéka sḭ́kpị doné zía lúrúndíki Isáka. Zía ndítíógụné bi gɨ do
gémele ené.
65 Zía ndú'yú 'yị moko 'bɨ Abarayáma née kídí, “Ambí ndịsị ógụ 'dḭyị
roné gɨrí mɨ'dí zíze yáa née ne?”
Zí 'yị moko 'bɨ Abarayáma née úkulúgu ledre zía kídí, “Née Isáka, wotḭ́
mongṵ́ 'yị amá.” Geré zí Rebéka ló'bụ'dṵ́tụ komoné kí mbílí bongó.
66 Zí 'yị moko née lḭ́kpḭ́ ledre ga bɨ mengịní royé íri ní mbá zí Isáka.
67 Née ní zí Isáka 'dí'bi ésị Rebéka sɨmɨ kṵ́tṵ́ bɨ kóo mbágáa Sára ndịsị
ndḭ́sị sɨmɨ a ní, zía ídíne go kára zía. Isáka oto kóo 'búa go kíngaya.
Mɨógụ a zí Isáka 'be, oto kóo Isáka go zía sómṵ́lḭ́gị ledre umbu mbágáne.

25

Ledre gɨ ro umbu Abarayáma

1 Gɨ do kací bɨ Sára uyu ní, zí Abarayáma 'dí'bi ngíti kára kí ịrịné Ketṵ́ra.
2 Zí Ketṵ́ra ndíki owṵ́ ya'dá e zía, ịnyị doa kérḭ́. Nɨyí, Zimaráni,
Zokosána, Midáni, Mịdịyáni, Isibáka nda kí Súwa.
3 Zí Zokosána ndíkiógụ 'bɨ ené Síba e kí Dedána. Zí Dedána ndíkiógụ
'bɨ ené Asuríma e, kí Letụsịtésị e nda kí Lewumịtésị.
4 Wotḭ́ Mịdịyáni nɨyí 'bɨ eyé, Éfa, Efére, Enóka, Abḭ́da, nda kí Eledáya.
Née mbá owṵ́ ga bɨ olṵ́ogụní gɨ sɨmɨ Ketṵ́ra ní.
5 Zí Abarayáma ótoómo éyị́ sḭ́lḭ́ne e mbá zí Isáka.

6 Tí lá simi bi Abarayáma ni aka kí komoné ní, zía í'bí ngíti géyị éyị
sịlịne e zí wotịne ga bi ndiki yée kí ngíti géyị kará e ní. Zía úku ledre kídí
idíní ịnyị 'bi eyé gi cigí Isáka go ona 'dá'ba, do ndéré 'bi eyé simi káṇgá bi
mi'dí gbére ní.
7 Abarayáma mengị kóo do sogo káṇgá mbá simibi míya doa cị ota doa
sokó doa ịnyị (175).
8 Uyu nda kóo simi bi ngoko goó za kíngaya ní.
9 Zí wotịga Isáka e kí Isiméle óto wo kpá simi gu landa bi Makeféla simi
yáká 'bi Éforono wotị Zóra 'yị 'bi Éte e gbóo cigí Mamaré ní,
10 née yáká bi kóo Abarayáma ugú gi zí 'yị 'bi Éte e ní. Otoní
Abarayáma e kí me'bené Sára ore.
11 Gi do kací umbu Abarayáma, zí Lomo í'bí úndru zí wotị a Isáka zía
ógụ ndịsịné cigí 'dawú bi cigí Béralayiróyi ní.

Ịrị wotị Isiméle e

12 Ga ba ịrị wotị Isiméle bi Agára nyị 'yị 'bi Ízibiti bi 'yị 'bi moko 'bi Sára
ndiki wo zí Abarayáma ní.
13 Ịrị wotị Isiméle ga ba, zezéní kací mindíki yée. Mizefiyé ni Nebayóta,
Kedára, Adabéla, Mibasáma,
14 Misáma, Dụ́ma, Mása,
15 Adáda, Téma, Zetụ́ra, Nafísa nda kí Kedéma.
16 Niyí ye 'yị ga bi sị do ga bi sokó doa gbre née olụogụ gi simiyé ní. Do
ndolo ịrịyé kací do 'be 'bi eyé e kí ịrị bi ga bi táya eyé e niyí doyé ní.
17 Isiméle mengị kóo mbá simibi míya doa cịkéṛị doa sokó doa ịnyị doa
gbre (137), zía úyu lódụ́ kací 'yị ené e.
18 Zí bulúnduga ndịsịyé simi ịrịgbére bi tonó gi simi Avíla ndéréógụné
gị simi Sụ́rụ gbóo do mama bi dongará a kí Ízibiti simi bi 'yị ni ndéré
'dịyị roné mi'dí simi Asụ́rị ní. Bilámá ndịsị ndaá 'bi ené kóo dongaráye kí
lúnduyé e wá.

Miárá Ésawu e kí Yakóbo

19 Ba ledre gi ro Isáka wotị Abarayáma.
20 Simibi 'bi Isáka ni kóo cị gbre, zía ófụ́ Rebéka nyị Bétụwele lémị
Labána bi ni 'yị 'bi Padána Aráma gi simi Mesopatómiya ní.
21 Zí Isáka íni ini zí Ngére Lomo do bi kací Rebéka gi zía ni kára mikoto.
Zí Ngére Lomo úwú ini ené zí me'bea ídíne kí siminé.
22 Zí owụ́ e ídíye simi Rebéka toṇgo, zíye ndịsị óṛó royé kí ezené simia.
Zí Rebéka úku ledre kídí, “Éyị ndịsị nda méngị roné zíma káa gi zí 'di?”
Née ní zía ịnyịné ndéréne ndú'yú Ngére Lomo simi ini.
23 Zí Ngére Lomo úkulúgu ledre zía kídí, “Ṛịkị́ sị do 'yịma'dí e niyí gbre
simiyị, toṇgo ga gére née niyí ífi royé miífi. Ngúru a ni ídí kí roko'bụné
kíngaya rómo do ezené, owụ́'dá'dá ni ídí 'yị ịnyị kasa zí owụ́'dá'ba.”
24 Simi bi sịndị kadra 'bi Rebéka utúasá go gi ro zía áráne ní, zía áráógụ
tí owụ́ toṇgo e gbre mbá owụ́ ya'dá e.
25 Zí owụ́'dá'dá áráógụ 'bi ené bikesịne kí bị roné mbá káa zí esịní roa
bongó bi yemení gi simi bị bangá ní. Née ní, zíye ịfị ịrịa Ésawu.*

* **25:25 25:25** Ésawu: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre simi a kídí, 'yị bi kí bị roné ní.

26 Zí lúndua bɨ aráogụ 'bɨ ené gɨ do kací a ní, aráogụ 'bɨ ené nyé kí sḭ́lḭ́ne
ndá ro sịndḭ́ Ésawu. Née ní, zíye ḭ́fḭ́ ịrịa Yakóbo.† Simɨ bɨ Rebéka nɨ árá
owṵ́ ga gére ní, simɨbi 'bɨ Isáka nɨ kóo go cḭ́ ota.
27 Simɨ bɨ owṵ́ ya'dá ga gére née ngboróogụní go mɨngburokoyé ní, zí
Ésawu ídíne 'yị gámá súwú. Zí ambá sịndḭ́ kadra ené ídíne mbá simɨ
súwú. Née ní Yakóbo áyí 'bɨ eyḭ́ lá 'be ndḭ́sị́ méngị́ moko ga bɨ 'bɨ 'be ní.
28 Isáka ndḭ́sị́ óto 'bú Ésawu kíngaya gɨ zí esị́ bɨ ndḭ́sị́ ánu a gɨ do sḭ́lḭ́a
ní, tí lá Rebéka oto 'bɨ ené yḭ́ ené 'bú Yakóbo kíngaya.
29 Simɨ ngíti sḭ́lḭ́, zí 'bú úfu Ésawu kíngaya simɨ bɨ nɨ ndá'baógụ kí gámá
simɨ súwú ní, zía ógụndíki Yakóbo kí 'dḭ́'dḭ́ phirinda ené,
30 zía úku ledre zí Yakóbo kídí, “Lúndu 'bɨ ené, lára aka phirinda eyḭ́ née
gɨrí 'diya zíma ndéne a mááyí go úyu gɨ zí 'bú.” (Née sḭ́ ledre bɨ ndolonɨ́
wo gɨ zía Edómo‡ ní.)
31 Zí Yakóbo úkulúgu ledre zía kídí, “Ídí ótoómo bi eyḭ́ 'bɨ owṵ́ndíká née
zíma kí, mááyí fú í'bí a zíyị.”
32 Née ní Ésawu ya zía ní, “Mááyí go úyu gɨ zí 'bú, ídí káa do owṵ́ndíká
nɨ méngị́ ndíki zíma 'di?”
33 Yakóbo ya zía ní, “Ídí lólóbṵ́ zíma kí.” Née ní zí Ésawu lólóbṵ́. Zía
otoomo bi 'bɨ owṵ́ndíká go zí Yakóbo.
34 Gɨ ore, zí Yakóbo 'dí'bi phirinda kí ambata í'bí a zí Ésawu ánu a. Simɨ
bɨ anu éyḭ́ zía éwé éyḭ́ ní, zía ḭ́nyị́ ndéréókpóne.
Ésawu lurúcayi mɨídíne bɨ káa do owṵ́ndíká ní kenée.

26

Isáka nderé simɨ Gerári

1 Mongṵ́ 'bú utú kóo simɨ káṇgá née kpḭ́ gɨ zí wo bɨ kóo utú simɨ
sịndḭ́ kadra 'bɨ Abarayáma ní. Zí Isáka ḭ́nyị́né ndéréne zí mongṵ́ ngére
Abimaléke 'bɨ kúfú 'yị ga bɨ Falasitíni e ní, simɨ káṇgá bɨ Gerári ní.
2 Zí Ngére Lomo 'dódo roné zí Isáka do úku ledre zía kídí, “Ndá ndéré
simɨ Ízibiti wá, ídí ndḭ́sị́ simɨ káṇgá bɨ mááyí úku ledre a zíyị́ ndḭ́sị́yḭ́ simɨ a
ní.
3 Ídí ndḭ́sị́ ca simɨ káṇgá ba ona, mááyí ndḭ́sị́ sáká yḭ́ị́ zíma í'bí úndru
zíyị́. Mááyí í'bí káṇgá ba mbá zíyị́ kí bulúnduyḭ́ e, mááyí méngị́ ledre e
zíyị́ kací mɨyéme ledre bɨ kóo dongaráze kí 'bụyḭ́ Abarayáma ní.
4 Mááyí óto bulúnduyḭ́ e zíye étrịyé káa zí kele ga bɨ komo ere ní, zíma
í'bí káṇgá ba mbá zíye. Kpụrṵ́ gɨ simɨ bulúnduyḭ́ e Mááyí karanée í'bí
úndru zí ṛḭ́kḭ́ sḭ́ do 'yịma'dí e do sogo káṇgá ona za mbá,
5 gɨ zía Abarayáma uwú kóo ledre amá zía ndḭ́sị́né méngị́ ledre ga bɨ
máili yée, kí ledre ga bɨ máúku yée ní nda kpá kí lódṵ́ lorụ amá e.”
6 Née ní zí Isáka ídíákáne ndḭ́sị́né simɨ Gerári.
7 Simɨ bɨ 'yị ga bɨ ore ndu'yúní Isáka gɨ ro ledre me'bea ní, zía úku ledre
zíye kídí, “Nɨ lémịmá,” gɨ zía eré ngịrị́ kí úku ledre zíye ya, “Nɨ me'bemá.”
Somṵ́ yaá 'yị ga bɨ ore ní nɨyí úfu née gɨ ro ledre Rebéka gɨ zía lámá nɨ
roa kíngaya.

† **25:26 25:26** Yakóbo: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre simɨ a kídí, 'yị́ lóndó. ‡ **25:30 25:30** Edómo: Ini ledre simɨa simɨ tara Ébere kídí bɨkesḭ́ne.

8 Sɨmɨ bɨ Isáka lu'bú nda go ore ní, kadra kḭé'do zí Abimaléke ngére 'bɨ
Falasitíni lúrú bi gɨ do subáa zía lúrúndíki Isáka e kí ndéndeke kí me'bené
Rebéka.
9 Zí ngére Abimaléke kákasa kací Isáka, do úku ledre zía kídí, “Ma'díi
nɨ yị́ ené tí me'beyị́. Sara úku zí 'yị e yá, ‘Nɨ lémịmá’ ní gɨ zí 'di?”
Zí Isáka úkulúgu ledre zía kídí, “Gɨ zía máyá 'bɨ amá nɨyí úfu máa gɨ
roa.”
10 Zí Abimaléke úku ledre zí Isáka kídí, “Éyị́ bɨ méngị́ kéyị́ zíze kenée gɨ
zía ní 'di? Togṵ́ bɨ kóo ngíti 'yị nderé só'do me'beyị́ ní mbé 'dí'biógụ kóo
komozé née go umbu.”
11 Zí ngére Abimaléke í'bí lorụ zí 'yị ené e za mbá kídí, “Togṵ́ 'yị oto
sḭlḭ́ne ro Isáka togṵ́ mbú ro me'bea sɨmɨ káṇgá ba ona, yḭ́ị́ máa née odụ a
'bɨ eyị́ dụṵ́ umbu.”
12 Zí Isáka ó'do éyị́ sɨmɨ sɨmɨbi máa née, zí éyị́ e ánáye zía kíngaya gɨ
zía Ngére Lomo i'bí úndru go zía.
13 Zía ídíne kí éyị́ e zíne, zí éyị́ máa ga gére kpá fú ndḭsị́ éyeyé, odụ a
zía nda ídíne goó 'yị bɨ kí tṵ́'dṵ́ éyị́ e zíne ní.
14 Née ní gɨ zí kábịṛḭ́kị́ kí ḭtḭ́ ga bɨ zía kpá kí tṵ́'dṵ́ 'yị 'bɨ moko e ní, zí
Falasitíni e nda ndḭsị́ óto mɨmbé'deyé roa bɨsinyíne.
15 Gɨ zí mɨmbé'dekesḭ́, zí Falasitíni e ásiyé kí 'dawú bɨ kóo 'yị 'bɨ moko
'bɨ Abarayáma 'bụ Isáka iciní ní káa bɨ nɨyí íngi a do ṵ́nzụ 'dúcu a mbá kí
káṇgá.
16 Née ní zí Abimaléke úku ledre zí Isáka kídí, “Ólṵ́ógụ mu gɨ sɨmɨ káṇgá
ba gɨ ona 'dá'ba, roko'bụyị́ romo do 'bɨ ezé go.”
17 Zí Isáka ómṵ́ne gɨ ore ndéré óto táya ené sɨmɨ 'Bululu 'bɨ gara bɨ Gerári
ní ndḭsịné ore.
18 Zí Isáka ícilúgu 'dawú ga bɨ kóo 'bụa Abarayáma ici, zí Falasitíni e
ásiyé kíe gɨ do kací umbu Abarayáma ní, zía ḭfḭ́lúgu kpá kémbḭ́ ịrị ga gére
née do 'dawú ga gére née.
19 Sɨmɨ ngíti sḭ́lḭ́ zí 'yị 'bɨ moko ga bɨ 'bɨ Isáka kpá ndéréye íci ngíti 'dawú
sɨmɨ 'bululu bɨ ndḭsị́ kací kó'dṵ́ a ní, zíye íci ndíki iní bɨ ndḭsị́ lágaógụ gɨ
sḭ́ káṇgá ní.
20 Tí lá zí 'yị 'bá'bá bangá ga bɨ 'bɨ 'yị 'bɨ Gerári e ndḭsị́yé ófṵ́ye dongaráye
kí 'yị 'bá'bá bangá ga bɨ 'bɨ Isáka ní zíye úku ledre zí 'yị 'bɨ Isáka e kídí,
“Ba yị́ ené iní ezé.” Née ní zí Isáka ḭfḭ́ ịrị 'dawú née “Eséke,” ini ledre gɨ
sɨmɨ a kídí 'dawú ófṵ́ gɨ zía 'yị e ndḭsịní́ kóo ófṵ́ ore.
21 Née ní zí 'yị 'bɨ moko 'bɨ Isáka e kpá íci ngíti 'dawú, zíye kpá ófṵ́ye
gɨ roa. Zí Isáka ḭfḭ́ ịrị 'dawú máa wo née nda, “Sitína,”* ini ledre gɨ sɨmɨ a
kídí 'dawú okó.
22 Zí Isáka ómṵ́ne gɨ ore ndéré íci ngíti 'dawú, 'yị ófṵ́ ndaá lolụ kíye gɨ
roa wá. Gɨ zí kéyị́ née zía ḭfḭ́ ịrị 'dawú máa wo née kídí, “Rebóta,”† ini
ledre gɨ sɨmɨ a bikḭdṛḭ́ gɨ zía ófṵ́ ndaá lolụ wá zía úku ledre kídí, “Bɨ ba ní
Ngére Lomo i'bí goó ne zíze, azé go ógụ ídí kí tṵ́'dṵ́ éyị́ e zíze sɨmɨ káṇgá
ba ona.”
23 Gɨ ore, zí Isáka ndéréókpóne sɨmɨ gara bɨ Bḭṛịsába.

---

* **26:21 26:21** Sitína: Ini ledre sɨmɨ a kídí mɨmbé'de sinyí.
† **26:22 26:22** Rebóta: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, idízé ndḭsị́ sɨmɨ bikḭdṛḭ́.

24 Kí ndụlụ a née, zí Ngére Lomo 'dódo roné zí Isáka do úku ledre zía kídí, “Mááyí Lomo bɨ kóo 'bụyị́ Abarayáma ndịsị́ óto úndrua ní. Ndá
éré ngịrị́ wá, kací kadra mbá mááyí ídí kíyị́. Mááyí í'bí úndru zíyị́ zí
bulúnduyị́ e étrịyé do ídíye tụ́'dụ́ kací mɨyéme ledre bɨ kóo máyéme zí 'yị́
'bɨ moko amá Abarayáma ní.”
25 Zí Isáka ó'bó mbayi ore ndịsị́ íni ini sị́ a ore zí Ngére Lomo. Zía ụ́bụ́
kụ́tụ́, zí 'yị́ 'bɨ moko ené e íci ngíti 'dawú ore.

Mɨyéme dongará Abimaléke kí Isáka

26 Sɨmɨ ngíti sị́lị́ zí ngére Abimaléke ịnyịné gɨ sɨmɨ Gerári nɨyí kí Awụ́za
'yị́ í'bí lorụ zía kí Pịkóla mongụ́ 'yị́ ené 'bɨ asikíri ené e ndéréye zí Isáka.
27 Zí Isáka ndú'yú yée kídí, “Ógụsé zíma yáa káa be 'di bɨ kóo bi ndịsịmá
ndaá gɨ zíse wá zíse ịnyịsé ógó máa gɨ sɨmɨ káṇgá esé ní?”
28 Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Owozé go ma'díi kídí Ngére Lomo nɨ yị́
ené kíyị́, née ní zíze úku ledre kídí nɨ mɨútúásáne zíze óto mɨyéme ledre
dongaráze kése. Idízé mu óto mɨyéme ledre dongaráze,
29 kídí útúásá méngị́ bɨsinyí ledre zíze wá. Abú lagazé kóo yị́ị́ gɨ sɨmɨ
káṇgá ezé yá, otozé ezé kóo sị́lị́ze royị́ wá. Bɨ ba ní Ngére Lomo i'bí úndru
go zíyị́.”
30 Zí Isáka méngị́ mongụ́ ayímbi gɨ royé, zíye ánu éyị́ kpá kí éwé éyị́ e.
31 Nda goó akpa kí phịyị́ zíye lólóbụ́ mɨkékeṛịa dongaráye. Zí Isáka
í'bí mɨsi'di zíye ndéréye, zíye ịnyịyé ótoómo wo ore zí mɨndịsị́ a ídíne
bɨlámáne.
32 Kadra née ní zí 'yị́ 'bɨ moko 'bɨ Isáka óguyé úku ledre 'dawú bɨ iciní
ní zía. Zíye úku ledre kídí, “Ndikizé iní go.”
33 Zí Isáka ịfị́ ịrị́ 'dawú née “Sị́ba.”‡ Ndéréógụné gị́ karaba ní, ịrị́ gara
bɨ kóo née ní fú lá Bịṛịsába.

Ledre gɨ ro me'be Ésawu ga bɨ 'yị́ lóṇgó e ní

34 Sɨmɨ bɨ sɨmɨbi 'bɨ Ésawu nɨ go cị́ gbre ní, zía ófụ́ kará e gbre, Yodịta e kí
Basimáta mbá gɨ sɨmɨ nyị́ 'yị́ 'bɨ Éte e. Yodịta nɨ 'bɨ ené nyị́ Bérị́, Basimáta
'bɨ ené nyị́ Éloni.
35 Tí lá zí kará ga bɨ gbre née í'bí dokogo zí Isáka e kí Rebéka kíngaya.

27

Isáka i'bí luyú úndru 'bɨ Ésawu zí Yakóbo

1 Sɨmɨ bɨ Isáka ngoko go, komoa lurú lolụ kpá bi mbị́ wá ní, zía ndólo
mongụ́ wotịne Ésawu do úku ledre zía kídí, “Owụ́ 'bɨ amáa.”
Zía úkulúgu ledre zía kídí, “Ɨí babá.”
2 Zí Isáka úku ledre zía kídí, “Mááyí go ngokomá, máówo sị́lị́ bɨ mááyí
úyu sɨmɨ a ní wá.
3 'Dí'bi aka sama eyị́ kí kéré eyị́ zíyị́ ólụ́ógụyị́ sɨmɨ súwú ndéré gámásó'do
owụ́ bɨlámá ụkụ́ zíma.
4 Ídí 'dị́'dị́ bɨlámá esị́ bɨ kí 'búne domá kíngaya ní, zíyị́ ógụ kíe zíma
ánu a gɨ ro zíma í'bí úndru zíyị́ 'dá'dá zíma kí úyumá.”

‡ **26:33 26:33** Sị́ba: Ịrị́ ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, mɨyéme ledre.

5 Née ní zɨ́ Rebéka úwú ledre ga bɨ Isáka nɨ ndịsị úku yée zɨ́ wotịne
Ésawu ní mbá. Sɨmɨ bɨ Ésawu nderé go sɨmɨ súwú gámásó'do bangá úfu a
ógụ kíe zɨ́ 'bụné ní,
6 zɨ́ Rebéka úku ledre zɨ́ wotịne Yakóbo kídí, “Lúrú aka máúwú gáa do
'bụyị́ kɨ́ úku ledre zɨ́ lúnduyị́ Ésawu kídí,
7 ‘Ídí ndéréógụ kɨ́ esị zíma gɨ sɨmɨ súwú zíyị 'dị́'dị a bikinyiné zíma ánu a
gɨ ro zíma í'bí úndru zíyị do komo Ngére Lomo 'dá'dá zíma kɨ́ úyumá.’
8 Bɨ ba ní owụ́ 'bɨ amáa, ídí úwú ledre ba bɨlámáne zíyị méngị ledre bɨ
mááyí úku a zíyị ba.
9 Ndéré mu do bi bɨ kɨ́ bangá eyị́ e doné ní zíyị ógụyị́ kɨ́ bɨlámá phɨ̣rangá
ína e gbre gɨ ro zíma 'dị́'dị a bikinyiné zɨ́ 'bụyị́ ánu a káa zɨ́ bɨ ili ní.
10 Zíyị 'dí'bi a ndéré kíe zía ánu a gɨ ro zía í'bí úndru ené zíyị 'dá'dá zía
kɨ́ úyuné.”
11 Yakóbo ya zɨ́ mbágáne Rebéka ní, “Lúndumá Ésawu nɨ yị́ ené o'do bɨ
kɨ́ bị roné ní ngárá 'bɨ amá bị ndaá romá wá ní.
12 Sara togụ́ bɨ babá tatauzu máa, zía ówo a ya mándá wo wá ní, mándá
ídí zía 'yị ṛanga zía 'dí'bióyó úndru ené gɨ zíma zɨ́ taraa nda ólụ́ne ne
kacíma ní wá?”
13 Rebéka ya zía ní, “Owụ́ 'bɨ amáa, tara a idí ólụ́ kacíma. Méngị aka lá
ledre bɨ máúku née, zíyị ndéréyị ógụ kɨ́ ína ga gére née zíma.”
14 Née ní zɨ́ Yakóbo ndéréne ógụ kíye zɨ́ mbágáne. Zɨ́ mbágáa méngị
bikinyi éyị́ mɨánu tɨ́ káa zɨ́ bɨ 'bụa Isáka ili ní.
15 Gɨ ore zɨ́ Rebéka 'dí'bi bɨlámá bongó kacɨ́ Ésawu, bɨ kóo nɨ zía 'dịcị́ ní
ésị a ro Yakóbo.
16 Zía kpá cɨ́ṛíngbí saná ína ro kágá sɨ́lị́ Yakóbo kɨ́ ro goa mbá.
17 Zía í'bí bikinyi éyị́ mɨánu bɨ mengị née kɨ́ ambata do sɨ́lị́ Yakóbo.
18 Zɨ́ Yakóbo 'dí'bi éyị́ mɨánu née ndéré kíe zɨ́ 'bụné, zía ndólo wo kídí,
“Babá.”
Zɨ́ 'bụ a ndịzịné do ndúndu'yú kídí, “Née 'bɨ ené náambi?”
19 Zɨ́ Yakóbo úkulúgu ledre kídí, “Née máa Ésawu owụ́ndíká eyị́.
Máméngị ledre bɨ úku zíma ní go. Ḭnyịógụ 'dága ánu éyị́ mɨánu bɨ máógụ
kíe ba gɨ ro zíyị í'bí úndru zíma.”
20 Zɨ́ Isáka ndúndu'yú kídí, “Owụ́ 'bɨ amáa úfu bangá máa ba lá 'diya
káa ní káa be 'di?”
Zɨ́ Yakóbo úkulúgu ledre zɨ́ 'bụné kídí, “Ngére Lomo bɨ ndịsị óto úndrua
ní i'bíogụne zíma.”
21 Nda née ní zɨ́ Isáka úku ledre zɨ́ Yakóbo kídí, “Ndósoógụ mu gbóo
yána gɨ ro zíma tátáúzu yị́ị́ owụ́ 'bɨ amáa gɨ ro zíma ówo a ma'díi togụ́ áyí
tɨ́ Ésawu yá togụ́ ndá wo wá.”
22 Zɨ́ Yakóbo ndósoógụné gbóo ro 'bụné. Sɨmɨ bɨ 'bụa tatauzu roa ní, zía
úku ledre kídí, “Sɨmɨ kúrúyị nɨ sɨmɨ kúrú Yakóbo, tɨ́ lá ro kágá sɨ́lị́yị nɨ
kágá sɨ́lị́ Ésawu.”
23 Owo 'dí'bi Yakóbo wá gɨ zía ro kágá sɨ́lị́a nɨ kɨ́ bị roné mbá káa zɨ́ 'bɨ
Ésawu ní. Née ní zɨ́ Isáka í'bí úndru zía.
24 Zía kpá ndú'yú ándá ndu'yú kídí, “Ma'díi áyí tɨ́ owụ́ 'bɨ amá bɨ Ésawu
ní?”
Zɨ́ Yakóbo úkulúgu ledre kídí, “Née tɨ́ máa.”

25 Zí Isáka úku ledre kídí, “Owụ́ 'bɨ amáa í'bíógụ éyị́ mɨánu gɨrí mu zíma
ánu a gɨ ro zíma í'bí úndru zíyị.”
Zí Yakóbo 'dí'bióguụ éyị́ mɨánu óto a kó'dụ́ 'bụné zí 'bụa ánu a, do kpá
'dí'bióguụ le'yị́ kóṛó zía éwé a.
26 Nda née ní zí 'bụa Isáka úku ledre zía kídí, “Ndóso gɨrí mu gbóo zíma
yána owụ́ 'bɨ amáa zíyị́ fáka máa.”
27 Zí Yakóbo ndósoóguné gbóo fáka 'bụné. Sɨmɨ bɨ Isáka otụlurú ndonyo
bongó 'bɨ Ésawu ní, zí Isáka í'bí úndru zía do úku ledre kídí,
“Ma'díi, ba tí ndonyo owụ́ 'bɨ amá,
káa zí ndonyo súwú
bɨ kí úndru 'bɨ Ngére Lomo sɨmɨné ní.
28 Lomo idí í'bí iní gɨ komo ere zía é'dịné do yáká eyị́,
gɨ ro zí kére kí kágá ga bɨ yáká eyị́ ní ndịsị́ ánáye bɨlámáye zíyị́ nda
ídíyị́
kí éyị́ mɨánu kí le'yị́ kóṛó kíngaya.
29 Ṛíkị́ sị́ do 'yịma'dí e mbá idíní ídí 'yị́ ịnyị́ kasa zíyị́,
zíye ndịsịyé ótụ́ doyé bi óto úndruyị́.
Zíyị́ ídíyị́ ngére do lúnduyị́ e,
owụ́ 'bɨ mbágáyị́ e idíní ndịsị́ ótụ́ doyé zíyị́.
'Yị́ ga bɨ nɨyí óto tarayé kacíyị́ ní tara Lomo idí ólụ́ kacíye,
yée ga bɨ nɨyí méngị́ bɨlámá ledre zíyị́ ní, zíyị́ kpá méngị́ bɨlámá ledre
zíye.”
30 Sɨmɨ bɨ Isáka i'bí asá úndru go zía, Yakóbo olụ́ogụ okpó go ní, ve zí
lúndua Ésawu ndá'baóguné gɨ do bi gámá.
31 Zía kpá méngị́ bikinyi éyị́ mɨánu ógụ kíe zí 'bụné. Zía úku ledre zí
'bụné kídí, “Babá, ịnyịógụ mu ánu éyị́ mɨánu gɨ ro zíyị́ í'bí úndru zíma.”
32 Zí 'bụa Isáka ndú'yú wo kídí, “Áyí náambi?”
Zía úkulúgu ledre zí 'bụné kídí, “Née máa Ésawu owụ́ndíká eyị́.”
33 Zí bi sínyíne ro Isáka zía ndịsị́ lángbané, zía ndúndu'yú kídí, “Sara
'yị́ bɨ gáa ogụ kí éyị́ mɨánu zíma kíra 'bɨ ené náambi? Éyị́ mɨánu bɨ gáa
oguní kíe ní máánu go 'dá'dá gɨ zíyị́ kí óguyị́, máí'bí úndru go zía. Úndru
née goó 'bɨ ené za fí.”
34 Sɨmɨ bɨ Ésawu uwú ledre gɨ zí 'bụné kenée ní, zía útúne íni ini kíngaya
zía úku ledre zí 'bụné kídí, “Babá ídí kpá í'bí úndru zíma.”
35 Tí lá zí Isáka úkulúgu ledre zía kídí, “Lúnduyị́ ogụ ona lóndo máa
'di'bi úndru go.”
36 Zí Ésawu úku ledre kídí, “Ịfịsé ịrịa Yakóbo mbị́. Londo máa go kí'dí
gbre. Mɨzefị a londo máa gɨ ro zíne ídíne owụ́ndíká do bi kacíma, bɨ ba
ní 'di'bi úndru amá kpá go.” Zí Ésawu ndúndu'yú kídí, “Ótoómo eyị́ gáa
ngítí úndru ma'dáa gɨ ro í'bí a zíma wá?”
37 Zí Isáka úkulúgu zía kídí, “Owụ́ 'bɨ amáa, máí'bí úndru go zía, zía
ídíne ngére dosé. Máóto sụmụ ga go mbá zíye ndịsịyé óto úndrua. Máí'bí
úndru go zía gɨ ro éyị́ ené ga bɨ yáká ní kpá kí le'yị́ kóṛó. Éyị́ bɨ idíaká gɨ
ro zíma í'bí a zíyị́ ní ndaá.”
38 Zí Ésawu ṇgúṇgú roné zí 'bụné kídí, “Úndru nɨ zíyị́ lá dụụ́ kịé'do
babá? Í'bí kpá úndru zíma ke babá.” Zí Ésawu kpá útúne íni ini kíngaya.

39 Zí Isáka úku ledre zía kídí,
"'Be 'bɨ eyị́ nɨ ídí
sɨmɨ ịrịgbére kí'dí bɨ fụtụ́ éyị́ e ngboróní doa zí sanáye ídíne bɨlámáne wá ní,
kpá do bi bɨ ngárá iní e'dị doa gɨ komo ere wá ní.
40 Áyí ndịsị fú lá kí éyị́ okó do sịlịyị
zíyị ndịsịyị́ ịnyị kasa zí lúnduyị́.
Tí lá sɨmɨ bɨ áyí 'dó'dó gɨ zía ní,
áyí ụ́cụóyó 'do'dó née
gɨ goyị́ 'dá'ba."

Yakóbo ngasá 'be 'bɨ nokoné

41 Zí Ésawu óto ledre sɨmɨné ro lúnduné Yakóbo gɨ ro úndru bɨ gɨ zí 'bụyé ní. Zía sómụ́ ledre sɨmɨné kídí, "Karanée gɨ do kací umbu babá, mááyí úfu lúndumá Yakóbo 'búó."
42 Sɨmɨ bɨ Rebéka uwú mɨyéme ledre 'bɨ Ésawu née ní, zía ndólo Yakóbo úku ledre zía kídí, "Lúnduyị́ Ésawu yeme roné go gɨ ro úfu yịị́.
43 Bɨ goó kenée ní owụ́ 'bɨ amáa ídí méngị ledre bɨ mááyí úku a ba, ídí geré ngásá 'be 'bɨ nokoyị́ Labána sɨmɨ Arána.
44 Ídí ndịsị íri 'búó togụ́ mɨmbé'de lúnduyị́ ịdrị́ go kí.
45 Togụ́ okó bɨ mɨmbé'dea royị́ née ịdrị́ go somụ́lịgị ledre ga bɨ méngị yée zía née go yá, mááyí kákasa zíyị nda ndá'baógụyị́ gɨrí. Ndaá mɨútúásáne zíse úyusé zíma gbrengárá kadra kịẹ́'do wá."
46 Née ní zí Rebéka úku ledre zí Isáka kídí, "Mááyí kí mongụ́ lerị́ do mɨmbé'demá gɨ zí kará 'yị lóṇgó ga bɨ Ésawu ofụ́ yée ba. Togụ́ ya zí Yakóbo kpá ófụ́ kára gɨ ona gɨ sɨmɨ nyị́ 'yị 'bɨ Éte e yá, mɨndịsịmá utúasá ídí bɨlámáne wá, bɨlámá a máídí úyu 'dá'ba."

28

Isáka lorụ wotịne Yakóbo

1 Née ní zí Isáka ndóloógụ Yakóbo í'bí mandá zía, zía úku ledre zía kídí, "Ndá ófụ́ kára gɨ sɨmɨ nyị́ 'yị 'bɨ Kanána e wá.
2 Ịnyị mu zíyị ndéréyị sɨmɨ Padána Aráma 'be 'bɨ bulúnduyị́ Bétụwele. Zíyị ófụ́ kára zíyị gɨ dongará nyị́ nokoyị́ Labána.
3 Lomo bɨ kí roko'bụné kíngaya ní idí í'bí úndru zíyị, zía óto yịị́ zíyị ndíki tụ́'dụ́ owụ́ e gɨ ro zíyị ídíyị bulúndu ṛịḳị́ sị́ do 'yịma'dí e.
4 Idí í'bí úndru zíyị kí bulúnduyị́ e za mbá káa zí bɨ kóo i'bí úndru zí Abarayáma ní, gɨ ro zíyị 'dí'bi káṇgá bɨ ndịsị sɨmɨ a káa do 'yị lóṇgó ba bɨ kóo i'bí zí Abarayáma ní."
5 Zí Isáka kása Yakóbo sɨmɨ Padána Aráma 'be 'bɨ Labána wotị́ Bétụwele 'yị 'bɨ Aráma bɨ nɨ lúndu Rebéka mbágá Yakóbo e kí Ésawu ní.
6 Zí Ésawu ówo a kídí Isáka i'bí úndru go zí Yakóbo, kasa kpá wo go sɨmɨ Padána Aráma ndéré ófụ́ kára gɨrí. Owo kpá go kídí sɨmɨ bɨ i'bí úndru zí Yakóbo ní, zía lórụ wo kídí, "Ndaá 'dí'bi kára gɨ sɨmɨ nyị́ 'yị 'bɨ Kanána e wá."
7 Zí Ésawu go kpá ówo a kídí Yakóbo uwú kúrú 'bụné kí mbágáne go zía ịnyịné ndéréne sɨmɨ Padána Aráma.

8 Née ní ábuwá Ésawu ówo go kídí 'bú nyị́ 'yị 'bɨ Kanána e ndaá 'bɨ ené
do 'bụné Isáka wá.
9 Gɨ zí kéyị née ní zí Ésawu ndéréne 'be 'bɨ Isɨméle wotị́ Abarayáma.
Zía ófụ́ nyía bɨ Maláta lémị Nebayóta ní káa do ngíti kára.

Yakóbo 'du'duru sɨmɨ Bétele

10 Zí Yakóbo ịnyịné gɨ sɨmɨ Bịrịsába 'dí'bi mɨsi'di yóó, ndéréne sɨmɨ
Arána.
11 Zía ndéréógụné do ngíti bi, zía ndịsịné 'dówụ́roné ore gɨ zía kadra utú
go. Zía 'dí'bi tutú óto doné gá doa zía útúne 'dú'duné.
12 Sɨmɨ bɨ nɨ go sɨmɨ 'bí ní, zía 'dú'duru. Sɨmɨ 'duru máa née ní, zía
lúrúndíki mɨsi'di bɨ toko roné kú gɨ do káṇgá zaá gị komo ere, zí maláyika
ga bɨ 'bɨ Lomo ní ndịsịyé ékịye kí ndítíógụyé kací mɨsi'di máa née ní.
13 Zía lúrúndíki Ngére Lomo kí tóroné doné zía úku ledre kídí, “Mááyí
Ngére Lomo bɨ Abarayáma e kí Isáka ndịsịní óto úndrua ní. Káṇgá bɨ áyí
mɨ'dú'duyị́ doa ba mááyí í'bí a zíse kí bulúnduyị́ e.
14 Bulúnduyị́ e nɨyí karanée étrị zíye ídíye tụ́'dụ́ tụ́'dụ́ zíse áṇgasé zaá
do sogo káṇgá mbá. Ṛịkị́ sị do 'yịma'dí do sogo káṇgá mbá mááyí í'bí
úndru zíye kpụrụ́ gɨ sɨmɨyị́ kí bulúnduyị́ e.
15 Ídí ówo a kídí, mááyí ídí kíyị zíma ndịsịmá bándá yịị do bi ga bɨ áyí
gámá doyé ní mbá, zíma 'dí'bilúgu yịị kpá gị sɨmɨ káṇgá bɨ áyí sɨmɨ a ba.
Máútúásá ótoómo yịị wá 'búó togụ́ mɨyéme ledre bɨ máyéme wo gɨ royị́
ní máméngị go.”
16 Sɨmɨ bɨ Yakóbo urú gɨ sɨmɨ 'bí ní, zía úku ledre kídí, “Ábuwá ma'díi
Ngére Lomo nɨ bo do bi ba ona, máówo amá kenée wá.”
17 Zí ngịrị útúne sɨmɨ a zía úku ledre kídí, “Bi ba nɨ kí úndruné, nɨ kpá
mɨsi'di bɨ ndịsị ndéré komo ere ní, Lomo nɨ ona.”
18 Nda go akpa kí phịyị́, zí Yakóbo ịnyịógụné 'dí'bi tutú bɨ oto doné doa
ní ícióto a mbị́ 'dága do bi bɨ 'du'du doa née. Zía 'dí'bi sụ'bụ́ léfe a doa.
19 Née ní zía ịfị́ ịrị bi née Bétele,* abú bɨ kóo ndịsịní ndólo ịrị gara née
“Lụ́zụ ní.”
20 Nda gɨ ore zí Yakóbo lólóbụ́ zí Ngére Lomo kídí, “Togụ́ ma'díi áyí tí
lúrú bi kacíma sɨmɨ ndéré bɨ mááyí ndéré a ba, zíyị ndịsịyị́ í'bí éyị́ mɨánu
zíma kí bongó e zíma ésị a,
21 gɨ ro zíma ndá'balúgu romá zí babá 'be bɨlámáne yá, née ní áyí ídí
Ngére Lomo amá.
22 Tutú bɨ máícióto 'dága ba ní, bi ba nɨ go ógụ ídí bi bɨ nɨyí ndịsị íni ini
zíyị doa ní. Éyị́ ga bɨ áyí ndịsị í'bí yée zíma ní, mááyí ndịsị 'dí'bi kịé'do gɨ
sɨmɨ sokó í'bílúgu yée zíyị.”

29

Yakóbo nderéogụ 'be 'bɨ nokoné Labána

1 Zí Yakóbo ịnyịné gɨ ore kpá fú ndéréne, do ndéréógụné sɨmɨ káṇgá bɨ
Mesopatómiya káṇgá 'bɨ mbágáne.

---

* **28:19 28:19** Bétele: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, 'be 'bɨ Lomo.

2 Sɨmɨ bɨ nderéogụ do ngíti 'dawú* ní, zía lúrúndíki kábịṛ́ịkị́ mɨífiyé do
bi e ota gbaá dongá 'dawú kɨ́ 'dú'du gɨ zía née bi bɨ ndịsịní í'bí iní mɨéwé
zíye doa ní. Lo'bụ'dụtụní tara 'dawú máa née kɨ́ mongụ́ tutú.
3 Sɨmɨ bɨ kábịṛ́ịkị́ e yokoní royé go mbá ore ní zí 'yị 'bá'bá kábịṛ́ịkị́ e
gbụ́ṛ́ụ́gbụóyó tutú née gɨ tara 'dawú née 'dá'ba do ndịsịyé í'bí iní zɨ́ kábịṛ́ịkị́
eyé e éwé a. Zíye ndá'bayé gbụ́ṛ́ụ́gbụlúgu tutú née do tara 'dawú née.
4 Zí Yakóbo ndú'yú 'yị 'bá'bá kábịṛ́ịkị́ ga gére née kídí, “Lúndumá e
ógụsé bɨ káa ba gɨ 'da?”
Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Ogụzé gɨ sɨmɨ Arána.”
5 Zía ndú'yú yée kídí, “Bɨ née ní ówosé Labána owụ́ 'bɨ owụ́ 'bɨ Nówara
bú?”
Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Owozé wo bú.”
6 Zía kpá ndú'yú yée, “Éyị́ roa 'di?”
Zíye úku ledre zía kídí, “Nɨ bɨlámáne, éyị́ ndaá roa wá. Nyịa, Rayéle nɨ
bɨ ógụ kɨ́ kábịṛ́ịkị́ eyé e girí née.”
7 Zí Yakóbo úku ledre zíye kídí, “Lúrúsé aka kadra nɨ aka nyé 'dága, ba
ndaá aka sịndị́ kadra bɨ zíse yóko kábịṛ́ịkị́ e do bi kịé'do ní wá. Ídísé í'bí
iní zíye éwé a, zíse ndá'basé kíye do bi éyị́ mɨánu.”
8 Zíye úkulúgu ledre zí Yakóbo kídí, “Utúasázé í'bí iní zí kábịṛ́ịkị́ e
mɨngúngúcua wá, 'búó togụ́ kábịṛ́ịkị́ e yokoogụní royé go mbá, do
gbụ́ṛ́ụ́gbụóyó tutú née gɨ tara 'dawú 'dá'ba, azé nda fú í'bí iní zíye ndro.”
9 Sɨmɨ bɨ Yakóbo nɨ aka tí ndịsị ódro zíye ní, zí Rayéle 'déweógụ bi go kɨ́
kábịṛ́ịkị́ 'bɨ 'bụné e gɨ zía ndịsị 'bá'bá yée ne.
10 Sɨmɨ bɨ Yakóbo lurúndiki Rayéle nyị́ nokoné Labána kɨ́ ógụ kɨ́ kábịṛ́ịkị́
eyé e ní, zía ndéréne gbụ́ṛ́ụ́gbụóyó tutú gɨ tara 'dawú 'dá'ba, do íngi iní
í'bí a zí kábịṛ́ịkị́ 'bɨ nokoné e éwé a.
11 Zía útúne fáka Rayéle, zía tónóne íni ini roa.
12 Zía úku ledre zí Rayéle kídí, née nɨ owụ́ 'bɨ lémị Labána bɨ kɨ́ ịrịné
Rebéka ní. Née ní geré zí Rayéle ngásáne ndéré úku ledre a zí 'bụné.
13 Sɨmɨ bɨ Labána uwú ledre Yakóbo nɨ owụ́ 'bɨ lémịné ní, geré zía ịnyịné
ndéréne 'dí'bi wo do mɨsi'di. Zí Labána fáka wo í'bí mandá zía kɨ́ 'búne,
do 'dí'biógụ wo 'be. Zí Yakóbo lịkpị́ ledre ga bɨ mengịní royé ní mbá zí
Labána.
14 Zí Labána uku ledre zía kídí, “Áyí née mbigí a 'bɨ amá, lémịmá ndiki
yịị́ ne.” Zí Yakóbo ndịsịné ore éfé kịé'do.

Yakóbo ofụ́ Léya e kɨ́ Rayéle

15 Zí Labána úku ledre zía kídí, “Abú áyí mbigí a 'bɨ amá, lémịmá ndiki
yịị́ ne yá, útúásá ndịsị méngị moko zíma lá gbékpị́ a wá, máídí í'bí zíyị
ndu?”
16 Labána nɨ kɨ́ nyịne e gbre, ịrị nyịa bɨ mongụ́ ní nɨ Léya, wo bɨ owụ́ ní
ịrịa 'bɨ ené Rayéle.
17 Komo Léya ndaá bɨlámáne wá, zí Rayéle ídíne owụ́kára bɨ kɨ́ lámá
roné kíngaya do komo 'yị e ní.
18 'Bú Rayéle nɨ kóo do Yakóbo kíngaya, zía úkulúgu ledre zí Labána
kídí, “Mááyí méngị moko zíyị kɨ́ sɨmɨbi ịnyị doa gbre gɨ ro zíyị í'bí nyịyị
bɨ Rayéle ní zíma káa do kára.”

---

* **29:2 29:2** 'Dawú: 'Yị e ndịsịní kóo íci 'dawú e mɨólụ́ne kíngaya sɨmɨ sịndị́ kadra 'bɨ Yakóbo gɨ ro
ini zí bangá eyé e.

19 Zí Labána úkulúgu ledre kídí, “Nɨ bɨlámáne zíma í'bí wo zíyị gɨ zí wo
bɨ mááyí í'bí a zí 'yị lóṇgó ní. Ndịsị mu ona méngị moko zíma”
20 Nda née ní zí Yakóbo méngị moko kí sɨmɨbi ịnyị doa gbre gɨ ro Rayéle.
Sịlị́ née kóo zí Yakóbo lá káa zí owụ́ sịlị́ cúku'dée ní gɨ zía 'bú Rayéle ofụ
kóo doa go.
21 Gɨ ore zí Yakóbo úku ledre zí Labána kídí, “Í'bí me'bemá mu zíma.
Sɨmɨbi kóo óto zíma ní utúasá go, máíli go zía ógụné 'be.”
22 Née ní zí Labána méngị mongụ́ ayímbi, zía ndóloyóko 'yị e gɨ roa.
23 Tí lá sɨmɨ ndụlụ máa bɨ kóo née ní, zí Labána 'dí'bi yị ené nyịne bɨ
Léya ní í'bí a zí Yakóbo, zí Yakóbo go ówo wo káa do kára.
24 Zí Labána 'dí'bi ngúru owụ́kára 'yị 'bɨ moko ené kí ịrịné Zílifa í'bí a
zí Léya káa do 'yị 'bɨ moko zía.
25 Sɨmɨ bɨ bi ará nda go ní, Yakóbo nɨ lúrú bi káa ní, nda yị ené go Léya.
Zía ịnyịné ndéréne úku ledre zí Labána kídí, “Méngị nda máa kenée gɨ zí
'di? Ndaá 'bɨ ené bɨ máméngị moko zíyị gɨ ro Rayéle ní wá? Lóndo nda
máa gɨ zí 'di?”
26 Zí Labána úkulúgu ledre kídí, “Kací ondụ́ 'bɨ káṇgá ezé ba ona, ofụ́ní
eyé nyị 'yị bɨ owụ́ ní 'dá'dá gɨ zí mongụ́ wá.
27 Mengịonzózé aka ayímbi 'bɨ ófụ́ ro máa wo ba mu kí, azé nda fú í'bí
Rayéle zíyị. Zíyị méngị kpá moko zíma gɨ roa kí sɨmɨbi ịnyị doa gbre.”
28 Zí Yakóbo go ṇgúṇgu a. Zía méngịónzó sịlị́ ịnyị doa gbre bɨ 'bɨ ayímbi
'bɨ ófụ́ ro 'bɨ Léya ní. Zí Labána 'dí'bi nyịne bɨ Rayéle ní kpá í'bí wo zí
Yakóbo káa do kára.
29 Zí Labána 'dí'bi ngúru owụ́kára 'yị 'bɨ moko ené kí bɨ ịrịné Bíla ní
í'bí a zí Rayéle káa 'yị 'bɨ moko zía.
30 Zí Yakóbo kpá ówo Rayéle káa do kára, tí lá Yakóbo oto yị ené kóo
'bú Rayéle kíngaya rómo do Léya. Zía í'bí roné méngị moko zí Labána kí
sɨmɨbi ịnyị doa gbre.

Ledre gɨ ro owụ́ 'bɨ Yakóbo e

31 Sɨmɨ bɨ Ngére Lomo lúrú kídí Yakóbo oto ené 'bú Léya kíngaya wá ní,
zía óto wo ndíki owụ́ e. Zí Rayéle ídíáká 'bɨ ené goó mɨkoto.
32 Zí Léya ídíne kí sɨmɨné zía áráne owụ́o'do zía ịfị́ ịrịa Rụ́bene.† Zía
úku ledre kídí, “Ledre mengị roné zíma kenée gɨ zía Ngére Lomo lurú lerị́
bɨ mááyí kíe ní go. Bɨ ba ní, ma'díi o'do 'bɨ amá nɨ go ógụ óto 'búma.”
33 Zía kpá ídíne kí sɨmɨné, zía áráne kpá owụ́o'do. Zía úku ledre kídí,
“Ngére Lomo owo go kídí Yakóbo oto kóo 'búma wá, gɨ zí kéyị née zía go
kpá í'bí ngíti owụ́o'do zíma.” Née ní zía ịfị́ ịrịa Simiyóna.‡
34 Gɨ ore zía kpá ídíne kí sɨmɨné, zía áráne kpá owụ́o'do. Zía úku ledre
kídí, “Bɨ ba ní, o'do 'bɨ amá nɨ 'dí'bingéṛị máa gɨ zía mándíki owụ́ ya'dá e
zía go 'dényé ota.” Zía ịfị́ ịrị owụ́ máa née Lévị.§
35 Zía kpá ndá'ba ídíne kí ngíti sɨmɨné, zía áráne owụ́o'do. Zía úku ledre
kídí, “Bɨ ba ní, ili zíma í'bí mbófo éyị́ zí Ngére Lomo.” Gɨ zí kéyị née ní
zía ịfị́ ịrị wo née Zụ́da.* Zía tóroné dụụ́ do owụ́ ga gére née.

---

† **29:32 29:32** Rụ́bene: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, Lomo lurú 'do'dó amá go. ‡ **29:33 29:33** Simiyóna: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, 'yị úwú ledre. § **29:34 29:34** Lévị: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, nɨ go ógụ óto 'búma. * **29:35 29:35** Zụ́da: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, kófó ịrị.

30

1 Sɨmɨ bɨ Rayéle owo kídí née ndiki owụ́ e zí Yakóbo wá ní, zía óto ledre sɨmɨné ro lémịné. Zía úku ledre zí Yakóbo kídí, “Máíli kpá ndíki owụ́ e,
togụ́ wá nɨ mɨútúásáne zíma úyumá.”
2 Zí mɨmbé'de Yakóbo ésịne ro Rayéle, zía úku ledre kídí, “Mándá 'bɨ
amá Lomo zíma ụ́cụómo yịị́ kí ndíki owụ́ wá.”
3 Zí Rayéle úkulúgu ledre kídí, “Owụ́kára 'yị 'bɨ moko amá Bíla nɨ goó
ba zíse ndịsịsé kéne káa do kára gɨ ro zía ndíki owụ́ e zíma, zí owụ́ máa
ga gére née ídíye owụ́ 'bɨ amá e.”
4 Née ní zía í'bí 'yị moko ené Bíla zí Yakóbo káa do kára. Zí Yakóbo
ndịsịyé kéne,
5 zí Bíla ídíne kí sɨmɨné zía áráne owụ́o'do.
6 Née ní zí Rayéle úku ledre kídí, “Lomo uwú ini amá go, 'decịyeme
ngbanga amá go zía í'bíógụ owụ́o'do zíma.” Gɨ zí kéyị née zía ịfị́ ịrịa
Dána.*
7 Zí Bíla kpá ídíne kí ngíti sɨmɨné zía áráne owụ́o'do.
8 Zí Rayéle úku ledre kídí, “Máóto kóo mɨmbé'de sínyí goó ro lémịmá gɨ
ro ledre owụ́, bɨ ba ní 'yị 'bɨ moko amá ndiki owụ́ go zíma.” Zía ịfị́ ịrị owụ́
máa née Nafatáli.†
9 Sɨmɨ bɨ Léya lurú kídí née ndiki lolụ owụ́ wá ní, zía 'dí'bi 'yị 'bɨ moko
ené Zílifa í'bí a káa do kára zí Yakóbo.
10 Zí Zílifa 'yị 'bɨ moko 'bɨ Léya née ndíki owụ́o'do zí Yakóbo.
11 Zí Léya úku ledre kídí, “Lomo eme kíma go.” Zía ịfị́ ịrị owụ́ née Gáda.‡
12 Zí Zílifa 'yị 'bɨ moko 'bɨ Léya née kpá ndíki ngíti owụ́o'do zí Yakóbo.
13 Zí Léya úku ledre kídí, “Mɨmbé'demá ịdrị́ go. Lafúma e kará e nɨyí
ndólo máa kára 'yị 'bɨ rokinyi.” Zía ịfị́ ịrị owụ́ máa née Aséra.§
14 Nda go sɨmɨ sịndị́ kadra 'bɨ 'dó'dụ́ógụ éyị́ gɨ yáká, zí Rụ́bene ndéréne
ndíki kágá bɨ ndịsịní ndólo a madaráka* ní sɨmɨ súwú, zía 'décị mɨsúrú a
ógụ kíe zí mbágáne Léya. Rayéle ya zí Léya ní, “Ụ́nzụ aka mɨsúrú
madaráka bɨ wotị́ ogụ kíe née zíma.”
15 Zí Léya úku ledre zía kídí, “O'do 'bɨ amá bɨ 'dí'bi wo née asá aka fú
lá wá? Íli ba kpá 'dí'bi mɨsúrú madaráka 'bɨ wotịma drú doa?”
Zí Rayéle úkulúgu ledre zí Léya kídí, “Bɨlámáne, í'bí mu zíma gɨ ro zíyị
'dú'duyị́ karaba sogo Yakóbo do bi kulú mɨsúrú madaráka 'bɨ wotỉyị.”
16 Nda sɨmɨ bɨ Yakóbo nda'baogụ gɨ yáká kí tagá ní, zí Léya ndéréne úku
ledre zía kídí, “Karaba mááyí 'dú'du sogoyị́ gɨ zía máí'bí mɨsúrú madaráka
'bɨ wotịma go zí Rayéle.” Sɨmɨ ndụlụ a née ní, zí Léya 'dú'duné sogo
Yakóbo.
17 Zí Lomo úwú ini 'bɨ Léya, zía ídíne kí sɨmɨné zía ndíki ịnyị owụ́o'do
zí Yakóbo.

---

* **30:6 30:6** Dána: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, Lomo mengị bɨlámá ledre go zíma.
† **30:8 30:8** Nafatáli: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, ófụ́. ‡ **30:11 30:11** Gáda: Ịrị ba kí tara Yụdáya ini ledre sɨmɨ a kídí, komo bɨlámá ledre oṇgó go domá. § **30:13 30:13** Aséra: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, rokinyi. * **30:14 30:14** Madaráka: Madaráka nɨ kágá umbu bɨ kará e ndịsịní ánu a gɨ ro zía sáká yée zíye ndíki owụ́ ní.

18 Zí Léya úku ledre kídí, “Lomo méngị bịlámá ledre go zíma, gị zía
máí'bí 'yị 'bị moko amá zí o'do 'bị amá káa do kára.” Zía ịfị́ ịrị owụ́ née
Isakára.†
19 Née ní zí Léya kpá ídíne kí sịmịné zía ndíki ịnyị doa kéṛị owụ́o'do zí
Yakóbo.
20 Zí Léya úku ledre kídí, “Lomo i'bí mongụ́ tákpásịlị́ go zíma. Bị ba ní
o'do 'bị amá nị go óto úndrumá kíngaya gị zía mándíki owụ́ ya'dá e go zía
ịnyị doa kéṛị.” Zía ịfị́ ịrị owụ́ máa wo née Zebụlụ́na.‡
21 Nda gị 'dá'ba zía ndíki owụ́kára, do ịfị́ ịrị a Dína.
22 Née ní zí Lomo sómụ́ndíki ledre Rayéle, zía úwú ledre ené do líkpí
mịsi'di 'bị ndíki owụ́ zía.
23 Zí Rayéle ídíne kí sịmịné zía ndíki owụ́o'do, zía úku ledre kídí, “Lomo
'di'bioyó lerị́ gị do mịmbé'demá go.”
24 Zía ịfị́ ịrị a owụ́ máa née Yoséfa.§ Zía úku ledre kídí, “Ngére Lomo
idí kpá í'bí ngíti owụ́o'do zíma.”

Bangákụlụ́ e etrịní zí Yakóbo

25 Gị do kací bị Rayéle ndiki Yoséfa ní, zí Yakóbo úku ledre zí Labána
kídí, “Ídí mu ṇgúṇgu a zíma ndá'balúgu romá sịmị káṇgá amá.
26 Zíyị í'bí me'bemá e kí owụ́ 'bị amá ga bị máméngị moko gị royé zíyị
ní zíma, zíyị í'bí mịsi'di zíma ndéréma gị zía ówo moko bị máméngị zíyị
ní go mbá.”
27 Tí lá zí Labána úkulúgu ledre zía kídí, “Togụ́ nị útúásá kací komoyị́
yá, máṇgúṇgú romá zíyị ndá ndéré wá. Lomo 'dodo go zíma kídí úndru
bị Ngére Lomo i'bí zíma ba ní nị gị zíyị.”
28 Zía kpá úku ngíti ledre zí Yakóbo kídí, “Ídí ólo éyị́ ga bị íli yée kací
moko bị méngị ní mbá, mááyí í'bí yée zíyị.”
29 Zí Yakóbo úkulúgu ledre zía kídí, “Ówo moko bị máméngị zíyị ní bú
bịlámáne, zíma lúrú bi kací bangá eyị́ e zíye étrịyé kíngaya.
30 Sịmị bị kóo máógụ ní, éyị́ nịyí kóo zíyị lá cúku'dée. Bị nda ba ní, éyị́
etrịní zíyị go kíngaya rómo do rómó. Ngére Lomo i'bí úndru go zíyị, do
bi ga bị za mbá mágámá doyé ní. Tí lá bị ba ní sịndị́ kadra ogụ go zíma gị
ro zíma tónóma lúrú bi kací 'yị 'bị 'be 'bị amá e.”
31 Zí Labána úkulúgu ledre zí Yakóbo kídí, “Máídí í'bí zíyị 'di?”
Zí Yakóbo úkulúgu ledre zía kídí, “Ndá aka í'bí éyị́ zíma wá. Tí lá togụ́
áyí ṇgúṇgu yá, mááyí útúásá ndá'ba lúrú bi kací bangá eyị́ e.
32 Ídí ṇgúṇgu a zíma gámáma dongará bangá eyị́ e za mbá, kábịṛíkị e kí
ína e, yée ga bị kí ṛịkị́ tífí e royé mịngúngúcua, téte téte, kpákpa kpákpa,
dódórụ togụ́ mbú bụkụlụyé ní mbá zíma 'dí'bi yée káa do tákpásịlị́ kací
moko bị máméngị zíyị ní.
33 Togụ́ méngị go kenée, máútúásá lóndo yịị́ sịmị bị áyí ógụ lúrúsó'do
bangá eyị́ e dongará tákpásịlị́ bị í'bí zíma kací moko amá ní wá. Ína bị togụ́
tífí ndaá roa téte téte togụ́ kpákpa kpákpa wá togụ́ mbú owụ́ kábịṛíkị ga
bị royé ndaá bụkụlụné wá ní, áyí ówo a kídí máúgu yée née goó mịúgu.”
34 Zí Labána úkulúgu ledre kídí, “Bịlámáne idí mu káa zí bị úku née.”

---

† **30:18 30:18** Isakára: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sịmị a kídí, sáká éyị́. ‡ **30:20 30:20** Zebụlụ́na: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sịmị a kídí, óto úndru. § **30:24 30:24** Yoséfa: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sịmị a kídí, idí étrị.

35 Sɨmɨ sị́lị́ máa bɨ kóo née ní, zɨ́ Labána ífi sɨmɨ bangá ené e, kábịṛị́kị e kɨ́
ína e yée ga bɨ kɨ́ ṛị́kị́ tífí e royé mɨngúngúcua, téte téte, kpákpa kpákpa,
dódórụ, bụkụlụyé ní mbá, zɨ́a í'bí yée zɨ́ wotị́ne ndị́sị lúrú bi kacɨ́ye.
36 Zɨ́a 'dí'bi bangá ga gére ndéré kɨ́ye do bi bɨ nɨ 'dí'bi 'yị sị́lị́ ota gɨ do bi
bɨ Yakóbo nɨ doa ní.
37 Zɨ́ Yakóbo lágáógụ sị́lị́ kágá e ota káa do ngbángbá, zɨ́a lị́lị́ royé
kpákpa kpákpa. Zɨ́a ófoóyó wo bɨ lịlị́ ní gɨ ro zɨ́ bɨkenyị́ cóngó a bɨ 'dí
sɨmɨ née ídíne sága, do ótoómo bi bɨ lịlị́ wá ní kenée gɨ ro zɨ́ye ídíye kɨ́
tífíye.
38 Zɨ́a óto ngbángbá ga gére née do bi bɨ bangá e ndịsịnɨ́ éwé iní doa ní,
gɨ ro zɨ́a ídíne mbị́ kó'dụ́ bangá ga gére sɨmɨ bɨ nɨyí ógụ éwé iní ní. Sɨmɨ
bɨ bangá ga gére nɨyí go 'bé'be royé, ogụnɨ́ go éwé iní ní,
39 zɨ́ ya'dáye ndịsị lé'béye do karáye kó'dụ́ sị́lị́ kágá ga gére née. Zɨ́ye
ndị́sịyé ndíki owụ́ e kɨ́ tífí royé téte téte ngíti géyị kpákpa kpákpa.
40 Zɨ́ Yakóbo óto mɨnzéré kábịṛị́kị ga gére zɨ́ye ídíye do bi eyé kpị́, tɨ́ lá
zɨ́a óto ngítí bangá ga gére née ndị́sị lúrú bangá 'bɨ Labána ga bɨ kɨ́ tífí
royé téte téte togụ́ mbú bụkụlụyé ní. Zɨ́a yéme bi kpị́ zɨ́ bangá ené e, oto
kotrụ yée kɨ́ 'bɨ Labána wá.
41 Tɨ́ lá kɨ́'dí bɨ mɨngburoko bangá ga gére née ogụnɨ́ go éwé iní ní, zɨ́
Yakóbo óto ngbángbá née kó'dụ́ye do bi bɨ ndị́sịnɨ́ éwé iní doa gɨ ro zɨ́ye
ndị́sị 'bé'be royé cigí a,
42 tɨ́ lá bangá máa yée ga bɨ rógbóye roko'bụyé ndaá ní, Yakóbo oto ené
ngbángbá née kó'dụ́ye wá. Gɨ ore zɨ́ bangá ga bɨ rógbóye roko'bụyé ndaá
ní ídíye go mbá 'bɨ Labána, yée ga bɨ kɨ́ roko'bụyé ní mbá 'bɨ Yakóbo.
43 Née mɨsi'di bɨ oto Yakóbo ídíne kɨ́ tụ́'dụ́ éyị́ zɨ́ne ní. Nɨ nda goó 'yị bɨ
kɨ́ tụ́'dụ́ bangá e zɨ́ne kpá kɨ́ tụ́'dụ́ 'yị 'bɨ moko e ya'dá e kɨ́ kará e, kpá kɨ́
gémele e kɨ́ dongí e ní.

31

Yakóbo ngasá gɨ zɨ́ Labána

1 Zɨ́ Yakóbo úwú ledre kɨ́dí wotị́ Labána e ndịsịnɨ́ úku ledre kɨ́dí, “Yakóbo
'di'bi éyị́ 'bɨ 'bụzé go mbá káa do 'bɨ ené. Tụ́'dụ́ éyị́ ga bɨ zɨ́ Yakóbo née gɨ
sɨmɨ éyị́ 'bɨ 'bụzé.”
2 Zɨ́ Yakóbo ówo a kɨ́dí toso ndị́sị 'bɨ Labána ndaá 'bɨ ené lolụ kɨ́ne
bɨlámáne káa zɨ́ bɨ kóna ní wá.
3 Nda née ní zɨ́ Ngére Lomo úku ledre zɨ́ Yakóbo kɨ́dí, “Ndá'balúgu royị́
mu sɨmɨ káṇgá 'bɨ 'bụyị́ e kɨ́ sụmụyị́ e, Mááyí lúrú bi kacɨ́yị.”
4 Gɨ ore née ní zɨ́ Yakóbo kákasa zɨ́ Rayéle e kɨ́ Léya idínɨ́ ógụndíki née
sɨmɨ súwú do bi bɨ bangá ené nɨyí doa ní.
5 Zɨ́a úku ledre zɨ́ye kɨ́dí, “Málúrú ndị́sị 'bɨ 'bụsé ndaá 'bɨ ené lolụ kɨ́ma
bɨlámáne káa zɨ́ bɨ kóo 'dá'dá ní wá, tɨ́ lá Lomo bɨ ndịsị lúrú bi kacɨ́ babá
nɨ bo kɨ́ma.
6 Ówosé bú kɨ́dí máméngị moko zɨ́ 'bụsé kɨ́ roko'bụmá mbá,
7 tɨ́ sɨmɨ ledre née ní zɨ́ 'bụsé ndị́sịné méngị láráma do óyóló'bó toso
tákpásị́lị́ bɨ nɨ í'bí a zɨ́ma kacɨ́ moko amá ní kɨ́'dí sokó. Tɨ́ lá Lomo ili ené
gɨ ro zɨ́a méngị máa bɨsinyíne wá.
8 Togụ́ Labána uku ledre go kɨ́dí, ‘Ína máa yée ga bɨ nɨyí árá yée kɨ́
sanáye téte téte nɨyí ídí tákpásị́lị́ kacɨ́ moko eyị́,’ owụ́ ína ga bɨ ína e nɨyí

árá yée ní nɨyí ídí mbá kí sanáye téte téte. Togụ́ uku kídí, ‘Yée ga bɨ kí sanáye kpákpa kpákpa nɨyí ídí tákpásị́lị́ kací moko eyị́,’ owụ́ ína ga bɨ nɨyí árá yée ní nɨyí ídí mbá kí sanáye kpákpa kpákpa.

9 Lomo 'di'bioyó bangá gɨ zí 'bụsé go 'dá'ba zía í'bí yée zíma.

10 “Sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ bangá e ndịsịní 'bé'be royé ní, zíma 'dú'duru kídí ya'dá ína ga bɨ ndịsịní lé'bé do karáye ní yị́ ené dụụ́ yée ga bɨ kí sanáye téte téte, kpákpa kpákpa nda kí yée ga bɨ mɨdódórụyé ní.

11 Zí maláyika 'bɨ Ngére Lomo úku ledre zíma sɨmɨ 'duru kídí, ‘Yakóbo.’ Zíma ndịzịmá kídí ‘Ɨí Ngére.’

12 Zía úku tátá ledre kídí, ‘Lúrú aka, ya'dá ína ga bɨ ndịsịní lé'bé do karáye ní, yị́ eyé dụụ́ yée ga bɨ kí sanáye téte téte, kpákpa kpákpa nda kí yée ga bɨ dódórụ ní. Máméngị́ ledre née zía méngị́ roné kenée gɨ zía máówo éyị́ bɨ Labána mengị́ kíyị́ née go.

13 Mááyí Lomo bɨ ndịsị́ lúrú bi kací 'yị́ 'bɨ Bétele, kí'dí bɨ léfe sụ'bụ́ do tutú zíyị́ kí mócụ́ éyị́ zíma ní. Cakaba ní ịnyị́ mu zíyị́ ndá'balúgu royị́ do bi bɨ aráni yịị́ doa ní.’ ”

14 Zí Rayéle e kí Léya úkulúgu ledre zí Yakóbo kídí, “Éyị́ nɨ bo bɨ ídíáká zíze ífi a dongaráze káa do éyị́ kací 'bụzé ní?

15 Ndịsị́ méngị́ láráze káa zí 'yị́ lóṇgó e ní gɨ zí 'di? Ugúoyó ené lá dụụ́ zée 'dá'ba wá, késị́ bɨ i'bíní kacíze ní sinyionzó go za mbá.

16 Ma'díi tụ́'dụ́ éyị́* ga bɨ Lomo 'di'bioyó yée gɨ zí 'bụzé née ní yị́ ené éyị́ ezé e kí owụ́ 'bɨ ezé e. Bɨ kenée ní méngị́ lá ledre bɨ Lomo uku zíyị́ ní.”

17 Zí Yakóbo óto owụ́ 'bɨ ené e kí me'bené e mbá do gémele e,

18 zía ócó bangá ené e mbá 'dá'dá kí éyị́ ga bɨ ndiki yée sɨmɨ Padána Aráma ní mbá ndá'bané kíye zí 'bụné Isáka sɨmɨ káṇgá bɨ Kanána ní.

19 Sɨmɨ bɨ Labána ndéré ólo bị́ kábịṛịkị́† ené ní, gɨ do kací a née ní zí Rayéle úgu lomo 'bɨ 'bụné ga bɨ 'be ore ní.

20 Ábuwá Yakóbo londo yị́ ené lá Labána 'yị́ 'bɨ Aráma káa bɨ nɨ ówo a kídí née nɨ go ngásáókpó ené.

21 Zía 'dí'bi éyị́ ené e mbá do ndéréókpóne. Zía 'dógụ́ ngbụ́ru bɨ Efaráta ní, zía 'dí'bi mɨsi'di ndéré 'dịyị́ roné do bi ekịekị́ bɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Gịlịdị́ ní.

Labána ogólodụ́ Yakóbo

22 Sɨmɨ sị́lị́ ota do úku ledre zí Labána kídí Yakóbo ngasáokpó go.

23 Zí Labána 'dí'bi 'yị́ ené e, zíye ógólódụ́ Yakóbo kí sị́lị́ ịnyị́ doa gbre do óguṇdíki wo do bi ekịekị́ bɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Gịlịdị́ ní.

24 Kí ndụlụ́ a née, zí Lomo 'dódo roné zí Labána 'yị́ 'bɨ Aráma sɨmɨ 'duru do úku ledre zía kídí, “Ídí bándá royị́, ndaá úku bɨsinyí ledre togụ́ mbú mócụ́ éyị́ zí Yakóbo cúku'dée wá.”

25 Yakóbo oto kóo táya ené do bi ekịekị́ bɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Gịlịdị́ ní. Sɨmɨ bɨ Labána kí sụmụné e ogụṇdikiní wo ní, zíye óto 'bɨ eyé táya kpá ore.

26 Zí Labána úku ledre zí Yakóbo kídí, “Éyị́ bɨ lóndo máa zíyị́ ngásáókpóyị́ kí nyịma e káa zí kará ga bɨ 'di'biní yée sɨmɨ okó ní gɨ roa ní 'di?

---

* **31:16 31:16** Tụ́'dụ́ éyị́ e: Tụ́'dụ́ éyị́ ga gére née bangá 'bɨ Yakóbo ga bɨ kí sanáye téte téte, kpákpa kpákpa nda kí yée ga bɨ dódórụ ní. † **31:19 31:19** Bị́ kábịṛịkị́: 'Yị́ e ndịsịní kóo ú'yú bongó e gɨ sɨmɨ bị́ kábịṛịkị́ e.

27 Éyị́ bɨ úgu royị́ gɨ zía zíyị ngásáókpóyị úku 'dódo zíma gɨ zía wá ní
'di? Togú úku 'dódo kóo zíma ní, mááyí kóo óto ayímbi gɨ rosé zíze lé'bé
ke'bị kí ụ́cụ kụ'dụ́ zíma í'bí mɨsi'di zíse kí rokinyi do mɨmbé'demá.
28 Lúrú aka máúdru gbawá súrú mɨmbé'de bulúndumá e kí nyị́ma e í'bí
mandá zíye. Méngị́ née bɨcayi ledre.
29 Mááyí kí roko'bụ zíma gɨ ro zíma méngị́ bɨsinyí ledre kíyị, tí lá kí
ndụ́lụna Lomo bɨ ndị́sị́ lúrú bi kací 'bụyị́ e ní mada máa kídí, 'Mándá úku
bɨsinyí ledre togú mbú ésị́ ngɨrị́ sɨmɨyị́ gbawá cúku'dée.'
30 Máówo bú kídí ndá'balúgu royị́ gɨ zía 'bú 'be 'bɨ esé ofụ doyị́ go. Tí lá
éyị́ bɨ úgu lomo amá e gɨ roa ní 'di?"
31 Zí Yakóbo úkulúgu ledre zí Labána kídí, "Ngɨrị́ mengị́ máa née, gɨ zía
másómụ́ 'bɨ amá kídí áyí 'dí'bióyó nyị́yị́ e gɨ zíma kí cóngóro.
32 Tí lá togú ówo 'yị́ go kíra kí lomo eyị́ e zíne yá, idíní úfuóyó wo 'dá'ba.
Do komo 'yị́ ezé e kíra ní. Ídí mu gámásó'do éyị́ eyị́ e dongará éyị́ amá e,
togú ówo go zíyị́ 'dí'bi a." Yakóbo owo ené bɨ kídí Rayéle ugu lomo ga bɨ
'bɨ Labána ní go wá.
33 Zí Labána ndéréne gámásó'do bi sɨmɨ kụ́tụ́ 'bɨ Yakóbo, zía ndéréne
sɨmɨ kụ́tụ́ 'bɨ Léya, nda gɨ ore sɨmɨ kụ́tụ́ 'bɨ kará ga bɨ kóo gbre owụ́kụ́lụ́ e
ní, ndiki lomo ené e wá. Nda née ní zía ndéréne sɨmɨ kụ́tụ́ 'bɨ Rayéle.
34 Ábuwá Rayéle 'di'bi lomo ga gére née go do óto yée sị́ bindị́sị́ bɨ do
gémele ené ní zía ndị́sị́né doyé. Zí Labána gámáne sɨmɨ éyị́ ga bɨ sɨmɨ
kụ́tụ́ ore ní mbá owo kémbị́ éyị́ wá.
35 Zí Rayéle úku ledre zí 'bụné, "Mɨmbé'deyị́ nda ésị́ wá, mongú 'yị, tí lá
máútúásá tóro 'dága do komoyị́ wá, mááyí kí ndíyá ezé 'bɨ kará e romá."
Zí Labána gámáne má ndiki lomo ené e wá.
36 Zí mɨmbé'de Yakóbo ésị́ne. Zía ndú'yú Labána kí mɨmbé'dekesị́ kídí,
"Éyị́ bɨ máméngị́ zíyị́ bɨsinyíne ní 'di? Lorụ bɨ má'déwe wo, bɨ zíyị́ ndị́sị́yị́
ógólódụ́ kacíma gɨ roa kenée wo be 'di?
37 Bɨ gírágá báyi sɨmɨ éyị́ amá e go mbá ní, éyị́ eyị́ bɨ ndíki dongará éyị́
amá e ní go 'di? Óto mu gɨ 'dáa kó'dụ́ sụmụyị́ e kí sụmụmá e ona, gɨ ro do
'décị́ ngbanga dongaráze kéyị.
38 "Ndị́sị́zé kéyị́ go kí sɨmɨbi cị́ kéṛí a. Kábịṛ́ịkị́ e kí ína eyị́ e ndị́sị́ní
ndíki owụ́ e kací kadra mbá bɨlámáye, máúfu gbawá ya'dá kábịṛ́ịkị́ e gɨ
sɨmɨ bangá eyị́ e zíma ánu a.
39 Abú bangá sinyi 'di'bi bangá eyị́ e yá, máị́mbị́ógụ umbuyé 'dódo a zíyị́
kídí née ndaá 'bɨ ené luyú amá wá ní wá. Bangá ga bɨ ndị́sị́ní ị́ndrị́ née zí
ngɨṛ́ịye ídíne domá. Zíyị́ ndị́sị́yị́ úku ledre zíma ndị́sị́ í'bílúgu kulú bangá
eyị́ ga bɨ togú uguní yée go kí kadra togú mbú kí ndụ́lụ́ ní.
40 Mɨndị́sị́má nɨ kóo káa zí ba, kí kadra, pho'dụ kadra nɨ ndị́sị́ óngbó
máa. Nɨ ógụ kí ndụ́lụ́ ní zí drú ólụ́ne sɨmɨmá 'bí 'di'bi gbawá komomá.
41 Sɨmɨbi cị́ kéṛí a mááyí mɨndị́sị́má zíyị́ 'be. Zíma méngị́ moko zíyị́ kí
sɨmɨbi sokó doa eso gɨ ro ófú nyị́yị́ ga bɨ gbre née, zíma méngị́ ngíti moko
zíyị́ kí sɨmɨbi ịnyị́ doa kị́ẹ́'do gɨ ro úgú bangá e kíe gɨ zíyị́. Sɨmɨ ledre ga
gére née ní, zíyị́ ndị́sị́yị́ óyóló'bó toso tákpásị́lị́ bɨ do í'bí a zíma kací moko
bɨ máméngị́ ní gbú gbú kí'dí tụ́'dụ́.
42 Togú Lomo bɨ ndị́sị́ lúrú bi kací babá, Lomo bɨ ndị́sị́ lúrú bi kací
Abarayáma e kí Isáka ndaá ídí kíma wá, káa bɨ ma'díi ógóóyó máa go

'dá'ba kí sḭḷḭma sokó. Tí lá Lomo lurú 'do'dó amá kí moko bɨ máméngị wo
ní zía ịnyịné máda yḭị́ kí ndụlụna.”
43 Zí Labána úkulúgu ledre zí Yakóbo kídí, “Kará ga gére née nɨyí
nyḭma e, owụ́ 'bɨ eyé ga gére née owụ́ 'bɨ amá e kí bangá ga gére née
mbá. Éyị́ ga bɨ lúrú yée née mbá éyị́ amá e. Bɨ kenée ní éyị́ bɨ mááyí
méngị a karaba gɨ ro nyḭma e kí owụ́ 'bɨ eyé e ní 'dí?
44 Ógụ mu zíze yéme ledre dongaráze kéyị. Idízé ụ́rụ́ tutú e kíra gɨ ro
zíze ndḭsị sómụ́ndíki ledre mɨyéme ledre née gɨ roa.”
45 Née ní zí Yakóbo 'dí'bi mongụ́ tutú do ícióto a cḭ 'dága káa do dosị́ a.
46 Zía úku ledre zí sụmụné e, “'Dó'dụ́ yókosé tutú e.” Née ní zí sụmụga
'dó'dụ́yóko tutú e do ụ́rụ́ a ngị. Zíye ndḭsịyé cigí mɨụ́rụ́ tutú ba ánu éyị́
mɨánu.
47 Zí Labána ḭfḭ ịrị bi máa née Zɨgárá Sadụ́sa,‡ zí Yakóbo ḭfḭ 'bɨ ené yaá
Gḭḷḭdḭ.
48 Zí Labána úku ledre kídí, “Karaba ní tutú bɨ ụ́rụ́zé ba nɨ go éyị́ bɨ nɨ
óto zée zíze ndḭsịzé sómụ́ndíki mɨyéme ledre bɨ dongaráze kéyị ní.” Née
sḭ ledre bɨ ndoloní ịrị bi née Gḭḷḭdḭ gɨ zía ní.
49 Ndḭsịní kpá ndólo bi née Mizḭpa, gɨ zía Labána uku ledre kídí, “Ngére
Lomo idí lúrú bi dozé sɨmɨ bɨ ndazé do bɨkéṛḭ́ a kéyị wá ní.
50 Togụ́ méngị lárá nyḭma ga gére, togụ́ 'dí'bi mbú ngíti géyị kará e,
abú ngíti 'yị uku'dodo zíma wá, ídí ówo a kídí Lomo owo ledre née bɨ
dongaráze kéyị ní go.”
51 Zí Labána kpá úku ngíti ledre zí Yakóbo kídí, “Mɨụ́rụ́ tutú nɨ go ba kí
mongụ́ tutú bɨ otozé wo dongaráze kéyị ní.
52 Tutú bɨ ụ́rụ́zé kí mongụ́ tutú née nɨ ndḭsị óto zée zíze ndḭsị
sómụ́ndíki a kídí, máútúásá ókpóómo tutú ga gére née ndéré méngị
bɨsinyí ledre kíyị wá, útúásá kpá ókpóómo a zíyị ndéréyị méngị bɨsinyí
ledre kíma wá.
53 Lomo bɨ ndḭsị lúrú bi kací Abarayáma, Lomo bɨ ndḭsị lúrú bi kací
Nówara e kí Lomo bɨ ndḭsị lúrú bi kací 'bụyé e ní nɨ 'décị ngbanga née ne
dongaráze.”
Zí Yakóbo lólóbụ́ kí ịrị Lomo bɨ 'bụa Isáka ndḭsị óto úndrua kídí née nɨ
lódụ́ kací mɨyéme ledre née.
54 Zí Yakóbo 'dáná éyị́ do bi ekḭekḭ́ bɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Gḭḷḭdḭ ní, do ndólo
sụmụné e zíye ánu éyị́ kéye. Gɨ do kací éyị́ mɨánu zíye 'dú'duyé cḭkḭ ore.
55 Akpa kí phɨyị́ a née, zí Labána fáka nyḭne e kí bulúnduné e zía údru
súrú mɨmbé'deyé za mbá. Zía ịnyịné ndá'balúgu roné 'be 'bɨ ené.

32

Yakóbo yeme roné ndéré lúrú Ésawu

1 Gɨ do kací née ní, Yakóbo nɨ mɨndéréne do mɨsi'di, zí maláyika ga bɨ
'bɨ Lomo ní 'dódo royé zía.
2 Sɨmɨ bɨ Yakóbo lurúndiki yée ní, zía úku ledre kídí, “Ba táya 'bɨ Lomo.”
Née ní zía ịnyịné ḭfḭ ịrị bi née Manayíma.*

‡ **31:47 31:47** Zɨgárá Sadụ́sa: Kí tara Ébere ini ledre gɨ sɨmɨ a kídí, Gḭḷḭdḭ bɨ nɨ tutú ga bɨ do sómụ́ndíki ledre gɨ roa ní.
* **32:2 32:2** Manayíma: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, bi 'dówụ́ro e gbre.

3 Zí Yakóbo ịnyịné kása 'yị kasa ené e 'dá'dá zí lúnduné Ésawu simi
káṇgá bi kí ịrịné Seyíra do bi bi kóo bulúndu Edómo ndịsịní doa ní.
4 Zía úku ledre zíye kídí, “Togụ́ ndéré ndíkisé mongụ́ 'yị amá Ésawu go
yá, zíse úku ledre zía yaá, ‘'Yị kasa eyị Yakóbo uku ledre yaá, tụ́'dụ́ simibi
ga bi okpó ba mbá mándịsị ndịsị 'be 'bi Labána.
5 Mándá'baógụ go mááyí kí tụ́'dụ́, ịtị e, kí dongí e, kábịṛịkị e, ína e kpá
kí 'yị kasa e ya'dá e kí kará e zíma. Mákása 'yị kasa ga ba máa zíyị gi ro
zíyị ótoómo bisinyí ledre ga bi kóo máméngị yée zíyị ní, zíyị 'dí'bi máa
simi sụmụ tí káa do owụ́ 'bi mbágáyị.’ ”
6 Simi bi 'yị kasa ga gére nda'baluguní royé ógụndíki Yakóbo ní, zíye
úku ledre zía kídí, “Nderé ndikizé lúnduyị Ésawu go, cakaba ní ni girí go
do misi'di miógụné zíyị yána kí 'yị e do kacíne míya eso (400).”
7 Zí ngịrị útúne simi Yakóbo, zía ífi simi 'yị ené e kí bangá ené e gbre.
8 Simi sómụ́ ledre ené, “Togụ́ Ésawu ogụ go útú kí okó do ngíti géyị
'yị ené e yá, ngíti géyị 'yị ga bi utú aka doyé wá ní niyí ngásáókpó zíye
ómoyé.”
9 Née ní zí Yakóbo ịnyịné íni ini zí Lomo, “Mbófo éyị zíyị Lomo bi kóo
ndịsị lúrú bi kací bulúndumá Abarayáma kí 'bụmá Isáka ní, áyí Ngére bi
úku ledre zíma kídí, ‘Ndá'ba mu simi káṇgá eyị zí sụmụyị e, mááyí óto yịị
zí bilámá ledre e ndịsị méngị royé zíyị ní.’
10 Bi go kenée ní, Lomo mááyí bisinyí 'yị. Máútúásá kóo ówo bilámá
ledre káa zí bi méngị wo zíyị í'bí tụ́'dụ́ éyị e zíma ba wá. Simi bi kóo
mááyí 'dógụ Yeredéne ní, mááyí kóo dụụ́ kí ngbángbá do sịlịma, tí lá bi
nda ba ní, mááyí go kí tụ́'dụ́ éyị e zíma káa zí bi máífi simiyé gbre née.
11 Áko Lomo, máíni ini ba zíyị gi ro zíyị yómo máa gi zí lúndumá Ésawu.
Ngịrị a ndịsị méngị máa gi zía ni ógụ útú kí okó domá, kí kará e kí owụ́
ga ba mbá.
12 Tí lá úku kóo ledre kídí, ‘Mááyí óto yịị zí bilámá ledre e ndịsị méngị
royé zíyị, bulúnduyị e niyí étrị káa zí sayi bi kó'dụ́ mikavu bi ngárá
utúasání óloónzó a wá ní.’ ”
13 Zí Yakóbo 'dú'duné cịkị íri. Gi simi éyị ga bi zía ní, zía ịnyịné gélé
ngíti géyị í'bí a zí lúnduné Ésawu.
14 'Di'bi kóo kará ína e míya gbre (200), ya'dá ye cị kéṛị a (20), kará
kábịṛịkị e míya gbre (200), ya'dá ye cị kéṛị a (20),
15 kará gémele e cị kéṛị a doa sokó (30) kí owụ́ 'bi eyé e, kará ịtị e cị gbre
(40), ya'dá ye sokó (10), nda kí kará dongí e cị kéṛị a (20) kí ya'dá ye sokó
(10).
16 Zí Yakóbo ịnyịné ífi bangá ga gére née kací sị doyé. Zía 'dí'bi 'yị kasa
ené e do óto yée kací bangá ga bi ifi yée née kịé'do kịé'do mbá. Zía úku
ledre zíye kídí, “Ndérésé mu 'dá'dá íri, ídísé ndéré kí dongaráse.”
17 Zía úku ledre zí wo bi ni 'dá'dá zí lafúne ní kídí, “Simi bi ndíkísé go kí
lúndumá Ésawu zía ndúndu'yú yaá, ‘Áyí 'yị 'bi ambi, sara áyí ndéré 'da,
sara ambí ni mịngị bangá ga bi kó'dụ́ ba ne ní?’
18 ídí úkulúgu ledre zía kídí, ‘Bangá ga ba 'bi 'yị kasa eyị Yakóbo. Kasa
yée zíyị ngéré ené. Ni gi 'dá'ba girí rayíi.’ ”

19 Zí Yakóbo kpá úku ledre zí ngíti géyị 'yị kasa ené ga gére née
mɨkékẹ́rị́a mbá kídí, “Ídísé úku mbá kémbị́ ledre kḭ́é'do sɨmɨ bɨ ndíkísé
go kí Ésawu e ní.
20 Ledre nda lḭ́gị sée kí úku a bɨ yaá, ‘'Yị kasa eyị́ Yakóbo nɨ gɨ 'dá'ba gɨrí
rayíi ní wá.’ ” Kací sómṵ́ ledre 'bɨ Yakóbo, i'bí kóo tṵ́'dṵ́ éyị́ ga gére née
zí Ésawu gɨ ro zí bi émené roa zía ótoómo bɨsinyí ledre bɨ kóo née mengị
wo kíe ní.
21 Née ní zí Yakóbo kásaókpó éyị́ ga gére ené 'dá'dá, tí lá zía 'dú'duné
cḭ́kị do táya ore.

Yakóbo oṛóní royé kí Lomo

22 Kí ndụlụ a née ní, zí Yakóbo 'dí'bi me'bené e gbrengárá kí owṵ́kará
'yị 'bɨ moko ené e gbre nda kí wotḭ́ne sokó doa kḭ́é'do (11) do kásaókpó
yée sága ngbụ́ru bɨ kí ịrịné Zabṵ́kụ ní.
23 Gɨ do kací bɨ kásaókpó yée go sága ní, zía kpá kásaókpó éyị́ ené e
mbá sága íri.
24 Née ní zí Yakóbo ídíákáne ore ngúcuné 'dogụ ené bi sága wá. Zí ngíti
o'do ógụné útúne kí okó do Yakóbo, zíye óṛó royé kéne bi ndre.
25 Sɨmɨ bɨ o'do née owo ya née utúasá ónzó ngóṛó a bi wá ní, zía ịnyịné
ócó komo 'bungono Yakóbo kpoó, zí komo 'bungono a éfḭ́ne.
26 Nda née ní, zí o'do née úku ledre kídí, “Í'dí sḭ́lḭ́yị gɨ romá mu zíma
ndéréma, bi ará go.”
Tí lá zí Yakóbo úkulúgu ledre zía kídí, “Máí'dí amá sḭ́lḭ́ma gɨ royị́ wá,
'búó togṵ́ údru súrú go mɨmbé'demá.”
27 Zí o'do née ndú'yú wo kídí, “Ịrịyị́ náambi?”
Zí Yakóbo úkulúgu ledre zía kídí, “Ịrịmá Yakóbo.”
28 Gɨ ore zí o'do née úku ledre kídí, “Ịrịyị́ ndaá lolụ Yakóbo wá, ịrịyị́ nda
go Isiréle† gɨ zía rómo komo 'yị e do sogo káṇgá ba go mbá zíyị go kpá
rómo cṵ́ komo Lomo.”
29 Zí Yakóbo úku ledre zía kídí, “Mongṵ́ 'yị ḭ́fḭ́ aka kpá ịrịyị́ zíma.”
Zía úkulúgu ledre zí Yakóbo kídí, “Éyị́ bɨ ndú'yú ịrịmá gɨ roa ní 'di?” Zí
o'do née nda ịnyịné údru súrú mɨmbé'de Yakóbo.
30 Nda née ní, zí Yakóbo ndólo ịrị bi née Penuwéle.‡ “Máúku ledre née
kenée gɨ zía bɨ málúrú Lomo go cṵ́ kí komomá máúyu wá ní.”
31 Zí bi nda go aráónzó roné. Zí Yakóbo ịnyịné gɨ sɨmɨ Penuwéle
ndéréókpóne nda go mɨécịné gɨ zí 'bungononé bɨ efḭ́ ní.
32 Née sḭ́ ledre bɨ karaba Isiréle e anuní cídrí bɨ sɨmɨ longụ bangá gɨ zía
wá ní, gɨ zía o'do née ocó kóo Yakóbo do cídrí a bɨ komo 'bungono a ní.

33

Yakóbo ndikíní kí lúnduné Ésawu

1 Yakóbo nɨ lúrú bi káa ní zía ónzó komoné gbó ro Ésawu kí ogụ kí tṵ́'dṵ́
'yị e do kacíne míya eso (400). Née ní zí Yakóbo ịnyịné ífi owṵ́ e, yée ga
bɨ 'bɨ Léya kí Rayéle nda kí 'bɨ owṵ́kará 'yị 'bɨ moko ga bɨ gbre ní.
2 Zía óto kará 'yị 'bɨ moko ga gére née kí owṵ́ 'bɨ eyé e 'dá'dá, Léya kí
'bɨ ené e gɨ do kacíye, Rayéle kí Yoséfa nɨyí 'bɨ eyé nda dụṵ́ gɨ 'dá'ba.

† **32:28 32:28** Isiréle: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, “Lomo mengị okó bú.” ‡ **32:30 32:30** Penuwéle: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, “sɨmɨ komo Lomo.”

3 Zí Yakóbo útúne zíye 'dá'dá, zía útúne do ngụ́rụ́ sịndịne bi ótụ́ doné kó'dụ́ Ésawu bi kí'dí ịnyị doa gbre sɨmɨ bɨ ogụ go gbóo cigí lúnduné ní.

4 Tí lá zí Ésawu ngásáne fáka Yakóbo do óto sị́lịne do goa tónóne íni ini roa. Zíye útúye mbá íni ini.

5 Zí Ésawu óyó komoné káa gbó ro kará e kí owụ́ e. Zía ndú'yú Yakóbo kídí, "'Yị ga bɨ ógụsé kéye ba 'bɨ eyé náambi?"

Zí Yakóbo úkulúgu ledre zía yaá, "Mongụ́ 'yị, née owụ́ ga bɨ Lomo owo ledre kíma zía í'bí yée zí 'yị 'bɨ moko eyị́ ní."

6 Nda née ní, zí kará 'yị moko ga ba kí owụ́ 'bɨ eyé e née ógụyé ótụ́ doyé bi í'bí mandá zí Ésawu.

7 Gɨ do kacíye, zí Léya kí owụ́ 'bɨ ené e ógụyé ótụ́ doyé bi kó'dụ́ Ésawu do kpá í'bí mandá zía. Odụyé nda dụụ́ zí Yoséfa e kí Rayéle ógụyé, zíye méngị a kpá kenée.

8 Zí Ésawu ndú'yú Yakóbo kídí, "Lúndu 'bɨ enée, ndikízé kí 'yị e do mɨsi'di kíra mɨndéréye kí tụ́'dụ́ bangá e, ledre máa 'be káa be 'di?"

Zí Yakóbo úkulúgu ledre zía kídí, "Mákása bangá ga gére née máa zíyị gɨ ro zí mɨmbé'deyị́ ịdrịne romá mongụ́ 'yị."

9 Tí lá zí Ésawu úkulúgu ledre zía kídí, "Lúndu 'bɨ enée, máútúásá 'dí'bi tụ́'dụ́ bangá ga gére née wá, gɨ zía tụ́'dụ́ bangá e nɨyí kpá bo zíma. 'Bɨ eyị́ ga gére née idíní zíyị."

10 Zí Yakóbo úkulúgu ledre zía kídí, "Mongụ́ 'yị, ndaá kenée wá. Togụ́ 'búma nɨ doyị́, ídí 'dí'bi tákpásị́lị́ bɨ máí'bí zíyị née. Káa zí bɨ málúrú yị́ị karaba ba ní, nda káa zí málúrú cụ́ Lomo ní. Gɨ zía bɨ óto 'búma go zíyị 'dí'bi máa sɨmɨ sụmụ kí mɨmbé'deyị́ kẹ́é'do ní.

11 Bɨ go kenée ní, mándéndị́ romá go zíyị ídí 'dí'bi tákpásị́lị́ bɨ máí'bí yée zíyị née, gɨ zía Lomo saká máa go kíngaya kí éyị́ ga gére née." Nda gɨ zía bɨ Yakóbo lányá nda ro Ésawu go kíngaya ní, zí Ésawu ṇgúṇgu a zía 'dí'bi yée.

12 Gɨ ore zí Ésawu úku ledre kídí, "Nderézé mu 'be. Mááyí 'dịyịóto sée."

13 Zí Yakóbo úkulúgu ledre zía kídí, "Mongụ́ 'yị, cóngó ro mɨnzéré owụ́ ga ba ndaá. Ili kpá zíma lúrú kací mɨnzéré bangá ga bɨ nɨyí aka ụ́lụ umba ní. Togụ́ nderézé kíye kakara kenée yá, lá kadra kẹ́é'do bangá ga gére née nɨyí úyuónzó royé mbá.

14 Bɨ kenée ní, mongụ́ 'yị ndéré 'bɨ eyị́ mu zíma 'dá'dá íri, mááyí lódụ́yị́ gɨ yáa ndoo kací ndéré bɨ bangá ga ba kí owụ́ e nɨyí ndéré a ní, gị zíma ógụmá 'be 'bɨ ngére sɨmɨ Seyíra."

15 Nda née ní zí Ésawu úku ledre zí Yakóbo kídí, "Togụ́ kenée, mááyí ótoómo ngíti géyị 'yị amá ga ba zíse ógụsé kéye."

Zí Yakóbo ndúndu'yú kídí, "Nda née kenée gɨ ro 'di? Ngére máíli tí lá zíyị ịdrị mɨmbé'deyị́ romá éyị́ bɨ nɨ méngị zée ní ndaá."

16 Née ní kpá 'duo kadra née, zí Ésawu ịnyịné ndá'balúgu roné sɨmɨ Seyíra.

17 Tí lá zí Yakóbo ịnyịyé gɨ ore ndéréógụyé do ngíti bi ndịsịní ndólo a Sụkótụ kí'dí bɨ lagá kụ́tụ́ zíne kí bangá ené e ní. Née sị́ ledre bɨ ndoloní ịrị bi née gɨ zía Sụkóta ní.

18 Gɨ do kací bɨ Yakóbo ịnyịní gɨ sɨmɨ Padána Aráma ní, zíye ndéréógụyé
bɨlámáne sɨmɨ mongụ́ gara bɨ kí ịrịné Sekéme sɨmɨ káṇgá 'bɨ Kanána, zía
óto táya ené mɨ'dí sɨmɨ súwú cigí mongụ́ gara ore.
19 Zí Yakóbo ịnyịné úgú bi bɨ oto táya ené doa née gɨ zí wotị́ Amóra 'yị
'bɨ Sekéme kí mɨrírịrí késị́ míya kḭé'do.
20 Née ní zí Yakóbo ó'bó mbayi gɨ sɨmɨ tutú ore do ḭfḭ ịrị a Lomo bɨ ndɨsị
lúrú bi kací Isɨréle e ní.

34

Wotḭ́ Amóra ngaka Dína nyḭ́ Yakóbo

1 Kadra kḭé'do zí Dína nyḭ́ Yakóbo bɨ ndikiní kí Léya ní ḭnyịné ndéréne
lúrú ngíti géyị kará e gɨ dongará 'yị ga bɨ 'bɨ Sekéme ní.
2 Sɨmɨ bɨ komo wotḭ́ Amóra ngére bɨ ore 'yị 'bɨ Ḭvḭ́ta bɨ kí ịrịné kpá Sekéme
utú ro Dína ní, zía ḭnyịné ngáka Dína ndḭ́sị́ kíe káa do kára kí cóngóro.
3 Nda née ní, zí 'bú Dína nyḭ́ Yakóbo nda ídíne doa kíngaya, zía ndḭ́sḭné
lóndo komo owṵ́kára née gɨ ro zí 'búne ídíne doa.
4 Zí Sekéme úku ledre zí 'bụné Amóra kídí, “Babá ófṵ́ owṵ́kára née
zíma.”
5 Sɨmɨ bɨ Yakóbo uwú ledre yaá ngakaní nyḭ́ne Dína go ndḭ́sị́ kíe kí
cóngóro ní, zía ndécḭ́ne tí zaá gị sɨmɨ kadra bɨ wotḭ́ ga nda'baogụní gɨ
sɨmɨ súwú go 'be kí lúrú kací bangá eyé e ní.
6 Nda née ní, zí Amóra 'bụ Sekéme ndéréne ndú'yú Yakóbo gɨ ro ledre
nyḭ́ a zí wotḭ́ne.
7 Sɨmɨ bɨ wotḭ́ Yakóbo e uwúní ledre bɨ mengị roné zíye kenée ní, geré
zíye ndá'balúgu royé gɨ sɨmɨ súwú 'be. Zí ledre née í'bí komokenyḭ́ kí
sɨmɨkesḭ́ zíye kíngaya, gɨ zía éyḭ́ bɨ Sekéme mengị née oto kese go ro 'yị 'bɨ
Isɨréle e. Née bɨcayi ledre bɨ utúasá zía méngị roné wá ní.
8 Tí lá zí Amóra úku ledre zíye kídí, “Mɨmbé'de Wotḭ́ma Sekéme ili nyḭ́se
née go kíngaya. Ótoómosé wo mu zía, zía 'dí'bi wo káa do me'bené.
9 Nɨ mɨútúásáne zíze yéme ledre ófṵ́ ro dongaráze kése. Azé 'dí'bi
nyḭ́se e, zíse kpá 'dí'bi nyḭ́ze e.
10 Ásé ndḭ́sị́ dongaráze sɨmɨ Sekéme ona do bɨlámá bi. Azé kpá í'bí bi ga
bɨ ona ní mbá zíse, zíse ndḭ́sị́ gámáse kí bangá esé e sɨmɨ a káa zí bɨ ílisé
ní. Ásé kpá ówo bɨlámá ledre gɨ sɨmɨ káṇgá ba ona.”
11 Zí Sekéme úku ledre zí 'bụ Dína e kí lúnduga kídí, “Ótoómosé ledre
zíma, zíze ófṵ́ rozé kéne. Mááyí í'bí éyḭ́ ga bɨ ílisé yée ní mbá zíse.
12 Úkusé lá ledre éyḭ́ bɨ ílisé ní, zíse ólo késị́ kára esé káa zí bɨ ílisé ní,
mááyí í'bí a zíse togṵ́ ótoómosé nyḭ́se née go zíma ófṵ́ a ní.”
13 Gɨ zía bɨ sinyiní lémịyé Dína go ní, zí wotḭ́ Yakóbo e sómṵ́ndíki mani
lóndo Sekéme kí 'bụné Amóra kíe sɨmɨ bɨ nɨyí ódro kéye ní kídí,
14 “Utúasázé méngị ledre káa zí née wá. I'bízé ezé lémịzé zí o'do bɨ
ngárá utú ngbụru wá ní wá. Née mongṵ́ komokenyḭ́ zíze.
15 Azé ṇgúṇgu ledre née 'búó togṵ́ 'yị esé ga bɨ ya'dá e ní utúní go mbá
ngbụru zíye ídíye go káa zíze ní.
16 Azé nda fú í'bí nyḭ́ze e zíse ófṵ́yé e zíze kpá ófṵ́ nyḭ́se e. Togṵ́ ledre
née mengị roné go kenée azé fú ógụ ndḭ́sị́ kése káa do 'yị e kḭé'do.

17 Tí lá togụ́ ṇgúṇgusé esé ledre útú ngbuṛu wá, azé 'dí'bi lémịzé zíze ókpóze kíe.”
18 Zí ledre bɨ ukuní née útúásáne komo Amóra e kí wotịne Sekéme.
19 Sekéme nɨ owụ́phɨṛangá bɨ kí ledrené owóowó rómo do 'yị ga 'be 'bɨ eyé ore mbá ní. Lu'bú wá, zía ịnyịné geré méngị ledre bɨ ukuní née gɨ zía 'bú nyị́ Yakóbo ofụ kóo doa go.
20 Née ní, zí Amóra kí wotịne Sekéme ndéréye ku mbotụ mongụ́ gara ódroyé zí 'yị eyé ga bɨ sɨmɨ gara ore ní.
21 “'Yị ga gére nɨyí bɨlámá 'yị e. Nɨ bɨlámáne zíye ndịsịyé sɨmɨ káṇgá ezé ona ndịsị gámá kí bangá eyé e káa zí bɨ iliní ní gɨ zía káṇgá ezé nɨ mongụ́ne kíngaya, nɨ 'dí'bi zée kéye mbá. Azé ófụ́ nyíye zíye kpá ófụ́ nyịze e.
22 Tí lá ledre kịé'do. 'Yị ga gére née nɨyí ṇgúṇgu a zíze ídíze kéye káa do 'yị kịé'do 'búó togụ́ zée ya'dá e utúzé go mbá ngbuṛu zíze ídíze káa zí ye ní.
23 Lúrúsé aka, tụ́'dụ́ bangá e kí tụ́'dụ́ ngíti géyị éyị́ ga bɨ zíye née nɨyí nda ídí go káa zí 'bɨ ezé e ní. Bɨ kenée ní, ṇguṇguzé mu zíye kenée gɨ ro zíye ndịsịyé dongaráze ona.”
24 Zí ya'dá ga bɨ nderéní ku mbotụ mongụ́ gara ní ịnyịyé mbá ṇgúṇgu ledre 'bɨ Amóra e kí wotịne Sekéme, zí ya'dá e ịnyịyé mbá útúye ngbuṛu.
25 Gɨ do kací sịlị ota, sɨmɨ bɨ uṇgú nɨ aka ndịsị 'dó'do yée ní, zí wotị Yakóbo e gbre, Simiyóna e kí Lévị bɨ nɨyí gɨ sɨmɨ mbágá kí Dína e ní ịnyịyé 'dí'bi mongụ́ maku eyé ndéré útú okó do 'yị ga gére née sɨmɨ bɨ ledre lịgị yée go ní. Zíye úfu zaá ya'dá ga bɨ sɨmɨ mongụ́ gara née ore mbá.
26 Zíye ógụyé kpụṛụ́ gɨ do Amóra kí wotịne Sekéme do úfu yée 'dá'ba. Zíye 'dí'bi lémịyé Dína gɨ 'be 'bɨ Sekéme yóó zíye ókpóye kíe.
27 Zí ngíti géyị wotị Yakóbo e ndéréye do bi bɨ ufuní 'yị e doa née do ngáka éyị́ kací 'yị ga bɨ sɨmɨ mongụ́ gara ore kí'dí bɨ sinyiní lémịyé ní mbá.
28 Zíye 'dí'bi bangá ga bɨ kábịṛịkị e, ịtị e, dongí e nda kí ngíti géyị éyị́ ga bɨ iliní yée sɨmɨ mongụ́ gara gɨ ore ní mbá ókpó kíe sɨmɨ súwú.
29 Gɨ do kací bɨ ngaka onzóní éyị́ ga bɨ kí ledreyé owóowó ní go ní, zíye ịnyịyé 'dí'bi kará e kí owụ́ e kacíye mbá ókpó kíye.
30 Zí Yakóbo úku ledre zí Simiyóna e kí Lévị kídí, “'Dí'biógụsé báfí go dongaráze kí 'yị 'bɨ Kanána e kí 'yị 'bɨ Peréze e mịngị́ káṇgá ga ba. 'Yị ga gére née nɨyí go ógụ ídí mbá okó romá. Lúrúsé aka eyezé kpá wá, togụ́ kotrụní royé ógụ útú okó kíma ní, nɨyí úfu máa kí éyị́ ga bɨ 'be 'bɨ amá ní mbá 'dá'ba.”
31 Tí lá zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Nɨ mɨútúásáne zía méngị lárá lémịzé káa zí kára bɨ ndịsị gámá kací ya'dá faa ní?”

35

Yakóbo omụ́lugu roné sɨmɨ Bétele

1 Gɨ do kací ledre née ní, zí Lomo úku ledre zí Yakóbo kídí, “Ómụ́ mu ndéré ndịsịyị́ sɨmɨ Bétele, zíyị ó'bó mbayi íri zí Lomo bɨ kóo 'dodo roné zíyị sɨmɨ bɨ kóo áyí ndịsị ngásá gɨ zí lúnduyị́ Ésawu ní.”
2 Née ní, zí Yakóbo úku ledre zí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ ené e kí 'yị ga bɨ kóo nɨyí kéye ní kídí, “Ụ́cụóyósé lomo 'bɨ 'yị lóṇgó ga bɨ do sịlịse née mbá 'dá'ba,

zíse méngị ondṵ́ bɨ ndɨsị́ óto 'yị́ zía útúásáne kací komo Lomo ní, zíse nda
'dí'bi bɨlámá bongó esé e ésị́ yée rosé.
3 Gɨ ore zíse ógụsé zíze ndéréze sɨmɨ Bétele, kí'dí bɨ mááyí ó'bó mbayi zí
Lomo ní. Lomo bɨ ndɨsị́ úwú ini amá sɨmɨ bɨ mááyí kí mongṵ́ sómṵ́ ledre,
zía ndɨsịné lúrú bi ne kacíma kací kadra mbá ní.”
4 Née ní, zíye í'bí lomo ga gére kí ngo'di ga bɨ ro mbílíye ní mbá zí
Yakóbo. Zí Yakóbo ícióto lomo kí éyị́ mbílí ga gére née sɨmɨ káṇgá cịkị́ sị́
kágá sɨmɨ Sekéme ore.
5 Sɨmɨ bɨ Yakóbo e kí 'yị́ ené e ịnyịní go ndéré ní, zí Lomo ésị́ ngịrị́ sɨmɨ
'yị́ ga bɨ sɨmɨ gara ore ní mbá, káa bɨ nɨyí ndéré lódṵ́ Yakóbo e kí 'yị́ ené e
ke.
6 Zí Yakóbo e kí 'yị́ ga bɨ kóo do kacíne ní ndéréógụyé sɨmɨ bi bɨ kí ịrịné
Lṵ́zụ bɨ ndɨsịní kpá ndólo a Bétele, sɨmɨ káṇgá bɨ Kanána ní.
7 Sɨmɨ Bétele íri, zía ó'bó mbayi zí Lomo do ịfị́ ịrị́ a, Lomo 'bɨ Bétele gɨ
zía Lomo 'dodo kóo roné zía ore sɨmɨ bɨ nɨ ngásáóyó roné gɨ zí lúnduné
ní.
8 Née ní, zí Débura bɨ ngboróogụ Rebéka ní úyuné. Do óto bi zía sị́ ngíti
mongṵ́ kágá kí ịrịné óka sɨmɨ Bétele ore. Zíye ịfị́ ịrị́ bi née Alóni Bakṵ́tụ.*
9 Gɨ do kací bɨ Yakóbo nda'baogụ gɨ sɨmɨ Padána Aráma ní, zí Lomo
'dódo roné zía do í'bí ándá úndru zía.
10 Zí Lomo úku ledre zía kídí, “Ịrịyị́ nɨ yị́ ené tí Yakóbo, tí lá utúasání
lolụ ndólo yịị́ Yakóbo wá, nɨyí nda ndólo yịị́ go Isɨréle.” Née ní zía ịnyịné
ịfị́ ịrị́ doa Isɨréle.
11 Gɨ ore zí Lomo úku ledre zía kídí, “Mááyí Lomo bɨ roko'bụ a ofụ go
ní, mái'bí roko'bụ go zíyị́ ndíki tṵ́'dṵ́ owṵ́ e, zí bulúnduyị́ e étrịyé tṵ́'dṵ́.
Ṛịkị́ sị́ do 'yịma'dí e, kí bi eyé e nɨyí ólṵ́ógụ gɨ sɨmɨyị́, zí ngíti géyị́ ídíye
káa do mɨngburoko ngére e.
12 Káṇgá bɨ kóo mái'bí zí Abarayáma e kí Isáka ní, mái'bí kpá go zíyị́,
mááyí kpá í'bí káṇgá née zí bulúnduyị́ e gɨ do kacíyị́.”
13 Sɨmɨ bɨ Lomo uku ledre née kenée ní, zía ịnyịné ndéréókpóne gɨ do
bi bɨ gáa ndɨsị́ ódro doa zí Yakóbo ní.
14 Gɨ ore, zí Yakóbo ícióto mongṵ́ tutú cị́ 'dága do bi bɨ Lomo odro zía
doa née. Zía ịnyịné 'dí'bi le'yị́ kí sụ'bṵ́ léfe a do tutú née káa do 'dáná éyị́
óto úndru Lomo kíe.
15 Zí Yakóbo ịfị́ ịrị́ bi bɨ Lomo odro zía doa née Bétele.

Ledre gɨ ro umbu Rayéle

16 Née ní, zí Yakóbo e ómṵ́ye gɨ sɨmɨ Bétele gɨ ore, sɨmɨ bɨ nɨyí aka do
mɨsi'di gbála gɨ sɨmɨ Efaráta ní, zí sịndị́ kadra útúásáne gɨ ro zí Rayéle
áráne. Zí owṵ́ nda tónóne ówoné sɨmɨ a bɨsinyíne kíngaya.
17 Gɨ zía bɨ mɨárá Rayéle 'do'do kóo wo go kíngaya ní, zí kára bɨ ndɨsị́
sáká wo gɨ ro zía áráne ní úku ledre zía kídí, “Ndá éré ngịrị́ wá, áyí árá
ngíti owṵ́ 'bɨ eyị́ owṵ́o'do.”
18 Sɨmɨ bɨ Rayéle nɨ nda go gbóo gɨ ro úyu ní, zía ịnyịné ịfị́ ịrị́ wotịne
née Benóni.† Zí Yakóbo ịfị́ 'bɨ ené Benzemúna.‡

---

* **35:8 35:8** Alóni Bakṵ́tụ: Ini ledre gɨ sɨmɨ Alóni Bakṵ́tụ nɨ kídí kágá bɨ do ndɨsị́ íni ini sị́ a ní.
† **35:18 35:18** Benóni: Ini ledre gɨ sɨmɨ Benóni owṵ́ ba oto máa go zíma 'dó'dóma kíngaya. ‡ **35:18 35:18** Benzemúna: Ini ledre gɨ sɨmɨ Benzemúna owṵ́ bɨ kí roko'bụné bɨ ogụ sáká máa ní.

19 Née ní zí Rayéle úyuné do ícióto wo do mɨsi'di kí ndéréye sɨmɨ Efaráta
bɨ ndoloní kpá Beteléme ní.
20 Zí Yakóbo 'dí'bi mongụ́ tutú ícióto a do bi zí Rayéle. Tutú máa née gị
sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ karaba ba mɨéké ledre nɨ roa kídí bi zí Rayéle.
21 Gɨ do kací née, zí Isɨréle ómụ́ne ndéré lágá kụ́tụ́ ndịsịné sɨmɨ a sogo
bi bɨ kí ịrịné Mịgịdéle Edára.
22 Sɨmɨ bɨ Isɨréle nɨ mɨndịsịné sɨmɨ ịrịgbére née ore ní, zí Rụ́bene ịnyịné
ndéréne ndịsịné kí me'be 'bụné káa do kára bɨ kí ịrịné Bíla ní. Zí 'bụ a
Isɨréle úwú ledre née.
Wotị Yakóbo e nɨyí kóo mbá sokó doa gbre.
23 Wotịga máa yée ga bɨ gɨ sɨmɨ Léya ní nɨyí,
Rụ́bene bɨ nɨ ne owụ́ndíká 'bɨ Yakóbo,
Simiyóna, Lévị, Zụ́da, Isakára nda kí Zebụlụ́na.
24 Wotịga máa yée ga bɨ gɨ sɨmɨ Rayéle ní nɨyí 'bɨ eyé,
Yoséfa e kí Benzemúna.
25 Yée máa yée ga bɨ gɨ sɨmɨ owụ́kára bɨ 'yị 'bɨ moko 'bɨ Rayéle bɨ kí ịrịné
Bíla ní nɨyí 'bɨ eyé,
Dána e kí Nafatáli.
26 Yée ga bɨ 'bɨ eyé gɨ sɨmɨ owụ́kára bɨ 'yị 'bɨ moko 'bɨ Léya bɨ kí ịrịné Zílifa
ní nɨyí 'bɨ eyé,
Gáda e kí Aséra.
Ga gére née ịrị wotị Yakóbo ga bɨ ndikiní yée zía sɨmɨ Padána Aráma
ní.
27 Zí Yakóbo ndéréne lúrú 'bụné Isáka sɨmɨ Mamaré gbóo kí Kiríta Arába
bɨ ndịsịní ndólo a Éborono ní, kí'dí bɨ kóo Abarayáma e kí Isáka ndịsịní
ndísị ní.
28 Isáka mengị kóo mbá sɨmɨbi míya kị́é'do doa cị eso (180).
29 Uyu nda kóo sɨmɨ bɨ nɨ nda goó ngokoné kíngaya ní. Zí wotịga ga bɨ
Ésawu e kí Yakóbo ní óto wo.

36

Ledre gɨ ro Ésawu kí bulúnduné e

1 Ba ledre gɨ ro bulúndu Ésawu ga bɨ ndịsịní ndólo yée Edómo e ní.
2 Ésawu ofụ́ kóo kára gɨ sɨmɨ nyị́ 'yị 'bɨ Kanána e. Ịrị me'bea bɨ nyị́ 'yị
ga bɨ Éte e ní nɨ Áda nɨ nyị́ Éloni. Me'bea máa wo bɨ 'bɨ ené nyị́ 'yị 'bɨ
Ịvịta ní ịrị a 'bɨ ené Olibáma nyị́ Ána bulúndu Zibóna,
3 me'bea máa wo bɨ Basimáta ní, nɨ nyị́ Isɨméle lémị Nebayóta.
4 Me'be Ésawu e ota mbá 'yị ndíki owụ́ e. Me'bea bɨ Áda ní ndiki 'bɨ ené
Elifáza, zí Basimáta ndíki 'bɨ ené Ruwéle,
5 zí Olibáma nda ndíki 'bɨ ené Zéwụsa e kí Zaláma nda kí Kóra. Ga gére
née ịrị wotị Ésawu ga bɨ ndikiní yée zía sɨmɨ Kanána ní.
6 Gɨ ore, zí Ésawu 'dí'bi me'bené e, wotịne e, nyịne e, kí 'yị ga bɨ gɨ do
kacíne ní, bangá ené e kí ngíti géyị éyị 'bɨ 'be 'bɨ ené e bɨ ndiki yée sɨmɨ
Kanána ní mbá do ómụ́ne ndéré ndịsịné gbála gɨ do bi bɨ Yakóbo nɨ doa
ní.
7 Omụ́ kóo gɨ zía bi bɨ ndịsịní ndísị doa kí Yakóbo e ní, eye lolụ kóo gɨ
royé gbrengárá wá. Bangá eyé e etrịní nda kóo go kíngaya.

8 Née ní zí Ésawu bɨ ndịsịní kpá ndólo wo Edómo ní ómụ́ne ndéré
ndịsịné sɨmɨ káṇgá bɨ do bi ekịekị́ bɨ sɨmɨ Seyíra ní.
9 Ba ledre gɨ ro Ésawu bulúndu 'yị ga bɨ ndịsịní ndólo yée Edómo e bɨ
sɨmɨ káṇgá bɨ do bi ekịekị́ sɨmɨ Seyíra ní.
10 Ga ba ní ịrị wotị́ Ésawu e. Ésawu e ndikiní Elifáza kí me'bené bɨ Áda
ní, zí me'bea bɨ Basimáta ní ndíki 'bɨ ené Ruwéle.
11 Wotị́ Elifáza ga bɨ ndíki yée ní nɨyí Temána e, Ómara e, Zéfo e,
Gatáma e, nda kí Kenáza.
12 Zí Ésawu e kpá ndíki ngíti owụ́ kí ịrịné Elifáza bɨ nɨ 'bụ Amaléka kí
'berịné bɨ Timáni ní. Ga gére née ịrị bulúndu Ésawu e bɨ gɨ sɨmɨ me'bea
bɨ Áda ní.
13 Wotị́ Ésawu bɨ ndikiní wo kí Basimáta kí ịrịné Ruwéle ní, ndiki 'bɨ
ené Náta e, Zéra e, Sáma e nda kí Miza. Ga gére née ịrị bulúndu Ésawu
ga bɨ gɨ sɨmɨ me'bea bɨ Basimáta ní.
14 Wotị́ Ésawu máa yée ga bɨ Olibáma nyị́ Ána bulúndu Zibóna ndiki
yée ní, nɨyí 'bɨ eyé Zéwụsa e, Zaláma e nda kí Kóra.
15 Ga gére née kóo sị́ do ga bɨ gɨ dongará bulúndu Ésawu e ní. Elifáza
bɨ owụ́ndíká 'bɨ Ésawu ní, nɨ ne 'yị bɨ ndikiogụ mɨngburoko sị́ do ga bɨ kí
ịrịyé Temána e, Ómara e, Zéfo e, Kenáza e,
16 Kóra e, Gatáma e kí Amaléka e ní. Née kóo mbá sị́ do bɨ Elifáza ndiki
yée sɨmɨ Edómo ní. Nɨyí bulúndu Ésawu bɨ tetéye nɨ Áda ní.
17 Bulúndu Ésawu ga bɨ gɨ sɨmɨ wotị́ a bɨ Ruwéle ní, nɨyí 'bɨ eyé sị́ do
ga bɨ kí ịrịyé Náta e, Zéra e, Sáma e kí Miza e ní. Sị́ do máa ga gére née
Ruwéle ndikiogụ yée ne sɨmɨ Edómo. Nɨyí bulúndu Ésawu bɨ tetéye nɨ
Basimáta ní.
18 Wotị́ Ésawu bɨ ndiki wo kí me'bené bɨ Olibáma ní, ndikiogụ 'bɨ ené sị́
do ga bɨ kí ịrịyé Zéwụsa e, Zaláma e kí Kóra e ní. Ga gére née sị́ do ga bɨ
gɨ sɨmɨ me'be Ésawu bɨ Olibáma nyị́ Ána ní.
19 Ga gére née ịrị bulúndu Ésawu bɨ ndịsịní ndólo yée Edómo ní. Nɨyí
kóo mbá mɨngburoko sị́ do gɨ sɨmɨ kúfú yée née.
20 Ga ba ịrị wotị́ Seyíra* 'yị 'bɨ Órị bɨ nɨyí ye mɨzefị 'yị ga bɨ kóo ndịsịní
ndịsị sɨmɨ Edómo ore 'desị́ ní. Ịrịyé nɨ, Lotána, Sụbụ́la, Zibóna, Ána,
21 Disóna, Ezére e nda kí Disána. Wotị́ Seyíra ga gére née nɨyí kóo ye sị́
do 'yị 'bɨ Órị e.
22 Wotị́ Seyíra bɨ kí ịrịné Lotána ndiki 'bɨ ené kóo Órị e kí Omámu.
Timáni nɨ 'bɨ ené lémị Lotána.
23 Wotịa máa wo bɨ kí ịrịné Sụbụ́la ní, ndikiogụ 'bɨ ené kóo Alavána,
Manáta, Ebála, Séfo e nda kí Onáma.
24 Ngíti wotị́ Seyíra bɨ kí ịrịné Zibóna ní, ndiki 'bɨ ené Ayá e kí Ána. Ána
utúogụ kóo do ngbụru bɨ iní a ịrị́ mɨịrị́ sɨmɨ bɨ ndịsị ndéré kí dongí ga bɨ
'bɨ 'bụné sɨmɨ súwú ánu éyị́ ní.
25 Wotị́ Seyíra máa wo bɨ kí ịrịné Ána ní, ndiki kóo Disóna e kí Olibáma.
26 Wotị́ Seyíra máa wo bɨ kí ịrịné Disóna ní, ndiki kóo Emadána,
Esebána, Isarána nda kí Keráni.

---

* **36:20 36:20** Seyíra: Ịfịní kóo ịrị mongụ́ 'yị Seyíra do káṇgá bɨ do bi ekịekị́ ní. Nda gɨ 'dá'ba zí bulúndu Ésawu e nda ịfị ịrị bi máa née Edómo.

27 Zí wotị́a bɨ Ezére ní, ndiki 'bɨ ené Bilána, Zavána e kí Akána.
28 Wotị́ Seyíra máa wo bɨ kí ịrịné Disána ní, ndiki Úza e kí Arána.
29 Ga gére née sị́ do 'yị ga bɨ 'bɨ Órị e ní, Lotána, Sụbụ́la, Zibóna nda kí
Ána,
30 Disóna, Ezére e kí Disána. Wotị́ Seyíra ga gére née nɨyí kóo ye ngére
kací sị́ doyé ga gére née sɨmɨ káṇgá 'bɨ Seyíra ore.

Mɨngburoko ngére ga bɨ 'bɨ Edómo

31 Ba ịrị mɨngburoko ngére ga bɨ kóo 'di'biní bi do ndị́sịyé do kúfú 'yị ga
bɨ 'bɨ Edómo ní mbá 'dá'dá gɨ zí mɨngburoko ngére ga bɨ 'bɨ Isɨréle ní.
32 Mɨzefị mongụ́ ngére 'bɨ Edómo bɨ 'yị e otoní wo ní, nɨ Béla wotị́ Biyóra
bɨ mongụ́ gara ené nɨ gara bɨ kí ịrịné Dinába ní.
33 Sɨmɨ bɨ Béla uyu ní, zí Zobába wotị́ Zéra 'yị 'bɨ Buzóra 'dí'bi bi kací a
káa do mongụ́ ngére.
34 Sɨmɨ bɨ Zobába uyu ní, zí Usáma bɨ gɨ sɨmɨ káṇgá 'bɨ 'yị 'bɨ Temána ní
'dí'bi bi kací a káa do mongụ́ ngére.
35 Sɨmɨ bɨ Usáma uyu ní, zí Adáda wotị́ Bedáda 'yị 'bɨ Avíti 'dí'bi bi kací a
káa do mongụ́ ngére. Adáda mengịní kóo okó kí Mịdịyáni e sɨmɨ káṇgá
'bɨ Muwába zía rómo komoyé cụ́.
36 Sɨmɨ bɨ Adáda uyu ní, zí Samála 'yị 'bɨ Masaréka 'dí'bi bi kací a káa
do mongụ́ ngére.
37 Sɨmɨ bɨ Samála uyu ní, zí Sáwụla 'yị 'bɨ Rebóta gbóo kí ngbụ̀ru bɨ
Efaráta ní 'dí'bi bi kací a káa do mongụ́ ngére.
38 Sɨmɨ bɨ Sáwụla uyu ní, zí Balanána wotị́ Akóbo 'dí'bi bi kací a káa do
mongụ́ ngére.
39 Sɨmɨ bɨ Balanána wotị́ Akóbo uyu ní, zí Adára 'yị 'bɨ gara bɨ Péwu ní
'dí'bi bi kací a káa do mongụ́ ngére. Ịrị me'bea kóo Metabéle nyị́ Matírida
bɨ kí ịrị nyị́ne Mezába ní.
40 Ba ịrị kúfú 'yị ga bɨ Ésawu ndiki ogụ yée ní. Ịrịyé nɨ Timína e, Aláva e,
Yetéte e,
41 Olibáma, Éla, Pinóna,
42 Kenáza, Temána, Mibizára,
43 Magadiyéle e kí Yiráma. Ga gére née mbá ịrị sị́ do 'yị ga bɨ kóo nɨyí
mɨngburoko sị́ do sɨmɨ Edómo ní. Ịfịní ịrị ga gére née kací káṇgá bɨ ndị́sịní
ndị́sị sɨmɨyé ní.

Ésawu ndiki ogụ sị́ do 'yị 'bɨ Edómo e mbá ne.

37

Yoséfa 'du'duru

1 Yakóbo nderé ndị́sị kóo sɨmɨ káṇgá bɨ Kanána kí'dí bɨ kóo 'bụa ndị́sịní
ní.
2 Ba ledre gɨ ro Yakóbo.

Sɨmɨ bɨ Yoséfa nɨ kóo go owụ́phɨrangá sɨmɨbi ené nɨ go sokó doa ịnyị doa
gbre ní, zíye kóo ndị́sịyé kí mɨngburoko lúnduné e ndị́sị 'bá'bá bangá 'bɨ
'bụyé. Lúnduga ga gére née kóo wotị́ me'be 'bụyé ga bɨ Bíla e kí Zílifa ní.
Zí Yoséfa ógụné lị́kpị́ bɨsinyí ledre ga bɨ ndị́sịní méngị royé íri ní mbá zí
'bụyé.

3 Yakóbo otoofụ kóo yị́ ené 'bú Yoséfa go rómo do ngíti géyị wotị́ne e
mbá, gɨ zía ndikiní kóo Yoséfa zía sɨmɨ bɨ nɨ kóo go ngokoné ní. Zía 'dí'bi
bongó bɨ kí bɨlámá tífíne ní í'bí a zí Yoséfa ndị́sị́ ésị a.
4 Sɨmɨ bɨ lúnduga owoní kídí 'bụyé oto 'bú Yoséfa go rómo doyé mbá ní,
zí 'bú Yoséfa nzúlúne doyé, zíye óto bɨsinyí mɨmbé'deyé roa, odroní lolụ
bɨlámá ódro zía wá.
5 Sɨmɨ ngíti ndụlụ zí Yoséfa 'dú'duru, sɨmɨ bɨ lịkpị́ 'duru née zí lúnduné e
ní, zí 'búa nzúlú tátá roné doyé nda 'dá'dá.
6 Zía úku ledre zíye kídí, “Úwúsé aka 'duru bɨ má'dúru ba.
7 Má'dú'duru, azé ndị́sị́ ódó kére yáká. 'Diya káa ní zí kụ́rụ'bụ kére bɨ
máódó ní ịnyịógụné tóroné cị́ 'dága, zí kụ́rụ'bụ kére esé e yóko royé gbaá
dongá kụ́rụ'bụ kére amá zíye ótụ́ doyé zía bɨ.”
8 Zí lúnduga úku ledre zía kídí, “Sɨmɨ sómụ́ ledre eyị́ ní íli ídí káa do
mongụ́ ngére zí roko'bụyị́ ídíne dozé?” Zí 'bú Yoséfa nzúlúne doyé kíngaya
gɨ zí 'duru bɨ 'duru kí ledre bɨ uku wo ní.
9 Gɨ ore zí Yoséfa kpá 'dúru ngíti 'duru, zía úku ledre zí lúnduné e kídí,
“Má'dúru kpá ngíti 'duru go. 'Duru máa wo ba nɨ 'bɨ ené, zí kadra e kí éfé
nda kele e sokó doa kị́é'do ndị́sị́yé útúógụyé bi zíma.”
10 Sɨmɨ bɨ lịkpị́ 'duru née zí 'bụné kpá zí lúnduné e ní, zí 'bụa úku ledre
zía o'bụóbụ kídí, “'Duru máa bɨ 'dúru née lárá 'duru 'di? Sómụ́ 'bɨ eyị́ yá
mbágáyị́ kíma kí lúnduyị́ e azé ógụ ótụ́ dozé bi do káṇgá kó'dụ́yị́?”
11 Zí lúndu Yoséfa e óto ledre née sɨmɨyé roa, tí lá 'bụa bandá kóo ledre
née sɨmɨ sómụ́ ledre ené.

Lúndu Yoséfa e ugúoyóní wo zí 'yị́ 'bɨ Ízibiti

12 Kadra kị́é'do zí lúndu Yoséfa e 'dí'bi bangá 'bɨ 'bụyé ndéré kíye do bi
éyị́ mɨánu gbóo kí Sekéme,
13 zí Isɨréle úku ledre zí Yoséfa kídí, “Káa zí bɨ owo bú, lúnduyị́ e ndereni
go kí bangá e do bi éyị́ mɨánu gbóo kí Sekéme ní, ógụ mu, máili kása yị́ị́
zíye íri.”
Zí Yoséfa úkulúgu ledre zía kídí, “Bɨlámáne.”
14 Née ní zí 'bụa úku ledre zía kídí, “Ndéré mu lúrú lúnduyị́ e kí bangá
ga gére née togụ́ nɨyí mbá bɨlámáye yá zíyị́ ndá'baógụyị́ kí ledreyé zíma.”
Zía kásaókpó wo gɨ do bi bɨ ndị́sị́ní doa sɨmɨ 'bululu Éborono ní ndéré
lúrú lúnduné e.
Sɨmɨ bɨ Yoséfa ogụ sɨmɨ Sekéme ní,
15 zí ngíti o'do ndíki wo kí gámá ló'bó roné sɨmɨ káṇgá née ore, zía
ndú'yú Yoséfa kídí, “Ndị́sị́ gámásó'do 'di?”
16 Zí Yoséfa úkulúgu ledre zía kídí, “Mándị́sị́ gámásó'do lúndumá e.
Útúásá go 'dódo bi bɨ bangá eyé e ndị́sị́ní ánu éyị́ doa ní zíma?”
17 Zí o'do née úkulúgu ledre zía kídí, “Omụ́ní yị́ eyé gɨ ona go. Máúwú
ledre gɨ tarayé kídí, ‘Nderézé mu sɨmɨ Dotána.’ ”
Née ní zí Yoséfa ndéréne lódụ́ kací lúnduné e, zía ndéré ndíki yée gbóo
kí Dotána.
18 Zí lúnduga lúrúndíki wo gɨ gbála, 'dá'dá gɨ zía kí ógụné zíye, zíye
ndómo tarayé gɨ ro zíye úfuóyó wo.
19 Zíye úku ledre dengbị́ye kídí, “'Yị́ 'duru ba nɨ gɨ 'dáa go ógụ.

20 Ogụ gɨrí mu, zíze úfu wo zíze ónzóóto umbu a sɨmɨ ngúru kụrú gu 'dawú ga ba. Zíze úku a kídí bangá sinyí 'di'bi wo go, ánuónzó wo go. Zíze aka ówo éyị́ bɨ nɨ ólụ́ógụ gɨ sɨmɨ 'duru ené máa née ní ní.”
21 Sɨmɨ bɨ Rụ́bene uwú ledre née kenée ní, zía sómụ́ só'do mɨsi'di bɨ née nɨ yómo Yoséfa doa gɨ zíye ní. Zía úku ledre zíye kídí, “Ndazé úfu wo wá.
22 Ndazé 'dí'biógụ sáma a kpá wá. 'Di'bizé lá wo zíze ụ́cụ wo sɨmɨ kụrú gu 'dawú ga ba sɨmɨ súwú ona, tí lá ndazé méngị bɨsinyí ledre kíe wá.” Rụ́bene uku kóo ledre née kenée gɨ ro yómo wo gɨ zíye gɨ ro zíne 'dí'bi wo ndá'ba kíe zí 'bụné.
23 Née ní, sɨmɨ bɨ Yoséfa ogụ ndiki lúnduné e ní, zíye útú 'dí'bi wo í'diógụ bɨlámá bongó ené bɨ kí bɨlámá tífíne ní gɨ roa 'dá'ba,
24 zíye 'dí'bi wo ndéré kíe ụ́cụ wo sɨmɨ kụrú gu 'dawú. Sɨmɨ sịndị́ kadra née iní ndaá kóo sɨmɨ gu 'dawú née wá.
25 Sɨmɨ bɨ nda'baluguní royé go ndị́sịyé bi ánu éyị́ ní, zíye lúrúndíki 'yị ga bɨ kí sị́ doyé Isɨméle e ní kí óguyé gɨ sɨmɨ Gịlịdị. Ịmbị́ní kóo kágá ga bɨ kí bɨlámá ndonyoyé kí ngíti géyị bɨlámá éyị́ mɨndonyo e do gémele eyé ndéré kíe úgúóyó yée sɨmɨ Ízibiti.
26 Zí Zụ́da úku ledre zí lúnduné e kídí, “Togụ́ ufuzé lúnduzé zíze ótoécị ledre umbu a ní, éyị́ bɨ azé ówo a gɨ sɨmɨ a ní 'di?
27 Togụ́ lá máa yá, idízé úgúóyó wo zí 'yị 'bɨ Isɨméle e gɨ zí wo bɨ azé méngị bɨsinyí ledre kíe ní. Ówosé bú, nɨ lúnduzé, mbigí sanáze kpá sámazé.” Zí lúnduga ṇgúṇgu a.
28 Née ní sɨmɨ bɨ 'yị 'bɨ Isɨméle ga bɨ gɨ sɨmɨ Mịdịyáni ogụní ní, zí lúndu Yoséfa e lálaógụ wo gɨ sɨmɨ gu 'dawú do úgúóyó wo kí komo késị́ cị́ kéṛí a zí 'yị 'bɨ Isɨméle ga gére née, zíye 'dí'bi wo ókpó kíe sɨmɨ Ízibiti.
29 Sɨmɨ bɨ Rụ́bene nda'balugu roné do gu 'dawú íri ní, nɨ lúrú bi káa ní Yoséfa ndaá lolụ wá, zía lófo bongó gɨ roné gɨ zí sɨmɨkesị́.
30 Zía ndá'balúgu roné úku ledre zí lúnduné e kídí, “Owụ́ ba ndaá 'bɨ ené lolụ íri wá. Mááyí méngị goó 'di?”
31 Gɨ do kací née ní, zíye óṇgoónzó ína do 'dí'bi bɨlámá bongó bɨ kí tífíne kací Yoséfa née ní ló'dó a sɨmɨ sáma ína née.
32 Zíye 'dí'bi bongó née ndá'ba kíe zí 'bụyé. Zíye úku ledre kídí, “Owozé bongó ba bi. Lúrú yéme aka za kpó kpó kpó née ndaá bongó 'bɨ wotị́yị wá?”
33 Zía ówo bongó née tí kóró zía úku ledre kídí, “Ba tí bongó 'bɨ wotị́ma. Bangá sinyí ufu wo go do ánuónzó a. Ma'díi lófo bayi Yoséfa go kụ́ṛị́ kụ́ṛị́.”
34 Gɨ ore zí Yakóbo lófo bongó bɨ roné ní za mbá 'dá'ba, do 'dí'bi nzenze bongó ési a roné íni wotị́ne kíe kí tụ́'dụ́ sị́lị́ e.
35 Zí wotị́ga kí nyíga óguyé mbá zía gɨ ro ịdrị mɨmbé'dea, tí lá zía ásiné ili ené do ịdrị mɨmbé'dené wá. Zía úkulúgu ledre zíye kídí, “Mááyí íni wotị́ma née gị sɨmɨ bɨ mááyí úyu zíma ólụ́ma sɨmɨ káṇgá ní.” Née ní zí Yakóbo ndị́sịné íni wotị́ne née tí kenée.
36 Sɨmɨ ledre née ní, zí 'yị 'bɨ Mịdịyáni ga gére née úgúóyó Yoséfa sɨmɨ Ízibiti ore zí Potifá manda 'dá'dá 'bɨ 'yị 'bɨ moko e 'be 'bɨ mongụ́ ngére.

38

Zụ́da e kí Tamára

1 Sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née ní, zí Zụ́da ómụ́ne ótoómo lúnduné e
ndéré ndịsịné sɨmɨ gara bɨ Adulúma ní cigí 'be 'bɨ o'do bɨ kí ịrịné Íra ní.
2 Sɨmɨ bɨ nɨ íri ní, zí Zụ́da ówo owụ́kára nyị́ ngíti o'do kí ịrịné Súwa gɨ
sɨmɨ nyị́ Kanána e. Zía ófụ́ wo zíye ndịsịyé kéne,
3 zí owụ́kára née ídíne kí sɨmɨné do ndíkiógụ owụ́o'do do ịfị́ ịrịa Éra.
4 Zí kára née kpá ídíne kí sɨmɨné zía ndíki owụ́o'do do ịfị́ ịrịa Onána.
5 Zía kpá ndíki ngíti owụ́o'do do ịfị́ ịrịa Séla. Arání kóo wo sɨmɨ bɨ Yụ́da e
nɨyí sɨmɨ gara bɨ Kezíbi ní.
6 Sɨmɨ bɨ Éra owụ́ndíká 'bɨ Zụ́da ngboró ógụ go káa do ya'dá 'yị ní, zí
Zụ́da ófụ́ kára zía kí ịrịné Tamára.
7 Tí lá Éra, owụ́ndíká 'bɨ Zụ́da nɨ yị́ ené bɨsinyí 'yị do komo Lomo. Née
ní zí Ngére Lomo úfu wo.
8 Gɨ ore zí Zụ́da úku ledre zí Onána, "'Dí'bi lụ́mụ́yị́ née zíyị́ ndịsịyị́ kíe
káa do kára zíse ndíki owụ́ e kéne sɨmɨ lafa 'bɨ lúnduyị́."
9 Tí lá Onána owo bú kídí owụ́ ga bɨ yée nɨyí ndíki yée kéne ní ndaní
eyé owụ́ 'bɨ ené wá. Sɨmɨ bɨ nɨ go ndịsị́ kí kára umbu bɨ kací lúnduné née
ní, zía ndịsị́ ndé'yị́ ené bi káa bɨ née nɨ óto owụ́ sɨmɨ a zía ndíki a sɨmɨ lafa
'bɨ lúnduné.
10 Ledre bɨ kóo ndịsị́ méngị́ a née nɨ kóo mongụ́ bɨsinyí ledre do komo
Ngére Lomo. Zí Lomo kpá úfuóyó wo.
11 Gɨ ore zí Zụ́da úku ledre zí Tamára kára 'bɨ owụ́ 'bɨ ené kídí, "Ndá'ba
aka mu ndịsị́ káa do kára umbu 'be 'bɨ 'bụyị́ gị́ togụ́ Séla ngboró ogụ go
káa do ya'dá 'yị́." Somụ́ 'bɨ ené ya, "Séla nɨ go kpá ógụ úyu cé káa zí 'bɨ
lúnduné e ní." Née ní zí Tamára ndá'balúgu roné 'be 'bụné.
12 Gɨ do kací tụ́'dụ́ sɨmɨbi e zí me'be Zụ́da nyị́ Súwa úyuné. Sɨmɨ bɨ Zụ́da
ini me'bené, lerị́ ụkụ́ nda gɨ roa go ní, zíye ịnyịyé ndéréye sɨmɨ Timána
kí ezegámá Íra 'yị 'bɨ Adulúma zí ya'dá ga bɨ kóo ndịsịní ólo kálá kábịṛịkị́
ené e ní.
13 Sɨmɨ bɨ ukuní ledre zí Tamára kídí, "Tetéyị́ ya'dá 'yị ịnyị́ go gɨ ro ndéré
sɨmɨ Timána ólo kálá kábịṛịkị́ ené e ní,"
14 zía í'dióyó bongó bɨ ndịsị́ ési a 'bɨ kára umbu ní gɨ roné 'dá'ba. Zía
'dí'bi bɨlámá mbílí bongó ló'bụ a roné, doné e kí sɨmɨ komoné mbá gɨ ro
zíne ídíne kpị́. Zía ndéré ndịsịné tara mɨsi'di bɨ ndịsị́ ólụ́ sɨmɨ Enayíma do
mɨsi'di bɨ ndịsị́ ndéré sɨmɨ Timána ní. Owoyeme bú bɨlámáne kídí, abú bɨ
Séla ngboró ogụ go káa do ya'dá 'yị ní, iliní eyé í'bí née zía káa do me'bea
wá.
15 Sɨmɨ bɨ Zụ́da lurúndiki wo ní, zía sómụ́ a kídí née kára bɨ ndịsị́ gámá
kací ya'dá e faa ní, gɨ zía lo'bụ'dụtụ sɨmɨ komoné go.
16 Owo ené bɨ kídí née kára 'bɨ owụ́ 'bɨ ené ní wá. Zía ndéréne zía
dogbọrụ mɨsi'di íri do úku ledre zía kídí, "Ógụ mu zíze ndịsịzé kéyị́ káa
kára kí o'do."
Zí Tamára ndú'yú wo kídí, "Áyí í'bí zíma 'di gɨ ro zíze ndịsị́ kéyị́?"
17 Zí Zụ́da úkulúgu ledre zía kídí, "Mááyí kása owụ́ ína gɨ dongará ína
amá e zíyị́."
Zí Tamára ndú'yú wo kídí, "Útúásá go ótoómo éyị́ zíma ona bɨ zía
'dódo a kídí ma'díi áyí kása ína ní?"
18 Zía úkulúgu ledre zí Tamára kídí, "Éyị́ bɨ íli zíma í'bí a zíyị́ ní 'di?"

Zí Tamára úkulúgu ledre zía kídí, “Ngo'di bɨ ro sịlịyị kí nyari bɨ goyị́ née kpá kí ngbángbá bɨ do sịlịyị́ née.” Zía ịnyịné í'bí éyị ga gére née zía, zíye ndịsịyé kéne. Zía geré óto owụ́ sɨmɨ a.

19 Zí Tamára ndá'bané 'be, zía í'díógụ bɨlámá mbílí bongó bɨ lo'bụ roné ní do ésịlúgu bongó 'bɨ kará umbu e roné.

20 Sɨmɨ sịndị́ kadra máa née ní, zí Zụ́da kása owụ́ ína do sịlị́ ezegámáne bɨ 'yị 'bɨ Adulúma zía ndéré kíe zí kára née gɨ ro zía 'dí'bilúgu éyị́ ené ga bɨ zía íri ní, tí lá ogụndiki ené wo do biné née wá.

21 Zía ndú'yú 'yị ga bɨ ndịsịní ndịsị ore ní kídí, “Kára bɨ tara mɨsi'di bɨ ndịsị ólụ́ sɨmɨ Enayíma ona bɨ ndịsị gámá kací ya'dá e faa* ba nɨ 'da?”

Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Kára ndaá 'bɨ ené ona bɨ ndịsị gámá kací ya'dá e faa ní wá.”

22 Née ní zía ndá'balúgu roné úku a zí Zụ́da kídí, “Máówo amá wo wá. 'Yị ga bɨ ndịsịní ndịsị ore ní ukuní yaá, ‘Kára ndaá 'bɨ ené kú ore bɨ ndịsị gámá kací ya'dá e faa ní wá.’ ”

23 Zí Zụ́da úku ledre kídí, “Éyị́ ga gére née idí mu zía, káa bɨ azé ídí káa zí éyị́ kugú 'bɨ 'yị e. També mákása tí owụ́ ína go zía, tí lá bɨ ngárá ndíki wo wá ní.”

24 Gɨ do kací éfé ota zí ngíti 'yị úku ledre zí Zụ́da kídí, “Tamára kára 'bɨ owụ́ 'bɨ eyị́ luyú ledre go ndịsị gámáne kací ya'dá e faa, gɨ zí kéyị́ née ní nɨ go kí owụ́ sɨmɨné.”

Sɨmɨ bɨ Yụ́da uwú ledre née ní, zía úku ledre kídí, “Idíní 'dí'bi Tamára do ónzó a ku pho'dụ zía áṛáónzó roné 'dá'ba.”

25 Sɨmɨ bɨ 'di'biní wo go ndéré kíe ní, zía kákasa zí teténe ya'dá 'yị. Zía úku ledre kídí, “Owụ́ bɨ sɨmɨmá ba mịngị́ éyị́ ga ba oto ne. Lúrú aka ngo'di, nyari kí ngbángbá ga ba, ówo mịngị́ a bú?”

26 Zụ́da áyí lúrú bi káa ní, gbó ro éyị́ ené e, zía úku ledre kídí, “Ledre ené nɨ ma'díi, málúyú ledre máa gɨ zía máí'bí amá Tamára zí wotịma Séla wá.” Gɨ do kací ledre née ní ndịsịní lolụ kéne káa do kára kí o'do wá.

27 Sɨmɨ bɨ sịndị́ kadra utúasá go gɨ ro zía áráne ní, zía áráógụ owụ́ tonọgo e mbá ya'dá e.

28 Sɨmɨ bɨ nɨ árá ní, zí ngúruyé ésịógụ sịlịne sága zí kára bɨ ndịsị árá do sịlị́ a née 'dí'bi bɨkesị́ ká'dá bongó ódó a ro sịlịa. Zí kára née úku ledre kídí, “Wo ba aráụtụne.”

29 Tí lá sɨmɨ bɨ lalalugu sịlịne ní, zí lúndua geré ólụ́ógụ ené. Zí kára née úku ledre kídí, “Née ní go mɨsi'di bɨ 'déwe phụ́trụ zíyị́ áráyị́ doa ní.” Nda née ní do ịfị́ ịrịa Peréze.†

30 Zí lúndua bɨ odóní bɨkesị́ ká'dá bongó ro sịlịa áráne do ịfị́ ịrịa Zéra.‡

39

Yoséfa asi gɨ zí me'be Potifá

1 Sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née nderéokpóní kí Yoséfa go sɨmɨ Ízibiti. Zí Potifá ngúru mongụ́ 'yị bɨ do 'yị óndó bi ga bɨ 'be 'bɨ mongụ́ ngére ní, úgú wo gɨ zí 'yị 'bɨ Isɨméle ga gére née do ndá'bané kíe 'be.

---

* **38:21 38:21** Kára bɨ ndịsị gámá kací ya'dá e faa ní: Kací ondụ́ 'bɨ 'yị 'bɨ Kanána e, nɨ mɨútúásáne zí kára umbu zía ndịsịné kí tụ́'dụ́ ya'dá e gɨ ro zía ndíki owụ́ e sɨmɨ lafa 'bɨ ya'dá 'bɨ ené bɨ uyu ní.

† **38:29 38:29** Peréze: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, “'déwe phụ́trụ.”

‡ **38:30 38:30** Zéra: Ini ledre gɨ sɨmɨ ịrị bɨ Zéra ba kídí bɨkesịne.

2 Ngére Lomo nɨ kóo kɨ́ Yoséfa zía óto wo zɨ́ moko ené ídíne bɨlámáne
kíngaya sɨmɨ mɨndịsị a bɨ 'be 'bɨ mongụ́ 'yị ené bɨ 'yị 'bɨ Ízibiti ní.
3 Sɨmɨ bɨ mongụ́ 'yị ené bɨ 'yị 'bɨ Ízibiti owo yaá Ngére Lomo nɨ kɨ́ Yoséfa,
i'bí roko'bụ zía ne zɨ́ moko ené ndịsị ndéréne mbá bɨlámáne ní,
4 zɨ́ ledre 'bɨ Yoséfa émené komo Potifá kíngaya zía gélé Yoséfa káa do
bɨlámá 'yị 'bɨ moko ené. Zɨ́ Potifá óto Yoséfa káa do 'yị lúrú bi kací 'be 'bɨ
ené, zía kpá ótoómo éyị́ sịlịne e mbá zɨ́ Yoséfa ndịsị lúrú bi kací a ne.
5 Gɨ sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ oto Yoséfa káa do 'yị lúrú bi kací 'be 'bɨ ené, kpá
kɨ́ éyị́ sịlịne e mbá ní, zɨ́ Ngére Lomo í'bí úndru sɨmɨ éyị́ ga bɨ 'yị 'bɨ Ízibiti
ní gɨ zɨ́ Yoséfa. Lomo i'bí kóo úndru sɨmɨ éyị́ ga bɨ 'bɨ Potifá ní mbá. Éyị́
máa yée ga bɨ 'be kɨ́ yée ga bɨ yáká ní.
6 Née ní zía ótoómo Yoséfa ndịsịné lúrú bi kací éyị́ ené e mbá ne. Potifá
somụ́ ené lolụ ledre éyị́ ga gére née wá, nda lá dụụ́ ledre éyị́ bɨ gɨ ro zíne
ánu a ní.
Yoséfa nɨ kóo bɨlámá owụ́phɨrangá kɨ́ lámá roné,
7 gɨ zɨ́ kéyị́ née ní, zɨ́ me'be mongụ́ 'yị ené óto 'bú Yoséfa doné zía úku
ledre zɨ́ Yoséfa kídí, “Máili zíze kótrụ bi 'dú'du kéyị́.”
8 Zɨ́ Yoséfa ási ené. Zía úku ledre zɨ́ kára née kídí, “Lúrú aka mongụ́ 'yị
amá somụ́ ené ledre éyị́ ga bɨ 'be ba mbá wá, zía ótoómo éyị́ ga gére née
mbá zíma ndịsị lúrú bi kacíye.
9 'Yị ndaá 'be ona bɨ romo gɨ domá ní wá. Mongụ́ 'yị amá asi kɨ́ kémbị́
éyị́ kịé'do káa gɨ zíma wá, lá dụụ́ yịị́ gɨ zɨ́ bɨ áyí me'bea ní. Mááyí méngị
bɨsinyí ledre née zíma lúyúma ro Lomo kenée lárá káa be 'di?”
10 Abú bɨ ndịsị úku ledre née zɨ́ Yoséfa kací kadra mbá ní, zía ásiné,
kotrụní bi 'dú'du kéne wá, ndịsị gbawá cígí a.
11 Kadra kịé'do, Yoséfa ndéré go 'dịcị́ méngị moko ené káa zɨ́ bɨ lengbe
ní. 'Yị 'bɨ moko ga bɨ 'be ore ní ndaní mbá wá.
12 Zɨ́ me'be Potifá ólụ́ne kací a íri zía útúne tị ro bongó 'bɨ Yoséfa lála
do úku ledre zía kídí, “Ógụ mu ndịsị kíma.” Tɨ́ lá zɨ́ Yoséfa ótoómo bongó
née cịkị do sịlịa do gbúgbuógụné sága.
13 Sɨmɨ bɨ lurú kídí Yoséfa otoomo bongó ené go cịkị do sịlịne gbugbuogụ
go sága ní,
14 zía ndólo 'yị moko ené ga bɨ ore ní. Zía úku ledre zíye kídí, “Lúrúsé
aka, 'yị 'bɨ Ébere bɨ 'di'biogụní wo zíze 'be ona ba, ogụ gɨ ro zía ndịsịné úku
zée. Olụ́ lodụ́ gáa kacíma 'dịcị́ áyíne gɨ ro ngáka máa, bɨ zíma mbụ́mbụ́dụ́
ba.
15 Sɨmɨ bɨ uwú domá kɨ́ mbụ́mbụ́dụ́ gɨ ro zɨ́ 'yị e ógụyé sáká máa ní, zía
ótoómo bongó ené cigíma do gbúgbuógụné sága.”
16 Zɨ́ me'be Potifá bándá bongó 'bɨ Yoséfa cigíne ore gị zɨ́ mongụ́ 'yị 'bɨ
Yoséfa ndá'baógụné 'be.
17 Gɨ ore zɨ́ kára née 'dí'bi ledre née lịkpị́ a zɨ́ o'do 'bɨ ené. “'Yị 'bɨ Ébere
bɨ 'di'biogụní wo zíze 'be ona ba olụ́ lodụ́ gáa kacíma 'dịcị́ ona gɨ ro ngáka
máa.
18 Tɨ́ lá sɨmɨ bɨ mámbụ́mbụ́dụ́ gɨ ro zɨ́ 'yị e ngásáógụyé sáká máa ní, zía
ótoómo bongó ené cigíma do gbúgbuógụné sága.”
19 Sɨmɨ bɨ mongụ́ 'yị ené uwú ledre bɨ me'bea lịkpị́ zía, ya “Née ledre
bɨ 'yị 'bɨ moko eyị́ mengị kíma ní,” zɨ́ ledre née útúne sɨmɨa 'duo káa zɨ́
pho'dụ ní.

20 Zí mongụ́ 'yị 'bɨ Yoséfa 'dí'bi wo ónzó a sɨmɨ sɨ́gɨnị kɨ́'dí bɨ ndɨsɨní bándá 'yị ga bɨ 'di'biní yée mɨ'dí'bi 'be 'bɨ mongụ́ ngére ní.
Tí lá sɨmɨ bɨ kóo Yoséfa nɨ sɨmɨ sɨ́gɨnị ní,
21 Ngére Lomo nɨ kóo bo kɨ́e. Zía ówo ledre kɨ́ Yoséfa zí ledre ené óto 'yị ga bɨ ndɨsɨní lúrú bi kací sɨ́gɨnị ore ní mbá ídíye kɨ́ rokinyi kɨ́e.
22 Née ní zí 'yị lúrú bi kací sɨ́gɨnị óto Yoséfa káa do manda 'dá'dá zí 'yị ga bɨ nɨyí mɨ'dí'biyé sɨmɨ sɨ́gɨnị ore ní, zía kpá ndɨsɨné lúrú bi kací éyị́ ga bɨ ore ní mbá.
23 'Yị lúrú bi kací sɨ́gɨnị otoní eyé sómụ́ ledre kɨ́ngaya gɨ ro éyị́ ga bɨ Yoséfa ndɨ́sɨ lúrú bi kacíye ní wá, gɨ zía Ngére Lomo nɨ kóo bo kɨ́e zí moko ené ndɨsɨ ndéréne 'dá'dá.

40

Yoséfa ukuogụ ini ledre gɨ sɨmɨ 'duru

1 Gɨ do kací ledre ga gére ní, zí 'yị í'bí le'yị́ e kɨ́ ezené 'yị ó'bó ambata zí mongụ́ ngére 'bɨ Ízibiti, méngɨ ledre bɨ emengụ́ ní do komo mongụ́ 'yị eyé mongụ́ ngére 'bɨ Ízibiti.
2 Zí mɨmbé'de ngére née ésɨ́ne ro 'yị 'bɨ moko ené ga bɨ gbre née bɨsinyíne kɨ́ngaya,
3 zía 'dí'bi yée ónzó yée sɨmɨ sɨ́gɨnị 'be 'bɨ mongụ́ 'yị lúrú bi do 'yị óndó bi ga bɨ 'be 'bɨ mongụ́ ngére ore kɨ́'dí bɨ onzóní Yoséfa sɨmɨ sɨ́gɨnị ní.
4 Zí mongụ́ 'yị bɨ ndɨsɨ lúrú bi do 'yị óndó bi e ní í'bí yée zí Yoséfa ndɨ́sɨ lúrú bi kacíye.
Gɨ do kací bɨ ndɨsɨní ore go kɨ́ tụ́'dụ́ sɨ́lɨ́ e ní,
5 sɨmɨ ngíti ndụlụ zí ya'dá ga bɨ otoní yée sɨmɨ sɨ́gɨnị ba, 'yị í'bí le'yị́ kɨ́ 'yị ó'bó ambata zí mongụ́ ngére 'bɨ Ízibiti 'dú'duru. 'Duru máa ga gére née nɨyí mbá kɨ́ ini ledre e sɨmɨyé kpɨ́ kpɨ́ kpɨ́.
6 Sɨmɨ bɨ Yoséfa ogụ zíye kɨ́ phɨyị́ a née ní, zía ndíki yée kɨ́ ndɨsɨ sómụ́ ledre kɨ́ mongụ́ lerɨ́.
7 Zía ndú'yú mɨnbguroko 'yị moko 'bɨ mongụ́ ngére ga bɨ nɨyí kéye sɨmɨ sɨ́gɨnị née ní kɨ́dí, “Ledre máa káa be 'di bɨ ndɨ́sɨsé karaba mbá kɨ́ lerɨ́ ní?”
8 Zíye úkulúgu ledre zía kɨ́dí, “Zée gbrengárá 'duruzé 'duru e, tɨ́ lá 'yị bɨ zía úkuógụ ini ledre gɨ sɨmɨyé zíze ní ndaá.”
Zí Yoséfa úkulúgu ledre zíye kɨ́dí, “Lomo nɨ útúásá úkuógụ ini ledre gɨ sɨmɨ 'duru née ne. Lɨ́kpɨ́sé aka 'duru esé ma'dáa zíma.”
9 Née ní zí mongụ́ 'yị máa wo bɨ 'bɨ ené 'yị í'bí le'yị́ zí mongụ́ ngéré ní lɨ́kpɨ́ 'duru ené zí Yoséfa kɨ́dí, “Má'dúru mongụ́ kókó kọ́ọ́ kɨ́ tóro kó'dụ́ma,
10 kọ́ọ́ máa née ní nɨ kɨ́ mɨngarasáne e ota. Sɨmɨ bɨ mbílía tonó ụ́'bụ ní, zía sụ́rụ́ne do ánáógụ bɨkesɨ́ mɨánáne.
11 Mááyí kenée kɨ́ kó'do le'yị́ kọ́ọ́ 'bɨ mongụ́ ngére do sɨ́lɨ́ma. Zíma 'dí'bi bɨkesɨ́ mɨáná née lụ́rụ a sɨmɨ kó'do 'bɨ mongụ́ ngére zíma 'dí'bi a í'bí a zía.”
12 Zí Yoséfa úku ledre zía kɨ́dí, “Ini ledre gɨ sɨmɨ 'duru née nɨ káa, mɨngarasá kọ́ọ́ ga bɨ ota née nɨyí sɨ́lɨ́ e ota.
13 Sɨmɨ sɨ́lɨ́ ota mongụ́ ngére nɨ 'dí'biógụ yɨ́ɨ́ gɨ sɨmɨ sɨ́gɨnị zía ótolúgu yɨ́ɨ́ do bi moko eyị́ káa zí bɨ kóo 'dá'dá ní. Nda née ní zíyị ndɨ́sɨyị́ í'bí le'yị́ kọ́ọ́ ené zía cé káa zí bɨ kóo ndɨsɨ méngɨ a zía bɨlámáne ní.

14 Karanée simi bi ledre e emení go zíyị ní, ídí sómụ́ndíki ledremá zíyị
ówo ledre kíma zíyị kpá úkuógụ ledremá zí mongụ́ ngére zía 'dí'biógụ
máa gi simi sị́gịnị.
15 'Yị e 'di'biogụní máa ona ye gi simi káṇgá ezé 'bi Ébere e kí cóngóro.
Ona máméngị kpá gbawá ledre bi do útúásá ónzó máa simi sị́gịnị gi zía
ní.”
16 Simi bi mongụ́ 'yị máa wo bi 'bi ené 'yị ó'bó ambata zí mongụ́ ngére
lurú ini ledre bi Yoséfa ukuogụ ba ni miútúásáne ní, zía úku ledre zí Yoséfa
kídí, “Má'dúru kpá 'duru, zíma ịmbị́ gbété e ota kí ambata simiyé domá.
17 Gbété bi do lafúne ní, toso bilámá ambata ga bi ndịsịní ó'bó yée zí
mongụ́ ngére ní ni simi a, tí lá zí solụ́ e ndị́sịyé lágá yée gi simi gbété gi
domá gi ore.”
18 Zí Yoséfa úku ledre zía kídí, “Ini ledre gi simi 'duru née ni káa, gbété
ga bi ota née ní, née sị́lị́ e ota.
19 Simi sị́lị́ ota mongụ́ ngére ni 'dí'biógụ yị́ị gi simi sị́gịnị zía íngíónzó
yị́ị komo kágá. Zí solụ́ e ógụyé ndị́sị lágá umbuyị.”
20 Sị́lị́ ota gi do kací ledre née, née kóo sị́lị́ bi aráni mongụ́ ngére née
simi a ní. Zía méngị ayímbi zí mingburoko 'yị 'bi moko ené e. Zía 'dí'biógụ
'yị í'bí kó'do le'yị́ zíne kí 'yị ó'bó ambata zíne gi simi sị́gịnị. Zía óto yée
kó'dụ́ mingburoko 'yị moko ené e.
21 Zía 'dí'bilúgu 'yị í'bí kó'do le'yị́ zíne do bi moko, gi ro zía ndị́sịné í'bí
le'yị́ zíne.
22 Tí lá zía íngíónzó 'yị ó'bó ambata cé káa zí bi Yoséfa uku zíye simi bi
ukuogụ ini ledre gi simi 'dúru zíye ní.
23 Abú kenée ndotó, 'yị í'bí le'yị́ zí mongụ́ ngére somụ́ndiki ené ledre
Yoséfa wá. Ledre bi kóo Yoséfa uku zía ní somụ́lịgị yị́ ené go.

41

Mongụ́ ngére 'bi Ízibiti 'du'duru e

1 Gi do kací simibi e gbre, zí mongụ́ ngére 'bi Ízibiti 'dú'duru. Ni kenée
mitóroné kací kó'dụ́ mongụ́ ngbuṛu bi Náyili ní,
2 ni lúrú bi káa ní, zí mingburoko mióto ịtị́ e ịnyị doa gbre (7) kí bilámá
sanáye ṛíṛịṛí ólụ́ógụyé gi simi iní ndị́sị ánu éyị́ dongará lómí e kenée.
3 Gi do kací yée née ní, zí ngíti géyị milárá rógbó ịtị́ e ịnyị do a gbre (7)
kpá ólụ́ógụyé gi simi iní dongará yée ga bi gáa ba do gbúṛóngó kenée.
4 'Diya káa ní, zí milárá rógbó ịtị́ ga gére née nánáónzó bilámá mióto
ịtị́ ga bi kí sanáye ṛíṛịṛí née do ánuónzó yée mbá. Gi ore zí mongụ́ ngére
'bi Ízibiti úrúne gi simi 'bí.
5 Zí 'bí kpá 'dí'bi ándá wo zía kpá 'dúru ándá ngíti 'duru. Simi 'duru máa
née ní, zí mingburoko do kére e ịnyị doa gbre (7) mbá mụdụ kí bilámá
kúfúye ụ́tụ́ógụyé do kókó kére kị́é'do.
6 Gi do kací née ní, zí ngíti géyị milárá do kére e ịnyị doa gbre (7) mbá
kíríkála kpá ụ́tụ́ógụyé do kókó kére kị́é'do.
7 Zí do kére bi kíríkála ịnyị doa gbre (7) ba ụ́lụ mụdụ ga bi kí bilámá
kúfúye née mbá. Gi ore zí mongụ́ ngére 'bi Ízibiti úrúne gi simi 'bí zía
ówo a kídí yị́ ené 'duru.

8 Kí phịyị a née ní, zía ndịsịné sómụ́ ledre née kíngaya. Née ní zía kákasa
kací 'yị mála e kí 'yị 'bɨ komokenzị ga bɨ sɨmɨ Ízibiti ore ní mbá. Zí mongụ́
ngére 'bɨ Ízibiti lịkpị 'duru bɨ 'duru wo ní zíye, tí lá 'yị bɨ nɨ úkuógụ ini
ledre gɨ sɨmɨ 'duru née zía ní ndaá.
9 Zí 'yị í'bí le'yị úku ledre zí mongụ́ ngére kídí, "Lúrú aka sɨmɨ lịgị amá.
Másómụ́ndíki lúyú ledre amá go.
10 Sɨmɨ bɨ kóo mɨmbé'deyị esị rozé kí 'yị ó'bó ambata zíyị 'dí'bi zée ónzó
zée sɨmɨ sịgịnị 'be 'bɨ mongụ́ 'yị 'bɨ 'yị óndó bi eyị ní,
11 sɨmɨ kémbị ndụlụ, zíze ịnyịzé gbrengárá 'dú'duru, ini ledre gɨ sɨmɨ
'duru ga gére née mbá kpị kpị kpị.
12 Tí lá owụ́ 'yị 'bɨ Ébere nɨ kóo bo kíze íri. Nɨ 'yị 'bɨ moko 'be 'bɨ mongụ́
'yị bɨ ndịsị lúrú bi do 'yị óndó bi bɨ 'be 'bɨ mongụ́ ngére ní. Zíze lịkpị 'duru
ezé e zía, zía úkuógụ ini ledre gɨ sɨmɨyé zíze.
13 Zí ledre ga bɨ uku yée zíze ní méngị roné tí kenée. Zíyị 'dí'bilúgu máa
do bi moko amá káa zí bɨ kóo 'desị ní, zíyị íngíónzó ngíti o'do née."
14 Née ní zí mongụ́ ngére née kákasa kací Yoséfa do geré 'dí'biógụ wo
gɨ sɨmɨ sịgịnị gírí 'diya. Sɨmɨ bɨ Yoséfa olo doné zía ésị bɨlámá bongó roné
ní, zíye 'dí'bi wo ndéré kíe kó'dụ́ mongụ́ ngére.
15 Zí mongụ́ ngére úku ledre zí Yoséfa kídí, "Má'dú'duru 'yị bɨ zía
úkuógụ ini ledre gɨ sɨmɨ a ní ndaá. Tí lá ukuní ledre gɨ royị ya útúásá
go úkuógụ ini ledre gɨ sɨmɨ 'duru née zíma."
16 Zí Yoséfa úkulúgu ledre zí mongụ́ ngére kídí, "Máútúásá amá úkuógụ
ini ledre gɨ sɨmɨa wá, tí lá Lomo nɨ úkulúgu ledre kací a ne zíyị bɨ nɨ útúásá
do mɨmbé'deyị ní."
17 Zí mongụ́ ngére úku ledre zí Yoséfa kídí, "Má'dú'duru mááyí
mɨtóromá do gbúṛóngó Náyili,
18 zí mɨngburoko mɨóto ịtị e ịnyị doa gbre (7) kí bɨlámá sanáye ṛíṛịrí
ólụ́ógụyé gɨ sɨmɨ iní ndịsị ánu lómí.
19 Gɨ do kací yée ga gére ní, zí ngíti géyị mɨlárá rógbó ịtị e ịnyị doa gbre
(7) kpá ólụ́ógụyé gɨ sɨmɨ iní cóngó kírókóye mbá sága. Málúrúndíki aka
mɨlárá ịtị e sɨmɨ Ízibiti ona kenée wá.
20 Zí mɨlárá rógbó ịtị ga bɨ kí cóngó kírókóye mbá sága ba ánuónzó
mɨzefị bɨlámá mɨóto ịtị ga bɨ gáa kí sanáye ṛíṛịrí née mbá 'dá'ba.
21 Tí bɨ gɨ do kací bɨ anuní mɨóto ịtị ga gére ní, 'yị utúasá úku a bɨ yaá
mengịní ledre go kenée ní wá. Nɨyí yị eyé fú lá rógbóye káa zí bɨ 'dá'dá
ní. Gɨ ore zíma úrúma gɨ sɨmɨ 'bí.
22 "Zíma kpá 'dú'duru zí mɨngburoko do kére ịnyị doa gbre mbá mụdụ
kí bɨlámá kúfúye ụ́tụ́ógụyé do kókó kére kịé'do.
23 Gɨ do kací née ní, zí ngíti géyị do kére ga bɨ ịnyị doa gbre (7) née ídíye
mbá kíríkála kúfúye ndaá kpá wá, ụ́tụ́ógụyé do kókó kére kịé'do.
24 Zí do kére bɨ kíríkála ịnyị doa gbre née ụ́lụ mụdụ ga bɨ kí bɨlámá
kúfúye née mbá. Zíma lịkpị 'duru ba zí 'yị mála e, tí lá 'yị bɨ zía úkuógụ
ini ledre bɨ gɨ sɨmɨ 'duru née zíma ní ndaá."
25 Zí Yoséfa úkulúgu ledre zí mongụ́ ngére kídí, "'Duru ga bɨ gbre née
ní yị eyé lá kémbị 'duru kịé'do. Lomo 'dodo zíyị née ledre bɨ née nɨ ógụ
méngị a ní.

26 Bɨlámá mɨngburoko mɨóto ịtị́ ga bɨ ịnyị doa gbre (7) née ní, née sɨmɨbi
ịnyị doa gbre, mụdụ ga bɨ ịnyị doa gbre (7) née kpá sɨmɨbi ịnyị doa gbre
(7). Née yí ené lá ledre kḭé'do kpá kémbḭ́ 'duru.
27 Mɨlárá rógbó ịtị́ ga bɨ olụ́ogụní gɨ 'dá'ba ịnyị doa gbre née kí kíríkála
ga bɨ ịnyị doa gbre (7) née ní, née 'bɨ eyé mongụ́ 'bú bɨ nɨ útú kí sɨmɨbi
ịnyị doa gbre (7) ní.
28 "Ngére, ledre née nɨ méngị roné tí cé kenée. Lomo 'dódo ledre bɨ née
nɨ ógụ méngị a ní go zíyị.
29 Sɨmɨbi nɨ ídí ịnyị doa gbre (7) zí éyḭ́ mɨánu ndḭ́sị́ ídíne zí 'yị e sɨmɨ
káṇgá 'bɨ Ízibiti ona mbá káa zí ku'dú ní,
30 tí lá gɨ do kací sɨmɨbi máa yée née ní, mongụ́ 'bú nɨ ógụ útú kí sɨmɨbi
ịnyị doa gbre (7). 'Yị e nɨyí sómụ́ lɨgị ledre éyḭ́ mɨánu bɨ kóo nɨ káa zí ku'dú
sɨmɨ Ízibiti ní mbá, zí 'bú ndḭ́sị́ léwe bi sɨmɨ káṇgá 'bɨ Ízibiti dụ́ụ́ ne.
31 'Yị e utúasání sómụ́ndíki ledre éyḭ́ mɨánu bɨ kóo née wá, gɨ zía 'bú bɨ
nɨ ógụ útú gɨ do kací a née ní nɨ ídí bɨsinyíne kíngaya.
32 Sḭ́ ledre bɨ 'duru née ogụ do mongụ́ ngére do mɨsi'diné gbre ní, Lomo
oto yeme sómụ́ ledre go gɨ roa bɨlámáne, Lomo nɨ ógụ méngị a lu'bú lolụ
wá.
33 "Bɨ ba ní ili go zí mongụ́ ngére gélé 'yị 'bɨ komokenzị bɨ lurú bi bú
sɨmɨ ledre olụ́olụ́ do óto wo zía lúrú bi do káṇgá 'bɨ Ízibiti mbá.
34 Mongụ́ ngére idí gélé ngíti géyị mɨngburoko 'yị e zíye 'dí'bi kḭé'do gɨ
sɨmɨ ịnyị (5)* gɨ sɨmɨ éyḭ́ mɨánu bɨ nɨ káa zí ku'dú sɨmɨ Ízibiti ona kací
sɨmɨbi bɨ ịnyị doa gbre (7) née mbá.
35 Ídí í'bí lorụ idíní kótrụ éyḭ́ mɨánu ga gére née mbá óto yée 'be 'bɨ
mongụ́ ngére 'bɨ Ízibiti zía ídíne sɨmɨ gara e káa do éyḭ́ mɨánu.
36 Éyḭ́ mɨánu ga gére née idíní bándá óto yée káa do tóṇgó gɨ ro 'yị ga
bɨ sɨmɨ káṇgá ba, zíye ndḭ́sị́yé ánu a gɨ zí mongụ́ 'bú bɨ nɨ ógụ útú sɨmɨ
Ízibiti kí sɨmɨbi ịnyị doa gbre (7) ní, káa bɨ 'yị e nɨyí úyuónzó royé gɨ zí
'bú ke."
37 Zí mɨyéme ledre née útúásáne komo mongụ́ ngére kí mɨngburoko 'yị
'bɨ moko ené e.
38 Née ní zí mongụ́ ngére ndú'yú 'yị 'bɨ moko ené e, "Azé útúásá ówo
'yị káa zí o'do ba, bɨ kí 'Dówụ́ Lomo sɨmɨné ní gɨ 'da?"
39 Gɨ ore zí mongụ́ ngére úku ledre zí Yoséfa kídí, "Káa zí bɨ Lomo óto
yḭ́ị́ go zíyị ówoyéme ledre mbá bɨlámáne ní, ngíti 'yị bɨ zíze gélé a bɨ nɨ 'yị
komokenzị, lurú bi bú sɨmɨ ledre olụ́olụ́ káa zíyị ní ndaá.
40 Bɨ kenée ní, mááyí go ógụ óto yḭ́ị́ káa do 'yị lúrú bi kací éyḭ́ ga bɨ 'be
'bɨ amá ona ní mbá. 'Yị ga bɨ sɨmɨ Ízibiti ona ní nɨyí úwú lorụ mbá gɨ zíyị.
Lá gɨ zía bɨ mááyí mongụ́ ngére ní 'bɨ amá roko'bụ nɨ rómo gɨ 'bɨ eyḭ́."

Otoní Yoséfa lúrú bi kací 'yị 'bɨ Ízibiti

41 Née ní zí mongụ́ ngére úku ledre kídí, "Máóto yḭ́ị́ go káa do 'yị lúrú
bi do káṇgá 'bɨ Ízibiti mbá."
42 Zí ngére née 'dí'bi ngo'di† ené bɨ ndḭ́sị́ óto kací sḭ́lḭ́ne kíe sɨmɨ wáraga

---

* **41:34 41:34** Éyḭ́ ga bɨ nɨ ólụ́ógụ gɨ yáká ní, mḭ́ngḭ́ yáká nɨ ífi sɨmɨa ịnyị kací sɨmɨbi bɨ ịnyị doa gbre née mbá. Kémbḭ́ a gɨ sɨmɨ éyḭ́ mɨánu bɨ ífi sɨmɨyé née do í'bí a 'be 'bɨ mongụ́ ngére. † **41:42 41:42** Ngo'di: Ngo'di bɨ mongụ́ ngére i'bí zí Yoséfa ní ini ledre gɨ sɨmɨ káa. Mongụ́ ngére i'bí roko'bụ moko zí Yoséfa méngị moko do bi kacíne.

gɨ ro sḭ́lḭ́ne ní ésị a ro sḭ́lḭ́ Yoséfa. Zía ésị bɨlámá mɨṛíṛɨṛí bongó roa. Do kpá í'bí nyari bɨ yemení gɨ sɨmɨ dábu ní zí Yoséfa ónzó a goné.
43 Zía í'bí arabíya bɨ usáni ndḭsị́ lála ní zí Yoséfa bɨ nɨ geré do kací mḭ́ngḭ́ káṇgá 'bɨ Ízibiti ní ndḭsị́ gámáne kíe. Asikíri nɨyí 'bɨ eyé ndḭsị́ gbúrógbó kídí, “Ídísé ótoómo mɨsi'di fúó.” Née ní zía óto Yoséfa káa do 'yị lúrú bi kací káṇgá 'bɨ Ízibiti mbá.

44 Zí mongṵ́ ngére úku ledre zí Yoséfa kídí, “Máóto yḭ́ḭ́ máa ká roko'bụmá 'bɨ mongṵ́ ngére 'bɨ káṇgá Ízibiti ba. Ledre bɨ úku go ní, 'yị bɨ nɨ óyóló'bó a ní ndaá sɨmɨ Ízibiti ona mbá wá.”
45 Zí mongṵ́ ngére ócó ịrị do Yoséfa kídí Zefanáta Panéya. Zía í'bí Aseníta nyḭ́ 'yị 'dáná éyḭ́ bɨ Potifára gɨ sɨmɨ Óno ní zí Yoséfa káa do me'bea. Zí Yoséfa gámáne sɨmɨ káṇgá 'bɨ Ízibiti mbá.

46 Sɨmɨbi 'bɨ Yoséfa nɨ kóo cḭ́ kéṛḭ́ a do sokó (30) sɨmɨ bɨ ólṵ́ sɨmɨ moko 'bɨ mongṵ́ ngére 'bɨ Ízibiti ní. Gɨ ro zía méngị moko ené, zía ólṵ́ógụné gɨ 'be 'bɨ mongṵ́ ngére ndéré kí gámáne sɨmɨ káṇgá 'bɨ Ízibiti za mbá.
47 Sɨmɨ sɨmɨbi ịnyị doa gbre (7) née ní, zí éyḭ́ mɨánu ólṵ́ógụné kíngaya.
48 Zí Yoséfa kótrụ éyḭ́ mɨánu ga bɨ olṵ́ogụní sɨmɨ sɨmɨbi bɨ ịnyị doa gbre (7) née sɨmɨ gara ga bɨ 'bɨ Ízibiti ní mbá do óto yée sɨmɨ gbagba ga bɨ sɨmɨ gara ga gére née. Éyḭ́ mɨánu ga bɨ olṵ́ogụní gɨ sɨmɨ yáká ga bɨ gbaá dongá gara ga gére mɨkékeṛḭ́a mbá zía óto yée sɨmɨ a ore.
49 Zí kére ga bɨ Yoséfa yoko yée ní ídíye ṛṵ́ṛụ ṛṵ́ṛụ káa zí sayi ga bɨ iní kotrụ yée kó'dṵ́ mɨkavu ní. Éyḭ́ mɨánu ofụ nda kóo go zía ótoómo kí ékéóto a bi gɨ zía bi ndárába ndaá lolụ wá.

50 'Dá'dá gɨ zí Mongṵ́ 'bú née kí útú ne, Aseníta nyḭ́ 'yị 'dáná éyḭ́ bɨ Potifára gɨ sɨmɨ Óno ndiki kóo owṵ́ go gbre zí Yoséfa.
51 Yoséfa ịfḭ́ ịrị owṵ́ndíká ené née Manási.‡ Ini Ledre gɨ sɨmɨ a kídí, “Lomo oto máa go zíma sómṵ́lḭ́gị ledre 'do'dó amá kí ledre 'yị amá ga bɨ zí babá 'be ní mbá.”
52 Ịfḭ́ ịrị gbre owṵ́ 'bɨ ené Efarayíma.§ Ini ledre gɨ sɨmɨ a kídí sɨmɨ 'do'dó amá mbá, “Lomo oto máa go zíma étrịmá.”

53 Zí sɨmɨbi ịnyị doa gbre (7) bɨ kóo éyḭ́ mɨánu aná sɨmɨ a kíngaya sɨmɨ Ízibiti ní ṵ́kṵ́ne.
54 Zí bizóró 'bɨ 'bú bɨ kóo Yoséfa uku ledre a ní tónóne tí káa zí bɨ kóo Yoséfa uku ní sɨmɨ ịṛịgbére ga bɨ gbaá ro Ízibiti ní mbá. 'Bú nɨ tí bo ní, tí lá sɨmɨ káṇgá 'bɨ Ízibiti mbá éyḭ́ mɨánu nɨ yḭ́ ené bo.

55 Sɨmɨ bɨ 'yị 'bɨ Ízibiti e otụlurúní ndonyo 'bú ní, zí 'yị e tónóye íni ini zí mongṵ́ ngére gɨ ro éyḭ́ mɨánu zíye. Zí mongṵ́ ngére úku ledre zí 'yị 'bɨ Ízibiti e kídí, “Ndérésé zí Yoséfa, ledre bɨ uku go zíse ní, ídísé méngị wo.”

56 Sɨmɨ bɨ 'bú aṇga nda go sɨmɨ káṇgá 'bɨ Ízibiti mbá ní, zí Yoséfa úku ledre idíní mu tónó úgú kére zí 'yị 'bɨ Ízibiti e gɨ zía 'bú nɨ nda kóo go bɨsinyíne kíngaya sɨmɨ Ízibiti.

---

‡ **41:51 41:51** Manási: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, “Máómolḭ́gị go.” § **41:52 41:52** Efarayíma: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, “ídí étrị mɨétrị.”

57 Zí 'yị ga bɨ gɨ sɨmɨ ngíti géyị káṇgá e ní ndịsị ógụyé sɨmɨ Ízibiti ndịsị úgú kére gɨ zí Yoséfa gɨ zía 'bú utú kóo go bɨsinyíne sɨmɨ káṇgá ga bɨ do sogo káṇgá ba mbá.

42

Lúndu Yoséfa e nderéní sɨmɨ Ízibiti

1 Sɨmɨ bɨ kóo Yakóbo úwú ledre kídí kére nɨ bo sɨmɨ Ízibiti ní, zía úku ledre zí wotị́ e kídí, “Éyị́ bɨ ndịsịsé lá lúrú komosé gɨ roa ona ní 'di?

2 Máúwú ledre go kídí kére nɨ bo sɨmɨ Ízibiti. Ndérésé mu íri úgú kére zíze káa bɨ azé úyu gɨ zí 'bú.”

3 Zí lúndu Yoséfa e sokó ịnyịyé ndéréye sɨmɨ Ízibiti úgú kére.

4 Tí lá Yakóbo otoomo ené kóo Benzemúna owụ́ lúndu Yoséfa zíye ndéréye kéye wá káa bɨ ngíti ledre nɨ méngị wo ke.

5 Née ní zí owụ́ 'bɨ Yakóbo ídíye dongará 'yị ga bɨ kóo nderéní úgú kére gɨ sɨmɨ Ízibiti ní gɨ zía mongụ́ 'bú utú kóo kpá go sɨmɨ Kanána.

6 Yoséfa nɨ ne gávana 'bɨ káṇgá 'bɨ Ízibiti, ndịsịne úgúóyó kére zí 'yị e. Sɨmɨ bɨ lúnduga ogụní ní, zíye ótụ́ doyé bi do káṇgá óto úndrua.

7 Sɨmɨ bɨ ogụní ní, geré zí Yoséfa ówo tosoyé kídí ga ba lúnduné e. Tí lá ili ené geré gɨ ro 'dódo roné zíye wá, zía ndịsị ódroné zíye fú lá bɨsinyíne kídí, “Ógụsé gɨ 'da?”

Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Ogụzé gɨ sɨmɨ káṇgá 'bɨ Kanána, úgú kére.”

8 Abú Yoséfa owo tí toso lúnduné e go yá, lúnduga owoní eyé toso a wá.

9 Zí Yoséfa sómụ́ndíki 'duru kóo 'duru gɨ royé ní, zía úku ledre zíye kídí, “Ásé mbeze e. Ógụsé ba lúrú yéme bi bɨ útúásásé go ógụ kí okó dozé gɨ doa ní.”

10 Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Mongụ́ 'yị, 'yị 'bɨ moko eyị́ e ogụní úgú éyị́ mɨánu.

11 Azé mbá owụ́ 'bɨ kémbị́ 'yị ḳị́é'do. Ndazé ezé mbeze e wá.”

12 Yoséfa ya zíye ní, “Ṛanga, ógụsé née lúrú yéme bi bɨ útúásásé go ógụ kí okó dozé gɨ doa ní.”

13 Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Ndikiní 'yị 'bɨ moko eyị́ e sokó doa gbre (12) mbá owụ́ ya'dá e, azé mbá owụ́ 'bɨ kémbị́ 'bụ ḳị́é'do, o'do máa née ndịsị ndịsị sɨmɨ Kanána. Lomo 'di'bi ngúruzé go, wo bɨ owụ́ ní nɨ cịkị zí 'bụzé 'be.”

14 Yoséfa ya zíye ní, “Tí káa zí bɨ máúku ba, ásé mbeze e.

15 Mááyí ba ógụ úwú ma'díi ledre bɨ gɨ rosé ní, togụ́ ndaá, málóbụ́ sịndị́ ngére 'bɨ káṇgá ba go zíse. Ólụ́ógụsé gɨ ona wá 'búó togụ́ owụ́ lúndusé bɨ úkusé ledre a née ogụ go ona.

16 Sée mbá ásé ídíáká sɨmɨ sị́gịnị ona. Ngúrusé idí mu ndéréógụ kí lúndusé bɨ úkusé ledre a née gɨ ro zíma ówo a kídí ledre bɨ úkusé ní nɨ ma'díi. Togụ́ kenée wá málóbụ́ sịndị́ ngére 'bɨ káṇgá ba go zíse ásé mbeze e.”

17 Zía úku ledre do óto yée mbá sɨmɨ sị́gịnị kí sị́lị́ ota.

18 Sɨmɨ sị́lị́ ota née, zía úku ledre zíye kídí, “Mááyí kpá 'yị óto úndru Lomo. Ledre bɨ mááyí úku a ba, ídísé méngị a gɨ ro zíse ómosé.

19 Togụ́ ledre esé nɨ ma'díi, ídísé ótoómo ngúrusé sɨmɨ sị́gịnị ona, zí ngítí se ga gére 'dí'bi kére ndéré kíe zí 'yị esé e 'be gɨ zí 'bú.

20 Zíse 'dí'bi owụ́ lúndusé bɨ úkusé ledre née gɨrí ógụ kɨ́e. Mááyí ówo a kídí ledre bɨ úkusé zíma ní nɨ ma'díi. Gɨ ore, ásé ómo ufuzé sée wá.” Zíye go ṇgúṇgu ledre née.
21 Zíye tónóye ódroyé dengbḭye kídí, “Ma'díi ndḭsḭní 'dó'do zée gɨ ro lúnduzé. Lúrúsé aka káa zí bɨ kóo lúnduzé nɨ ndḭsḭ íni ini kí ṇgúṇgú roné zíze gɨ ro trḭdrḭné ní, 'dụtụzé mbílíze ngbṵ́rṵ́ lerḭ́ a mengḭ zée wá. Lomo i'bí 'do'dó go rozé ba.”
22 Ngúruyé bɨ kí ḭrḭné Rṵ́bene ya zíye ní, “Máúku kóo ledre go zíse kídí ndazé méngḭ lúnduzé née kenée wá, úwúsé esé e wá. Sáma a nda'ba dozé ba gɨ zí ledre née.”
23 Owoní eyé bɨ kídí Yoséfa owoyeme ledre bɨ yée ndḭsḭní úku a ba bú ní wá. Gɨ zía togṵ́ ili go úku ledre zíye yá, ngíti 'yḭ nɨ ógụ ne óyóló'bó a sɨmɨ tara bɨ owoní bú ní.
24 Zía óyó roné gɨ cigíye tónóne íni ini. Zía ndá'baógụné tónóne ódroné zíye. Zía 'dí'bi Simiyóna gɨ dongaráye do ódó wo do komoyé ore.
25 Zí Yoséfa úku ledre idíní léfe kére zíye sɨmɨ kombo eyé e, késḭ́ eyé e idíní ótolúgu a zíye do kére eyé e. Idíní kpá í'bí éyḭ́ mɨánu bɨ zíye ndéréye kí ánu a kací mɨsi'di ní. Gɨ do kací bɨ mengḭní ledre ga gére née go zíye kenée ní,
26 zíye ḭ́mbḭóto éyḭ́ e do dongí eyé e yóó zíye ndéréye.
27 Nda go do bi 'dú'du kí ndụlụ, zí ngúruyé líkpí tara kombo ené gɨ ro 'dí'biógụ éyḭ́ mɨánu í'bí a zí dongí ené ní, nɨ lúrú bi káa ní, zía ndíki mɨṛíṛɨṛí késḭ́ ené otoluguní go sɨmɨ kombo ené.
28 Zía úku ledre zí lúnduné e kídí, “I'bílugunı́ mɨṛíṛɨṛí késḭ́ amá go zíma, lúrúsé aka nɨ bɨ sɨmɨ kombo amá ba.”
Zí mɨmbé'deyé 'décḭné zíye ndḭsḭyé lángbayé zíye úku ledre dongaráye kídí, “Éyḭ́ bɨ Lomo mengḭ nda zíze bɨ káa 'di?”
29 Sɨmɨ bɨ nderéogụní go zí 'bụyé Yakóbo sɨmɨ Kanána ní, zíye lḭ́kpḭ́ ledre ga bɨ mengḭní royé íri ní mbá zía kídí,
30 “Mongṵ́ 'yḭ bɨ sɨmɨ káṇgá 'bɨ Ízibiti íri née, mengḭ zée bɨsinyíne. Zía ndḭsḭné méngḭ láráze káa zí éyḭ́ bɨ azé mbeze e sɨmɨ káṇgá née ní ní.
31 Tí lá zíze ítí kangú zía kídí, ‘Azé yḭ́ ezé bɨlámá 'yḭ e. Ndazé ezé mbeze e wá.
32 'Bụzé ndiki zée sokó doa gbre (12) mbá owṵ́ ya'dá, ngúruzé ndaá lolụ wá, wo bɨ owṵ́ ní idíaká go cḭkḭ zí 'bụzé 'be sɨmɨ Kanána.’
33 “Zía úku ledre zíze kídí, ‘Gɨ ro zíma ówo a kídí ásé bɨlámá 'yḭ e, ídísé ótoómo ngúru lúndusé zíma ona, zíse 'dí'bi éyḭ́ mɨánu ndéré kɨ́e zí 'yḭ esé e gɨ zí 'bú.
34 Tí lá ídísé 'dí'biógụ lúndusé bɨ ambáodṵ́ née gɨrí ógụ kɨ́e zíma. Mááyí ówo a kídí ndásé mbeze e wá ásé yḭ́ esé bɨlámá 'yḭ e. Gɨ ore mááyí ótoómo sḭ́lḭ́ma gɨ ro lúndusé zíse ndḭsḭ gámáse kí úgú éyḭ́ e sɨmɨ káṇgá ba ona.’ ”
35 Sɨmɨ bɨ nɨyí ndḭsḭ léfeóyó kére gɨ sɨmɨ kombo eyé ní, zíye ndíki owṵ́ kombo mɨṛíṛɨṛí késḭ́ eyé e sɨmɨ kombo eyé mɨkékeṛḭ́a mbá. Zí ngɨrḭ ledre née méngḭ yée kí 'bụyé e mbá mɨméngḭ.
36 Zí 'bụyé Yakóbo úku ledre zíye kídí, “Ílisé go zí owṵ́ 'bɨ amá e ṵ́kṵ́ye mbá? Yoséfa ndaá lolụ wá, Simiyóna ndaá lolụ kpá wá, bɨ ba ní ílisé go kpá 'dí'bi Benzemúna. Lerḭ́ máa nɨ nda ídí romá go cṵ́ káa be 'di?”

37 Zí Rụ́bene úku ledre zí 'bụyé kídí, “Babá, ídí ótoómo wo do sịlịma, mááyí lúrú bi kací a. Togụ́ mándá'baógụ kíe wá, idíní úfu owụ́ 'bi amá e gbre do bi kací a.”
38 Zí Yakóbo úkulúgu ledre kídí, “Máótoómo sịlịma gi ro Benzemúna zía útúne do kacíse zíse ndérése kéye simi Ízibiti wá. Lúnduga uyuní go mbá idíaká go lá dụ́ụ́ ne. Togụ́ zíse 'dí'bi wo née zía kpá úyuné yá, née go kpá umbumá gi zía mááyí go ngoko 'yị.”

43

Mindá'ba lúndu Yoséfa e simi Ízibiti kí Benzemúna

1 'Bú ni aka fú lá méngị 'yị e kíngaya simi káṇgá bi Kanána ní.
2 Simi bi Yakóbo kí owụ́ 'bi ené e anuonzóní kére bi kóo ogụní kíe gi simi Ízibiti ní go ní, zí Yakóbo úku ledre zí wotịne e kídí, “Ndá'basé mu simi Ízibiti ndéré úgú ngíti owụ́ yata éyị́ miánu zíze.”
3 Zí Zụ́da úku ledre zía kídí, “Mongụ́ 'yị bi íri née uku kóo ledre zíze o'bụó'bụ kídí togụ́ ógụsé kí ambáodụ́se wá, ‘Útúásásé lúrú komomá wá.’
4 Togụ́ ótoómo Benzemúna go zíze ndéréze kéye yá, miúgú éyị́ miánu ni ídí zíze 'diya.
5 Tí lá togụ́ ótoómo sịlíyị gi roa wá, utúasázé ndéré wá gi zía mongụ́ 'yị née uku kídí togụ́ ógụsé kí ambáodụ́se née wá, ‘Útúásásé lúrú komomá wá.’ ”
6 Zí Yakóbo úku ledre kídí, “Méngịsé kéyị zíma bisinyíne káa gi zí 'di, bi zíse úku ledre zí o'do née íri kídí ngíti lúndusé ni bo ní?”
7 Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “O'do née ndu'yú zée do bilámá misi'di gi ro ówo ledre bi gi do bizé kí 'yị 'be 'bi ezé e kídí, ‘’Bụsé ni bo trịdrị? Ngíti lúndusé ni kpá bo?’ Zíze úkulúgu ledre zía kací ndu'yú ené. Bi kenée ní azé ówo a bi kídí ni úku ledre yaá, ‘Idízé ógụ kí lúnduzé ní’ káa be 'di?”
8 Zí Zụ́da úku ledre zí 'bụyé kídí, “Ótoómo sịlíyị mu gi ro owụ́ née zíze ndéréze kéye úgú éyị́ miánu, gi zí wo bi zée kése kí owụ́ 'bi ezé e, azé úyu mbá gi zí 'bú ní.
9 Mááyí ídí máa 'yị lúrú bi kací a. Áyí ndú'yú máa gi roa. Togụ́ mándá'baógụ kíe óto wo kó'dụ́yị wá, mááyí go máa bisinyí 'yị kíngaya gi ro ledre ené.
10 Idí ndazé lú'bú káa zí ba wá, káa bi nderé andázé rozé ba go kí'dí gbre.”
11 Zí 'bụyé Yakóbo úku ledre zíye kídí, “Togụ́ kenée yá, ídísé méngị ledre ba. Ídísé 'dí'bi ngíti géyị bilámá éyị́ ga bi gi simi káṇgá ba gi ona simi kombo esé e ndéré í'bí a zí o'do née káa do tákpásịlị. Kpá kí éyị́ ga bi káa zí sụ'bụ́ mindonyo, tezị, kágá ụkụ́, nda kí ngíti géyị kágá ga bi niyí bo ní ndéré kíe zía.
12 Ídísé 'dí'bi mịrírírí késị́ mongụ́ne gi ro togụ́ ógụsé go íri yá, késị́ máa wo bi kóna i'bílugunı́ zíse ní, zíse í'bí a. Éyị́ née kenée i'bíluyúní née kóo mii'bílúyú.
13 'Dí'bisé lúndusé mu zíse ịnyịsé ndá'basé zí o'do née íri.
14 Lomo bi kí roko'bụné kíngaya ní, idí ịdrị mimbé'de o'do née rosé gi ro zía í'dí sịlịne gi ro lúndusé bi íri ní zíse ndá'baógụsé kéye kí Benzemúna e

mbá bɨlámáse. Togṵ́ 'bɨ amá ledre go dụṵ́ zɨ́ owṵ́ 'bɨ amá e ndɨ́sɨ́ úyuyé yá, mengɨ́ éyɨ́ wá, idí mu kenée.”
15 Zíye 'dí'bi tákpásɨ́lɨ́ ga bɨ yemení yée ní, kɨ́ yata mɨ́ɨ́ɨ́ɨ́ɨ́ késɨ́ nda kɨ́ lúnduyé Benzemúna yóó zíye ndéréye sɨmɨ Ízibiti, do ndéréógụyé zɨ́ Yoséfa.
16 Sɨmɨ bɨ Yoséfa lúrú kídí 'di'biogụní Benzemúna go ní, zía úku ledre zɨ́ 'yɨ́ bɨ ndɨ́sɨ́ lúrú bi kací 'be 'bɨ ené ní kídí, “'Dí'bi ya'dá ga gére née ndéré kíye zíma 'be. Zíyɨ́ óṇgoónzó bangá zíyɨ́ méngɨ́ éyɨ́ miánu zíze kéye kɨ́ yana kadra.”
17 Zɨ́ o'do née méngɨ́ tɨ́ ledre ga bɨ Yoséfa uku yée ní, do 'dí'bi yée 'be 'bɨ Yoséfa.
18 Sɨmɨ bɨ 'di'biotoní yée go 'dɨ́cɨ́ ní, zɨ́ ngɨ́rɨ́ méngɨ́ yée kíngaya. Zíye ndɨ́sɨ́yé sómṵ́ ledre kídí, “'Di'biogụní zée 'dɨ́cɨ́ kíra ba goó gɨ ro ledre késɨ́ ga bɨ kóo otoluguní yée sɨmɨ kombo ezé sɨmɨ mɨzefɨ́ ógụ bɨ ogụzé ona ní tée. Ayí gɨ ro 'dí'bingéɨ́ɨ́ zée zíne ndɨ́sɨ́né méngɨ́ láráze gɨ ro zíne 'dí'bi dongí ezé e gɨ ro zíne óto zée káa do owṵ́kụlṵ́ e.”
19 Née ní zíye ndéréye zɨ́ 'yɨ́ lúrú bi kací 'be 'bɨ Yoséfa née úku ledre zía sɨmɨ bɨ nɨyí go ku mbotụ ní.
20 Zíye úku ledre zɨ́ 'yɨ́ 'bɨ moko née kídí, “Lúrú aka, ogụzé kóo go 'dá'dá ona úgú éyɨ́ miánu.
21 Sɨmɨ bɨ nderéogụzé go do bi 'dówṵ́ro azé líkpí tara kombo ezé e ní, zíze ndíki késɨ́ ezé e otoluguní go sɨmɨ kombo ezé e. Bɨ ba ní nda'baogụzé go kíe nɨ goó ba.
22 Owozé wá, togṵ́ ambí otolugu késɨ́ máa née ne yá? Ogụzé kpá go kɨ́ yata késɨ́ gɨ ro úgú ngíti éyɨ́ miánu kíe zíze.”
23 Zɨ́ 'yɨ́ 'bɨ moko née úku ledre kídí, “Ndásé éré ngɨ́rɨ́ wá. Ambí owone, Lomo bɨ ndɨ́sɨ́sé íni ini zía kɨ́ 'bụsé e ní i'bílugu mɨ́ɨ́ɨ́ɨ́ɨ́ késɨ́ née ba ne zíse. Wo bɨ kóo úgúsé kére kíe ní, mándíki kóo go cé.” Nda gɨ ore zía 'dí'biógụ Simiyóna zíye.
24 Zía 'dí'bi yée ésɨ́ yée 'dɨ́cɨ́ kací Yoséfa, í'bí iní zíye lúgu sɨndɨ́ye kíe. Zía kpá í'bí éyɨ́ miánu zɨ́ dongí eyé e.
25 Zíye 'dí'biógụ éyɨ́ ga bɨ ogụní kíye gɨ ro í'bí a zɨ́ Yoséfa káa do tákpásɨ́lɨ́ ní óto yée nzíyiyé gɨ zía uwúní go kídí yée nɨyí ánu éyɨ́ miánu kɨ́ Yoséfa e.
26 Sɨmɨ bɨ Yoséfa nda'baogụ go 'be ní, zíye í'bí tákpásɨ́lɨ́ ga bɨ ogụní kíe ní zía, zíye útú ló'bụ komoyé bi óto úndrua.
27 Zɨ́ Yoséfa ndú'yú ledre sɨmɨ sanáye kpá kɨ́ ledre ngoko 'bụyé kídí, “Ngoko 'bụsé bɨ úkusé ledrea zíma ona ní nɨ káa be 'di? Nɨ aka kɨ́ komoné?”
28 Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “'Bụzé bɨ 'yɨ́ 'bɨ moko eyɨ́ ní, nɨ bo kɨ́ komoné kɨ́ sanáne bɨlámáne.” Zíye ótṵ́ doyé bi óto úndru a.
29 Zía lúrú bi kere, zía ónzó komoné ro Benzemúna bɨ owṵ́ 'bɨ mbágáa ní. Zía ndú'yú yée kídí, “Née owṵ́ lúndusé bɨ úkusé ledre a zíma ní?” Zía ɨ́nyɨ́né úku ledre kídí, “Lomo idí méngɨ́ bɨlámá ledre zíyɨ́ owṵ́ 'bɨ amáa.”
30 Zɨ́ sɨmɨkozo méngɨ́ wo do komo lúndua ore zía gbúgbuógụné sága lúrúsó'do bi bɨ née nɨ íni ini doa ní. Zía ólṵ́ne ngúcuné 'dɨ́cɨ́ ené íni ini íri.
31 Zía ṵ́tụ sɨmɨné do lúgu komoné, zía ndá'balúgu roné dongaráye. Zía úku ledre kídí, “'Dí'biógụsé éyɨ́ miánu mu.”

32 Zíye 'dí'bióto éyị́ mɨánu 'bɨ Yoséfa ngúcuné, 'bɨ lúnduga kpá ngúcuyé,
'yị ga bɨ 'bɨ Ízibiti bɨ ndịsịní ánu éyị́ kéye ní kpá ngúcuyé, gɨ zía 'yị 'bɨ
Ízibiti e anu kotrụní éyị́ kí 'yị 'bɨ Ébere wá, ndịsịní lúrúcáyi 'yị 'bɨ Ébere e
mɨlúrúcáyi.
33 Otoní bi ndịsị zí lúndu Yoséfa e mbá kací mɨndíki yée. Tónóne gɨ ro
wo bɨ ndíká ní, ndéréógụné gị ro ambáodụ́ye. Zí tarayé ịdrịne sɨmɨ bɨ
lurúní ledre née kenée ní.
34 Ndịsịní 'dí'bikása éyị́ mɨánu zíye gɨ do tarabíza bɨ kó'dụ́ Yoséfa ní. Éyị́
mɨánu bɨ i'bíní zí Benzemúna ní nɨ mongụ́ne rómo 'bɨ lúnduga ga gére
née kɨ'dí ịnyị. Née ní zíye ánu éyị́ kí éwé éyị́ do ídíye kí Yoséfa e mbá kí
rokinyi.

44

Ledre gɨ ro mɨ́ríịrí kó'do 'bɨ Yoséfa

1 Zí Yoséfa úku ledre zí 'yị moko bɨ ndịsị lúrú bi kací 'be 'bɨ ené ore
ní kídí, “Ídí léfe kére cị́'dị́ sɨmɨ kombo 'bɨ 'yị ga gére née útúásáne kací
roko'bụ bɨ zíye gɨ ro ịmbị́ a ní. Zíyị 'dí'bi késị́ eyé ótolúgu a zíye do kére
máa ga gére née.
2 Zíyị óto kó'do amá bɨ gɨ sɨmɨ mɨ́ríịrí késị́ ní do kére bɨ 'bɨ owụ́ lúnduyé
ní, ndro kí késị́ ené bɨ i'bí gɨ ro kére ní.” Zí 'yị 'bɨ moko née méngị ledre
ga gére née tí káa zí bɨ Yoséfa úku zía ní.
3 Akpa kí sị́ ndóndó do í'dí sị́lị́ 'yị gɨ royé kí dongí eyé e yóó do ndéréye.
4 Sɨmɨ bɨ nderéní aka kpálá ca gɨ sɨmɨ yana gara ní, zí Yoséfa úku ledre
zí 'yị 'bɨ moko bɨ ndịsị lúrú bi kací 'be 'bɨ ené ní kídí, “'Di'diya, ngásá lódụ́
kací 'yị ga bɨ gáa ba mu, togụ́ ngásá ndíki yée go yá, ídí úku ledre zíye
kídí, ‘Méngịlúgusé bɨsinyí ledre do bi kací bɨlámá ledre gɨ zí 'di?
5 Ba ndaá kó'do bɨ mongụ́ 'yị amá ndịsị éwé éyị́ sɨmɨ a zía kpá ndịsị lúrú
ledre ené e sɨmɨ a ní wá? Méngịsé bɨsinyí ledre go kíngaya.’ ”
6 Sɨmɨ bɨ 'yị 'bɨ moko née ngasá ndiki yée ní, zía úku ledre ga gére née
zíye tí kenée.
7 Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Mongụ́ 'yị, úku lárá ledre zíze kenée gɨ
zí 'di? Zée 'yị 'bɨ moko eyị́ e utúasázé méngị kéyị kenée wá.
8 Lúrú aka, késị́ ga bɨ kóo ndikizé yée do kére ezé e ní, nda'baogụzé kóo
kíe kú gɨ sɨmɨ káṇgá 'bɨ Kanána í'bílúgu a zíyị. Éyị́ bɨ azé nda úgu mɨ́ríịrí
késị́ togụ́ mbú dábu gɨ 'be 'bɨ mongụ́ 'yị eyị́ gɨ roa ní 'di?
9 Togụ́ ndíki mɨ́ríịrí kó'do née goó sɨmɨ éyị́ kací ngúruzé, idíní geré úfu
wo 'dá'ba, zí ngítíze née ídíákáye káa do owụ́kụlụ́ sị́ sị́lị́yị.”
10 Zí o'do née úku ledre kídí, “Bɨlámáne, idí mu ídí káa zí bɨ úkusé née.
Tí lá 'yị bɨ nɨyí ndíki wo kí mɨ́ríịrí kó'do née zíne ní, nɨ ídí owụ́kụlụ́ zíma,
ngítíse nɨyí ídíáká kí ro doyé.”
11 Geré née ní zíye ịmbị́óto kombo eyé e do tónóye líkpí tarayé.
12 Zí o'do née tónóne gámásó'do sɨmɨ éyị́ eyé e. Tonó kí ndíká
ndéréógụné ro ambáodụ́ye. Zía ndíki kó'do sɨmɨ éyị́ kací Benzemúna bɨ
ambáodụ́ ní.

13 Zí ledre née sínyíne royé bisinyíne, zíye tónóye lófo bongó gi royé.*
Zíye ékịlúgu royé do dongí eyé e ndá'bayé 'dá'ba kí'dí bi ịnyịní gáa gi simi
gara ní.
14 Niyí ógụ ní, Yoséfa ni aka fú mindịsịné 'be. Zí Zụ́da kí lúnduné e ógụ
útúye bi kó'dụ́ a kenée.
15 Zí Yoséfa úku ledre zíye kídí, “Éyị́ bi méngịsé née kenée 'di? Ówosé
esé bi kídí 'yị káa zí ma ba ni kí roko'bụ 'bi lúrúndíki ledre e ní wá?”
16 Zí Zụ́da úkulúgu ledre zía kídí, “Mongụ́ 'yị, azé úku a ba kídí 'di? Azé
úku a bi kídí azé bilámá 'yị e ní lárá a káa be 'di? Lomo 'dodo ogụ lúyú
ledre ezé go sága. Bi ba ní azé go mbá owụ́kụlụ́ eyị́ e, ndaá lá dụụ́ wo bi
ndikiní kó'do zía née wá.”
17 Zí Yoséfa úkulúgu ledre zía kídí, “Éyị́ ndaá kenée wá, lá dụụ́ 'yị bi
ndikiní kó'do zía ní ni ídíákáne káa do owụ́kụlụ́ amá. Sée ga bi ledre esé
ndaá ní, ásé ndá'ba zí 'bụsé 'be.”
18 Née ní zí Zụ́da ndósoógụné gị ro Yoséfa úku ledre zía kídí, “Mongụ́
'yị, máówo bú roko'bụ bi zíyị ní ni gbóo kí 'bi mongụ́ ngére, ịdrị aka
mimbé'deyị́, ledre ni taramá máili úku a zíyị.
19 Ndú'yú kóo zée kídí 'bụzé ni aka bo kí komoné yá? Ngíti géyị
lúnduzé e niyí kpá bo yá?
20 Ukuluguzé kóo ledre go zíyị kídí, ‘Ngoko 'bụzé ni aka bo kí ambáodụ́
ené bi ndikiní zía do ngokoné ní. Tí lá mongụ́ lúndua bi niyí kéne gi simi
mbágá kịé'do ní uyune. 'Bụzé iliofụ ledre owụ́ máa née go gi zía bi ni nda
go lá ngúcuné gi simi mbágáne ní.’
21 “Zíyị úku ledre zíze kídí, idízé ógụ kí owụ́ máa née zíyị, gi ro zíyị lúrú
wo.
22 Zíze kóo úkulúgu ledre zíyị kídí, ‘Owụ́ née utúasá ótoómo 'bụné e
wá, togụ́ nderéoyó roné gi cigí 'bụné go yá, 'bụa née ni geré úyu.’
23 Tí lá zíyị úku ledre zíze kídí, 'búó togụ́ ogụzé go kí owụ́ lúnduzé née
yá, azé fú lúrú komoyị́.
24 Simi bi nderéogụzé zí 'yị 'bi moko eyị́ bi 'bụzé ní, zíze úku kúrúyị née
zía.
25 “Née ní zí 'bụzé úku ledre kídí, ‘Ndá'ba ándásé rosé mu úgú yata éyị́
miánu zíze.’
26 Tí lá zíze úkulúgu ledre zía kídí, ‘Utúasázé ndéré wá 'búó togụ́ owụ́
lúnduzé ba ní nderé go kíze. Togụ́ nderézé ngúcuzé utúasázé lúrú komo
o'do née wá 'búó togụ́ nderézé go ndro kí owụ́ lúnduzé.’
27 “Zí 'bụzé úkulúgu ledre zíze kídí, ‘Ówosé bú bilámáne kídí me'bemá
Rayéle ndiki kóo owụ́ e zíma dụụ́ gbre.
28 Ngúruyé ịndrị go, zíma úku ledre kídí, “Ma'díi bangá sinyí lófo bayi
wo go kụ́rị́ kụ́rị́.” Tí bi kóo née ní zaá gị ba málúrú komoa wá.
29 Togụ́ 'dí'bisé kpá wo ba go gi zíma zí ngíti ledre ndíki wo íri yá, lerị́
bi ótosé romá née ni úfu máa gi zía mááyí go ngoko 'yị.’
30 “Bi née ní mongụ́ 'yị, togụ́ nda'bazé zí 'bụzé 'dáa owụ́ ba ndaá yá, bi
'bú owụ́ ba ofụ do 'bụa go ní,
31 zía ówo a yaá nda'baogụzé go ngúcuzé owụ́ née ndaá yá, ni geré úyu.
Lerị́ bi ni ólụ́ roa née ni úfu wo gi zía ni yị́ ené go ngoko 'yị.

* **44:13 44:13** Zíye lófo bongó gi royé: Lofoní bongó gi royé gi zía ndikiní kó'do simi éyị́ kací Benzemúna. Zí ledre née í'bí lerị́ royé.

32 Mááyí máa 'yị lúrú bi kací a zíma 'dí'bilúgu wo zí babá 'be kí bɨlámá sanáne. Zíma kóo go lólóbṵ́ zí babá kídí, ‘Togṵ́ mándá'baógụ kíe wá, lúyú ledre née idí ídí 'bɨ amá za fí.’
33 “Gɨ zí kéyị́ née ní, máṇgúṇgú romá zíyị́ mongṵ́ 'yị, máídí ídíáká zíyị́ ona káa do owṵ́kụlṵ́, owṵ́ née idíní mu ndá'ba kí lúnduné.
34 Mááyí ndá'balúgu romá zí babá lárá a káa be 'di togṵ́ nda'bazé kí owṵ́ née wá ní? Ndá ótoómo máa zíma lúrú lerị́ bɨ nɨ ógụ ro babá gɨ zí sómṵ́ ledre bɨ gɨ ro owṵ́ née ní wá.”

45

Yoséfa 'dodo roné zí lúnduné e

1 Yoséfa utúasá ṵ́tụ sɨmɨné do komo 'yị moko ga bɨ mɨtóroyé kó'dṵ́ a ore ní wá, zía úku ledre kí kúrúne 'dága kídí, “'Yị e idíní ólṵ́ógụ gɨ do komoné gɨ ona mbá sága.” Née ní sɨmɨ bɨ 'yị e olṵ́ogụní ní, zía úku ledre gɨ do biné zí lúnduné e.
2 Zía útúne íni ini kí kúrúne 'dága zí 'yị 'bɨ Ízibiti e úwú doa. Zí 'yị ga bɨ 'be 'bɨ mongṵ́ ngére ní úwú ledre máa née.
3 Zí Yoséfa úku ledre zí lúnduné e kídí, “Ba máa Yoséfa, lúndusé. Babá nɨ aka tí kí komoné?” Tí lá lúnduga utúasání úkulúgu ledre zía wá, gɨ zí ngịrị a bɨ nɨ kó'dṵ́ye née.
4 Zí Yoséfa úku ledre zí lúnduné e kídí, “Ídísé ndósoógụ gbóo romá.” Sɨmɨ bɨ ndoso ogụní ní, zía úku ledre zíye kídí, “Ba máa Yoséfa lúndusé bɨ kóo úgúóyósé zí 'yị 'bɨ Ízibiti e ní.
5 Bi ndaá sínyí rosé zí mɨmbé'desé ésị́ne rosé gɨ zía bɨ kóo úgúóyósé máa ní wá. Lomo 'di'biogụ máa ne 'dá'dá yáa gɨ ro yómo 'yị e.
6 Gɨ zía ba aka lá dụṵ́ gbre sɨmɨbi 'bɨ 'bú bɨ utú do 'yị e ní. Sɨmɨbi nɨ aka 'dá'dá ịnyị (5), 'yị ó'do éyị́ gɨ ro 'dí'biógụ éyị́ mɨánu ndaá.
7 Lomo 'di'biogụ máa ne zíse 'dá'dá yána gɨ ro yómo sée gɨ sɨmɨ bizóró ba, gɨ ro zíse ídíse kí bulúndusé e trịdrị.
8 “'Dí'biógụsé esé máa ona se wá, yị́ ené Lomo. Oto máa go zíma ídíma mongṵ́ 'yị lúrú bi kací mongṵ́ ngére kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ ené e mbá, kpá kí roko'bụ zíma do 'yị e kí éyị́ ga bɨ sɨmɨ Ízibiti ona ní mbá.
9 “Bɨ ba ní ịnyịsé mu zíse ndá'basé zí babá úku ledre zía kídí, ‘Ba ledre bɨ wotíyị Yoséfa uku ní. Lomo oto máa go zíma ídíma ngére do Ízibiti e mbá. Ídí mu ógụ 'diya zíma yána.
10 Áyí ógụ ndịsị sɨmɨ ịrịgbére bɨ Gósene ní gɨ ro zíyị ídíyị dongáma. Yịị, owṵ́ 'bɨ eyị́ e kí bulúnduyị́ e kí bangá eyị́ e nda kí ngíti géyị éyị́ eyị́ ga bɨ 'bɨ 'be ní mbá.
11 Mááyí lúrú bi kacíse íri, gɨ zía sɨmɨbi 'bɨ mongṵ́ 'bú bɨ utú do 'yị e ba nɨ aka 'dá'dá 'dényé sɨmɨbi ịnyị (5). Káa bɨ sée kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ esé e nda kí ngíti géyị éyị́ esé e ásé úyu gɨ zí 'bú ke.’
12 “Lúrúsé go cṵ́ kí rosé, lúndumá Benzemúna owo kpá go kídí ma'díi máa Yoséfa mándịsị ódro zíse ba tí máa.
13 Ndérésé mu zíse lịkpị́ ledre roko'bụ bɨ mááyí kíe do 'yị 'bɨ Ízibiti e kí ledre ga bɨ lúrúsé yée yána cṵ́ kí komosé ní zí babá. Zíse 'dí'biógụ wo zíma yána 'diya.”

14 Zía ịnyịné fáka lúnduné Benzemúna zía íni ini roa, zí Benzemúna kpá
fáka wo íni ini roa.
15 Zía ndéréne kí fáka lúnduné e kí ndịsị íni ini royé. Gı do kací a née
ní zí lúnduga nda tónóye ódroyé zía.
16 Sımı bı sanda nderéogụ zí mongụ́ ngére kídí, lúndu Yoséfa ogụní go
ní, zí mongụ́ ngére kí 'yị ené e ídíye mbá kí rokinyi.
17 Zí mongụ́ ngére úku ledre zí Yoséfa kídí, “Ídí úku ledre zí lúnduyị́ e,
‘Ịmbịótosé éyị́ e mu do dongí esé e, zíse ndá'balúgu rosé sımı káṇgá 'bı
Kanána.
18 Idíní 'dí'biógụ 'bụyị́ kí 'yị 'be 'bı esé e mbá zíma yána. Mááyí í'bí
bılámá bi zíye sımı Ízibiti ona, gı ro zíye kpá ndịsị ánu bılámá éyị́ bı 'bı
káṇgá ba.’
19 “Ídí kpá úku ledre zíye idíní 'dí'bi arabíya gı sımı Ízibiti gı ona kpa gı
ro 'dí'bi me'beyé e kí owụ́ e, zíye 'dí'biútú 'bụyị́ gırí ógụ kíe.
20 Ndásé sómụ́ ledre éyị́ e wá, gı zía bılámá éyị́ ga bı sımı Ízibiti ona ní,
nıyí ídí mbá 'bı esé.”
21 Née ní zí owụ́ 'bı Yakóbo e méngị tí ledre ga bı mongụ́ ngére uku zíye
ní. Zí Yoséfa í'bí arabíya zíye kí éyị́ mıánu bı nıyí ánu a do mısi'di ní tí
káa zí bı mongụ́ ngére úku ledre a zía ní.
22 Zí Yoséfa í'bí mıkánda bongó zíye kacíye cé. Tí lá zía í'bí 'bı
Benzemúna bongó ịnyị kí mırírırí késị́ míya ota (300).
23 Zía í'bí kása éyị́ e káa zí ga ba zí 'bụné, ya'dá dongí e sokó (10) mbá kí
bılámá éyị́ ga bı gı sımı Ízibiti ore ní doyé, mbágá dongí e kpá sokó mbá kí
kére e, ambata e nda kí ngíti géyị éyị́ mıánu bı 'bụa nı ánu a kací mısi'di
ní doyé.
24 Zía í'bí mısi'di zí lúnduné e zíye ndéréye. Zí Yoséfa úku ledre zíye
sımı bı nıyí go ndéré ní kídí, “Ndásé ndéré kí ófụ́ do mısi'di wá.”
25 Zíye ịnyịyé gı sımı Ízibiti ndá'bayé zí 'bụyé Yakóbo sımı káṇgá 'bı
Kanána.
26 Zíye úku ledre zí 'bụyé kídí, “Yoséfa nı bo trịdrị. Nı ne kí roko'bụ
zíne do káṇgá bı Ízibiti ní mbá.” Zí Yakóbo ndịsịné ónzó komoné gı zía
ṇgúṇgu ené kóo ledre eyé née wá.
27 Tí lá sımı bı lıkpịní ledre ga bı Yoséfa 'dicí yée mbá zía ní, nda sımı bı
lurú arabíya ga bı Yoséfa kasa yée gı ro do 'dí'bi wo gırí sımı a ní, zí lomo
ro 'bụyé Yakóbo ndá'baógụné roa.
28 Zí Yakóbo úku ledre kídí, “Ma'díi, máṇgúṇgu go. Owụ́ 'bı amá Yoséfa
nı bo trịdrị. Mááyí ógụ ndéré lúrú wo 'dá'dá zíma kí úyumá.”

46

Yakóbo nderé sımı Ízibiti

1 Née ní zí Yakóbo kókụ́ éyị́ ené e mbá, nda sımı bı nderéogụ sımı
Bírịsába ní, zía 'dáná éyị́ zí Lomo bı kóo 'bụa Isáka ndịsị óto úndrua
ní ore.
2 Nda go kí ndụlụ, zí Lomo 'dódo roné zí Yakóbo sımı 'duru do úku ledre
zía kídí, “Yakóbo.”
Zía úkulúgu ledre zía kídí, “Hí Ngére.”

3 Zí Lomo úku ledre zía kídí, “Mááyí Lomo bɨ kóo 'bụyị́ ndịsị́ óto úndrua
ní. Ngịrị́ ndaá méngị́ yíị́ kí ndéré sɨmɨ Ízibiti wá, gɨ zía mááyí ógụ́ í'bí
úndru zíyị́, zíyị́ ndíkiógụ́ tụ́'dụ́ ṛíḳí sị́ do 'yịma'dí e íri.
4 Mááyí 'dịyịóto yíị́ gị́ sɨmɨ Ízibiti. Zíma kpá 'dí'bilúgu yíị́ gɨrí. Áyí úyu
do sịlị́ mbigí wotịyị́ Yoséfa.”
5 Zí Yakóbo ịnyịné gɨ sɨmɨ Bịṛịsába gɨ ore, zí owụ́ 'bɨ ené e 'dí'bi wo kí
'yị́ 'bɨ 'be 'bɨ eyé e mbá sɨmɨ arabíya bɨ mongụ́ ngére i'bí gɨ ro do 'dí'bi wo
kíe ní.
6 Zíye kpá 'dí'bi za bangá eyé e kí éyị́ eyé ga bɨ 'bɨ 'be ga bɨ ndikiní
sɨmɨ káṇgá bɨ Kanána ní, zíye ndéréye sɨmɨ Ízibiti. Zí Yakóbo 'dí'bi
bulúnduné e mbá kíne.
7 Zía 'dí'bi wotịne e, bulúnduné ga bɨ owụ́ ya'dá e ní, kí nyịne e, teténe e
mbá sɨmɨ Ízibiti.
8 'Yị́ ga bɨ 'bɨ Yakóbo nderé kíye sɨmɨ Ízibiti ní, nɨyí, Rụ́bene owụ́ndíká
ené,
9 Wotị́ Rụ́bene nɨyí 'bɨ eyé, Anóka, Pálụ, Ézorono nda kí Karamí.
10 Simiyóna, wotịga nɨyí 'bɨ eyé, Zemụwéle, Zamína, Oyáda, Zakíni,
Zóra, nda Sálo wo bɨ mbágáa 'bɨ ené nyị́ 'yị́ 'bɨ Kanána ní.
11 Lévị́, wotịga nɨyí 'bɨ eyé, Geresóna, Káta, kí Miráré.
12 Zụ́da, wotịga nɨyí 'bɨ eyé, Éra, Onána, Séla, Peréze nda kí Zéra.
(Éra e kí Onána uyuní 'bɨ eyé cịkị́ sɨmɨ Kanána.) Owụ́ 'bɨ Peréze 'bɨ eyé,
Ézorono e kí Amụ́lụ.
13 Isakára, wotịga nɨyí 'bɨ eyé, Tóla, Púwa, Zasụ́ba nda kí Simaróna.
14 Zebụlụ́na, wotịga nɨyí 'bɨ eyé, Seréda, Elóna, Zaléle.
15 Sɨmɨ bɨ Léya ndiki owụ́ ga gére née zí Yakóbo sɨmɨ Padána Aráma ní,
zía ndíki owụ́kára dongaráye kịé'do kí ịrịné Dína. Owụ́ ga gére née nɨyí
kóo mbá cị́ kéṛị́ a doa sokó doa ota (33).
16 Gáda, wotịga nɨyí 'bɨ eyé, Zefóna, Ági, Sụ́ni, Ezebóno, Éṛị, Aródi, nda
kí Aréli.
17 Aséra, wotịga nɨyí 'bɨ eyé, Imána, Isáva, Isívi, nda kí Beríya. Ịrị lémịyé
Séra. Owụ́ 'bɨ Beríya 'bɨ eyé, Ebére e kí Malakéle.
18 Ga ba ịrị owụ́ ga bɨ Yakóbo ndikiní yée kí Zílifa kára 'yị́ 'bɨ moko bɨ
Labána i'bí wo zí nyịne Léya ní. Nɨyí 'bɨ eyé mbá sokó doa ịnyị́ doa kéṛị́
(16).
19 Wotị́ Yakóbo ga bɨ gɨ sɨmɨ Rayéle ní, nɨyí dụụ́ gbre, Yoséfa e kí
Benzemúna.
20 Nda sɨmɨ Ízibiti íri, zí Aseníta, nyị́ Potifára 'yị́ 'dáná éyị́ bɨ gɨ sɨmɨ Óno
ní, ndíki Manási e kí Efarayíma zí Yoséfa.
21 Wotị́ Benzemúna nɨyí 'bɨ eyé, Béla, Béka, Asebéla, Géra, Námana,
Éyị́, Rósa, Mupíma, Apịma nda kí Aráda.
22 Ga ba 'bɨ eyé bulúndu Yakóbo ga bɨ gɨ sɨmɨ Rayéle ní, nɨyí mbá sokó
doa eso (14).
23 Wotị́ Dána nɨ 'bɨ ené, Ụsịma.
24 Wotị́ Nafatáli nɨyí 'bɨ eyé, Zazéle, Gụ́nị́, Zezére nda kí Siléma.
25 Ga ba 'bɨ eyé bulúndu Yakóbo ga bɨ gɨ sɨmɨ Bíla bɨ owụ́kára 'yị́ 'bɨ
moko bɨ Labána i'bí zí nyịne Rayéle ní, nɨyí mbá ịnyị́ doa gbre (7).
26 Bulúndu Yakóbo ga bɨ nderéní kí Yakóbo sɨmɨ Ízibiti ní, nɨyí mbá cị́
ota doa ịnyị́ doa kéṛị́ (66). Oloní kará 'bɨ owụ́ e wá.

27 Nda kí owụ́ 'bɨ Yoséfa ga bɨ ndiki yée gbre sɨmɨ Ízibiti ní, zí owụ́ ga bɨ
sị́ sịndị́ Yakóbo ní ídíye mbá cị́ ota doa sokó (70).

Yakóbo e nderéogụní sɨmɨ Gósene

28 Yakóbo kasaokpó Zụ́da 'dá'dá zí Yoséfa sɨmɨ Ízibiti gɨ ro zía ógụné
sóngó yée sɨmɨ gara bɨ Gósene ní. Sɨmɨ bɨ nderéogụní nda goó sɨmɨ Gósene
ní,
29 zí Yoséfa ékịne sɨmɨ arabíya ené ndéréne sɨmɨ Gósene sóngó 'bụné
Yakóbo. Sɨmɨ bɨ ndikíní ní, zí Yoséfa fáka 'bụné, zía íni ini kíngaya.
30 Zí Yakóbo úku ledre zí Yoséfa kídí, “Bɨ ba ní, abú máúyu yá máúyu
sara íri, málúrú komoyị́ go, máówo go kídí áyí bo trịdrị.”
31 Née ní zí Yoséfa úku ledre zí lúnduné e kí 'yị ga bɨ 'bɨ 'bụné e ní
mbá kídí, “Nɨ mɨútúásáne zíma ndéréma úku ledre zí mongụ́ ngére kídí,
‘Lúndumá e kí 'yị ga bɨ 'bɨ babá ní ogụní gɨ sɨmɨ Kanána go zíma ona.
32 Nɨyí yị́ eyé 'yị ụ́lụ́ bangá e, 'di'biogụní kábịrị́kị e, ína e, ịtị́ e kí ngíti
géyị éyị́ eyé e go mbá kíye.’
33 Sɨmɨ bɨ mongụ́ ngére ndolo sée go ndu'yú sée kídí, ‘Moko esé nɨ 'díya
yá?’
34 Ídísé úkulúgu ledre zía kídí, ‘Azé yị́ ezé 'yị ụ́lụ́ bangá e kú gɨ do owụ́ze
káa zí bɨ kóo mɨngburoko 'yị ezé e ndịsịní méngị a ní.’ Gɨ ore nɨ ótoómo
sée zíse ndị́sịsé sɨmɨ ịrịgbére bɨ Gósene ní, gɨ zía 'yị ga bɨ 'bɨ Ízibiti ní,
iliní ndị́sị kótrụ royé kí 'yị ụ́lụ́ bangá e wá.”

47

1 Zí Yoséfa ndéréne úku ledre zí mongụ́ ngére, kídí, “Babá kí lúndumá e
ogụní go gɨ sɨmɨ Kanána ona. 'Di'biogụní kábịrị́kị e, ína e, ịtị́ e kí ngíti géyị
éyị́ eyé e go mbá kíye sɨmɨ ịrịgbére bɨ Gósene ní.”
2 Yoséfa 'di'biutú lúnduné ga bɨ ịnyị (5) née ndéré 'dódo yée zí mongụ́
ngére.
3 Zí mongụ́ ngére ndú'yú yée kídí, “Ndị́sịsé méngị moko 'di?”
Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Mongụ́ 'yị, azé yị́ ezé 'yị ụ́lụ́ bangá e cé
káa zí 'bɨ bulúnduzé e ní.
4 Ogụzé go ndị́sị ca sɨmɨ káṇgá ba ona, gɨ zía mongụ́ 'bú utú go bɨsinyíne
sɨmɨ káṇgá 'bɨ Kanána, éyị́ bɨ zée kí bangá ezé e zíze ánu a ní ndaá lolụ
wá. Bɨ ba ní ṇguṇgúzé rozé zíyị, ídí ṇgúṇgu a zíze ndị́sịzé sɨmɨ Gósene
ona.”
5 Zí mongụ́ ngére úku ledre zí Yoséfa kídí, “'Bụyị́ e kí lúnduyị́ e ogụní
go zíyị,
6 káṇgá 'bɨ Ízibiti nɨ do sị́lị́yị, ídí óto 'bụyị́ e kí lúnduyị́ e idíní ídí sɨmɨ
bɨlámá bi bɨ Gósene ní. Togụ́ lúrú ngíti géyị 'yị e nɨyí bo dongaráye bɨ nɨyí
mɨútúásáye ní, ídí óto yée zíye ndị́sịyé lúrú bi kací bangá amá e.”
7 Née ní zí Yoséfa 'dí'biógụ 'bụné Yakóbo 'dódo wo zí mongụ́ ngére. Gɨ
do kací bɨ Yakóbo í'bí mandá zí mongụ́ ngére ní,
8 zí mongụ́ ngére ndú'yú wo kídí, “Sɨmɨbi eyị́ nɨ goó ndu?”
9 Zí Yakóbo úkulúgu ledre zía kídí, “Sɨmɨbi amá nɨ go mbá míya kị́é'do
doa cị́ kérị́ a doa sokó (130). Sɨmɨbi amá ndaá za káa zí 'bɨ bulúndumá e
wá. Tí lá mándị́sị yéme romá wá, mágámá lící romá go kíngaya gɨ zí
'do'dó.”
10 Zí Yakóbo í'bí mandá zí mongụ́ ngére, zía ịnyịné yóó ókpóne.

11 Née ní zí Yoséfa í'bí bɨlámá bi zí 'bụné e kí lúnduné e ndị́sịyé sɨmɨ a sɨmɨ Ízibiti, do bɨlámá bi gbóo kí gara bɨ kí ịrịné Ramasé* káa zí bɨ mongụ́ ngére uku ní.
12 Zí Yoséfa í'bíógụ éyị́ mɨánu zí 'bụné e kí lúnduné e kí 'yị ga bɨ 'be 'bɨ eyé e ní zía útúásáne kacíye kí owụ́ e mbá.

Mongụ́ 'bú utú sɨmɨ Ízibiti

13 Éyị́ mɨánu ndaá lolụ kóo zí 'yị e sɨmɨ káṇgá e mbá wá gɨ zía 'bú utú go bɨsinyíne kíngaya, gɨ zí kéyị née zí roko'bụ 'yị 'bɨ Ízibiti kí Kanána ụ́kụ́ne goó mɨụ́kụ́ gɨ zí 'bú.
14 Zí Yoséfa 'dó'dụ́yóko késị́ ga bɨ ugúní kére kíe sɨmɨ káṇgá 'bɨ Ízibiti kí káṇgá 'bɨ Kanána ní mbá, zía 'dí'bi késị́ née ndéré kíe óto a 'be 'bɨ mongụ́ ngére.
15 Sɨmɨ bɨ késị́ ụkụ́ gɨ zí 'yị 'bɨ Ízibiti e kí 'yị 'bɨ Kanána e go ní, zí 'yị 'bɨ Ízibiti e ógụyé zí Yoséfa do úku ledre zía kídí, "Í'bí éyị́ mɨánu mu zíze. Azé go úyu gɨ zí 'bú. Késị́ ụkụ́ gɨ zíze go."
16 Zí Yoséfa úkulúgu ledre zíye kídí, "Ídísé ógụ kí bangá e esé zíma, zíma í'bí éyị́ mɨánu doa zíse togụ́ késị́ esé ụkụ́ go mbá ní."
17 Née ní zíye 'dí'biógụ bangá eyé e zí Yoséfa, zía í'bí éyị́ mɨánu zíye do usáni eyé e, kábịṛ́ịkị eyé e, ína eyé e ịtị́ eyé e, kpá dongí eyé e. Sɨmɨ Sɨmɨbi máa née ní zí Yoséfa ndị́sịné í'bí éyị́ mɨánu zíye do bangá eyé e.
18 Sɨmɨ bɨ sɨmɨbi née ụkụ́ go ní, zí 'yị e kpá ógụyé zí Yoséfa úku ledre zía kídí, "Mongụ́ 'yị, utúasázé ótoécị ledre gɨ zíyị wá. Késị́ ezé e kí bangákụlụ́ ezé e nɨyí go mbá 'bɨ eyị́. Owụ́ éyị́ bɨ idíaká cúku'dée káa gɨ ro zíze í'bí a zíyị ní ndaá lolụ wá. Odụ éyị́ ga bɨ idíakání go lá dụụ́ kụṛụ'bụzé kí gbékpị́ káṇgá bɨ zíze ní.
19 Azé úyu zí káṇgá ezé e sínyíye tí do komoyị́ káa gɨ ro 'di? Azé úgúóyó kụṛụ'bụzé kí káṇgá ezé e zíyị gɨ ro éyị́ mɨánu, zíze ídíze kí káṇgá ezé e mbá owụ́kụlụ́ 'bɨ mongụ́ ngére. Zíyị í'bí kúfú zíze gɨ ro zíze 'dịyị́ a bɨ nɨ óto zée zíze ídíze trịdrị kpá káa bɨ 'yị bɨ zía ndị́sịné sɨmɨ káṇgá née ndaá lolụ wá."
20 Zí Yoséfa úgú bi ga bɨ sɨmɨ Ízibiti ní mbá zí mongụ́ ngére. 'Yị 'bɨ Ízibiti e ugúoyóní bi eyé go mbá, gɨ zía 'bú mengị nda kóo yée go kíngaya. Bi ga bɨ sɨmɨ Ízibiti ore ní mbá nda goó 'bɨ mongụ́ ngére.
21 Zí Yoséfa óto 'yị e zíye ídíye go mbá owụ́kụlụ́ 'bɨ mongụ́ ngére 'bɨ Ízibiti.
22 Odụ 'yị ga bɨ kóo ugú bi eyé wá ní dụụ́ 'yị 'dáná éyị́ e,† gɨ zía mongụ́ ngére ndị́sị kóo í'bí sáká éyị́ 'bɨ mɨánu zí 'yị 'dáná éyị́ e kací kadra mbá. Éyị́ mɨánu máa bɨ kóo gɨ zí mongụ́ ngére ní, ndịsị kóo ásá kíye. Née sị́ ledre bɨ ugúoyóní bi eyé e gɨ zía wá ní.
23 Zí Yoséfa úku ledre zí 'yị e kídí, "Bɨ ba ní máúgú sée kí bi esé e go mbá zí mongụ́ ngére. Kúfú nɨ goó ba zíse ó'do a yáká esé e.

---

* **47:11 47:11** Ramasé: Mongụ́ gara bɨ Ramasé nɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Gósene ní. † **47:22 47:22** 'Yị 'dáná eyí e: Mongụ́ ngére 'bɨ Ízibiti oto 'yị e zíye ídíye káa do 'yị 'dáná éyị́ e do ndị́sịyé óto úndru tụ́'dụ́ bɨcayi lomo e.

24 Tí lá simi bi sịndị́ kadra 'bi 'dí'biógụ éyị́ gi yáká ogụ go ní, zíse ífi simi a ịnyị. Kémbị́ a gi simi ịnyị́ née zíse í'bí a zí mongụ́ ngére. Zí ngítí a ídíne káa do kúfú kí éyị́ miánu zíse kí 'yị 'bi 'be 'bi esé e."

25 Zíye úkulúgu ledre kídí, "Mongụ́ 'yị, yómo trịdrịzé go. Azé kí rokinyi zíze ídíze káa do owụ́kụlụ́ e zí mongụ́ ngére."

26 Née ní zí Yoséfa óto ledre née zía ídíne káa do lorụ gi ro bi ga bi simi Ízibiti ní kídí kịé'do gi simi ịnyị (5) 'bi éyị́ ga bi niyí 'dí'biógụ a gi yáká ní, ni ídí 'bi mongụ́ ngére. Lorụ née ni fú lá kenée gị karaba. Bi bi ngárá ndaá 'bi mongụ́ ngére wá ní, dụụ́ bi 'bi 'yị 'dáná éyị́ e.

27 Simi sịndị́ kadra máa née ní zí Isiréle e óto 'be 'bi eyé simi Ízibiti simi ịrịgbére bi Gósene ní. Zíye ndíki tụ́'dụ́ éyị́ e íri, do étrịyé zíye ídíye tụ́'dụ́.

28 Yakóbo ndịsị kóo simi Ízibiti íri kí simibi sokó doa ịnyị doa gbre (17). Simibi bi Yakóbo mengị ní, ni kóo mbá míya kịé'do cị gbre doa ịnyị doa gbre (147).

29 Simi bi sịndị́ kadra ni go gbóo zí Yakóbo úyuné ní, zía ndólo Yoséfa úku ledre zía kídí, "Togụ́ 'búma ni tí doyị́ ídí óto sị́lịyị ro kótóma zíyị lólóbụ́ zíma yaá née utúasá óto máa simi Ízibiti ona wá.

30 Simi bi togụ́ máúyu go ní, ídí ndéré óto umbumá kí'dí bi otoní bulúndumá e ní."

Zí Yoséfa úkulúgu ledre zía kídí, "Mááyí méngị a káa zí bi úku ní."

31 Zí Yakóbo úku ledre zía kídí, "Ídí lólóbụ́ gi ro zíma ówo a." Nda née ní zí Yoséfa lólóbụ́ zía, zí Yakóbo ótụ́ doné bi gi do ṛangba ené íni ini zí Lomo.

48

Yakóbo i'bí úndru zí Manási e kí Efarayíma

1 Nda gi do kací ngíti géyị sịndị́ kadra e zí sanda ndéréne zí Yoséfa kídí, "'Bụyị́ ni kí ndíyá kíngaya." Zí Yoséfa 'dí'bi wotịne ga bi gbre, Manási e kí Efarayíma ní kpa kíne.

2 Simi bi ukuní ledre zí Yakóbo kídí, "Wotịyị Yoséfa ogụ go lúrú yịị́ ní," zía ó'bụ roné ịnyịné ndịsịné tara ṛangba 'dága.

3 Zí Yakóbo úku ledre zí Yoséfa kídí, "Lomo bi kí roko'bụné kíngaya ní 'dodo kóo roné zíma simi Lụ́zụ simi káṇgá bi Kanána ní, zía kóo í'bí úndru zíma,

4 zía úku ledre zíma kídí, 'Mááyí óto yịị́ zíyị étrịyị́ kíngaya, zí bulúnduyị́ e ndíkiógụ ṛịḳị́ sị́ do 'yịma'dí e. Mááyí karanée í'bí káṇgá ba zíyị kí bulúnduyị́ ga bi niyí ógụ gi do kacíyị ní za fí, zía ídíne káa do 'bi eyé.'

5 "Bi ba ní wotịyị ga bi ndikiní yée zíyị gbre simi káṇgá 'bi Ízibiti ona 'dá'dá zíma kí ógụmá zíyị simi káṇgá 'bi Ízibiti ní, niyí go ógụ ídí wotịma e, Efarayíma e kí Manási. Niyí go ógụ ídí zíma káa zí Rụ́bene e kí Simiyóna bi niyí wotịma e ní.

6 Owụ́ ga bi gi do kacíye ní, niyí nda ídí go 'bi eyị́ e. Éyị́ sị́lị́ bi niyí ógụndíki a ní, ni ógụ gi zí Manási e kí Efarayíma.

7 Ledre ni gi ro mbágáyị káa. Simi bi máịnyị gi simi Padána zí Rayéle úyuné do misi'di simi káṇgá 'bi Kanána ní, zía kóo í'bí mongụ́ sómụ́ ledre

zíma. Efaráta bɨ ndɨsɨní kpá ndólo a Beteléme ní nɨ aka yị́ ené kóo gbála,
zíze kóo óto wo cɨkị́ do mɨsi'di ore.”
8 Sɨmɨ bɨ Yakóbo lurú wotị́ Yoséfa ga gére ní, zía ndúndu'yú kídí, “Owụ́
ga gére née náambi e?”
9 Zí Yoséfa úkulúgu ledre zí 'bụné kídí, “Babá, née owụ́ ga bɨ Lomo i'bí
yée zíma ona ní.”
Yakóbo ya zía ní, “Ógụ kíye zíma yána, gɨ ro zíma í'bí úndru zíye.”
10 Komo Yakóbo lurú lolụ kóo bi mbị́ wá gɨ zí ngoko, gɨ zí kéyị́ née ní,
utúasá lúrú bi bɨlámáne wá. Née ní zí Yoséfa 'dí'biógụ wotị́ne ga gére née
gbóo ro Yakóbo, zí 'bụa fáka yée roné í'bí úndru zíye.
11 Zía úku ledre zí Yoséfa kídí, “Máówo amá lolụ kóo bɨ kídí mááyí lúrú
komoyị́ ní wá. Bɨ ba ní Lomo otoomo máa go zíma kpá lúrú owụ́ e gɨ
sɨmɨyị́.”
12 Zí Yoséfa ịmbị́óyó yée gɨ do sɨndị́ Yakóbo do útúló'bụ komoné bi.
13 Zí Yoséfa 'dí'bi yée gbrengárá, zía óto Efarayíma zí Yakóbo do ngelị́
do óto Manási do anú.
14 Zí Yakóbo ngílífi sị́lị́ne. Zía óto sị́lị́ne 'bɨ anú do Efarayíma bɨ nɨ owụ́
ní. Do nda óto sị́lị́ne 'bɨ ngelị́ do Manási bɨ ndíká ní.
15 Zía í'bí úndru zí Yoséfa do úku ledre kídí,
“Lomo bɨ kóo bulúndumá Abarayáma
ndɨsị́ óto úndrua ní, zí babá Isáka kpá ndɨsɨné óto úndrua ní,
nɨ kpá Lomo bɨ ndɨsị́ lúrú bi kacíma
gị́ karaba ní ní.
16 Nɨ ne Lomo bɨ lúrú bi kacíma sɨmɨ ledre e za mbá ní,
idí í'bí úndru zí owụ́ ga ba
Ịrịmá idí ndɨsị́ ówụ́ doyé,
zí ịrị́ babá Abarayáma kí ịrị́ Isáka kpá ndɨsị́ ówụ́ne doyé
Idíní étrị́ tụ́'dụ́
do sogo káṇgá.”
17 Sɨmɨ bɨ Yoséfa lurú 'bụné oto nda yị́ ené sị́lị́ne 'bɨ anú do Efarayíma
ní, zí bi sínyíne roa. Zía ịnyịné gɨ ro 'dí'bióyó sị́lị́ 'bụné 'bɨ anú gɨ do
Efarayíma gɨ ro óto a do Manási.
18 Zí Yoséfa úku ledre zí 'bụné kídí, “Babá, owụ́ndíká nɨ ba óto sị́lị́yị́ 'bɨ
anú doa.”
19 Tí lá Yakóbo asi yị́ ené mɨási. Zía úku ledre kídí, “Máówo bú, owụ́
'bɨ amáa, máówo bú. Bulúndu Manási nɨyí kpá ídí tụ́'dụ́. Tí lá bulúndu
Efarayíma nɨyí ídí tụ́'dụ́ rómo do 'bɨ Manási, bulúnduga nɨyí ndíkiógụ
tụ́'dụ́ sị́ do 'yịma'dí e.”
20 Zí Yakóbo í'bí úndru zíye sɨmɨ sị́lị́ bɨ kóo née zía úku ledre kídí,
“Karanée Isɨréle e nɨyí ndɨsị́ ndólo ịrịsé sɨmɨ bɨ iliní go í'bí úndru ní.
Nɨyí úku ledre kídí, ‘Lomo idí í'bí úndru zíyị́ káa zí bɨ i'bí úndru zí
Efarayíma e kí Manási ní.’ ”
Née mɨsi'di bɨ kóo Yakóbo oto Efarayíma kíe 'dá'dá zí Manási ní.
21 Née ní, zí Yakóbo úku ledre zí Yoséfa kídí, “Káa zí bɨ lúrú go née,
málú'bú lolụ gɨ do kací ba kíngaya wá. Tí lá Lomo nɨ lúrú bi kacíse zía
'dí'bilúgu sée sɨmɨ káṇgá 'bɨ bulúndusé e.
22 Bɨ ba ní, mái'bí Sekéme go zíyị́ ndaá zí lúnduyị́ e wá. Née bɨlámá
ịrịgbére bɨ kóo má'dí'bi gɨ zí ezeokóma e Amóra e ní.”

49

Yakóbo i'bí úndru zí wotịne e

1 Zí Yakóbo ndóloyóko wotịne e úku ledre zíye kídí, “Ídísé yóko rosé
mbá do bi kịé'do gɨ ro ledre bɨ karanée nɨ méngị roné zíse ní zíma úku a
zíse.
2 “Ídísé yóko rosé zíse úwú ledre ba sée wotị Yakóbo e.
Ídísé úwú kúrúma kúrú 'bụsé, Isɨréle.
3 Rụ́bene áyí owụ́ndíká amá,
áyí yịị roko'bụ amá, mándíki yịị sɨmɨ bɨ kóo mááyí aka do sịndịma ní.
Áyí yịị kí úndruyị kpá kí roko'bụ zíyị.
4 Áyí cakaba tí lá káa zí mongụ́ ngbụrụ ní, cóngó ledre bɨ zía ídíne gɨ do
biyị ní ndaá,
gɨ zía ndịsị go kí me'be 'bụyị káa do kára
bi 'dú'du amá azá goó gɨ zíyị.
5 Simiyóna e kí Lévị ásé do lúndu,
ásé ídí 'bɨ esé 'yị méngị okó kí mɨngburoko maku ga bɨ do sịlịse née
ní.
6 Máútúásá úku yéme ledre gɨ royé e wá,
máútúásá kpá ólụ́ sɨmɨ ledre eyé e wá,
gɨ zía ufuní 'yị e goó kí mɨmbé'dekesị bɨ zíye ní,
zíye ndịsịyé kí 'déwe sịndị ịtị 'bɨ 'yị e káa zí bɨ iliní ní.
7 Máóto taramá goó kací mɨmbé'dekesị esé née bɨsinyíne,
sɨmɨkesị esé née ofụ nda go.
Bulúndusé e nɨyí báyi faa
dongará kúfú Isɨréle e mbá.
8 Zụ́da, lúnduyị e nɨyí ndịsị mbófo yịị,
zíye ndịsị óto úndruyị
gɨ zía áyí rómo komo ezeokóyị e.
9 Áyí ídí káa zí kemị ní,
nɨ nánáónzó bangá ené togụ́ anu go zía lérené yá,
zía ndá'ba 'dú'duné bi.
Káa zí mbágá kemị ní, éyị bɨ nɨ tóro 'dụ́tụ kó'dụ́yị ní ndaá.
10 Áyí ídí kí ngbángbá 'bɨ ídí káa do manda zíyị,
bulúnduyị e nɨyí ídí ngére do kúfú 'yị e mbá
kúfú 'yịma'dí e mbá nɨyí ndịsị óto úndruyé
zíye ndịsị í'bí tákpásịlị zíyị.
11 Nɨ ódóngéṛị dongí ené ro kókó sịndị kóṛó bɨ nɨ mɨútúásáne komoa ní.
Zía ndịsịné ló'dó bongó ené sɨmɨ iní kóṛó* bɨ káa zí sáma ní.
12 Komoa nɨ ídí bɨkesịne rómo gɨ do iní kóṛó,
soa nɨ ídí bɨkenyịne rómo do mɨényị iní umba.†
13 Zebụlụ́na, nɨ ndịsị kí 'be tara mongụ́ ngbụrụ,
zí tụ́'dụ́ 'yị e ndịsị ógụ tóroyé do gbúṛóngó ngbụrụ ma'dáa née.
Mamayé nɨ ídí geré gbóo kí káṇgá bɨ Sidóna ní.
14 Isakára, nɨ ídí kí roko'bụné káa zí dongí bɨ

---

* **49:11 49:11** Lúgu bongó sɨmɨ iní kóṛó: Ledre bɨ Yakóbo uku née 'dodo ledre kídí Zụ́da nɨ karanée ídí kí tụ́'dụ́ éyị e zíne. Kóṛó ené nɨ áná kíngaya zí Zụ́da ndịsịné lúgu bongó e sɨmɨ iní a. † **49:12 49:12** Bɨkesị komo kí bɨkenyị so: Nɨ rokinyi bɨ nɨ ídí zía kíngaya gɨ zí éyị ga bɨ zía ní.

ndịsị 'dú'du dongará éyị́ ga bɨ ịmbị́ yée ní.‡
15 Sɨmɨ bɨ lúrú bi 'dówṵ́ro née nɨ bɨlámáne zí ịrịgbére a ídíne kpá bɨlámáne ní,
nɨ óyóyéme sogoné, zía í'bí roné ndịsị ịmbị́ éyị́ owóowó ga bɨ ore ní.
Zía ídíne owṵ́kṵlṵ́ 'bɨ moko ga bɨ ore ní.
16 Dána nɨ ídí 'yị 'décị yéme ngbanga zí 'yị ené e
káa zí ngíti géyị 'yị ga bɨ kóo 'bɨ Isɨréle e ní.
17 Owṵ́ 'bɨ eyị́ e kí bulúnduyị́ e nɨyí ídí káa zí kámá dogbọrụ mɨsi'di,
togṵ́ lagá usáni go yá, 'yị bɨ ndịsị ngásá kí usáni máa née nɨ útúógụ gɨ doa.
18 Ngére Lomo mándịsị óto komomá gɨ ro zíyị
yómo zée.
19 Gáda, 'yị ngáka éyị́ e nɨyí karanée útú kí okó do bulúnduyị́ e,
tí lá nɨyí rómo komo 'yị ga gére née cṵ́.
20 Bi bɨ Aséra, nɨ ndịsị doa ní nɨ 'dí'biógụ bɨlámá éyị́ mɨánu kíngaya.
Zía ndịsịné í'bí bɨlámá éyị́ mɨánu bɨ nɨ mɨútúásáne gɨ ro mongṵ́ ngére.
21 Nafatáli, nɨ yị́ ené káa zí nyazu ní. Nɨ ndịsị gámá kí ro doné.
Nɨ ndịsị ndíki mbá owṵ́ ga bɨ kí lámá royé§ kíngaya ní.
22 Yoséfa nɨ 'bɨ ené káa zí kọ́ró bɨ ndịsị áná kíngaya ní,
kpá káa zí kọ́ró bɨ kó'dṵ́ ngbuṛu ní,
bɨ mɨrásá a rasá zía 'dṵ́tụ bi mbá ní.
23 Ezeokóyị nɨyí ndịsị útú kí okó doyị́,
zíye ndịsịyé méngị yịị́ 'duo kí mɨmbé'dekesị́.
24 Tí lá sama bɨ do sịlịa ní utúasá kịzị wá,
sịlịa utúasá ó'dó kí é'be sama wá,
gɨ zía Lomo bɨ kí Roko'bụné kíngaya bɨ ndịsị lúrú bi kací Yakóbo ní,
nɨ ne bi ló'bo kpá 'yị 'bá'bá Isɨréle e,
25 gɨ zía Lomo bɨ 'bụyị́ ndịsị óto úndrua ní ndịsị sáká yịị́ ne,
gɨ zía Lomo bɨ kí roko'bụné kíngaya ní ndịsịne í'bí úndru bɨ gɨ komo ere gɨ 'dága ní zíyị,
nɨ kpá í'bí úndru do iní bɨ ndịsị lágaógụ gɨ sị́ káṇgá ní,
zí bangá eyị́ e, bulúnduyị́ e étrịyé zíye ídíye tṵ́'dṵ́.
26 Úndru bɨ máí'bí zíyị ba nɨ kí roko'bụné kíngaya rómo do úndru ga bɨ kóo 'desị́ ní mbá,
romo kpá gɨ do tákpásịlị́ ga bɨ kóo gɨ zí bulúnduyị́ e ní mbá.
Úndru ga gére née idíní ógụ zí Yoséfa,
gɨ zía nɨ ídíne manda zí lúnduné e za mbá.
27 Benzemúna, nɨ ídí 'bɨ ené káa zí máárára bɨ kí 'bú roné ní,
kí phịyị́ nɨ nánáónzó bangá e zía ánu yée, kí tagá zíye ífi sɨmɨ ngítí a kí lafúne e.”
28 Ga bɨ sokó doa gbre (12) née mbá sị́ do Isɨréle. Née ledre bɨ 'bụyé Yakóbo uku zíye sɨmɨ bɨ nɨ í'bí úndru zíye kací mɨsi'diné mɨngúngúcua ní.

Ledre gɨ ro umbu Yakóbo

‡ **49:14 49:14** Dongará éyị́ ga bɨ ịmbị́ yée ní: Káṇgá 'bɨ Isakára nɨ ídí dongará káṇgá 'bɨ sị́ do Isɨréle e gbre. § **49:21 49:21** Káa zí nyazu bɨ ndịsị ndíki mbá owṵ́ ga bɨ kí lámá royé: Nafatáli, áyí ndịsị ódro mbá bɨlámá ledre e.

29 Zí Yakóbo yóko wotịne e úku ledre zíye kídí, “Mááyí go ógụ úyu zíze
ndíkíze kí 'yị amá e. Ídísé óto máa cigí babá sɨmɨ gu landa bɨ sɨmɨ yáká
'bɨ Éforono 'yị 'bɨ Éte ní.
30 Gu landa bɨ Makeféla née nɨ kóo sɨmɨ yáká bɨ Abarayáma ugú gɨ ro
ndịsị́ óto bi e sɨmɨ a gɨ zí Éforono 'yị 'bɨ Éte, gbóo kí Mamaré sɨmɨ káṇgá
'bɨ Kanána ní.
31 Otoní kóo Abarayáma e kí me'bené Sára ore, do kóo óto Isáka e kí
me'bené Rebéka kpá ore, máóto me'bemá Léya kpá ore.
32 Ugúní kóo yáká née go kí éyị́ ga bɨ sɨmɨyé ní mbá gɨ zí Éte e.”
33 Sɨmɨ bɨ Yakóbo ukuonzó ledre go zí wotịne e ní, zía 'dú'dulúgu roné
bi, zí sịndị́ kadra útúásáne zía úyuné.

50

1 Zí Yoséfa útúne kụkụrụkụ do umbu 'bụné do fáka wo zía ndịsịné íni
ini roa.
2 Zí Yoséfa ịnyịné úku ledre idíní yéme umbu 'bụné kí kágá bɨlámáne
káa bɨ nɨ sínyí.
3 Sịlị́ 'bɨ sụ́sụ kágá née nɨ mbá cị gbre (40). Zí 'yị 'bɨ Ízibiti e íni wo kí
sịlị́ cị ota doa sokó (70).
4 Sɨmɨ bɨ sịlị́ 'bɨ ini ụkụ́ go ní, zí Yoséfa úku ledre zí mịngị́ káṇgá ga bɨ
mɨngburoko 'yị 'bɨ moko 'bɨ mongụ́ ngére ní kídí, “Togụ́ ledre amá eme
komosé tí mɨéme yá, ídísé ndéré kí sanda ba úku a zí mongụ́ ngére kídí,
5 ‘Babá oto kóo máa go lólóbụ́ zíne kídí, “Mááyí go ógụ úyu, ídí óto máa
sɨmɨ gu bɨ kóo máícíómo gɨ romá sɨmɨ Kanána ní.” Bɨ ba ní máṇgúṇgú
romá zíyị ídí ṇgúṇgu a zíma ndéréma óto 'bụmá zíma ndá'baógụmá.’ ”
6 Mongụ́ ngére ya zía ní, “Ndéré mu óto 'bụyị́ káa zí bɨ lólóbụ́ zía kídí
née nɨ méngị a kenée ní.”
7 Sɨmɨ bɨ Yoséfa 'dí'bi umbu 'bụné ndéré kíe óto a ní, zí 'yị 'bɨ moko 'bɨ
mongụ́ ngére nda kí mɨngburoko 'yị ga bɨ 'bɨ Ízibiti ní ndéréye 'dịyịóto
Yoséfa.
8 Zí 'yị ga bɨ kací Yoséfa kí yée ga bɨ kací 'bụa ní ịnyịyé mbá ndéréye
'dịyịóto umbu. Odụ 'yị ga bɨ idíakání sɨmɨ Gósene ní dụ́ụ́ mɨnzéré owụ́ e
nda kí bangá eyé e.
9 Zí 'yị ngásá kí arabíya e kí 'yị ngásá kí usáni e kpá ndéréye ndro kéye.
'Yị e nɨyí kóo tụ́'dụ́ bɨ utúní do kací Yoséfa ní.
10 Sɨmɨ bɨ 'dogụní bi, ndéréogụní goó sɨmɨ Atáda bɨ sága Yeredéne mɨ'dí
gbére kí'dí bɨ ndịsịní ócó kére ní, zíye ndịsịyé ore íni ini, íni ini kíngaya.
Née ní zí Yoséfa íni 'bụné ore kí sịlị́ ịnyị doa gbre (7).
11 Sɨmɨ bɨ 'yị 'bɨ Kanána ga bɨ ndịsịní ndịsị ore lurúní ini bɨ méngị roné
kíngaya sɨmɨ Atáda ní, zíye úku ledre kídí, “Mongụ́ lerị́ ro 'yị 'bɨ Ízibiti e.”
Zí ịrị bi née nda ídíne Ábele Miziráma.*
12 Née ní, zí wotị́ Yakóbo e méngị ledre tí káa zí bɨ 'bụyé úku zíye ní.
13 Zíye 'dí'bi umbu 'bụyé ndéré kíe sɨmɨ Kanána óto a sɨmɨ gu landa bɨ
Makeféla gbóo kí Mamaré, bɨ sɨmɨ yáká bɨ kóo Abarayáma ugú gɨ ro ndịsị
óto bi e sɨmɨ a gɨ zí Éforono 'yị 'bɨ Éte e ní.

---

* **50:11 50:11** Ábele Miziráma: Ịrị ba kí tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí, “'Yị 'bɨ Ízibiti e ndịsịní íni ini.”

14 Gɨ do kací bɨ otoní bi ní, zí Yoséfa ḭnyḭyé kí lúnduné e kí 'yị ga bɨ kóo
nderéní kéye óto bi ní mbá ndá'balúgu royé sɨmɨ Ízibiti.

Yoséfa uku ledre zí lúnduné e

15 Sɨmɨ bɨ lúndu Yoséfa lurúní 'bụyé uyu go ní, zíye úku ledre kídí, “Togṵ́
Yoséfa somṵ́ndiki bɨsinyí ledre bɨ kóo mengḭzé zía, zía méngị lúgu a zíze
ní, azé méngị 'di?”

16 Née ní zíye kákasa zí Yoséfa kídí, “'Bụyị́ uku kóo ledre zíze 'dá'dá zía
kí úyuné,

17 ‘Ba ledre bɨ ídísé úku a zí Yoséfa ní. Máṇgúṇgú romá zíyị́ ídí ótoómo
luyú kí bɨsinyí ledre kóo lúnduyị́ e mengḭní zíyị́ ní.’ Bɨ ba ní ídí ótoómo
ledre zíze gɨ sɨmɨ lúyú ledre ezé, zée ga bɨ ndḭsḭzé óto úndru Lomo 'bɨ 'bụyị́
ní.” Sɨmɨ bɨ Yoséfa uwú ledre née ní, zí sɨmɨkozo méngị wo zía útúne íni
ini.

18 Zí lúnduga óguyé útúye ló'bụ komoyé bi kó'dṵ́ a. Zíye úku ledre kídí,
“Azé cakaba go owṵ́kụlṵ́ eyị́ e.”

19 Zí Yoséfa úkulúgu ledre zí lúnduné e kídí, “Ndásé éré ngḭrị́ wá.
Mándá kí roko'bụ zíma óyóló'bó ledre bɨ Lomo yeme go ní wá.

20 Abú yémesé kóo rosé gɨ ro méngị́ bɨsinyí ledre kíma yá, tí lá Lomo
yeme kóo ledre née zía ídíne kenée ne gɨ ro zíne yómo tṵ́'dṵ́ 'yị e káa zí
bɨ nɨ ndḭsḭ méngị́ roné cakaba ba.

21 Zía úku yéme ledre zíye kídí, bɨ goó kenée ní ndásé éré ngḭrị́ wá.
Mááyí í'bí éyị́ e zíse kí owṵ́ 'bɨ esé e mbá.”

Ledre gɨ ro umbu Yoséfa

22 Yoséfa ndḭsḭní kóo kí lúnduné e sɨmɨ Ízibiti. Nɨ úyu ní, sɨmɨbi ené nɨ
go míya kḭ́é'do doa sokó (110).

23 Yoséfa lu'bú kóo do sogo káṇgá go kíngaya. Zía lúrú owṵ́ e gɨ sɨmɨ
Efarayíma kí bulúndu Efarayíma e. Zía kpá ḭmbḭ́ owṵ́ ga bɨ gɨ sɨmɨ Makíri
wotḭ́ Manási ní.

24 Nda sɨmɨ ngíti sḭndḭ́ kadra zí Yoséfa úku ledre zí lúnduné e kídí,
“Mááyí go ógụ úyu. Tí lá Lomo nɨ ógụ sáká sée do 'dí'bióyó sée gɨ sɨmɨ
káṇgá ba ndéré kíse sɨmɨ káṇgá bɨ kóo mocṵ́omo ledre a zí Abarayáma,
Isáka nda kí Yakóbo ní.”

25 Bɨ ba ní, ídísé lólóbṵ́ zíma kídí, ásé 'dí'bi umbumá kpa kíse sɨmɨ bɨ
Lomo nɨ go 'dí'bi sée ndéré kíse sɨmɨ Kanána ní.

26 Née ní, zí Yoséfa úyuné cḭkḭ sɨmɨ Ízibiti ore sɨmɨ bɨ sɨmɨbi ené nɨ go
míya kḭ́é'do doa sokó (110) ní. Do yéme umbu a bɨlámáne kí kágá do óto a
sɨmɨ sondṵ́ụ.

Bɨlámá ledre bɨ
Matáyo
eké ní
Ledre gɨ ro bṵ́kṵ bɨ Matáyo ní

Matáyo eké bṵ́kṵ ba ne. Nɨ ngúru 'yị gɨ dongará 'yịmɨkása ga bɨ sokó doa gbre 'bɨ Yésṵ ní, ndịsịní kpá ndólo wo Lévị. Eké bṵ́kṵ ba gɨ ro 'dódo ledre kɨ́e zí ngíti géyị Yṵ́da e kɨ́dí Yésṵ nɨ ne 'Yị yómo 'yị e bɨ kóo Lomo uku ledrea 'desị́ kɨ́dí née nɨ kása wo ógṵné yómo 'yị e mbá ní. Matáyo tonó aka kóo fị éké ịrị bulúndu bulúndu Yésṵ. Zía kpá úku ledre fúó kɨ́dí mɨógṵ Yésṵ 'dodo go kɨ́dí ledre ga bɨ kóo nébị e ndịsịní úku yée gɨ roa ní, nɨyí za mbá ma'díi ledre e, mengịní royé go tɨ́ cé káa zí bɨ kóo ndịsịní úku yée ní.

Zí Matáyo kpá uku ngíti ledre kɨ́dí Yésṵ ndịsị kóo 'dódo ledre kɨ́dí, 'Be 'bɨ Lomo nɨ gɨ ro kúfú 'yị ga bɨ ndịsịní méngị ledre ga bɨ Lomo ili yée ní. Kápita 5-7 ukuní ledre gɨ ro ledre bɨ Yésṵ uku gɨ ro 'Be 'bɨ Lomo sɨmɨ muruwayi ótoásá a kɨ́ ngíti géyị éyị́ e ní. Kápita 10 Yésṵ uku ledre gɨ ro bɨlámá ledre 'bɨ Lomo, kɨ́dí nɨ karanée áṇga do sogo káṇgá za mbá. Kápita 13 Yésṵ uku ledre 'Be 'bɨ Lomo sɨmɨ muruwayi ótoásá a kɨ́ ngíti géyị éyị́ e. Kápita 18 Yésṵ uku ledre gɨ ro toso mɨméngị ledre bɨ azé méngị a gɨ ro zía óto zée ndịsịzé bɨlámáze 'Be 'bɨ Lomo ní. Kápita 24-25 Yésṵ uku ledre kɨ́dí tṵ́'dṵ́ ledre e nɨyí aka méngị royé kí née nɨ nda fú ndá'baógṵ do sogo káṇgá. Odṵ bṵ́kṵ ba uku kpá ledre gɨ ro ledre bɨ Yésṵ uku zí 'yị lódṵ́ kacíne e, idíní ndéré kɨ́ úku bɨlámá ledre 'bɨ Lomo zí kúfú 'yị e za mbá gɨ ro zíye kpá ídíye 'yị lódṵ́ kacíne e ní.

Uku ledre kpá gɨ ro mɨtónó ndịsị 'bɨ Yésṵ do sogo káṇgá ndéréógṵné gị sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ nda'ba sɨmɨ a komo ere ní. Tonó kɨ́ ledre gɨ ro mɨndíki wo, ledre gɨ ro babatị́za ené, kɨ́ úzu éyị́ bɨ ndiki gɨ zí Satána ní, nda kɨ́ kúrú Lomo bɨ Yésṵ ma'dáa ndịsị úku a zí 'yị e ní. Kpá kɨ́ ledre ga bɨ ndịsị 'dódo yée zí 'yị e ní, nda kɨ́ ledre bɨ kóo ndịsị 'dí'bióyó ndíyá gɨ ro 'yị e sɨmɨ Galiláya ní. Bṵ́kṵ ba uku kpá ledre gɨ ro mɨndéré Yésṵ bɨ kóo gɨ sɨmɨ Galiláya sɨmɨ Yerụsaléma, kɨ́ ledre ga bɨ mengịní royé zía sɨmɨ bɨ sịndị́ kadra 'bɨ odṵ ndịsị ené do sogo káṇgá nɨ go gbóo ní. Do ṵ́kṵ́ne kɨ́ mɨphéphé wo do mɨngbúngbu kágá, mɨúyu a nda kɨ́ mɨúrú a.

Ledre gɨ ro bulúndu bulúndu Kírésịto Yésṵ
(Lúrú kpá Lúka 3:23-38)

1 Ba ledre gɨ ro bulúndu bulúndu Kírésịto* Yésṵ,† tonó gɨ ro ngére
Dawídi ndéréógṵné gị ro Abarayáma.
2 Abarayáma ndiki Isáka.
Zɨ́ Isáka ndíki Yakóbo.
Zɨ́ Yakóbo ndíki Zṵ́da e kɨ́ lúnduné e.
3 Zɨ́ Zṵ́da ndíki 'bɨ ené Peréze e kɨ́ Zéra. Mbágáye 'bɨ ené Tamára.
Zɨ́ Peréze ndíki 'bɨ ené Ézorono.

---

* **1:1 1:1** Kírésịto: Ini ledre gɨ sɨmɨa kɨ́dí, 'yị bɨ Lomo gelé wo káa do Ngére ní. † **1:1 1:1** Yésṵ: Ini ledre gɨ sɨmɨa kɨ́dí, Lomo yomo 'yị e.

Zí Ézorono ndíki 'bɨ ené Ráma.
4 Zí Ráma ndíki 'bɨ ené Aminadába.
Zí Aminadába ndíki 'bɨ ené Nasóna.
Zí Nasóna ndíki 'bɨ ené Salamóna
5 Zí Salamóna ndíki 'bɨ ené Bowáza, ịrị mbágáa Rába.
Zí Bowáza ndíki 'bɨ ené Óbede, ịrị mbágáa Rúta.
Zí Óbede ndíki 'bɨ ené Zése.
6 Zí Zése ndíki 'bɨ ené Dawídi bɨ kóo nɨ mongṵ́ ngére ní.
Dawídi ndiki 'bɨ ené Solomóna, mbágáa nɨ Beteseyḭ́da kára umbu kací Ụrḭya.
7 Zí Solomóna ndíki 'bɨ ené Rebóma.
Zí Rebóma ndíki 'bɨ ené Abiyáza.
Zí Abiyáza ndíki 'bɨ ené Ása.
8 Zí Ása ndíki 'bɨ ené Zesofáti.
Zí Zesofáti ndíki 'bɨ ené Zeróma.
Zí Zeróma ndíki 'bɨ ené Uzíya.
9 Zí Uzíya ndíki 'bɨ ené Zotáma.
Zí Zotáma ndíki 'bɨ ené Áza.
Zí Áza ndíki 'bɨ ené Izikíya.
10 Zí Izikíya ndíki 'bɨ ené Manási.
Zí Manási ndíki 'bɨ ené Amóna.
Zí Amóna ndíki 'bɨ ené Zosíya.
11 Zí Zosíya ndíki 'bɨ ené Zekíni, do ndíki ngíti géyị lúnduga sɨmɨ bɨ ezeokó Isɨréle e 'di'biní yée ndéré kɨye sɨmɨ Babelóṇiya ní.
12 Gɨ do kací a bɨ Yṵ́da e nda'baogụní 'bɨ eyé gɨ sɨmɨ Babelóṇiya ní,
zí Zekíni ndíki 'bɨ ené Seretiyéle.
Zí Seretiyéle ndíki 'bɨ ené Zerụbábele.
13 Zí Zerụbábele ndíki 'bɨ ené Abiyṵ́da.
Zí Abiyṵ́da ndíki 'bɨ ené Alikíma.
Zí Alikíma ndíki 'bɨ ené Azóra.
14 Zí Azóra ndíki 'bɨ ené Zadóka.
Zí Zadóka ndíki 'bɨ ené Akímu.
Zí Akímu ndíki 'bɨ ené Elụyṵ́da.
15 Zí Elụyṵ́da ndíki 'bɨ ené Eliyázara.
Zí Eliyázara ndíki 'bɨ ené Matána.
Zí Matána ndíki 'bɨ ené Yakóbo.
16 Zí Yakóbo ndíki 'bɨ ené Yoséfa o'do 'bɨ Maríya. Née Maríya bɨ mbágá Kírésịto Yésụ ní.
17 Bulúndu Yésụ nɨyí kóo mɨífiyé káa. Tonó gɨ ro Abarayáma ndéréógụné gị ro mongṵ́ ngére Dawídi, ndiki andání kóo ṛḭkḭ́ 'yị eyé e go kí'dí sokó doa eso (14). Do tónó ndíki ngíti géyị gɨ sɨmɨ sịndḭ́ kadra 'bɨ mongṵ́ ngére Dawídi ndéréógụné gị sɨmɨ sịndḭ́ kadra bɨ ezeokó Isɨréle e 'di'biní yée ndéré kɨye sɨmɨ Babelóṇiya ní, kpá sokó doa eso. Zí ngíti géyị tónóye gɨ ore ndéréógụné gị sɨmɨ sịndḭ́ kadra bɨ aráni Kírésịto sɨmɨ a ní. Ndiki andání ṛḭkḭ́ 'yị eyé e go kpá sokó doa eso.

Ledre gɨ ro mɨndíki Kírésịto Yésụ
(Lúrú kpá Lúka 2:1-7)

18 Ledre gɨ ro mɨndíki Kírésịto Yésụ tonó kóo káa. Koróní‡ kóo mbágáa
Maríya zí ngíti o'do kí ịrịné Yoséfa. 'Dá'dá zí Yoséfa kí ówo royé kéne káa
do o'do kí kára, zí Maríya ídíne kí sɨmɨné, owụ́ ma'dáa ogụ yị́ ené sɨmɨ
roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo.
19 Gɨ zía bɨ Yoséfa ndịsị méngị ledre ga bɨ Lomo ili yée ní, kpá gɨ zía bɨ
ili ené í'bí komokenyị́ ro do Maríya wá ní, zía kóo áyíne gɨ ro ótoómo wo
lá wayí kenée 'yị e ndaní ówo a wá.
20 Sɨmɨ bɨ Yoséfa yeme roné go kenée ní, zí Ngére kása maláyika§ 'diya
ógụ úku ledre zía sɨmɨ 'duru kídí, "Yoséfa bulúndu ngére Dawídi, ndá
sómụ́ ledre gɨ ro ótoómo kí 'dí'bi Maríya káa do me'beyị́ wá, owụ́ bɨ
sɨmɨ a née ogụ ené gɨ zí 'yịma'dí wá, Lomo yeme yị́ ené ne sɨmɨ roko'bụ
'bɨ 'Dówụ́ne.
21 Nɨ áráógụ owụ́ née owụ́o'do, ídí ịfị́ ịrị a Yésụ, gɨ zía nɨ yómo 'yị ené e
gɨ sɨmɨ lúyú ledre eyé e."
22 Ledre bɨ kóo Ngére ukui'bí tara ngíti nébị ní, mengị roné née goó ne
tí káa zí bɨ kóo uku ní kídí,
23 "Karanée ngíti owụ́kára ku mbotụ* nɨ ídí kí sɨmɨné, zía áráne
owụ́o'do, do ndịsị ndólo wo Imanuwéle," ledre gɨ sɨmɨ a kídí, "Lomo nɨ
kíze."
24 Sɨmɨ bɨ Yoséfa urú ní, zía tí 'dí'bi Maríya káa do me'bené káa zí bɨ
maláyika 'bɨ Ngére ogụ úku a zía ní.
25 Abú Yoséfa 'di'bi tí Maríya go káa do me'bené yá, kotrụní bi 'dú'du
kéne wá, zaá gị zí Maríya árá owụ́ bɨ sɨmɨné née té kí, zí Yoséfa ịfị́ ịrị a
Yésụ.

2

'Yị komokenzị e ogụní sɨmɨ Beteléme

1 Gɨ do kací a bɨ kóo aráni Yésụ sɨmɨ Beteléme ngíti gara sɨmɨ káṇgá bɨ
Yụdáya sɨmɨ bɨ kóo Eróde nɨ ore ne ngére ní, zí ngíti géyị 'yị komokenzị e
ógụyé gɨ gbére sɨmɨ Yerụsaléma ore,
2 zíye ndúndu'yú kídí, "Owụ́ bɨ aráni wo káa do ngére 'bɨ Yụ́da e ona
ba, nɨ 'dí 'da? Kele ené 'dodo ledre a go zíze gbére 'dáa, ógụzé ba óto
úndrua."
3 Sɨmɨ bɨ ngére Eróde uwú ledre née kenée ní, zí bi sínyíne roa kí 'yị ga
bɨ 'bɨ Yerụsaléma ní mbá.
4 Zía ndóloyóko manda 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e, kí 'yị 'dódo lorụ e, ndú'yú yée
kídí, "Úwúsé kóo kídí nɨyí árá Kírésịto ma'dáa 'da?"
5 Zíye úkulúgu ledre kídí, "Ukuní kóo kídí, nɨyí árá wo sɨmɨ Beteléme,
káṇgá 'bɨ Yụdáya ona. Ngíti nébị uku kóo kídí Lomo uku yaá,
6 " 'Beteléme,
ndaá 'bɨ eyị́ lá dụụ́ owụ́ gara sɨmɨ káṇgá 'bɨ Yụ́da e wá.
Mongụ́ ngére nɨ karanée ólụ́ógụ gɨ sɨmɨyí gɨ ona
zía ídíne 'yị lúrú bi kací 'yị amá e Isɨréle e za mbá.' "

‡ **1:18 1:18** Koróni wo gɨ ro ófụ́ a: Kací ondụ́ 'bɨ Yụ́da e née sịndị kadra sɨmɨ bɨ i'bíni lafa go tí lá 'dá'dá a gɨ zí o'do kí ndịsịyé ndro kí me'bené káa do kára kí o'do. § **1:20 1:20** Maláyika e: Nɨyí lomo ga bɨ ndịsịní ndịsị kí Lomo komo ere ngárá kụrụ'bụyé ndaá káa zí 'yịma'dí e wá ní. Sɨmɨ ngíti géyị sịndị kadra e Lomo ndịsị kása yée do sogo káṇgá kí sanda ené zí 'yị e. * **1:23 1:23** Owụ́kára ku mbotụ: Nɨ owụ́kára bɨ owo aka ledre 'bɨ ya'dá e wá ní. **1:23 1:23** Isáya 7:14 **2:6 2:6** Míka 5:2

7 Nee ní, zí Eróde ndólo 'yị komokenzị ga gére nee sɨmɨ ugu gɨ ro ówo a
gɨ zíye lurúní kóo kele máa nee kí be 'di?
8 Zía úku ledre zíye kídí, “Ndérésé mu sɨmɨ Beteléme gámásó'do owụ́
máa nee. Togụ́ ndíkisé wo goó, ídísé ndá'baógụ 'dódo bia zíma gɨ ro zíma
kpá ndéréma óto úndrua.”
9 Sɨmɨ bɨ ngére Eróde odro go zíye ní, zíye ólụ́ógụyé ndéréye. Kele bɨ
ndịsị útú zíye 'dá'dá ní, nzara zía kpá ólụ́ógụné útúne zíye 'dá'dá. Zía
ndéré tóroné té do 'be bɨ owụ́ máa nee nɨ sɨmɨ a ní.
10 Nɨyí kóo kí mongụ́ rokinyi kí lúrú kele nee kí útúne zíye kpá fú 'dá'dá.
11 Zíye ndéréógụyé ndíki Yésụ kí mbágáne Maríya, zíye útúye do ngụ́rụ́
sịndịye óto úndru a. Zíye líkpí tara kombo eyé e, 'dí'biógụ dábu kí
abụ́rengú kí bɨlámá sụ'bụ́ mɨndonyo í'bí yée zí Yésụ.
12 Nda go kí ndụlụ, zí Lomo ódroné zíye sɨmɨ 'duru kídí ndaní ndá'ba gɨ
'dí zí Eróde wá, idíní ndéré gɨ do ngíti mɨsi'di kpị́.

Ngasání kí Yésụ sɨmɨ Ízibiti

13 Sɨmɨ bɨ ya'dá ga gére nee okpóní go ní, zí Ngére Lomo kása maláyika
ógụ ódroné zí Yoséfa sɨmɨ 'duru kídí, “'Di'diya, ịnyịsé mu kí me'beyị́ zíse
'dí'bi owụ́ ba ngásá ndịsị kíe sɨmɨ Ízibiti gɨ zía Eróde ayí go gámásó'do wo
gɨ ro úfu a. Ídísé ndịsị íri 'búó togụ́ mándólolúgu sée máa.”
14 Kpá tí akpa kí ndụlụ nee, zí Yoséfa e kí me'bené 'dí'bi owụ́ nee, zíye
ngásáye sɨmɨ Ízibiti,
15 zíye ndịsịyé íri zí Eróde úyuné té kí. Ledre nee 'dodo ini ledre gɨ sɨmɨ
ledre kóo Ngére Lomo ukui'bí zí ngúru nébị úku a ní kídí, “Mándólolúgu
owụ́ 'bɨ amá go gɨ sɨmɨ Ízibiti.”
16 Sɨmɨ bɨ Eróde owo kídí 'yị komokenzị ga gére nee londoní nee go ní,
zí mɨmbé'dea ésịne zía kása asikíri ené e ndéré úfu owụ́ ya'dá ga bɨ sɨmɨ
Beteléme ore kpá kí yée ga bɨ gbaá ore ní mbá 'dá'ba. Tonóní úfu yée gɨ
ro yée ga bɨ sɨmɨbi eyé nɨ gbre ní ndá'baógụné nde.
17 Zí mongụ́ lerị́ ídíne tí káa zí bɨ kóo nébị Yeremáya uku ní kídí,
18 “Do kará Isɨréle e ndịsị ówụ́ kí íni ini kí mbụ́mbụ́dụ́ kí mongụ́ lerị́
sɨmɨ gara bɨ Ráma ní. Ndịsịní íni ini gɨ ro owụ́ 'bɨ eyé e, gɨ zía ufuonzóní
yée go mbá. Mbámɨowụ́ máa ga gére nee iliní do ụ́cụómo yée kí íni ini
wá.”

Yoséfa nda'baogụní sɨmɨ káṇgá eyé

19 Sɨmɨ bɨ Eróde uyu nda go ní, zí maláyika 'bɨ Ngére Lomo ógụné sɨmɨ
'duru zí Yoséfa sɨmɨ Ízibiti
20 zía úku ledre kídí, “Ịnyịsé mu kí me'beyị́ zíse 'dí'bi owụ́ zíse ndá'basé
sɨmɨ káṇgá esé 'bɨ Isɨréle e. Eróde bɨ kóo ayí gɨ ro úfu wo ní uyu go.”
21 Zí Yoséfa ịnyịyé kí me'bené 'dí'bi Yésụ, yóó do ndá'bayé sɨmɨ Káṇgá
eyé 'bɨ Isɨréle e.
22 Ábuwá Arakaláyo nɨ nda goó ne ngére do bi kací 'bụné sɨmɨ káṇgá bɨ
Yụdáya ní. Zí ngịrị ménghị Yoséfa kí ndá'bané íri. Zí Lomo úku ledre zía
sɨmɨ 'duru, zíye nda ndéréye sɨmɨ Galiláya.

2:15 2:15 Uzíya 11:1 **2:18 2:18** Yeremáya 31:15

23 Ndịsịní nda kóo sịmị gara bị Nazeréta ní. Utúasá go kí ledre bị kóo
ngíti nébị uku gị ro Kírésịto ma'dáa kídí, “Nịyí ndịsị ndólo wo 'yị 'bị
Nazeréta.”

3

Yiwáni uku kúrú Lomo zí 'yị e
(Lúrú kpá Máriko 1:1-8, Lúka 3:1-18, Yiwáni 1:19-28)

1 Sịmị sịndị́ kadra máa bị kóo née ní, ngíti o'do nị kóo bo kí ịrịné Yiwáni,
nị 'yị Bábátịzị́ 'yị e. Zía ndịsịné úku ledre 'bị Lomo zí 'yị e sịmị Yụdáya
gbála sịmị súwú
2 kídí, “Ídísé mu óyóló'bó mịmbé'desé, gị zía sịndị́ kadra nị go gbóo gị
ro zí Lomo bị komo ere ní ídíne Ngére esé.”
3 Yiwáni nị o'do bị kóo nébị Isáya uku ledre a kídí,
“'Yị nị karanée ndịsị ótrụ́ ledre zí 'yị sịmị súwú kídí,
yémeómosé mịsi'di mu nzíyiné zí Ngére,
ídísé 'dózo yéme mịsi'di zía ní.”
4 Yiwáni ésị kóo roné bongó bị u'yúní gị sịmị bị bangá bị Gémele ní,
zía ódó roné ká'dá bị yemení gị sịmị saná ní. Mongụ́ éyị́ mịánu ené nị
kóo mbíra kí tezị. 5 Tụ́'dụ́ 'yị e ịnyịní kóo gị sịmị Yerụsaléma, kí yée ga
bị gị sịmị káṇgá bị Yụdáya ní, nda kpá kí 'yị máa yée ga bị gbóo gbóo
kó'dụ́ ngbụ́ru bị Yeredéne ore ní mbá ndéréye úwú ledre 'bị Lomo gị tara
Yiwáni.
6 Sịmị bị 'yị ga gére née ukuogụní lúyú ledre eyé e ní, zía bábátịzị́ yée
sịmị ngbụ́ru bị ndoloní Yeredéne ní.
7 Sịmị bị lurú tụ́'dụ́ Farụsáyo e,* kí Sadụkáyo e† kí óguyé kí'dí bị ndịsị
í'bí babatịza ní, zía úku ledre zíye kídí, “Sée ga bị ásé bịsinyíse káa zí
kámá okó ní, ambí uku zíse ne ya ídísé ngásáóyó rosé gị zí sịmịkesị́ 'bị
Lomo bị nị ógụ dosé ní?
8 Togụ́ kenée yá, ídísé méngị éyị́ bị nị 'dódo a kídí óyóló'bósé mịméngị
ledre esé go ma'díi ní.
9 Éyị́ ndaá kpá lóndo sée zíse sómụ́ ledre kídí Lomo nị ótoómo ledre zíse
gị zía bị ásé bulúndu Abarayáma ní wá. Máúku zíse ma'díi tutú ga bị bị
née, Lomo utúasá go óyóló'bó yée zíye ídíye káa do bulúndu Abarayáma.
10 Lomo nị go nzíyiné gị ro lágáónzó kágá e bị. Ma'díi, kágá máa wo bị
aná bịlámáne wá ní, nị lágáónzó a do ụ́cụ a ku pho'dụ.
11 “Mándịsị bábátịzị́ sée kí iní gị ro zíse óyóló'bó sómụ́ ledre esé. Tí lá
gị do kacíma ngíti mongụ́ 'yị nị ógụ, bị romo domá ní. Máútúásá gbawá
í'díógụ wará ené gị sịndịa. Nị bábátịzị́ 'bị ené sée kí roko'bụ 'bị 'Dówụ́
Lomo kí pho'dụ.
12 Nị 'bị ené yí ené káa zí 'yị ócó komo kére ní. Nị léfeóto kére ené sịmị
bịlámá éyị́, cící a née zía kótrụ a trịe do óngbóóyó a 'dá'ba.”

3:3 3:3 Isáya 40:3 * **3:7 3:7** Farụsáyo: Née ngíti géyị Yụ́da ga bị ngárá nditi'dofụní do lorụ bị Mụ́sa eké ní wá ní. Ṇguṇguní ledre lomo e, kí ledre maláyika e kpá kí ledre miúrú 'yị e gị sịmị umbu. † **3:7 3:7** Sadụkáyo: Née ngíti géyị Yụ́da ga bị ngárá nditi'dofụní do lorụ bị Mụ́sa eké ní wá ní. Tí lá ṇguṇguní eyé bị kídí lomo ro 'yịma'dí e nị bo, maláyika e nịyí bo, 'yị e urúní gị sịmị umbu bú ní wá. Ólo Moko 'bị 'yịmịkása e 23:6-8.

Yiwáni i'bí babatịza zí Yésụ
(Lúrú kpá Máriko 1:9-11, Lúka 3:21,22)

13 Simi ngíti sịndị kadra zí Yésụ ịnyịné gi simi káṇgá bi Galiláya ní
ndéréne ngburu bi Yeredéne ní gi ro zí Yiwáni bábátịzị née.
14 Zí Yiwáni úku ledre zía kídí, “Máili ba zíyị í'bí babatịza zíma yịị, ógụ
nda zíma ba lárá a káa be 'di?”
15 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí Yiwáni kídí, “Ba go bilámá sịndị kadra gi ro
zíyị bábátịzị máa, gi zía ilizé mbá ndịsị méngị ledre ga bi Lomo ili yée
ní.” Zí Yiwáni ṇgúṇgu a.
16 Zí Yiwáni go bábátịzị wo. Simi bi olụogụ gi simi iní ní, geré zí ere
líkpí roné. Zía lúrúndíki 'Dówụ́ Lomo kí ógụné doné káa zí kịṛịkó'do ní.
17 Zí Lomo ódroné gi komo ere kídí, “Ba mbigí Owụ́ 'bi amá, 'búa ofụ
domá go, mááyí kí rokinyi gi zía.”

4

Satána uzu Yésụ
(Lúrú kpá Máriko 1:12,13, Lúka 4:1-13)

1 Gi ore zí 'Dówụ́ Lomo 'dí'bi Yésụ ndéré kíe simi súwú gbála gi ro zí
ngére 'bi bicayi lomo e úzu wo.*
2 Zí Yésụ méngịné simi súwú íri sịlị cị gbre (40) anu éyị† mbá wá. Zí 'bú
nda go méngị wo kíngaya.
3 Zí Satána ógụné úku ledre zía kídí, “Togụ́ áyí tí mbigí Owụ́ 'bi Lomo
yá, ídí úku ledre zí owụ́ tutú ga bi bi ba idíní óyóló'bó royé káa do ambata
gi ro zíyị ánu a gi zí 'bú.”
4 Zí Yésụ ịnyịné úkulúgu ledre zí Satána kídí, “Ni miékéne simi miéké
kúrú Lomo kídí, ‘'Yịma'dí utúasá ídí trịdrị lá dụụ́ gi zí éyị miánu wá. Kúrú
Lomo ni óto 'yị e ne zíye ídíye trịdrị.’ ”
5 Gi do kací ledre née, zí ngére 'bi bicayi lomo e 'dí'bi Yésụ ndéré ékị kíe
do mongụ́ 'Dịcị 'bi Lomo simi Yerụsaléma‡ bi o'bóní ngbángbáne 'dága ní
do úku ledre zía kídí,
6 “Togụ́ áyí tí Owụ́ 'bi Lomo yá, ídí mu lé'béútú bi 'dáa. Gi zía ni miékéne
simi miéké kúrú Lomo kídí,
“ ‘Lomo ni kása maláyika ené e
zíye sáká yịị,
káa bi áyí útú útru sịndịyị ro tutú e ke.’ ”
7 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí Satána kídí, “Ni miékéne kídí, ‘Ndá úzu Ngére
Lomo eyị wá.’ ”
8 Zí ngére 'bi bicayi lomo e kpá 'di'bi wo ndéré ékị kíe do mongụ́
ngbángbá landa 'dága, zía 'dódo káṇgá e kí manda eyé e kí roko'bụ ga
bi zíye ní mbá zí Yésụ.
9 Zía úku ledre zí Yésụ kídí, “Togụ́ útú cakaba bi zíyị óto úndrumá yá,
éyị ga bi za mbá má'dódo yée zíyị née, mááyí í'bí yée zíyị.”

---

* **4:1 4:1** Ngére 'bi bicayi lomo e: Ịrị a ni Satána. Ni manda 'bi maláyika ga bi ịcịní okó ro Lomo do ụcụógụ yée gi komo ere ní. Zí maláyika ga gére née nda ídíye go bicayi lomo e kpá dokéké e. Ólo 'Dódoógụ 12:9. † **4:2 4:2** Órụ́ tara 'yị: Simi ngíti géyị sịndị kadra Yụ́da e iliní ánu eyị wá gi ro í'bí royé íni ini zí Lomo. **4:4 4:4** Gbre lorụ 8:3 ‡ **4:5 4:5** 'Dịcị 'bi Lomo: 'Dịcị máa wo née ni duụ́ kịé'do simi Yerụsaléma. 'Yị 'dáná éyị e ndịsịní lengbe 'dáná éyị simia gi zía Lomo ni ore, gi ro zía ótoómo lúyú ledre 'bi 'yị e. **4:6 4:6** Ke'bị 'bi Dawídi e 91:11,12 **4:7 4:7** Gbre lorụ 6:16

10 Zí Yésụ úku ledre zí Satána§ kídí, “Ídí ịnyị gɨ cigíma íri, nɨ mɨékéne
kídí, ídí óto úndru Ngére Lomo eyị zíyị ndịsịyị méngị dụ́ụ́ ledre ené.”
11 Gɨ do kací ledre née ní, zí ngére 'bɨ bɨcayi lomo e ndéréóyó roné, zí
maláyika e nda ógụyé sáká wo.

Dosî moko 'bɨ Yésụ
(Lúrú kpá Máriko 1:14,15, Lúka 4:14,15)

12 Kací ledre née lu'bú wá, do ónzó Yiwáni 'yị Bábátịzị́ 'yị e sɨmɨ
sígịnị. Sɨmɨ bɨ Yésụ uwú kídí onzóní Yiwáni go sɨmɨ sígịnị ní, zía ịnyịné
ndá'balúgu roné sɨmɨ káṇgá bɨ Galiláya ní.
13 Ndịsị ené kóo sɨmɨ Nazeréta ore wá, okpó geré mɨókpó sɨmɨ gara bɨ
Kapáranawúma ní. Gara máa née nɨ kóo do gbúṛóngó mɨkavu Galiláya
mɨ'dí sɨmɨ káṇgá 'bɨ kúfú 'yị ga bɨ Zebụlụ́na kí Nafatáli ní.
14 Ledre née utúasá go kpịnị kí ledre bɨ nébị Isáya uku ní kídí,
15 “'Yị ga bɨ Zebụlụ́na e kí Nafatáli e ní, ndịsịní ndịsị gbóo kó'dụ́ mɨkavu
Galiláya, née Yụ́da e. 'Yị ga bɨ ndịsịní sága Yeredéne gɨ 'dí keṛị́ nda kí yée
ga bɨ sɨmɨ Galiláya ní, nɨyí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní.
16 'Yị ga bɨ ndịsịní kóo ndịsị sɨmɨ mɨtụlụrụ ní, mongụ́ bɨmɨóṇgó ogụ go
zíye. Yée máa ga bɨ kóo ndịsịní 'bɨ eyé do bɨ bɨ umbu ndịsị í'bí 'do'dó ro
'yị e sɨmɨ a ní, bɨmɨóṇgó oṇgó go zíye.”
17 Gɨ sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née ní, zí Yésụ tónóne úku ledre 'bɨ
Lomo zí 'yị e kídí, “Ídísé óyóló'bó mɨmbé'desé zíse ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo.
Gɨ zía sịndị́ kadra nɨ go gbóo gɨ ro zía ídíne káa do Ngére esé.”

Yésụ ndolo mɨzefɨ 'yị lódụ́ kacíne e
(Lúrú kpá Máriko 1:16-20, Lúka 5:1-11)

18 Kadra kịé'do, Yésụ nɨ go ndịsị ndéré do gbúṛóngó mɨkavu Galiláya, zía
lúrúndíki Simúna Pétero kí lúnduné Andiríya. Nɨyí go ndịsị ónzó mbírá
kénzé eyé sɨmɨ iní.
19 Zía ndólo yée kídí, “Ógụsé mu ndịsị lódụ́ kacíma, gɨ ro zíma óto sée
káa do 'yị 'dí'biógụ 'yị e zíma.”
20 Sɨmɨ bɨ uwúní ledre née kenée ní, geré zíye ótoómo mbírá eyé ore
zíye ógụ útúye do kací Yésụ.
21 Zíye ókpóye gɨ ore 'dá'dá, zía ndíki Zebedịya kí wotịne e gbre, Yakóbo
kí lúnduné Yiwáni. Nɨyí sɨmɨ kuṛúngba ndịsị yéme komo mbírá eyé. Zí
Yésụ ndólo phɨṛangá ga gére née gbrengárá kí lúnduné.
22 Geré zíye ótoómo mbírá eyé kí 'bụyé ore, do útúye do kací Yésụ.

Yésụ yomo 'yị ndíyá e
(Lúrú kpá Lúka 6:17-19)

23 Zí Yésụ gámáne sɨmɨ Galiláya mbá. Togụ́ ogụ ndiki 'yị e go sɨmɨ 'Dịcị
Kótrụro e,* nɨyí ndịsị íni ini zí Lomo yá, zía 'dódo ledre 'bɨ Lomo zíye ore.
Zía kpá úku bɨlámá ledre bɨ yeme gɨ ro 'yịma'dí e ní zíye. 'Yị ga bɨ nɨyí kí
ṛịkị́ ndíyá e royé ore ní, zía kpá yómo yée gɨ sɨmɨ a.

---

§ **4:10 4:10** Satána: Satána nɨ kóo maláyika. Zía sínyi do lafúne e, zíye nda ídíye ezeokó Lomo. Gɨ zí kéyị née ní, zí Lomo ógóóyó gɨ komo ere 'dá'ba. Nɨ nda cakaba go ngére 'bɨ bɨcayi lomo e. Ólo 'Dódoógụ 12:9. **4:10 4:10** Gbre lorụ 6:13 **4:16 4:16** Isáya 9:1,2 * **4:23 4:23** 'Dịcị Kótrụro: Née 'dịcị ga bɨ Yụ́da e ndịsịní kótrụ royé sɨmɨyé gɨ ro íni ini zí Lomo kpá gɨ ro ndịsị 'dódo ledre 'bɨ Lomo zí 'yị eyé e sɨmɨyé ní.

24 Zí phanda ledre bɨ Yésụ ndịsị méngị a née áṇgané sɨmɨ ḭrịgbére bɨ
Sụ́rịya ní mbá. Zí tụ́'dụ́ 'yị e ndịsị óguyé kí ṛịḳ́ ndíyá eyé e zí Yésụ ndịsịné
'dí'bióyó a gɨ royé. 'Yị máa yée ga bɨ nɨyí kí dokéké sɨmɨyé, kí yée ga bɨ
sɨmɨ doyé sinyí go mɨsínyí ní, nda kí yée ga bɨ kí umbu sịndịye ní, zía
yómo yée mbá.
25 Sɨmɨ sịndị kadra máa bɨ kóo née ní, zí tụ́'dụ́ 'yị e ndịsị óguyé zí
Yésụ. 'Yị ga bɨ gɨ sɨmɨ Galiláya, kí yée ga bɨ gɨ sɨmɨ gara bɨ Dikapolịsị, kí
Yerụsaléma, kí káṇgá bɨ Yụdáya, nda kí yée ga bɨ gɨ sága ngbuṛu Yeredéne
ní mbá.

5

Yésụ 'dodo ledre zí 'yị e do landa

1 Sɨmɨ bɨ Yésụ lurú tụ́'dụ́ 'yị e nɨyí go ndịsị ógụ zíne kíngaya ní, zía ékḭ
ndịsịné gá do landa. Zí 'yị lódụ́ kacíga ógụ ndịsịyé cigí a.
2 Zía tónóne 'dódo ledre zíye kídí,
3 “Úndru nɨ ídí zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo go ní, bɨlámá bi bɨ
'be Lomo komo ere 'dáa ní, nɨ ídí 'bɨ eyé.
4 Úndru nɨ ídí zí 'yị ga bɨ ndịsịní íni ini gɨ zía bɨ bi sínyí royé mɨsínyí ní,
nɨyí karanée ídí kí rokinyi.
5 Úndru nɨ ídí zí 'yị ga bɨ ndịsịní 'búó'bụ́ royé mɨ'búó'bụ́ ní, nɨyí ídí ye
mḭngḭ do sogo káṇgá ba.
6 Úndru nɨ ídí zí 'yị ga bɨ 'bú kí kodró 'bɨ mɨméngị ledre ga bɨ Lomo ili
yée ní doyé ní, nɨyí ídí ye mɨléreyé gɨ zí Lomo.
7 Úndru nɨ ídí zí 'yị ga bɨ ndịsịní méngị bɨlámá ledre zí lafúye ní, Lomo
nɨ kpá méngị bɨlámá ledre zíye.
8 Úndru nɨ ídí zí 'yị ga bɨ bɨsinyí ledre ndaá do mɨmbé'deyé wá ní, nɨyí
lúrú Lomo cụ́ kí komoyé.
9 Úndru nɨ ídí zí 'yị ga bɨ ndịsịní 'dí'biógụ dụ́ụ́ bɨlámá ledre dongará
'yị e ní, nɨyí ndịsị ndólo yée Owụ́ 'bɨ Lomo.
10 Úndru nɨ ídí zí 'yị ga bɨ ndịsịní méngị yée bɨsinyíne gɨ zía bɨ ndịsịní
méngị ledre ga bɨ Lomo ili yée ní, nɨyí ídíye 'be 'bɨ Lomo komo ere.
11 “Úndru nɨ ídí zíse sɨmɨ bɨ 'yị e nɨyí ndịsị úku sée, 'dó'do sée kí ndịsị
trótro tụ́'dụ́ bɨsinyí ledre e rosé kí ṛanga gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledre amá ní.
12 Bi nda sínyí rosé wá. Ídísé kúkugú kí rokinyi, gɨ zía tákpásḭḷḭ esé nɨ
ídí mongụ́ne komo ere. Ndịsịní kóo méngị lárá nébị ga bɨ kóo gɨ zíse 'desḭ
'dá'dá ní kpá kenée.”

To'do kí bɨmɨóṇgó
(Lúrú kpá Máriko 9:50, Lúka 14:34,35)

13 Zí Yésụ kpá fú ndịsịné 'dódo ledre zí 'yị lódụ́ kacíne e kídí, “Ásé do
sogo káṇgá ba káa zí to'do ní. Tí lá togụ́ to'do nzulú go ní, nɨ útúásá
áyálúgu roné káa be 'di? Odụ a dụ́ụ́ do léfeóyó a 'dá'ba zí 'yị e ndịsị
gámáye doa.
14 “Nda kpá lá dụ́ụ́ to'do wá, ásé do sogo káṇgá ba káa zí bɨmɨóṇgó ní,
gɨ zía gara bɨ o'bóní wo có do landa 'dága ní, utúasá ené ló'bo wá.
15 Kpá kenée 'yị e ụndụní eyé pho'dụ ló'bụ'dụ́tụ a sḭ pheṛé wá. Ndịsịní
yḭ eyé óto a do nyárá bi gɨ ro zía óṇgó bi zí 'yị e 'dḭcḭ ore mbá.

16 Mɨméngị ledre esé idí ídí bimɨóṇgó zí 'yị e gɨ ro zíye lúrú bɨlámá mɨméngị ledre esé zíye ndḭsịyé mbófo 'Bụsé bɨ komo ere ní.”

'Dódo ledre gɨ ro lorụ

17 “Ndásé sómṵ́ a bɨ kídí máógụ go 'dí'bióyó lorụ ga bɨ kóo 'bɨ nébị e ní wá, máógụ yḭ́ amá tí lá gɨ ro zí 'dódo ledre eyé ídíne ma'díi.
18 Máúku zíse ma'díi, tí káa zí bɨ do sogo káṇgá kí ere nɨ aka bo ba ní, utúasání 'dí'bióyó ngíti owṵ́ ledre cúku'dée gɨ dongará ledre ga bɨ ekéní sɨmɨ lorụ 'bɨ Lomo ní wá, 'búó togṵ́ ledre ga bɨ ekéní yée sɨmɨ lorụ née mengịní royé go mbá ní.
19 'Yị bɨ asi go gɨ ro ledre kḭ́é'do gɨ dongará ledre ga bɨ ekéní yée sɨmɨ lorụ 'bɨ Lomo, zía sínyi do ngíti 'yị idí kpá ási kenée ní, 'yị máa née utúasá ídí kí ledrené owóowó 'be 'bɨ Lomo komo ere wá. 'Yị máa wo bɨ nɨ ṇgúṇgu ledre lorụ 'bɨ Lomo zía ndḭsịné 'dódotátá a zí lafúne e ní, nɨ ídí kí ledrené owóowó 'be 'bɨ Lomo komo ere.
20 Gɨ zí kéyị née ní máúku zíse, togṵ́ méngịsé ledre ga bɨ Lomo ili yée ní rómo do Farụsáyo e kí 'yị 'dódo lorụ e wá, útúásásé ólṵ́ 'be 'bɨ Lomo komo ere wá.”

Úfu 'yị emengṵ́

21 “Úwúsé ledre bɨ kóo ukuní zí bulúnduzé ga bɨ kóo 'desḭ́ ní go kídí, ‘Ndá úfu 'yị wá.’ 'Yị bɨ nɨ úfu 'yị ní, nɨyí 'décị ngbanga roa.
22 Tí lá máúku zíse 'yị bɨ sɨmɨa ndịsị ésḭ́ bɨsinyíne ro lafúne e ní, nɨyí 'décị ngbanga roa. Kpá kenée 'yị máa wo bɨ nɨ ndólo ezené yaá nɨ 'yị ṛifu ní, nɨyí 'dí'bi wo ndéré kíe kó'dṵ́ mɨngburoko 'yị 'décị ngbanga e. Tí lá 'yị máa wo bɨ nɨ úku ledre yaá moko ndaá sɨmɨ ezené wá ní, nɨyí ṵ́cụ wo ku pho'dụ bɨ ngárá ḭlḭ́ wá ní.
23 “Bɨ kenée ní, togṵ́ íli gáa go ndéré í'bí tákpásḭ́lḭ́ sḭ́ mbayi, zíyị sómṵ́ndíki a kídí ledre nɨ bo dongaráse kí ngíti 'yị yá,
24 ídí ótoómo tákpásḭ́lḭ́ née dongá mbayi ore kí, zíyị ndéréyị zíse yéme dongaráse kí 'yị née, zíyị nda ndá'baógụyḭ́ í'bí tákpásḭ́lḭ́ eyḭ́.
25 “Togṵ́ lúyú ledre go ro ngíti 'yị, ili go ndéré kíyị do ngbanga yá, ídí ndéré zíse yéme ledre née kéne 'dá'dá gɨ zía kí ndéréne kíyị do ngbanga, káa bɨ ngére nɨyí í'bí yḭ́ị do ónzó yḭ́ị sɨmɨ sḭ́gịnị.
26 Máúku zíse ma'díi, áyí ídí sɨmɨ sḭ́gịnị íri ólṵ́ógụ wá 'búó togṵ́ késḭ́ bɨ iliní gɨ zíyị ní í'bí go mbá.”

Ndá méngị 'berị wá

27 “Úwúsé ledre kóo ukuní zí 'yị ezé ga bɨ kóna ní go kídí, ‘Ndá méngị 'berị wá.’
28 Tí lá máúku zíse ma'díi, 'yị bɨ lurú kára zí 'bú kára máa née méngị wo ní, ndịsị go kí kára née sɨmɨ sómṵ́ ledre.
29 Togṵ́ komoyḭ́ bɨ do anú ayí óto yḭ́ị zíyị lúyú ledre yá, ídí 'dí'bióyó komoyḭ́ máa née 'dá'ba. Nɨ bɨlámáne zí kémbḭ́ éyḭ́ sínyíne gɨ royḭ́ gɨ zí wo bɨ do ṵ́cụ kụrụ'bụyḭ́ nyé ku pho'dụ ní.
30 Kpá kenée togṵ́ sḭ́lḭ́yị 'bɨ anú ayí óto yḭ́ị zíyị lúyú ledre yá, ídí 'dí'bióyó sḭ́lḭ́yị née 'dá'ba. Nɨ bɨlámáne zí kémbḭ́ éyḭ́ sínyíne gɨ royḭ́ gɨ zí wo bɨ do ṵ́cụ kụrụ'bụyḭ́ nyé ku pho'dụ ní.”

5:21 5:21 Ólṵ́ógụ 20:13 **5:27 5:27** Ólṵ́ógụ 20:14

Ledre gɨ ro ótoómo kára
(Lúrú kpá Matáyo 19:9, Márɨko 10:11,12, Lúka 16:18)

31 “Ngíti 'dódo ledre nɨ kpá káa, ‘o'do bɨ otoomo me'bené go ní, idí í'bí wáraga 'bɨ ótoómo ro'yị zí kára máa née.’
32 Tí lá máúku zíse ma'díi, 'yị bɨ ótoómo me'bené lá gbékpḭne ndaá gɨ zía bɨ mengị 'berị ní wá ní, oto kára née go 'yị méngị 'berị. 'Yị bɨ nɨ ofṵ́ kára bɨ o'do otoomo wo née ní, mengị 'berị go.”

'Dódo ledre gɨ ro lóbṵ́
33 “Ngíti 'dódo ledre nɨ kóo kpá káa, zí bulúnduzé ga kóna 'desḭ ní kídí, ‘Ledre bɨ lóbṵ́ go kó'dṵ́ Ngére Lomo ní, ndá óyóló'bó a wá idí ídí do biné.’
34 Tí lá máúku zíse, ndásé lólóbṵ́ kú wá, togṵ́ mbú lóbṵ́ ere, gɨ zía née bi ndḭsị 'bɨ Lomo.
35 Ndásé kpá lóbṵ́ do sogo káṇgá wá gɨ zía Lomo ndḭsị óto sịndḭne doa. Ndásé kpá gbawá lólóbṵ́ kí ịrị Yerụsaléma, nɨ mongṵ́ gara 'bɨ Mongṵ́ Ngére.
36 Ndá kpá lólóbṵ́ kí ịrị bị doyḭ wá, gɨ zía utúasá eyḭ ótoógụ kémbḭ bịdo zía ídíne bụkụlụné togṵ́ mbú bɨkenyḭne ní wá.
37 Bɨlámá a ídí úku lá éyḭ kḭ́e'do, togṵ́ ‘Ɨɨ’ idí ídí ‘ɨɨ,’ togṵ́ ‘Ɨ'ɨ’ idí ídí ‘í'ɨ.’ Mɨúkuókpó ledre káa zí yée ga gére ní ndḭsị ógụ gɨ zí Satána.”

Méngḭlúgu bɨsinyí ledre emengṵ́
(Lúrú kpá Lúka 6:29,30)

38 “Ngíti 'dódo ledre nɨ kóo kpá káa, zí bulúnduzé ga kóna ní kídí, ‘Togṵ́ 'yị mengḭní okó zí ngíti a útrulóko komo ezené yá, idíní kpá útrulóko 'bɨ ené. Togṵ́ utru'dewe so ezené yá, idíní kpá útru'déwe 'bɨ ené.’
39 Tí lá máúku zíse, 'yị ndaá méngḭlúgu bɨsinyí ledre kí bɨsinyí ledre wá. Togṵ́ 'yị ongbo komoyḭ, ídí óyó wo bɨ gɨ 'díkeṛḭ ní zía kpá óngbo a.
40 Togṵ́ ngíti 'yị ili ndólo yḭ́ị kó'dṵ́ ngére e gɨ ro 'dí'bi ngúru bongó gɨ zíyị yá, ídí 'dí'bi ngíti a tákpa ro wo bɨ kḭ́e'do née í'bí a zía.
41 Togṵ́ asikíri gaga yḭ́ị ḭmbḭ éyḭ ené, ndéré 'dógụ ngbụ́ru kíe kḭ́e'do yá, ídí ḭmbḭ tátá a ndéré 'dógụ ngbụ́ru e kíe gbre.
42 Togṵ́ 'yị ombo éyḭ gɨ zíyị yá, komoyḭ ndaá ḭndḭ kíe wá, ídí í'bí a zía. Wo bɨ ili sáká késḭ gɨ zíyị ní, ídí í'bí a zía.”

Ídísé óto 'bú ezeokóse e
(Lúrú kpá Lúka 6:27,28,32-36)

43 “Ngíti 'dódo ledre nɨ kóo kpá káa, zí bulúnduzé ga kóna ní kídí, ‘Ídí óto 'bú lafúyị e zíyị ságó ezeokóyị e.’
44 Tí lá máúku zíse, ídísé óto 'bú ezeokóse e, zíse ndḭsḭsé íni ini zí Lomo gɨ ro ngíti géyị 'yị ga bɨ ndḭsḭní méngị sée bɨsinyíne ní,
45 méngị kéyị kenée, nɨ óto sée zíse ídíse mbigí owṵ́ ga bɨ 'bɨ 'Bụsé bɨ komo ere ní. Wo Lomo, ndḭsị ótoómo kadra súwuné zí bɨsinyí 'yị e kpá kí bɨlámá 'yị e. Zía ndḭsḭné kása iní zí 'yị méngị bɨsinyí ledre kpá kí 'yị ga bɨ ndḭsḭní méngị ledre ga bɨ Lomo ili yée ní.
46 Togṵ́ ótosé lá dụṵ́ 'bú 'yị ga bɨ ndḭsḭní óto 'búse ní, Lomo nɨ nda í'bí tákpásḭḷḭ zíse gɨ ro 'di? Gba 'yị ga bɨ ndḭsḭní 'dó'dṵ́ ụsórụ gɨ zí 'yị e ní ndḭsḭní méngị kéyị kpá kenée.

5:31 5:31 Gbre lorụ 24:1 **5:38 5:38** Ólụ́ógụ 21:24, Lévị 24:20, Gbre lorụ 19:21 **5:43 5:43** Lévị 19:18

47 Togṵ í'bí mandá lá dụṵ zɨ́ lafúyị e ní, bɨlámá ledre bɨ ore romo do 'bɨ lafúyị e ní wo be? Née ndaá kpá ledre bɨ 'yị ga bɨ ṇguṇguní aka ledre 'bɨ Lomo wá ndịsịní méngị a ní wá?
48 Kací kadra mbá, mɨméngị ledre esé idí ídí bɨlámáne káa zɨ́ bɨ mɨméngị ledre 'bɨ 'Bụsé bɨ komo ere nɨ bɨlámáne ní.”

6

Í'bí éyị̂ zɨ́ 'yị lerị̂ e

1 “Ndásé 'dódo méngị ledre ga bɨ Lomo ili yée ní gɨ ro zɨ́ 'yị e lúrú a wá, káa bɨ ásé zángá tákpásḭḭ́ gɨ zɨ́ 'Bụsé Lomo.
2 “'Yị ga bɨ ndịsịní lóndo royé kídí yée nɨyí mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní, ndịsịní méngị kéyị kenée ye. Sɨmɨ bɨ nɨyí go sɨmɨ 'Dḭcḭ Kótrụro e togṵ́ mbú do mɨsi'di kɨ́'dí bɨ 'yị e nɨyí ore tṵ'dṵ́ ní, ndịsịní méngị kéyị kenée gɨ ro zɨ́ 'yị e ndḭsị mbófo yée. Máúku zíse, odụ tákpásḭḭ́ eyé goó dụṵ́ wo bɨ 'yị ga gére née i'bíní zíye née.
3 Togṵ́ í'bí éyḭ go zɨ́ 'yị yá, ndá ócó tarayḭ́ kɨe zɨ́ 'yị e ówo a mbá wá.
4 'Bụyḭ bɨ komo ere 'yị ówo mɨótoécị ledre 'bɨ 'yị e ní, idí ówo a lá dụṵ́ ne gɨ ro zía í'bí tákpásḭḭ́ zíyị.”

Ledre gɨ ro ini zɨ́ Lomo
(Lúrú kpá Lúka 11:2-4)

5 “Mááyí kpá úku a zíse, ndásé ídí káa zɨ́ 'yị ga bɨ ndịsịní lóndo royé togṵ́ nɨyí go sɨmɨ 'Dḭcḭ Kótrụro e togṵ́ mbú dogboṛụ mɨsi'di kɨ́'dí bɨ tṵ'dṵ́ 'yị e nɨyí ore ní, zíye ndḭsị ḭnyịógụyé ndḭsị íni ini zɨ́ Lomo kɨ́ sómṵ́ ledre bɨ gɨ ro zɨ́ 'yị e ówo yée kídí yée nɨyí mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní, 'yị ga bɨ ndịsịní méngị kéyị kenée ní, 'di'biní tákpásḭḭ́ eyé go gɨ zɨ́ 'yịma'dí e, ndaá gɨ zɨ́ Lomo wá. 6 Togṵ́ íli íni ini yá, ídí ólṵ́ 'dḭcḭ, zíyị 'dṵ́tụ mbotụ kacíyị, zíyị íni ini zɨ́ 'Bụyḭ bɨ komo ere ní ndoo sɨmɨ ugu roné. Nɨ 'yị bɨ owo ledre ga bɨ do mɨmbé'de 'yị e ní mbá bú, nɨ í'bí tákpásḭḭ́ zíyị ne.
7 Togṵ́ áyí go íni ini ma'dáa yá, ndá ndḭsị lála tṵ'dṵ́ ledre e ngbángáne káa zɨ́ 'yị ga bɨ owoní aka Lomo wá ní wá. Somṵ́ní 'bɨ eyé kídí Lomo nɨ úwú ini eyé gɨ zɨ́ tṵ'dṵ́ ledre ga bɨ yée nɨyí úku a ní.
8 Ndá ídí káa zíye wá. Gɨ zía éyḭ ga bɨ íli yée ní, 'Bụyḭ owo mbá bú 'dá'dá gɨ zíyị kɨ́ ndú'yú wo.
9 “Ini esé idí ídí káa,
“ ‘'Bụzé komo ere,
'yị e za mbá idíní óto úndruyḭ,
10 idíní ówo yḭ́ḭ káa do Ngére eyé,
idíní méngị ledre eyḭ
do sogo káṇgá ona káa zɨ́ bɨ komo ere 'dága íri ní.
11 Ídí í'bí éyḭ mɨánu ezé 'bɨ karaba zíze.
12 Ídí ótoómo lúyú ledre ezé zíze
káa zɨ́ bɨ ndịsịzé ótoómo a zɨ́ yée ga bɨ ndịsịní lúyú rozé ní.
13 Ndá úzu zée kɨ́ngaya wá,
ídí yómo zée gɨ zɨ́ Satána.’
14 “Togṵ́ ótoómosé ledre go zɨ́ 'yị ga bɨ mengịní sée bɨsinyíne ní, 'Bụsé bɨ komo ere ní, nɨ kpá ótoómo ledre zíse.

15 Togṵ́ ótoómosé ledre zí 'yị ga bɨ luyúní ledre rosé ní wá, 'Bụsé bɨ komo
ere ní, ótoómo ené kpá lúyú ledre esé wá.”

Ledre gɨ ro órṵ́ tara'yị

16 “Sɨmɨ bɨ ásé go órṵ́ tarasé ní, ndásé óto rosé zí do komosé ídíne
bɨsinyíne káa zí 'yị ga bɨ ndịsịní lóndo royé gɨ ro do ówo a mbá kídí ásé go
órṵ́ tarasé ní wá. 'Yị ga bɨ owoní Lomo wá ní, ndịsịní méngị kéyị kenée ye.
Máúku zíse, yée máa ga gére née ndikiní tákpásḭḭ́ eyé goó gɨ zí 'yịma'dí e
ndaá gɨ zí Lomo wá.

17 Abú ásé ndḭsị́ órṵ́ tarasé yá, sɨmɨ komosé kí rosé mbá idí ídí bɨlámáne
káa zí bɨ lengbe ní.

18 'Yịma'dí e ndaní ówo a bɨ ya ásé go órṵ́ tarasé ní wá, 'Bụsé bɨ komo
ere bɨ ndịsị́ ówo ledre gɨ do mɨmbé'de 'yị ní, idí ówo a lá dụṵ́ ne gɨ ro zía
í'bí tákpásḭḭ́ zíse.”

Ídísé óto komosé gɨ ro éyḭ́ ga bɨ komo ere ní
(Lúrú kpá Lúka 12:33,34)

19 “Ndásé 'dó'dụ́yóko éyḭ́ e zíse do sogo káṇgá ona wá, gɨ zía ngánza nɨ
ánu ngíti géyị, zí kụndṵ́ ó'bó ngíti géyị, zí 'yị ugu e úgu ngíti géyị, zí éyḭ́
ga gére née sínyí eyé mbá.

20 Bɨlámá a ídísé óto komosé gɨ ro éyḭ́ ga bɨ komo ere ní. Gɨ zía ngánza
kí kụndṵ́ kí 'yị ugu e ndaní eyé íri gɨ ro sínyiónzó éyḭ́ ga gére née wá.

21 Kací kadra mbá, mɨmbé'desé idí ídí gɨ ro éyḭ́ ga bɨ komo ere ní.

22 “Komosé nɨ káa zí mɨụ́ndụ pho'dụ ní, togṵ́ ụndụní pho'dụ bɨlámáne
yá, ásé lúrú bi kací a drá mɨtụlụrụ ndaá.

23 Togṵ́ komosé lurú bi bɨlámáne wá, ásé ndḭsị́ fú lá sɨmɨ mɨtụlụrụ. Kpá
kenée togṵ́ bimɨọ́ṇgó 'bɨ Lomo ndaá sɨmɨsé wá, mɨtụlụrụ bɨ ásé ídí sɨmɨ a
ní nɨ nda rómo mɨrómo.

24 “'Yị kḭ́é'do útúásá ídí káa do 'yị 'bɨ ngére e gbre wá. Nɨ óto 'bú wo
bɨ kḭ́é'do ní, zía sógó ngíti a mɨsógó. Togṵ́ kenée wá, nɨ óto úndru ngíti a
rómo do eze a. Ndá óto komoyḭ́ ro Lomo kpá ro éyḭ́ ga bɨ 'bɨ sága ba wá.

25 “Ndásé ndḭsị́ sómṵ́ ledresé kíngaya kí rosé, ledre gɨ ro éyḭ́ mɨánu, iní
mɨéwé, nda kí bongó e gɨ ro ésị yée wá. Ndaá 'bɨ ené bɨ ledre trịdrịsé nɨ zí
Lomo owóowó rómo do éyḭ́ mɨánu ní wá, ndaá 'bɨ ené bɨ ledre kụrụ'bụsé
nɨ zí Lomo owóowó rómo do bongó ní wá?

26 Lúrúsé aka lá dụṵ́ solṵ́ e, yáká eyé ndaá, gbagba eyé ndaá kpá wá,
'Bụzé bɨ komo ere ní ndịsị́ lúrú bi kacíye. Sée kí solṵ́ e, ambí romoní do
lafúye ní ye, ndaá sée wá?

27 Sómṵ́ ledre bɨ ndịsị́zé sómṵ́ a gɨ rozé kí rozé ní, utúasá ené óto zée
zíze lú'búze do sogo káṇgá ba wá.

28 “Éyḭ́ bɨ ndḭsị́sé sómṵ́ sɨmɨsé gɨ ro bongó gɨ roa ní 'di? Lúrúsé aka gba
mɨsṵ́rṵ́ kágá ga bɨ ngárá mengịní moko wá ní, Lomo ndịsị́ kpá fú óto lámá
royé.

29 Abú kpá za cṵ́ Solomóna mongṵ́ ngére bɨ kóo 'bɨ Isɨréle e ní, kí tṵ́'dṵ́
bɨlámá bongó ga bɨ kóo zíne ní mbá, lámá bɨ kóo roa ní, romo ené do lámá
bɨ ro mɨsṵ́rṵ́ kágá e ní wá.

30 Togṵ́ bɨ Lomo oto lámá bú ro éyḭ́ ga bɨ káa zí súwú e, karaba nɨyí
ídí bɨlámáye kḭ́lóndó gagání go zíye áṛáónzó royé ní, ala nda sée ga bɨ kí

ledresé zía owóowó ní? Éyị bɨ ṇgúṇgusé ledre 'bɨ Lomo kí roko'bụné gɨ
zía wá ní 'di?
31 “Ndásé ndịsị sómụ́ ledre bɨ kídí, azé ánu karaba 'díya, azé ndíki iní
éwé a 'dáya, azé ndíki bongó ésị a 'dáya ní wá?
32 'Yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo wá ní ndịsịní sómụ́ ledre kenée ye.
'Bụsé bɨ komo ere ní, owo yị́ ené éyị́ ga bɨ ílisé yée ní mbá bú.
33 Mɨzefị ledre, ídísé óto Lomo kí ledrené owóowó, zíse ndịsịsé méngị
ledre ga bɨ Lomo ili yée ní. Éyị́ ga bɨ za mbá ílisé yée ní, nɨ í'bí yée zíse.
34 “Ndásé ndịsị sómụ́ ledre ga bɨ 'bɨ kílóndó ní wá, kílóndó owo ledre ga
bɨ gɨ roné ní ne. Ídísé óto komosé dụụ́ gɨ ro ledre ga bɨ 'bɨ karaba ní ní.”

7

Ndá 'décị ngbanga lafúyị e wá
(Lúrú kpá Lúka 6:37,38,41,42)

1 “Ndá 'décị ngbanga lafúyị e wá, káa bɨ Lomo nɨ kpá 'décị ngbangayị́
ke.
2 Gɨ zía mɨsi'di bɨ ndịsị 'dí'bi a 'décị ngbanga lafúyị e doa née ní, Lomo
nɨ 'dí'bi kpá wo 'décị ngbangayị́ doa. Éyị́ bɨ méngị kíye ní, nɨ méngị kpá
wo kíyị.
3 “Éyị́ bɨ ndịsịsé úku ledre owụ́ lúyú ledre 'bɨ lafúse e bɨ cúku'dée ní kí
roko'bụné rómo do 'bɨ esé mɨngburoko lúyú ledre e gɨ zía ní 'di?
4 Áyí úku ledre zí ezeyị́ yaá née idí 'dí'bióyó owụ́ cící éyị́ gɨ komoa lárá a
káa be 'di? Sɨmɨ bɨ útúásá eyị́ lúrúndíki mongụ́ kụṛụ'bụ éyị́ bɨ komoyị́ ní
kí royị́ wá ní.
5 Sée 'yị ga bɨ ndịsịsé lóndo rosé gɨ ro zí 'yị e ówo sée ní, ídísé 'dí'bióyó
mongụ́ kụṛụ'bụ éyị́ bɨ komosé ní kí, gɨ ro zí komosé ídíne drá, ásé nda fú
'dí'bióyó owụ́ cící éyị́ gɨ komo lafúse.”
6 Zí Yésụ kpá úku ngíti ledre kídí, “Ndá í'bí éyị́ bɨ 'bɨ Lomo ní zí ịsị wá.
Éyị́ bɨ nɨ mɨṛíríne bɨlámáne káa zí dábu ní, ndá ụ́cụóto a kó'dụ́ mụkụ́ṛụ́ e
bi wá, nɨyí ndịsị 'dítí sínyi a. Zíye ndá'bayé náná báyi sɨmɨyị́ nzéré nzéré.

Éyị́ bɨ íli ní, Lomo nɨ í'bí a zíyị
(Lúrú kpá Lúka 11:9-13)

7 “Éyị́ bɨ íli ní, ídí ómbo a Lomo nɨ í'bí a zíyị. Éyị́ bɨ ndaá zíyị wá ní, ídí
gámásó'do a áyí ndíki a. Ídí kóko mbotụ, Lomo nɨ líkpí a zíyị.
8 'Yị bɨ ndịsị ómbo éyị́ ní, nɨyí í'bí a zía. 'Yị bɨ ndịsị gámásó'do éyị́ ní, nɨ
ndíki a. 'Yị bɨ ndịsị kóko mbotụ ní, nɨyí líkpí a zía.
9 “Ambí nɨ dongaráse ore ne togụ́ owụ́ 'bɨ ené ombo ambata yá zía 'dí'bi
tutú í'bí a zía ní?
10 Togụ́ ombo kénzé yá, zía 'dí'bi kámá í'bí a zía ní?
11 Tí bɨ ásé 'yị lúyú ledre e ní, ówosé kací í'bí bɨlámá éyị́ e bú zí owụ́ 'bɨ
esé e. Bɨ kenée ní, 'Bụsé bɨ komo ere ní, nɨ nzíyiné gɨ ro í'bí bɨlámá éyị́ zí
'yị bɨ ombo ní rómo do 'bɨ esé.
12 Bɨ goó kenée ní, sɨmɨ ledre mbá ídí méngị zí 'yị e éyị́ bɨ íli zíye méngị a
zíyị ní. Ledre née kotrụ goó zaá ledre gɨ ro ledre lorụ kí ledre gɨ ro nébị e
mbá.

Owụ́ mbotụ kí owụ́ mɨsi'di
(Lúrú kpá Lúka 13:24)

13 “Ídí ólụ́ 'be 'bɨ Lomo gɨ do owụ́ mbotụ bɨ cúku'dée ní. Mongụ́ mbotụ bɨ
wé, kɨ́ mongụ́ mɨsi'di bɨ ngúó ní, tụ́'dụ́ 'yị e ndịsịní ndéré gɨ doa zɨ́ umbu.
14 Tɨ́ lá owụ́ mbotụ kɨ́ owụ́ mɨsi'di bɨ cúku'dée ní, 'yị e cúku'dée nɨyí
ndéré gɨ doa lá ye ndíki trịdrị.

Bɨlámá mɨáná kágá
(Lúrú kpá Lúka 6:43-45)

15 “Komosé idí ídí rosé gɨ zɨ́ nébị ga bɨ 'yị ṛanga e ní. Nɨyí ógụ zíse kɨ́
bɨlámá tosoyé lá gɨ 'dí sága, tɨ́ lá nda mɨ'dí sɨmɨ, nɨyí yị́ eyé káa zɨ́ bangá
sinyí e ní.
16 Ásé ówoyéme yée dụ́ụ́ gɨ ro mɨánáye. 'Yị e utúasání go 'décị mánga
gɨ komo kịnị togụ́ mbú goófo gɨ komo ngéyé?
17 Kpá kenée bɨlámá kágá ndịsị ána dụ́ụ́ bɨlámá mɨánáne, bɨsinyí kágá
áná 'bɨ ené kpá dụ́ụ́ bɨsinyí mɨánáne.
18 Bɨlámá kágá aná ené bɨsinyí mɨáná kágá wá, bɨsinyí kágá aná ené kpá
bɨlámá mɨáná kágá wá.
19 Kágá máa yée ga bɨ iliní áná bɨlámá mɨánáye wá ní, mịngị a nɨ
lágáóyó a 'dá'ba do óngbó a.
20 Bɨ kenée ní, ásé ówoyéme nébị ga gére née gɨ zɨ́ mɨméngị ledre eyé.

Mbigí 'yị lódụ́ kací Yésụ
(Lúrú kpá Lúka 13:26,27)

21 “Ndaá 'bɨ ené bɨ kídí 'yị ga bɨ za mbá ndịsịní ndólo máa Ngére, Ngére
ní, nɨyí ólụ́ mbá 'be 'bɨ Lomo komo ere ní wá. Dụ́ụ́ wo bɨ ndịsị méngị
ledre ga bɨ Babá ili yée ní, nɨ ólụ́ dụ́ụ́ ne íri.
22 Kadra bɨ Lomo nɨ 'décị ngbanga 'yịma'dí e ní, tụ́'dụ́ 'yị e nɨyí ndólo
máa, ‘Ngére, Ngére.’ Zíye ndịsị úku ledre kɨ́dí, ndịsịzé kóo úku ledre eyị́
ze zí 'yị e kɨ́ roko'bụ bɨ kóo í'bí zíze ní, zíze ndịsịzé lágaóyó dokéké e gɨ
sɨmɨ 'yị e kɨ́ ịrịyị́, zíze kpá kɨ́ méngị mɨngburoko ledre ga bɨ kɨ́ roko'bụyé
ní.
23 Tɨ́ lá Mááyí úkulúgu ledre zɨ́ye máyá, ‘Máówo amá sée wá, ídísé ịnyị
gɨ romá íri sée 'yị luyú e.’

'Yị komokenzị
(Lúrú kpá Lúka 6:47-49)

24 “Bɨ kenée ní, 'yị bɨ nɨ úwú ledre bɨ mááyí úku a ba, zía óto a sɨmɨ
moko ní, nɨ go káa zɨ́ 'yị bɨ ụ́bụ́ 'dịcị ené, do landa zɨ́ sị́ 'dịcị ma'dáa ídíne
ngịrị ní.
25 Abú iní nɨ é'dị kɨ́ mongụ́ síli sɨmɨné ndịsị ílíne ro 'dịcị née, zɨ́ ngbuṛu
úcuyé gị roa yá, ndụrụ wá gɨ zía otoní sị́ a go ngịrị.
26 Kpá kenée, 'yị máa wo bɨ nɨ úwúómo ledre bɨ mááyí úku a ba lá kɨ́
mbílíne ní, nɨ go cé káa zɨ́ bɨcayi 'yị bɨ ụbụ́ 'dịcị ené do sayi ní.
27 Sɨmɨ bɨ iní nɨ é'dị, zɨ́ ngbuṛu e úcuyé, zɨ́ mongụ́ síli ógụné ndịsị kịzị
'dịcị née ní, nɨ geré ndụ́rụ sínyi roné bɨsinyíne.”
28 Sɨmɨ bɨ Yésụ ukuonzó ledre ga gére zɨ́ye kenée ní, zía lụ́tụ́ne komoyé,
zɨ́ tarayé ịdrịne mbá mɨịdrị gɨ zɨ́ 'dódo ledre ené,
29 gɨ zía 'dódo ledre ené nɨ káa zɨ́ 'yị bɨ kɨ́ roko'bụ zɨ́ne, ndaá 'bɨ ené káa
zɨ́ 'bɨ 'yị ga bɨ 'yị 'dódo lorụ e ní wá.

8

Yésụ yomo o'do bɨ kɨ́ umbunonó roné ní
(Lúrú kpá Máriko 1:40-45, Lúka 5:12-16)

1 Sɨmɨ bɨ Yésụ nditíogụ gɨ do landa kɨ́ 'dódo ledre zɨ́ 'yị e ní, zɨ́ tụ́'dụ́ 'yị e
kpá útúye do kacɨ́ a.
2 Zɨ́ ngíti o'do kɨ́ umbunonó roné ógụ útúne gbrị do ngụ́rụ́ sịndịne kó'dụ́
Yésụ ṇgúṇgú roné kɨ́dí, “Áko Mongụ́ 'yị, togụ́ utúasá go kacɨ́ komoyị́, ídí
yéme máa zɨ́ romá ídíne drá.”
3 Zɨ́ Yésụ 'dózo sịlịne óto a ro o'do née zía úku ledre kɨ́dí, “Máili go kenée
royị́ eme mu.” Geré zɨ́ umbunonó née ụ́kụ́ne gɨ roa.
4 Zɨ́ Yésụ lórụ wo o'bụó'bụ kɨ́dí, “Éyị́ bɨ mengị roné zɨ́yị née ndá aka geré
úku a zɨ́ 'yị e wá. Ídí aka ndéré zɨ́ 'yị 'dáná éyị́, togụ́ lurú royị́ utúasá kacɨ́
komoa go yá, nɨ ṇgúṇgu a kɨ́dí ɨɨ, royị́ eme go. Zɨ́yị nda 'dí'bi bangá ndéré
óṇgoónzó a gɨ ro í'bílúgu mbófo éyị́ kɨe zɨ́ Lomo káa zɨ́ bɨ nɨ mɨékéne sɨmɨ
lorụ 'bɨ Mụ́sa ní. 'Yị e nɨyí geré ówo a mbá kɨ́dí royị́ eme go.”

Ngúru mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri e ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo
(Lúrú kpá Lúka 7:1-10, Yiwáni 4:43-54)

5 Sɨmɨ bɨ Yésụ nda'baogụ sɨmɨ gara bɨ Kapáranawúma ní, zɨ́ ngúru
mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri e* 'bɨ káṇgá 'bɨ Róma ógụné úku ledre zɨ́ Yésụ kɨ́dí,
6 “Mongụ́ 'yị, 'yị 'bɨ moko amá nɨ 'be 'dáa mɨ'dó'dóne kíngaya kɨ́ ndíyá
umbu sịndị́, nɨ mɨ'dú'duné gɨ zía bi.”
7 Zɨ́ Yésụ úkulúgu ledre zía kɨ́dí, “Bɨlámáne mááyí ógụ yómo wo gɨ do
ndíyá máa née.”
8 Zɨ́ mongụ́ 'yị née úkulúgu ledre zɨ́ Yésụ kɨ́dí, “Mongụ́ 'yị, mááyí 'yị
lúyú ledre, utúasá zɨ́yị ógụyị́ zɨ́ma 'be wá. Ídí lá úku kása kúrúyị zɨ́ 'yị 'bɨ
moko amá máa née ómoné.
9 Gɨ zía mándịsị ménghị moko sị́ sịlị́ mɨngburoko 'yị ga bɨ domá ní. Zɨ́ma
nda kpá ídíma mongụ́ 'yị do ngíti géyị 'yị e. Mááyí úku ledre zɨ́ ngíti a
kɨ́dí, ‘Ídí ndéré 'dáa’ zía tɨ́ ndéréne, Mááyí ndólo ngíti a kɨ́dí, ‘Ógụ mu,’
zía tɨ́ ógụné. Mááyí úku ledre zɨ́ 'yị 'bɨ moko kɨ́dí, ‘Ídí ménghị moko ba,’
zía tɨ́ ménghị a.”
10 Sɨmɨ bɨ Yésụ uwú ledre née kenée ní, zía úku ledre zɨ́ 'yị ga bɨ ndịsịní
lódụ́ kacɨ́ne ní kɨ́dí, “Máúku zɨ́se ma'díi, sɨmɨ kúfúse Isɨréle e za mbá,
mándíki aka 'yị kɨ́ ledre 'bɨ Lomo do mɨmbé'dené káa zɨ́ o'do ba wá.
11 Karanée 'dá'dá íri, ṛịḳị́ sị do 'yịma'dí e gɨ sɨmɨ káṇgá eyé e
mɨngúngúcua a nɨyí ndéré zɨ́ye ndịsị kótrụ royé ndro sɨmɨ ayímbi 'be
'bɨ Lomo kɨ́ Abarayáma e kɨ́ Isáka e kɨ́ Yakóbo e, mɨngburoko 'yị ga kóna
ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo go 'dá'dá ní.
12 Kúfú Isɨréle e mbá nɨyí kóo ndéré ndịsị 'be 'bɨ Lomo sɨmɨ rokinyi née
íri ye. Tɨ́ lá gɨ zía bɨ iliní zɨ́ Lomo ídíne ne Ngére eyé wá ní, utúasání
lolụ ídí íri wá. Nɨyí ụ́cụ yée sɨmɨ mongụ́ mɨtụlụrụ kɨ́'dí bɨ 'yị e nɨyí ndịsị
mbụ́mbụ́dụ́ kɨ́ náná do soyé gɨ zí éyị́ mɨówo ní.”
13 Zɨ́ Yésụ úku ledre zɨ́ mongụ́ 'yị gáa ogụ ndú'yú wo ní kɨ́dí, “Ndá'ba
mu 'be. Ṇgúṇgu ledre eyị́ oto 'yị ndíyá eyị́ go zía ómoné.” Geré zɨ́ ndíyá
ụ́kụ́ne gɨ ro 'yị 'bɨ moko née 'be íri.

---

* **8:5 8:5** Mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri e: Nɨ mongụ́ 'yị bɨ ndịsị lúrú bi do asikíri e míya (100) ní.

Yésụ yomo tụ́'dụ́ 'yị e gɨ do ndíyá
(Lúrú kpá Máriko 1:29-34, Lúka 4:38-41)

14 Sɨmɨ bɨ Yésụ nderéogụ 'be 'bɨ Pétero ní, do úku ledre zía kídí ro towụ́
Pétero ịrị́ mɨ́ịrị́ nɨ mɨ'dú'duné gɨ zía bɨ.
15 Zí Yésụ ólụ́ne zía 'dịcị́ íri, zía 'dí'bi sị́lịa lála sị́kpị wo 'dága, geré zí
sɨmɨ saná a émené. Zía tónóne yéme éyị́ mɨánu zí Yésụ kí 'yị ené ga gére
ní.
16 Nda sɨmɨ bɨ kadra utú go ní, zí tụ́'dụ́ 'yị e 'dí'biógụ 'yị eyé ga bɨ kí
dokéké e sɨmɨyé ní zí Yésụ. Zía lá úku kúrúne, zí dokéké e ólụ́ógụyé mbá
gɨ sɨmɨ 'yị ga bɨ gáa ogụní kíye zía ní. Zía kpá yómo tụ́'dụ́ 'yị ndíyá e.
17 Ledre née mengị roné go tí káa zí bɨ kóo nébị Isáya uku ní kídí,
"'Di'bioyó ndíyá gɨ rozé,
zía 'dí'bióyó éyị́ mɨówo gɨ rozé."

Lódụ́ kací Yésụ ndaá owụ́ ledre wá
(Lúrú kpá Lúka 9:57-62)

18 Sɨmɨ bɨ Yésụ lurú tụ́'dụ́ 'yị e nɨyí kpá fú cigíne ore ní, zía úku ledre zí
'yị lódụ́ kacíne e kídí, yée 'dogụní aka bi mu sága mɨkavu Galiláya gɨ 'dí
kerị́.
19 Ịnyịní aka ndéré wá, zí ngúru 'yị 'dódo lorụ 'bɨ Mụ́sa ógụné úku ledre
zí Yésụ kídí, "Mongụ́ 'yị, máili zíze ndéréze kése gị do bi bɨ íli ndéré doa
ní."
20 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí o'do née kídí, "Lúrú goó, gba o'do bangá e
emení gɨ zíma ye gɨ zía nɨyí kí gu eyé e ndị́sị 'dú'du sɨmɨ a. Solụ́ e nɨyí kí
'dịcị́ eyé e ndịsịní 'dú'du sɨmɨ a. Tí lá Máa bɨ Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí ní, gba bi
'dówụ́ro ndaá zíma wá."
21 Zí ngúru 'yị lódụ́ kacíga ịnyịné úku ledre zía kídí, "Ngére, babá ngoko
go, ili aka zíma ndá'bamá óto wo kí zíma ndá'baógụmá lódụ́ kacíyị."
22 Zí Yésụ úkulúgu ledre zía kídí, "'Yị ga bɨ nɨyí go káa zí umbu 'yị e gɨ
zía bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo wá ní idíní óto wo. Ógụ 'bɨ eyị́ mu lódụ́
kacíma."

Yésụ ụcụomo mongụ́ síli kí ílí
(Lúrú kpá Máriko 4:35-41, Lúka 8:22-25)

23 Nda gɨ ore zía ékị́ne sɨmɨ kuṛúngba, zí 'yị lódụ́ kacíga ékị́ lódụ́ kací a,
Yóó zíye ndéréye.
24 Nɨyí aka lá cịkị sɨmɨ yana iní, zí mongụ́ síli ógụné kpị kpị kpị ndị́sị
ílí iní gbuwa gbuwa sɨmɨ kuṛúngba. Yésụ nɨ yị́ ené kóo mɨ'dú'duné. 25 Zí
'yị lódụ́ kacíga ndéréye úru wo kídí, "Ngére, 'di'diya yómo zée mu azé go
úyu."
26 Sɨmɨ bɨ Yésụ ịnyịogụ ní, zía úku ledre zíye kídí, "Érésé ngịrị gɨ ro
'di, 'desị́ ba ṇgúṇgusé aka esé ledremá kíngaya fú lá wá?" Zía ịnyịógụné
'dága úku ledre zí mongụ́ síli née zía tóroné zí bi ídíne sií.
27 Zí tara 'yị ené ga gére née ịdrị́ne mbá mɨ́ịdrị́ zíye ndị́sị úku ledre
dengbịye kídí, "Bɨ káa lárá 'yị 'di? Bɨ síli uwú kúrú a gba ne ní."

Ya'dá e gbre kí dokéké sɨmɨyé
(Lúrú kpá Máriko 5:1-20, Lúka 8:26-39)

8:17 8:17 Isáya 53:4

28 Simi bi 'dogụní bi go sága gi 'dí keṛị ní, zíye ndéréógụyé simi owụ́ do
'be 'bi 'yị ga bi ndịsịní ndólo yée Gadára e ní. Niyí aka cịkị do misi'di, zí
ngíti géyị ya'dá e gbre kí dokéké simiyé, bi gámá 'yị e ndaá gi do misi'di
née gi zí rará bi ro ya'dá ga gére née wá.
29 Zíye úku ledre zí Yésụ kídí, "Yịị, Owụ́ 'bi Lomo, éyị́ bi íli gi zíze ní 'di,
ógụ lịngi ba go gi ro 'décị ngbanga rozé 'dá'dá gi zí sịndị́ kadra 'bi 'décị
ngbangazé?"
30 Ábuwá mụkụ́ṛụ́ niyí yị́ eyé kóo gbóo ore ndịsị ánu éyị́ eyé.
31 Zí dokéké ga bi simi ya'dá ga gére ní ṇgúṇgú royé zí Yésụ kídí, "Togụ́
ili lágaóyó zée gi simi ya'dá ga ba yá, idí kása zée ndéré ndịsị simi mụkụ́ṛụ́
ga bi 'dáa ba."
32 Zí Yésụ úku ledre zíye kídí, "Nderéní mu ólụ́ ndịsị simi mụkụ́ṛụ́
ga gére ní." Geré zíye ndéréye. Simi bi olụ́ní go simi mụkụ́ṛụ́ e ní, zí
mụkụ́ṛụ́ e ụ́dụyé rụ gi dogboṛụ landa ngásá útúye simi mikavu do úyuyé
mbá.
33 'Yị ga bi ndịsịní lúrú bi kací mụkụ́ṛụ́ ga gére ní, simi bi lurúní ledre
bi Yésụ mengị née kenée ní, zíye ngásáye úku 'dódo a zí 'yị e simi gara.
34 Zí 'yị e gi simi gara girí ógụyé úku ledre zí Yésụ idí ólụ́ógụ gi simi
gara eyé gi ona 'dá'ba.

9

Yésụ yomo ngíti o'do bi ni migịgịṛị́ ní
(Lúrú kpá Máriko 2:1-12, Lúka 5:17-26)

1 Zí Yésụ ịnyịné ékịne simi kuṛúngba, 'dógụ bi ndéréne simi gara bi
ndisị ndịsị simi a ní.
2 Nda go 'be íri, zí ngíti géyị 'yị e ịmbịógụ ngíti owụ́phiṛangá bi ni
migịgịṛị́ ní zía kí gbagbara. Zí Yésụ owo a kídí 'yị ga gére née owoní go
ya née ni útúásá yómo wo. Zía úku ledre zía kídí, "Owụ́ 'bi amáa ídí ódó
mimbé'deyị, máótoómo lúyú ledre eyị́ go."
3 Geré zí ngíti géyị 'yị 'dódo lorụ ịnyịyé úku ledre dengbịye kídí, "Uku
sinyi ledre go, otoasá roné go kí Lomo."
4 Tí lá zí Yésụ ówo sómụ́ ledre eyé née, zía úku ledre zíye kídí, "Éyị́ bi
mimbé'desé ni gi zía bisinyíne kenée ní 'di?
5 Wo be 'di ni née mi'diyíne zíma úku a, 'Máótoómo lúyú ledre eyị́ go,'
togụ́ mbú, 'Ịnyịógụ mu 'dága tónó gámáyị?'
6 Tí lá gi ro zíse ówo a kídí Owụ́ 'bi 'Yịma'dí ni kí roko'bụ zíne gi ro
ótoómo lúyú ledre 'bi 'yị e do sogo káṇgá ona," zía úku ledre zí migịgịṛị́
ba kídí, "Ịnyịógụ mu 'dí'bi gbagbara eyị́ zíyị ndá'bayị́ 'be."
7 Tí ma'díi zí o'do née ịnyịógụné ndá'bané 'be.
8 Simi bi tụ́'dụ́ 'yị e lurúní ledre née kenée ní, zí ngịrị méngị yée kíngaya,
zíye ndịsịyé mbófo Lomo bi i'bí roko'bụ kenée zí 'yị e ní.

Yésụ ndólo Matáyo
(Lúrú kpá Máriko 2:13-17, Lúka 5:27-32)

9 Káa zí bi Yésụ ni go mindéréókpóne ní, zía ndíki ngíti o'do kí ịrịné
Matáyo simi mákitabu ni 'yị 'dó'dụ́ ụsórụ, Yésụ ya zía ní, "Ídí lódụ́
kacíma," Zí Matáyo útúne do kací a.

10 Sɨmɨ bɨ Yésụ nɨyí go zí Matáyo 'be kí 'yị ené e do bi éyị́ mɨánu ní, zí
tụ́'dụ́ 'yị 'dó'dụ́ ụsórụ e kí ngíti géyị 'yị luyú e, ógụyé zíye ndịsị ánu éyị́ kí
Yésụ nda kí 'yị lódụ́ kacíga.
11 Zí ngíti géyị Farụsáyo e ógụye úku ledre zí 'yị lódụ́ kací Yésụ ga gére
née kídí, “Éyị́ bɨ mongụ́ 'yị esé ndịsịní ánu éyị́ kí 'yị 'dó'dụ́ ụsórụ e kpá kí
'yị lúyú ledre e gɨ zía ní 'di?”
12 Sɨmɨ bɨ Yésụ uwú ledre ba ní, zía úku ledre zí Farụsáyo ga gére née
kídí, “'Yị bɨ ndíyá ndaá roa wa ní gamáso'do ené dokotóro wá, tí lá 'yị
ndíyá e ndịsịní gámásó'do dokotóro ye.
13 Tí lá ndérésé mu zíse gámásó'do ini ledre gɨ sɨmɨ ledre bɨ Lomo uku
kídí, ‘Máili ídísé ídí 'yị ówo ledre kí 'yị e, ndaá 'bɨ ené 'dáná éyị́ esé e wá.’
Gɨ zía máógụ amá gɨ ro bɨlámá 'yị e wá, yị́ ené gɨ ro bɨsinyí 'yị e.”

Ndu'yúní Yésụ gɨ ro ledre órụ́ tara'yị
(Lúrú kpá Máriko 2:18-22, Lúka 5:33-39)

14 Nda sɨmɨ ngíti sị́lị́, zí 'yị ga bɨ ndịsịní lódụ́ kací Yiwáni Babatịza ní
ndú'yú Yésụ kídí, “Mongụ́ 'yị, zée kí Farụsáyo e ndịsịzé órụ́ tarazé, tí lá
'yị lódụ́ kacíyị orụ́ní 'bɨ eyé tarayé wá gɨ zí 'di?”
15 Yésụ ya zíye ní, “'Yị ga bɨ nderéní ófụ́ kára, mɨkánda adrúgu nɨ
dongaráye ní, lerị́ mengị yée wá. Lerị́ nɨ méngị yée sɨmɨ bɨ 'di'bioyóní
wo gɨ dongaráye go ní.
16 “Ngíti a, 'yị utúasá ịcị́ 'dụ́tụ uṇgú bɨ ro kụrú bongó ní kí mɨkánda a
wá. Mɨkánda bongó née nɨ ngụ́rógụ́ zía lálalófo kụrú a née kí mongụ́
uṇgú.
17 Kpá kenée, 'yị e utúasání lótó le'yị́ sɨmɨ kụrú ndoko wá. Togụ́ lotóní
yá, le'yị́ née nɨ ụ́'bụ geré zí kụrú ndoko née ndóko ené zí le'yị́ kúkúónzó
roné bi. Idíní lótó le'yị́ sɨmɨ mɨkánda ndoko gɨ ro zí ndoko e kí le'yị́ ídíye
mɨbándáye.”

Yésụ yomo kára 'yị ndíyá
(Lúrú kpá Máriko 5:21-43, Lúka 8:40-56)

18 Cịkị ore, zí ngúru mongụ́ 'yị ógụ útúne gbrị kó'dụ́ Yésụ úku ledre
kídí, “Nyịma otoomo 'dówụ́ne go cakaba, ógụ aka óto sị́lị́yị doa gɨ ro zía
ómoné.”
19 Zí Yésụ ịnyịyé kí 'yị lódụ́ kacíne e ndéréye zí o'do née 'be.
20 Sɨmɨ mɨndéréye do mɨsi'di, zí kára kí ndíyá 'bɨ kará e roné sɨmɨbi doa
goó sokó doa gbre (12) ụkụ́ wá, ógụné gbóo sogo Yésụ do 'dí'bi tara bongó
gɨ roa.
21 Zía úku ledre zíne kí roné kídí, “Togụ́ má'dí'bi lá tara bongó bɨ roa
née yá, romá nɨ éme.”
22 Geré zí Yésụ óyó roné lúrúndíki wo. Zía úku ledre kídí, “Nyịma, ídí
ódó mɨmbé'deyị́, ṇgúṇgu ledre eyị́ yómo yịị́ go.” Ma'díi, geré zí ro kára
née émené.

Yésụ yomo owụ́kára gɨ sɨmɨ umbu

23 Sɨmɨ bɨ Yésụ nɨyí ógụ kí 'yị ené e 'be 'bɨ mongụ́ 'yị née íri ní, kụ'dụ́ nɨ
ndịsị úku ledre, mbụ́dụ́ nɨ ówụ́,
24 zía úku ledre zíye kídí, “Ólụ́ógụsé aka sága, owụ́kára ba uyu ené wá
'du'du yị́ ené lá mɨ'dú'du.” Zí 'yị e útúye mbá kúgú a.

9:13 9:13 Uzíya 6:6

25 Sɨmɨ bɨ 'yị e olụ́ogụní gɨ 'dịcị́ ini go mbá sága ní, zí Yésụ ólụ́ne ndéré
'dí'bi sịlị́ umbu, geré zía úrúne, do ịnyịógụné 'dága.
26 Zí phanda ledre née áṇgané sɨmɨ gara e za mbá.

Yésụ likpí komo ya'dá e gbre

27 Sɨmɨ mɨndéréókpó Yésụ gɨ ore, zí ya'dá e gbre komoyé ndaá lódụ́ wo kí
ṇgúṇgú royé zía kídí, “Mongụ́ 'yị, Bulúndu ngére Dawídi,* ídí ówo ledre
zíze.”
28 Sɨmɨ bɨ nɨ goó za 'dịcị́ ní zí ya'dá ga bɨ komoyé ndaá ba ólụ́ lódụ́
kací a gị 'dịcị́, zía ndú'yú yée kídí, “Ṇgúṇgusé go kídí mááyí útúásá likpí
komosé?”
Zíye úkulúgu ledre kídí, “Ɨɨ, ṇguṇguzé go kenée Ngére.”
29 Zí Yésụ óto sịlị́ne ro komoyé zía úku ledre kídí, “Gɨ zí ṇgúṇgu ledre
esé mááyí yómo sée,”
30 zí komoyé tí likpíne. Zí Yésụ lórụ yée o'bụóbụ kídí, “Ndásé úku ledre
bɨ máméngị zíse née zí 'yị e wá.”
31 Abú kenée ndotó, tí lá bɨ olụ́ogụní gɨ ore ní, zíye úku ledre née zí
phanda a báyiné sɨmɨ gara e za mbá.
32 Kpá lá bɨ Yésụ kí 'yị ené e nɨyí aka gɨ ro ólụ́ógụ ní, zí ngíti géyị ya'dá e
ịmbị́ógụ ngíti o'do kí dokéké sɨmɨné odro gɨ zía wá zí Yésụ.
33 Nda sɨmɨ bɨ Yésụ ógóóyó dokéké née ní, o'do bɨ kóo odro wá ní, zía
geré tónó ódroné. Zí ledre née lụ́tụ́ne komo 'yị ga bɨ ore née zíye úku
ledre kídí, “Ledre mengị aka roné zíze Isɨréle e ona kenée wá.”
34 Tí lá Farụsáyo e ya, “Satána i'bí roko'bụ née zía ndịsị ogóóyó dokéké e
kíe gɨ sɨmɨ 'yị e ne.”

Lerị 'yị e mengị Yésụ

35 Zí Yésụ gámáne sɨmɨ gara kí ịrịgbére ga bɨ ore ní, kí ndịsị 'dódo ledre
'bɨ Lomo zí 'yị e sɨmɨ 'Dịcị́ Kótrụro e eyé e, kí ndịsị úku bɨlámá ledre gɨ ro
'be 'bɨ Lomo zí 'yị e nda kpá kí sịkpị 'yị e gɨ do rịkị́ ndíyá eyé e.
36 Sɨmɨ bɨ lurú tụ́'dụ́ 'yị e 'dii ní, zí lerịye méngị wo gɨ zía 'yị ga gére née
ngíti géyị 'yị e ndịsịní méngị láráye 'yị sáká yée ndaá, káa zí kábịrịkị bɨ
ngárá mịngịye ndaá ní.
37 Zía úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne ga gére née kídí, “Tụ́'dụ́ 'yị e nɨyí go
nzíyiyé gɨ ro úwú ledre 'bɨ Lomo, tí lá sée 'yị 'dódo ledre maáge, éyesé
wá.
38 Bɨ kenée ní, ídísé íni ini zí Ngére bɨ nɨ mịngị́ moko ma'dáa ní, zía
kásaógụ yata 'yị 'bɨ moko zíse gɨ ro zíse ndịsị 'dódo bɨlámá ledre kéye zí
'yị e mbá.”

10

Yésụ gelé 'yịmɨkása e sokó doa gbre
(Lúrú kpá Márɨko 3:13-19, Lúka 6:12-16)

1 Zí Yésụ ndólo 'yị lódụ́ kacíne ga bɨ sokó doa gbre (12) ní, í'bí roko'bụ
'bɨ ógóóyó bɨcayi lomo e kpá kí sịkpị 'yị ndíyá e kíe zíye.

---

* **9:27 9:27** Bulúndu Dawídi: Yụ́da e owoní bú kídí nɨyí karanée ndíkiógụ Kírésịto gɨ sɨmɨ kúfú ngére Dawídi.

2 Ba ịrị 'yịmɨkása* ga bɨ sokó doa gbre (12) ní. Simúna bɨ ngíti ịrịa kpá
Pétero ní, kí lúnduné Andiríya, Yakóbo wotị Zebedịya, kí lúnduné Yiwáni,
3 nda Phịlịpo, kí Batilimáyo, Tóma kí Matáyo 'yị 'dó'dụ ụsórụ, Yakóbo
wotị Alafáyo, nda Tadéyo,
4 kí Simúna Zíloto, kí Yụ́da bɨ gɨ sɨmɨ gara bɨ Keriyóta bɨ i'bí ngbángá
Yésụ ní.

Yésụ kasa 'yịmɨkása e sokó doa gbre
(Lúrú kpá Máriko 6:7-13, Lúka 9:1-6)

5 Sɨmɨ bɨ Yésụ kasa 'yịmɨkása ené ga bɨ sokó doa gbre (12) ní, zía úku
ledre zíye kídí, "Ndásé ndéré 'be 'bɨ 'yị ga bɨ ndaní Yụ́da e wá ní wá, togụ́
sɨmɨ káṇgá 'bɨ 'yị ga bɨ Samáriya e ní kpá wá.
6 Ídísé ndéré 'be 'bɨ Isɨréle e gɨ zía oyóní sogoyé go zí Lomo.
7 Zíse úku ledre zíye kídí, 'Sịndị kadra nɨ go gbóo gɨ ro zí Lomo ídíne
Ngére doyé.'
8 Zíse sị́kpị 'yị ndíyá e kpá kí úru 'yị e gɨ sɨmɨ umbu. 'Yị ga bɨ kí sámá
royé ní, zíse yéme sanáye, zíse ógóóyó dokéké e gɨ sɨmɨ 'yị e. 'Yị e ndaní
í'bí éyị zíse gɨ ro moko máa née wá gɨ zía máí'bí roko'bụ née zíse gbékpịne.
9 Sɨmɨ mɨndérése, ndásé 'dí'bi késị wá,
10 ndásé gbawá 'dí'bi yata bongó e kí éyị sịndị e zíse sɨmɨ kombo, ndásé
kpá gbawá 'dí'bi ngbángbá. 'Yị ga bɨ ásé ndéré méngị moko zíye née nɨyí
lúrú bi kacíse.
11 "Gara togụ́ do 'be bɨ óguṣé go sɨmɨ a ní, zí ngúru mịngị 'be 'dí'bi sée
sɨmɨ sụmụ yá, ídíse 'dú'du ore, ásé nda fú ndéréókpó.
12 'Be bɨ óguṣé go sɨmɨ a ní, ídísé í'bí mandá ore.
13 Togụ́ 'di'biní sée go sɨmɨ sụmụ, ídísé íni ini zí Lomo idí í'bí úndru zíye
ore. Togụ́ 'di'biní sée wá, úndru esé née idí ídíáká zíse.
14 'Yị ga bɨ 'di'biní sée sɨmɨ sụmụ gɨ ro úwú ledre ga bɨ óguṣé kíe zíye
ní wá ní, ídísé ụ́'bụ́ómo 'bụrụ bɨ ro sịndịse ní cịkị ore gɨ ro do ówo a mbá
kídí asiní goó gɨ rosé.
15 Zía kpá úku ngíti ledre zíye kídí, Máúku zíse ma'díi, 'do'dó 'bɨ 'yị ga
bɨ kóo Lomo 'do'do yée sɨmɨ Sodóma kí Gomóra† ní emene gɨ zí 'do'dó bɨ
nɨ 'dó'do 'yị ga bɨ asiní kí úwú ledre gɨ tarasé ní.
16 Ásé ídí dongará bɨsinyí 'yị e íri káa zí kábịṛịkị ga bɨ dongará máárára e
mịngíye ndaá ní. Gɨ zí kéyị née ní, komosé idí ídí rosé, zí mɨmbé'desé ídíne
zí 'yị e mbá bɨlámáne.
17 "Ídísé kpá bándá rosé gɨ zí ngíti géyị Yụ́da e, nɨyí 'dí'biógụ sée kó'dụ́
mɨngburoko 'yị eyé e sɨmɨ 'Dịcị Kótrụro e, zíye 'dó'do sée.
18 Ásé ídí zíye káa zí bɨsinyí 'yị e ní, zíye 'dí'biógụ sée kó'dụ́ mɨngburoko
'yị e kpá kí mɨngburoko ngére e gɨ ro zíye 'décị ngbanga rosé. Ábuwá ásé
go ndéré 'dódo ledre amá zíye kpá kí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní.
19 Togụ́ 'di'biní sée go yá, ndásé sómụ́ ledre kídí, ásé ndéré úku a ba ya
'díya wá. 'Dówụ́ Lomo nɨ úkuí'bí ledre ne zíse úku a.

---

* **10:2 10:2** 'Yịmɨkása: Née 'yị ga bɨ Yésụ i'bí roko'bụ zíye, zía ndịsị kása yée ndéré kí méngị moko ené e káa zí úku bɨlámá ledre ené zí 'yị e, kí sị́kpị 'yị ndíyá e kpá kí ógóóyó bɨcayi lomo e gɨ sɨmɨ 'yị e ní. † **10:15 10:15** Sodóma kí Gomóra: Lomo ongbóonzó gara ga gére née gɨ zía bɨsinyí mɨméngị ledre eyé ofụ kóo go sɨmɨ sịndị kadra 'bɨ Abarayáma. Ólo Dosị eyị e 18:20—19:24.

20 Ásé ndḭsị úku dụ́ụ́ éyḭ́ bɨ 'Bụsé Lomo nɨ ndḭsị úkuí'bí a zíse sɨmɨ
roko'bụ 'bɨ 'Dówṵ́ne ní.
21 “Karanée ngíti géyị 'yị e nɨyí í'bí ngbángá lúnduyé e kɨ́ lémɨyé do úfu
yée, zɨ́ ngíti géyị 'bụmɨowṵ́ e méngị a zɨ́ owṵ́ 'bɨ eyé e kpá kenée, zɨ́ owṵ́ e
ídíye okó ro 'yị ndíki yée do úfu 'yị ndíki yée gɨ zíye.
22 Tṵ́'dṵ́ 'yị e nɨyí karanée sógó sée gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledre amá ní. Yée
bɨ ṇguṇguní ledremá zíye tóroyé ngbúó sɨmɨ 'do'dó ní, Lomo nɨ karanée
í'bí trịdrị zíye.
23 Togṵ́ 'do'doní sée sɨmɨ gara bɨ ásé sɨmɨ a gɨ zía bɨ ndḭsịsé 'dódo ledre
amá ore ní, ídísé ngásá sɨmɨ ngíti a. Mááyí ndá'baógụ 'diya 'dá'dá gɨ zíse
kɨ́ gámá lící rosé kenée sɨmɨ káṇgá 'bɨ Isɨréle e mbá kɨ́ úku ledre amá zɨ́
'yị e.
24 “'Yị bɨ ndḭsịní 'dódo ledre zía ní, romo ené do 'yị 'dódo ledre wá. Kpá
kenée 'yị 'bɨ moko romo ené do mongṵ́ 'yị ené wá.
25 Káa zɨ́ bɨ mááyí 'yị 'dódo ledre zíse kpá manda esé ní, ídísé ówo a kɨ́dí
nɨyí ndólo sée Belezabṵ́bụ‡ káa zɨ́ bɨ ndḭsịní ndólo máa ní gɨ zía mááyí
mongṵ́ 'yị esé.
26 “Ndásé éré 'yị ga bɨ nɨyí ndḭsị méngị láráse gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledre
amá ní wá. Lomo ili ídísé 'dódo ledre ené e za mbá zɨ́ 'yị e bɨkéṛị a ndaá
ló'bo wá.
27 Ledre ga bɨ mɨ'dódo yée zíse kɨ́ ndụlụ kɨ́ kadra ní ídísé ózoógụ yée zɨ́
kadra zɨ́ tṵ́'dṵ́ 'yị e úwú yée mbá.
28 Ndásé éré 'yị ga bɨ nɨyí úfu lá dụ́ụ́ gbékpḭ rosé, utúasání óto sḭlḭye ro
trịdrịsé wá ní wá. Ídísé éré ngịrị Wo bɨ nɨ ṵ́cụ kụṛụ'bụsé nyé ku pho'dụ
ní.
29 Mɨnzéré owṵ́ solṵ́ e, ledreyé ndaá owóowó wá, 'yị nɨ úgú yée 'dényé
gbre dụ́ụ́ kɨ́ giníya kḭ́é'do. Lomo bɨ otoogụ yée ní, ili ené zíye úyuyé lá
sɨkala wá gɨ zía owo yḭ́ ené yée mbá bú.
30 Lomo owo ledre gɨ rosé bú bɨlámáne, gba bị dosé olo yée kékḭ́é'do
mbá.
31 Ndásé éré ngịrị 'yị ga bɨ iliní dụ́ụ́ úfu gbékpḭ rosé ní wá, ledresé nɨ zɨ́
Lomo owóowó rómo do gbékpḭ éyḭ́ trịdrị e mbá.
32 “'Yị ga bɨ eréní ngịrị wá, togṵ́ toroní ngírị úku ledre fúó zɨ́ 'yị e kɨ́dí
yée nɨyí 'yị amá e yá, mááyí úku ledreyé zɨ́ Babá komo ere kpá fúó kɨ́dí,
ma'díi nɨyí tɨ́ 'yị amá e.
33 Togṵ́ asiní gɨ romá gɨ zɨ́ komo 'yị e yá, mááyí kpá ási gɨ royé kó'dṵ́
Babá bɨ komo ere ní kɨ́dí ndaní eyé 'yị amá e wá.
34 “Ndásé sómṵ́ a bɨ kɨ́dí bɨ máógụ ba ledre e nɨyí ídí mbá bɨlámáye ní
wá. 'Yị ga bɨ ṇguṇguní ledremá wá ní, mɨmbé'deyé nɨ ndḭsị ídí pho'dụ
zíye ndḭsịyé kɨ́ úfu ngíti géyị 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre amá go ní.
35 Ngíti géyị
“ ‘owṵ́ ya'dá e nɨyí zíngi ro 'bụyé e kɨ́dí 'bụyé ṇguṇguní ledremá gɨ ro
'díya.
Zɨ́ owṵ́kará e méngị a zɨ́ mbágáye kpá kenée gɨ zía bɨ mbágáye
ṇguṇguní ledremá ní.
Kará 'be e nɨyí méngị a kpá kenée zɨ́ tetéye e.

‡ **10:25 10:25** Belezabṵ́bụ: Ba kpá ngíti ịrị ngére 'bɨ bɨcayi lomo bɨ ndḭsịní kpá ndólo wo Satána ní.

36 Ledre née 'dodo go kídí, okó nɨ ógụ ro 'yị bɨ ṇguṇgu ledre amá go
ní cịkị gɨ zí 'yị ené e gɨ 'be.'
37 "Togụ́ 'yị oto 'bú 'yị 'bɨ 'be 'bɨ ené e rómo domá yá, 'yị née utúasá ené
ídí 'yị lódụ́ kacíma wá.
38 'Yị bɨ utúasá ịmbị́ mɨngbúngbu kágá§ ené í'bí roné kíe zí 'do'dó kí
umbu gɨ romá wá ní, utúasá ídí káa do 'yị lódụ́ kacíma wá.
39 Togụ́ 'yị ya née ṇguṇgu ledremá wá káa bɨ ezeokóma e nɨyí úfu née
yá, sɨmɨ bɨ ufuní wo go ní, ndiki trịdrị bɨ za fí ní wá. Togụ́ ezeokóma e
ufuní 'yị gɨ zía bɨ ṇguṇgu ledremá ní yá, nɨ ndiki trịdrị bɨ za fí ní.
40 "Togụ́ 'yị 'di'bi sée sɨmɨ sụmụ gɨ zía bɨ ásé 'yị amá e ní, 'yị née 'di'bi
kpá máa go. 'Yị bɨ 'di'bi máa go sɨmɨ sụmụ ní, 'di'bi kpá babá go gɨ zía
kasaogụ máa ne.
41 Togụ́ 'yị 'di'bi nébị sɨmɨ sụmụ gɨ zía bɨ Lomo kasaogụ wo ne ní yá,
Lomo nɨ í'bí tákpásịḷị́ zíye ndro kí nébị ma'dáa. Togụ́ 'yị 'di'bi 'yị méngị
ledre ga bɨ Lomo ili yée ní sɨmɨ sụmụ, Lomo nɨ í'bí tákpásịḷị́ zíye ndro kí
'yị máa née.
42 Ndaá kpá lá dụụ́ née wá, togụ́ 'yị i'bí iní zíse éwé a gɨ zía bɨ ásé 'yị
lódụ́ kacíma e ní yá, Lomo nɨ í'bí úndru zía."

11

Yiwáni Babatịza kasa 'yị e ené e zí Yésụ
(Lúrú kpá Lúka 7:18-35)

1 Sɨmɨ bɨ Yésụ ukuonzó ledre zí 'yị lódụ́ kacíne ga bɨ sokó doa gbre née
kenée ní, zía ịnyịné ndéréne kí 'dódo ledre kpá kí úku ledre 'bɨ Lomo sɨmɨ
gara ga bɨ 'bɨ Galiláya ore ní.
2 Yiwáni 'yị Bábátịzị́ 'yị e nɨ sɨmɨ sịgịnị. Zí phanda Kírésịto ówụ́ ndíki
wo 'dịcị́ íri. Zía kása 'yị lódụ́ kacíne e zí Yésụ ndú'yú wo kídí,
3 "Áyí ba Kírésịto bɨ nébị e ukuní ledrea kídí nɨ ógụ ní, ala áyí ngíti 'yị
kpị́?"
4 Zí Yésụ kásalúgu yée kídí, "Ledre ga bɨ mándịsị 'dódo yée, zíse úwú a
go kí mbílíse kí yée ga bɨ lúrúsé máa kí méngị yée ní, ídísé ndéré úku
yée zí Yiwáni kídí,
5 'yị ga bɨ lurú bi wá ní málíkpí komoyé go, mɨgịgịṛị́ e máyéme sịndịye
go, 'yị ga bɨ kí sámá royé ní máyéme yée go, mɨmbílí ngbụtụ́ e málíkpí
mbílíye go, umbu e nɨyí go kí úrú, mááyí go kpá ndịsị úku bɨlámá ledre
'bɨ Lomo zí 'yị lerị́ e.
6 Ídísé kpá úku a zía kídí, Lomo nɨ í'bí úndru zí 'yị ga bɨ asiní gɨ romá
wá gɨ zí ledre ga bɨ mándịsị méngị yée ní."
7 Sɨmɨ bɨ 'yị lódụ́ kací Yiwáni nɨyí go ndá'ba ní, zí Yésụ óyólúgu komoné
tónóne úku ledre zí tụ́'dụ́ 'yị ga ba ní gɨ ro Yiwáni kídí, "O'do bɨ kóo ndịsịsé
ndéré lúrú wo sɨmɨ súwú 'dáa ní náambi? Ówosé kóo wo lá káa zí lómí
bɨ síli ndịsị ílí a káa zí cící éyị́ ní?
8 Togụ́ kenée wá ní, ílisé kóo zía ídíne íri kí mongụ́ bɨlámá bongó roné?
'Yị ga bɨ kí bongó e royé kenée ní ndịsịní ndịsị dụụ́ ye do mɨngburoko bi
ga bɨ 'bɨ ngére e ní.

10:36 10:36 Míka 7:6 § **10:38 10:38** Mɨngbúngbu kágá: Née kágá bɨ Róma e ndịsịní úfu 'yị e doa sɨmɨ bɨ phephéní yée go zɨ royé ndịsị ówoné kíngaya uyu 'diyíní royé wá ní.

9 Sara togụ́ kenée ní, éyị́ bɨ kóo ndérésé lúrú a ní 'di? Ndérésé lúrú nébị́?
'Be tí kenée ní, máúku zíse o'do nee romo do nébị.
10 Nee o'do bɨ kóo Lomo uku ledre a do éké ledre gɨ roa kídí,
“ ‘Mááyí kása 'yị kasa amá zíyị 'dá'dá,
gɨ ro zía yémeómo mɨsi'di zíyị nzíyiné.’
11 Máúku zíse ma'díi, gɨ dongará 'yị ga bɨ kará e ndikiní yée ní 'yị rómo
do Yiwáni Babatíza ndaá. Tí lá 'yị máa wo bɨ nɨ odụ 'yị 'be 'bɨ Lomo komo
ere ní, romo do Yiwáni dụ́ụ́ ne.
12 Tónóne gɨ sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ kóo Yiwáni Babatíza ndísị́ úku ledre 'bɨ
Lomo zí 'yị e, ndéréógụné gị karaba ní, ledre 'bɨ Lomo bɨ komo ere ní nɨ
kóo go mɨndéréne 'dá'dá, tí lá 'yị ga bɨ otoní royé okó ro ledre 'bɨ Lomo ní
ndísịní gámásó'do mɨsi'di gɨ ro ụ́cụómo a kí cóngó ro.
13 Ledre ga bɨ mbá nébị e eké́ní yée nda kpá kí lorụ 'bɨ Mụ́sa, ndéréógụné
gị sɨmɨ sịndị́ kadra 'bɨ Yiwáni, nɨyí gɨ ro ledre 'be 'bɨ Lomo.
14 Togụ́ ṇgúṇgusé go kenée, Yiwáni babatíza nɨ nébị káa zí Ilíya nébị bɨ
kóo Lomo uku'dodo ledre mɨógụ ené ní.
15 'Yị bɨ kí mbílí ro doné, idí índi mbílíne úwúyéme ledre ba bɨlámáne.
16 “Mááyí ótoásá 'yị ga bɨ cakaba ba kí 'di? Nɨyí yị́ eyé káa zí owụ́ ga bɨ
nɨyí do bi ndeke ní. Zí ngíti géyị ndísịyé ndólo lafúye,
17 úku ledre zíye kídí, ‘Ndísịzé úku ke'bị kí ụ́cụ kịdrị́, ógụsé lé'bé ke'bị
zíze wá, ukuzé ke'bị ini, sɨmɨkozo 'di'bi sée kpá wá.
18 Sɨmɨ bɨ Yiwáni ogụ ní, anu bɨlámá éyị́ wá, ewé le'yị́ kọ́ṛó kpá wá ní,
úkusé yị́ esé kídí nɨ kí dokéké sɨmɨné.’
19 Zí Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí ógụné ndísị kí ánu éyị́ kpá kí éwé éyị́ e kí 'yị e
ní, úkusé yị́ esé kídí, ‘Lúrúsé aka o'do ba. Nɨ 'yị mɨmbé'de, 'yị kóyó kpá
ezegámá 'yị 'dó'dụ́ ụsórụ e kí 'yị lúyú ledre e.’ Tí lá komokenzị ndísị 'dódo
roné ma'díi kací mɨméngị ledre.”

'Do'dó ro 'yị kála ledre e
(Lúrú kpá Lúka 10:13-15)

20 Zí Yésụ tónóne úku ledre zí 'yị e sɨmɨ gara ga bɨ kóo mengị tụ́'dụ́
mɨngburoko ledre e ga bɨ kí roko'bụyé sɨmɨyé ní, gɨ zía oyólo'bóní eyé
mɨmbé'deyé zíye ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo wá.
21 “Áko, sée 'yị 'bɨ gara ga bɨ Korazíni kí Beteseyída* ní, Lomo nɨ karanée
'dó'do sée bɨsinyíne. Togụ́ mɨngburoko ledre ga bɨ mengịní royé káa do
'dódo ledre zíse ní, idí mengịní kóo royé née sɨmɨ gara ga bɨ Táyire kí
Sidóna ní, káa bɨ 'yị ga bɨ íri née oyólo'bóní kóo mɨmbé'deyé go 'desị́ zíye
ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo.
22 Máúku zíse, abú 'yị ga bɨ 'bɨ Táyire kí Sidóna Lomo nɨ karanée 'dó'do
yée yá, nɨ ídí kí ngítíne.
23 Sée 'yị 'bɨ gara bɨ Kapáranawúma ní, sómụ́sé kídí Lomo nɨ 'dí'bi sée
'be 'bɨ ené komo ere? Ɨ'ɨ, 'di'bi ené sée íri wá. Nɨ ụ́cụ sée ku pho'dụ bɨ za
fí ní. Togụ́ mɨngburoko ledre ga bɨ máméngị yée sɨmɨ gara esé ona ní, idí
mengịní kóo royé née sɨmɨ gara Sodóma, káa bɨ idíaká ba go gị karaba.
24 Karanée kadra ngbanga, Lomo nɨ 'dó'do sée rómo do 'bɨ Sodóma.”

11:10 11:10 Maláki 3:1 * **11:21 11:21** Korazíni kí Beteseyída: Née gara ga bɨ Yụ́da e ndísịní ndísị sɨmɨyé ní, tí lá 'yị ga ngárá ndaní Yụ́da e wá ní ndísịní ndísị 'bɨ eyé sɨmɨ Táyire kí Sidóna.

Yésụ i'bí mbófo éyị zí Lomo
(Lúrú kpá Lúka 10:21,22)

25 Zí Yésụ ịnyịné mbófo Lomo kídí, “Babá, áyí Ngére do éyị e za mbá,
kpá do Ere kí Káṇgá. Mámbófo yịị gɨ zía ótoécị ma'díi ledre eyị ba gɨ zí
'yị ga bɨ ya yée nɨyí 'yị ówo ledre e ní, zíyị nda 'dódo a zí yée ga bɨ kí owụ́
ówo ledre ní.
26 Babá, née ledre bɨ utúasá kací komoyị ní, gɨ ro zía ídíne kenée.”
27 Zía kpá úku ngíti ledre kídí, “Babá, i'bí roko'bụ ledre e go za mbá
zíma. 'Yị bɨ owoyeme ledre gɨ romá ní ndaá dụụ́ Babá, 'yị ówoyéme ledre
gɨ ro Babá ndaá dụụ́ máa kí 'yị ga bɨ mágélé yée go gɨ ro 'dódo Babá zíye
ní.
28 “Sée ga bɨ za mbá ndịsịsé 'dó'dó gɨ zí lorụ bɨ mɨngburoko 'yị esé e
ịmbịotoní dosé ní, ídísé ógụ zíma, mááyí sáká sée gɨ ro zíse 'dówụ́rosé.
29 Ídísé í'bí mɨmbé'desé zíma, zíse ndịsịsé lódụ́ dụụ́ kací lorụ amá, gɨ
zía mɨmbé'demá nɨ bɨlámáne ro 'yị e gɨ zía bɨ mándịsị ówo 'do'dó eyé ní.
Togụ́ ílisé ledre amá go yá, mááyí ịdrị mɨmbé'desé zía ịdrịne nzoó zíse
'dówụ́rosé.
30 Gɨ zía lorụ bɨ mááyí í'bí a zíse ní ndaá 'bɨ ené owóowó wá, nɨ yị ené
fáfáka utúasá í'bí kụ́rụ́ rosé wá.”

12

'Yị lódụ́ kací Yésụ anuní ngorụ kére
(Lúrú kpá Máriko 2:23-28, Lúka 6:1-5)

1 Sɨmɨ Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro*, zí Yésụ 'décị bi kpụrụ́ gɨ sɨmɨ ngíti yáká kére.
Zí 'yị lódụ́ kacíga ndịsịyé lófo ngorụ kére kí ánu a gɨ zí 'bú.
2 Zí ngíti géyị Farụsáyo e ịnyiyé úku ledre zí Yésụ kídí, “Lúrú aka 'yị
lódụ́ kacíyị ga ba nɨyí go méngị moko sɨmɨ Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro.”
3 Yésụ ya zíye ní, “Ówosé éyị bɨ kóo Dawídi kí 'yị ené e mengịní sɨmɨ bɨ
kóo 'bú mengị yée ní bú?
4 Olụní kí 'yị ené e 'Dịcị 'bɨ Lomo, éyị ga bɨ 'danání Lomo kíe, 'yị 'dáná
éyị e nɨyí ánu a lá dụụ́ ye ní, zíye 'dí'bi a ánu a.
5 Ólosé esé ledre bɨ Mụ́sa eké sɨmɨ lorụ kídí 'yị 'dáná éyị bɨ síịlị ené 'bɨ
moko sɨmɨ 'Dịcị 'bɨ Lomo utú go ndro sɨmɨ Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro ní, idí méngị a
ndaá zía lúyú ledre wá ní wá?
6 Máúku zíse ma'díi, wo bɨ kí roko'bụné rómo do roko'bụ 'bɨ 'Dịcị 'bɨ
Lomo ní nɨ ona.
7 Idí ówosé ini ledre bɨ sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí, ‘Máíli ídísé ídí 'yị
ówo ledre kí 'yị e, ndaá 'bɨ ené 'dáná éyị esé e wá ní bo,’ káa bɨ úku sínyisé
esé ledre ro 'yị e amá e wá.
8 Bɨ kenée ní Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí nɨ ngére do Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro.”
9 Zí Yésụ ókpóne gɨ ore 'dá'dá, zía ndéré ólụ́ne sɨmɨ ngíti 'Dịcị Kótrụro
'bɨ Yụ́da e,
10 ngíti o'do nɨ ore cídrí síịlịa gagá mɨgágá nzɨ síịlịga mengịní lolụ moko
wá. Zí Farụsáyo e gámásó'do mɨsi'di gɨ ro 'dí'bi Yésụ. Zíye ndú'yú wo kí

* **12:1 12:1** Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro: Nɨ mongụ́ síịlị 'bɨ Isɨréle 'bɨ ini zí Lomo, mengịní moko sɨmɨ a wá. Zíye ndịsịyé sómụndíki ledre kídí Lomo otoogụ ere kí do sogo káṇgá kpá kí ledre bɨ Lomo yomo yée gɨ sɨmɨ moko 'bɨ owụ́kụlụ́ e gɨ sị síịlị ngére 'bɨ Ízibiti ní. Ólo Ólụógụ 20:8-11, Gbre lorụ 5:12-16.
12:7 12:7 Uzíya 6:6

mani kídí, “Togụ́ 'yị nɨ kí ndíyá ní, nɨ mɨútúásáne do sḭ́kpị wo sɨmɨ Sḭ́lḭ́ 'bɨ 'Dówụ́ro?”
11 Zí Yésụ ükulúgu ledre zíye kídí, “'Yị nɨ bo dongaráse ore togụ́ Kábịṛḭ́kị ené utú sɨmɨ gu sɨmɨ Sḭ́lḭ́ 'bɨ 'Dówụ́ro ní utúasá lálaógụ a wá?
12 'Yịma'dí nɨ kí ledrené owóowó rómo do Kábịṛḭ́kị. Gɨ zí kéyị née, nɨ mɨútúásáne do ndḭsị ménghị dụụ́ bɨlámá ledre sɨmɨ Sḭ́lḭ́ 'bɨ 'Dówụ́ro.”
13 Zía ḭnyịné úku ledre zí o'do bɨ sḭ́lḭ́a mengị moko wá née kídí, “'Dózo aka sḭ́lḭ́ née mu.” Sɨmɨ bɨ 'dózo ní, geré zí sḭ́lḭ́a ídíne bɨlámáne.
14 Zí ledre née sínyíne ro Farụsáyo e. Zíye ólụ́ógụyé ndéré ndómo tarayé gɨ ro úfu Yésụ 'dá'ba.

'Yị bɨ Lomo gelé káa do 'yị kasa ené ní

15 Zí Yésụ ndéré óyó yị ené roné gɨ ore. Zí tụ́'dụ́ 'yị e kpá útúye rụrụ do kací a, zía 'dí'bióyó ndíyá gɨ royé mbá.
16 Zía lórụ 'yị ga bɨ 'di'bioyó ndíyá gɨ royé ní, ndaní úku ledrené zí 'yị e faa wá.
17 Ledre bɨ Yésụ mengị née 'dodo go ledre bɨ kóo nébị Isáya eké ní kídí,
18 “Ba wo bɨ mágélé káa do 'yị kasa amá ní, 'búa ofụ domá go, mááyí kí mongụ́ rokinyi gɨ roa. Mááyí í'bí 'dówụ́ma zía, zía ndḭsịné úku ledre zí kúfú 'yị e mbá kídí, Lomo nɨ karanée 'décị ngbanga zíye bɨlámáne.
19 'Yị kása amá máa née ndaá 'bɨ ené 'yị ófụ́ kí gbúrógbó do 'yị e wá. Nderé ené kpá kí 'dódo ledre zí 'yị e kací mɨsi'di e kí doné wó'dụ́ wó'dụ́ wá.
20 Nɨ í'bí roko'bụ zí 'yị máa yée ga bɨ ṇguṇguní ledre Lomo go ní. 'Yị máa yée ga bɨ ṇguṇguní aka wá ní, asi ené gɨ royé wá. Nɨ ndḭsị tóro gɨ ro 'yị ené e fú kenée tí bɨ zía rómo komo Satána ní.
21 Nɨ ne 'yị bɨ 'yị e do sogo káṇgá mbá nɨyí óto mɨmbé'deyé roa ní.”

Yésụ lágaóyó dokéké
(Lúrú kpá Máriko 3:20-30, Lúka 11:14-23, 12:10)

22 Kadra kḭ́é'do do kókóógụ ngíti o'do nɨ kí dokéké sɨmɨné, lurú bi gɨ zía wá, odro kpá wá. Zí Yésụ lágaóyó dokéké née gɨ sɨmɨ a, geré zí komoa líkpíne, zía kpá tónóne ódroné.
23 Zí tara 'yị e ḭdrḭ́ne mbá mɨḭdrḭ́, zíye ndḭsịyé úku ledre kídí, “Ba ndaá Bulúndu ngére Dawídi wá?”
24 Sɨmɨ bɨ Farụsáyo e uwúní ledre née kenée ní, zíye úku ledre kídí, “Yésụ ndḭsị lágaóyó dokéké gɨ zía manda eyé Belezabụ́bụ i'bí roko'bụ née zía ne.”
25 Zí Yésụ ükulúgu ledre zíye kídí, “Togụ́ 'yị 'bɨ káṇgá kḭ́é'do, togụ́ mbú gara kḭ́é'do togụ́ mbú 'be ndḭsịní ménghị okó dengbḭ́ye yá, 'be 'bɨ eyé née nɨ báyi ené.
26 Kpá kenée togụ́ Satána ndḭsịní ménghị okó dengbḭ́ye yá, toro yemení royé wá, nɨyí báyi eyé mɨbáya.
27 Togụ́ málágaóyó dokéké e kí roko'bụ bɨ gɨ zí Belezabụ́bụ ní, sara 'yị esé e ndḭsịní 'bɨ eyé lágaóyó yée kí roko'bụ gɨ zí ambi? 'Yị esé maáge nɨyí úku yéme a ye sómụ́ ledre esé ndaá mbḭ́ wá.
28 Togụ́ lágaóyó dokéké kí roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo, 'dodo go kídí Lomo ogụ go káa do Ngére dosé.”

12:21 12:21 Isáya 42:1-4

29 Zí Yésụ kpá úku muruwayi kídí, “'Yị ugu utúasá ngáka éyị́ gɨ zí 'yị bɨ
kí roko'bụné ní wá, 'búó togụ́ roko'bụa romo do 'bɨ mịngị́ éyị́ née go.
30 “'Yị bɨ ṇguṇgu ya málágaóyó bɨcayi lomo e kí roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo
wá ní, nɨ okó romá. 'Yị ga bɨ iliní ndịsị́ báyi 'yị e káa bɨ nɨyí ṇgúṇgu ledre
amá ní, nɨyí okó romá.
31 Lomo nɨ ótoómo ledre zí 'yị abú luyú ba kóo za lúyú ledre bɨ káa be
'díya. Éyị́ kịé'do togụ́ 'yị ukucayi ledre gɨ do bi 'Dówụ́ Lomo, Lomo otoomo
ené ledre zía wá.
32 Máúku zíse, Máa bɨ Lomo kasaogụ máa ba, togụ́ 'yị ukucayi ledre gɨ
do bi Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí yá, Lomo nɨ ótoómo ledre zía. Togụ́ ukucayi ledre
gɨ do bi 'Dówụ́ Lomo yá, tí bɨ nɨ ndịsị 'bɨ ené ní, Lomo otoomo ledre zía
kú wá.
33 “Ndịsịní ówoyéme 'yịma'dí gɨ zí mɨméngị ledre ené. Bɨlámá 'yị,
mɨméngị ledre ené nɨ bɨlámáne. Bɨsinyí 'yị, mɨméngị ledre ené nɨ kpá
bɨsinyíne.
34 Máúku zíse, éyị́ ga bɨ ndịsịsé úku yée sɨmɨ 'dódo ledre esé zí 'yị e
ní, ndịsị́ ówo royé káa zí okó pho'dụ ní, ndịsịsé née úku ledre ga bɨ do
mɨmbé'desé ní zíye.
35 Bɨlámá ledre ndịsị́ ólụ́ógụ gɨ ku bɨlámá 'yị. Zí bɨsinyí ledre ndịsị́
ólụ́ógụ 'bɨ ené kpá gɨ ku bɨsinyí 'yị. Gɨ zía née éyị́ bɨ nɨ sɨmɨ mɨmbé'dea
ní.
36 Lomo nɨ 'dódoógụ bɨsinyí ledre ga bɨ 'yị e ndịsịní úku yée ní mbá
karanée kadra ngbanga, zía 'décị ngbanga royé kací a.
37 Lomo nɨ 'décị ngbanga 'yị kací mɨódro 'bɨ 'yị. Wo bɨ nɨ bɨlámáne ní,
zía úku a yaá ba bɨlámá 'yị. Togụ́ bɨsinyíne yá, zía úku a yaá ba bɨsinyí
'yị.”

Ledre mengị kóo roné zí nébị Yóna
(Lúrú kpá Máriko 8:11,12, Lúka 11:29-32)

38 Zí Farụsáyo e kí 'yị 'dódo lorụ 'bɨ Yụ́da e úku ledre zí Yésụ kídí,
“Mongụ́ 'yị, méngị aka ledre bɨ kí roko'bụné ní mu zíze lúrú a.”
39 Yésụ ya zíye ní, “Sée 'yị luyú ledre e, ledre mengị kóo roné kí
roko'bụné zí nébị Yóna káa do 'dódo ledre e zíse, tí lá ílisé esé ṇgúṇgu a
wá.
40 Mongụ́ kénzé ụlụ kóo Yóna, zía méngịné sịlị́ ota (3) sɨmɨ a, zía nda
sí'díógụ wo. Kpá kenée, Máa bɨ Lomo kasaogụ máa ba ní, Mááyí méngị
sɨmɨ káṇgá kpá sịlị́ ota (3) zíma nda úrúma.
41 'Yị 'bɨ Nịnévị nɨyí karanée úku ledre kídí ásé 'yị lúyú ledre e, gɨ
zía oyólo'bóní kóo mɨmbé'deyé zíye ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo bɨ kóo Yóna
ndịsị úku a ní. Bɨ ba ní, máa bɨ márómo do Yóna ní ílisé kpá óyóló'bó
mɨmbé'desé zíse ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo gɨ taramá wá.
42 Mongụ́ ngére nɨ kóo bo kára 'yị, ịnyị kú gɨ sɨmɨ káṇgá ené Séba ógụ
úwú ledre gɨ tara Solomóna. Nɨ karanée 'décị ngbangasé, gɨ zía máa bɨ
márómo gɨ do Solomóna ní, ílisé úwú ledre gɨ taramá wá.
43 “Togụ́ bɨcayi lomo olụ́ogụ go gɨ sɨmɨ 'yị, nɨ ndéré gámásó'do kpá té
ngíti 'yị gɨ ro ólụ́ ndịsịné sɨmɨ a. Togụ́ ndiki ngíti 'yị mbá wá,
44 nɨ úku ledre kídí, ‘Bɨlámá a máídí ndá'ba kí'dí bɨ kóo mándịsị ndịsị
ní.’ Togụ́ nderé ndiki 'Dówụ́ Lomo ndaá sɨmɨ mɨmbé'de 'yị née fụ́ lá wá,
nɨ ídí ené kí rokinyi.

45 Nɨ ndéré ndóloógụ lafúne e bɨcayi lomo e ịnyị doa gbre yée ga bɨ nda
bɨsinyíye kíngaya ní zíye ndịsịyé kéye mɨmbé'de 'yị née íri, zí 'yị née nda
sínyí tátá roné 'dá'dá. Sée 'yị ga bɨ cakaba ba ní, née éyị bɨ nɨ méngị roné
zíse ní.”

Mbágá Yésụ kí lúnduga
(Lúrú kpá Máriko 3:31-35, Lúka 8:19-21)

46 Sɨmɨ bɨ Yésụ nɨ fú ndịsị 'dódo ledre zí tụ́'dụ́ 'yị e 'dịcị́ ní, zí mbágáa
kí lúnduga ógụ tóroyé sága kákasa kídí yée iliní Yésụ.
47 Zí ngíti 'yị gɨ dongará 'yị ga bɨ ore née úku ledre zía kídí, “Mbágáyị
kí lúnduyị́ e iliní yịị́ sága 'dáa iliní ódro zíyị.”
48 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “mbágáma e 'be náambi e? Sara
Lúndumá e 'be náambi e?”
49 Zía kụ́'dụ sịlịne ro 'yị lódụ́ kacíne e, zía úku ledre kídí, “Ga gére née
mbágáma e kí lúndumá e.
50 'Yị ga bɨ ndịsịní méngị ledre ga bɨ Babá bɨ komo ere ili ní, nɨyí ye
mbágáma e, lémịmá e kí lúndumá e.”

13

Muruwayi gɨ ro 'yị ó'do yáká
(Lúrú kpá Máriko 4:1-9, Lúka 8:4-8)

1 Cịkị sɨmɨ sịlị́ née, sɨmɨ ngíti sịndị́ kadra, zí Yésụ ólụ́ógụyé kí 'yị lódụ́
kacíne e gɨ 'be ndéré ndịsịné kó'dụ́ mɨkavu Galiláya.
2 Zí tụ́'dụ́ 'yị e yóko royé cigí a íri gɨ ro úwú ledre e gɨ taraa. Zía ékị́
ndịsịné sɨmɨ kụrúngba 'yị e nɨyí 'bɨ eyé mbá do gbúṛóngó sága.
3 Zía 'dódo tụ́'dụ́ ledre e zíye sɨmɨ muruwayi kídí, “Ngíti 'yị ịnyị kóo
ndéré óyụ kúfú yáká ené, zía ndịsịné ó'do éyị́.
4 Kúfú ga bɨ ndịsị óyụ yée ní, ngíti géyị utúní do mɨsi'di, zí solụ́ e lagá
yée.
5 Ngíti géyị utúní do landa zíye ụ́tụyé 'diya gɨ zía bɨ káṇgá ndaá ore mbị́
wá ní.
6 Sɨmɨ bɨ kadra suwu ní, zíye gágáye rúfú gɨ zía cíyíye ndaá sɨmɨ káṇgá
wá.
7 Ngíti géyị utúní 'bɨ eyé dongará kịnị e. Sɨmɨ bɨ ngboróní ní, zí kịnị ga
gére née ála'dụ́tụ yée anání wá, zíye ndá'bá eyé mbá andulé.
8 Ngíti géyị utúní 'bɨ eyé sɨmɨ bɨlámá káṇgá. Zí mịngị́ yáká ówo gɨ sɨmɨ
ngíti bi kongụ ịnyị (100), gɨ sɨmɨ ngíti a kongụ ota (60), gɨ sɨmɨ ngíti a 'bɨ
ené kongụ kịé'do doa sokó (30).
9 'Yị bɨ uwú ledre bú ní, ídí úwú ledre ba bɨlámáne.”
10 Nda gɨ 'dá'ba, zí 'yị lódụ́ kacíga ógụ ndú'yú wo kídí, “Mongụ́ 'yị, éyị́
bɨ ndịsị ódro zíze fú lá sɨmɨ muruwayi gɨ zía ní 'di?”
11 Zía úkulúgu ledre zíye kídí, “Lomo 'dódo mɨótoécị ledre ga bɨ 'be 'bɨ
ené komo ere ní go zíse, tí lá 'dodo ené zí ngíti géyị 'yị e wá.
12 Tí lá 'yị bɨ kí éyị́ zíne ní nɨyí í'bí yata zía, zí éyị́ nda ídíne zía kíngaya.
'Yị máa wo bɨ éyị́ ndaá zía wá ní, gba owụ́ a bɨ zía ní, nɨyí 'dí'bióyó a gɨ
zía 'dá'ba.
13 Née sị́ ledre bɨ mándịsị ódro zí 'yị e sɨmɨ muruwayi gɨ zía ní.
“Abú nɨyí tí lúrú éyị́ ga bɨ mááyí ndịsị méngị yée ní kí komoyé yá, lurú
yemení eyé wá,

abú nɨyí tɨ́ kɨ́ úwú ledre ga bɨ mááyí ndɩ̣sɩ̣ úku yée ní kɨ́ mbílíye yá,
olụ́ ené sɨmɨ doyé wá.
14 “Ledre née mengɩ̣ roné go tɨ́ cé káa zɨ́ bɨ kóo Lomo uku zɨ́ nébɩ̣ Isáya
eké a ní, kídí,
“ ‘Ásé úwú ledre ga bɨ mááyí ndɩ̣sɩ̣ úku yée ní utúasá ené ólụ́ sɨmɨ dosé
wá,
abú ásé lúrú éyɩ̣ ga bɨ mándɩ̣sɩ̣ méngɩ̣ yée ní, utúasá esé ówoyéme a
wá.
15 Gɨ zía bɨ doyé orụ yɩ̣ ené mɨórụ ní,
utúasání eyé úwú ledre kɨ́ mbílíye wá, 'dụtụní komoyé kpá go ngbụ́rụ́.
Nɨyí kóo ndɩ̣sɩ̣ lúrú éyɩ̣ ga bɨ mándɩ̣sɩ̣ méngɩ̣ yée ní kɨ́ komoyé,
zíye ndɩ̣sɩ̣ úwú a kɨ́ mbílíye,
zíye ndɩ̣sɩ̣yé ówoyéme sɨmɨ ledre e kɨ́ mɨmbé'deyé
do ndá'baógụyé zíma, káa bɨ mááyí yómo yée.’
16 “Tɨ́ lá Lomo nɨ í'bí úndru zíse gɨ zía komosé lurú bi bú, mbílíse uwú
ledre bú bɨlámáne ní.
17 Bɨ kenée ní, máúku zíse ma'díi, tụ́'dụ́ nébɩ̣ e kɨ́ ngíti géyɩ̣ 'yɩ̣ ga bɨ kóo
'desɩ̣ ndɩ̣sɩ̣ní méngɩ̣ ledre ga bɨ Lomo ili yée ní, ndɩ̣sɩ̣ní kóo óto komoyé gɨ
ro lúrú éyɩ̣ ga bɨ lúrúsé yée ní tɨ́ lá utúasání lúrú a wá, ndɩ̣sɩ̣ní kpá índi
mbílíye gɨ ro úwú ledre ga bɨ úwúsé yée ní utúasání úwú a wá.
18 “Úwúsé nda ini ledre gɨ sɨmɨ muruwayi 'bɨ 'yɩ̣ bɨ nderé óyụ kúfú ní
mu.
19 Kúfú ga bɨ utúní do mɨsi'di ní, nɨyí 'bɨ eyé káa zɨ́ 'yɩ̣ ga bɨ abú uwúní tɨ́
bɨlámá ledre bɨ gɨ ro 'be 'bɨ Lomo ní go yá, owoyemení eyé ledre gɨ sɨmɨ a
wá, zɨ́ Satána ógụné 'dí'bióyó bɨlámá ledre née gɨ do mɨmbé'deyé 'dá'ba.
20 Kúfú ga bɨ utúní do landa ní, nɨyí 'bɨ eyé káa zɨ́ 'yɩ̣ ga bɨ uwúní lá ledre
'bɨ Lomo geré zíye 'dí'bióto a 'diya do mɨmbé'deyé ní.
21 Gɨ zía bɨ cíyí ledre ma'dáa ndaá do mɨmbé'deyé wá ní, sɨmɨ bɨ 'do'dó
ogụ go royé gɨ zía bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo ní, geré zíye óyó sogoyé zɨ́
Lomo.
22 Kúfú máa wo bɨ utú 'bɨ ené dongará kɩ̣nɩ̣ ní, nɨ 'bɨ ené káa zɨ́ 'yɩ̣ máa
wo bɨ abú uwú tɨ́ ledre 'bɨ Lomo go yá, tɨ́ lá mongú somụ́ ledre ené yɩ̣ ené
gɨ ro tụ́'dụ́ éyɩ̣ ga bɨ 'bɨ sága ba. Gɨ zɨ́ kéyɩ̣ née, ledre 'bɨ Lomo bɨ ṇguṇgu
ní, mɨáná a ndaá 'bɨ ené sɨmɨ a wá.
23 'Yɩ̣ máa wo bɨ uwú yeme ledre 'bɨ Lomo ní, nɨ 'bɨ ené káa zɨ́ kúfú ga
bɨ utúní sɨmɨ bɨlámá káṇgá, ngíti a aná 'bɨ ené míya (100), ngíti a 'bɨ ené
cɩ̣ ota (60) zɨ́ ngíti a ídí 'bɨ ené cɩ̣ kéṛɩ̣ a doa sokó (30) ní.”

Muruwayi gɨ ro tó'dó

24 Zɨ́ Yésụ kpá ɩ̣nyɩ̣né úku ngíti muruwayi kídí, “Ledre nɨ gɨ ro ledre ga
bɨ 'be 'bɨ Lomo komo ere ní káa zɨ́ o'do bɨ nderé óyụ bɨlámá kúfú yáká ené
ní.
25 Nda go sɨmɨ ngíti sɩ̣ndɩ̣ kadra kɨ́ ndụlụ, zɨ́ 'yɩ̣ bɨ nɨ okó ro mɩ̣́ngɩ̣ yáká
née ndéréne óyụ kúfú angángúya sɨmɨ kére 'bɨ o'do née, zía ndéréókpó
ené.
26 Sɨmɨ bɨ kére ngboró do gbóṛụ́ne nɨ nda go léfe kúfúne ní, zɨ́ angángúya
kpá ólụ́ógụné dongará a.

13:15 13:15 Isáya 6:9,10

27 “Zí 'yị 'bɨ moko 'bɨ mịngị́ yáká née ógụyé úku ledre zí mongụ́ 'yị eyé kídí, ‘Mongụ́ 'yị, bɨ kóo oyụní yáká 'dáa dụụ́ kúfú kére ní, sara angángúya née ogụní nda 'bɨ eyé íri gɨ 'da?’
28 “Mịngị́ yáká ya kídí, ‘Ezeokóma e oyụní ye.’
“'Yị 'bɨ moko e ya kídí, ‘Íli go zíze ndéré lálaóyó yée 'dá'ba?’
29 “Mịngị́ yáká ya zíye ní, ‘Ɨ'ɨ, ótoómosé aka kenée káa bɨ ásé lála kótrụ yée ndro kí kére e ke.
30 Idíní aka ídí mbá kenée, gị sɨmɨ sịndị́ kadra 'bɨ óṇgo kére. Mááyí ogụ úku a zí 'yị ga bɨ nɨyí óṇgo kére ní kídí, idíní aka ndéré fị lálaóyó angángúya née ódó yée, do óngbóóyó yée 'dá'ba, zíye nda óṇgo kére ndéré kíe sɨmɨ gbagba.’ ”

Muruwayi gɨ ro kúfú musɨtáda

31 Zí Yésụ kpá úku ngíti muruwayi kídí, “Ledre nɨ gɨ ro ledre ga bɨ 'be 'bɨ Lomo komo ere ní káa zí o'do bɨ 'di'bi kúfú kágá bɨ ndịsịní ndólo a musɨtáda nderé kíe óyụ a yáká ené ní.
32 Abú kágá née kúfú ga nɨyí nzéré yá, sɨmɨ bɨ oyụ ní, zía ngbóró ógụné mongụ́ kágá rómo do ngíti géyị kágá e yáká ore mbá. Zía nda ídíne go kágá bɨ zí solụ́ e ógụyé ndịsị úbụ́ 'be 'bɨ eyé komo a.”

Muruwayi gɨ ro 'de'dị́

33 Zía kpá úku ngíti muruwayi kídí, “Ledre nɨ gɨ ro ledre ga bɨ 'be 'bɨ Lomo komo ere ní káa zí owụ́ 'de'dị́ bɨ lá cúku'dée kará e ndịsịní lótó mongụ́ le'yị́ kíe zía átáne gɨ zía ní.”
34 Yésụ ndịsị kóo úku éyị́ ga gére née zí 'yị e mbá sɨmɨ muruwayi. Ledre bɨ kị́é'do zía úku a zíye ndaá sɨmɨ muruwayi wá ní ndaá.
35 Yésụ ndịsị née méngị ledre ga bɨ kóo Lomo uku zí ngúru nébị éké a kídí,
“Mááyí ndịsị úku ledre zíye sɨmɨ muruwayi.
Mááyí úku 'dódo ledre ga bɨ kóo mɨótoécịné kú sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ kóo máótoógụ do sogo káṇgá sɨmɨ a ní zíye.”

Ini ledre gɨ sɨmɨ muruwayi bɨ gɨ ro tó'dó ní

36 Nda gɨ do kací 'dódo ledre, zí Yésụ ótoómo tụ́'dụ́ 'yị ga gére née ore zía ndá'bané 'be kɨ'dí bɨ ndịsị 'dú'du ní do ólụ́ne 'dịcị. Zí 'yị lódụ́ kacíga ólụ́ lódụ́ kací a zíye ndú'yú wo kídí, “Mongụ́ 'yị, úkuógụ aka ini ledre gɨ sɨmɨ muruwayi 'bɨ tó'dó ga úku ní zíze.”
37 Zía úkulúgu ledre zí 'yị lódụ́ kacíne e kídí, “O'do bɨ oyụ bɨlámá kúfú née Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí.
38 Yáká nɨ 'bɨ ené do sogo káṇgá ba. Bɨlámá kúfú nɨ 'bɨ ené 'yị ga bɨ ṇguṇguní Lomo go káa do ngére eyé ní. Bɨsinyí kúfú 'bɨ ené 'yị ga bɨ ndịsịní méngị ledre ga bɨ 'bɨ Satána ní.
39 Ezeokó mịngị́ yáká bɨ oyụ bɨsinyí kúfú ní nɨ 'bɨ ené ngére 'bɨ bɨcayi lomo e. Kadra óṇgo kére nɨ 'bɨ ené odụ sịndị́ kadra 'bɨ do sogo káṇgá ba. 'Yị óṇgo kére nɨyí 'bɨ eyé maláyika e.
40 “Bɨsinyí kúfú ga bɨ odóní yée óngbó yée née, nɨyí 'bɨ eyé née 'yị ga bɨ Lomo nɨ 'décị ngbangayé sɨmɨ odụ sịndị́ kadra ní.

13:35 13:35 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 78:2

41 Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí nɨ kása maláyika ené e ndéré ịcịóyó tó'dó kɨ́ éyị́ ga
bɨ ndịsị 'dí'biógụ luyú kɨ́ 'yị méngị bɨsinyí ledre gɨ 'be 'bɨ ené mbá 'dá'ba.
42 Do ụ́cụ yée mbá sɨmɨ mongụ́ gu pho'dụ bɨ ịlị́ wá ní zíye ndịsịyé
mbụ́mbụ́dụ́ kɨ́ náná do soyé gɨ zí éyị́ mɨówo.
43 'Yị ga bɨ ndịsịní méngị ledre ga bɨ Lomo ili yée ní, zí royé ndịsị ṛíṛíne
káa zí sụ́lụ́ kadra gɨ zí roko'bụ 'bɨ 'Bụyé Lomo bɨ doyé ní. Togụ́ mbílíse nɨ
bo yá, ídísé úwú ledre bɨ máúku née.”

Muruwayi gɨ ro mongụ́ késį̣

44 Zía kpá úku ngíti muruwayi kídí, “Ledre nɨ gɨ ro ledre ga bɨ 'be 'bɨ
Lomo komo ere ní káa 'yị bɨ ndiki mongụ́ késį̣ bɨ otoecịní sɨmɨ káṇgá ní.”
Zía kpá ótoécị ándá a. Gɨ zí rokinyi zía ndá'bané úgúóyó éyị́ ga bɨ zíne
'be ní mbá, do ndá'bané úgú bi bɨ ótoécį̣ késį̣ née doa ní zíne.
45 Zía kpá úku ngíti muruwayi kídí, “Ledre nɨ gɨ ro ledre ga bɨ 'be 'bɨ
Lomo komo ere ní káa zí 'yị bɨ nderé gámásó'do gali bɨ kí tosoné ṛíṛịṛí kɨ́
mongụ́ ke'bịné 'dága ní gɨ ro úgú a.
46 Sɨmɨ bɨ nderé ndíki ní, zía ndá'bané úgúóyó éyị́ ga bɨ zíne 'be ní mbá
do ndéréne úgú gali née.”

Muruwayi gɨ ro mbírá kénzé

47 Zía kpá úku ngíti a kídí, “Ledre nɨ gɨ ro ledre ga bɨ 'be 'bɨ Lomo komo
ere ní káa zí 'yị méngị kénzé ga bɨ onzóomoní mbírá kénzé sɨmɨ iní zí ṛ́ịḳị́
kénzé e lákayé sɨmɨ a ní.
48 Sɨmɨ bɨ tụ́'dụ́ kénzé e lakaní go sɨmɨ a ní, zí mịngị́ mbírá óguyé lálaógụ
mbírá do gbụ́róngó, ndịsịyé gélé kénzé e. Zíye 'dí'bióto yée ga bɨ iliní ní
sɨmɨ éyị́, yée ga bɨ iliní wá ní, zíye ụ́cụóyó yée 'dá'ba.
49 Karanée sɨmɨ odụ sịndị́ kadra ledre e nɨyí méngị royé kenée.
Maláyika e nɨyí óguyé ífi dongará bɨsinyí 'yị e kɨ́ bɨlámá 'yị e,
50 do 'dí'bi yée ụ́cụ yée sɨmɨ mongụ́ gu pho'dụ bɨ ịlị́ wá ní, kɨ́'dí bɨ 'yị e
nɨyí ndịsị mbụ́mbụ́dụ́ kɨ́ náná do soyé gɨ zí éyị́ mɨówo ní.”
51 Zí Yésụ ndú'yú yée kídí, “Ówosé ini ledre gɨ sɨmɨ ledre ga bɨ máúku
yée née go?”
Zíye ṇgúṇgu a kídí, “Ɨɨ, owozé go.”
52 Zí Yésụ kpá úku ledre zíye kídí, “Ini ledre sɨmɨa nɨ káa, 'yị 'dódo lorụ
ga bɨ mbá ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo go ní nɨyí ídí 'be 'bɨ Lomo komo ere
káa zí mịngị́ 'be bɨ olụ́ 'dịcị́ zía 'dó'dụ́ógụ mɨkánda éyị́ e kɨ́ kuṛúga mbá
sága gɨ 'dịcị́ ené ní.”

'Yị 'bɨ Nazeréta e asiní gɨ ro Yésụ
(Lúrú kpá Máriko 6:1-6, Lúka 4:16-30)

53 Sɨmɨ bɨ Yésụ 'dodo asá ledre sɨmɨ muruwayi zíye ore ní, zía
ndéréókpóne gɨ ore.
54 Sɨmɨ bɨ nderéogụ sɨmɨ Nazeréta sɨmɨ gara bɨ ngboró sɨmɨ a ní, zía
tónóne 'dódo ledre zí Yụ́da e sɨmɨ 'Dịcị́ Kótrụro. 'Yị ga bɨ owoní wo kɨ́
'dódo ledre ní zí tarayé ịdrịne mbá mɨịdrį̣. Zíye úku ledre kídí, “Ndiki
roko'bụ kɨ́ mongụ́ ówo ledre bɨ zía ndịsịné 'dódo mɨngburoko ledre kíe bɨ
káa ba gɨ 'da? Sara mɨngburoko ledre ga bɨ kɨ́ roko'bụyé née?

55 Owozé wo bú bɨlámáne nɨ wotḭ Yoséfa bɨ 'yḭ yéme éyḭ e gɨ sɨmɨ kágá
ní, ḭrḭ mbágáa Maríya. Lúndu ga nɨyí Yakóbo e, Yoséfa e, Simúna e nda
kɨ́ Yúda e.
56 Lémḭ ga nɨyí kpá mbá kíze ona. Sara ndiki roko'bụ zía ndḭsḭné méngḭ
ledre ga gére née kɨe née gɨ 'da?"
57 Zɨ́ 'yḭ ga gére née óto mɨmbé'dekesḭ ro Yésụ.
Zía ḭnyḭné úku ledre zɨye kɨ́dí, "Ndḭsḭní óto úndru nébḭ do bi ga bɨ 'dí
sogo ní tɨ́ lá bi bɨ nébḭ née ngboró doa kɨ́ 'yḭ 'be 'bɨ ené otoní eyé úndrua
wá."
58 Gɨ zía bɨ 'yḭ 'bɨ Nazeréta e ṇguṇguní eyé ledre 'bɨ Yésụ wá ní, Yésụ
mengḭ ené mɨngburoko ledre ga bɨ kɨ́ roko'bụyé ní zíye ore wá.

14

Ufuní Yiwáni 'yḭ Bábátḭzḭ 'yḭ e
(Lúrú kpá Máriko 6:14-29, Lúka 9:7-9)

1 Sɨmɨ sḭndḭ kadra máa née ní, zɨ́ phanda Yésụ ówṵ́ ndíki mbílí ngére
Eróde,*
2 zía úku ledre zɨ́ ngíti géyḭ 'yḭ 'bɨ moko ené e kɨ́dí, "Née Yiwáni 'yḭ
Bábátḭzḭ 'yḭ e bɨ kóo ufuní wo ní urúne, ndḭsḭ méngḭ mɨngburoko ledre ga
bɨ kɨ́ roko'bụyé née ne gɨ zɨ́ kéyḭ née."
3 Eróde onzó kóo Yiwáni sɨmɨ sḭ́gḭnḭ gɨ ro do úfu wo gɨ ro Erodíya me'be
lúnduné Phḭ́lḭpo,†
4 gɨ zía Yiwáni ndḭsḭ úku ledre kɨ́dí, "Eróde, ndaá bɨlámáne wá, lúnduyḭ
nɨ aka kɨ́ komoné áyí 'dí'bi me'be a káa do kára zɨyḭ káa be 'di?"
5 Eróde ayí kóo geré gɨ ro úfu Yiwáni mɨúfu tɨ́ lá bi úfu wo ndaá gɨ zía
tṵ́'dṵ́ 'yḭ e ṇguṇguní yḭ eyé mbá ledre ga bɨ Yiwáni ndḭsḭ úku yée ní gɨ zía
owoní go kɨ́dí Yiwáni nɨ yḭ ené nébḭ.
6 Nda sɨmɨ sḭ́lḭ 'bɨ ayímbi, née ayímbi 'bɨ sḭ́lḭ bɨ kóo aráni Eróde ma'dáa
sɨmɨ a ní, zɨ́ nyḭ Erodíya kára bɨ 'di'bi gɨ zɨ́ lúnduné ba ndḭsḭné lé'bé ke'bḭ,
zɨ́ Eróde ídíne kɨ́ mongṵ́ rokinyi
7 zía lólóbṵ́ zɨ́ owṵ́kára née kɨ́dí éyḭ bɨ ili ní idí úku ledre a née nɨ í'bí a
zía.
8 Zɨ́ owṵ́kára née ndú'yú mbágáne, née idí úku ledre 'di? Mbágáa ya
zía ní, idí úku a kɨ́dí, "Máili do lágá'décḭ go Yiwáni Babatḭza zíye ógụ kɨ́
doa gɨrí do éyḭ zíma."
9 Zɨ́ ledre née í'bí mongṵ́ sómṵ́ ledre zɨ́ ngére Eróde. Nda lá gɨ zía bɨ
uku gáa ledre née do komo tṵ́'dṵ́ mɨngburoko 'yḭ ga bɨ ndolo ogụ yée ní,
zía tɨ́ kákasa
10 idíní mu ndéré úfu Yiwáni zíye ógụ kɨ́ doa do éyḭ zɨ́ owṵ́kára née
lúrú a.
11 Zíye ógụ kɨ́ do Yiwáni do éyḭ í'bí a zɨ́ owṵ́kára née, zía ndéréne 'dódo a
zɨ́ mbágáne.
12 Zɨ́ sanda ndéréne zɨ́ 'yḭ lódṵ́ kacɨ́ Yiwáni, zíye ógụyé 'dí'bi umbu
Yiwáni ndéré óto a. Zíye ndéréye úku ledre bɨ mengḭ roné née zɨ́ Yésụ.

---

* **14:1 14:1** Ngére Eróde: Ndḭsḭní ndólo wo Eróde Ánítipasi. Nɨ wotḭ mongṵ́ ngére Eróde bɨ kóo nɨ ngére sɨmɨ sḭndḭ kadra bɨ aráni Yésụ ní. Eróde Ánítipasi nɨ kpá ngére bɨ onzó Yiwáni Babatḭza sɨmɨ sḭ́gḭnḭ do úfu wo ní. † **14:3 14:3** Phḭ́lḭpo: Phḭ́lḭpo nɨ aka kóo tɨ́ kɨ́ komoné zɨ́ lúndua Eróde Ánítipasi 'dí'bi me'bea Erodíya.

Yésụ i'bí éyị́ mɨánu zí 'yị e, álifu ịnyị
(Lúrú kpá Máriko 6:30-44, Lúka 9:10-17, Yiwáni 6:1-14)

13 Sɨmɨ bɨ Yésụ uwú ledre umbu Yiwáni ní, zía ḿnyịné kí 'yịmɨkása ené e ékḭye sɨmɨ kụrúngba 'dógụ mɨkavu Galiláya aka gɨ ro ndéré ndḭsịyé do bi bɨ tụ́'dụ́ 'yị e ndaní doa wá ní. Zí 'yị ga bɨ íri née kpá úwú ledre a zíye ndéréye sóngó wo.

14 Nɨyí ndéréógụ bɨ do gbụ́róngó ní, tụ́'dụ́ 'yị e nɨyí go íri 'dii. Zí lerḭye méngị wo zía 'dí'bióyó ndíyá e gɨ royé.

15 Nda go za kí tagá, zí 'yị lódụ́ kacíga úku ledre zía kídí, "Mongụ́ 'yị, kadra utú go, éyị́ mɨánu ndaá kpá ona wá. Ótoómo sḭ́lḭ́yị gɨ ro 'yị ga gére née mu zíye ndéréye gámásó'do éyị́ mɨánu zíye ánu a."

16 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí 'yị lódụ́ kacíne ga gére née kídí, "Ndaní ndéré wá, ídísé í'bí éyị́ mɨánu zíye."

17 Zí 'yị lódụ́ kacíga úkulúgu ledre kídí, "Mongụ́ 'yị, odụ éyị́ bɨ do sḭ́lḭ́ze ona ní lá dụ́ụ́ ambata ịnyị (5) kí mɨnzéré kénzé e gbre."

18 Zía úku ledre kídí, "Ógụsé aka kí ambata máa ga gére née yáa."

19 Yésụ ya 'yị e idíní ndḭsị do súwú ga gére née bi ore. Zía 'dí'bi ambata kí kénzé ga bɨ gbre née do sḭ́lḭ́ne, zía lúrú bi komo ere, zía í'bí mbófo éyị́ zí Lomo, zía 'déweífi sɨmɨyé. Zía í'bí a do sḭ́lḭ́ 'yị lódụ́ kacíne ga gére née idíní ífi yée zí 'yị e ánu a.

20 Zí tụ́'dụ́ 'yị ga ba ánu éyị́ zíye léreyé mbá. Ngítí a ga bɨ idíaká ní, zí 'yị lódụ́ kacíga ga gére née 'dó'dụ́ 'dúcu gbété e kíe sokó doa gbre (12).

21 'Yị ga bɨ anuní éyị́ ní, ya'dá e nɨyí kóo álifu ịnyị (5,000). Oloní kará e kí owụ́ e wá.

Yésụ nderé do iní
(Lúrú kpá Máriko 6:45-52, Yiwáni 6:15-21)

22 Geré gɨ do kací éyị́ mɨánu née, zí Yésụ úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne ga gére née idíní mu 'dógụ mɨkavu ndéréókpóye 'dá'dá. Zía aka ídíáká 'bɨ ené 'dá'ba gɨ ro úku ledre zí 'yị ga gére née ndá'bayé 'be.

23 Sɨmɨ bɨ uku ledre go zí 'yị ga gére née kídí bayiní mu ní, zía ndéré ékḭne do landa ngúcuné íni ini zí Lomo. Ndḭsị íri gị kí tagá ngúcuné.

24 Kụrúngba bɨ gáa 'yị lódụ́ kacíga nɨyí sɨmɨ a ní nderé go sɨmɨ iní gbála gɨ do gbụ́róngó. Gɨ zí síli bɨ ndḭsị ílí do iní kí roko'bụné ní, zí iní nda ndḭsịné ụ́cụ́ló'bó kụrúngba gbụ́ gbụ́ gbụ́, bi ndéré eme lolụ ngụ́.

25 Nda kí sḭ́ ndóndó, zí Yésụ ékḭógụné gɨ do landa gɨrí ndḭsị ndéréne do iní zí 'yị ené ga bɨ sɨmɨ kụrúngba née káa zí ndḭsị ndéré do ngáká bi ní.

26 Sɨmɨ bɨ 'yị lódụ́ kacíga ga gére née lurúní wo do iní kí ndḭsị ógụ'dḭyị roné mɨ'dí zíye ní, zí ngịrị méngị yée. Zíye útúye ndḭsị mbụ́mbụ́dụ́ gɨ zía somụ́ní 'bɨ eyé kídí née go "'Yị lárá."

27 Geré 'diya zí Yésụ úku ledre zíye kídí, "Ndásé éré ngịrị wá, née máa."

28 Zí Pétero úkulúgu ledre zía ya, "Mongụ́ 'yị togụ́ née tí yḭ́ị ma'dii, ídí mu ṇgúṇgu a zíma ndéréma gɨ do iní ógụmá zíyị íri."

29 Yésụ ya zía ní, "Ógụ mu."

Zí Pétero ékḭógụné gɨ sɨmɨ kụrúngba ndḭsị ndéréne do iní mɨ'dí zí Yésụ.

30 Tí lá sɨmɨ bɨ Pétero lurú iní nɨ ndḭsị kḭzị kí roko'bụné kíngaya gɨ zí mongụ́ síli ní, zí ngịrị méngị wo, geré zía tónóne ólụ́ne sɨmɨ iní. Zía ótrụ́ ledre kídí, "Ngére yómo máa mu."

31 Geré zí Yésụ á'dané sáká wo, zía úku ledre kídí, “Pétero ṇgúṇgu aka
eyị ledremá kíngaya fú wá, éré ngịrị gɨ ro 'di?”
32 Sɨmɨ bɨ Pétero ekịluguní royé kí Yésụ sɨmɨ kuṛúngba ní, geré zí mongụ́
síli bɨ gáa ba tóroné.
33 Zí 'yị ga bɨ sɨmɨ kuṛúngba née óto úndrua, zíye úku ledre kídí, “Yésụ,
áyí Owụ́ 'bɨ Lomo ma'díi.”
34 Zíye 'dógụ bi do ndéréógụyé sɨmɨ owụ́ gara bɨ kí ịrịné Geneseréta ní.
35 Sɨmɨ bɨ 'yị ga bɨ 'bɨ gara née owoní kídí Yésụ ogụ née ne ní, zíye kákasa
sɨmɨ gara ore mbá kídí 'yị ga bɨ 'yị eyé e nɨyí kí ndíyá ní, idíní ógụ kéye zí
Yésụ, nɨ go sɨmɨ gara ore.
36 Zí 'yị ndíyá e ṇgúṇgú royé zía idí ṇgúṇgu a zíye óto sịlịye lá gba ro
tara bongó ené. Ma'díi yée ga bɨ otoní sịlịye ro tara bongó ené ní, zí ndíyá
eyé e tí ụ́kụ́ne gɨ royé.

15

Ondụ́ 'bɨ Yụ́da e
(Lúrú kpá Máriko 7:1-13)

1 Nda gɨ ore zí ngíti géyị Farụsáyo e kí ngíti géyị 'yị ga bɨ ndịsịní 'dódo
lorụ ní, ógụyé gɨ sɨmɨ Yerụsaléma ndú'yú Yésụ kídí,
2 “Éyị́ bɨ 'yị lódụ́ kacíyị ga ba iliní méngị kéyị kací ondụ́ ezé gɨ zía wá ní
'di? Ndịsịní ánu éyị́ geré mɨánu iliní lúgu sịlịye kí wá ní.”
3 Zí Yésụ ndú'yú lúgu yée kídí, “Sara ílisé méngị kéyị kací lorụ 'bɨ Lomo
wá gɨ ro 'di, bɨ zíse ndịsịsé méngị dụ́ụ́ ledre ga bɨ ondụ́ esé ili yée ní.
4 Lomo i'bí lorụ kídí, ‘Ídí óto úndru 'bụyị́ e kí mbágáyị.’ ‘'Yị bɨ nɨ uku
tara sinyí zí 'bụné e kí mbágáne ní, idíní úfu wo 'dá'ba.’
5 Tí lá ndịsịsé 'dódo ledre kídí, togụ́ 'yị uku ledre zí 'bụné e kí mbágáne
kídí, ‘Éyị́ ga bɨ ílisé gɨ ro zíye sáká sée kíe ní, mái'bí go káa do tákpásịlị zí
Lomo,’
6 ndaá gɨ ro zíye óto úndruyé kíe wá. 'Déwesé née go lorụ 'bɨ Lomo gɨ
ro ondụ́ esé 'bɨ Yụ́da e.
7 Ndịsịsé lóndo rosé kídí ásé 'yị méngị ledre 'bɨ Lomo, ábuwá ledre bɨ
nébị Isáya uku gɨ rosé ní nɨ ma'díi kídí,
8 “ ‘'Yị ga ba ndịsịní óto úndrumá lá dụ́ụ́ do tarayé,
tí lá mɨmbé'deyé nɨ yị́ ené gɨ romá gbála.
9 Ndịsịní óto úndrumá lá gbékpịne,
ndịsịní tí 'dódo ledre ní, tí lá yị́ eyé lorụ eyé 'bɨ 'yịma'dí e.’ ”
10 Gɨ do kací ledre née ní, zí Yésụ ndóloyóko tụ́'dụ́ 'yị e zía úku ledre
zíye kídí, “Ídísé úwú ledre ba zíse ówoyéme a bɨlámáne.
11 Ndaá 'bɨ ené éyị́ mɨánu bɨ 'yị ánu ní nɨ oto wo ne zía ídíne 'yị lúyú
ledre wá, yị́ ené bɨsinyí ódro bɨ gɨ tara'yị ní.”
12 Zí 'yị lódụ́ kací Yésụ ógụyé úku ledre zía kídí, “Mongụ́ 'yị, ówo go kídí
ledre bɨ gáa úku ba sinyí yị́ ené ro Farụsáyo e go mɨsínyí?”
13 Zía úkulúgu ledre zíye kídí, “Éyị́ ga bɨ mbá ngárá Babá bɨ komo ere
'dịyị́ yée ne wá ní, nɨ lálaóyó yée mbá 'dá'ba.

15:4 15:4 Ólụ́ógụ 20:12, Gbre lorụ 5:16 **15:4 15:4** Ólụ́ógụ 21:17, Lévị 20:9 **15:9 15:9** Isáya 29:13

14 Ndásé óto komosé ro ledre 'bɨ Farụsáyo ga gére née wá, nɨyí yị eyé
manda ga bɨ komoyé ndaá ní. 'Yị bɨ komoa ndaá ní togụ́ lala ezené bɨ
komoa ndaá ní, yée gbrengárá nɨyí útú sɨmɨ gu.”
15 Zí Pétero úku ledre kídí, “Mongụ́ 'yị, úku 'dódo aka ini ledre gɨ sɨmɨ
muruwayi bɨ úku née zíze.”
16 Yésụ ya zíye ní, “Áyí, ówosé esé kpá wá?
17 Ówosé bɨ kídí éyị́ mɨánu ndɨsɨ́ ólụ́ gɨ ku 'yị, zía ókpóne sɨmɨ 'yị, zía
nda ólụ́ógụné gɨ sɨmɨ 'yị 'dá'ba ní wá?
18 Bɨsinyí ledre bɨ ndɨsɨ́ ówụ́ gɨ tara'yị ní, ndɨsɨ́ ólụ́ógụ gɨ yana mɨmbé'de
'yị. Gɨ zí kéyị́ née zí 'yị ídíne bɨsinyíne do komo Lomo.
19 Bɨ kenée ní, bɨsinyí ledre ga bɨ káa zí úfu 'yị, só'do ro'yị kí 'yị bɨ ófụ́sé
rosé kéne wá ní, kí ledre 'bɨ gámá faa kací kará e togụ́ ya'dá e, kí ugu, kí
ṛanga, kpá úku tara sinyí zí 'yị e. Ledre ga gére née mbá olụ́ogụní gɨ do
mɨmbé'de 'yị.
20 Éyị́ ga gére née ndɨsɨ́ní óto 'yị e ye zíye ídíye bɨsinyíye do komo Lomo.
Ndaá 'bɨ ené ánu éyị́ mɨánu togụ́ mbú 'yị lúgu sɨ́lɨ́ne wá ní óto 'yị ne zía
ídíne do komo Lomo bɨsinyíne ní wá.”

Yésụ yomo nyị́ ngíti kára
(Lúrú kpá Máriko 7:24-30)

21 Zí Yésụ nda ɨ́nyɨné gɨ ore ndéréne sɨmɨ gara ga bɨ Táyire kí Sidóna ní.
22 Zí ngíti kára gɨ sɨmɨ kúfú bɨ Kanána e ndɨsɨ́ ndɨsɨ́ do bɨ gbóo ore ógụné
ṇgúṇgú roné zí Yésụ kídí, “Ngére, Bulúndu Dawídi, ówo aka ledre kíma.
Nyɨ́ma dokéké e ndɨsɨ́ní méngɨ wo bɨsinyíne kíngaya.”
23 Tí lá Yésụ ukulugu ené ledre zía wá. Zí 'yị lódụ́ kací Yésụ ógụyé úku
ledre zí Yésụ kídí, “Ógóóyó kára née gɨ ore 'dá'ba. Ndɨsɨ́ fú lá gbúrógbó
do kacíze kí ledre ené née.”
24 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí kára née kídí, “Lomo kasaogụ máa lá dụ́ụ́
gɨ ro sáká 'yị amá e Isiréle e gɨ zía nɨyí káa zí kábɨ́ṛɨ́kɨ ga bɨ mɨ́ngɨ́ye ndaá
ní.”
25 Zí kára née ndósoógụné gbóo útúne gbrɨ kó'dụ́ Yésụ. Zía úku ledre
zí Yésụ kídí, “Ngére, sáká máa mu.”
26 Yésụ ya zía ní, “Ndaá 'bɨ ené bɨlámáne do 'dí'bi éyị́ mɨánu 'bɨ owụ́ e
í'bí a zí ɨ́sɨ e wá.”*
27 Zía úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “Ngére, nɨ tí kenée. Tí lá ɨ́sɨ e 'do'dụ́ní
nyụnyụ́ éyị́ mɨánu gɨ sɨ́ tarabíza 'bɨ mɨ́ngɨ́ye bú.”
28 Née ní, zí Yésụ úkulúgu ledre zí kára née kídí, “Kára ṇgúṇgu ledre
eyị́ ofụ go. Éyị́ bɨ íli ní mááyí méngɨ a zíyị.” Kpá tí geré sɨmɨ sɨndɨ́ kadra
née zí ro nyị́ kára née émené.

Yésụ i'bí éyị́ mɨánu zí 'yị e álifu eso

29 Zí Yésụ ɨ́nyɨné gɨ ore ndá'bané kó'dụ́ mɨkavu Galiláya. Zía ndéré ékɨ́ne
do landa ndɨsɨ́né bɨ.
30 Zí tụ́'dụ́ 'yị e ndɨsɨ́ ógụyé zía kí 'yị eyé ga bɨ kí umbu sɨndɨ́ye, 'yị komo
mɨ'dụ́tụ e, mɨgɨ́gɨ́ṛɨ́ e, yée ga bɨ odroní wá ní, nda kpá kí yée ga bɨ kí toso

---

* **15:26 15:26** Owụ́ e kí ɨ́sɨ e: Owụ́ ga bɨ Yésụ uku ledreyé ona ba ní née Yụ́da e. Ɨ́sɨ ga bɨ uku ledreyé née 'bɨ ené 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní. Yụ́da e ndɨsɨ́ní ukucayi 'yị lóṇgó e káa zí ɨ́sɨ e ní.

ndíyá eyé e mingúngúcua ní. Do ógụ óto yée mbá cigí Yésụ bi kenée, zía óto sịlịne royé zíye ómo yée mbá.
31 Zí tara'yị e ịdrịne kí lúrú 'yị ga bi odroní wá ní kí ódro, migịgịrị e
sịndịye 'dózo roné go, yée ga bi kí umbu sịndịye ní niyí go kí gámá,
mikomo mi'dụ́tụ niyí go lúrú bi. Zíye mbófo Lomo bi Isiréle e ndịsịní
íni ini zía ní.
32 Zí Yésụ ndólo 'yị lódụ́ kacíne e zía úku ledre zíye kídí, “Lerị 'yị ga ba
mengị máa go, mengizé kéye go sịlị ota éyị miánu ndaá zíye wá. Ndaá
bilámáne zíma ótoómo yée zíye ndá'bayé kí 'bú wá káa bi komoyé ni ụ́lụ́
yana zíye útúye ke.”
33 Zí 'yị lódụ́ kacíga úkulúgu ledre zía kídí, “Azé ówo éyị miánu simi
súwú ona í'bí a zí tụ́'dụ́ káa zí wo née gi 'da?”
34 Yésụ ya zíye ní, ambata ni zíse kírí née ndu? Zíye úkulúgu ledre zía
kídí, “Ambata e niyí ịnyị doa gbre (7) nda lá kí minzéré kénzé e.”
35 Zía úku ledre zí tụ́'dụ́ 'yị ga gére née ndịsịyé bi do káṇgá.
36 Zía 'dí'bi ambata ga bi ịnyị doa gbre (7) kí minzéré kénzé ga gére née,
simi bi i'bí mbófo éyị go zí Lomo ní, zía 'déweífi simiyé zía í'bí yée zí 'yị
lódụ́ kacíne e, zíye nda í'bí a zí 'yị ga gére ní.
37 Zí tụ́'dụ́ 'yị ga gére née ánu éyị, zíye léreyé mbá. Ngítí éyị miánu ga
bi idíakání ní, zí 'yị lódụ́ kacíga 'dó'dụ́ 'dúcu gbété e kíe kpá ịnyị doa gbre
(7).
38 Gi simi 'yị ga bi kóo anuní éyị ní, oloní lá dụụ́ ya'dá e álifu eso (4,000).
Oloní kará e kí owụ́ e wá.
39 Gi do kací bi Yésụ bayi 'yị ga gére née go ní, zía nda ékịne simi
kuṛúngba zíye ndéréye simi bi bi ndịsịní ndólo a Magadána ní.

16

Farụsáyo e uzuní Yésụ
(Lúrú kpá Máriko 8:11-13, Lúka 12:54-56)

1 Simi ngíti sịlị, zí Farụsáyo e kí Sadụkáyo e ógụyé úzu Yésụ idí méngị
ledre bi kí roko'bụné ní gi ro zíye ówo a kídí Lomo kasaogụ wo ne gi komo
ere.
2 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Togụ́ go kí tagá yá, ndịsịsé úku ledre
kídí, ‘Kílóndó kadra ni súwu gi zía bi ni komo ere gbawu káa.’
3 Togụ́ kí phịyị yá, zíse ndịsịsé úku ledre kídí, ‘Mụ́kụ́ ni go kụụ née ní
iní ni é'dị karaba.’ Ówosé tí lá kací úku ledre gi ro éyị ga bi ndịsịní méngị
royé komo ere ní, togụ́ nda gi ro éyị ga bi ndịsịní méngị royé ca cakaba ní
yá, ówosé esé e wá.
4 Ílisé lúrú ledre ga bi kí roko'bụyé ní té kí ásé fú ṇgúṇgu a. Gi zía bi ásé
'yị luyú ledre e ní, útúásásé esé ṇgúṇgu a wá. Ledre bi mááyí 'dódo a zíse
ní dụụ́ wo bi kóo mengị roné zí Yóna* ní.” Gi ore, zí Yésụ ndéréókpóne.

Farụsáyo e kí Sadụkáyo e ndaní lóndo sée wá
(Lúrú kpá Máriko 8:14-21)

5 Simi bi Yésụ 'dogụní bi sága ní, 'yị lódụ́ kacíga niyí lúrú bi ní, otoomo
lịgịní ambata go.

---

* **16:4 16:4** Lịlị ledre gi ro Yóna: Cé káa zí ledre bi kénzé ụlụ Yóna zía ndịsịné simia sịlị ota ní. Ólo yata ledre gi roa simi Matáyo 12:39-40.

6 Zí Yésụ úku ledre zíye kídí, “Komosé idí ídí rosé gɨ zí bɨsinyí 'dódo
ledre 'bɨ Farụsáyo e kí Sadụkáyo e bɨ káa zí 'de'dị bɨ ndịsịní óto a sɨmɨ
ambata eyé e ní.”
7 Zíye úkuló'bó ledre dongaráye kídí, “Uku ledre née kenée ba gɨ zía bɨ
ledre lịgị zée kí 'dí'biútú ambata ní.”
8 Yésụ owo sómụ́ ledre eyé née go bú. Zía úku ledre zíye kídí, “Éyị́ bɨ
ndị́sịsé úku ledre ambata gɨ roa ní 'di, ṇgúṇgusé aka esé ledremá fú wá
ke?
9 Sómụ́lị́gịsé ledre ambata bɨ kóo ịnyị máí'bí zí 'yị e álifu ịnyị ní go, sara
ngítíye bɨ idíaká ní, 'dó'dụ́ 'dúcusé kóo gbété kíe ndu?
10 Togụ́ wo née wá ní, sara ambata bɨ kóo ịnyị doa gbre (7) máí'bí zí 'yị e
álifu eso (4,000) ánu a ní, 'dó'dụ́ 'dúcusé kóo gbété kí ngítíye ndu?
11 Éyị́ bɨ sómụ́sé ledre gɨ zía kídí máúku gáa née ledre ambata gɨ roa
ní 'di? Komosé idí ídí rosé gɨ zí bɨsinyí 'dódo ledre 'bɨ Farụsáyo e kí
Sadụkáyo e.”
12 Zíye nda ówoyéme a kídí uku ené gáa ba ledre gɨ ro ambata wá, uku
yị́ ené ledre bɨsinyí 'dódo ledre 'bɨ Farụsáyo e kí Sadụkáyo e.

Tụ́'dụ́ 'yị e somụ́lo'bóní ledre gɨ ro Yésụ
(Lúrú kpá Máriko 8:27-30, Lúka 9:18-21)

13 Sɨmɨ bɨ Yésụ nderéogụní gbóo kí gara bɨ Kayisaríya Phị́lịpo ní, zía
ndú'yú 'yị lódụ́ kacíne e kídí, “'Yị e ndịsịní sómụ́ a kídí, Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí
nɨ náambi?”
14 Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Ngíti géyị 'yị e ya nɨ Yiwáni 'yị Bábátị́zị́
'yị e, ngíti géyị ya nɨ Ilíya, ngíti géyị ya nɨ Yeremáya, togụ́ wá, nɨ ngúru
nébị e.”
15 Zía ndú'yúlúgu yée kídí, “Sara sómụ́sé 'bɨ esé kídí mááyí náambi?”
16 Simúna Pétero ya zía ní, “Áyí Kírésịto, Owụ́ 'bɨ Lomo bɨ nɨ trịdrị ní.”
17 Yésụ ya zía ní, “Simúna wotị́ Yóna, Lomo i'bí úndru go zíyị. 'Yịma'dí
ukui'bí ené ledre née zíyị ne wá, Babá bɨ komo ere ní ukui'bí ne.
18 Máúku zíyị, ịrịyị́ nɨ karaba go Pétero, ledre gɨ sɨmɨ a kídí, ‘Landa.’
Mááyí óto sị́ 'dị́cị́ amá doa. Umbu utúasá ndụ́rụ 'dị́cị́ máa née wá.
19 Mááyí í'bí roko'bụ bɨ gɨ 'be 'bɨ Lomo komo ere ní zíyị. Éyị́ bɨ ási go gɨ
roa ní, Lomo nɨ kpá ási gɨ roa gɨ komo ere. Éyị́ bɨ ṇgúṇgu ledre a go ní,
Lomo nɨ kpá ṇgúṇgu a.”
20 Nda gɨ ore zía ési sị́lị́ne komo 'yị lódụ́ kacíne e kídí ndaní aka úku
'dódo a bɨ ya née nɨ Kírésịto ní zí 'yị e wá.

Yésụ uku ledre umbuné
(Lúrú kpá Máriko 8:31—9:1, Lúka 9:22-27)

21 Gɨ do kací ledre née ní, zí Yésụ ndị́sịné úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne e
kídí, nɨ mɨútúásáne zíne ndéréne sɨmɨ Yerụsaléma. Gɨ ro zí mɨngburoko
'yị e, manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e ní kí 'yị 'dódo lorụ e 'dó'do née, zíye
úfu née, sɨmɨ sị́lị́ ota zíne úrúne.
22 Zí Pétero ndólo wo sogo éyị́ úku ledre zía kídí, “Ngére Lomo, ndá
ótoómo ledre née zía méngị roné zíyị wá.”
23 Zí Yésụ úkulúgu ledre zía kídí, “Ịnyị gɨ romá íri, áyí zíma go káa zí
tutú bɨ toro 'dụtụ mɨsi'di ní, sómụ́ ledre eyị́ ndaá 'bɨ Lomo wá, yị́ ené 'bɨ
Satána.”

24 Nda gɨ ore zí Yésụ úku ledre zíye kídí, “Togụ́ 'yị ili ídí 'yị lódụ́ kacíma
yá, ídí ótoómo kí méngị 'bɨ ené ledre bɨ ili ne ní, zía ḿbḭ mɨngbúngbu
kágá ené 'bɨ 'do'dó lódụ́ máa.
25 Togụ́ 'yị íli bándá trịdrịné kí roné, zía úyuné. Togụ́ i'bí roné zí umbu
gɨ romá yá, zía ndíki trịdrị.
26 Wo be 'di emene, zí 'yị ídíne kí éyḭ ga bɨ do sogo káṇgá mbá zíne,
zía úyuné mɨúyu? Sara togụ́ uyu go ní, éyḭ nɨ bo nɨ í'bí a zí Lomo gɨ ro
í'bílúgu trịdrị zía?
27 Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí nɨ ndá'baógụ sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Bụné gɨ komo ere kí
maláyika e, zía í'bí tákpásḭlḭ zí 'yịma'dí e kací mɨméngị ledre eyé.
28 Máúku zíse, ngíti géyị 'yị e gɨ dongaráse ga bɨ ásé tóro née, utúasání
aka úyu wá, nɨyí lúrú Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí kí ndá'baógụ ídíne Ngére kí.”

17

Toso Yésụ oyólo'bó roné
(Lúrú kpá Máriko 9:2-13, Lúka 9:28-36)

1 Sḭlḭ ịnyị doa kéṛí (6) gɨ do kací ledre née ní, zí Yésụ 'dí'bi Pétero e kí
Yakóbo nda Yiwáni owụ́ lúndu Yakóbo, yée ota zíye ndéré ékḭ ndḭsịyé do
landa ngúcuyé.
2 Zí toso Yésụ óyóló'bó roné zíye do landa íri. Zí sɨmɨ komoa ndḭsị ndícíne
káa zí sụ́lụ́ kadra ní, zí bongó bɨ ro a ní ényḭne kpílélé káa zí bimɨóṇgó ní.
3 Tí do komoyé née, zí Ilíya e kí Mụ́sa ógụyé zíye ndḭsị ódroyé kí Yésụ.
4 Zí Pétero úku ledre zí Yésụ kídí, “Ngére, utúasá mɨútúásá zíze ndḭsịzé
ona. Togụ́ ṇgúṇgu go yá, mááyí lágá kụ́tụ́ e ota (3) kíra, kḭé'do zíyị, kḭé'do
zí Mụ́sa ngíti a zí Ilíya.”
5 Sɨmɨ bɨ nɨ aka ngbụ́rụ́ ndḭsị úku ledre née ní, zí bɨkenyḭ bụṛụngụ́ ógụné
kụụ káa zí cika ní sólụ yée yeré. Zí kúrú 'yị ówụ́ne kpụṛụ́ gɨ sɨmɨ bụṛụngụ́
gɨrí kídí, “Ba Owụ́ 'bɨ amá, 'búa ofụ domá go, mááyí kí rokinyi gɨ zía. Ídísé
úwú ledre gɨ taraa.”
6 Sɨmɨ bɨ 'yị lódụ́ kacíga uwúní ledre née kenée ní, zí ngịrị útúne sɨmɨyé
zíye útú ló'bụ komoyé bi.
7 Tí lá zí Yésụ ógụné óto sḭlḭne royé úku ledre zíye kídí, “Ndásé éré ngịrị
wá, ḭnyịógụsé mu 'dága.”
8 Sɨmɨ bɨ sḭkpịní doyé 'dága ní, lurúndikiní ngíti 'yị wá lá dụụ́ Yésụ.
9 Kí ndítíógụyé gɨ do landa gɨrí, zí Yésụ úku ledre zíye kídí, “Ndásé aka
úku ledre ga bɨ gáa lúrúsé née zí ngíti géyị 'yị e wá 'búó togụ́ lúrúsé Owụ́
'bɨ 'Yịma'dí urú go gɨ sɨmɨ umbu.”
10 Zí 'yị lódụ́ kacíga ga gére née úku ledre zía kídí, “Sara éyḭ bɨ 'yị 'dódo
lorụ ukuní ledre gɨ zía kídí, Ilíya nɨ ndá'baógụ ụ́tụ roné fḭ ne gɨ zía ní 'di?”
11 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Ma'díi, Ilíya nɨ ógụụ́tụ roné ne zía
ótoyéme éyḭ e za mbá do mɨsi'diyé?
12 Máúku zíse Ilíya ogụ yḭ ené tí go, tí lá mɨngburoko 'yị e iliní eyé 'dí'bi
wo sɨmɨ sụmụ wá, mengịní nda yḭ eyé wo bɨsinyíne. Nɨyí ógụ méngị lárá
Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí kpá kenée.”
13 Zí 'yị lódụ́ kacíga ówo a kídí uku née ledre Yiwáni Babatḭza.

Yésụ lagaoyó dokéké gɨ sɨmɨ owụ́o'do
(Lúrú kpá Máriko 9:14-29, Lúka 9:37-43a)

14 Simi bi ogụní nda go dongará tụ́'dụ́ 'yị e ní, zí ngíti o'do ógụné útúne sị́ sindị́ Yésụ úku ledre zía kídí,
15 “Ngére ídí ówo ledre kí wotịma,” ni kí dokéké siminé, ndịsị nda 'dó'dó gi zía go kíngaya. Ndịsị kí lálaónzó wo ku pho'dụ kpá simi iní.
16 Má'dí'biógụ gáa wo zí 'yị lódụ́ kacíyị ga ba, tí lá utúasání eyé sáká wo wá.
17 Zí Yésụ ịnyịné úku ledre zíye kí 'yị ga bi ore ní mbá kídí, “Dosé orụ go kíngaya gi ro zíse ṇgúṇgu ledremá. Máídí ndịsị zíse ona gị kí be 'di? Máídí ụ́tụsimimá zíze ndịsị kése kenée gị kí be 'di? Ógụsé kí owụ́o'do née girí mu yána.”
18 Simi bi ogụní kí owụ́o'do née ní ní, zí Yésụ ódroné zí dokéké née kí roko'bụné, geré zía ólụ́ógụné gi simi owụ́o'do née zí roa émené cịkị ore.
19 Zí 'yị lódụ́ kací Yésụ ógụyé ndú'yú wo simi bi ni ngúcuné ní kídí, “Éyị́ bi utúasázé lágaóyó dokéké née gi zía wá ní 'di?”
20 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Yị́ ené gi zía bi ṇgúṇgu ledre esé ni cúku'dée ní. Abú ṇgúṇgu ledre esé ni cúku'dée káa zí kúfú musitáda, ásé úku ledre zí mongụ́ landa bi 'dáa kídí, ‘Ịnyị mu 'dá'ba,’ ni tí ịnyị gi ore. Máúku zíse, éyị́ bi ni órụ zíse ní ndaá.”
21 Zía kpá úku ledre zíye kídí, “Dokéké e káa zí ga gére née ásé lágáóyó yée gi simi 'yị 'búó togụ́ ínisé ini kí órụ́ rosé zí Lomo kí.”

Yésụ uku ledre umbuné

22 Simi bi 'yị lódụ́ kací Yésụ ogụní go mbá ndro simi Galiláya ní, zí Yésụ úku ledre zíye kídí, “Sịndị́ kadra ni go gbóo gi ro do í'bí ngbángá Owụ́ 'bi 'Yịma'dí zí ezeokóga.
23 Zíye úfu wo, nda simi sị́lị́ ota zía úrú ené.” Zí ledre née í'bí lerị́ ro 'yị lódụ́ kacíga mbá.

Yésụ nderé simi Kapáranawúma

24 Gi kací bi Yésụ kí 'yị lódụ́ kacíne e nderéogụní simi gara bi Kapáranawúma ní, zí 'yị 'dó'dụ́ ụsórụ ga bi 'bi 'Dịcị́ 'bi Lomo ní ógụyé ndú'yú Pétero kídí, “Mongụ́ 'yị esé í'bí ụsórụ 'bi 'Dịcị́ 'bi Lomo bú?”
25 Pétero ya zíye ní, “Ii i'bí bú.”
Simi bi nderéogụní nda go 'be ní, zí Yésụ ndú'yú Pétero kídí, “Simúna, simi sómụ́ ledre eyị́ ní, ngére ga bi do sogo káṇgá ba ndịsịní 'dó'dụ́ ụsórụ akpa gi zí 'yị eyé e, togụ́ mbú gi zí 'yị lóṇgó e?”
26 Zí Pétero úkulúgu ledre kídí, “Ndịsịní 'dó'dụ́ ụsórụ gi zí 'yị lóṇgó e.”
Zí Yésụ úku ledre zía kídí, “'Yị eyé e ndaní kí ledre wá.
27 Tí lá ilizé ezé zí mimbé'deyé ésịne rozé wá, ndéré mu ngbuṛu ịkpị́ iní, mizefị kénzé bi áyí ịkpịógụ a ní, ídí líkpí taraa, áyí ndíki késị́ ku a, zíyị 'dí'bi a ndéré í'bí a káa do ụsórụ gi rozé kéyị.”

18

Mongụ́ 'yị 'be 'bi Lomo
(Lúrú kpá Máriko 9:33-37, Lúka 9:46-48)

1 Simi sịndị́ kadra máa née ní, zí 'yị lódụ́ kací Yésụ ógụyé ndú'yú wo kídí, “Mongụ́ 'yị, ambí ni karanée ídí ne mongụ́ 'yị 'be 'bi Lomo komo ere zí lafúne e mbá?”
2 Zí Yésụ ndóloógụ owụ́ tóroné dongará 'yị e kírí née.

3 Zía úku ledre gɨ ro owụ́ née kídí, “Máúku zíse ma'díi, togụ́ ótosé rosé
ndoo káa zí mɨnzéré owụ́ e wá, útúásásé ógụ 'be 'bɨ Lomo komo ere wá.
4 Bɨ go kenée ní, 'yị bɨ 'bo'bụ́ roné go káa zí owụ́ ba ní ní, nɨ go ne mongụ́
'yị 'be 'bɨ Lomo 'dáa.
5 “Kpá kenée, togụ́ 'yị 'di'bi owụ́ bɨ cúku'dée káa zí wo ba sɨmɨ sụmụ,
kídí 'dí'bi née go kpá máa.
6 'Yị bɨ ṇguṇgu ledremá abú nɨ aka lá cúku'dée káa zí owụ́ ba, zí ngíti
'yị ógụné lóndo wo zía lúyú ledre yá, nɨ ídí bɨlámáne togụ́ odóní ká'dá ro
goa, do odóngeṛị wo kíe ro tutú do ụ́cụ wo kíe bu sɨmɨ mongụ́ kụ́lụ́.
7 “Mongụ́ nduwú nɨ ídí zí 'yị ga bɨ nɨyí ndịsị lóndo 'yị e zíye lúyú ledre
ní. Ma'díi, ngíti géyị 'yị e nɨyí ídí 'yị lóndo 'yị e. 'Yị máa ga gére ní, Lomo
nɨ 'dó'do yée bɨsinyíne kíngaya.
8 Togụ́ lúrú ngíti sị́lí́yị togụ́ mbú ngíti sịndí́yị ayí óto yí́ị zí́yị lúyú ledre
yá, ídí óṇgoóyó a 'dá'ba. Nɨ bɨlámáne zí́yị ndíki trịdrị bɨ za fí ní kí sịndí́yị
kị́é'do gɨ zí wo bɨ áyí ídí kí sịndí́yị togụ́ mbú sị́lí́yị gbrengárá do ụ́cụ yí́ị
nyé sɨmɨ mongụ́ gu pho'dụ bɨ ịlí́ wá ní.
9 Togụ́ ngúru komoyị́ ayí óto yí́ị zí́yị lúyú ledre yá, ídí cígióyó a 'dá'ba.
Nɨ bɨlámáne zí́yị ndíki trịdrị bɨ za fí ní kí komoyị́ kị́é'do gɨ zí wo bɨ áyí ídí
kí komoyị́ gbrengárá do ụ́cụ yí́ị nyé sɨmɨ mongụ́ gu pho'dụ bɨ ịlí́ wá ní.”

Muruwayi gɨ ro kábịṛị́kị
(Lúrú kpá Lúka 15:3-7)

10 “Ídísé ówo a kídí, 'yị ndaá lúrú cáyi 'yị gɨ dongará mɨnzéré owụ́ ga ba
wá. Máúku zíse ma'díi, maláyika ga bɨ ndịsịní ndịsị kí Babá komo ere ní,
nɨyí í'bí ngbángá 'yị máa née zí Babá.
11 “Babá kasaogụ máa yómo 'yị lúyú ledre e.
12 “Sómụ́sé 'bɨ esé káa be 'di? Togụ́ 'yị nɨ kí kábịṛị́kị e zíne míya zí
kémbị́ a ịndrịné ní, mị́ngị́ a utúasá ótoómo yée ga bɨ cị́ eso doa sokó doa
ịnyị doa eso (99) née zía ndéréne gámásó'do wo bɨ ịndrị née wá?
13 Sɨmɨ bɨ togụ́ ndiki go ní, máúku zíse ma'díi, nɨ ídí kí mongụ́ rokinyi gɨ
roa kíngaya rómo do yée ga bɨ cị́ eso doa sokó doa ịnyị doa eso (99) ngárá
ịndrịní wá ní.
14 Kpá kenée 'Bụsé Lomo bɨ komo ere ní, ili ené zí bɨkéṛị́ owụ́ ịndrịné gɨ
dongará lafúne wá.”

'Yị bɨ luyú ledre ro ezené ní
(Lúrú kpá Lúka 17:3)

15 “Togụ́ ezeyị́ bɨ ṇguṇgu ledremá go ní luyú ledre royị́ yá, ídí ndéré úku
'dódo luyú ené née zía sɨmɨ bɨ ásé lá gbre kéne ní. Togụ́ ṇguṇgu go yá,
yéme dongaráse go kéne.
16 Togụ́ ili ené ṇgúṇgu a wá, ídí ndólo 'yị kị́é'do togụ́ mbú gbre zíse ídíse
kéye, ‘Gɨ ro ledre ga bɨ za mbá ásé ótoyéme yée dongará 'yị kí ezené ní
idí ídí do komo 'yị e gbre togụ́ mbú ota (3).’
17 Togụ́ ili ené kpá úwú ledre gɨ tara 'yị ga gére née wá, zí́yị ndéré kíe
zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo go ní zíye ódroyé zía. Togụ́ íli kpá fú
wá, ídísé ási gɨ roa káa zí 'yị bɨ ngárá ṇgúṇgu aka ledre 'bɨ Lomo wá ní,
togụ́ mbú 'yị 'dó'dụ́ ụsórụ gɨ zí 'yị e.

18:16 18:16 Gbre lorụ 19:15

18 “Máúku zíse ma'díi, ledre bɨ tórosé go doa do sogo káṇgá ona ní,
Lomo bɨ komo ere ní toro kpá go doa kenée. Wo bɨ ásisé go gɨ roa ní
Lomo bɨ komo ere nɨ kpá ási gɨ roa kenée.
19 “Mááyí go kpá úku ándá a zíse, togṵ́ 'yị e gbre gɨ dongaráse do sogo
káṇgá ona otoní sómṵ́ ledre eyé go kḭ́é'do ndú'yú Lomo gɨ ro éyḭ bɨ iliní
ní, Babá Lomo bɨ komo ere ní nɨ í'bí a zíye.
20 Nɨ kenée ma'díi, togṵ́ 'yị e gbre togṵ́ mbú ota yokoní royé íni ini gɨ zía
bɨ nɨyí 'yị amá e ní, mááyí ídí dongaráye.”

Muruwayi gɨ ro ótoómo ledre zí 'yị

21 Zí Pétero ógụné zí Yésụ do ndú'yú wo kídí, “Ngére, togṵ́ ezemá ndḭsḭ
lúyú ledre romá ní, máídí ótoómo ledre zía kɨ́'dí ndu? Kɨ́'dí ịnyị doa gbre?”
22 Yésụ ya zía ní, “Ɨ́'ɨ, ndaá lá kɨ́'dí ịnyị doa gbre (7) wá, idí ídí kɨ́'dí cḭ
ota doa sokó doa ịnyị doa gbre (77).”*
23 Bɨ kenée ní, ledre gɨ ro 'be 'bɨ Lomo nɨ cé káa zí ngére bɨ kóo 'yị moko
ené e 'di'biní késḭ gɨ zía ili nda go zíye í'bílúgu a ní.
24 Káa zí bɨ mongṵ́ 'yị nɨ go tónó ótoyéme ledre ga gére née ní, zíye
'dí'biógụ ngúru 'yị 'bɨ moko bɨ kóo 'di'bi tṵ́'dṵ́ késḭ ené ní kó'dṵ́ a.
25 Gɨ zía bɨ roko'bụ bɨ zí 'yị moko née í'bílúgu mongṵ́ késḭ née kíe ndaá
ní, mongṵ́ 'yị ené ya kídí togṵ́ kenée yá, idíní 'dí'bi wo kí me'bea kí owṵ́
'bɨ ené e nda kí éyḭ ga bɨ zía ní mbá úgúóyó yée 'dá'ba gɨ ro do í'bílúgu
késḭ ené née.
26 “Zɨ́ 'yị moko née útúne do ngṵ́rṵ́ sịndḭne kó'dṵ́ mongṵ́ 'yị ené ṇgúṇgú
roné zía kídí, ‘Áko mongṵ́ 'yị, ótoómo ledre zíma, mááyí í'bílúgu késḭ née
mbá.’
27 Zɨ́ lerḭa méngị mongṵ́ 'yị née zía ótoómo ledre zía kídí ndá lolụ
í'bílúgu késḭ née wá.
28 “Tɨ́ lá bɨ ịnyị gɨ ore ndéréne ní, zía ówo ngúru ezené 'yị moko bɨ kóo
'di'bi késḭ gɨ zía kpá lá cúku'dée ní. Zía útúne doa geré 'dí'bi kúrúa ngḭrị
kídí, ‘Í'bílúgu késḭ amá bɨ zíyị ní mu.’
29 “Zɨ́ eze a née útúne do ngṵ́rṵ́ sịndḭne ṇgúṇgú roné zía kídí, ‘Áko,
ótoómo ledre zíma, mááyí í'bílúgu késḭ née mbá.’
30 “Eze moko a née asi yḭ ené miási. Sɨmɨ ledre née ní, zía lála wo ndéré
kíe sɨmɨ sḭ́gịnị. Zɨ́ eze a née ndḭsịné íri gị do í'bíónzó késḭ ené née té kí.
31 Sɨmɨ bɨ lafúga 'yị 'bɨ moko e lurúní ledre bɨ mengị kɨ́ ezené née ní, zía
sínyíne royé kíngaya do ndéréye úku 'dódo ledre ga bɨ mengịní royé née
ní mbá zí mongṵ́ 'yị eyé.
32 “Zɨ́ mongṵ́ 'yị née ndólo 'yị 'bɨ moko née do úku ledre zía kídí, ‘Áyí
bɨsinyí 'yị, Máótoómo kóo tṵ́'dṵ́ késḭ amá bɨ kacíyị gɨ zía ṇgúṇgú royḭ kídí
máídí ótoómo ledre zíyị ní.
33 Útúásá eyḭ ótoómo ledre zɨ́ ezeyḭ née káa zí bɨ kóo máótoómo ledre
zíyị ní wá?’
34 Gɨ zí sɨmɨkesḭ, zí mongṵ́ 'yị ené 'dí'bi a ndéré kíe sɨmɨ sḭ́gịnị do ndḭsị
'dó'do wo gị zía í'bílúgu késḭ bɨ kóo 'di'bi ní za mbá kí.

---

* **18:22 18:22** Cḭ ota doa sokó doa ịnyị doa gbre kɨ́'dí ịnyị doa gbre: Yésụ uku ledre mongṵ́ námba
née gɨ zía ili zɨ́ 'yị e ndḭsịyé fú lá ndḭsị ótoómo ledre zɨ́ lafúye.

35 “Née ledre bɨ Babá gɨ komo ere nɨ méngị a zíse ní, 'búó togṵ́ ótoómosé ledre go zí lafúse gɨ yana mɨmbé'desé.”

19

Ledre gɨ ro ótoómo kára
(Lúrú kpá Máriko 10:1-12)

1 Sɨmɨ bɨ Yésụ 'dódo asá ledre née ní, zía ịnyịné gɨ sɨmɨ Galiláya ndéréne sága ngbụrụ bɨ Yeredéne sɨmɨ káṇgá bɨ Yụdáya ní.
2 Zí tṵ́'dṵ́ 'yị e lódṵ́ wo íri, zía ndịsịné yómo yée ga bɨ kí ndíyá royé ní.
3 Zí ngíti géyị Farụsáyo e ógụyé úzu Yésụ kí ndu'yú kídí, “Nɨ mɨútúásáne zí 'yị ótoómo me'bené tí lá gɨ ro owṵ́ ledre bɨ nɨ bo ní?”
4 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Ólosé esé mɨéké kúrú Lomo wá? Kú gɨ dosịne Lomo ‘otoogụ 'yịma'dí e o'do kí kára,’
5 ‘Née kpá sị ledre bɨ o'do nɨ ótoómo 'bụné kí mbágáne kenée zía ófṵ́ kára zíye ódó royé kí me'bené ídíye éyị́ kị́é'do ní.’
6 Gɨ ore, ndaní lolụ 'yị e gbre wá, nɨyí goó éyị́ kị́é'do. Bɨ kenée ní, éyị́ bɨ Lomo kótrụ go ní, 'yịma'dí ndaá báyi a wá.”
7 Zíye ndú'yú Yésụ kídí, “Togṵ́ kenée ma'díi ní, sara Mṵ́sa eké nda kóo kídí 'yị idí í'bí wáraga 'bɨ ótoómo ro'yị zí kára máa née zía ndéréne kíe gɨ ro 'di?”
8 Yésụ ya zíye ní, “Mṵ́sa eké kóo ledre née zíse Yṵ́da e kenée gɨ ro zíse ótoómo me'besé e gɨ zía dosé orụ mɨórụ. Tí lá ndaá 'bɨ ené kóo mɨyémené kenée gɨ dosịne wá.
9 Máúku zíse, togṵ́ me'beyị́ so'do ené o'do 'dí sogo wá, zíyị ótoómo wo zíyị ndéréyị ófṵ́ ngíti kára yá, lúyú ledre go, gɨ zía só'do née go royị́ 'dí sogo.”
10 'Yị lódṵ́ kacíga ya zía ní, “Togṵ́ ledre nɨ nda yị́ ené gɨ ro o'do kí kára goó kenée yá, nɨ bɨlámáne 'yị ndaá 'bɨ ené lolụ ófṵ́ kára wá.”
11 Yésụ ya zíye ní, “Tṵ́'dṵ́ 'yị e utúasání 'dí'bi 'dódo ledre née wá, tí lá dụṵ́ yée ga bɨ utúasání go ndịsị ngúcuyé ní.
12 Ngíti géyị utúasání 'dí'bi kará e wá gɨ zía aráni yị́ eyé yée kú kenée. Ngíti géyị, 'yị e mengịní yée ye. Ngíti géyị asiní yị́ eyé kú ye gɨ zía bɨ i'bíní royé go méngị dụṵ́ moko bɨ 'be 'bɨ Lomo komo ere ní. 'Yị bɨ utúasá go ṇgúṇgu ledre née ní, zía ṇgúṇgu a.”

Yésụ i'bí úndru zí mɨnzéré owṵ́ e
(Lúrú kpá Máriko 10:13-16, Lúka 18:15-17)

13 Nda gɨ ore zí ngíti géyị 'yị e ógụyé kí mɨnzéré owṵ́ e zí Yésụ íni ini doyé kpá kí í'bí úndru zíye. Tí lá zí 'yị lódṵ́ kacíga ndịsịyé ṵ́cụómo 'yị ga bɨ ogụní kí owṵ́ ga gére ní.
14 Zí Yésụ úku ledre zíye kídí, “Ótoómosé mɨnzéré owṵ́ ga gére née zíye ógụyé zíma. Ndásé ṵ́cụómo yée wá, 'Be 'bɨ Babá bɨ komo ere ní, nɨ gɨ ro 'yị ga bɨ káa zí mɨnzéré owṵ́ e ní.”
15 Sɨmɨ bɨ Yésụ ini ini go zí Lomo idí í'bí úndru zí owṵ́ ga gére ní, zía ndéréókpóne gɨ ore.

19:4 19:4 Dosị́ éyị́ e 1:27 **19:5 19:5** Dosị́ éyị́ e 2:24

Owụ́phịrangá bɨ kɨ́ tụ́'dụ́ éyḭ e zíne ní
(Lúrú kpá Máriko 10:17-31, Lúka 18:18-30)

16 Nda née ní, zɨ́ ngíti owụ́phịrangá ógụné ndú'yú Yésụ kídí, “Mongụ́ 'yị, bɨlámá ledre bɨ máídí méngị a gɨ ro zíma ndíkɨ trịdrị bɨ za fí ní 'di?”
17 Yésụ ya zía ní, “Ndú'yú máa gɨ ro bɨlámá ledre gɨ ro 'di? Lomo nɨ dụụ́ ne bɨlámáne. Togụ́ íli trịdrị bɨ za fí ní yá, ídí lódụ́ lorụ ga bɨ Lomo uku yée ní.”
18 Zɨ́ phịrangá née ndú'yú ándá wo kídí, “Lorụ ga bɨ káa zɨ́ yée ga be 'di?”
Yésụ ya zía ní, lorụ ga bɨ káa zɨ́, “ ‘Ndá úfu 'yị wá, ndásé só'do rosé kɨ́ 'yị bɨ ófụ́sé rosé kéne wá ní wá, ndá úgu ugu wá, ndá ṛáṛanga wá,
19 ídí óto úndru 'bụyḭ kɨ́ mbágáyị,’ zɨ́yị ‘óto 'bú lafúyị e káa zɨ́ bɨ óto 'búyị kɨ́ royḭ ní.’ ”
20 Owụ́phịrangá née ya zía ní, “Óo, lorụ ga gére née máméngị yée go mbá kenée. Ngítí a bɨ idíaká ní nda go 'di?”
21 Zɨ́ Yésụ úkulúgu a zía kídí, “Togụ́ íli méngị zaá ma'díi ledre yá, ídí ndéré úgúóyó éyḭ eyḭ e gɨ 'be mbá 'dá'ba. Zɨ́yị í'bíóyó késḭye zɨ́ 'yị lerḭ e, gɨ ore zɨ́yị nda ndá'baógụyḭ lódụ́ máa. Lomo nɨ í'bí mongụ́ úndru zɨ́yị komo ere.”
22 Sɨmɨ bɨ owụ́phịrangá née uwú ledre bɨ Yésụ uku zía kenée ní, zɨ́ bɨ sínyíne roa gbála. Zía ókpóne gɨ ore kɨ́ do komoné bɨsinyíne gɨ zía nɨ kɨ́ tụ́'dụ́ éyḭ e zíne.
23 Zɨ́ Yésụ úku ledre zɨ́ 'yị lódụ́ kacíne e kídí, “Máúku zíse ma'díi, nɨ mɨórụné kíngaya zɨ́ 'yị bɨ kɨ́ tụ́'dụ́ éyḭ e zíne ní ógụné 'be 'bɨ Lomo komo ere.
24 Mááyí kpá úku a zíse kídí, ndaá mɨórụné zɨ́ mongụ́ bangá bɨ gémele ní ólụ́ phụ́trụ bi gɨ sɨmɨ gu lḭbịra wá, nda zɨ́ 'yị bɨ kɨ́ tụ́'dụ́ éyḭ e zíne ní, nɨ mɨórụné kíngaya zía ólụ́ne 'be 'bɨ Lomo.”
25 Sɨmɨ bɨ 'yị lódụ́ kacɨ́ Yésụ uwúnɨ́ ledre née kenée ní, zɨ́ye ónzó komoyé kíngaya, zɨ́ye úku ledre kídí, “Ambí nɨ nda ómo goó ne?”
26 Zɨ́ Yésụ lúrú yée gbóó, zía úku ledre kídí, “Éyḭ bɨ 'yịma'dí utúasá méngị a wá ní, Lomo utúasá yḭ ené bú méngị a.”
27 Zɨ́ Pétero úkulúgu ledre zía kídí, “Sara aka nda zée ga bɨ otoomozé 'bɨ ezé éyḭ e go mbá zɨ́ze ndḭsịzé lódụ́ go lá dụụ́ yḭị ní, 'bɨ ezé nɨ nda ídí 'bɨ ené go 'di?”
28 Zɨ́ Yésụ úkulúgu ledre zɨ́ye kídí, “Máúku zíse ma'díi, sɨmɨ bɨ karanée ledre e nɨyí oyólo'bó royé mbá mɨkándayé ní, zɨ́ Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí ídíne goó mɨndḭsịné do kḭtị ngére ené kɨ́ mongụ́ roko'bụné ní, sée ga bɨ ásé 'yị lódụ́ kacíma e ba ní, ásé ídí kpá mɨndḭsịsé do kḭtị ngére zíse ndḭsịsé 'décị ngbanga Isiréle e kacɨ́ sḭ doyé ga bɨ sokó doa gbre née mbá.
29 'Yị ga bɨ otoomonɨ́ éyḭ eyé e za mbá, 'be 'bɨ eyé e, lúnduyé e, lémịyé e, 'bụyé e kɨ́ mbágáye e, kɨ́ owụ́ 'bɨ eyé e gɨ ro lódụ́ kacíma ní, Lomo nɨ í'bí tụ́'dụ́ éyḭ e zíye, kpá kɨ́ trịdrị bɨ za fí ní.
30 Tɨ́ lá tụ́'dụ́ 'yị máa yée ga bɨ cakaba nɨyí zɨ́ lafúye 'dá'dá ní, nɨyí karanée ídí 'dá'ba. Tụ́'dụ́ 'yị máa yée ga bɨ nɨyí 'dá'ba nɨyí karanée ídí 'dá'dá.”

19:19 19:19 Ólụ́ógụ 20:12-16, Gbre lorụ 5:16-20 **19:19 19:19** Lévị 19:18

20

Muruwayi gɨ ro 'be 'bɨ Lomo

1 Zí Yésụ tónóne úku muruwayi kídí, “Ledre gɨ ro 'be 'bɨ Lomo komo
ere nɨ káa zí mịngị́ yáká bɨ nderé ndólo 'yị e gɨ ro ógụyé méngị moko késị́
sɨmɨ yáká ené ní.
2 Sɨmɨ bɨ 'yị ga gére née odóní sómụ́ ledre go kí mịngị́ yáká ní, zía kása
yée kídí nderéní mu méngị moko sɨmɨ yáká ené.
3 “Sɨmɨ sịndị́ kadra ịnyị doa eso (9), zí mịngị́ yáká kpá ndéréne ndíki
ngíti géyị 'yị e mɨtóroyé sɨmɨ sụ́ụ gbékpịne moko ndaá royé wá.
4 Zía úku ledre zíye kídí, ‘Máili gáa sée, zíse kpá ndérése méngị moko
yáká amá. Mááyí í'bí késị́ bɨ mɨútúásáne ní zíse.’
5 Zí 'yị ga gére née ndéréye.
“Kí yana kadra nda kpá kɨ komo kadra tagá, zía ndéréne méngị a kpá
kenée.
6 Nda go za kí tagá, zía kpá ndéréne ndíki ngíti géyị 'yị e nɨyí mɨtóroyé.
Zía úku ledre zíye kídí, ‘Éyị́ bɨ ndịsị ónzósé kadra gbékpịne méngịsé moko
gɨ zía wá ní 'di?’
7 “Zí 'yị ga gére née úkulúgu ledre zía kídí, ‘Gɨ zía 'yị bɨ zía í'bí moko
zíze ní ndaá.’
“Zía úku ledre zíye kídí, ‘Nɨ mɨútúásáne zíse ndérése méngị moko yáká
amá.’
8 “Kí tagá a née, zí mịngị́ yáká úku ledre zí 'yị lúrú bi kací moko ené
kídí, ‘Ndólo ógụ 'yị 'bɨ moko ga bɨ yáká 'dáa ní mu zíye 'dí'bi késị́ eyé. Ídí
tónó a kí 'yị ga bɨ ogụní gɨ 'dá'ba ní nda gị ro yée ga bɨ tonóní ní.’
9 “Zí 'yị ga bɨ tonóní moko kí tagá ní ógụyé 'dí'bi késị́ eyé kpá káa zí 'bɨ
'yị ga bɨ tonóní moko kí phịyị́ ní.
10 Nda sɨmɨ bɨ 'yị ga bɨ tonóní moko kí phịyị́ ogụní 'dí'bi késị́ eyé ní,
somụ́ní 'bɨ eyé kídí késị́ eyé nɨ ídí mongụ́ne. Nɨyí ídí kíe ní, i'bíní zíye go
kpá késị́ bɨ i'bíní zí 'yị ga bɨ tonóní moko gɨ 'dá'ba ní.
11 Sɨmɨ bɨ 'di'biní késị́ née ní ní, zíye tónóye úku mɨngụ́ngụ́rụ́ ledre
dongaráye ro mịngị́ yáká.
12 Zíye úku ledre zía kídí, ‘Zée ga bɨ tonózé méngị moko kú akpa kí phịyị́
gị kí tagá ní, áyí í'bí késị́ zíze útúásáne kí 'yị ga bɨ ogụní 'bɨ eyé gɨ 'dá'ba
ní lárá a káa be 'di? Kenée ndaá bɨlámáne wá.’
13 “Zía úku ledre zí ngúruyé kídí, ‘Máméngị amá sée bɨsinyíne wá.
Máí'bí zíse née tí késị́ bɨ gáa ṇgúṇgusé ledre a ní.
14 'Dí'bisé késị́ esé mu zíse ndérése. Máili í'bí zí 'yị ga bɨ tonóní moko
kí tagá ní, kpá késị́ bɨ máí'bí zíse née.
15 Née yị́ ené késị́ amá, éyị́ bɨ máili méngị a kíe ní, mááyí méngị a. Bi
sinyí rosé née gɨ zía bɨ mááyí 'yị méngị bɨlámá ledre zí 'yị e ní?’ ”
16 Née ní, zí Yésụ úku ledre kídí, “'Yị ga bɨ 'dá'ba ní nɨyí ídíye 'dá'dá.
Yée ga bɨ 'dá'dá ní nɨyí ídí 'dá'ba.”

Yésụ uku andá ledre umbuné
(Lúrú kpá Máriko 10:32-34, Lúka 18:31-34)

17 Sɨmɨ bɨ Yésụ nɨ mɨndéréne sɨmɨ Yerụsaléma ní, zía ndólo 'yị lódụ́
kacíne ga bɨ sokó doa gbre (12) ní sogo éyị́, zía úku ledre zíye kídí,

18 “Azé go bɨ ndéré sɨmɨ Yerụsaléma ba, ngíti géyị 'yị e nɨyí í'bí ngbángá
Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị e ní kí 'yị 'dódo lorụ e. Nɨyí 'décị ngbanga a do úfu a,
19 do í'bí wo zí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní, zíye fóló wo, ócó a do
phéphé a do mɨngbúngbu kágá. Tí lá gɨ do kací sịlị́ ota (3) nɨ úrú gɨ sɨmɨ
umbu.”

Ledre gɨ ro ndu'yú 'bɨ mbágá Yakóbo e kí Yiwáni
(Lúrú kpá Máriko 10:35-45)

20 Gɨ ore, zí me'be Zebedịya 'dí'bi wotịne ga bɨ Yakóbo e kí Yiwáni ógụ
útúne kéye kó'dụ́ Yésụ ṇgúṇgú roné zía.
21 Zí Yésụ ndú'yú wo kídí, “Éyị́ bɨ íli ní 'di?”
Kára née ya zía ní, “Kí'dí bɨ áyí go do Kịtị Ngére eyị́ ní, owụ́ 'bɨ amá ga
bɨ gbre ba ídí 'dí'bióto yée cigíyị. Ngíti a do sịlị́yị 'bɨ anú ngíti a do ngelị.”
22 Yésụ ya zíye ní, “Ówosé esé éyị́ bɨ ásé ndúndu'yú gɨ roa ní wá.
Útúásásé go ṇgúṇgu a zíse 'dó'dóse káa zí bɨ mááyí ógụ 'dó'dó ní?”
Yakóbo e kí Yiwáni ya zía ní, “Azé útúásá.”
23 Yésụ ya zíye ní, “Ɨɨ, ásé tí 'dó'dó. Tí lá óto 'yị e zíye ndịsịyé do anú
kí do ngelị ní, ndaá 'bɨ ené moko amá wá. Babá ndịsị yị́ ené yéme ledre
máa wo née ne.”
24 Sɨmɨ bɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ ga bɨ ore sokó uwúní ledre née ní, zí
mɨmbé'deyé ésịne ro Yakóbo e kí Yiwáni kíngaya.
25 Zí Yésụ ndólo 'yị ené ga gére née úku ledre zíye kídí, “Ówosé bú, ngére
ga bɨ do sogo káṇgá ba ndịsịní ndịsị do 'yị e kí roko'bụ. Zíye ndịsịyé méngị
yée káa zí bɨ iliní yị́ eyé ní.
26 Tí lá ndásé méngị kéyị kenée wá. Togụ́ 'yị gɨ dongaráse ili zíne ídíne
'dá'dá zí lafúne e yá, idí ídí 'yị ịnyị kasa zí lafúne,
27 wo bɨ ili zíne ídíne 'dá'dá ní, idí óto roné káa do owụ́kụlụ́ zí lafúne,
28 cé káa zí bɨ Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí ogụ ené gɨ ro zí 'yị e ịnyị kasa zía wá ní,
yị́ ené gɨ ro ịnyị kasa zí 'yị e, kpá gɨ ro í'bí roné zí umbu gɨ ro yómo tụ́'dụ́
'yị e.”

Mɨkomo mɨ'dụ́tụ e gbre
(Lúrú kpá Máriko 10:46-52, Lúka 18:35-43)

29 Sɨmɨ bɨ Yésụ kí 'yị lódụ́ kacíne e nɨyí go ndéréókpó gɨ sɨmɨ Zérịko ní,
zí tụ́'dụ́ 'yị e lódụ́ wo.
30 Sɨmɨ sịndị́ kadra máa née ní, mɨkomo mɨ'dụ́tụ e gbre mbá ya'dá e,
nɨyí kóo mɨndịsịyé dogbọrụ mɨsɨ'di kenée. Sɨmɨ bɨ uwúní ledre kídí Yésụ
ndịsị ndéré née ne ní, zíye ótrụ́ ledre 'dága kídí, “Ngére, Bulúndu Dawídi,
ídí aka lúrú lerịze.”
31 Zí tụ́'dụ́ 'yị e ụ́cụómo yée kídí ndaní gbúrógbó wá. Tí lá gbúrógbó
tatání nda royé 'dá'dá kídí, “Ngére, Bulúndu Dawídi, ídí aka lúrú lerịze.”
32 Zí Yésụ tóroné ndólo yée, zía ndú'yú yée kídí, “Ílisé máídí méngị zíse
'di?”
33 Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Ngére, ilizé zíyị líkpí komozé.”
34 Zí lerịye méngị Yésụ. Zía óto sịlịne ro komoyé, geré zí komoyé líkpíne,
zíye útúye lódụ́ kací a.

21

Yésụ olú simɨ Yerụsaléma
(Lúrú kpá Máriko 11:1-11, Lúka 19:28-38, Yiwáni 12:12-19)

1 Simɨ bɨ Yésụ kí 'yị lódụ́ kacíne e nderéogụní go gbóo kí Yerụsaléma zíye
óguyé simɨ gara kí ịrịné Betefége do landa bɨ kí kágá ga bɨ olíva doné bɨ
ndịsịní ndólo a Landa Olíva ní, zía kásaókpó 'yị lódụ́ kacíne e gbre 'dá'dá,
2 kídí, "Ndéréókpósé mu simɨ gara íri, ásé ndéré ndíki mbágá dongí kí
owụ́ 'bɨ ené mɨódóótoyé tara mɨsi'di kenée, ídísé líkpí yée gbrengárá óguụ
kíye zíma yáa.
3 Togụ́ ngíti 'yị ayí úku ledre kídí, líkpísé bangá ga gére née gɨ ro 'díya
yá, ídísé úku a zía kídí Ngére ili yée ne. Nɨ geré ótoómo yée zíse."
4 Ledre née mengị roné go té káa zí bɨ kóo ngúru nébị eké ní,
5 Kídí, "Ídísé úku ledre zí nyị 'yị ga bɨ 'bɨ Yerụsaléma ní,
'Lúrúsé aka, Ngére esé nɨ go óguụ zíse.
Nɨ 'yị mɨmbé'de kịdrị́, ndịsị óguụ gbóo do dongí,
nɨ bɨ mɨndịsịné do owụ́ dongí gɨrí née.' "
6 Zí 'yị lódụ́ kacíga ga gére née ndéréye méngị tí ledre bɨ Yésụ uku zíye
ní.
7 Zíye óguyé kí dongí ga gére née zí Yésụ, zí ngíti géyị ónzó bongó eyé e
do dongí ga gére née. Zí Yésụ ékị́ ndịsịné doyé.
8 Zí tụ́'dụ́ 'yị e ízí bongó eyé e do mɨsi'di, zí ngíti géyị 'décị 'bɨ eyé mbílí
tịyị́ e ízí yée do mɨsi'di.
9 Zí tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị ga bɨ utúní zí Yésụ 'dá'dá, nda kí yée ga bɨ gɨ do
kací a ní ndịsịyé mbófo wo kídí,
"Mbófo éyị́ zí Bulúndu Dawídi."
"Úndru idí ídí zí wo bɨ oguụ kí ịrị Ngére Lomo ní."
"Mbófo éyị́ zí Lomo bɨ komo ere ní."
10 Simɨ bɨ Yésụ olụ́ simɨ Yerụsaléma ní, zí bi kịzịné mɨkịzị gɨ zí 'yị e. Zí
'yị e ndịsịyé ndúndu'yú kídí, "'Yị máa bɨ oguụ ba káa náambi?"
11 Zí tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ Yésụ oguní kéye née úkulúgu ledre kídí, "Née Yésụ,
nébị bɨ gɨ simɨ Nazeréta owụ́ gara bɨ simɨ káṇgá bɨ Galiláya ní."

Yésụ lagabayi 'yị e
(Lúrú kpá Máriko 11:15-19, Lúka 19:45-48, Yiwáni 2:13-22)

12 Zí Yésụ ndéré ólụ́ne do ligá 'Dịcị 'bɨ Lomo, zía ógóbáyi 'yị ga bɨ ndịsịní
úgúóyó éyị́ kí yée ga bɨ ndịsịní úgú eyị e ore ní mbá 'dá'ba. Zía ịtrịónzó
tarabíza 'bɨ 'yị óyóló'bó késị́ e kí bi ndịsị 'bɨ 'yị ga bɨ ndịsịní úgúóyó
amámu e ní kpụkpụ́kpụ bi.
13 Zía úku ledre zíye kídí, "Nɨ mɨékéne simɨ mɨéké kúrú Lomo kídí, ''Dịcị
amá nɨ 'dịcị 'bɨ ini zíma,' tí lá óyóló'bósé nda yị esé go káa do 'bi ló'bo 'bɨ
'yị ugu e.' "
14 Gɨ do kací ledre née zí 'yị e óguyé kí 'yị ga bɨ kí komoyé mɨ'dụ́tụné kí
mɨgịgịrị́ e zía 'Dịcị 'bɨ Lomo ore, zía yómo yée.
15 Tí lá simɨ bɨ manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e kí 'yị 'dódo lorụ e lurúní
mɨngburoko ledre ga bɨ Yésụ ndịsị méngị yée kenée née ní, zíye ndịsịyé

21:5 21:5 Zakaríya 9:9 **21:9 21:9** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 118:26 **21:13 21:13** Isáya 56:7 **21:13 21:13** Yeremáya 7:11

kpá úwú do owụ́ e kí ndịsị mbófo wo do ligá 'Dịcị 'bɨ Lomo kídí, “Mbófo éyị zí Bulúndu Dawídi”, zí bi sínyíne royé gbála.
16 Zí mɨngburoko 'yị ga gére née ndú'yú Yésụ kídí, “Úwú ledre bɨ owụ́
ga gére née ndịsịní úku a née goó?”
Yésụ ya zíye ní, “Ɨi, Máúwú go. Sara ólosé esé ledre bɨ ekéní sɨmɨ mɨéké
kúrú Lomo kídí,
“ ‘'Dódo ledre go zí owụ́ e kí sírí owụ́ e
zíye í'bí mbófo éyị zíma ní wá’?”
17 Zí Yésụ ólụ́ógụné gɨ sɨmɨ Yerụsaléma gɨ ore ndéré 'dú'duné sɨmɨ owụ́
gara bɨ Beteníya ní.

Yésụ oto tarané kací ndórí
(Lúrú kpá Máriko 11:12-14,20-24)

18 Akpa kí phịyị sɨmɨ bɨ Yésụ nɨ go ndá'balúgu roné sɨmɨ Yerụsaléma ní,
'bú ufu kóo wo go mɨúfu.
19 Zía lúrúndíki ndórí dogborụ mɨsi'di. Sɨmɨ bɨ olụ́ sị a ní, kémbị mɨáná
a ndaá tí lá dụ́ụ́ mbílía. Zía úku ledre zí kágá née kídí, “Tí bɨ áyí ndịsị 'bɨ
eyị ní, áná lolụ kú wá.” Geré zí ndórí née gágáne.
20 Sɨmɨ bɨ 'yị lódụ́ kacíga lurúní ledre née kenée ní, zí tarayé ịdrịne mbá
mɨịdrị. Zíye úku ledre kídí, “Bɨ káa lárá ledre 'di, kágá ba gagá 'diya gɨ zí
'di?”
21 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Máúku zíse ma'díi, togụ́ ṇgúṇgusé
ledre 'bɨ Lomo go ítísé kangú a wá, útúásásé méngị lá dụ́ụ́ ledre bɨ
máméngị zí ndórí née wá, ásé kpá útúásá úku ledre zí landa ba, ‘Ndéré
mu, útú sɨmɨ mongụ́ iní bɨ 'dáa,’ zía tí méngị roné kenée.
22 Togụ́ ṇgúṇgu tí ledre 'bɨ Lomo go, éyị ga bɨ áyí íni ini zí Lomo gɨ royé
ní, nɨ í'bí a zíyị.”

Mɨngburoko 'yị 'bɨ Yụ́da e ndu'yúní Yésụ
(Lúrú kpá Máriko 11:27-33, Lúka 20:1-8)

23 Zí Yésụ ndá'balúgu roné do ligá 'Dịcị 'bɨ Lomo, sɨmɨ bɨ nɨ ndịsị 'dódo
ledre zí 'yị e ní, zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị e kpá kí ngíti géyị
mɨngburoko Yụ́da e ógụyé zía. Zíye ndú'yú wo kídí, “Ndíki roko'bụ bɨ
ndịsị méngị éyị ga ba kíe ba gɨ 'da? Ambí i'bí roko'bụ máa née zíyị ne?”
24 Yésụ ya zíye ní, 'dá'dá zíma kí úku ledre zíse, “Mááyí aka kpá ndú'yú
sée. Togụ́ úkulúgusé ledre go kací a zíma, mááyí nda fú úku 'dódo ledre
'yị bɨ i'bí roko'bụ zíma ndịsị méngị éyị ga gére kíe ní.
25 Roko'bụ bɨ Yiwáni ndịsị í'bí babatịza kíe zí 'yị e ní ogụ gɨ zí Lomo gɨ
komo ere togụ́ mbú gɨ zí 'yịma'dí e?”
Zíye ódroyé dongaráye kídí, “Togụ́ ukuzé yaá ogụ gɨ komo ere yá, nɨ
ndú'yú zée kídí, ‘Sara ṇguṇguzé nda ledre ené wá gɨ ro 'di?’
26 Tí lá togụ́ ukuzé yaá roko'bụ née ogụ gɨ zí 'yịma'dí e yá, tụ́'dụ́ 'yị ga
ba nɨyí zíngi eyé gɨ zía owoní Yiwáni bú kídí nɨ yị ené nébị.”
27 Nda née ní, zíye úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “Owozé ezé e wá.”
Zía úku ledre zíye kídí, “Bɨ kenée ní, máúku 'dódo amá ledre 'yị bɨ i'bí
roko'bụ zíma ndịsị méngị éyị ga gére née kíe ní wá.”

Muruwayi gɨ ro ngíti o'do kí wotịne e gbre

21:16 21:16 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 8:2

28 Zí Yésụ úku ledre zí mingburoko 'yị ga gére née kídí, “Ili zíse sómụ́
ledre simi muruwayi ba bilámáne. Ngíti o'do ni kóo bo kí wotịne e gbre.
Kadra kịé'do zía úku ledre zí owụ́ndíká kídí, ‘Ndéré aka karaba méngị
moko yáká.’
29 “Owụ́ndíká née ya zí 'bụné ní, ‘Mándéré amá a wá.’ Tí lá nda gi
'dá'ba, zía óyóló'bó sómụ́ ledre ené zía ndéréne.
30 “Zí 'bụa ndéréne úku kpá kémbị́ ledre née zí ngíti wotịne. Zía úkulúgu
ledre zía kídí, ‘Babá mááyí ndéré.’ Abú uku kenée, nderé ené wá.
31 “Gi dongará wotịga ga bi gbre née, ambí mengị ledre kací kúrú 'bụyé
ní ne?”
Zíye úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “Owụ́ndíká mengị ne.”
Zí Yésụ úku ledre zíye kídí, “Ídísé ówo a bilámáne, 'yị 'dó'dụ́ ụsórụ e
kí kará ga bi ndịsịní gámá kací ya'dá e faa ní, togụ́ oyólo'bóní sómụ́ ledre
eyé, niyí óguụ́tụ eyé ye 'be 'bi Lomo gi zíse.
32 Gi zí kéyị́ née, Yiwáni ogụ kóo 'dódo misi'di méngị ledre ga bi Lomo
ili yée ní zíse, ṇgúṇgusé esé ledre ené wá, tí lá 'yị 'dó'dụ́ ụsórụ e kí kará
ga bi ndịsịní gámá kací ya'dá e faa ní, ṇguṇguní nda yị́ eyé ledre ené ye.
Abú lúrúsé yée tí kí méngị ledre ga bi Lomo ili yée ní yá, ílisé esé óyóló'bó
somụ́ ledre esé zíse ṇgúṇgu ledre ené wá.

Muruwayi gi ro 'yị bi otoní wo lúrú bi kací yáká ní
(Lúrú kpá Máriko 12:1-12, Lúka 20:9-19)

33 “Úwúsé aka kpá ngíti muruwayi ba. Ngíti o'do o'do kóo yáká ené zía
'dịyị́ kọ́ọ́ simi a. Zía íci'díkí gara gbaá roa. Zía íci gu káa do ndoko gi
ro do ndịsị lụ́rụ miáná kọ́ọ́ née simi a. Zía yéme bi ndịsị 'dága gi ro zí
'yị 'bá'bá yáká máa née ékị́ ndịsịné doa 'bá'bá éyị́. Zía óto 'yị 'bi moko e
ndịsị méngị moko ore, yóó zía ndéréókpóne do bi gbála.
34 Simi bi sịndị́ kadra 'bi kpịṛékpe miáná kọ́ọ́ ogụ ní, zí mịngị́ yáká kása
'yị kasa ené zí 'yị lúrú bi kací yáká idí ụ́nzụ kọ́ọ́ máa 'bi ené gi ro do ógụ
kíe zíne.
35 “Zí 'yị 'bi moko ga bi yáká íri née 'dí'bi 'yị ga bi mịngị́ yáká kasa yée
née. Zíye ócó ngíti a bisinyíne, zíye úfu ngíti a geré miúfu, zíye óngbo
otayé kí tutú.
36 Zía kpá kása ngíti géyị 'yị 'bi moko ené e rómo gi do yée ga bi 'dá'dá
ní, zíye yáká íri. Zíye méngị yée kpá bisinyíne káa zí yée ga bi 'dá'dá ní.
37 “Odụ a, zía nda kása cụ́ owụ́ 'bi ené zíye yáká íri. Zía úku ledre kídí,
‘Niyí óto úndru wotịne.’
38 “Tí lá simi bi lurúndikiní owụ́ née ní, zíye yéme ledre kídí, ‘Ni ídíne
karanée mịngị́ yáká ba. Óguṣé mu zíze úfu wo 'dá'ba zíze 'dí'bi yáká ba
káa do 'bi ezé.’
39 Gi ore zíye 'dí'bi wo, do lála óyó wo gi yáká gi ore 'dá'ba, zíye úfu wo.
40 “Bi kenée ní, simi bi mịngị́ yáká née ni ndá'baógụ ní, ni méngị kí 'yị
'bi moko ga gére née 'di?”
41 Zíye úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “Ni úfu 'yị 'bi moko ga gére née mbá
'dá'ba, zía 'dí'biógụ mikánda 'yị 'bi moko e gi ro zíne kpá ndíki éyị́ gi yáká
ené née.”
42 Yésụ ya zíye ní, “Ówosé bú kídí miéké kúrú Lomo uku kídí,
“ ‘Tutú bi 'yị ó'bó 'dịcị́ e asiní gi roa ní,
ogụ nda yị́ ené go tutú bi kí ledrené owóowó ní wá.

Ngére mengị ledre née ne zía ídíne kenée.
Née ledre bɨ owó komozé mɨówó ní.’
43 “Máúku zíse ma'díi, bɨlámá bi bɨ 'be 'bɨ Lomo 'dáa ní, Lomo nɨ
'dí'bióyó a gɨ zíse, zía í'bí a zí 'yị ga bɨ nɨyí méngị moko ené do bɨlámá
mɨsi'diné ní.
44 'Yị bɨ nɨ lése utú do tutú née ní, nɨ 'déwe geré mɨ'déwe. 'Yị máa wo
bɨ tutú née nɨ útú doa ní, nɨ kányá geré mɨkányá.”
45 Sɨmɨ bɨ manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e kí Farụsáyo e uwúní ledre ga
bɨ Yésụ ndịsị úku yée sɨmɨ muruwayi kenée ní, zíye ówo a kídí, ndịsị úku
ledre née gɨ royé.
46 Zíye ndịsịyé gámásó'do mɨsi'di gɨ ro 'dí'bi wo, tí lá bi 'dí'bi wo ndaá,
ngịrị tụ́'dụ́ 'yị e mengị yée mɨméngị gɨ zía ambá 'yị e ṇguṇguní yị́ eyé mbá
ledrea kídí nɨ nébị.

22

Ayímbi 'bɨ ófụ́ kára
(Lúrú kpá Lúka 14:15-24)

1 Zí Yésụ kpá úku ngíti ledre zíye sɨmɨ muruwayi kídí,
2 “Ledre gɨ ro 'be 'bɨ Lomo nɨ káa zí mongụ́ ngére bɨ mengị ayímbi 'bɨ
owụ́ 'bɨ ené bɨ ofụ́ kára ní.
3 Zía kása 'yị 'bɨ moko ené e ndéré ndólo 'yị ga bɨ ili zíye ógụyé sɨmɨ
ayímbi ní. Tí lá 'yị ga bɨ ndolo yée ní, asiní yị́ eyé mbá mɨási ogụní eyé e
wá.
4 “Zí ngére née kpá kása ngíti géyị 'yị 'bɨ moko ené e zí 'yị ga bɨ ndolo
yée 'dá'dá ní kídí, ‘Úkusé zíye máúfu tụ́'dụ́ ịtị́ amá e go, éyị́ mɨánu nɨyí go
mbá nzíyiné ogụní mu sɨmɨ ayímbi.’
5 “'Yị ga bɨ ndolo yée née asiní yị́ eyé fú lá mɨási. Ngíti géyị ịnyịní ndéré
eyé yáká, ngíti géyị nderéní yị́ eyé sɨmɨ ngíti géyị moko eyé e.
6 Zí ngíti géyị 'dí'bi 'yị ga bɨ ogụní kí sanda née ócó yée bɨsinyíne, do
úfu yée.
7 “Zí ledre née sínyíne ro ngére née, zía í'bí okó do 'yị ga bɨ mengịní
ledre née, do úfu yée, do óngbó gara eyé mbá 'dá'ba.
8 “Zía nda úku ledre zí 'yị 'bɨ moko ené ga bɨ nda'baogụní née kídí, ‘Káa
zí bɨ sịndị́ kadra ogụ go 'yị ga bɨ mándólo yée ngárá utúasání eyé ógụní
wá ní,
9 ndá'ba ándásé rosé mu do mɨsi'di, tí lá 'yị ga bɨ ndíkisé yée go ní, ídísé
ndólo yée idíní ógụ.’
10 Nda gɨ ore zí 'yị 'bɨ moko ga gére née ólụ́ógụyé do mɨsi'di íri zíye
ndólo tí lá 'yị ga bɨ ndikiní yée go ní, bɨlámáye kí bɨsinyíye mbá, zí bi
ndịsị ídíne mbá kí 'yị e.
11 “Tí lá sɨmɨ bɨ ngére ịnyị ndéré kí í'bí mandá zí ṇgu ené e ní, zía ónzó
komoné ro ngíti 'yị dongará ṇgu ga gére née bongó 'bɨ ayímbi ndaá roa
wá.
12 Zí ngére née úku ledre zía kídí, ‘Ezegámá ólụ́ yáa káa be 'di, ngárá
bongó 'bɨ ayímbi ndaá royị́ wá ní.’ Ledre ndaá kóo tara o'do née wá.

21:42 21:42 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 118:22,23

13 “Zí ngére úku ledre zí 'yị moko ené e kídí, ‘Ódósé sịlị o'do née kí
sịndịa, zíse ụcụógụ wo sịmị mụtụlụrụ sága 'dáa, kí'dí bị karanée 'yị e
nịyí ndịsị íni ini kí náná do soyé ní.’
14 “Tụ́'dụ́ 'yị e nịyí mịndóloyé, tí lá mịgéléye nịyí cúku'dée.”

Ledre gị ro í'bí ụsórụ
(Lúrú kpá Máriko 12:13-17, Lúka 20:20-26)

15 Zí Farụsáyo e yéme ledre gị ro 'dí'bi Yésụ togụ́ uku luyú ledre go ní.
16 Zíye kása ngíti géyị 'yị lódụ́ kacíye kpá kí ngíti géyị 'yị ga bị 'bị Eróde
ní zí Yésụ. Sịmị bị ogụní íri ní, zíye ndólo wo kídí, “'Yị 'dódo ledre, owozé
go kídí, 'yị e otoní úndruyị́ go kíngaya gị zía ndịsị 'dódo zíye dụ́ụ́ ma'díi
ledre bị Lomo ili zíye méngị a ní. Ífi eyị́ sịmị 'yị e wá. 'Yịma'dí e nịyí zíyị
mbá kí ledreyé owóowó.
17 Í'bí aka somụ́ ledre zíze. Kací komoyị́ ní, nị mịútúásáne zíze í'bí ụsórụ
zí Káyísara* togụ́ ndazé í'bí a wá?”
18 Tí lá Yésụ owo mani eyé née bú. Zía úku ledre zíye kídí, “Sée ga bị
ndịsịsé lóndo rosé kídí ásé bịlámáse ní, éyị́ bị ógụsé úzu máa gị roa ní
'di?
19 'Dódosé aka késị́ bị ndịsịsé lengbe í'bí a káa do ụsórụ ona ní zíma
lúrú a.” Zíye í'bíógụ a zía.
20 Zía ndú'yú yée kídí, “Bị sịmị késị́ máa ba lịlị ambi? Sara bị roa ba ịrị
ambi?”
21 Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Née lịlị Káyísara.”

Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Éyị́ bị 'bị Káyísara ní ídísé í'bí a zí
Káyísara. Wo bị 'bị Lomo ní, ídísé í'bí a zí Lomo.”
22 Sịmị bị uwúní ledre née kenée ní, zí tarayé ịdrịne mbá mịịdrị. Zíye
ịnyịyé gị cigí Yésụ gị ore ókpóye.

Úrú gị sịmị umbu
(Lúrú kpá Máriko 12:18-27, Lúka 20:27-40)

23 Kpá sịmị kémbị́ kadra née ní, zí Saduḳáyo e bị ngárá ṇguṇguní 'bị
eyé ledre úrú gị sịmị umbu wá ní, óguyé zí Yésụ zíye ndólo wo kídí,
24 “'Yị 'dódo ledre, Mụ́sa ekéomo kóo zíze sịmị lorụ kídí, togụ́ 'yị ofụ́
kára ndikiní owụ́ kéne wá, zía úyuné yá, lúndu a idí 'dí'bi kára umbu née
zíye ndíki owụ́ kéne zía.
25 Lúrú aka, 'yị e nịyí kóo bo dongaráze ona ịnyị doa gbre mbá lúndu e.
Zí ndíká eyé 'dí'bi kára, ndikiní owụ́ kéne wá, zía úyuómo kára máa née
zí lúndua bị gị do kací a ní 'dí'bi kára máa née.
26 Zía kpá úyuné, zí ota lúnduyé 'dí'bi a, zía kpá úyuné. Zía ndéréne
kenée óguné gị ro ambáodụ́ye.
27 Odụ a, zí kára née úyuné.
28 Bị kenée ní, sịmị bị karanée 'yị e nịyí úrú gị sịmị umbu ní, kára máa
née nị nda ídí go me'be ambi. Bị kóo nị go me'beyé mbá ní?”
29 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Sómụ́ lúyúsé ledre go gị zía ówosé
esé mịéké kúrú Lomo, togụ́ mbú roko'bụ 'bị Lomo wá.

---

* **22:17 22:17** Káyísara: Káyísara ini ledre gị sịmịa kídí mongụ́ ngére 'bị Róma. Nị mongụ́ ngére do ngíti géyị lafúne ngére e ga bị 'bị ngíti géyị káṇgá e káa zí Yụdáya kí Galiláya.

30 Sɨmɨ bɨ Lomo nɨ úru 'yị e gɨ sɨmɨ umbu ní, ngíti éyị bɨ zía ídíne kídí ófụ́
ro'yị togụ́ mbú ndéré do o'do ní ndaá. 'Yị e nɨyí ídí dụ́ụ́ káa zí maláyika e
komo ere ní.
31 Gɨ ro ledre úrú gɨ sɨmɨ umbu ní, ólosé esé ledre bɨ Lomo uku zíse sɨmɨ
mɨéké kúrúne ní wá.
32 Uku kídí, 'Mááyí Lomo bɨ ndịsị lúrú kací Abarayáma, kí Isáka nda kí
Yakóbo e ní.' Ndaá 'bɨ ené Lomo 'bɨ umbu e wá, nɨ yị ené Lomo 'bɨ 'yị ga
bɨ trịdrị ní."
33 Sɨmɨ bɨ tụ́'dụ́ 'yị e uwúní ledre bɨ Yésụ uku kenée ní, zí tarayé ịdrịne
mbá mɨịdrị gɨ zí mɨ'dódo ledre ené.

Lorụ bɨ kí ledrené owóowó ní
(Lúrú kpá Máriko 12:28-34, Lúka 10:25-28)

34 Sɨmɨ bɨ Yésụ romo komo Sadụkáyo e go ní, zí Farụsáyo ndíkíye ndómo
tarayé.
35 Zí ngúruyé bɨ owo ledre gɨ ro lorụ go bɨlámáne ní ịnyịné úzu Yésụ kí
ndu'yú kídí,
36 "'Yị 'dódo ledre, lorụ be 'di nɨ ne kí ledrené owóowó?"
37 Yésụ ya zía ní, " 'Ídí óto 'bú Ngére bɨ Lomo eyị ní kí mɨmbé'deyị kịé'do,
kí lomo royị mbá, kpá kí sómụ́ ledre eyị mbá.'
38 Née mɨzefị lorụ bɨ kí ledrené owóowó ní.
39 Gbre a 'bɨ ené nda wo ba, 'Ídí óto 'bú lafúyị e káa zí bɨ óto 'búyị kí
royị ní.'
40 Lorụ ga bɨ Mụ́sa eké yée kí yée ga bɨ ngíti géyị nébị e ekéní yée ní,
odóní royé mbá ro lorụ ga bɨ gbre née."

Kírésịto nɨ owụ́ 'bɨ ambi?
(Lúrú kpá Máriko 12:35-37, Lúka 20:41-44)

41 Sɨmɨ bɨ Farụsáyo ga gére née nɨyí aka fú cigí Yésụ ore ní, zía ndú'yú
yée kídí,
42 "Ndísịsé sómụ́ a ní, Kírésịto nɨ náambi? Nɨ mbị́ owụ́ 'bɨ ambi?"
Zíye úkulúgu ledre zía kídí, "Nɨ owụ́ 'bɨ ngére Dawídi."
43 Yésụ ya zíye ní, "Sara togụ́ kenée ní, 'Dówụ́ Lomo uku nda kóo ledre
zí Dawídi ndólo Kírésịto Ngére ené gɨ ro 'di? Dawídi ma'dáa uku kóo kídí,
44 " 'Lomo uku ledre zí Ngére amá kídí,
"Ndísị do sílịma 'bɨ anú ona,
gị sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ mááyí
óto ezeokóyị e mbá sị́ sịndị́yị ní." '
45 Togụ́ Dawídi ndolo nda wo go Ngére ní, sara nɨ nda ídí owụ́ 'bɨ ené
lárá a káa be 'di?"
46 'Yị bɨ zía útúásáne úkulúgu ledre kací ndu'yú bɨ Yésụ ndu'yú née ndaá.
Tónóne sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ kóo née 'yị bɨ zía tóroógụné ndú'yú wo kí ngíti
ndu'yú ní ndaá.

23

Yésụ enzị komo 'yị ené e
(Lúrú kpá Máriko 12:38-40, Lúka 11:37-52, 20:45-47)

1 Nda gɨ ore zí Yésụ ódroné zí tụ́'dụ́ 'yị e kí 'yị lódụ́ kacíne e kídí,

---

22:32 22:32 Ólụ́ógụ 3:6 **22:37 22:37** Gbre lorụ 6:5 **22:39 22:39** Lévị 19:18 **22:44 22:44** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 110:1

2 “'Yị 'dódo lorụ e kí Farụsáyo e otoní nda royé go kídí, yée nìyí ye 'yị
'dódoyéme lorụ 'bì Mụ́sa.
3 Bì kenée ní, ídísé úwú ledre eyé zíse ndịsịsé méngị éyị́ ga bì nìyí úku
yée zíse ní. Tí lá ndásé 'dí'bi mìméngị ledre eyé wá gì zía ledre ga bì
ndịsịní 'dódo yée ní mengịní eyé wá.
4 Otoní tụ́'dụ́ lorụ owóowó do 'yị e gì ro zíye ndịsịyé méngị yée, tí lá yée
kí royé utúasání eyé kpá méngị lorụ máa ga gére née wá.
5 “Ndịsịní méngị ledre eyé e gì ro do lúrú a. Ekéotoní gba mìéké kúrú
Lomo ro saná zíye ódóóto a mụ́ụ́ sìmì komoyé, ngíti géyị ro kágá sị́lị́ye.
Zíye íngí kelele e ndríí tara bongó eyé e.
6 Sìmì ayímbi iliní ndịsị 'duo do mìngburoko bi ndịsị e kí bi ndịsị ga bì
otoní yée 'dá'dá sìmì 'Dịcị́ Kótrụro e ní.
7 “Sìmì bì nìyí sìmì sụ́ụ́ ní, iliní zí 'yị e ndịsị óto úndruyé sìmì bì nìyí í'bí
mandá zíye ní kpá kí ndịsị ndólo yée ‘'Yị 'dódo ledre e.’
8 “Tí lá ndásé óto rosé zí 'yị e ndịsị ndólo sée ‘'Yị 'dódo ledre e,’ wá, gì
zía mongụ́ 'yị esé nì dụ́ụ́ kị́é'do. Ásé mbá lúndu e kí lémị e.
9 Ndásé kpá ndólo 'yị do sogo káṇgá ona ‘'bụsé’ wá, gì zía 'Bụsé nì dụ́ụ́
kị́é'do wo bì komo ere ní.
10 Ndásé ótoómo rosé zí 'yị e ndólo sée ‘mongụ́ 'yị,’ wá, gì zía mongụ́
'yị esé nì kị́é'do, máa Kírésịto.
11 Mongụ́ 'yị bì dongaráse ní, nì idí 'yị ịnyị kasa zí lafúne.
12 'Yị bì ndịsị óto roné zí lafúne 'dá'dá ní, nì ídí 'dá'ba, 'yị máa wo bì
ndịsị óto roné 'dá'ba ní, nì ídíne zí lafúne e 'dá'dá.
13-14 “Sée 'yị 'dódo lorụ e, kí Farụsáyo e, ndịsịsé lóndo rosé gbékpịne.
Lomo nì í'bí 'do'dó rosé karanée. 'Dụ́tụsé mbotụ ólụ́ 'be 'bì Lomo komo
ere go gì zí 'yị e. Kụ́rụ'bụsé, útúásásé kpá ólụ́ íri wá togụ́ mbú ótoómo bi
zí 'yị máa yée ga bì ayíní ólụ́ íri ní wá.
15 “Sée 'yị 'dódo lorụ e, kí Farụsáyo e, ndịsịsé lóndo rosé gbékpịne.
Lomo nì í'bí 'do'dó rosé. Ndịsịsé gámá do sogo káṇgá kí mìkavu mbá
gámásó'do 'yị bì nì ṇgúṇgu ledre esé ní, sìmì bì ówosé kémbị́ 'yị máa go
ní, zíse ndịsịsé 'dódo ledre bì nì ési wo ku pho'dụ rómo gì do wo bì 'dá'dá
ní gì ro zía ídíne káa zí se.
16 “Ásé go sìmì 'do'dó. Sée 'yị 'dó'do ledre zí 'yị e ngárá komosé ndaá
ní. 'Dódosé ledre zí 'yị e kídí, ‘Togụ́ 'yị lobụ́ 'Dịcị́ 'bì Lomo yá, ndaá 'bì
ené luyú wá. Tí lá togụ́ 'yị lobụ́ dábu bì 'Dịcị́ 'bì Lomo ní, née lúyú ledre.’
17 Ówosé ledre wá gì zí 'di. Éyị́ bì kí ledrené owóowó ní nì 'di? Dábu
togụ́ mbú 'Dịcị́ 'bì Lomo bì oto dábu ne zía ídíne luyú ndaá roa wá ní?
18 'Dódosé kpá ledre zí 'yị e kídí, ‘Togụ́ 'yị lobụ́ mbayi bì ndịsịní 'dáná
éyị́ zí Lomo doa ní yá, ledre ndaá sìmì a wá. Tí lá togụ́ 'yị lobụ́ éyị́ bì i'bíní
wo zí Lomo ní, née lúyú ledre.’
19 Ówosé ledre wá gì zí 'di. Éyị́ bì kí ledrené owóowó ní nì 'di? Éyị́ bì
i'bíní zí Lomo ní togụ́ mbú mbayi bì ndịsịní 'dáná éyị́ zí Lomo doa ní, bì
oto éyị́ née ne zía ídíne luyú ndaá roa wá ní.
20 'Yị bì lobụ́ mbayi 'bì Lomo ní, lobụ́ go za éyị́ ga bì sị́ mbayi ore ní mbá.
21 Kpá kenée 'yị bì lobụ́ 'Dịcị́ 'bì Lomo go ní, lobụ́ née go Lomo bì mịngị́
'dịcị́ máa née ní.
22 'Yị bì lobụ́ ere go ní, lobụ́ née go kị́tị ngére 'bì Lomo kpá kí kụ́rụ'bụ
Lomo ma'dáa.

23 “Sée 'yị 'dódo lorụ e, kí Farụsáyo e, ndịsịsé lóndo rosé gbékpịne.
Lomo nɨ 'dó'do sée bɨsinyíne. Ndịsịsé tí 'dí'bi zaá éyị ga bɨ gɨ yáká esé e
ní í'bí yée zí Lomo káa do mɨkawu. Tí lá méngịsé esé mbigí ledre bɨ kóo
ásé méngị a káa zí méngị bɨlámá ledre zí 'yị e, lúrúndúwú 'yị e, méngị
ma'díi ledre e ní wá. Née kóo éyị ga bɨ ásé ndịsị méngị yée ndro kí yée
ga bɨ ndịsịsé méngị yée née.
24 Sée 'yị 'dódo ledre ga bɨ ngárá komosé ndaá ba, ndịsịsé ịkpịóyó owụ́
ṇgoṇgó bɨ cúku'dée do iní bɨ ílisé éwé a ní 'dá'ba, tí lá ịkpịóyósé esé mongụ́
mɨsosókó bɨ sɨmɨ iní née wá, zíse éwé a sɨmɨsé.
25 “Sée 'yị 'dódo lorụ e, kí Farụsáyo e, ndịsịsé lóndo rosé gbékpịne.
Lomo nɨ 'dó'do sée bɨsinyíne. Ndịsịsé lúgu lá dụụ́ ro kó'do kí éyị ga bɨ
ndịsịsé ánu éyị sɨmɨyé ní, tí lá zíse ótoómo sɨmɨyé ngurongbo kí ịndrị bɨ
mongụ́ mɨmbé'de kí mongụ́ 'bú éyị ní.
26 Sée Farụsáyo bɨ ngárá komosé ndaá ní, ídísé lúgu sɨmɨ kó'do kí éyị ga
bɨ ndịsịsé ánu éyị sɨmɨyé ní kí. Gɨ ore, royé bɨ 'dí sága ní nɨ kpá árá ené
zíye ídíye drá.
27 “Sée 'yị 'dódo lorụ e, kí Farụsáyo e, ndịsịsé lóndo rosé gbékpịne.
Lomo nɨ 'dó'do sée bɨsinyíne. Ásé cé káa zí bi bɨ o'bóní wo bɨlámáne
kí lámá roné gɨ 'dí sága, tí lá sɨmɨ a íri yị ené lá dụụ́ cóngó kí bɨsinyí alá
éyị e ní.
28 Ásé cé kenée gɨ 'dí sága. Do komo 'yị e, ásé 'yị méngị bɨlámá ledre e,
tí lá 'dí sɨmɨsé, mɨmbé'desé kí mɨméngị ledre esé emení eyé e ngụ́.
29 “Sée 'yị 'dódo lorụ e, kí Farụsáyo e, ndịsịsé lóndo rosé gbékpịne.
Lomo nɨ 'dó'do sée bɨsinyíne. Ndịsịsé ó'bó bi zí nébị e zíse ndịsịsé kpá
kí kụ́rịri yéme ro bi zí mbigí 'yị ga bɨ ndịsịní méngị ledre 'bɨ Lomo ní.
30 Zíse ndịsịsé úku ledre kídí, ‘Togụ́ ásé kóo bo sɨmɨ sịndị kadra bɨ kóo
'bɨ bulúndusé e ní yá, káa bɨ útúásásé esé kóo ṇgúṇgu a zíse kótrụ rosé
kéye léfe sáma nébị e wá.’
31 Bɨ kenée ní, úkusé go cụ́ kí tarasé kídí ásé bulúndu 'yị ga bɨ kóo ufuní
nébị ga bɨ kóo née.
32 Káa zí bɨ go kenée ní, 'dí'bisé mɨméngị ledre 'bɨ bulúndusé ga gére
née mu ndéré kíe 'dá'dá.
33 “Ásé káa zí kámá okó ní. Ndịsịsé ụ́lụ́ bɨsinyí ledre bɨ káa zí súrú kámá
ní. Ásé ómo gɨ sɨmɨ pho'dụ bɨ Lomo nɨ ụ́cụ sée sɨmɨ a ní lárá a káa be 'di?
34 Bɨ kenée ní, Mááyí kása nébị e kí 'yị 'bɨ komokenzị e kí 'yị 'dódo
ledre e zíse. Tí lá ásé úfu ngíti géyị, zíse phéphéónzó ngíti géyị do
mɨngbúngbu kágá, zíse ndịsịsé kí ócó ngíti géyị sɨmɨ 'Dịcị́ Kótrụro e, kpá
kí ógó lící ngíti géyị gɨ sɨmɨ ngíti gara sɨmɨ ngíti a.
35 Gɨ zí kéyị née ní, Lomo nɨ í'bí 'do'dó rosé gɨ ro bɨlámá 'yị ené ga bɨ
úfusé yée ní, tónóne gɨ ro Ábele ndéréógụné gị ro Zakaríya wotị Berekíya,
bɨ kóo úfusé wo za cụ́ dongará 'Dịcị́ 'bɨ Lomo kí mbayi bɨ ndịsịní 'dáná éyị
sị a zí Lomo ní.
36 Máúku zíse ma'díi, Lomo nɨ í'bí 'do'dó 'bɨ bɨsinyí ledre ga gére née
dosé sée 'yị máa ga bɨ sɨmɨ sịndị kadra bɨ cakaba ba.”

Yésụ ini ini gɨ ro 'yị ga bɨ 'bɨ Yerụsaléma ní
(Lúrú kpá Lúka 13:34,35)

37 “Sée 'yị 'bɨ Yerụsaléma, úfusé kóo nébị e, zíse kpá óngbóónzó ngíti géyị 'yịmɨkása ga bɨ kóo Lomo kasaogụ yée zíse ní kɨ́ tutú. Máíli kóo tɨ́ gɨ ro kótrụ owụ́ 'bɨ esé e káa zɨ́ mbágá ngono bɨ kotrụ owụ́ 'bɨ ené trị́é sị́ fúndúne ní, tɨ́ lá ílisé esé kenée wá.
38 Bɨ kenée ní, 'Dịcị́ esé 'bɨ Lomo nɨ go ógụ ídí tobó.
39 Máúku ba go wo zíse, tónóne cakaba ndéréne 'dá'dá, útúásásé aka lolụ lúrú máa wá 'búó togụ́ ásé úku ledre kɨ́ tarasé kí kídí, ‘Úndru idí ídí zɨ́ wo bɨ ogụ kɨ́ ịrị Ngére Lomo ní.’ ”

24

'Yị e ndaní lóndo sée wá
(Lúrú kpá Máriko 13:1,2, Lúka 21:5,6)

1 Sɨmɨ bɨ Yésụ olụ́ogụ gɨ sɨmɨ 'Dịcị́ 'bɨ Lomo gɨ ore nɨ nda go ndéréókpó ní, zɨ́ 'yị lódụ́ kacíga ndịsị úku ledre toso mɨó'bó 'dịcị́ ga bɨ ore ní zía.
2 Zía úkulúgu ledre zɨ́ye kídí, “Lúrúsé 'dịcị́ ga gére née go? Máúku zíse ma'díi, tutú bɨ kị́é'do karanée nɨ ídíáká do lafúne ní ndaá, nɨyí ndụ́rụónzó yée za mbá bi.”
3 Sɨmɨ bɨ Yésụ nɨ mɨndịsịné ngúcuné do Landa Olíva ní, zɨ́ 'yị lódụ́ kacíga ógụyé zía. Zɨ́ye ndú'yú wo kídí, “Ledre máa née nɨ méngị roné kɨ́ be 'di? Sara éyị́ bɨ nɨ 'dódo mɨndá'baógụyị́ kɨ́ odụ do sogo káṇgá ba ní ní 'di?”
4 Zɨ́ Yésụ úkulúgu ledre zɨ́ye kídí, “Komosé idí ídí rosé, ngíti géyị 'yị e ndaní lóndo sée wá.
5 Tụ́'dụ́ 'yị e nɨyí ógụ úku ledre kídí mákása yée máa, ngíti géyị nɨyí úku 'bɨ eyé kídí, ‘Mááyí Kírésịto,’ bɨ kenée ní, nɨyí lóndo tụ́'dụ́ 'yị e.
6 Ásé úwú gboṛụ okó e, kɨ́ ledre okó máa yée ga bɨ nɨyí ndịsị méngị royé do ngíti géyị bi e ní, ndásé sị́kpị mɨmbé'desé 'dága wá. Ledre ga gére née nɨyí méngị royé kenée kí, tɨ́ lá née ndaá 'bɨ ené aka odụ do sogo káṇgá ba wá.
7 Ngíti géyị 'yị e gɨ sɨmɨ ngíti káṇgá nɨyí ịnyị ndéré útú kɨ́ okó do ngíti káṇgá. Ngíti mịngị́ káṇgá nɨ kása 'yị ené e ndéré útú kɨ́ okó do ezené bɨ 'bɨ ngíti káṇgá kpị́ ní. Bizóró 'bɨ 'bú nɨ útú do 'yị e mbá, zɨ́ mɨkị́'dị káṇgá ídíne do bi e mɨngúngúcua bɨsinyíne.
8 Ga gére née aka yị́ ené lá dosị́ nduwú.
9 “Ngíti géyị 'yị e nɨyí 'dí'bi sée í'bí sée zɨ́ mɨngburoko mịngị́ káṇgá e zíye 'dó'do sée, do kɨ́ úfu ngíti géyị 'yị e gɨ dongaráse. Tụ́'dụ́ 'yị e mbá nɨyí ságó sée gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledremá ní.
10 Gɨ zɨ́ ngịrị, tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị e nɨyí ási gɨ romá, zɨ́ye óyóló'bó royé ságó lafúye zɨ́ye kpá ndịsịyé í'bí lafúye e zɨ́ ezeokóye.
11 Nda kpá lá dụ́ụ́ wo née wá, tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị ṛanga e nɨyí ógụ kídí yée nɨyí kpá nébị e zɨ́ye lóndo tụ́'dụ́ 'yị e.
12 Gɨ zɨ́ tụ́'dụ́ bɨsinyí ledre ga bɨ nɨyí méngị royé kenée ní, zɨ́ tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị e ótoómo kɨ́ óto 'bú lafúye.
13 Tɨ́ lá 'yị bɨ nɨ ódó mɨmbé'dené zía tóroné ngbúó oyó sogoné zɨ́ma mbá wá ní, sɨmɨ odụ sịndị́ kadra, nɨ ídí kɨ́ trịdrị bɨ za fí ní.
14 Bɨlámá ledre bɨ gɨ ro 'be 'bɨ Lomo ní, nɨyí aka úku 'dódo a zɨ́ 'yị e za mbá kí, odụ do sogo káṇgá ba nɨ nda fú ógụ.

23:39 23:39 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 118:26

15 “Née ní simi bi lúrúndíkisé ‘mongụ́ éyị́ bisinyí go kí tóro do bi 'bi
Lomo’ cé káa bi kóo nébị́ Dániyele uku ledreyé ní, 'yị bi ni ólo ledre ba
ní, idí ówoyéme ini ledre gi simi a bilámáne.
16 Simi bi ledre máa ga gére née niyí go méngị royé ní, 'yị ga bi niyí simi
Yụdáya ní, idíní ngásá komo landa e.
17 'Yị bi ledre née ni ndíki wo do 'dịcị́ ní, ndaá ndítíógụ ólụ́ 'dịcị́ 'dí'bi
éyị́ e kí wá.
18 'Yị máa wo bi ledre née ndiki wo yáká ní, ndaá ndá'ba 'be gi ro 'dí'bi
bongó ené kí wá.
19 Ni ídí bisinyí sịndị́ kadra zí kará ga bi kí simiyé kpá kí kará máa yée
ga bi owụ́ niyí ndịsị ụ́lụ umba kó'dụ́ye ní.
20 Ídísé íni ini zí Lomo, bisinyí ledre née ndaá méngị roné simi sịndị́
kadra 'bi drụ́ togụ́ mbú simi Sị́lị́ 'bi 'Dówụ́ro wá.
21 'Do'dó née ni rómo yée ga bi kóo mengịní royé kú gi simi sịndị́ kadra
bi kóo Lomo otoogụ káṇgá ba simi a ní. Toso bisinyí ledre née mengị andá
lolụ roné kenée pị́ṛị́wá.
22 Togụ́ Lomo nda kóo 'dósoógụ sịndị́ kadra 'bi 'do'dó née zía ídíne
gbú'du wá, káa bi 'yị ómo ndaá. Tí lá gi ro ledre 'yị ené ga bi gelé yée ní,
zía 'dósoógụ sịndị́ kadra née gbú'du.
23 “Simi sịndị́ kadra 'bi bisinyí ledre máa née ní, togụ́ 'yị ogụ úku ledre
zíse kídí, ‘Kírésịto ni go ba,’ togụ́ mbú kídí ‘Ni go bi 'dáa’ yá, ndásé
ṇgúṇgu a wá.
24 Gi zía tụ́'dụ́ 'yị ṛanga e niyí ógụ zíye ndịsị úku ledre ya yée niyí
Kírésịto, ngíti géyị ya yée niyí nébị e. Zíye ndịsịyé méngị mingburoko
ledre ga bi kí roko'bụyé ní gi ro lóndo kpá za cụ́ migélé 'yị ga bi 'bi Lomo
ní togụ́ misi'di ni bo zíye ní.
25 Ledre ga bi máénzị komosé kíe née ní, ndaá lịgị sée wá.
26 “Togụ́ 'yị uku ledre zíse ya, ‘Kírésịto ni simi súwú 'dáa yá,’ ndásé
ndéré íri wá. Togụ́ uku mbú ya ‘Kírésịto ni 'dịcị́ ona yá, ndásé ṇgúṇgu a
wá.’
27 Gi zía míndá'baógụ Owụ́ 'bi 'Yịma'dí, ni ídí káa zí nzagba bi 'bile'be,
zí pho'dụ a óṇgóne kú gi gbére gị gólụ ní. 'Yị e niyí lúrú a mbá kí komoyé.
28 Bi bi umbu eyị́ ni doa ní, lugúnu e niyí yóko royé ore.
29 “Geré gi do kací 'do'dó ga gére ní,
“ ‘zí kadra ịlíne mbụ́ụ́,
éfé oṇgó kpá wá,
zí kele e ndịsị ṛéṛeyé gi 'dága girí,
née ní zí éyị́ ga bi komo ere ní mbá ndịsị kịzịyé.’
30 “Simi sịndị́ kadra máa née ní, éyị́ bi ni 'dódo miógụ Owụ́ 'bi 'Yịma'dí
ní ni 'dódo roné komo ere, zí 'yịma'dí e do sogo káṇgá útúye mbá ndịsị
íni ini. Niyí lurúndikiní Owụ́ 'bi 'Yịma'dí kí ógụ gi komo ere kpụrụ́ gi simi
bụ́ṛụṇgụ́ kí cóngó roné kpá kí mongụ́ roko'bụné.
31 Ni kása maláyika e ené e ndéréye kí ímí dịbịlị e do bi e za mbá gi ro
zíye 'dó'dụ́yóko 'yị ené ga bi gelé yée go zíne ní gi do sogo káṇgá mbá.
32 “Ídísé lúrútóko lịlị ledre gi ro kágá e. Simi bi mbílí kágá tonó go
ụ́'bụlúgu roné ní, kídí ndumu ni go gbóo.

24:15 24:15 Dániyele 9:27, 11:31, 12:11 **24:29 24:29** Isáya 13:10, 34:4

33 Kpá kenée, sɨmɨ bɨ lúrúsé éyḭ ga gére née nɨyí go kí méngḭ royé kenée
ní, ídísé ówo a kídí, sḭndḭ kadra bɨ Owṵ́ 'bɨ 'Yḭma'dí nɨ ndá'baógṵ sɨmɨ a
ní nɨ go gbóo.
34 Máúku zíse ma'díi, ledre née nɨ méngḭ roné 'dá'dá kí gɨ zí 'yḭ ga bɨ
cakaba ba kí úyuónzó royé.
35 Do sogo káṇgá kí ere nɨyí ṵ́kṵ́ mbá, tí lá ledre amá ṵkṵ́ ené wá.”

Sḭlḭ́ kí sḭndḭ kadra ledre 'yḭ ówo a ndaá
(Lúrú kpá Máriko 13:32-37, Lúka 17:26-30,34-36)

36 “'Yḭ bɨ owo sḭndḭ kadra kí sḭ́lḭ́ bɨ ledre ga gére née nɨyí méngḭ royé
sɨmɨ a ní ndaá. Gba maláyika ga bɨ komo ere kí Owṵ́ 'bɨ 'Yḭma'dí ní owoní
wá. Tí lá Babá owo dṵṵ́ ne.
37 Sɨmɨ bɨ Owṵ́ 'bɨ 'Yḭma'dí nɨ ndá'baógṵ ní, ledre nɨyí ídí cé káa zí bɨ
kóo sɨmɨ sḭndḭ kadra bɨ kóo 'bɨ Nówa ní.
38 Gɨ zía, 'dá'dá gɨ zí mongṵ́ iní bɨ kóo e'dḭ zía úcuné do sogo káṇgá ba za
mbá ní, 'yḭ e otoní yḭ́ eyé kóo komoyé lá dṵṵ́ gɨ ro ánu éyḭ e kí éwé éyḭ e,
ngíti géyḭ kí ófṵ́ royé ndéréne kenée gḭ sɨmɨ sḭndḭ kadra bɨ zí Nówa ólṵ́ye
sɨmɨ kuṛúngba ní.
39 'Yḭ e oweni eyé kóo éyḭ bɨ nɨ ógṵ méngḭ roné ní wá, zaá gḭ sɨmɨ bɨ
mongṵ́ iní e'dḭ zía úcuné do sogo káṇgá ba zía úfuónzó 'yḭ e za mbá ní.
Mɨndá'baógṵ Owṵ́ 'bɨ 'Yḭma'dí nɨ lḭ́yḭ 'yḭ e gú kenée.
40 Ma'díi, kadra bɨ mááyí ndá'baógṵ ní, togṵ́ 'yḭ e gbre nɨyí méngḭ moko
yáká yá, mááyí yomo wo bɨ kḭ́é'do ṇguṇgu ledre amá go ní zíma ótoómo
wo bɨ ṇguṇgu ledre amá wá ní.
41 Kpá kenée, togṵ́ kará e nɨyí gbre do bi ṵ́sṵ éyḭ, mááyí yomo wo bɨ
kḭ́é'do ṇguṇgu ledre amá go ní zíma ótoómo wo bɨ ṇguṇgu ledre amá wá
ní.
42 “Bɨ kenée ní, ídísé ídí kí komosé rosé, gɨ zía bɨ ngárá ówosé kadra bɨ
Ngére esé nɨ ndá'baógṵ sɨmɨa ní wá ní.
43 Ówosé bú kídí, togṵ́ kóo mḭ́ngḭ́ 'be owo sḭndḭ kadra bɨ 'yḭ ugu nɨ ógṵ
úgu éyḭ ené sɨmɨ a bú ní, káa bɨ nɨ óndóráyi bi ndre, otoomo 'yḭ ugu zía
úgu éyḭ ené e wá.
44 Bɨ kenée ní, ledre ndaá lḭ́gḭ sée wá, gɨ zía mɨndá'baógṵ Owṵ́ 'bɨ
'Yḭma'dí nɨ lḭ́yḭ sée mɨlḭ́yḭ. Ówosé sḭndḭ kadra a wá.
45 “'Yḭ 'bɨ moko bɨ mɨméngḭ ledre ené nɨ mɨútúásáne nɨ kpá 'yḭ
komokenzḭ ní nɨ wo be 'di, wo bɨ mongṵ́ 'yḭ ené oto wo lúrú bi kací lafúga
'yḭ 'bɨ moko e, zía ndḭ́sḭné í'bí éyḭ mɨánu eyé e zíye sɨmɨ sḭndḭ kadra bɨ
mɨútúásáne ní?
46 Nɨ ídí bɨlámáne zí 'yḭ moko née togṵ́ mongṵ́ 'yḭ ené ogṵ ndiki wo tí fú
kí lúrú bi kací lafúne kenée ní.
47 Máúku zíse ma'díi, mḭ́ngḭ́ 'be née nɨ óto 'yḭ moko née zía ídíne 'yḭ lúrú
bi kací yḭ́ ené ga bɨ 'be ore ní mbá.
48 Tí lá idí kóo 'yḭ 'bɨ moko née nɨ bɨsinyí 'yḭ zía sómṵ́ ledre kídí, ‘Mongṵ́
'yḭ ené nderé go gbála nda'baogṵ ené 'diya wá,’
49 zía ndḭ́sḭné kí ócó lafúne ga gére née bɨsinyíne kpá kí ánu éyḭ kí éwé
le'yḭ́ kí 'yḭ kóyó e.
50 Mongṵ́ 'yḭ née nɨ ndá'baógṵ sɨmɨ sḭ́lḭ́ kí sḭndḭ kadra bɨ 'yḭ 'bɨ moko née
owo wá ní.

51 Nɨ 'dó'do 'yị 'bɨ moko née bɨsinyíne, zía ónzó wo dongará 'yị ga bɨ ndịsịní lóndo royé kídí yée nɨyí bɨlámá 'yị e ní kí'dí bɨ ini nɨ gú ídí kí náná do so 'yị gɨ zí éyị mɨówo ní.”

25

Muruwayi gɨ ro owụ́kará e sokó

1 “Sɨmɨ sịndị kadra máa née ní, ledre gɨ ro 'be 'bɨ Lomo komo ere nɨ ídí káa zí owụ́kará ga bɨ sokó (10) 'di'biní lámba eyé ndéréye sóngó mɨkánda adrúgu bɨ ili ógụ ní.
2 Yée ga bɨ ịnyị (5) ní nɨyí 'yị komokenzị e, ngítí géyị ga bɨ ịnyị (5) ní nɨyí 'bɨ eyé 'yị cayi e.
3 Yée ga bɨ 'yị cayi e ní 'di'biní lámba eyé e tí go ní, tí lá 'di'biutúní eyé yata sụ'bụ́ pho'dụ wá.
4 Yée ga bɨ 'yị komokenzị ní 'di'biní 'bɨ eyé lámba eyé, zíye 'dí'bi yata sụ'bụ́ pho'dụ kpa sɨmɨ kúkú ndéré kíe.
5 Zí mɨkánda adrúgu née lú'búne kíngaya ogụ ené 'diya wá. Zí 'bí 'dí'bi owụ́kará ga bɨ ndịsịní sóngó wo ba zíye útúye mbá 'dú'duyé.
6 “Nda go kí yana ndụlụ, zí ngíti 'yị gbúrógbóne kídí, ‘'Di'diya, mɨkánda adrúgu ogụ go, ịnyịógụsé mu 'dí'bi wo sɨmɨ sụmụ.’
7 “Zí owụ́kará ga gére née gbúgbu úrúye óto pho'dụ do lámba eyé e.
8 Zí yée ga bɨ 'yị cayi e ní úku ledre zí lafúye ga bɨ 'yị komokenzị ní kídí, ‘Sákásé aka zée kí owụ́ sụ'bụ́ pho'dụ. Lámba ezé ayíní go ịlị.’
9 “Zí owụ́kará ga bɨ 'yị komokenzị ní, úkulúgu ledre zí lafúye ga gére née kídí, ‘Sụ'bụ́ pho'dụ utúasá ásá zíze kése mbá wá, bɨlámá a ídísé ndéré úgú 'bɨ esé.’
10 “Tí lá sɨmɨ bɨ oyóní aka lá sogoyé ndéréye úgú sụ'bụ́ pho'dụ ní, zí mɨkánda adrúgu née ógụné. Zí owụ́kará ga bɨ 'yị komokenzị bɨ kóo nɨyí yị eyé nzíyiyé ní ndéréye kéye sɨmɨ 'dịcị bɨ ayíní ófụ́ kára sɨmɨ a ní. Do 'dútụ mbotụ.
11 “Nda gɨ 'dá'ba zí yée ga bɨ gáa nderéní úgú sụ'bụ́ pho'dụ ní ndá'baógụyé. Zíye ndóndóló kídí, ‘Ngére, Ngére, líkpí mbotụ zíze.’
12 “Tí lá zía úkulúgu ledre zíye kídí, ‘Máúku zíse ma'díi, máówo amá sée wá.’
13 “Bɨ kenée ní, komosé idí ídí rosé gɨ zía ówosé esé sịlị kí sịndị kadra bɨ ledre née nɨ méngị roné sɨmɨ a ní wá.

Ledre gɨ ro 'yị 'bɨ moko e ota
(Lúrú kpá Lúka 19:11-27)

14 “Nɨ ídí kpá káa zí 'yị bɨ ịnyị ndéré do ngíti bi zía í'bíómo éyị ené ga bɨ 'bɨ 'be ní mbá zí 'yị 'bɨ moko ené e ní.
15 I'bí késị álifu ịnyị (5,000) zí mɨzefịyé, zía í'bí álifu gbre (2,000) zí gbreyé nda zí otayé (3) 'bɨ ené álifu kịé'do (1,000) kpịnị kací roko'bụyé mɨkékeṛịa. Zía ịnyịné ndéréókpóne.
16 Zí wo bɨ i'bíní álifu ịnyị (5,000) zía ní, geré tónóne méngị moko kíe zía ndíki yata a doa kpá álifu ịnyị (5,000).
17 Wo bɨ i'bíní zía álifu gbre (2,000) ní, zía ndíki yata a doa kpá álifu gbre (2,000).
18 Tí lá wo bɨ i'bíní zía álifu kịé'do ní, zía 'dí'bi késị 'bɨ mongụ́ 'yị ené née ndéréne ícióto a sɨmɨ káṇgá.

19 “Nda gɨ do kací ngbángbá sḭlḭ, zí mongṵ́ 'yḭ née ndá'baógụné. Zía
ndóloyóko 'yḭ 'bɨ moko ené ga gére née ndú'yú yée gɨ ro éyḭ́ bɨ mengḭní
wo go kí késḭ́ ené ní.
20 Zí wo bɨ kóo mongṵ́ 'yḭ i'bí zía álifu ḭnyḭ (5,000) ní 'dí'biógụ kpá ngíti
álifu ḭnyḭ. Zía úku ledre kídí, ‘Mongṵ́ 'yḭ, í'bí kóo zíma álifu ḭnyḭ (5,000),
mándíki yata a doa go kpá álifu ḭnyḭ (5,000).’
21 “Mongṵ́ 'yḭ ené ya zía ní, ‘Mbófo éyḭ́ zíyḭ, áyí cóngó 'yḭ 'bɨ moko. Méngḭ
moko go kí owṵ́ késḭ́ bɨ cúku'dée ní bɨlámáne, mááyí óto yḭ́ḭ 'yḭ lúrú bi kací
tṵ́'dṵ́ éyḭ́ amá e. Ógụ mu zíze ídíze kéyḭ sɨmɨ rokinyi.’
22 “Zí wo bɨ i'bíní zía álifu gbre (2,000) ní 'dí'biógụ kpá ngíti álifu gbre.
Zía úku ledre kídí, ‘Mongṵ́ 'yḭ, í'bí kóo zíma álifu gbre (2,000), mándíki
yata a doa go kpá álifu gbre (2,000).’
23 “Mongṵ́ 'yḭ ené ya zía ní, ‘Mbófo éyḭ́ zíyḭ, áyí cóngó 'yḭ 'bɨ moko. Méngḭ
moko go kí owṵ́ késḭ́ bɨ cúku'dée ní bɨlámáne, mááyí óto yḭ́ḭ 'yḭ lúrú bi kací
tṵ́'dṵ́ éyḭ́ amá e. Ógụ mu zíze ídíze kéyḭ sɨmɨ rokinyi.’
24 “Zí wo bɨ i'bíní zía álifu kḭ́é'do (1,000) ní ógụné. Zía úku ledre kídí,
‘Mongṵ́ 'yḭ, máówo bú bi ndeke ndaá 'bɨ ené royḭ́ wá. Abú ó'do éyḭ́ wá áyí
fú lá 'dí'biógụ éyḭ́ e gɨ yáká, zíyḭ ndḭ́sɨyḭ́ kpá kótrụ éyḭ́ mɨánu gɨ do bi bɨ
'dḭyḭ́ éyḭ́ doa yḭ́ḭ wá ní.
25 Ngḭrɨyḭ́ mengḭ máa ne, zíma ótoécḭ késḭ́ eyḭ́ sɨmɨ káṇgá. Lúrú aka ba
tí kací sḭ́lḭyḭ bɨ kóo ódó kíe ní.’
26 “Mongṵ́ 'yḭ ené ya zía ní, ‘Áyí bɨsinyí 'yḭ kpá 'yḭ ngḭdrḭ. Ówo bú
mándḭ́sḭ 'dí'biógụ éyḭ́ e gɨ yáká bɨ máó'do máa wá ní, zíma ndḭ́sḭmá kpá
kótrụ éyḭ́ mɨánu gɨ do bi bɨ má'dḭyḭ́ éyḭ́ doa wá ní.
27 Áyí kóo ndéré kí késḭ́ amá née óto a zía méngḭ moko zíma gɨ ro zíma
ndá'baógụmá ndíki a ngboró go.’
28 “Zí mongṵ́ 'yḭ née úku ledre kídí, ‘'Dí'bisé álifu kḭ́é'do (1,000) née gɨ
zía 'dá'ba zíse í'bí a zí wo bɨ nɨ kí álifu zíne sokó (10,000) ní.
29 Gɨ zía 'yḭ bɨ kí éyḭ́ zíne ní, Lomo nɨ í'bí yata éyḭ́ e zía, zía nda ídíne kí
tṵ́'dṵ́ éyḭ́ e zíne kíngaya. Tí lá 'yḭ máa wo bɨ éyḭ́ ndaá 'bɨ ené zía wá ní,
owṵ́ a bɨ zía ní, nɨyí 'dí'bióyó a gɨ zía 'dá'ba.
30 'Yḭ 'bɨ moko máa wo bɨ moko ndaá sɨmɨ a wá née, 'dí'bisé wo, zíse
ụ́cụógụ wo sɨmɨ mụtụlụrụ sága kí'dí bɨ ini nɨ gú ídí kí náná do so 'yḭ gɨ zí
éyḭ́ mɨówo ní.’

Yésụ nɨ 'décḭ ngbanga 'yḭ e kací mɨméngḭ ledre eyé

31 “Sɨmɨ bɨ Owṵ́ 'bɨ 'Yḭma'dí nɨ ndá'baógụ kí mongṵ́ roko'bụné káa do
Ngére kí maláyika e ené ní, nɨ ndḭ́sḭ do kḭ́tḭ ngére ené kí roko'bụ bɨ gɨ komo
ere ní.
32 Zía ndóloyóko ṛḭ́kḭ́ sḭ́ do 'yḭma'dí e za mbá kó'dụ́ne, zía ndḭ́sḭné ífi
sɨmɨyé káa zí 'yḭ 'bá'bá kábḭṛḭ́kḭ e ndḭ́sḭ ífi sɨmɨ ína e kí kábḭṛḭ́kḭ e ní.
33 Nɨ óto kábḭṛḭ́kḭ e do sḭ́lḭ́ne 'bɨ ánu, zía óto ína e 'bɨ eyé do ngelḭ.
34 “Née ní, Ngére Yésụ nɨ úku ledre zí yée ga bɨ do sḭ́lḭ́ne 'bɨ anú ní
kídí, ‘Sée ga bɨ Babá i'bí úndru go zíse ní, ógụsé mu 'dí'bi úndru bɨ Lomo
yemeomo gɨ rosé 'be 'bɨ ené kú 'desḭ́ 'dá'dá gɨ zí Lomo kí ótoógụ do sogo
káṇgá ba ní ní.

35 Gɨ zía sɨmɨ bɨ kóo mááyí kɨ́ 'bú ní, zíse í'bí éyḭ mɨánu zíma, sɨmɨ bɨ
mááyí kɨ́ kodró ní, zíse í'bí iní mɨéwé zíma, sɨmɨ bɨ mááyí káa zɨ́ 'yḭ lóṇgó
ní, zíse 'dí'bi máa sɨmɨ sụmụ.
36 Mááyí do lerḭ bongó, zíse í'bí bongó zíma. Mááyí kɨ́ ndíyá, zíse ndḭsḭsé
cigíma. Onzóní máa sɨmɨ sḭgḭnḭ, zíse ndḭsḭ ógụsé lúrú máa.'

37 "Née ní 'yḭ ga bɨ ndḭsḭní méngḭ ledre ga bɨ Lomo ili yée ní nɨyí úkulúgu
ledre kídí, 'Ngére, áyí kóo kɨ́ 'bú kɨ́ be 'di bɨ zíze í'bí éyḭ mɨánu zíyḭ ní, togṵ́
mbú kɨ́ kodró royḭ kɨ́ be 'di bɨ zíze í'bí iní mɨéwé zíyḭ ní?

38 Áyí kóo káa zɨ́ 'yḭ lóṇgó 'da bɨ zíze 'dí'bi yḭ́ḭ sɨmɨ sụmụ ní, togṵ́ mbú
do lerḭ bongó kɨ́ be 'di bɨ zíze í'bí bongó zíyḭ ní.

39 Útú kóo ndíyá togṵ́ mbú onzóní yḭ́ḭ sɨmɨ sḭgḭnḭ zíze ndéréze lúrú yḭ́ḭ ní
kɨ́ be 'di?'

40 "Ngére Yésụ nɨ úkulúgu ledre kídí, 'Máúku zíse ma'díi, ledre ga bɨ za
mbá ndḭsḭsé méngḭ yée zɨ́ 'yḭ amá e ga bɨ ngárá ndaní kɨ́ ledreyé owóowó
wá ní, méngḭsé née zíma.'

41 "Nɨ úku ledre zɨ́ 'yḭ ga bɨ do sḭ́lḭ́ne 'bɨ ngelḭ ní kídí, 'Ḭnyḭsé gɨ romá íri
sée 'yḭ ga bɨ Babá ndaá kɨ́ rokinyi gɨ zíse wá ní. Bi esé nɨ go mongṵ́ pho'dụ
bɨ kotṵ́omoní gɨ ro ngére 'bɨ bɨcayi lomo e kɨ́ maláyika ené e za fí ní.

42 Gɨ zía sɨmɨ bɨ mááyí kɨ́ 'bú ní, í'bísé éyḭ mɨánu zíma wá, mááyí kɨ́
kodró, í'bísé iní mɨéwé zíma wá,
43 sɨmɨ bɨ mááyí 'yḭ lóṇgó ní, 'dí'bisé esé máa sɨmɨ sụmụ wá, mááyí do
lerḭ bongó, í'bísé esé bongó zíma wá. Mááyí kɨ́ ndíyá zíma kpá ídíma sɨmɨ
sḭgḭnḭ, ógụsé esé lúrú máa wá.'

44 "Nɨyí kpá úkulúgu ledre kídí, 'Ngére, áyí kóo kɨ́ 'bú togṵ́ mbú kodró,
zíyḭ ídíyḭ 'yḭ lóṇgó ní kɨ́ be 'di? Áyí kóo do lerḭ bongó togṵ́ kɨ́ ndíyá, togṵ́
mbú sɨmɨ sḭgḭnḭ ní 'da, bɨ zíze óguzé lúrú yḭ́ḭ wá ní?'

45 "Ngére nɨ úkulúgu ledre kídí, 'Máúku zíse ma'díi 'yḭ amá ga bɨ ledreyé
ndaá owóowó wá, bɨ ngárá sákásé yée wá ní, sákásé esé kpá máa wá.'

46 "Nda gɨ ore nɨyí ụ́cụ bɨsinyí 'yḭ e sɨmɨ 'do'dó bɨ odụ a ndaá ní, tɨ́ lá
bɨlámá 'yḭ e nɨyí ndéré 'bɨ eyé sɨmɨ rokinyi bɨ za fí ní."

26

Yemení ledre gɨ ro úfu Yésụ
(Lúrú kpá Máriko 14:1,2, Lúka 22:1,2, Yiwáni 11:45-53)

1 Sɨmɨ bɨ Yésụ ukuonzó ledre ga bɨ ndḭsḭ úku yée née go mbá ní, zía
ḭnyḭné úku ledre zɨ́ 'yḭ lódṵ́ kacíne e kídí,
2 "Káa zɨ́ bɨ ówosé go bɨlámáne kídí sḭndḭ kadra 'bɨ Ayímbi Umbuokpó*
nɨ go kílóndó sogo a re ní, née go kpá sḭndḭ kadra bɨ nɨyí í'bí ngbángá Owṵ́
'bɨ 'Yḭma'dí sɨmɨ a zɨ́ ezeokóga phéphéónzo wo do mɨngbúngbu kágá ní."

---

* **26:2 26:2** Ayímbi Umbuokpó: Nɨ sḭndḭ kadra bɨ Yṵ́da e ndḭsḭní sómṵ́ndíki ledre bɨ kóo Ngére Lomo okpó gɨ do 'be 'bɨ eyé e ufu owṵ́ 'bɨ eyé e wá gɨ zía bɨ oṛóní sáma owṵ́ kábḭṛ́ḭkḭ ro kágá mbotụ eyé e ní. Zía kóo 'di'biogụ yée gɨ sɨmɨ Ízibiti gɨ sɨmɨ 'do'dó bɨ kóo nɨyí sɨmɨ a ní. Ólo Ólṵ́ógụ 12:14-17.

3 Kpá cịkị sɨmɨ sḭlḭ bɨ kóo née ní, zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyḭ e kpá
kí ngíti géyị mɨngburoko 'yị 'bɨ Yụ́da e yóko royé 'be 'bɨ ngúru mongụ́ 'yị
'dáná éyḭ kí ịrịné Kayáfa,†
4 yokoní royé yéme ledre gɨ ro 'dí'bi úgu Yésụ úfu wo 'dá'ba.
5 "Tí lá ndazé 'dí'bi wo sɨmɨ sḭlḭ 'bɨ ayímbi wá, káa bɨ 'yị e nɨyí zíngi."

Lefení sụ'bụ́ do Yésụ sɨmɨ Beteníya
(Lúrú kpá Máriko 14:3-9, Yiwáni 12:1-8)

6 Sɨmɨ bɨ kóo Yésụ nɨ sɨmɨ Beteníya 'be 'bɨ ngíti o'do kí ịrịné Simúna bɨ
kóo kí sámá roné ní,
7 zí ngíti kára ógụné kí sụ'bụ́ mɨndonyo bɨ ugúní kí tụ́'dụ́ késḭ ní sɨmɨ
kúkú, zía dụ́dụ a mbá do Yésụ sɨmɨ bɨ nɨ mɨndḭsịné dongará 'yị lódụ́
kacíne e ánu éyḭ ní.
8 Sɨmɨ bɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ lurúní kára née kí léfe sụ'bụ́ kenée ní, zí
bi sínyíne royé zíye úku ledre kídí, "Kára née lefe sinyi nda sụ'bụ́ née bi
kenée gɨ ro 'di?"
9 Zíye kpá úku ledre kídí, "Nɨyí kóo úgúóyó sụ'bụ́ née kí tụ́'dụ́ késḭ do
ífi báyi a zí 'yị lerḭ e."
10 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, "Ndásé sínyi ịrị kára née wá, mengị
bɨlámá ledre go zíma.
11 'Yị lerḭ ga bɨ ndḭsịsé úku ledreyé née, ásé ídí kéye kací kadra mbá, tí
lá máútúásá lolụ ídí kése kací kadra e mbá wá.
12 Sɨmɨ bɨ kára née lefe sụ'bụ́ domá ní, yeme née umbumá gɨ ro óto a.
13 Máúku zíse ma'díi, kí'dí bɨ 'yị e nɨyí go ndḭsị úku bɨlámá ledre 'bɨ
Lomo do sogo káṇgá mbá ní, ledre bɨ kára née mengị zíma née nɨyí ndḭsị
úkuógụ a do ndḭsị 'yị sómụ́ndíki ledrea gɨ roa."

Yụ́da Keriyóta yeme ledre gɨ ro úfu Yésụ
(Lúrú kpá Máriko 14:10,11, Lúka 22:3-6)

14 Zí ngúru 'yị lódụ́ kací Yésụ bɨ ndḭsịní ndólo a Yụ́da Keriyóta ní ịnyịné
ndéréne zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyḭ e ní,
15 zía ndú'yú yée kídí, "Togụ́ mái'bíógụ wo go zíse ní, éyḭ bɨ ásé í'bí a
zíma ní 'di?" Zíye ólo késḭ cḭ kérḭ a doa sokó í'bí a zí Yụ́da.
16 Tónóne sɨmɨ sịndḭ kadra máa bɨ kóo née ní, zí Yụ́da ndḭsịné gámásó'do
bɨlámá mɨsi'di bɨ gɨ ro 'dí'biógụ Yésụ doa zíye.

Yésụ anuní odụ éyḭ mɨánu kí 'yị lódụ́ kacíne e
(Lúrú kpá Máriko 14:12-21, Lúka 22:7-13, Yiwáni 13:21-30)

17 Sɨmɨ mɨzefị sḭlḭ 'bɨ Ayímbi bɨ ndḭsịní ndólo a 'De'dḭ ndaá ní,‡ zí 'yị lódụ́
kací Yésụ ógụyé ndú'yú Yésụ kídí, "Íli zíze ndéréze yéme éyḭ mɨánu zíyị
gɨ ro Ayímbi Umbuokpó 'da?"

---

† **26:3 26:3** Mongụ́ 'yị 'dáná éyḭ: Mongụ́ 'yị 'dáná éyḭ romo do manda 'bɨ 'yị 'dáná éyḭ e zí Lomo. Ndḭsị lengbe ólụ́ dụ́ụ́ ne sɨmɨ 'dḭcḭ bɨ Mongụ́ Bi 'bɨ Lomo sɨmɨ 'Dḭcḭ 'bɨ Lomo ní gɨ ro 'dáná éyḭ zí Lomo kí'di kérḭ sɨmɨ sɨmɨbi kḭé'do. Ndḭsị 'dí'bi sáma bangá bɨ oṇgoonzóní gɨ ro 'dáná a zí Lomo ní ólụ́ kíe 'dḭcḭ íri gɨ ro zí Lomo ótoómo lúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e. ‡ **26:17 26:17** Ayímbi bɨ ndḭsịní ndólo a 'De'dḭ ndaá: Ayímbi máa wo née ndḭsị lengbe 'dí'bi sḭlḭ ịnyị doa gbre, ndḭsị tónó kí Ayímbi máa wo bɨ Umbuokpó ní Yụ́da e ndḭsịní sómụ́ndíki sịndḭ kadra bɨ kóo Lomo 'di'bioyó yée gɨ sɨmɨ Ízibiti sɨmɨa ní. Ólo Ólụ́ógụ 12:17-20.

18 Zía úkulúgu ledre zíye kídí, “Ídísé ndéré zí ngíti o'do simi gara 'dáa
zíse úku ledre zía kídí, ‘'Yị 'dódo ledre uku yaá sịndị kadra ni go gbóo.
Mááyí ógụ kí 'yị lódụ́ kacíma e ánu Ayímbi Umbuokpó zíyị 'be ona.’ ”
19 Zí 'yịmikása ga gére née ndéréye yéme éyị miánu 'bi Ayímbi née íri
tí káa zí bi Yésụ uku zíye ní.
20 Simi bi nda go kí tagá ní, zí Yésụ tónóye ánu éyị́ kí 'yị lódụ́ kacíne ga
bi sokó doa gbre ní.
21 Simi bi niyí go ánu éyị́ miánu ní, zí Yésụ úku ledre zíye kídí, “Máúku
zíse ma'díi, ngúrusé ni í'bí ngbángáma zí ezeokóma e.”
22 Zí ledre née sínyíne royé, zíye tónóye ítí kangú gi royé kídí, “Wo bi
ni ma'díi ní, Ngére, ndaá 'bi ené máa wá.”
23 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Kpá tí akpa ngúrusé bi ndịsịzé ésị
kótrụ sịlịze kéne simi éyị miánu ní ni í'bí ngbángáma ne.
24 Owụ́ 'bi 'Yịma'dí, ni ndéré tí káa ledre bi ekéní gi roa ní. Tí lá mongụ́
'do'dó ni ídí zí 'yị bi ni í'bí ngbángáma Owụ́ 'bi 'Yịma'dí ní. Ni kóo ídí zía
bilámáne togụ́ ndikiogụní wo wá ní.”
25 Zí Yụ́da bi ni i'bí ngbángá Yésụ ní úku ledre kídí, “Wo bi ma'díi ní,
'yị 'dódo ledre, ndaá 'bi ené máa wá.”
Yésụ ya zía ní, “Tí yịị́.”
26 Simi bi niyí ndịsị ánu éyị́ ní, zí Yésụ 'dí'bi ambata, zía í'bí mbófo éyị́
zí Lomo gi roa, zía 'déweífi simi a zía í'bí a zí 'yị lódụ́ kacíne e, zía úku
ledre kídí, “Ba kụrụ'bụmá, ídísé 'dí'bi a zíse ánu a.”
27 Gi do kací née, zía 'dí'bi kó'do, do í'bí mbófo éyị́ gi roa zí Lomo, zía
í'bí a zíye, zía úku ledre kídí, “Sée mbá ídísé éwé a.”
28 Née sámamá bi nde'yị́ bi káa do miyéme ledre dongaráse kí Lomo gi
ro zía ótoómo lúyú ledre esé ní.
29 Gi do kací éyị́ miánu, zí Yésụ úku ledre zíye kídí, “Utúasázé lolụ éwé
le'yị́ kọ́rọ́ kése káa zí wo ba wá, gị simi sịndị kadra bi azé éwé mikánda
éyị́ kése 'be 'bi Babá ní.”
30 Simi bi ukuní ke'bị ní, zíye ndéréókpóye do Landa Olíva.

Yésụ ya Pétero ni ási gi roné
(Lúrú kpá Máriko 14:27-31, Lúka 22:31-34, Yiwáni 13:36-38)

31 Nda née ní, zí Yésụ úku ledre zíye kídí, “Kí ndụlụ ba, ásé ási gi romá
mbá, káa zí bi ni miékéne kídí,
“ ‘Mááyí úfu 'yị 'bá'bá kábịṛịkị e,
zí kábịṛịkị e ngásá báyi royé mbá.’
32 Tí lá, gi do kací bi mááyí úrú gi simi umbu ní, mááyí ógụ ndéréụ́tụ romá
máa 'dá'dá zíse simi káṇgá bi Galiláya ní.”
33 Zí Pétero úkulúgu ledre zía kídí, “Abú lafúma e niyí ngásáómo yịị́
mbá yá, máótoómo yịị́ wá.”
34 Yésụ ya zía ní, “Máúku zíyị ma'díi, kí ndụlụ ba ní, 'dá'dá zí ngono kí
ụ́cụ koko, áyí ási gi romá kí'dí ota.”
35 Tí lá zí Pétero úkulúgu ledre kídí, “Togụ́ kpá umbu yá, máótoómo yịị́
wá.” Zí ngíti géyị lafúga ga bi 'yị lódụ́ kací Yésụ ní uku a kpá mbá kenée.

Yésụ nderéní kí 'yị ené e simi Getesemáni
(Lúrú kpá Máriko 14:32-42, Lúka 22:39-46)

26:31 26:31 Zakaríya 13:7

36 Zí Yésụ ịnyịyé kí 'yị lódụ́ kacíne e gɨ ore ndéréye sɨmɨ ngíti bi kí ịrịné
Getesemáni, zía úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne ga gére née kídí, “Ndịsịsé aka
ona mááyí aka ndéré 'dá'dá 'dáa íni ini zí Lomo.”
37 Zía ndólo Pétero e kí wotị Zebedịya e gbre, Yakóbo e kí Yiwáni zíye
ndéréye kéye, zí sɨmɨkozo kí sómụ́ ledre tónóne méngị wo kíngaya.
38 Zía úku ledre zíye kídí, “Mááyí go kí mongụ́ lerị do mɨmbé'demá
kíngaya 'dówụ́ma ayí ụ́kụ́ gɨ zía geré mɨụ́kụ́. Ídísé ndịsị kí komosé rosé.”
39 Zía ndéré 'dóso roné cúku'dée 'dá'dá kenée, zía útúló'bụ komoné bi
íni ini zí Lomo kídí, “Babá, togụ́ nɨ útúásáne kací komoyị yá, ndá ótoómo
máa zíma 'dó'dóma wá. Tí lá ndaá ídí káa zí bɨ máíli máa ní wá, idí ídí
kací mɨyéme ledre eyị.”
40 Sɨmɨ bɨ ini asá ini ní, zía ndá'balúgu roné zí 'yị lódụ́ kacíne e. Nɨ ógụ
ní, nɨyí yị eyé go mbá 'dú'du eyé. Zía ndú'yú Pétero kídí, “Útúásásé ó'bụ
rosé zíse ndịsịsé dilá kí owụ́ sịndị kadra kịé'do wá?
41 Ídísé ndịsị íni ini zí Lomo zí komosé ídíne rosé káa bɨ ásé útú sɨmɨ
lúyú ledre ke. Ílisé tí gɨ ro méngị ledre ga bɨ ma'díi ní, tí lá roko'bụ ndaá
rosé wá.”
42 Zía kpá ndá'ba ándá roné íni ini káa zí gáa 'dá'dá ní kídí, “Babá, togụ́
nɨ mɨyémené gɨ ro zíma 'dó'dóma té kí yá, idí mu méngị roné káa zí bɨ íli
ní.”
43 Sɨmɨ bɨ nda'baogụ ní, zía ndíki yée kpá mɨ'dú'duyé, gɨ zía ko'dóní gɨ
zí 'bí go mɨkó'dó.
44 Zía kpá ndá'balúgu roné íni ini zí Lomo. Née kóo go ota mɨndéré a
íni ini zí Lomo, uku kpá fú ledre bɨ kịé'do ba ní.
45 Zía ndá'baógụné úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne e kídí, “Ásé aka yị esé fú
lá 'dú'du 'dówụ́rosé? Lúrúsé go, sịndị kadra nɨ go gbóo do í'bí ngbángá
Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí zí 'yị lúyú ledre e.
46 Ịnyịógụsé mu zíze ndéréze. Lúrúsé aka, wo bɨ i'bí ngbángáma ní nɨ
gɨrí go ógụ née.”

'Di'biní Yésụ
(Lúrú kpá Máriko 14:43-50, Lúka 22:47-53, Yiwáni 18:3-12)

47 Sɨmɨ bɨ Yésụ nɨ aka cịkị ndịsị ódro ní, zí Yụ́da bɨ ngúru 'yị gɨ dongará
'yị lódụ́ kací Yésụ ga bɨ kóo sokó doa gbre (12) ní ógụné. Ogụní kóo kí
tụ́'dụ́ 'yị e mbá kí mɨngburoko maku e kí ngbóndó e do sịlịye. Manda ga
bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị e kí ngíti géyị mɨngburoko 'yị e kasaní yée ye.
48 Yụ́da ma'dáa yemeomo ledre go kíye kídí, “'Yị bɨ mááyí ndéré geré
fáka wo í'bí mandá zía ní, née go wo, ídísé geré 'dí'bi wo.”
49 Zí Yụ́da ndéréne geré mbị zí Yésụ, zía fáka Yésụ, í'bí mandá zía kídí,
“'Yị 'dódo ledre, mandá zíyị.”
50 Zí Yésụ úkulúgu ledre zía kídí, “Ezegámá, méngị ledre bɨ ógụ gɨ roa
ní mu.”
Geré zí 'yị ga gére née ógụyé 'dí'bi Yésụ.
51 Zí ngúru 'yị lódụ́ kací Yésụ lálaógụ mongụ́ maku lágá 'décị mbílí
ngúru 'yị 'bɨ moko 'bɨ mongụ́ 'yị 'dáná éyị e kíe.
52 Zí Yésụ úku ledre zía kídí, “Ótolúgu mongụ́ maku eyị née do biné,
gɨ zía 'yị ga bɨ mbá úfu 'yị kí mongụ́ maku ní, nɨyí úfu yée kpá kí mongụ́
maku.

53 Ówo eyị bɨ kídí, togụ́ mándólo Babá yá, nɨ geré kásaógụ tụ́'dụ́ maláyika e 'dii sáká máa ní wá?
54 Tí lá togụ́ máméngị go kenée ní, ledre bɨ mɨéké kúrú Lomo uku kídí nɨ méngị roné zíma kenée ní, nɨ nda ídí káa do ma'díi káa be 'di?”

55 Zí Yésụ úku ledre zí 'yị ga bɨ ogụní 'dí'bi wo née kídí, “Éyị́ bɨ ógụsé kí maku e kí ngbóndó e 'dí'bi máa gɨ roa káa zí éyị́ bɨ málúyú ledre ní 'di? Mándịsị 'dódo ledre sɨmɨ 'Dịcị́ 'bɨ Lomo kací kadra mbá 'dí'bisé máa wá gɨ zí 'di?
56 Tí lá éyị́ née mengị roné kenée gɨ ro zí ledre ga bɨ kóo nébị e ukuní yée ní ídíye ma'díi.” Nda née ní, zí 'yị lódụ́ kacíga ngásá báyi royé mbá.

Ogụní kí Yésụ kó'dụ́ Kayáfa
(Lúrú kpá Máriko 14:53-65, Lúka 22:54,55,63-71, Yiwáni 18:13,14,19-24)

57 Zí 'yị ga bɨ 'dí'bi Yésụ ní 'dí'bi wo ndéré kíe 'be 'bɨ Kayáfa mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ e, kí'dí bɨ 'yị 'dódo lorụ e kí ngíti géyị mɨngburoko 'yị e kotrụní royé ní.
58 Tí lá, zí Pétero útúne do kacíye gɨ gbála gị zíye ndéré ólúye kí Yésụ do ligá ngbanga 'bɨ mongụ́ 'yị 'dáná éyị́. Zí Pétero ólụ́ne ndịsịné dongará 'yị ga bɨ ndịsịní óndó mbotụ ore ní gɨ ro lúrú ledre bɨ nɨyí ógụ méngị a kíe ní.
59 Zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e kí mɨngburoko 'yị 'décị ngbanga e ndịsịyé gámásó'do ledre bɨ gɨ ro úkuóto a ro Yésụ gɨ ro zíye úfu wo gɨ roa ní.
60 Tí lá ndikiní eyé lúyú ledre roa wá, abú tụ́'dụ́ 'yị e ogụní gɨ ro trótro ledre roa kí ṛanga.

Odụ a zí 'yị e gbre ógụyé
61 úku ledre kídí, “O'do ba úku ledre kídí, ‘Mááyí ndụ́rụ 'Dịcị́ 'bɨ Lomo, zíma ụ́bụ́lúgu a sɨmɨ sịlị́ ota (3).’ ”
62 Zí mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ née ịnyịné 'dága úku ledre zí Yésụ kídí, “Ledre ndaá tarayị zíyị úku a kací ledre ba wá? Úwú eyị́ ledre bɨ 'yị ga gére née nɨyí ndịsị trótro a royị́ née wá?”
63 Tí lá Yésụ ịtị ené e wá.

Zí mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ úku ledre zía kídí, “Mándú'yú ba yịị́ do komo Lomo. Ídí úku ma'díi zíze, áyí Kírésịto bɨ nɨ Owụ́ 'bɨ Lomo ní?”
64 Yésụ ya zía ní, “Ɨɨ, tí káa zí bɨ úku née. Tí lá máúku ba wo zíse mbá, karanée ásé lúrú Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí kí ndịsị zí Lomo bɨ roko'bụa ofụ go ní do anú kpá kí ógụ gɨ komo ere kpụrụ́ gɨ sɨmɨ bụrụngụ́.”
65 Sɨmɨ bɨ mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ uwú ledre née kenée ní, zía lófo bongó gɨ roné kí mɨmbé'dekesị. Zía úku ledre kídí, “Uku sinyi ledre go, éyị́ bɨ ilizé ngíti géyị 'yị e zíye ógụyé úku ngíti ledre gɨ roa ní ndaá lolụ wá. Úwúsé tara sinyí bɨ uku née go cụ́ kí mbílíse.
66 Sómụ́sé 'bɨ esé káa be 'di?”

Zíye úkulúgu ledre kídí, “Utúasá go gɨ ro do úfu wo 'dá'ba.”
67 Zíye ndịsịyé údru súrú komo Yésụ kí útru wo kí sịlịye. Ngíti géyị sembịní 'bɨ eyé kóo wo mɨsémbị.
68 Kí ndịsị ndú'yú wo kídí, “Bɨ úku yá née nɨ Kírésịto ní, ambí ocó yịị́ née ne?”

Pétero ási gɨ ro Yésụ
(Lúrú kpá Máriko 14:66-72, Lúka 22:56-62, Yiwáni 18:15-18,25-27)

69 Pétero nɨ kóo mɨndịsịné dongará 'yị e do ligá kenée. Zí owụ́kára 'bɨ moko bɨ ore ní ógụné úku ledre zí Pétero kídí, “Málúrú káa zí áyí kpá ngúru 'yị bɨ kóo ndịsịní gámá kí Yésụ bɨ gɨ sɨmɨ Galiláya ní.”
70 Tí lá zí Pétero ítí kangú do komoyé ore mbá kídí, “Máówo amá ledre gɨ ro ledre bɨ áyí úku a née wá.”
71 Zí Pétero ịnyịné gɨ ore ndéréne tara mbotụ gara, kí'dí bɨ ngíti owụ́kára lurúndiki wo zía úku ledre zí 'yị ga bɨ íri ní gɨ ro Pétero kídí, “'Yị née nɨyí kóo kí Yésụ 'yị 'bɨ Nazeréta.”
72 Zí Pétero lólóbụ́ kídí, “Do komo Lomo, máówo o'do née wá.”
73 Kací ledre ba lu'bú kpá wá, zí ngíti géyị 'yị ga bɨ kóo mɨtóroyé ore ní ógụyé úku ledre zí Pétero kídí, “Ma'díi, áyí ngúruyé gɨ zía ndịsị ódro káa zí 'yị 'bɨ Galiláya e ní.”
74 Zía lólóbụ́ kídí, “Do komo Lomo, máówo amá o'do née wá.”
Geré, zí ngono ụ́cụ koko.
75 Zí ledre bɨ kóo Yésụ uku zía kídí, “'Dá'dá zí ngono ụ́cụ koko, áyí ási gɨ romá kí'dí ota (3) ní,” geré zí ledre née ngásáógụné sɨmɨ Pétero. Gére zí sɨmɨkozo méngị wo, zía ólụ́ógụné sága ndịsị íni ini kíngaya.

27

Yụ́da ingíonzó roné
(Lúrú kpá Máriko 15:1, Lúka 23:1,2, Yiwáni 18:28-32)

1 Nda go kí sị ndóndó, zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị e kí ngíti géyị mɨngburoko 'yị 'bɨ Yụ́da e ólụ́ógụyé kí ledre bɨ kídí idíní úfu Yésụ ní.
2 Zíye ódó Yésụ do 'dí'bi wo ndéré kíe kó'dụ́ Piláto bɨ nɨ ne gávana ní.
3 Sɨmɨ bɨ Yụ́da Keriyóta bɨ i'bí ngbángá Yésụ owo kídí 'decịní ngbanga Yésụ go 'bɨ umbu ní, zí sɨmɨkozo méngị wo zía 'dí'bi késị bɨ kóo i'bíní zía cị kérị a doa sokó (30) ní í'bílúgu a zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị e ní kí ngíti géyị mɨngburoko 'yị e.
4 Zía úku ledre zíye kídí, “Málúyú ledre go zíma í'bí ngbángá 'yị bɨ ngárá luyú ledre wá ní.”
Zí 'yị ga gére née úkulúgu ledre zí Yụ́da kídí, “Née ndaá lolụ ledre ezé wá, née ledre eyị.”
5 Gɨ ore zí Yụ́da ónzóóto késị née cịkị sɨmɨ 'Dịcị 'bɨ Lomo ore do ndá'bané ndéré ingíonzó roné.
6 Zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị e ní, 'dí'bi késị née gɨ bi, zía úku ledre kídí, “Kací lorụ utúasání bándáóto késị ba 'Dịcị 'bɨ Lomo ona wá gɨ zía née késị sáma.”
7 Née ní zíye 'dí'bi késị née ndéréye úgú bi kíe gɨ zí 'yị ó'bó pheṛé gɨ ro ndịsị óto umbu 'yị lóṇgó e sɨmɨ a.
8 Née sị ledre bɨ ndịsịní ndólo bi née gɨ zía zaá gị karaba kídí Yáká Sáma ní.
9 Zí ledre bɨ kóo nébị Yeremáya uku ní ídíne ma'díi, “Zíye 'dí'bi komo késị bɨ kóo cị kérị a doa sokó (30), née késị bɨ 'yị 'bɨ Isɨréle e ṇguṇguní ledre a í'bí a gɨ roa ní,

10 zíye 'dí'bi késị́ née ndéréye úgú bi kíe gɨ zí 'yị́ ó'bó pheṛé káa zí bɨ
Ngére Lomo uku zíma ní.”

Yésụ do ngbanga kó'dụ́ Piláto
(Lúrú kpá Máriko 15:2-5, Lúka 23:3-5, Yiwáni 18:33-38)

11 Sɨmɨ bɨ ogụní kí Yésụ kó'dụ́ Gávana Piláto ní, zía ndú'yú Yésụ kídí,
“Áyí mongụ́ ngére 'bɨ Yụ́da e?”
Yésụ ya zía ní, “Ɨɨ, nɨ kpá tí káa zí bɨ úku née.”
12 Sɨmɨ bɨ manda ga bɨ 'bɨ 'yị́ 'dáná éyị́ e kí mɨngburoko 'yị́ 'bɨ Yụ́da e
ukuotoní ledre roa ní, ịtị́ ené wá.
13 Zí Piláto kpá ndú'yú Yésụ kídí, “Úwú eyị́ ledre bɨ nɨyí ndịsị́ trótro a
royị́ née wá?”
14 Tí lá Yésụ ịtị́ wá, uku gbawá bɨkéṛí ledre kací ledre bɨ ukuotoní roa
ní. Zí tara Piláto ịdrịne gɨ zí ledre née mɨịdrị́ kíngaya.
15 Kadra Ayímbi Umbuokpó e mbá, gávana ndịsị́ lengbe ótoómo kémbị́
'yị́ gɨ sɨmɨ sịgịnị́ wo bɨ tụ́'dụ́ 'yị́ e gelení go mbá wo ní.
16 Sɨmɨ sịndị́ kadra máa née ní, ngíti o'do nɨ kóo bo sɨmɨ sịgịnị́ ore 'yị́
méngị́ bɨsinyí ledre kí ịrịné Barába.
17 Née ní sɨmɨ bɨ Piláto ndú'yú tụ́'dụ́ 'yị́ ga bɨ kotrụní royé ní kídí, “'Yị́
bɨ ílisé zíma ótoómo wo zíse gɨ sɨmɨ sịgịnị́ ní náambi, Barába togụ́ mbú
Yésụ bɨ ndịsịní ndólo wo yaá Kírésịto ní?”
18 Gɨ zía Piláto owo bú kídí Yụ́da e otoní bɨsinyí mɨmbé'deyé ro Yésụ
gbékpịne zíye óguyé kíe kó'dụ́ne ní.
19 Sɨmɨ bɨ Piláto nɨ mɨndịsịné do kịtị́ ngére ené ní, zí me'bea kákasa zía
kídí, “Ndá óto sịlịyị́ ro o'do bɨ luyú ené ledre wá née wá, gɨ zía bɨsinyí
'duru ogụ ándá roné go domá gɨ ro ledre ené.”
20 Tí lá zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị́ 'dáná éyị́ e kí mɨngburoko 'yị́ 'bɨ Yụ́da e
'dí'bi do tụ́'dụ́ 'yị́ ga gére née kí ledre kídí idíní úku ledre gɨ ro do ótoómo
Barába, do úfu Yésụ 'dá'ba.
21 Zí gávana kpá ndúndu'yú kídí, “'Yị́ ga bɨ gbre ba, 'yị́ bɨ ílisé zíma
ótoómo wo zíse ní náambi?”
Zí 'yị́ e ịnyịyé mbá úkulúgu ledre zía kídí, “Barába.”
22 Zí Piláto ndúndu'yú kídí, “Sara máídí nda méngị́ kí Yésụ bɨ ndịsịní
kpá ndólo wo Kírésịto ní go 'di?”
Zíye ịnyịyé mbá úkulúgu ledre kídí, “Ídí phéphéónzo wo do
mɨngbúngbu kágá.”
23 Zí Piláto ndú'yú yée kídí, “Gɨ ro 'di? Ledre bɨ luyú wo ní 'di?”
Tí lá zí tụ́'dụ́ 'yị́ ga gére gbúrógbó tátá royé nda 'dá'dá kídí, “Ídí
phéphéónzo wo do mɨngbúngbu kágá.”
24 Sɨmɨ bɨ Piláto lurú 'yị́ e ayíní yị́ eyé go zíngi eyé, mbị́ éyị́ bɨ zíne
méngị́ a ní ndaá ní, zía 'dí'bi iní lúgu sịlịne kíe do komoyé ore. Zía úku
ledre kídí, “Mɨsi'di umbu o'do née ndaá do sịlịma wá. Née yị́ ené ledre
esé.”
25 Zí 'yị́ e ịnyịyé mbá úkulúgu ledre kídí, “Sáma a idí ndá'ba dozé kí owụ́
'bɨ ezé e.”
26 Gɨ ore zía 'dí'biógụ Barába gɨ sɨmɨ sịgịnị́. Zía 'dí'biógụ Yésụ ócó wo,
do ótoómo wo zíye ndéréye kíe phéphé wo do mɨngbúngbu kágá.

27:10 27:10 Zakaríya 11:12,13, Yeremáya 19:1-13, 32:6-9

Asikíri e foloní Yésụ
(Lúrú kpá Máriko 15:16-21, Yiwáni 19:2,3)

27 Zí asikíri ga bɨ 'bɨ gávana ní 'dí'bi Yésụ ndéré kíe sɨmɨ mongụ́ bi eyé
'bɨ asikíri e zíye yóko royé mbá cigí a íri.
28 Zíye í'díógụ bongó 'bɨ Yésụ gɨ roa 'dá'ba do ésị mongụ́ ngbángbá bongó
eyé 'bɨ asikíri e roa,
29 do kụ́ṛókụ́ kị́nị káa do komụ́ ésị a ro doa. Zíye í'bí ngbángbá do sị́lị́a
káa zí 'bɨ ngére ní. Do ndị́sịyé útúye do ngụ́ṛụ́ sịndị́ye fólo wo kídí, “Ba,
mongụ́ ngére 'bɨ Yụ́da e.”
30 Zíye ndị́sịyé údru súrú roa, do 'dí'bi ngbángbá bɨ gɨ do sị́lị́a née ndị́sịyé
ócó wo kíe ro doa.
31 Sɨmɨ bɨ folo asání wo go ní, zíye í'díógụ mongụ́ ngbángbá bongó bɨ
gáa roa ní, zíye ésịlúgu bongó máa 'bɨ ené ní roa. Zíye 'dí'bi wo ndéréye
kíe phéphé wo do mɨngbúngbu kágá.

Yésụ do mɨngbúngbu kágá
(Lúrú kpá Máriko 15:22-32, Lúka 23:27-43, Yiwáni 19:17-27)

32 Sɨmɨ mɨndéréye, zíye ndíkíye kí ngíti o'do do mɨsi'di kí ịrịné Simúna
ndịsị ógụ gɨ sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Kuréne ní. Zíye gága o'do née ḿbḭ
mɨngbúngbu kágá 'bɨ Yésụ.
33 Zíye ndéréógụyé do landa bɨ ndịsịní ndólo a Gologóta bɨ ini ledre gɨ
sɨmɨ a kídí, “Cóngó do'yị ní.”
34 Sɨmɨ bɨ nderéogụní do landa née íri ní, zíye í'bí le'yḭ kóṛó bɨ lefení
kágá sɨmɨ a ní zí Yésụ idí éwé a gɨ zí okó éyḭ mɨówo. Tí lá sɨmɨ bɨ ewéuzu
ní, zía ási ené kí éwé a.
35 Sɨmɨ bɨ phephéní wo go do mɨngbúngbu kágá ní, zíye ónzó gbégbé*
ífi báyi bongó ené e kíe dongaráye.
36 Zí asikíri ga gére née ndéré ndị́sịyé bi ndị́sị lúrúkása wo.
37 Zíye ékéóto ledre bɨ ufuní wo gɨ roa ní gá doa 'dága kídí, BA YÉSỤ,
MONGỤ́ NGÉRE 'Bɨ YỤ́DA E.
38 Phephéní kóo kpá 'yị ugu e gbre kéne sɨmɨ sịndḭ kadra máa née.
Kémbḭ a do sị́lḭ́ Yésụ 'bɨ anú, ngíti a do ngelị.
39 Zí 'yị ga bɨ ndịsịní ndéré kací mɨsi'di gɨ ore ní ndị́sịyé úku sínyi ledre
zí Yésụ, kpá kí ndị́sị lágá doyé,
40 kí ndị́sị úku ledre zía kídí, “Úku yaá née nɨ ógụ ndụ́rụ 'Dḭcḭ 'bɨ Lomo
zíne ụ́bụ́lúgu a sɨmɨ sị́lḭ́ ota, togụ́ áyí tí Owụ́ 'bɨ Lomo ma'díi yá, ídí mu
yómo royḭ, zíyị ndítíógụyḭ gɨ do mɨngbúngbu kágá gɨrí bi yáa.”
41 Zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyḭ e ní kí 'yị 'dódo lorụ e nda kí
mɨngburoko Yụ́da e ndị́sịyé fólo wo kpá kenée.
42 Zíye ndị́sịyé úku ledre kídí, “Nɨ 'yị yómo 'yị e, tí lá utúasá yómo roné
wá gɨ zí 'di? Nɨ kpá mongụ́ ngére 'bɨ Isɨréle e. Idí mu ndítíógụ gɨ do
mɨngbúngbu kágá gɨrí, zíze ṇgụ́ṇgu ledrea.
43 Ndị́sị úku ledre kídí, ‘Mááyí Owụ́ 'bɨ Lomo.’ Née nɨ 'yị bɨ ṇguṇgu
ledre 'bɨ Lomo go ní. Lomo idí mu yómo wo cakaba togụ́ Lomo ili wo bú
ní.”
44 Kpá kenée, gba 'yị ugu ga bɨ phephéní yée kéye ní, zíye kpá ndị́sịyé
ụ́ṛụ́ kese doa.

---

* **27:35 27:35** Ónzó gbégbé: Ba mɨsi'di bɨ kóo Yụ́da e ndịsịní gélé 'yị kíe gɨ moko 'bɨ Lomo ní.

Ledre gɨ ro umbu Yésụ
(Lúrú kpá Márɨko 15:33-41, Lúka 23:44-49, Yiwáni 19:28-30)

45 Nda gɨ ore née ní, nɨ ndéréógụ kɨ́ yana kadra ní, zɨ́ mụtụlụrụ útúne
sɨmɨ gara ore mbụụ́ bi oṇgó wá zaá gị sɨmɨ sịndị́ kadra ota kɨ́ tagá.
46 Sɨmɨ sịndị́ kadra ota (3) kɨ́ tagá née ní, zɨ́ Yésụ gbúrógbóne 'dága kɨ́dí,
“Ilóyi, Ilóyi, Lị́ma sabákatani?” Ledre gɨ sɨmɨ a kɨ́dí, “Lomo amá, Lomo
amá, ótoómo máa gɨ zɨ́ 'di?”
47 Sɨmɨ bɨ ngíti géyị 'yị ga bɨ nɨyí mɨtóroyé ore uwúnɨ́ ledre ba ní, zɨ́ye
úku ledre kɨ́dí, “Nɨ go ndólo Ilíya.”
48 Zɨ́ ngíti 'yị gɨ dongará 'yị ga bɨ gáa ore ní geré ngásáne 'dí'bi katúu.
Zɨ́a ónzó a bu sɨmɨ mɨndogó le'yị́ kóṛó do ésịóto a do kágá ndéré kɨ́e óto a
tara Yésụ gɨ ro zɨ́a mbụ́lụ́ a.
49 Zɨ́ ngíti géyị 'yị e úku ledre kɨ́dí, “Idízé ótoómo wo ngúcuné. Zɨ́ze aka
lúrú a togụ́ Ilíya nɨ ógụ yómo wo yá.”
50 Gɨ do kacɨ́ bɨ Yésụ gbúrógbó andá kpá roné kɨ́ kúrúne 'dága ní, zɨ́a
ótoómo 'dówụ́ne.
51 Sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ kóo née, zɨ́ mongụ́ mbílí bongó bɨ ingí 'decịnɨ́ sɨmɨ
'Dị́cị́ 'bɨ Lomo kɨ́e ní, lófo ífi sɨmɨné gberé gbre kú gɨ 'dága gị bi. Zɨ́ do sogo
káṇgá kị́zịné landa e kɨ́ ífi báyi sɨmɨyé.
52 Zɨ́ bi ga bɨ zɨ́ 'yị ga bɨ kóo uyunɨ́ go 'desị́ ní ndókoyé. Zɨ́ 'yị ga bɨ
ṇguṇgunɨ́ ledre 'bɨ Lomo go ní úrúye gɨ sɨmɨ umbu do ídíye trịdrị.
53 Zɨ́ye ólụ́ógụyé gɨ sɨmɨ bi. Nda gɨ do kacɨ́ a bɨ Yésụ urú gɨ sɨmɨ umbu
ní, zɨ́ 'yị ga gére née ndá'balúgu royé sɨmɨ Yerụsaléma zɨ́ tụ́'dụ́ 'yị e lúrú
yée cụ́ kɨ́ komoyé trịdrị.
54 Sɨmɨ bɨ mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri e kɨ́ asikíri ené ga bɨ ndịsịnɨ́ óndó Yésụ
sɨmɨ bi bɨ otonɨ́ wo sɨmɨ a lurúnɨ́ kị'dị káṇgá kɨ́ ledre ga bɨ mengịnɨ́ royé
mbá ní, zɨ́ ngịrị útúne sɨmɨyé kɨ́ngaya, zɨ́ye úku ledre kɨ́dí, “Ma'díi, nɨ yị́
ené tɨ́ Owụ́ 'bɨ Lomo.”
55 Tụ́'dụ́ kará ga bɨ ogụnɨ́ kɨ́ Yésụ gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Galiláya ndị́sịyé sáká
wo kɨ́ éyị́ bɨ ili ní, nɨyí kóo mɨtóroyé ndị́sị lúrú kasa bi gɨ gbála.
56 Dongará kará ga gére née kóo Maríya bɨ gɨ sɨmɨ gara bɨ kɨ́ ịrịné
Magɨdála ní, Maríya bɨ mbágá Yakóbo e kɨ́ Yoséfa, nda kɨ́ mbágá Yakóbo e
kɨ́ Yiwáni.

Otonɨ́ bi zɨ́ Yésụ
(Lúrú kpá Márɨko 15:42-47, Lúka 23:50-56, Yiwáni 19:38-42)

57 Nɨ ndéréógụ kɨ́ tagá ní, zɨ́ ngíti o'do kɨ́ ịrịné Yoséfa nɨ 'yị bɨ kɨ́ tụ́'dụ́
éyị́ zɨ́ne ní ógụné gɨ sɨmɨ gara bɨ ndịsịnɨ́ ndólo a Aramatáyo ní. Nɨ ngúru
'yị lódụ́ kacɨ́ Yésụ.
58 Zɨ́a ndéréne ndú'yú Piláto idí ṇgúṇgu a zɨ́ne 'dí'bi umbu Yésụ ndéré
óto a. Zɨ́ Piláto úku ledre do í'bí umbu Yésụ zɨ́a.
59 Zɨ́ Yoséfa 'dí'bi umbu Yésụ yeme a sɨmɨ bɨlámá bɨkenyị́ mbílí bongó,
60 ndéré kɨ́e óto a sɨmɨ mɨkánda bi ené bɨ iciomo gɨ roné sɨmɨ landa
ní. Zɨ́a gbụ́ṛụ́gbụóto mongụ́ mɨsɨsɨlekpe tutú ngbụtụrụ́ tara bi ma'dáa do
ndéréókpóne.
61 Maríya bɨ gɨ sɨmɨ Magɨdála nda kɨ́ ezené Maríya nɨyí kóo mɨndị́sịyé íri
re kenée ndị́sị lúrú kása bi máa née.

27:46 27:46 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 22:1

Asikíri e ondóní bi bɨ zí Yésụ ní

62 Kílóndó a née kóo Sḭlḭ 'bɨ 'Dówṵro, zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyḭ e
ní kí Farụsáyo e ịnyịyé ndéréye zí Piláto.
63 Zíye úku ledre zía kídí, “Mongṵ 'yị, ledre bɨ 'yị ṛanga ba uku sɨmɨ bɨ
kóo nɨ aka trịdrị ní ngásáógụ go sɨmɨzé. Uku kóo ledre kídí, ‘Née nɨ úyu,
gɨ do kací sḭlḭ ota zíne úrúne.’
64 Idí kása asikíri e zíye ndéré ndḭsịyé sḭ bi íri óndó bi kí sḭlḭ ota (3) káa
bɨ 'yị lódṵ́ kacíga nɨyí ógụ úgu umbua zíye úku a zí 'yị e kídí urú go gɨ
sɨmɨ umbu. Ṛanga máa wo née nɨ nda áṇga zía sínyíne rómo gɨ do yée
ga bɨ kóo 'dá'dá ní za mbá.”
65 Zí Piláto úku ledre zíye kídí, “'Dí'bisé asikíri e mu zíse ndérése óto
yée ndḭsị́ óndó bi née zaá bɨlámáne káa zí bɨ ásé ówo kací a ní.”
66 Née ní zí ya'dá ga gére née ndéréye sḭ bi. Zíye kṵ́rṵ́ru 'dṵ́tụ tara bi
née kụrí, do 'dí'bióto asikíri e íri ndḭsị́ óndó a.

28

Yésụ urú gɨ sɨmɨ umbu
(Lúrú kpá Máriko 16:1-8, Lúka 24:1-12, Yiwáni 20:1-10)

1 Akpa kí sḭ ndóndó sɨmɨ sḭlḭ gɨ do kací Sḭlḭ 'bɨ 'Dówṵro, zí Maríya
Magɨdála kí ezené Maríya ịnyịyé ndéréye sḭ bi.
2 'Diya káa ní, zí mongṵ́ kị'dị káṇgá méngị roné, zí maláyika 'bɨ Ngére
Lomo ógụné gɨ komo ere gbṵ́ṛṵ́gbụóyó tutú bɨ otoní ngbụtụrṵ́ tara mbotụ
bi bɨ zí Yésụ ní 'dá'ba, do ndḭsịné gá do tutú née.
3 Zí sɨmɨ komo maláyika née ndḭsị ṛíṛíne ganya ganya ganya káa zí
mɨ'bílé'be iní ní, zí bongó bɨ roa ní ídíne bɨkenyḭne kpílélé.
4 Zí asikíri ga bɨ otoní yée ndḭsị 'bá'bá bi née ní ní, zí royé úyuné za mbá
mɨúyu gɨ zí ngịrị, zíye ídíye káa zí éyḭ bɨ uyuní go mɨúyu ní.
5 Zí maláyika née úku ledre zí kará ga gére née kídí, “Ndásé esé éré
ngịrị wá. Máówo bú kídí ndḭsịsé gámásó'do umbu Yésụ bɨ phephéonzóní
wo do mɨngbúngbu kágá ní.
6 Ndaá 'bɨ ené lolụ ona wá, urú yḭ ené go káa zí bɨ kóo uku zíse ní. Ógụsé
mu lúrú bi kací a kí'dí bɨ kóo otoní wo ní.
7 Ndérésé mu 'di'diya úku a zí 'yị lódṵ́ kacíga kídí, ‘Urú yḭ ené gɨ sɨmɨ
umbu go, ndéréókpó go zíse 'dá'dá íri sɨmɨ káṇgá bɨ Galiláya ní. Ásé ndéré
ndíki wo íri.’ Née ledre bɨ mááyí úku a zíse ní.”
8 Gɨ ore zí kará ga gére née gbúgbuógụyé gɨ sɨmɨ bi girí abú kí ngịrị royé
yá, mɨmbé'deyé nɨ mɨ'dúcuné kí mongṵ́ rokinyi. Zíye ngásáye úku ledre
née zí 'yị lódṵ́ kacíga.
9 'Diya káa ní zí Yésụ ndíkíye kí kará ga gére née. Zía úku ledre zíye
kídí, “Mandá zíse.” Zí kará ga gére née ógụyé gbóo cigí a do útúye sḭ
sịndḭa óto úndrua.
10 Zí Yésụ úku ledre zíye kídí, “Ndásé éré ngịrị wá. Ndérésé mu úku a
zí 'yị lódṵ́ kacíma e, zíye ndéréye sɨmɨ Galiláya, nɨyí ógụndíki máa íri.”

Asikíri ukuní ma'díi ledre gɨ ro mɨúrú Yésụ

11 Sɨmɨ bɨ kará ga gére née nɨyí do mɨsi'di mɨndéréye ní, zí asikíri ga bɨ
otoní yée ndḭsị́ óndó bi bɨ zí Yésụ ní ịnyịyé ndéréye sɨmɨ gara úku ledre
ga bɨ mengịní royé íri ní mbá zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyḭ e ní.

12 Sɨmɨ bɨ manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị e yóko royé kí ngíti géyị
mɨngburoko 'yị eyé e yéme ledre bɨ yée nɨyí méngị a ní, zíye úgú komo
asikíri ga gére née kí tụ́'dụ́ késị,
13 zíye úku ledre zíye kídí, “ídísé úku a zí 'yị e kídí, ‘'Yị lódụ́ kacíga
ogụní kí ndụlụna zíye úgu umbua sɨmɨ bɨ ásé 'dú'du ní.’
14 Togụ́ gávana nɨ úwú ledre née yá, azé ódro zía utúasá méngị sée
bɨsinyíne wá.”
15 Gɨ ore zí asikíri e 'dí'bi késị́ née, zíye méngị a tí káa zí bɨ ukuní zíye
ní. Zí phanda ledre née áṇgané tí kadra née dongará Yụ́da e ore mbá.

Yésụ 'dodo roné zí 'yị lódụ́ kacíne e
(Lúrú kpá Máriko 16:14-18, Lúka 24:36-49, Yiwáni 20:19-23, Moko 'bɨ 'yịmɨkása e 1:6-8)

16 Nda gɨ ore zí 'yị lódụ́ kací Yésụ ga bɨ sokó doa kị́é'do ní ịnyịyé ndéréye
sɨmɨ Galiláya do landa bɨ Yésụ uku ledre a zíye ní.
17 Sɨmɨ bɨ ogụndikiní wo íri, zíye óto úndrua, tí lá ledre née utúasá ené
kací komo ngíti géyị 'yị lódụ́ kacíga wá.
18 Zí Yésụ nda go ógụné za gbóo cigíye zía úku ledre zíye kídí, “Babá
i'bí úndru ledre ga bɨ komo ere kí yée ga bɨ do sogo káṇgá ona ní go mbá
zíma.
19 Bɨ kenée ní, ídísé mu ndéré zí kúfú 'yị e za mbá, zíse óyóló'bó yée káa
do 'yị lódụ́ kacíma e, zíse bábátị́zị́ yée kí ịrị 'Bụ, kí ịrị Owụ́, nda kí 'Dówụ́
Lomọ.
20 Ídísé 'dódo ledre zíye idíní óto úndru ledre ga bɨ máúku yée zíse ní
mbá. Ma'díi mááyí ídí kése kací kadra mbá zaá gị sɨmɨ bɨ mááyí ndá'baógụ
do sogo káṇgá ona ní.”

Bilámá ledre bi Máriko eké ní
Ledre gi ro bụ́kụ bi Máriko ní

Máriko eké Bụ́kụ ba ne. Ndịsịní kpá ndólo wo Yiwáni Máriko. Ni aka kóo lá owụ́phiṛangá simi bi kóo Yésụ ni simi Yeruṣaléma ní, zía kóo ídíne 'yị lódụ́ kací Yésụ. Nda gi 'dá'ba zíye ndịsiyé gámáye kí Páwulo bi 'yịmikása 'bi Yésụ ní, gi do kací a née, zía kpá ndịsịné sáká Pétero bi ni kpá 'yịmikása 'bi Yésụ ní. Simi ledre bi eké gi ro Yésụ ní, zía úkuógụ ngíti géyị ini ledre ga bi simi tara 'bi Yụ́da e ní, zía kpá úkuógụ ini ledre gi do bi ondụ́ 'bi Yụ́da e. Ore, ni go miówoné kídí Máriko eké ledre ba 'dódoyéme ledre 'bi Yésụ kíe zí 'yị ga bi ngárá ndaní Yụ́da e wá ní, bi ṇguṇguní ledre Yésụ go ní.

Máriko uku kpá ledre gi ro ledre ga bi Yésụ mengị yée ní rómo do ledre ga bi uku yée ní. Owozé go kídí Yésụ mengị kóo tụ́'dụ́ ledre ga bi kí mingburoko roko'bụyé ní go, zía 'dí'bióyó ndíyá gi ro tụ́'dụ́ 'yị e, zía lágaóyó dokéké e gi simi tụ́'dụ́ 'yị e, zía kpá ndịsịné ótoómo lúyú ledre 'bi 'yị e zíye. Miméngị ledre née 'dódo go kídí Yésụ ni kí roko'bụ ledre e zíne gi zí Lomo. Ogụ zía úyuné do bi kací 'yịma'dí e gi ro 'dí'bióyó umbu bi kóo niyí úyu a ye gi zí lúyú ledre eyé e ní 'dá'ba.

Máriko uku ledre gi ro mindịsị Yésụ do sogo káṇgá, kí ledre gi ro ledre moko ené, tonó kí ledre babatịza bi kóo Yiwáni i'bí zía ní. Lịkpị ledre ga bi mengịní royé zí Yésụ 'dá'dá phephéní aka kóo wo wá ní, zía kpá lịkpị ledre gi ro miúrú Yésụ gi simi umbu kpá kí ledre gi ro mindá'ba a bi komo ere ní.

Yiwáni babatịza uku ledre miógụ Kírésịto
(Lúrú kpá Matáyo 3:1-12, Lúka 3:1-18, Yiwáni 1:19-28)

1 Ba dosị bilámá ledre gi ro Kírésịto Yésụ* Owụ́ 'bi Lomo.
2 Ni káa zí bi kóo nébị Isáya eké kídí,
“Mááyí kása 'yị kasa amá zíyị 'dá'dá,
gi ro zía yémeómo misi'di zíyị nzíyiné.”
3 “'Yị ni karanée ndịsị ótrụ́ ledre zí 'yị e simi súwú kídí,
yémeómosé misi'di mu nzíyiné zí Ngére,
ídísé 'dózo yéme misi'di zía.”
4 Zí Yiwáni ógụ ndịsịné simi súwú ndịsị úku ledre 'bi Lomo zí 'yị e kídí,
“Ídísé ṇgúṇgu ledre 'bi Lomo zíse óyóló'bó mimbé'desé do bábátịzị sée gi ro zí Lomo ótoómo lúyú ledre esé e.”
5 Zí tụ́'dụ́ 'yị e gi do bi e mingúngúcua, ngíti géyị gi simi káṇgá bi Yụdáya ní kí tụ́'dụ́ ngíti géyị gi simi Yeruṣaléma ndéréye zí Yiwáni. Zíye úkuógụ lúyú ledre eyé e, zía bábátịzị yée simi ngburu bi Yeredéne ní.

---

* **1:1 1:1** Kírésịto: Ini ledre gi simia kídí, 'yị bi Lomo gelé wo káa do Ngére ní. Yésụ: Ini ledre gi simi a kídí, Lomo yomo 'yị e. **1:2 1:2** Maláki 3:1 **1:3 1:3** Isáya 40:3

6 Yiwáni esị kóo roné bongó bɨ u'yúní gɨ sɨmɨ bị bangá bɨ gémele ní, zía
ódó roné ká'dá bɨ yemení gɨ sɨmɨ saná ní, éyị mɨánu ené nɨ kóo mbíra kí
tezị.
7 Zía kóo kpá úku ledre kídí, "'Yị bɨ nɨ ógụ gɨ do kacíma ní, roko'bụa romo
do 'bɨ amá go kíngaya. Máútúásá gbawá ídíma káa do 'yị líkpí ká'dá wará
ené gɨ ro í'díógụ a gɨ sịndịa.
8 Máí'bí babatịza zíse lá kí iní, nɨ í'bí 'bɨ ené zíse babatịza bɨ kí 'Dówụ́
Lomo ní."

Yiwáni i'bí babatịza zí Yésụ
(Lúrú kpá Matáyo 3:13-17, Lúka 3:21-22)

9 Sɨmɨ sịndị kadra máa bɨ kóo née ní, zí Yésụ ógụné gɨ sɨmɨ gara bɨ
Nazeréta sɨmɨ káṇgá bɨ Galiláya ní, zí Yiwáni bábátịzị wo sɨmɨ ngbụrụ bɨ
Yeredéne ní.
10 Sɨmɨ bɨ Yésụ nɨ nda go ólụ́ógụ gɨ sɨmɨ iní ní, zía lúrú ere likpí roné go,
zí 'Dówụ́ Lomo ógụné doa pá pá pá pá káa zí kịrịkó'do ní.
11 Geré zí kúrú ówụ́ne zía gɨrí kídí, "Áyí Owụ́ 'bɨ amá 'búyị ofụ domá go.
Mááyí kí rokinyi gɨ zíyị."

Satána uzu Yésụ
(Lúrú kpá Matáyo 4:1-11, Lúka 4:1-13)

12 Gɨ ore geré, zí 'Dówụ́ Lomo, 'dí'bi wo ndéré kíe gbála sɨmɨ súwú,
13 zía ndịsịné íri kí sịlị cị gbre, zí Satána† ndịsịné úzu wo. Bangá súwú e
nɨyí kóo kpá kíye íri. Zí ngíti géyị maláyika e ndịsịyé sáká wo.

Yésụ tonó moko 'bɨ Lomo sɨmɨ Galiláya
(Lúrú kpá Matáyo 4:12-17, Lúka 4:14-15)

14 Gɨ do kací bɨ Eróde ónzó Yiwáni sɨmɨ sịgịnị ní, zí Yésụ ịnyịné ndéréne
sɨmɨ Galiláya, zía úku bɨlámá ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e íri kídí,
15 "Sịndị kadra nɨ go gbóo gɨ ro zí Lomo ídíne Ngére esé. Ídísé mu
ṇgúṇgu bɨlámá ledre 'bɨ Lomo zíse ótoómo bɨsinyí ledre e mbá 'dá'ba."
16 Kadra kịé'do, zí Yésụ ịnyịné ndéréne do gbúṛóngó mɨkavu Galiláya,
zía lúrúndíki Simúna e kí lúnduné Andiríya, kí ónzó mbírá eyé sɨmɨ iní gɨ
zía nɨyí yị eyé 'yị 'dí'bi kénzé e.
17 Zía úku ledre zíye, kídí, "Ógụsé mu lódụ́ kacíma, zíma 'dódo ledre
zíse, gɨ ro zíse ídíse 'yị 'dí'biógụ 'yị e, ndaá lolụ 'yị 'dí'bi kénzé wá."
18 Geré zíye ótoómo mbírá gɨ do sịlịye zíye lódụ́ Yésụ.
19 Zía ndéréókpóne gɨ ore lá cúku'dée, zía lúrúndíki wotị Zebedịya,
Yakóbo e kí lúnduné Yiwáni sɨmɨ kuṛúngba, ndịsịní tóko komo mbírá eyé.
20 Sɨmɨ bɨ Yésụ lurúndiki yée ní, zía ndólo yée. Zíye ótoómo 'bụyé
Zebedịya e, kí 'yị 'bɨ moko eyé e sɨmɨ kuṛúngba ore, zíye útúye do kací
Yésụ, yóó zíye ndéréókpóye.

Yésụ ogóoyó bɨcayi lomo e
(Lúrú kpá Lúka 4:31-37)

---

† **1:13 1:13** Satána: Satána nɨ kóo maláyika. Zía sínyi do lafúne e, zíye nda ídíye ezeokó Lomo. Gɨ zí kéyị née ní, zí Lomo ógóóyó gɨ komo ere 'dá'ba. Nɨ nda cakaba go ngére 'bɨ bɨcayi lomo e. Mɨ'dódo 12:9.

21 Zíye ndéréógụyé simi ngíti gara simi Galiláya bi kí ịrịné
Kapáranawúma ní. Nda simi ngíti Sịlị 'bi 'Dówụ́ro,‡ zíye ólụ́ye 'Dịcị
Kótrụro, zí Yésụ ndịsịné 'dódo ledre 'bi Lomo zí 'yị e.
22 Zí tara 'yị ga bi uwúní 'dódo ledre ené ní ịdrịne mbá mịịdrị, gi zía
mi'dódo ledre ené ni kóo kí roko'bụné, ndaá 'bi ené kóo káa zí 'bi 'yị
'dódo lorụ 'bi Mụ́sa wá.
23 Simi sịndị kadra máa bi kóo née ní, ngíti o'do ni kóo kpá bo simi 'Dịcị
Kótrụro ore ni kí dokéké siminé. Zía tónóne íni ini, zía ịnyịné úku ledre
zí Yésụ kídí,
24 "Yịị, 'yị 'bi Nazeréta ba, éyị bi íli gi zíze ní 'di? Ógụ kíra go gi ro
úfuónzó zée? Máówo yịị bú. Áyí Yésụ, Mbigí Owụ́ 'bi Lomo."
25 Zí Yésụ úku ledre zí dokéké née cụ́ kí siminé kídí, "Ídí ndécị tí, ólụ́ógụ
gi simi o'do née mu"
26 Zí dokéké kángba o'do née bisinyíne, zía óto wo ndịsị lángbané
zi zi zi. Zí dokéké gbúrógbóne 'dága simi o'do née íri, ábuwá née go
miólụ́ógụ a.
27 Zí ledre née lụ́tụ́ne komo 'yị e za mbá, zíye tónóye úku ledre
dongaráye kídí, "Bi káa 'bié ledre 'di? 'Bié mikánda ledre? O'do ba i'bí
lorụ zí dokéké e zíye tí úwú kúrúa."
28 Zí phanda ledre bi Yésụ mengị née áṇgané simi Galiláya za mbá.

Yésụ yomo tụ́'dụ́ 'yị e
(Lúrú kpá Matáyo 8:14-17, Lúka 4:38-41)

29 Simi bi olụ́ogụní gi simi 'Dịcị Kótrụro ní, zíye ndéréye kí Yakóbo e kí
Yiwáni 'be 'bi Simúna e kí Andiríya.
30 Niyí ndéréógụ íri ní, towụ́ Simúna kára 'yị ni mi'dú'duné bi, gi zía
roa ịrị miịrị. Zíye ịnyịyé úku ledrea zí Yésụ.
31 Zí Yésụ ndéré 'dí'bi sịlịa, lálasịkpị wo 'dága. Geré zí simi saná kára
née zázáne, zía méngị éyị miánu zí Yésụ kí 'yị ené e.
32 Nda go kí tagá§, zí tụ́'dụ́ 'yị e ndịsị ógụyé kí 'yị ndíyá eyé e kpá kí yée
ga bi kí dokéké e simiyé ní zí Yésụ.
33 Zí 'yị ga bi 'bi gara née yóko royé tụ́'dụ́ tara mbotụ 'dịcị bi Yésụ ni
simi a ní,
34 zía 'dí'bióyó ṛịkị ndíyá eyé e gi royé mbá. Yée ga bi kí dokéké e simiyé
ní, zía lágaóyó yée gi simiyé mbá, zía ụ́cụómo dokéké ga gére née ndaní
ódro wá, gi zía owoní Yésụ bú.

Yésụ 'dódo ledre 'bi Lomo simi Galiláya
(Lúrú kpá Lúka 4:42-44)

35 Zí Yésụ áfáne akpa ngúcuné kí sị ndóndó simi bi bi ni aka
mbumbumbu ní, ndéréne gi cigí 'be re gbála íni ini zí Lomo.
36 Zí Simúna e kí lafúne e ndéréye gámásó'do wo.

---

‡ **1:21 1:21** Sịlị 'bi 'Dówụ́ro: Ni mongụ́ sịlị 'bi Isiréle 'bi ini zí Lomo, mengịní moko simi a wá. Zíye ndịsịyé sómụ́ndíki ledre kídí Lomo otoogụ ere kí do sogo káṇgá kpá kí ledre bi Lomo yomo yée gi simi moko 'bi owụ́kụlụ́ e gi sị sịlị ngére 'bi Ízibiti ní. Ólo Ólụ́ógụ 20:8-11, Gbre lorụ 5:12-16.

§ **1:32 1:32** Lorụ 'bi Mụ́sa: Lorụ 'bi Mụ́sa uku kídí 'yị e ndaní méngị moko simi Sịlị 'bi 'Dówụ́ro wá. Née sị ledre bi kóo 'yị e ndịsịní gi zí kadra útúne kí, née ní Sịlị 'bi 'Dówụ́ro ụkụ́ go zíye ógụyé kí 'yị ndíyá eyé e zí Yésụ yómo yée ní.

37 Sɨmɨ bɨ nderé ndikiní wo ní, zíye úku ledre zía kídí, “Tụ́'dụ́ 'yị e nɨyí
ndịsị gámásó'do yịị.”
38 Zía úku ledre zíye kídí, “Nderézé aka sɨmɨ ngíti géyị owụ́ gara ga bɨ
kpị ní, máili kpá úku bɨlámá ledre 'bɨ Lomo zí 'yị ga bɨ íri ní. Gɨ zía, née
moko bɨ máógụ gɨ roa ní.”
39 Zíye gámáye sɨmɨ tụ́'dụ́ ngíti géyị owụ́ gara ga bɨ sɨmɨ Galiláya ore ní,
kí úku ledre 'bɨ Lomo sɨmɨ 'Dịcị Kótrụro e, kpá kí lágaóyó dokéké e gɨ sɨmɨ
'yị e 'dá'ba.

Yésụ yomo ngíti 'yị kí bɨsinyí umbunonó
(Lúrú kpá Matáyo 8:1-4, Lúka 5:12-16)

40 Zí ngíti 'yị kí bɨsinyí umbunonó roné ógụné ṇgúṇgú roné zí Yésụ,
kídí, “Áko, togụ́ utúasá go kací komoyị, ídí yómo máa.”
41 Zí lerị méngị Yésụ, zía óto sịlịne ro o'do née, zía úku ledre kídí, “Máili
go kenée, royị eme mu.”
42 Geré, zí bɨsinyí umbunonó née ụ́kụ́ne gɨ roa, zí roa ndá'baógụné
bɨlámáne.
43 Zí Yésụ kásalúgu wo kí lórụ o'bụó'bụ kídí,
44 “Ndá úku 'dódo ledre née zí 'yị e wá. Ídí ndéré zí 'yị 'dáná éyị, zíyị
óṇgoónzó bangá í'bí mbófo éyị kíe zí Lomo káa zí bɨ Mụ́sa eké ní, nɨyí
geré ówo a kídí umbunonó* bɨ royị ní ụkụ́ go.”†
45 O'do née tonó nda yị ené geré úku ledre née zí 'yị e. Gɨ zí kéyị née,
Yésụ utúasá lolụ ndéré sɨmɨ ngíti géyị gara e wá. Ndịsịní nda kóo lá do
bi bɨ ngárá 'yị e ndaní doa tụ́'dụ́ wá ní. Abú kenée ndotó, tụ́'dụ́ 'yị e nɨyí
kpá fú ndịsị ógụ zía kací gara e mɨngúngúcua.

2

Yésụ yeme sịndị̂ mɨgɨgị̂rị̂
(Lúrú kpá Matáyo 9:1-8, Lúka 5:17-26)

1 Gɨ do kací owụ́ sịlị ca, zí Yésụ ndá'balúgu roné sɨmɨ gara bɨ
Kapáranawúma, zí 'yị e úwú ledrea kídí nda'baogụ go 'be.
2 Zí tụ́'dụ́ 'yị e ógụyé, 'dúcu 'dịcị bɨ nɨ sɨmɨ a ní ndá, kémbị bifúó ndaá
lolụ wá. Zía ndịsịné 'dódo ledre 'bɨ Lomo zíye.
3 Zí ngíti géyị ya'dá e eso (4) ịmbịógụ ngíti mɨgɨgịrị kí gbagbara zía.
4 Gɨ zía bɨ bi ndéréógụyé zí Yésụ íri ndaá gɨ zí 'yị wá ní, zíye ékịye
ículphụ́trụ do 'dịcị fúó, zíye ịmbịésị o'do née zí Yésụ 'dịcị íri, kí ká'dá nyé
kí gbagbara née.
5 Sɨmɨ bɨ Yésụ lurú kídí ya'dá ga gére née ṇguṇguní ledre ené go ní, zía
úku ledre zí mɨgɨgịrị née kídí, “Owụ́ 'bɨ amáa, máótoómo lúyú ledre eyị
go.”
6 Ngíti géyị 'yị 'dódo lorụ e nɨyí kóo mɨndịsịyé kenée ndịsị sómụ́ ledre
kídí,
7 “O'do née uku née kenée ledre 'di? Uku sinyi ledre go. Lomo nɨ dụ́ụ́
ne 'yị ótoómo lúyú ledre 'bɨ 'yị e.”

---

* **1:44 1:44** Umbunonó: Lorụ bɨ Mụ́sa eké ní uku kídí 'yị bɨ kí umbunonó roné ní ndaá drá wá ili kpá zía ndịsịné dongará Yụ́da e wá. Togụ́ ndíyá née ụkụ́ gɨ roa go yá, 'yị née idí ndéré 'dódo roné zí 'yị 'dáná éyị. Née ní 'yị 'dáná éyị nɨ úku a ne kídí nɨ go drá. Ólo Lévị 14:1-32. † **1:44 1:44** Lorụ ga bɨ gɨ ro ro'yị ídíne drá ní nɨ sɨmɨ Lévị 14:2-31.

8 Geré zí Yésụ ówo sómụ́ ledre eyé, zía úku ledre zíye kídí, “Ndịsịsé
sómụ́ ledre kenée gı zí 'di?
9 Ledre be 'di nı 'diya zíma gáa úku a zí o'do née, ‘Máótoómo lúyú ledre
eyị́ go, togụ́ ịnyịógụ mu, 'dí'bi sáka eyị́ zíyị ndá'bayị́ 'be’?
10 Máili ídísé ówo a kídí, máa Owụ́ 'bı 'Yịma'dí, mááyí kí roko'bụ gı ro
ótoómo lúyú ledre 'bı 'yịma'dí e kíe do sogo káṇgá ba.” Zía óyó komoné
úku ledre zí mıgịgịṛị́ née kídí,
11 “Ịnyịógụ mu, 'dí'bi sáka eyị́ mu zíyị ndá'bayị́ 'be.”
12 Zí o'do née ịnyịógụné tí do komoyé née, 'dí'bi sáka ené, yóó do
ndá'bané 'be. Zí tara 'yị ga bı kóo ore ní ịdrịye mbá mıịdrị́, zíye ndịsịyé
úku ledre kídí, “Mbófo éyị́ zí Lomo. Tí bı ndịsịzé ona ní, lurúzé aka ledre
káa zí wo ba kú wá.”

Yésụ ndolo Lévị lódụ́ née
(Lúrú kpá Matáyo 9:9-13, Lúka 5:27-32)

13 Zí Yésụ kpá ndá'ba ándá roné do gbúṛóngó mıkavu Galiláya, zí tụ́'dụ́
'yị e ógụyé zía, zía ndịsịné 'dódo ledre zíye.
14 Zía ndéréókpóne gı ore, zía lúrúndíki 'yị 'dó'dụ́ ụsórụ* gı zí 'yị e kí
ịrịné Lévị Matáyo, owụ́ 'bı Alafáyo, mındịsịné sımı mákıtabu. Yésụ ya zía
ní, “Ógụ mu, lódụ́ kacíma.” Geré zí Matáyo ịnyịógụné zíye ndéréye kí
Yésụ.
15 Kí tagá a née zí Lévị yéme éyị́ mıánu zí Yésụ kí 'yị lódụ́ kacíne e. Zí
tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị 'dó'dụ́ ụsórụ kpá ógụyé íri kí ngíti géyị 'yị lúyú ledre e
gı zía nıyí nda kóo go mbá 'yị lódụ́ kací Yésụ.
16 Sımı bı 'yị 'dódo lorụ e ga bı Faṛụsáyo e† lurúndiki Yésụ kí ánu éyị́
mıánu kí 'yị ga gére née ní, zíye ịnyiyé ndú'yú 'yị lódụ́ kacíga kídí, “Mongụ́
'yị née ndịsịní ánu éyị́ kí 'yị 'dó'dụ́ ụsórụ kpá kí lúyú ledre ga gére née gı
ro 'di?”
17 Sımı bı Yésụ uwú ledre née kenée ní, zía úku ledre zíye kídí, “'Yị ga
bı ndaní 'yị ndíyá e wá ní, nderéní eyé lengbe zí dokotóro e wá, dụ́ụ́ 'yị
ndíyá e. Máógụ amá gı ro bılámá 'yị e wá, yị́ ené gı ro 'yị lúyú ledre e.”

'Yị e ndu'yúní Yésụ gı ro órụ́ tara'yị
(Lúrú kpá Matáyo 9:14-17, Lúka 5:33-39)

18 'Yị ga bı ndịsịní lódụ́ kací Yiwáni ní, kí Faṛụsáyo e ndịsịní lengbe órụ́
éyị́. Zí ngíti géyị 'yị e ndú'yú Yésụ kídí, “Mongụ́ 'yị, 'yị lódụ́ kací Yiwáni e
kí Faṛụsáyo e nıyí go órụ́ éyị́, sara 'yị eyị́ e orụ́ní 'bı eyé éyị́ wá gı zí 'di?”
19 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “'Yị ga bı ogụní 'dịyịóto mıkánda
kára ní, nıyí ndịsị 'bú lárá a káa be 'di bı mıkánda adrúgu nı kíye ore ní?
Utúasání ndịsị 'bú wá.
20 Sịndị́ kadra nı ógụ, do 'dí'bióyó mıkánda adrúgu née gı zíye, née go
sịndị́ kadra bı zíye órụ́ éyị́ ní.
21 “Utúasá zí 'yị ịcị́'dụ́tụ ụngú bı ro kuṛú bongó ní, kí tara mıkánda
bongó wá. Mıkánda bongó née, nı lálalófo kuṛú a née fúó, zí ụngú née
nda áyané rómo wo bı 'dá'dá ní.

---

* **2:14 2:14** “Ụsórụ” nı késị bı akúma ndịsị 'dó'dụ́ a gı zí 'yị e gı ro méngị moko eyé 'bı akúma kíe ní. † **2:16 2:16** Faṛụsáyo: Née ngíti géyị Yụ́da ga bı ngárá nditi'dofụní do lorụ bı Mụ́sa eké ní wá ní. Ṇguṇguní kídí lomo ro 'yịma'dí e nı bo, maláyika e nıyí bo, 'yị e ndịsịní kpá úru gı sımı umbu. Ólo Moko 'bı 'yịmıkása e 23:6-8.

22 Utúasá kpá do lótó mikánda le'yị kọ́ró simi kuṛú ndoko wá, gi zía
mikánda le'yị née ni ụ́'bụ kí cóngó roné, zía lóko kuṛú ndoko née gburá,
zí le'yị kí ndoko née sịnyíye gbrengárá. Bilámá a, idíní lótó mikánda le'yị
simi mikánda ndoko ené kpị́."

Yésụ ni kí roko'bụ do Sịlị́ 'bi 'Dówụ́ro
(Lúrú kpá Matáyo 12:1-8, Lúka 6:1-5)

23 Kadra kịé'do simi ngíti Sịlị́ 'bi 'Dówụ́ro, zí Yésụ ịnyịyé kí 'yị lódụ́
kacíne e ndéréye kpụrụ́ gi simi ngíti yáká kére, zí 'yị lódụ́ kacíga ga gére
née tónóye lófo ngorụ kére, kí ánu a.
24 Zí Faṛụsáyo e úku ledre zía kídí, "Mongụ́ 'yị, éyị́ bi 'yị eyị́ e ndịsịní
méngị moko simi Sịlị́ 'bi 'Dówụ́ro bi ngárá ndaá sịlị́ 'bi moko wá ní gi zía
ní 'di?"
25 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, "Ólosé esé ledre bi kóo Dawídi mengị
simi sịndị́ kadra bi kóo 'bú mengị yée kí 'yị ené miméngị ní wá?
26 Kóo simi sịndị́ 'bi Abiyatára mongụ́ 'yị 'dáná éyị́[‡] ní, 'bú mengị kóo
Dawídi kí 'yị ené e go kíngaya, zía ólụ́ne 'Dịcị́ 'bi Lomo. Zía 'dí'bi ambata
bi kóo 'yị 'dáná éyị́ e niyí ánu a lá dụ́ụ́ ye ní, zía ánu a, zía í'bí ngíti géyị
zí 'yị ené e ánu a."
27 Zí Yésụ úku ledre zíye kídí, "Sịlị́ 'bi 'Dówụ́ro ni gi ro 'yịma'dí e, ndaá
'bi ené 'yịma'dí e gi ro Sịlị́ 'bi 'Dówụ́ro wá.
28 Owụ́ 'bi 'Yịma'dí, ni Ngére do Sịlị́ 'bi 'Dówụ́ro."

3

1 Simi ngíti Sịlị́ 'bi 'Dówụ́ro, zí Yésụ ólụ́ne simi 'Dịcị́ Kótrụro, ngíti o'do
ni kóo ore, kí umbusịlị́ne.
2 Zí ngíti géyị Faṛụsáyo e ndịsịyé lúrú bi togụ́ Yésụ yéme sịlị́ o'do née go
simi Sịlị́ 'bi 'Dówụ́ro yá, zíye í'bí ngbángá a zí mingburoko 'yị e.
3 Zí Yésụ úku ledre zí o'do née kídí, "Ịnyịógụ mu tóro 'dága do komo 'yị
ga ba."
4 Zí Yésụ ndú'yú Faṛụsáyo ga gére ní, "Ledre be 'di ni miútúásá do
méngị a simi Sịlị́ 'bi 'Dówụ́ro. Méngị bilámá ledre káa zí sáká 'yị? Togụ́
méngị bisinyí ledre káa zí úfu 'yị?" Ukuluguní ledre mbá wá.
5 Zía lúrú yée, zí bi sínyíne roa, zía ídíne kpá kí mongụ́ sómụ́ ledre, gi
zía bi doyé orụ miórụ ní. Zía úku ledre zí o'do née kídí, "'Dózo sịlị́yị née
mu mbị́." Zía 'dózo a, zí sịlị́a ndá'baógụné bilámáne.
6 Zí Faṛụsáyo ga gére née ịnyịyé, ndéréye kótrụ royé kí mingburoko 'yị
ga bi 'bi Eróde e ní yéme misómụ́ ledre gi ro úfu Yésụ.

Tụ́'dụ́ 'yị e lodụ́ní kací Yésụ

7 Zí Yésụ ịnyịyé kí 'yị lódụ́ kacíne e ndéréye do gbụ́ṛóngó mikavu
Galiláya. Zí tụ́'dụ́ 'yị e gi simi káṇgá bi Galiláya ní lódụ́ wo íri.
8 Simi bi 'yị e uwúní ledre ga bi ndịsị méngị yée ní, zí ngíti géyị ịnyịyé
gi simi Yeṛụsaléma kí káṇgá ga bi Yụdáya kí Ịdụmáya, nda kí ngíti géyị
ịṛịgbére ga bi sága Yeredéne kí gara bi Táyire, kí Sidóna ní ógụyé zía.

---

‡ **2:26 2:26** Mongụ́ 'yị 'dáná éyị́: Mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ romo do manda 'bi 'yị 'dáná éyị́ e zí Lomo. Ndịsị lengbe ólụ́ dụ́ụ́ ne simi 'dịcị́ bi Mongụ́ Bi 'bi Lomo simi 'Dịcị́ 'bi Lomo ní gi ro 'dáná éyị́ zí Lomo kí'di kéṛị́ simi simibi kịé'do. Ndịsị 'dí'bi sáma bangá bi oṇgoonzóní gi ro 'dáná a zí Lomo ní ólụ́ kíe 'dịcị́ íri gi ro zí Lomo ótoómo lúyú ledre 'bi 'yịma'dí e.

9 Gɨ zía bɨ, 'yị máa ga gére née ofụní nda go ní, zía úku ledre zí 'yị lódụ́
kacíne e yémeómo ngíti owụ́ kụrúngba nzíyiné zíne ndịsịné sɨmɨ a gɨ zí
bi kí ídíne royé ndá ke.
10 Zía sịkpị tụ́'dụ́ 'yị e gɨ do ndíyá eyé e. Zí ngíti géyị 'yị ndíyá e ndịsị kí
ịtrị royé gɨ ro óguyé gbóo ro Yésụ, gɨ ro óto sịlịye roa.
11 Sɨmɨ bɨ bɨcayi lomo e lurúndikiní wo ní, zíye ndịsị útúye bi kó'dụ́ Yésụ
gbúrógbóye 'dága kídí, “Áyí Owụ́ 'bɨ Lomo.”
12 Zí Yésụ lórụ yée kídí, ndaní úku 'dódo ledrené zí 'yị e wá.

Yésụ geléogụ 'yɨmɨkása e sokó doa gbre
(Lúrú kpá Matáyo 10:1-4, Lúka 6:12-16)

13 Zí Yésụ ékịne do landa, zía ndólo 'yị ga bɨ ili yée ní,
14 zía géléógụ ya'dá e sokó doa gbre (12), káa do 'yɨmɨkása ené e* gɨ ro
zíne kása yée kací bi e kí úku ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e,
15 kpá gɨ ro zíye ídíye kí roko'bụ do dokéké e gɨ ro ndịsị lágaóyó yée kíe.
16 Ba ịrị 'yị ga bɨ gelé yée sokó doa gbre ní. Simúna, wo bɨ Yésụ í'bí ngíti
ịrị zía, “Pétero” ní,
17 nda Yakóbo e kí lúnduné Yiwáni, owụ́ 'bɨ Zebedịya e. Née yée ga bɨ
kóo Yésụ ịfị ịrịyé kídí, “Owụ́ Rará e” ní,
18 Nda Andiríya, Phịlịpo, Batilimáyo, Matáyo, Tóma, Yakóbo wotị
Alafáyo, Tadéyo, Simúna Zíloto†,
19 nda kí Yụ́da Keriyóta, bɨ í'bí ngbángá Yésụ ní.

'Yị 'dódo lorụ e ya Yésụ nɨ kí Belezabụ́bụ sɨmɨné
(Lúrú kpá Matáyo 12:22-32, Lúka 11:14-23, 12:10)

20 Zí Yésụ ndá'bayé 'be, zí tụ́'dụ́ 'yị e kpá yóko royé, bi ánu éyị ndaá lolụ
zía kí 'yị lódụ́ kacíne e wá.
21 Sɨmɨ bɨ 'yị ené e uwúní ledre a ní, zíye ịnyịyé ndéréye gɨ ro 'dí'bilúgu
wo, gɨ zía, ukuní go ya, “Sɨmɨ doa sinyí go mɨsínyí.”

Roko'bụ Yésụ romo do 'bɨ Satána

22 Ngíti géyị 'yị 'dódo lorụ ga bɨ ogụní gɨ sɨmɨ Yerụsaléma ní, ukuní 'bɨ
eyé kídí, “Yésụ nɨ kí Belezabụ́bụ sɨmɨné. I'bí cóngó ro zía ne, zía ndịsịné
lágaóyó dokéké e kíe.”
23 Zí Yésụ ndólo yée, úku ledre zíye sɨmɨ muruwayi kídí, “Satána nɨ kpá
ndịsị lágaóyó Satána 'dá'ba?
24 Togụ́ 'yị 'bɨ ngére ndịsịní méngị okó dengbịye yá, káṇgá 'bɨ ngére née
toroyeme roné wá.
25 Kpá kenée togụ́ sụmụ e ifiní royé, ndịsị méngị okó akpa dengbịye yá,
'be 'bɨ eyé née toroyeme roné wá.
26 Togụ́ Satána ndịsị nda go méngị okó akpa kí 'yị ené e ní, nɨyí nda
ndịsị méngị moko ené káa be 'di? Roko'bụ a nɨ ụ́kụ́.
27 'Yị utúasá ólụ́ 'dịcị 'bɨ mongụ́ ngére, ngáka éyị ené e wá, 'búó togụ́
odóụtụ ngére née kí, nɨ nda fú ngáka éyị ené e gɨ 'dịcị ndéré kíe.
28 “Máúku zíse ma'díi, Lomo nɨ ótoómo mɨlúyú ledre 'bɨ 'yị e, kí ledre
ga bɨ ndịsịní úku sínyi yée ní mbá.

---

* **3:14 3:14** 'Yɨmɨkása: Née 'yị ga bɨ Yésụ i'bí roko'bụ zíye, zía ndịsị kása yée ndéré kí méngị moko ené e káa zí úku bɨlámá ledre ené zí 'yị e, kí sịkpị 'yị ndíyá e kpá kí ógóóyó bɨcayi lomo e gɨ sɨmɨ 'yị e ní. † **3:18 3:18** Zíloto: Ini ledre gɨ sɨmɨa kídí, Wo bɨ 'bú káṇgá ené ofụ doa go ní.

29 Togụ́ 'yị uku sinyi ledre gɨ do bɨ 'Dówụ́ Lomo yá, Lomo otoomo ledre zía kú wá, gɨ zía mengị née go bɨsinyí ledre bɨ ngárá utúasá ụ́kụ́ kú wá ní.”
30 Yésụ uku ledre née kenée, gɨ zía bɨ 'yị 'dódo lorụ ga gére née ukuní ledre kídí, “Nɨ kí bɨcayi lomo sɨmɨné ní.”

Ledre gɨ ro mbágá Yésụ kí lúnduga
(Lúrú kpá Matáyo 12:46-50, Lúka 8:19-21)

31 Zí mbágá Yésụ kí lúnduga ndéréógụyé do bi bɨ nɨ doa ní, zíye tóroyé cịkị sága, kákasa 'dịcị íri ndóloógụ wo zíye.
32 Zí tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ gbaá cigí Yésụ ní úku ledre zía kídí, “Mongụ́ 'yị, mbágáyị kí lúnduyị e nɨyí ndólo yịị sága 'dáa.”
33 Zí Yésụ ndú'yú yée kídí, “Mbágáma e kí lúndumá e 'be náambi e?”
34 Zía lúrú 'yị ga bɨ nɨyí mɨndịsịyé cigíne gbaá ba, zía úku ledre kídí, “Ga bɨ nɨyí ndịsị ba, mbágáma e kí lúndumá e.
35 'Yị ga bɨ ndịsịní méngị ledre ga bɨ Lomo ili yée ní, nɨyí ye lúndumá e lémịmá e kí mbágáma e.”

4

Muruwayi gɨ ro kúfú
(Lúrú kpá Matáyo 13:1-9, Lúka 8:4-8)

1 Sɨmɨ ngíti sịndị́ kadra zí Yésụ kpá ndéréne ndịsị 'dódo ledre zí 'yị e do gbụ́róngó mɨkavu Galiláya. Zí tụ́'dụ́ 'yị e yóko royé cigí a gbaá. Zía ékị́ ndịsịné sɨmɨ kụ́rụ́ngba ndịsị 'dódokása ledre zíye.
2 'Dódo tụ́'dụ́ ledre e zíye sɨmɨ muruwayi kídí,
3 “Úwúsé aka ledre ba, ngíti o'do nderé kóo óyụ kúfú ené.
4 Sɨmɨ bɨ ndịsị óyụ kúfú ní, zí ngíti géyị útúye do mɨsi'di, zí solụ́ e ógụyé lágá yée.
5 Ngíti géyị utúní 'bɨ eyé do gbụ́gbụ́rụ́ kí'dí bɨ káṇgá ndaá 'be'be'de ore wá ní. Zíye ụ́tụyé 'diya gɨ zía cíyíye olụ́ ené sɨmɨ káṇgá mbị́ wá.
6 Sɨmɨ bɨ bɨrará kadra suwu kíngaya ní, zíye á'dáye gɨ zía cíyíye ndaá sɨmɨ káṇgá mbị́ wá, zíye gágáye rúfú.
7 Ngíti géyị kúfú utú 'bɨ ené do bɨ kí kịnị e doné ní. Sɨmɨ bɨ ụtụ ní, ngboró yeme roné wá gɨ zía kịnị olụ́ịndị́ yị́ ené nda 'dụ́tụ bi ngbóró gɨ zía mbá.
8 Ngíti a utú 'bɨ ené sɨmɨ ngomụ káṇgá, zía ánáne bɨlámáne kíngaya. Gɨ sɨmɨ ngíti bi mịngị́ yáká owo kongụ kịé'do doa sokó, gɨ sɨmɨ ngíti a 'bɨ ené kongụ ota. Zía ówo gɨ sɨmɨ ngíti a kongụ ịnyị.”
9 Zí Yésụ úku ledre kídí, “'Yị bɨ mbílía uwú ledre bú ní, idí úwú ledre née.”
10 Sɨmɨ bɨ Yésụ nɨ nda go ngúcuné ní, zí 'yịmɨkása ené e kí ngíti géyị 'yị lódụ́ kacíga ndú'yú wo kídí, “Mongụ́ 'yị, ledre 'bɨé gɨ sɨmɨ muruwayi gána ní káa be 'di?”
11 Zía úku ledre zíye kídí, “Mááyí ba go 'dódo a zíse. Togụ́ zí ngíti géyị 'yị e yá, mááyí 'dódo a zíye sɨmɨ muruwayi,
12 gɨ ro
“ ‘nɨyí lúrú éyị́ ga bɨ mándịsị méngị yée ní, utúasá esé ówoyéme a wá,
zíye ndịsịyé úwú ledre ga bɨ mááyí ndịsị úku yée ní utúasá ené ólụ́
sɨmɨ dosé wá

Idí oyólo'bóní mısómụ́ ledre eyé ba bo, káa bı Lomo otoomo mılúyú ledre eyé go.’ ”

13 Zía kpá úku ledre zíye kídí, “Ówosé esé ini ledre gı sımı muruwayi
née fú lá wá? Ásé nda ówoyéme ngíti géyị muruwayi ga bı mááyí úku yée
ní káa be 'di?
14 Kúrú Lomo nı káa zí kúfú bı ndịsịní óyụ a yáká ní.
15 Ngíti géyị 'yị e nıyí 'bı eyé káa zí kúfú bı utú do mısi'di ní. Nıyí úwú
kúrú Lomo 'diya, lu'bú kpá wá, geré zí Satána ógụné 'dí'bióyó a gı sımıyé.
16 Ngíti géyị 'yị e nıyí 'bı eyé káa zí landa ní. Nıyí úwú kúrú Lomo zíye
ídíye 'diya kí rokinyi.
17 Nda gı zía bı cíyí ledre ma'dáa ndaá sımıyé wá ní, geré zíye ótoómo a
gı zí 'do'dó bı ndiki yée go ní.
18 Ngíti géyị nıyí 'bı eyé káa zí kúfú bı utú dongará kịnị ní,
19 nda gı zí sómụ́ ledre éyị́ ga bı 'bı sága, zíye ndịsịyé óto 'búye kíngaya
ní, zí 'bú ledre 'bı Lomo nda ụ́kụ́ne gı doyé, utúasání eyé lolụ áná bılámá
mıánáye wá.
20 Ngíti géyị 'yị e nıyí 'bı eyé káa zí ngomụ káṇgá ní. Sımı bı úwú kúrú
Lomo ní, zíye ṇgúṇgu a, zí sómụ́ ledre eyé óyóló'bó roné bılámáne, zíye
'dí'bi a, zíye ndịsịyé méngị ledre ga bı Lomo ili ní, zí mıméngị ledre eyé
ídíne bılámáne káa zí kúfú bı anáogụ kongụ kịé'do doa sokó (30), kongụ
ota (60) nda kí yée ga bı anáogụní kongụ ịnyị (100) ní.”

Muruwayi gı ro bımıóṇgó
(Lúrú kpá Lúka 8:16-18)

21 Zí Yésụ kpá úku ngíti ledre zíye kídí, “'Yị ụndụoto pho'dụ bú 'dịcị
kacíne, zía ló'bụ'dụ́tụ a sị́ pheṛé, togụ́ sị́ ṛangba? Nı óto pho'dụ née do
nyárá bi.
22 Gı ro zí éyị́ ga bı sımı mıtụlụrụ ní, ídíye mbá do nyárá bi. Gba ledre
ga bı nıyí mıótoécıyé ní do ówo yée mbá.
23 'Yị bı mbílía úwú ledre bú ní, idí úwú ledre née.”
24 Zía kpá úku ledre kídí, “Ídísé óto ledre ga bı úwúsé yée née sımı dosé.
Mısi'di bı ndịsịsé méngị 'yị e kíe ní, nı ídí kpá ne mısi'di bı do méngịsé e
kíe nda za kíngaya ní.
25 'Yị bı nı kí éyị́ e zíne ní, nıyí í'bí yata a zía nda za kíngaya. 'Yị máa wo
bı ngárá éyị́ eyení zía wá ní, abú wo bı zía cúku'dée née nıyí 'dí'bióyó a
gı zía kpụ́rụ́ 'dá'ba.”

Ngíti muruwayi gı ro kúfú

26 Zí Yésụ úku ngíti muruwayi kídí, “Ledre gı ro 'be 'bı Lomo káa zí 'yị
bı oyụ kúfú yáká ní.
27 Kí kadra kí ndụlụ mbá togụ́ nı 'dú'du togụ́ nı mbú dilá yá, kúfú ga bı
oyụ yée ní nıyí ụ́tụ zíye ngbóróye abú owo wá.
28 Káṇgá ndịsị í'bí éyị́ mıánu zíye lá dụ́ụ́ ne, zíye ngbóróye kíe, aka kókó
sịndịye, nda gırí zíye ngbóróye, zíye gbóṛụ́ye, nda geré go mıánáye.
29 Nda sımı bı kére nı go nzíyiné gı ro óṇgó a ní, zía nda tónóne óṇgo a.”

Muruwayi gı ro kúfú musıtáda
(Lúrú kpá Matáyo 13:31,32, Lúka 13:18,19)

4:12 4:12 Isáya 6:9, 10

30 Zí Yésụ kpá úku ngíti muruwayi zíye kídí, “Mááyí ótoásá ledre gɨ ro
'be 'bɨ Lomo 'dáa ní kí 'di? Muruwayi bɨ nɨ útúásá kíe ní wo be 'di?
31 Nɨ káa zí kúfú musitáda ní. Gɨ zía nɨ kúfú bɨ nɨ nzéré kíngaya ní.
32 Abú kúfú kágá née nɨ nzéré kenée ndotó, togụ́ 'dịyḭní go yáká ụtụ go
yá, zía ngbóró rómoné do ngíti géyị éyḭ ga bɨ yáká ore ní mbá. Nɨ rásá
tụ́'dụ́, zí solụ́ e ndḭsị ụ́bụ́ 'be 'bɨ eyé komoa.”
33 Yésụ ndḭsị kóo 'dódo ledre zí 'yị e sɨmɨ muruwayi. Mengị kenée gɨ do
bɨ zíye ówo'dí'bi ini ledre gɨ sɨmɨyé.
34 Kací kadra e mbá, togụ́ Yésụ nɨ go ndḭsị 'dódo ledre yá, zía ndḭsịné
'dódo ngíti géyị ledre e sɨmɨ muruwayi. Sɨmɨ bɨ lurú go tí lá céré yée kí 'yị
lódụ́ kacíne e ní, zía ḭnyịné úkuógụ ledre gɨ sɨmɨ muruwayi ga gére née
mbá zíye.

Yésụ ụcụomo mongụ́ síli kí ílí
(Lúrú kpá Matáyo 8:23-27, Lúka 8:22-25)

35 Nda kí tagá a née ní, zí Yésụ úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne e kídí,
“'Dogụzé aka bi mu sága gɨ 'dí kerḭ.”
36 Zíye ḭnyịyé ótoómo tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ yokoní royé née ore, zí 'yị lódụ́
kacíga ékḭlódụ́ kací a sɨmɨ owụ́ kuṛúngba bɨ gáa ndḭsị sɨmɨ a ní, zí ngíti
géyị 'yị e ékḭ 'bɨ eyé sɨmɨ ngíti géyị kuṛúngba e yóó, zíye ndéréókpóye.
37 Zí mongụ́ síli ógụné kpḭkpḭkpḭkpị, zía ndḭsịné íliógụ iní sɨmɨ kuṛúngba
bɨ Yésụ nɨ sɨmɨ a ní, gbuwa gbuwa gbuwa, ngítí kuṛúngba nda kí 'dúcu go
cúku'dée.
38 Yésụ, nɨ mɨ'dú'duné, kí doné gá do éyḭ 'dága. Zí 'yị lódụ́ kacíga ga ba
ḭnyịyé úru wo, kídí, “Áko, 'Yị 'dódo ledre, sómụ́ eyḭ ledre umbu bɨ azé go
úyu a, ba wá?”
39 Zía ḭnyịógụné, úku ledre zí síli kpá kí kụ́ṛụ́mụ iní kídí, “Ídí tóro tí.”
Zí síli tóroné tí, zí mongụ́ gboṛụ bi bɨ gáa ba ídíne sií.
40 Zí Yésụ óyó komoné úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne ga gére née kídí, “Áyi,
érésé ngịrị gɨ zí 'di? Ṇgúṇgusé aka esé ledremá fú lá wá?”
41 Zí ngịrị ledre bɨ Yésụ mengị née ólụ́ne royé gbála, zíye tónóye úku
ledre dengbḭye kídí, “Bɨ káa lárá 'yị 'di, bɨ síli kí kụ́ṛụ́mụ iní uwúní ledre
ené gba ye ní?”

5

Yésụ lagaoyó dokéké gɨ sɨmɨ ngíti o'do
(Lúrú kpá Matáyo 8:28-34, Lúka 8:26-39)

1 Zí Yésụ kí 'yị lódụ́ kacíne e go 'dógụ bi ndéréógụyé sɨmɨ gara bɨ Gerésa
ní.
2 Sɨmɨ bɨ Yésụ nɨ go ndítíógụ gɨ sɨmɨ kuṛúngba ní, zí ngíti o'do kí dokéké
sɨmɨné ólụ́ógụné gɨ dongará bi e zía.
3 O'do máa née, ambá bi ndḭsị ené nda yḭ ené kóo sḭ bi e íri. 'Yị bɨ nɨ
útúásá ódó wo abú kpá gba cụ́ kí ká'dá késḭ ní ndaá.
4 Odó andání kóo sịndịa kí sḭlḭa go mɨódó ándá kí ká'dá késḭ ndḭsị 'décị
yée gɨ roné fú lá mɨ'décị, gɨ zía, cóngó roa ofụ kóo go. 'Yị bɨ zía útúásáne
gba gɨ ro 'dí'bingéṛị wo ní ndaá kpá wá.
5 Kí'dí bɨ nɨ go dongará bi máa ga gére née íri, togụ́ kí kadra togụ́ kí
ndụlụ yá, zía ndḭsị gbúrógbóne 'dága kpá ndḭsị kí óṇgo roné kí tutú e.

6 Simi bi o'do née lúrúndíki Yésụ gi gbála ní, geré zía ngásáógụné zía íri, zía útúne gbrị do ngụ́rụ́ sịndịne bi kó'dụ́ Yésụ.
7 Zía gbúrógbóne 'dága kídí, “Yésụ, yịị Owụ́ 'bi Lomo bi komo ere ní, éyị bi íli gi zíma ní 'di? Ídí lólóbụ́ zíma do komo Lomo kídí, ógụ eyị ba gi ro méngị bisinyí ledre kíma wá.”
8 O'do née uku ledre kenée gi zía bi Yésụ úku ledre zí dokéké née kídí, “Ólụ́ógụ gi simi o'do née mu.”
9 Zí Yésụ ndú'yú wo kídí, “Ịrịyị náambi?”
Zía úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “Ịrịmá Owụ́tụ́'dụ́, gi zía bi, azé tụ́'dụ́ ní.”
10 Zía ndịsịné dódó roné ro Yésụ kíngaya kídí, “Ndá lágaóyó zée gi ore wá.”
11 Tụ́'dụ́ mụkụ́rụ́ e niyí kóo gbóo ore, ndịsịní ánu éyị dogboọrụ landa.
12 Zí dokéké ga gére née dódó royé zí Yésụ kídí, “Kása zée ndéré ndịsị simi mụkụ́rụ́ ga bi 'dáa ba.”
13 Zí Yésụ í'bí misi'di zí dokéké e ólụ́ógụyé gi simi o'do née, zíye ndéré ólụ́ye simi mụkụ́rụ́ e. Zí tụ́'dụ́ mụkụ́rụ́ ga gére née éyị 'bi álifu gbre, ịnyịyé rụ ndụ́rụ́'bụ́ye gi do gboọrụ landa, ndéré útúye mbá simi mongụ́ mikavu do úyuyé mbá.
14 Zí 'yị 'bá'bá mụkụ́rụ́ ga gére née ịnyịyé ngásáye úku 'dódo ledre bi mengị roné née simi gara, kpá kí ngíti géyị bi ga bi gbóo gbóo ore ní mbá. Zí 'yị e ógụyé mbá lúrú ledre bi mengị roné née.
15 Simi bi ogụní zí Yésụ ní, zíye ndíki o'do bi Yésụ lagaogụ dokéké e gi simi a ba kí ndịsị bilámáne kí bongó roné. Zí ngịrị méngị 'yị ga gére née kíngaya.
16 'Yị ga bi lurúní ledre bi méngị roné zí o'do née, kpá kí wo bi zí mụkụ́rụ́ e ní, zíye ndịsịyé úku a zí lafúye e.
17 Zí 'yị máa ga gére née ndịsị dódó royé ro Yésụ, idí mu ólụ́ógụ gi simi káṇgá eyé gi ore 'dá'ba.
18 Simi bi Yésụ ékị́ go simi kụrúngba ní, zí o'do bi dokéké e olụ́ogụní gi simi a ní dódó roné ro Yésụ yée idíní ndéré kéne.
19 Yésụ ṇguṇgu ené zíye ndéréye kéne wá, tí lá zía úku ledre zía kídí, “Ndá'ba aka 'be zí 'yị eyị e, zíyị lịkpị́ bilámá ledre bi Ngére Lomo mengị zíyị kí bilámá mimbé'dené ní zíye.”
20 Zí o'do née ịnyịné ndéréne kí úku 'dódo ledre bi Yésụ mengị zía née zí 'yị e simi káṇgá bi Dikapolịsị kí tụ́'dụ́ gara ga bi ore sokó ní mbá. Zí tara 'yị ga bi kóo ore ní ịdrịne mbá miịdrị.

Yésụ romo do umbu kí ndíyá
(Lúrú kpá Matáyo 9:18-26, Lúka 8:40-56)

21 Zí Yésụ ékịlúgu roné simi kụrúngba zía 'dógụ bi sága gi 'dí kéṛị́, zí tụ́'dụ́ 'yị e kpá ịnyịyé yóko royé gbaá cigí a do gbúṛóngó mikavu Galiláya íri.
22 Zí ngúru mongụ́ 'yị 'bi 'Dịcị́ Kótrụro kí ịrịné Yáyiro ógụné íri. Simi bi lurúndiki Yésụ ní, zía ógụ ndịsịné ndoo sị́ sịndị́ Yésụ,
23 ṇgúṇgú roné kíngaya kídí, “Áko, mongụ́ 'yị, nyịma ni kí ndíyá zaá o'bụó'bụ ógụ aka ndéré óto sị́lịyị roa, gi ro zí ndíyá máa née ụ́kụ́ne gi roa zía ídíne tridri.”
24 Zí Yésụ ịnyịyé ndéréye kí o'do née.

Zí tụ́'dụ́ 'yị e útúye rụụ do kacíye, mìsi'di eye lolụ kóo zíye wá, ndịsịní nda ndéré kí ịtrị royé mịtrị.
25 Ngíti kára nì kóo dongará 'yị ga gére née kírí née kí ndíyá ká'dá 'bì kará e roné, sìmìbi doa kíe go sokó doa gbre.
26 Gamá zí tụ́'dụ́ dokotóro e go má, zí késị ụ́kụ́ne gì zía mìụ́kụ́, tí lá ndíyá tatá nda yị ené roa 'dá'dá.
27 Sìmì bì kára née uwú ledre Yésụ ní, geré zía ndéréne gì 'dí sogo a gì dongará tụ́'dụ́ 'yị ga gére née óto sịlịne ro bongó bì ro Yésụ ní.
28 Zía somụ́ ledre kídí, "Togụ́ máóto sịlịma lá ro bongó ené yá, ndíyá ba nì ụ́kụ́ gì romá."
29 Sìmì bì mengị kenée ní, geré zí ndíyá née ụ́kụ́ne gì roa. Zía ówo a kídí sìmì sanáne eme go.
30 Zí Yésụ kpá ówo a kídí roko'bụ bì sìmìné ní mengị moko go. Zía lúrú bi 'dí sogoné, zía ndúndu'yú kídí, "Ambí oto sịlịne ro bongó amá ne?"
31 Zí 'yị lódụ́ kacíga úku ledre zía kídí, "Mongụ́ 'yị, 'Lúrú aka lá tụ́'dụ́ 'yị ga bì gbaá cigíyị ba, áyí ówo 'yị bì oto sịlịne royị ní káa be 'di?' "
32 Abú ndotó, Yésụ nì kpá fú ndịsị lúrú bi kere gì ro ówo 'yị bì oto sịlịne roné ní.
33 Zí kára née owo ledre bì mengị roné zíne ní, zía ógụné kí mbé'bé gì zí ngịrị útúne sị sịndị Yésụ, do úku ledre e gì do biné zí Yésụ.
34 Zí Yésụ úkulúgu ledre zía kídí, "Owụ́ 'bì amáa, ndíyá ụkụ́ go gì royị, gì zía bì ṇgúṇgu ledremá ní. Ndéré mu bìlámáne 'dó'dó lolụ wá."
35 Sìmì bì Yésụ nì aka ndịsị ódro ní, zí ngíti géyị 'yị e ógụyé gì 'be 'bì Yáyiro, zíye úku ledre zí Yáyiro kídí, "Mongụ́ 'yị, nyịyị otoomo 'dówụ́ go. Ndá lolụ 'dó'do mongụ́ 'yị née wá."
36 Ledre née ata ené kóo kací komo Yésụ wá, zía ịnyịné úku ledre zí Yáyiro kídí, "Lomo royị ndaá úyu wá, ídí lá ṇgúṇgu ledremá."
37 Yésụ ili ené zí tụ́'dụ́ 'yị e lódụ́ née wá, lá dụụ́ Pétero e kí Yakóbo e kí lúnduné Yiwáni e.
38 Nìyí ógụ bì 'be 'bì Yáyiro íri ní, tụ́'dụ́ 'yị e nìyí go íni ini kí mbụ́mbụ́dụ́.
39 Zí Yésụ ịnyịné ólụ́ne 'dịcị ini, zía úku ledre zí 'yị ga bì íri née kídí, "Ndásé íni ini wá, owụ́ née uyu ené wá, 'du'du yị ené née lá mì'dú'du."
40 Zí 'yị ga bì 'dịcị íri née útúye coo kúgú wo mìkúgú.

Gì do kací bì uku ledre zíye ólụ́ógụyé sága ní, zía 'dí'bi 'bụmìowụ́ kí mbágáa nda kí 'yị lódụ́ kacíga ga bì nìyí kéye ní do ólụ́ókpóye sìmì ngíti sìmì 'dịcị bì otoní umbu owụ́ née sìmì a ní.
41 Zí Yésụ 'dí'bi sịlị owụ́ née do úku ledre zía kí tara Aráma kídí, "Talíta kụ́mụ" kídí, "Nyịma, ịnyịógụ mu 'dága"
42 Geré zí owụ́kára née úrúne, zía ịnyịógụné 'dága ndịsị gámáne. Zí tara 'bụa kí mbágáa kí 'yị lódụ́ kací Yésụ ịdrịne mbá mịịdrị.
43 Zí Yésụ úku ledre o'bụóbụ zí 'bụa kí mbágáa kídí 'yị e ndaní aka ówo ledre bì mengị roné née wá. Zía kpá úku ledre zíye idíní í'bí éyị mìánu zía ánu a.

6

'Yị e asiní gì ro Yésụ sìmì Nazeréta
(Lúrú kpá Matáyo 13:53-58, Lúka 4:16-30)

1 Gɨ do kací ledre née ní, zí Yésụ e ịnyịyé kí 'yị lódụ́ kacíne e gɨ ore
ndá'balúgu royé sɨmɨ Nazeréta, owụ́ gara bɨ Yésụ ngboró sɨmɨ a ní.
2 Sɨmɨ ngíti Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro zí Yésụ ndịsịné 'dódo ledre zí tụ́'dụ́ 'yị e sɨmɨ
'Dịcị Kótrụro. Zí tara 'yị e ịdrịne mbá mɨịdrị kí úwú ledre ga bɨ ndịsị úku
yée ní.
Zíye ndịsịyé úku ledre kídí, “O'do ba ndiki mongụ́ ówo ledre bɨ 'dényé
káa ba gɨ 'da? Ambí 'dodo ledre ga gére née zía ne? Sara aka lá roko'bụ
bɨ ndịsị méngị mɨngburoko ledre ga gére née kíe née, ndiki gɨ 'da?”
3 Zí ngíti géyị 'yị e úku ledre kídí, “Née ndaá 'yị yéme éyị e gɨ sɨmɨ kágá
ba wá? Bɨ nɨ owụ́ 'bɨ Maríya bɨ lúnduga nɨyí Yakóbo, Yoséfa, Yụ́da kí
Simúna e ní wá? Lémịga ndịsịní ndịsị fú kíze ona” Zíye lúrúcáyi wo do
ásiyé kí ṇgúṇgu ledre ené.
4 Yésụ ya zíye ní, “'Yị lóṇgó e ndịsịní óto úndru nébị ye. Togụ́ nda 'be
yá, sụmụga otoní eyé úndrua wá.”
5 Gɨ zía bɨ tụ́'dụ́ye ṇguṇguní ledre ené wá ní, mengị ené ledre ga bɨ kí
roko'bụyé ní ore wá, 'di'bioyó ndíyá lá gɨ ro ngíti géyị 'yị e.
6 Zía kóo ndịsịné sómụ́ló'bó ledre bɨ 'yị ga gére née ṇguṇguní ledrené,
gɨ zía wá ní.

Yésụ kasa 'yịmɨkása e sokó doa gbre
(Lúrú kpá Matáyo 10:5-15, Lúka 9:1-6)

Zí Yésụ ịnyịyé ndéréye sɨmɨ owụ́ gara ga bɨ gbóo gbóo ore ní, kí 'dódo
ledre zí 'yị e.
7 Nda sɨmɨ ngíti sịlị, zía ndóloyóko 'yịmɨkása ené ga bɨ sokó doa gbre
(12) ní, zía í'bí roko'bụ zíye ídíye do dokéké e, zía kása yée gbre gbre.
8 Zía úku ledre zíye kídí, “Sɨmɨ mɨndérése, ídísé 'dí'bi lá dụ́ụ́ ngbángbá.
Ndásé 'dí'bi kombo e, ambata e, kí késị wá.
9 Wará bɨ sịndịse ní asá go, ndásé 'dí'biṛóngó bongó wá.
10 “Togụ́ ógụsé go sɨmɨ ngíti gara, ídísé ndịsị sɨmɨ 'be bɨ 'di'biní sée go
sɨmɨ a sɨmɨ sụmụ ní ásé nda fú ókpó gɨ ore.
11 'Be máa wo bɨ 'di'biní sée sɨmɨ a sɨmɨ sụmụ wá, uwúní ledre esé
kpá sɨmɨ a wá ní yá, ídísé ụ́'bụ́ 'bụrụ gɨ ro sịndịse cịkị ore sɨmɨ bɨ ásé
go ndéréókpó ní gɨ ro zía 'dódo a kídí, asiní go gɨ romá.”
12 Zíye ndéréókpóye, ndịsị úku ledre zí 'yị e, idíní óyóló'bó mɨmbé'deyé.
13 Zíye lágaóyó dokéké e gɨ sɨmɨ tụ́'dụ́ 'yị e, zíye sụ́sụ'bụ́ ro tụ́'dụ́ 'yị
ndíyá e, zí ndíyá eyé ụ́kụ́ne.

Ledre umbu Yiwáni Babatịza
(Lúrú kpá Matáyo 14:1-12, Lúka 9:7-9)

14 Zí ngére Eróde* úwú phanda ledre Yésụ. Zí ngíti géyị 'yị e ndịsịyé
úkuló'bó ledre kídí, “Yiwáni 'yị bábátịzị 'yị e bɨ kóo ufuní wo ba, urú go
ne, ndịsị méngị ledre ga bɨ kí roko'bụyé gére née gɨ zí kéyị née.”
15 Ngíti géyị 'yị e ya, Yésụ nɨ, “Nébị Ilíya kóna ní.” Ngíti géyị ya, “Nɨ
ngúru nébị gɨ dongará nébị ga bɨ kóo 'desị ní.”

---

* **6:14 6:14** Ngére Eróde: Ndịsịní ndólo wo Eróde Ánítipasi. Nɨ wotị mongụ́ ngére Eróde bɨ kóo nɨ ngére sɨmɨ sịndị kadra bɨ aráni Yésụ ní. Eróde Ánítipasi nɨ kpá ngére bɨ onzó Yiwáni Babatịza sɨmɨ sịgịnị do úfu wo ní.

16 Sɨmɨ bɨ Eróde uwú ledre ga bɨ 'yị e ndịsịní úku yée gɨ ro Yésụ kenée
ní, zía úku 'bɨ ené kídí, “Zí Yiwáni kóo máúfu wo ní, úrúne née go tí ne
ma'díi?”
17 Eróde 'di'bi kóo Erodíya me'be lúnduné Phílịpo. Zí Yiwáni úku ledre
kídí ndaá bɨlámáne zía méngị kéyị kenée wá. Zía 'dí'bi Yiwáni óto wo
sɨmɨ sígịnị.
18 Yiwáni ya kídí, “Ndaá mɨútúásáne zíyị 'dí'bióyó kára gɨ zí lúnduyị[†]
nda zíyị wá.”
19 Gɨ zí kéyị née ní, kémbị 'bú Yiwáni ndaá kóo do Erodíya wá. Zía kóo
óto ledre sɨmɨné kídí, née nɨ úfu Yiwáni 'búó.
20 Eróde ndịsị kóo éré kí úfu Yiwáni kpá ngịrị, gɨ zía owo bú kídí, Yiwáni
luyú ené ledre wá. Zía úku ledre zí 'yị 'bɨ sígịnị e idíní lúrú bi kací a. Abú
ledre bɨ Yiwáni ndịsị kóo úku a ní ndịsị 'dó'do sómụ́ ledre ené yá ili kóo
kpá fú ndịsị úwú yata ledre e gɨ zí Yiwáni.
21 Zí mɨsi'di líkpíne zí kára née Erodíya, gɨ ro úfu Yiwáni. Eróde mengị
ayímbi 'bɨ sílị bɨ kóo arání née sɨmɨ a ní. Zía ndóloógụ mɨngburoko 'yị
ené e kpá kí mɨngburoko manda ga bɨ 'bɨ asikíri e[‡] ndịsịní méngị moko
kéye sɨmɨ káṇgá bɨ Galiláya ní.
22 Zí nyị Erodíya ólụ́ne ndịsị lé'bé ke'bị, zí rokinyi méngị Eróde e kí 'yị
ga bɨ kóo ndịsịní ánu éyị kéye ní mbá.
Zí Ngére ịnyịné úku ledre zí owụ́ née kídí, “Éyị bɨ íli zíma í'bí a zíyị ní
'di? Mááyí í'bí a zíyị.”
23 Zía ịnyịné lólóbụ́ zí owụ́ née kídí, “Tí lá éyị bɨ íli wo ní mááyí í'bí a
zíyị, abú yana káṇgá bɨ mááyí ngére sɨmɨ a ba.”
24 Zí owụ́ née ngásáne ndú'yú mbágáne kídí, “Máídí úku ledre 'di?”
Mbágáa ya zía ní, “Idíní í'bíógụ kúṛógbó do Yiwáni 'yị bábátịzị 'yị e
zíyị.”
25 Zí owụ́ née geré ịnyịné ngásándá'bané úku ledre zí ngére kídí, “Máíli
idíní í'bíógụ kúṛógbó do Yiwáni Babatịza zíma do éyị ona.”
26 Zí bi sịnyịne ro ngére gbála. Nda lá, gɨ zía bɨ, lolóbụ́ go do komo 'yị
ga bɨ ndoloogụ yée ní, zí ngịrị méngị wo asi wá.
27 Zía kása 'yị kídí, “Ndéré mu úfu Yiwáni zíyị ógụyị kí kúṛógbó doa
gɨrí.” Zí asikíri née ndéréne sɨmɨ sígịnị íri, zía úfu Yiwáni, zía óṇgo 'décị
goa,
28 do ógụné kí kúṛógbó doa do éyị, zía ịnyịné í'bí a zí owụ́ née. Zía
ndéréne kíe í'bí a zí mbágáne.
29 Sɨmɨ bɨ 'yị lódụ́ kací Yiwáni uwúní ledre a ní, zíye ógụyé 'dí'bi umbu a,
ndéréye kíe óto a.

Yésụ i'bí éyị mɨánu zí 'yị e álifu ịnyị
(Lúrú kpá Matáyo 14:13-21, Lúka 9:10-17, Yiwáni 6:1-14)

30 Zí 'yịmɨkása e ndá'baógụyé, zíye úku 'dódo ledre ga bɨ mengịní yée
kí ledre ga bɨ 'dodoní yée zí 'yị e ní, mbá zí Yésụ ma'dáa.
31 Née ní zí tụ́'dụ́ 'yị e nda kóo ndịsị kí ógụ zíye gbụ́rụ́ gbụrụ gbụ́rụ́
gbụrụ, sịndị kadra zí Yésụ ánu éyị kí 'yịmɨkása ené e ndaá. Zía úku ledre

† **6:18 6:18** Lúndu Eróde: Lúndu née nɨ aka kóo tí kí komoné zí Eróde Ánítipasi 'dí'bi me'bea Erodíya gɨ zía zíne káa do kára. ‡ **6:21 6:21** Mongụ́ manda 'bɨ asikíri e: Ndịsị lúrú bi kací asikíri e álifu. Nɨ 'bɨ ené do manda ga bɨ 'bɨ asikíri e ní.

zí 'yịmikása ené e kídí, “Nderézé aka mu do ngíti owụ́ bi gi ro zíse aka 'dówụ́rosé cúku'dée.”
32 Zíye ịnyịyé ngúcuyé kí kuṛúngba ndéréye do ngíti owụ́ bi.
33 Zí tụ́'dụ́ 'yị e lúrú yée kí ndéré, zíye tónóye ógụyé gi simi gara ga bi ore ní mbá, ndịsị ngásáye rụụ gi do gbúṛóngó, ógụụ́tụ royé fị ye gi zí Yésụ íri.
34 Simi bi Yésụ ekịogụ gi simi kuṛúngba ní, zía lúrú tụ́'dụ́ 'yị ga gére née, zí lerịye méngị wo, gi zía niyí kací komoa káa zí kábịṛịkị ga bi 'yị lúrú bi ndaá kacíye wá ní. Zía tónóne 'dódo tụ́'dụ́ ledre e zíye.
35 Nda go kí tagá, zí 'yị lódụ́ kacíga ógụyé úku ledre zía kídí, “Mongụ́ 'yị, bi ba 'be ndaní doa wá, kadra utú kpá go.
36 Ídí úku ledre zí 'yị ga ba ndéréye do bi ga bi gbóo gbóo kíra ní ní, gi ro zíye úgú éyị́ miánu, zíye ánu a.”
37 Zí Yésụ úku ledre zíye kídí, “Ídísé í'bí éyị́ miánu zíye.”
Zíye úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “'Yị ga gére née ofụní go. Abú késị́ idí ba gáa zíze ona kpá za cụ́ késị́ 'bi 'yị bi mengị moko gi roa simibi kịé'do ní yá, utúasá fú lá úgú éyị́ miánu, zía ásáne kí 'yị ga gére née wá.”
38 Zí Yésụ ndú'yú yée kídí, “Ambata ni zíse kírí née mbá ndu?”
Simi bi nderéní lúrú a ní, zíye ógụyé kí ledre kídí, “Ambata ni íri lá dụụ́ ịnyị, kí minzéré kénzé e gbre.”
39 Zí Yésụ úku ledre, idíní ífibáyi 'yị ga gére née zíye ndịsịyé bi do súwú e ore.
40 Zí 'yị e ndịsịyé bi e mingúngúcua, ngíti géyị míya, ngíti géyị cị gbre doa sokó.
41 Zí Yésụ 'dí'bi ambata bi ịnyị kí minzéré kénzé ga bi gbre née, zía lúrú bi komo ere 'dága, zía í'bí mbófo éyị́ zí Lomo, do 'déweífi simi a. Zía í'bí yée zí 'yị lódụ́ kacíne e ífi yée zí 'yị e. Zía ífi minzéré kénzé ga bi gbre née kacíye kpá kenée.
42 Zí 'yị ga gére née ánu éyị́, zía útúásáne kíye kpịnị.
43 Zí lódụ́ kacíga 'dó'dụ́yóko nyụnyụ́ ambata kí kénzé bi 'yị e lereomoní ní, zí gbété e 'dúcuyé kíye sokó doa gbre.
44 'Yị ga bi kóo anuní éyị́ née ní, oloní ya'dá e mbá álifu ịnyị.

Yésụ nderé do iní
(Lúrú kpá Matáyo 14:22-33, Yiwáni 6:15-21)

45 Geré gi ore, zí Yésụ kása 'yị lódụ́ kacíne e ndéré 'bi eyé 'dá'dá kí kuṛúngba sóngó née simi Beteseyịda. Zía aka ídíáká 'bi ené 'dá'ba úku ledre zí 'yị ga gére née ndá'bayé 'be.
46 Simi bi uku ledre go zí 'yị ga gére née kídí bayiní mu ní, zía ékịne do landa íni ini zí Lomo.
47 Zía ndịsịné do gbúṛóngó íri ngúcuné gị kí tagá, zí 'yị lódụ́ kacíga ndéréógụyé kí kuṛúngba yana mongụ́ mikavu.
48 Zí Yésụ lúrúndíki 'yị lódụ́ kacíne e kí 'dó'dó kí ndéré yana iní, gi zía bi síli ilí 'dịyị roné yóó doyé ní. Nda go kí sị́ ndóndó zí Yésụ tónó ndéréne do iní zíye íri, zía áyíne ókpóómo yée.
49 Zíye lúrúndíki Yésụ kí ndéré do iní, somụ́ní 'bi eyé kídí, ni 'yị lárá, zíye tónó gbúrógbóye gi zí ngịrị.
50 Simi bi ịnyịní mbá lúrúndíki Yésụ ní, zí ngịrị méngị yée kíngaya.

Zí Yésụ úku ledre kídí, “Ndásé éré ngịrị wá, ídísé ódó mịmbé'desé née yị ené máa.”
51 Zía ékịne zíye sịmị kụrúngba, geré zí mongụ́ síli bị gáa née ndécịne,
zí bi ídíne sií. Zí ledre née lụ́tụ́ne komoyé.
52 Abú lurúní ledre bị Yésụ méngị zía óyóló'bó ambata bị cúku'dée ní,
ídíne mongụ́ éyị zí tụ́'dụ́ 'yị e mbá ánu a ní, go cụ́ kí komoyé yá, zí sómụ́
ledre eyé 'dụ́tụné owo'di'biní ini ledre gị sịmị a wá.
53 Sịmị bị 'dogụní bi go sága ní, zíye ndéréye sịmị gara bị Geneseréta
ní, zíye ịnyịyé ódóngéṛị kụrúngba ore.
54 Sịmị bị ekịogụní ní, geré zí 'yị e ówo a kídí Yésụ ogụ née ne.
55 Zí 'yị ga gére née báyiyé sịmị gara ga bị ore ní mbá kí ịmbịógụ 'yị
ndíyá eyé e zí Yésụ tí káa zí bị lengbe ndịsịní méngị a togụ́ owoní go ya
Yésụ nị go ore ní.
56 Bi ga bị za mbá Yésụ ndịsị ndéré doyé ní, 'yị e ndịsịní ịmbịógụ 'yị
ndíyá eyé e zía, togụ́ sịmị sụ́ụ zíye ndịsị dódó royé roa gị ro zí 'yị ndíyá
eyé e 'dí'bi lá gba tara bongó bị gị roa ní. Yée ga bị 'di'biní sịlịye roa ní,
zí ndíyá eyé ụ́kụ́ne gị royé mbá.

7

Yésụ 'dodo ledre gị ro ondụ́ 'bị Yụ́da e
(Lúrú kpá Matáyo 15:1-9)

1 Kadra kịé'do zí Faṛụsáyo e kí ngíti géyị 'yị 'dódo lorụ ga bị ogụní gị
sịmị Yeṛụsaléma ní yóko royé cigí Yésụ.
2 Zíye lúrúndíki ngíti géyị 'yị lódụ́ kací Yésụ kí ndịsị ánu éyị kí “ịndrị”
née kídí luguní sịlịye kí wá.
3 Yụ́da e, kíngaya kí Faṛụsáyo e, anuní eyé eyị geré mịánu wá, nịyí aka
lúgu sịlịye kací ondụ́ eyé kí.
4 Togụ́ nda'baogụní go gị sịmị sụ́ụ yá, nịyí aka lúgu sịlịye kí nịyí fú ánu
éyị. Zíye ndịsịyé kpá lódụ́ kací ngíti géyị ondụ́ ga bị káa zí lúgu sịmị éyị
ga bị ndịsịní ánu éyị sịmịyé ní.
5 Zí Faṛụsáyo e kí 'yị 'dódo lorụ ga gére née ndú'yú Yésụ kídí, “Éyị bị
'yị lódụ́ kacíyị mengịní ledre e gị zía kací lorụ 'bị ondụ́ 'bị mịngburoko 'yị
ezé e gị zía wá ní 'di? Bị zíye ndịsịyé ánu éyị geré mịánu, luguní sịlịye kí
wá ní?”
6 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Ábuwá, nébị Isáya uku kóo gị rosé tí
mbigí ledre kídí,
“ ‘'Yị ga ba ndịsịní óto úndrumá lá dụ́ụ́ do tarayé,
tí lá mịmbé'deyé nị yị ené gị romá gbála.
7 Ndịsịní mbófo máa lá gbékpịne,
ndịsịní tí 'dódo ledre ní, tí lá yị eyé lorụ eyé 'bị 'yịma'dí e.’
8 Ótoómosé mbigí lorụ 'bị Lomo kenée, zíse nda yị esé lányáse ro ondụ́
esé 'bị 'yịma'dí e.”
9 Zía úku ándá ledre zíye kídí, “Ndịsịsé lé'bé'dófụ do lorụ 'bị Lomo, zíse
ndịsịsé méngị ledre esé e kací ondụ́ 'bị bulúndusé e.

7:7 7:7 Isáya 29:13

10 Mụ́sa i'bí kóo lorụ 'bɨ Lomo go zíse kɨ́dí, ‘Ídí óto úndru 'bụyḭ e kɨ́ mbágáyị. 'Yị bɨ nɨ uku tara sinyí zí 'bụné e kɨ́ mbágáne ní, idíní úfu wo 'dá'ba.’
11 Ndḭsịsé 'dódo lorụ bɨ 'bɨ bulúndusé e ní zɨ́ 'yị e kɨ́dí, togụ́ 'yị 'bụa togụ́ mbú mbágáa ili sáká éyḭ gɨ zía yá, nɨ mɨútúásáne 'yị née idí úku ledre zɨ́ 'bụné née togụ́ mbágáne kɨ́dí, ‘Éyḭ bɨ máili sáká yḭ́ị kɨ́e ní, ndaá lolụ wá, máí'bí go zɨ́ Lomo.’
12 Ndḭsịsé née go sínyiónzó 'yị e, sakání lolụ 'bụyé e kɨ́ mbágáye wá.
13 Ótoómosé lorụ bɨ 'bɨ Lomo kenée, zíse lányáse ro ondụ́ esé. Zíse ndḭsịsé méngị tụ́'dụ́ ngíti géyị bɨsinyí ledre e.”
14 Zí Yésụ ndóloógụ tụ́'dụ́ 'yị e, zía úku ledre zíye kɨ́dí, “Ídísé aka úwú ledre bɨ mááyí úku a ba, zíse ówo ini ledre gɨ sɨmɨ a.
15 Éyḭ bɨ 'yịma'dí ánu sɨmɨné ní, oto ené wo zía ídíne bɨsinyíne do komo Lomo wá. Bɨsinyí ledre bɨ ndịsị olụ́ogụ gɨ tara'yị ní, ndịsị óto 'yị ne, zía ídíne bɨsinyíne do komo Lomo.
16 'Yị bɨ mbílía uwú ledre bú ní, ídí úwú ledre née bɨlámáne.”
17 Sɨmɨ bɨ Yésụ nda'baní nda gɨ ore go 'be, nɨyí go 'dḭcḭ ní, zɨ́ 'yị lódụ́ kacíga ndú'yú wo gɨ ro muruwayi bɨ gáa uku née.
18 Zía úku ledre zíye kɨ́dí, “Ówosé esé ini ledre gɨ sɨmɨ ledre bɨ gáa máúku née fú lá wá? Máyá, éyḭ bɨ 'yịma'dí anu wo sɨmɨné ní, oto ené wo zía ídíne bɨsinyíne do komo Lomo wá.
19 Éyḭ mɨánu nderé ené ndḭsị sɨmɨ mɨmbé'de 'yị wá, ndịsị lá sɨmɨ 'yị, nda gɨrí, zía ólụ́ógụné gɨ sɨmɨ a sága. Éyḭ mɨánu e mbá nɨyí bɨlámáye gɨ ro ánu yée.”*
20 Zía ḭnyịné kpá úku ngíti ledre kɨ́dí, “Éyḭ bɨ ndịsị 'dí'bióyó 'yị gɨ ro Lomo 'dá'ba ní, nɨ lá dụụ́ bɨsinyí mɨmbé'de 'yị.
21 Gɨ zía 'yị bɨ mɨmbé'dea emengụ́ ní, bɨsinyí mɨsómụ́ ledre nɨyí ndḭsị ógụ zía káa zɨ́: méngị 'berị, kɨ́ úgu ugu, kɨ́ úfu 'yị e, kɨ́ só'do ro'yị kɨ́ 'yị bɨ ófụ́sé rosé kéne wá ní,
22 kɨ́ óto 'bú éyḭ 'bɨ 'yị e, kɨ́ ngíti géyị bɨsinyí ledre e, kɨ́ lóndo 'yị e, kɨ́ ledre bɨ ndịsị 'dí'biógụ komokenyḭ ní, kɨ́ óto bɨsinyí mɨmbé'de ro 'yị e, kɨ́ lḭkpḭ ịrị 'yị, kɨ́ ḭlḭ, nda kpá kɨ́ bɨcayi ledre e.
23 Bɨsinyí ledre káa zɨ́ ga gére ní, ndịsịní ólụ́ógụ gɨ sɨmɨ mɨmbé'de 'yị, zíye óyóló'bó 'yị bɨsinyíne do komo Lomo.”

Yésụ yomo nyḭ 'yị lóṇgó
(Lúrú kpá Matáyo 15:21-28)

24 Zí Yésụ ḭnyịné gɨ ore ndéréne sɨmɨ gara bɨ Táyire ní. Zía ólụ́ne sɨmɨ ngíti 'dḭcḭ ili ené kóo zɨ́ ngíti 'yị ówo a wá. Abú kenée ndotó, ledrea utúasá ené ló'bo wá.
25 Ngíti kára nɨ kóo ore nyḭa nɨ kɨ́ dokéké sɨmɨné. Sɨmɨ bɨ uwú ledre kɨ́dí Yésụ nɨ sɨmɨ ngíti 'be ore ní, zía geré ógụné útúne do ngụ́ṛụ́ sịndḭne bɨ kó'dụ́ Yésụ.

7:10 7:10 Ólụ́ógụ 20:12, Gbre lorụ 5:16 **7:10 7:10** Ólụ́ógụ 21:17, Lévị 20:9 * **7:19 7:19** Éyḭ mɨánu bɨ utúasá wá ní: Lorụ 'bɨ Mụ́sa uku kɨ́dí Yụ́da e ndaní ánu ngíti géyị bangá ga bɨ esịyé utúasá zíye ánu a wá ní wá. Lúrú sɨmɨ Levị 11.

26 Kára máa née nɨ nyị́ 'yị 'bɨ Gịrị́gị aránɨ́ wo sɨmɨ káṇgá bɨ Sụ́rịya bɨ
ndịsịnɨ́ kpá ndólo a Fonị́sịya ní. Zɨ́a ógụ dódó roné zɨ́ Yésụ idí ndéré
lágaóyó dokéké gɨ sɨmɨ nyị́ne 'dá'ba.
27 Zɨ́ Yésụ úkulúgu ledre zɨ́a kɨ́dí, “Éyị́ mɨánu 'bɨ owụ́ e idínɨ́ ánu yị́ eyé
ye, ndanɨ́ í'bí a zɨ́ ị́sị e wá.”†
28 Kára née ya, “Nɨ tɨ́ káa zɨ́ bɨ úku née Ngére. Abú kenée ndotó, ị́sị nɨyí
'dó'dụ́ 'bɨ eyé gbóo nyụnyụ́ a bɨ nɨ ndị́sị ṛéṛe gɨ tara owụ́ maáge ní.”
29 Yésụ ya zɨ́a ní, “Ódro go bɨlámáne, ndá'ba mu 'be, dokéké olụ́ogụnɨ́
gɨ sɨmɨ owụ́ 'bɨ eyị́ go.”
30 Zɨ́ kára née ndá'balúgu roné 'be, zɨ́a ógụndíki owụ́ kɨ́ 'dú'du dokéké
olụ́ogụnɨ́ gɨ sɨmɨa go.

Yésụ likpí mbílí mɨmbílí ngbụtụ́

31 Zɨ́ Yésụ ị́nyịné gɨ sɨmɨ gara bɨ Táyire, ndéréne kpụrụ́ gɨ sɨmɨ wo bɨ
Sidóna ní, zɨ́a ndéréógụné do mɨkavu Galiláya, zɨ́a ndéréókpóne sɨmɨ
Dikapolị́sị.
32 Zɨ́ ngíti géyị 'yị e ógụyé kɨ́ ngíti o'do, nɨ mɨmbílí ngbụtụ́, odroenzị roné
gɨ zɨ́a wá, zɨ́ye dódó royé ro Yésụ, idí óto sị́lị́ne ro o'do née.
33 Sɨmɨ bɨ Yésụ 'dí'bi o'do née ndoo 'dí sogo ní, zɨ́a ésị nzisị́lị́ne gu mbílía.
Zɨ́a lú'bu súrú, zɨ́a óto a do dondene o'do née.
34 Zɨ́ Yésụ ị́nyịné lúrú bi komo ere 'dága, zɨ́a 'dówụ́ne difi, zɨ́a úku ledre
kɨ́dí, “Éfata” ledre gɨ sɨmɨ a kɨ́dí, “Líkpí mu”
35 Geré, zɨ́ mbílí o'do née líkpíne, zɨ́ dondenea kpá líkpí roné, zɨ́a tónó
ndị́sị ódroné zɨ́ 'yị e bɨlámáne.
36 Zɨ́ Yésụ úku ledre kɨ́dí, “Ndásé aka úku 'dódo ledre née zɨ́ 'yị e wá.”
Abú ụcụomo yée kenée ndotó, ukutatánɨ́ nda yị́ eyé ledre née 'dá'dá.
37 Sɨmɨ bɨ 'yị e uwúnɨ́ ledre née ní, zɨ́a lụ́tụ́ne kacɨ́ komoyé, zɨ́ye úku
ledre kɨ́dí, “Ábuwá, Yésụ nɨ yị́ ené bɨlámá 'yị. Mengịyeme ofụ ledre e go.
Yeme 'yị ga bɨ odronɨ́ wá ní zɨ́ye ódroyé. Yée ga bɨ mɨmbílí ngbụtụ́ e ní,
zɨ́ye úwú ledre.”

8

Yésụ i'bí éyị́ mɨánu zɨ́ 'yị e álifu eso
(Lúrú kpá Matáyo 15:32-39)

1 Sɨmɨ ngíti sịndị́ kadra, zɨ́ tụ́'dụ́ 'yị e kpá yóko royé. Sɨmɨ bɨ éyị́ mɨánu
ndaá lolụ zɨ́ye wá ní, zɨ́ Yésụ ndóloógụ 'yị lódụ́ kacɨ́ne e úku ledre zɨ́ye
kɨ́dí,
2 “Lerị́ 'yị ga ba mengị máa yáa go mɨméngị, mengịzé kéye kɨ́ra go sị́lị́
ota, éyị́ mɨánu ndaá zɨ́ye wá.
3 Utúasá zɨ́ma ótoómo yée ndá'bayé 'be kɨ́ 'bú wá, komoyé nɨ ụ́lụ́ do
mɨsi'di, zɨ́ye útúye gɨ zɨ́a ngíti géyị ogụnɨ́ gɨ gbála.”
4 'Yị lódụ́ kacɨ́ga ya zɨ́a ní, “Azé ówo éyị́ mɨánu sɨmɨ súwú ona í'bí a zɨ́
tụ́'dụ́ 'yị e káa zɨ́ ga gére née gɨ 'da?”
5 Zɨ́ Yésụ ndú'yú yée kɨ́dí, “Ambata nɨ zɨ́se kɨ́rɨ́ née ndu?”
Zɨ́ye úkulúgu ledre zɨ́a kɨ́dí, “Ambata nɨ lá dụụ́ ịnyị doa gbre (7).”

† **7:27 7:27** Éyị́ mɨánu bɨ i'bínɨ́ zɨ́ ị́sị e ní: Yụ́da e ndịsịnɨ́ ndólo 'yị ga bɨ ngárá ndanɨ́ Yụ́da e wá ní ị́sị e.

6 Zía úku ledre zí 'yị e kídí ndịsịsé aka bi. Zía 'dí'bi ambata ga bɨ ịnyị
doa gbre (7) née, í'bí mbófo éyị́ zí Lomo gɨ royé, zía 'déweífi sɨmɨyé, í'bí
yée zí 'yị lódụ́ kacíne e gɨ ro ífi yée zí 'yị e, zíye méngị a tí kenée.
7 Mɨnzéré kénzé e nɨyí kóo kpá bo zíye ore cúku'dée, zí Yésụ kpá í'bí
mbófo éyị́ zí Lomo, zía ịnyịné úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne ga gére née,
idíní kpá ífi kénzé ga gére née zí 'yị e.
8 Zí 'yị ga gére née ánu éyị́, zía ásáne kíye mbá. Zí 'yị lódụ́ kacíga
'dó'dụ́yóko ngíti a bɨ 'yị e lereomoní ní, kí mbụ́ra e kpá ịnyị doa gbre.
9 'Yị e nɨyí kóo tụ́'dụ́, ya'dá e nɨyí 'bɨ eyé álifu eso (4,000). Zí Yésụ í'bí
mɨsi'di zíye ndá'bayé 'be 'bɨ eyé e.
10 Geré zíye ịnyị 'bɨ eyé kí 'yị lódụ́ kacíne e ékịye sɨmɨ kuṛúngba ndéréye
sɨmɨ ngíti káṇgá kí ịrịné Dalamanụ́ta.

Faṛusáyo e uzuní Yésụ
(Lúrú kpá Matáyo 16:1-4)

11 Zí ngíti géyị Faṛusáyo e ógụyé úzu Yésụ kí ndú'yú kídí, “Idí méngị
ngíti géyị ledre ga bɨ kí roko'bụyé komo ere ní.”
12 Zí Yésụ 'dówụ́ne difi, zía úku ledre zíye kídí, “Éyị́ bɨ 'yị ga bɨ cakaba
ba ndịsịní ndúndu'yú gɨ ro zíye lúrú ledre bɨ kí roko'bụyé té kí kí komosé
gɨ zía ní 'di? Máúku zíse ma'díi, máútúásá méngị éyị́ kenée zí 'yị e káa
zíse née wá.”
13 Zía ótoómo yée ore, zía ndá'ba ékịlúgu roné sɨmɨ kuṛúngba, do 'dógụ
mɨkavu sága gɨ 'dí keṛị́.

Bisinyí 'dódo ledre 'bɨ Faṛusáyo
(Lúrú kpá Matáyo 16:5-12)

14 Ábuwá 'yịmɨkása e otoomolịgịní ambata go. Wo bɨ zíye sɨmɨ
kuṛúngba ní nɨ lá dụ́ụ́ kịé'do.
15 Yésụ ya zíye ní, “Komosé idí ídí rosé. Zíse 'bá'bá rosé gɨ zí bɨsinyí
'dódo ledre 'bɨ Faṛusáyo e kí 'yị 'bɨ Eróde e bɨ káa zí 'de'dị́ bɨ ndịsịní óto a
sɨmɨ ambata eyé e ní.”
16 Zíye tónó ódroyé dengbịye kídí, “Uku ledre née kenée gɨ zía bɨ ambata
ndaá zíze ona wá ní?”
17 Yésụ ówo sómụ́ ledre eyé née go, zía úku ledre zíye kídí, “Ndịsịsé
ódro gɨ ro ambata bɨ ngárá ndaá ní gɨ ro 'di? Ówoyémesé esé fú lá ledre
née wá? Éyị́ bɨ mɨmbé'desé nɨ gɨ zía bɨsinyíne kenée ní 'di?
18 Bɨ komosé nɨ bo ní, lúrúsé esé bi wá? Mbílíse uwú ené kpá ledre wá?
Sómụ́ndíkisé esé kpá ledre wá?
19 Sɨmɨ bɨ kóo má'déweífi sɨmɨ ambata ga bɨ ịnyị (5), zí 'yị ga bɨ álifu ịnyị
(5,000) ní, ngíti a bɨ kóo anuomoní ní, 'ducuní kóo gbété e ndu?”
Zíye úkulúgu ledre kídí, “Gbété e sokó doa gbre (12).”
20 “Sara yée ga bɨ kóo ịnyị doa gbre (7) má'déweífi sɨmɨyé zí 'yị ga bɨ
álifu eso (4,000) ní, 'dó'dụ́ 'dúcusé kóo mbụ́ra e kí ngíti ye ndu?”
Zíye úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “Mbụ́ra e ịnyị doa gbre (7).”
21 Yésụ ya zíye ní, “Sara née ní ní, ówosé aka ledre gɨ sɨmɨ a fú lá wá?”

Yésụ likpí komo o'do sɨmɨ Beteseyị́da

22 Zíye ógụyé sɨmɨ Beteseyị́da, zí ngíti géyị 'yị e 'dí'biógụ ngíti o'do
komoa ndaá, zíye dódó royé ro Yésụ idí óto sịlịne ro o'do née.

23 Zí Yésụ 'dí'bi sḭlḭa, zíye ólụ́ógụyé kéne gɨ sɨmɨ owụ́ gara née sága.
Zía ọ́rọ́ súrú ro komo o'do née, zía óto sḭlḭne roa, zía ndú'yú wo kídí,
“Lúrúndíki éyḭ e go íri?”
24 Zía lúrú bi cii, zía úku ledre kídí, “Málúrúndíki tí 'yḭ e go ní, tí lá nɨyí
káa zí kágá e ndḭsḭní gámá ye ní.”
25 Zí Yésụ kpá ótoándá sḭlḭne ro komoa, zí komoa líkpíne zía nda
lúrúyéme éyḭ e bɨlámáne.
26 Zí Yésụ úku ledre zía kídí, “Ndá'ba mu 'be, tí lá ndá aka 'dódo royḭ zí
'yḭ e sɨmɨ gara íri wá.”

Pétero uku ledre Yésụ kídí nɨ Kírésḭto
(Lúrú kpá Matáyo 16:13-20, Lúka 9:18-21)

27 Zí Yésụ ḭnyḭyé gɨ sɨmɨ Beteseyída gɨ ore kí 'yḭ lódụ́ kacíne e, do
ndéréógụyé sɨmɨ do 'be ga bɨ cigí gara bɨ Kayisaríya Phḭlḭpo ní. Sɨmɨ
ndéréye do mɨsi'di, zía ndú'yú 'yḭ lódụ́ kacíne e kídí, “'Yḭ e ndḭsḭní úku a
ya mááyí náambi?”
28 Zíye úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “Ngíti géyḭ 'yḭ e ukuní 'bɨ eyé kídí,
áyí Yiwáni 'yḭ Bábátḭzḭ 'yḭ e, ngíti géyḭ ya, áyí nébḭ Ilíya, ngíti géyḭ ya, áyí
ngúru nébḭ ga bɨ kóo 'desḭ ní.”
29 Zí Yésụ kpá ndú'yú ándá yée kídí, “Sara nda sée, úkusé 'bɨ esé kídí
mááyí náambi?”

Pétero ya zía ní, “Áyí Kírésḭto.”

30 Zí Yésụ lórụ yée kídí, “Ndásé aka úku 'dódo ledre máa née zí 'yḭ e
wá.”

Yésụ uku'dodo ledre umbuné
(Lúrú kpá Matáyo 16:21-28, Lúka 9:22-27)

31 Zí Yésụ tónóne 'dódo ledre bɨ 'yḭ e nɨyí méngḭ née kíe ní zí 'yḭ lódụ́
kacíne kídí, “Mɨngburoko 'yḭ e, kí manda ga bɨ 'bɨ 'yḭ 'dáná éyḭ e, kpá kí
'yḭ 'dódo lorụ e nɨyí karanée ḭnyḭ mbá méngḭ láráma, zíye úfu máa, gɨ do
kací sḭlḭ ota, zíma úrúma.”
32 Sɨmɨ bɨ uku ledre fúó kenée ní, kídí nɨyí karanée méngḭ láráne zíye
kpá úfu née ní, zí Pétero 'dí'bi wo ndéré kíe ndoo 'dí sogo, ndḭsḭné úku
ledre zía éyḭ ndaá méngḭ roné kenée wá.
33 Zí Yésụ óyó kó'dụ́ne zí 'yḭ lódụ́ kacíne e, zía úku ledre zí Pétero kídí,
“Ḭnyḭ gɨ cigíma íri Satána. Sómụ́ ledre eyḭ née ndaá 'bɨ ené 'bɨ Lomo wá,
yḭ ené 'bɨ 'yḭma'dí.”
34 Nda gɨ ore, zí Yésụ ndóloyóko tụ́'dụ́ 'yḭ e kpá kí 'yḭ lódụ́ kacíne e zía
úku ledre zíye kídí, “Togụ́ 'yḭ ili ídí 'yḭ lódụ́ kacíma yá, idí ótoómo ledre
ené e mbá zía ḭmbḭ mɨngbúngbu kágá ené lódụ́ máa.
35 'Yḭ bɨ ili yómo roné kí roné ní, omo gú wá. Togụ́ 'yḭ i'bí roné za mbá
zíma kpá gɨ ro bɨlámá ledre 'bɨ Lomo yá, nɨ ídí kí trḭdrḭ bɨ za fí ní.
36 Abú 'yḭ nɨ ba kí éyḭ ga bɨ do sogo káṇgá ba za mbá zíne, togụ́ trḭdrḭ bɨ
za fí ní ndaá zía wá yá, éyḭ ga gére née mengḭní éyḭ zía mbá wá.
37 Éyḭ bɨ kḭé'do do sogo káṇgá ona yaá nɨ 'dí'biógụ trḭdrḭ bɨ za fí ní zí 'yḭ
ní ndaá.
38 Togụ́ dokuwu mengḭ 'yḭ zía otoomo ledre amá lá gɨ zí ngḭrḭ 'yḭ lúyú
ledre ga bɨ iliní ledre amá wá ní yá, sɨmɨ bɨ karanée máa Owụ́ 'bɨ 'Yḭma'dí,

máayí ndá'baógụ kí maláyika amá e simi roko'bụ 'bi Babá ní, dokuwu ni kpá méngị máa zíma ótoómo 'yị máa née.”

9

1 Zía kpá úku ándá ledre zíye kídí, “Máúku zíse ma'díi, ngíti géyị 'yị e gi dongaráse bi ásé tóro née, niyí aka lúrú roko'bụ bi gi 'be 'bi Lomo ní kí komoyé té kí niyí nda fú úyu.”

Toso Yésụ oyólo'bó roné
(Lúrú kpá Matáyo 17:1-13, Lúka 9:28-36)

2 Gi do kací sịlị ịnyị doa kérị (6), zí Yésụ 'dí'bi Pétero e, kí Yakóbo e, kí lúnduné Yiwáni zíye ndéré ékịye ngúcuyé do ngbángbá landa 'dága. Zí toso Yésụ óyóló'bó roné do komoyé do landa íri.

3 Zí bongó bi roa ní óyóló'bó roné bikenyịne kpílélé, ngíti éyị ndaá káa zía wá.

4 Zí mingburoko 'yị e gbre, Ilíya e kí Mụsa bi kóo Lomo 'di'bi yée go 'desị ní, ólụógụyé zí Yésụ, zíye ndịsị ódroyé kéye.

5 Zi Pétero úku ledre zí Yésụ kídí, “'Yị 'dódo ledre, utúasá miútúásá zíze ndịsịzé ona. Ni bilámáne zíze yéme kụtụ e ota kíra, 'bi eyị, 'bi Mụsa kí 'bi Ilíya.”

6 Pétero owo mbị éyị bi née ndịsị úku a née wá gi zía ngịrị mengị yée go miméngị kíngaya.

7 Geré zí mongụ bụrụngụ ógụné kụụ sólụ yée yeré, zí kúrú 'yị ówụne girí kídí, “Ba Owụ 'bi amá, 'búa ofụ domá go. Ídísé úwú ledre gi taraa.”

8 Zíye lúrú bi cigíye gbaá, lurúndikiní lá dụụ Yésụ, Mụsa e kí Ilíya ndaní eyé lolụ wá.

9 Nda simi miékịógụyé gi do landa girí, zía ịnyịné lórụ 'yị lódụ kacíne ga gére née kídí, “Ndásé úku 'dódo ledre bi gáa lúrúsé née zí 'yị e wá, 'búó togụ karanée máa Owụ 'bi 'Yịma'dí, máúrú go gi simi umbu.”

10 Pétero e ukuní ledre née zí 'yị e mbá wá. Zíye ndịsịyé úkuló'bó a lá dengbịye kídí, “Née kenée lárá ledre 'di, kí ledre 'bi úrú gi simi umbu siminé kenée née?”

11 Zíye ndú'yú Yésụ kídí, “Ndaá 'bi ené bi 'yị 'dódo lorụ 'bi Mụsa ukuní kídí, Ilíya ni aka ógụ 'dá'dá kí zí Kírésịto nda ógụné ní wá?”

12 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Ma'díi, Ilíya ni aka ndá'baógụ fị ne yémelúgu ledre ga bi kóo sinyíní ní kí. Sara éyị bi miéké kúrú Lomo uku ledre gi zía kídí, Owụ 'bi 'Yịma'dí ni 'dó'dó zí 'yị e ásiyé gi ro a gi zía kí ní 'di?

13 Máúku zíse, Ilíya ogụ kóo go mengịní kóo lárá a bisinyíne cé káa zí bi miéké kúrú uku Lomo ní.”

Yésụ lagaoyó bicayi lomo gi simi owụ
(Lúrú kpá Matáyo 17:14-20, Lúka 9:37-43a)

14 Simi bi Yésụ nda'baogụní zí 'yị lódụ kacíne ga bi idíakání 'bi eyé 'dá'ba ore ní, zíye ógụndíki tụ'dụ 'yị e, 'yị 'dódo lorụ e niyí go ndịsị ítí kangú kí 'yị lódụ kacíga ga gére ní.

15 Simi bi tụ'dụ 'yị ga gére née lurúndikiní Yésụ ní, zí tarayé ịdrịne mbá miịdrị, zíye ụdụyé mbá rụụ ngásáye í'bí mandá zía.

16 Zí Yésụ ndúndu'yú kídí, “Ndịsịsé ítí kangú bi 'dényé bi káa ba ba gi ro 'di?”

17 Zí ngíti o'do gı do ngárá 'yı e kírí née úku ledre kídí, "'Yı 'dódo ledre,
máógụ gáa kí owụ́ 'bı amá ba zíyı. Dokéké ndısı méngı wo, 'dụ́tụ taraa
go, odro lolụ gı zía wá.
18 Togụ́ tonó wo go yá, zía lálaónzó wo gbụ bi, zí somụ́ ndısı ógụné taraa
kodụ kodụ kodụ káa. Zía ndısıné kí náná do soné, zía órụné gı zía 'duo
gbıgaga káa. Mándú'yú gáa 'yı lódụ́ kacíyı ga ba, gı ro zíye lágaóyó a gı
sımı a ní, romo yée mırómo utúasání kíe wá."
19 Yésụ ya zíye ní, "Ṇgúṇgusé aka esé ledremá wá? Azé ndısı go fú lá
kése káa ní? Utúasá idí kenée wá. Ógụsé kí owụ́ née gırí mu zíma yáa."
20 Zíye ógụyé kí owụ́ née zí Yésụ. Sımı bı bıcayi lomo lúrúndíki Yésụ ní,
zía óto owụ́ née zí roa ndısı lángbané, zía lálaónzó owụ́ née gbụ bi, zía
ndısı gbúrógbóne, zí somụ́ kpá ndısı ógụné gı taraa.
21 Zí Yésụ ịnyịné ndú'yú 'bụa kídí, "Éyí máa née lu'bú kíe goó?"
'Bụa ya zí Yésụ ní, "Tonó kóo méngı wo go kú gı do owụ́ a zaá gı karaba
ba.
22 Ndısı kí lálaónzó wo ku pho'dụ, kpá kí lálaónzó wo sımı iní gı ro zíne
úfu wo 'dá'ba. Togụ́ útúásá go sáká zée, lúrú aka lerize zíyı lágaóyó a gı
sımı owụ́ née 'dá'ba."
23 Yésụ ya zí 'bụ owụ́ née ní ní, "Úku yá togụ́ mááyí útúásá yá? 'Yı bı
ṇguṇgu ledremá go ní, owo bú kídí máútúásá go méngı éyí e mbá."
24 Geré zí 'bụ owụ́ née úku ledre kídí, "Ma'díi, máṇgúṇgu ledreyí go lá
cúku'dée. Ídí sáká máa, gı ro zíma ṇgúṇgu ledreyí nda za kíngaya."
25 Sımı bı Yésụ lurú tụ́'dụ́ 'yı e nıyí go yóko royé cigíye kí o'do née ní ní,
zía úku ledre zí bıcayi lomo née kídí, "Yíı, bı 'dụ́tụ mbílí owụ́ ba kpá kí
taraa ní, ólụ́ógụ gı sımı a mu ndá lolụ ndá'balúgu royí sımı a wá."
26 Zí bıcayi lomo née ídrịónzó owụ́ née gbụ bi zía ndısı gbúgbúne káa
zí ayí go úyu ní, geré zí bıcayi lomo née ólụ́ógụné gı sımı a, zí owụ́ née
ídíne káa zí uyu go ní. Zí tụ́'dụ́ 'yı e úku ledre kídí, "Uyu go."
27 Zí Yésụ 'dí'bi sịlị owụ́ née, lálasịkpı wo 'dága zí roa ídíne bılámáne.
28 Zí Yésụ ndá'bayé kí 'yı lódụ́ kacíne e 'be zíye ndú'yú wo kídí, "Mongụ́
'yı, éyí bı gáa utúasázé lágaóyó bıcayi lomo gı sımı owụ́ née gı zía wá ní
'dı?"
29 Yésụ ya zíye ní, "Ini zí Lomo utúasá kí ledre e káa zí ga gére ne dụ́ụ́
ne."

Yésụ uku andá ledre mıúyuné
(Lúrú kpá Matáyo 17:22,23, Lúka 9:43b-45)

30 Zíye ịnyịyé gı ore ndéréye kpụrụ́ gı sımı káṇgá bı Galiláya ní. Yésụ ili
kóo zí kémbị 'yı ówo bi bı yée nıyí ndéré ndısı doa ní wá,
31 gı zía bı kóo ndısı 'dódo ledre zí 'yı lódụ́ kacíne e ní. Zía úku ledre
zíye kídí, "Nıyí karanée í'bí ngbángá, Owụ́ 'bı 'Yıma'dí zí 'yıma'dí e, do
úfu wo. Nda sımı sịlị ota (3) zía úrú ené."
32 'Yı lódụ́ kacíga owo'di'biní ledre gı sımı ledre bı kóo ndısı 'dódo a née
wá, gı zí kéyı née, 'yı ndú'yú wo ndaá kóo wá gı zí ngırı.

Ambí nı kí ledrené owóowó ní ne?
(Lúrú kpá Matáyo 18:1-5, Lúka 9:46-48)

33 Zíye ndá'baógụyé 'be sımı gara bı Kapáranawúma ní. Zí Yésụ ndú'yú
'yı lódụ́ kacíne e kídí, "Ndısısé gáa ítí kangú do mısi'di 'dáa gı ro 'dı?"

34 Ukuluguní ledre kací a zía wá, gɨ zía ndịsịní ítí kangú gɨ ro ambí nɨ
dongaráye ne ledrea owóromo do 'bɨ lafúne e.
35 Zí Yésụ ndịsịné bi, zía ndóloógụ 'yị lódụ́ kacíne ga bɨ sokó doa gbre
(12) ní, zía úku ledre zíye kídí, “Togụ́ 'yị ili ídí 'dá'dá zí lafúne e yá, idí
óto roné ndoo, zía ídíne 'dá'ba, zía kpá ídíne 'yị ịnyị kasa zí lafúne e za
mbá.”
36 Zí Yésụ 'dí'bi ngíti owụ́ úku ledre zía tóroné kó'dụ́ 'yị lódụ́ kacíne ga
gére née. Zía fáka owụ́ née zía úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne e kídí,
37 “Togụ́ 'yị 'di'bi owụ́ káa zí wo ba sɨmɨ sụmụ gɨ zía bɨ nɨ 'yị lódụ́ kacíma
ní, 'di'bi née kpá go máa sɨmɨ sụmụ. 'Yị bɨ 'di'bi máa go sɨmɨ sụmụ ní,
'di'bi ené née lá dụụ́ máa wá, 'di'bi née go kpá wo bɨ kasaogụ máa ní sɨmɨ
sụmụ.”

Bɨlámá ndịsị kí lafú 'yị e
(Lúrú kpá Lúka 9:49-50)

38 Geré zí Yiwáni úku ledre kídí, “'Yị 'dódo ledre, ogụ ndikizé ngíti o'do
kí ndịsị lágaóyó dokéké e gɨ sɨmɨ 'yị e. Zíze ụ́cụómo wo gɨ zía ndaá 'bɨ ené
ngúruzé wá.”
39 Yésụ ya zía ní, “Ndásé ụ́cụómo 'yị káa zí wo née wá. 'Yị bɨ ndịsị
méngị bɨlámá ledre kí ịrịmá ní, úku sínyi ené ledre gɨ do bi máa wá.
40 'Yị bɨ ngárá ndaá okó rozé wá ní, née go 'yị ezé.
41 Máúku zíse ma'díi, abú 'yị i'bí zíse lá gba iní mɨéwé, gɨ zía bɨ, ásé 'yị
'bɨ Kírésịto ní, Lomo nɨ karanée méngị bɨlámá ledre zía.
42 “Owụ́ káa zí wo ba ṇguṇgu ledremá go, togụ́ 'yị londo wo zía lúyú
ledre yá, nɨ ídí bɨlámáne togụ́ odóní ká'dá ro goa, do odóngeṛịní wo kíe
ro tutú do ụ́cụ wo kíe bu sɨmɨ mongụ́ iní yá, nɨ éme gbála.
43-44 Togụ́ ngúru sịlịyị ayí óto yịị zíyị lúyú yá, ídí óṇgoóyó a 'dá'ba. Nɨ
bɨlámáne zíyị ndéréyị 'be 'bɨ Lomo kí sịlịyị kịé'do, gɨ zí wo bɨ áyí ndéré kí
sịlịyị gbrengárá ku pho'dụ bɨ ịlị wá ní.
45-46 Kpá kenée, togụ́ ngúru sịndịyị ayí óto yịị zíyị lúyú ledre yá, ídí
óṇgoóyó a 'dá'ba. Nɨ bɨlámáne zíyị ndéréyị 'be 'bɨ Lomo kí sịndịyị kịé'do,
gɨ zí wo bɨ áyí ndéré ku pho'dụ kí sịndịyị gbrengárá ní.
47 Togụ́ ngúru komomyị ayí óto yịị, zíyị lúyú ledre yá, ídí cígíóyó a 'dá'ba.
Nɨ bɨlámáne zíyị ndéréyị 'be 'bɨ Lomo kí komoyị kịé'do, gɨ zí wo bɨ áyí
ndéré kí komoyị gbrengárá do ụ́cụ yịị nyé ku pho'dụ bɨ ịlị wá ní,
48 kí'dí bɨ
“ ‘kidri ga bɨ ndịsịní ánu 'yị e ngárá uyuní wá,
kí pho'dụ bɨ ngárá ịlị kpá wá ní.’
49 'Yịma'dí nɨ ídí mɨútúásáne do komo Lomo kpụrụ́ gɨ sɨmɨ 'do'dó káa zí
to'do bɨ lefení sɨmɨ ụkụ́ ní.
50 “To'do nɨ bɨlámá éyị. Togụ́ ayá lolụ wá, moko ndaá lolụ sɨmɨ a wá.
Mɨméngị ledre esé e idíní ínyi zí lafúse e káa zí to'do ní gɨ ro zíse ndịsịsé
kéye sɨmɨ bikịdrị.”

10

Ledre gɨ ro ótoómo kára
(Lúrú kpá Matáyo 19:1-12, Lúka 16:18)

9:48 9:48 Isáya 66:24

1 Zí Yésụ ịnyịné gı ore ndéréne sımı káṇgá 'bı Yụdáya sága ngbụru
Yeredéne. Zí tụ́'dụ́ 'yị e kpá ógụyé zía ore, zía tónóne 'dódo ledre zíye
káa zí bı lengbe ní.
2 Zí ngíti géyị Farụsáyo e ógụyé úzu wo kídí, “Mongụ́ 'yị, nı mıútúásáne
zí 'yị ótoómo me'bené?”
3 Zía úkulúgu ledre zíye kídí, “Mụ́sa eké kóo zíse sımı lorụ yaá 'di?”
4 Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Mụ́sa ekéomo kóo zíze kídí, togụ́ 'yị
otoomo me'bené yá, idí í'bí wáraga 'bı ótoómo ro'yị zí kára máa née.”
5 Zí Yésụ úku ledre zíye kídí, “Mụ́sa eké kóo lorụ née zíse kenée gı zía
bı dosé orụofụ go ní.
6 Sımı bı kóo Lomo otoogụ éyị́ e ní, ‘otoogụ 'yịma'dí e o'do kí kára.’
7 ‘Gı zí kéyị́ née, o'do nı ótoómo 'bụné kí mbágáne, zía ófụ́ kára zíye
óto 'be kéne.
8 Zí 'yị ga bı gbre née ídíye nda éyị́ kịé'do.’ Ndaní lolụ gbre wá, nıyí goó
éyị́ kịé'do.
9 Éyị́ bı Lomo oto go káa do éyị́ kịé'do ní, 'yịma'dí ndaá ífi sımı a wá.”
10 Sımı bı olụ́ní nda go 'dịcị́ ní, zí 'yị lódụ́ kacíga ndú'yú wo gı ro ledre
gána née.
11 Zía úkulúgu ledre zíye kídí, “Máúku zíse ma'díi, 'yị bı otoomo mızefị
me'bené, zía ndéréne ófụ́ ngíti kára ní, mengịní née go 'berị ro mızefị
me'bené.
12 Kpá kenée, togụ́ kára otoomo mızefị o'do 'bı ené, zía nda ndéréne
'dí'bi ngíti o'do yá, mengịní née go kpá 'berị kí ngíti o'do née ro mızefị
o'do 'bı ené.”

Yésụ i'bí úndru zí mınzéré owụ́ e
(Lúrú kpá Matáyo 19:13-15, Lúka 18:15-17)

13 'Yị e ndịsịní kóo ógụ kí owụ́ 'bı eyé e zí Yésụ gı ro zía í'bí úndru zíye.
Zí 'yị lódụ́ kací Yésụ ụ́cụómo yée.
14 Zí ledre née kóo sínyíne ro Yésụ. Zía úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne ga
gére née kídí, “Ndásé ụ́cụómo owụ́ e kí ógụyé zíma wá, ótoómosé yée
idíní ógụ zíma. Bi bı 'be 'bı Lomo nı gı ro 'yị ga bı káa zí mınzéré owụ́ ga
gére née.
15 Ma'díi, 'yị bı ṇguṇgu ledre 'be 'bı Lomo káa zí owụ́ wá ní, utúasá ólụ́
íri wá.”
16 Zía tónóne ịmbị́ owụ́ ga gére née kékịé'do ndịsị kí óto sịlịne doyé í'bí
úndru zíye.

Ledre gı ro o'do bı kí tụ́'dụ́ éyị́ sịlịne e ní
(Lúrú kpá Matáyo 19:16-30, Lúka 18:18-30)

17 Sımı bı Yésụ nı nda go gı ro ndéréókpó ené gı ore ní, zí ngíti o'do
ngásáógụné útúne gbrị do ngụ́rụ́ sịndịne, úku ledre zí Yésụ kídí, “Bılámá
'yị 'dódo ledre, mááyí méngị káa be 'di zíma ndíki trịdrị bı za fí ní?”
18 Yésụ ya zía ní, “Ndólo máa bılámá 'yị gı ro 'di? Bılámá 'yị ndaá. Odụ
bılámá 'yị dụụ́ Lomo.
19 Owo lorụ e bú bılámáne, ‘Ndá úfu 'yị wá, ndásé só'do rosé kí 'yị bı
ófụ́sé rosé kéne wá ní wá, ndá úgu ugu wá, ndá úkuóto ledre ro 'yị wá,
ndá lóndo 'yị gı ro éyị́ ené wá, ídí óto úndru 'bụyị́ e kí mbágáyị.’ ”

10:6 10:6 Dosị́ éyị́ e 1:27 **10:8 10:8** Dosị́ éyị́ e 2:24 **10:19 10:19** Ólụ́ógụ 20:12, Gbre lorụ 5:16-20

20 O'do née ya, “'Yị 'dódo ledre, tónóne kú gɨ do owṵ́ma, málé'bé amá
gɨ do lorụ wá.”
21 Gɨ zía 'búa nɨ kóo do Yésụ. Zí Yésụ lúrú wo gbóó, zía úku ledre zía
kídí, “Éyị́ nɨ bo kị́é'do méngị aka wá. Ndéré mu úgúóyó éyị́ ga bɨ zíyị 'be
ní mbá 'dá'ba, zíyị ífibáyi késị́ye zí 'yị lerị́ e, zíyị ndá'baógụyị́ lódṵ́ kacíma.
Lomo nɨ karanée í'bí tṵ́'dṵ́ éyị́ zíyị.”
22 Gɨ zí ledre bɨ Yésụ uku kenée ní, zí bi sínyíne ro o'do née gbála. Zía
ndéréne gɨ ore kí do komoné mɨsínyíne, gɨ zía nɨ kóo kí tṵ́'dṵ́ éyị́ e zíne.
23 Zí Yésụ lúrú bi keree, zía úku ledre zí 'yị lódṵ́ kacíne e kídí, “Nɨ
mɨórụné kíngaya gɨ ro zí 'yị ga bɨ kí tṵ́'dṵ́ éyị́ e zíye ní ólṵ́ye 'be 'bɨ Lomo.”
24 Zí ledre née lṵ́tṵ́ne komo 'yị lódṵ́ kacíga ga gére née. Zí Yésụ kpá úku
ándá ledre zíye kídí, “Owṵ́ 'bɨ amáa e, ma'díi, nɨ mɨórụné kíngaya gɨ ro zí
'yị ólṵ́ne 'be 'bɨ Lomo.
25 Nɨ owṵ́ ledre cúku'dée zí mongṵ́ bangá bɨ gémele ní, ólṵ́ógụné gɨ sɨmɨ
gu lị́bịra gɨ 'dí kerị́. Tí lá gɨ ro 'yị bɨ kí tṵ́'dṵ́ éyị́ e zíne ní, nɨ mɨórụné gɨ ro
zía ólṵ́ne 'be 'bɨ Lomo.”
26 Sɨmɨ bɨ 'yị lódṵ́ kacíga uwúní ledre née kenée ní, zía lṵ́tṵ́ne komoyé,
zíye ódroyé dengbị́ye kídí, “Sara togṵ́ nda go kenée ní, ambí nɨ nda ómo
ne?”
27 Zí Yésụ lúrú yée keree, zía úku ledre zíye kídí, “Togṵ́ zí 'yịma'dí e yá,
ledre káa zí née nɨ ídí mɨórụné. Ledre e nɨyí yị́ eyé kací komo Lomo mbá
cúku'dée.”
28 Zí Pétero úku ledre zía kídí, “Lúrú áka, mongṵ́ 'yị, otoomozé éyị́ ezé e
go mbá, zíze útúze do kacíyị káa zí ba.”
29 Yésụ ya zía ní, “Pétero, togṵ́ 'yị otoomo 'be 'bɨ ené, kí owṵ́ 'bɨ ené e,
kí lúnduné e kí lémịné e nda kí mbágáne kí 'bụné e, kpá kí yáká ené e gɨ
romá kí bɨlámá ledre yá,
30 nɨ ndíki tṵ́'dṵ́ éyị́ e, 'dị́cị́ e, lúndu e, lémị e, mbágá e, owṵ́ e kí yáká e
rómo gɨ do yée ga bɨ cakaba ba nda kpá kí 'do'dó e. Karanée zía kpá ndíki
trịdrị bɨ za fí ní.
31 Tṵ́'dṵ́ 'yị máa yée ga bɨ ledreyé nɨ mɨówóne ní, utúasání lolụ gú
karanée ídí kí ledreyé owóowó wá. Yée ga ledreyé ndaá owóowó wá ní,
nɨyí nda ídí ye kí ledreyé owóowó.”

Yésụ uku andá ledre mɨúyuné
(Lúrú kpá Matáyo 20:17-19, Lúka 18:31-34)

32 Zíye ị́nyịyé 'dí'bi mɨsi'di bɨ nderé 'dịyị roné sɨmɨ Yerụsaléma ní, Yésụ
nɨ kóo za 'dá'dá zí 'yị lódṵ́ kacíne e, zí ledre née lṵ́tṵ́ne komoyé, zí ngíti
géyị 'yị ga bɨ utúní do kací a ní, ídíye kí ngịrị royé. Zía kpá ị́nyịné
ndóloyóko 'yịmɨkása ené e 'dí sogo, zía úkuógụ ledre bɨ nɨ gú méngị née
ní zíye,
33 kídí, “Úwúsé aka ledre bɨ mááyí úku a zíse ba. Azé ba go ndéré sɨmɨ
Yerụsaléma, kí'dí bɨ nɨyí í'bí ngbángá Owṵ́ 'bɨ 'Yịma'dí zí manda ga bɨ 'bɨ
'yị 'dáná éyị́ e kí 'yị 'dódo lorụ e ní. Nɨyí 'décị ngbanga a idíní úfu wo, do
í'bí wo do sị́lị́ 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yṵ́da e wá ní.
34 Zíye ndị́sịyé kí fólo máa, zíye lúbu súrú komomá, zíye ócó máa, zíye
ị́nyịyé úfu máa. Zíma ídíma umbumá kí sị́lị́ ota, zíma úrú amá.”

Yakóbo e kí Yiwáni iliní ídí káa do ngére e do lafúye e
(Lúrú kpá Matáyo 20:20-28)

35 Née ní, zí Yakóbo e kí Yiwáni wotị Zebedíya óguyé ndoo zí Yésụ, ya zía ní, “Mongụ́ 'yị, éyị́ nɨ bo, ilizé gáa zíyị ménguị a zíze.”
36 Zía ndú'yú yée kídí, “Ílisé gáa zíma ménguị zíse 'di?”
37 Zíye úku a zía kídí, “Sɨmɨ bɨ áyí gú karanée ndịsị do kịtị ngére eyị́ ní, ilizé zíze ídíze gbrengárá káa do mɨngburoko 'yị eyị́ e gbóo kíyị, ngíti 'yị do sịlịyị 'bɨ anú, ngíti 'yị 'bɨ ené do ngelị.”
38 Zía úkulúgu ledre zíye kídí, “Ɨ'ɨ, ówosé esé éyị́ bɨ ásé ndúndu'yú gɨ roa ní wá. Útúásásé go gɨ ro éwé tara kó'do nduwú bɨ mááyí gú ógụ éwé a ní ma'díi? Útúásásé go gɨ ro 'dí'bi babatịza 'bɨ nduwú bɨ mááyí gú ógụ 'dí'bi a ní?”
39 Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Ɨɨ, azé útúásá.” Yésụ ya zíye ní, “Ɨɨɨ, tí ma'díi, ásé tí gú éwé tara kó'do ndúwú bɨ mááyí ógụ éwé a ní kpá kí babatịza 'bɨ nduwú bɨ mááyí gú ógụ 'dí'bi a ní.
40 Tí lá gɨ ro ndịsị bɨ do anú kí do ngelị ní, ndaá 'bɨ ené ledre amá wá. Bɨ ga gére née nɨyí yị́ eyé gɨ ro 'yị ga bɨ yemeotoní go gɨ royé ní.”
41 Sɨmɨ bɨ 'yị lódụ́ kacíga ga bɨ sokó uwúní ledre née ní, zí sɨmɨyé ésịne ro Yakóbo e kí Yiwáni.
42 Zí Yésụ ndóloyóko yée do úku ledre zíye kídí, “Ídísé ówo a kídí 'yị ga bɨ lurúní yée káa do ngére e nda kpá kí ngíti géyị mɨngburoko 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní nɨyí ye 'yị ga bɨ kí roko'bụyé do 'yị e mbá ní. Zíye ndịsịyé óto 'yị e ménguị moko zíye káa zí éyị́ bɨ 'yị e nɨyí owụ́kụlụ́ eyé e ní.
43 Éyị́ ndaá kenée dongaráse wá. Togụ́ 'yị gɨ dongaráse ili ídíne mongụ́ 'yị, idí óto roné káa do 'yị kasa 'bɨ lafúne e mbá.
44 Togụ́ ngíti 'yị gɨ dongaráse ili zíne ídíne manda 'dá'dá zí lafúne e mbá yá, idí ídí káa do 'yị 'bɨ moko 'bɨ lafúne e mbá.
45 Abú gba Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí óguụ ené gɨ ro zí 'yị e ménguị moko zía wá, ogụ yị́ ené gɨ ro ménguị moko zí 'yị e, kpá gɨ ro í'bí roné úyuné gɨ ro yómo tụ́'dụ́ 'yị e.”

Yésụ likpí komo owụ́ 'bɨ Timáyo
(Lúrú kpá Matáyo 20:29-34, Lúka 18:35-43)

46 Zí Yésụ kí 'yị lódụ́ kacíne ndéréógụyé sɨmɨ gara bɨ Zérịko ní. Sɨmɨ bɨ nɨyí go mɨndéréókpóye kí 'yị lódụ́ kacíne e nda kí tụ́'dụ́ 'yị e gɨ sɨmɨ gara gɨ ore ní, zíye ndíki o'do bɨ komoa ndaá ní. Nɨ wotị Timáyo bɨ ndịsịní kpá ndólo a Batimáyo ní, nɨ mɨndịsịné dogboọ́ụ mɨsi'di ndịsị ómbo éyị́ gɨ zí 'yị e.
47 Sɨmɨ bɨ úwú ledre kídí, née Yésụ 'yị 'bɨ Nazeréta ogụ ne ní, zía gbúrógbóne 'dága kídí, “Yésụ Owụ́ 'bɨ Dawídi, lúrú aka lerịma.”*
48 Zí tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ ndịsịní ndéré kí Yésụ e née, ndịsịyé kíngaya ụ́cụómo wo kídí, idí mụ́kụ́. Abú kenée ndotó, zí o'do née nda gbúrógbó tátá roné 'dá'dá kídí, “Yésụ Owụ́ 'bɨ Dawídi, lúrú aka lerịma.”

---

* **10:47 10:47** 'Yị e owoní kóo bú kídí Kírésịto bɨ yée ndịsịní sóngó wo gɨ ro zía óguné ní, nɨ ídí ngúru bulúndu Dawídi bɨ kóo ngére 'bɨ Isɨréle e 'desị́ ní. Gɨ zí kéyị née ní, do kóo ndịsị ndólo Kírésịto ma'dáa kídí, “Bulúndu ngére Dawídi.” Ṇguṇguní kóo kpá kídí Kírésịto ma'dáa togụ́ ogụ go yá, nɨ ndịsị yómo 'yị e gɨ sɨmɨ ndíyá eyé e.

49 Zí Yésụ úwú ledre née, zía tóroné, zía úku ledre zí 'yị ga gére née
kídí, “Ndólosé aka o'do bɨ ndịsị gbúrógbó née gɨrí yáa.” Zíye ịnyịyé úku
ledre zía kídí, “Royị inyi nda mu, ịnyịógụ mu 'dága nɨ go ndólo yịị.”
50 Geré zía ụcụóyó mongụ́ bongó bɨ onzó roné ní 'dá'ba, zía ịnyịógụné
'dága do sịndịne ógụné zí Yésụ.
51 Zí Yésụ ndú'yú wo kídí, “Máídí méngị zíyị 'di?”
Zía úku ledre kídí, “'Yị 'dódo ledre, máíli lá dụ́ụ́ lúrú bi.”
52 Yésụ ya zía ní, “Bɨlámáne, ndéré mu, komoyị eme go, gɨ zía bɨ ṇgúṇgu
ledremá go ní.” Geré née ní, zí komoa líkpíphụ́trụ roné. Sɨmɨ bɨ Yésụ nɨyí
nda go ndéréókpó ní, zí o'do ba útúne kpɨ́ṛáká do kacíye, yóó, zíye ndéréye
kéye.

11

Yésụ olụ́ sɨmɨ Yerụsaléma
(Lúrú kpá Matáyo 21:1-11, Lúka 19:28-40, Yiwáni 12:12-19)

1 Sɨmɨ bɨ Yésụ kí 'yị lódụ́ kacíne e nɨyí go gbóo kí Yerụsaléma, nderéní
kpụ́rụ́ gɨ sɨmɨ owụ́ gara bɨ Betefége kí Beteníya cigí Landa Olíva ní, zí Yésụ
kása 'yị lódụ́ kacíne e gbre 'dá'dá,
2 kídí, “Ndérésé mu sɨmɨ 'be ga bɨ do'dónozé 'dáa née. Ásé ógụndíki
owụ́phɨṛangá dongí bɨ ngárá 'yị e ekịní aka doa kú wá ní, mɨódóótoné
kenée tara ngíti 'be. Ídísé líkpí a, zíse ógụsé kíe gɨrí zíma yáa. 3 Togụ́ 'yị e
ndu'yúní sée kídí, méngịsé kéyị kenée gɨ ro 'díya yá, ídíse úku a zíye kídí,
Ngére ili ne, nɨ gɨrí kásalúgu a 'diya.”
4 Zíye ndéréye, do ógụyé ndíki phɨṛangá dongí mɨódóótoné tara ngíti
'be cigí mɨsi'di kenée tí káa zí bɨ Yésụ uku ní. Geré zíye tónóye líkpí a.
5 Ngíti géyị 'yị e nɨyí kóo kpá mɨtóroyé do mɨsi'di ore, zíye ịnyịyé úku
ledre zí ya'dá ga bɨ gbre Yésụ kasa yée née kídí, “'Bɨé ledre 'di, bangá bɨ
ásé líkpí a née 'bɨ ambi?”
6 Zíye úkulúgu ledre zí 'yị ga gére née tí káa zí bɨ Yésụ uku zíye ní. Zí
'yị ga gére née ótoómo yée, zíye 'dí'bi bangá née ndéréye kíe.
7 Zíye ógụyé kíe zí Yésụ, zíye ónzó ngíti géyị bongó eyé e doa, zí Yésụ
ékị ndịsịné doa.
8 Zí ngíti géyị 'yị e 'dí'biógụ bongó eyé e, ngíti géyị 'decịní 'bɨ eyé mbílí
tịyị e do ízí yée zía kí rokinyi do mɨsi'di gɨ ro óto úndrua.
9 Zí 'yị ga bɨ nɨyí 'bɨ eyé 'dá'dá, kí yée ga bɨ gɨ do kací a gɨ 'dá'ba ní,
ndịsịyé ụ́cụ koko kí yéyéyị kí ndịsị ótrụ́ ledre 'dága kídí,
“Mbófo éyị zí Lomo.
Úndru idí ídí zí wo bɨ ogụ kí ịrị Ngére Lomo ní.”
10 Úndru idí ídí zí wo bɨ ogụ go ndịsị do kịtị ngére 'bɨ bulúnduzé Dawídi*
ní.
Mbófo éyị zí Lomo Komo Ere.
11 Zí Yésụ ịnyịyé kí 'yị ené e ólụ́ye sɨmɨ Yerụsaléma, do ndéréye do ligá
'Dịcị 'bɨ Lomo. Gɨ zía, kadra utú nda kóo go mɨútú, zía lúrú éyị ga bɨ ore

---

11:9 11:9 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 118:25-26 * **11:10 11:10** Dawídi: Nɨ kóo Mongụ́ ngére 'bɨ Isɨréle e kpá bulúndu Yésụ bɨ Lomo kasaogụ wo káa do Mongụ́ ngére sɨmɨ káṇgá bɨ Dawídi nɨ kóo ngére sɨmɨ a ní. Ólo Sámele 16:1-13, Moko 'bɨ 'yịmɨkása e 2:3

ní, nda go lá 'di'diya, zíye ịnyịyé kí 'yị lódụ́ kacíne ga bɨ sokó doa gbre (12) ní gɨ ore, yóó do ndá'balúgu royé 'dá'ba sɨmɨ Beteníya.

Yésụ oto tarané kací ndórí
(Lúrú kpá Matáyo 21:18-19)

12 Zí bi áráló'bó roné, zí Yésụ ịnyịyé ndá'balúgu royé gɨ sɨmɨ Beteníya sɨmɨ Yerụsaléma, 'bú mengị nda kóo Yésụ ma'dáa go mɨménḡị.
13 Zía lúrúndíki ndórí 'bɨ 'be gɨ gbála kí mbílíne gbụkụ. Abú née ndaá aka kóo sịndị kadra gɨ ro mɨkánda mɨáná a wá yá, zía sómụ́ ledre kídí, ambí owo ne, éyị́ née kenée kuṛú mɨánága ga bɨ idíakání ní, nɨyí ba bo 'dága íri. Zía ịnyịné ndéréne gị sị́ ndórí née íri lúrú bi, lurú bi má, kémbị́ mɨáná a ndaá.
14 Cịkị ore, zí Yésụ ịnyịné óto tarané kací a née kídí, “Tí káa zí bɨ áyí go née ní, útúásá 'bɨ eyị́ lolụ áná gɨ ro zí 'yị e ánu mɨánáyị kú wá.” 'Yị lódụ́ kacíga uwúní kóo ledre bɨ uku née go.

Yésụ olụ́ do ligá 'Dịcị́ 'bɨ Lomo
(Lúrú kpá Matáyo 21:12-17, Lúka 19:45-48, Yiwáni 2:13-22)

15 Sɨmɨ bɨ olụ́ní nda go sɨmɨ Yerụsaléma ní, zí Yésụ ólụ́ne do ligá 'Dịcị́ 'bɨ Lomo, zía ógóbáyi 'yị ga bɨ ndịsịní úgú éyị́ e kpá kí úgúóyó éyị́ e ore ní 'dá'ba. Zía kpá ndịsịné kí ịtrịónzó tarabíza bɨ 'yị óyóló'bó késị́ e ndịsịní óyóló'bó késị́ e doa ní kpụkpụ́kpụ bi. Nda kpá kí bi ndịsị 'bɨ 'yị ga bɨ ndịsịní úgúóyó amámu e ní.
16 Yésụ ili ené zí 'yị e ịmbị́ éyị́ e ndéré'décị bi kíe gɨ do ligá 'dịcị́ 'bɨ Lomo wá.
17 Sɨmɨ bɨ ndịsị 'dódo ledre ní, zía úku ledre zíye kídí, “Ndaá 'bɨ ené mɨékéne bɨ kídí,
“ ‘'Dịcị́ amá nɨ
'dịcị́ 'bɨ ini zíma’?
Tí lá óyóló'bósé nda yị́ esé go káa do ‘bi ló'bo 'bɨ 'yị ugu e.’ ”
18 Sɨmɨ bɨ ledre ga bɨ Yésụ ndịsị 'dódo yée do ligá 'Dịcị́ 'bɨ Lomo ní, owụ́ndiki mbílí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e kpá kí 'yị 'dódo lorụ e ní, zíye ndịsịyé gámásó'do mɨsi'di gɨ ro zíye úfu wo. Abú kenée ndotó, nɨyí kóo mbá kí ngịrị royé, gɨ zía, tụ́'dụ́ 'yị e iliní yị́ eyé kóo mbá Yésụ gɨ zí bɨlámá 'dódo ledre ené.
19 Nda go kí tagá ndụlụ, gɨ do kací 'dódo ledre, zí Yésụ ma'dáa ólụ́ógụyé kí 'yị lódụ́ kacíne e gɨ sɨmɨ gara gɨ ore 'dá'ba.

Mɨówo ledre gɨ sɨmɨ ledre 'bɨ ndórí bɨ Yésụ oto tarané kací a ní
(Lúrú kpá Matáyo 21:20-22)

20 Nda káa zí kílóndó a née kí phịyị́, nɨyí kpá go ndá'balúgu royé sɨmɨ Yerụsaléma, zíye lúrú ndórí bɨ karana Yésụ oto tarané kací a ní, gagá go zawu gɨ 'dága gị ro cíyíne e.
21 Zí Pétero ịnyịné sómụ́ndíki ledre bɨ karana Yésụ mengị ní, zía úku ledre kídí, “Ɨ, 'yị 'dódo ledre, lúrú aka kágá bɨ karana óto tarayị́ kací a ba, gagá go.”
22 Zí Yésụ úku ledre zíye kídí, “Ídísé ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo.
23 Ídísé óto ledre ba sɨmɨ dosé. 'Yị bɨ i'bí roné go za mbá zí Lomo ní, togụ́ uku ledre zí landa bɨ 'dáa kídí, ‘Ídí ịnyị gɨ ore zíyị ndéré útúyị sɨmɨ

11:17 11:17 Isáya 56:7 **11:17 11:17** Yeremáya 7:11

mɨkavu bɨ 'dáa,' togụ́ 'yị́ née owo go bɨlámáne kídí ledre bɨ née uku née nɨ méngị́ roné yá, zí Lomo óto ledre née, zía tí méngị́ roné zí 'yị́ née kenée.
24 Káa zí bɨ éyị́ nɨ kenée bo ní, máúku zíse ma'díi, togụ́ í'bísé rosé go mbá zí Lomo, nda sɨmɨ bɨ ásé ndịsị́ íni ini zí Lomo, zíse ndú'yú wo gɨ ro éyị́ ní, ídísé ṇgúṇgu a kídí, éyị́ bɨ ndú'yúsé wo gɨ roa née, ásá tí ndíki a ma'díi, Lomo nɨ tí í'bí éyị́ ma'dáa zíse.
25 Ndásé íni ini zí 'Bụzé Lomo nyé kí bɨsinyí ledre sɨmɨsé ro lafúse e wá, gɨ ro zí Lomo úwú ini esé.
26 Togụ́ ásé go íni ini zí 'Bụsé Lomo gɨ ro zía ótoómo lúyú ledre esé yá, ídísé ówo a kídí lafúse ga bɨ nɨyí ógụ ndú'yú sée gɨ ro zíse ótoómo ledre zíye ní, ídísé ịdrị mɨmbé'desé, zíse ótoómo ledre zíye. 'Bụzé Lomo nɨ kpá ótoómo lúyú ledre esé."†

Ndu'yú gɨ ro ówo roko'bụ 'bɨ Yésụ
(Lúrú kpá Matáyo 21:23-27, Lúka 20:1-8)

27 Née ní, zí Yésụ ndéréógụyé kí 'yị́ lódụ́ kacíne e go sɨmɨ Yerụsaléma, zíye ndịsịyé gámáye do ligá 'Dịcị́ 'bɨ Lomo. Zí ngíti géyị́ manda ga bɨ 'bɨ 'yị́ 'dáná éyị́ e, kí ngíti géyị́ 'yị́ 'dódo lorụ e, kí ngíti géyị́ mɨngburoko ngére e ógụyé zí Yésụ.
28 Zíye úku ledre zía kídí, "Ndíki 'bɨ eyị́ roko'bụ máa bɨ zíyị́ ndịsịyị́ méngị́ ledre e kíe 'dényé bɨ káa ba ba gɨ 'da? Ambí i'bí roko'bụ máa née zíyị́ ne?"
29 Yésụ ya zíye ní, "Máíli aka ndú'yú sée kí ndu'yú kịé'do kí. Togụ́ úkulúgusé ledre go kací a zíma, mááyí nda fú úku 'dódo ledre roko'bụ bɨ mándịsị́ méngị́ ledre e kíe ba zíse.
30 Úkusé aka zíma, Yiwáni ndiki kóo roko'bụ bɨ zía ndịsịné bábátịzị́ 'yị́ e kíe ní gɨ 'da? Gɨ zí 'yịma'dí e? Togụ́ kenée wá, nda gɨ zí Mbigí Lomo?"
31 Zíye tónóye ndịsị́ úku ledre dengbịye kídí, "Azé úku a zía ba kídí 'di? Togụ́ ukuzé ya gɨ zí Lomo, nɨ geré úku a kídí, bɨ kenée ní, ilizé nda kóo ledre ené wá gɨ zí 'di?
32 Togụ́ ukuzé ya ndiki roko'bụ née gɨ zí 'yịma'dí e, utúasá kpá wá." Gɨ zía, nɨyí kóo kí ngịrị́ royé gɨ zí 'yị́ e, gɨ zía, tụ́'dụ́ 'yị́ e ṇguṇguní kóo go mbá kídí, Yiwáni nɨ nébị́.
33 Zíye nda ịnyịyé úkulúgu ledre kací a zía kídí, "Owozé wá."

Yésụ ya zíye ní, "Ɨɨ, bɨ kenée ní, máíli amá lolụ kpá úku ledre roko'bụ bɨ mándịsị́ méngị́ ledre e kíe ní, zíse wá."

12

Muruwayi gɨ ro bɨsinyí 'yị́ ga bɨ ufuní owụ́ 'bɨ mịngị́ yáká ní
(Lúrú kpá Matáyo 21:33-46, Lúka 20:9-19)

1 Zí Yésụ ịnyịné úku ledre zí mɨngburoko 'yị́ ga gére née sɨmɨ muruwayi kídí, "Ngíti o'do, 'di'biogụ kóo kúfú kọ́rọ́ zía 'dịyị́ a yáká ené. Zía ịnyịné ící'díkí gara ro yáká máa née gbaá, zía ící gu gɨ ro do ndịsị́ lụ́rụ kọ́rọ́ ma'dáa sɨmɨ a. Gɨ ore, zía ó'bóyéme bi gɨ ro zí 'yị́ bɨ nɨ ndịsị́ 'bá'bá yáká ma'dáa a née ní, ndịsịné sɨmɨ a 'dága kí lúrú bi. Zía yéme ledre kí ngíti

† **11:26 11:26** Nda gɨ 'dá'ba, zí ngíti 'yị́ ékétóko ledre ro ledre ga bɨ Máriko eké yée ní kídí, "Togụ́ ịdrịsé mɨmbé'desé ro 'yị́ ga bɨ mengịní bɨsinyí ledre zíse ní wá, 'Bụsé bɨ 'dága 'dáa ní, otoomo ené kpá mɨlúyú ledre esé zíse wá."

géyị 'yị e, zía ótoómo yáká máa née zíye, idíní ndịsị méngị moko sịmị a. Yóó zía ndéréókpóne gbála.

2 “Nda sịmị kadra mị'décị mịáná kóṛó máa ga gére ní, zía ịnyịné kása ngíti 'yị kasa ené zí 'yị ga bị yáká íri ní, gị ro zíye kpá í'bí 'bị ené kóṛó gị sịmị a.
3 Sịmị bị 'yị kasa née ogụ íri ní, zí 'yị ga gére née 'dí'bi wo, zíye ócó wo, zía ngásálúgu roné zí mịngị yáká kí gbékpị sịlịne.
4 Zí mịngị yáká ịnyịné kpá kása ngíti 'yị kasa ené, zí 'yị ga gére née kpá ịnyịyé ócó wo do ócólóko doa, zíye méngịlárá a 'duo bịsinyíne.
5 Zía kpá kása ngíti 'yị kasa, zí 'yị ga gére née ịnyịyé úfu wo. Zía kpá kása tụ́'dụ́ ngíti géyị, mengịní yée kpá kenée, ocóní ngíti géyị bịsinyíne, zíye úfu ngíti géyị mịúfu.
6 “Ngíti 'yị kasa gị ro zía kása a ndaá lolụ kóo wá. Mbigí owụ́ 'bị ené bị oto 'búa kíngaya ní, idíaká nda kóo go lá dụụ́ ne. Zía nda ịnyịné kása cụ́ wo dụụ́ gị 'dá'ba kí sómụ́ ledre bị kídí, ‘Bị ba nda go zaá mbigí owụ́ 'bị amá ní, nịyí go ógụ éré wo.’
7 “Sịmị bị ya'dá ga bị yáká íri née, lurúndikiní nda go cụ́ mbigí owụ́ 'bị mịngị yáká ní, zíye úku ledre dengbíye kídí, ‘Ndazé ṛifu zíze ótoómo yáká ba wá. Idízé úfu owụ́ 'bị ené née kpá 'dá'ba, gị ro zí yáká máa ba nda ídíne geré 'bị ezé.’
8 Née ní, zíye ịnyịyé 'dí'bi owụ́ née, ócó a, do ócóónzó wo, zíye 'dí'bi umbua ndéréye ụ́cụ a tara yáká kenée.”
9 Née ní, zí Yésụ ndú'yú yée kídí, “Bị kenée ní, mịngị yáká nị nda méngị goó 'di? Máúku zíse, otoomo 'yị 'bị moko ga gére née wá, nị ógụ úfu yée mbá do bi kulú owụ́ 'bị ené née, zía nda óto ngíti géyị 'yị e ndịsịyé méngị moko sịmị yáká ené née.”

10 Ólosé aka esé mịéké kúrú Lomo bị uku kídí,
“ ‘Tutú bị kóo 'yị ó'bó 'dịcị e asiní gị roa ní,
ogụ nda yị́ ené go tutú bị kí ledrené owóowó ní.
11 Ledre ba ní, Ngére ezé Lomo mengị kóo ne,
zía nda ówóne go mịówó, zía émené komozé.’ ”
12 Zí mịngburoko 'yị 'bị Yụ́da e áyíye gị ro 'dí'bi Yésụ, gị zía, owoní go kídí, uku muruwayi née royé. Tí lá zíye éré ngịrị tụ́'dụ́ 'yị e, zíye ótoómo wo, do ndéréókpóye gị cigí a.

Ngíti géyị Farụsáyo e uzuní Yésụ kí ledre ụsórụ
(Lúrú kpá Matáyo 22:15-22, Lúka 20:20-26)

13 Gị do kací ledre née ní, zí mịngburoko Isịréle ga gére née kása ngíti géyị Farụsáyo e kí ngíti géyị 'yị 'bị Eróde e* zí Yésụ gị ro úzu wo togụ́ Yésụ ma'dáa uku luyú ledre go ro akúma 'bị Róma yá, zíye 'dí'bi wo.
14 Zíye ịnyịyé ógụyé zía, ya zí Yésụ ní, “'Yị 'dódo ledre, owozé bú kídí, ṛánga eyị lengbe ṛanga kú wá, ledre bị 'yị e ndịsịní sómụ́ a ní, ata ené kací komoyị kpá wá, sómụ́ eyị ledre moko 'bị 'yị e kpá wá, ndịsị 'dódo yị eyị tí lá dụụ́ mbigí ledre 'bị Lomo. Bị kenée ní, úku aka zíze, utúasá

12:11 12:11 Ke'bị 'bị Dawídi e 118:22-23 * **12:13 12:13** 'Yị 'bị Eróde e nịyí 'yị ga bị iliní zí ngúru 'yị gị dongará bulúndu Eróde e ídíne mongụ́ ngére 'bị káṇgá 'bị Isịréle e ní.

mɨútúásá zíze í'bí ụsórụ zí mongụ́ 'yị Káyísara† ngére 'bɨ káṇgá Róma? Idízé í'bí a? Ídí úku a zíze. Togụ́ ndazé í'bí a wá, ídí kpá úku a zíze.”

15 Zí Yésụ ówo mani eyé née téké, zía úku ledre zíye kídí, “Ílisé úzu máa gɨ ro 'di? Í'bíógụsé aka komo késị́ gɨrí zíma yáa.”

16 Zíye ịnyịyé ógụ kíe zía. Zía ndú'yú yée kídí, “Bɨ ro késị́ ba lịlị́ sɨmɨ komo ambi, sara ịrị 'yị ba, née ịrị ambi?”

Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Née, lịlị́ sɨmɨ komo Káyísara.”

17 Née ní, Yésụ ya zíye ní, “Togụ́ kenée yá, ídísé í'bí éyị́ bɨ 'bɨ Káyísara ní zía, zíse í'bí éyị́ bɨ 'bɨ Lomo ní, zí Lomo.”

Zí tara ya'dá ga gére née ịdrịṇe mbá mịḍrị́, gɨ zí ledre bɨ Yésụ ukulugu zíye ní, zíye ịnyịyé ótoómo wo.

Ledre gɨ ro úrú gɨ sɨmɨ umbu
(Lúrú kpá Matáyo 22:23-33, Lúka 20:27-40)

18 Nda gɨ ore, zí Sadụkáyo ga bɨ ngárá ṇguṇguní ledre úrú gɨ sɨmɨ umbu wá ní ógụyé ndú'yú Yésụ.

19 Zíye ndú'yú Yésụ kídí, “'Yị 'dódo ledre, Mụ́sa eké kóo lorụ ba zíze kídí, togụ́ 'yị uyuomo owụ́ e do kacíne wá, 'yị ma'dáa bɨ uyu née, lúndua idí 'dí'bi kára umbu bɨ kací a née, gɨ ro zía ndíkiógụ owụ́ do bi kací lúndu máa née.

20 Ngíti ledre mengị kóo roné káa, owụ́ ya'dá e nɨyí kóo bo ịnyị doa gbre (7) mbá lúndu e. Zí mongụ́ye ofụ́ kára, kára máa née ndiki aka kóo owụ́ zía wá, geré zía úyuómo kára née.

21 Zí lúndua bɨ utú do sogoa ní, 'dí'bi kára umbu eyé máa née, ndikiní owụ́ kéne kpá wá, zía kpá úyu ené, ótoómo kára máa née. Zí ota (3) lúnduyé 'dí'bitátá kára máa née, ndikiní owụ́ kéne kpá wá, zía kpá úyuné.

22 Zí ledre née ndéréne kenée kací owụ́ ya'dá ga gére née za mbá. Odụa nda dụụ́ ambáodụ́ye, zía 'dí'bi kára máa née, ndikiní owụ́ kpá wá, zía kpá úyu ené, ótoómo kára née. Nda gɨ do kací ya'dá ga gére née mbá, zí kára née nda úyu 'bɨ ené dụụ́ gɨ 'dá'ba.

23 Bɨ goó kenée ní, togụ́ karanée urúní kí ya'dá ga gére née go gɨ sɨmɨ umbu mbá ní, kára máa née nɨ nda ídí go mbị́ me'be ambi? Bɨ owụ́ ya'dá ga bɨ ịnyị doa gbre (7) née, kára née nɨ kóo go me'beyé mbá ní.”

24 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Lúyúsé go gbála, gɨ zía bɨ ówosé esé ini ledre gɨ sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kí roko'bụ 'bɨ Lomo kpá wá ní.‡

25 Sɨmɨ bɨ 'yị e nɨyí úrú gɨ sɨmɨ umbu ní, kará e kí ya'dá e 'di'biní lolụ royé wá, nɨyí nda ídí eyé mbá káa zí maláyika ga bɨ komo ere 'dága 'dáa ní.

26 Nda gɨ ro ledre mɨúrú gɨ sɨmɨ umbu, ólosé esé mɨéké kúrú Lomo bɨ uku ledre gɨ ro kadra bɨ kóo kúrú Lomo owụ́ogụ zí Mụ́sa gɨ sɨmɨ pho'dụ kí ndící komo kágá ní wá? Ekéní sɨmɨ a íri kídí, Lomo uku zí Mụ́sa kídí, ‘Mááyí Lomo bɨ ndịsị́ lúrú kací Abarayáma, kí Isáka nda kí Yakóbo e ní.’

---

† **12:14 12:14** Káyísara: Káyísara ini ledre gɨ sɨmɨa kídí mongụ́ ngére 'bɨ Róma. Nɨ mongụ́ ngére do ngíti géyị lafúne ngére e ga bɨ 'bɨ ngíti géyị káṇgá e káa zí Yụdáya kí Galiláya. ‡ **12:24 12:24** Sadụkáyo e ndịsịní yị́ eyé kóo ólo lá dụụ́ bụ́kụ e ịnyị gɨ dongará tụ́'dụ́ kụrú bụ́kụ ga bɨ 'bɨ mɨéké kúrú Lomo ní. Ólụ́ógụ nɨ ngúru bụ́kụ gɨ dongará bụ́kụ ga bɨ ịnyị Sadụkáyo e ndịsịní ólo yée ní. Née sị́ ledre bɨ Yésụ 'di'bi véresị́ née gɨ roa gɨ sɨmɨ Ólụ́ógụ ní, gɨ zía, née ngúru véresị́ bɨ Sadụkáyo e owoní bú ní. **12:26 12:26** Ólụ́ógụ 3:6

27 Sée Sadụkáyo e, lúyúsé ledre go. Ndaá 'bɨ ené Lomo 'bɨ 'yị ga bɨ nɨyí
umbuyé ní wá, yị ené Lomo 'bɨ 'yị ga bɨ trịdrị ní.”

Lorụ bɨ kɨ́ ledrené owóowó kíngaya ní
(Lúrú kpá Matáyo 22:34-40, Lúka 10:25-28)

28 Ngíti 'yị 'dódo lorụ 'bɨ Mụ́sa nɨ kóo kpá dongará 'yị e ore, ndịsị kóo
úwú ledre ga bɨ Sadụkáyo ga gére ndịsịní úkuló'bó a kɨ́ Yésụ e ní, owo kóo
go kídí, Yésụ ukulugu ledre go zí Sadụkáyo e bɨlámáne, née ní, zía ịnyịné
óguné ndú'yú Yésụ kídí, “Mongụ́ 'yị, lorụ bɨ romo gɨ do lafúne e mbá ní,
'bɨé wo be 'di?”
29 Zí Yésụ úkulúgu ledre zía kídí, “Lorụ bɨ kɨ́ ledrené owóowó ní nɨ ba,
‘Úwúsé aka sée Isɨréle e, Mbigí Lomo nɨ dụ́ụ́ kịé'do bɨ nɨ Ngére ezé ní.
30 Ídí óto 'bú Ngére bɨ Lomo eyị ní kɨ́ mɨmbé'deyị kịé'do, kɨ́ sómụ́ ledre
eyị mbá, kɨ́ lomo royị mbá nda kpá kɨ́ roko'bụyị za mbá.’
31 Ngíti a bɨ kpá káa zía romo gɨ do lafúne e mbá ní, nɨ 'bɨ ené. Ídí óto
'bú lafúyị e káa zí bɨ óto 'búyị kɨ́ royị ní. Ngíti cóngó lorụ bɨ romo gɨ do
yée ga bɨ gbre née ndaá.”
32 Zí o'do née úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “Bɨlámáne, 'yị 'dódo ledre,
ledre née nɨ tí kenée ma'díi. Káa zí bɨ úku née, tí lá ngére ezé Lomo nɨ
dụ́ụ́ ne bɨkéṛị́ ngére, ngíti a ndaá 'bɨ ené do kací a née wá.
33 Togụ́ óto 'bú Lomo kíngaya kɨ́ mɨmbé'deyị kịé'do, kɨ́ sómụ́ ledre eyị
mbá, kɨ́ roko'bụyị za mbá, zíyị óto 'bú lafúyị e káa zí bɨ óto 'búyị kɨ́ royị
ní yá, méngị née go mongụ́ bɨlámá ledre bɨ Lomo nɨ ídí gɨ zíyị kɨ́ rokinyi
kíngaya ní, gɨ zía, ledre née romo go do 'dáná éyị e za mbá.”
34 Zí Yésụ ịnyịné ówo a gɨ zía téké kídí, mɨúkulúgu ledre ené nɨ kɨ́ bɨlámá
sómụ́ ledre sɨmɨné, ya zí o'do née ní ní, “Mbófo éyị, sómụ́ ledre eyị emesá.
Áyí go lá gbóo gɨ ro ówo Lomo káa do ngére eyị.” Nda gɨ do kací ledre
née ní, 'yị ga bɨ kóo nɨyí okó ro Yésụ ní, utúasání lolụ kóo ógụ úzu Yésụ
kɨ́ ngíti ndu'yú wá.

Yésụ uzu ezeokóne e kɨ́ ndu'yú
(Lúrú kpá Matáyo 22:41-46, Lúka 20:41-44)

35 Zí Yésụ kóo ndịsịné kpá fú 'dódo ledre zí 'yị e do ligá 'Dịcị 'bɨ Lomo íri,
zía ịnyịné ndúndu'yú kídí, “Sara 'yị 'dódo lorụ e ukuní ledre kídí Kírésịto
nɨ bulúndu Dawídi lárá káa be 'di?
36 Ngére Dawídi uku kóo ledre kací kúrú 'Dówụ́ Lomo gɨ ro Kírésịto
ma'dáa kídí,
“ ‘Ngére ezé Lomo nɨ úku ledre zí ngére amá kídí,
“Ndịsị do sịlịma 'bɨ anú ona,
gị sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ mááyí óto ezeokóyị e mbá
sị sịndịyị ní.” ’
37 Dawídi kɨ́ roné ndịsị ndólo Kírésịto Ngére, togụ́ kenée ní, Kírésịto nɨ
ídí bulúndu a lárá a káa be 'di?”
Zí tụ́'dụ́ 'yị e ndịsịyé úwú ledre ené kɨ́ mongụ́ rokinyi ní.

Yésụ mada 'yị e gɨ ro Farụsáyo e kɨ́ 'yị 'dódo lorụ e
(Lúrú kpá Matáyo 23:1-36, Lúka 20:45-47)

12:30 12:30 Gbre lorụ 6:4-5 **12:31 12:31** Lévị 19:18 **12:36 12:36** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 110:1

38 Zí Yésụ ịnyịné 'dódo ledre zíye kídí, “Komosé idí ídí rosé, ndásé ídí
káa zí 'yị 'dódo lorụ e wá. Ndịsịní ésị mịngburoko mịkokoro bongó e
royé ndịsị kí gámáye kíe sịmị sụ́ụ, gị ro zí 'yị e ndịsịyé í'bí mandá zíye
kí dokuwu.
39 Togụ́ olụ́ní go sịmị 'Dịcị Kótrụro e, togụ́ mbú mịngburoko ayímbi yá,
iliní ndịsị té do mịngburoko bi ndịsị e gị ro zíye ídíye owóowó.
40 Ndịsịní érị 'be 'bị kará umbu e zí kará umbu ga gére née ndịsịyé sáká
yée. Owụ́ éyị bị do sịlị kará ga gére ní, zíye ndịsịyé í'bí a zíye ánu. Togụ́
nda go sịndị kadra 'bị ini zí Lomo yá, zíye ndịsịyé ódroyé ngbángbáne.
Gị zí kéyị née ní, Lomo nị 'dó'do yée bịsinyíne.”

Tákpásịlị 'bị ngíti kára umbu
(Lúrú kpá Lúka 21:1-4)

41 Nda gị do kací 'dódo ledre do ligá 'Dịcị 'bị Lomo, zí Yésụ ndéré ndịsịné
gbóo cigí bi bị 'yị e ndịsịní ónzó késị e doa ní, zía ndịsịné lúrú 'yị ga bị
ndịsịní ónzó késị káa do tákpásịlị zí Lomo ní. 'Yị ga bị kí tụ́'dụ́ késị e zíye
ní, zíye ndịsịyé ónzó a sịmị sondụ́ụ née íri.
42 Née ní, zí ngíti kára umbu 'yị lerị ngárá éyị ndaá zía wá ní, ógụné
kí odụ owụ́ késị bị zíne bị nịyí útúásá úgú lá owụ́ éyị bị cúku'dée kíe ní,
ónzó a sịmị sondụ́ụ káa do tákpásịlị zí Lomo.
43 Zí Yésụ ịnyịné ndóloyóko 'yị lódụ́ kacíne e trịé do bi kérị́ a, ya zíye ní,
“Máúku zíse ma'díi, kára bị gáa ogụ ónzó késị kíra ba, onzóromo késị go
gị do 'yị ga bị gáa onzóní késị ona ní za mbá,
44 gị zía, 'yị máa ga gére née onzóní lá késị bị gị do tụ́'dụ́ a bị zíye ní.
Kára ba, za kí lerị ené née mbá, i'bí 'bị ené késị bị do sịlịne ní go mbá,
née kóo wo bị otoomo gị ro éyị mịánu zíne ní.”

13

Ledre gị ro mịndụ́rụ 'dịcị 'bị Lomo
(Lúrú kpá Matáyo 24:1-2, Lúka 21:5-6)

1 Sịmị bị Yésụ nị go ólụ́ógụ gị sịmị 'Dịcị 'bị Lomo ní, zí ngúru 'yị lódụ́
kacía ịnyịné úku ledre kídí, “'Yị 'dódo ledre, lúrú aka lá mịngburoko tutú
ga bị o'bóní 'dịcị ga ba kíe ba, kpá kí lámá bị ro 'dịcị máa ga gére née.”
2 Zí Yésụ úkulúgu ledre zía kídí, “Née kpá éyị? 'Dịcị ga gére née kí
mbágá lámá née bị royé née, kpá kí mịngburoko tutú ga bị o'bóní yée
kíe née mbá, nịyí ógụ ndụ́rụónzó yée kírí née mbá bi, bịkérị́ tutú bị zía
ídíákáne do ezené 'dága ní ndaá.”
3 Sịmị bị Yésụ nị go mịndịsịné gá do Landa Olíva mị'dí zí 'Dịcị 'bị Lomo
ní, zí Pétero e, kí Yakóbo e, kí Yiwáni e, kí Andiríya ógụyé ndoo ndú'yú
wo,
4 “Úku aka zíze, ledre máa née nị méngị roné kenée kí be 'di? Lịlị ledre
bị nị 'dódo a zíze kídí ledre née nị ógụ méngị roné kenée ní 'di?”

Ledre gị ro 'do'dó bị 'yị 'bị Yésụ nịyí ógụ 'dó'dó a ní
(Lúrú kpá Matáyo 24:3-14, Lúka 21:7-19)

5 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Komosé idí ídí rosé, 'yị e ndaní lóndo
sée wá.
6 Tụ́'dụ́ 'yị e nịyí karanée ógụ kí ịrịmá, zíye ndịsị úku ledre kídí yée nịyí
Kírésịto, gị zí kéyị née ní, nịyí lóndo tụ́'dụ́ 'yị e.

7 Ásé karanée úwú ledre kídí okó nɨ go ógụ, ngíti géyị yá kídí okó nɨ
go 'dáa, sɨmɨ bɨ ledre ga gére nɨyí go ndịsị méngị royé kenée ní, ndásé
sịkpị mɨmbé'desé 'dága wá. Ledre ga gére nɨyí méngị royé kenée, tí lá
née ndaá 'bɨ ené aka odụ do sogo káṇgá ba wá.
8 Kúfú ngíti géyị 'yị e nɨyí karanée ndéré útú kí okó do kúfú ngíti géyị
'yị e, zí ngíti káṇgá ndéré útúne kí okó do ngíti káṇgá. Mongụ́ 'bú nɨ útú,
zí kị'dị káṇgá ndịsị méngị roné do ngíti géyị bi e. Née aka lá dosị́ 'do'dó
ma'dáa.
9 "Ídísé tóro ngbúó káa zí bɨ ásé go 'yị lódụ́ kacíma e ní. Ngíti géyị 'yị e
nɨyí karanée 'dí'bi sée ógụ kíse kó'dụ́ 'yị úku ngbanga e do ócó sée sɨmɨ
'Dịcị Kótrụro e. Nɨyí karanée 'dí'biógụ sée kó'dụ́ gávana e kí mɨngburoko
ngére e gɨ ro úku ledre gɨ romá zíye.
10 'Dá'dá zí do sogo káṇgá ba ụ́kụ́ne, nɨ mɨútúásáne do 'dódo bɨlámá
ledre zí ṛịkị́ kúfú 'yị e za mbá.
11 Togụ́ karanée 'di'biní sée go do ógụ kíse kó'dụ́ mɨngburoko 'yị ga gére
née yá, ndásé ndịsị sómụ́ ledre sɨsɨkala 'dá'dá gɨ ro úku a togụ́ iliní go úwú
ledre gɨ tarasé ní wá. Ídísé úku zíye tí lá dụụ́ ledre bɨ 'Dówụ́ Lomo uku go
zíse ní. Gɨ zía, úkusé née kúrú Lomo, née ndaá sómụ́ ledre esé wá.
12 "Lúndu e nɨyí í'bí lúnduyé e zí umbu, 'bụmɨowụ́ nɨ méngị a kpá kenée
zí owụ́ 'bɨ ené. Owụ́ e nɨyí zíngi ro 'yị ndíki yée do í'bí yée zí umbu.
13 Tụ́'dụ́ 'yị e nɨyí sógó sée gɨ zía bɨ ásé 'yị lódụ́ kacíma e ní. Abú kenée
ndotó, 'yị bɨ nɨ i'bí roné ndịsị lódụ́ kacíma gị sɨmɨ odụ sịndị́ kadra 'bɨ do
sogo káṇgá ba ní, nɨ ndíki trịdrị bɨ za fí ní."

Ledre gɨ ro mɨsínyiónzó Yerụsaléma
(Lúrú kpá Matáyo 24:15-21, Lúka 21:20-24)

14 "Sɨmɨ bɨ lúrúndíkisé mongụ́ bɨsinyí éyị́ kí tóro do bi bɨ ngárá ndaá zía
tóroné doa wá ní, 'yị bɨ nɨ ólo ledre ba ní, idí ówoyéme ini ledre gɨ sɨmɨ a
bɨlámáne. Gɨ ore 'yị ga bɨ nɨyí sɨmɨ Yụdáya ní, idíní ngásá komo landa e.
15 Togụ́ bɨsinyí ledre máa née ogụndiki 'yị do 'dịcị,* ndaá ndítíógụ ólụ́
'dịcị gɨ ro 'dí'bi éyị́ kí wá.
16 Togụ́ 'yị bɨ ledre máa née ndiki wo yáká ní, ndaá lolụ ngásá ndá'ba
'be gɨ ro 'dí'bi yata bongó wá.
17 Kadra máa née nɨ sínyí gbála, zí kará ga bɨ kí sɨmɨyé, kpá kí yée ga
bɨ kí owụ́ e kó'dụ́ye ní.
18 Ídísé íni ini zí Lomo kíngaya kídí, ledre máa née, ndaá méngị roné
sɨmɨ kadra drụ́ wá,
19 'do'dó 'bɨ sịndị́ kadra máa née nɨ ídí bɨsinyíne kíngaya zía rómoné gɨ
do bizóró e za mbá, gɨ zía mengị aka roné 'dá'dá a do sogo káṇgá ona
kú wá, tónóne sɨmɨ kadra bɨ kóo Lomo otoogụ káṇgá ba kí ere e, do
ndéréógụné gị cakaba ní. Ngíti ledre utúasá lolụ kpá méngị roné kenée
wá.
20 Idí Ngére Lomo ndaá kóo 'dósoógụ sịndị́ kadra ledre máa née gbú'du
wá, káa bɨ 'yị ómo ndaá. Nda lá gɨ ro mɨgéléógụ 'yị ené e, zía 'dósoógụ a
gbú'du.

13:14 13:14 Dániyele 9:27, 11:31, 12:11c * **13:15 13:15** Do 'dịcị: Ga kóo 'desị́ ní Yụ́da e ndịsịní ụ́bụ́ 'dịcị eyé kí doné sɨsɨlekpe. Zíye ndịsịyé ékịye doa 'dága íri ndịsị méngị ngíti géyị ledre eyé e.

21 Sɨmɨ sịndị́ kadra máa née togṵ́ ngíti 'yị uku ledre kɨ́dí, ‘Lúrúsé aka
Kírésịto ogụ go.’ Togṵ́ kenée wá, ‘Nɨ go bɨ 'dáa yá,’ ndásé ṇgúṇgu a wá.
22 Tṵ́'dṵ́ 'yị ṛanga e nɨyí karanée ógụ kɨ́ ịrị Kírésịto ngíti géyị kɨ́ ịrị
nébị e, zíye ndịsiyé méngị mɨngburoko ledre ga bɨ kɨ́ roko'bụyé ní gɨ ro
ndịsị lóndo mɨgélé 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní, togṵ́ nɨ útúásá zíye méngị a kenée
yá.
23 Káa zɨ́ bɨ go kenée ní, komosé idí ídí rosé kíngaya. Máénzị komosé go
'dá'dá gɨ zɨ́ ledre káa zɨ́ ga gére née kɨ́ méngị royé.
24 “Tɨ́ lá sɨmɨ sịndị́ kadra máa née, gɨ do kacɨ́ 'dó'dó née ní,
“ ‘zɨ́ kadra ịlịne mbụṵ́,
éfé oṇgó kpá wá,
25 zɨ́ kele e ndịsị ṛéṛeyé gɨ 'dága gɨrí,
zɨ́ éyị ga bɨ komo ere ní mbá ndịsị kịzịyé.’
26 “Sɨmɨ sịndị́ kadra née 'yị e nɨyí lúrú Owṵ́ 'bɨ 'Yịma'dí kɨ́ ógụ gɨ komo
ere kpụrṵ́ gɨ sɨmɨ bụrụngṵ́ kɨ́ cóngó roné kpá kɨ́ mongṵ́ roko'bụné.
27 Nɨ kása maláyika ené e zíye báyiyé do bi e do sogo káṇgá za mbá,
zíye 'dó'dṵ́yóko 'yị ené e ga bɨ gelé yée go ní, mbá do bi kịé'do.
28 “Ídísé lúrú lịlị ledre bɨ mándịsị úku a ba lá dụṵ́ gɨ ro ndọ́rí. Togṵ́
lúrúsé mɨkánda mbílí ndọ́rí nɨyí go ṵ́'bụ yá, kɨ́dí ndumu nɨ go gbóo.
29 Kpá kenée, togṵ́ lúrúsé ṛịkị́ ledre e go kɨ́ méngị royé kenée komo ere
yá, ídísé ówo a kɨ́dí, kadra mɨndá'baógụmá nɨ go gbóo.
30 Máúku zíse kɨ́dí, ledre máa née nɨ méngị roné sɨmɨ bɨ 'yị ga bɨ cakaba
ba uyuonzó aka roné wá ní.
31 Ere e kɨ́ do sogo káṇgá ba nɨyí ṵ́kṵ́ mbá, tɨ́ lá kúrúma ụkṵ́ ené e wá.

Mɨndá'baógụ Yésụ nɨ lỉyị 'yị e mɨlỉyị
(Lúrú kpá Matáyo 24:36-44)

32 “Kadra mɨndá'baógụmá, 'yị e mbá utúasání ówo a wá, abú maláyika
ga bɨ komo Ere ní, owoní wá, gba máa Owṵ́ 'bɨ Lomo máówo kpá wá.
'Bụzé Lomo owo dụṵ́ ne.
33 Káa zɨ́ bɨ go kenée ní, komosé idí ídí rosé. Zíse ídíse nzíyisé gɨ zía
kadra ledre máa née ówosé wá.
34 “Mɨndá'baógụmá nɨ ídí ené káa zɨ́ 'bɨ o'do bɨ kóo ịnyị gɨ 'be 'bɨ ené
ndéréne do ngíti bi gbála ní. Sɨmɨ bɨ kóo ịnyị ndéré ní, zía ífibáyi moko
zɨ́ 'yị 'bɨ moko ené e mbá kpịkpịkpị, zía kpá úkuómo ledre zɨ́ 'yị 'bɨ moko
máa wo bɨ ndịsị 'bɨ ené lúrú bi kacɨ́ mbotụ gara ní kɨ́dí, ‘Komoyị́ idí ídí
kacíma do mɨsi'di, mándéré go, mááyí ndá'baógụ.’
35 “Gɨ zɨ́ kéyị́ née ní, komosé idí ídí rosé gɨ zía ówosé esé kadra bɨ
mịngị́ 'be née nɨ ndá'baógụ sɨmɨ a ní wá. Ambí owo ne ngíti géyị́ yá,
nɨ ndá'baógụ kɨ́ tagá, togṵ́ kɨ́ ndụlụ, kɨ́ sɨmɨbi, togṵ́ kɨ́ phịyị́.
36 Abú mɨógụ a nɨ lịyị́ sée mɨlỉyị́ yá, idí ógụndíki sée fú lá kɨ́ óndó bi.
37 Ledre bɨ máúku zíse ba, máúku go zɨ́ 'yị amá e mbá, ‘Komosé idí ídí
rosé.’ ”

14

Ledre bɨ yemení wo wayí ro Yésụ ní
(Lúrú kpá Matáyo 26:1-5, Lúka 22:1-2, Yiwáni 11:45-53)

13:25 13:25 Isáya 13:10, 34:4

1 Simi sịndị kadra née ngítí sịlị idíaká kóo go gbre gi ro do méngị Ayímbi
Umbuokpó* kí Ayímbi Ambata bi 'De'dị ndaá simi a wá ní.† Zí manda ga
bi 'bi 'yị 'dáná éyị e, kí 'yị 'dódo lorụ e yéme royé ndịsị gámásó'do misi'di
bi do 'dí'bi Yésụ doa wayí gi ro úfu wo ní.
2 Zíye úku ledre kídí, "Tí lá ndazé 'dí'bi wo kadra ayímbi wá, káa bi 'yị e
niyí zíngi rozé ke."

Lefení sụ'bụ́ do Yésụ simi Beteníya
(Lúrú kpá Matáyo 26:6-13, Yiwáni 12:1-8)

3 Simi bi Yésụ ni simi Beteníya do bi éyị miánu 'be 'bi Simúna bi kí
umbunonó roné ní, zí ngíti kára ógụné kí bilámá sụ'bụ́ mindonyo bi ugúní
kí tụ́'dụ́ késị ní, zía líkpí tara kúkú sụ'bụ́ née do léfe a mbá do Yésụ.
4 Zí bi sínyíne ro ngíti géyị 'yị ga bi kóo ore ní, zíye tónóye úku ledre
dongaráye kídí, "Áyi, kára née lefe sinyi nda sụ'bụ́ née kenée gi ro 'di?
5 Niyí kóo úgúóyó a kí tụ́'dụ́ késị, káa zí késị bi gi ro í'bí a zí 'yị bi mengị
moko go kí tụ́'dụ́ éfé e, go gbóo zía ídíne simibi kịé'do ní,‡ do í'bí a zí 'yị
lerị e." Zíye ịnyịyé úku sínyi ledre zí kára née 'duo gbála.
6 Zí Yésụ úku ledre zíye kídí, "Ótoómosé kára née, 'yị ndaá 'dó'do wo
wá. Mengị mongụ́ bilámá ledre go zíma.
7 Ásé ídí kací kadra ga ba mbá kí 'yị lerị ga gére née, zíse ndịsịsé í'bí éyị
zíye simi kadra bi ílisé go í'bí a simi a ní. Tí lá mándịsị amá kíse za fí wá.
8 Mengị zíma née go 'bi ené ledre bi utúasá go méngị a ní. Lefeụtụ sụ'bụ́
mindonyo née domá gi ro yémeómo máa nzíyiné gi ro bi bi niyí óto a zíma
ní.
9 Máúku zíse ma'díi, bi ga bi niyí úku bilámá ledre doyé ní mbá, ledre
bi kára née mengị wo zíma ní, niyí úkuógụ a zí 'yị e ndịsịyé sómụ́ndíki
ledrea gi roa."
10 Zí Yụ́da Keriyóta, ngúru 'yị lódụ́ kací Yésụ ndéréne zí manda ga bi 'bi
'yị 'dáná éyị e ní í'bí ngbángá Yésụ zíye.
11 Zí bi émené royé gbála kí úwú ledre bi Yụ́da uku née, zíye úku ledre
zía kídí, yée niyí í'bí késị zía. Née ní, zí Yụ́da tónóne gámásó'do bilámá
misi'di bi gi ro zíne í'bíógụ Yésụ ma'dáa doa zíye ní.

Yemení éyị miánu 'bi Ayímbi Umbuokpó
(Lúrú kpá Matáyo 26:17-25, Lúka 22:7-14,21-23, Yiwáni 13:21-30)

12 Simi mizefị sịlị 'bi Ayímbi Ambata bi ngárá 'De'dị ndaá simi wá ní,
kací ondụ́ bi Yụ́da e, née sịlị bi ndịsịní óngoónzó phịrangá kábịṛịkị simi a
gi ro Ayímbi Umbuokpó ní, zí 'yị lódụ́ kací Yésụ ịnyịyé ndú'yú wo kídí, "Íli
gáa zíze ndéréze yéme bi gi ro Ayímbi Umbuokpó 'da?"

---

* **14:1 14:1** Ayímbi Umbuokpó: Ni sịndị kadra bi Yụ́da e ndịsịní sómụ́ndíki ledre bi kóo Ngére Lomo okpó gi do 'be 'bi eyé e ufu owụ́ 'bi eyé e wá gi zía bi ọ́ọní sáma owụ́ kábịṛịkị ro kágá mbotụ eyé e ní. Zía kóo 'di'biogụ yée gi simi Ízibiti gi simi 'do'dó bi kóo niyí simi a ní. Ólo Ólụ́ógụ 12:1-20. † **14:1 14:1** Ayímbi 'bi Ambata bi 'De'dị ndaá simi wá ní: Ni ayímbi bi Yụ́da e ndịsịní méngị a kí sịlị ịnyị doa gbre kí sómụ́ndíki ledre miólụ́ógụ bulúnduyé e gi simi 'dó'dó bi kóo simi Ízibiti ní. Ayímbi Umbuokpó ni mizefị sịlị 'bi Ayímbi 'bi Ambata bi 'de'dị ndaá simia wá ní. Simi sịlị bi ịnyị doa gbre née, lorụ 'bi Mụ́sa uku kídí Yụ́da e ndaní ánu ambata bi kí 'de'dị simíné ní wá. Ólo Ólụ́ógụ 12:17-20. ‡ **14:5 14:5** Togụ́ ólo véresị ba simi báyíbulu 'bi gịṛígị e yá, áyí ólondíki ledre dinári 'bi Róma míya ota (300) simi a. Dinári kịé'do ni késị bi ndịsịní í'bí a zí 'yị gi ro moko bi mengị wo, ili 'dí'bi késịa kadra kịé'do ní.

13 Née ní zía kása 'yị e gbre gɨ dongaráye 'yị lódụ́ kacíne e kídí, “Ndérésé
mu sɨmɨ Yerụsaléma íri, ásé ndíki ngíti o'do íri kí ndá'baógụ gɨ ngbuṛu kí
ndoko iní doné. Ídísé lódụ́ wo
14 zaá gị 'be, zíse ndú'yú mịngị́ 'be máa née kídí, 'Yị 'dódo ledre ya, 'bɨ
ené 'dịcị́ bɨ yée nɨyí ánu éyị́ mɨánu 'bɨ Ayímbi Umbuokpó sɨmɨ a kí 'yị lódụ́
kacíne e ní, nɨ 'bɨ ené wo bɨ 'di?
15 Nɨ 'dódo bi 'bɨ ṇgu e zíse sɨmɨ 'dịcị́ máa wo bɨ ụbụ́ní wo gá do ezené
'dịcị́ 'dága ní, yemeomoní bi go mbá nzíyiné, zíse sɨmɨ a íri, ídísé yéme
éyị́ mɨánu 'bɨ ayímbi sɨmɨ a íri nzíyiné gɨ rozé.”
16 Zí 'yị lódụ́ kacíga ga bɨ gbre née ndéréye, zíye óguyé sɨmɨ Yerụsaléma
íri, zíye ndíki éyị́ e tí káa zí bɨ Yésụ uku ledre a zíye ní, zíye ịnyịyé yéme
éyị́ mɨánu 'bɨ Ayímbi Umbuokpó ore.
17 Nda go kí tagá, zí Yésụ óguyé kí 'yị lódụ́ kacíne ga bɨ sokó doa gbre
née mbá sɨmɨ Yerụsaléma do bi bɨ gáa yemeomoní go zíye nzíyiné ní.
18 Sɨmɨ bɨ nɨyí nda go ánu éyị́ ní, zí Yésụ ịnyịné úku ledre zíye kídí,
“Máúku zíse ma'díi, ngúrusé nɨ í'bí ngbángáma zí ezeokóma e. Tí 'yị bɨ
ndịsịzé ésịkótrụ sịlịze kéne sɨmɨ éyị́ mɨánu ní.”
19 Sɨmɨ bɨ uwúní ledre née ní, zí bi sínyíne royé gbála, zíye tónóye úku
ledre zía mɨkékeṛịa kídí, “Mongụ́ 'yị, wo bɨ ma'díi ní ndaá 'bɨ ené máa
wá.”
20 Yésụ ya zíye ní, “'Yị ma'dáa nɨ ídí gɨ dongaráse ga bɨ sokó doa gbre bɨ
ndịsịzé ésịkótrụ sịlịze kéye sɨmɨ éyị́ mɨánu ní.
21 Gɨ romá, wo bɨ ogụ go káa do 'yịma'dí ní, ledre amá ndaá. Mɨéké
kúrú Lomo ukuyeme go kídí nɨyí 'dó'do máa, zíye úfu máa. Ledre née nɨ
tí ógụ méngị roné kenée ma'díi, nɨ sínyí gbála zí 'yị bɨ nɨ í'bíógụ máa ní.
Nɨ kóo ídí bɨlámáne zí 'yị máa née togụ́ ndaní kóo ndíkiógụ wo wá ní.”

Éyị́ mɨánu gɨ ro sómụ́ndíki ledre mɨúyu Yésụ
(Lúrú kpá Matáyo 26:26-30, Lúka 22:14-23, 1 Korịndo 11:23-25)

22 Sɨmɨ bɨ nɨyí aka fú ánu éyị́ ní, zí Yésụ ma'dáa ịnyịné 'dí'bi ambata, zía
í'bí mbófo éyị́ zí Lomo, zía 'déweífi sɨmɨ a, zía í'bí a zí 'yị lódụ́ kacíne e ga
gére née, ya zíye ní, “Ánusé mu, née kụṛụ'bụmá.”
23 Zía kpá 'dí'bi kó'do bɨ kí le'yị́ kóṛó sɨmɨné ní, zía í'bí mbófo éyị́ zí
Lomo, zía í'bí kó'do máa née zíye, zíye éwé le'yị́ kóṛó bɨ sɨmɨ a née kacíye
cé.
24 Yésụ ya zíye ní, “Ba lịlị sámamá bɨ ndé'yị́ bi káa do yéme ledre zí
tụ́'dụ́ 'yị e ní, née go éyị́ bɨ nɨ yéme mɨkánda ledre dongará 'Bụzé Lomo
kí tụ́'dụ́ 'yị e ní.
25 Máúku zíse ma'díi, máéwé ándá aka lolụ le'yị́ kóṛó káa zí wo ba 'diya
wá, mááyí éwé 'búó mɨkánda a 'be 'bɨ Lomo.”
26 Née ní, zí Yésụ kí 'yịmɨkása ené e úku ke'bị mbófo Lomo, zíye ịnyịyé
yóó ndéréye do Landa Olíva.

Yésụ uku ledre mɨási Pétero gɨ roné
(Lúrú kpá Matáyo 26:31-35, Lúka 22:31-34, Yiwáni 13:36-38)

27 Zí Yésụ úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne e kídí, “Ásé ịnyị mbá ngásáómo
máa, káa zí bɨ nɨ mɨékéne sɨmɨ kúrú Lomo ní kídí,
“ ‘Mááyí úfu 'yị 'bá'bá kábịṛịkị e,

zí kábiṛíkị e ngásá báyi royé mbá.’
28 Togṵ́ máúrú go gɨ sɨmɨ umbu yá, mááyí ndéréókpó sóngó sée sɨmɨ káṇgá
bɨ Galiláya ní.”
29 Pétero ya zía ní, “Mongṵ́ 'yị, togṵ́ lafúma ga ba nɨyí ngásáómo yḭ́ ye
yá, mángásáómo yḭ́ kú wá.”
30 Yésụ ya zía ní, “Ɨɨ, ídí óto ledre ba sɨmɨ doyḭ́ bɨlámáne, karaba kí
ndụlụ, sɨmɨ bɨ o'do ngono ụcụ aka koko kɨ́'dí gbre wá ní, áyí ási gɨ romá
kɨ́'dí ota (3), yá née owo ené máa wá.”
31 Zí Pétero ḭ́nyịné úku ledre cṵ́ kí sɨmɨné zía kídí, “Mongṵ́ 'yị, máútúásá
úku ledre kídí ‘máówo yḭ́ wá’ ní kú wá. Togṵ́ umbu yá, umbu.” Zí lafúga
ḭ́nyịyé úku ledre kpá mbá kenée.

Yésụ ini ini zí Lomo sɨmɨ Getesemáni
(Lúrú kpá Matáyo 26:36-46, Lúka 22:39-46)

32 Sɨmɨ bɨ ogụní nda go do Landa Olíva ní, zíye ḭ́nyịyé ógụyé do bi bɨ kí
ịrịné Getesemáni ní. Zí Yésụ úku ledre zí 'yị lódṵ́ kacíne máa ga gére née
kídí, “Ndḭ́sịsé aka kíra, mááyí aka ndéré íni ini zí Lomo.”
33 Née ní, zía ḭ́nyịné 'dí'bi lá dụṵ́ Simúna Pétero e, kí Yakóbo e, kí
Yiwáni e, zíye ndéréye kéye. Zí Yésụ ma'dáa ídíne kí mongṵ́ sómṵ́ ledre,
do ndúwúne kpá mɨndúwú,
34 zía úku ledre zíye kídí, “Sómṵ́ ledre bɨ mááyí kíe yáa ní ofụ go,
másómṵ́ sómṵ́ ledre née nɨ úfu máa goó ne, ídísé aka ndḭ́sị́ ona kí komosé
rosé.”
35 Zía ḭ́nyịné ndéréne gɨe re cúku'dée kenée, zía útúne gbrị do ngṵ́ṛṵ́
sịndḭ́ne, do ló'bụ komoné bi, tónóne íni ini kídí, “Babá Lomo, togṵ́ sịndḭ́
kadra utúasá go ne gɨ zíyị yá, ndá lolụ ótoómo máa zíma ndúwúma wá.
36 Babá, roko'bụyḭ́ romo do ledre e za mbá, ídí 'dí'bióyó nduwú ba gɨ
romá 'dá'ba. Máúku amá née kídí ídí méngị ledre ma'dáa káa zí bɨ máíli
ní wá. Ledre bɨ yéme go yḭ́ ní, ídí méngị dụṵ́ wo.”
37 Zía ḭ́nyịné gɨ ore ndá'balúgu roné zí 'yị lódṵ́ kacíne ga bɨ ota née. Nɨ
ógụ íri ní, nɨyí yḭ́ eyé go mbá 'dú'du eyé. Zía ḭ́nyịné úku ledre zí Pétero
kídí, “Simúna, ásé yḭ́ esé go mbá 'dú'du esé, útúásásé esé ndḭ́sị́ dilá gba
kí sịndḭ́ kadra kḭ́é'do wá?
38 Komosé idí ídí rosé, zíse kpá ndḭ́sị́sé íni ini zí Lomo káa bɨ ásé lúyú
ledre ke. Lomo rosé ili tí go ní, tí lá cóngó rosé ndaá.”
39 Zía ḭ́nyịné kpá ndá'balúgu roné íni ini zí Lomo, zía úku kpá té bɨkéṛḭ́
ledre bɨ gáa uku 'dá'dá ní.
40 Zía ḭ́nyịné ndá'balúgu roné zí 'yị lódṵ́ kacíne e, zía ógụndíki yée kpá
kí 'dú'du eyé, gɨ zía, saná komoyé owó nda go mɨówó kíngaya. Ledre ndaá
lolụ kóo tarayé zíye úku a zía wá.
41 Nda sɨmɨ ota (3) mɨndá'baógụa, zía úku ledre zíye kídí, “Ásé aka yḭ́
esé kpá fú 'dú'du esé? Asá go. Kadra ledre ogụ go. Lúrúsé aka, i'bíní máa,
wo bɨ ogụ káa do 'yịma'dí ní, go do sḭ́lḭ́ 'yị mɨlúyú ledre e.
42 Ḭ́nyịógụsé mu zíze ndéréze. Lúrúsé aka 'yị bɨ nɨ í'bí máa zí 'yị ga ba
ní, nɨ gɨrí go née.”

Yṵ́da i'bíogụ Yésụ zí ezeokóga
(Lúrú kpá Matáyo 26:47-56, Lúka 22:47-53, Yiwáni 18:3-12)

14:27 14:27 Zakaríya 13:7

43 Sɨmɨ bɨ ngárá Yésụ ukuonzó aka ledre gɨ tarané wá ní, geré zí Yụ́da
ma'dáa bɨ ngúru 'yị lódụ́ kací Yésụ ní, óguyé kí tụ́'dụ́ 'yị e rụụ kí maku
okó e, kí ngbóndó e do sịlịye. Manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e, 'yị 'dódo
lorụ e, kí mɨngburoko ngére e ní, kasaní kóo yée ye gɨ ro 'dí'bi Yésụ.
44 Yụ́da uku gáa ledre go zíye kídí, "Tí lá 'yị bɨ mááyí fáka wo ní, née 'yị
máa bɨ ásé 'dí'bi wo ní. Ídísé geré 'dí'bingéṛị wo, zíse ndéré kíe."
45 Sɨmɨ bɨ Yụ́da ogụní ní, zía ndéréne geré zí Yésụ ya zía ní, "'Yị 'dódo
ledre," zía ịnyịné fáka wo.
46 Geré née ní, zíye ịnyịyé 'dí'bingéṛị Yésụ.
47 Zí ngúru 'yị gɨ dongará 'yị lódụ́ kací Yésụ ma'dáa lálaógụ maku okó
gɨ sɨmɨ sɨṛíkpa, zía ịnyịné lágá'décị mbílí 'yị moko 'bɨ mongụ́ 'yị 'dáná éyị́
tụ.
48 Yésụ ya zíye ní, "Óguṣé kí maku okó e, kí ngbóndó e gɨ ro 'dí'bi máa
ní. Mááyí 'yị méngị bɨsinyí ledre e?
49 Mááyí kíse kíra kací kadra mbá kí ndịsị 'dódo ledre e zíse do ligá 'Dịcị
'bɨ Lomo, 'dí'bisé nda kóo máa wá gɨ zí 'di? Nɨ go méngị roné káa zí bɨ
mɨéké kúrú Lomo uku ní."
50 Née ní, zí 'yị lódụ́ kacíga ụ́dụyé mbá ngásáye, zíye ótoómo wo kí
ngúcuné do sịlị́ 'yị ga bɨ ogụní 'dí'bi wo ní.
51 Ngíti owụ́phɨṛangá nɨ kóo ore, onzó roné lá bongó mɨónzó, zía ịnyịné
lódụ́ Yésụ. Sɨmɨ bɨ iliní nda kóo kpá gɨ ro 'dí'bi wo ní,
52 zí mɨónzó bongó née líkpíne gɨ roa, zía ótoómo a cịkị kírí née, do
ngásáne ngíṛá.

Yésụ kó'dụ́ 'yị 'décị ngbanga e
(Lúrú kpá Matáyo 26:57-68, Lúka 22:54,55,63-71, Yiwáni 18:13,14,19-24)

53 Née ní, zí 'yị ga bɨ kóo 'di'biní Yésụ ní, ịnyịyé ndéréye kí Yésụ
ma'dáa 'be 'bɨ mongụ́ 'yị 'dáná éyị́. Zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e,
kí mɨngburoko ngére e, kpá kí 'yị 'dódo lorụ e yóko royé mbá íri.
54 Abú ledre née nɨ kóo o'bụó'bụ ndotó, zí Pétero kóo ódó mɨmbé'dené,
zía ndịsịné kpá fú lódụ́ kací Yésụ ndo ndo ndo gɨ 'dá'ba gɨ ro zíne lúrú
ledre bɨ iliní méngị a kí Yésụ ma'dáa ní. Sɨmɨ bɨ olụ́okpóní go kí Yésụ 'be
'bɨ mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ íri ní, zí Pétero ma'dáa ólụ́úgu roné do ligá íri do
ndéré ndịsịné gɨ zí drụ́ ro pho'dụ dongará 'yị ga bɨ 'bɨ moko ore ní.
55 Zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e nda kí ngíti géyị mɨngburoko 'yị
'décị ngbanga e ndịsịyé gámásó'do ledre bɨ zíye úkuóto a ro Yésụ gɨ ro
zíye 'dí'bi wo úfu a ní, tí lá ledre bɨ kịé'do káa zíye ówo a ní ndaá.
56 Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, abú tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị e ukuotoní ledre
ro Yésụ ma'dáa ndotó yá, ledre ga bɨ ukuotoní yée ní, nderéní eyé mbá
cee kịé'do wá.
57 Zí ngíti géyị 'yị e úkuóto 'bɨ eyé kídí,
58 "Uwúzé gɨ taraa kídí, née nɨ ndụ́ṛụónzó mongụ́ 'Dịcị 'bɨ Lomo bɨ
bulúnduzé e ụbụ́ní ye ba, zíne ụ́bụ́lúgu a do biné dụụ́ sɨmɨ sịlị́ ota, 'yị e
ụbụ́ní ye wá."
59 Abú ukuní kenée ndotó, kúrúye nɨ kóo kpá fú kpịkpịkpị.
60 Zí mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ ịnyịógụ tóroné kó'dụ́ye mbá, zía ndú'yú Yésụ,
kídí, "Ledre ndaá tarayị́ zíyị úku a kací ledre ga bɨ 'yị ga gére née ukuní
née wá?"
61 Tí lá Yésụ ịtị ené wá.

Zí mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ kpá ndú'yú ándá Yésụ kídí, “Áyí ba Kírésịto, wo bɨ Lomo geléogụ wo go káa do Mbigí Owụ́ 'bɨ ené ní?”
62 Yésụ ya zía ní, “Ɨ́, máayí tí wo ma'díi, ásé gú lúrú Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí kí ndịsị zí Lomo bɨ roko'bụa ofụ go ní do anú, kpá kí ógụ gɨ komo ere kpụrụ́ gɨ sɨmɨ bụrụngụ́.”
63 Geré zí mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ ịnyịné lófo bongó gɨ roné kí sɨmɨkesị́, zía úku ledre zí 'yị e kídí, “Éyị́ bɨ ilizé kpá fú úwú ledre gɨ zí ngíti géyị 'yị e gɨ roa ní 'di
64 bɨ uku tara sinyí go ro Lomo cụ́ kí tarané ya née nɨ Ngére Lomo ní. Sómụ́ ledre esé nɨ káa be 'di?”
Zíye ịnyịyé mbá úku ledre kídí, “Née ndaá ledre bɨ nɨyí ótoómo kí úfu wo gɨ zía ní wá, idíní úfu wo 'dá'ba.”
65 Zí ngíti géyị tónóye ndịsị lúbu súrú komoa, do ịnyịyé ódó'dụ́tụ komoa kí bongó, do ócó wo, zíye úku ledre kídí, “Ambí ocó yị́ị́ née ne? Ị́fị́ aka ịrịa.” Zí 'yị óndó bi ga bɨ ore née ịnyịyé kpá ócó wo.

Pétero ití kangú kídí née owo ené Yésụ wá
(Lúrú kpá Matáyo 26:69-75, Lúka 22:56-62, Yiwáni 18:15-18,25-27)

66 Sɨmɨ bɨ Pétero nɨ aka kpá fú ndịsị do ligá ore ro pho'dụ ní, zí owụ́kára 'yị 'bɨ moko bɨ 'be 'bɨ mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ ore ní, ógụné.
67 Sɨmɨ bɨ lurúndiki Pétero ní, zía lúrú wo gbóó.
Zía úku ledre zí Pétero kídí, “Áyi, áyí ba tí ngúru 'yị gɨ dongará 'yị ga bɨ 'bɨ Yésụ 'yị 'bɨ Nazeréta ba ke.”
68 Zí Pétero úkulúgu ledre zí kára née kídí, “Úku née kenée ledre 'di? Máówo amá o'do née wá. Máówo'dí'bi amá kpá ledre gɨ sɨmɨ ledre bɨ áyí ndịsị úku a née wá.” Zí Pétero ịnyịné ndéréne mɨ'dí ku mbotụ bɨ olụ́ogụ sága ní.§
69 Gɨ do kací a née ní, zí owụ́kára née kpá ịnyịné ndéréne tara mbotụ íri, zía lúrúndíki Pétero kí tóro, zía ịnyịné úku ándá ledre zí 'yị ga bɨ kóo ndịsịní tóro ore ní kídí, “Nɨ kpá tí ngúru 'yị gɨ dongará 'yị ga bɨ 'bɨ Yésụ ní ma'díi.”
70 Zí Pétero kpá ịnyịné ítí kangú.
Do kací ledre máa wo née akpa kpá wá, geré zí 'yị ga bɨ kóo ndịsịní tóro ore ní, ịnyịyé kpá úku ledre zí Pétero kídí, “Utúasá zíyị ítí kangú yá née ndaá 'yị 'bɨ Yésụ wá ní wá, gɨ zía, owozé kpá tí bú áyí 'yị 'bɨ Galiláya.”
71 Née ní, zí Pétero tónóne lólóbụ́ kídí, “Togụ́ ledre bɨ máúku ba ndaá ma'díi ledre wá, Lomo idí í'bí mongụ́ 'do'dó zíma. 'Yị bɨ ndịsịsé úku ledre gɨ roa née, máówo amá wo kú wá.”
72 Geré née ní, zí o'do ngono ụ́cụ koko zí Pétero sómụ́ndíki ledre bɨ Yésụ uku zía kídí, “Karaba kí ndụlụ kí'dí bɨ ngono ụcụ aka koko kí'dí gbre wá ní, áyí ítí kangúma kí'dí ota yá, née owo ené máa wá.” Zí mongụ́ sɨmɨkozo méngị Pétero, zía útúne geré ndịsịné íni ini.

15

Yésụ kó'dụ́ Ngére Piláto
(Lúrú kpá Matáyo 27:1,2,11-14, Lúka 23:1-5, Yiwáni 18:28-38)

§ **14:68 14:68** Sɨmɨ ngíti géyị bụ́kụ ga kóna ní, mɨéké yata ledre ba nɨ bo: Geré née ní, zí o'do ngono ụ́cụ koko.

1 Akpa kí phịyị́, zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e ní, mɨngburoko 'yị e kpá
kí 'yị 'dódo lorụ ga bɨ 'bɨ Mụ́sa ní, nda kí mɨngburoko 'yị 'décị ngbanga e,
yóko royé za mbá gɨ ro yéme ledre kḭé'do. Zíye ḭnyịyé ódó Yésụ, zíye 'dí'bi
wo ndéréye kíe kó'dụ́ Piláto.
2 Sɨmɨ bɨ ogụní kí Yésụ íri ní, zí Piláto ndúndu'yú kídí, "'Yị ga ba ukuní
ya úku ledre yá née nɨ mongụ́ ngére 'bɨ Yụ́da e. Áyí tí mongụ́ ngére 'bɨ
Yụ́da e ma'díi?"
Yésụ ya zía ní, "Kpá tí káa zí bɨ úku née."
3 Zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e ní úkuóto tụ́'dụ́ ledre e roa.
4 Zí Piláto kpá ḭnyịné ndú'yú wo kídí, "Ledre ndaá tarayḭ zíyị úku a kací
ledre ga bɨ ndḭsịní trótro yée ba wá? Lúrú aka tụ́'dụ́ ledre ga bɨ ndḭsịní
úku yée ba."
5 Yésụ uku ené ledre kací ledre ga gére née zía mbá wá, zí ledre née
lụ́tụ́ne kací komo Piláto gbála.
6 Sɨmɨ kadra Ayímbi Umbuokpó, Piláto ndḭsị lengbe ótoómo 'yị bɨ 'yị e
ndu'yúní wo gɨ roa gɨ sɨmɨ sḭ́gịnị ní.
7 Sɨmɨ sịndḭ́ kadra máa née ní, ngíti o'do nɨ kóo bo sɨmɨ sḭ́gịnị ore kí
ịrịné Barába. Wo kí ngíti géyị lafúne 'di'bi kóo yée gɨ zía ufuní 'yị e sɨmɨ
bɨ tụ́'dụ́ 'yị e yokoní royé ndḭsị gbúrógbóye kí ndḭsị méngị ledre bɨ utúasá
wá ní.
8 Zí tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ yokoní royé ní ógụyé ndú'yú Piláto gɨ ro zía í'dí sḭ́lḭne
gɨ ro kémbḭ́ 'yị gɨ sɨmɨ sḭ́gịnị káa zí bɨ lengbe ndḭsị méngị a ní.
9 Zí Piláto ndú'yú yée kídí, "Ílisé zíma ótoómo zíse ngére bɨ 'bɨ Yụ́da e
ní?"
10 Piláto owo bɨ kídí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e ní, ogụní kí Yésụ zíne
gɨ zía bɨ otoní bɨsinyí mɨmbé'deyé roa.
11 Zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e ní úku ledre, 'yị e idíní úku ledre zí
Piláto idí ótoómo Barába gɨ sɨmɨ sḭ́gịnị.
12 Zí Piláto kpá ḭnyịné ndú'yú yée kídí, "Máídí nda méngị kí Yésụ bɨ
ndḭsịsé ndólo wo mongụ́ ngére 'bɨ Yụ́da e ní 'di?"
13 Zíye ḭnyịyé ótrụ́lúgu ledre zí Piláto kídí, "O'do née idí úyu, idíní
phéphé wo do mɨngbúngbu kágá, zía úyuné 'dá'ba."
14 Piláto ya zíye ní, "Bɨsinyí ledre bɨ mengị wo ní, nɨ 'di?"
Tí lá otrụ́tatání ledre nda 'dá'dá kídí, "Ídí phéphéónzo wo do
mɨngbúngbu kágá."
15 Piláto ili kóo méngị 'yị ga gére née gɨ ro zí bi émené royé, zía ḭnyịné
ótoómo Barába zíye. Zía úku ledre zí asikíri ené e ócó Yésụ bɨsinyíne, do
'dí'bi wo ndéré phéphéónzó a.

Piláto i'bí Yésụ zí asikíri ené e
(Lúrú kpá Matáyo 27:27-30, Yiwáni 19:2,3)

16 Zí asikíri ga gére née nda 'dí'bi Yésụ gɨ ore ndéré kíe 'be 'bɨ ngére,
zíye ḭnyịyé ndóloyóko royé mbá do ídíye tụ́'dụ́ íri.
17 Zíye ésị mɨgbagbawu bongó ro Yésụ, zíye kpá kụ́ṛókụ́ kḭnị zíye ésị a
ro do Yésụ.
18 Née ní, zíye tónóye ndḭsị lágá sḭ́lḭye zía kí ledre kídí, "Sɨmɨbi idí ídí
doyḭ́ tụ́'dụ́, mongụ́ ngére 'bɨ Yụ́da e."
19 Zíye ndḭsịyé kí ócó doa kí ngbángbá, kpá kí lúbu súrú komoa, zíye
útúye do ngụ́ṛụ́ sịndḭye, ndḭsịyé fóló wo kídí, yée otoní née úndrua.

20 Simi bi folo asání nda wo go ní, zíye ịnyịyé í'díógụ ngbángbá migbagbawu bongó bi esịní gáa roa ní, do ịnyịyé ésịlúgu mbigí bongó ené roa. Zíye nda ịnyịyé ólụ́ógụ kíe gi ro ndéré kíe kí'dí bi bi iliní phéphé wo doa ní.

Phephéní Yésụ
(Lúrú kpá Matáyo 27:31-44, Lúka 23:27-43, Yiwáni 19:17-27)

21 Simi bi asikíri ga gére née niyí go mindéréye do misi'di kí Yésụ ní, zíye ndíkíye kí ngíti o'do do misi'di ịrịa Simúna, o'do máa née ni 'yị 'bi gara bi 'yị e ndịsịní ndólo a Kuréne ní. Simúna ma'dáa ni 'bụ Alakizánde e kí Rụ́fụ. Ni kóo go ólụ́ simi Yerụsaléma. Zí asikíri ga gére née gága wo ịmbị́ mingbúngbu kágá bi Yésụ ịmbị́ née.

22 Zíye ógụyé kí Yésụ do bi bi ndịsịní úfu 'yị e doa ní, ndoloní Gologóta, ledre gi simi a kídí, cóngó do'yị.

23 Nda íri, zíye ịnyịyé í'bí le'yị́ kọ́ró bi kotrụní kí ngíti kágá ní zí Yésụ, gi ro zía éwé a gi ro zí okó éyị́ miówo ụ́kụ́ne gi roa, zía ási ené kí éwé a.

24 Née ní, zíye í'díógụ bongó ené, zíye ịnyịyé phéphé wo do mingbúngbu kágá máa née, zíye sịkpị wo kíe 'dága, zíye ónzó gbégbé ífibáyi bongó ené e kíe dongaráye.

25 Ledre máa née mengị kóo roné simi sịndị́ kadra ịnyị doa eso kí phịyị́.

26 Zíye ịnyịyé éké ledre bi kóo ufuní wo gi roa ní, do phéphéóto a doa 'dága kídí, “Ba, mongụ́ ngére 'bi Yụ́da e.”

27-28 Phephéní kóo yée kí 'yị ugu e gbre, ngíti a do sị́lịa 'bi anú, ngíti a do ngelị.*

29 'Yị ga bi kóo ndịsịní ókpó kací misi'di gi ore ní, zíye ndịsịyé úku wo kpá kí úkucáyi ledre gi do bi a kídí, “Bi kóo úku yá áyí ndụ́rụ mongụ́ 'Dịcị́ 'bi Lomo, zíyị ụ́bụ́lúgu a lá simi sị́lị́ ota ní,

30 ékịógụ nda lolụ girí zíyị yómo royị́ wá gi zí 'di?”

31 Zí manda ga bi 'bi 'yị 'dáná éyị́ e, kí 'yị 'dódo lorụ e ndịsịyé kpá fóló wo kídí, “Ndịsị kóo lá yómo ngíti géyị 'yị e ní, yomo nda lolụ roné wá?

32 Káa zí bi ni wo bi Lomo geléogụ wo káa do Kírésịto, mongụ́ ngére 'bi Isiréle e ní, idízé aka lúrú a, togụ́ ekịogụ gi do kágá girí go cakaba bi yáa yá, azé geré ṇgúṇgu wo.” 'Yị ga bi kóo gbre phephéní yée kí Yésụ e ní, ndịsịní kóo kpá úku wo.

Ledre gi ro miúyu Yésụ
(Lúrú kpá Matáyo 27:45-56, Lúka 23:44-49, Yiwáni 19:28-30)

33 Simi bi kóo kadra ni nda go kpíkpíṛíkpí simi do ní, zí mụtụlụrụ útúne do káṇgá mbá kí sịndị́ kadra ota.

34 Simi bi sịndị́ kadra ota ogụ nda go ní, zí Yésụ ịnyịné íni ini 'dága kídí, “Ilóyi, Ilóyi, Lị́ma sabákatani?” Ledre gi simi a kídí, “Lomo amá, Lomo amá, ótoómo máa gi zí 'di?”

35 Zí ngíti géyị 'yị ga bi ore ní, ịnyịyé úwú doa, zíye úku ledre kídí, “Úwúsé aka, ni go ndólo nébị Ilíya.”

---

* **15:27-28 15:27** Simi ngíti géyị bụ́kụ ga bi 'bi Máriko ní, ngíti géyị 'yị e ekéní yata ledre ba ye: Kírí née 'dodo kídí ledre bi Miéké Kúrú Lomo uku ní ogụ go ma'díi kídí, “Niyí óto wo dongará 'yị milúyú ledre e.” (Isáya 53:12) **15:34 15:34** Ke'bị 'bi Dawídi e 22:1

36 Née ní, zí ngúru 'yị gɨ dongaráye ịnyịné ngásáne 'dí'bi éyị́ káa zí katúu
ní, zía ónzó a bu simɨ mɨndógó le'yị́ kọ́ró, zía ésị a do kágá, zía sị́kpị a,
óto a tara Yésụ 'dága íri. Zía úku ledre zí lafúne e kídí, “Ndị́sịsé aka tí,
zíze lúrú a togụ́ Ilíya nɨ girí ógụ gɨ ro ịmbị́óto wo bi yá.”
37 Zí Yésụ íni ini kí mongụ́ kúrúne 'dága, geré zía ótoómo 'dówụ́ne.
38 Née ní geré zí mongụ́ mbílí bongó bɨ ingí 'decịní simɨ 'Dịcị́ 'bɨ Lomo
kíe ní, lófo ífi simɨné gberé gbre kú gɨ 'dága gɨ bi.
39 Simɨ bɨ mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri e† bɨ kóo ndịsị tóro ore kó'dụ́ Yésụ do
mɨngbúngbu kágá, uwú ini bɨ Yésụ ini wo kí mongụ́ kúrúne geré zía
ótoómo 'dówụ́ne ní, zía ịnyịné úku ledre kídí, “Máúku zíse zaá ma'díi,
o'do ba nɨ mbigí Owụ́ 'bɨ Lomo.”
40 Ngíti géyị kará e nɨyí kóo kpá ore, ndị́sị lúrúkása bi gɨ gbála, Maríya
Magɨdála kí Salóme kí Maríya mbágá Yoséfa kí Yakóbo owụ́, nɨyí kóo bo
dongaráye.
41 Utúní kóo do kací Yésụ kú gɨ simɨ káṇgá bɨ Galiláya ní kóo kí ịnyị kasa
zía. Tụ́'dụ́ ngíti géyị kará ga bɨ kóo ogụní kí Yésụ simɨ Yerụsaléma ní, nɨyí
kóo kpá mbá ore.

Otoní bi zí Yésụ
(Lúrú kpá Matáyo 27:57-61, Lúka 23:50-56, Yiwáni 19:38-42)

42 Nda kóo go za kí tagá simɨ sịndị́ kadra bɨ 'yị e ndịsịní yéme royé gɨ ro
Sị́lị́ 'bɨ 'Dówụ́ro ní,
43 zí ngíti o'do kí ịrịné Yoséfa gɨ simɨ gara bɨ Aramatáyo ódó mɨmbé'dené
káa zí o'do 'yị ní, zía ndéréne ndú'yú Piláto gɨ ro umbu Yésụ. Yoséfa nɨ
ngúru 'yị gɨ dongará mɨngburoko 'yị 'bɨ Yụ́da e. Ndịsị kpá óto komoné gɨ
ro mɨógụ Lomo káa do ngére do 'yịma'dí e.
44 Simɨ bɨ Piláto uwú kídí, Yésụ uyu go ní, zí tara a ịdrịne mɨị́drị́, zía úku
ledre kídí, “Née kenée lárá ledre 'di, bɨ zí o'do née úyuné lá 'diya kenée
ní?” Zía ndóloógụ mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri e gána ní ndú'yú wo togụ́ Yésụ
uyu tɨ́ go ma'díi yá.
45 Simɨ bɨ Piláto uwú ya Yésụ uyu tɨ́ go ma'díi ní, zía ịnyịné úku ledre zí
Yoséfa kídí, “'Dí'bi umbu Yésụ ma'dáa mu ndéré óto a.”
46 Zí Yoséfa úgú bɨlámá bɨkenyị́ mbílí bongó, zíye 'dí'biógụ umbu Yésụ,
óto a simɨ a, zíye ndéréye óto wo simɨ bi bɨ kóo iciní kací ondụ́ eyé simɨ
landa ní. Zíye gbụ́rụ́gbụóto mongụ́ tutú ngbụtụrụ́ tara bi ma'dáa.
47 Maríya Magɨdála, kí Maríya mbágá Yoséfa e ndịsịní kóo lúrúkása bi
bɨ otoní Yésụ ma'dáa doa ní.

16

Yésụ urú gɨ simɨ umbu
(Lúrú kpá Matáyo 28:1-8, Lúka 24:1-12, Yiwáni 20:1-10)

1 Gɨ do kací Sị́lị́ 'bɨ 'Dówụ́ro, zí Maríya Magɨdála, kí Salóme, kí Maríya
mbágá Yakóbo e úgú sụ'bụ́ mɨndonyo e gɨ ro ndéré sụ́sụ a ro umbu Yésụ.
2 Akpa kí phịyị́ simɨ sị́lị́ gɨ do kací Sị́lị́ 'bɨ 'Dówụ́ro simɨ bɨ sụ́lụ́ kadra nɨ
go 'dága ní, zíye ịnyịyé ndéréye sị bi.
3 Kí ndéréye do mɨsi'di, zíye ndú'yú royé dengbị́ye kídí, “Ambí nɨ laká
gbụ́rụ́gbụóyó mongụ́ tutú karaba zíze gɨ tara bi ne?”

† **15:39 15:39** Mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri e: Nɨ mongụ́ 'yị bɨ ndịsị lúrú bi do asikíri e míya (100) ní.

4 Tí lá simi bi niyí lúrú bi káa ní, zíye ówo a kídí gbụ̀rụgbụ oyóní mongụ́
tutú née go 'dá'ba.
5 Simi bi kará ga gére née olụ́ní simi bi íri ní, zíye ónzó komoyé káa gbó
ro owụ́phiṛangá kí ndịsị simi bi íri do sịlị 'bi anú, kí ngbángbá bikenyị
bongó roné. Zí Lomo royé lịyịné, zí tarayé ịdrịne mbá mịịdrị, gi zí lárá
ledre káa zí wo née.
6 Geré zí owụ́phiṛangá née úku ledre zíye kídí, "I'i, ndásé lịyị wá,
máówo bú kídí, ógụsé ba lúrú bi gi ro Yésụ 'yị 'bi Nazeréta bi ufuní wo
ní. Ndaá 'bi ené lolụ kíra wá, urú yị ené gi simi umbu go. Lúrúsé aka lá,
ba bi bi kóo otoní wo doa ní.
7 Ndérésé mu cakaba úku a zí Pétero e, kí lafúne e 'yị lódụ́ kací Yésụ
kídí, 'Yésụ ma'dáa ni ndéréụ́tụ roné fị ne 'dá'dá zíse simi káṇgá bi Galiláya
ní, ásé nda ógụndíki wo geré íri káa zí bi kóo uku zíse ní.' "
8 Née ní, zíye ólụ́ógụyé gi simi bi milángbayé gi zí ngịrị, geré zíye tónóye
ngásáye. Uku'dodoní kóo ledre máa née zí 'yị e do misi'di mbá wá.

Odụ ledre bi Máriko ekéne kí sịlịne ní.*

Yésụ 'dodo roné zí Maríya Magidála
(Lúrú kpá Matáyo 28:9,10, Yiwáni 20:11-18)

9 Simi sịlị gi do kací Sịlị 'bi 'Dówụ́ro bi Yésụ urú gi simi umbu simi a
akpa kí sị ndóndó ní, zía 'dódoụ́tụ roné zí Maríya Magidála, bi kóo Yésụ
lagaogụ dokéké e ịnyị doa gbre (7) gi simia ní.
10 Zí Maríya ma'dáa ịnyịné ndéréne úku 'dódo a zí ezegámáne e, 'yị lódụ́
kací Yésụ ga bi kóo niyí 'bi eyé ndịsị íni Yésụ ma'dáa ní.
11 Simi bi uwúní gi taraa kídí Yésụ urú gi simi umbu go, née lurú gáa
wo go trịdrị cụ́ kí komoné ní, ṇguṇguní eyé kóo ledre máa née wá.

Yésụ 'dodo roné zí 'yị lódụ́ kacíne ga bi gbre ní
(Lúrú kpá Lúka 24:13-35)

12 Gi do kací a née, zí Yésụ kpá 'dódo roné simi ngíti tosoné kpị zí 'yị
lódụ́ kacíne ga bi kóo gbre, simi bi niyí mindéréye do misi'di gi simi gara
ní.
13 Zíye ndá'balúgu royé simi Yerụsaléma, zíye úku 'dódo ledre née zí
lafúye e, tí lá a ṇguṇguní eyé kóo ledre máa née kpá wá.

Yésụ 'dodo roné zí 'yịmikása e sokó doa kéṛị
(Lúrú kpá Matáyo 28:16-20, Lúka 24:36-49, Yiwáni 20:19-23, Moko 'bi 'yịmikása e 1:6-8)

14 Nda girí, simi bi 'yịmikása ga bi sokó doa kéṛị (11) née ndịsịní ánu éyị
ní, zí Yésụ 'dódo roné zíye, zía úku ledre zíye, gi zía do ngíti géyị lafúye e
orụ yị ené kóo miórụ kí ṇgúṇgu ledre 'bi lafúye ga bi lurúní trịdrịné go
cụ́ kí komoyé ní.
15 Nda née ní, zí Yésụ ma'dáa úku ledre zíye kídí, "Ndérésé mu kací bi e
za mbá kí úku bilámá ledremá zí 'yị e za mbá.
16 'Yị bi ṇguṇgu ledremá go ní, zíse bábátịzị wo, ni gú ómo gi simi 'do'dó
bi odụa nda ní. 'Yị bi ṇguṇgu wá ní, niyí 'dó'do wo.

---

* **16:8 16:8** Ledre bi Máriko eké ne simi bụ́kụ ba kí sịlịne simi kápita ené sokó doa ịnyị doa kéṛị ní, tonó gi ro véresị kịé'do gi ro ịnyị doa ota. Gi ore ndéréne 'dá'dá ngíti géyị 'yị e eké́ní nda go ye.

17 Zɨ́ 'yị ga bɨ ṇguṇguní go ní, ídíye kɨ́ roko'bụ káa zɨ́ bɨ nɨyí go 'yị amá e
ní, zɨ́ye kɨ́ ódroyé sɨmɨ ṛ́ịkị́ tara e kɨ́ ndị́sị lágaóyó dokéké e gɨ sɨmɨ 'yị e kɨ́
ịrịmá.
18 Abú 'di'biní kámá okó kɨ́ sị́lị́ye, abú ewéní ngónụ́ kémbị́ éyị́ mengị yée
wá. Nɨyí óto sị́lị́ye ro 'yị ndíyá e, zɨ́ ndíyá eyé ụ́kụ́ne.”

Yésụ nda'balugu roné komo Ere
(Lúrú kpá Lúka 24:50-53, Moko 'bɨ 'yịmɨkása e 1:9-11)

19 Sɨmɨ bɨ Yésụ ukuonzó ledre go zɨ́ye ní, zɨ́ Lomo nda 'dí'bilúgu wo 'be
'bɨ ené komo ere, zɨ́a ndị́sịné do sị́lị́ anú 'bɨ Lomo káa do mongụ́ ngére.
20 Zɨ́ 'yị lódụ́ kací Ngére Yésụ ga gére ndéréye kɨ́ úku bɨlámá ledre zɨ́ 'yị e
kací bi e za mbá. Zɨ́ Ngére kóo ndị́sịné méngị moko kɨ́ye, zɨ́ mɨngburoko
ledre ga bɨ ndị́sịní méngị yée kɨ́ roko'bụné ní 'dódo a kɨ́dí ledre ga bɨ úku
yée ní nɨ ma'díi.

Bɨlámá ledre bɨ Lúka eké ní

Ledre gɨ ro bụ́kụ bɨ Lúka ní

Bụ́kụ ba Lúka eké ne, eké wo bɨ Moko 'bɨ 'yịmɨkása e ní kpá ne. Lúka ndaá 'bɨ ené gɨ sɨmɨ kúfú Yụ́da e wá, nɨ 'yị bɨ olo ledre go kíngaya gɨ sɨmɨ kúfú Gịrị́gị e ní. Zía ịnyịné ṇgúṇgu ledre Yésụ. 'Dịyịoto kóo Páwulo sɨmɨ bɨ kóo Páwulo nɨ ndéré kɨ́ úku bɨlámá ledre 'bɨ Yésụ zɨ́ 'yị e ní. Eké ledre gɨ ro Yésụ kɨ́ ledre moko ga bɨ kóo Yésụ ndịsị méngị yée ní zɨ́ 'yị ga bɨ ngárá ndanɨ́ Yụ́da e wá ní ówoyéme a.

Ledre ga bɨ Lúka eké yée sɨmɨ bụ́kụ ené ba ndanɨ́ mɨékéye sɨmɨ ngíti géyị bụ́kụ ga bɨ Matáyo, Márɨko kɨ́ Yiwáni ní wá. Ledre ga bɨ káa zɨ́ ledre gɨ ro mɨndíki Yiwáni 'yị í'bí babatị́za, ledre gɨ ro mɨndíki Yésụ kɨ́ mɨngbóró a, kpá kɨ́ ledre gɨ ro bɨlámá ledre ga bɨ kóo 'bɨ Lomo Yiwáni ndịsị ndéré kɨ́ úku yée zɨ́ 'yị e ní. Zɨ́a kpá úku ledre gɨ ro káa zɨ́ bɨ Lomo oto 'bú 'yịma'dí e mbá ní. Yésụ 'dodo kóo lị́lị ledre née go sɨmɨ muruwayi káa zɨ́ muruwayi bɨ gɨ ro bɨlámá 'yị 'bɨ Samáriya ní (sɨmɨ kápita 10), kɨ́ muruwayi bɨ gɨ ro owụ́ bɨ ịndrị ní (sɨmɨ kápita 15) kɨ́ mɨndị́sịyé bɨ kɨ́ manda 'dá'dá 'bɨ 'yị 'dó'dụ́ ụsórụ bɨ 'yị e ilinɨ́ wo wá ní (sɨmɨ kápita 19) nda kɨ́ ledre trịdrị bɨ za fí bɨ mocụ́ ledre a zɨ́ ngúru 'yị lúyú ledre bɨ kóo phephénɨ́ yée kéne gɨ zɨ́ lúyú ledre eyé ní (sɨmɨ kápita 23).

Zɨ́ Lúka úku andá ledre kɨ́'dí tụ́'dụ́ kɨ́dí 'Dówụ́ Lomo ndịsị méngị moko sɨmɨ Yésụ ne gɨ zɨ́a ndịsị íni ini zɨ́ Lomo kíngaya. Nda go gbóo kɨ́ odụ ledre, zɨ́a úku ledre kɨ́dí Yésụ 'dodo kóo roné kɨ́'dí tụ́'dụ́ zɨ́ 'yị lódụ́ kacɨ́ne e sɨmɨ bɨ kóo urú gɨ sɨmɨ umbu ní. Ledre ga gére née 'dodonɨ́ go kɨ́dí ma'díi Yésụ urú kóo go gɨ sɨmɨ umbu.

Lúka eké ledre gɨ ro Yésụ

1 Mongụ́ 'yị Teyófịlo, tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị e eké omonɨ́ ledre ga bɨ kóo gɨ do bi Yésụ, bɨ kóo Yésụ ma'dáa ndịsị méngị yée dongaráze ní go bi 'desị́.
2 Ekénɨ́ tɨ́ za cé ledre ga bɨ kóo 'yịmɨkása ga kóo 'desị́ lurúnɨ́ kɨ́ komoyé zɨ́ye ndị́sịyé lị́kpị́ a ní.
3 Gɨ zɨ́a bɨ ledre ga bɨ 'yị ga gére née ekénɨ́ ní, nɨyí mbá ma'díi ledre e ní, máyá nɨ mɨútúásáne zɨ́ma éké kása yée zɨ́yị,
4 gɨ do bɨ zɨ́yị ówoyéme a yá 'dodonɨ́ kóo ma'díi ledre e go zɨ́ne.

Ledre gɨ ro mɨndíki Yiwáni Babatị́za

5 Sɨmɨ bɨ kóo Eróde nɨ mongụ́ ngére 'bɨ káṇgá bɨ Yụdáya ní, ngíti 'yị 'dáná mbayi 'bɨ Lomo nɨ kóo bo kɨ́ ịrịné Zakaríya. Nɨ gɨ dongará 'yị 'dáná éyị́ ga bɨ manda eyé nɨ mbá Abiyáza ní. Ịrị me'bea Elizebéta, nɨ kpá gɨ sɨmɨ kúfú bulúnduyé bɨ Aróna ní.
6 Zakaríya e gbrengárá kɨ́ me'bené, mɨméngị ledre eyé nɨ kacɨ́ kadra mbá fú lá mbị́ do komo Lomo, gɨ zɨ́a ndịsịnɨ́ éré lorụ 'bɨ Ngére Lomo.
7 Tɨ́ lá owụ́ ndaá 'bɨ ené kóo zɨ́ye wá gɨ zɨ́a me'bea nɨ mɨkoto, nɨyí nda kpá yị́ eyé go ngokoyé utúasánɨ́ lolụ ndíki owụ́ wá.

8 Nda sɨmɨ ngíti sḭlḭ, sɨndḭ kadra utúasá go zɨ́ Zakaríya e kɨ́ lafúne
ndéréye sɨmɨ 'Dḭcḭ 'bɨ Lomo 'dáná éyḭ zɨ́ Lomo, 9 kací ondṵ́ 'bɨ 'yɨ 'dáná
éyḭ e. Zɨ́ gbégbé 'dódo Zakaríya zɨ́a ólṵ́ne 'Dḭcḭ 'bɨ Lomo 'dáná éyḭ zɨ́ Lomo.
10 Sɨmɨ bɨ Zakaríya olṵ́ go 'Dḭcḭ 'bɨ Lomo nɨ go ndḭsḭ óngbó abúṛengú kɨ́
ndonyoné 'dḭcḭ íri ní, tṵ́'dṵ́ 'yḭ ga bɨ ogụnɨ́ ní nɨyí 'bɨ eyé ndḭsḭ íni ini zɨ́
Lomo sága.
11 Cḭkḭ 'dḭcḭ íri, zɨ́ maláyika bɨ Ngére Lomo kasa ní ógụ tóroné do sḭlḭ 'bɨ
anú cigí mbayi bɨ ndḭsḭnɨ́ 'dáná éyḭ doa ní.
12 Sɨmɨ bɨ Zakaríya lurú maláyika née kenée ní, zɨ́ lomo roa lḭyḭné gɨ zɨ́
ngḭrḭ.
13 Zɨ́ maláyika née úku ledre kɨ́dí, “Ndá éré ngḭrḭ wá Zakaríya, Lomo
uwú ini bɨ ndḭsḭ íni a ní go. Me'beyḭ Elizebéta nɨ ndíki owṵ́ zɨ́yḭ owṵ́o'do.
Ídí ífḭ ḭrḭa Yiwáni.
14 Nɨ óto sée kɨ́ me'beyḭ zíse ídíse kɨ́ rokinyi, tṵ́'dṵ́ 'yḭ e nɨyí ídí kɨ́ rokinyi
sɨmɨ bɨ nɨyí úwú a kɨ́dí aráni wo go ní.
15 Nɨ ídí kɨ́ ledrené owóowó sɨmɨ moko bɨ 'bɨ Ngére Lomo ní. Ndaá 'yḭ
éwé le'yḭ wá, nɨ dụṵ́ mɨ'dúcuné kɨ́ 'Dówṵ́ Lomo kú gɨ sɨmɨ mbágáne.
16 Nɨ 'dí'bilúgu ngíti géyḭ Isɨréle e ga kóna luyúnɨ́ gɨ do mɨsi'di 'bɨ Ngére
Lomo go ní zɨ́ Lomo.
17 Nɨ ndḭsḭ gámá kɨ́ úku kúrú Lomo sɨmɨ roko'bụ 'Dówṵ́ Lomo cé káa zɨ́
nébḭ Ilíya kóna ní, zɨ́a ndḭsḭné kɨ́ yéme dongará 'yḭ ga bɨ sinyí go kɨ́ owṵ́
'bɨ eyé e ní, kpá kɨ́ sáká 'yḭ ga bɨ sómṵ́ ledre eyé ndaá bɨlámáne do mɨsi'di
'bɨ Lomo wá ní, nda kpá kɨ́ yémeómo 'yḭ e nzíyiyé zɨ́ Ngére Yésụ.”
18 Zɨ́ Zakaríya ndú'yú maláyika née kɨ́dí, “Mááyí ówo a bɨ kɨ́dí éyḭ nɨ
ndéré méngḭ roné zíma kenée ní lárá a káa be 'di? Bɨ mááyí go ngokomá
káa zɨ́ ba, kára bɨ zíma ní nɨ go kpá ngokoné ní.”
19 Zɨ́ maláyika née úkulúgu ledre zɨ́ Zakaríya kɨ́dí, “Zakaríya, ḭrḭmá
Gábɨrele. Kací kadra mbá azé fú lá kɨ́ Lomo do bi kḭé'do, kasa máa ne
kɨ́ bɨlámá ledre née ógụ úku a zɨ́yḭ.
20 Gɨ zɨ́a bɨ íli ṇgúṇgu ledre bɨ máúku zɨ́yḭ ba wá ní, tarayḭ nɨ ídí
mɨ'dṵ́tụné ódro wá gɨ sɨmɨ sḭndḭ kadra bɨ owṵ́ née nɨ árá sɨmɨ a ní.”
21 Gɨ zɨ́ kéyḭ née, 'yḭ ga bɨ ndḭsḭní sóngó wo sága ní ndḭsḭní go má zɨ́ye
úku ledre kɨ́dí, “'Bié laká nda 'di, Zakaríya lu'bú karaba sɨmɨ 'Dḭcḭ 'bɨ Lomo
'dényé káa ní ní.”
22 Sɨmɨ bɨ olṵ́ogụ gɨ 'Dḭcḭ 'bɨ Lomo gɨrí ní, ndḭsḭ nda ódro zɨ́ye lá kɨ́ sḭlḭ́ne.
Zɨ́ 'yḭ ga gére née tɨ́ geré ówo a kɨ́dí Lomo 'dodo ngíti mɨkánda ledre go
zɨ́a 'dḭcḭ íri.
23 Sɨmɨ bɨ sḭndḭ kadra 'bɨ moko ené ụkṵ́ ní, zɨ́a ḭnyḭ ndá'balúgu roné 'be.
24 Nda gɨ do kací sḭlḭ cúku'dée, zɨ́ me'bea Elizebéta ídíne kɨ́ sɨmɨné. Zɨ́a
ndḭsḭné 'be éfé ḭnyḭ, olṵ́ogụ gɨ 'be wá.
25 Zɨ́ Elizebéta í'bí mbófo éyḭ zɨ́ Lomo kɨ́dí, “Mbófo éyḭ zɨ́yḭ Ngére Lomo
gɨ ro ledre bɨ méngḭ zíma ba. Ówo ledre go kɨ́ma zɨ́yḭ 'dí'bióyó mongṵ́
dokuwu bɨ mááyí kɨ́e ní gɨ domá 'dá'ba.”

Maláyika uku ledre gɨ ro mindíki Yésụ

26 Sɨmɨ bɨ Elizebéta nɨ go kɨ́ sɨmɨné 'bɨ éfé ḭnyḭ doa kéṛḭ́ (6) ní, zɨ́ Lomo
kpá kása maláyika Gábɨrele sɨmɨ Nazeréta ngíti owṵ́ gara sɨmɨ Galiláya,
27 zɨ́ owṵ́kára tara mbotụ nɨ kóo go mɨkóróne zɨ́ ngíti o'do kɨ́ ḭrḭné Yoséfa.
Nɨ gɨ sɨmɨ kúfú ngére Dawídi. Owṵ́ kára ma'dáa ḭrḭ a Maríya.

28 Zí Gábɨrele ndéréógụné íri, zía í'bí mandá kídí, “Mandá zíyị Maríya,
útúásá go kací komo Ngére Lomo, Lomo idí kíyị.”
29 Zí Maríya ndịsị ónzó komoné kí toso mandá bɨ maláyika ogụ í'bí a
zíne née.
30 Zí maláyika úku ledre zí Maríya kídí, “Maríya, ndá éré ngịrị wá,
útúásá yị eyị mɨútúásá kací komo Lomo.”
31 Áyí ógụ ídí kí sɨmɨyị zíyị árá ógụ a owụ́o'do. Ídí ịfị ịrị a Yésụ.*
32 Nɨ ídí mongụ́ 'yị. 'Yị e nɨyí ndịsị ndólo wo Owụ́ 'bɨ Lomo. Ngére Lomo
nɨ óto wo káa do ngére káa zí bulúndua bɨ kóo Dawídi ní.
33 Nɨ ídí ngére do kúfú Isɨréle e za fí, 'yị 'dí'bióyó wo ndaá.
34 Maríya ya zí maláyika ní, “Ledre máa née nɨ méngị roné née lárá a
kíe 'di bɨ máówo aka kpá ledre 'bɨ ya'dá e wá ní?”
35 Maláyika ya zía ní, “Owụ́ née nɨ ógụ ené sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo.
Lomo nɨ ndịsị ne sáká yịị gɨ zía owụ́ bɨ áyí ndíkiógụ a née nɨ yị ené Owụ́
'bɨ Lomo.
36 Lúrú aka gba ngoko sụmụyị bɨ Elizebéta ba, nɨ go kí sɨmɨné 'bɨ éfé ịnyị
doa kéṛí (6). 'Yị e owoní go mbá kídí utúasá lolụ kóo ndíki owụ́ wá.
37 Ledre bɨ Lomo uku go ní, nɨ méngị roné.”
38 Maríya ya, “Káa zí bɨ mááyí 'yị 'bɨ moko 'bɨ Ngére Lomo ní, mánḡúṇgu
ledre bɨ úku ili méngị a zíma ní go.” Geré zí maláyika née lélị ené gɨ ore.

Maríya nderé lúrú Elizebéta

39 Zí Maríya yéme roné ndéréne lúrú Elizebéta sɨmɨ owụ́ gara do bi
ekịekị sɨmɨ Yụdáya,
40 zía ógụné 'be 'bɨ Zakaríya zía í'bí mandá.
41 Sɨmɨ bɨ Elizebéta uwú kúrú Maríya ní, geré zí sɨmɨa ndịsịné ndéndeke
kí mongụ́ rokinyi. Zí Elizebéta lúrú roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo roné.
42 Zía ódroné kí kúrúne 'dága kídí, “Maríya, Lomo i'bí úndru go zíyị
rómo do 'bɨ lafúyị e mbá. I'bí kpá úndru go zí Owụ́ bɨ sɨmɨyị née.
43 Áko, Lomo eme laká kíma káa gɨ zí 'di, bɨ zí mbágá Ngére amá ịnyịné
za cụ́ ne ógụné lúrú máa ní?
44 Maríya, sɨmɨ bɨ gáa máúwú kúrú yịị ní, geré zí sɨmɨmá ndịsịné
ndéndeke kí mongụ́ rokinyi.
45 Ngére Lomo idí ídí kíyị, gɨ zía ṇgúṇgu go yá éyị bɨ ili méngị a zíyị ní,
idí mu méngị a.”

Ke'bị bɨ Maríya uku ní

46 Maríya ya kídí, “Mákófó ịrị Ngére amá Lomo.
47 Mááyí go kí rokinyi gɨ zí Lomo 'yị yómo máa.
48 Máa bɨ mándá éyị wá ba, oto ledremá go zíne owóowó. Tónóne karaba
ndéréne 'dá'dá, tụ́'dụ́ 'yị e nɨyí ndịsị úku ledre kídí Lomo i'bí úndru go
zíma.
49 Wo, Mbigí Lomo bɨ kí roko'bụné kíngaya ní mengị mongụ́ ledre go
zíma. 'Yị e idíní ndịsị kófó ịrịa.
50 'Yị ga bɨ nɨyí ndịsị óto úndru a ní, nɨ ndịsị méngị bɨlámá ledre zíye
ndéréne mɨndéré za fí.
51 Mengị tụ́'dụ́ mɨngburoko ledre e go, Ngére máa yée ga bɨ ndịsịní ịlị
mɨịlị ní, nɨ báyi yée mbá 'dá'ba.

---

* **1:31 1:31** Yésụ: Ini ledre gɨ sɨmɨ a kídí, Lomo yomo 'yị e.

52 Zía 'dí'bióyó roko'bụ gɨ zí yée ga bɨ ndịsịní óto ledreyé kí royé owóowó
ní, zía óto yée ga bɨ 'bụo'bụ́ní royé mɨ'búó'bụ́ ní do bi kacíye.
53 I'bí tụ́'dụ́ éyị́ e go zí 'yị ga bɨ kóna ndịsịní ndúwú gɨ zí lerị́ ní, oto yée
ga bɨ kí tụ́'dụ́ éyị́ e zíye ní go káa do 'yị lerị́ e.
54 Ledre bɨ kóo mocụ́ gɨ ro sáká Isɨréle e ní lịgị wo wá, nɨ go ndịsị sáká
yée.
55 Uku kóo zí bulúnduzé Abarayáma kí owụ́ 'bɨ owụ́ 'bɨ ené e kpá kenée
kídí née nɨ ndịsị sáká yée kenée za fí odụ a ndaá."
56 Maríya ndịsị kóo zí Elizebéta íri káa zí éyị́ 'bɨ éfé ota ní, zía nda
ndá'balúgu roné 'be 'bɨ ené.

Mɨárá Yiwáni

57 Née ní, zí sịndị́ kadra 'bɨ Elizebéta útúásáne, zía áráne owụ́o'do.
58 Zí phanda ledre née ówụ́ ndíki sụmụ Elizebéta kí eze 'be 'bɨ ené e
mbá kídí, Ngére Lomo mengị bɨlámá ledre go zía. Zí Elizebéta kí 'yị ga
gére née mbá ídíye kí rokinyi.
59 Sɨmɨ bɨ sírí owụ́ mengị go sịlị́ ịnyị doa ota ní, zíye yóko royé ónzó wo
ngbuṛu, kací ondụ́ eyé 'bɨ Yụ́da e. Iliní kóo gɨ ro ịfị́ ịrị 'bụa doa, Zakaríya.
60 Zí mbágá a úku ledre kídí, "Ɨ'ɨ, ndaní ịfị́ ịrị 'bụa doa wá, ịrịa idí ídí
Yiwáni."
61 Zíye ụ́tụyé zía kídí, "Ɨ, ịrị káa zí née ndaá sɨmɨ kúfúse wá."
62 Zíye ndú'yú Zakaríya kí sịlịye togụ́ ili zí ịrị owụ́ ba ídíne náambi yá?
63 Zía ndú'yú yée kí sịlịne gɨ ro éyị́ 'bɨ éké ledre. Zía éké ịrị owụ́ née
zíye, "Yiwáni."
64 Geré zí tara Zakaríya líkpíne zía tónóne ódroné kí ndịsị mbófo Lomo.
65 Zí tara eze 'be 'bɨ ené e ịdrịye mbá mɨịdrị, zí 'yị e ídíye sɨmɨ Yụdáya
mbá kí ledre née tarayé.
66 Ngíti géyị 'yị ga bɨ uwúní ledre máa née ní ní, zíye ndịsịyé sómụ́ ló'bó
ledre kídí, "Owụ́ née nɨ gú ídí toso 'yị máa bɨ kíe 'di káa zí bɨ Ngére Lomo
yeme ledre gɨ roa ne kenée ní?"

Ke'bị bɨ Zakaríya uku ní

67 Zí 'Dówụ́ Lomo 'dúcu Zakaríya, zía ịnyịné úku ledre bɨ gú karanée nɨ
méngị roné ní kídí,
68 "Mbófo éyị́ zí Lomo bɨ nɨ Ngére 'bɨ Isɨréle e ní, gɨ zía ogụ go yómo 'yị
ené e.
69 Kasaogụ 'yị bɨ kí roko'bụné ní go gɨ sɨmɨ kúfú ngére Dawídi gɨ ro yómo
zée,
70 káa zí bɨ kóo ukui'bí tara nébị ené ga kóna 'desị́ ní.
71 Bɨ ba ní, omozé gɨ zí ezeokóze e kpá kí yée ga bɨ ndịsịní sógó zée ní
go.
72 Lomo mengị bɨlámá ledre née zí bulúnduzé e kenée gɨ ro 'dódo a kídí
ledre bɨ kóo née yeme zíye ní lịgị ené née wá.
73 Née mɨyéme ledre kóo dongaráye kí bulúnduzé Abarayáma,
74 gɨ ro zíze ómozé gɨ zí ezeokóze e, gɨ do bɨ zíze ndịsịzé méngị moko
ené kí sómụ́ ledre ezé kịé'do ngịrị ndaá,
75 gɨ zía azé go mbigí 'yị ené e do komo a kací kadra mbá.
76 Yịị, owụ́ 'bɨ amá, 'yị e nɨyí ndịsị ndólo yịị kídí nébị 'bɨ Lomo gɨ zía áyí
ndịsị ndéré zía 'dá'dá kí yémeómo 'yị e zí Ngére nzíyiné.

77 Áyí 'dódo ledre zíye yá idíní ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo gɨ do bɨ zí Lomo
ótoómo lúyú ledre eyé gɨ ro zíye ndíki trịdrị bɨ za fí ní.
78 Ledre née nɨ méngị roné kenée gɨ zí bɨlámá mɨmbé'de Lomo bɨ rozé
ní, nɨ kásaógụ 'yị gɨ komo ere káa do bimɨóṇgó zíze do sogo káṇgá ona,
79 zí bi óṇgóne zí 'yị ga bɨ nɨyí sɨmɨ mɨtụlụrụ 'bɨ lúyú ledre zí ngịrị umbu
ndịsịné méngị yée kací kadra mbá ní, zía ndịsịné 'dódo mɨsi'di 'bɨ Lomo
zíze, zí mɨmbé'dezé ịdrịne gɨ zía.
80 “Née ní, zí Yiwáni nda ngbóró ógụné go ya'dá 'yị. Zí Lomo í'bí roko'bụ
zía, zía ndéré ndịsịné sɨmɨ súwú gbála gị sɨmɨ sịndị kadra bɨ zía tónóne
'dódo ledre 'bɨ Lomo zí Isɨréle e ní.”

2

Ledre gɨ ro mɨndíki Yésụ
(Lúrú kpá Matáyo 1:18-25)

1 Sɨmɨ sịndị kadra kịé'do, zí Agụ́sụto bɨ ndoloní wo Káyísara* ní i'bí lorụ
kídí, idíní ólo 'yị 'bɨ Róma mbá gɨ ro zíne ówo a togụ́ nɨyí mbá ndu.
2 Née kóo mɨzefị ólo 'yị e bɨ oloní sɨmɨ bɨ Korịnịyo nɨ gávana sɨmɨ ngíti
gara 'bɨ Róma kí ịrịné Súrịya ní.
3 Zí 'yị e ndịsị ndéréye sɨmɨ gara eyé e gɨ ro do ólo yée íri.
4 Zí Yoséfa bulúndu ngére Dawídi ịnyịné gɨ sɨmɨ Nazeréta owụ́ gara
sɨmɨ Galiláya, ndéréne sɨmɨ Beteléme mongụ́ gara bɨ kóo Dawídi nɨ ngére
sɨmɨ a, sɨmɨ Yụdáya ní.
5 Nderéní kí Maríya bɨ koróní zía ní gɨ do bɨ do ólo yée kéne íri. Sịndị
kadra 'bɨ Maríya ma'dáa nɨ kóo go gbóo gɨ ro zía áráne.
6 Sɨmɨ bɨ nɨyí aka cịkị íri ní, zí sịndị kadra ené 'bɨ árá go útúásáne.
7 Zía tí árá mɨzefị owụ́ 'bɨ ené née owụ́o'do. Zía kụ́rụ́kụ yéme wo kí
mbílí bongó do óto wo kíe yaa sɨmɨ kuṛungbú bɨ bangá e ndịsịní ánu éyị
sɨmɨ a ní, gɨ zía bi ndaá lolụ kóo zíye sɨmɨ 'dịcị 'bɨ ṇgu e wá.

Maláyika 'bɨ Lomo ogụ zí 'yị 'bá'bá kábịṛị̂kị e

8 Sɨmɨ sịndị kadra máa bɨ kóo née ní, 'yị 'bá'bá kábịṛị́kị e nɨyí kóo gbóo
kírí née ndịsị 'bá'bá bangá eyé e kí ndụlụ.
9 Zí maláyika 'bɨ Ngére Lomo ógụné zíye íri, zí roko'bụ 'bɨ Lomo óṇgó
bi cigíye gbaá wéé, zí ngịrị méngị yée kíngaya.
10 Zí maláyika née úku ledre zíye kídí, “Ndásé éré ngịrị wá. Máógụ kí
bɨlámá sanda zíse wo bɨ bi nɨ éme rosé gɨ zía mɨéme kpá kí tụ́'dụ́ 'yị e mbá
ní.
11 Aráni gáa owụ́ go zíse wo bɨ nɨ ídí 'Yị yómo 'yị e ní, sɨmɨ Beteléme
gara bɨ kóo Dawídi nɨ sɨmɨ a ngére ní. Nɨ Kírésịto† kpá Ngére.
12 Togụ́ ndérésé yá, ásé ndíki owụ́ ma'dáa mɨkụ́rụ́kụné sɨmɨ mbílí bongó
otoní wo go kíe sɨmɨ kuṛungbú bɨ bangá e ndịsịní ánu éyị sɨmɨ a ní.”
13 Lu'bú wá, zí tụ́'dụ́ ngíti géyị maláyika e ógụyé gɨ komo ere ídíye ndro
kí ezeyé gáa ogụ ní. Zíye ndịsịyé kófó ịrị Lomo kídí,
14 “Idízé kófó ịrị Lomo bɨ komo ere ní, bɨkịdrị idí ídí zí 'yịma'dí e do
sogo káṇgá gɨ zía mengị bɨlámá ledre go zíye.”

---

* **2:1 2:1** Káyísara: Káyísara ini ledre gɨ sɨmɨa kídí mongụ́ ngére 'bɨ Róma. Nɨ mongụ́ ngére do ngíti géyị lafúne ngére e ga bɨ 'bɨ ngíti géyị káṇgá e káa zí Yụdáya kí Galiláya. † **2:11 2:11** Kírésịto: Ini ledre gɨ sɨmɨa kídí, 'yị bɨ Lomo gelé wo káa do Ngére ní.

15 Simɨ bɨ maláyika e nda'baluguní royé komo ere ní, zí 'yị 'bá'bá kábịṛ́ịkị
ga gére née yéme ledre kídí, “Nderézé aka mu simɨ Beteléme lúrú ledre
bɨ mengị roné íri, bɨ Ngére Lomo kasa ledre a zíze ba.”
16 Zíye ndéréógụyé íri ndíki Maríya kí Yoséfa kí síṛí owụ́ mɨ'dú'duné
simɨ kuṛungbú tí káa zí bɨ ukuní zíye ní.
17 Simɨ bɨ nderé ndikiní owụ́ née tí kenée ní, zíye lịkpị́ ledre bɨ mengị
roné zíye gɨ ro owụ́ née ní ní mbá zí Maríya kí Yoséfa.
18 'Yị ga bɨ uwúní ledre née kenée ní, zí tarayé ịdṛ́ne mbá mɨ́ịdṛ́ị.
19 Zí Maríya ụ́lụ ledre ga gére née mbá siminé ndịsị kíe.
20 Zí ya'dá ga gére née ịnyị ndá'balúgu royé kí kófó ịṛị Lomo kpá kí
mbófo wo gɨ ro ledre bɨ uwúní zíye lúrú a go cụ́ kí komoyé tí káa zí bɨ
maláyika e ukuní zíye ní.

Nderéní kí síṛí Yésụ simɨ 'Dịcị́ 'bɨ Lomo

21 Simɨ bɨ síṛí Yésụ mengị go sịlị́ ịnyị doa ota (8) ní, née kóo go sịlị́ bɨ do
ónzó wo ngbuṛu simɨ a ní kací ondụ́ 'bɨ Yụ́da e. Do ịfị́ ịṛịa Yésụ, née ịṛị bɨ
kóo maláyika ịfị́ 'dodo simɨ bɨ Yésụ ma'dáa ndaá aka kóo wá ní.
22 Nda gɨ ore zí sịndị́ kadra útúásáne zí Maríya gɨ do kací árá bɨ ará ní,
gɨ ro zía ndá'ba ólụ́lúgu roné 'Dịcị́ 'bɨ Lomo káa zí bɨ lorụ 'bɨ Mụ́sa uku
ní. Zíye 'dí'bi síṛí Yésụ ndéré kíe simɨ Yeṛụsaléma simɨ 'Dịcị́ kótrụro í'bí
mbófo éyị́ zí Lomo gɨ roa.
23 Nɨ miékéne simɨ lorụ 'bɨ Lomo kídí, “Owụ́ndíká ga bɨ ya'dá e ní, idíní
ndéré kíye zí Lomo,”
24 gɨ ro do í'bí tákpásịlị́ káa zí bɨ lorụ 'bɨ Lomo uku ní, “Nɨyí 'dí'bi
amámu e gbre kí kịṛịkó'do kpá gbre ndéré kíe káa do éyị́ 'dáná.”
25 Simɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née ní, ngoko o'do nɨ kóo bo simɨ
Yeṛụsaléma ore kí ịṛịné Simiyóna, nɨ 'yị bɨ i'bí roné za mbá zí Lomo ní.
O'do née nɨ mɨ'dúcuné kí 'Dówụ́ Lomo, kací kadra mbá ndịsị óto komoné
gɨ ro Kírésịto zía ógụné yómo Isiréle e.
26 'Dówụ́ Lomo uku kóo ledre go zía kídí, wo Simiyóna utúasá aka úyu
wá 'búó togụ́ lurú Kírésịto bɨ Ngére Lomo nɨ kásaógụ wo ní go kí komoné
kí.
27 Simɨ sịlị́ máa bɨ kóo née ní, zí 'Dówụ́ Lomo kása Simiyóna zía ndéréne
do ligá 'Dịcị́ 'bɨ Lomo. Nɨ ógụ íri ní, Maríya kí Yoséfa 'di'biogụní síṛí Yésụ
go íri gɨ ro zía í'bí úndru zí Yésụ ma'dáa káa zí bɨ bụ́kụ 'bɨ lorụ uku ní.
28 Zí Simiyóna ịmbị́ wo do í'bí mbófo éyị́ zí Lomo gɨ roa kídí,
29 “Yịị́ Lomo bɨ kí mongụ́ roko'bụyị́ ní, uku kóo zíma yá útúásá aka 'dí'bi
máa wá, 'búó togụ́ málúrú 'yị yómo 'yị e bɨ kóo uku ledre a ní go, áyí nda
fú 'dí'bi máa. Bɨ ba ní, 'dí'bi nda máa 'yị kasa eyị́ mu.
30 Komomá lurú nda 'yị yómo 'yị e go,
31 kásaógụ wo go zí 'yị e za mbá.
32 Nɨ go káa zí bimɨóṇgó ní gɨ ro 'dódo yịị́ zí 'yị ga bɨ owoní aka yịị́ wá
ní. Nɨ kpá óto kúfú Isiréle e ndịsị kófó ịṛịyị́.”
33 Zí tara Yoséfa kí Maríya ịdṛ́ne gɨ zí ledre bɨ Simiyóna ndịsị úku a gɨ
ro Yésụ ní.
34 Zí Simiyóna í'bí úndru zí Yoséfa kí Maríya, zía úku ledre zí Maríya
kídí, “Owụ́ 'bɨ eyị́ ba ní karanée óto Lomo zía 'dí'bióyó roko'bụ gɨ zí ngíti

2:23 2:23 Ólụ́ógụ 13:2,12 **2:24 2:24** Lévị 12:8

géyị Isiréle, zía í'bí a zí ngíti géyị. Owụ́ ba nɨ kpá ídí 'yị bɨ nɨyí lúrú tóko líḷị ledre gɨ roa ní. Gɨ zí kéyị née, nɨyí karanée ndịsị sógó wo. Nɨ óto 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre ené ní zíye ídíye kí rokinyi.
35 Nɨ 'dódoógụ ledre ga bɨ do mɨmbé'de ngíti géyị 'yị e ní mbá. Gɨ zí kéyị née, mɨmbé'deyí nɨ karanée 'décị kí lúrú ndúwú wo."

36 Ngíti nébị nɨ kóo kpá bo ngoko kára kí ịrịné Ána nyị Fanuwéle gɨ sɨmɨ kúfú bɨ ndoloní Aséra ní. Nɨ kára umbu. Ofụ́ní royé kí o'do 'bɨ ené mengịní sɨmɨbi lá dụụ́ ịnyị doa gbre (7) geré zí o'do 'bɨ ené née úyu ené.
37 Zía ndịsịné gɨ kací o'do 'bɨ ené née kí sɨmɨbi cị eso doa eso (84). Otoomo 'Dịcị 'bɨ Lomo wá, ndịsị íni ini kí órụ́ tarané zí Lomo kí ndụlụ kí kadra mbá.
38 Sɨmɨ bɨ Simiyóna nɨ ndịsị í'bí úndru ní, zí kára née ógụné geré ndịsị í'bí mbófo éyị zí Lomo. Zía úku ledre bɨ gɨ do bɨ Yésụ ní mbá zí 'yị ga bɨ ndịsịní óto komoyé gɨ ro Ngére 'yị yómo 'yị e bɨ Lomo uku ledre kásaógụ wo sɨmɨ Yerụsaléma káa do 'yị yómo 'yị e ní.
39 Sɨmɨ bɨ Yoséfa e kí Maríya mengịonzóní ledre bɨ lorụ 'bɨ Lomo ili zíye méngị a ní go ní, zíye ịnyịyé ndá'balúgu royé 'be sɨmɨ Nazeréta sɨmɨ Galiláya.
40 Zí Yésụ ngbóróne go mongụ́ne kí roko'bụné, zía ídíne kí mongụ́ ówo ledre zíne gɨ zía Lomo ndịsị sáká wo ne.

Yésụ idíaká sɨmɨ 'Dịcị 'bɨ Lomo

41 Kací sɨmɨbi e mbá Yoséfa kí Maríya ndịsịní ndéré sɨmɨ Yerụsaléma sɨmɨ Ayímbi bɨ Umbuokpó ní.‡
42 Sɨmɨ bɨ Yésụ mengị go sɨmɨbi sokó doa gbre ní, zíye ndéréye kí mbágá née sɨmɨ ayímbi máa née kací ondụ́ 'bɨ Yụ́da e.
43 Nda go gɨ do kací ayímbi, zí mbágáa ịnyịyé ndá'balúgu royé 'be, ábuwá Yésụ idíaká go cịkị 'dá'ba sɨmɨ Yerụsaléma owoní eyé e wá.
44 Somụ́ní 'bɨ eyé kídí nɨ ba bo dongará tụ́'dụ́ 'yị ga ba zíye ndéréye kadra teké. Zíye tóroyé lúrú só'do wo dongará sụmụ yée kpá kí ezegámáye.
45 Má, ndikiní eyé wo wá. Zíye ịnyị ndá'balúgu royé drú 'dá'ba sɨmɨ Yerụsaléma ndéré lúrú bi gɨ roa íri.
46 Nda gɨ do kací sịḷị ota zíye ndéréye ndíki wo sɨmɨ 'Dịcị 'bɨ Lomo, mɨndịsịné dongará 'yị 'dódo ledre e, ndịsị úwú yée, zía kpá kí ndú'yú yée.
47 'Yị ga bɨ ndịsịní úwú wo ní zí tarayé ịdrịne mbá mɨịdrị gɨ zí ówo ledre bɨ nɨ kíe kpá kí ledre ga bɨ ndịsị kí úkulúgu yée ní.
48 Sɨmɨ bɨ mbágáa kí 'bụa lurúndikiní wo ní, zí wo bɨ gɨ zíye ní ụ́kụ́ne mɨụ́kụ́. Zí mbágáa úku ledre kídí, "Owụ́ 'bɨ amáa, méngị zée káa gɨ zí 'di? Bɨ zíze ndịsịzé kí 'bụyị gámásó'do yịị má ní."
49 Zía úkulúgu ledre zí mbágáne kídí, "Ndịsịsé gámásó'do máa gɨ ro 'di? Ówosé esé bɨ kídí ili zíma ndịsị ndịsịmá sɨmɨ 'dịcị 'bɨ Babá ní wá."
50 Owo 'di'biní eyé ledre gɨ sɨmɨ ledre bɨ uku née wá.
51 Zía óto úndruyé do útúne do'dónoyé zíye ndá'bayé sɨmɨ Nazeréta. Zí mbágáa óto ledre ga gére née mbá sɨmɨné.

‡ **2:41 2:41** Ayímbi Umbuokpó: Nɨ sịndị kadra bɨ Yụ́da e ndịsịní sómụ́ndíki ledre bɨ kóo Ngére Lomo okpó gɨ do 'be 'bɨ eyé e ufu owụ́ 'bɨ eyé e wá gɨ zía bɨ ọ́ọ́ní sáma owụ́ kábịṛíkị ro kágá mbotụ eyé e ní. Zía kóo 'di'biogụ yée gɨ sɨmɨ Ízibiti gɨ sɨmɨ 'do'dó bɨ kóo nɨyí sɨmɨ a ní. Ólo Ólụ́ógụ 12:1-20.

52 Zɨ́ Yésụ nda ngbóróógụné kɨ́ bɨlámá sanáne, do ídíne kɨ́ mongụ́ ówo
ledre zɨ́ 'búa ídíne do 'yị e kíngaya zía óto Lomo ídíne kɨ́ rokinyi.

3

Yiwáni 'yị Bábátịzị́ 'yị e
(Lúrú kpá Matáyo 3:1-12, Máriko 1:1-8, Yiwáni 1:19-28)

1 Sɨmɨ bɨ kóo Tịbérịya Káyísara nɨ ngére do káṇgá 'bɨ Róma kɨ́ sɨmɨbi
sokó doa ịnyị ní, do kóo óto Pánato Piláto káa do gávana do 'yị ga bɨ sɨmɨ
Yụdáya ní, Eróde* nɨ 'bɨ ené gávana do 'yị ga bɨ sɨmɨ Galiláya ní, Phílịpo
lúndu Eróde nɨ 'bɨ ené gávana do 'yị ga bɨ sɨmɨ Itụ́rịya kpá kɨ́ yée ga bɨ sɨmɨ
Trakóni ní, zɨ́ Liyasaníya nda ídí 'bɨ ené gávana do 'yị ga bɨ sɨmɨ Abiléne
ní.
2 Sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née ní, Ána kɨ́ towụ́ne Kayáfa nɨyí ye
mɨngburoko 'yị 'dáná éyị́ e. Yiwáni wotị́ Zakaríya nɨ yị́ ené kóo sɨmɨ súwú.
Zɨ́ Lomo í'bí moko zía íri.
3 Zía tónó gámáne kɨ́ úku ledre 'bɨ Lomo zɨ́ 'yị e kací kó'dụ́ ngbụ́rụ bɨ
Yeredéne ní, sága gɨ 'dí kẹ́rị́ kpá sága gɨ 'dí kẹ́rị́. Kídí 'yị e idíní ótoómo
kɨ́ lúyú ledre zíye ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo gɨ ro do bábátịzị́ yée zɨ́ Lomo
ótoómo lúyú ledre eyé 'dá'ba.
4 Nébị Isáya uku kóo ledre a go 'desị́ sɨmɨ bụ́kụ ené kídí,
"'Yị nɨ karanée ndịsị ótrụ́ ledre sɨmɨ súwú zɨ́ 'yị e kídí,
yémeómosé mɨsi'di mu nzíyiné zɨ́ Ngére,
ídísé 'dózo yéme mɨsi'di zía ní.
5 Ídísé lóso'dụ́tụ 'bululu e 'dá'ba.
Landa e kɨ́ bi ekịekị́ e, ídísé lóso yée kpíkási.
Zíse 'dózo yéme mɨngó'dụ́ mɨsi'di e zíye ídíye mbị́.
Zíse lóso'dụ́tụ gírítí e kụrí.
6 Kúfú 'yịma'dí e mbá nɨyí ówo a kídí o'do ba Lomo kasa wo ne ógụ yómo
'yị e."
7 Née ní, zɨ́ tụ́'dụ́ 'yị e go ndịsị ógụyé mutruu zɨ́ Yiwáni gɨ ro zía bábátịzị́
yée. Zía úku ledre zíye o'bụó'bụ kídí, "Sée 'yị mani ga bɨ mɨméngị ledre
esé nɨ bɨsinyíne káa zɨ́ kámá okó ní, ambí uku zíse ya ídísé ngásáóyó rosé
gɨ zɨ́ zingi 'bɨ Lomo bɨ nɨ ógụ dosé ní ne?
8 Togụ́ ílisé tɨ́ gɨ ro zíse ndíki trịdrị yá, ídísé ótoómo lúyú ledre zíse
ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo, zɨ́ mɨméngị ledre esé ndịsị ídíne bɨlámáne. Ndásé
ídí dụ́ụ́ kɨ́ sómụ́ ledre bɨ kídí, azé yị́ ezé bulúndu Abarayáma omozé 'bɨ
ezé yị́ ezé go ní wá. Lomo nɨ kɨ́ roko'bụ zía óyóló'bó tutú ga bɨ bi ba zíye
ídíye káa do bulúndu Abarayáma.
9 Ásé zɨ́ Lomo káa zɨ́ kágá bɨ 'dịyịní mɨ'dịyị́ yáká ní. Goṇgo 'bɨ Lomo nɨ
go do sịlịa nzíyiné, kágá máa wo bɨ bɨlámá mɨáná a ndaá ní, nɨ lágáónzó a
do óngbóóyó a 'dá'ba."
10 Zɨ́ tụ́'dụ́ 'yị ga gére née ndú'yú Yiwáni kídí, "Éyị́ bɨ idízé nda méngị a
ní 'di?"

---

* **3:1 3:1** Ngére Eróde: Ndịsịní ndólo wo Eróde Ánítipasi. Nɨ wotị́ mongụ́ ngére Eróde bɨ kóo nɨ ngére sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ aráni Yésụ ní. Eróde Ánítipasi nɨ kpá ngére bɨ onzó Yiwáni Babatịza sɨmɨ sịgịnị do úfu wo ní. **3:6 3:6** Isáya 40:3-5

11 Zɨ́ Yiwáni úkulúgu ledre zɨ́ye kɨ́dí, “Togṵ́ bongó nɨ zɨ́yị gbre, ídí í'bí
ngúru a zɨ́ 'yị bɨ bongó nda zɨ́a wá ní. Togṵ́ éyị́ mɨánu nɨ bo zɨ́yị, ídísé
ánu a kɨ́ 'yị bɨ nɨ 'bú ní.”
12 Abú kpá 'yị ga bɨ ndịsịní 'dó'dṵ́ ụsórụ gɨ zɨ́ 'yị e sɨmɨ sṵ́ụ ní, zɨ́ye
ndéréye gɨ ro babatị́za. Zɨ́ye ndú'yú Yiwáni kɨ́dí, “Mongṵ́ 'yị, Sara nda
zée, idízé méngị 'bɨ ezé 'di?”
13 Zɨ́ Yiwáni úkulúgu ledre zɨ́ye kɨ́dí, “Ndásé 'dí'bi késị́ ma'dáa rómo do
wo bɨ mɨngburoko 'yị e esé e iliní ní wá.”
14 Zɨ́ asikíri e ndú'yú wo kɨ́dí, “Sara nda zée?”
Yiwáni ya zɨ́ye ní, “'Yị e ndaní úgú komosé wá, ndásé kpá gágaóto ledre
ro 'yị wá. Késị́ bɨ ndịsịní í'bí a zɨ́se do bi moko ní, ídísé 'dí'bi dụ́ṵ́ wo.”
15 Gɨ zɨ́ ledre ga gére ní, Zɨ́ sómṵ́ ledre 'bɨ 'yị e ndịsị́ ídíne gɨ ro Yiwáni
faa, ngíti géyị ya ala zɨ́a ídíne née Kɨ́résịto bɨ Lomo uku ledre kásaógụ a
káa do 'yị yómo 'yị e ní wá?
16 Zɨ́ Yiwáni úkulúgu ledre zɨ́ye kɨ́dí, “Mábábátị́zị́ 'bɨ amá sée lá kɨ́
iní. Ngíti 'yị nɨ bo roko'bụ a romo do 'bɨ amá nɨ ógụ. Máútúásá gbawá
ndósoógụ cigí a gɨ ro lálaógụ wará ené gɨ sịndịa. Nɨ 'bɨ ené bábátị́zị́ sée
kɨ́ 'Dówṵ́ Lomo.
17 Nɨ 'bɨ ené yị́ ené káa zɨ́ 'yị ócó komo kére ní. Nɨ léfeóto kére ené sɨmɨ
bɨlámá éyị́, cící a née zɨ́a kótrụ a trị́e do óngbóóyó a 'dá'ba.”
18 Née ledre bɨ kóo Yiwáni ndịsị́ úku a zɨ́ye do tṵ́'dṵ́ mɨsi'di e gɨ ro bɨlámá
ledre 'bɨ Lomo bɨ kóo ndịsị́ 'dódo a zɨ́ye ní.
19 Yiwáni ndịsị́ kóo kpá máda ngére Eróde Andipá gɨ zɨ́ bɨsinyí ledre ga
bɨ ndịsị́ mengị yée káa zɨ́ bɨ ngakaoyó kára Erodíya gɨ zɨ́ lúnduné 'dí'bi yị́
ené zɨ́ne ní.
20 Zɨ́ Eróde kpá lúyú ngíti ledre zɨ́a 'dí'bi Yiwáni ónzó a ngbrɨwó sɨmɨ
sị́gịnị.

Yiwáni i'bí babatị́za zɨ́ Yésụ
(Lúrú kpá Matáyo 3:13-17, Márɨko 1:9-11)

21 'Dá'dá do ónzó Yiwáni sɨmɨ sị́gịnị, kadra kị́é'do nɨ go ndịsị́ bábátị́zị́
tṵ́'dṵ́ 'yị e, zɨ́ Yésụ ndéréne zɨ́a, zɨ́a bábátị́zị́ wo. Sɨmɨ bɨ Yésụ ma'dáa nɨ
ndịsị́ íni ini zɨ́ Lomo ní, zɨ́ ere líkpíne zɨ́a káa zɨ́ mbotụ ní.
22 Zɨ́ 'Dówṵ́ Lomo ógụné doa káa zɨ́ kị́ṛịkó'do ní. Zɨ́ kúrú 'yị́ ówṵ́ne gɨrí
kɨ́dí, “Áyí mbigí owṵ́ 'bɨ amá, 'búyị ofụ domá go, mááyí kɨ́ rokinyi gɨ zɨ́yị.”
23 Yésụ tonó kóo méngị moko 'bɨ Lomo sɨmɨ bɨ mengị go sɨmɨbi cị́ kéṛị́ a
do sokó (30) ní. 'Yị e mbá ndịsịní 'bɨ eyé kóo sómṵ́ a kɨ́dí nɨ owṵ́ 'bɨ Yoséfa
bɨ kɨ́ ịrịné Élị ní.
24 Élị nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Matáta, Matáta nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Lévị, Lévị nɨ
'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Mélịkị, Mélịkị nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Zanáyi, Zanáyi nɨ 'bɨ ené
owṵ́ 'bɨ Yoséfa.
25 Yoséfa nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Matatíya, Matatíya nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Amósa.
Amósa nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Nawúma. Nawúma nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Esíli. Esíli
nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Nagáyi.
26 Nagáyi nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Máta. Máta nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Matatíya.
Matatíya nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Seméni. Seméni nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Yoséke.
Yoséke nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Yóda.

27 Yóda nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Yonána. Yonána nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Résa. Résa
nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Zerụbábele. Zerụbábele nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Seretiyéle.
Seretiyéle nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Nérị.
28 Nérị nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Meléki. Meléki nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Ádi. Ádi nɨ 'bɨ
ené owṵ́ 'bɨ Kosóma. Kosóma nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Elimadáma. Elimadáma
nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Éra.
29 Éra nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Yósuwa. Yósuwa nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Eliyázara.
Eliyázara nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Zoríma. Zoríma nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Matáta.
Matáta nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Lévị.
30 Lévị nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Simiyóna. Simiyóna nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Yṵ́da.
Zṵ́da nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Yoséfa. Yoséfa nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Yonáma. Yonáma
nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Alikíma.
31 Alikíma nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Melíya. Melíya nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Ména.
Ména nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Matáta. Matáta nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Natána. Natána
nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Dawídi.
32 Dawídi nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Zése. Zése nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Óbede. Óbede
nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Bowáza. Bowáza nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Solomóna. Solomóna
nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Nasóna.
33 Nasóna nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Aminadába. Aminadába nɨ 'bɨ ené owṵ́
'bɨ Adimíni nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Aráni. Aráni nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Ézorono.
Ézorono nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Peréze. Peréze nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Zṵ́da.
34 Zṵ́da nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Yakóbo. Yakóbo nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Isáka. Isáka
nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Abarayáma. Abarayáma nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Téra. Téra
nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Nówara.
35 Nówara nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Serṵ́ga. Serṵ́ga nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Réwu.
Réwu nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Pelége. Pelége nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Ébere. Ébere
nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Séla.
36 Séla nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Kayinána. Kayinána nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ
Arafakasáda. Arafakasáda nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Séme. Séme nɨ 'bɨ ené owṵ́
'bɨ Nówa. Nówa nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Laméke.
37 Laméke nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Metụséla. Metụséla nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ
Enóka. Enóka nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Zérada. Zérada nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Malále.
Malále nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Kenána.
38 Kenána nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Enósa. Enósa nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Séte. Séte
nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Ádama. Ádama nɨ 'bɨ ené owṵ́ 'bɨ Lomo.

4

Satána uzu Yésụ
(Lúrú kpá Matáyo 4:1-11, Máriko 1:12,13)

1 Simɨ bɨ Yiwáni i'bí babatịza go zɨ́ Yésụ ní, zɨ́ 'Dówṵ́ Lomo 'dúcu Yésụ,
zía ịnyịné gɨ simɨ Yeredéne gɨ ore simɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówṵ́ Lomo ndéréne
simɨ súwú gbála,
2 zɨ́ ngére 'bɨ bɨcayi lomo e* úzu wo simɨ súwú íri 'dényé kɨ́ sịlị́ cị gbre
anu éyị mbá wá, zɨ́ 'bú kóo méngị wo kíngaya.
3 Zɨ́ ngére 'bɨ bɨcayi lomo e úku ledre zía kídí, “Bɨ áyí tɨ́ Owṵ́ 'bɨ Lomo
ní, ídí óyóló'bó tutú ga bɨ bi ba káa do ambata zíyị ánu a gɨ zɨ́ 'bú ke.”

---

* **4:2 4:2** Ngére 'bɨ bɨcayi lomo e: Ịrị a nɨ Satána. Nɨ manda 'bɨ maláyika ga bɨ ịcịní okó ro Lomo do ṵ́cụógụ yée gɨ komo ere ní. Zɨ́ maláyika ga gére née nda ídíye go bɨcayi lomo e kpá dokéké e. Ólo 'Dódoógụ 12:9.

4 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí Satána kídí, “Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú
Lomo kídí, ‘'Yịma'dí utúasá ídí trịdrị lá dụ́ụ́ gɨ zí éyị́ mɨánu wá, kúrú
Lomo nɨ óto 'yị e ne zíye ídíye trịdrị.’ ”
5 Zí ngére 'bɨ bɨcayi lomo e kpá ndólo wo ékị́ kíe do mongụ́ bi ekịekị́
'dága 'dódo éyị́ ga bɨ do sogo káṇgá ba mbá zía.
6 Zía úku ledre zí Yésụ kídí, “Lúrú go, éyị́ ga bɨ za mbá áyị́ lúrú yée née,
mááyí máa mịngịye. Togụ́ ili yá, mááyí óto yịị́ ngére doyé mbá. I'bíní éyị́
ga gére née go mbá zíma, mááyí í'bí yée zí 'yị káa zí bɨ máíli ní.
7 Ili tí lá zíyị́ óto sómụ́ ledre eyị́ romá zíyị́ óto úndrumá.”
8 Yésụ ya zí Satána ní, “Ị́nyị́ gɨ cigíma íri, nɨ mɨékéne kídí, ‘Ídí óto úndru
Ngére Lomo eyị́, zíyị́ ndịsịyị́ méngị́ dụ́ụ́ ledre ené.’ ”
9 Gɨ ore zí Satána ndólo wo ndéré ékị́ kíe do mongụ́ ngbángbá 'Dịcị́ 'bɨ
Lomo 'dága sɨmɨ Yerụsaléma do úku ledre zía kídí, “Togụ́ áyí tí Owụ́ 'bɨ
Lomo ma'díi, lé'béútú mu bi 'dáa. 10 Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo
kídí, ‘Lomo nɨ kása maláyika ené e sáká yịị́.
11 Nɨyí sáká yịị́ káa bɨ áyí útú útru sịndịyị́ ro tutú e ke.’ ”
12 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí Satána kídí, “Nɨ mɨékéne kídí, ‘Ndá úzu
Ngére Lomo eyị́ wá.’ ”
13 Sɨmɨ bɨ ngére 'bɨ bɨcayi lomo e uzu wo go má ní, zía aka ótoómo wo
gɨ ro ngíti sịndị́ kadra.

'Yị e asiní gɨ ro Yésụ sɨmɨ Nazeréta
(Lúrú kpá Matáyo 4:12-17, Márɨko 1:14,15)

14 Nda gɨ do kací ledre ga gére ní, zí Yésụ ị́nyịné sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́
Lomo ndá'balúgu roné sɨmɨ káṇgá bɨ Galiláya ní. Zí phanda ledre ga bɨ
ndịsị́ méngị́ yée ní áṇgané sɨmɨ gara ore za mbá.
15 Sɨmɨ ngíti sịndị́ kadra zía ólụ́ne sɨmɨ 'Dịcị́ Kótrụro e ndịsịné 'dódo
ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e. Zí 'yị e ị́nyịyé mbá ndịsị́ í'bí mbófo éyị́ zí Lomo gɨ
ro 'dódo ledre ené.
16 Zía ndéréókpóne sɨmɨ Nazeréta kí'dí bɨ kóo ngboró ní. Nda sɨmɨ Sịlị́
'bɨ 'Dówụ́ro† zía ndéréne sɨmɨ 'Dịcị́ Kótrụro káa zí bɨ lengbe ndịsị́ méngị́ a
ní. Zía ị́nyị́ tóroné 'dága ólo mɨéké kúrú Lomo.
17 Zíye í'bíógụ́ bụ́kụ́ 'bɨ nébị́ Isáya zía, zía líkpí bi bɨ ndịsị́ ódro kídí,
18 “Lomo i'bí 'Dówụ́ne go zíma,
gɨ zía oto máa go ndịsị́ 'dódo bɨlámá ledre ené zí 'yị lerị́ e.
Kasa máa kídí née Lomo née nɨ líkpíóyó 'yị ga bɨ mɨódó yée sɨmɨ ká'dá 'bɨ
lúyú ledre ní,
'yị ga bɨ komoyé lurú bi wá ní, née nɨ líkpí a gɨ ro zíye lúrú bi,
kasa máa kpá gɨ ro 'yị ga bɨ ngíti géyị́ 'yị e ndịsịní lúrú 'dófụ bi gɨ doyé ní,
zíye ídíye kí ledreyé owóowó,
19 kasa máa kpá gɨ ro úku 'dódo a zí 'yị e kídí, sịndị́ kadra bɨ gɨ ro zí
Ngére Lomo yómo yée sɨmɨ a ní nɨ go gbóo.”

4:4 4:4 Gbre lorụ 8:3 **4:8 4:8** Gbre lorụ 6:13 **4:11 4:11** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 91:1,12 **4:12 4:12** Gbre lorụ 6:16 † **4:16 4:16** Sịlị́ 'bɨ 'Dówụ́ro: Née nɨ mongụ́ sịlị́ 'bɨ Isɨréle 'bɨ ini zí Lomo, mengịní moko sɨmɨ a wá. Zíye ndịsịyé sómụ́ndíki ledre kídí Lomo otoogụ ere kí do sogo káṇgá kpá kí ledre bɨ Lomo yomo yée gɨ sɨmɨ moko 'bɨ owụ́kụlụ́ e gɨ sị́ sịlị́ ngére 'bɨ Ízibiti ní. Ólo Ólụ́ógụ 20:8-11, Gbre lorụ 5:12-16. **4:19 4:19** Isáya 61:1,2

20 Sɨmɨ bɨ Yésụ oloonzó ledre ní, zía í'bílúgu bụ́kụ zí 'yị 'bɨ moko bɨ ore
ní, zía ndá'ba ndịsịné bi. Zí komo 'yị ga bɨ sɨmɨ 'Dịcị Kótrụro ore ní ídíye
mbá roa círii.
21 Zía ịnyịné úku ledre zíye kídí, “Ledre bɨ gáa máólo née, ukuní kóo go
'desị, karaba ní, lúrúsé nda go cụ́ kí komosé.”
22 Zí tara 'yị ga gére née ịdrịne mbá mịịdrị gɨ zí ledre ga bɨ uku yée ní.
Zíye ndịsịyé úkuló'bó ledre dongaráye kídí, “Áyi, owụ́ née ndiki ledre née
kenée gɨ 'da, née ndaá 'bɨ ené wotị Yoséfa bɨ kíra ba wá?”
23 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Ledre ga bɨ kóo úwúsé mándịsị
méngị yée sɨmɨ Kapáranawúma ní, utúasá mɨútúásá kací komosé gɨ ro
zíma méngị yée ona? Nɨ mɨékéne kídí, ‘'Yị mála idí yómo roné kí, zía nda
yómo ngíti géyị 'yị e.’ ”
24 Zía kpá úku ledre zíye kídí, “Máúku zíse ma'díi, otoní úndru nébị sɨmɨ
káṇgá ené wá.
25 Ídísé ówo a kídí tụ́'dụ́ umbu nɨyí kóo bo sɨmɨ káṇgá 'bɨ Isɨréle e sɨmɨ
sịndị kadra 'bɨ nébị Ilíya. Iní oro kóo kí sɨmɨbi kịé'do kí éfé ịnyị doa kéṛị́
doné, zí 'bú kóo útúne do 'yị e kíngaya.
26 Lomo kasa ené kóo Ilíya ndéré sáká kará umbu ga gére née mbá wá,
kasa kóo wo ndéré sáká dụ́ụ́ kára umbu máa wo bɨ sɨmɨ gara bɨ Zarefáta
sɨmɨ káṇgá bɨ Sidóna ní.
27 Ngíti géyị Isɨréle e nɨyí kóo bo sɨmɨ sịndị kadra 'bɨ nébị Ilísa kí sámá
royé, sámá née ụkụ́ kóo gɨ royé wá, odụ 'yị bɨ 'di'bioyóní sámá née gɨ roa
ní dụ́ụ́ Námana bɨ 'yị 'bɨ Sụ́rịya ní.”
28 Sɨmɨ bɨ 'yị ga bɨ sɨmɨ 'Dịcị Kótrụro ore uwúní ledre bɨ Yésụ uku née
kenée ní, zíye zíngi eyé geré mɨzíngi.
29 Zíye 'dí'bi Yésụ lála wo ólụ́ógụ kíe gɨ sɨmɨ gara sága, ndéré ékị́ kíe do
bi ekịekị́ 'dága née bi ekịekị́ bɨ o'bóní gara née doa ní gɨ ro zíye ịtrị́ wo
gɨrí gɨ do bɨ zía útúónzó roné 'dá'ba.
30 Zía ụ́cụ lịịné dongará tụ́'dụ́ 'yị e do ndéréókpó ené gɨ zíye.

Yésụ lagaoyó bɨcayi lomo e
(Lúrú kpá Márɨko 1:21-28)

31 Zía ịnyịné ndá'balúgu roné sɨmɨ Kapáranawúma ngíti owụ́ gara sɨmɨ
Galiláya, sɨmɨ Sịlị́ bɨ 'Dówụ́ro, zía ndịsịné 'dódo ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e.
32 'Yị ga bɨ kóo íri ndịsịní úwú 'dódo ledre ené ní, zí tarayé ịdrịne mbá
mịịdrị gɨ zía 'dódo ledre ené nɨ kí roko'bụ 'bɨ Lomo sɨmɨné.
33 Sɨmɨ sịndị kadra bɨ Yésụ nɨ ndịsị 'dódo ledre sɨmɨ 'Dịcị Kótrụro née,
ngíti o'do bɨ kí bɨcayi lomo sɨmɨné ní nɨ ore, geré zía tónóne gbúrógbóne
do Yésụ kídí,
34 “Yịị Yésụ, máówo yịị bú áyí mbigí Owụ́ 'bɨ Lomo gɨ sɨmɨ gara Nazeréta.
Ógụ ba go geré gɨ ro úfuónzó zée?”
35 Zí Yésụ ódroné zí bɨcayi lomo bɨ sɨmɨ o'do née kí roko'bụ kídí, “Ídí
ndịsị tí, ndá líkpí tarayị wá. Ólụ́ógụ gɨ sɨmɨ o'do née mu.” Zí bɨcayi lomo
kángba o'do née do ịdrịónzó wo gbụ bi do komo 'yị ga bɨ ore née mbá, do
ólụ́ógụné gɨ sɨmɨ a, oto uṇgú ro o'do née mbá wá.
36 Zí tara 'yị e ịdrịne gɨ zí ledre née mbá mịịdrị zíye ndịsịyé úku ledre
kídí, “Bɨ káa lárá ledre bɨ káa be 'di, zí o'do ba ndịsị ódroné kí cóngó ro

kpá kí mongụ́ roko'bụné ní? Uku ledre zí bicayi lomo e, zíye úwú kúrúa, zíye ólụ́ógụyé gi simi o'do ba tí ma'díi.”
37 Zí phanda Yésụ áṇgané do bi ga gére née kírí née za mbá.

Yésụ yomo tụ́'dụ́ 'yị ndíyá e
(Lúrú kpá Matáyo 8:14-17, Máriko 1:29-34)

38 Nda go gi do kací 'dódo ledre, zí Yésụ ólụ́ ógụyé gi simi 'Dịcị́ Kótrụro kí 'yị lódụ́ kacíne e ndéréye 'be 'bi Simúna Pétero. Ábuwá towụ́ Simúna ma'dáa roa emengụ́, ni kí drụ́ roné. Zí 'yị ga bi 'be ore ní ndú'yú Yésụ, idí yómo wo.
39 Zí Yésụ ndéré tóroné cigí a, zía úku ledre zí bisinyí drụ́ bi ro kára née kídí, “Ólụ́ógụ gi simi a mu.” Geré zí ro kára née zázáne, zía ịnyịné ndéréne méngị éyị́ miánu zíye.
40 Nda go kí tagá ndụlụ, zí 'yị e ndịsị 'dí'biógụ 'yị eyé ga bi kí ndíyá royé ní ógụ kíye zí Yésụ gi ro zía yómo yée.
41 Ngíti géyị 'yị ga gére née niyí 'bi eyé kí bicayi lomo e simiyé. Gi zí roko'bụ Yésụ, zíye gbúgbuógụyé gi simi 'yị ga gére ní kí ndịsị gbúrógbóye kídí, “Áyí Owụ́ 'bi Lomo.” Zí Yésụ ụcụómo yée kí ódro gi zía owoní wo bú ni Kírésịto wo bi Lomo kasaogụ káa do 'yị yómo 'yị e ní.
42 Nda káa zí kílóndó a née kí phịyị́ zí Yésụ ịnyị ndéré ené do bi bi 'yị e ndaní doa wá ní. Zí 'yị e ndịsiyé gámásó'do wo. Simi bi ndikiní wo ní, zíye úku ledre zía kídí, “Mongụ́ 'yị, ilizé ezé lolụ zíyị ndéréómo zée wá.”
43 Zía úkulúgu ledre zí 'yị ga gére née kídí, “Ndásé lá dụụ́ se 'yị ga bi Babá kasa máa 'dódo ledre ené zíye ní wá. Máili kpá 'dódo bilámá ledre bi gi ro 'be 'bi Lomo ní zí ngíti géyị 'yị e. Kasaogụ máa gi ro zíma méngị a kenée.”
44 Gi do kací ledre née, zí Yésụ kpá fú ndịsị kí gámáne kí 'dodo ledre 'bi Lomo zí 'yị e simi 'Dịcị́ Kótrụro ga bi simi Yụdáya ore ní za mbá.

5

Yésụ gelé mizefị 'yị lódụ́ kacíne e
(Lúrú kpá Matáyo 4:18-22, Máriko 1:16-20)

1 Kadra kịé'do zí Yésụ ndéré tóroné do gbúṛóngó mongụ́ mikavu bi Galiláya* ní, zí tụ́'dụ́ 'yị e yóko royé cigí a zía ndịsịné 'dódo ledre 'bi Lomo zíye.
2 Zía óyó komoné do lúrúndíki kuṛúngba e gbre mịngịye odóngeṛịní go kó'dụ́ gbúṛóngó kenée, niyí go ndịsị lúgu mbírá eyé e.
3 Zía ndéré ékịne simi ngúru kuṛúngba, née wo bi 'bi Simúna ní. Zía úku ledre kídí, “Ịtrị́ 'dóso aka kuṛúngba ma'dáa mi'dí simi iní íri.” Simi bi Simúna ịtrị́ ní, zí Yésụ ndịsị yéme roné bi ndịsị 'dódo ledre 'bi Lomo zí 'yị e.
4 Simi bi 'dodo asá ledre ní, zía úku ledre zí Simúna kídí, “Ịtrị́ tátá mu simi yana iní gi ro zíyị ónzó mbírá.”
5 Simúna ya zía ní, “Mongụ́ 'yị, icizé rozé kí mbírá go bi ndre ba, kémbị́ éyị́ ndaá. Nda lá kací kúrúyị, mááyí ónzó a.”

* **5:1 5:1** Mongụ́ Mikavu bi Galiláya ní: Gịrịgi e ndoloní 'bi eyé kídí Mikavu Geneseréta.

6 Sɨmɨ bɨ onzóní mbírá ní, zí tụ́'dụ́ kénzé e útúye sɨmɨ a. Gɨ zía bɨ ofụní
nda go ní, zí mbírá tónóne lófoné.
7 Zí Simúna e tónó kéwu lafúye ga bɨ sɨmɨ ngíti kuṛúngba ní, idíní ógụ
sáká yée. Zí lafúye ga gére née ógụyé do tónóye lála mbírá kí kénzé ga
gére née sɨmɨ kuṛúngba. Zí kénzé e ídíye sɨmɨ kuṛúngba ga bɨ gbre née
cị'dị. Nda gɨ zí mɨówó ye, kuṛúngba ayí nda go ólụ́ sị́ iní.
8 Sɨmɨ bɨ Simúna Pétero lurú ledre née kenée ní, zía útúne sị́ sịndí Yésụ
bi, ṇgúṇgú roné do úku ledre zí Yésụ kídí, "Ngére, mááyí 'yị lúyú ledre,
máútúásá ídí gbóo kíyị wá, ídí ịnyị gɨ cigíma 'dá'ba."
9 Zí tara Simúna Pétero kí lafúne ga gére née ịdrịne mbá mɨịdrị gɨ zí
tụ́'dụ́ kénzé ga bɨ 'di'biní yée kenée ní.
10 Ngíti géyị lafú Simúna ga bɨ Yakóbo e kí Yiwáni wotị Zebedíya ní, zí
tarayé ịdrịne kpá mbá mɨịdrị gɨ zí ledre máa née.
Gɨ zí ledre bɨ gáa Simúna uku ní, zí Yésụ úkulúgu ledre zía kídí, "Simúna
ndá éré ngịrị wá. Tónóne cakaba ndéréne 'dá'dá, áyí ídí go 'yị 'dí'biógụ
'yị e zí Lomo."
11 Geré née ní, zí Simúna ịnyịyé kí lafúne ga gére née ódóóto kuṛúngba
eyé e kó'dụ́ gbúṛóngó ore, yóó, do útúye do kací Yésụ.

Yésụ 'di'bioyó sámá gɨ ro ngíti o'do
(Lúrú kpá Matáyo 8:1-4, Máriko 1:40-45)

12 Sɨmɨ ngíti sịndị́ kadra sɨmɨ ngíti owụ́ gara, zí ngíti o'do kí sámá roné
ógụné zí Yésụ. Zía útúne kó'dụ́ Yésụ bi ṇgúṇgú roné zía kídí, "Ngére,
togụ́ utúasá kací komoyị mɨútúásá, ídí 'dí'bióyó sámá ba gɨ romá gɨ ro zí
romá ídíne drá."
13 Zí Yésụ óto sị́lịne ro o'do née do úku ledre zí o'do née kídí, "Máṇgúṇgu
go, royị idí mu ídí drá." Tí ma'díi, geré zí sámá ụ́kụ́ne gɨ ro o'do née.
14 Zí Yésụ úku ledre zía kídí, "Ndá aka 'dí'bi ledre née tarayị wá. Ídí
aka ndéré zí 'yị 'dáná éyị kí. Zíyị í'bí tákpásị́lị zí Lomo káa zí bɨ Mụ́sa
eké ledre a 'yị e idíní ndịsị méngị a kenée sɨmɨ bɨ togụ́ bɨlámá ledre mengị
roné go zíye ní. Gɨ ro do ówo a mbá kídí éyị mengị roné go."
15 Abú kenée ndotó, 'desị phanda ledre bɨ Yésụ mengị née, aṇga go do
bi ga bɨ kírí née née za mbá. Zí tụ́'dụ́ 'yị e nda ndịsị ógụyé úwú ledre ga
bɨ nɨ ndịsị 'dódo yée ní. Zía kpá ndịsịné kí yómo ngíti géyị gɨ do ndíyá
eyé e.
16 Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, kí'dí bɨ Yésụ ili go íni ini zí Lomo ní, zía
ndéréne do bi bɨ 'yị e ndaní doa wá ní, zía íni ini zí Lomo íri.

Yésụ yomo o'do kí umbu sịndịne
(Lúrú kpá Matáyo 9:1-8, Máriko 2:1-12)

17 Sɨmɨ ngíti sị́lị́ kpị, Yésụ nɨ go ndịsị 'dódo ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e.
Farụsáyo e† kí 'yị 'dódo lorụ ga bɨ 'bɨ Lomo ní nɨyí kóo mɨndịsịyé gbóo
kírí née. Ngíti géyị ogụní gɨ sɨmɨ gara ga bɨ 'bɨ Galiláya mɨngúngúcua ní,
ngíti géyị 'bɨ eyé gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Yụdáya kpá kí Yerụsaléma ní. Zí Ngére
Lomo í'bí roko'bụ zí Yésụ, zía ndịsịné 'dí'bióyó ndíyá kíe gɨ ro 'yị e ore.

---

† **5:17 5:17** Farụsáyo: Née ngíti géyị Yụ́da ga bɨ ngárá nditi'dofụní do lorụ bɨ Mụ́sa eké ní wá ní. Ṇgụnguní kídí lomo ro 'yịma'dí e nɨ bo, maláyika e nɨyí bo, 'yị e ndịsịní kpá úru gɨ sɨmɨ umbu. Ólo Moko 'bɨ 'yịmɨkása e 23:6-8.

18 'Yị e nɨyí lúrú bi ní, ịmbịogụní ngíti o'do go do gbagbara nɨ kí umbu sịndị gamá gɨ zía wá. Iliní kóo ólụ́ kíe ndéré óto wo kó'dụ́ Yésụ 'dịcị́ íri.
19 Sɨmɨ bɨ bi ólụ́ kí o'do née zí Yésụ gɨ 'dí tara mbotụ ndaá gɨ zí tụ́'dụ́ 'yị e ní, zíye ékịye kíe do 'dịcị́ 'dága. Zíye líkpí phụ́trụ bi mbị́ kí'dí bɨ Yésụ nɨ ore ní, zíye ịmbị́ ési o'do née nyé kí gbagbara née gɨ doa zía íri.
20 Sɨmɨ bɨ Yésụ owo kídí ya'dá ga gére née ṇguṇguní ledrené go ní, zía úku ledre zí o'do bɨ ịmbịogụní wo née kídí, “Lúndu 'bɨ ené e, máótoómo lúyú ledre eyị go.”
21 Gɨ zí ledre bɨ Yésụ uku née ní, geré zí Farụsáyo e kí 'yị 'dódo lorụ ga gére née tónóye ódroyé dengbịye kídí, “O'do máa née 'be ené náambi bɨ nɨ ndịsị úku bɨsinyí ledre kenée née? Lomo nɨ dụ́ụ́ ne 'yị ótoómo lúyú ledre zí 'yị e.”
22 Yésụ owo sómụ́ ledre eyé née go zía ndú'yú yée kídí, “Éyị́ bɨ ndịsịsé sómụ́ ledre do mɨmbé'desé gɨ zía kenée ní 'di?
23 Ledre máa wo be 'di nɨ gáa née gbóo zíma úku a, máótoómo lúyú ledre eyị go, togụ́ kenée wá, máídí úku a máyá ịnyịógụ mu 'dí'bi sáka eyị zíyị ndá'bayị 'be?
24 Máili úku a zíse, máa bɨ Lomo kasaogụ máa káa do 'yịma'dí ní, mááyí kí roko'bụ zíma do sogo káṇgá ona gɨ ro ótoómo lúyú ledre 'bɨ 'yị e kíe.” Zía ịnyịné úku ledre zí o'do bɨ kí umbu sịndịne née kídí, “ịnyịógụ mu, 'dí'bi sáká eyị mu zíyị ndá'bayị 'be.”
25 Geré née ní, kíráwu zía ịnyịógụné 'dága tí do komo 'yị ga gére née mbá 'dí'bi sáka ené do ndá'bané 'be kí mongụ́ rokinyi kí ndịsị í'bílúgu mbófo éyị zí Lomo.
26 Zí ledre née ówóne komo tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ ore née mbá zíye ídíye kí mongụ́ ngịrị royé do ndịsịyé í'bílúgu mbófo éyị zí Lomo kídí, “Éyị́ bɨ mengị roné karaba ba, 'yịma'dí utúasá méngị a wá.”

Yésụ ndolo Lévị
(Lúrú kpá Matáyo 9:9-13, Máriko 2:13-17)

27 Zí Yésụ ólụ́ógụné gɨ ore ndéré ndíki Lévị kí ndịsị tara mákɨtabu ené 'bɨ 'dó'dụ́ ụsórụ gɨ zí 'yị e. Zí Yésụ ndólo wo kídí, “Lévị, áyí go 'yị 'bɨ moko amá, ógụ mu zíze ndéréze kéyị.”
28 Lévị kala wá, zía ótoómo éyị ga bɨ 'bɨ moko née yóó do útúne lódụ́ kací Yésụ.
29 Nda sɨmɨ ngíti sịlị́, zí Lévị yéme mongụ́ éyị́ mɨánu kí ịrị Yésụ. Zí Lévị ma'dáa ndólo tụ́'dụ́ lafúne ga bɨ ndịsịní 'dó'dụ́ ụsórụ kéye í'bí a zí akúma ní, nda kpá kí ngíti géyị 'yị e gɨ ro zíye ánu éyị́ mɨánu máa née kí Yésụ e.
30 Sɨmɨ bɨ Farụsáyo e kí 'yị 'dódo lorụ e lurúní Yésụ kí ánu éyị́ kí 'yị ga gére née kenée ní, zía sínyí ené royé mɨsínyí. Zíye ndịsịyé úku mɨngụ́ngụ́rụ́ ledre ro Yésụ. Zíye úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíga kídí, “Éyị́ bɨ mongụ́ 'yị esé née ndịsị ánu éyị́ gɨ roa kí 'yị lúyú ledre e kpá kí 'yị 'dó'dụ́ ụsórụ e káa zí née ní ní 'di?”
31 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Máúku zíse, 'yị bɨ ndíyá ndaá roa wá ní, nderé ené zí dokotóro wá, 'yị ndíyá ndịsị ndéréne gɨ ro do yómo née.
32 Máógụ amá gɨ ro 'yị ga bɨ ya yée nɨyí eyé bɨlámáye ní wá. Máógụ gɨ ro 'yị lúyú ledre e zíye óyóló'bó mɨmbé'deyé gɨ ro zíye ómoyé.”

'Yị e ndu'yúní Yésụ gɨ ro órụ́ tara'yị
(Lúrú kpá Matáyo 9:14-17, Máriko 2:18-22)

33 Nda gɨ ore, zí ngíti géyị 'yị e gɨ dongará 'yị ga gére née ndú'yú Yésụ
kídí, "'Yị lódụ́ kací Yiwáni 'yị í'bí babatịza ndịsịní órụ́ tarayé zíye kpá ndịsị
íni ini zí Lomo, 'yị 'bɨ Farụsáyo e ndịsịní méngị a kpá kenée. Sara 'yị eyị e
orụ́ní 'bɨ eyé tarayé wá gɨ zí 'di?"
34 Zí Yésụ úkulúgu ledre kídí, "Simɨ sómụ́ ledre esé ní, 'yị ga bɨ
ndoloogụní yée simɨ ayímbi 'bɨ ófụ́ ro'yị ní ndaní ánu éyị wá tí bɨ mɨkánda
adrúgu nɨ bo kíye ore ní?
35 Sịndị kadra nɨ ógụ wo bɨ nɨyí 'dí'bióyó wo gɨ dongará 'yị ené ga gére
ní, zíye nda ndịsịyé kí 'bú."
36 Zía kpá úku ngíti muruwayi kídí, "'Yị nda ịcị tóko tara mɨkánda bongó
ro kụrú a wá. Togụ́ mengị kenée yá, mɨkánda bongó née nɨ lála lófo kụrú a
née zí uṇgú a nda ídíne mongụ́ne, bi ịcị a ndaá lolụ wá.
37 Kpá kenée, togụ́ kára ili lótó le'yị ené yá, nda lótó a simɨ sorụ́ ndoko
wá. Gɨ zía simɨ bɨ le'yị née nɨ ụ́'bụ ní, zí sorụ́ ndoko née ndóko ené, zí
le'yị sínyíne mbá bi.
38 Bɨlámá a, idíní lótó le'yị tí simɨ mɨkánda ndoko.
39 Ngíti géyị 'yị e iliní éwé yị eyé tí fú lá kụrú le'yị. Gɨ zí kéyị née iliní
eyé mɨkánda le'yị kọ́rọ́‡ wá kídí ndumu eme yị ené ne."

6

Yésụ uku ledre gɨ ro Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro
(Lúrú kpá Matáyo 12:1-8, Máriko 2:23-28)

1 Kadra kịé'do simɨ Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro, zí Yésụ ịnyịné kí 'yị lódụ́ kacíne e
ndéré 'décị bi kpụrụ́ gɨ simɨ yáká, simɨ bɨ kére nɨ aka lá ngorụné ní. Zí 'yị
lódụ́ kacíga ndịsị lófo ngorụ kére ga gére née kí ánu a.
2 Zí Farụsáyo e ịnyịyé úku ledre kídí, "Áyi, tí bɨ ówosé bú karaba Sịlị 'bɨ
'Dówụ́ro ní, ndịsịsé nda méngị moko simɨ a gɨ ro 'di?"
3 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí Farụsáyo ga gére née kídí, "Ólosé esé ledre
bɨ kóo Dawídi mengị simɨ bɨ kóo 'bú mengị yée kí 'yị ené e ní wá?
4 Kadra kịé'do 'bú mengị kóo Dawídi kí 'yị ené go kíngaya. Zía ndéré
ólụ́ne simɨ 'dịcị 'bɨ Lomo, zía 'dí'bi ambata ga kóo ore, 'yị 'dáná éyị zí Lomo
nɨyí ánu a dụ́ụ́ ye ní zía ánu a. Zía kpá í'bí a zí 'yị ené ga bɨ kóo nɨyí kéye
ní."
5 Zí Yésụ úku odụ ledre yaá, "Máa Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí mááyí Ngére do Sịlị
'bɨ 'Dówụ́ro."

Méngị bɨlámá ledre simɨ Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro
(Lúrú kpá Matáyo 12:9-14, Máriko 3:1-6)

6 Simɨ ngíti sịndị kadra kpị simɨ Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro, zí Yésụ ndéré ólụ́ne
'Dịcị Kótrụro ndịsị 'dódo ledre. Ngíti o'do nɨ kpá ore sịlịa 'bɨ anú ngụrogụ́
mɨngụ́rógụ́ mengị moko wá.
7 Ngíti géyị Farụsáyo e kí 'yị 'dódo lorụ e nɨyí kóo ore ndịsị gámásó'do
mɨsi'di bɨ togụ́ Yésụ luyú ledre go yá, zíye 'dí'bi wo. Gɨ zí kéyị née ní, zíye

‡ **5:39 5:39** Mɨkánda le'yị kọ́rọ́: Bɨlámá ledre bɨ 'dódoní gɨ ro Yésụ ní nɨ káa zí mɨkánda le'yị kọ́rọ́, lorụ 'bɨ Mụ́sa nɨ 'bɨ ené káa zí kụrú le'yị kọ́rọ́ ní. Yụ́da e ndịsịní bándá le'yị kọ́rọ́ eyé kí simɨbi kịé'do ngíti géyị yá simɨbi gbre.

ndịsịyé sémbe wo mısémbe kídí togụ́ nı yéme sịlị́ o'do née karaba sımı Sịlị́ 'bı 'Dówụ́ro yá.
8 Yésụ owo sómụ́ ledre bı nıyí kíe née bú, zía ịnyịné úku ledre zí o'do bı kí mıngụ́rógụ́ sịlịne née kídí, "Ịnyịógụ mu tóro do nyárá bi kíra gı do bı zí 'yị ga ba mbá lúrú yịı." Zí o'do née tí ịnyị tóroné do komo 'yị e 'dága.
9 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí 'yị ga gére née kídí, "Mándú'yú aka sée, ledre máa wo be 'di emene do méngị a sımı Sịlị́ 'bı 'Dówụ́ro, méngị bısinyí ledre togụ́ mbú méngị bılámá ledre bı yómo 'yị togụ́ mbú ótoómo 'yị zía úyuné?"
10 Zía lúrú bi kere gbaá 'yị ịtị ndaá. Zía úku ledre zí o'do née kídí, "'Dózo sịlịyị mu." Nı 'dózo sịlịne káa ní, sịlị́ a nı go bılámáne.
11 Zí ledre née óto Farụsáyo e kí 'yị 'dódo lorụ e kí mongụ́ mımbé'de késị́ ro Yésụ, zíye ndịsị ódroyé dengbịye gámásó'do mısi'di bı yée nıyí 'dí'bi Yésụ úfu wo doa.

Yésụ gelé 'yịmıkása e sokó doa gbre
(Lúrú kpá Matáyo 10:1-4, Máriko 3:13-19)

12 Sımı ngíti sịlị́ gı do kací ledre née, zí Yésụ ndéré ékịne do mongụ́ landa, ndịsịné íni ini zí Lomo.
13 Zí bi áráne nda go kí phịyị́, zía ndólo 'yị lódụ́ kacíne e. Sımı bı ogụní ní, zía gélé ngíti géyị sokó doa gbre (12) zía úku ledre kídí, "Yée ga ba nıyí go 'yịmıkása amá e."* Nıyí,
14 Simúna, bı Yésụ ịfị́ ngíti ịrịa Pétero ní, nıyí kí owụ́ 'bı mbágáne Andiríya nda Yakóbo, Yiwáni, Phịlịpo, Batilimáyo,
15 Matáyo, Tóma, Yakóbo wotị́ Alafáyo, Simúna bı ndịsịní ndólo wo Owụ́rará ní. Gı zía mımbé'dea ndịsị ésị́ gı ro 'yị ené e.
16 Yụ́da wotị́ Yakóbo, nda Yụ́da Keriyóta bı i'bí ngbángá Yésụ ní.

Yésụ 'dodo ledre zí 'yị e, zía kpá yómo 'yị ndíyá e
(Lúrú kpá Matáyo 4:23-25)

17 Zía ndítíógụné kí 'yị ené ga gére née gı do bi ekịekị́ gırí ndéré tóroné kenée, zí tụ́'dụ́ 'yị e ndịsị yóko royé cigí a. Zí 'yị lódụ́ kacíga kí tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị e gı sımı Yụdáya mbá, yée ga bı gı sımı Yerụsaléma ní, nda kí ngíti géyị ga bı ogụní gı gbála gı sımı Táyire kí Sidóna ní.
18 Ngíti géyị 'yị ga gére née ogụní 'bı eyé úwú ledre ga bı Yésụ ma'dáa ndịsị 'dódo yée ní. Ngíti ogụní 'bı eyé kí ndíyá eyé e gı ro zía yómo yée. Yée ga bı kí bıcayi lomo e sımıyé ní gı ro zía lágaóyó yée 'dá'ba.
19 'Yị ga bı kí ndíyá royé ní mbá, zíye ndịsịyé trịtrị́ royé gı zía ofụní go gı ro zíye óto sịlịye ro Yésụ gı ro zí ndíyá eyé ụ́kụ́ne mbá gı zía owoní go nı kí roko'bụ 'bı yómo 'yị e zíne.
20 Zía óyó komoné lúrú 'yị lódụ́ kacíne ga gére ní, zía úku ledre zíye kídí, "Sée 'yị lerị́ e, Lomo i'bí úndru go zíse gı zía ásé go 'yị 'bı 'Be 'bı ené e.
21 Sée ga bı kí 'bú rosé ní, Lomo i'bí úndru go zíse gı zía nı karanée í'bí éyị́ mıánu bı ụkụ́ wá ní zíse. Sée ga bı ásé cakaba ndịsịsé íni ini ní, Lomo i'bí úndru go zíse ásé karanée ídí kí mongụ́ rokinyi.

---

* **6:13 6:13** 'Yịmıkása: Née 'yị ga bı Yésụ i'bí roko'bụ zíye, zía ndịsị kása yée ndéré kí méngị moko ené e káa zí úku bılámá ledre ené zí 'yị e, kí sịkpị 'yị ndíyá e kpá kí ógóóyó bıcayi lomo e gı sımı 'yị e ní.

22 Togụ́ 'yị e ndịsịní sógó sée, zíye 'dí'bióyó sée gɨ dongaráye 'dá'ba kpá kí úkucáyi sée gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledremá máa bɨ Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí ní, Lomo nɨ í'bí úndru zíse.
23 “Abú mengịní sée bɨsinyíne kenée ndotó, ídísé ídí kí rokinyi gɨ zía Lomo nɨ karanée 'dí'bióto sée 'be 'bɨ ené. 'Yị ga gére née 'yị eyé e ndịsịní kóo 'dó'do nébị ga kóna ní kpá kenée.
24 Sée ga bɨ ásé kí rokinyi gɨ zía ásé kí tụ́'dụ́ éyị́ e zíse ní, odụ a nɨ nda karanée ídí zíse lerị́ sɨmɨ bɨ ngárá éyị́ ga gére née ndaní lolụ zíse wá ní.
25 Sée ga bɨ ásé bɨlámáse ndịsịsé ánu dụụ́ bɨlámá éyị́ e ní, ásé karanée ídí do lerị́ éyị́ mɨánu. Kpá kenée, sée ga bɨ ásé sɨmɨ rokinyi ní, ásé karanée ídí kí mongụ́ lerị́.
26 “Sée ga bɨ 'yị e mbá ndịsịní mbófo sée ní, ásé karanée ídí kí mongụ́ lerị́. 'Yị ga gére née, 'yị eyé e ndịsịní kóo mbófo nébị 'yị ṛanga e kpá kenée.”

Óto 'bú ezeokó 'yị
(Lúrú kpá Matáyo 5:38-48, 7:12a)

27 Zí Yésụ kpá úku ngíti ledre zí 'yị lódụ́ kacíne ga gére née kídí, ídísé óto 'bú ezeokóse, zíse ndịsịsé méngị bɨlámá ledre zí 'yị ga bɨ otoní 'búse wá ní.
28 Ndásé méngị lúgu bɨsinyí ledre zí 'yị ga bɨ mengịní sée bɨsinyíne ní wá, ídísé íni ini zí Lomo gɨ royé.
29 Togụ́ 'yị ongbo komoyị́ bɨ gɨ 'dí kerị́ ní yá, ídí óyóló'bó wo bɨ gɨ 'dí kerị́ ní zía óngbo a. Togụ́ 'yị ngaka éyị́ eyị́ yá, ndá lálalúgu a gɨ zía wá.
30 Togụ́ 'yị ombo éyị́ gɨ zíyị, ídí í'bí a zía, wo bɨ saká éyị́ gɨ zíyị ní togụ́ ili í'bílúgu a wá, ndá lolụ ndéré ndú'yú wo gɨ roa wá.
31 Éyị́ bɨ íli zí 'yị e méngị a zíyị ní, ídí méngị kpá wo zíye.
32 Togụ́ ótosé dụụ́ 'bú 'yị ga bɨ ndịsịní óto 'búse ní, Lomo mengị ené bɨlámá ledre zíse wá. 'Yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo wá ní, ndịsịní óto dụụ́ 'bú 'yị ga bɨ ndịsịní óto 'búye ní.
33 Togụ́ ndịsịsé méngị bɨlámá ledre dụụ́ zí 'yị ga bɨ ndịsịní méngị bɨlámá ledre zíse ní yá, Lomo mengị ené bɨlámá ledre zíse wá. 'Yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo wá ní, ndịsịní méngị bɨlámá ledre dụụ́ zí 'yị ga bɨ ndịsịní méngị bɨlámá ledre zíye ní.
34 Togụ́ í'bí éyị́ lá dụụ́ zí 'yị bɨ nɨ í'bí éyị́ zíyị ní yá, Lomo mengị ené bɨlámá ledre zíyị wá. 'Yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo wá ní, ndịsịní í'bí éyị́ dụụ́ zí 'yị ga bɨ nɨyí í'bí éyị́ zíye ní.
35 Ídísé óto 'bú ezeokóse e zíse ndịsịsé méngị bɨlámá ledre zíye. Togụ́ í'bísé éyị́ go zíye yá, ndásé lolụ sómụ́ ledre a wá. Lomo nɨ méngị mongụ́ bɨlámá ledre zíse kací a gɨ zía ásé go mbigí owụ́ ga bɨ 'bɨ Lomo bɨ roko'bụ a ofụ go ní. Ndịsị lengbe méngị bɨlámá ledre zí bɨsinyí 'yị e kpá kí bɨlámáye e.
36 Lerị́ lafúse idí méngị sée kpá káa zí bɨ lerịse ndịsị méngị 'Bụsé Lomo ní.

Lerị́ lafúse idí méngị sée
(Lúrú kpá Matáyo 7:1-5)

37 “Ndásé 'décị ngbanga 'yị wá káa bɨ Lomo nɨ kpá 'décị ngbangasé. Ndásé úku sínyi ledre gɨ do bi 'yị wá, káa bɨ ásé kpá ídí zí Lomo bɨsinyí

'yị e. Ídísé ótoómo lúyú ledre 'bɨ lafúse e gɨ ro zí Lomo kpá ótoómo lúyú
ledre esé.
38 Ídísé í'bí éyị zí 'yị e gɨ ro zí Lomo kpá í'bí éyị zíse. Togụ́ méngịsé
go kenée, Lomo nɨ méngị bɨlámá ledre zíse rómo wo bɨ méngịsé née kíe.
Bɨlámá ledre ga bɨ ndịsịsé méngị yée née, Lomo nɨ méngị lúgu a zíse kpá
kenée."
39 Zía kpá úku muruwayi máa wo ba kídí, "Sɨmɨ sómụ́ ledre esé ní, 'yị
komo mɨ'dụ́tụ nɨ 'dí'bi sịlị́ ezené 'yị komo mɨ'dụ́tụ lála wo ndéré kíe? Togụ́
mengị kenée, nɨ lála ezené née zíye útú eyé gbrengárá sɨmɨ gu.
40 'Yị bɨ ndịsịní 'dódo ledre zía ní, romo ené do 'yị 'dódo ledre zíne wá.
Kí'dí bɨ owoyeme nda ledre go ní, zía ndịsịné méngị té ledre ga bɨ 'yị 'dódo
ledre ené ndịsị méngị yée ní.
41 "Ndá ndịsị óto komoyị́ lá dụ́ụ́ ro owụ́ ledre bɨ ngíti 'yị mengị luyú go,
zíyị ndịsịyị́ úku dụ́ụ́ ledre a ní wá. Ídí óto komoyị́ ro mongụ́ lúyú ledre bɨ
ndịsị lúyú a ngárá ówo wá ní.
42 Bɨ áyí kpá 'yị lúyú ledre ní, áyí úku lárá ledre káa be 'di zí ngíti 'yị idí
ótoómo kí lúyú ledre. Yịị 'yị mani ba ídí ótoómo 'bɨ eyị́ lúyú ledre kí, áyị́
nda fú úku ledre zí 'yị idí ótoómo kí lúyú ledre."

Ledre gɨ ro mɨáná kágá
(Lúrú kpá Matáyo 7:17-20, 12:34b,35)

43 "Née sị ledre bɨ bɨlámá kágá ndịsị ánáógụ bɨlámá mɨánáne gɨ zía ní.
Bɨsinyí kágá ndịsị ánáógụ 'bɨ ené kpá té bɨsinyí mɨánáne.
44 Ndịsịní ówoyéme kágá e mbá dụ́ụ́ gɨ ro mɨánáye. Utúasání líkpí
mánga gɨ komo ngéyé wá. Togụ́ goófo yá, likpíní gɨ komo ráka kpá wá.
45 Gɨ zí kéyị́ née ní, bɨlámá 'yị ndịsị méngị bɨlámá ledre dụ́ụ́ ne gɨ zía
bɨlámá ledre máa née nɨ sɨmɨ mɨmbé'de a. Bɨsinyí 'yị ndịsị méngị 'bɨ ené
dụ́ụ́ bɨsinyí ledre gɨ zía mɨmbé'de a nɨ bɨsinyíne. Ledre bɨ 'yị ndịsị úku a
kí méngị a ní, 'dịcị́ a nɨ yana mɨmbé'de a."

'Dịcị́ bɨ ụbụ́ní rịngị́ ní
(Lúrú kpá Matáyo 7:24-27)

46 "Éyị́ bɨ ndịsịsé ndólo máa gɨ roa Ngére, Ngére, ní 'di? Bɨ ngárá ílisé
kpá méngị ledre ga bɨ mándịsị 'dódo yée zíse ní wá ní.
47 Máúku aka owụ́ ledre zíse gɨ ro 'yị bɨ ndịsị méngị ledre amá ní.
48 'Yị́ née nɨ cé káa zí 'yị bɨ togụ́ ili ụ́bụ́ 'dịcị́ yá, nɨ aka ící kágá 'dịcị́ née
sɨmɨ káṇgá ngírị kí, zía nda ụ́bụ́ a. Abú mongụ́ iní nɨ ógụ kí mongụ́ síli
é'dịné yá, 'dịcị́ née utú wá gɨ zía ụbụ́ní go do bɨlámá mɨsi'diné.
49 'Yị́ máa wo bɨ ili úwú ledre amá zía ndịsịné méngị ledre kací a wá ní,
nɨ káa zí 'yị máa wo bɨ ụbụ́ ené 'dịcị́ ené do bɨlámá mɨsi'diné wá ní. Sɨmɨ
bɨ mongụ́ iní nɨ ogụ kpá kí mongụ́ síli ní, geré zí 'dịcị́ née útú ené gɨ zía
ụbụ́ní eyé do bɨlámá mɨsi'diné wá."

7

Yésụ yomo ngúru 'yị 'bɨ moko
(Lúrú kpá Matáyo 8:5-13, Yiwáni 4:43-54)

1 Sɨmɨ bɨ Yésụ ukuasá ledre ga bɨ gáa ndịsị úku yée née go ní, zíye ịnyịyé
kí 'yị lódụ́ kacíne e gɨ ore ndá'bayé sɨmɨ gara bɨ Kapáranawúma ní.

2 Simɨ gara ore, ngíti mongṵ́ 'yị 'bɨ asikíri e* 'bɨ Róma nɨ kóo bo 'yị 'bɨ
moko ené 'bɨ 'be bɨ kí ledrené zía owóowó ní nɨ kí ndíyá kíngaya, kpá gbóo
gɨ ro zí 'dówṵ́ a ṵ́kṵ́ne.
3 Simɨ bɨ mongṵ́ 'yị 'bɨ asikíri e née uwú ledre Yésụ ní, zía ịnyịné kása
ngíti géyị mɨngburoko 'yị ga bɨ 'bɨ Yṵ́da e ní zí Yésụ idí ógụ yómo 'yị 'bɨ
moko ené ba.
4 Zí mɨngburoko 'yị ga gére née ógụyé zí Yésụ, zíye ṇgúṇgú royé kídí,
“Áko mongṵ́ 'yị, utúasá mɨútúásá zíyị ndéréyị yómo 'yị moko 'bɨ mongṵ́
'yị née. Mongṵ́ 'yị née nɨ zíze kíra bɨlámáne.
5 'Bú 'yị ezé e nɨ doa kíngaya, ụbṵ́ mongṵ́ 'Dịcị́ Kótrụro bɨ zíze kíra ba
ne.”
6 Zí Yésụ ịnyịné zíye ndéréye. Simɨ bɨ nɨyí nda go gbóo 'be ní, zí mongṵ́
'yị 'bɨ asikíri e née kása ngíti eze lámáne ndéré úku ledre zí Yésụ do mɨsi'di
kídí, “Ngére, ndá 'dó'dó royị́ ógụyị́ cṵ́ zíma 'be wá áyí yị́ eyị́ mongṵ́ 'yị gɨ
zía mándá 'bɨ amá kí ledremá owóowó wá.
7 “Née ngúru sị́ ledre bɨ máili ógụ gɨ zía cṵ́ máa zíyị wá ní. Bɨlámá a ídí
lá úku kúrúyị, nɨ óto 'yị moko amá zía ịnyịné gɨ do ndíyá.
8 Mándịsị́ méngị moko sị́ lorụ zíma kpá ídíma kí asikíri e sị́ sịlịma. Togṵ́
máyá ngúru a idí ógụ yá, zía tí ógụné. Togṵ́ máyá idí ndéré do bi káa yá,
zía ndéréne. Togṵ́ mái'bí moko zí 'yị moko amá 'be yá, zía tí méngị a.”
9 Simɨ bɨ Yésụ uwú ma'díi ledre bɨ o'do née uku kenée ní, zí ledre née
ówóne komoa. Zía ịnyị óyó komoné úku ledre zí tṵ́'dṵ́ 'yị ga bɨ ndịsịní
lódṵ́ kací a née kídí, “Do ngará Isɨréle e mbá, mándíki aka 'yị bɨ ṇguṇgu
ledre 'bɨ Lomo go kíngaya káa zí 'bɨ o'do ba ní ní wá.”
10 'Yị ga bɨ o'do née kasa yée zí Yésụ, nɨyí ndá'baógụ bɨ íri ní, 'yị moko
bɨ kí ndíyá ba roa eme yị́ ené go.

Yésụ uru owṵ́ 'bɨ ngíti kára umbu

11 Do kací ledre máa wo née ní, zí Yésụ ịnyịné kí 'yị lódṵ́ kacíne ené e
gɨ ore zí tṵ́'dṵ́ 'yị lódṵ́ kací a útúye do kacíye zíye ndéréye simɨ ngíti gara
kí ịrịné Náyína.
12 Ngíti kára umbu nɨ kóo simɨ gara née ore ndiki owṵ́ kpá lá dụṵ́ kịé'do
owṵ́o'do. Ábuwá bɨkẹ́rị́ owṵ́ née uyu yị́ ené go tṵ́'dṵ́ 'yị e ogụní go simɨ
ini ore nɨyí go ndéré óto a.
13 Simɨ bɨ Ngére Yésụ lurú kára née kenée ní, zí simɨkozo méngị wo zía
úku ledre kídí, “Ndá lolụ íni ini wá.”
14 Zí Yésụ ma'dáa 'dí'bingẹ́rị gbagbara. Zí 'yị ga bɨ ndịsịní ịmbị́ umbu
ba tóroyé. Zía úku ledre zí umbu kídí, “Owṵ́, ịnyịógụ mu.”
15 Beré, zí owṵ́phɨrạngá líkpí phṵ́trụ komoné, do ịnyịógụ ndịsịné 'dága
ndịsị ódroné. Yésụ ya zía ní, ndá'ba mu zí mbágáyị 'be.
16 Zí tara 'yị ga bɨ simɨ ini née ịdrịne mbá mɨịdrị. Zíye ndịsịyé mbófo
Lomo kídí, “Mbófo éyị́, Lomo kasaogụ ngúru mongṵ́ nébị go ógụ ndịsị
sáká zée 'yị ené e.”
17 Zí phanda ledre bɨ Yésụ mengị née báyiné kací tara 'be ga bɨ simɨ
káṇgá bɨ Yụdáya ore ní za mbá.

Yiwáni kasa 'yị ené e gbre zí Yésụ
(Lúrú kpá Matáyo 11:1-19)

---

* **7:2 7:2** Mongṵ́ 'yị 'bɨ asikíri e: Nɨ mongṵ́ 'yị bɨ ndịsị lúrú bi do asikíri e míya (100) ní.

18 Née ní, zí 'yị lódụ́ kací Yiwáni ị́nyịyé ndéré úku ledre ga bɨ Yésụ mengị
yée née mbá zí Yiwáni.
19 Zí Yiwáni ma'dáa kása 'yị e gbre gɨ dongará 'yị lódụ́ kacíne ga gére
née kídí, ndérésé aka mu ndú'yú Ngére, “Nɨ née go tí owụ́ 'bɨ Lomo bɨ
kóo uku ledre a kídí née nɨ kásaógụ wo ní, ala née aka ngíti 'yị kpị́?”
20 Zí ya'dá ga bɨ Yiwáni Babatị́za kasa yée née ndéréógụyé zí Yésụ zíye
ndú'yú wo kídí, “Mongụ́ 'yị, mongụ́ 'yị ezé Yiwáni kasa zée ógụ ndú'yú yị́ị́
kídí, áyí ba go tí 'yị bɨ Lomo uku ledre kásaógụ wo káa do 'yị yómo 'yị e
ní ala áyí aka ba ngíti 'yị kpị́?”
21 Sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née ní, Yésụ nɨ go ndị́sị yómo tụ́'dụ́ 'yị
ndíyá e gɨ sɨmɨ ṛ́ḳí́ ndíyá eyé e. Zía kpá lágaóyó bɨcayi lomo e gɨ sɨmɨ ngíti
géyị 'yị e 'dá'ba. 'Yị máa yée ga bɨ komoyé 'dụtụ mɨ'dụ́tụ ní zía líkpí a.
22 Sɨmɨ bɨ mengị onzó moko bɨ gáa 'yị 'bɨ Yiwáni ogụ ndikiní wo roa ní,
zía ị́nyịné úku ledre zíye kídí, “Ledre ga bɨ lúrúsé yée kí yée ga bɨ úwúsé
yée ní, ídísé ndéré úku a zí Yiwáni. 'Yị ga bɨ kóo ngárá lurúní bi wá ní,
nɨyí go lúrú bi, yée ga bɨ kóo mɨgɨgị́ṛ́ị́ ní nɨyí go gámá. Yée ga bɨ kí sámá
royé ní, royé eme go. Mɨmbílí ngbụtụ́ nɨyí go ndị́sị úwú ledre. Umbu e
urúní gɨ sɨmɨ umbu go. 'Yị ga bɨ ndị́sịní lúrú yée káa zí moko ndaá sɨmɨyé
wá ní, nɨyí go úwú bɨlámá ledre 'bɨ Lomo.
23 'Yị bɨ nɨ í'bí roné ndị́sị lódụ́ kacíma sɨmɨ ledre e za mbá ní, nɨ ídí mbigí
'yị amá, Lomo nɨ óto wo zía ídíne kí mongụ́ rokinyi.”
24 Sɨmɨ bɨ 'yị ga bɨ Yiwáni kasaogụ yée née nda'baluguní royé ní, zí Yésụ
ndá'ba ndị́sị ódroné zí tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ gáa ba kídí, “Sɨmɨ bɨ kóo ndị́sị́sé úwú
ledre ga bɨ Yiwáni ndị́sị úku yée zíse sɨmɨ yana súwú ní, lúrúsé kóo wo
kací komosé káa zí bɨcayi 'yị bɨ sómụ́ ledre ené nɨ gbre gbre káa zí lómí
ga bɨ síli ndị́sị ílíló'bó yée ní?
25 Togụ́ kenée wá ní, ndérésé nda kóo íri lúrú 'yị bɨ esị bɨlámá bongó
roné ní? 'Yị ga bɨ ndị́sịní ésị bɨlámá bongó ga bɨ ugúní yée kí tụ́'dụ́ késị́
ní, nɨyí ye 'yị ga bɨ ndị́sịní ndị́sị 'be 'bɨ mongụ́ ngére ní, gɨ zía nɨyí yị́ eyé
'yị ga bɨ kí tụ́'dụ́ éyị́ e zíye ní.
26 Nɨ ma'díi, máówo bú kídí ndérésé kóo lúrú Yiwáni gɨ zía ówosé bú
kídí nɨ nébị. Máúku zíse, roko'bụ ledre ené romo do 'bɨ nébị e.
27 Née o'do bɨ ekéní ledre a sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí,
“ ‘Mááyí kása 'yị kasa amá zíyị 'dá'dá,
gɨ ro zía yémeómo mɨsi'di zíyị nzíyiné.’
28 Máúku zíse ma'díi, 'yịma'dí ga bɨ ndikiogụní yée do sogo káṇgá ba za
mbá, wo bɨ nɨ rómo do Yiwáni ní ndaá. Dụ́ụ́ 'yị bɨ nɨ cúku'dée 'be 'bɨ
Lomo ní, ledre ené nɨ rómo 'bɨ Yiwáni ne.”
29 Sɨmɨ bɨ tụ́'dụ́ 'yị ga gére née uwúní ledre bɨ Yésụ uku kenée ní, zíye
ị́nyịyé za kí 'yị 'dó'dụ́ ụsórụ e mbá ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo, gɨ zía Yiwáni
í'bí kóo babatị́za go zíye.
30 Zí Farụsáyo e kí yée ga bɨ nɨyí 'bɨ eyé 'yị 'dódo lorụ ga bɨ kóo Mụ́sa
eké yée ní, ási eyé mɨási gɨ ro Lomo kpá kí úwú ledre ga bɨ Yiwáni ndị́sị
úku yée ní gɨ zía Yiwáni í'bí ené kóo babatị́za zíye wá.
31 Zí Yésụ úku ledre gɨ ro 'yị ga gére née kídí, “Mááyí ótoásá 'yị ga ba
kí 'di? Bɨ ngárá ṇguṇguní ledre amá wá ní?

7:27 7:27 Maláki 3:1

32 Bɨlámá a nɨyí káa zí mɨnzéré owụ́ e do bi ndeke kí lafúye ní. Yée ga
bɨ ndɨsɨní úku ke'bɨ kí ụ́cụ kɨdrɨ́ ní, zíye úku ledre zí ngíti géyɨ lafúye kídí,
“ ‘Ledre esé sinyí kenée gɨ zí 'di? Togụ́ ukuzé ke'bɨ rokinyi kí ụ́cụ kɨdrɨ́ yá,
ílisé lé'bé ke'bɨ wá,
togụ́ ukuzé nda ke'bɨ ini yá,
ílisé kpá íni ini wá ní.’
33 Lúrúsé aka, sɨmɨ bɨ kóo Yiwáni Babatɨ́za ma'dáa ogụ dongaráse zía
ndɨ́sɨné káa zí órụ́ roné mɨórụ́ ní, anu éyɨ́ mɨánu kíngaya wá, nda kpá
'yɨ éwé le'yɨ́ wá, zíse ndɨ́sɨsé fála wo kídí nɨ kí bɨcayi lomo e sɨmɨné.
34 Sɨmɨ bɨ Owụ́ 'bɨ 'Yɨma'dí ógụ ndɨ́sɨ dongaráse kí ánu kótrụ éyɨ́ kpá kí
éwé éyɨ́ e ndro kése ní, ndɨ́sɨsé kpá fála Máa kídí Mááyí 'yɨ mɨmbé'de
kpá 'yɨ kóyó zíma ụ́nzụ 'yɨ lúyú ledre e kí 'yɨ 'dó'dụ́ ụsórụ óto yée káa do
ezegámá e.
35 Sée ga bɨ ndɨ́sɨsé úwú ledre ga bɨ Yiwáni uku yée kí yée ga bɨ máógụ
ndɨ́sɨ úku yée ní, ásé ówoyéme a dụ́ụ́ se kídí ndɨsɨzé úku née ledre ga bɨ
'bɨ Lomo ní.”

Yésụ otoomo lúyú ledre 'bɨ ngíti kára

36 Nda gɨ do kací ledre ga gére née sɨmɨ ngíti sɨ́lɨ́ kpɨ́, zí ngíti mongụ́ 'yɨ nɨ
Farụsáyo kí ɨrɨné Simúna. Zía yéme éyɨ́ mɨánu 'be 'bɨ ené do ndólo Yésụ
gɨ roa. Zí Yésụ ndéréne go ógụné íri do ndɨ́sɨyé ánu éyɨ́.
37 Ngíti kára nɨ kóo bo sɨmɨ gara bɨ Simúna nɨ sɨmɨ a ore ní. 'Yɨ ga bɨ
ore ní owoní wo mbá nɨ kára bɨ mɨméngɨ ledre ené emengụ́ ní. Sɨmɨ bɨ
kára máa née uwú ledre kídí Yésụ nɨ 'be 'bɨ Simúna bɨ Farụsáyo ore ní,
zía 'dí'bi bɨlámá sụ'bụ́ mɨndonyo bɨ kí ndonyoné trụụ ní, ndéréne ólụ́ne
kíe ru 'dɨcɨ́ bɨ Yésụ nɨyí ndɨ́sɨ ánu éyɨ́ sɨmɨ a kí 'yɨ e ní.
38 Zía óyó roné gɨ 'dí sogo Yésụ ndéré útúne sɨ́ sɨndɨ́a bi, 'dí'bi sɨndɨ́ Yésụ
ma'dáa ngbúó ndɨ́sɨné íni ini roa. Zí do sogo sɨndɨ́ Yésụ sílíne zílí'béte gɨ
zí iní komoa. Sɨmɨ bɨ ini asá ini ní, zía ndɨ́sɨné ó'dó iní komoné née gɨ ro
sɨndɨ́ Yésụ kí bi doné bɨ alamɨála née. Zía 'dí'bi sụ'bụ́ mɨndonyo bɨ gáa
ogụ kíe ní dụ́dụ a mbá ro sɨndɨ́ Yésụ.
39 Sɨmɨ bɨ Simúna bɨ Farụsáyo lurú ledre ga bɨ kára née nɨ ndɨ́sɨ méngɨ
yée ro Yésụ kenée ní, zía ndɨ́sɨ ódroné zíne kí roné kídí, “Áyi, ábuwá
mongụ́ 'yɨ ba ndaá 'bɨ ené nébɨ wá ke. Idí ídí nébɨ yá, káa bɨ owo go kídí
kára née nɨ 'yɨ lúyú ledre, utúasá ótoómo wo ndósoógụné ndɨ́sɨ óto sɨ́lɨ́ne
roné wá.”
40 Sɨmɨ bɨ Yésụ owo kídí Simúna nɨ go ndɨ́sɨ sómụ́ ledre kenée ní, zía
ɨ́nyɨ́né úku ledre zí Simúna kídí, “Máili aka gáa úku owụ́ ledre zíyɨ.”
Zí Simúna úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “Ódro mu mongụ́ 'yɨ.”
41 Zía úku ledre kídí ya'dá e nɨyí kóo bo gbre, zíye ɨ́nyɨ́yé ndéréye sáká
késɨ́ gɨ zí ngíti mongụ́ 'yɨ. Gɨ dongará ya'dá ga bɨ gbre née, ngíti 'yɨ saká
'bɨ ené míya ɨ́nyɨ́ (500), 'bɨ ngíti a 'bɨ ené dụ́ụ́ cɨ́ gbre doa sokó (50).
42 Késɨ́ bɨ ya'dá ga gére née sakání ní ụ́kụ́ yɨ́ ené go. Roko'bụ bɨ zíye
í'bílúgu a kíe ní ndaá 'bɨ ené lolụ kpá wá. Zí mɨ́ngɨ́ késɨ́ lúrú a kenée, zía
úku ledre zí ya'dá ga gére née kídí, “Ndásé lolụ sómụ́ ledre wá, késɨ́ née
idí mu ndásé í'bílúgu a wá. Gɨ dongará ya'dá ga bɨ gbre née, ambi nɨ óto
'bú mɨ́ngɨ́ késɨ́ née za kíngaya ní ne?”
43 Zí Simúna úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “Mongụ́ 'yɨ, o'do bɨ kí tụ́'dụ́ késɨ́
kacíne ní, nɨ óto 'bú mɨ́ngɨ́ késɨ́ née ne kíngaya.”

Yésụ ya zía ní, “Úku go ma'díi, wo bɨ kɨ́ tụ́'dụ́ késị́ sogoné ní, nɨ óto 'bú mịngị́ késị́ ne kíngaya.”
44 Zɨ́ Yésụ óyó komoné zɨ́ kára gáa ndịsị́ íni ini ní, zía úku ledre zɨ́ Simúna
kídí, “Lúrú go Simúna, kára ba ṇguṇgu ledremá go rómo doyị́ kɨ́e. Bɨ gáa
máógụ 'be 'bɨ eyị́ ona ní, í'bí eyị́ iní zíma lúgu 'bụrụ gɨ ro sịndḭma kɨ́e wá.
Zía léfe za cụ́ iní komoné ro sịndḭma do ndịsịné ó'dóóyó a kpá za cụ́ kɨ́ bị
doné.
45 Sɨmɨ bɨ máólụ́ zɨ́yị́ 'be ona ní, fáka máa kɨ́ í'bí mandá zíma kɨ́ 'búne
wá. Kára née i'bí mandá zíma ne kɨ́ 'búne, zía fáka sịndḭma ndá sɨmɨ
kó'dụ́ne.
46 'Dí'bi máa sɨmɨ sụmụ bɨlámáne kpá wá, kára née 'di'bi nda máa ne
sɨmɨ sụmụ káa zɨ́ mịngị́ 'be nɨ nda ne wo ní.†
47 Máúku zíyị́ Simúna, gɨ zía bɨ kára née ṇguṇgu ledremá go kíngaya
ní, Lomo lụlụoyó tụ́'dụ́ lúyú ledre ené ga kóo née go za mbá. 'Yị́ bɨ
otoomoní lúyú ledre ené lá cúku'dée ní, 'bú 'yị́ e nɨ doa kpá cúku'dée. 'Yị́
bɨ otoomoní lúyú ledre ené mongụ́ne ní, 'bú 'yị́ e nɨ doa kpá mongụ́ne.”
48 Zɨ́ Yésụ úku ledre zɨ́ kára máa née kídí, “Máúku zíyị́, máótoómo lúyú
ledre eyị́ e go za mbá.”
49 Zɨ́ ngíti géyị́ ṇgu ga bɨ nɨyí kpá ore ní, ịnyịyé ndịsị́ úku ledre dengbḭye
kídí, “O'do née ili ótoásá roné kɨ́ Lomo ndịsị́ ótoómo lúyú ledre 'bɨ 'yị́ e
'dá'ba.”
50 Zɨ́ Yésụ kpá úku ándá ledre zía kídí, “Gɨ zía bɨ ṇgúṇgu ledremá go ní,
ómo yị́ eyị́ go. Ndá'ba mu 'be, mɨmbé'deyị́ idí ídí teéteké.”

8

Muruwayi gɨ ro kúfú

1 Nda gɨ do kací ledre máa wo née ní, zɨ́ Yésụ ịnyịné kɨ́ 'yị́ lódụ́ kacíne
ga bɨ sokó doa gbre (12) née ndịsị́ gámáye kɨ́ úku bɨlámá ledre gɨ ro 'be
Lomo zíye.
2 Ngíti géyị́ kará ga bɨ kóo Yésụ lagaoyó bɨcayi lomo e gɨ sɨmɨyé, kɨ́ yée
ga bɨ kóo sịkpị́ yée gɨ do ndíyá, káa zɨ́ Maríya bɨ gɨ sɨmɨ Magɨdála bɨ Yésụ
lagaoyó bɨcayi lomo e gɨ sɨmɨ a ịnyị́ doa gbre,
3 nda kɨ́ Zowána me'be Kúza. Kúza ma'dáa nɨ manda 'bɨ 'yị́ 'bɨ moko ga
bɨ 'bɨ ngére Eróde ní. Nda kpá kɨ́ ngíti kára kɨ́ ịrịné Suzéna, nda kpá kɨ́
ngíti géyị́ kará e. Kará ga gére née ndịsịní kóo lódụ́ kací Yésụ kɨ́ 'yịmɨkása
ené e kɨ́ ndịsị́ í'bí eyị́ ga bɨ Yésụ iliní yée kɨ́ 'yịmɨkása ne e ní zíye.
4 Zɨ́ tụ́'dụ́ 'yị́ e ịnyịyé gɨ sɨmɨ gara gɨ ore kpá kɨ́ ngíti géyị́ kací do 'be ga
bɨ ore ní ndịsị́ óguyé zɨ́ Yésụ kɨ́ úwú bɨlámá ledre ga bɨ ndịsị́ úku yée ní.
Zía úku ngíti ledre zíye sɨmɨ muruwayi kídí,
5 “Kadra kḭé'do, zɨ́ ngíti o'do 'dí'bi kúfú zía ndéréne yáká. Sɨmɨ bɨ ogụ
go yáká ní, geré zía tónóne óyụ kúfú. Zɨ́ ngíti géyị́ lé'béútúye do mama,
zɨ́ 'yị́ e ndịsịyé 'dítí a kɨ́ ndéréye. Gɨ zía bɨ nɨyí do nyárá bi ní, zɨ́ solụ́ e
óguyé ánu yée.
6 Zɨ́ ngíti géyị́ útú 'bɨ eyé do landa. Gɨ zía bɨ ngárá mɨ'be'be káṇgá ndaá
ore bɨlámáne wá ní, zíye ụ́tụóguyé 'diya. Sɨmɨ bɨ bɨrará kadra suwu nda
ní, zíye gágáye rúfú gɨ zía mɨ'be'be káṇgá nda zɨ́ cíyíye ólụ́ne sɨmɨ a wá.

† **7:46 7:46** Kací ondụ́ 'bɨ Yụ́da e kára née lefe kóo sụ'bụ́ do Yésụ kpá ro sịndḭ a gɨ ro 'dódo a kídí née 'di'bi wo go sɨmɨ sụmụ.

7 Ngíti géyị utúní 'bɨ eyé dongará kịnị e. Zíye ụ́tụyé ngbóróye ndro kí
kịnị ga gére ní. Sɨmɨ bɨ kịnị ga gére olụ́ịndịní nda yị eyé ní, zí kére ga
gére née nda ídí eyé mbá andulé, anání eyé lolụ wá.
8 Ngíti géyị utúní 'bɨ eyé do bɨlámá káṇgá, do ụ́tụyé ngbóróye kí
mɨngburoko kókó sịndịye do ánáye mbá mụdụ.”
Sɨmɨ bɨ ukuasá ledre née go ní, zía 'dụ́tụ a kí ledre bɨ kídí, “Ídísé sómụ́
sɨmɨ ledre née bɨlámáne.”
9 Zí 'yị lódụ́ kacíga ịnyịyé ndú'yú wo kídí, “Ini ledre gɨ sɨmɨ muruwayi
née yaá 'di?”
10 Zía úku ledre zíye kídí, “Máúku phụ́trụ ledre gɨ ro ledre 'be 'bɨ Lomo
zíse go fúó. Mándịsị úku a zí ngíti géyị 'yị e sɨmɨ muruwayi.
“ ‘Abú nɨyí tí lúrú bi, utúasání lurúndikiní éyị wá.
Abú nɨyí tí úwú ledre e, utúasání ówoyéme a.’
11 “Ini ledre gɨ sɨmɨ muruwayi bɨ gáa ba nɨ kídí, kúrú Lomo bɨ ndịsịní
úku a zí 'yị e ní nɨ káa zí ndịsịní óyụ kúfú ní.
12 Kúfú máa yée ga bɨ utúní do mama ní, nɨyí 'bɨ eyé káa zí 'yị máa
yée ga bɨ ukuní tí ledre 'bɨ Lomo go zíye, 'di'biotoní eyé ngịrị sɨmɨ yana
mɨmbé'deyé wá ní. Sɨmɨ bɨ ngére 'bɨ bɨcayi lomo e lurú ngárá cíyí a ndaá
do mɨmbé'deyé wá ní, zía ógụné 'diya 'dí'bióyó a gɨ sɨmɨyé 'dá'ba káa bɨ
nɨyí lányá ro ledre 'bɨ Lomo, zía yómo yée ke.
13 Kúfú máa yée ga bɨ utúní do landa ní, nɨyí 'bɨ eyé káa zí 'yị máa yée
ga bɨ togụ́ ukuní ledre 'bɨ Lomo go zíye yá, zíye ṇgúṇgu a 'diya kí 'búne, tí
lá cíyí ledre ma'dáa ndaá 'bɨ ené ngịrị sɨmɨ mɨmbé'deyé wá. Sɨmɨ bɨ 'do'dó
ndiki yée go ní, geré zíye ónzóóto ledre 'bɨ Lomo bɨ ṇguṇguní née.
14 Kúfú máa yée ga bɨ utúní 'bɨ dongará kịnị e ní, nɨyí 'bɨ eyé káa zí 'yị
máa yée ga bɨ ṇguṇguní tí ledre Lomo go ní, ndaá 'bɨ ené za kí mɨmbé'deyé
mbá wá, gɨ zí kéyị née roko'bụyé ndaá 'bɨ ené e wá. Gɨ zía mɨmbé'deyé nɨ
yị ené kpá mongụ́ne gɨ ro éyị ga bɨ 'bɨ sága ba, kpá kí rokinyi bɨ 'bɨ sága
ba. Gɨ zí kéyị née utúasání eyé tóro ngbúó méngị ledre 'bɨ Lomo wá.
15 Kúfú máa yée ga bɨ utúní 'bɨ eyé sɨmɨ ngomụ káṇgá ní, nɨyí 'bɨ eyé
káa zí 'yị máa yée ga bɨ uwúní ledre 'bɨ Lomo zíye 'dí'bi a do mɨmbé'deyé
kíngaya, zíye ndịsịyé méngị mbá bɨlámá ledre ga bɨ Lomo ili ní.”

Muruwayi gɨ ro bɨmɨóṇgó
(Lúrú kpá Márɨko 4:21-25)

16 Zí Yésụ kpá ịnyịné úku ngíti muruwayi gɨ do kací wo bɨ 'dá'dá ní
kídí, “Máúku zíse 'yị bɨ kịé'do káa yaá ụndụoto pho'dụ go 'dịcị kacíne kí
ndụlụ zía ló'bụ'dụ́tụ a sị pheṛé togụ́ zía ésịóto e ru sị ṛangba ní nda. Togụ́
ụndụotoní pho'dụ go kí ndụlụ 'dịcị yá, ndịsịní lengbe óto a gá do éyị 'dága
gɨ do bɨ zía óṇgó bi 'dịcị komo 'yị e.
17 Sịndị́ kadra nɨ ógụ zí 'yị e ówoyéme ledre amá mbá zaá bɨlámáne wo
bɨ kịé'do zía ló'boné ní nda gɨ zía Lomo nɨ nda 'dódo a za cụ́ ne zíye fúó.
18 Ídísé úwú ledre ga bɨ mándịsị úku yée zíse ba bɨlámáne zíse ṇgúṇgu a.
Gɨ zía togụ́ 'yị ṇguṇgu ledre amá go yá, Lomo nɨ nda 'dódo yata ledre e
zía za kíngaya. 'Yị bɨ ili ṇgúṇgu ledre amá wá, gɨ zía somụ́ yị ené ya née
owo yị ené ledre bú, owụ́ ledre bɨ owo née, Lomo nɨ lụ́lụ a gɨ sɨmɨ doa
mbá zía ídíákáne gbékpịe.”

8:10 8:10 Isáya 6:9

Mbágá Yésụ kí lúnduga
(Lúrú kpá Matáyo 12:46-50, Máriko 3:31-35)

19 Gı ore, zí ngíti géyị owụ́ 'bı mbágá Yésụ, nda kpá kí mbágáye Maríya
ndéréye lúrú Yésụ. Sımı bı ogụní kí'dí bı Yésụ nı ore ní, bi ógụyé ndaá
kóo gbóo ro Yésụ ma'dáa wá gı zí tụ́'dụ́ 'yị e.
20 Zí ngíti 'yị gı dongará tụ́'dụ́ 'yị ga bı ndịsị 'dódo ledre zíye née
ịnyịné ndéréne ndoo gị zí Yésụ uku ledre zía kídí, “Mongụ́ 'yị, mbágáyị kí
lúnduyị́ e nıyí sága 'dáa ogụní zíyị.”
21 Zía úkulúgu ledre zí 'yị ga gére née mbá kídí, “Máúku zíse ma'díi, 'yị
ga bı ndịsịní úwú ledre 'bı Lomo bı mándịsị 'dódo a, zíye ndịsịyé méngị
ledre e kací a ní, nıyí go kpá mbágáma e kí lúndumá e.”

Yésụ ụcụomo mongụ́ síli
(Lúrú kpá Matáyo 8:23-27, Máriko 4:35-41)

22 Nda sımı ngíti sịlị́, zí Yésụ úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne e kídí, “'Dogụzé
aka mıkavu mu sága gı 'dí keṛị.” Zíye ékịye sımı kuṛúngba, go ndéréye gı
ro 'dógụ bi sága.
23 Zíye ndéréógụyé go sımı yana mıkavu, ṛí zí Yésụ útú 'dú'du ené. Zí
mongụ́ síli ógụné kpị kpị kpị, zí iní ndịsị kádané gı zía sımı kuṛúngba, zí
kuṛúngba ndịsị kịzịné kí ízi roné kí éwé iní sımıné áyíne go kpá gbóo gı
ro ólụ́ sị́ iní, umbu ogụ go zíye.
24 Gı zí ngịrị, zí 'yịmıkása ené ga gére née úru wo kídí, “Mongụ́ 'yị,
mongụ́ 'yị, 'di'diya ịnyịógụ mu azé go úyu.” Zí Yésụ úrúne ndíki ledre nı
go tí ndịsị méngị roné kenée.
Zía ịnyịné úku ledre zí síli kídí, “Ídí tóro tí, ndá ílí wá.” Zía kpá úku
ledre zí iní bı ndịsị káda ba kídí, “Ídí tóro kpá tí, ndá káda wá.” Tí ma'díi
zí síli kí mıkáda iní tóroyé zí bi ídíne sií.
25 Zía ịnyịné úku ledre zí 'yịmıkása ené ga gére née kídí, “Érésé ngịrị gı
zí 'di, ṇgúṇgusé aka esé ledremá fú lá wá ke?”
Zí tarayé ịdrịne mbá mịịdrị́ gı zí ledre máa wo née zíye ndịsị ódroyé
dengbịye kídí, “Bı káa lárá 'yị bı káa be 'di bı odro lá kí tarané zí síli kí iní
úwú kúrú a ní.”

Yésụ lagaoyó bıcayi lomo e gı sımı ngíti o'do
(Lúrú kpá Matáyo 8:28-34, Máriko 5:1-20)

26 Zíye 'dógụ mıkavu Galiláya ndéréógụyé sımı gara 'bı 'yị ga bı Gerésa
ní.
27 Ábuwá ngíti o'do nı kóo sımı ngíti gara sımı káṇgá née íri, nı kí tụ́'dụ́
bıcayi lomo e sımıné. Kpálá bı Yésụ nditíogụ gı sımı kuṛúngba ní, geré
zíye ndíkíye kí o'do bı kí bıcayi lomo e sımıné née. Nı nda yị́ ené kóo gı
zíye go kí nzanga komoné ndịsị nda gámá ené go ngíṛá, olụogụ nda gı 'be
ndịsị 'dú'du ené dongará bi ga bı zí umbu e ní.
28 Kpálá bı lurúndiki Yésụ ní, zía tónó gbúrógbóne gı zí nzanga bıcayi
lomo ga gére née, zía ndéré útúne gbrị kó'dụ́ Yésụ do kpá gbúrógbóne
'dága kídí, “Yésụ, yịị́ owụ́ 'bı mbigí Lomo, éyị́ bı íli méngị a kíma ní 'di?
Máṇgúṇgú romá zíyị, ndá geré 'dó'do máa wá.”
29 O'do née uku ledre kenée gı zía, Yésụ ódro zí bıcayi lomo ga gére née
idíní ólụógụ gı sımı o'do née 'dá'ba. Ndịsịní nda kóo méngị wo bısinyíne
zí 'yị e nda kóo ndịsị éré wo mbá mıéré. Abú utú'di'biní ba zaá wo do ódó

sḭlḭa kɨ́ sịndḭa mɨódó cṵ́ kɨ́ ká'dá késḭ́, ɨ́'ɨ, zía ndḭsị 'décị éyḭ́ ga gére née gɨ roné mbá kɨ́ roko'bụ bɨcayi lomo ga gére née. Zía ndḭsị gámáne gɨ zíye nda lá rḭ́ḭ́ 'dága.

30 Zɨ́ Yésụ ndú'yú bɨcayi lomo bɨ sɨmɨ o'do née kɨ́dí, “Ịrịyḭ́ náambi?”

Zía úkulúgu ledre zɨ́ Yésụ tara o'do née kɨ́dí, “ịrịmá owṵ́tṵ́'dṵ́.” Ḭfḭ́ ịrịné kenée gɨ zía nɨyí sɨmɨ o'do née tɨ́ tṵ́'dṵ́ ma'díi.

31 Zíye ṇgúṇgú royé zɨ́ Yésụ kɨ́dí, “Ndaá aka geré ógó yée zíye ndéré útúye sɨmɨ mongṵ́ gu 'bɨ nduwú bɨ gɨ ro bɨcayi lomo e ní wá.”

32 Tṵ́'dṵ́ mɨkṵ́ṛṵ́ nɨyí kóo kpá ro ngíti owṵ́ landa ore ndḭsị ánu éyḭ́. Zɨ́ bɨcayi lomo ga gére úku ledre zɨ́ Yésụ idí ṇgúṇgu a zíye ndéré ólṵ́ ndḭsịyé sɨmɨ mɨkṵ́ṛṵ́ ga bɨ íri née.

33 Zíye ólṵ́ógụyé gɨ sɨmɨ o'do née ndéré ólṵ́ye mbá sɨmɨ mɨkṵ́ṛṵ́ ga gére ní. Zɨ́ éyḭ́ ídíne sɨmɨ do mɨkṵ́ṛṵ́ ga gére née káa zɨ́ nzanga ní, zíye ṵ́dụyé rụụ ngásá ndúṛú'bṵ́ye, ndéré útúye sɨmɨ mɨkavu nónṵ́ye gɨ zɨ́ iní do úyuyé mbá.

34 Sɨmɨ bɨ 'yḭ 'bá'bá mɨkṵ́ṛṵ́ ga gére née lurúní ledre bɨ mengḭ roné kenée ní, zíye ḭ́nyḭyé ngásá ndá'bayé sɨmɨ gara kɨ́ úku ledre bɨ mengḭ roné née zɨ́ 'yḭ e kpá kɨ́ ngíti géyḭ bi ga bɨ gbóo gbóo ore ní mbá.

35 Zɨ́ 'yḭ e ndéréye kacɨ́ ledre ga bɨ uwúní ní. Zíye ndéréye ndíki o'do bɨ bɨcayi lomo e olṵ́ogụní gɨ sɨmɨ a ba nɨ go ndḭsị cigí sịndḭ́ Yésụ bi kenée komoa oṇgó yḭ́ ené go nɨ go kɨ́ bɨlámá bongó roné. Zɨ́ ngịrị ledre née ólṵ́ne ro 'yḭ ga bɨ lurúní ní mbá.

36 Zíye ndḭsịyé úkutátá a zɨ́ 'yḭ ga bɨ lurúní kɨ́ komoyé wá ní kɨ́dí, ma'díi Yésụ yomo o'do née go.

37 Gɨ zɨ́ ngịrị ledre bɨ mengḭ roné née, zɨ́ 'yḭ 'bɨ Gerésa e úku ledre zɨ́ Yésụ idí mu ólṵ́ógụ gɨ sɨmɨ káṇgá eyé gɨ ore 'dá'ba. Zɨ́ Yésụ ékḭ́ye kɨ́ 'yḭ ené e sɨmɨ kuṛúngba zíye ndéréóyó royé gɨ ore 'dá'ba.

38 Zɨ́ o'do bɨ lagaoyóní bɨcayi lomo e gɨ sɨmɨa ba ṇgúṇgú roné zɨ́ Yésụ kɨ́dí, “Mongṵ́ 'yḭ azé ndéré ezé kése.” Zɨ́ Yésụ úku ledre zía kɨ́dí,

39 “Ndá'ba aka 'be zíyḭ úku ledre bɨ Lomo mengḭ zíyḭ née zɨ́ 'yḭ e 'be íri.” Tɨ́ ma'díi, zɨ́ o'do née ndá'bané 'be ndéré kɨ́ úku ledre bɨ Yésụ mengḭ zía née zɨ́ 'yḭ e sɨmɨ gara ore mbá.

Yésụ uru nyḭ́ Yáyiro gɨ sɨmɨ umbu
(Lúrú kpá Matáyo 9:18-26, Máriko 5:21-43)

40 Zɨ́ Yésụ ḭ́nyḭyé gɨ ore 'dógụ bi ndá'balúgu royé sɨmɨ Galiláya. Sɨmɨ bɨ ogụní íri ní, zɨ́ tṵ́'dṵ́ 'yḭ e 'dí'bi wo sɨmɨ sụmụ gɨ zía ndḭsịní go kú sóngó wo.

41 Ngíti mongṵ́ 'yḭ nɨ kóo bo ore kɨ́ ịrịné Yáyiro, nɨ mongṵ́ 'yḭ bɨ ndḭsị lúrú bi kacɨ́ moko sɨmɨ 'Dḭcḭ́ Kótrụro 'bɨ Lomo ní. Zía óguné útúne sḭ́ sịndḭ́ Yésụ ṇgúṇgú roné zía idí ógụ 'be 'bɨ ené.

42 Ábuwá, bɨkéṛḭ́ nyḭ́ a, odụ owṵ́ ma'dáa kpá dụṵ́ née kḭ́é'do née, owṵ́ 'bɨ sɨmɨbi sokó doa gbre nɨ kɨ́ ndíyá gbála, go gbóo kɨ́ umbu.

Sɨmɨ bɨ Yésụ uwú ledre née kenée ní, zíye ḭ́nyḭyé kɨ́ Yáyiro e go ndéréye lúrú ndíyá. Gɨ zía 'yḭ e ofụní go, bi ndéré ndaá lolụ kóo bɨlámáne wá.

43 Ábuwá ngíti kára nɨ kóo kpá bo dongará tṵ́'dṵ́ 'yḭ ga gére née ore nɨ kɨ́ ndíyá 'bɨ kará e roné ndḭsị nda kóo méngḭ wo bɨsinyíne ndaá do bɨlámá

mɨsi'diné káa zí bɨ lengbe ní wá. 'Di'bi kíe 'dényé sɨmɨbi sokó doa gbre. Tí lá 'yị bɨ nɨ yómo wo ní ndaá.
44 Zí kára née ólụ́ne ndoo gɨ ngará tụ́'dụ́ 'yị ga gére née ndéré óto sị́lị́ne ro tara bongó bɨ ro Yésụ ní. Geré zí bɨsinyí sáma ndíyá bɨ kóo ndịsị́ léfeógụ ro kára née káa zí 'díya ní tóro ní.
45 Yésụ owo gáa go kídí 'yị oto sị́lị́ne go roné. Zía ndúndu'yú kídí, “Ambí oto sị́lị́ne romá ne?”
Sɨmɨ bɨ 'yị e itíní nda go mbá kangú ní, zí Pétero bɨ ngúru 'yịmɨkása ené ní úku ledre kídí, “Mongụ́ 'yị, lúrú aka lá tụ́'dụ́ 'yị ga ba, zíyị úku ledre yá ambi oto sị́lị́ne royị́ ne?”
46 Yésụ ya, “Abú tí kenée ndotó, máówo go kídí 'yị oto sị́lị́ne go romá, gɨ zía roko'bụ bɨ romá ní mengị moko go.”
47 Sɨmɨ bɨ kára née lurú ledre bɨ mengị roné kenée ní, bi ló'bo a ndaá lolụ wá, zía ịnyịné tí do komo tụ́'dụ́ 'yị ga gére née ógụ útúne sị́ sịndị́ Yésụ úku ledre zía kídí, “Mongụ́ 'yị, máóto sị́lị́ma máa royị́ gɨ zía mááyí kí ndíyá, gɨ zí kéyị́ née, ndíyá bɨ romá ní ụkụ́ go.”
48 Zía úku ledre zí kára née kídí, “Owụ́ 'bɨ amáa, ndíyá ụkụ́ gɨ royị́ gɨ zía bɨ ṇgúṇgu ledremá ní. Ndéré yị́ eyị́ mu, mɨmbé'deyị́ idí ídí teéteké.”
49 Sɨmɨ bɨ Yésụ nɨ ngbụ́rụ́ ndịsị́ úku ledre máa wo née yá, sanda ogụ go zí Yáyiro mongụ́ 'yị bɨ ndịsị́ lúrú bi kací 'Dịcị́ Kótrụro 'bɨ Lomo ní kídí, “Owụ́ otoomo 'dówụ́ go, ndá lolụ ndolo mongụ́ née zía ndéréne gbékpị́e wá.”
50 Sɨmɨ bɨ Yésụ uwú ledre bɨ ukuní zí Yáyiro kenée ní, zía óyó komoné úku ledre zí Yáyiro kídí, “Mɨmbé'deyị́ ndaá 'décị́ gɨ zí ledre bɨ ukuní née wá, ídí lá ṇguṇgu ledremá kídí roko'bụ nɨ bo zíma, owụ́ 'bɨ eyị́ née nɨ ómo ené.”
51 Zí Yésụ ịnyịyé gɨ ore mbá ndéréye 'be 'bɨ Yáyiro íri. Sɨmɨ bɨ Yésụ ayí ólụ́ 'dịcị́ íri ní, zía úku ledre dụụ́ zí 'yịmɨkása ené e ota. Née kóo Pétero e kí Yiwáni nda kí Yakóbo. Nda lá dụụ́ 'bụmɨowụ́ kí mbágáa zíye ólụ́ye 'dịcị́ ini.
52 Ini nɨ kenée mɨndéréne. Zí Yésụ ma'dáa ịnyịné ụ́cụómo 'yị e kídí, “Ndásé íni ini wá, owụ́kára ba uyu ené e wá, 'du'du yị́ ené lá mɨ'dú'du.”
53 Zí 'yị ga bɨ ndịsịní íni ini née útúye kúkugú gɨ zía owoní tí go owụ́kára née uyu go mɨúyu ma'díi.
54 Zí Yésụ 'dí'bi sị́lị́ umbu do úku ledre kídí, “Owụ́ 'bɨ amáa, ịnyịógụ mu.”
55 Beré, zí owụ́kára líkpíphụ́trụ komoné, zí 'dówụ́ a ndá'baógụné. Zía úku ledre kídí idíní í'bí éyị́ mɨánu zía.
56 Zí tara mbágá owụ́ née kí 'bụa ịdrị́ye mbá mɨị́drị́. Tí lá zí Yésụ úku ledre zíye kídí ledre bɨ mengị roné née ndaní úku a zí 'yị e wá.

9

Yésụ i'bí roko'bụ zí 'yịmɨkása ené e
(Lúrú kpá Matáyo 10:5-15, Máriko 6:7-13)

1 Sɨmɨ bɨ Yésụ ndolo yoko 'yịmɨkása ené ga bɨ ịnyị doa gbre go mbá do bi kị́é'do ní, zía í'bí cóngó ro kí roko'bụ zíye gɨ ro zíye rómo komo bɨcayi lomo e kíe kpá gɨ ro zíye ndịsịyé 'dí'bióyó ndíyá kíe gɨ ro 'yị e 'dá'ba.
2 Zía kása yée kídí, “Ndérésé mu kí 'dódo bɨlámá ledre bɨ gɨ ro 'be 'bɨ Lomo ní, zíse kpá kí sị́kpị 'yị e gɨ do ndíyá eyé e.”

3 Zía kpá úku ledre zíye kídí, “Simɨ bɨ ásé go ndéré ní, ndásé ídí kɨ́ sómụ́
ledre gɨ ro 'dí'bi éyị́ ga bɨ káa zɨ́ ngbángbá ní, togụ́ kombo, togụ́ ambata,
togụ́ mbú késị́, nda kɨ́ ngíti géyị bongó e, gɨ ro zɨ́ éyị́ máa ga gére née sáká
sée wá.
4 Togụ́ ógụsé go simɨ ngíti 'be, mịngị́ 'be maáge 'di'binɨ́ sée go simɨ sụmụ
yá, ndásé ndéréókpó wá, ídísé ndịsị ore.
5 'Be bɨ ógụsé simɨ a 'di'binɨ́ sée simɨ sụmụ wá ní, ídísé ụ́'bụ́ 'bụrụ bɨ gɨ
ro sịndịse cịkị ore zía 'dódo a kídí asinɨ́ go gɨ ro bɨlámá ledre amá.”
6 Yóó, zɨ́ 'yịmɨkása ga gére née ndéréye kací tara 'be ga bɨ ore ní za
mbá kɨ́ úku bɨlámá ledre 'bɨ Lomo zɨ́ 'yị e kpá kɨ́ 'dí'bióyó ndíyá gɨ ro 'yị e
'dá'ba.
7 Zɨ́ ngíti géyị 'yị e úku ledre ga bɨ Yésụ ndịsị méngị yée née mbá zɨ́ Eróde
Andipá. Ngíti géyị somụ́nɨ́ 'bɨ eyé kídí Yésụ nɨ Yiwáni 'yị í'bí babatịza zɨ́
'yị e bɨ kóo ufunɨ́ wo ní urú go ne gɨ simɨ umbu ndịsị méngị ledre ga gére
née ne. Zɨ́ ledre máa née kóo sínyíne mɨsínyí ro Eróde.
8 Ngíti géyị yá Yésụ nɨ nda mbú nébị kóo kɨ́ ịrịné Ilíya ní urú ne gɨ simɨ
umbu zía ndịsịné méngị ledre ga gére ní, ngíti géyị ya nɨ ngúru 'yị gɨ
dongará nébị ga kóo uyunɨ́ 'desị́ ní urúne zía ógụné ndịsị méngị ledre ga
gére ní.
9 Zɨ́ Eróde ndịsịné úkuló'bó ledre zíne kɨ́ roné kídí, “'Yị́ née ndaá Yiwáni
wá. Gɨ zía ufunɨ́ kóo Yiwáni go, do óṇgo 'décị goa tụ, ayí úrú láráne kɨ́e
'di? Née ndaá wo wá. Togụ́ kenée yá, máíli aka lúrú wo cụ́ kɨ́ komomá.”

Yésụ i'bí éyị́ mɨánu zɨ́ 'yị e álifu ịnyị
(Lúrú kpá Matáyo 14:13-21, Máriko 6:30-44, Yiwáni 6:1-14)

10 Zɨ́ 'yịmɨkása ga bɨ Yésụ kasa yée ndéré kɨ́ úku bɨlámá ledre 'bɨ Lomo zɨ́
'yị e ní ndá'baógụyé, zíye úku ledre ga bɨ mengịnɨ́ yée íri ní mbá zɨ́ Yésụ.
Gɨ do kací ledre ga gére ní, zɨ́ Yésụ ma'dáa 'dí'bi yée ndéré kíye simɨ ngíti
owụ́ gara 'bɨ Galiláya ore kɨ́ ịrịné Beteseyịda.
11 Zɨ́ 'yị e úwú ledre a kídí nderénɨ́ go kɨ́ 'yị lódụ́ kacíne e simɨ Beteseyịda,
zíye lódụ́ógụ wo gị íri. Zía 'dí'bi yée simɨ sụmụ do ndịsịné úku bɨlámá
ledre gɨ ro 'be 'bɨ Lomo zíye. Zía ndịsịné kpá kɨ́ sịkpị 'yị máa yée ga bɨ kɨ́
ndíyá ní gɨ do ndíyá eyé e.
12 Simɨ bɨ 'yịmɨkása ené e lurúnɨ́ kídí kadra utú go ní, zíye ógụyé úku
ledre zía kídí, “Mongụ́ 'yị, lurúzé kadra utú go ili go zɨ́ 'yị ga gére née
báyiyé ndéréye do bi ga bɨ nɨyí útúásá ndíki bi 'dú'du kɨ́ éyị́ mɨánu zíye
doa gɨ zía bi bɨ azé doa ba yị́ ené owụ́ bi, bi 'dú'du kɨ́ éyị́ mɨánu utúasá ídí
ona gɨ ro sáká tụ́'dụ́ 'yị e káa zɨ́ née wá.”
13 Zɨ́ Yésụ úkulúgu ledre zɨ́ 'yịmɨkása ené ga gére née kídí, “Ásé í'bí éyị́
mɨánu zíye.”
Zɨ́ 'yịmɨkása ga gére née úkulúgu ledre zía kídí, “Ɨ́, mongụ́ 'yị, azé ndíki
éyị́ mɨánu í'bí a zɨ́ tụ́'dụ́ 'yị e káa zɨ́ née gɨ 'da? Odụ éyị́ bɨ zíze ona lá dụụ́
ambata e ịnyị kɨ́ mɨóngbó kénzé e gbre. Née ndaá éyị́ bɨ nɨ méngị moko
ní wá. 'Búó azé 'dí'bi mongụ́ komo késị́ ndéré úgú éyị́ mɨánu kɨ́e tée?”
14 'Yị́ ga gére née nɨyí kóo tụ́'dụ́, ya'dá e ngúcuyé nɨyí 'bɨ eyé álifu ịnyị
(5,000).
Zía úku ledre zɨ́ 'yị lódụ́ kacíne e kídí, “Ífi báyisé yée idínɨ́ ndịsị bi, do
bi e kékịé'do cị gbre doa sokó (50).”

15 Zí 'yị lódụ́ kacíga ífi báyi 'yị ga gére née tí kenée káa zí bɨ Yésụ uku
ní, zí 'yị e ndịsịyé bi.
16 Zí Yésụ ịnyịné 'dí'bi ambata ga bɨ ịnyị kí kénzé ga bɨ gbre née, zía
sịkpị a 'dága, zía í'bí mbófo éyị́ zí Lomo gɨ roa, zía 'dí'bi ambata, zía 'déwe
sɨmɨ a. Zía í'bí kása a zí 'yị lódụ́ kacíne e, idíní í'bí a zí 'yị ga gére née
ánu a.
17 Zí 'yị ga gére née ánu éyị́ zíye léreyé mbá. Zí 'yịmɨkása e ụ́nzụ 'dúcu
gbété e sokó doa gbre (12) kí ngítí éyị́ mɨánu ga bɨ idíakání ní.

Pétero uku mbigí ledre gɨ ro Yésụ
(Lúrú kpá Matáyo 16:13-19, Máriko 8:27-29)

18 Sɨmɨ ngíti sịndị́ kadra zí Yésụ ịnyịné lá kí 'yị lódụ́ kacíne e ndéréye lé
do ngíti owụ́ bi kí'dí bɨ ngárá tụ́'dụ́ 'yị e ndaní íri wá ní, zía ndịsịné íni ini
zí Lomo. Zía ịnyịné ndú'yú 'yịmɨkása ené ga gére née kídí zíye na, “Úkusé
aka mbigí ledre zíma, 'yị e ndịsịní úku ledre gɨ do bimá kídí mááyí amá
kú mbị́ náambi?”
19 Zí 'yịmɨkása ené ga gére née úkulúgu ledre e zía mbá mɨngúngúcua,
“Ngíti géyị ya nɨ Yiwáni 'yị Bábátịzị́ 'yị e kóna ní, ngíti géyị ya í'ɨ, nɨ nébị
kóo 'desị́ kí ịrịné Ilíya ní, ngíti géyị ya nɨ ngúru nébị gɨ dongará nébị ga
kóna uyuní ní urú ne zía ndá'baógụné née.”
20 Zía nda ndú'yú za cụ́ sómụ́ ledre 'bɨ 'yịmɨkása ené ga gére née
kídí, “Sara aka nda sée, ndịsịsé 'bɨ esé úku a dongaráse ní kídí, mááyí
náambi?”
Zí ngúru 'yịmɨkása ené bɨ Pétero ní úkulúgu a zía kídí, “Áyí Kírésịto,
wo bɨ Lomo kasa wo ógụ yómo zée 'yịma'dí e ní.”
21 Zí Yésụ ési sịlị́ne komoyé kídí, “Ndásé aka úku ledre née zí 'yị e wá.”

Yésụ uku ledre gɨ ro mɨúyuné
(Lúrú kpá Matáyo 16:20-28, Máriko 8:30—9:1)

22 Zí Yésụ kpá úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne e kídí, “Gɨ zía bɨ mááyí Owụ́
'bɨ 'Yịma'dí ní, ngíti géyị mɨngburoko 'yị e kí mɨngburoko manda ga bɨ 'bɨ
'yị 'dáná éyị́ e zí Lomo ní, nda kí 'yị ga bɨ ndịsịní 'dódo lorụ ní nɨyí úfu
máa, sɨmɨ sịlị́ ota zíma úrúma.”
23 Zí Yésụ úku ledre zí tụ́'dụ́ 'yị ga gére née kídí, “Máúku zíse ma'díi,
togụ́ 'yị ili ídíne 'yị lódụ́ kacíma, idí ídí nzíyiné gɨ ro úyu gɨ romá.
24 'Yị bɨ ili yómo roné ne kí roné ní, nɨ úyu ené gɨ zía utúasá ené yómo
roné wá. Wo bɨ nɨ ótoómo roné mbá zíma, togụ́ umbu yá, née idí úyu kí
lódụ́ kacíma ní, mááyí yómo wo.
25 Wo be 'di emene, zíyị óyó sogoyị́ zí tụ́'dụ́ gbékpị́ éyị́ ga bɨ 'bɨ do sogo
káṇgá ba mbá zíyị ndịsịyị́ lódụ́ dụ́ụ́ kacíma gɨ ro zíyị ídíyị kí trịdrị bɨ za fí
ní?
26 Sɨmɨ odụ sịndị́ kadra kí'dí bɨ karanée Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí nɨ ndá'baógụ
do sogo káṇgá ba kí maláyika e kpá kí roko'bụ bɨ Babá i'bí zíma ní, mááyí
kpá ási gɨ ro 'yị bɨ asi kí úwú ledre amá ní.
27 Máúku zíse ma'díi, ngíti géyị 'yị e gɨ dongaráse bɨ ásé tóro née
utúasání aka úyu cakaba wá, 'búó togụ́ lurúní roko'bụ 'bɨ 'be 'bɨ Lomo
go.”

Yésụ 'dodo Roko'bụné
(Lúrú kpá Matáyo 17:1-8, Máriko 9:2-8)

28 Simɨ sɨ́lɨ́ ɨnyɨ doa ota gɨ do kacɨ́ ódro née ní, zɨ́ Yésụ ɨ́nyɨné 'dí'bɨ
'yɨmɨkása ené ota, née kóo Pétero, Yiwáni, nda kɨ́ Yakóbo, zíye ndéréye
do ngíti mongụ́ landa do bɨ ené bɨ utúasá komoa gɨ ro zíne ndɨ́sɨné doa íni
ini zɨ́ Lomo ní.
29 Simɨ bɨ nɨ aka cɨ́kɨ́ íni ini zɨ́ Lomo ní, zɨ́ roko'bụ 'bɨ Lomo óyóló'bó
tosoa, zɨ́ toso simɨ komoa óyóló'bó roné kpɨ́, zɨ́ bongó bɨ roa ní ényɨ́ne
kpílélé.
30 Zɨ́ ya'dá e gbre Mụ́sa e kɨ́ Ilíya,
31 ólụ́ógụyé simɨ roko'bụ 'bɨ Lomo zíye ndɨ́sɨyé ódroyé dongaráye kɨ́
Yésụ. Ndɨ́sɨní kóo úku mɨsi'di ledre umbu bɨ Yésụ nɨ ndéré úyu a simɨ
Yerụsaléma ní.
32 Simɨ bɨ nɨyí ndɨ́sɨ́ ódro ní, zɨ́ Pétero e kɨ́ lafúne ga bɨ gbre née útúye
'dú'duyé. Zíye gbúgbu úrúye ndíki Yésụ kɨ́ ya'dá ga bɨ gáa gbre ogụní zía
ní. Zɨ́ roko'bụ 'bɨ Lomo oto wo zɨ́ roa ndɨ́sɨ́ ɨ́rɨ́ mɨ́rɨ́rí.
33 Simɨ bɨ Pétero lurú kídí ya'dá ga gére née nɨyí go ndéré eyé ní, zɨ́
Pétero ma'dáa úku ledre zɨ́ Yésụ kídí, "Mongụ́ 'yɨ, 'yɨ ga gére née ayíní
nda ndéré 'da, idízé ndɨ́sɨ́ kéye ona. Azé yéme kụ́tụ́ ota (3) zíse kéye, kɨ́é'do
zíyɨ, ngíti a zɨ́ Mụ́sa ngíti a nda 'bɨ ené zɨ́ Ilíya." Pétero uku ledre née lá
simɨ mɨtụlụrụ owo wá.
34 Simɨ bɨ Pétero nɨ aka cɨ́kɨ́ ndɨ́sɨ́ úku ledre née kenée ní, zɨ́ roko'bụ
'bɨ Lomo ógụné káa zɨ́ bụ́rụngụ́ ní, sólụ Yésụ kɨ́ ya'dá ga gére née nda kɨ́
Pétero e kɨ́ lafúne ga gére née yeré. Zɨ́ ngɨ́rɨ́ méngɨ́ Pétero e gɨ zɨ́ ledre
née mɨméngɨ́ kíngaya.
35 Zɨ́ Lomo úku kása ledre kpụ́rụ́ gɨ simɨ bụ́rụngụ́ née zɨ́ Pétero e kɨ́
lafúne ga gére née kídí, "Ba Owụ́ 'bɨ amá, mágélé wo máa. Ídísé úwú
ledre gɨ taraa."
36 Simɨ bɨ Lomo odro go zíye ní, nɨyí ídí kíe ní Mụ́sa e kɨ́ Ilíya ndaní eyé
lolụ wá, nda lá Yésụ ngúcuné. Simɨ sɨndɨ́ kadra bɨ kóo née, ukuní ledre
née zɨ́ 'yɨ e wá.

Yésụ lagaoyó bɨcayi lomo e gɨ simɨ owụ́o'do
(Lúrú kpá Matáyo 17:14-18, Máriko 9:14-27)

37 Zɨ́ bi áráne kɨ́ phɨyɨ́, zíye ndítíógụyé gɨ do landa gɨrí. Zɨ́ tụ́'dụ́ 'yɨ ga bɨ
otoomoní yée ore ní ógụyé zɨ́ Yésụ.
38 Ábuwá ngíti o'do nɨ dongará 'yɨ ga gére née kírí née ndiki owụ́ kpálá
kpó kɨ́é'do owụ́ née bɨcayi lomo e olụ́ní go simɨ a. Zɨ́ o'do née ótrụ́ ledre
zɨ́ Yésụ kídí, "Mongụ́ 'yɨ, ógụ aka yómo owụ́ 'bɨ amá, odụ owụ́ bɨ zíma ní
tí dụ́ụ́ née kɨ́é'do née.
39 Bɨcayi lomo ga gére née ndɨ́sɨ́ nda méngɨ́ wo bɨsinyíne kɨ́ lálaónzó wo
bi zía ndɨ́sɨné kɨ́ gbúrógbóne gɨ zíye, zɨ́ somụ́ ndɨ́sɨ́ ólụ́ógụné gɨ taraa kotrụ
kotrụ kotrụ káa. Ili ndɨ́sɨ́ ótoómo wo wá 'búó togụ́ lurú cóngó ro owụ́ née
ụkụ́ go mɨụ́kụ́.
40 Má'dí'biógụ wo zɨ́ 'yɨ lódụ́ kacíyɨ ga ba gɨ ro zíye lágaóyó dokéké ga
gére née gɨ simɨ a ní, utúasání kíe wá, zíma ndɨ́sɨ́má sóngó yɨ́ɨ́ ba."
41 Zɨ́ Yésụ ɨ́nyɨné úku ledre zɨ́ 'yɨmɨkása ga gére née kídí, "Ílisé ṇgúṇgu
ledre 'bɨ Lomo kɨ́ mɨmbé'desé kɨ́é'do wá gɨ zɨ́ 'di. Azé ndɨ́sɨ́ go fú lá kése
kenée?" Zía úku ledre zɨ́ 'bụmɨowụ́ née kídí, "Ógụ kɨ́ owụ́ née gɨrí mu
yáa."

42 Simi bi owụ́ née ni go ógụ zí Yésụ ní, zí éyị́ kpá lálaónzó wo bi ndịsị́
kángba wo bisinyíne. Zí Yésụ lágaóyó bicayi lomo ga gére née gi simi a
zía í'bílúgu wo zí 'bụa.
43 Zí tara 'yị ga gére née ịdrịne mbá mịịdrị. Zíye úku ledre kídí, “Lurúzé
mbigí roko'bụ 'bi Lomo go cụ́ kí komozé.”
Simi bi 'yị e niyí aka fú kí ledre máa née yá, zí Yésụ óyóló'bó roné úku
ledre zí 'yị lódụ́ kacíne ga gére née kídí,
44 “Ídísé úwú ledre ba zíse óto a simi dosé. Sịndị́ kadra ni ógụ do í'bí
Owụ́ 'bi 'Yịma'dí zí ezeokóga.”
45 Owo'di'biní ini ledre gi simi ledre bi Yésụ uku née wá, gi zía ni yị́ ené
miótoécịné gi zíye. Utúasání kpá gbawá ndú'yú wo, gi zía ngịrị mengị yị́
ené yée mimengị.

Ambí ni ídí manda zí lafúne e ne
(Lúrú kpá Matáyo 18:1-5, Máriko 9:33-37)

46 Zí 'yị lódụ́ kací Yésụ gére née tónóye go ndịsị́ úkuló'bó ledre
dongaráye yaá, “Ambí gi dongaráze ba ni ídíne manda 'dá'dá zí lafúne e
ne?”
47 Zí Yésụ 'dí'bióto ngíti owụ́ tóroné cigíne gi zía owo sómụ́ ledre 'bi
'yịmikása ené ga gére née go.
48 Zía úku ledre zíye kídí, “Lúrúsé owụ́ ba go? 'Yị bi 'dí'bi owụ́ káa zí
wo ba go simi sụmụ gi romá ní, 'di'bi máa go simi sụmụ. 'Yị bi 'di'bi máa
go simi sụmụ ní, 'di'bi kpá Lomo bi kasaogụ máa ní go simi sụmụ. 'Yị bi
ndịsị 'búó'bụ́ roné mi'búó'bụ́ ní, ni ídí kí ledrené owóowó zí Lomo.”
49 Zí Yiwáni ngúru 'yịmikása 'bi Yésụ ịnyịné úku ledre zí Yésụ kídí,
“mongụ́ 'yị, nderé ndikizé ngíti o'do kí ndịsị́ lága óyó bicayi lomo e gi
simi 'yị e kídí í'bí roko'bụ zíne yịị. Zíze ụ́cụómo wo gi zía owozé bú ndaá
'bi ené ngúruzé wá.”
50 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí Yiwáni kídí, “Ndásé ụ́cụómo wo wá. Ndịsị
née go óto moko ezé zía ngbóró tátá roné. Née ndaá ezeokóze wá.”

'Yị 'bi Samáriya asiní gi ro Yésụ

51 Simi bi sịndị́ kadra ni nda go gbóo gi ro zí Yésụ ma'dáa ndá'balúgu
roné komo ere ní, zía yéme roné ndéréne simi Yerụsaléma.
52 Zía kása 'yị kasa ené e idíní yémeómo bi nzíyiné simi ngíti owụ́ gara
kí ịrịné Samáriya.
53 Simi bi 'yị kasa ga bi Yésụ kasa yée née ogụní íri ní, 'yị 'bi Samáriya e
ya yée utúasání eyé yémeómo bi zí Yésụ wá gi zía ndaá 'bi ené ṇgu eyé
wá, ili ndéré ené mindéré simi Yerụsaléma.
54 Zí ledre bi 'yị 'bi Samáriya e mengịní ngárá iliní yéme bi zí Yésụ wá ní
sínyíne ro 'yị lódụ́ kací Yésụ ga bi Yakóbo e kí Yiwáni ní. Zíye úku ledre
zí Ngére Yésụ, idí úku ledre, Lomo idí ụ́cụógụ pho'dụ gi komo ere simi
Samáriya gi ro zí 'yị ga gére née áṛáónzó royé 'dá'ba.
55 Yésụ ya zí 'yị lódụ́ kacíne ga gére ní, idíní ótoómo ledre née 'dá'ba,
sómụ́ ledre eyé née ndaá bilámáne wá.
56 Yóó, zíye ndéréókpóye, 'dú'duyé nda gbála simi ngíti owụ́ gara kpị́.

Ambí ni ídí bilámá 'yị lódụ́ kací Yésụ ne
(Lúrú kpá Matáyo 8:19-22)

57 Yésụ nɨyí aka fú do mɨsi'di mɨndéréye sɨmɨ Yeruṣaléma, zíye ndíkíye kí ngíti o'do. Zí o'do née úku ledre zí Yésụ kídí, “Mongụ́ 'yị, máili zíze ndéréze kéyị kí'dí bɨ íli ndéré ní.”

58 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí o'do née kídí, “Máa Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí 'be ndaá 'bɨ ené gɨ romá wá, máayí yị́ amá 'yị gámá 'dáa 'dága gba o'do bangá e nɨyí kí gu eyé ga bɨ ndịsịní ólụ́ 'dú'du sɨmɨ a ní. Kpá gba solụ́ e nɨyí mbá kí 'be 'bɨ eyé e. Éyị́ ga gére née ndaní gɨ romá mbá wá, gbawá bi 'dówụ́ro zíma.”

59 Sɨmɨ ngíti sịndị́ kadra, zí Yésụ úku ledre zí ngíti o'do kídí, “Ógụ mu lódụ́ máa.”

O'do née ya zí Yésụ ní, “Ngére, máóto aka babá kí.”

60 Yésụ ya zía ní, ngíti géyị 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledremá wá ní, nɨyí yị́ eyé go káa zí umbu e ní, idíní ndịsị cigí 'bụyị́ zíye óto wo. Yịị́ bɨ ṇgúṇgu ledremá go ba ní, ídí mu ndéré kí úku bɨlámá ledre bɨ gɨ ro 'be 'bɨ Lomo ní zí 'yị e.

61 Kpá kenée sɨmɨ ngíti sịndị́ kadra, ngíti o'do ya zí Yésụ ní, “Mánṇgúṇgu ledreyị́ go Ngére, máayí lódụ́ yịị́. Tí lá ili aka zíma ndéréma 'dící kacíma zí 'yị amá e, zíma nda ndá'baógụmá lódụ́ kacíyị.”

62 Zí Yésụ úkulúgu ledre zía kídí, “Máúku zíyị, 'yị bɨ nɨ kí mɨsómụ́ ledre gbre gbre ní, utúasá ídí 'yị 'be 'bɨ Lomo wá.”

10

Yésụ kasa 'yị ené e cị́ ota doa sokó doa gbre

1 Gɨ do kací ódro ga bɨ Ngére Yésụ odro yée née mbá, wo Yésụ ma'dáa zía ịnyịné ndólo 'yị e cị́ ota doa sokó doa gbre (72) zía úkuí'bí ledre tarayé idíní ídí gbre gbre ndéré kí úku ledre zí 'yị e do bi ga bɨ née ili ndéréógụ doyé ní mbá.

2 Kídí, tụ́'dụ́ 'yị e nɨyí go nzíyiyé gɨ ro ṇgúṇgu mɨkánda bɨlámá ledre bɨ máógụ kíe ní, 'yị kasa eyení aka zíma gɨ ro zíye 'dí'bi bɨlámá ledre máa ba báyiyé kíe zí tụ́'dụ́ 'yị e mbá wá. Káa zí bɨ Ngére Lomo nɨ ne mịngị́ moko ma'dáa ní, ídísé íni ini zía idí géléógụ yata 'yị kasa e gɨ ro zíye báyiyé kí úku bɨlámá ledre ené zí 'yị e za mbá.

3 Ídísé mu ndéré. Ásé ídí dongará bɨsinyí 'yị e íri káa zí kábịṛịkị ga bɨ dongará máárára e mịngịye ndaá ní.

4 Ndásé 'dí'bi komo késị́ gɨ ro ndéré kí úgú éyị́ mɨánu kíe zíse wá, gba kombo, ndásé 'dí'bi a wá, ndásé kpá 'dí'bi yata éyị́ sịndị́ drú yata wo bɨ sịndịse ní wá. Ndásé kpá sínyi sịndị́ kadra kí í'bí mandá zí 'yị e do mɨsi'di wá.

5 'Be bɨ ógụsé go sɨmɨ a ní, ídísé í'bí mandá. Gɨ do kací a née, mɨzefị́ ledre bɨ ásé úku a zíye ní idí ídí kídí Lomo idí ídí kíse sɨmɨ 'be ba.

6 Togụ́ mịngị́ 'be née nɨ 'yị bɨ kí ledre 'bɨ Lomo do mɨmbé'dené ní, mandá bɨ ásé í'bí a kí úndru 'bɨ Lomo sɨmɨné ní, nɨ ídí káa do úndru sɨmɨ 'be née. Togụ́ ledre 'bɨ Lomo ndaá 'bɨ ené sɨmɨ 'be née wá, úndru 'bɨ Lomo ogụ ené ore kpá wá.

7 'Be bɨ 'di'biní sée go sɨmɨ a sɨmɨ sụmụ ní, ídísé ndịsị́ dụụ́ ore, ndásé gámá faa wá. Éyị́ mɨánu esé e kí iní mɨéwé esé e idí ídí dụụ́ yée ga bɨ i'bíní go zíse ore ní. Nɨ mɨútúásáne zí 'yị 'bɨ moko ndíki éyị́ kací moko bɨ mengị́ wo ní.

8 'Be ga bɨ za mbá ásé ógụ sɨmɨyé ní, togụ́ mḭngḭye 'di'binɨ́ sée go sɨmɨ
sụmụ yá, ídísé ndḭsḭ ore, zíse ánu éyḭ ga bɨ nɨyí í'bí yée zíse ore ní.
9 Togụ́ 'yḭ ndíyá nɨyí ore yá, zíse íni ini zɨ́ Lomo kɨ́ óto sḭ́lḭse doyé gɨ ro
zɨ́ ndíyá eyé ụ́kụ́ne gɨ royé. Zíse úku ledre 'bɨ Lomo zíye kídí, sḭndḭ́ kadra
ogụ go zíye, idíní mu ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo gɨ ro zíye ógụyé 'be 'bɨ Lomo.
10 'Be bɨ 'di'binɨ́ sée sɨmɨ sụmụ wá ní, ídísé ólụ́ógụ ókpó esé, zíse úku
ledre zíye kídí,
11 "Azé go ụ́'bụ́ 'bụrụ gɨ ro sḭndḭze ótoómo a cḭkḭ zíse ona. Ídísé ówo a
kídí, sḭndḭ́ kadra 'bɨ ledre ga bɨ 'be 'bɨ Lomo ní, nɨ go gbóo."
12 Gɨ do kací ledre máa wo née, zɨ́ Yésụ úku ngíti ledre kpá zɨ́ 'yḭmɨkása
ga gére née gɨ ro 'yḭ ga bɨ nɨyí asi gɨ ro ledre 'bɨ Lomo ní kídí, "Máúku
zíse zaá ma'díi, 'yḭ ga bɨ za mbá nɨyí ási gɨ rosé ní, 'do'dó bɨ Lomo nɨ í'bí a
royé ní, nɨ rómo do wo bɨ kóo i'bí ro 'yḭ lúyú ledre ga bɨ kóo sɨmɨ káṇgá
bɨ Sodóma ní."
13 Zía kpá úku ngíti ledre gɨ ro 'yḭ ga bɨ ndḭsḭ gámá kɨ́ ledre 'bɨ Lomo
dongaráye ní kídí, "Sée 'yḭ ga bɨ 'bɨ gara Korazíni kɨ́ sée ga bɨ sɨmɨ
Beteseyḭda ní, karanée 'dá'dá íri Lomo nɨ í'bí 'do'dó rosé gɨ zía ílisé
ṇgúṇgu ledre ené wá. Mɨngburoko ledre ga bɨ 'bɨ Lomo máméngḭ sɨmɨ
gara esé ba, idí máméngḭ kóo née sɨmɨ gara 'bɨ ngíti géyḭ 'yḭ e káa zɨ́ yée ga
bɨ sɨmɨ Táyire kɨ́ Sidóna ní, káa bɨ oyólo'bóní sómụ́ ledre eyé go, ṇguṇgunɨ́
ledre 'bɨ Lomo go 'desḭ.
14 Ídísé ówo a bɨlámáne kɨ́'dí bɨ karanée Lomo ili go 'décḭ ngbanga 'bɨ
'yḭma'dí e do sogo káṇgá ní, sée 'yḭ 'bɨ Korazíni kɨ́ Beteseyḭda, Lomo nɨ
'dó'do sée rómo do 'bɨ Táyire kɨ́ Sidóna.
15 Kpá kenée gɨ rosé, sée 'yḭ ga bɨ sɨmɨ mongụ́ gara bɨ Kapáranawúma
ní. Ndásé sómụ́ a bɨ kídí 'bɨ esé ledre nɨ ídí bɨlámáne kadra 'décḭ ngbanga
ní wá gɨ zía ásisé kpá kɨ́ ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo go. Ásé ídí kpá sɨmɨ 'do'dó
kɨ́ umbu bɨ odụ a ndaá ní."
16 Zɨ́ Yésụ ma'dáa nda kpá úku ngíti ledre zɨ́ 'yḭ ga bɨ nɨ kása yée née
kídí, "Togụ́ 'yḭ asi gɨ rosé, asi née go kpá gɨ romá. Togụ́ 'yḭ 'di'bi sée sɨmɨ
sụmụ, 'di'bi née go kpá máa sɨmɨ sụmụ. Wo bɨ asi gɨ romá go ní, asi née
go kpá gɨ ro Lomo bɨ kasaogụ máa ní."

Mɨndá'baógụ 'yḭ ga bɨ Yésụ kasa yée ní

17 Sɨmɨ bɨ 'yḭ ga bɨ Yésụ kasa yée nda'baogụní ní, zíye úku ledre zɨ́ Yésụ
kɨ́ mongụ́ rokinyi kídí, "Ngére, sɨmɨ bɨ ndḭsḭzé 'dódo ledre eyḭ zɨ́ 'yḭ e ní,
zɨ́ bɨcayi lomo e ndḭsḭyé éré ngɨrḭ gɨ zɨ́ ɨrɨyḭ́ bɨ ndḭsḭzé ḭfḭ a ní, zía ndḭsḭ
ngásáóyó roné."
18 Zɨ́ Yésụ úku ledre zíye kídí, "Málúrúndíki Satána go kɨ́ útúóyo roné gɨ
komo ere káa zɨ́ mɨ'bílé'be iní ní.
19 Roko'bụ née nɨ gɨ ro zíse ndḭsḭsé méngḭ okó kɨ́ Satána kíe, zíse kɨ́ rómo
komoa sɨmɨ ledre e za mbá za fí utúasá úfu trḭdrḭsé wá.
20 Ndásé ídí kɨ́ rokinyi lá gɨ zía bɨ bɨcayi lomo e ngasáoyóní royé gɨ zíse
ní go wá. Ídísé ídí kɨ́ rokinyi gɨ ro ɨrḭsé bɨ Lomo nɨ éké a sɨmɨ bụ́kụ 'bɨ
trḭdrḭ komo ere ní."

Yésụ i'bí mbófo éyḭ zɨ́ Lomo
(Lúrú kpá Matáyo 11:25-27, 13:16,17)

21 Sɨmɨ kadra bɨ kóo née ní, zí 'Dówṵ́ Lomo óto Yésụ zía ídíne kí rokinyi,
zía úku ledre zí Lomo kídí, “Babá, áyí Ngére do ere kpá kí do sogo káṇgá
mbá, mbófo éyḭ zíyị, zíyị ótoécị roko'bụyḭ gɨ zí 'yị ga bɨ ndịsịní óto royé kí
royé káa do 'yị ówo ledre e ní, zíyị nda 'dódo a zí yée ga bɨ 'yị ówo ledre e
lurúní yée moko ndaá sɨmɨyé wá ní. Méngị 'dḭyị kenée gɨ zía née ledre bɨ
utúasá mɨútúásá kací komoyḭ ní.”
22 Zía kpá úku ledre kídí, “Babá, otoomo ledre e go za mbá do sḭlḭma
gɨ zía owoyeme máa dụṵ́ ne. Kpá káa zí bɨ máówoyéme wo dụṵ́ máa
ní. 'Yị máa yée ga bɨ ṇguṇguní ledre amá go, nɨyí go 'yị amá e ní, mááyí
'dódoyéme wo zíye.”
23 Sɨmɨ bɨ Yésụ nɨyí nda go céré ye kí 'yị lódṵ́ kacíne e ní, zía úku phṵ́trụ
ledre zíye kídí, “Lúrúsé go, Lomo mengị bɨlámá ledre go zíse, ndḭsịsé go
lúrú a kí méngị mɨngburoko ledre ga bɨ kí roko'bụyé ní cṵ́ kí komosé.
24 Máúku ledre née zíse gbékpḭne wá. Tṵ́'dṵ́ nébị e kí mɨngburoko ngére
tonóní kóo go 'desḭ óto komoyé gɨ ro zíye lúrú ledre ga bɨ ásé lúrú yée ba,
tí lá lurúndikiní wá, kpá gɨ ro úwú ledre ga bɨ ásé úwú yée ba, uwúní kpá
wá.”

Muruwayi gɨ ro bɨlámá 'yị 'bɨ Samáriya

25 Gɨ do kací ledre ga gére ní, nda go kpá sɨmɨ ngíti sḭlḭ, zí ngúru mongṵ́
'yị 'dódo lorụ ga bɨ 'bɨ Lomo, ịnyịógụ tóroné 'dága úzu Yésụ kí'dí bɨ Yésụ
nɨ 'dódo ledre zí 'yị e ní kídí, “Mongṵ́ 'yị, éyḭ bɨ máídí méngị a gɨ ro zíma
ndíki trịdrị bɨ za fí ní 'di?”
26 Yésụ ya zía ní, “Sara bɨ áyí tí mongṵ́ 'yị 'dódo lorụ ní, lorụ ma'dáa
uku yaá 'di? Sara ndḭsị ólo a zíyị ndḭsịyḭ 'dódo a zí 'yị e lárá a káa be 'di?”
27 Zía úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “ ‘Ídí óto 'bú Ngére bɨ Lomo eyḭ ní
kí mɨmbé'deyḭ kḭé'do, kí lomo royḭ mbá za kí roko'bụyḭ kí sómṵ́ ledre eyḭ
mbá.’ ‘Zíyị óto 'bú lafúyị e káa zí bɨ óto 'búyị kí royḭ ní.’ ”
28 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí o'do bɨ gáa née kídí, “Bɨlámáne, ídí méngị
ledre ga gére née kenée, áyí ndíki trịdrị bɨ za fí ní.”
29 O'do née ili kpá fú óto roné zí Yésụ kídí ledre bɨ née ndịsị úku a née,
née owoyeme bú. Zía ndú'yú Yésụ kídí “Lafúma ga bɨ máídí óto 'búye ní
náambi?”
30 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí o'do née do ngíti mɨsi'diné kpḭ kídí, “Kadra
kḭé'do, ngíti o'do ịnyị kóo gɨ sɨmɨ Yerụsaléma ndéréne sɨmɨ ngíti owṵ́ gara
kí ịrịné Zérịko, zí 'yị ugu e útúye roa ócó wo gbóo kí umbu zíye ngáka éyḭ
ené e gɨ roa mbá do ngásáókpó eyé ótoómo wo ngbali bi kenée.”
31 Kutrú gɨ do kací 'yị ugu ga bɨ ngasá bayiní royé née ní, zí ngúru 'yị
'dáná éyḭ ógụné kpá kací mɨsi'di née. Zía ógụndíki o'do née ngbali bi. Zía
'décị bi gɨ dogbọrụ mɨsi'di yóó, ókpó ené.
32 Zí ngíti o'do gɨ sɨmɨ kúfú 'yị ga bɨ ndịsịní ndolo yée Lévị e ní, nɨ kpá
'yị méngị moko sɨmɨ 'Dḭcḭ Kótrụro 'bɨ Lomo. Sɨmɨ bɨ lurú o'do née ngbali
bi ní, zía kpá 'décị bi yóó do ókpó ené.
33 Zí 'yị 'bɨ Samáriya ógụndíki o'do née kpá fú ngbali bi, zí lerḭ o'do née
méngị wo kíngaya.
34 Zí Samáriya née ndósoógụné truú ro o'do née do sḭkpị wo 'dága. Zía
lúgu uṇgú ga bɨ roa née drá, zía óto kágá komo a do ódó a. Zía ḭmbḭ óto

---

10:27 10:27 Gbre lorụ 6:5 **10:27 10:27** Lévị 19:18

wo do bangá ené bɨ ndịsị ḭmbḭ 'yị ní ndéré óto wo sɨmɨ 'dḭcḭ 'bɨ ṇgu e gɨ ro do lúrú bi kací a ore.
35 Sɨmɨ bɨ bi arálo'bó roné ní, zía ótoómo késḭ zí 'yị bɨ ndịsị lúrú bi kací bi máa née. Zía úkuómo ledre kídí togṵ késḭ ba ụkṵ go, ídí kpá lúrú kací a kí késḭ bɨ nɨ bo ní, máayí ndá'baógụ í'bílúgu a.
36 Sɨmɨ bɨ Yésụ ukuonzó ledre ga gére née go ní, zía ḭnyịné ndú'yú 'yị 'dódo lorụ née kídí, "Sɨmɨ sómṵ ledre eyḭ ní, gɨ dongará ya'dá ga bɨ ota máúku ledreyé née, ambí mengị bɨlámá ledre zí 'yị bɨ 'yị ugu e ocóní wo ní ne?"
37 Zía úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, "'Yị bɨ saká o'do bɨ 'yị ugu e ocóní wo ní mengị bɨlámá ledre ne."

Yésụ ya zía ní úku go ma'díi, "Ndéré mu zíyị ndḭsịyḭ méngị bɨlámá ledre zí 'yị e kpá kenée."

Márata e kí lémịné maríya

38 Yésụ nɨyí aka kpá fú do mɨsi'di mɨndéréye sɨmɨ Yerụsaléma. Zíye ndéréógụyé sɨmɨ gara bɨ Márata e kí lémịné nɨyí sɨmɨ a ní. Zí Márata 'dí'bi yée 'be 'bɨ ené ore sɨmɨ sụmụ.
39 Zí Maríya lémị Márata ma'dáa ndéré ndḭsịné cigí Ngére Yésụ ndḭsị úwú ledre 'bɨ Lomo bɨ ndḭsị 'dódo a ní.
40 Gɨ zía bɨ Márata 'di'bi nda ambá sịndḭ kadra go ngúcuné sɨmɨ moko ndḭsị yéme éyḭ mɨánu zí Yésụ kí 'yị kasa ené e ní, zía óguné úku ledre kídí, "Ngére, úku aka ledre zí Maríya idí ógụ sáká máa. Lúrú aka mongṵ moko bɨ mándḭsị méngị a lá ngúcumá ba, nɨ nda lá ndḭsị ené cigíyị íri gbékpḭne ní."
41 Zí Ngére Yésụ úkulúgu ledre zí Márata kídí, "Márata ndá óto tṵ'dṵ gbékpḭ ledre ga gére née kí ledreyé zíyị owóowó wá.
42 Lémịyḭ gelé go ledre 'bɨ Lomo gɨ ro ndḭsị úwú a. Née go éyḭ bɨ kí ledrené owóowó rómo do ledre e za mbá ní. Utúasání 'dí'bióyó a gɨ zía wá."

11

Yésụ 'dodo mɨsi'di 'bɨ íni ini zí 'yị ené e (Lúrú kpá Matáyo 6:9-13, 7:7-11)

1 Kadra kḭé'do zí Yésụ lúrú ngíti owṵ bi zía ndéré ndḭsịné doa íni ini zí 'Bụné Lomo. Sɨmɨ bɨ ini asá ini go ní, zí ngúru 'yị lódṵ kacíga ógụné ndú'yú wo kídí, "Ngére, 'dódo aka mɨsi'di 'bɨ íni ini zí Lomo zíze káa zí bɨ kóo Yiwáni 'yị Bábátḭzḭ 'yị e ndịsị 'dódo a zí 'yị lódṵ kacíne e ní."
2 Gɨ ore zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, "Togṵ ásá gɨ ro íni ini zí Lomo yá, ídísé íni a káa,
" '"Bụzé,
ịrịyḭ idí ídí kí úndruné,
'yị e za mbá idíní ówo yḭị káa do Ngére eyé.
3 Ídí í'bí éyḭ mɨánu ezé 'bɨ karaba zíze.
4 Ídí ótoómo lúyú ledre ezé zíze,
káa zí bɨ ndḭsịzé ótoómo a zí yée ga bɨ ndḭsịní lúyú rozé ní.
Ndá ótoómo zée zíze lúyú ledre gɨ zí úzu éyḭ wá.' "

5 Zí Yésụ kpá fú 'dodo yata ledre kídí, “Togụ́ ngúru 'yị gɨ dongaráse nderé
kí yana ndụlụ úku ledre zí eze 'be 'bɨ ené kídí, ‘Togụ́ nzíyi éyị́ mɨánu nɨ
bo do sịlịyị yá, sáká aka máa kíe.
6 Ṇgu ogụ go zíma cakaba, nzíyi éyị́ ndaá do sịlịma zíma í'bí a zía wá.’
7 “Zí eze 'be 'bɨ ené née úku kása ledre zía cịkị gɨ 'dịcị girí kídí, ‘Ndá
'dó'do máa wá, mbotụ nɨ yị́ ené go mɨ'dụ́tụné, azé yị́ ezé kí owụ́ e go kpá
mbá mɨ'dú'duzé. Éyị́ bɨ zíma ịnyịógụmá í'bí a zíyị cakaba ní ní ndaá 'bɨ
ené e wá.’
8 Abú eze 'be 'bɨ ené née ili ịnyịógụ méngị sáká éyị́ zía wá, nda lá gɨ zía
bɨ nɨ fú lá ndịsị ṇgúṇgú roné ní, zí eze 'be 'bɨ ené née ịnyịógụné í'bí sáká
éyị́ nda za kíngaya rómo wo bɨ gáa ili ní.”
9 Zí Yésụ úku ledre zíye kídí, “Máúku zíse, togụ́ ílisé éyị́, ídísé ómbo a,
Lomo nɨ í'bí a zíse. Éyị́ bɨ ílisé ní, ídísé gámásó'do a, ásé ndíki a. Togụ́
ndịsịsé kpá fú ṇgúṇgú rosé gɨ ro éyị́ yá, nɨyí í'bí a zíse.
10 Nɨ ma'díi, 'yị bɨ ndịsị ómbo éyị́ gɨ zí Lomo ní, nɨ í'bí a zía. Wo bɨ ndịsị
gámásó'do éyị́ kí ịrị Lomo ní, nɨ ndíki a. Wo bɨ ndịsị ṇgúṇgú roné gɨ ro
éyị́ ní, Lomo nɨ líkpí mɨsi'di a zía.
11 “Sée 'bụmɨowụ́ e, togụ́ owụ́ 'bɨ eyị́ ombo kénzé gɨ zíyị, gɨ ro zíne ánu a
ní, áyí nda í'bí zía kámá?
12 Togụ́ ombo gɨ zíyị mbú 'bu ngono ní, áyí nda í'bí zía ágarabu?
13 Togụ́ sée 'yịma'dí e kí lúyú ledre rosé ówosé kací í'bí bɨlámá éyị́ bú
zí owụ́ 'bɨ esé e ní, 'Bụsé Lomo bɨ komo ere ní, nɨ í'bí 'bɨ ené nda za cụ́
'Dówụ́ Lomo bɨ eme romo do éyị́ e mbá ní zí 'yị bɨ nɨ íni ini gɨ roa ní.”

Yésụ lágaóyó bɨcayi lomo
(Lúrú kpá Matáyo 12:22-30, Máriko 3:20-27)

14 Kadra kịé'do zí Yésụ lágaóyó bɨcayi lomo gɨ sɨmɨ ngíti o'do. Geré zía
o'do née tónóne ódroné. Zí tara tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ ore née ịdríye mbá mɨịdrị.
15 Zí ngíti 'yị gɨ dongará 'yị ga bɨ ore ní úku ledre kídí, Belezabụ́bụ bɨ
ngére 'bɨ bɨcayi lomo e ní i'bí roko'bụ ne zí Yésụ ndịsịné lágaóyó bɨcayi
lomo e kíe.
16 Zí ngíti géyị 'yị ndú'yú wo idí méngị ledre bɨ kí roko'bụ bɨ gɨ komo
ere ní gɨ ro zíye lúrú a.
17 Yésụ owo sómụ́ ledre eyé née bú, zía úku ledre zíye kídí, togụ́ 'yị 'bɨ
káṇgá kịé'do, togụ́ mbú 'be kịé'do ndịsịní méngị okó dengbịye yá, 'be 'bɨ
eyé née nɨ báyi ené.
18 Kpá kenée togụ́ Satána ndịsịní méngị okó dengbịye yá, toro yemení
royé wá, nɨyí báyi eyé mɨbáya. Máúku ledre née kenée gɨ zía úku ledre
kídí, Belezabụ́bụ i'bí roko'bụ ne zíma lágaóyó bɨcayi lomo kíe.
19 Togụ́ málágaóyó bɨcayi lomo e kí roko'bụ bɨ gɨ zí Belezabụ́bụ ní, sara
'yị esé e ndịsịní lágaóyó yée kí roko'bụ 'bɨ ambi? 'Yị esé maáge nɨyí úku
yéme a ye kídí sómụ́ ledre esé ndaá mbị́ wá.
20 Togụ́ kenée wá, málágaóyó bɨcayi lomo e kí roko'bụ 'bɨ Lomo, 'dodo
go kídí Lomo ogụ go káa do Ngére dosé.
21 Mịngị́ 'be bɨ nɨ yị́ ené kí roko'bụné ní, 'yị ugu utúasá ndéré úgu éyị́
ené wá.
22 'Búó togụ́ roko'bụ 'yị ugu romo do 'bɨ mịngị́ 'be née go yá, nɨ nda fú
ndéré ngáka 'be née kí éyị́ ga bɨ sɨmɨ 'be née mbá do ífibáya yée.

23 'Yị bɨ ṇguṇgu ledre amá wá ní, nɨ okó romá. 'Yị máa wo bɨ ndolo
yoko 'yị e zíma wá ní, ndịsị báyi 'yị amá e.
24 “Togṵ́ bɨcayi lomo olṵogṵ go gɨ sɨmɨ 'yị, nɨ ndéré gámásó'do kpá té
ngíti 'yị gɨ ro ólṵ́ ndịsịné sɨmɨ a. Togṵ́ ndiki ngíti 'yị mbá wá, nɨ úku ledre
kídí, ‘Bɨlámá a máídí ndá'ba kɨ́'dí bɨ kóo mándịsị ndịsị ní.’
25 “Togṵ́ nderé ndiki 'Dówṵ́ Lomo ndaá sɨmɨ mɨmbé'de 'yị née fú lá wá,
nɨ ídí ené kɨ́ rokinyi.
26 Nɨ ndéré ndóloógṵ lafúne e bɨcayi lomo e ịnyị doa gbre yée ga bɨ nda
bɨsinyíye kíngaya ní zíye ndịsịyé kéye mɨmbé'de 'yị née, zɨ́ 'yị née nda
sínyí tátá roné 'dá'dá.”
27 Sɨmɨ bɨ Yésụ nɨ aka fú ndịsị úku ledre ga gére ní, zɨ́ ngíti kára ore
ịnyịné úku ledre kídí, “Yésụ, mbágáyị bɨ ndiki yịị ní, Lomo í'bí úndru go
zía.”
28 Zɨ́ Yésụ úkulúgu ledre kídí, “Lomo nɨ í'bí úndru zɨ́ 'yị ga bɨ ndịsịní
úwú ledre ené zíye 'dí'bióto a do mɨmbé'deyé ní.”

'Yị e iliní lúrú ledre bɨ kɨ́ roko'bụné ní
(Lúrú kpá Matáyo 12:38-42, Máriko 8:12)

29 Sɨmɨ bɨ tṵ́'dṵ́ 'yị e nɨyí fú lá ndịsị ógụ ní, zɨ́ Yésụ úku ledre zíye kídí,
“Sée 'yị luyú ledre e ga bɨ cakaba ba, ílisé lúrú ngíti ledre bɨ kɨ́ roko'bụné
ní. Útúásásé lúrú a wá, go tí lá wo bɨ kóo mengị Yóna ní.
30 Ledre bɨ mengị roné zɨ́ Yóna ní, 'dodo go zɨ́ 'yị 'bɨ Nịnévị kídí Lomo
kasa wo ne. Kpá kenée, Máa Owṵ́ 'bɨ 'Yịma'dí, nɨ méngị roné zíma kenée
gɨ ro zɨ́ 'yị ga bɨ cakaba ba, ówo a kídí Lomo kasaogụ Máa ne.
31 Mongṵ́ ngére nɨ kóo bo kára, ịnyị kú gɨ sɨmɨ káṇgá ené Séba ógụ
úwú ledre gɨ tara Solomóna. Nɨ karanée 'décị ngbangasé, gɨ zía máa bɨ
márómo gɨ do Solomóna ní, ílisé úwú ledre gɨ taramá wá.
32 'Yị 'bɨ gara Nịnévị oyólo'bóní kóo mɨmbé'deyé zíye ṇguṇguní ledre 'bɨ
Lomo gɨ zɨ́ Yóna. Nɨyí 'décị ngbangasé, gɨ zía máa bɨ márómo do Yóna ní,
ílisé ṇgúṇgu ledremá wá.”

Bimɨóṇgó emesá
(Lúrú kpá Matáyo 5:15, 6:22,23)

33 “Ụndụotoní eyé Pho'dụ 'dịcị do ló'bụ'dṵ́tụ a sị́ pheṛé wá, ndịsịní óto a
do nyárá bi gɨ ro zía óṇgó bi zɨ́ 'yị e 'dịcị ore mbá.
34 Komosé nɨ bimɨóṇgó. Togṵ́ komoyị́ nɨ bɨlámáne, áyí ndịsị sɨmɨ
bimɨóṇgó. Togṵ́ komoyị́ ndaá bɨlámáne wá, áyí ndịsị ndịsị sɨmɨ mɨtụlụrụ.
35 Ledre ga bɨ má'dódo yée zíse ní nɨyí go bimɨóṇgó zíse. Ídísé ówo a
kídí ndaní eyé mɨtụlụrụ wá.
36 Togṵ́ ledre 'bɨ Lomo nɨ go sɨmɨsé, ngítí owṵ́ bɨsinyí ledre utúasá ídíáká
sɨmɨsé wá, ásá útúásá ówo ledre ga bɨ Lomo ili zɨ́ 'yị e ndịsị méngị yée ní
mbá.”

Yésụ uku ledre bɨsinyí ledre 'bɨ Farụsáyo e
(Lúrú kpá Matáyo 23:1-36, Máriko 12:38-40, Lúka 20:45-47)

37 Sɨmɨ bɨ Yésụ 'dodo asá ledre go ní, zɨ́ ngúru 'yị gɨ dongará Farụsáyo e
ógụné ndólo wo gɨ ro éyị́ mɨánu 'be 'bɨ ené. Zɨ́ Yésụ ndéréne ndịsịné do
bi éyị́ mɨánu.
38 Sɨmɨ bɨ mịngị́ 'be née lurú Yésụ tonó geré ánu éyị́ lugu sị́lịne kací ondṵ́
eyé 'bɨ Farụsáyo e kí wá ní, zɨ́ tara ịdrịne mɨịdrị.

39 Zí Ngére Yésụ úkulúgu ledre zía kídí, “Sée Farụsáyo e, ndịsịsé yéme
lá dụ́ụ́ sanáse gɨ 'dí sága, yémesé esé mɨmbé'desé wá. Mɨmbé'desé nɨ
mɨ'dúcuné kí 'bú éyị́ kpá kí bɨsinyí ledre e.
40 Ówosé ledre wá gɨ zí 'di, ndaá 'bɨ ené bɨ kídí Lomo bɨ yeme sanáse
née, yeme mɨmbé'desé kpá ne ní wá?
41 Togụ́ ndịsịsé go í'bí éyị́ zí 'yị lerị́ e, Lomo nɨ ídí kí rokinyi kíse zíse
ídíse mbigí 'yị ené e.
42 “Sée Farụsáyo e, Lomo nɨ karanée 'do'dó sée kíngaya. Abú ásé tí ndịsị
í'bí mɨkawu éyị́ esé e zía yá,* ili ídísé kpá ndịsị méngị bɨlámá ledre zí 'yị e,
zíse kpá óto 'búa.
43 “Sée Farụsáyo e, Lomo nɨ karanée 'dó'do sée kíngaya gɨ zía bɨ ndịsịsé
óto ledresé owóowó sɨmɨ 'Dịcị́ Kótrụro e, ílisé ndịsị dụ́ụ́ do mɨngburoko
bɨ ndịsị e, ílisé kpá 'yị e idíní ndịsị óto úndrusé togụ́ ayíní go í'bí mandá
zíse ní.”
44 “Sée Farụsáyo e, Lomo nɨ karanée 'dó'do sée kíngaya gɨ zía 'yị e
ndịsịní lúrú rosé gɨ 'dí sága nɨ bɨlámáne, owoní eyé bɨ kídí mɨmbé'desé
emengụ́ ní wá.”
45 Zí ngúru 'yị 'dódo lorụ ịnyịné úku ledre zí Yésụ kídí, “Mongụ́ 'yị, ndịsị
née go kpá úkucáyi zée.”
46 Zí Yésụ úkulúgu ledre zía kídí, “Sée 'yị 'dódo lorụ e, Lomo nɨ karanée
kpá 'dó'do sée kíngaya gɨ zía ndịsịsé gága 'yị e idíní ndịsị lódụ́ kací lorụ,
tí lá méngịsé esé e wá.”
47 Zía kpá úku ngíti ledre kídí, “Sée Yụ́da e, abú ndịsịsé ó'bó yéme bɨ e
zí nébị ga bɨ kóo ufuní yée 'desị ní ndotó, Lomo nɨ karanée 'dó'do sée
kíngaya gɨ zía bulúndusé e ufuní kóo nébị ga gére née ye.
48 Ndịsịsé née 'dódo a kídí ledre bɨ kóo bulúndusé e mengịní née nɨ
bɨlámáne, ufuní nébị e, zíse ídí 'bɨ esé 'yị ó'bó bɨ e zíye.
49 Gɨ zía bɨ Lomo nɨ yị́ ené 'yị komokenzị ní, zía úku ledre kídí, ‘Mááyí
kása nébị amá e kí 'yịmɨkása amá e zí Yụ́da e, nɨyí úfu ngíti géyị, zíye
'dó'do ngíti géyị bɨsinyíne.’
50 Gɨ zí kéyị́ née, sée Yụ́da ga bɨ cakaba ba, Lomo nɨ nda 'dó'do go sée gɨ
ro nébị ga bɨ kóo bulúndusé e tonóní úfu yée kú sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ kóo
otoogụ do sogo káṇgá ní.
51 Tónóne gɨ ro Káyina wotị́ Ádama bɨ kóo ufu Ábele lúnduné ní,
ndéréógụné gɨ ro Zakaríya bɨ kóo ufuní wo za cụ́ dongará 'dịcị́ 'bɨ Lomo
kí mbayi kí'dí bɨ ndịsịní 'dáná éyị́ zí Lomo ní. Máúku zíse ma'díi, sée 'yị
ga bɨ cakaba ba nɨyí 'dódo sée gɨ ro ledre ga gére née.
52 “Sée 'yị 'dódo lorụ e, Lomo nɨ karanée kpá 'dó'do sée kíngaya gɨ zía
ílisé esé zí 'yị e ówo mbigí ledre bɨ 'bɨ Lomo ní wá. Gɨ zía sée, ílisé esé
kpá ledre 'bɨ Lomo wá.”
53 Sɨmɨ bɨ Yésụ ukuonzó ledre ga gére ní, zí Farụsáyo e kí 'yị 'dódo
lorụ e ndịsịyé fála ledre gáa ndịsị úku yée ní kí ndịsị ndú'yú 'dó'do wo kí
ndu'yú e,
54 gɨ do bɨ 'dí'bi wo kídí luyú ledre go.

---

* **11:42 11:42** Kịé'do gɨ sɨmɨ sokó: Kací Lorụ 'bɨ Mụ́sa, togụ́ Yụ́da e owoní éyị́ go nɨyí ífi sɨmɨa sokó, do 'dí'bi kémbị́ a gɨ sɨmɨa do í'bí a zí Lomo.

12

Komosé idí ídí rosé

1 Nda sɨmɨ ngíti sḭḷḭ́ gɨ do kací ledre máa wo née ní, zí tṵ́'dṵ́ 'yḭ e yóko royé 'dii cigí Yésṵ gɨ ro úwú ledre bɨ gɨ taraa ní. Gɨ zía bɨ ofṵní nda kóo go ní, zíye ndḭsḭyé 'dítílúyú do sogo sḭndḭ́ lafúye. Sɨmɨ bɨ Yésṵ tonó ódro ní, zía úkuṵ́tṵ ledre fḭ zí 'yḭ lódṵ́ kacíne e kídí, "Komosé idí ídí rosé gɨ zí Farṵsáyo nɨyí 'yḭ mani e."

2 Karanée 'dá'dá íri sɨmɨ odṵ sḭndḭ́ kadra 'bɨ 'décḭ ngbanga, bɨkéṛḭ́ lúyú ledre 'bɨ Farṵsáyo ga gére née wo bɨ yaá 'dodoogṵní do nyárá bi wá ní ndaá. Nɨyí karanée ózoógṵ yée za mbá zí kadra.

3 Ledre ga bɨ za mbá úkuúgusé yée mɨúkuúgu sɨmɨ mɨtṵlṵrṵ togṵ́ mbú sɨmɨ bɨ ólṵ́sé go 'dḭcḭ́ ní, Lomo nɨ karanée 'dódoógṵ yée zí tṵ́'dṵ́ mbílí e mbá úwú a.

4 Máúku zíse, ndásé éré ngḭrḭ 'yḭ ga bɨ roko'bṵ eyé nɨ cúku'dée lá dṵṵ́ 'bɨ úfu sanáse bɨ nɨ káṇgá ní wá. Ngíti éyḭ́ bɨ nɨyí méngḭ a gɨ do kací a ní ndaá 'bɨ ené e wá.

5 'Yḭ bɨ ídísé éré a ní, nɨ Lomo gɨ zía nɨ ne kí roko'bṵ 'bɨ úfu 'yḭ kpá kí roko'bṵ 'bɨ ónzó 'yḭ ku mongṵ́ pho'dṵ bɨ ngárá ḭḷḭ́ kú wá ní. Máúku zíse ídísé éré wo.

6 Lúrúsé aka, abú mɨnzéré owṵ́ solṵ́ ndaní kí ledreyé owóowó zí 'yḭma'dí e wá yá, Lomo owo yée kékḭ́é'do mbá bú. Wo bɨ kḭ́é'do yaá owo wá ní ndaá.

7 Abú gba bḭ dosé, Lomo owo kékḭ́é'do mbá. Ásé kí ledresé zí Lomo owóowó rómo do tṵ́'dṵ́ owṵ́ solṵ́ e. Gɨ zí kéyḭ née, máyá zíse ní, ndásé éré ngḭrḭ gɨ zí gbékpḭ́ roko'bṵ 'bɨ 'yḭma'dí e wá.

8 'Yḭ bɨ eré ngḭrḭ gɨ zí gbékpḭ́ roko'bṵ bɨ lá 'bɨ 'yḭma'dí e ní, zía ódó mɨmbé'dené úku ledre fúó dongará tṵ́'dṵ́ 'yḭ e kídí née nɨ 'yḭ amá gɨ zía née ṇguṇgu ledremá go ní, Máa Owṵ́ 'bɨ 'Yḭma'dí, karanée kadra 'décḭ ngbanga, Mááyí tóro do komo Lomo kí maláyika ené e úku ledre gɨ ro 'yḭ née kídí, ma'díi née 'yḭ amá ṇguṇgu ledremá go.

9 'Yḭ bɨ nɨ éré ngḭrḭ gɨ zí roko'bṵ 'bɨ 'yḭma'dí e zía óyó sogoné zíma ní, mááyí karanée kpá óyó sogomá zía do komo maláyika e kadra 'décḭ ngbanga.

10 Máúku aka ngíti ledre zíse, togṵ́ 'yḭ uku cayi ledre gɨ do bi Má, Owṵ́ 'bɨ 'Yḭma'dí yá, Lomo nɨ ótoómo ledre zía. Togṵ́ uku sinyi ledre kídí roko'bṵ bɨ Mándḭsḭ méngḭ ledre e kíe ba ndaá roko'bṵ 'bɨ 'Dówṵ́ Lomo bɨ ogṵ gɨ zí Lomo wá, Lomo otoomo ledre zí 'yḭ née wá.

11 Togṵ́ karanée 'di'biogṵní sée gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledre amá ní sɨmɨ 'Dḭcḭ́ Kótrṵro e kó'dṵ́ mɨngburoko 'yḭ 'dáná mbayi 'bɨ Lomo, togṵ́ mbú kó'dṵ́ ngére e yá, ndásé éré ngḭrḭ kí ndḭsḭ sómṵ́ ló'bó ledre bɨ ásé úkulúgu a togṵ́ ndu'yúní sée go ní wá.

12 'Dówṵ́ Lomo nɨ úkuí'bí ledre bɨ zíse úkulúgu a ní ne zíse.

Muruwayi gɨ ro bɨcayi 'yḭ bɨ kí tṵ́'dṵ́ éyḭ́ e zíne ní

13 Zí ngúru 'yḭ gɨ dongará 'yḭ ga bɨ Yésṵ ndḭsḭ ódro zíye née ḭ́nyḭné úku ledre zí Yésṵ kídí, "Mongṵ́ 'yḭ, ídí úku ledre zí mongṵ́ lúndumá, éyḭ́ ga bɨ 'bṵzé uyuomo yée ní, idí mu ífi sɨmɨyé zía í'bíógṵ 'bɨ amá."

14 Zí Yésṵ úkulúgu ledre zía kídí, "Lúrú goó, máógṵ amá do sogo káṇgá ona gɨ ro ífi sɨmɨ éyḭ́ ga bɨ 'bṵsé uyuomo yée ní wá."

15 Gɨ do kací ledre née ní, zí Yésụ ndá'bané kpá úku ledre zí tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ ndịsị ódro zíye ní kídí, “Komosé idí ídí rosé, ndásé 'dí'bi 'bú éyị́ 'bɨ sága ba óto a zíse 'dá'dá wá, gɨ zía tụ́'dụ́ éyị́ 'bɨ sága ba yomoní eyé 'yị wá abú áyí kíye ba cụ́ káa zí 'díya.”

16 Nda gɨ ore zí Yésụ ḿnyịné úku ngíti ledre zíye sɨmɨ muruwayi kídí, “Ngíti o'do, o'do kóo mongụ́ yáká ené zí kére ánáye zía nguku, do ṛóngoyé mbá mịṛóngo.

17 Zía ndịsịné sómụ́ ledre kídí, ‘Kíbi ba kére aná zíma go kíngaya, bɨ ngárá gbagba eye wá ba, mááyí ndíṛíóto yée 'da?’

18 “Zía úku ledre zíne kí roné kídí, ‘Togụ́ kenée yá, mááyí ndụ́rụóyó kụrú gbagba née 'dá'ba, zíma ụ́bụ́ mɨkánda nda mongụ́ne, zíma ndíṛí kére née za kí mɨnzéré éyị́ ga bɨ 'bɨ 'be ní mbá sɨmɨ a.

19 Kíbi ngíti a, máméngị moko wá, mááyí ánu kí éwé lá dụụ́ éyị́ ga gére née zí odụ ledre amá ídíne dụụ́ rokinyi.’

20 “Zí Lomo úkulúgu ledre zí o'do née kídí, ‘Ówo ledre wá gɨ zí 'di, sómụ́ yá trịdrị nɨ do sḭḭ́yị? Togụ́ kenée yá, mááyí 'dí'bi 'dówụ́yị kí ndụlụ ba togụ́ éyị́ ga bɨ kí ledreyé zíyị owóowó née nɨyí nda ídí 'bɨ ambí yá?’ ”

21 Yésụ ya née ledre bɨ nɨ méngị roné zí 'yị ga bɨ otoní komoyé dụụ́ gɨ ro éyị́ ga bɨ 'bɨ sága ba iliní óto ledre 'bɨ Lomo zíye owóowó wá ní.

Ndásé sómụ́ sɨmɨsé gɨ ro éyị́ wá
(Lúrú kpá Matáyo 6:25-34)

22 Zí Yésụ ndá'bané úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne ga gére née kídí, “Bɨ kenée ní, máúku zíse, ndásé sómụ́ ledre gɨ ro trịdrịsé, éyị́ bɨ ásé ánu a ní, togụ́ mbú sanáse kí bongó bɨ ásé ḭsị a ní wá.

23 Trịdrị idí ídí ne kí ledrené owóowó gɨ zía romo do éyị́ mɨánu kí bongó.

24 Lúrúsé aka solụ́ e, tí bɨ ngárá ledreyé ndaá owóowó wá ní, Lomo ndịsị lúrú bi kacíye. Ledresé nɨ zí Lomo owóowó nɨ lúrú bi kacíse rómo 'bɨ solụ́ e mbá.

25 Éyị́ ga bɨ 'yị e ndịsịní sómụ́ ledreyé née mbá, i'bíní eyé trịdrị zí 'yị e wá, Lomo ndịsị í'bí trịdrị zí 'yị e dụụ́ ne.

26 Káa zí bɨ gbékpḭ́ éyị́ ga gére née, i'bíní eyé trịdrị zí 'yị wá ní, ndásé óto komosé dụụ́ royé wá.

27 “Lúrúsé aka mɨsúrú kágá ga bɨ sɨmɨ súwú ní, kí lámá ga bɨ royé ní mbá, ngíti géyị mịṛíṛíye gindri gindri 'di'biogụní bongó zíye wá. Abú za cụ́ mongụ́ ngére kóo kí ịrịné Solomóna ní, abú nɨ kí tụ́'dụ́ éyị́ zíne, bongó ené emeogụní káa zí mɨsúrú kágá ga gére née mbá wá.

28 Éyị́ bɨ ílisé ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo gɨ zía wá ní 'di. Togụ́ bɨ Lomo lurú bi kací gbékpḭ́ mɨsúrú kágá e sɨmɨ súwú bú ní, nɨ nda 'bɨ ené ótoómo kí í'bí bongó e zíse ga bɨ kí ledresé zía owóowó wá ní káa be 'di?

29 Ndásé óto mɨmbé'desé dụụ́ gɨ ro éyị́ mɨánu kí éyị́ mɨéwé, zíse ndḭsịsé sómụ́ sɨmɨsé gɨ royé wá

30 'Yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo wá ní, 'bú éyị́ ga gére née ndịsị 'dí'bióyó sómụ́ ledre eyé gɨ zí Lomo. Ndásé sómụ́ ledre wá, 'Bụsé owo éyị́ ga bɨ ílisé yée ní mbá bú nɨ í'bí yée zíse.

31 Bɨlámá a ídísé óto Lomo zíse káa do Ngére esé. Owo éyị́ ga bɨ ílisé yée ní mbá bú, nɨ í'bí yée zíse.

32 “Sée 'yị lódụ́ kacíma e, ngịrị ndaá méngịsé wá. 'Bụsé bɨ komo ere ní,
yemeomo bi go 'be 'bɨ ené gɨ rosé.
33 Ndásé óto komosé dụ́ụ́ ro éyḭ ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ba wá gɨ zía
ndịsịní sinyí eyé mɨsínyí zíye ndḭsị ụ́kụ́ eyé kpá mɨụ́kụ́. Ídísé óto komosé
dụ́ụ́ ro ledre 'bɨ Lomo bɨ ụkụ́ wá, sinyí kpá wá ní.
34 Bi bɨ óto éyḭ eyḭ bɨ kí ledrené owóowó doa ní, mɨmbé'deyḭ nɨ ídí kpá
fú íri.”

Ndásé ndḭsị lḭgị rosé wá
(Lúrú kpá Matáyo 24:45-51)

35 “Sée 'yị amá e máúku zíse, ndásé ndḭsị lḭgị rosé wá. Kací kadra mbá
ídísé ídí nzíyisé gɨ ro mɨndá'baógụmá,
36 cé káa zí 'yị 'bɨ moko bɨ ndịsịní tí fú lá gó'do sóngó mongụ́ 'yị eyé kí
ndá'baógụ gɨ sɨmɨ ayímbi gɨ ro zíne ḭnyịné 'diya líkpí mbotụ zía ní.
37 Togụ́ mongụ́ 'yị née ogụ ndiki 'yị 'bɨ moko ené ga gére née kí óto
komoyé kacíne yá, nɨ ídí kíye kí rokinyi zía méngị bɨlámá ledre zíye gɨ ro
zíye ídíye kpá kí rokinyi.
38 Sịndḭ kadra 'bɨ mongụ́ née ndaá mɨówoné wá. Togụ́ sɨmɨ kútú ndụlụ
togụ́ kí sɨmɨbi mɨárá yá, 'yị ówo a ndaá. Mongụ́ ledre tí lá togụ́ ogụ go yá,
nɨ méngị bɨlámá ledre zí 'yị 'bɨ moko ga bɨ nɨ ógụndíki yée nzíyiyé ní.
39 Úwúsé aka ledre ba, 'yị bɨ owo bú bɨlámáne kídí 'yị ugu nɨ ógụ karaba
lágá 'déwe mbotụ ené zía úgu éyḭ e ní, 'yị née utúasá ené ólụ́ógụ gɨ 'be
wá.
40 Nɨ kpá kenée gɨ ro mɨndá'baógụ Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí. Ídísé ídí nzíyisé gɨ
zía mɨndá'baógụmá ówosé esé e wá, Mááyí lḭyị sée mɨlḭyị.”
41 Zí ngúru 'yịmɨkása 'bɨ Yésụ bɨ kí ịrịné Pétero ní ḭnyịné ndú'yú Yésụ
kídí, “Ngére, muruwayi bɨ úku née nɨ dụ́ụ́ zíze togụ́ kpá za zí ngíti géyị
'yị e mbá?”
42 Zí Ngére Yésụ úkulúgu ledre zía kídí, “Bɨlámá 'yị bɨ nɨ kí komokenzị
zía ndḭsịné méngị ledre bɨ mɨútúásáne bɨ mongụ́ 'yị ené utúasá go óto wo
zía ndḭsịné lúrú bi kací 'yị kasa ené e gɨ ro zía ndḭsịné í'bí éyḭ eyé e sɨmɨ
sịndḭ kadra ené ní, nɨ náambi?
43 Nɨ ídí bɨlámáne zí 'yị kasa bɨ mongụ́ 'yị ené nɨ ógụndíki wo ndḭsị
méngị moko ené do bɨlámá mɨsi'diné ní.
44 Máúku zíse ba ma'díi, mongụ́ 'yị née nɨ óto wo zía ndḭsị lúrú bi kací
éyḭ ené e mbá.
45 Togụ́ zí 'yị 'bɨ moko née somụ́ a kídí, ‘Mongụ́ 'yị amá ógụ aka 'diya
wá,’ zía ndḭsị ené kóyó ené kí ócó ngíti géyị 'yị 'bɨ moko ga bɨ ya'dá e kí
kará e kí le'yḭ komoné.
46 Nɨ lḭyị ní mongụ́ 'yị ené ógụndíki wo go ngbụ́rụ́ ro ledre née kenée,
mongụ́ 'yị née nɨ 'dó'do wo bɨsinyíne do ógóóyó wo zía ndéré ndḭsịné zí
'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo wá ní.
47 “Togụ́ 'yị 'bɨ moko bɨ owo éyḭ ga bɨ mongụ́ 'yị ené ili zíne méngị a ní
bú bɨlámáne zía ásiné kí méngị a ní, ma'díi, mongụ́ 'yị ené née nɨ 'dó'do
wo kíngaya.
48 Tí lá 'yị moko máa wo bɨ owo ené éyḭ bɨ mongụ́ ené ili zíne méngị a
ní wá ní, togụ́ luyú ledre go yá, mongụ́ 'yị née nɨ tí 'dó'do wo ndaá za
kíngaya wá. Kpá kenée 'yị máa wo bɨ Lomo méngị bɨlámá ledre go zía
ní, Lomo ili zía méngị ledre bɨlámáne zíne. 'Yị máa wo bɨ Lomo mengị

bɨlámá ledre go zía za kíngaya ní, Lomo ili zía méngị ledre zíne kpá za kíngaya.”

Máógụ gɨ ro zí 'yị e ífi sɨmɨyé
(Lúrú kpá Matáyo 10:34-36)

49 Zí Yésụ kpá úku ledre kídí, “Máógụ amá kí bikịdrị do sogo káṇgá ba wá, yị ené pho'dụ. Nɨ kóo ídí bɨlámáne togụ́ do sogo káṇgá máa tonó go áṛá.
50 Tí lá mááyí ógụ ídí sɨmɨ mongụ́ úzu éyị, zíma 'dó'dóma mɨ'dó'dó kíngaya, 'búó togụ́ 'do'dó máa née ụkụ́ go.
51 Lúrúsé íri káa zí éyị́ bɨ máógụ kótrụ sée ní? Ɨ'ɨ, máógụ gɨ ro zíse ífi sɨmisé.
52 Togụ́ 'yị e nɨyí 'be 'bɨ eyé ịnyị yá, yée ga bɨ gbre ní nɨyí óyóló'bó royé ídíye okó ro yée ga bɨ ota ní. Togụ́ kenée wá, yée ga bɨ ota ní, nɨyí óyóló'bó royé ídíye okó ro yée ga bɨ gbre ní.
53 'Bụmɨowụ́ nɨ ídí okó ro wotịne, zí wotịa ídíne okó roa. Mbámɨowụ́ nɨ ídí okó ro nyịne, zí nyịa ídíne okó roa. Togụ́ kára nɨ ídí okó ro me'be wotịne, zí me'be wotịa ídíne okó roa.”

Ídísé ówo éyị́ bɨ ayí go méngị roné ní
(Lúrú kpá Matáyo 16:2,3, 5:25,26)

54 Zía kpá úku ngíti ledre zí tụ́'dụ́ 'yị ga gére née mbá kídí, “Togụ́ lúrúsé iní nɨ go ụ́lụ gɨ gbére kíngaya yá, geré zíse ówo a kídí iní nɨ go ógụ é'dị. Tí ma'díi zí iní é'dịné.”
55 Kpá kenée togụ́ síli nɨ go ndịsị ílíógụ ịrị́ ịrị́ yá, ásé geré ówo a kídí bɨ mɨịrị́ ogụ go. Tí ma'díi, zía ídíne kenée.
56 Sée ga bɨ ótosé rosé káa do 'yị ówo ledre e, kí ndịsị ówo ini ledre gɨ sɨmɨ toso síli ledre ga bɨ ndịsịní ílí komo ere kí yée ga bɨ bi ona ní, sara ówoyémesé ini ledre gɨ sɨmɨ lịlị ledre bɨ Lomo ndịsị mengị yée zíma cakaba ba wá ní gɨ zí 'di?
57 “Nɨ kóo ídí bɨlámáne zíse ówo ma'díi ledre zíse méngị wo.
58 Togụ́ ngíti 'yị i'bí ngbángáyị go zí ngére e yá, ídísé yéme dongaráse kéne 'dá'dá zía kí 'dí'bi ókpó yịị́ do ngbanga zíye 'décị ngbanga royị́ do í'bí yịị́ zí asikíri e ndéréye kíyị sɨmɨ sịgịnị.
59 Togụ́ ótoómo go zí éyị́ méngị roné kenée, áyí ídí sɨmɨ sịgịnị 'búó togụ́ késị́ bɨ iliní gɨ zíyị née í'bíónzó go, áyí fú ólụ́ógụ.”

13

Ídísé óyóló'bó mɨmbé'desé zí Lomo

1 Sɨmɨ sịndị kadra máa bɨ kóo née ní, zí ngíti géyị 'yị e úku ledre zí Yésụ kídí, Piláto i'bí okó go ro 'yị ga bɨ 'bɨ Galiláya bɨ nɨyí ndịsị 'dáná éyị́ zí Lomo sɨmɨ 'Dịcị Kótrụro do úfu ngíti géyị.
2 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Lúrúsé íri káa zí éyị́ bɨ umbu bɨ ngíti géyị 'yị 'bɨ Galiláya ga gére uyuní née nɨ gɨ zía bɨ lúyú ledre eyé romo do 'bɨ lafúye go mbá ní?
3 Máúku zíse, togụ́ óyóló'bósé mɨmbé'desé zíse ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo wá, ngíti géyị 'yị e gɨ dongaráse nɨyí úyu kpá kenée.
4 Sara nda yée ga bɨ kóo sokó doa ịnyị doa ota mongụ́ 'dịcị ndụrụonzó yée sɨmɨ Yerụsaléma cigí mɨkavu bɨ Silowámo ní. Sómụ́sé ledre née méngịné

roné zíye kenée née gɨ zía bɨ lúyú ledre eyé romo do 'bɨ ngíti géyị 'yị ga bɨ sɨmɨ Yerụsaléma ní?
5 Ya'dá ga gére née luyúní eyé ledre wá. Togụ́ óyóló'bósé mɨmbé'desé zíse ndá'baógụsé zí Lomo wá, ásé úyu kpá kenée.”

Muruwayi gɨ ro kágá bɨ aná wá ní

6 Gɨ do kací ledre máa wo née ní, zí Yésụ tónóne úku muruwayi kídí, “Ngíti o'do 'dịyị́ kóo ndọ́rí 'bɨ 'be yáká ené. Kadra kịé'do zía ndéréne gɨ ro mɨáná a, ogụ ndiki ené fú lá mɨáná a wá.
7 Zí mịngị́ yáká née úku ledre zí 'yị 'bɨ moko bɨ oto wo ndịsị lúrú bi kací yáká née ní ní kídí, ‘Ndọ́rí ba mengị kíra go sɨmɨbi ota aná wá. Sị ledre bɨ zía ndịsịné gɨ roa kírí née ní ní ndaá, 'dụtụ bi née go gbékpịe, ídí lágáóyó a 'dá'ba.’
8 “Zí 'yị 'bɨ moko née úkulúgu ledre zí mongụ́ 'yị ené née kídí, ‘Mongụ́ 'yị, otoomozé aka kenée kí sɨmɨbi kịé'do. Mááyí aka íci'díkí a gbaá, zíma ụ́nzụ ngénye nyaṇgu léfe a sị a.
9 Togụ́ aná lolụ kpá wá, kí bi ngíti a zíze nda lágáóyó a.’ ”

Yésụ yomo ngíti kára sɨmɨ Sịlị́ 'bɨ 'Dówụ́ro

10 Sɨmɨ ngíti sịndị́ kadra sɨmɨ Sịlị́ 'bɨ 'Dówụ́ro, zí Yésụ kóo ndịsịné 'dódo ledre zí 'yị e sɨmɨ ngúru 'Dịcị́ Kótrụro e.
11 Ábuwá ngíti kára nɨ kóo dongará 'yị ga bɨ Yésụ ndịsị 'dodo ledre zíye née ore nɨ kí dokéké e sɨmɨné, zíye gó'dụ wo zía ndịsị ndéréne gɨ zíye nda goro goro káa kí sɨmɨbi e sokó doa ịnyị doa ota.
12 Zí Yésụ lúrú kára née, zía ndólo wo kídí, Mamá, ógụ gɨrí zíma 'dá'dá yáa. Zí kára née ógụné, zí Yésụ úku ledre zía kídí, “Ndíyá bɨ ndịsị 'dó'do yịị́ kí tụ́'dụ́ sɨmɨbi ba Lomo 'di'bioyó go.”
13 Zía óto sịlịne ro sogo kára née, geré zí sogoa 'dózo roné, zía tónóne í'bílúgu mbófo éyị́ zí Lomo.
14 Zí ledre bɨ Yésụ mengị née sínyí ené ro mongụ́ 'yị 'bɨ 'Dịcị́ Kótrụro mɨsínyí kídí yomo 'yị sɨmɨ Sịlị́ 'bɨ 'Dówụ́ro gɨ ro 'díya. Zí mongụ́ 'yị 'bɨ 'Dịcị́ Kótrụro née kpá úku ledre zí 'yị e kídí, “Azé kí gbékpị́ sịlị́ e ịnyị doa kéṛị́ gɨ ro méngị moko sɨmɨ a, ídísé ógụ dongará sịlị́ ga gére ní gɨ ro do 'dí'bióyó ndíyá gɨ rosé sɨmɨ a. Ndaá sɨmɨ Sịlị́ 'bɨ 'Dówụ́ro wá.”
15 Zí Ngére Yésụ úkulúgu ledre zía kídí, “Ndịsịsé lóndo rosé kenée gɨ zí 'di? Sara bɨ ndịsịsé líkpí bangá esé e sɨmɨ Sịlị́ 'bɨ 'Dówụ́ro ndéré kíye gɨ ro éwé iní ní.
16 Kára née nɨ bulúndu Abarayáma, Satána odóngeṛị kóo wo kí sɨmɨbi sokó doa ịnyị doa ota (18). Mándá líkpí wo sɨmɨ Sịlị́ 'bɨ 'Dówụ́ro wá?”
17 Zí ledre bɨ Yésụ uku née sínyíne ro ezeokóga ga gére ní. Zí bi émené ro tụ́'dụ́ 'yị e mbá gɨ zí mongụ́ bɨlámá ledre bɨ Yésụ mengị née.

Muruwayi gɨ ro kúfú kágá bɨ musitáda ní
(Lúrú kpá Matáyo 13:31-33, Máriko 4:30-32)

18 Zí Yésụ úku muruwayi zíye kídí, “'Be 'bɨ Lomo nɨ káa zí 'di? Éyị́ bɨ mááyí óto ásá a kíe ní 'di?
19 'Be 'bɨ Lomo nɨ káa zí kúfú kágá bɨ musitáda 'yị 'dịyị́ wo yáká ené ní. Abú kúfú a nɨ nzéré káa zí kúfú kịndṛị́ ní yá, nɨ ngbóró ógụ ené mongụ́ kágá kí tụ́'dụ́ mɨrásáne e zí tụ́'dụ́ solụ́ e ndịsị ógụ útúye komoa kpá kí ụ́bụ́ 'be 'bɨ eyé e.”

20 Zía kpá úku ándá ledre kídí, “Éyị bɨ mááyí óto ásá 'be 'bɨ Lomo kíe ní 'di?
21 Nɨ ídí káa zí owụ́ 'de'dị bɨ cúku'dée ní, nɨyí lótó mongụ́ le'yị kíe, zí le'yị́ née 'dị́'dịné gɨ zía.”

Owụ́ mbotụ bɨ cúku'dée ní
(Lúrú kpá Matáyo 7:13,14,21-23)

22 Zí Yésụ ịnyịné gɨ ore ndéréne kí ólụ́ne kací do 'be e kí gara ga bɨ kací mɨsi'di ní kí 'dodo ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e gị zía ndéré ólụ́ne sɨmɨ Yerụsaléma.
23 Zí ngíti 'yị gɨ dongará 'yị ga bɨ ndịsị 'dódo ledre zíye ní ndú'yú wo kídí, “Ngére, Lomo nɨ yómo lá dụụ́ ngíti géyị 'yị e ndaá 'yị e mbá wá?”
Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye mbá kídí,
24 “'Yị idí gámásó'do mɨsi'di za kí roko'bụné mbá gɨ ro zía ólụ́ne 'be 'bɨ Lomo. Tụ́'dụ́ 'yị e nɨyí yéme royé gɨ ro zíye ólụ́ye íri, utúasání eyé ólụ́ wá.
25 Sɨmɨ bɨ togụ́ Lomo 'dụtụ mbotụ ené go ní, sée ga bɨ nɨ 'dụ́tụómo sée sága ní, ásé tóro tara mbotụ ndịsị ṇgúṇgú rosé kídí, ‘Mongụ́ 'yị, idí líkpí mbotụ zíze.’
“Nɨ úkulúgu ledre zíse gɨrí kídí, ‘Máówo amá sée wá. Máówo amá kpá bi bɨ óguse gɨ doa ní wá?’
26 “Ásé úku ledre zía kídí, ‘Luyúzé komoyị go, anuzé kóo éyị mɨánu kí éwé éyị e kése, ndịsị kóo kpá 'dódo ledre sɨmɨ gara ezé e.’
27 “Nɨ úkulúgu ledre zíse gɨrí kídí, ‘Ma'díi, máówo amá sée wá, máówo amá kpá bi bɨ óguse gɨ doa ní wá. Ídísé ịnyị gɨ ore 'dá'ba sée 'yị lúyú ledre e.’
28 “Gɨ ore, ásé ndịsị íni ini kí ndịsị náná do sosé gɨ zía ásé lúrú kása Abarayáma e kí Isáka e kí Yakóbo e nda kí ngíti géyị nébị e kí ndịsị 'be 'bɨ Lomo íri. Tí lá sée, ndásé íri wá.
29 Ṛịkị́ sị do 'yịma'dí e gɨ do sogo káṇgá ba za mbá nɨyí óguṇ sɨmɨ ayímbi 'be 'bɨ Lomo íri.
30 Ídísé lúrú ledre née bɨlámáne. 'Yị ga bɨ kóo ledreyé ndaá zí 'yịma'dí e owóowó wá ní, nɨyí nda yị́ eyé go kí ledreyé zí Lomo owóowó.”

Yésụ kasalugu Farụsáyo e zí Eróde Andipá

31 Cịkị sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ Yésụ ndịsị 'dódo ledre sɨmɨa née ní, zí ngíti géyị Farụsáyo e óguyé úku ledre zí Yésụ kídí, “Ólụ́ógụ mu gɨ ona 'dá'ba gɨ zía ngére Eróde Andipá yeme ledre go gɨ ro úfu yị́ị.”
32 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí Farụsáyo ga gére née kídí, “Ídísé ndá'ba úku ledre zí Eróde 'yị mani née kídí, karaba kí kílóndó máili aka lágaóyó bɨcayi lomo e gɨ sɨmɨ 'yị e kí yómo 'yị ndíyá e kí. Nda sɨmɨ ota sị́lị́ zí moko máa née ụ́kụ́ne.”
33 Karaba kí kílóndó ndéréógụné sɨmɨ sị́lị́ ota, mááyí ídí mɨndéréma 'dá'dá gị sɨmɨ Yerụsaléma, ngíti éyị ụcụomo máa yana wá. Nébị ga bɨ kóo 'dá'dá ní ufuní yée mbá íri.
34 Zí Yésụ ṇgúṇgú roné gɨ ro 'yị ga bɨ 'bɨ Yerụsaléma ní kídí, “Áko, sée 'yị ga bɨ 'bɨ Yerụsaléma ní, mááyí kí mongụ́ lerị́ gɨ rosé gɨ zía Lomo kasa kóo nébị e zíse, zíse úfu yée. Zíse óngboónzó ngíti géyị 'yị ga bɨ Lomo kasa yée zíse kí bɨlámá sanda ní kí tutú. Máí'bí romá gɨ ro kótrụ sée trị́é káa zí mbágángono bɨ kotrụ owụ́ 'bɨ ené e sị fúndúne ní, ílisé esé e wá.

35 Ídísé ówo a bɨlámáne kídí Lomo oyó sogoné go zíse. Útúásásé lúrú
máa cakaba wá 'búó togụ́ sịndị́ kadra ogụ go zíse úku ledre kídí, ‘Úndru
idí ídí zí wo bɨ nɨ ógụ kí ịrị Ngére Lomo ní.’ ”

14

Yésụ ndéré ṇgu 'be 'bɨ ngíti Farụsáyo

1 Nda go sɨmɨ ngíti sịndị́ kadra kpị́ sɨmɨ Sị́lị́ 'bɨ 'Dówụ́ro, zí ngúru manda
'bɨ Farụsáyo e ndólo Yésụ gɨ ro éyị́ mɨánu 'be 'bɨ ené. Zí 'yị máa yée ga bɨ
nɨyí okó ro Yésụ ní, ndịsịyé lúrú sémbe Yésụ.
2 Nɨyí ídí kíe ní, ngíti o'do sịndịa kí sị́lị́a ụ́rụ́ní mbá mɨụ́rụ́ gɨ dongará 'yị
ga bɨ ore ní, ịnyị toro go 'dága kó'dụ́ Yésụ kenée.
3 Zí Yésụ ndú'yú Farụsáyo máa ga gére née kí 'yị 'dódo lorụ e kídí, “Nɨ
mɨútúásáne do yómo 'yị sɨmɨ Sị́lị́ 'bɨ 'Dówụ́ro?”
4 Ukuluguní ledre mbá wá. Zí Yésụ 'dí'bi sị́lị́ne ro o'do née geré zí ndíyá
ụ́kụ́ne gɨ roa. Zí Yésụ kásalúgu wo 'be, bɨlámáne.
5 Gɨ do kací ledre née ní, zí Yésụ ndú'yú yée kídí, “Togụ́ ngúru 'yị gɨ
dongaráse née zí owụ́ 'bɨ ené, togụ́ ngúru bangákụlụ́ ené útúne sɨmɨ gu
sɨmɨ Sị́lị́ 'bɨ 'Dówụ́ro ní, nɨ ótoómo a íri gɨ zía née ndaá sị́lị́ 'bɨ moko wá?”
6 Ledre ndaá tarayé mbá wá.
7 Sɨmɨ bɨ Yésụ lurú ṇgu ga bɨ ndịsịní ógụ gelení mbá mɨngburoko bi ndịsị
gɨ ro ndịsị doa ní, zía ịnyịné úku muruwayi kídí,
8 “Togụ́ ndoloní yịị́ go sɨmɨ ayímbi yá, ndá lúrú té mongụ́ bi ndịsị gɨ ro
ndịsị doa wá, éyị́ née kenée ndoloní kpá ngíti mongụ́ 'yị bɨ romo doyị́ ní
go.
9 Sɨmɨ bɨ mongụ́ ṇgu née ogụ go ní, mịngị́ 'be nɨ ógụ sịkpị yịị́ kídí, ‘Ídí
ndéré ndịsị do bi máa wo bɨ 'dáa, mongụ́ 'yị bɨ ogụ ba nɨ ógụ ndịsị ona.’
Mɨịnyịyị́ nɨ ídí kí komokenyị́.
10 Togụ́ ndoloní yịị́ go do ngíti bi, kí'dí bɨ ógụ go íri ní, ídí aka ndéré
ndịsị do owụ́ bi ndịsị kí. 'Yị bɨ ndolo yịị́ née nɨ ógụ sịkpịóto yịị́ ne do bi
bɨ yeme gɨ royị́ ní. Áyí ówó komo 'yị ga bɨ ore née geré mɨówó.
11 Gɨ zía 'yị bɨ ndịsị óto roné cúku'dée ní, nɨyí sịkpị wo 'dága. Wo bɨ
ndịsị sịkpị roné 'dága ní, nɨyí óto wo nde.”
12 Gɨ ore zí Yésụ ndá'bané úku ledre zí mịngị́ 'be kídí, “Togụ́ yéme éyị́
mɨánu go gɨ ro 'yị e yá, ndá ndólo lá dụụ́ ezegámáyị e kí sụmụyị́ e kí
mɨngburoko 'yị ga bɨ kí éyị́ e zíye ní wá. Gɨ zía togụ́ iliní kpá yéme éyị́
mɨánu gɨ ro 'yị e yá, nɨyí ndólo kpá té dụụ́ yịị́. I'bílugunі éyị́ bɨ kóo méngị
zíye née go zíyị.
13 Sɨmɨ bɨ óto ayímbi go ní, ídí ndólo 'yị lerị́ e kí mɨgịgị́ịrị́ e, kí yée ga bɨ
kí siri ro sịndị́ye ní, nda kí 'yị komo mɨ'dụ́tụ e.
14 Abú utúasání méngị lúgu ledre zíse wá yá, karanée sɨmɨ sịndị́ kadra
bɨ Lomo nɨ úru mbigí 'yị e ené e gɨ sɨmɨ umbu ní, Lomo nɨ ɨ'bí úndru zíyị.”

Muruwayi gɨ ro mongụ́ Ayímbi
(Lúrú kpá Matáyo 22:1-10)

15 Sɨmɨ bɨ ngúru 'yị gɨ dongará 'yị ga bɨ ndịsịní gbóo cigí Yésụ ánu éyị́,
uwú ledre bɨ Yésụ ndịsị 'dódo a née kenée ní, zía ịnyịné úku ledre kídí,

13:35 13:35 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 118:26

“'Yị ga bɨ karanée nɨyí ndịsị ánu éyị́ sɨmɨ ayímbi 'be 'bɨ Lomo ní, nɨyí ídí kí rokinyi.”
16 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí o'do née kídí, “Ngíti o'do mengị kóo mongụ́ ayímbi zía ndóloyóko tụ́'dụ́ 'yị e gɨ roa.
17 Sɨmɨ bɨ sịndị kadra utúasá go ní, zí mịngị 'be kása 'yị 'bɨ moko ené ndéré kí úku ledre zí 'yị e kídí, ‘Sịndị kadra utúasá go ogụní mu.’
18 “'Yị ga bɨ ndoloní yée ní ogụní eyé e mbá wá, ya yée nɨyí kí moko eyé e. Mɨzefị 'yị ya, ‘Máúgú yáká cakaba máíli ndéré lúrú a. Gɨ zí kéyị née, máútúásá ógụ wá.’
19 “Ngíti a ya, ‘Máúgú ịtị e cakaba ịnyị gɨ ro ndịsị méngị moko kíye, mááyí aka ndéré úzu yée togụ́ utúasání go méngị moko yá. Máútúásá ógụ wá.’
20 “Ngíti a ya, ‘Máófụ́ kára cakaba, máútúásá ógụ wá.’
21 “Zí 'yị 'bɨ moko ndá'bané úku ledre ga gére née zí mongụ́ 'yị ené. Zí bi sínyíne roa gbála. Zía kása 'yị 'bɨ moko née kídí, ‘Ídí ólụ́ógụ do mɨsi'di íri zíyị ndólo 'yị lerị́ e kí mɨgɨgịrị́ e, kí 'yị komo mɨ'dụ́tụ e, kí yée ga bɨ kí siri ro sịndịye ní.’
22 “Zí 'yị 'bɨ moko née ndéréne, zía ndá'baógụné úku ledre zí mịngị 'be kídí, ‘Mongụ́ 'yị, 'yị ga gére née ogụní go, tí lá ngíti géyị bi ndịsị nɨyí aka gbékpịe 'yị ndaní doyé wá.’
23 Zía kpá kása ándá 'yị 'bɨ moko née, ‘Ídí ólụ́ógụ do mɨsi'di kí 'be 'bɨ 'yị e, zíyị ndólo yée gɨ ro zí bi ndịsị ga gére née ídíye mbá kí 'yị e doyé.
24 'Yị ga bɨ mándólo yée 'dá'dá ngárá ogụní wá ní, ma'díi utúasání ndéne úzu to'do éyị́ mɨánu bɨ máyéme gɨ royé ba wá.’ ”

Lódụ́ kací Yésụ nɨ mongụ́ ledre
(Lúrú kpá Matáyo 10:37,38)

25 Nda gɨ ore, zí Yésụ ịnyịné kpá fú lódụ́ mɨsi'di ndéréne sɨmɨ Yerụsaléma. Tụ́'dụ́ 'yị e nɨyí go kpá rụụ do kací a. Zía óyó komoné úku ledre zíye kídí,
26 “Togụ́ 'yị ili ídí 'yị lódụ́ kacíma yá, idí óto 'búma rómo do 'bụné kí mbágáne, kí me'bené kí owụ́ 'bɨ ené e kí lúnduné e kí lémịné e kpá kí kụrụ'bụné mbá, nɨ fú ídí 'yị lódụ́ kacíma.
27 Ndaá kpá lá dụụ́ wo née wá, 'yị bɨ ili go ídíne 'yị lódụ́ kacíma ní, idí í'bí roné zí umbu gɨ romá.
28 “Ledre née nɨ káa zí togụ́ 'yị ili ụ́bụ́ 'dịcị yá, nɨ aka ówo roko'bụ késị do sílíne kí nɨ fú tónó moko.
29 Togụ́ mengị kenée wá, nɨ méngị moko née lá mburu yana zí roko'bụ a ụ́kụ́ne zí 'yị e kúgú wo.
30 Zíye úku ledre kídí, ‘Oto dosị moko, mengịonzó wá romo wo go mburu yana.’
31 “Kpá kenée ngére bɨ nɨ kí 'yị e zíne álifu sokó, togụ́ ili ndéré útú kí okó do ezené ngére bɨ nɨ yị́ ené kí 'yị e ené álifu cị kéṛị́ a ní yá, nɨ aka lúrú roko'bụné kí nɨ fú ndéré méngị okó née.
32 Togụ́ owo go kídí roko'bụné nda yá, nɨ kákasa zí ezeokóne née kídí, ‘Okó ndaá ídí wá, yée idíní yéme dongaráye.’
33 Nɨ gɨ rosé kpá kenée. Togụ́ 'yị ili ídí 'yị lódụ́ kacíma yá, ídí ótoómo yị́ ené e za mbá, zía ídíne 'yị lódụ́ kacíma.

34 “To'do nɨ bɨlámá éyḭ. Togṵ ayá lolṵ wá ní, áyí méngḭ lárá a káa be 'di
zía áyálúgu roné?
35 Bɨ ngárá moko ndaá lolṵ sɨmɨ a, gbawá gɨ ro do méngḭ ngíti géyḭ éyḭ e
kíe wá ní, odṵ a dṵṵ do léfeóyó a 'dá'ba.
“'Yḭ bɨ uwú ledre bú ní, idí úwú ledre bɨ máúku née.”

15

Muruwayi gɨ ro Kábḭṛḭ̂kḭ
(Lúrú kpá Matáyo 18:12-14)

1 Kadra kḭé'do 'yḭ 'dó'dṵ́ ṵsórṵ e gɨ zí 'yḭ e kí tṵ́'dṵ́ 'yḭ lúyú ledre e ogṵní
go ndḭsḭ úwú ledre ga bɨ Yésṵ nɨ ndḭsḭ 'dódo yée zí 'yḭ e ní.
2 Zí Farṵsáyo e kí ngíti géyḭ 'yḭ 'dódo lorṵ e ndḭsḭyé úku mɨngṵ́ngṵ́rṵ́
ledre ro Yésṵ kídí, “O'do née otoomo 'yḭ lúyú ledre e zíye ndḭsḭyé ánu éyḭ
kéye.”
3 Zí Yésṵ ódroné zíye sɨmɨ muruwayi kídí,
4 “Togṵ́ áyí kí kábḭṛḭ̂kḭ e zíyḭ míya (100), zí wo bɨ kḭé'do ní ḭndrḭné, útúásá
ótoómo yée ga bɨ cḭ eso doa sokó doa ḭnyḭ doa eso (99) née zíyḭ ndéréyḭ
gámásó'do wo bɨ ḭndrḭ kḭé'do née wá?
5 Sɨmɨ bɨ ndíki go ní, áyí ídí kí mongṵ́ rokinyi zíyḭ ó'bo a ndá'ba kíe 'be.
6 Sɨmɨ bɨ ógṵ goó 'be ní, áyí ndóloyóko lafúyḭ e yá, ‘Mándólo sée gɨ ro
zíze ndḭsḭzé kése kí rokinyi gɨ zía kábḭṛḭ̂kḭ amá bɨ ḭndrḭ ní mándíki go.’
7 Yésṵ ya zíye ní, ledre née nɨ kpá kenée komo ere. Togṵ́ 'yḭ lúyú ledre
kḭé'do, oyólo'bó sómṵ́ ledre ené go zía ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo yá, Lomo
nɨ ídí kí rokinyi gɨ roa rómo do tṵ́'dṵ́ 'yḭ ga bɨ oyólo'bóní sómṵ́ ledre eyé
wá ní.

Muruwayi gɨ ro késḭ̂ bɨ ḭndrḭ ní

8 “Sara togṵ́ ngíti kára nɨ kí komo késḭ ené sokó (10), zí wo bɨ kḭé'do
ní útúíndrḭ roné gɨ sɨmɨ a cḭkḭ 'dḭcḭ ore, utúasá ṵ́ndṵ pho'dṵ zía ndḭsḭné
ókósó'do a gḭ zía ndíki a kí ní wá?
9 Sɨmɨ bɨ ndíki go ní, nɨ ndóloyóko lafúne e kí eze 'be 'bɨ ené e zía úku
ledre zíye kídí, ‘Mándólo sée gɨ ro zíze ndḭsḭzé kése kí rokinyi gɨ zía késḭ
amá bɨ ḭndrḭ ní, mándíki go.’
10 Ledre née nɨ kpá kenée komo ere. Togṵ́ 'yḭ lúyú ledre kḭé'do oyólo'bó
sómṵ́ ledre ené go zía ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo yá, maláyika e mbá nɨyí
ídí kí rokinyi gɨ ro bɨ kéṛḭ́ 'yḭ lúyú ledre bɨ oyólo'bó sómṵ́ ledre ené zía
ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo ní.”

Muruwayi gɨ ro owṵ́ bɨ ḭndrḭ ní

11 Zí Yésṵ kpá úku ngíti muruwayi kídí, “Ngíti o'do nɨ kóo bo kí wotḭ́ne e
gbre.
12 Zí wotḭa bɨ owṵ́ ní úku ledre zí 'bṵyé kídí, ‘Babá, éyḭ sḭ́lḭ́yḭ ga bɨ gɨ ro
ífi báyi yée zíze owṵ́ 'bɨ eyḭ e ní, í'bí 'bɨ amá mu gɨ sɨmɨyé.’ 'Bṵyé kala kpá
wá, zía ífi báyi éyḭ sḭ́lḭ́ne zía i'bí 'bɨ owṵ́ 'bɨ ené bɨ owṵ́ ní.
13 “Lá owṵ́ sḭ́lḭ́ cúku'dée, zí wotḭa bɨ owṵ́ ní úgúóyó 'bɨ ené éyḭ bɨ 'bṵyé
i'bí zía ní mbá 'dá'ba, zía 'dí'bi késḭ ndéréne gbála sɨmɨ ngíti káṇgá. Zía
sínyiónzó késḭ née íri sɨmɨ ledre ga bɨ ngárá moko ndaá sɨmɨyé wá ní.
14 Nɨ ídí kíe ní, 'bú utú go sɨmɨ káṇgá bɨ nɨ sɨmɨa íri née, késḭ ndaá lolṵ
zía ánu éyḭ kíe wá.

15 Zía ídíne káa do 'yị 'bɨ moko 'bɨ ngíti o'do gɨ dongará mịngị́ káṇgá ga
bɨ íri ní, ndịsị lúrú bi kací mụkụ́ṛụ́ ené e kí í'bí éyị́ mɨánu zíye.
16 'Yị í'bí éyị́ mɨánu ndaá zía wá, nɨ nda kóo go gbóo gɨ ro ánu éyị́ mɨánu
ga bɨ 'bɨ mụkụ́ṛụ́ e ní.
17 "Zía sómụ́ló'bó sɨmɨ doné zía úku ledre kídí, ''Yị 'bɨ moko ga bɨ 'bɨ
babá ní, éyị́ mɨánu nɨ gɨ royé bo kíngaya. Mááyí ndịsị úyu gɨ zí 'bú ona ba.
18 Mááyí ndá'ba zíma úku ledre zía máyá, "Babá, málúyú go ro Lomo
kpá royị.
19 Máútúásá amá lolụ ídíma káa do owụ́ 'bɨ eyị́ wá. Ídí nda óto máa
dongará 'yị 'bɨ moko eyị́ e." '
20 Yóó, zía ịnyịné ndá'bané 'be zí 'bụné.
"Zí 'bụa lúrúndíki wo gɨ gbála kí óguné do mɨsi'di, zía ídíne kí mongụ́
sɨmɨkozo gɨ roa. Zía ngásáne ndéré útúne ro wotịne fáka wo í'bí mandá
zía kí 'búne.
21 "Zí wotịa úku ledre zía kídí, 'Babá, málúyú go ro Lomo kpá royị.
Máútúásá lolụ ídíma káa do owụ́ 'bɨ eyị́ wá.'
22 "Zí 'bụa úku ledre zí 'yị moko e kídí, 'Ngásásé mu 'di'diya ndéréógụ
kí bɨlámá bongó, kí ngo'di kí éyị́ sịndị́ zía ésị yée.
23 Zíse ndéréógụsé kí zoro ịtị́ óṇgoónzó a gɨ ro zíze ánu a kí rokinyi.
24 Wotịma ba nɨ kóo go umbuné. Bɨ ba ní, nda'baogụ go trịdrị. Ịndrị
kóo go, nda'baogụ go.' Zíye tónóye ánu éyị́ kí rokinyi.
25 "Ledre ba nɨ ndịsị méngị roné ní, wotịa bɨ mongụ́ ní nɨ aka 'bɨ ené
yáká. Zía ịnyịné gɨ yáká girí go sɨkala ndá'baógụné 'be. Zía ógụ ólụ́ne
sɨmɨ gborụ kịdrị́ kí do 'yị e, ke'bị nɨ go ndịsị méngị roné zíye 'be.
26 Zía ndólo ngúru 'yị 'bɨ moko bɨ 'be ore ndú'yú wo kídí, 'Éyị́ bɨ mengị
roné ní 'di?'
27 Zí 'yị 'bɨ moko née úkulúgu ledre kídí, 'Bɨsinyí ledre ndaá, lúnduyị́
kóo ịndrị ní, nda'baogụne zí 'bụsé úku ledre do óṇgoónzó zoro ịtị́ gɨ ro zí
'yị e ánu a, bɨ nɨyí ndịsị ndéndeke née.'
28 "Zí ledre née sínyíne ro wotịa bɨ mongụ́ née gbála, zía ásiné cịkị do
mɨsi'di ili ógụ 'be wá. Zí 'bụyé ndéréne dódó roné roa idí mu ógụ 'be.
29 Zía úkulúgu ledre zí 'bụyé kídí, 'Lúrú aka, tụ́'dụ́ sɨmɨbi ga ba za mbá
azé kéyị ona. Zíma ndịsịmá óto úndruyị́ kí méngị moko kpá káa zí 'yị 'bɨ
moko ní, í'bí zíma gbawá owụ́ ína zíma gɨ ro zíze ánua kí lafúma e.
30 Lúrú aka nda 'yị máa bɨ sinyionzó késị́ eyị́ mbá do kará ga bɨ moko
ndaá sɨmɨyé wá ní, sɨmɨ bɨ ledre romo wo, nda'baogụ nda goó 'be ní, zíyị
úfu za cụ́ ịtị́ zía gɨ ro zí 'yị e ógụyé ánu a.'
31 "Zí 'bụa úkulúgu ledre zía kídí, 'Lúrú ledre máa née kíe? Mbé bɨ azé
kéyị ona ní, éyị́ ga bɨ 'bɨ amá ní nɨyí fú mbá 'bɨ eyị́.
32 Ufuní ịtị́ née gɨ zía lúnduyị́ née nɨ kóo go umbuné. Bɨ ba ní, nda'baogụ
go trịdrị. Ịndrị kóo go, nda'baogụ go.' "

16

Muruwayi gɨ ro ngíti 'yị 'bɨ moko

1 Zí Yésụ úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne e kídí, "Ngíti mongụ́ 'yị nɨ kóo bo,
zí 'yị e úku ledre zía kídí, 'yị 'bɨ moko ené bɨ ndịsị lúrú bi kací késị́ ní,
ndịsị sínyi késị́.

2 Zí mongụ́ 'yị́ née ndólo 'yị́ 'bɨ moko ené née úku ledre zía kídí, ‘Máúwú
tụ́'dụ́ bɨsinyí ledre go gɨ royị́. 'Dí'biógụ aka késị́ ga bɨ ndịsị́ méngị́ moko
kíe ní zíma lúrú a. Gɨ zía tónóne karaba ndéréne 'dá'dá, ndá lolụ 'yị́ 'bɨ
moko amá ona wá.’
3 “'Yị́ 'bɨ moko née ya zía ní, ‘Mongụ́ 'yị́ amá nɨ go otoomo máa gɨ sɨmɨ
moko. Roko'bụmá ndaá gɨ ro ndéré kí íci gu kíe zí 'yị́ e gɨ ro késị́ wá,
máútúásá kpá ómbo éyị́ wá, mááyí méngị́ ba goó 'di?
4 Zía sómụ́ndíki ledre kídí togụ́ kenée yá, gɨ ro zí 'yị́ e 'dí'bi née sɨmɨ
sụmụ gɨ do kací a bɨ née ndaá lolụ sɨmɨ moko wá ní, née nɨ méngị́ éyị́
káa.’
5 “Zía ndólo 'yị́ ga bɨ kóo ndịsịní 'dí'bi késị́ 'bɨ mongụ́ 'yị́ ené gɨ zía ní.
Zía ndú'yú mɨzefịyé kídí, ‘'Di'bi kóo késị́ 'bɨ mongụ́ 'yị́ amá gɨ zíma ndu?’
6 “Zía úkulúgu ledre zí 'yị́ 'bɨ moko née kídí, ‘Má'dí'bi kóo gɨ zíyị́ kúkú
sụ'bụ́ míya ịnyị́ doa ota.’
“'Yị́ 'bɨ moko née ya, ‘Ídí nda éké a lá dụ́ụ́ míya eso.’
7 “Zía ndú'yú ngíti 'yị́ kídí, ‘'Bɨ eyị́ 'bɨ ené ndu?’
“Zía úkulúgu a zí 'yị́ 'bɨ moko née kídí, ‘Suwáli kére álifu kịé'do.’
“Zí 'yị́ 'bɨ moko née úku a zía ya, ‘Éké nda lá míya ịnyị́ doa ota.’
8 “Zí mongụ́ 'yị́ née úku ledre zí 'yị́ 'bɨ moko ené née kídí méngị́ née
komokenzị́ zíyị́. 'Yị́ 'bɨ do sogo káṇgá nɨyí kí komokenzị́ gɨ royé kí royé
romo do 'yị́ ga bɨ 'bɨ Lomo ní.
9 Sée 'yị́ lódụ́ kacíma e, ídísé méngị́ bɨlámá ledre zí 'yị́ e kí éyị́ ga bɨ zíse
do sogo káṇgá ba, gɨ ro karanée togụ́ éyị́ ga gére née ụkụ́ní go yá, ásé nda
ndíki bɨlámá bi bɨ za fí ní komo ere.
10 “'Yị́ bɨ utúasá go lúrú bi kací owụ́ éyị́ ní, nɨ kpá útúásá lúrú bi kací
mongụ́ éyị́. Togụ́ utúasá lúrú bi kací owụ́ éyị́ wá, utúasá kpá lúrú bi kací
mongụ́ éyị́ wá.
11 Togụ́ i'bíní owụ́ éyị́ 'bɨ do sogo káṇgá ba gɨ ro zíyị́ lúrú bi kací a,
útúásá lolụ kíe wá ní, nɨyí nda í'bí mongụ́ éyị́ 'bɨ komo ere ní zíyị́ káa be
'di?
12 Togụ́ útúásá lúrú bi kací éyị́ 'bɨ ngíti 'yị́ wá ní, ambí nɨ nda í'bí éyị́
zíyị́ gɨ ro zía ídíne káa do 'bɨ eyị́ ní ne?
13 “'Yị́ kịé'do utúasá ídí 'yị́ 'bɨ ngére e gbre wá. Nɨ óto 'bú wo bɨ kịé'do
ní, zía sógó ngíti a. Kpá kenée, útúásá óto ledre Lomo kí késị́ zíyị́ mbá
owóowó wá.”
14 Gɨ zía bɨ Farụsáyo e nɨyí kí 'bú késị́ doyé kíngaya ní, sɨmɨ bɨ uwúní
ledre bɨ Yésụ uku née kenée ní, zíye ndịsịyé kúgú wo mɨkúgú.
15 Zí Yésụ úku ledre zíye kídí, “Ndịsịsé óto rosé zí 'yị́ e kí ledresé
owóowó, ówosé esé bɨ kídí Lomo owo ledre ga bɨ do mɨmbé'desé bú ní
wá. Éyị́ bɨ do sogo káṇgá ba ndịsịní lúrú a kí ledrené owóowó ní, moko
ndaá bɨ ené sɨmɨ a zí Lomo wá.
16 “'Dá'dá gɨ zí Yiwáni babatịza, 'yị́ e ndịsịní aka kóo mbá óto úndru lorụ
bɨ kóo Mụ́sa eké kpá kí ledre ga bɨ kóo nébị́ e ndịsịní úku yée ní. Sɨmɨ bɨ
Yiwáni ogụ nda ndịsị́ 'dódo bɨlámá ledre gɨ ro 'be 'bɨ Lomo kídí, 'yị́ e idíní
ówo Lomo káa do Ngére eyé ní, mɨmbé'deyé nɨ go mbá íri.
17 Abú karanée Lomo nɨ óyóló'bó do sogo káṇgá ba kí ere yá, ngíti éyị́
bɨ kịé'do gɨ sɨmɨ ledre ga bɨ kóo ekéní yée sɨmɨ lorụ nɨyí 'dí'bióyó a 'dá'ba
ní ndaá.

18 “'Yị bɨ otoomo me'bené, zía nda ndéréne ofụ́ ngíti kára ní, luyú ledre go. Nda gɨ ore o'do bɨ ófụ́ kára née go ní, luyú kpá ledre go.”

Lázoro e kí o'do bɨ kí tụ́'dụ́ éyị́ e zíne ní

19 “Ngíti mongụ́ 'yị nɨ kóo bo, kací kadra mbá ndịsị ésị roné fú lá bɨlámá bongó, zía ndịsịné ánu fú lá bɨlámá éyị́ mɨánu.
20 Zí ngíti géyị 'yị e ndịsịyé ịmbịógụ ngíti 'yị lerị́ nɨ kí ịrịné Lázoro, roa ba za mbá uṇgú, ndịsị óto wo tara mbotụ 'be 'bɨ mongụ́ 'yị née.
21 Lázoro ma'dáa ili tí lá zíne ndịsịné ánu nyụnyụ́ éyị́ mɨánu bɨ nɨ ndịsị ṛére sị́ tarabíza 'bɨ o'do née bi ní káa bɨ née nɨ úyu gɨ zí 'bú ke. Sɨmɨ ledre ga gére née mbá zí ịsị ndịsịyé léwe uṇgú ga bɨ ro Lázoro ní.
22 “Nda sɨmɨ ngíti sị́lị́, zí 'yị lerị́ née úyuné. Zí maláyika e 'dí'bi wo ndéré kíe do bi kí'dí bɨ Abarayáma ndịsị ndịsị ní. Zí mongụ́ 'yị née úyuné do óto bi zía.
23 Zí trịdrị a ndéréókpó 'bɨ ené geré do bɨsinyí bi bɨ 'bɨ 'do'dó kíngaya ní. Nɨ sị́kpị doné lúrú bi 'dága káa ní, zía lúrúndíki Lázoro 'yị lerị́ bɨ kóo ba gbála kí ndịsị eyé kí Abarayáma do bɨlámá bi.
24 Gɨ zí éyị́ mɨówo, zí o'do née gbúrógbóne 'dága kídí, ‘Áko mongụ́ 'yị Abarayáma, ótoómo ledre zíma, mááyí go úyu. Kása aka Lázoro idí lá ésị nzisị́lị́ne bɨ do tifi ní sɨmɨ iní kịdrị́, ógụ é'de a dondenemá, gịe zí owụ́ bi ịdrị́ne romá.’
25 “Zí Abarayáma úkulúgu ledre zía kídí, ‘Sómụ́ aka lá sɨmɨ bɨ kóo áyí aka do sogo káṇgá ní, rokinyi nɨ dụụ́ 'bɨ eyị́, zí lerị́ ídíne dụụ́ 'bɨ Lázoro. Bɨ ba ní, áyí go sɨmɨ lerị́ Lázoro nɨ go sɨmɨ rokinyi.
26 Nda kpá lá dụụ́ née wá, mongụ́ gu nɨ go dongaráze kése. 'Yị ndaá gɨ yáa ndéréne íri togụ́ gɨrí ógụné yáa wá.’
27 “Zí mongụ́ 'yị née úkulúgu ledre zí Abarayáma kídí, ‘Togụ́ kenée yá, kása nda lá Lázoro ma'dáa zíze 'be 'dáa.
28 Lúndumá e nɨyí bo íri ịnyị, idí úku ledre zíye ndaní méngị bɨsinyí ledre zí 'yị e wá, káa bɨ nɨyí ógụ kpá sɨmɨ 'do'dó bɨ mááyí sɨmɨ a yáa ba ke.’
29 “Zí Abarayáma úkulúgu ledre zía kídí, ‘Ɨ'ɨ Lázoro utúasá ndéré íri wá. Idíní ndịsị úwú lorụ bɨ kóo Mụ́sa eké kí ledre ga bɨ kóo nébị e ndịsịní úku yée ní.’
30 “O'do née ya, ‘Ɨ'ɨ, mongụ́ 'yị, ili za cụ́ 'yị bɨ urú go gɨ sɨmɨ umbu ní, zía ndéréne uku ledre née zíye ne nɨyí fú ṇgúṇgu a.’
31 “Abarayáma ya zía ní, ‘Togụ́ utúasání eyé ṇguṇgu ledre 'bɨ Mụ́sa e kí nébị e wá, abú 'yị urú gɨ sɨmɨ umbu zía ndéréne úku ledre zíye ya, utúasání eyé kpá fú lá ṇgúṇgu a wá.’ ”

17

Yésụ 'dodo ledre zí 'yị lódụ́ kacíne e
(Lúrú kpá Matáyo 18:6,7,21,22, Máriko 9:42)

1 Zí Yésụ ịnyịné úku ngíti ledre zí 'yị lódụ́ kací née kídí, “'Yị bɨ ndịsị lóndo lafúne e gɨ ro zíye lúyú ledre ní, nɨ go gbóo. 'Yị máa née nɨ ndíki mongụ́ bɨsinyí nduwú.
2 'Yị káa zí née, 'be kóo do ódóngérị mongụ́ tutú ro goa do ụ́cụ wo kíe bu sɨmɨ mongụ́ iní zía úyuné íri. Gɨ zí wo bɨ nɨ óto owụ́ bɨ cúku'dée káa zí wo ba zía lúyú ledre ní.

3 Komosé idí ídí rosé.
“Togụ́ ngúru 'yị gɨ dongará 'yị ga bɨ ṇguṇgunɨ́ ledremá go ní, luyú ledre
go yá, ídísé lórụ wo. Togụ́ oyólo'bó sómụ́ ledre ené go yá, ídísé ótoómo
ledre zía.
4 “Togụ́ luyú ledre royị́ kɨ́'dí ịnyị doa gbre (7) kadra kịé'do, zía kpá ógụné
zíyị kɨ́'dí ịnyị doa gbre (7) kadra kịé'do ya ídí ótoómo ledre zíne yá, ídí
ótoómo ledre zía.”
5 Kadra kịé'do zí 'yịmɨkása 'bɨ Yésụ ịnyịyé úku ledre kídí, “Ngére, ídí
sáká zée, zíze ṇgúṇgu ledre eyị́ nda za kíngaya.”
6 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Abú ledre 'bɨ Lomo bɨ ṇgúṇgu ní
nɨ cúku'dée káa zí kúfú kágá bɨ musɨtáda ní yá, áyí útúásá úku ledre zí
mongụ́ kágá bɨ káa zí ngónó ní kídí, ‘Ị'bịóyó royị́ gɨ ore, zíyị ndéré tóroyị́
gbála sɨmɨ mɨkavu 'dáa.’ Kágá née nɨ úwú yịị́, zía méngị a tí kenée.”
7 Zí Yésụ kpá úku ngíti muruwayi zíye kídí, “Togụ́ 'yị 'bɨ moko nda'baogụ
go 'be gɨ do bi moko gáa ndịsị méngị a ní, mongụ́ 'yị ené nɨ geré úku ledre
zía ya, ‘Ógụ ndịsị bi ánu éyị́?’
8 Ɨ'ɨ, mongụ́ 'yị ené nɨ úku ledre zía kídí, ‘Méngị éyị́ mɨánu 'bɨ tagá zíma
ánu a kí, áyí nda fú ógụ ndịsị bi ánu 'bɨ ené éyị́.’
9 Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, mongụ́ 'yị née utúasá ené í'bí mbófo éyị́
zí 'yị moko née wá gɨ zía née moko bɨ ogụ gɨ roa ní.
10 Ledre née nɨ gɨ rosé kpá kenée. Togụ́ méngịsé moko bɨ i'bíní zíse ní
go yá, ídísé lá úku a kídí, ‘Azé 'bɨ ezé lá 'yị 'bɨ moko e, ndịsịzé méngị dụụ́
moko bɨ i'bíní zíze ní.’ ”

Ya'dá e sokó kí umbunonó royé

11 Sɨmɨ bɨ Yésụ nɨ do mɨsi'di mɨndéréne sɨmɨ Yerụsaléma ní, nderé kóo
kpụrụ́ gɨ dongará káṇgá ga bɨ gbre, Samáriya kí Galiláya ní.
12 Zíye ndéréógụyé go sɨmɨ ngíti do 'bé, zí ya'dá e sokó (10) mbá kí
umbunonó royé ógụ tóroyé dogborụ mɨsi'di re kenée.
13 Sɨmɨ bɨ Yésụ ogụ nda go gbóo ní, zíye ịnyịyé mbá ótrụ́ ndólo wo kídí,
“Áko, Yésụ, mongụ́ 'yị, ídí lúrú lerịze zíyị sáká zée ke.”
14 Zí Yésụ lúrú yée zía úku ledre zíye kídí, “Ídísé ndéré zí 'yị 'dáná éyị́ e
gɨ ro zíye lúrú rosé togụ́ umbunonó née ụkụ́ go yá.” Nɨyí ndéréógụ yana
ní, royé nɨ go bɨlámáne.
15 Sɨmɨ bɨ ngúruyé lurú roné nɨ go bɨlámáne ní, zía ndá'baógụné ndịsị
í'bílúgu mbófo éyị́ zí Lomo kí kúrúne 'dága.
16 Zía útúne ló'bụ komoné bi kó'dụ́ Yésụ ndịsịné mbófo wo gɨ zía ndaá
'bɨ ené Yụ́da wá, nɨ gɨ sɨmɨ kúfú 'yị ga bɨ Samáriya e ní.
17 Zí Yésụ ndú'yú wo kídí, “Ndaá 'bɨ ené bɨ gáa ásá sokó ní wá? Sara
yée ga bɨ ịnyị doa eso ní nɨyí nda goó 'da?
18 Bɨ zí 'yị lóṇgó ba ógụné dụụ́ ne í'bílúgu mbófo éyị́ zí Lomo ní?”
19 Zí Yésụ úku ledre zí o'do máa née kídí, “Gɨ zía bɨ ṇgúṇgu ledre 'bɨ
Lomo go ní, Lomo yomo yịị́ go, ndá'ba yị́ eyị́ mu 'be.”

Ledre gɨ ro 'be 'bɨ Lomo
(Lúrú kpá Matáyo 24:23-28,37-41)

20 Nda gɨ ore zí Farụsáyo e ndú'yú Yésụ kídí, “Lomo nɨ ógụ ídíne káa do
ngére do sogo káṇgá kí be 'di?” Yésụ ya zíye ní, “Mɨógụ Lomo ídíne káa
do ngére, lurúní eyé kí komo 'yị káa zí bɨ ndịsịsé sómụ́ a née wá.

21 'Yị e utúasání kpá úku a bɨ kídí, ‘Lúrúsé aka, nɨ goó ba, togụ́ nɨ goó
bɨ 'dáa ba wá,’ gɨ zía Lomo nɨ cakaba go dongaráse.”

22 Zí Yésụ úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne ga gére née kídí, “Sịndị́ kadra
nɨ ógụ zíse ídíse nzíyisé gɨ ro lúrú mɨndá'baógụ Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí, tí lá
útúásásé lúrúndíki a wá.
23 Ngíti géyị 'yị e nɨyí úku ledre zíse kídí, ‘Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí ogụ go ona
togụ́ mbú ogụ go 'dáa yá,’ ndásé úwú ledre eyé ga gére née wá.
24 Gɨ zía mɨndá'baógụ Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí nɨ ídí káa zí mɨ'bílé'be iní bɨ
'bɨle'be zía óṇgóné kú gɨ komo ere zaá gị bi ní.
25 Éyị́ bɨ nɨ aka ídí ní, 'yị ga bɨ nɨyí aka trịdrị ba nɨyí ási gɨ romá, zíye
'dó'do máa kíngaya kí tụ́'dụ́ ṛịḳị́ sị do 'do'dó e kí.

26 “Sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ Mááyí ndá'baógụ sɨmɨ a ní, mɨméngị ledre 'bɨ
'yịma'dí e nɨ ídí ené cé káa zí ledre kóo 'yị e ndịsịní méngị a sɨmɨ sịndị́
kadra bɨ kóo 'bɨ Nówa ní.
27 'Yị e otoní yị́ eyé komoyé dụụ́ ro éyị́ mɨánu eyé e kí éyị́ mɨéwé eyé e,
zí ngíti géyị kí ófụ́ royé. Zí ledre née méngị roné kenée gị sɨmɨ sịndị́ kadra
bɨ zí Nówa kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ ené e ólụ́ye mbá sɨmɨ kuṛúngba ní. Zí mongụ́
iní úcuné úfuónzó 'yị ga bɨ kóo sága ní mbá.

28 “Ledre née mengị kóo roné kpá kenée sɨmɨ sịndị́ kadra 'bɨ ngíti mongụ́
'yị kí ịrịné Lóto. 'Yị e otoní yị́ eyé kóo komoyé dụụ́ ro éyị́ mɨánu e kí éyị́
mɨéwé eyé e, ngíti géyị nɨyí ndịsị 'bɨ eyé úgúóyó éyị́ e, ngíti géyị ndịsịní
'bɨ eyé úgú éyị́ e zíye, ngíti géyị nɨyí 'bɨ eyé ó'do éyị́ ngíti géyị ndịsịní 'bɨ
eyé ụ́bụ́ 'dịcị́ e.
29 Sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ Lóto kí owụ́ 'bɨ ené e olụ́ogụní gɨ sɨmɨ Sodóma ní,
zí Lomo kasaogụ pho'dụ kí mɨnguṛogó so pho'dụ bɨ ndịsịní ndóló a barụ́tụ
ní gɨ komo ere ndịsị é'dịné zí 'yị ga bɨ kóo ore ní áṛáónzó royé mbá.

30 “Ledre née nɨ ídí cé kenée sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí
ndá'baógụ sɨmɨ a ní.
31 Sɨmɨ sịndị́ kadra née ní, 'yị bɨ nɨ do 'dịcị́ ní, ndaá ndítíógụ ólụ́ 'dịcị́ gɨ
ro 'dó'dụ́ ógụ yị́ ené e sága kí wá. Wo bɨ gáa nɨ 'bɨ ené yáká ní, utúasá
ndá'baógụ 'be kí wá.
32 Ídísé sómụ́ndíki ledre bɨ kóo mengị me'be Lóto ní.
33 Togụ́ 'yị ya née ili ndịsị lódụ́ kacíma wá káa bɨ née nɨ úyu yá, omo
ené e wá. 'Yị bɨ ya née nɨ lódụ́ kacíma, abú née uyu yá mengị éyị́ wá ní,
uyu ené e wá.
34 Máúku zíse, sɨmɨ ndụlụ bɨ ledre née nɨ méngị roné sɨmɨ a ní, togụ́ 'yị e
gbre nɨyí mɨ'dú'duyé do ṛangba kịé'do yá, wo bɨ ṇguṇgu ledremá go ní,
Lomo nɨ 'dí'bi dụụ́ wo zía ótoómo eze a née kenée.
35 Kará e gbre nɨyí do bi ụ́sụ éyị́, Lomo nɨ 'dí'bi wo bɨ ṇguṇgu ledremá
go ní, zía ótoómo eze a née kenée.
36 Kpá kenée ya'dá e nɨyí ídí yáká gbre, wo bɨ ṇguṇgu ledremá go ní,
Lomo nɨ 'dí'bi dụụ́ wo zía ótoómo eze a née kenée.”

37 Zí 'yị lódụ́ kacíga ga gére née úku ledre zía kídí, “Ngére, ledre máa
née nɨ méngị roné 'da?”

Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye sɨmɨ muruwayi kídí, “Ledre máa née lo'bo
wá, nɨ ídí cé káa zí umbu bangá bɨ bi zí lugúnu e ówo a mbá ní.”

18

Ndásé 'dó'dó gɨ zɨ́ íni ini zɨ́ Lomo wá

1 Gɨ do kacɨ́ ledre née ní, zɨ́ Yésụ 'dódo ledre zɨ́ 'yị lódụ́ kacɨ́ne ga gére
née gɨ ro ledre 'bɨ ini zɨ́ Lomo, ndanɨ́ 'dó'dó gɨ zɨ́ íni ini zɨ́ Lomo wá.
2 Zɨ́a úku ledre zɨ́ye kɨ́dí, “Ngíti ngére 'bɨ ngíti káṇgá nɨ kóo bo, ndaá 'bɨ
ené 'yị éré Lomo wá, somụ́ ené kpá do 'yị e wá.
3 Kára umbu nɨ kóo bo sɨmɨ káṇgá 'bɨ ngére máa née ngíti géyị 'yị e
mengịní kóo wo bɨsinyíne. Zɨ́ kára née ndịsị érịné kɨ́ ngbanga ené née zɨ́
ngére née má.
4 “Zɨ́ ngére née ásiné kɨ́ sáká kára née kɨ́ ngbángbá sịndị́ kadra. Odụ a,
zɨ́a úku ledre zɨ́ne kɨ́ roné kɨ́dí, ‘Abú mándá 'yị éré Lomo wá, másómụ́ kpá
do 'yịma'dí e wá yá,
5 nɨ mɨútúásáne zɨ́ma sáká kára ba. Togụ́ máméngị kenée wá, nɨ fú lá
ndịsị ógụ 'dó'do máa.’ ”
6 Zɨ́ Yésụ úku ledre zɨ́ye kɨ́dí, “Ngére née ndaá 'bɨ ené 'yị éré Lomo wá,
sómụ́sé aka sɨmɨ ledre bɨ uku née.
7 Sómụ́sé Lomo utúasá méngị bɨlámá ledre zɨ́ 'yị ga bɨ ndịsịní ndú'yú
wo gbụ́ụ́ gɨ ro sáká éyị́ ní wá? Nɨ ndịsị ógólúgu yée fú lá mɨógólúgu?
8 Nɨ ndịsị sáká yée 'diya. Sɨmɨ bɨ karanée, Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí nɨ ndá'baógụ
ní, nɨ kpá fú ógụndíki 'yị e kɨ́ ṇgúṇgu ledrené?”

Muruwayi gɨ ro Farụsáyo e kɨ́ 'yị 'dó'dụ́ ụsórụ

9 Zɨ́ Yésụ kpá úku muruwayi gɨ ro 'yị ga bɨ ndịsịní lúrú royé kɨ́dí yée nɨyí
ye mbigí 'yị 'bɨ Lomo, zɨ́ye ndịsịyé lúrú cáyi lafúye e mbá mɨlúrú cáyi ní
10 kɨ́dí, “Kadra kịé'do, zɨ́ ya'dá e gbre ịnyịyé ndéréye sɨmɨ 'Dịcị́ 'bɨ Lomo
íni ini zɨ́ Lomo. Ngíti a 'bɨ ené Farụsáyo, ngíti a 'bɨ ené 'yị 'dó'dụ́ ụsórụ gɨ
zɨ́ 'yị e.
11 Zɨ́ wo bɨ Farụsáyo ní ịnyị tóroné 'dága mbófo roné zɨ́ Lomo kɨ́dí,
‘Mbófo éyị́ zɨ́yị Lomo, gɨ zɨ́a mándá 'bɨ amá 'yị lúyú ledre káa zɨ́ 'yị ugu e
wá, kpá káa zɨ́ ngíti géyị 'yị ga bɨ ndịsịní méngị bɨsinyí ledre ní wá, máóto
komomá dụ́ụ́ ro me'bemá. Mándá 'bɨ amá kpá káa zɨ́ 'yị 'dó'dụ́ ụsórụ bɨ
'dáa ba wá.
12 Sɨmɨ sị́lị́ ịnyị doa gbre (7), mándịsị órụ́ taramá kɨ́'dí gbre máánu éyị́
wá. Zɨ́ma ndịsịmá í'bí ngíti géyị éyị́ ga bɨ mándịsị ndíki yée ní káa do
tákpásị́lị́ zɨ́yị.’*
13 “Nda née ní, zɨ́ ngíti o'do bɨ nɨ 'bɨ ené 'yị 'dó'dụ́ ụsórụ ba ịnyịné
'búó'bụ́ roné ndéré tóroné gbála, ótụ́ doné bi kɨ́ lerị́ gɨ zɨ́ lúyú ledre ené
ndịsị íni ini zɨ́ Lomo kɨ́ ndịsị óngbo kó'dụ́ne kɨ́dí, ‘Lomo, mááyí 'yị lúyú
ledre, ídí ótoómo ledre zɨ́ma.’ ”
14 Zɨ́ Yésụ úku ledre zɨ́ye kɨ́dí, “Máúku zɨ́se ma'díi, 'yị bɨ nda'ba gɨ ore drá
lúyú ledre ndaá lolụ roa wá ní, nɨ wo bɨ ndịsị 'búó'bụ́ roné íni ini zɨ́ Lomo
ní, ndaá Farụsáyo bɨ gáa née wá. 'Yị bɨ ndịsị 'búó'bụ́ roné mɨ'búó'bụ́ ní,
nɨ ídí kɨ́ ledrené owóowó, wo bɨ ndịsị óto ledrené owóowó ní, nɨyí óto wo
nde.”

Yésụ i'bí úndru zɨ́ mɨnzéré owụ́ e
(Lúrú kpá Matáyo 19:13-15, Máriko 10:13-16)

---

* **18:12 18:12** Kịé'do gɨ sɨmɨ sokó: Kacɨ́ Lorụ 'bɨ Mụ́sa, togụ́ Yụ́da e owoní éyị́ go nɨyí ífi sɨmɨa sokó, do 'dí'bi kémbị́ a gɨ sɨmɨa do í'bí a zɨ́ Lomo.

15 Kadra kịé'do zí 'yị e ndịsị ógụyé kí owụ́ 'bɨ eyé e zí Yésụ gɨ ro zía í'bí
úndru zíye. Zí ledre née kóo sínyí ené ro 'yị lódụ́ kacíga mɨsínyí. Zíye úku
ledre kídí ndásé ndịsị 'dó'do mongụ́ 'yị kí ledre esé née wá.
16 Yésụ ya zíye ní, "Ídísé ótoómo mɨnzéré owụ́ e zíye ógụyé zíma, ndásé
ógólúgu yée wá. Mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ 'be 'bɨ Lomo ní, yị́ ené dụụ́ yée ga bɨ
ndịsịní ótoómo royé káa zí mɨnzéré owụ́ e ní.
17 Ma'díi, 'yị ga bɨ iliní ótoómo royé káa zí mɨnzéré owụ́ e zí Lomo ídíne
Ngére eyé wá ní, utúasání ógụ 'be 'bɨ Lomo wá."

O'do bɨ kí tụ́'dụ́ éyị́ zíne ní
(Lúrú kpá Matáyo 19:16-30, Máriko 10:17-31)

18 Kadra kịé'do zí ngíti mongụ́ 'yị ógụné ndú'yú Yésụ kídí, "Mongụ́ 'yị,
áyí bɨlámá 'yị 'dódo ledre, éyị́ bɨ máídí méngị a zíma ndíki trịdrị bɨ za fí
ní 'di?"
19 Zí Yésụ úkulúgu ledre zía kídí, "Éyị́ bɨ ndólo máa gɨ roa bɨlámá 'yị ní
'di? Odụ bɨlámáne 'yị yị́ ené dụụ́ Lomo.
20 Ówo lorụ bɨ Mụ́sa eké kídí, 'Ndásé só'do rosé kí 'yị bɨ ófụ́sé rosé kéne
wá ní wá, ndá úfu 'yị wá, ndá úgu ugu wá, ndá ṛáṛanga wá, ídí óto úndru
'bụyị́ kí mbágáyị ní bú bɨlámáne.' "
21 Zía úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, "Mátónó kóo méngị ledre ga gére née
go kú gɨ do owụ́ma ndéréógụné gị karaba."
22 Sɨmɨ bɨ Yésụ uwú ledre née kenée ní, zía úku ledre zía kídí, "Bɨlámáne,
ngítí ledre nɨ bo kịé'do méngị aka wá. Ídí ndéré úgúóyó éyị́ ga bɨ zíyị 'be
ní mbá 'dá'ba. Zíyị í'bí késịye zí 'yị lerị́ e, zíyị ndá'baógụyị́ lódụ́ kacíma.
Áyí ídí kí tụ́'dụ́ éyị́ e zíyị komo ere."
23 Sɨmɨ bɨ o'do née uwú ledre née kenée ní, zí bi sínyíne roa gɨ ro éyị́
ené e gɨ zía nɨ 'yị bɨ kí tụ́'dụ́ éyị́ e zíne ní.
24 Zí Yésụ lúrú kací o'do née kí ndéré, zía úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne e
kídí, "Máúku zíse ma'díi, nɨ mɨórụné kíngaya zí 'yị ga bɨ kí tụ́'dụ́ éyị́ e zíye
ní gɨ ro zíye ógụyé 'be 'bɨ Lomo.
25 Nɨ ídí mɨ'diyíne zí gémele ólụ́phụ́trụ bi gɨ sɨmɨ gu lịbịra, tí lá nɨ ídí
mɨórụné kíngaya zí 'yị bɨ kí tụ́'dụ́ éyị́ e zíne ní ógụné 'be 'bɨ Lomo."
26 Zí 'yị ga bɨ uwúní ledre bɨ Yésụ úku née ndú'yú Yésụ kídí, "Togụ́ nda
go kenée ní, ambí nɨ nda ómo ne?"
27 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, "Éyị́ bɨ nɨ mɨórụné zí 'yịma'dí e ní,
orụ ené zí Lomo wá."
28 Zí Pétero úku ledre zía kídí, "Mongụ́ 'yị, sara zée ga bɨ otoomozé yị́
ezé e go mbá zíze í'bí rozé lódụ́ kacíyị ba, ledre nɨ ídí gɨ rozé káa be 'di?"
29 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, "Ma'díi, togụ́ 'yị otoomo 'be 'bɨ ené
go, kí me'bené kí owụ́ 'bɨ ené e, lúnduné e kí 'yị ga ndikiogụní wo ní gɨ ro
zíne ídíne 'yị 'bɨ 'be 'bɨ Lomo yá,
30 Lomo nɨ í'bí tụ́'dụ́ éyị́ e zí 'yị máa née, zía kpá ndíki trịdrị bɨ za fí ní
gɨ zí Lomo ma'dáa."

Yésụ uku'dodo ledre umbuné
(Lúrú kpá Matáyo 20:17-19, Máriko 10:32-34)

31 Gɨ do kací ledre née ní, zí Yésụ ndólo 'yịmɨkása ené ga bɨ sokó doa
gbre née 'dí sogo, zía úku ledre zíye kídí, "Káa zí bɨ azé go ndéré sɨmɨ

18:20 18:20 Ólụ́ógụ 20:12, Gbre lorụ 5:16-20

Yerụsaléma ba, ídísé ówo a bɨlámáne kídí, ledre ga bɨ kóo nébị e ukuní yée 'desị, gɨ ro Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí ní, nɨyí go ógụ méngị royé mbá káa zí bɨ kóo ukuní ní.
32 Nɨyí í'bí ngbángá a zí asikíri ga bɨ 'bɨ Róma ní, zíye ndịsịyé kí fóló wo, kí úkucáyi wo, zí ngíti géyị kí údru súrú roa, zíye ócó wo, do 'dí'bi wo úfu a.
33 Sɨmɨ bɨ otoní bi zía ní, zía méngịné lá dụ́ụ́ sịlị́ gbre, nda sɨmɨ ota sịlị́, zía úrú ené."
34 'Yị lódụ́ kacíga owoní eyé ini ledre gɨ sɨmɨ ledre bɨ ndịsị úku a née wá. Gɨ zía ledre née nɨ yị ené mɨótoécịné gɨ zíye.

Yésụ likpí komo o'do bɨ lurú bi wá ní
(Lúrú kpá Matáyo 20:29-34, Máriko 10:46-52)

35 Sɨmɨ bɨ Yésụ nderé ógụ go gbóo kí Zérịko ní, zíye ógụndíki ngíti o'do komoa ndaá mɨndịsịné dogborụ mɨsi'di kenée ndịsị ómbo éyị́ gɨ zí 'yị e.
36 Sɨmɨ bɨ uwú do tụ́'dụ́ 'yị e kí ndịsị ndéré ní, zía ndúndu'yú kídí, "'Bié karaba ledre 'di bɨ tụ́'dụ́ 'yị e ndịsịní ndéré káa ní ní?"
37 Zí ngíti géyị 'yị e úku ledre zía kídí, "Yésụ bɨ 'yị 'bɨ Nazeréta ní ndéréne bɨ zí tụ́'dụ́ 'yị e ndịsịyé lódụ́ wo née."
38 Geré zí o'do née gbúrógbóne 'dága kídí, "Yésụ bulúndu ngére Dawídi, ídí ówo ledre kíma."
39 Zí ngíti géyị 'yị e gɨ dongará 'yị ga bɨ nɨyí ndịsị ndéré née ịnyịyé ụ́cụ́ómo wo kídí, ndá gbúrógbó wá. Zía nda gbúrógbóne 'dá'dá kíngaya kídí, "Yésụ bulúndu ngére Dawídi, ídí ówo ledre kíma."
40 Zí Yésụ tóroné zía úku ledre zí 'yị ga gére née idíní 'dí'biógụ o'do née gɨrí zíne yáa. Sɨmɨ bɨ 'di'biogụní wo ní, zí Yésụ ndú'yú wo kídí,
41 "Éyị́ bɨ íli máídí méngị a zíyị ní 'di?"
Zía úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, "Ngére, máili lá dụ́ụ́ lúrú bi."
42 Zí Yésụ úku ledre zía kídí, "Gɨ zía bɨ ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo go ní, komoyị́ likpí mu."
43 Tí ma'díi, zí komoa líkpíne zía geré útúne do kací Yésụ ndéré kí í'bílúgu mbófo éyị́ zí Lomo. Sɨmɨ bɨ tụ́'dụ́ 'yị ga gére née lurúní ledre bɨ mengị roné née kenée ní, zíye tónóye kpá ndịsị mbófo Lomo.

19

Yésụ nderé ṇgu 'be 'bɨ Zakáyo

1 Zí Yésụ óguyé sɨmɨ ngíti gara kí ịrịné Zérịko, nɨ yị́ ené fú lá mɨndéréókpóne.
2 Ngíti mongụ́ 'yị kí tụ́'dụ́ éyị́ e zíne nɨ sɨmɨ gara née ore kí ịrịné Zakáyo, nɨ manda 'dá'dá 'bɨ 'yị 'dó'dụ́ ụsórụ gɨ zí 'yị e ndịsị í'bí a zí akúma.
3 Sɨmɨ bɨ Yésụ olụ́ sɨmɨ gara née ore ní, Zakáyo ili kóo gɨ ro zíne lúrú wo, mɨsi'di ndaá zía wá gɨ zía nɨ gbụ́gbụ́ 'yị, 'yị e ofụní kóo go.
4 Zí Zakáyo ngásá 'décị bi ndéré ékịne komo mongụ́ bongó kí'dí bɨ Yésụ nɨ ógụ ndéréókpóne gɨ ore ní.
5 Zí Yésụ óguné sị́ kágá née ore, zía lúrú bi 'dága, zía ndólo Zakáyo kídí, "Zakáyo ndítí ógụ gɨrí mu 'diya, mááyí ba ndéré ṇgu 'be 'bɨ eyị́."
6 Zí Zakáyo ndítí óguné 'dí'bi Yésụ ndéré kíe 'be 'bɨ ené, zía yéme mongụ́ éyị́ mɨánu zí Yésụ kí 'yị ené e mbá.

7 'Yị ga bɨ owoní Zakáyo bú ní, sɨmɨ bɨ uwúní ledre bɨ Yésụ uku kídí née nɨ ṇgu 'bɨ Zakáyo ní, zíye ndịsịyé úku mɨngụ́ngụ́rụ́ ledre kídí, “Nderé ṇgu 'be 'bɨ 'yị lúyú ledre.”

8 Sɨmɨ bɨ ndịsịní nda go ní, zí Zakáyo ịnyịógụné úku ledre zí Yésụ kídí, “Ngére, éyị́ ga bɨ 'bɨ amá 'bɨ 'be ní, mááyí ífi sɨmɨyé í'bí yée zí 'yị lerị́ e. Togụ́ má'dí'bi kóo késị́ go gɨ zí 'yị e kí yatané sɨmɨ ugu yá, mááyí í'bílúgu a zíye kpá kí yatané rómoné mɨrómo kí'dí eso (4).”

9 Zí Yésụ ịnyịné uku ledre zí Zakáyo kídí, “Zakáyo, yị́ị́ kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ eyị́ e mbá, Lomo otoomo lúyú ledre esé go karaba gɨ zía áyí bulúndu Abarayáma.

10 Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí ogụ ené gɨ ro bɨlámá 'yị e wá, ogụ yị́ ené gɨ ro gámásó'do 'yị lúyú ledre e gɨ ro yómo yée.”

Muruwayi gɨ ro mɨsi'di 'bɨ méngị moko kí késị́
(Lúrú kpá Matáyo 25:14-30)

11 Zí 'yị e ndịsịyé kpá fú uwú ledre ga bɨ Yésụ ndịsị úku yée ní. Sɨmɨ bɨ nderéogụní go gbóo kí mongụ́ gara bɨ Yerụsaléma ní, ngíti géyị 'yị e somụ́ní 'bɨ eyé kóo go geré kídí sịndị́ kadra bɨ zíye ídíye 'yị 'bɨ 'be 'bɨ Lomo ní ogụ go. Gɨ zí kéyị née ní, zí Yésụ úku ledre zíye sɨmɨ muruwayi kídí,

12 Zía úku ledre zíye kídí, “Ngíti mongụ́ 'yị ịnyị kóo gɨ sɨmɨ káṇgá ené ndéréne sɨmɨ ngíti káṇgá gɨ ro do óto née gɨrí mongụ́ ngére, zíne ndá'baógụné ídíne ngére sɨmɨ káṇgá ené.

13 Sɨmɨ bɨ ayí go gɨ ro ndéré ní, zía ndólo 'yị ené ga bɨ sokó 'bɨ moko ore ní, zía ótoómo késị́ do sị́lịye kídí, ‘Ídí méngị moko kí késị́ amá ba zía ngbóróne zíma ndá'baógụmá ndíki a.’

14 “Tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị ga bɨ sị́ sị́lịa ore ní, sogóní yị́ eyé wo mɨsógó. Zíye kása 'yị zí mongụ́ ngére kídí, ‘Ilizé ezé do óto o'do née káa do ngére dozé wá.’

15 “Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, do tí óto wo káa do ngére. Sɨmɨ bɨ nda'baogụ ní, zía kákasa zí 'yị 'bɨ moko ené ga bɨ otoomo késị́ do sị́lịye gɨ ro zíye ngbóró a ní, ili go zíne ówo a.

16 “Zí mɨzefịyé úku ledre kídí, ‘Mongụ́ 'yị, késị́ kóo í'bí zíma míya kịé'do gɨ ro ngbóró a ní, ndikiogụ owụ́ e go míya sokó.’

17 “Mongụ́ 'yị ené ya zía ní, ‘Mbófo éyị́ áyí bɨlámá 'yị 'bɨ moko. Káa zí bɨ útúásá go lúrú bi kací owụ́ késị́ bɨ cúku'dée ní, máóto yị́ị́ go káa do ngúru mongụ́ 'yị ndịsị lúrú bi kací gara amá e sokó.’

18 “Zí gbre 'yị úku ledre kídí, ‘Mongụ́ 'yị, késị́ máa 'bɨ amá bɨ í'bí zíma míya kịé'do gɨ ro ngbóró a ní, ndikiogụ owụ́ e go míya ịnyị.’

19 “Mongụ́ 'yị ya zía ní, ‘Máóto yị́ị́ go káa do ngúru mongụ́ 'yị ndịsị lúrú bi kací gara amá e kpá ịnyị.’

20 “Zí ota 'yị 'dí'biógụ 'bɨ ené tí dụụ́ komo késị́ kóo mongụ́ 'yị ené i'bí zía ní. Zía úku ledre kídí, ‘Mongụ́ 'yị, 'bɨ amá késị́ bɨ í'bí zíma míya kịé'do ní nɨ goó ba, cé do bi née. Máódó wo, zíma ótoécị a ṛịị́ káa bɨ nɨ ịndrị.

21 Máméngị kenée gɨ zí ngɨrị, gɨ zía ndá 'bɨ eyị́ 'yị ndéndeke kí 'yị e wá. Éyị́ bɨ ngárá ndaá 'bɨ eyị́ wá ní, ndịsị 'dí'bi a. Éyị́ kací ngíti 'yị gɨ yáká, zíyị 'dí'bi a káa zí 'dịyị́ yị́ị́ ní.’

22 “Ngére ya zía ní, ‘Áyí bicayi 'yị 'bi moko. Mááyí go 'décị ngbangayị
káa zí bi úku née. Ówo bú bilámáne kídí, mándá 'yị ndeke wá. Éyị bi
ngárá ndaá 'bi amá wá ní, mándịsị 'dí'bi a. Éyị kací ngíti 'yị yáká, zíma
'dí'bi a káa zí má'dịyị máa ní.
23 Éyị bi óto késị amá gi zía simi moko gi ro zía ngbóróne wá ní 'di? Káa
bi mááyí ógụ ba ndíki a ndiki owụ́ go.’
24 “Zí ngére úku ledre zí ngíti géyị 'yị 'bi moko ga bi niyí mitóroyé kenée
ní kídí, ‘'Dí'bisé míya bi kịé'do née mu gi zía zíse í'bí a zí wo bi ni kíe zíne
sokó ní.’
25 “Zí ngíti géyị 'yị 'bi moko ga gére née úkulúgu ledre zí ngére kídí,
‘Mongụ́ 'yị, ezezé née ni go kí késị zíne 'dényé sokó.’
26 “Ngére ya zíye ní, ‘Máúku zíse ma'díi, 'yị bi ni kí tụ́'dụ́ éyị e zíne ní,
niyí í'bí yata a zía. Wo bi kí éyị e zíne cúku'dée ní, niyí 'dí'bióyó a gi zía
'dá'ba.
27 'Yị ga bi otoní royé káa do ezeokóma e ní, ídísé 'dí'biógụ yée kó'dụ́ma
ona úfu yée 'dá'ba.’ ”

Yésụ olụ́ simi Yerụsaléma kí mongụ́ roko'bụné
(Lúrú kpá Matáyo 21:1-11, Máriko 11:1-11, Yiwáni 12:12-19)

28 Nda gi do kací ledre ga bi Yésụ uku yée ní, zí Yésụ ịnyịné kpá fú lódụ́
misi'di ndéréne simi Yerụsaléma.
29 Simi bi nderéogụ go gbóo kí owụ́ gara ga bi gbre Betefége kí Beteníya
do landa bi kí kágá ga bi ndịsịní ndólo yée Olíva doné ní, zía kása 'yị lódụ́
kacíne e gbre kídí,
30 “Ndéréókpósé mu simi gara bi kó'dụ́ze íri née, simi bi ásé go ólụ́ íri
ní, ásé ndíki phịrangá Dongí bi ngárá ekịní aka doa wá ní miódóótoné
dogboọrụ misi'di kenée. Ídísé líkpí a ógụ kíe zíma yáa.
31 Togụ́ ngíti 'yị ndu'yú sée ya líkpísé bangá née gi ro 'díya yá, ídísé
úku a zía kídí, ‘Ngére iline.’ ”
32 Zí ya'dá ga gére née ndéréye ndíki éyị e tí káa zí bi gáa ngére uku ní.
33 Simi bi tonóní líkpí a ní, zí mịngịga úku ledre kídí, “Ndịsịsé líkpí
bangá née gi ro 'di?”
34 Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Ngére iline.”
35 Zíye ógụ kí bangá née, zíye ónzó bongó eyé e doa, zíye ịmbịóto Yésụ
gá doa.
36 Zí ngíti géyị 'yị e ónzó 'bi eyé bongó eyé e do misi'di óto úndru Yésụ
kíe gi ro zía ógụ ndéréókpóne gi doa.
37 Simi bi nderéogụ go gbóo kí misi'di bi ndụrụ'bụ́ gi do Landa Olíva ní,
zí tụ́'dụ́ 'yị lódụ́ kacíga ga gére née tónóye ndịsị mbófo Lomo kí mongụ́
rokinyi kí kúrúye 'dága kací mingburoko ledre ga bi Yésụ mengị yée zíye
lúrú a za cụ́ kí komoyé ní.
38 Zíye ndịsiyé úku ledre kídí, “Úndru idí ídí zí ngére bi ogụ kí ịrị Ngére
Lomo ní.”
“Mindịsị ezé kéye idí ídí bilámáne. 'Yị e za mbá idíní í'bí mbófo éyị
zí Lomo bi ni komo ere ní.”

19:38 19:38 Ke'bị 'bi Dawídi e 118:26

39 Zɨ́ ngíti géyị Farụsáyo ga bɨ dongará tụ́'dụ́ 'yị ga gére ní ịnyịyé úku
ledre zɨ́ Yésụ kɨ́dí, “Mongụ́ 'yị, ídí úku ledre zɨ́ 'yị lódụ́ kacɨ́ 'yị ga gére née
ndanɨ́ ndịsị úku ledre kɨ́ gbúrógbó kenée wá.”
40 Yésụ ya zɨ́ye ní, “Máúku zɨ́se ma'díi, togụ́ yaá 'yị ga gére née ndanɨ́
gbúrógbó wá, tutú ga bɨ bi née nɨyí ịnyị mbá gbúrógbó kɨ́ ndịsị mbófo
máa.”
41 Sɨmɨ bɨ nderéogụ go gbóo kɨ́ Yerụsaléma, lurú do gara go cáa ní, zɨ́a
útúne íni ini.
42 Zɨ́a úku ledre kɨ́dí, “Áko 'yị ga bɨ 'bɨ Yerụsaléma ní, 'yị lódụ́ kacɨ́ma
owonɨ́ éyị́ bɨ yée nɨyí méngị a zɨ́ dongaráye ídíne bɨlámáne kɨ́ Lomo ní go.
Nɨ kóo ídí bɨlámáne togụ́ ịnyịsé káa mbá ówo a kenée ní. Tɨ́ lá nɨ yị́ ené
mɨló'boné gɨ zɨ́se.
43 Ídísé ówo a kɨ́dí, ezeokóse nɨyí ógụ tóro 'díkí gara esé gbaá, zɨ́ye
ndịsịyé ịcị okó rosé bi ólụ́ógụsé ndaá.
44 Nɨyí 'déwe gara née, zɨ́ye sínyiónzó éyị́ ga bɨ ore ní mbá ngítí éyị́ bɨ nɨ
ídíáká ní ndaá. Éyị́ née nɨ méngị roné kenée gɨ zɨ́a ówosé esé sịndị́ kadra
bɨ Lomo ógụ yómo sée sɨmɨ a ní wá.”

Yésụ ólụ́ 'Dịcị 'bɨ Lomo
(Lúrú kpá Matáyo 21:12-17, Márɨko 11:15-19, Yiwáni 2:13-22)

45 Zɨ́ Yésụ ólụ́ne do ligá 'Dịcị 'bɨ Lomo, zɨ́a lágaóyó 'yị ga bɨ ndịsịnɨ́
úgúóyó éyị́ e ore ní mbá 'dá'ba.
46 Zɨ́a úku ledre zɨ́ye kɨ́dí, “Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kɨ́dí, ‘'Dịcị
amá nɨ 'dịcị 'bɨ ini zɨ́ma,’ ‘Tɨ́ lá óyóló'bósé nda yị́ esé go káa do bi ló'bo 'bɨ
'yị ugu e.’ ”
47 Gɨ do kacɨ́ ledre née ní, zɨ́a nda ndịsịné 'dódo ledre zɨ́ 'yị e sɨmɨ 'Dịcị 'bɨ
Lomo kacɨ́ kadra mbá. Gɨ zɨ́ ledre née ní, zɨ́ manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e,
kɨ́ 'yị ga bɨ ndịsịnɨ́ 'dódo lorụ bɨ Mụ́sa eké ní, kpá kɨ́ ngíti géyị mɨngburoko
'yị e, zɨ́ye ndịsịyé yéme ledre gɨ ro úfu Yésụ.
48 Mɨsi'di bɨ zɨ́ye ndíki a gɨ ro úfu wo ní nda gɨ zɨ́a 'yị e ndịsịnɨ́ yị́ eyé
mbá úwú ledre ga bɨ Yésụ ma'dáa ndịsị úku yée ní.

20

Yụ́da e ndu'yúnɨ́ Yésụ
(Lúrú kpá Matáyo 21:23-27, Márɨko 11:27-33)

1 Kadra kịé'do zɨ́ Yésụ ndịsịné 'dódo ledre kpá kɨ́ úku bɨlámá ledre 'bɨ
Lomo zɨ́ 'yị e do ligá 'Dịcị 'bɨ Lomo. Nɨ ídí kɨ́e ní, manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná
éyị́ e kɨ́ 'yị 'dódo lorụ e 'bɨ Mụ́sa nda kpá kɨ́ ngíti géyị mɨngburoko 'yị 'bɨ
Yụ́da maáge ogụnɨ́ go. Zɨ́ye ndú'yú Yésụ kɨ́dí,
2 “Yịị ba, ambí i'bí roko'bụ zɨ́yị ndịsịyị́ 'dódo ledre kɨ́e sɨmɨ 'Dịcị Kótrụro
ní ne?”
3 Zɨ́ Yésụ ukulúgu ledre zɨ́ye kɨ́dí, “'Dá'dá zɨ́ma kɨ́ úkulúgu ledre zɨ́se,
mándú'yú aka sée.
4 Roko'bụ bɨ Yiwáni ndịsị í'bí babatịza kɨ́e zɨ́ 'yị e née ndiki gɨ 'da? Lomo
i'bí zɨ́a ne gɨ komo ere, togụ́ kenée wá ní, nda 'yịma'dí e gɨ do sogo káṇgá
gɨ ona?”

19:46 19:46 Isáya 56:7 **19:46 19:46** Yeremáya 7:11

5 Zí ya'dá ga gére née tónóye ódroyé dongaráye kídí, “Togụ́ uku luguzé
ledre zía kídí, Lomo i'bí roko'bụ ne zí Yiwáni yá, nɨ geré úku a kídí, ‘Sara
togụ́ kenée ní ṇguṇguzé nda ledre ené wá gɨ ro 'di?’
6 Togụ́ ukuzé kídí, ‘''Yịma'dí,’ i'bí roko'bụ née ne zía yá, 'yị ga bɨ ndịsịní
úwú 'dódo ledre ené ní, nɨyí zíngi zíye óngbo zée kí tutú gɨ zía nɨ go sɨmɨ
doyé bɨlámáne kídí Yiwáni nɨ yị ené nébị.”
7 Zíye ịnyịyé úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “Owozé wá togụ́ Yiwáni ndiki
roko'bụ née gɨ 'dáya yá.”
8 Yésụ ya zíye ní, “Togụ́ kenée yá, máúku lúgu amá kpá ledre zíse kací
ndu'yú esé née wá.”

Muruwayi gɨ ro 'yị méngị bɨsinyí ledre e

9 Gɨ do kací ledre née ní, zí Yésụ úku muruwayi kídí, “Ngíti o'do o'do
kóo yáká ené, zía ótoómo a do sịlị́ ngíti géyị 'yị e idíní ndịsị méngị moko
sɨmɨ a. Zía ịnyịné ndéréne gbála sɨmɨ ngíti káṇgá.
10 Sɨmɨ bɨ éyị́ ga bɨ yáká née anání go ní, zí mịngị́ yáká máa née kása
ngúru 'yị 'bɨ moko ené idí ndéré zí 'yị ga bɨ ndịsịní méngị moko yáká ené
íri ní, idíní í'bí 'bɨ ené éyị́ bɨ gɨ yáká gɨrí ní zíne. Sɨmɨ bɨ 'yị bɨ kasaní wo
née nderéogụ íri ní, zí 'yị ga bɨ yáká íri ní ịnyịyé ócó wo zíye ógólúgu wo
kí gbékpị́ sịlịne.
11 Zía kása ngíti 'yị 'bɨ moko zíye méngị wo kpá kenée óto dokuwu roa
zíye ógólúgu wo kí gbékpị́ sịlịne.
12 Zía kpá kása ngíti 'yị, zíye kpá ócó wo óto uṇgú roa zíye ịtrị́ ógụ wo
gɨ sɨmɨ gara sága.
13 “Mịngị́ yáká ya, ‘Mááyí nda méngị ba 'di? Togụ́ kenée yá, mááyí nda
kása za cụ́ mbigí owụ́ 'bɨ amá bɨ kí 'búne domá kíngaya ní, éyị́ née kenée
nɨyí óto úndrua.’
14 “Sɨmɨ bɨ 'yị ga gére lurúní nda owụ́ 'bɨ mịngị́ yáká ní, zíye yéme ledre
dongaráye kídí, ‘Wotịa nɨ bɨ ógụ gɨrí née, nɨ ídí karanée ne mịngị́ yáká
ba. Idízé úfu wo 'dá'ba gɨ ro zí yáká ba nda ídíne káa do 'bɨ ezé.’
15 Zíye ịnyịyé 'dí'bi wo lála ógụa gɨ yáká sága zíye úfu wo.
“Bɨ née ní ní, mịngị́ yáká née nɨ nda méngị kíye goó 'di?
16 Máúku zíse ma'díi, o'do née nɨ 'dí'bi 'yị ga gére née úfu yée mbá, zía
í'bí yáká née zí ngíti géyị 'yị e nda ndịsịyé méngị moko sɨmɨ a ye.” Sɨmɨ bɨ
ngíti géyị 'yị e uwúní ledre née kenée ní, zíye úku ledre kídí, “Toso ledre
káa zí wo née nda méngị roné wá.”
17 Zí Yésụ lúrú yée gbóó, zía úku ledre zíye kídí, “Úkusé go mbị́, sara
ledre bɨ mɨéké kúrú Lomo uku kídí,
“ ‘Tutú bɨ 'yị ó'bó 'dịcị e asiní gɨ roa ní,
ogụ nda yị́ ené go tutú bɨ kí ledrené owóowó ní?’
18 'Yị bɨ nɨ útú do tutú née ní, nɨ útú 'déwe roné. Wo bɨ tutú née nɨ útú
doa ní, nɨ kányá a geré mɨkányá.”
19 Geré zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e kpá kí 'yị 'dódo lorụ e ní, yéme
royé gɨ ro 'dí'bi Yésụ gɨ zía owoní go kídí uku muruwayi née gɨ royé.
Utúasání kóo 'dí'bi wo sɨmɨ sịndị́ kadra née wá gɨ zí ngịrị. Owoní bú kídí
'yị e nɨyí zíngi royé gɨ zía 'yị e iliní yị́ eyé ledre 'bɨ Yésụ ma'dáa.

Mani gɨ ro 'dí'bi Yésụ

20:17 20:17 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 118:22

20 Nda gɨ ore zí 'yị ga bɨ iliní 'dí'bi wo ní, ndịsịyé sémbe wo. Zíye kása
mbeze eyé e ndịsị sémbe wo gɨ ro togụ́ uku ledre go bɨsinyíne kí 'bɨ eyé
yá, zíye 'dí'bi wo í'bí a zí akúma 'bɨ Róma.
21 Zí ngúru 'yị gɨ dongará mbeze ga gére née ndú'yú Yésụ kídí, “Mongụ́
'yị, owozé go kídí ledre ga bɨ ndịsị úku yée kí 'dódo yée ní, nɨyí yị́ eyé
mbá ma'díi. Ndá 'bɨ eyị́ 'yị ífi sɨmɨ 'yị e wá. Ndịsị 'dódo zí 'yị e dụụ́ ma'díi
ledre bɨ gɨ zí Lomo ní.
22 Sómụ́ ledre eyị́ nɨ káa be 'di, idízé í'bí ụsórụ zí Káyísara ngére 'bɨ
Róma togụ́ ndazé í'bí a wa?”
23 Yésụ owo sómụ́ ledre eyé née bú, zía úku ledre zíye kídí,
24 “Ambí nɨ kí késị́ zíne ore ne. Bɨ sɨmɨ késị́ máa ba lịlị ambi?”
25 Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Née lịlị Káyísara.”

Yésụ ya zíye ní, togụ́ kenée yá, “Éyị́ bɨ 'bɨ Káyísara ní ídísé í'bí a zía, wo
bɨ 'bɨ Lomo ní, ídísé í'bí a zí Lomo.”
26 Gɨ zí tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ ore née, bi 'dí'bi Yésụ ndaá kóo wá káa bɨ 'yị ga
gére née nɨyí zíngi ke. Odụ a zíye ndá'ba ndịsịyé sií, tarayé ịdrị́ go mbá
mɨịdrị́ gɨ zí ledre bɨ Yésụ uku ní.

Úrú gɨ sɨmɨ umbu

27 Nda gɨ ore zí ngíti géyị Yụ́da ga bɨ ndịsịní ndólo yée Sadụkáyo e*ní,
ṇguṇguní eyé bɨ kídí 'yị e urúní gɨ sɨmɨ umbu bú ní wá. Zíye ịnyịyé
ndéréye ndú'yú Yésụ kídí,
28 “Mongụ́ 'yị, Mụ́sa eké sɨmɨ lorụ kídí togụ́ 'yị 'di'bi kára ndikiní owụ́
kéne wá, zí o'do máa née úyuné yá, lúndua idí 'dí'bi kára umbu née. Gɨ
ro zía ndíki owụ́ zí lúnduné bɨ uyu née.
29 O'do née ndikiní kóo yée ịnyị doa gbre (7). Mɨzefịyé 'di'bi kára zía
úyuné ótoómo kára máa née.
30 Zí gbreyé kpá 'dí'bi wo zía kpá úyuné.
31 Sɨmɨ bɨ otayé (3) 'di'bi kára máa née ní ní, zía kpá úyu ené ótoómo
kára née owụ́ nda kpá wá.
32 Odụ a nda zí kára máa née úyuné ne.
33 Togụ́ ma'díi 'yị e nɨyí tí úru gɨ sɨmɨ umbu, kí'dí bɨ karanée urúní go
ní, kára máa née nɨ nda ídí go me'be ambi, bɨ ya'dá ga bɨ ịnyị doa gbre
(7) née kára nɨ kóo go me'beyé mbá ní?”
34 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Ledre 'bɨ ófụ́ kára kí ledre 'bɨ 'dí'bi
o'do nɨ lá dụụ́ zí 'yị e do sogo káṇgá ona.
35 'Yị máa yée ga bɨ uyuní gɨ do sogo káṇgá gɨ ona go nɨyí nda go 'yị ga
bɨ 'bɨ Lomo ní togụ́ karanée Lomo uru yée go yá, éyị́ ndaá lolụ zíye kídí
'dí'bi ro'yị káa do kára kí o'do ní wá.
36 Utúasání lolụ kpá úyu wá gɨ zía nɨyí nda yị́ eyé go káa zí maláyika e
ní. Nɨyí go owụ́ ga bɨ 'bɨ Lomo ní gɨ zía Lomo uru yée go gɨ sɨmɨ umbu.
37 Gɨ ro úrú gɨ sɨmɨ umbu, Mụ́sa uku kóo ledre goó gɨ roa sɨmɨ bɨ kóo
lurú pho'dụ kí ndící komo kágá ní kídí ma'díi, 'yị e nɨyí úrú gɨ sɨmɨ umbu.
Ndịsị ndólo Ngére Lomo kídí, ‘Mááyí Lomo bɨ ndịsị lúrú kací Abarayáma,
kí Isáka nda kí Yakóbo e ní.’

---

* **20:27 20:27** Sadụkáyo: Née ngíti géyị Yụ́da ga bɨ ngárá nditi'dofụní do lorụ bɨ Mụ́sa eké ní wá ní. Tí lá ṇguṇguní eyé bɨ kídí lomo ro 'yịma'dí e nɨ bo, maláyika e nɨyí bo, 'yị e urúní gɨ sɨmɨ umbu bú ní wá. Ólo Moko 'bɨ 'yịmɨkása e 23:6-8. **20:37 20:37** Ólụ́ógụ 3:6

38 Lomo bɨ ya'dá ga gére ndịsịní kóo íni ini zía née ndaá 'bɨ ené Lomo
'bɨ 'yị ga bɨ uyuní go mɨúyu ní wá, yị ené Lomo 'bɨ 'yị ga bɨ nɨyí trịdrị ní.”
39 Zí ngíti géyị 'yị 'dódo lorụ e úku ledre zí Yésụ kídí, “Ledre bɨ úkulúgu
née nɨ ma'díi.”
40 Gɨ do kací ledre née, 'yị bɨ nɨ útúásá ndú'yú Yésụ ní ndaá.

Kírésịto nɨ mbị owụ́ 'bɨ ambi?

41 Zí Yésụ ndú'yú Yụ́da ga gére née kídí, “Éyị bɨ ngíti géyị 'yị e ndịsịní
úku ledre gɨ zía kídí, Kírésịto nɨ lá gbóo bulúndu ngére Dawídi gɨ zía ní
'di?
42 Dawídi ma'dáa uku kóo go kpá cụ́ kí tarané sɨmɨ Ke'bị 'bɨ Dawídi e
kídí,
“ ‘Ngére Lomo uku kóo ledre zí Ngére 'yị yómo 'yị e kídí,
“Ndịsị do sịlịma 'bɨ anú ona
43 gị sɨmɨ sịndị kadra bɨ mááyí óto ezeokóyị mbá sị sịndịyị ní.” ’
44 Sara togụ́ bɨ Dawídi ndolo nda kóo Kírésịto go Ngére ené ní, Kírésịto
ma'dáa nɨ nda ídí owụ́ 'bɨ ené lárá káa be 'di?”
45 Sɨmɨ bɨ 'yị e nɨyí ndịsị úwú ledre ga bɨ Yésụ nɨ ndịsị úku yée ba ní, zía
ịnyịné úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne ga gére née kídí,
46 “Komosé idí ídí rosé gɨ zí 'yị ga bɨ ndịsịní 'dódo lorụ ní. Ndịsịní ésị
mɨngburoko ngbángbá bongó e royé ndịsị kí gámáye kíe gɨ dongará 'yị e
gɨ ro zí 'yị e lúrú yée kídí yée nɨyí mɨngburoko 'yị e. Zíye ndịsị ndịsịyé do
mɨngburoko bi ndịsị e 'dá'dá sɨmɨ 'Dịcị Kótrụro e, nda kí mɨngburoko bi
ndịsị ga bɨ do bi ayímbi ní.
47 Zíye ndịsịyé kpá lóndo kará umbu e, zí kará umbu ga gére née ndịsị
í'bí éyị e zíye. Zíye ndịsị lóndo royé ndịsị íni ngbángbá ini gɨ ro zí 'yị e
lúrú yée káa do mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní. Ábuwá Lomo nɨ karanée
'dó'do yée bɨsinyíne kíngaya.”

21

Kára umbu i'bí romo tákpásịlị gɨ do 'yị e

1 Nda go sɨmɨ sịndị kadra 'bɨ í'bí tákpásịlị, zí Yésụ ndịsịné lúrú 'yị ga bɨ
kí tụ́'dụ́ éyị e zíye ní kí ndịsị ndéré í'bí 'bɨ eyé tákpásịlị eyé sɨmɨ 'Dịcị 'bɨ
Lomo.
2 Zía kpá lúrú ngíti kára bɨ nɨ kára umbu ní kí ndéré í'bí 'bɨ ené odụ
owụ́ késị bɨ zíne ní 'dé káa do tákpásịlị ne.
3 Zí Yésụ ịnyịné úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne ga gére née kídí, “Máúku
zíse ma'díi, kára umbu née i'bí késị go káa do tákpásịlị rómo do 'bɨ ngíti
géyị 'yị e kíe mbá.
4 'Yị ga bɨ kí tụ́'dụ́ késị zíye ní, 'di'biní lá owụ́ a bɨ cúku'dée ní í'bí a zí
Lomo. Kára née 'di'bi tí lá odụ owụ́ késị bɨ zíne ní mbá í'bí a zí Lomo.”

Yésụ uku'dodo ledre ga bɨ nɨyí méngị royé ní
(Lúrú kpá Matáyo 24:1,2, Máriko 13:1,2)

5 Zí ngíti géyị 'yị lódụ́ kací Yésụ ndịsị ódroyé gɨ ro 'Dịcị 'bɨ Lomo bɨ o'bóní
bɨlámáne kpá kí bɨlámá tutú e ní. Zíye kpá ndịsị ódroyé gɨ ro bɨlámá éyị
ga bɨ 'yị e i'bíní yée zí Lomo ní. Zí Yésụ ịnyịné úkulúgu ledre zíye kídí,

20:43 20:43 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 110:1

6 “Máúku zíse ma'díi, tutú ga bɨ ásé ndḭsḭ úku ledreyé née, sɨndḭ kadra nɨ ógụ do ndṵ́rụónzó yée za mbá bɨ, wo bɨ kḭ́é'do káa yaá nɨ ídíáká do
ezené ɨtrḭonzóní bɨ wá ní ndaá.”
7 Gɨ zí ledre bɨ Yésụ uku zíye kenée ní, zíye ḭnyḭyé ndú'yú lúgu wo kídí
mongṵ́ 'yḭ, “Ledre máa née nɨ méngḭ roné née kí be 'di? Éyḭ́ bɨ nɨ 'dódo a
zíze kídí ledre ayí go méngḭ roné kenée ní ní 'di?”
8 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Mɨzefḭ́ éyḭ́ bɨ mááyí úku a zíse ní nɨ
komosé idí ídí rosé. Ndásé ótoómo 'yḭ e zíye lóndo sée kídí yée nɨyí go
máa Kírésɨto ní wá. Nɨyí kpá úku ledre kídí ba go sɨndḭ kadra bɨ zí Lomo
ídíne ngére do 'yḭ e sɨmɨ a ní. Ndásé ṇgúṇgu ledre née wá.
9 Nda kpá lá dụṵ́ wo née wá, togṵ́ ásé go ndḭsḭ úwú ledre okó kḭ'dḭ kḭ'dḭ
kḭ'dḭ, kídí okó ayí go útú 'dáa togṵ́ mbú ayí útú ona yá, ndásé éré ngɨrḭ
wá, née ndaá 'bɨ ené aka sɨndḭ kadra bɨ zí do sogo káṇgá ba ṵ́kṵ́ne sɨmɨ a
ní wá. Éyḭ́ ga gére née nɨyí aka méngḭ royé kenée mbá kí.”
10 Zí Yésụ kpá úku ngíti ledre zíye kídí, “Kúfú ngíti géyḭ 'yḭ e nɨyí ḭnyḭ
ndéré útú kí okó do ngíti kúfú. Mongṵ́ ngére 'bɨ ngíti káṇgá nɨ ḭnyḭ ndéré
útúne kí okó do ezené 'bɨ ngíti káṇgá.
11 Zí kḭ'dḭ káṇgá kḭzḭ bi kí roko'bụné kíngaya, zí mongṵ́ 'bú útúne sɨmɨ
ngíti géyḭ káṇgá e zí 'yḭ e ndḭsḭ kí úyuyé, zí mɨngburoko lárá ledre ga bɨ
mengḭní aka royé 'dá'dá a wá ní ndḭsḭ méngḭ royé komo ere, zí 'yḭ e lúrú a
kí komoyé zí ngɨrḭ ndḭsḭné méngḭ yée kíngaya gɨ zía.
12 “'Dá'dá zí ledre ga gére née kí méngḭ royé, ngíti géyḭ 'yḭ e nɨyí karanée
'dí'bi sée zíye méngḭ láráse kíngaya, zíye ógụ kíse sɨmɨ 'Dḭcḭ́ Kótrụro e
kó'dṵ́ mɨngburoko ngére eyé e kpá kí ngíti géyḭ mɨngburoko 'yḭ eyé 'bɨ
Yṵ́da e, do óto ngíti géyḭ lafúse sɨmɨ sḭ́gḭnḭ gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledre amá
ní.
13 Togṵ́ Yṵ́da ga gére née 'di'biogụní sée go dongaráye kenée yá, née go
sɨndḭ kadra gɨ ro zíse úku bɨlámá ledre amá zíye.
14 Sɨmɨ bɨ 'di'biní sée go ní, ndásé sómṵ́ ledre gɨ ro ledre bɨ ásé úku a gɨ
ro zíse ómosé ní wá.
15 Mááyí í'bí komokenzḭ zíse, ledre bɨ ásé úku a ní, 'yḭ bɨ kḭ́é'do káa gɨ
dongará ezeokóse ga gére née nɨ kálá ní ndaá.
16 Ngíti géyḭ bɨsinyí ledre e kpḭ́ gɨ zí yée ga gére née nɨyí kpá bo nɨyí
méngḭ sée. 'Yḭ ndíki sée kí lúndusé e kí sụmụsé e kí eze lámáse e nɨyí í'bí
ngbángá ngíti géyḭ 'yḭ e gɨ dongaráse zí Yṵ́da ga gére née úfu yée.
17 Tṵ́'dṵ́ 'yḭ e nɨyí karanée sógó sée gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledremá ní.
18 Abú ledre e nɨyí karanée méngḭ sée kenée ndotó, 'yḭ óto sḭ́lḭ́ne ndaá
ro trḭdrḭsé wá.
19 Togṵ́ ledre máa ga gére née nɨyí go méngḭ sée yá, ídísé tóro ngbúó,
ásé karanée ndíki trḭdrḭ bɨ za fí ní.
20 “Togṵ́ lúrúsé mongṵ́ gara bɨ Yerụsaléma, ezeokóga toro 'dikíní go
gbaá kí okó, ídísé ówo a kídí née go bizóró.
21 Sée ga bɨ sɨndḭ kadra 'bɨ ledre máa née, nɨ ndíki sée ásé sɨmɨ Yụdáya
ní, ídísé ngásá 'bɨ esé geré komo landa. Lafúse ga bɨ ledre máa née nɨ
ndíki yée sɨmɨ Yerụsaléma ore ní, ndaní ndḭsḭ wá idíní geré ólṵ́ógụ 'dá'ba.
Yée ga bɨ ngárá ndaní gáa sɨmɨ gara ore wá ní, ndaní lolụ ndá'balúgu royé
íri gɨ ro 'dó'dṵ́ éyḭ́ eyé e wá.

22 Née go sịndị kadra zí éyị ga bɨ kóo ekéní ledreyé sɨmɨ mɨéké kúrú
Lomo ní méngị royé tí káa zí bɨ ekéní ní.
23 Sịndị kadra née nɨ ídí bɨsinyíne zí kará ga bɨ kí sɨmɨyé kpá zí yée ga
bɨ kí owụ́ e do sịlịye ní. Sɨmɨ Yụdáya ore mbá, nɨyí 'dó'do 'yị e zíye ídíye
mɨ'dó'dóye kíngaya.
24 Yụ́da e, 'yị ga bɨ 'bɨ Yerụsaléma née, ezeokóye nɨyí lágáónzó ngíti géyị
kí mɨngburoko maku e, do 'dí'bi ókpó ngíti géyị sɨmɨ káṇgá bɨ kpị́ ndaá 'bɨ
eyé 'bɨ Yụ́da e wá ní. Yerụsaléma, mongụ́ gara née nɨ ídí sị́ sịndị́ ezeokó
née, 'búó togụ́ sịndị́ kadra utúasá go zí Lomo í'bí bikịdrị́ sɨmɨ a.

25 “Lárá ledre nɨyí méngị roné komo ere. Toso kadra kí toso éfé kpá
kí toso kele e nɨyí óyóló'bó royé mbá kpị́. Nda gɨ ore, zí mɨngburoko
ngbụru e ndịsị́ kádayé kí kúkúye kí roko'bụyé. Zí mɨmbé'de 'yịma'dí e
do sogo káṇgá mbá ndịsị́ lé'béne kpịkpị́ kpịkpị́ kpịkpị́ gɨ zí ngịrị́ ledre née.
26 Zí cóngó ro 'yị e ụ́kụ́ne mɨụ́kụ́ gɨ zí ngịrị́, gɨ zía owoní go kídí Lomo
nɨ go ndéré kịzị́ ere zí éyị́ ga bɨ girí ní útúógụyé do 'yịma'dí e.
27 Nda gɨ ore zíye lúrúndíki Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí kí ógụ gɨ komo ere kpụrụ́
gɨ sɨmɨ bụ́rụngụ́ kí cóngó roné kpá kí mongụ́ roko'bụné.
28 Éyị́ ga bɨ máúku ledreyé née, sɨmɨ bɨ nɨyí go méngị royé ní, ídísé tóro
ngbúó gɨ zía sịndị́ kadra bɨ zí Lomo 'dí'bióyó sée gɨ sɨmɨ 'do'dó ní nɨ go
gbóo.”

29 Zí Yésụ úku muruwayi zí 'yị lódụ́ kacíne ga gére née kídí, “Lúrúsé
aka bongó née kpá kí ngíti géyị kágá ga gére.
30 Togụ́ lúrúsé mbufu nɨyí go ndịsị́ ụ́'bụ yá, ídísé ówo a kídí iní nɨ go
gbóo gɨ ro ndá'baógụ é'dị.
31 Ledre née nɨ kpá kenée gɨ ro Lomo. Éyị́ ga bɨ máúku ledreyé ní mbá
togụ́ lúrúsé yée nɨyí go méngị royé yá, ídísé ówo a kídí sịndị́ kadra bɨ zí
'yị e ídíye 'yị ga bɨ 'bɨ 'be 'bɨ Lomo ní nɨ go gbóo.”

32 Zí Yésụ kpá úku ngíti ledre kídí, “Ma'díi, ledre ga bɨ máúku yée née
mbá, ndaá 'bɨ ené bɨ ya kídí nɨyí méngị royé sɨmɨ bɨ 'yị ga bɨ nɨyí trịdrị ba
uyuonzóní royé go ní wá, nɨyí lúrú a cụ́ kí komoyé.
33 Abú do sogo káṇgá kí ere nɨyí ụ́kụ́ yá, ledre amá ụkụ́ enée wá.

34 “Káa zí bɨ goó kenée ní, ndásé ndịsị́ lịgị́ rosé dụụ́ sómụ́ ledre éyị́ mɨánu
kí éyị́ mɨéwé e kpá kí ledre 'do'dó ga bɨ nɨyí ndịsị́ kí ndíki sée ní wá, káa
bɨ sịndị́ kadra 'bɨ ledre ga bɨ máúku yée zíse née nɨ lịyị́ sée mɨlịyị́ ke.
35 Ledre ga bɨ máúku yée née nɨ lịyị́ 'yị e mɨlịyị́ káa zí éyị́ ndụrụ ne rụ
doyé ní.
36 Gɨ zí kéyị́ née, ídísé ídí fú lá nzíyisé kací kadra mbá. Ídísé ndịsị́ íni
ini zí Lomo idí í'bí roko'bụ zíse, gɨ ro zíse ndịsị́ tórosé ngbúó gị́ sɨmɨ sịndị́
kadra bɨ Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí nɨ ndá'baógụ ndíki sée sɨmɨ a ní.”

37 Yésụ ndịsị́ kóo 'dódo ledre zí 'yị e sɨmɨ 'Dịcị́ 'bɨ Lomo sɨmɨ Yerụsaléma
ore kací kadra e za mbá. Togụ́ nda go kí ndụlụ yá, zíye ólụ́ógụyé kí 'yị
lódụ́ kacíne e gɨ sɨmɨ mongụ́ gara gɨ ore ndéré 'dú'duyé sɨmɨ owụ́ gara do
landa bɨ ndịsịní ndólo a Landa Olíva ní.
38 Togụ́ bɨ ará go kí phịyị́ yá, zí tụ́'dụ́ 'yị e ndịsị́ ógụyé ndịsị́ úwú ledre
bɨ nɨ ndịsị́ 'dódo a zíye sɨmɨ 'Dịcị́ 'bɨ Lomo sɨmɨ Yerụsaléma ní.

22

Yụ́da Keriyóta yeme ledre gɨ ro úfu Yésụ
(Lúrú kpá Matáyo 26:1-5,14,16, Máriko 14:1,2,10,11, Yiwáni 11:45-53)

1 Née ní, sịndị́ kadra 'bɨ Ayímbi bɨ ndịsịní ndólo a 'De'dị́ ndaá* ndịsịní
kpá ndólo a Umbuokpó ní nɨ go gbóo.
2 Sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née ní, zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e
ní, kí 'yị ga bɨ ndịsịní 'dódo lorụ ní, nɨyí go ndị́sị́ gámásó'do Yésụ gɨ ro úfu
wo wayí gɨ zí ngɨrị tụ́'dụ́ 'yị e.
3 Ábuwá Satána olụ́ go sɨmɨ ngúru 'yịmɨkása 'bɨ Yésụ kí ịrịné Yụ́da. Nɨ
gɨ sɨmɨ owụ́ gara kí ịrịné Keriyóta. Ndị́sịní nda ndólo wo Yụ́da 'yị 'bɨ
Keriyóta.
4 Zí Yụ́da ma'dáa lóloné ndéréne zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e kpá
kí ngíti géyị mɨngburoko 'yị ga bɨ ndịsịní lúrú bi kací 'Dị́cị́ 'bɨ Lomo ní,
gámásó'do mɨsi'di bɨ née nɨ í'bíógụ Yésụ do a gɨ ro zíye 'dí'bi wo ní.
5 Zí ya'dá ga gére née ídíye kí rokinyi, zíye ṇgúṇgu ledre í'bí késí zí
Yụ́da gɨ ro zía í'bíógụ Yésụ zíye.
6 Sɨmɨ bɨ Yụ́da 'di'bi késí ní, zía ídíne kí rokinyi, zía ndị́sịné gámásó'do
mɨsi'di bɨ née nɨ í'bíógụ Yésụ zíye doa wayí tụ́'dụ́ 'yị e utúasání ówo a wá
ní.

Yésụ anuní odụ éyị́ kí 'yị lódụ́ kacíne e
(Lúrú kpá Matáyo 26:17-25, Máriko 14:12-21, Yiwáni 13:21-30)

7 Zí sị́lị́ 'bɨ Ayímbi bɨ ndịsịní ndólo a 'De'dị́ ndaá ní, née mɨzefị sị́lị́ bɨ
ndịsịní óṇgoónzó phɨṛangá kábịṛịkị e kí sómụ́ndíki ledre Umbuokpó.
8 Zí Yésụ ịnyịné kása 'yị lódụ́ kacíne e gbre, Pétero kí Yiwáni, kídí
“Ndérésé mu yémeómo bi zíze nzíyiné gɨ ro zíze ndéréze ánu Ayímbi
Umbuokpó doa.”
9 Zíye ndú'yú lúgu Yésụ kídí, “Íli idízé ndéré yémeómo bi máa née 'da?”
10 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Ndérésé mu sɨmɨ gara íri, ásé ndíki
ngíti o'do kí ndá'baógụ gɨ ngbụru kí ndoko iní o'bo do goné, ídísé lódụ́ógụ
wo gị 'be.
11 Zíse ndú'yú mịngị 'be kídí, Mongụ́ 'yị ezé ya kídí, 'dị́cị́ bɨ yémeómo gɨ
ro zíne óguné kí 'yị lódụ́ kacíne e ánu Ayímbi Umbuokpó sɨmɨ a ní nɨ wo
be 'di?
12 Yésụ ya kídí, nɨ 'dódo 'dị́cị́ zíse wo bɨ o'bóní do ezené 'dága ní. Yemení
bi go sɨmɨa íri mbá nzíyiné, ídísé ótoyéme éyị́ mɨánu ma'dáa sɨmɨ a íri.”
13 Zí 'yị lódụ́ kacíga ga gére née ndéréye ndíki éyị́ e, tí káa zí bɨ Yésụ
úku zíye ní. Zíye yéme Umbuokpó ore.
14 Sɨmɨ bɨ go sịndị́ kadra 'bɨ éyị́ mɨánu ní, zí Yésụ ndéréye kí 'yịmɨkása
ené ga bɨ sokó doa gbre (12) née ndị́sịyé gbaá ánu éyị́.
15 Zía ịnyịné úku ledre zí 'yịmɨkása ené ga gére née kídí, “Mándị́sị́ kú
óto komomá gɨ ro sịndị́ kadra 'bɨ Ayímbi Umbuokpó ba gɨ ro zíze ánu a
ndro kése káa 'dá'dá zí sịndị́ kadra amá 'bɨ 'do'dó óguné.

---

* **22:1 22:1** Ayímbi bɨ ndịsịní ndólo a 'De'dị́ ndaá: Ayímbi máa wo née ndị́sị́ lengbe 'dí'bi sị́lị́ ịnyị doa gbre, ndị́sị́ tónó kí Ayímbi máa wo Umbuokpó ní. Yụ́da e ndịsịní sómụ́ndíki sịndị́ kadra bɨ kóo Lomo 'di'bioyó yée gɨ sɨmɨ Ízibiti sɨmɨa ní. Ólo Ólụ́ógụ 12:17-20.

16 Ma'díi, utúasázé aka lolụ ánu kótrụ sịlịze kése kadra ayímbi káa zí wo
ba 'diya wá, 'búó togụ́ ini ledre gɨ sɨmɨ ayímbi káa zí ba 'yị e owoyemení
go sɨmɨ bɨ nɨyí go 'yị ga bɨ 'bɨ 'be Lomo ní.”
17 Gɨ do kací née ní, zía 'dí'bi kó'do le'yị, zía í'bí mbófo éyị́ zí Lomo gɨ
roa, zía úku ledre kídí, “Sée mɨkékeṛịa mbá ídísé éwé le'yị́ ba.
18 Utúasázé éwé ándá le'yị́ kóṛó kése káa zí wo ba aka lolụ 'diya wá,
'búó togụ́ sịndị́ kadra bɨ Lomo nɨ ógụ ídí káa do Ngére do 'yị e sɨmɨ a ní
ogụ go.”
19 Gɨ do kací née, zía 'dí'bi ambata, zía í'bí mbófo éyị́ zí Lomo, zía 'déwe
sɨmɨ a, zía í'bí a zí 'yịmɨkása ené e, zía úku ledre kídí, “Ba kụṛụ'bụmá bɨ
máí'bí gɨ rosé ní, ídísé ánu a kí sómụ́ndíki ledremá.”
20 Kpá kenée gɨ do kací éyị́ mɨánu, zía 'dí'bi kó'do, zía úku ledre kídí, “Bɨ
sɨmɨ kó'do ba sámamá bɨ nɨ ndé'yị́ bi gɨ rosé gɨ ro yéme ledre dongaráse
kí Lomo ní.
21 'Yị máa wo bɨ nɨ í'bí ngbángáma do úfu máa ní, nɨ dongaráze ona
ndịsịzé ánu kótrụ sịlịze ba tí kéye.
22 Ma'díi, Máa Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí, nɨ úyu, gɨ zía Lomo yeme ne kenée. Tí
lá nɨ ídí mongụ́ nduwú zí 'yị bɨ nɨ tóro í'bí ngbángá a ní gɨ zía Lomo nɨ
'dódo wo kíngaya.”
23 Sɨmɨ bɨ 'yịmɨkása ga gére née uwúní ledre bɨ Yésụ uku kenée ní, zíye
tónóye úku mɨngụ́ngụ́rụ́ ledre dongaráye kídí, “Ambí ili méngị bɨsinyí
ledre née kenée ne?”
24 Zí 'yịmɨkása ga gére née kpá ndịsịyé úkuló'bó ledre dongaráye kídí,
“Ambí gɨ dongaráze ba nɨ ídíne manda 'dá'dá zí lafúne e?”
25 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Ngére ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ba
ndịsịní óto royé zí 'yị eyé e kídí yée nɨyí mɨngburoko 'yị e. Zíye óto royé
kídí yée nɨyí bɨlámá 'yị sáká 'yị e.
26 Máúku zíse, ndásé ídí káa zíye née wá. Togụ́ 'yị nɨ dongaráse kí
ledrené owóowó yá, idí ídí káa zí 'yị bɨ ledrea ndaá owóowó wá ní. Wo bɨ
nɨ manda ní, idí ídí káa zí 'yị 'bɨ moko ní.
27 Mándú'yú aka sée ambí nɨ mongụ́ 'yị ní ne? 'Yị máa wo bɨ ndịsị lá
mɨndịsị mengị moko wá ní togụ́ mbú wo bɨ ndịsị méngị moko ní? Tí lá
mááyí dongaráse ona káa zí 'yị méngị moko ní.
28 Mbófo éyị́ zíse, sɨmɨ 'do'dó ga bɨ ndikiní máa ní mbá, óyósé sogosé
zíma wá.
29 Káa zí bɨ Babá i'bí roko'bụ zíma, zíma ídíma káa do ngére ní, mááyí
kpá í'bí roko'bụ zíse,
30 gɨ ro zíze ndịsịzé do bi kịé'do kése 'be 'bɨ Lomo kí ánu éyị́ kpá kí 'décị
ngbanga ro kúfú Isɨréle e bɨ sokó doa gbre ní.”

Yésụ esị sịlịne komo Simúna Pétero
(Lúrú kpá Matáyo 26:31-35, Máriko 14:27-31, Yiwáni 13:36-38)

31 Zí Yésụ ịnyịné úku ledre zí Simúna kídí, “Lúrú aka Simúna, Satána
yeme roné go gɨ ro úzu yịị́ o'bụó'bụ káa zí mɨgombị mengị moko ne ní.
32 Abú kenée ndotó, máíni ini go zí Babá gɨ royị́, gɨ ro zíyị́ tóroyị́ ngbúó
sɨmɨ úzu éyị́ née útúásá útú wá. Sɨmɨ bɨ ndá'baógụ go zíma ní, ídí ndịsị
í'bí roko'bụ zí lafúyị e.”
33 Zía ịnyịné úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “Ngére, mááyí go nzíyimá gɨ
royị́. Togụ́ sịgịnị yá, idíní óto zée kéyị, togụ́ umbu yá, azé úyu kéyị.”

34 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí Pétero kídí, “Máúku zíyị Pétero, kílóndó kí
sɨmɨbi 'dá'dá zí ngono kí ụ́cụ koko, áyí ási gɨ romá kí'dí ota yá née owo
ené máa wá.”
35 Gɨ do kací ledre bɨ uku zí Pétero ní, zía nda ịnyịné ndú'yú 'yị lódụ́
kacíne ga gére née mbá kídí, “Sɨmɨ bɨ kóo mákása sée lá kí gbékpị́ sị́lịse
ndéré kí 'dódo bɨlámá ledre amá zí 'yị e, 'dí'bisé késị́ gɨ ro ánu éyị́ kíe wá,
gbawá kombo, gbawá ngíti wará ní, lerị́ éyị́ mengịní kóo sée goó?”
Zíye úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “Lerị́ kémbị́ éyị́ mengị zée wá.”
36 Zía úku ngíti ledre zíye kídí, “Ba ndaá lolụ ledre máa bɨ kóo née wá,
ili nda go zíse 'dí'bi késị́ kí kombo esé e kpa. 'Yị bɨ mongụ́ maku ndaá zía
wá ní, idí úgúóyó ngíti bongó ené 'dá'ba, zía ndéréne úgú maku zíne.
37 Ídísé ówo a kídí, ledre ga bɨ kóo ekéomoní gɨ romá 'desị́ sɨmɨ mɨéké
kúrú Lomo kídí, ‘Nɨyí karanée 'dó'do máa káa zí 'yị bɨ mengị bɨsinyí ledre
ní,’ sịndị́ kadra ené ogụ go.”
38 Sɨmɨ bɨ 'yị lódụ́ kací a uwúní ledre bɨ uku née kenée ní, zíye úkulúgu
ledre zía 'diya kídí, “Ngére, mɨngburoko maku nɨyí bo zíze ona gbre.”
Zía úkulúgu ledre zíye kídí, “Ledre máa wo née asá go kenée.”

Yésụ ini ini zí Lomo
(Lúrú kpá Matáyo 26:36-46, Máriko 14:32-42)

39 Zí Yésụ ólụ́ógụné gɨ sɨmɨ yana gara gɨ ore káa zí bɨ lengbe ní ndéréne
do Landa bɨ kí kágá ga bɨ ndịsịní ndólo yée Olíva doné ní. Zí 'yị lódụ́
kacíga ndéréye lódụ́ wo íri.
40 Sɨmɨ bɨ nderéogụ íri ní, zía úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne ga gére née
kídí, “Ídísé ndịsị íni ini zí Lomo gɨ ro zía ndịsịné sáká sée gɨ sɨmɨ ledre ga
bɨ nɨyí kí ndịsị ndíki sée ní.”
41 Gɨ do kací ledre née ní, zía ịnyịné gɨ cigíye ndéréne re, do útúne do
ngụ́rụ́ sịndịne íni ini zí Lomo kídí,
42 “Babá, togụ́ nɨ útúásá kací komoyị́ yá, ndá ótoómo máa zíma
ndúwúma sɨmɨ nduwú bɨ nɨ go ógụ ba wá. Ledre ma'dáa idí méngị roné
kací mɨyéme ledre eyị́, nda ídí kací sómụ́ ledre amá wá.”
43 Zí Lomo kásaógụ maláyika ógụ í'bí roko'bụ zía.
44 Gɨ zí mongụ́ éyị́ mɨówo, zía ndịsịné íni ini zí Lomo cụ́ kí sɨmɨné. Zí
bɨsuwu bɨ ndịsị kúkú gɨ roa trịị bi ní, óyóló'bó roné ídíne bɨkesịne káa zí
sáma ní.
45 Zía ịnyịné ndá'balúgu roné zí 'yị lódụ́ kacíne e. Nɨ ógụ íri ní, nɨyí go
mbá 'dú'du cóngó royé ụkụ́ kpá go mbá mɨụ́kụ́ gɨ zí lerị́.
46 Zía úku ledre zíye kídí, “Ásé yị́ esé 'dú'du esé? Ídísé ndịsị íni ini zí
Lomo gɨ ro zía ndịsịné sáká sée gɨ sɨmɨ ledre ga bɨ nɨyí kí ndịsị ndíki sée
ní.”

'Di'biní Yésụ
(Lúrú kpá Matáyo 26:47-56, Máriko 14:43-50, Yiwáni 18:3-11)

47 Sɨmɨ bɨ Yésụ nɨ aka ngbụ́rụ́ ndịsị úku ledre zí 'yị ené ga gére ní, rụụ,
zí tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị e ndé'yị́ógụyé, Yụ́da bɨ nɨ ngúru 'yị lódụ́ kací Yésụ
ma'dáa ní, 'di'biogụ yée ne. Zía ndéréne geré fáka Yésụ í'bí mandá zía.
48 Zí Yésụ úku ledre zía kídí, “Yụ́da, ógụ fáka 'dódo Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí kí
í'bí mandá zía ba gɨ zía bɨ í'bí ngbángáma go ní?”

22:37 22:37 Isáya 53:12

49 Sɨmɨ bɨ 'yị lódụ́ kacɨ́ Yésụ owonɨ́ kɨ́dí bɨsinyí ledre ogụ née go ne ní,
zɨ́ye úku ledre zɨ́ Yésụ kɨ́dí “Ngére, ilizé go tónó lágá yée kɨ́ mɨngburoko
maku ga ba?”
50 Zɨ́ ngúruyé ị́nyịné kóo gɨ ro lágá ónzó 'yị 'bɨ moko 'bɨ mongụ́ 'yị 'dáná
éyị́† fí umbu, zɨ́ mongụ́ maku nda útúne lá gbóo ro mbílía do anú, lágá
'décị a tụ.
51 Zɨ́ Yésụ gbúrógbóne do 'yị lódụ́ kacɨ́ne ga gére née kɨ́dí, “Asɨ́ go,
ótoómosé yée mu.” Zɨ́a óto sị́lị́ne ro mbílí o'do née zɨ́ mbílí a émené.
52 Gɨ ore zɨ́ Yésụ ị́nyịné úku ledre zɨ́ manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e kpá
kɨ́ 'yị ga bɨ ndịsịnɨ́ lúrú bi kacɨ́ 'Dị́cị́ 'bɨ Lomo ní, nda kɨ́ mɨngburoko 'yị 'bɨ
Yụ́da e kɨ́dí, “Mengị káa be 'di zɨ́se ógụsé gɨ romá kɨ́ mɨngburoko maku e
kɨ́ ngbóndó e káa zɨ́ éyị́ bɨ mááyí 'yị méngị bɨsinyí ledre ní?
53 Kacɨ́ kadra mbá azé kése do ligá 'bɨ 'Dị́cị́ 'bɨ Lomo 'dí'bisé nda kóo
máa wá gɨ zɨ́ 'di togụ́ mááyí 'yị méngị bɨsinyí ledre ní? Ba go sịndị́ kadra
gɨ ro zɨ́se méngị éyị́ bɨ ílisé méngị a ní gɨ zɨ́a roko'bụ 'bɨ Satána ala'dụtụ
do sogo káṇgá go.”

Pétero uku ya née owo ené Yésụ wá
(Lúrú kpá Matáyo 26:57,58,67-75, Márɨko 14:53,54,66-72, Yiwáni 18:12-18,25-27)

54 Tɨ́ ma'díi, zɨ́ye 'dí'bi Yésụ ndéré kɨ́e 'be 'bɨ mongụ́ 'yị 'dáná éyị́. Zɨ́
Pétero útúne do kacɨ́ye gɨ gbála ndị́sị lódụ́ yée.
55 Gɨ zɨ́ drụ́ 'bɨ bi mɨárá, zɨ́ye kótụ́ mongụ́ pho'dụ sɨmɨ yana ligá ndị́sịyé
gbaá roa. Zɨ́ Pétero kpá ógụ ólụ́ne dongaráye ndị́sịné gɨ zɨ́ drụ́.
56 Ábuwá, ngíti kára bɨ ndịsị méngị moko 'be 'bɨ mongụ́ 'yị ore ní
lurúndiki wo go kacɨ́ mbílí pho'dụ, zɨ́a úku ledre kɨ́dí, “O'do née nɨ ngúru
'yị gɨ dongará 'yị ga bɨ 'bɨ o'do née.”
57 Zɨ́ Pétero úkulúgu ledre zɨ́ kára née kɨ́dí, “Ndá úku ledre kenée wá,
máówo amá o'do née wá.”
58 Kpá lá ca gɨ do kacɨ́ ledre née ní, zɨ́ ngíti 'yị ógụné, zɨ́a ónzó komoné ro
Pétero zɨ́a úku ledre zɨ́ Pétero kɨ́dí, “Áyí ngúru 'yị 'bɨ mongụ́ 'yị bɨ 'di'binɨ́
wo ba.”
Zɨ́ Pétero úkulúgu ledre zɨ́ o'do née kɨ́dí, “Ndá úku ledre kenée wá,
máówo amá mongụ́ 'yị née wá.”
59 Gɨ do kacɨ́ sịndị́ kadra kị́é'do, zɨ́ ngíti 'yị kpá úku ledre gɨ ro Pétero
kɨ́dí, “Ma'díi, o'do ba nɨ ngúru 'yị 'bɨ mongụ́ 'yị ba, gɨ zɨ́a nɨyí kéye mbá gɨ
sɨmɨ Galiláya gɨrí.”
60 Zɨ́ Pétero úkulúgu ledre zɨ́ o'do née kɨ́dí, “Ndá úku ledre kenée wá,
máówo amá mongụ́ 'yị née wá.” Sɨmɨ bɨ Pétero nɨ aka ngbụ́rụ́ ndị́sị ódro
ní, kokoṛị́yoko, zɨ́ ngono ụ́cụ koko.
61 Zɨ́ Ngére Yésụ óyó komoné lúrú Pétero, geré zɨ́ ledre bɨ Yésụ uku
kɨ́dí, “Kɨ́lóndó 'dá'dá zɨ́ ngono kɨ́ ụ́cụ koko, áyí ási gɨ romá kɨ́'dí ota ní
ngásáógụné sɨmɨ a.”
62 Zɨ́ sɨmɨkozo méngị Pétero, zɨ́a ólụ́ógụné ndoo 'dí sogo ndị́sịné íni íni
kɨ́ngaya.

---

† **22:50 22:50** Mongụ́ 'yị 'dáná éyị́: Mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ romo do manda 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e zɨ́ Lomo. Ndịsị lengbe ólụ́ dụụ́ ne sɨmɨ 'dị́cị́ bɨ Mongụ́ Bi 'bɨ Lomo sɨmɨ 'Dị́cị́ 'bɨ Lomo ní gɨ ro 'dáná éyị́ zɨ́ Lomo kɨ́'di kéṛị́ sɨmɨ sɨmɨbi kị́é'do. Ndịsị 'dí'bi sáma bangá bɨ oṇgoonzónɨ́ gɨ ro 'dáná a zɨ́ Lomo ní ólụ́ kɨ́e 'dị́cị́ íri gɨ ro zɨ́ Lomo ótoómo lúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e.

Asikíri foloní Yésụ

63 Zí asikíri ga bɨ otoní yée ndịsị lúrú bi káa bɨ Yésụ nɨ ngásá ní, ndịsịyé fóló wo kpá kí ndịsị ócó wo.
64 Zíye ódó'dụ́tụ komoa zí ngíti 'yị kpá ócó wo, zíye ndú'yú fóló wo kídí, “Nébị, úku aka zíze, ambi ocó yịị́ née ne?”
65 Nda gɨ ore zíye ndịsịyé úku sínyi tụ́'dụ́ bɨsinyí ledre ga bɨ kí kese e sɨmɨyé ní zía.

Yésụ kó'dụ́ mɨngburoko 'yị e
(Lúrú kpá Matáyo 26:59-66, Máriko 14:55-64, Yiwáni 18:19-24)

66 Akpa kí sịndóndó, zí mɨngburoko 'yị ga bɨ 'bɨ Yụ́da e ní, kí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị e, kí 'yị 'dódo lorụ e yóko royé, do 'dí'biógụ Yésụ dongaráye.
67 Zíye úku ledre zía kídí, “Úku aka ma'díi zíze, áyí ba Kírésịto bɨ kóo ukuní ledre a yaá nɨ ógụ ní?”
Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Togụ́ máúku ledre zíse yá, ṇgúṇgusé esé e wá.
68 Abú mándú'yú kpá sée, úkulúgusé esé ledre kací a zíma wá.
69 Éyị bɨ máówo ní, ásé karanée lúrú Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí kí ndịsị zí Lomo bɨ roko'bụa ofụ go ní do anu.”
70 Zí mɨngburoko 'yị ga gére née ndú'yú wo kídí, “Káa zí bɨ úku kenée ní, áyí Owụ́ 'bɨ Lomo?”
Zía úkulúgu ledre zíye kídí, “Ledre ma'dáa nɨ tí káa zí bɨ úkusé née.”
71 Zíye ódroyé dengbịye kídí, “Éyị bɨ ilizé kpá fú ngíti géyị 'yị e úwú ledre gɨ tarayé gɨ roa ní 'di, otoasá roné go kí Lomo, uwúzé go cụ́ gɨ tara ní.”

23

Yésụ kó'dụ́ Piláto
(Lúrú kpá Matáyo 27:1,2,11-14, Máriko 15:1-5, Yiwáni 18:28-38)

1 Zí tụ́'dụ́ 'yị e yóko royé, zíye 'dí'bi Yésụ gɨ ore ndéré kíe kó'dụ́ Piláto, ngúru mongụ́ 'yị 'bɨ akúma 'bɨ Róma.
2 Zíye tónóye í'bí ngbángá a kídí, “O'do ba ndịsị sínyi do 'yị ezé e kí ledre kídí ndaní í'bí ụsórụ zí Káyísara wá. Zía kpá úku ngíti ledre kídí née nɨ yị ené goó ne Kírésịto, mongụ́ Ngére 'bɨ Yụ́da e.”
3 Zí Piláto go ndú'yú Yésụ kídí, “Ma'díi, áyí ngére 'bɨ Yụ́da e?”
Yésụ ya zía ní, “Tí káa zí bɨ úku née.”
4 Zí Piláto ịnyịné úku ledre zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị e kídí, “Málúrúndíki amá lúyú ledre bɨ do 'décị ngbanga ro o'do ba gɨ roa ní wá.”
5 Zí 'yị ga gére née kpá fú ndịsị úku ledre zí Piláto kídí, “O'do née sinyi do 'yị e sɨmɨ káṇgá bɨ Yụdáya ní go mbá. Tonó kóo sínyi do 'yị e go kú gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Galiláya ní, bɨ ba ní ogụ kíe go gị ona.”
6 Sɨmɨ bɨ uwú ledre kenée ní, zí Piláto ndú'yú yée kídí, “O'do née nɨ gɨ sɨmɨ gara Galiláya?”
7 Zí 'yị ga gére née úkulúgu ledre kídí ɨɨ, Yésụ nɨ gɨ sɨmɨ gara bɨ Galiláya ní. Piláto yaá togụ́ kenée yá, idíní 'dí'bi Yésụ ndéré kíe zí ngére Eróde, gɨ zía Eróde ma'dáa ogụ go sɨmɨ Yerụsaléma ore.

8 Sɨmɨ bɨ Eróde lurú Yésụ nɨ go kó'dụ́ne ní, zía ídíne kɨ́ mongụ́ rokinyi gɨ zía ndịsị kóo go óto komoné gɨ ro lúrú Yésụ kɨ́ méngị ledre ga bɨ kɨ́ roko'bụyé ní gɨ zía uwú andá go mɨúwú ándá.
9 Zía ndú'yú Yésụ kɨ́ tụ́'dụ́ ndu'yú e, Yésụ ukulugu ené ledre zía mbá wá.
10 Manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị e kɨ́ 'yị 'dódo lorụ nɨyí kpá fú mɨtóroyé ore ndịsị í'bí ngbángá a kɨ́ roko'bụyé mbá.
11 Zɨ́ Eróde kɨ́ asikíri ené e ịnyịyé ndịsị fóló Yésụ kpá kɨ́ úkucáyi wo. Zíye 'dí'biógụ bongó 'bɨ mɨngburoko ngére e ésị a roa fóló wo kɨ́e. Zɨ́ Eróde ma'dáa kásalúgu wo zɨ́ Piláto.
12 Geré zɨ́ dongará Eróde kɨ́ Piláto bɨ kóo sinyí mɨsínyí ní émené gɨ zía bɨ 'di'binɨ́ Yésụ go ní.

Piláto ici roné gɨ ro yómo Yésụ má
(Lúrú kpá Matáyo 27:15-26, Máriko 15:6-15, Yiwáni 18:39—19:16)

13 Zɨ́ Piláto ịnyịné ndóloyóko manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị e ní, kɨ́ mɨngburoko 'yị e, nda kpá kɨ́ ngíti géyị 'yị ga bɨ ore ní,
14 zía úku ledre zɨ́ye kɨ́dí, “Úkusé ledre kɨ́dí, o'do ba ndịsị sínyi do 'yị e, mándú'yú ló'bó wo go do komosé mbá, mándíki amá lúyú ledre gɨ zía gɨ ro 'décị ngbanga roa káa zɨ́ bɨ úkusé ní wá.
15 Eróde kasalugu wo zíma yáa gɨ zía ndiki ené kpá lúyú ledre roa wá. Nɨ go mɨówoné mbá kɨ́dí sị́ ledre bɨ do úfu wo gɨ zía ní ndaá, luyú ené ledre wá.
16 Gɨ zɨ́ kéyị née, máíli go ótoómo wo. 'Dá'dá zía kɨ́ ndéréne, mááyí aka í'bí wo zɨ́ asikíri amá e ócó wo kí.”
17 Piláto nɨ kɨ́ roko'bụ zíne 'bɨ ndịsị í'dí sị́lị́ne kɨ́e gɨ ro kémbị́ 'yị sɨmɨ sịndị́ kadra 'bɨ ayímbi.
18 'Yị e iliní eyé ledre née wá, zíye ịnyịyé mbá gbúrógbóye 'dága kɨ́dí, “O'do née idí úyu, zíyị ótoómo sị́lị́yị gɨ ro Barába.”
19 Barába ma'dáa yéme kóo roné gɨ ro útúne kɨ́ okó do akúma 'bɨ Róma sɨmɨ Yerụsaléma. Zía kóo úfu 'yị sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née, do kóo 'dí'bi wo sɨmɨ sị́gịnị gɨ ro úfu a.
20 Gɨ zía Piláto ili tí gɨ ro zíne yómo Yésụ, zía úku ándá ledre zɨ́ 'yị ga gére née.
21 Zɨ́ 'yị e kpá gbúrógbó ándá royé kɨ́dí, “O'do née idí úyu, o'do née idí úyu.”
22 Zía kpá úku ándá ledre zíye kɨ́dí, “O'do née luyú ené ledre wá, sị́ ledre bɨ do úfu wo gɨ roa ní ndaá. Mááyí aka í'bí wo zɨ́ asikíri amá e ócó wo kí, zíma nda ótoómo wo.”
23 Zɨ́ 'yị e ịnyịyé mbá gbúrógbóye nda 'dága kɨ́ngaya kɨ́dí o'do née idí úyu. Gɨ zɨ́ kéyị née, zía ótoómo Yésụ do úfu wo.
24 Nda gɨ ore zɨ́ Piláto méngị ledre ma'dáa káa zɨ́ bɨ iliní ní.
25 Barába bɨ kóo yéme roné gɨ ro útú kɨ́ okó do akúma 'bɨ Róma sɨmɨ Yerụsaléma ní, zía kóo úfu 'yị sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née. Do kóo 'dí'bi wo sɨmɨ sị́gịnị gɨ ro úfu a ní, zíye ótoómo wo. Zía nda í'bí Yésụ zɨ́ asikíri ené e ndéréye úfua kacɨ́ kúrú 'yị e.

Phephénɨ́ Yésụ do mɨngbúngbu kágá
(Lúrú kpá Matáyo 27:31-44, Máriko 15:21-32, Yiwáni 19:17-27)

26 Sɨmɨ bɨ asikíri ga gére née nɨyí go mɨndéréye do mɨsi'di kí Yésụ gɨ
ro úfu a ní, zíye ndíkíye kí ngíti o'do ịrịa Simúna. Nɨ 'yị 'bɨ gara bɨ
ndịsịní ndólo a Kuréne ní, ayí ógụ sɨmɨ Yerụsaléma. Zí asikíri ga gére
née gága wo ḿbḭ ngbuṛu kágá bɨ Yésụ ndịsị ḿbḭ a ba útúne kíe do kací
Yésụ ma'dáa.
27 Zí tụ́'dụ́ 'yị e útúye do kací Yésụ mutruu, kará e kí íni ini kí
mbụ́mbụ́dụ́.
28 Zí Yésụ óyó komoné úku ledre zí kará ga gére née kídí, “Sée kará 'yị
'bɨ Yerụsaléma, ndásé íni ini gɨ romá wá, ídísé íni 'bɨ esé lerḭ bɨ ayí go ógụ
rosé kí owụ́ 'bɨ esé e ba.
29 Ídísé ówo a kídí sịndḭ kadra nɨ go gbóo ngíti géyị 'yị e nɨyí úku ledre
kídí, ‘Kará ga bɨ ndikiní owụ́ e wá, kí yée ga bɨ owụ́ ụlụní umba kó'dụ́ye
wá ní, 'bɨ eyé eme yḭ ené ne.’
30 'Yị ga bɨ nɨyí ídíáká sɨmɨ Yerụsaléma ore sɨmɨ bɨsinyí sịndḭ kadra née
ní ní, nɨyí úku ledre kídí,
“ ‘Mɨngburoko landa ga ba ógụsé mu útúló'bụ zée.’
‘Káṇgá líkpí royḭ mu zíyị 'dụ́tụ zée sɨmɨyḭ.’
31 Máa bɨ ngárá málúyú ledre wá, do 'dó'do máa káa zí wo ba ní ní, Lomo
nɨ karanée 'dó'do 'yị lúyú ledre ga gére née bɨsinyíne.”
32 Ngíti géyị 'yị lúyú ledre e nɨyí kóo bo gbre 'di'biní yée kpa kí Yésụ gɨ
ro úfu yée.
33 Sɨmɨ bɨ nderéogụní go kí Yésụ do bi bɨ ndịsịní úfu 'yị e doa, ndoloní
Gologóta, ledre gɨ sɨmɨ a kídí, cóngó do'yị ní, zíye phéphé wo ore. Zíye
kpá phéphé ngíti géyị 'yị lúyú ledre e gbre, ngíti a do sḭlḭ Yésụ 'bɨ anú,
ngíti a do ngelḭ.
34 Zíye ónzó gbégbé* ífibáyi bongó ené e kíe dongaráye. Zí Yésụ íni ini
zí 'Bụné kídí, “Babá, ídí ótoómo ledre zí 'yị ga bɨ mengịní bɨsinyí ledre
zíma ba, gɨ zía owoní eyé éyḭ bɨ ndịsịní méngị a née wá.”
35 Zí 'yị mɨndéré e ndḭsị tóroyé dogboṛụ mɨsi'di ndḭsị lúrúkása wo do
mɨngbúngbu kágá, zí mɨngburoko 'yị 'bɨ Yụ́da e ndḭsịyé fóló wo kídí, “Sara
bɨ kóo yá née nɨ Kírésịto, 'yị yómo 'yị e, Lomo kasaogụ née ne ní, idí mu
yómo roné ke.”
36 Zí asikíri e kpá ndḭsịyé fóló wo gɨ zía bɨ uku ya née nɨ ngére ní. Zíye
ógụyé kí mɨndogó le'yḭ í'bí a zía,
37 zíye úku ledre kídí, “Togụ́ bɨ áyí tí ngére 'bɨ Yụ́da e ní, yómo royḭ mu
ke.”
38 Zíye éké sḭ ledre bɨ ufuní wo gɨ roa ní phéphé óto a doa 'dága kídí,
“BA MONGỤ́ NGÉRE 'BɨYỤ́DA E.”
39 Zí ngúru 'yị lúyú ledre bɨ phephéní yée ba úku sínyi ledre kídí, “Togụ́
áyí ba tí Kírésịto ma'díi ní, yómo royḭ mu gɨ ro zíyị kpá yómo zée ke.”
40 Zí eze a úku ledre zía kídí, “Éré Lomo wá gɨ zí 'di, ndaá bɨ umbu bɨ
áyí úyu a née nɨ úyu ba kpá wo ní wá?
41 Bɨ 'do'doní zée ba mbḭ gɨ zía bɨ luyúzé ledre ní. Sara o'do née luyú
ledre go, luyú ené kémbḭ ledre wá.”
42 Zía úku ledre zí Yésụ kídí, “Mongụ́ 'yị, kí'dí bɨ áyí go ngére ní, ndá
sómụ́lịgị ledre máa wá.”

23:30 23:30 Uzíya 10:8 * **23:34 23:34** Ónzó gbégbé: Ba mɨsi'di bɨ kóo Yụ́da e ndịsịní gélé 'yị kíe gɨ moko 'bɨ Lomo ní.

43 Zí Yésụ úkulúgu ledre zía kídí, “Ndá sómụ́ ledre wá, azé ídí karaba
kéyị sɨmɨ 'be bɨ 'yị e ndịsịní ídí sɨmɨ a kí rokinyi ní.”

Ledre gɨ ro umbu Yésụ
(Lúrú kpá Matáyo 27:45-56, Máriko 15:33-41, Yiwáni 19:28-30)

44 Nda go kí yana kadra, zí kadra ịlịne mbụ́ụ́, zí mɨtụlụrụ ídíne mbịrị
ndéréógụné gị ro sịndị kadra ota.
45 Zí mongụ́ mbílí bongó bɨ odó 'dụtụní sɨmɨ 'Dịcị 'bɨ Lomo kíe káa bɨ
ngíti géyị 'yị e nɨyí ólụ́ sɨmɨ 'dịcị máa wo bɨ kí ịrị Lomo ní lófoné gberé kú
gɨ 'dága gị bi.
46 Zí Yésụ íni ini zí Lomo kí kúrúne 'dága kídí, “Babá, 'dí'bi 'dówụ́ma
mu zíyị íri.” Kací ledre bɨ uku née lu'bú wá, zí 'dówụ́a ólụ́ógụné.
47 Sɨmɨ bɨ mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri ga gére née lurú ledre bɨ Yésụ mengị née
kenée ní, zía í'bí mbófo éyị́ zí Lomo kídí, “Ma'díi, o'do ba ndaá 'yị lúyú
ledre wá.”
48 Tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ yokoní royé ore ndịsị lúrú Yésụ 'dága do mɨngbúngbu
kágá, sɨmɨ bɨ lurúní mongụ́ ledre bɨ Yésụ mengị née nɨ kí kịkịné ní, zíye
báyiyé gɨ ore kí ndịsị sémbị́ kó'dụ́ye gɨ zía ledre ma'dáa nɨ kí mongụ́
roko'bụné.
49 Zí eze lámá Yésụ ma'dáa kpá kí ngíti géyị kará ga bɨ ṇguṇguní ledre
ené zíye lódụ́ kací a kú gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Galiláya ní, tóro kása royé gbála
ndịsị lúrú ledre bɨ ndịsị méngị roné zí Yésụ née.

Otoní bi zí Yésụ
(Lúrú kpá Matáyo 27:57-61, Máriko 15:42-47, Yiwáni 19:38-42)

50 Ngúru mongụ́ 'yị 'bɨ Yụ́da e nɨ kóo bo ịrịa Yoséfa, nɨ bɨlámá o'do kpá
mbigí 'yị 'bɨ Lomo.
51 Ṇguṇgu ené ledre 'bɨ lafúga ga bɨ ndịsịní yéme a gɨ ro méngị Yésụ
kíe ní wá. Ogụ yị́ ené gɨ sɨmɨ owụ́ gara 'bɨ káṇgá 'bɨ Yụdáya bɨ ndịsịní
ndólo a Aramatáyo ní, kí mongụ́ óto komo gɨ ro 'yị bɨ Lomo nɨ kása ógụ a
káa do mongụ́ ngére ní.
52 Zía ịnyịné ndéréne zí mongụ́ 'yị Piláto ndú'yú wo idí ótoómo umbu
Yésụ zíne ndéréne óto a.
53 Zí Yoséfa ịmbịóto umbu Yésụ bi gɨ do mɨngbúngbu kágá. Zíye yéme
wo sɨmɨ bɨkenyị́ mbílí bongó, zíye 'dí'bi umbua ndéré óto a sɨmɨ gu bɨ iciní
sɨmɨ landa ngárá otoní aka 'yịma'dí sɨmɨ a wá ní.
54 Kadra máa née kóo sịndị́ kadra 'bɨ yéme ro'yị, gɨ zía kílóndó a née go
Sịlị́ 'bɨ 'Dówụ́ro.
55 Zí kará ga bɨ lodụ́ní kací Yésụ ma'dáa kú gɨ sɨmɨ Galiláya ní kpa útúye
do kací Yoséfa gị sị bi íri, zíye lúrú mɨótoa cụ́ kí komoyé.
56 Sɨmɨ bɨ otoonzóní bi go ní, zí kará ga gére née ndá'bayé 'be, yémeómo
sụ'bụ́ mɨndonyo kpá kí ngíti géyị kágá e mbá nzíyiyé zíye ndịsịyé kí gɨ zía
otoní née úndru lorụ 'bɨ Sịlị́ 'bɨ 'Dówụ́ro.

24

Yésụ urú gɨ sɨmɨ umbu
(Lúrú kpá Matáyo 28:1-10, Máriko 16:1-8, Yiwáni 20:1-10)

1 Nda go akpa kí sị ndóndó sìmì sịlị gì do kací Sịlị 'bì 'Dówụ́ro, zí kará
ga gére née 'dí'bi sụ'bụ́ mìndonyo ga bì yemeomoní yée ní ndéré kíe sị bi.
2 Nìyí ógụ íri ní, gbụ̀rụgbụ oyóní tutú gì tara mbotụ bi go.
3 Geré zíye ólụ́ye sìmì gu, lurúní bì káa ní, umbu Ngére Yésụ ndaá 'bì
enée lolụ wá, zí tarayé ịdrịne mbá mìịdrị.
4 Nìyí aka cịkị ndịsị sómụ́ló'bó ledre née yá, zí ya'dá e gbre mbá kí
bìkenyị bongó gindri gindri royé ólụ́ógụ tóroyé kenée.
5 Zí kará ga gére née líyìyé, zíye ésị doyé mbá bi gì zí ngìrị. Zí ya'dá
ga gére née úku ledre kídí, “Ndịsịsé gámásó'do 'yị bì nì trịdrị ní dongará
umbu e gì ro 'di?
6 Ndaá 'bì ené lolụ ona wá, urú yị ené go. Ledre kóo uku zíse sìmì káṇgá
bì Galiláya ní ndaá lígị sée wá, mengị roné née ne.
7 Uku kóo kídí, ‘Ngíti géyị 'yị e nìyí karanée í'bí ngbángá Owụ́ 'bì
'Yịma'dí zí 'yị lúyú ledre e úfu wo. Nda sìmì ota sịlị, zía úrúne.’ ”
8 Geré zí kará ga gére née sómụ́ndíki ledre kóo uku ní.
9 Zí kará ga gére née ịnyìyé gì sị bi gì ore ngásá ndá'bayé úku ledre bì
lurúní sị bi íri née zí 'yịmìkása ga bì idíakání sokó do kéṛí ní, nda kpá kí
ngíti géyị 'yị lódụ́ kacíga ga bì ore ní.
10 Kará máa ga gére née kóo Maríya gì sìmì owụ́ gara bì kí ịrịné Magìdála
ní, nda kí ngíti a kí ịrịné Zowána, kpá kí ngíti Maríya kpị, née 'bì ené
mbágá Yakóbo nda kí ngíti géyị lafúye kará e, ukuní ledre máa née ye zí
'yịmìkása ga bì 'bì Yésụ née.
11 'Yị ga gére née ṇguṇguní eyé kóo ledre bì kará ga gére née ukuní ní
wá. Somụ́ní yaá kará ga gére née ukuní yị eyé née ngbékpị ledre.
12 Abú tí kenée ndotó, zí Pétero ịnyịné ngásáne sị bi íri, zía ndálané lúrú
bi sìmì gu, Ngére Yésụ ndaá 'bì ené lolụ wá. Lá bongó bì yemení wo sìmì a
ní idíakáne sìmì gu. Zía ndá'bané kí ndịsị sómụ́ ledre née, owo 'di'bi mbị
éyị bì mengị roné née wá.

Yésụ 'dodo roné zí 'yị lódụ́ kacíne ga bì gbre ní
(Lúrú kpá Máriko 16:12,13)

13 Kpá cịkị sìmì sịlị máa née ní, zí ngíti géyị 'yị lódụ́ kací Yésụ ga bì gbre
ní ịnyìyé ndéréye sìmì owụ́ gara bì kí ịrịné Imawú ní. Nì méyịlị e ịnyị doa
gbre gì ro mongụ́ gara Yerụsaléma.
14 Sìmì mìndéréye do mìsi'di, zíye ndịsìyé kí ódroyé gì ro ledre bì mengị
roné née.
15 Sìmì bì nìyí ndịsị kí úkuló'bó ledre ga gére née dongaráye ní, zí Yésụ
ólụ́ógụné zíye, zíye ndịsị lódụ́ mìsi'di kéye.
16 Owoní eyé bì kídí née wo ní wá, gì zía Lomo ụcụomo kóo yée née káa
bì nìyí ówo wo.
17 Zía ndú'yú yée kídí, “Ledre máa bì ndịsịsé ndéré kí úku a tí bì gáa ba
ní 'bié ledre 'di?”
Zíye tóroyé, zí sìmì komoyé ídíne mbá mìsínyíne.
18 Zí ngúruyé kí ịrịné Kiliyópa úku ledre zía kídí, “Mongụ́ ledre bì mengị
roné do sịlị ga ba sìmì Yerụsaléma íri ba ówo wá ní, ógụ 'bì eyị gì 'da?”
19 Yésụ ya zíye ní, “'Bié ledre 'di?”
Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Née Yésụ, nébị gì sìmì gara Nazeréta,
Lomo i'bí kóo roko'bụ go zía, zía ndịsịné 'dódo ledre zí 'yị e kpá kí méngị
mìngburoko ledre e, zí Lomo kí 'yịma'dí e ídíye mbá kí rokinyi gì zía.

20 Kara kóo ba zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị e kpá kí ngíti géyị
mɨngburoko 'yị ezé e í'bí ngbángá a zí akúma 'bɨ Róma idíní úfu wo. Do
úfu wo do mɨngbúngbu kágá.
21 Azé 'bɨ ezé kóo go kí mongụ́ rokinyi kídí née go Kírésịto kóo Lomo
uku ledre kásaógụ a ní, ogụ go gɨ ro yómo zée Isɨréle e. Éyị ndaá lolụ wá,
mengị karaba sɨmɨ káṇgá go 'dényé sịlị ota.
22 Tarazé ịdrị́ gáa gɨ zí ngíti géyị kará e gɨ dongaráze. Sɨmɨ bɨ gáa ịnyịní
akpa kí sịndóndó ndéréye sị bi ní,
23 nɨyí ógụ íri ní, o'do máa née ndaá 'bɨ ené lolụ wá. Zí ngíti géyị
maláyika e 'dódo royé zí kará máa ga gére née, zíye úku ledre kídí o'do
máa urú yị ené.
24 Zí ngíti géyị 'yị ezé e kpá geré ịnyị ngásáye íri, tí ma'díi ogụ ndikiní
eyé wo wá."
25 Zí Yésụ úku ledre zíye kídí, "Ówosé esé ledre wá gɨ zí 'di, ledre ga bɨ
kóo nébị ukuní yée gɨ romá kídí Lomo nɨ kásaógụ a ní ílisé ṇgúṇgu wá gɨ
zí 'dị?"
26 Ídísé ówo a kídí Kírésịto nɨ aka 'dó'dó zía kpá úyuné zía úrúne kí, zía
ndá'balúgu roné komo ere kí mongụ́ roko'bụné.
27 Nda gɨ ore zí Yésụ ma'dáa tónóne úku yéme ini ledre gɨ sɨmɨ ledre
ga bɨ kóo nébị e ukuní gɨ roné do éké yée sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo ní zíye.
Tonó kí Mụ́sa nda kí yée ga bɨ ngíti géyị nébị e ukuní ní.
28 Sɨmɨ bɨ nderéogụní nda go gbóo kí gara bɨ ya'dá ga geré nɨyí ndéré
sɨmɨ a ní, zí Yésụ ídíne káa zí ayí ókpó ené mɨókpó ní.
29 Zí ya'dá ga gére née ụ́cụómo wo kídí, "Kadra utú go ndá lolụ ndéré
wá, idízé 'dú'du kése ona togụ́ bi ará go yá, zíyị ndéréyị." Zí Yésụ ndéréye
kéye.
30 Nda go do bi éyị́ mɨánu, zí Yésụ 'dí'bi ambata zía í'bí mbófo éyị́ zí
Lomo gɨ roa, zía 'déwe sɨmɨ a zía í'bí a zíye.
31 Geré zí komo ya'dá ga gére née óṇgóne zíye ówo a kídí ábuwá ba yị
ené Yésụ ke. Zía lélịne gɨ zíye gɨ ore.
32 Zí ya'dá ga gére née úku ledre dengbịye kídí, "Ábuwá ledre bɨ gáa
ndịsị úku a zíze do mɨsi'di 'dáa ní utú yeme roné do mɨmbé'dezé kpịnị gɨ
zí kéyị née."
33 Geré zíye ịnyịyé ndá'balúgu royé sɨmɨ Yerụsaléma. Nɨyí ógụ íri ní,
ngítí 'yịmɨkása ga bɨ sokó doa kẹ́rị́ ní nda kpá kí ngíti géyị 'yị e yokoní
royé go mbá do bi kị́é'do.
34 Kpálá bɨ ogụní ní, geré zí lafúye ga bɨ gáa ore ní, úku ledre zíye kídí,
"Ma'díi, Ngére úrú go 'dodo roné go za cụ́ zí Simúna."
35 Zí lafúye ga bɨ gáa gbre nda'baogụní gɨ sɨmɨ Imawú ní kpá lịkpị́ ledre
bɨ mengị roné zíye do mɨsi'di nda kpá kí wo bɨ sɨmɨ bɨ 'dewe ambata ní,
zíye ówoyéme wo.

Yésụ olụ́ogụ dongará 'yị lódụ́ kacíne e
(Lúrú kpá Matáyo 28:16-20, Máriko 16:14-18, Yiwáni 20:19-23, Moko 'bɨ 'yịmɨkása e 1:6-8)

36 Sɨmɨ bɨ nɨyí aka ndịsị lịkpị́ ledre née kenée ní, ve, zí Yésụ kpá ólụ́ógụné
dongaráye ore. Zía úku ledre zíye kídí, "Mɨmbé'desé ịdrị́ mu."

37 Sɨmɨ bɨ Yésụ olụ́ogụ ve dongaráye ní, zíye lḭyḭyé gɨ zía somụ́ní 'bɨ eyé
go kídí 'yḭ lárá ogụ ne.
38 Zía úku ledre zíye kídí, “Ndásé éré ngḭrḭ wá, ídísé ṇgúṇgu a kídí
máúrú gɨ sɨmɨ umbu go ma'díi.
39 Lúrú aka mbḭrḭ ga bɨ sɨmɨ sḭ́lḭ́ma ba kí yée ga bɨ ro sɨndḭ́ma ní. Táta
lúrú aka romá, née tí máa ndaá 'bɨ ené 'yḭ lárá wá, 'yḭ lárá ndaá kí esḭ
roné kpá kí cóngó sɨmɨné wá.”
40 Gɨ do kací ledre née ní, zía 'dózo sḭ́lḭ́ne zíye kí sɨndḭ́ne gɨ ro zíye lúrú
mbḭrḭ.
41 'Yḭ ga gére née mbá, ledre née nɨ aka zíye káa zí ṛanga ní, togụ́ Yésụ
urú née tí go née yá. Zía ndú'yú yée kídí, “Owụ́ éyḭ́ mɨánu nɨ laká tí zíse
ona bo?”
42 Zíye í'bíógụ mɨlíci kénzé zía,
43 zía ánu a tí dongaráye ore.
44 Zía úku ledre zíye kídí, “Mááyí ba kpá úku ándá ledre kóo 'dá'dá ní
zíse. Lorụ ga bɨ kóo Mụ́sa ekéní yée kí nébḭ e kpá kí yée ga bɨ sɨmɨ Ke'bḭ
'bɨ Dawídɨ e gɨ romá ní nɨyí méngḭ royé mbá.”
45 Zía sáká 'yḭ ené ga gére née gɨ ro zíye ówoyéme ini ledre gɨ sɨmɨ ledre
ga bɨ ekéní gɨ roné sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo ní.
46 Ba ledre bɨ ekéní ní kídí, “Kírésḭto nɨ 'dó'dó zía úyuné, nda sɨmɨ sḭ́lḭ́
ota zía úrúne gɨ sɨmɨ umbu.
47 Ngíti a nda 'bɨ ené kídí 'yḭ ené e nɨyí tónó gɨ sɨmɨ Yerụsaléma ndéré kí
úku bɨlámá sanda ené zí 'yḭma'dí e mbá idíní ótoómo méngḭ bɨsinyí ledre
zíye ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo gɨ ro zíye ómoyé.
48 Sée 'yḭmɨkása amá e ásá 'dókó ledre máa ga ba se kídí ledre ga bɨ
mengḭní royé zíma ba nɨyí ma'díi ledre e.
49 Ídísé ówo a kídí 'Dówụ́ Lomo kóo Babá uku ledre a gɨ ro í'bí a zíse
káa do sáká éyḭ́ ní, mááyí go ndéré kásaógụ a. Tí lá ídísé aka ndḭ́sḭ sɨmɨ
Yerụsaléma ona zí sáká éyḭ́ née óguné káa do roko'bụ zíse té kí.”

Yésụ nda'ba komo ere
(Lúrú kpá Máriko 16:19,20, Moko 'bɨ 'yḭmɨkása e 1:9-11)

50 Zí Yésụ 'dí'bi yée zíye ólụ́ógụyé gɨ sɨmɨ Yerụsaléma gɨ ore ndéréye
sɨmɨ ngíti owụ́ gara kí ḭrḭné Beteníya. Sɨmɨ bɨ ogụní íri ní, zía sḭ́kpḭ sḭ́lḭ́ne
'dága í'bí úndru zíye.
51 Ngbụ́rụ́ sɨmɨ bɨ nɨ ndḭ́sḭ íni ini zí Lomo kí í'bí úndru ní, yóó zía
ndá'balúgu roné komo ere.
52 Zíye óto úndrua ore, zíye nda ḭnyḭyé ndá'balúgu royé sɨmɨ Yerụsaléma
kí mongụ́ rokinyi.
53 Kací kadra mbá, zíye ndḭ́sḭ ndéréye sɨmɨ 'Dḭ́cḭ́ 'bɨ Lomo íni ini zí Lomo.

Bɨlámá ledre bɨ Yiwáni eké ní
Ledre gɨ ro bṵ́kụ bɨ Yiwáni ní

Yiwáni eké bṵ́kụ ba ne. Nɨ ngúru 'yị gɨ dongará 'yịmɨkása ga bɨ sokó doa gbre 'bɨ Yésụ ní. Eké bṵ́kụ ba gɨ ro 'dódo ledre kɨ́e zɨ́ Yụ́da e kpá kɨ́ kúfú ngíti géyị 'yị e gɨ ro zíye ṇgúṇgu ledre Yésụ. Yiwáni lịkpị́ ené ledre gɨ ro mɨndịsị Yésụ do sogo káṇgá wá. Uku ledre geré gɨ ro mɨngburoko ledre ga bɨ Yésụ ndịsị mengị yée kpá kɨ́ ledre ga bɨ ndịsị 'dódo yée ní. Ledre née 'dodo kɨ́rɨ́ née kɨ́dí Yésụ ndaá 'bɨ ené dụ́ụ́ 'yịma'dí wá, nɨ yị́ ené kpá za cṵ́ Lomo (Kápita 1:14).

Bṵ́kụ ba uku ledre zíze kɨ́dí Yésụ nɨ kúrú Lomo bɨ Lomo kasaogụ wo do sogo káṇgá, ógụ úyuné káa do éyị́ 'dáná gɨ ro 'dí'bióyó dụ́ụ́ lúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e ní wá, nɨ Masíya bɨ kóo nébị e ndịsịní úku ledrea kɨ́dí nɨ ógụ ní. Sɨmɨ kápita ga bɨ 13-17 Yiwáni uku ledre gɨ ro 'yị lódṵ́ kací Yésụ kɨ́dí oto 'búye go kɨ́ngaya kpá kɨ́ ledre ga bɨ Yésụ uku yée 'dá'dá do kɨ́ 'dí'bi wo kɨ́ tagá née ní ní. Sɨmɨ odụ a, Yiwáni uku ledre gɨ ro ngbanga Yésụ kɨ́ mɨphéphé wo do mɨngbúngbu kágá kɨ́ ledre gɨ ro mɨúrúa gɨ sɨmɨ umbu kpá kɨ́ ledre bɨ 'dodo roné zɨ́ 'yị lódṵ́ kacíne e kɨ́'dí tṵ́'dṵ́ ní.

Yésụ nɨ Ledre

1 Sɨmɨ bɨ kóo Lomo otoogụ aka do sogo káṇgá ba wá ní, Ledre nɨ kóo kú goó bo 'desị́, nɨyí kóo kɨ́ Lomo do bi kị́é'do. Nɨ kpá Lomo bɨ kị́é'do née.
2 Nɨ kú kɨ́ Lomo do bi kị́é'do 'dá'dá Lomo otoogụ aka kóo do sogo káṇgá ba wá.
3 Ledre otoogụ éyị́ ga bɨ do sogo káṇgá ba za mbá ne. Éyị́ bɨ kị́é'do káa yaá otoogụ ne wá ní ndaá.
4 Ledre ma'dáa nɨ yị́ ené ne trịdrị, zɨ́ trịdrị máa née nda ídíne zɨ́ 'yịma'dí e káa do bimɨóṇgó.
5 Trịdrị máa née ogụ ne káa do bimɨóṇgó zɨ́ 'yịma'dí e, mɨtụlụrụ utúasá 'dṵ́tụ a wá.
6 Née ní, zɨ́ Lomo kóo kásaógụ ngíti o'do ịrịa Yiwáni, nɨ 'yị í'bí babatị́za zɨ́ 'yị e.
7 Yiwáni ma'dáa Lomo kasaogụ wo 'dódo ledre gɨ ro bimɨóṇgó zɨ́ 'yịma'dí e gɨ do bɨ zíye ṇgúṇgu a.
8 Yiwáni ma'dáa ndaá 'bɨ ené ne bimɨóṇgó máa née ne wá, ogụ 'bɨ ené lá 'dódo ledre zɨ́ 'yịma'dí e gɨ ro bimɨóṇgó ma'dáa.
9 'Yị bɨ nɨ mbigí bimɨóṇgó zɨ́ 'yịma'dí e ní, nɨ go ógụ zɨ́ 'yịma'dí e do sogo káṇgá.
10 Abú Lomo otoogụ 'yịma'dí e do sogo káṇgá ba kpụrṵ́ gɨ sɨmɨ roko'bụ 'bɨ bimɨóṇgó yá, sɨmɨ bɨ bimɨóṇgó ogụ nda ndịsị dongará 'yịma'dí e do sogo káṇgá ní, owonɨ́ eyé lolụ kóo bɨ kɨ́dí née wo ní wá.
11 Tɨ́ bɨ ogụ dongará 'yịma'dí e do sogo káṇgá ní, ɨ́'ɨ, 'yị ené e asinɨ́ yị́ eyé gɨ roa fú lá mɨási.

12 Bɨ nda kenée ní, zí 'yị bɨ nɨ bimɨóṇgó née nda yị́ ené méngị bɨlámá
ledre zí 'yị máa yée ga bɨ ṇguṇguní ledre ené go ní, zíye ídíye mbigí owụ́
ga bɨ 'bɨ Lomo ní.
13 Ndaá bɨ ya kídí Lomo ndikiogụ yée káa zí bɨ 'yịma'dí e ndịsịní ndíki
owụ́ e ní wá. Lomo 'di'bi yée káa do owụ́ 'bɨ ené e, yị́ ené kací mɨyéme
ledre ené 'bɨ Lomo.
14 Zí 'yị bɨ ndịsịní ndólo wo Ledre bɨ kóo nɨyí kú kí Lomo komo ere
ní, ógụ ndịsịné dongaráze 'yịma'dí e do sogo káṇgá, gɨ zía oto 'búze go
kíngaya. Zée 'yịmɨkása ené e, owoyemezé roko'bụ a go bɨlámáne kídí
roko'bụ 'bɨ bɨkéṛị́ Owụ́ 'bɨ Lomo ogụ go gɨ zí 'Bụné kí ma'díi ledre kpá
kí bɨlámá mɨméngị ledre do sogo káṇgá.
15 Née 'yị bɨ kóo Yiwáni 'yị Bábátịzị́ 'yị e uku ledre a kídí "Ngíti mongụ́
'yị nɨ bo nɨ ógụ gɨ do kacíne roko'bụ a kí mɨméngị ledre ené e mbá romoní
do 'bɨ ené 'bɨ Yiwáni go ní. Romo doné gɨ zía nɨ yị́ ené kóo kú bo 'desị́."
16 Zée 'yị ga bɨ ṇguṇguzé ledre 'bɨ mongụ́ 'yị máa née go ní, azé go kí
mongụ́ rokinyi kací kadra mbá gɨ zí bɨlámá ledre ga bɨ mengị yée zíze kí
úndru bɨ i'bí zíze odụ a ndaá ní.
17 Nɨ tí kenée ma'díi, gɨ zía Lomo i'bíogụ ené kóo zí Mụ́sa lá dụụ́ lorụ idí
éké a zíze 'yịma'dí e wá. Kasaogụ za cụ́ Kírésịto* Yésụ† ógụ 'dódoyéme
mɨsi'di bɨ née nɨ yómo zée do a ní zíze.
18 'Yị bɨ yaá lurú Lomo go kí komoné ní ndaá. Lá dụụ́ bɨkéṛị́ Owụ́ 'bɨ
Lomo, bɨ nɨyí kí 'Bụné kị́é'do ní, ogụ ne 'dódoyéme Lomo zíze.

Yụ́da e ndu'yúní Yiwáni Babatịza
(Matáyo 3:1-12, Máriko 1:1-8, Lúka 3:15-17)

19 Kadra kị́é'do zí mɨngburoko 'yị ga bɨ 'bɨ Yụ́da ga bɨ sɨmɨ Yerụsaléma
ní ịnyịyé kása ngíti géyị 'yị e gɨ sɨmɨ kúfú 'yị ga bɨ ndoloní yée Lévị e ní
kpá kí ngíti géyị 'yị 'dáná éyị́ e zí Lomo kídí, idíní ndéré ndú'yú Yiwáni,
togụ́ nɨ tí ma'díi Kírésịto 'yị yómo 'yị e bɨ yée ndịsịní óto komoyé kací a
ba yá?
20 Zí Yiwáni úkulúgu ledre zíye fúó kídí, "Ɨ'ɨ, mándá 'bɨ amá Kírésịto
wá."
21 Zíye ndú'yúlúgu wo kídí, "Sara bɨ née ní, áyí nda go náambi? O'do
bɨ nɨ nébị‡ kí ịrịné Ilíya§ ní?"
Zí Yiwáni kpá úkulúgu ledre kídí, "Ɨ'ɨ, mándá 'bɨ amá Ilíya wá."
Mɨngburoko 'yị ga gére née ya zía ní, "Áyí nda go náambi, ngúru nébị
bɨ Lomo kasaogụ wo ne ní?"
Yiwáni ya zíye ní, "Mándá 'bɨ amá kpá ngúru nébị bɨ Lomo kasaogụ ne
ní wá."
22 Mɨngburoko 'yị ga gére née ya zí Yiwáni ní bɨlámáne. Bɨ goó kenée
ní, úku aka nda mbigí ledre gɨ royị́ zíze gɨ do bɨ zíze ndá'bazé úku a zí
mɨngburoko 'yị ezé ga bɨ kasaní zée zíyị ba.
23 Zí Yiwáni úkulúgu ledre zíye kídí, "Mááyí ba 'yị bɨ kóo nébị Isáya uku
ledre a 'desị́ kídí, 'yị nɨ karanée ndịsị ótrụ́ ledre zí 'yị e sɨmɨ súwú kídí,

---

* **1:17 1:17** Kírésịto: Ini ledre gɨ sɨmɨa kídí, 'yị bɨ Lomo gelé wo káa do Ngére ní. † **1:17 1:17** Yésụ: Ini ledre gɨ sɨmɨa kídí, Lomo yomo 'yị e. ‡ **1:21 1:21** Nébị: Ndịsịní kóo úku ledre née gɨ ro nébị kóo Mụ́sa uku ledrea kídí nɨ ógụ ní. Ólo Gbre lorụ 18:15-18 kí Moko 'bɨ 'yịmɨkása e 3:22-23.
§ **1:21 1:21** Ilíya: Ilíya nɨ kóo nébị 'bɨ Yụ́da e bɨ kóo Lomo 'di'bilugu wo 'desị́ komo ere ní.

“ ‘Yémeómosé mɨsi'di mu nzíyiné zí Ngére,
ídísé 'dózo yéme mɨsi'di zía.’ ”

24 Zí ngíti géyị Farụsáyo ga bɨ* nɨyí dongará mɨngburoko 'yị ga bɨ Yụ́da e
kasaní yée ndéré ndú'yú Yiwáni ní,
25 “Ịnyịyé ndú'yú Yiwáni kídí, sara togụ́ bɨ ndá Kírésịto wá, ndá kpá
nébị bɨ kí ịrịné Ilíya ní wá, ndá kpá ngúru nébị bɨ Lomo kasaogụ ní wá ní,
ambi i'bí nda roko'bụ zíyị, zíyị ndịsịyị́ méngị babatịza kíe zí 'yị e ní ne?”
26 Zí Yiwáni úkulúgu ledre zíye kídí, “Mándịsị méngị 'bɨ amá lá dụ́ụ́
babatịza bɨ kí iní ní. 'Yị nɨ bo dongaráse, tí lá ówosé esé wo wá.
27 Née mongụ́ 'yị bɨ kóo máúku ledre a kídí, nɨ ógụ gɨ do kacíma ní.
Máútúásá gbawá ndịsị méngị moko zía do bɨlámá mɨsi'diné káa zí bɨ ili
ní.”
28 Ledre máa née mengị kóo roné sɨmɨ gara Beteníya sága mongụ́
ngbụru bɨ Yeredéne kí'dí bɨ kóo Yiwáni ndịsị bábátịzị 'yị e ní.

Yésụ Owụ́ Kábịrịkị 'bɨ Lomo

29 Nda káa zí kílóndó a née, zí Yiwáni lúrúndíki Yésụ nɨ go ndịsị ógụ
mɨ'dí zíye. Zí Yiwáni ma'dáa ịnyịné úku ledre zí 'yị ga bɨ cigíne ore ní
kídí, “Lúrúsé aka o'do bɨ nɨ ndịsị ógụ gɨ 'dáa ba, née Owụ́ Kábịrịkị† bɨ
Lomo kasaogụ wo zía ógụ 'dí'bióyó lúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e ní.”
30 Née 'yị bɨ máúku ledre a zíse kídí nɨ ógụ gɨ do kacíma, roko'bụ ledre
ené romo do 'bɨ amá go kíngaya gɨ zía nɨ yị ené kóo kú go bo 'desị ní.
31 Máówoyéme amá aka kóo wo 'dá'dá kpá wá, nda té sɨmɨ bɨ mándịsị
bábátịzị sée ní. Ábuwá Lomo yeme ledre née kenée zíma gɨ ro zíma
ndịsịmá bábátịzị sée Isiréle e kí iní gɨ ro 'dódoyéme wo zíse.
32 Yiwáni uku kóo ledre gɨ roa kídí, “Sɨmɨ bɨ kóo mándịsị bábátịzị wo
zí 'Dówụ́ Lomo‡ ógụné gɨ komo ere doa káa zí kírịkó'do ní. 33 Nda té zí
Lomo bɨ kasa máa ndịsị méngị babatịza zí 'yị e ní úku ledre a kídí, ‘'Yị bɨ
lúrú 'Dówụ́ Lomo ógụ doa káa zí kírịkó'do née ní, née wo bɨ nɨ bábátịzị
'yị e kí roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo ní.’
34 Máúku zíse ma'díi, o'do née máówoyéme nda wo go, nɨ mbigí Owụ́
'bɨ Lomo.”

Mɨzefị 'yị ga bɨ lodụ́ní kací Yésụ ní

35 Gɨ do kací ledre née, nda sɨmɨ ngíti sịlị́ kpị́, Yiwáni nɨyí go ndịsị tóro
kí 'yị lódụ́ kacíne e gbre.
36 Zía lúrúndíki Yésụ kí ndéré 'décị bi gbála. Zía ịnyịné úku ledre zí 'yị
lódụ́ kacíne ga gére née kídí, “Lúrúsé aka o'do bɨ 'dáa, née Owụ́ Kábịrịkị
bɨ Lomo kasaogụ gɨ ro úyuné do bi kací 'yịma'dí e ní.”
37 Sɨmɨ bɨ 'yị lódụ́ kací Yiwáni uwúní ledre bɨ Yiwáni uku zíye kenée ní,
zíye ịnyịyé gbrengárá ndéréye lódụ́ kací Yésụ.
38 Zí Yésụ lúrúndíki yée do kacíne. Zía ndú'yú yée kídí, “Ílisé 'di?”

1:23 1:23 Isáya 40:3 * **1:24 1:24** Farụsáyo: Née ngíti géyị Yụ́da ga bɨ ngárá nditi'dofụní do lorụ bɨ Mụ́sa eké ní wá ní. Ṇguṇguní kídí lomo ro 'yịma'dí e nɨ bo, maláyika e nɨyí bo, 'yị e ndịsịní kpá úru gɨ sɨmɨ umbu. Ólo Moko 'bɨ 'yịmɨkása e 23:6-8. † **1:29 1:29** Owụ́ kábịrịkị: Lomo uku ledre zí Mụ́sa kídí idí úku ledre zí 'yị e idíní 'dáná Owụ́ kábịrịkị zí Lomo gɨ ro do ótoómo lúyú ledre eyé e. Née sị́ ledre bɨ ndịsịní ndólo Yésụ Owụ́ kábịrịkị gɨ zía nɨ úyu zía 'dí'bióyó lúyú ledre ezé e. ‡ **1:32 1:32** 'Dówụ́ Lomo: 'Dówụ́ Lomo nɨ 'Dówụ́ bɨ sɨmɨ Lomo ní. Bụ́kụ 'bɨ Yiwáni uku zíze kídí Lomo nɨ 'Bụ, Yésụ bɨ Owụ́ 'bɨ ené ní nɨ kpá Lomo zí 'Dówụ́ Lomo nɨ 'bɨ ené 'Dówụ́ sɨmɨ Lomo ní.

Zí ya'dá ga gére née úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “'Yị 'dódo ledre ndịsị ndịsị 'da?”
39 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Ógụsé mu ndéré ówo bi ndịsịmá.”
Zíye ndéréógụyé do bi bɨ Yésụ ndịsị doa ní. Zíye ndịsịónzó ngítí kadra
née teké zí Yésụ íri, gɨ zía ndikíní kóo née nda go kí kadra tagá éyị 'bɨ
sịndị kadra eso.
40 Ngúru 'yị gɨ dongará ya'dá ga bɨ gbre uwúní ledre bɨ Yiwáni uku zíye,
zíye ịnyịyé ndéréye lódụ́ kací Yésụ ní, nɨ Andiríya, lúndu Simúna Pétero.
41 Sɨmɨ bɨ nda'baogụní gɨ zí Yésụ gɨrí ní, geré zí Andiríya ndéréókpóne
úku ledre zí lúnduné Simúna Pétero kídí, “Ndikizé Masíya go.” Ledre gɨ
sɨmɨ ndóló bɨ Masíya née kídí Kírésịto, née wo bɨ Lomo kasaogụ wo káa
do 'yị yómo 'yị e ní.
42 Zí Andiríya 'dịyịóto lúnduné Simúna Pétero zí Yésụ íri.
Zí Yésụ lúrú Simúna cii, zía úku ledre zí Simúna kídí, “Máówo yịị bú, áyí
wotị Yiwáni. Tónóne karaba ndéréne 'dá'dá, mɨkánda ịrịyị nɨ go Pétero.”
Ini ledre gɨ sɨmɨ a kídí, “Tutú.”
43 Nda sɨmɨ ngíti sịlị, gɨ do kací ledre máa wo née ní, zí Yésụ ịnyịné
ndéréne sɨmɨ káṇgá bɨ Galiláya ní. Zíye ndíkíye íri kí ngíti o'do kí ịrịné
Phịlịpo. Zí Yésụ úku ledre zía kídí, “Máili zíyị ídíyị 'yị lódụ́ kacíma
Phịlịpo.”
44 Phịlịpo ma'dáa nɨ kpá gɨ sɨmɨ Beteseyịda, gara bɨ Andiríya kí lúnduné
Pétero nɨyí gɨ sɨmɨa ní.
45 Zí Phịlịpo ndéréne ndíki ngíti ezené kí ịrịné Nataníyele zía úku ledre
zía kídí, “Nataníyele, o'do bɨ kí ịrịné Yésụ, wotị Yoséfa bɨ sɨmɨ Nazeréta bɨ
kóo Mụ́sa kí ngíti géyị nébị e ekéní ledre a sɨmɨ bụ́kụ 'bɨ lorụ ní, ndikizé
wo go.”
46 Zí Nataníyele úkulúgu ledre zí Phịlịpo kídí, “Óo, éyị 'be kpá Nazeréta
zí bɨlámá ledre méngị roné sɨmɨ a?”
Phịlịpo ya zía ní, “Ndá ítí kangú wá, nderézé mu kéyị, zíyị lúrú wo za
cụ́ kí komoyị.”
47 Sɨmɨ bɨ Nataníyele ogụ go gbóo ro Yésụ ní, zí Yésụ úku ledre gɨ roa
kídí, “O'do ba nɨ mbigí Isɨréle, bɨsinyí sómụ́ ledre ndaá do mɨmbé'de a
wá.”
48 Zí Nataníyele úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “Mongụ́ 'yị, ówo máa 'da, bɨ
zíyị úku ledre gɨ romá kenée ní.”
Zí Yésụ úkulúgu ledre zía kídí, “Málúrú yịị go sɨmɨ bɨ gáa áyí ndịsị
'dówụ́royị sị kágá íri, 'dá'dá Phịlịpo ndólo aka yịị wá ní.”
49 Gɨ zí ledre bɨ Yésụ uku kenée ní, geré zí Nataníyele úku ledre fúó
zí Yésụ kídí, “'Yị 'dódo ledre áyí mbigí Owụ́ 'bɨ Lomo ma'díi, Ngére do
kúfúze Isɨréle za mbá.”
50 Yésụ ya zía ní, ṇgúṇgu ledremá née lá gɨ zí ledre bɨ máúku máyá
málúrúndíki yịị kí 'dówụ́royị sị kágá ní? Togụ́ kenée yá, áyí lúrú tụ́'dụ́
mɨngburoko ledre e gɨ zí wo née.
51 Zí Yésụ kpá fú úku yata ledre zí Nataníyele kídí, “Ásé karanée lúrú ere
likpíní go fúó káa zí mbotụ ní. Máa Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí zíma ídíma dongará
ere kí do sogo káṇgá káa zí 'bé'bé ní zí maláyika e ndịsị ékịógụyé gɨ doa
bi kpá kí ékịlúgu royé 'dága komo ere.”

2

Yésụ oyólo'bó iní káa do le'yị́ kóṛó sɨmɨ Kána

1 Sị́lị́ gbre gɨ do kacɨ́ a bɨ Yésụ ndolo Phị́lịpo e kɨ́ Nataníyele káa do 'yị lódụ́ kacɨ́ne e ní, zɨ́ ngíti 'yị méngị ayímbi 'bɨ ófụ́ ro'yị 'be 'bɨ ené sɨmɨ Kána, ngíti owụ́ gara sɨmɨ Galiláya. Maríya mbágá Yésụ nɨ kóo kpá sɨmɨ ayímbi máa née íri.

2 Ndoloní kóo kpá Yésụ kɨ́ 'yị lódụ́ kacɨ́ne e sɨmɨ ayímbi máa née íri.

3 'Yị e nɨyí ídí kɨ́e ní, le'yị́ kóṛó ụkụ́ go. Zɨ́ Maríya ị́nyịné úku ledre zɨ́ Yésụ kɨ́dí, “Bɨ áyí lúrú a ba ní le'yị́ ụkụ́ yị́ ené go, éyị́ bɨ zɨ́ 'yị éwé a ní ndaá lolụ wá.”

4 Zɨ́ Yésụ úkulúgu ledre zɨ́ mbágáne kɨ́dí, “Mamá, ba ndaá aka sịndị́ kadra bɨ zɨ́ma 'dódo roko'bụmá sɨmɨ a zɨ́ 'yị e ní wá.”

5 Nda gɨ ore, zɨ́ Maríya ma'dáa ị́nyịné úku ledre zɨ́ 'yị 'bɨ moko ga bɨ ore ní kɨ́dí, “Togụ́ uku ledre go zɨ́se yá, ídísé méngị 'duo wo.”

6 Mɨngburoko ndoko iní nɨyí kóo kɨ́rɨ́ née ịnyị doa kéṛị́ (6) ndịsịnɨ́ íngi'dúcu yée kɨ́ iní gɨ ro do ndị́sị méngị moko e kpá kɨ́ lúgu éyị́ e kɨ́e kacɨ́ ondụ́ 'bɨ Yụ́da e. Pheṛé* máa ga gére née kacɨ́ye kékị́é'do mbá bɨkéṛị́ye ndịsị 'dí'bi kúkú e cị́ kéṛị́ a (20) togụ́ wá, cị́ kéṛị́ a doa sokó (30).

7 Zɨ́ Yésụ ị́nyịné úku ledre zɨ́ 'yị 'bɨ moko ga gére née kɨ́dí, “Ndíṛí'dúcusé aka ndoko iní ga gére née mu kɨ́ iní.” Zɨ́ 'yị 'bɨ moko ga gére née tɨ́ méngị a kenée, zɨ́ye íngi 'dúcu pheṛé ga gére née 'bé.

8 Zɨ́ Yésụ úku ledre zɨ́ye kɨ́dí, “Íngisé iní máa ga gére née mu ndéré kɨ́e zɨ́ 'yị bɨ ndịsị lúrú bi kacɨ́ 'yị e ní.” Zɨ́ 'yị 'bɨ moko ga gére née méngị a tɨ́ kenée.

9 Zɨ́ 'yị lúrú bi kacɨ́ 'yị e 'dí'bi iní née éwéúzu a. Sɨmɨ bɨ ewéuzu ní, oyólo'bó yị́ ené roné go le'yị́ kóṛó, inyiromo nda kpá go do le'yị́ bɨ ewénɨ́ 'dá'dá ore ní mbá. Owo bi bɨ ogụnɨ́ kɨ́ bɨkinyi le'yị́ née gɨ doa ní wá, 'yị 'bɨ moko ga bɨ ogụnɨ́ kɨ́e ní owonɨ́ dụụ́ ye. Geré zɨ́ 'yị lúrú bi kacɨ́ 'yị e née ị́nyịné ndólo mị́ngị́ ayímbi,

10 do úku ledre zɨ́a kɨ́dí, “Méngịsé bɨ káa ledre 'di? Ásé aka gáa í'bíógụ mbigí le'yị́ zɨ́ 'yị e 'dá'dá kí, káa zɨ́ bɨ legbe ndịsịzé méngị a ní abú ásé nda í'bíógụ iní a gɨ 'dá'ba yá ndaá káa do ledre wá, née 'yị e lerenɨ́ go.”

11 Née mɨzefị mongụ́ ledre bɨ Yésụ mengị wo bɨ gbékpị́ 'yị utúasá méngị a wá, oyólo'bó iní káa do le'yị́ sɨmɨ Kána owụ́ gara sɨmɨ bɨ Galiláya ní. Sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née ní, zɨ́ tụ́'dụ́ 'yị e ówo a mbá kɨ́dí nɨ kɨ́ roko'bụ ledre e zɨ́ne. Gɨ zɨ́ kéyị née, zɨ́ 'yị lódụ́ kacɨ́ga nda ṇgúṇgu ledre a za kɨ́ngaya.

12 Sɨmɨ bɨ ayímbi utú nda go ní, zɨ́ Yésụ ị́nyịyé kɨ́ mbágáne kɨ́ lúnduné e nda kpá kɨ́ 'yị lódụ́ kacɨ́ne e ndéré ndị́sịyé sɨmɨ ngíti owụ́ gara kɨ́ ịrịné Kapáranawúma kɨ́ owụ́ sị́lị́ cúku'dée.

Yésụ ogóbayi 'yị e
(Matáyo 21:12-13, Márɨko 11:15-17, Lúka 19:45-46)

---

* **2:6 2:6** Pheṛé máa ga gére née nɨyí gɨ sɨmɨ tutú.

13 Simi bi ngítí sịlị 'bi Ayímbi 'bi Yụ́da e bi ndịsịní ndóló a Umbuokpó[†]
idíaká go lá cúku'dée gi ro zía tónóne ní, zí Yésụ ịnyịné kí 'yị lódụ́ kacíne e
ndéréye simi Yerụsaléma.
14 Simi bi ogụní íri ní, geré zíye ndéréókpóye do ligá mongụ́ 'Dịcị 'bi
Lomo.[‡] Niyí ógụ íri ní, ngíti géyị 'yị e niyí go ndịsị úgúóyó ịtị e, kábịrịkị e
kpá kí amámu e zí lafúye gi ro do ndịsị 'dáná éyị kíe zí Lomo. Ngíti géyị
'yị ogụní 'bi eyé kí késị e ndịsị kí óyóló'bó yée.
15 Zí ledre bi 'yị ga gére ndịsịní méngị a née sínyíne ro Yésụ, zía 'dí'bi
sí'dí bi kí mirásáne ní ndịsịné ócó bayi 'yị ga gére née kpá kí bangá eyé
ga gére née kíe do ligá 'Dịcị 'bi Lomo. Zía sịkpị tarabíza ga bi 'yị óyóló'bó
késị e ndịsịní óyóló'bó késị eyé e doyé ní do ịtrịónzó yée kpụkpụ́kpụ bi,
zí késị eyé ga gére née báyiyé faa bi.
16 Zía ndéréne úku ledre zí yée ga bi ndịsịní úgúóyó amámu e ní kídí,
"'Dí'bióyósé yị esé ga gére née gi ore mu káa zí bi mááyí úku a ba. Ndásé
óyóló'bó 'Dịcị bi 'yị e ndịsịní ógụ íni ini simi a zí Babá ní káa do sụ́ụ wá."
17 Simi bi 'yị lódụ́ kací Yésụ lurúní ledre ga bi Yésụ mengị yée gi ro 'Dịcị
'bi Lomo kenée ní, geré zíye sómụ́ndíki ledre bi kóo ngére Dawídi uku wo
do éké a simi miéké kúrú Lomo kídí, "Lomo, 'bú 'dịcị eyị ofụ domá go."
18 Zí ledre bi Yésụ mengị gi ro 'Dịcị 'bi Lomo née sínyíne ro mingburoko
'yị ga bi 'bi Yụ́da e ní. Zíye ógụyé útúye do Yésụ kí ledre kídí, "Éyị bi
méngị kéyị gi zía kenée ní 'di? Togụ́ kenée yá, méngịógụ aka ngíti mongụ́
ledre cakaba, wo bi kí roko'bụné ní gi ro zíze ówo a kídí ma'díi Lomo
kasaogụ yịị ne."
19 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí Yụ́da ga gére née kídí, "Togụ́ ílisé ówo
roko'bụmá, ndụ́rụsé aka mongụ́ 'Dịcị 'bi Lomo née mbá bi, mááyí
ụ́bụ́lúgu a dụụ́ simi sịlị ota."
20 Zí Yụ́da ga gére née úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, "Úu, úku née ledre?
'Dịcị 'bi Lomo bi simibi nderé do 'yị e kí ụ́bụ́ a 'dényé cị gbre doa ịnyị doa
kérị (46) ní, yá togụ́ ndụrụní yá née ni ụ́bụ́lúgu a dụụ́ simi sịlị ota (3)?"
21 Yésụ uku ené née ledre 'Dịcị 'bi Lomo wá, uku yị ené née ledrené.
22 Simi bi úrú gi simi umbu ní, geré zí 'yị lódụ́ kacíga sómụ́ndíki ledre bi
kóo uku ní. Gi zí kéyị née, zí 'yị lódụ́ kacíga ṇgúṇgu ledre ga bi miékéye
simi miéké kúrú Lomo kpá kí ngíti géyị ledre ga bi Yésụ ma'dáa uku yée
ní.
23 Simi bi kóo Yésụ niyí simi Yerụsaléma ní, simi Ayímbi 'bi Umbuokpó,
zí Yésụ ma'dáa kóo ndịsịné méngị tụ́'dụ́ mingburoko ledre e íri. Gi zí kéyị
née, zí tụ́'dụ́ 'yị e ṇgúṇgu ledre a ma'díi.
24 Tí lá Yésụ ma'dáa ili ené kóo méngị kéyị kací misómụ́ ledre 'bi 'yị e
wá gi zía owo bú mimbé'deyé ndaá bilámáne wá.
25 Yésụ ma'dáa ili ené zí 'yịma'dí úku ledre 'yịma'dí zíne wá gi zía owo
yị ené bisinyí misómụ́ ledre 'bi 'yịma'dí e mbá bú.

[†] **2:13 2:13** Ayímbi Umbuokpó: Ni sịndị kadra bi Yụ́da e ndịsịní sómụ́ndíki ledre bi kóo Ngére Lomo okpó gi do 'be 'bi eyé e ufu owụ́ 'bi eyé e wá gi zía bi ọrọní sáma owụ́ kábịrịkị ro kágá mbotụ eyé e ní. Zía kóo 'di'biogụ yée gi simi Ízibiti gi simi 'do'dó bi kóo niyí simi a ní. Ólo Ólụ́ógụ 12:1-20. [‡] **2:14 2:14** 'Dịcị 'bi Lomo: 'Dịcị máa wo née ni dụụ́ kịé'do simi Yerụsaléma. 'Yị 'dáná éyị e ndịsịní lengbe 'dáná éyị simia gi zía Lomo ni ore, gi ro zía ótoómo lúyú ledre 'bi 'yị e. **2:17 2:17** Ke'bị 'bi Dawídi e 69:9

3

Yésụ 'dodo ledre 'bɨ Lomo zí Nịkodịmo

1 Ngíti o'do nɨ kóo bo ịrịa Nịkodịmo, nɨ ngúru 'yị gɨ dongará 'yị ga bɨ
ndịsịní ndólo yée Farụsáyo e ní,* nɨ kpá ngúru mongụ́ 'yị 'bɨ Yụ́da e.
2 Sɨmɨ ngíti sịlị, zía lóloné kí ndụlụ ndéréne úku ledre zí Yésụ kídí, "'Yị
'dódo ledre, zée Isɨréle e za mbá owozé go bú kídí Lomo kasaogụ yị ené yịị
ne ógụ 'dódo ledre ené. Owozé gɨ zía éyị ga bɨ ndịsị méngị yée ní, gbékpị
'yị utúasá ené méngị yée wá 'búó togụ́ 'yị bɨ Lomo i'bí roko'bụ ledre máa
née go zía ní."
3 Zí Yésụ úkulúgu ledre zía kídí, "Máúku zíyị ma'díi, togụ́ 'yị ili gɨ ro
zíne ógụné 'be 'bɨ Lomo yá, idíní ndíkiógụ wo mɨkándané kí."
4 Nịkodịmo ya zí Yésụ ní, "Ledre máa née nɨ méngị roné kenée née
láráa káa be 'di? Bɨ mááyí nda kpá go mongụ́ma káa zí ba, mááyí ólụ́lúgu
romá sɨmɨ mbágáma do ndíkiógụ máa kpá mɨkándané née lárá a káa be
'di?"
5 Yésụ ya, "Máúku zíyị ma'díi Nịkodịmo, togụ́ ndikiogụní 'yị mɨkándané
kí 'Dówụ́ Lomo kpá kí iní wá yá, utúasá ógụ 'be 'bɨ Lomo wá.
6 'Yị máa wo bɨ ndikiogụ wo lá mɨndíkiógụ do sogo káṇgá ba ní, mɨméngị
ledre ené nɨ dụ́ụ́ 'bɨ 'yịma'dí e. 'Yị máa wo bɨ 'Dówụ́ Lomo ndikiogụ wo
go mɨkándané ní, nɨ go mbigí 'yị bɨ 'bɨ Lomo ní.
7 Zí Yésụ kpá úku ngíti ledre zía kídí, 'Nịkodịmo, ndá ónzó komoyị gɨ zí
ledre bɨ máúku máyá 'Dówụ́ Lomo idí ndíkiógụ 'yịma'dí e mɨkándané ní
wá.'
8 'Yị bɨ ndikiogụní wo go mɨkándané ní, mɨméngị ledre ené gbékpị 'yị e
utúasání eyé ówo a wá gɨ zía 'Dówụ́ Lomo ndịsị úkuí'bí yée zía ne. Cé káa
zí síli bɨ 'yị e uwúní lá gboṛụ a lurúní roa wá ní."
9 Nịkodịmo ya zí Yésụ ní, "Ledre máa née nɨ nda kú méngị roné née
kenée lárá a káa be 'di?"
10 Yésụ ya zí Nịkodịmo ní, "Bɨ áyí ba tí mongụ́ 'yị, ndịsị 'dódo ledre zí
lafúyị e Isɨréle yịị ní, sara ówo ini ledre gɨ sɨmɨ ledre née wá gɨ zí 'di?
11 Máúku zíyị ma'díi Nịkodịmo, ledre ga bɨ za mbá ndịsịzé úku yée zíse
Yụ́da e ní, nɨyí za mbá ma'díi ledre e gɨ zía lurúzé ledre máa ga gére née
go za cụ́ kí komozé. Tí lá ílisé esé ṇgúṇgu yée wá.
12 Lúrú aka Nịkodịmo, mándịsị úku ledre zíse ótoásá a kí éyị ga bɨ do
sogo káṇgá ona ní, útúásásé esé ówoyéme ini ledre gɨ sɨmɨ a wá. Sara
togụ́ máúku zíse lá dụ́ụ́ ledre ga bɨ 'bɨ Lomo komo ere ní, ásé ṇgúṇgu a,
ɨ'ɨ, ṇgúṇgusé esé e wá.
13 'Yị bɨ ogụ go gɨ komo ere zía ówoyéme ledre ga bɨ íri ní ndaá, tí lá
dụ́ụ́ máa bɨ Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí ní.
14 Máa Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí, máúku zíse, káa zí bɨ kóo Mụ́sa yeme lịlị kámá
zía phéphéngéṛị a ro kágá sịkpị a kíe 'dága ní, nɨyí karanée phéphéngéṛị
máa ro kágá do sịkpị máa kpá kenée, 15 gɨ ro 'yị bɨ ṇguṇgu ledremá go ní
zía ídíne kí trịdrị bɨ za fí ní.
16 "Gɨ zía 'yịma'dí e do sogo káṇgá za mbá Lomo oto 'búye go kíngaya,
zía ịnyịné kásaógụ bɨkéṛị Owụ́ 'bɨ ené ógụ úyuné gɨ royé. Yaá 'yị bɨ
ṇguṇgu ledre a go ní uyu wá, nɨ ídí trịdrịné za fí.

---

* **3:1 3:1** Farụsáyo: Née ngíti géyị Yụ́da ga bɨ ngárá nditi'dofụní do lorụ bɨ Mụ́sa eké ní wá ní. Ṇguṇguní ledre 'dówụ́ Lomo, kí ledre maláyika e kpá kí ledre mɨúrú 'yị e gɨ sɨmɨ umbu.

17 Lomo kasaogụ ené bɨkéṛḭ Owụ́ 'bɨ ené née gɨ ro zía óguné 'décị ngbanga 'yịma'dí e wá. Kasaogụ wo gɨ ro zía óguné yómo 'yịma'dí e.
18 'Yị bɨ ṇguṇgu ledre bɨkéṛḭ Owụ́ 'bɨ Lomo née go ní, Lomo 'decị ené ngbanga roa bɨsinyíne wá. 'Yị máa wo bɨ ṇguṇgu ledre Owụ́ 'bɨ Lomo née wá ní, Lomo 'decị ngbanga roa go 'desḭ.
19 Lomo kasaogụ owụ́ 'bɨ ené kɨ́ bɨlámá 'dódo ledre, zɨ́ bɨlámá 'dódo ledre máa née ídíne zɨ́ 'yịma'dí e káa zɨ́ bimɨóṇgó ní. 'Yịma'dí e asiní nda yḭ eyé gɨ ro bimɨóṇgó née miási gɨ zía mɨméngị ledre eyé nɨ yḭ ené mbá bɨsinyíne.
20 Bɨsinyí ledre nɨ yḭ ené káa zɨ́ mɨtụlụrụ ní. 'Yị ga bɨ ndḭsḭní méngị bɨsinyí ledre ní sogóní yḭ eyé bimɨóṇgó mɨsógó káa bɨ bimɨóṇgó nɨ 'dódoógụ bɨsinyí ledre eyé ke.
21 'Yị máa wo bɨ ndḭsị méngị yḭ ené dụụ́ bɨlámá ledre ní, nɨ yḭ ené sɨmɨ bimɨóṇgó. 'Yị e nɨyí ḭnyị mbá ówo bɨlámá mɨméngị ledre ené zɨ́ye ndḭsḭyé úku a kɨ́dí, ma'díi, 'yị ba ndḭsị mengị ledre bɨ Lomo ili ní.”

Yiwáni 'yị Bábátḭzḭ 'yị e uku ledre Yésụ

22 Gɨ do kací ledre máa wo née ní, zɨ́ Yésụ ḭnyḭyé kɨ́ 'yị lódụ́ kacíne e gɨ sɨmɨ Yerụsaléma ndéréye sɨmɨ káṇgá bɨ Yụdáya ní. Zɨ́ye ndḭsḭyé 'dódo ledre 'bɨ Lomo zɨ́ 'yị e. 'Yị máa yée ga bɨ ṇguṇguní go ní, zía ndḭsḭné kɨ́ bábátḭzḭ yée.
23 Sɨmɨ sịndḭ kadra máa bɨ kóo née ní, Yiwáni nɨ kóo ore sɨmɨ ngíti owụ́ bi kɨ́ ḭrḭné Ayinóno gbóo kɨ́ ngíti owụ́ bi kɨ́ ḭrḭné Salíma ndḭsị bábátḭzḭ 'yị e. Gɨ zía mongụ́ iní nɨ kóo bo ore utúasá go gɨ ro bábátḭzḭ tụ́'dụ́ 'yị e sɨmɨ a.
24 Ledre máa née ndḭsị kóo méngị roné née sɨmɨ bɨ kóo ngárá ngére Eróde Andipá onzó aka kóo Yiwáni ma'dáa sɨmɨ sḭgḭnị wá ní.
25 Zɨ́ ngíti o'do gɨ dongará Yụ́da e óguné zɨ́ye ndḭsḭyé ítí kangú dongaráye kɨ́ 'yị ga bɨ 'yị lódụ́ kací Yiwáni ní gɨ ro ledre 'bɨ ídí 'yị drá do komo Lomo.
26 Sɨmɨ bɨ 'yị lódụ́ kací Yiwáni uwúní ledre bɨ o'do née uku zɨ́ye kenée ní, zɨ́ye ḭnyḭyé ndéréye ndú'yú Yiwáni kɨ́dí, “'Yị 'dódo ledre, o'do bɨ kóo Yésụ ndḭsḭzé kéye sága Yeredéne 'dáa, bɨ zɨ́yị úku yéme ledre gɨ roa ní, uwúzé yaá nɨ nda yḭ ené íri go kpá ndḭsị bábátḭzḭ 'yị e, tụ́'dụ́ 'yị e nɨyí nda yḭ eyé go ndḭsị ndéré zía íri gɨ ro babatḭza.”
27 Zɨ́ Yiwáni úkulúgu ledre zɨ́ 'yị lódụ́ kacíne ga gére née kɨ́dí, “Ɨ'ɨ, bi ndaá sínyí rosé wá. O'do née mengị ené ledre née lá kɨ́ roné wá, Lomo i'bí roko'bụ ledre née ne zía.
28 Máúku kóo ledre zɨ́se go fúó kɨ́dí, ‘Mándá 'bɨ amá Kɨ́résḭto wá. Mándḭsị lá yémeómo 'yị e nzíyiyé zɨ́ 'yị yómo 'yị e ma'dáa.’
29 Máúku zɨ́se, máa Yiwáni, mááyí 'bɨ amá lá mɨsanda. Káa zɨ́ bɨ ówosé bú togụ́ 'yị ili ófụ́ kára yá, nɨ kása mɨsanda 'dá'dá gɨ ro yéme mɨsi'di ledre kára máa née ní. Mɨsanda née nɨ ídí kɨ́ mongụ́ rokinyi kɨ́ lúrú o'do 'bɨ kára née 'be 'bɨ towụ́ga íri sɨmɨ sịndḭ kadra 'bɨ í'bí lafa. Máa Yiwáni, mááyí go kɨ́ mongụ́ rokinyi gɨ zía 'yị bɨ mándḭsị yémeómo 'yị e zía ní ogụ go.”
30 Utúasá miútúásá zɨ́ ledre Yésụ ídíne ne owóowó, ndaá zɨ́ ledremá ídíne ne owóowó zɨ́ 'yịma'dí e wá.
31 Gɨ zía bɨ Yésụ ogụ 'bɨ ené cụ́ gɨ komo ere, Lomo kasa wo ne ní, nɨ ndḭsị 'dódo zɨ́ 'yị e mbigí ledre bɨ gɨ zɨ́ Lomo ní. Máa Yiwáni, mááyí 'bɨ amá 'yịma'dí, 'bɨ amá mɨ'dódo ledre nɨ ndéré 'dḭyị roné kací mɨméngị ledre 'bɨ

'yịma'dí e. Dụ́ụ́ wo bɨ Lomo kasaogụ wo gɨ komo ere ní, roko'bụa romo ne.
32 Nɨ ndịsị 'dódo 'bɨ ené zí 'yịma'dí e za cụ́ ledre bɨ lurú kí komoné, zía úwú a kpá za cụ́ kí mbílíne gɨ tara Lomo ní. Ledre ga bɨ ndịsị 'dódo yée née mbá, tụ́'dụ́ 'yịma'dí e ilinɨ eyé ṇgúṇgu a wá.
33 Togụ́ 'yị ṇguṇgu ledre ga bɨ Yésụ ndịsị 'dódo yée née go yá, 'yị máa née ṇguṇgu kpá go kídí Lomo kasaogụ wo ne.
34 Ndịsị 'dódo mbigí ledre ga gére née kenée gɨ zía Lomo kasaogụ wo ne. Lomo ma'dáa i'bí roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ne go zía.
35 Lomo otoomo ledre ené e za mbá zí Owụ́ 'bɨ ené máa née gɨ zía oto 'bú Owụ́ ma'dáa go kíngaya.
36 'Yị máa wo bɨ ṇguṇgu ledre Owụ́ máa née go ní, uyu wá nɨ ídí kí trịdrị bɨ za fí ní. 'Yị máa wo bɨ nɨ ási miási ṇguṇgu ledre Owụ́ máa née wá ní, utúasá ndíki trịdrị bɨ za fí ní gɨ zí Lomo wá. Lomo 'decị ngbanga go roa 'desị.

4

Yésụ uku ledre e zí nyị̂ 'yị 'bɨ Samáriya

1 Zí Farụsáyo e úwú ledre kídí, 'yị lódụ́ kací Yésụ ndịsịní nda go ógụ eyé zí Yésụ gɨ ro babatịza rómo do 'bɨ Yiwáni.
2 Abú tụ́'dụ́ 'yị e ndịsịní ndéré zí Yésụ gɨ ro babatịza yá ní, i'bí ené babatịza zíye ne wá. 'Yị lódụ́ kacíga ndịsịní yị eyé í'bí babatịza ye.
3 Sɨmɨ bɨ Yésụ owo kídí Farụsáyo owoní go ya tụ́'dụ́ 'yị e ndịsịní nda go ndéré zíne ní, zía ịnyị ené gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Yụdáya ní gɨ ore ndá'balúgu roné sɨmɨ káṇgá bɨ Galiláya ní.
4 Sɨmɨ mɨndá'ba a sɨmɨ Galiláya, nderé kpụrụ́ gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Samáriya ní.
5 Sɨmɨ bɨ nderéogụ sɨmɨ Samáriya ní, zía ndéréókpóne sɨmɨ ngíti owụ́ gara 'bɨ Samáriya bɨ kí ịrịné Sakára gbóo kí bi bɨ kóo Yakóbo ndịsị ndịsị doa, zía ótoómo a zí owụ́ 'bɨ ené Yoséfa ní.
6 'Dawú bɨ kóo Yakóbo iciomo ní nɨ kóo kpá bo ore. Sɨmɨ bɨ Yésụ ogụní do 'dawú née ore ní, zía 'dówụ́roné do 'dawú máa née kírí née gɨ zí kụ́rụ́ 'bɨ ngbángbá ndéré. Née kóo kí yana kadra sɨmɨ sịndị̂ kadra sokó doa gbre.
7 Ndịsị aka kpá lá ca, geré zí ngíti kára nyị̂ 'yị 'bɨ Samáriya ógụné íngi iní ené. Zí Yésụ úku ledre zí kára máa née kídí, “Áko, sáká aka máa kí iní mɨéwé”
8 Sɨmɨ sịndị̂ kadra máa bɨ kóo née ní, 'yị lódụ́ kacíga nderéní go mbá úgú éyị̂ mɨánu zíye sɨmɨ owụ́ gara bɨ ore née.
9 Zí nyị̂ 'yị 'bɨ Samáriya née úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “Úku née kenée ledre 'di, tí bɨ ówo bú ngárá zée Samáriya e ilizé rozé kí Yụ́da e wá ní, zíyị úku ledre yá máídí í'bí iní zíyị éwé a?”
10 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí kára née kídí, “Idí ówo sáká éyị̂ 'bɨ Lomo bɨ zíyị ní bo, zíyị ówo 'yị bɨ ombo iní gɨ zíyị ba bo, káa bɨ ómbo iní mɨéwé go gɨ do bɨ zía í'bí a zíyị, wo bɨ nɨ óto yị̂ zíyị ídíyị trịdrịyị̂ za fí ní.”
11 Zí kára née úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “Mongụ́ 'yị, bɨ 'dawú ba olụ́ yị ené mɨólụ́ kíngaya, ngárá ká'dá 'bɨ lála iní gɨ sɨmɨ gu 'dawú gɨrí ndaá kpá zíyị wá ní, áyí ndíki iní bɨ zía óto 'yị trịdrị za fí ní gɨ 'da?

12 Rómo do bulúnduzé Yakóbo bɨ kóo iciomo mongṵ́ 'dawú ba, zía úyuómo a zíze ndḭsḭzé éwé a kɨ́ bangákṵlṵ́ ezé e ní kɨ́ 'di?”

13 Zɨ́ Yésṵ úkulúgu ledre zɨ́ kára née kɨ́dí, “'Yḭ bɨ ndḭsḭ éwé dṵṵ́ iní 'dawú ba ní, kodró nɨ kpá fú ndḭsḭ méngḭ wo.

14 Togṵ́ 'yḭ ewé iní bɨ máí'bí máa zía ní, kodró mengḭ andá lolṵ wo wá, gɨ zía iní máa née nɨ ndḭsḭ kúkúógṵ sɨmɨ a káa zɨ́ 'dawú ní, zía í'bí trḭdrḭ bɨ za fí ní zɨ́ 'yḭ ma'dáa.”

15 Geré zɨ́ kára née úkulúgu ledre zɨ́ Yésṵ kɨ́dí, “Mongṵ́ 'yḭ, togṵ́ ngíti iní nɨ bo kpḭ́ zíyḭ gɨ zɨ́ wo ba ní, ídí mu í'bí a zíma káa bɨ kodró nɨ kpá fú ndḭsḭ méngḭ máa zíma ndḭsḭ ógṵmá ona ke.”

16 Zɨ́ Yésṵ úkulúgu ledre zɨ́ kára née kɨ́dí, “Bɨlámáne, ndéré mu kací o'do bɨ eyḭ́ zíse ógṵsé kéne.”

17 Kára née ya zía ní, “Mongṵ́ 'yḭ, o'do 'bɨ amá ndaá 'bɨ enée wá.”

Yésṵ ya zía ní, “Nɨ ma'díi, zíyḭ úku ledre yá o'do 'bɨ eyḭ́ ndaá,

18 gɨ zía 'dí'bi kóo ya'dá e go 'dá'dá ḭnyḭ (5), o'do máa wo bɨ cakaba áyí zía née ndaá 'bɨ ené o'do 'bɨ eyḭ́ wá. Éyḭ́ bɨ úku née nɨ ma'díi.”

19 Zɨ́ kára née úkulúgu ledre zɨ́ Yésṵ kɨ́dí, “Mongṵ́ 'yḭ, máówo go kɨ́dí áyí nébḭ.”

20 Ngíti éyḭ́ kḭ́é'do, zée Samáriya e, bulúnduzé e 'dodoomoní kóo zíze kɨ́dí, idízé ndḭsḭ íni ini zɨ́ Lomo dṵṵ́ do mongṵ́ landa ezé bɨ Gḭrḭzḭ́mḭ ní ona. Sée Yṵ́da e, úkusé 'bɨ esé kɨ́dí odṵ bɨlámá bi 'bɨ ini zɨ́ Lomo nɨ dṵṵ́ sɨmɨ Yerṵsaléma.

21 Yésṵ ya zía ní, “Ídí úwú ledre ba bɨlámáne. Sḭndḭ́ kadra nɨ go gbóo zɨ́ Babá ndḭsḭné úwú ini 'bɨ 'yḭ e zaá do bi e mbá. Ndaá lolṵ bɨ yaá nɨ ndḭsḭ úwú ini 'bɨ 'yḭ e dṵṵ́ do landa Gḭrḭzḭ́mḭ, togṵ́ mbú dṵṵ́ sɨmɨ Yerṵsaléma ní wá.

22 Sée Samáriya, ndḭsḭsé íni ini zɨ́ Lomo do bɨsinyí mɨsi'di. Zée Yṵ́da e, ndḭsḭzé íni ini zɨ́ Lomo ma'dáa do bɨlámá mɨsi'diné gɨ zía owoyemezé wo bú, kasaogṵ 'yḭ yómo 'yḭ e gɨ sɨmɨ kúfúze.

23 Máúku zíyḭ ma'díi, sḭndḭ́ kadra ogṵ go zɨ́ 'yḭ e ndḭsḭyé íni ini zɨ́ Babá sɨmɨ roko'bṵ 'bɨ 'Dówṵ́ Lomo do bɨlámá mɨsi'diné. Née ledre bɨ Lomo ili mbigí 'yḭ ené e idíní ndḭsḭ méngḭ a ní.

24 Lomo nɨ kpá ne 'Dówṵ́. Gɨ zɨ́ kéyḭ née, ili mbigí 'yḭ ené e, idíní ndḭsḭ íni ini zía kɨ́ roko'bṵ 'bɨ 'Dówṵ́ Lomo do bɨlámá mɨsi'diné.”

25 Zɨ́ kára née úkulúgu ledre kɨ́dí, “Ma'díi, máówo go kɨ́dí Masíya nɨ ógṵ. Nɨ ne wo bɨ ndḭsḭní kpá ndólo wo Kírésḭto ní. Nɨ ógṵ 'dódoyéme ledre gɨ ro ledre ga gére née zíze.”

26 Zɨ́ Yésṵ úkulúgu ledre zɨ́ kára née kɨ́dí, “Kírésḭto bɨ ndḭsḭ úku ledre a née nɨ go tɨ́ máa bɨ mááyí ndḭsḭ ódro zíyḭ ba.”

27 Geré zɨ́ 'yḭ lódṵ́ kací Yésṵ ga bɨ gáa nderéní úgú éyḭ́ mɨánu ní ndá'baógṵ ndíki wo nɨ go ndḭsḭ úku ledre zɨ́ kára née. Zɨ́ tarayé ḭdrḭ́ne mbá mɨḭ́drḭ́. 'Yḭ bɨ zía líkpí tarané gɨ dongaráye úku ledre zía kɨ́dí, “Uku zɨ́ kára née ledre 'di ní ndaá.”

28 Zɨ́ kára née ótoómo ndoko iní ené cḭkḭ do 'dawú ore zía ndá'balúgu roné 'be kɨ́'dí bɨ gáa ogṵ ní. Zía úku ledre ga bɨ gáa Yésṵ uku yée zía do 'dawú íri ní mbá zɨ́ 'yḭ ga bɨ zíne 'be ní kpá kɨ́ tṵ́'dṵ́ ngíti géyḭ 'yḭ e kɨ́dí,

29 “Máógụ ndíki ngíti o'do do 'dawú 'dáa, zía úku ledre ga bɨ gɨ do bimá
ní za mbá zíma, máówo wá togụ́ née ndaá Kírésịto wá yá? Ógụsé aka
ndéré lúrú wo.”
30 Zɨ́ tụ́'dụ́ 'yị e ịnyịyé ndéréye lúrú Yésụ do 'dawú íri.
31 Gɨ do kacɨ́ kára née bɨ nderé go 'be ní, zɨ́ 'yị lódụ́ kacɨ́ga 'dí'biógụ éyị́
mɨánu bɨ gáa nderéní úgú a ní zɨ́ Yésụ zíye úku ledre zía kídí, “'Yị 'dódo
ledre, utúasá mɨútúásá zɨ́yị aka ánu éyị́.”
32 Zɨ́ Yésụ ukulugu ledre zíye kídí, “Ɨ'ɨ, éyị́ mɨánu amá nɨ yị́ ené bo, ówosé
esé ledre gɨ roa wá.”
33 Zɨ́ 'yị lódụ́ kacɨ́ga ga gére née ndịsị ódroyé dengbịye kídí, “Ɨ, née kenée
lárá ledre 'di. Ngíti 'yị ogụ kɨ́ éyị́ mɨánu ne zía tée?”
34 Zɨ́ Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Éyị́ mɨánu amá nɨ moko bɨ Babá
kasaogụ máa gɨ ro ndịsị méngị a ní, gɨ ro zíma méngịónzó a.”
35 Yésụ nɨ lúrú bi ní, tụ́'dụ́ 'yị e nɨyí go ndịsị ógụ rụụ, zía úku muruwayi
gɨ ro 'yị ga bɨ ndịsịní ógụ née zɨ́ 'yịmɨkása ené e kídí, “Káa zɨ́ bɨ owozé
mbá bú otoomo go éfé eso gɨ do bɨ do óṇgo kére ní, lúrúsé aka bi do mɨsi'di
'dáa. Tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ nɨyí ógụ née nɨyí go káa zɨ́ kére bɨ sịndị́ kadra 'bɨ
óṇgo a utúasá go ní.
36 Babá kasa máa ógụ óyụ ledre ené zɨ́ 'yịma'dí e za mbá cé káa zɨ́ 'yị
ndịsị óyụ kúfú gɨ ro ó'do a ní. Sée 'yịmɨkása amá e, ásé 'yị sáká máa
kɨ́ moko ma'dáa gɨ ro zɨ́ 'yịma'dí e ndíki trịdrị bɨ za fí ní. Idízé mu úku
ledre 'bɨ babá kése zɨ́ 'yị ené e. Babá ma'dáa nɨ ídí kíze kɨ́ rokinyi, zía í'bí
tákpásịlị́ zíze.
37 Muruwayi bɨ kídí, ‘'Yị ó'do kére nɨ kpị́, zɨ́ 'yị óṇgo a nda ídí 'bɨ ené
kpá kpị́ ní,’ nɨ ma'díi.
38 Mákása sée lá ndéré óṇgo nzíyi kére gɨ yáká kɨ́'dí bɨ ngárá ó'dosé esé
yáká máa née se kɨ́ bɨsuwu komosé trịị wá ní. Ídísé ánu 'bɨ esé lá nzíyi
éyị́ mɨánu.”

Tụ́'dụ́ 'yị 'bɨ Samáriya ṇguṇgunɨ́ ledre Yésụ

39 Sɨmɨ bɨ nyị́ 'yị 'bɨ Samáriya uku ledre zɨ́ tụ́'dụ́ 'yị e kídí, “Ledre ga bɨ
kóo za mbá máméngị yée ní, wo bɨ kịé'do káa yaá o'do née owo wá ní
ndaá.” Gɨ zɨ́ ledre bɨ kára née uku kenée ní, zɨ́ tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ 'bɨ gara
Samáriya née ṇgúṇgu ledre Yésụ.
40 Zɨ́ 'yị ga bɨ 'bɨ gara Samáriya née óguyé gị zɨ́ Yésụ ndú'yú wo kídí, idí
aka ndịsị zíye ore cúku'dée. Zɨ́ Yésụ kóo tɨ́ ndịsịné zíye ore kɨ́ sịlị́ gbre.
41 Gɨ zɨ́ sịlị́ bɨ Yésụ mengị zíye ore 'dényé gbre kɨ́ 'dódo ledre zíye ní, zɨ́
tụ́'dụ́ye ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo gɨ zɨ́ mɨ'dódo ledre ené.
42 Zɨ́ 'yị ga gére née úku ledre zɨ́ kára bɨ uku ledre Yésụ zíye ní kídí,
“Ma'díi, o'do née Lomo kasaogụ wo ne káa do 'Yị yómo 'yị e. Uwúzé
ledre ga bɨ uku yée ní go za cụ́ kɨ́ mbílíze gɨ tara a, ndaá lolụ dụ́ụ́ ledre bɨ
úku zíze gɨ roa ní wá. Gɨ zɨ́ kéyị née ṇguṇguzé ledre a go.”

Yésụ yomo owụ́
(Matáyo 8:5-13, Lúka 7:1-10)

43 Gɨ do kacɨ́ sịlị́ gbre bɨ Yésụ mengịní sɨmɨ káṇgá bɨ Samáriya ore ní,
zíye ịnyịyé kɨ́ 'yịmɨkása ené e yóó ndéréókpóye sɨmɨ káṇgá bɨ Galiláya ní.
44 Ba ledre bɨ kóo Yésụ uku 'dá'dá zɨ́ 'yịmɨkása ené e ní kídí, “Máúku
zíse, togụ́ 'yị nɨ nébị yá, sụmụga otonɨ́ eyé úndru a wá.”

45 Sɨmɨ bɨ Yésụ nderéogụní sɨmɨ káṇgá bɨ Galiláya ní, zí tụ́'dụ́ 'yị e 'dí'bi
wo sɨmɨ sụmụ gɨ zía lurúní mɨngburoko ledre ga bɨ kóo ndịsị méngị yée
sɨmɨ Ayímbi bɨ Umbuokpó sɨmɨ Yerụsaléma ní go za cụ́ kí komoyé.
46 Gɨ sɨmɨ Galiláya gɨ ore, zí Yésụ ma'dáa ịnyịyé ndá'balúgu royé drú
'dá'ba sɨmɨ Kána owụ́ gara bɨ kóo oyólo'bó iní sɨmɨ a káa do le'yị́ kọ́ró ní.
Sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née ní, ngíti mongụ́ 'yị nɨ kóo ore, nɨ gɨ sɨmɨ
ngíti owụ́ gara 'bɨ Galiláya kí ịrịné Kapáranawúma, owụ́ 'bɨ mongụ́ 'yị
máa née nɨ kóo kí ndíyá bɨsinyíne.
47 Sɨmɨ bɨ o'do née uwú ledre kídí Yésụ ogụ go nɨ sɨmɨ Galiláya ní, zía
ịnyịné gɨ sɨmɨ Yụdáya ndéréne ṇgúṇgú roné zí Yésụ kídí, “Mongụ́ 'yị, owụ́
'bɨ amá ndíyá eme roa íri ngụ́, ógụ aka ndéré yómo wo.”
48 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí o'do née kídí, “Sée 'yịma'dí e, ílisé 'bɨ esé ba
máídí méngị mɨngburoko ledre ga bɨ kí roko'bụyé ní té kí, ásé fú ṇgúṇgu
ledremá?”
49 O'do née ya zí Yésụ ní, “Áko mongụ́ 'yị, ndíyá née eme íri ngụ́, ógụ
aka mu ndéré yómo owụ́ née 'dá'dá zí cóngó roa kí ụ́kụ́ne.”
50 Zí Yésụ kpá úkulúgu ledre zí o'do née kídí, “Ndá sị́kpị mɨmbé'deyị́
'dága wá, ndá'ba mu zíye 'be íri, bɨsinyí ledre mengịní ené owụ́ née wá.”
Zí o'do née ṇgúṇgu ledre bɨ Yésụ uku née, zía ịnyịné ndá'bané 'be.
51 Sɨmɨ bɨ o'do née nɨ aka cịkị do mɨsi'di nda go gbóo 'be ní, zíye ndíkíye
kí ngíti géyị 'yị 'bɨ moko ené e. Geré zíye úku ledre zía kídí, “Mongụ́ 'yị,
éyị́ ndá 'bɨ ené lolụ ro owụ́ wá, roa eme yị́ ené go.”
52 Zía ndú'yúlúgu yée kídí, “Ndíyá née ụkụ́ gɨ roa sịndị́ kadra 'di? Zí
'yị moko ené ga gére née úkulúgu ledre zía kídí, ledre née mengị roné
karana kutrú gɨ do kací yana kadra, sɨmɨ sịndị́ kadra kẹ́'do.”
53 Geré zí 'bụmɨowụ́ née sómụ́ndíki sịndị́ kadra bɨ Yésụ odro zía sɨmɨ a
kídí, “Ndá sị́kpị mɨmbé'deyị́ 'dága wá, ndá'ba mu zíye 'be íri, bɨsinyí ledre
mengị ené owụ́ née wá ní.” Gɨ zí ledre bɨ mengị roné née ní, zí o'do née
ịnyịyé za kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ ené e mbá ṇgúṇgu ledre Yésụ.
54 Née go ngíti mongụ́ ledre gɨ dongará mɨngburoko ledre ga bɨ Yésụ
mengị yée gbre sɨmɨ Galiláya sɨmɨ bɨ ogụ gɨ sɨmɨ Yụdáya ní.

5

Yésụ sịkpị 'yị ndíyá

1 Gɨ do kací ledre máa wo née ní, zí Yésụ ịnyịné gɨ ore ndá'balúgu roné
sɨmɨ Yerụsaléma gɨ ro ayímbi 'bɨ Yụ́da e íri.
2 Ngíti gịṛịndị́ iní nɨ kóo bo sɨmɨ Yerụsaléma gbóo kí mbotụ gara bɨ
ndịsịní ndólo a mbotụ kábịṛịkị e ní, ndoloní Beteseyị́da kí tara Aráma.
Ici'dikíní kóo kpíkí kí mɨngburoko kụ́tụ́ e ịnyị.
3 Kací kadra mbá, tụ́'dụ́ 'yị ndíyá e ndịsịní ndịsị cigí iní máa née íri
'dii. Yée ga bɨ komoyé nda, yée ga bɨ kí umbu sịndịye, nda kí yée ga bɨ
mɨgịgịṛị e ní.
4 Gɨ zía, uwúní kóo yaá maláyika 'bɨ Lomo ndịsị lengbe ógụ ndịsị ndítí
sɨmɨ iní née ore, zí iní máa née ndịsị kádané gbuwa, gbuwa, gbuwa. 'Yị
ndíyá máa wo bɨ utúụtụ roné go ne 'dá'dá sɨmɨ iní née gɨ zí lafúne ní, geré
zí ndíyá ené ụ́kụ́ne gɨ roa.
5 Dongará tụ́'dụ́ 'yị ndíyá ga gére née ore, ngíti 'yị luru nɨ kóo bo, o'do
máa née mengị kóo go bi sɨmɨbi cị́ kéṛị́ a doa sokó doa ịnyị doa ota (38).

6 Sɨmɨ bɨ Yésụ nderéogụ dongará 'yị ndíyá ga gére née íri ní, geré zí komoa útúne ro o'do 'yị luru née, gɨ zía Yésụ owo kóo go kí roné kídí o'do née lu'bú kí ndíyá bi go. Zí Yésụ ndú'yú wo kídí, “Áyí kí 'bú ịnyị gɨ do ndíyá née doyị?”
7 Zí o'do née úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “Áko, mongụ́ 'yị, 'yị ndaá romá wá. Sɨmɨ bɨ iní née nɨ go káda ní, máaka ící romá mɨíci yá, ezemá bɨ yị ené kí owụ́ roko'bụné ní, 'diya ndití yị ené go fị ne.”
8 Zí Yésụ úku ledre zía kídí, “Ịnyịógụ mu, 'dí'bi sáka eyị zíyị ndá'bayị 'be.”
9 Kíráwu zí o'do née ịnyịógụné 'dága, 'dí'bi sáka ené, yóó do ndá'bané 'be. Ledre máa née mengị kóo roné née sɨmɨ Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro.*
10 Sɨmɨ bɨ mɨngburoko manda 'bɨ Yụ́da e onzóní komoyé ro o'do bɨ ịnyị gɨ do ndíyá ba kí sáka ené doné ní, geré zí Yụ́da ga gére née máda wo o'bụó'bụ kídí, “Née kenée 'di, tí bɨ ówo bú karaba Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro ní, zíyị ịmbị éyị sɨmɨ a 'du'dorụ́ ndítí'dófụ do lorụ go.”
11 Zí o'do née úkulúgu ledre kídí, “Ledre amá nda, o'do bɨ sịkpị máa gɨ do ndíyá ní, úku ledre ne zíma kídí má'dí'bi sáka amá mu zíma ndá'bamá 'be.”
12 Yụ́da ga gére née ya zía ní, “O'do máa née náambi, bɨ uku ledre zíyị ya 'dí'bi sáka éyị mu zíyị ndá'bayị 'be ní?”
13 O'do née, gɨ zía bɨ 'yị e ofụní go ní, toso Yésụ luyú yị ené komoyị go, Yésụ olụ́okpó kpá yị ené go dongará tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ ore née.
14 Nda sɨmɨ ngíti sịlị, zí o'do bɨ kóo Yésụ sịkpị wo gɨ do ndíyá ní ndéréne sɨmɨ 'Dịcị 'bɨ Lomo, zí Yésụ lúrúndíki wo íri. Zí Yésụ úku ledre zía kídí, “Máúku zíyị, káa zí bɨ ómo go ní, ndá lolụ lúyú ledre wá, káa bɨ ngíti mongụ́ bɨsinyí ledre nɨ méngị yịị ke.”
15 Zí o'do née ịnyịné gɨ ore ndéréne úku ledre zí mɨngburoko 'yị 'bɨ Yụ́da e kídí, “O'do bɨ kóo sịkpị máa gɨ do ndíyá ní ịrịa Yésụ.”

Yésụ nɨyí kí Lomo éyị kịé'do

16 Geré zí Yụ́da ga gére née ódó somụ́ ledre gɨ ro 'dí'bi Yésụ gɨ zía bɨ sịkpị kóo o'do née gɨ do ndíyá sɨmɨ Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro ní.
17 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Kací kadra mbá, Babá ndịsị fú lá méngị moko, Máa, mááyí kpá ndịsị méngị moko.”
18 Zí ledre bɨ Yésụ uku née sínyíne ro mɨngburoko 'yị 'bɨ Yụ́da ga gére née gbála. Zíye yéme royé gɨ ro úfu wo, nda lá gɨ zía bɨ mengị moko sɨmɨ Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro ní wá, uku kpá ledre kídí Lomo nɨ 'Bụné, ótoásá roné go kí Lomo.

Mááyí mbigí owụ́ 'bɨ Lomo

19 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Máúku zíse ma'díi, Owụ́ utúasá méngị ledre e kí roné wá, nɨ méngị dụụ́ ledre ga bɨ lurú 'Bụné ndịsị méngị yée ní, gɨ zía éyị ga bɨ 'bụa ndịsị méngị yée ní, Owụ́ ma'dáa nɨ méngị kpá wo.
20 Babá 'dódo tị'bị ledre ené e go za mbá zíma Owụ́ 'bɨ ené gɨ zía otoofụ 'búma go. Ngíti géyị mɨngburoko ledre e nɨyí aka fú bo nɨ 'dodo yée zíma.

---

* **5:9 5:9** Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro: Née nɨ mongụ́ sịlị 'bɨ Isɨréle 'bɨ ini zí Lomo, mengịní moko sɨmɨ a wá. Zíye ndịsịyé sómụ́ndíki ledre kídí Lomo otoogụ ere kí do sogo káṇgá kpá kí ledre bɨ Lomo yomo yée gɨ sɨmɨ moko 'bɨ owụ́kụlụ́ e gɨ sị sịlị ngére 'bɨ Ízibiti ní. Ólo Ólụ́ógụ 20:8-11, Gbre lorụ 5:12-16.

Sɨmɨ bɨ mááyí ndɨ́sɨ́ méngɨ́ ledre ga gére née ní, tarasé nɨ ndɨ́sɨ́ ɨ́drɨ́ mbá mɨ́ɨ́drɨ́ kí lúrú yée.
21 Babá nɨ 'yɨ́ úru 'yɨ́ e gɨ sɨmɨ umbu. Máa Yésụ, roko'bụ ledre e nɨyí go zíma, Mááyí ndɨ́sɨ́ úru 'yɨ́ ga bɨ máíli go úru yée ní gɨ sɨmɨ umbu kpá kenée.
22 Gɨ zí kéyɨ́ née, ídísé ówo a kídí Babá i'bí roko'bụ 'bɨ 'décɨ́ ngbanga 'yɨ́ e goó za mbá zíma,
23 gɨ ro zí 'yɨma'dí e ndɨ́sɨ́yé óto úndrumá cé káa zí bɨ ndɨ́sɨ́ní óto úndru Babá ní. 'Yɨ́ bɨ oto úndrumá wá ní, oto ené kpá úndru Babá bɨ kasaogụ Máa ní wá.
24 “Máúku zíse ma'díi, togụ́ 'yɨ́ uwú ledre ga bɨ mándɨ́sɨ́ úku yée ní, zía ṇgúṇgu a yaá Babá kasaogụ máa ne yá, mááyí í'bí trɨdrɨ́ bɨ za fí ní zía. Má'décɨ́ lolụ ngbanga roa wá, omo gɨ sɨmɨ umbu go. Nɨ yɨ́ ené go trɨdrɨ́.
25 Máúku zíse ma'díi, éyɨ́ ga bɨ máúku ledreyé née sɨndɨ́ kadra eyé nɨ go gbóo gɨ ro zíye méngɨ́ royé. Sɨndɨ́ kadra ma'dáa nɨ go tí ba. Máa Owụ́ 'bɨ Lomo, mááyí go kí roko'bụ zíma gɨ ro úru 'yɨ́ ga bɨ kóo uyuní go ní gɨ do bɨ zíye ídíye kí mɨkánda trɨdrɨ́, uyu andání lolụ royé wá.
26 Gɨ zía Babá nɨ kí roko'bụ 'bɨ í'bí trɨdrɨ́ sɨmɨné. I'bí kpá roko'bụ 'bɨ í'bí trɨdrɨ́ ma'dáa née go zíma Owụ́ 'bɨ ené.
27 Née sɨ́ ledre bɨ Babá i'bí roko'bụ 'bɨ 'décɨ́ ngbanga 'yɨma'dí e zíma ní, gɨ zía mááyí Owụ́ 'bɨ ené.
28 “Sómụ́ ledre esé nda ídí sɨkala gɨ zí ledre bɨ máúku née wá. Togụ́ sɨndɨ́ kadra 'bɨ ledre máa née ogụ go yá, 'yɨ́ ga bɨ za mbá uyuní ní, mááyí ndólo yée kí kúrúma 'dága.
29 'Yɨ́ máa yée ga bɨ mɨméngɨ́ ledre eyé nɨ yɨ́ ené kóo bɨlámáne ní, zíma í'bí mɨkánda trɨdrɨ́ zíye. Yée máa ga bɨ kóo mɨméngɨ́ ledre eyé ndaá bɨlámáne wá ní, mááyí 'dó'do yée kí 'do'dó bɨ odụ a ndaá ní.
30 Máméngɨ́ amá ledre máa yée ga bɨ 'bɨ amá ní wá, mándɨ́sɨ́ 'décɨ́ ngbanga dụụ́ kací ledre ga bɨ Babá ukui'bí yée zíma ní. Née sɨ́ ledre bɨ mándɨ́sɨ́ 'décɨ́ ngbanga 'yɨ́ e gɨ zía bɨlámáne ní. Máíli zía ídíne kí rokinyi gɨ zía kasaogụ máa ne.

Babá i'bí roko'bụ go zíma

31 “Togụ́ máúku yéme ledre gɨ romá zíse kí romá yá, nɨ ídí ené zíse káa zí ledre ṛanga ní, ṇgúṇgusé esé wá.
32 Ngíti 'yɨ́ ukuyeme kóo ledre gɨ romá go zíse. Ledre bɨ uku gɨ romá ní nɨ ma'díi.
33 “Kásasé kóo ngíti géyɨ́ 'yɨ́ esé e ndéré ndú'yú Yiwáni 'yɨ́ í'bí babatɨ́za. Ledre ga bɨ kóo uku yée zíse gɨ romá ní, nɨyí za mbá ma'díi ledre e.
34 Máúku zíse, ndaá 'bɨ ené bɨ ya kídí mátóro dụụ́ do ledre bɨ Yiwáni uku gɨ romá ní wá. Máúkuógụ ledre Yiwáni ma'dáa gɨ do bɨ zíse ṇgúṇgu ledre ga bɨ ndɨsɨ́ úku yée ní. Togụ́ ṇgúṇgusé ledre ga bɨ uku yée gɨ romá ní go yá, ásé ndíki trɨdrɨ́ bɨ za fí ní gɨ zí Lomo.
35 Yiwáni nɨ kóo cé káa zí 'yɨ́ bɨ ụndụ pho'dụ kí ndụlụ útú kíe zíse 'dá'dá gɨ do bɨ zíse ndɨ́sɨ́ ndérése kací nyárá bi káa bɨ ásé 'díkí ní ke. 'Dí'bisé bɨlámá 'dódo ledre ga gére née lá kí sɨ́lɨ́ kɨ́é'do, lu'bú kpá wá zíse ónzóóto a.
36 “Abú kenée ndotó, éyɨ́ ga bɨ mándɨ́sɨ́ méngɨ́ yée ní, Babá i'bí roko'bụyé zíma ne romoní do ledre ga bɨ Yiwáni uku yée zíse ní. Ore, moko ga bɨ máméngɨ́ yée ní, 'dodoní go kídí, Babá kasaogụ máa ne méngɨ́ónzó yée.

37 Lúrúsé aka, za cṵ kụrụ'bụ Babá bɨ kasaogụ máa ní, lúrúsé wo kɨ́ komosé wá, úwúsé kpá gbawá kúrúa kɨ́ mbílíse. Uku mbigí ledre gɨ romá go za fúó.
38 Ledre ga bɨ Babá uku yée gɨ romá ní, idí ṇgúṇgusé bo, káa bɨ ṇgúṇgusé go kɨ́dí Babá kasaogụ máa née.
39 Ndịsịsé ólo mɨéké kúrú Lomo za kɨ́ sómṵ́ ledre esé mbá gɨ zía ílisé gɨ ro zíse ndíki trịdrị bɨ za fí ní. Sómṵ́sé kɨ́dí 'yị í'bí trịdrị ma'dáa zɨ́ 'yị e ní 'be náambi, mbé fú máa bɨ mɨéké kúrú Lomo ndịsị ódro gɨ romá ní.
40 Sara bɨ ṇgúṇgusé ledremá wá ní, mááyí nda í'bí lárá trịdrị máa née zíse káa be 'di?
41 “Ndịsịsé sómṵ́ ledre kɨ́dí, máúku ledre ga gére née kenée gɨ zía máíli 'yị e idíní ndịsị mbófo máa? Ɨ'ɨ, née ndaá 'bɨ ené ledre amá wá.
42 Máówo bú kɨ́dí, ótosé esé 'bú Lomo dosé wá.
43 Lúrúsé aka lá ledre bɨ méngịsé ní, tɨ́ bɨ Babá kasaogụ máa ne dongaráse ní, 'dí'bisé esé máa sɨmɨ sụmụ wá. Togṵ́ ngíti 'yị ogụ nda ne kɨ́ 'bɨ ené ledre ené 'bɨ 'yịma'dí yá, zíse 'dí'bi wo sɨmɨ sụmụ.
44 Ásé ṇgúṇgu ledremá lárá a kɨ́e 'di togṵ́ ílisé óto yị́ esé 'yịma'dí e zíye ídíye kɨ́ rokinyi gɨ do bɨ zíye ndịsịyé mbófo sée ní? Nɨ kóo ídí mɨútúásáne zíse óto Lomo zía ídíne kɨ́ rokinyi kíse wá?
45 “Ndásé sómṵ́ ledre kɨ́dí gɨ zɨ́ ledre bɨ máúku née, mááyí go í'bí ngbángáse zɨ́ Babá ní wá. Mṵ́sa bɨ kóo eké lorụ zíse óto sómṵ́ ledre esé mbá roa ní, nɨ í'bí ngbángáse ne zɨ́ Lomo.
46 Idí ṇgúṇgusé ledre ga bɨ Mṵ́sa eké yée ní bo yá, kɨ́dí ṇgúṇgusé ledremá go. Gɨ zía eké ledre ga gére née mbá gɨ romá.
47 Sara bɨ ngárá ṇgúṇgusé lolụ ledre ga bɨ Mṵ́sa eké yée ní wá ní, ásé nda ṇgúṇgu ledremá lárá a káa be 'di?”

6

Yésụ i'bí éyị́ mɨánu zɨ́ 'yị e álifu ịnyị
(Matáyo 14:13-21, Máriko 6:30-44, Lúka 9:10-17)

1 Nda sɨmɨ ngíti sḭlḭ́, zɨ́ Yésụ ḭnyịné kɨ́ 'yịmɨkása ené e 'dógụ mɨkavu Galiláya bɨ ngíti géyị 'yị e ndịsịní ndólo a mɨkavu 'bɨ Tịbérịya ní.
2 Zɨ́ tṵ́'dṵ́ 'yị e kóo kpá lódṵ́ wo gị sága 'dí 'dí íri gɨ zía owoyemení go kɨ́dí nɨ kɨ́ roko'bụ 'bɨ sḭ́kpị 'yị e gɨ do ndíyá zíne.
3 Nda go sága íri, zɨ́ Yésụ ndéré ndịsịné gá do bi ekḭekḭ 'dága zɨ́ 'yị lódṵ́ kacíga ógụ ndịsịyé gbaá cigí a.
4 Ledre máa née mengị kóo roné née sɨmɨ bɨ ngíti sḭlḭ́ idíaká go cúku'dée zɨ́ Yṵ́da e méngị Ayímbi eyé bɨ ndịsịní ndólo a Umbuokpó ní.
5 Yésụ nɨ lúrú bi ní, tṵ́'dṵ́ 'yị e nɨyí go mutruu ndịsị ógụ. Zía ḭnyịné úku ledre zɨ́ Phḭ́lịpo ngúru 'yị lódṵ́ kacíne kɨ́dí, “Phḭ́lịpo, azé ndíki éyị́ mɨánu í'bí a zɨ́ tṵ́'dṵ́ 'yị ga gére née ánu a gɨ 'da?”
6 Yésụ owo éyị́ bɨ née ili méngị a ní bú, ndu'yú Phḭ́lịpo tɨ́ lá gɨ ro úzu sómṵ́ ledre 'bɨ Phḭ́lịpo kɨ́e togṵ́ owo roko'bụ bɨ née nɨ kɨ́e ní bú yá.
7 Zɨ́ Phḭ́lịpo úkulúgu ledre zɨ́ Yésụ kɨ́dí, “Ɨ'ɨ, mongṵ́ 'yị, 'yị ga gére née ofụní go, késḭ bɨ zíze úgú éyị́ mɨánu kɨ́e zía ásáne kɨ́ye ní ndaá. Abú késḭ ma'dáa nɨ gáa kpá bo zaá mongṵ́ne yá, utúasá fú lá úgú éyị́ mɨánu zía ásáne kɨ́ tṵ́'dṵ́ 'yị ga gére née wá.”

8 Sɨmɨ ledre née ní, geré zí ngúru 'yị lódụ́ kací Yésụ bɨ kí ịrịné Andiríya
lúndu Simúna Pétero ní, ịnyịné úku ledre zí Yésụ kídí,
9 “Ma'díi mongụ́ 'yị, éyị́ ndaá. Odụ éyị́ bɨ máówo ní, tí lá ngíti owụ́ nɨ
ona kí ambata e zíne ịnyị (5) kí mɨnzéré kénzé e gbre, née ndaá kpá kú
éyị́ bɨ do úku ledre a gɨ ro tụ́'dụ́ 'yị e káa zí ga gére née wá.”
10 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí 'yị lódụ́ kacíne ga gére née kídí, “Ídísé úku
ledre zí 'yị ga gére née idíní ndịsị za mbá bi.” Zíye ndịsịyé mbá bi do
bɨlámá mɨmomoli ngoru súwú e. Ya'dá e nɨyí 'bɨ eyé kóo álifu ịnyị (5,000).
11 Zí Yésụ 'dí'bi ambata bɨ owụ́ née i'bí ní zía sịkpị a zí Lomo 'dága, zía
íni ini zí Lomo idí í'bí úndru sɨmɨ a. Zía í'bí yée zí 'yị lódụ́ kacíne e idíní
ífi yée zí 'yị e. Zía íni ini gɨ ro kénzé ga bɨ gbre née kpá kenée. Zí tụ́'dụ́
'yị ga gére née ánu éyị́, zíye léreyé mbá zí éyị́ mɨánu ídíákáne.
12 Zí Yésụ úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne ga gére née kídí, “Ídísé ótoyéme
ngítí éyị́ mɨánu bɨ idíaká née bɨlámáne káa bɨ nɨyí sínyí.”
13 Zí 'yị lódụ́ kacíga 'dó'dụ́ 'dúcu gbété e za 'dényé sokó doa gbre (12) kí
ngítí éyị́ mɨánu bɨ 'yị e lereomoní gɨ sɨmɨ ambata ga bɨ gáa dụụ́ ịnyị (5) kí
mɨnzéré kénzé e cigíne dụụ́ gbre ní.
14 Sɨmɨ bɨ tụ́'dụ́ 'yị ga gére née lurúní mongụ́ ledre bɨ Yésụ mengị kenée
ní, zíye ndịsịyé úku ledre kídí, “Ba nda gbékpị́ 'yị wá, ba go nébị́ bɨ kóo
ekéní ledre a sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí, Lomo nɨ kásaógụ wo gɨ komo
ere do sogo káṇgá ní, ogụ goó ne.”
15 Sɨmɨ bɨ Yésụ owo sómụ́ ledre 'bɨ 'yị ga gére née nɨ go gɨ ro óto gága
née káa do ngére doyé ní, zía ịnyị ené gɨ dongaráye gɨ ore lá ndoo ndéré
ékị́ ndịsị ené gbála do ngíti mongụ́ bi ekịekị́ ngúcuné gɨ zía ili ené ledre
ma'dáa do méngị a kenée wá.

Yésụ nderé do iní
(Matáyo 14:22-27, Máriko 6:45-52)

16 Nda go kí tagá ndụlụ a née, zí 'yị lódụ́ kacíga ga gére née ịnyịyé
ndéréye kó'dụ́ mɨkavu íri.
17 Kadra nɨ nda go útú, Yésụ ndaá aka íri fú lá wá. Zí 'yị lódụ́ kacíga
ga gére née ékịye sɨmɨ ngíti kụrúngba gɨ ro zíye 'dógụ bi sága gɨ 'dí keṛị́
ndéréye sɨmɨ ngíti owụ́ gara bɨ kí ịrịné Kapáranawúma ní.
18 Sɨmɨ bɨ nɨyí aka lá cịkị yana iní 'dogụní aka bi wá ní, zí mongụ́ síli
ógụné rịị kpị kpị kpị kpị, zí iní ndịsị kịzịné bɨsinyíne née ndaá ledre wá.
19 Nɨyí kpá fú mɨndéréye. Sɨmɨ bɨ nɨyí nda go za gbála sɨmɨ yana iní ní,
zíye lúrúndíki Yésụ nɨ go ndịsị ógụ 'dịyị roné mɨ'dí zíye gá gá gá gɨ do iní.
Zí ngịrị méngị yée bɨsinyíne. 20 Zí Yésụ úku kúrúne zíye kídí, “Ndásé éré
ngịrị wá, née máa Yésụ.”
21 Zí síli ílíne ro 'yị lódụ́ kacíga ga gére née vịị. Zí Yésụ ógụ ékịne zíye
sɨmɨ kụrúngba, 'diya káa ní zíye ndéréógụyé do gbúṛóngó kí'dí bɨ gáa iliní
ndéré ní.
22 Sɨmɨ bɨ bi arálo'bó roné ní, zí 'yị ga bɨ karana Yésụ i'bí éyị́ mɨánu
zíye ní ndịsịyé gámásó'do wo. Gɨ zía sɨmɨ bɨ karana nɨyí aka kí Yésụ kí
'yị lódụ́ kacíne e mbá do bi kịé'do íri ní, kụrúngba nɨ lá dụụ́ kịé'do. Zí 'yị
lódụ́ kacíga ékịye sɨmɨ kụrúngba ma'dáa 'dógụ bi sága, Yésụ ndaá 'bɨ ené
dongaráye wá.
23 'Diya káa ní, zí ngíti géyị kụrúngba e ógụyé gɨ sɨmɨ gara bɨ Tịbériya
ní gị kí'dí bɨ Ngére Yésụ i'bí éyị́ mɨánu karana zí tụ́'dụ́ 'yị e álifu ịnyị ní.

24 Sɨmɨ bɨ tụ́'dụ́ 'yị ga gére née lurúní bi gɨ ro Yésụ má, lurúndikiní wo kí 'yị lódụ́ kacíne e mbá wá ní, zí 'yị máa ga bɨ ndịsịní lúrú bi gɨ ro Yésụ née ékíye sɨmɨ kụrúngba ga bɨ gáa ogụní ní ndéréye gámásó'do Yésụ sɨmɨ Kapáranawúma.

25 Sɨmɨ bɨ 'yị ga gére née nderé ndikiní Yésụ sɨmɨ Kapáranawúma sága mɨkavu gɨ 'dí kẹ́rị́ ní, zíye ịnyịyé ndú'yú wo kídí, "'Yị 'dódo ledre, bɨ ngárá lurúzé kpá yịị́ kí ékị́ sɨmɨ kụrúngba gɨ 'dáa wá ní, ógụ yáa 'diya lárá a káa be 'di, bɨ azé ndịsị gámásó'do yịị́ sága 'dáa ba?"

26 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, "Máówo sómụ́ ledre esé née bú. Gámásó'dosé esé máa née gɨ zía bɨ ówosé go kídí mááyí kí roko'bụ 'bɨ méngị mɨngburoko ledre e ní wá. Gámásó'dosé máa lá gɨ zía bɨ máí'bí éyị́ mɨánu zíse ní.

27 Ndásé óto komosé lá dụụ́ ro gbékpị́ éyị́ ga bɨ ndịsịní ụ́kụ́ mɨụ́kụ́ káa zí éyị́ mɨánu ní wá. Ídísé óto komosé romá Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí, gɨ zía mááyí óto sée máa zíse ídíse trịdrịsé za fí. Mááyí dụụ́ máa 'yị bɨ Babá Lomo i'bí roko'bụ go zíma gɨ ro zíma í'bí trịdrị bɨ za fí ní zí 'yịma'dí e."

28 Sɨmɨ bɨ 'yị ga gére née uwúní ledre bɨ Yésụ uku zíye kenée ní, zíye ịnyịyé ndú'yú wo kídí, "Mongụ́ 'yị, éyị́ bɨ idízé méngị a zíze ídíze gɨ zía mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní 'di?"

29 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, "Gɨ do bɨ zíse ídíse mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní, ídísé ṇgúṇgu ledremá gɨ zía kasaogụ máa ne."

30 Zíye úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, "Togụ́ kenée yá, ídí mu méngị ngíti ledre bɨ kí roko'bụné ní zíze lúrú a kí komozé gɨ do bɨ zíze ṇgúṇgu ledreyị́. Éyị́ nɨ bo áyí méngị a?"

31 Ukuzé kenée gɨ zía, sɨmɨ bɨ kóo bulúnduzé e Isɨréle e nɨyí sɨmɨ yana súwú gbála ní, ndịsịní kóo ánu éyị́ mɨánu bɨ ngúru mongụ́ ezé Mụ́sa ndịsị í'bíógụ a zíye gɨ komo ere ndịsịní ndóló a Mána ní. Ledre née mengị kóo roné tí za cé káa zí bɨ kóo Mụ́sa ma'dáa eké sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo ní kídí, "Lomo ndịsị kóo í'bíógụ éyị́ mɨánu zíye gɨ komo ere."

32 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí 'yị ga gére née kídí, "Máúku zíse ma'díi, Mụ́sa ndịsị ené kóo ne í'bíógụ éyị́ mɨánu zí bulúndusé ga gére née gɨ komo ere wá. Babá i'bíogụ éyị́ mɨánu ga gére née ne zí Mụ́sa, zí Mụ́sa nda lá í'bí a zíse."

33 Yésụ ya zíye ní, "Máúku zíse ma'díi, mááyí máa mbigí éyị́ mɨánu 'bɨ Lomo bɨ ogụ gɨ komo ere gɨ ro í'bí trịdrị bɨ za fí ní zí 'yị e."

34 Zíye úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, "Mongụ́ 'yị, togụ́ kenée yá, utúasá mɨútúásá zíyị í'bí éyị́ mɨánu bɨ ógụ kíe gɨ komo ere née zíze ánu a káa bɨ 'bú nɨ fú ndịsị méngị zée kací kadra mbá ke."

35 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, "Kụrụ'bụmá, mááyí máa éyị́ mɨánu bɨ gɨ komo ere ndịsị í'bí trịdrị bɨ za fí zí 'yị e ní. 'Yị bɨ ṇgúṇgu ledremá go, zía ndịsịné lódụ́ kacíma ní, 'bú kí kodró mengịní lolụ wo wá.

36 Tí káa zí bɨ mándịsị úku a zíse ní, abú lúrúsé máa go tí kí komosé yá, ílisé esé ṇgúṇgu ledremá fú lá wá.

37 Abú kenée ndotó, 'yị máa yée ga bɨ ṇguṇguní ledremá go, utúasání go kací komo Babá káa do 'yị e amá e ní, máóyó amá sogomá zíye wá.

6:31 6:31 Ólụ́ógụ 16:4, Nimáya 9:15, Ke'bị 'bɨ Dawídi e 78:24

38 Gɨ zía máógụ amá gɨ ro méngị ledre ga bɨ máili yée ní wá. Babá
kasaogụ máa méngị dụ́ụ́ ledre ené e.
39 Babá ili máídí ndịsị 'bá'bá 'yị ga bɨ née i'bí yée go zíma née káa bɨ
ngúruyé nɨ lúyú ledre ke. Máídí 'bá'bá yée kenée, gị sɨmɨ sịndị́ kadra 'bɨ
í'bí trịdrị bɨ za fí zɨ́ 'yị e ní, sɨmɨ sịndị́ kadra 'bɨ 'décị ngbanga.
40 Babá ili kɨ́dí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledremá go ní, idíní ídí kɨ́ trịdrị bɨ za
fí ní. Née sị́ ledre bɨ ili Máídí ndịsị 'bá'bá yée gị sɨmɨ odụ sịndị́ kadra 'bɨ
'décị ngbanga ní.”
41 Gɨ zí ledre bɨ Yésụ uku kɨ́dí née nɨ éyị́ mɨánu bɨ Lomo kasaogụ gɨ komo
ere ní, zí Yụ́da ga gére née tónóye úku mɨngụ́ngụ́rụ́ ledre dongaráye kɨ́dí
nɨ úku ledre yaá, “Mááyí éyị́ mɨánu gɨ komo ere lárá a káa be 'di?
42 Tí bɨ owozé wo bú nɨ wotị́ Yoséfa ní. Owozé ezé nda Yoséfa ma'dáa kɨ́
me'bené née ba cakaba. Nɨ úku lárá ledre kɨ́dí née ogụ gɨ komo ere káa
be 'di?”
43 Geré zí Yésụ úku ledre zíye o'bụó'bụ kɨ́dí, “Ótoómosé ledre cayi esé
ga gére née 'dá'ba.
44 Máúku zíse, 'yị bɨ nɨ útúásá ídíne káa do 'yị amá ní, dụ́ụ́ wo bɨ ṇguṇgu
ledremá go, zí Babá í'bí wo zíma ní. Mááyí ndịsị 'bá'bá wo gị sɨmɨ odụ sịndị́
kadra 'bɨ ngbanga.
45 Ngíti géyị nébị ga bɨ kóo 'bɨ Lomo 'dá'dá ní ekéomoní kóo go sɨmɨ
mɨéké kúrú Lomo kɨ́dí, ‘Lomo nɨ ndịsị 'dódo ledre ené zí 'yịma'dí e.’ 'Yị
máa yée ga bɨ nɨyí ṇgúṇgu ledre ga bɨ Babá nɨ 'dódo a zíye ní, nɨyí ídí
mbigí 'yị amá e.
46 “'Yị bɨ lurú Babá Lomo go kɨ́ komoné ní ndaá. Málúrú wo dụ́ụ́ máa
gɨ zía máógụ máa gɨ zía gɨ komo ere gɨrí.
47 Máúku zíse ma'díi, 'yị bɨ ṇguṇgu ledremá go ní, mááyí í'bí trịdrị bɨ
za fí ní zía.
48 Gɨ zía mááyí máa éyị́ mɨánu bɨ ndịsị óto 'yị, zí 'yị ídíne trịdrịné za fí
ní.
49 Sómụ́ndíkisé esé ledre née wá gɨ zí 'di, bɨ kóo bulúndusé e anuní lá
dụ́ụ́ gbékpị́ éyị́ mɨánu ní nɨyí karaba bo, mbé uyuní go mbá.
50 Mbigí éyị́ mɨánu nɨ wo bɨ Babá kasaogụ gɨ komo ere ní. Togụ́ 'yị anu
éyị́ mɨánu máa wo née go yá, nɨ ídí kɨ́ trịdrị bɨ za fí ní.
51 Mááyí máa éyị́ mɨánu bɨ nɨ trịdrị bɨ Babá kasaogụ gɨ komo ere ní.
Togụ́ 'yị anu kụ́rụ́'bụmá go yá, mááyí í'bí trịdrị bɨ za fí ní zía. Gɨ zía Babá
kasaogụ máa ógụ úyumá do sogo káṇgá gɨ ro 'yịma'dí e gɨ do bɨ zíye ídíye
kɨ́ trịdrị bɨ za fí ní.”
52 Geré zí Yụ́da ga gére née tónóye úku ledre dengbíye o'bụó'bụ kɨ́dí,
“Née kenée lárá ledre 'di, o'do née nɨ í'bí kụ́rụ́'bụné zíze ánu a lárá a káa
be 'di?”
53 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kɨ́dí, “Máúku zíse ma'díi, máa Owụ́ 'bɨ
'Yịma'dí, togụ́ ánusé kụ́rụ́'bụmá zíse éwé sámamá wá, máútúásá í'bí trịdrị
bɨ za fí ní zíse wá.
54 Tí ma'díi, 'yị máa wo bɨ nɨ ánu kụ́rụ́'bụmá, zía kpá éwé sámamá ní,
mááyí í'bí trịdrị bɨ za fí ní zía sɨmɨ bɨ karanée mááyí úru 'yị e gɨ sɨmɨ umbu,
kadra 'décị ngbanga ní.
55 Kụ́rụ́'bụmá romo do gbékpị́ éyị́ mɨánu. Togụ́ 'yị anu kụ́rụ́'bụmá, zía
kpá éwé sámamá yá, 'bú kɨ́ kodró mengịní lolụ wo wá.

6:45 6:45 Isáya 54:13

56 'Yị máa wo bɨ anu kụrụ'bụmá, zía kpá éwé sámamá ní, azé kéne go éyị kịé'do.
57 Gɨ zía Babá bɨ kasaogụ máa ní nɨ yị ené trịdrịné za fí. Née sị ledre bɨ mááyí gɨ zía kpá trịdrịmá za fí ní. Gɨ zí kéyị née, togụ́ 'yị anu kụrụ'bụmá go yá, nɨ kpá ídí trịdrịné za fí.
58 Mándá 'bɨ amá gbékpị́ éyị́ mɨánu bɨ kóo bulúndusé e ndịsịní ánu a zíye úyuónzó royé mbá ní wá. Mááyí mbigí éyị́ mɨánu bɨ ogụ gɨ komo ere ní, togụ́ 'yị anu kụrụ'bụmá yá, nɨ ídí trịdrịné za fí."
59 Née ledre ga bɨ kóo Yésụ ndịsị 'dodo yée zí ngíti géyị 'yị e sɨmɨ 'Dịcị́ Kótrụro* sɨmɨ owụ́ gara bɨ Kapáranawúma ní.

Muruwayi gɨ ro trịdrị bɨ za fí ní

60 Sɨmɨ bɨ tụ́'dụ́ 'yị lódụ́ kací Yésụ uwúní ledre ga bɨ Yésụ 'dódo yée kenée ní, zíye ndịsịyé úku ledre dengbịye kídí, "Ɨ'ɨ, owozé ezé ini ledre gɨ sɨmɨ ledre ga bɨ uku yée née wá. Ambí nɨ útúásá méngị ledre máa ga gére née ne?"
61 Zí Yésụ ówo sómụ́ ledre bɨ sɨmɨ 'yị lódụ́ kacíne ga gére ní téké zía úku ledre zíye kídí, "Bi sinyí rosé née gɨ zí ledre bɨ máúku zíse née ní?
62 Sara togụ́ bɨ lúrúsé nda máa Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí kí ndá'balúgu romá komo ere kí'dí bɨ kóo máógụ ní, ásé nda úku a yaá 'di?
63 Trịdrị bɨ za fí ní 'Dówụ́ Lomo ndịsị í'bíógụ a ne zí 'yịma'dí e. Gbékpị́ 'yịma'dí utúasá í'bíógụ trịdrị wá. Ledre ga bɨ máúku yée zíse née nɨyí óto sée zíse ídíse kí trịdrị bɨ za fí ní gɨ zía mááyí kí roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo zíma.
64 Máówo bú ngíti géyị 'yị e nɨyí bo dongaráse ṇguṇguní eyé ledremá wá." Yésụ owo bú kídí ngíti 'yị nɨ bo dongará 'yị lódụ́ kacíne e ṇguṇgu ené ledrené wá, nɨ karanée í'bí ngbángáne.
65 Zí Yésụ kpá úku ngíti ledre kídí, "Née sị ledre bɨ máúku ledre zíse gɨ zía kídí 'yị bɨ nɨ ídí 'yị lódụ́ kacíma ní, dụụ́ wo bɨ ṇguṇgu ledremá go zí Babá í'bí wo zíma ní."
66 Gɨ zí ledre ga bɨ Yésụ uku yée kenée ní, zí tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị lódụ́ kacíga ga gére née báyiyé do ótoómo kí lódụ́ wo.
67 Zí Yésụ óyó komoné úku ledre zí 'yịmɨkása ené ga bɨ sokó doa gbre ní kídí, "Sara sée, ásisé 'bɨ esé kpá go, ásé go ótoómo kí lódụ́ kacíma?"
68 Zí Simúna Pétero úkulúgu ledre zía kídí, "Ngére, ngíti 'yị yómo 'yị e gɨ do kacíyị ba ndaá, odụ 'yị yómo 'yị e nɨ dụụ́ yịị́, otoomozé ezé kacíyị wá.
69 Owoyemezé yịị́ go bɨlámáne, áyí mbigí owụ́ 'bɨ Lomo, gɨ zí kéyị née zíze ṇgúṇgu ledreyị."
70 Zí Yésụ ịnyịné úkulúgu ledre zí Pétero kídí, "'Be tí kenée mbị́, lúrú aka dongaráse ga bɨ sokó doa gbre mágélé sée ní, ngíti 'yị nɨ bo kịé'do ili 'bɨ ené yị ené ledre 'bɨ ngére 'bɨ bɨcayi lomo e."†
71 Yésụ uku née ledre Yụ́da wotị o'do bɨ kí ịrịné Simúna Keriyóta wo bɨ kóo i'bí ngbángá Yésụ ma'dáa ní.

---

* **6:59 6:59** 'Dịcị́ Kótrụro: Née 'dịcị́ ga bɨ Yụ́da e ndịsịní kótrụ royé sɨmɨyé gɨ ro íni ini zí Lomo kpá gɨ ro ndịsị 'dódo ledre 'bɨ Lomo zí 'yị eyé e sɨmɨyé ní. † **6:70 6:70** Ngére 'bɨ bɨcayi lomo e: Ịrị a nɨ Satána. Nɨ manda 'bɨ maláyika ga bɨ ịcịní okó ro Lomo do ụ́cụógụ yée gɨ komo ere ní. Zí maláyika ga gére née nda ídíye go bɨcayi lomo e kpá dokéké e. Ólo 'Dódoógụ 12:9.

7

Lúndu Yésụ lurú'dofuní bi do Yésụ

1 Gɨ do kací tụ́'dụ́ ledre ga gére née mbá, zí Yésụ yéme roné aka ndịsị ené
fú sɨmɨ káṇgá bɨ Galiláya ní 'dódo ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e ore. Ili aka ené
ndéré sɨmɨ káṇgá bɨ Yụdáya ní wá gɨ zía mɨngburoko 'yị 'bɨ Yụ́da maáge
yemení royé goó gɨ ro úfu wo.
2 Sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née, ngíti Ayímbi 'bɨ Yụ́da e bɨ ndịsịní
ndólo a kídí, Ayímbi 'bɨ ndịsị sị́ kụ́tụ́ ní nɨ go gbóo.*
3 Née ní, zí lúndu Yésụ ịnyịyé úku ledre zí Yésụ kídí, “Ndá ndịsị lá dụ́ụ́
sɨmɨ Galiláya ona wá, káa zí bɨ sịlị́ 'bɨ ayímbi nɨ go gbóo ba ní, ídí ndéré
sɨmɨ Yụdáya gɨ ro zí tụ́'dụ́ 'yị lódụ́ kací yịị́ ga bɨ yóko royé íri née, lúrú
mɨngburoko ledre ga bɨ áyí méngị yée ní gɨ ro zíye ṇgúṇgu ledreyị́.
4 Bɨlámá a ídí ólụ́ógụ zíye do nyárá bi togụ́ íli tí gɨ ro zí 'yị e ówoyị́ kí
mɨméngị ledre eyị e mbá ní.”
5 Ledre ga bɨ lúnduga ukuní née ndaní eyé gɨ yana mɨmbé'deyé wá gɨ
zía ṇguṇguní eyé ledre a wá.
6 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí lúnduné ga gére née kídí, “Máútúásá aka
ndéré lá kenée wá, gɨ zía sịndị́ kadra 'bɨ mɨndéréma íri utúasá aka gɨ zí
Babá wá. Útúásásé bú ndéré gɨ zía sịndị́ kadra 'bɨ ledre esé e nɨyí yị eyé
mbá do sịlịse.
7 Gɨ zía bɨ ndịsịsé méngị dụ́ụ́ ledre ga bɨ bi ndịsị éme ro 'yịma'dí e gɨ
zíye ní, sogóní eyé sée wá. Ndịsịní sógó máa mɨsógó gɨ zía bɨ mándịsị úku
lóko bɨsinyí ledre eyé gburá gburá gburá doyé ní.
8 Káa zí bɨ sịndị́ kadra 'bɨ Ayímbi utúasá go ní, ndérésé mu sɨmɨ Ayímbi
máa íri. Máútúásá aka ndéré wá gɨ zía sịndị́ kadra 'bɨ mɨndéréma ogụ
aka wá.”
9 Sɨmɨ bɨ Yésụ uku ledre née kenée ní, tí ma'díi, zíye ótoómo wo cịkị
sɨmɨ Galiláya ore.
10 Nda zaá ndoo gɨ 'dá'ba sɨmɨ bɨ lúnduga nderéokpóní go sɨmɨ Ayímbi
ní, zí Yésụ ma'dáa ịnyịné lódụ́ kacíye gɨ 'dá'ba gɨ zía ili ené zí tụ́'dụ́ 'yị e
lúrú née íri wá.
11 Abú kenée ndotó, Yụ́da ga bɨ ogụní sɨmɨ Ayímbi íri ní, yemení royé go
nzíyiyé ndịsị óndó Yésụ. Zíye ndịsịyé kí ndú'yú ledre kídí, “O'do ba komo
'yị e utú roa wá ní, nɨ 'da?”
12 Tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ yokoní royé sɨmɨ Ayímbi ore ní, ambá ledre bɨ ndịsịní
úku a ní dụ́ụ́ ledre Yésụ.
Ngíti géyị 'yị e ya kídí, “O'do Yésụ née, nɨ bɨlámá 'yị.” Zí ngíti géyị úku
'bɨ eyé kídí, “Ótoómosé 'yị, bɨlámá 'yị 'di. Mongụ́ 'yị ṛanga née.”
13 'Yị bɨ zía tóroné úku ledre Yésụ fúó ní ndaá, gɨ zí ngịrị mɨngburoko
'yị 'bɨ Yụ́da ga gére née káa bɨ nɨyí zíngi ke.
14 Zí Yésụ ndịsịné tí kenée e, sɨmɨ bɨ Yụ́da mengịogụní Ayímbi go mburu
yana, ngítí sịlị́ 'bɨ mɨụ́kụ́ a nɨ aka fú 'dá'dá ní, zí Yésụ ólụ́ógụné gɨ dongará
'yị e gɨ ore ndoo ndéré ólụ́ne do ligá 'Dịcị 'bɨ Lomo ndịsị 'dódo ledre zí 'yị e.
15 Zí ledre ga bɨ Yésụ ndịsị 'dódo yée ní 'dí'bi do tụ́'dụ́ mɨngburoko
Yụ́da e mbá mɨ'dí'bi. Zíye ndịsịyé úku ledre dongaráye kídí, “Ma'díi, o'do

* **7:2 7:2** Ayímbi 'bɨ ndịsị sị́ kụ́tụ́: Née sịlị́ bɨ kóo Isɨréle ndịsịní sómụ́ndíki ledre bulúnduyé ga kóna ndịsịní ndịsị sị́ kụ́tụ́ sɨmɨ súwú gbála kí sɨmɨbi cị́ gbre sɨmɨ bɨ olụ́ogụní gɨ sɨmɨ Ízibiti ní. Ólo Lévị e 23:39-43.

ba ndiki mongụ́ ówo ledre bɨ káa ba gɨ 'da, bɨ ngárá 'dódoní kpá ledre 'bɨ Lomo zía wá ní.”
16 Zí Yésụ ükulúgu ledre zíye kídí, “Sómụ́sé 'bɨ esé kídí mándịsị 'dódo zíse née lá ledre amá, née ledre 'bɨ 'yị bɨ Kasaogụ máa gɨ ro zíma ndịsịmá 'dódo yée zíse ní.
17 'Yị ga bɨ i'bí royé go ndịsị lódụ́ kací Lomo ní, nɨyí geré ówo a kídí, mándịsị 'dódo ba ledre bɨ 'bɨ Lomo ní, ndaá 'bɨ ené ledre amá kí romá wá.
18 'Yị ga bɨ ndịsịní 'dódo ledre gɨ royé kí royé ní, iliní gɨ ro do ndịsị 'yị mbófo yée. Máa, mándịsị 'dódo 'bɨ amá zíse ma'díi ledre ga bɨ 'bɨ 'yị bɨ kasaogụ máa ní, gɨ ro zíse ndịsịsé mbófo wo gɨ royé. Née sị ledre bɨ lúyú ledre ndaá sɨmɨ 'dódo ledre amá e gɨ zía wá ní.
19 Ndịsịsé úku ledre kídí Mụ́sa ekéomo lorụ zíse, sara bɨ méngịsé lolụ ledre bɨ lorụ ili ní wá ní, zíse nda yéme rosé gɨ ro úfu máa ní, zée kése ambí nɨ 'yị lúyú ledre ne?”
20 Zí 'yị ga gére née ükulúgu ledre zía ịrị́ ịrị́ kídí, “Dokéké bɨ sɨmɨyị́ née, úku ledre kenée ambí iliní úfu yị́ị ne?”
21 Zí Yésụ ükulúgu ledre zíye kídí, “Máúku ledre née zíse kenée gbékpịe wá, lúrúsé aka ledre ga bɨ kóo ndịsịsé úku sínyi yée zíma sɨmɨ bɨ kóo másịkpị ngíti o'do gɨ do ndíyá sɨmɨ sịlị́ esé ní.
22 Bulúndusé e ukuní kóo ledre káa do lorụ 'bɨ ónzó owụ́ e ngbụru, zí Mụ́sa kóo ékéómo ledre máa née kídí, togụ́ arání owụ́ go, sịlị́ ené 'bɨ ónzó wo ngbụru[†] utúasá go yá, ídísé geré ónzó wo abú sịlị́ máa née utú sɨmɨ Sịlị́ 'bɨ 'Dówụ́ro. Ndaá bɨ ndịsịsé go tí méngị a kenée ní wá?
23 Sara togụ́ bɨ ónzósé owụ́ 'bɨ esé e bú ngbụru sɨmɨ Sịlị́ 'bɨ 'Dówụ́ro gɨ zía bɨ lorụ 'bɨ Mụ́sa uku kenée ní, zíngisé nda romá sɨmɨ bɨ másịkpị za cụ́ kụrụ'bụ 'yịma'dí gɨ do ndíyá sɨmɨ Sịlị́ 'bɨ 'Dówụ́ro ní gɨ ro 'di?
24 Togụ́ ásé úku ledre gɨ romá yá, ídísé sómụ́ sogo a bɨlámáne kpó kpó kpó kí, káa bɨ ásé úku lúyú ledre e ke.”

'Yị 'bɨ Yerụsaléma iliní 'dí'bi Yésụ

25 Gɨ do kací ledre bɨ Yésụ uku kenée ní, zí 'yị 'bɨ Yerụsaléma ga gére née ndịsị ódroyé dengbịye kídí, “Née ndaá laká o'do bɨ mɨngburoko 'yị ezé e ndịsịní gámásó'do wo gɨ ro úfu wo ba wá?”
26 Sara bɨ nɨ nda tí goó bɨ do nyárá bi ndịsị ódro zí tụ́'dụ́ 'yị e ba, mɨngburoko 'yị ezé ga ba ịtịní lolụ wá ní, ala owoyemení go kídí, “Née go Kírésịto bɨ kóo Lomo uku ledre a 'desị́ kídí née nɨ kásaógụ wo yómo 'yị e ní tée?”
27 Zí ngíti géyị 'yị e úku ledre kídí, “Ɨ'ɨ, née ndaá Kírésịto bɨ Lomo uku ledre kásaógụ wo ní wá. O'do née owozé ledre gɨ do bi a kí 'be 'bɨ ené e bú bɨlámáne. Idí née Kírésịto bɨ Lomo ili kásaógụ wo ní yá, utúasázé ówoyéme ledre gɨ do bi a wá.”
28 Yésụ nɨ aka fú ndịsị 'dódo ledre do ligá 'Dịcị 'bɨ Lomo. Zía ịnyịné úku ledre kí kúrúne 'dága kídí, “Úkusé kídí ówosé bi bɨ máógụ gɨ doa ní bú káa? Máúku zíse, máógụ amá kí 'bɨ amá ledre wá. Wo bɨ nɨ ma'díi ní kasaogụ máa ne. Ówosé esé wo wá.

---

† **7:22 7:22** Útú ngbụru: Lomo i'bí lorụ zí Abarayáma kídí togụ́ Yụ́da e ndikiní mɨkánda owụ́ go, owụ́o'do yá, idí méngị 'dịcị sịlị́ ịnyị doa ota do ónzó wo ngbụru gɨ ro zía ídíne mbigí 'yị 'bɨ Lomo. Ólo Dosị́ éyị́ e 17:10.

29 Máówoyéme wo dụ́ụ́ máa, gɨ zía azé yị́ ezé kú kéne, kasaogụ máa kpá ne.”
30 Zí ledre bɨ Yésụ uku née útúne sɨmɨ Yụ́da e 'duo vuu bɨsinyíne. Zíye ḭnyḭyé gɨ ro 'dí'bi wo, ḭ́'ɨ, 'yị bɨ zía óto sḭ́lḭ́ne ro Yésụ ní ndaá gɨ zía sɨndḭ́ kadra 'bɨ 'dí'bi wo utúasá aka ené e wá.
31 Sɨmɨ sɨndḭ́ kadra máa bɨ kóo née ní, tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị e ṇguṇguní yị́ eyé ledre Yésụ go. Nɨyí go ndḭ́sḭ́ úku ledre kɨ́dí, “Ma'díi, ba yị́ ené go tɨ́ Kɨ́résḭto bɨ kóo Lomo uku ledre kásaógụ wo ní. Gɨ zía, mengḭ́ go tɨ́ za cé mɨngburoko ledre ga bɨ kóo Lomo uku ledreyé kɨ́dí nɨ ógụ méngḭ́ yée ní.”
32 Sɨmɨ bɨ Faruṣáyo e uwúní ledre ga bɨ 'yị e ukuní kenée ní, zíye ḭnyḭyé kɨ́ manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e kása ngíti géyị asikíri eyé ga bɨ ndḭ́sḭ́ní 'bá'bá 'Dḭ́cḭ́ 'bɨ Lomo ní, idíní ndéré 'dí'bi Yésụ.
33 Sɨmɨ bɨ Yésụ nɨ aka kpá fú ndḭ́sḭ́ 'dódo ledre zɨ́ 'yị e do ligá 'Dḭ́cḭ́ Kótrụro ní, zía úku ledre zíye kɨ́dí, “Utúasázé lolụ ndḭ́sḭ́ kése ngbángbáne wá, sɨndḭ́ kadra nɨ go gbóo gɨ ro zíma ndá'balúgu romá zɨ́ wo bɨ kasaogụ máa ní.
34 Ásé lúrú bi gɨ romá má, útúásásé ndíki máa wá gɨ zía bi bɨ mááyí ndéré doa ní útúásásé ógụ íri wá.”
35 Gɨ zí ledre bɨ Yésụ uku kenée ní, zí Yụ́da ga gére née ndḭ́sḭ́yé úku ledre dongaráye kɨ́dí, “Ili ndéré 'da? Bɨ zía úku ledre kɨ́dí togụ́ née nderé go yá utúasázé ndíki née wá ní? Ayí ndéré sɨmɨ ngíti káṇgá kpḭ́ sɨmɨ káṇgá 'bɨ Gɨṛḭ́gɨ e kɨ́'dí bɨ kóo ngíti géyị bulúnduzé e nderéní ní gɨ ro zíne 'dódo ledre zí Gɨṛḭ́gɨ máa ga gére née íri?
36 Sara togụ́ kenée wá ní uku ledre kɨ́dí togụ́ née nderé go yá, utúasázé ndíki née wá ní káa be 'di? Kpá kɨ́dí káṇgá bɨ née nɨ ndéré sɨmɨ a ní utúasázé ógụ sɨmɨ a wá ní káa be 'di?”
37 Nda go kadra mongụ́ Ayímbi née go kadra mɨútú a. Zí Yésụ ḭnyḭné úku ledre kɨ́ mongụ́ kúrú zɨ́ tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ ore ní kɨ́dí, “Yḭ́ḭ bɨ ówo royḭ́ go kodró nɨ royḭ́ ní, ídí ógụ zíma gɨ ro iní mɨéwé.
38 Káa zɨ́ bɨ mɨéké kúrú Lomo uku ní kɨ́dí, 'yị bɨ ṇguṇgu ledremá go ní, Lomo nɨ kása iní bɨ zía óto 'yị trḭdrḭ́ za fí ní zía ndḭ́sḭ́ kúkúógụné sɨmɨ a, zɨ́ mɨmbé'de a ḭ́drḭ́ne fú lá mɨḭ́drḭ́ odụ rokinyi ené ndaá.”
39 Yésụ uku ené née ledre mbigí iní wá, uku yị́ ené née ledre 'Dówụ́ Lomo kɨ́dí togụ́ née nda'balugu roné go komo ere yá, née nɨ ídí kɨ́ ledrené owóowó zɨ́ Lomo. Zíne kásaógụ 'Dówụ́ Lomo zía ógụ ndḭ́sḭ́né sɨmɨ 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledrené go ní, zíye ídíye kɨ́ rokinyi za fí.
40 Sɨmɨ bɨ 'yị e uwúní ledre bɨ Yésụ uku kenée ní, zí ngíti géyị ḭnyḭyé úku ledre kɨ́dí, “Ma'díi, o'do ba nɨ nébḭ́, Lomo kásaógụ wo ne.”
41 Ngíti géyị ya, “Nɨ Kɨ́résḭto bɨ ogụ 'yị yómo 'yị e ní.”

Ngíti géyị ya, “Káṇgá bɨ Galiláya ní ndaá bi bɨ 'yị yómo 'yị e nɨ ógụ gɨ sɨmɨ a ní wá.
42 Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kɨ́dí, Kɨ́résḭto nɨ ógụ ené gɨ sɨmɨ kúfú ngére Dawídi, nɨyí ndíki wo sɨmɨ Beteléme kɨ́'dí bɨ kóo Dawídi ma'dáa ndḭ́sḭ́ ní.”‡
43 Gɨ zí mɨúkuló'bó ledre e, zí sómụ́ ledre nda ídíne sɨmɨ do 'yị e go faa, utúasáni lolụ ídí kɨ́ sómụ́ ledre kḭ́é'do gɨ ro Yésụ wá.

‡ **7:42 7:42** Matáyo 2:1, Lúka 2:4-6. Aráni Yésụ sɨmɨ gara bɨ Beteléme ní gɨ sɨmɨ kúfú ngére Dawídi.

44 Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, ngíti géyị mɨngburoko 'yị 'bɨ Yụ́da e iliní
'bɨ eyé kóo go fú lá gɨ ro 'dí'bi Yésụ ma'dáa, ɨ'ɨ, 'yị bɨ zía útúásáne óto
sị́lị́ne roa gɨ ro 'dí'bi wo ní ndaá.

Manda 'bɨ Yụ́da e asiní gɨ ro Yésụ

45 Má, zí 'yị ga bɨ mɨngburoko 'yị eyé e kasaní yée ndéré 'dí'bi Yésụ ní
ndá'baógụyé gbékpị́ e, Yésụ ndaá. Zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e ní kpá
kí Farụsáyo e ndú'yú ya'dá ga bɨ nda'baogụní née kídí, "O'do máa née nɨ
nda goó 'da?"

46 Zí ya'dá ga gére née úkulúgu ledre kídí, "'Di'biogụzé wo wá gɨ zía, tí bɨ
ndị́sị́zé kése ona ní, 'yị bɨ zía aka 'dódoyéme ledre 'bɨ Lomo kí roko'bụné
zí 'yị e káa zí 'bɨ o'do née ní ní ndaá."

47 Zí Farụsáyo ga gére née úkulúgu ledre o'bụó'bụ kídí, "Ṇgúṇgusé go
ledre 'bɨ 'yị ṛanga née ní?

48 'Yị bɨ kị́é'do gɨ dongaráze kí mɨngburoko 'yị ezé e mbá lúrúsé wo
ṇguṇgu ledre 'bɨ 'yị ṛanga née go ní náambi? Ndaá.

49 'Yị ga bɨ lorụ ezé ndaá zíye kí ledrené owóowó wá, zíye nda ṇguṇgu
yị eyé ledre 'bɨ 'yị ṛanga née ní ní, Lomo idí í'bí 'dó'do royé."

50 Ledre ga gére née mengịní kóo royé née mbá do komo Nị́kodị́mo bɨ
kóo nderé ódro kí Yésụ kí ndụlụ nɨ ngúruyé ní.

51 Zía ịnyịné úku ledre zí lafúne ga gére née kídí, "Ndazé aka geré 'dí'bi
o'do née 'dó'do wo wá, idízé aka úwú ledre gɨ tara a zíze ówo lúyú ledre
ené kí gɨ zía lorụ ezé uku kenée."

52 Zí lafúga úkulúgu ledre zía kídí, "Úku nda mbú bɨ káa lárá ledre 'di,
áyí go kpá 'yị 'bɨ Galiláya, ólo ndíki go kídí ngúru nébị 'bɨ Lomo nɨ bo nɨ
ógụ gɨ sɨmɨ Galiláya?"

53 Nda gɨ do kací ódro née ní, zíye báyiyé gɨ ore ndá'bayé 'be 'bɨ eyé e.

8

Kára bɨ 'di'biní wo kí o'do ní

1 Nda gɨ do kací a bɨ 'yị ga gére née bayiní ní, zí Yésụ ndéré ékị́ne do
mongụ́ landa bɨ ndị́sị́ní ndólo a Olíva* ní.

2 Sɨmɨ bɨ bi arálo'bó roné ní, akpa kí sị́ ndóndó, zía ndá'balúgu roné gɨrí
ndéréne do ligá 'Dị́cị́ 'bɨ Lomo. Zí tụ́'dụ́ 'yị e yóko royé kpá 'dii kó'dụ́ a,
zía ndị́sị́né 'dódo ledre 'bɨ Lomo zíye.

3 'Dódo ledre nɨ aka kpá fú ndéré, zí Farụsáyo e kí ngíti géyị 'yị 'dódo
lorụ e lálaógụ ngíti kára, ogụ ndikiní wo ngbụ́rụ́ kí méngị 'berị. Zíye ólụ́ye
kí kára máa née ru dongará tụ́'dụ́ 'yị ga gére née do óto wo tóroné kó'dụ́
Yésụ kenée. 4 Zí Farụsáyo ga gére née úku ledre zí Yésụ kídí, "Mongụ́
'yị, ogụzé kí kára ba kó'dụ́yị gbékpị́e wá, luyú ledre. Otoomo o'do 'bɨ ené
kenée zía ndéréne só'do ngíti o'do bɨ kpị́ ní.

5 Nɨ mɨékéne zíze sɨmɨ lorụ bɨ gɨ zí Mụ́sa ní kídí, togụ́ kára luyú ledre go
káa zí bɨ kára ba mengị ba yá, 'yị e idíní yóko royé óngbo wo kí tutú zía
úyuné 'dá'ba. Éyị́ bɨ idízé méngị e kíe ní goó 'di?"

6 Farụsáyo ga gére née ogụní eyé zí Yésụ née kí mbigí ngbanga wá,
gamáso'doní yị́ eyé mɨsi'di gɨ ro zíye 'dí'bi wo.

---

* **8:1 8:1** Olíva: Née ngíti géyị kágá ga bɨ Yụ́da e ndị́sị́ní 'dị́yị́ yée gɨ ro ndị́sị́ lụ́rụ sụ'bụ́ gɨ sɨmɨ mɨánáye gɨ ro ánua kpá gɨ ro ndị́sị́ ụ́ndụ a ní.

Zí Yésụ ndécị ené tí, do ndálané ndịsị éké éyị do káṇgá kí nzisịlịne.
7 Zíye kpá fú ndịsị ịrịye kí Yésụ idí úkulúgu ledre kací ndu'yú bɨ yée
ndu'yúní wo kíe ba. Zí Yésụ sịkpịlúgu roné 'dága zía úku ledre zí Farụsáyo
ga gére née kídí, "'Yị bɨ owo roné bú bɨlámáne kídí née ndaá 'yị lúyú ledre
wá ní, idí 'dí'bi tutú óngboụ́tụ kára née kíe fị ne."
8 Zí Yésụ ndálalúgu roné bi kpá fú ndịsị éké ledre.
9 Sɨmɨ bɨ Farụsáyo ga gére née uwúní ledre bɨ Yésụ uku kenée ní, zíye
báyiyé mbá mɨkékeṛịa tonó kí mɨngburokoyé e. Yésụ idíaká kírí née go lá
dụ́ụ́ ne kára bɨ gáa ogụní kíe ba, nɨ go tóro kó'dụ́ a nzúó.
10 Zí Yésụ kpá sịkpịlúgu roné 'dága, zía úku ledre zí kára née kídí, "'Yị
ga bɨ gáa ba nɨyí goó 'da? 'Yị bɨ idíaká gɨ ro óngboónzó yịị ní ndaá?"
11 Zí kára née úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, "Ɨ'ɨ, mongụ́ 'yị, kémbị 'yị
ndaá."
Zí Yésụ úkulúgu ledre zía kídí, "Bɨlámáne, má'décị amá kpá ngbangayị
wá, ndéré mu 'be. Tí lá ndá lolụ lúyú ledre wá."

Yésụ nɨ káa zí bimɨóṇgó ní

12 Zí Yésụ kpá úku ledre zíye kídí, "Mááyí zí 'yịma'dí e káa zí bimɨóṇgó
ní, gɨ zía mándịsị 'dódo mbigí ledre 'bɨ Lomo zíye. 'Yị bɨ ṇguṇgu ledremá
go zía ndịsịné lódụ́ kacíma ní, luyú lolụ ledre wá, gɨ zía ṇguṇgu ledremá
go."
13 Geré zí Farụsáyo ga gére née úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, "Ledre ga bɨ
ndịsị úku yée gɨ do biyị ní ndaní eyé ma'díi wá, gɨ zía ndịsị mbófo royị kí
royị."
14 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, "Ledre ga bɨ mándịsị úku yée gɨ do
bimá ní nɨyí za mbá ma'díi. Gɨ zía bi bɨ máógụ gɨ doa kpá kí'dí bɨ mááyí
ndá'balúgu romá ní máówo bú. Sée, ówosé esé e wá.
15 Ndịsịsé 'décị ngbanga kí sómụ́ ledre 'bɨ 'yịma'dí e do sogo káṇgá ona.
Máa, má'décị amá ngbanga 'yịma'dí e lá kí romá wá.
16 Togụ́ mááyí 'décị ngbanga yá, ngbanga bɨ mááyí 'décị a ní nɨ ídí do
bɨlámá mɨsi'diné gɨ zía azé ndịsị do kịtị 'décị ngbanga ma'dáa kí Babá bɨ
kasaogụ máa ní.
17 Ówosé bú bɨlámáne sɨmɨ lorụ bɨ Mụ́sa ekéomo ní, kídí togụ́ 'yị e gbre
ukuní kúrúye go mbá kịé'do gɨ ro ledre yá, ledre née nɨ go ma'díi.
18 Mándịsị tóro sogo ledre ga bɨ mándịsị úku yée ní gɨ zía máówo bú
nɨyí mbá ma'díi ledre e. Babá bɨ kasaogụ máa ní owo kpá bú kídí ledre ga
bɨ mándịsị úku yée ní, nɨyí mbá ma'díi ledre e."
19 Zí Farụsáyo ga gére née ndú'yú wo kídí, "'Bụyị bɨ úku ledre a née nɨ
'da?"
Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, "Ásé ówo Babá ma'dáa lárá káa be 'di
bɨ ngárá ówosé máa wá ní. Idí ówosé máa bo, káa bɨ ówosé Babá kpá go."
20 Née ledre ga bɨ Yésụ uku yée zí Farụsáyo e sɨmɨ bɨ nɨ ndịsị 'dódo ledre
zí 'yị e do ligá 'Dịcị 'bɨ Lomo ní. Yésụ ma'dáa ndịsị kóo gbóo kí gbété bɨ
otoní zí 'yị e ndịsị ónzó késị sɨmɨ a káa do tákpásịlị ní. Abú 'yị ga bɨ nɨyí
okó ro Yésụ ma'dáa ní nɨyí kóo ore yá, 'yị bɨ kịé'do gɨ dongaráye zía óto
sịlịne ro Yésụ gɨ ro 'dí'bi wo ní ndaá. Gɨ zía sịndị kadra 'bɨ 'dí'bi wo utúasá
aka gɨ zí Lomo wá.

'Yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo wá ní

21 Gɨ do kací ledre máa wo née ní, zí Yésụ úku ledre zí mɨngburoko 'yị ga bɨ 'bɨ Yụ́da e née kídí, “Máúku zíse ma'díi, sịndị kadra amá nɨ ógụ zíma ótoómosé e, ásé gámásó'do máa má útúásásé ndíki máa wá, zíse úyusé nyé kí mɨlúyú ledre rosé gɨ zía Lomo otoomo ené lúyú ledre esé e wá.”
22 Zí mɨngburoko 'yị 'bɨ Yụ́da ga gére née tónó ódroyé dengbỉye kídí, “Uku née za cụ́ ledre. 'Bɨ ené bi bɨ nɨ ndéré doa utúasázé ógụ doa wá née 'bɨé bi máa wo be 'di? 'Búó nɨ úfu roné mɨúfu tée?”
23 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Ndịsịsé lúrú máa komosé káa zí éyị bɨ mááyí gɨ do sogo káṇgá ona ní, í'ɨ, mándá 'bɨ amá gɨ ona wá, mááyí yị amá gɨ komo ere. Née sị ledre bɨ sómụ́ ledre ezé ndíkí kése gɨ zía wá ní.
24 Káa zí bɨ máúku máyá ásé úyu sɨmɨ lúyú ledre ní, 'búó togụ́ ṇgúṇgusé ledremá go, kídí mááyí máa 'yị bɨ Lomo kasaogụ wo gɨ komo ere ní, togụ́ kenée wá ásé úyu mbá kí lúyú ledre rosé gɨ zía Lomo otoomo ené lúyú ledre esé e wá.”
25 Zí 'yị ga gére née úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “Ndịsị úku ledre kenée, áyí eyị kú náambi?”

Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Ásé ndú'yú máa kenée lárá káa be 'di, mátónó úku ledre gɨ romá zíse ba cakaba?
26 Tụ́'dụ́ ledre e nɨyí bo taramá gɨ ro úku yée 'décị ngbangasé kíe gɨ zí mɨménḡị ledre esé. Abú ndotó, mááyí úku zíse dụ́ụ́ ledre 'bɨ 'yị bɨ ukui'bí taramá, zía kásaógụ máa kíe ní. Ledre ga bɨ 'yị ma'dáa ukui'bí yée zíma ní, nɨyí mbá ma'díi gɨ zía ndaá 'bɨ ené 'yị ṛanga wá.”
27 'Yị ga gére née owoní eyé bɨ kídí Yésụ ndịsị úku zíye née ledre 'Bụné Lomo komo ere ní wá.
28 Zí Yésụ úku ledre zíye kídí, “Máówo bú sịndị kadra nɨ ógụ zíse ṇgúṇgu ledre ga bɨ máúku yée zíse ní. Ledre ma'dáa nɨ méngị roné sɨmɨ bɨ togụ́ phéphésé máa Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí goó do mɨngbúngbu kágá, zíse sḭkpị máa kíe 'dága ní. Babá yeme ledre ga gére née ne zíma úku yée zíse née.
29 Babá bɨ kasaogụ máa ní nɨ kíma kí rokinyi, nɨ ndḭsị í'bí roko'bụ zíma kací kadra mbá, gɨ zía mándḭsị méngị dụ́ụ́ ledre ga bɨ ili yée ní.”
30 Zí tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ ore ní ḭnyịyé mbá ṇgúṇgu ledre Yésụ gɨ zí ledre bɨ uku née ní kídí ma'díi, Lomo kasaogụ wo ne.

Bulúndu Abarayáma e

31 Zí Yésụ kpá úku ngíti ledre zí Yụ́da ga bɨ ṇguṇguní ledre ené née kídí, “Togụ́ lányásé tí fú ro ledre ga bɨ mándḭsị 'dódo yée zíse ní yá, ásé ídí mbigí 'yị lódụ́ kací amá e.
32 Zíse ówo ma'díi ledre 'bɨ Lomo, zí mɨmbé'desé ídíne vịị, lúrúsé lolụ rosé káa zí owụ́kụlụ́ e wá.”
33 Zí ledre bɨ Yésụ uku née útúne sɨmɨ manda 'bɨ Yụ́da ga gére née geré vuu bɨsinyíne, zíye úku ledre zí Yésụ kídí, “Née ndaá ledre bɨ áyí úku a zíze ní wá. Tí bɨ ndịsịzé ona ní ndazé owụ́kụlụ́ 'bɨ ngíti géyị 'yị e wá. Odụ mongụ́ 'yị ezé dụ́ụ́ kḭé'do bulúnduzé bɨ Abarayáma ní. Áyí ndólo ịrị owụ́kụlụ́ e dozé lárá a káa be 'di?”
34 Yésụ ya zíye ní, “Máúku zíse zaá ma'díi, 'yị bɨ ndịsị lúyú ledre ní, nɨ go owụ́kụlụ́ 'bɨ lúyú ledre.
35 Owụ́kụlụ́ 'di'bi ené 'be kací mḭngḭ 'be wá. Mbigí owụ́ 'bɨ mḭngḭ 'be ndịsị yị ené 'dí'bi 'be ne kací 'bụné.

36 Máa Yésụ bɨ mbigí Owụ́ 'bɨ Lomo ní, togụ́ má'dí'bióyó lúyú ledre máa
gɨ rosé yá, ásé útúásá kací komo Babá, 'do'do lolụ sée wá.
37 Máówo bú bɨlámáne kídí ásé bulúndu Abarayáma. Abú kenée ndotó,
zíse ásisé 'du'dorụ́ kɨ́ ṇgúṇgu ledre ga bɨ mándịsị 'dódo yée zíse ní. Zíse
yéme rosé drú gɨ ro úfu máa.
38 Nɨ kenée ma'díi, ndịsịsé méngị née ledre ga bɨ 'bụsé Satána ndịsịní
'dódo yée zíse ní. Nɨ gɨ romá kpá kenée, mándịsị 'dódo zíse ba ledre ga
bɨ Babá 'dódo yée zíma ní."
39 Zí 'yị ga gére née kpá úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, "Ma'díi, azé bulúndu
Abarayáma."
Yésụ ya zíye ní, "Idí ídísé ba tí bulúndu Abarayáma ma'díi ní, káa bɨ
ásé ndịsị ba méngị ledre ga bɨ 'bɨ Abarayáma ní.
40 Lúrúsé aka nda bɨ ílisé úfu máa gɨ zía bɨ mándịsị 'dódo ledre 'bɨ Lomo
zíse ní. Abarayáma ili ené kóo úfu 'yị bɨ ndịsị 'dódo ledre 'bɨ Lomo ní wá.
41 Gɨ zí kéyị née, zíse ndịsịsé méngị dụụ́ ledre ga bɨ 'bụsé Satána ndịsịní
'dódo yée zíse ní."
Gɨ zí ledre bɨ Yésụ uku née, zí Yụ́da ga gére née úkulúgu ledre kídí,
"Ndá úku ledre kenée wá. Lúrú zée íri káa zí éyị́ bɨ azé gɨ 'dí sogo ní?
'Bụzé nɨ dụụ́ kịé'do Lomo."
42 Yésụ ya zíye ní, "Togụ́ ma'díi Lomo nɨ tí 'Bụsé yá, káa bɨ ótosé 'búma
go gɨ zía Lomo ma'dáa kasaogụ máa née dongaráse.
43 Ledre ga bɨ mándịsị 'dódo yée zíse ní ówosé éyị bɨ útúásásé
ówoyéme a gɨ zía wá ní bú? Gɨ zía bɨ ásisé mɨási kí índi mbílíse gɨ ro
ledre ga bɨ mándịsị 'dódo yée zíse ní.
44 Máúku zíse, ásé owụ́ ga bɨ 'bɨ ngére 'bɨ bɨcayi lomo e ní. Née sị́ ledre
bɨ ndịsịsé méngị dụụ́ ledre ga bɨ 'bɨ ené ní. Tí bɨ ngére 'bɨ bɨcayi lomo e
nɨ née, ndaá cóngó 'yị wá. Odụ ledre ené dụụ́ ṛanga kí úfu 'yị e.
45 Mándịsị 'dódo zíse dụụ́ ma'díi ledre e, gɨ zía bɨ ngárá ílisé esé ma'díi
wá ní, zíse ndịsị ásisé gɨ ro 'dódo ledre amá.
46 'Yị nɨ bo kịé'do gɨ dongaráse nɨ kụ́'dụ sị́lịne romá ya málúyú ledre go?
Ndaá. Sara togụ́ 'yị ndaá ní, ílisé ṇgúṇgu ma'díi ledre ga bɨ mándịsị 'dódo
yée zíse ní wá ní gɨ ro 'di?
47 Owụ́ ga bɨ 'bɨ Lomo ní, nɨyí méngị dụụ́ ledre ga bɨ 'bɨ 'bụyé Lomo ní.
Ledre 'bɨ Lomo bɨ mándịsị 'dódo a zíse ní, ílisé ṇgúṇgu a wá gɨ zía ásé yị́
esé owụ́ ga bɨ 'bɨ Satána ní."

Yésụ nɨ 'dá'dá gɨ zí Abarayáma

48 Zí Yụ́da ga gére née úkulúgu ledre zí Yésụ bɨsinyíne kídí, "É'e, ábuwá
ndaá gɨ sɨmɨ kúfúze Yụ́da e wá ma'díi. Áyí 'yị gɨ sɨmɨ Samáriya sɨmɨ doyị́
sinyí go mɨsínyí gɨ zí dokéké."
49 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, "Ɨ'ɨ, dokéké ndaá 'bɨ ené sɨmɨmá wá.
Mándịsị yị́ amá óto úndru Babá gɨ zí kéyị née, zíse ndịsịsé úkucáyi máa.
50 Máíli amá máa kídí, 'yị e idíní ndịsị óto úndrumá ní wá. Babá bɨ
kasaogụ máa ní ili yị́ ené ne kídí 'yị e idíní ndịsị óto úndrumá. Mengị
ledre née kenée gɨ zía nɨ ne kí roko'bụ 'bɨ 'décị ngbanga zíne.
51 Máúku zíse ma'díi, togụ́ 'yị ṇguṇgu ledre ga bɨ mándịsị 'dódo yée zíse
ba ní, 'yị née uyu ené wá."

52 Yụ́da e ya zía ní, “Ma'díi, owoyemezé go kídí sɨmɨ doyị́ sinyí go mɨsínyí
gɨ zí dokéké. Bulúnduzé Abarayáma kí mɨngburoko nébị ga kóna ní uyuní
go mbá, zíyị úku ledre yá togụ́ 'yị ṇguṇgu ledre eyị́ yá, uyu wá?
53 Áyí náambi zíyị úku ledre kenée ní? Bulúnduzé Abarayáma kí nébị
ga bɨ kóna uyuní ní, rómo doyé kí 'di?”
54 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Togụ́ mámbófo romá kí romá yá,
moko ndaá sɨmɨ a wá. Babá bɨ úkusé ledre a kídí nɨ kpá Lomo esé ní iline
kídí 'yị e idíní ndịsị mbófo máa.
55 Ma'díi ówosé esé Lomo wá. Máówoyéme wo dụụ́ máa. Née sị́ ledre
bɨ mándịsị óto úndrua gɨ zía ní. Togụ́ máúku máyá máówo wo wá yá,
mááyí go kpá 'yị ṛanga káa zí sée ní.
56 Bulúndusé Abarayáma ndịsị kóo óto komoné kacíma gɨ ro mɨógụmá
káa do mongụ́ sáká éyị́ zí 'yịma'dí e. Sɨmɨ bɨ owoyeme sịndị́ kadra 'bɨ
mɨógụmá ní, zía kóo ídíne kí mongụ́ rokinyi.”
57 Zí mɨngburoko 'yị 'bɨ Yụ́da ga gére née úku ledre zí Yésụ kídí, “ṛifu
mɨṛífu, sɨmɨbi ogụ aka doyị́ cị́ gbre doa sokó (50) kpá wá, zíyị úku ledre
yá, ówosé rosé kí Abarayáma bú?”
58 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Máúku zíse ma'díi, Abarayáma nɨ
owụ́. Nɨyí ndíki wo ní, mááyí yị́ amá kóo kú goó bo.”
59 Zí mɨmbé'de Yụ́da ga gére née ésịne, zíye 'dí'bi tutú e gɨ ro óngbóónzó
Yésụ kíe. Sɨmɨ bɨ Yésụ lurú ledre née kenée ní, zía ụ́cụ yị́ ené lịlịné gɨ do
ligá 'Dịcị́ 'bɨ Lomo gɨ ore 'dá'ba.

9

Yésụ likpí komo ngíti o'do

1 Sɨmɨ ngíti sị́lị́, Yésụ nɨyí go ndịsị ndéré 'décị bi kí 'yị lódụ́ kacíne e. Zíye
ógụyé ndíki ngíti o'do, tí bɨ kóo mbágáa ndiki wo ní komoa lurú bi wá.
2 Zí 'yị lódụ́ kací Yésụ ndú'yú Yésụ kídí, “'Yị 'dódo ledre, o'do née lurú
bi wá née gɨ zí lúyú ledre 'bɨ 'yị ga bɨ ndikiní wo ní, togụ́ lúyú ledre ené?”
3 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí 'yị lódụ́ kacíne ga gére née kídí, “Ɨ'ɨ, 'yị lúyú
ledre ndaá. Lomo mengị ledre née kenée gɨ ro zí 'yịma'dí e ówo roko'bụné
gɨ roa.
4 Máúku zíse, mé bɨ azé aka kése kadra utú aka wá ní, idízé mu méngị
moko bɨ Lomo kasa máa gɨ roa ní. Gɨ zía togụ́ bi ụlụ́ go yá, 'yị utúasá lolụ
méngị moko wá.
5 Máúku zíse ma'díi, káa zí bɨ mááyí aka kíse do sogo káṇgá ona ní,
mááyí zíse 'yịma'dí e káa zí bimɨóṇgó ní.”
6 Sɨmɨ bɨ Yésụ uku ledre née kenée ní, zía lúbu súrú do káṇgá, zía ógo
káṇgá máa née óṛó a ro komo o'do née.
7 Zía úku ledre zí o'do máa née kídí, “Ndéré mu lúgu káṇgá née gɨ
komoyị́ sɨmɨ mɨkavu bɨ kí ịrịné Silowámo ní.” Zí o'do née ndéréne lúgu
komoné drá. Nɨ ndá'baógụ gɨrí ní, komoa nɨ go lúrú bi.
8 Sɨmɨ bɨ o'do née nda'baogụ gɨ do mɨkavu gɨrí ní, 'yị ga bɨ owoní wo bú
ní, zíye ndịsịyé úku ledre kídí, “Áyi, née ndaá o'do bɨ komoa ndaá, ndịsị
lengbe ómbo éyị́ e gɨ zí 'yị e kíra ba wá?”
9 Ngíti géyị ya, “Ɨɨ́ née tí wo.”
Ngíti géyị ya, “Ɨ'ɨ, née ndaá wo wá, tosoyé utúasá mɨútúásá.”
Zí o'do née úku ledre kídí, “Née tí máa nda ngíti 'yị wá.”

10 Zí 'yị ga gére née úkulúgu ledre zía kídí, “Úku bɨ káa ledre 'di, sara komoyị likpí láráne káa be 'di?”

11 Zí o'do máa née úku ledre zí 'yị ga gére née kídí, “Ngíti o'do kí ịrịné Yésụ, likpí komomá ne. Yésụ ma'dáa lubu súrú bi do káṇgá, zía ógo káṇgá bɨ kí súrú sɨmɨné née óṛó a ro komomá, zía kása máa ya máídí ndéré lúgu káṇgá máa née gɨ komomá sɨmɨ mɨkavu bɨ kí ịrịné Silowámo ní. Zíma tí ndéréma, kpá lá bɨ málúgu ní, geré zí komomá líkpíne káa zí bɨ ásé lúrú a née.”

12 Zíye ndú'yú wo kídí, “Sara o'do máa née nɨ nda goó 'da?”

Zía úkulúgu ledre zíye kídí, “Máówo wá togụ́ nɨ 'dáya yá.”

Komo o'do née likpí káa be 'di?

13 Zíye 'dí'bi o'do bɨ komo a likpí née ndéréye kíe zí Faṛụsáyo e.

14 Sịlị́ bɨ kóo Yésụ lubu súrú do káṇgá, zía ịnyịné ógo káṇgá bɨ kí súrú sɨmɨné née óṛó a komo o'do née zía líkpíne ní nɨ Sịlị́ 'bɨ 'Dówụ́ro.

15 Zí Faṛụsáyo ga gére née ndú'yú wo kídí, “Úku aka ma'díi ledre zíze, komoyị likpí lárá ne káa be 'di?” Zía úkulúgu ledre zíye kídí, “O'do bɨ kí ịrịné Yésụ ní, likpí komomá ne. Lubu súrú do káṇgá, zía ịnyịné ógo káṇgá bɨ kí súrú sɨmɨné née óṛó a komomá, ya máídí ndéré lúgu a. Sɨmɨ bɨ málúguóyó káṇgá née gɨ komomá ní, geré zí komomá líkpíne.”

16 Zí ngíti géyị 'yị e gɨ dongará Faṛụsáyo ga gére née úku ledre kídí, “O'do née ndaá 'yị 'bɨ Lomo wá. Idí née 'yị bɨ Lomo kasaogụ wo née ní, káa bɨ utúasá méngị kéyị kenée sɨmɨ Sịlị́ 'bɨ 'Dówụ́ro wá, 'dewe lorụ 'bɨ Lomo go.”

Ngíti géyị yaá “Lomo kasaogụ wo ne, idí ndaá kenée wá, káa bɨ utúasá ndịsị méngị mɨngburoko ledre ga bɨ kí roko'bụyé ní wá.” Gɨ zí mɨúkuló'bó ledre e zí sómụ́ ledre 'bɨ 'yị ga gére née nda ídíne go faa.

17 Zíye ndú'yú o'do bɨ komo a likpí née kídí, “Sara aka nda yịị, sómụ́ 'bɨ eyị́ yá o'do bɨ likpí komoyị́ née nɨ náambi?”

O'do née ya zíye ní, “Másómụ́ née nébị Lomo kasaogụ wo ne.”

18 Yụ́da ga gére née ṇguṇguní eyé kóo fú lá bɨ kídí, “Ma'díi, o'do née komoa lurú kóo bi wá ní wá.” Zíye ịnyịyé kákasa kací 'bụa kí mbágáa.

19 Sɨmɨ bɨ 'bụa kí mbágáa ogụní ní, zí Yụ́da ga gére née ndú'yú yée kídí, “Ba owụ́ 'bɨ esé, ma'díi, tí bɨ kóo ndíkisé wo ní, lurú bi wá? Éyị́ bɨ méngịsé nda kí komoa ma'dáa ní 'di, bɨ cakaba nɨ nda go lúrú bi ní?”

20 Zí o'do née kí me'bené ịnyịyé úkulúgu ledre kídí, “Ɨɨ, née owụ́ 'bɨ ezé ma'díi. Tí bɨ kóo ndikizé wo ní, komoa lurú bi wá.

21 Owozé wá togụ́ komoa máa née mengị láráne káa be 'di bɨ nɨ nda go ndịsị lúrú bi née. Bɨlámá a ndú'yúsé aka cụ́ wo zíze úwú a gɨ taraa.”

22 'Bụ ya'dá née iliní úku ledre bɨ ya kídí Yésụ likpí komo owụ́ 'bɨ eyé ne ní wá, gɨ zí ngịrị mɨngburoko manda 'bɨ Yụ́da e. Gɨ zía Yụ́da ga gére née i'bíní lorụ kídí, togụ́ 'yị uku ledre ya Yésụ nɨ Kírésịto, Lomo kasaogụ wo ne yá, 'yị máa née yée nɨyí ụ́cụómo wo, olụ́ lolụ dongará lafúne íni ini zí Lomo sɨmɨ 'Dịcị́ Kótrụro wá.

23 Gɨ zí kéyị́ née, zí 'bụa kí mbágáa lá úku ledre kídí “Ídísé ndú'yú cụ́ wo, ndaá owụ́ wá, idí ódro gɨ roné kí roné.”

24 Zí Yụ́da ga gére née kpá ndóloógụ ándá ya'dá bɨ komoa likpí née zíye
úku ledre zía kídí, “Owozé bú bɨlámáne kídí, o'do bɨ Yésụ née, nɨ 'yị lúyú
ledre. Lóbụ aka Lomo zíze, éyị́ bɨ ówo gɨ roa ní 'di?”
25 Zí o'do née úkulúgu ledre zí Yụ́da ga gére née kídí, “Mándá kí tụ́'dụ́
ledre gɨ ro úku a wá, togụ́ Yésụ nɨ 'yị lúyú ledre togụ́ ndaá 'yị lúyú ledre
wá. Éyị́ bɨ máówo ní, komomá lurú ené kóo bi wá, bɨ nda ba ní, komomá
nɨ go lúrú bi.”
26 Zí Yụ́da ga gére née kpá ndú'yúlúgu wo kídí, “Sara éyị́ bɨ Yésụ mengị
zíyị, zí komoyị́ líkpíne ní 'di?”
27 Zí o'do née kpá úkulúgu ledre zí Yụ́da ga gére née kídí, “Máúku ga
kpá ledre née go zíse, ílisé esé úwú a wá. Éyị́ bɨ ílisé úwúándá ledre máa
née gɨ roa ní 'di? Ílisé go ídí 'yị lódụ́ kacíga tée?”
28 Zíye úku ledre zí o'do née ịrị́ ịrị́ kídí, “Ndazé ezé 'yị lódụ́ kací o'do
née wá, áyí yị́ị 'yị lódụ́ kacía wá. Lodụ́zé 'bɨ ezé yị́ ezé kací Mụ́sa.
29 Gɨ zía kóo 'desị́ ní, Mụ́sa ma'dáa odroní kí Lomo bú. O'do bɨ Yésụ née
owozé wá togụ́ ogụ 'bɨ ené gɨ 'dáya yá.”
30 Zía úkulúgu ledre zí Yụ́da ga gére née kídí, “Née kenée lárá ledre 'di,
bɨ ówosé bi bɨ o'do née ogụ gɨ doa ní wá ní. Éyị́ bɨ máówo ní, likpí 'bɨ ené
komomá go.
31 Owozé bú bɨlámáne Lomo ndaá lengbe kí rokinyi kí 'yị lúyú ledre e
wá. Nɨ kí rokinyi dụ́ụ́ kí 'yị ga bɨ ndịsịní úwú ledre ené ní.
32 Tí bɨ kóo Lomo oto do sogo káṇgá ba, uwúzé aka bɨ ya kídí ngíti 'yị nɨ
bo kí roko'bụ 'bɨ likpí komo 'yị bɨ ndikiní wo komoa lurú bi wá ní zíne ní
wá.
33 O'do bɨ likpí komomá ba, idí ndaá 'yị bɨ Lomo kasaogụ wo née ní wá
yá, káa bɨ likpí komomá wá.”
34 Zíye ódroyé kpá o'bụó'bụ zí o'do bɨ komo a likpí née kídí, “Yị́ị 'yị lúyú
ledre bɨ ndikiogụní yị́ị kí lúyú ledre kú gɨ sɨmɨ ní, íli 'dódo ledre zíze? Togụ́
kenée yá, tónóne karaba ndéréne 'dá'dá, ólụ́ lolụ dongará 'yị e sɨmɨ 'Dịcị́
Kótrụro íni ini zí Lomo wá.”

'Yị bɨ owo'di'bi Lomo wá ní

35 Zí Yésụ úwú ledre kídí, o'do bɨ née likpí komoa ba Yụ́da iliní lolụ zía
ólụ́ne sɨmɨ 'Dịcị́ Kótrụro wá. Zí Yésụ ndéréne zí o'do bɨ komoa likpí née
ndú'yú wo kídí, “Ṇgúṇgu ledre Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí goó?”
36 O'do née ya zí Yésụ ní, “Mongụ́ 'yị, 'yị née máówo'dí'bi ledre gɨ roa
wá, 'dódo aka ledre gɨ ro a zíma gɨ do bɨ zíma ṇgúṇgu ledrea.”
37 Zí Yésụ úkulúgu ledre zía kídí, “Ndaá ngíti 'yị sɨkala wá, née kpá tí
máa bɨ mááyí ódro zíyị ba.”
38 Geré zí o'do née útúne sị́ sịndị́ Yésụ bi óto úndru a, zía úku ledre kídí,
“Ngére, máṇgúṇgu ledreyị́ go,”
39 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí o'do née kídí, “Máógụ do sogo káṇgá ba
gɨ ro 'décị ngbanga zí komo sómụ́ ledre 'bɨ 'yịma'dí e líkpíne. 'Yị ga bɨ
owoyemení ledre gɨ ro Lomo wá ní, zíye ówoyéme a. 'Yị ga bɨ ya yée
owoyemení yị́ eyé wo bú ní, nɨyí ídíáká 'bɨ eyé sɨmɨ luyú káa zí 'yị ga bɨ
komoyé ndaá ní.”
40 Geré zí Farụsáyo ga bɨ gáa ore ní ịnyịyé úku ledre zí Yésụ kídí, “Úku
yá 'dí yaá, komozé ndaá káa?”

41 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Idí ídísé ba káa zí 'yị ga bɨ komoyé
ndaá ní yá, káa bɨ lúyú ledre esé ndaá lolụ ba wá. Nda lá gɨ zía bɨ sómụ́sé
yị́ esé kídí ówosé ledre bú ní, zí lúyú ledre esé ídíne fú lá bo.”

10

Bɨlámá 'yị 'bá'bá kábịṛ́ịkị e

1 Zí Yésụ úku ledre zí Farụsáyo ga gére née sɨmɨ muruwayi kídí, “'Yị
bɨ olụ́ lódụ́ kací kábịṛ́ịkị e 'dịcị́ ndaá gɨ 'dí tara mbotụyé wá ní, née ndaá
mịngị́ kábịṛ́ịkị maáge wá, née 'yị ugu, kpá yị́ ené bɨsinyí 'yị.
2 Mịngị́ kábịṛ́ịkị e ndịsị ólụ́ lódụ́ kací kábịṛ́ịkị ené e fú lá gɨ tara mbotụyé.
3 Togụ́ mịngí kábịṛ́ịkị ga gére née ogụ go yá, zí 'yị 'bɨ moko bɨ ore ní líkpí
mbotụ. Sɨmɨ bɨ ndolo kábịṛ́ịkị ené e kí ịrịyé ní, zíye úwú kúrú mịngíye zíye
ídíye mbá kí rokinyi.
4 Sɨmɨ bɨ kábịṛ́ịkị ga gére née olụ́ogụní go sága ní, kpá lá bɨ mịngíye
utú zíye 'dá'dá ní, geré zíye útúye ngbeṛị́ do kací a gɨ zía owoyemení sɨmɨ
kúrú a bú.
5 Togụ́ ngíti 'yị kpị́ yá, kábịṛ́ịkị ga gére née nɨyí ngásá eyé gɨ zía mɨngásá
gɨ zía bɨ owoyemení eyé wo wá ní.”
6 Farụsáyo ga gére née owoní eyé ini ledre gɨ sɨmɨ muruwayi bɨ Yésụ
uku née wá.
7 Zí Yésụ úku phụ́trụ ledre zí Yụ́da ga gére née kídí, “Máúku zíse ma'díi,
mááyí zí 'yịma'dí e káa zí mbotụ kábịṛ́ịkị e ní.
8 'Yị ga bɨ ngárá Babá kasa ené yée ne wá ní, ogụní yị́ eyé kí royé kídí
yée nɨyí bɨlámá 'yị 'dódo ledre 'bɨ Lomo, ábuwá yị́ eyé 'yị ṛanga e kpá 'yị
ugu e. 'Yị amá e uwúní eyé kóo ledre ga bɨ 'yị ga gére née ndịsịní 'dódo
yée ní wá.
9 Mááyí káa zí mbotụ 'dịcị́ ní. Togụ́ 'yị ogụ gɨ 'dí zíma yá, mááyí yómo
wo gɨ zía mááyí go 'yị 'bá'bá wo, káa zí mịngị́ kábịṛ́ịkị bɨ ndịsị 'bá'bá yée
do bi 'bɨ éyị́ miánu zía kpá ndá'bané kíye 'be bɨlámáne ní.
10 'Yị ugu ndịsị ndéré 'bɨ ené gɨ ro úgu éyị́, kí ngáka éyị́ kpá kí úfu 'yị e.
Máa Yésụ, mándá 'bɨ amá káa zí 'yị ṛanga ga gére née wá, máógụ 'bɨ amá
gɨ ro zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledremá go ní ídíye kí trịdrị kpá kí rokinyi bɨ
ngárá odụ a ndaá ní.
11 “Mááyí bɨlámá 'yị lúrú bi kací kábịṛ́ịkị amá e. Máí'bí romá tóromá
kací kábịṛ́ịkị amá e gɨ zí bɨsinyí ledre kí méngị yée. Togụ́ umbu yá, máídí
úyu máa, ndaní úyu wá. 12 'Yị bɨ ndaá mịngị́ kábịṛ́ịkị e wá, ogụ 'bɨ ené
lá méngị moko gɨ ro késị́ ní, togụ́ lurú bangá sinyí go kí ógụ gɨ ro 'dí'bi
ngúru kábịṛ́ịkị ga gére née yá, nɨ óyó sogoné zí kábịṛ́ịkị ga gére née, zí
bangá sinyí nánáónzó ngúruyé ánu a, zí ngíti géyị báyiyé faa.
13 'Yị 'bɨ moko née ngasáoyó roné gɨ zía kábịṛ́ịkị ga gére née ndaní eyé
'bɨ ené wá, mengị 'bɨ ené lá dụụ́ moko gɨ ro késị́.
14 “Mááyí bɨlámá 'yị 'bá'bá kábịṛ́ịkị e gɨ zía mááyí máa mịngị́ ye. Kábịṛ́ịkị
amá e owoní máa bú,
15 káa zí bɨ ledremá nɨ zí Babá owóowó zí ledrea ídíne zíma kpá owóowó
ní, ledre kábịṛ́ịkị amá e nɨ zíma kpá owóowó. Née sị́ ledre bɨ mái'bí romá
zí umbu gɨ royé gɨ roa ní.

16 Ngíti géyị 'yị amá e nɨyí aka kpá fú bo yée ga bɨ ndaní gɨ sɨmɨ kúfú
Yụ́da e wá ní. Mááyí kpá 'dí'biógụ yée, ésị yée dongará lafúye gɨ do bɨ
zíye ídíye kḭé'do ndḭsị úwú dụ́ụ́ kúrúma, gɨ zía mááyí máa 'yị 'bá'bá yée.
17 Ledremá nɨ zí Babá owóowó gɨ zía máúwú kúrúa bú. Mááyí í'bí romá
zí umbu gɨ ro 'yịma'dí e. Abú máúyu yá, nɨ úrulúgu máa.
18 'Yị bɨ kḭé'do káa nɨ gága máa gɨ ro ledre ní ndaá. Mááyí kí roko'bụ
ledre e za mbá zíma gɨ zí Babá gɨ ro zíma í'bí romá zí umbu, togụ́ mbú
zíma ásimá gɨ roa."

19 Gɨ zí ledre bɨ Yésụ uku kenée ní, zí sómụ́ ledre 'bɨ Yụ́da e ífi sɨmɨné,
toroní eyé lolụ do sómụ́ ledre kḭé'do wá.
20 Ngíti géyị odroní 'bɨ eyé gɨ do bɨ Yésụ bɨsinyíne kídí, "O'do née nɨ kí
dokéké sɨmɨné, née ndaá 'yị bɨ azé ndḭsị úwú ledre gɨ taraa ní wá."

21 Ngíti géyị ya, "Ɨ'ɨ, o'do née dokéké ndaní sɨmɨ a wá. 'Yị bɨ kí dokéké
sɨmɨné ní, utúasá ndḭsị 'dódo ledre kí roko'bụné wá. Utúasá kpá líkpí
komo 'yị bɨ 'dụtụ mɨ'dụ́tụ ní wá."

Ngíti géyị Yụ́da e asiní gɨ ro Yésụ

22 Gɨ do kací ledre née ní, geré zí sịndḭ kadra bɨ legbe ndḭsịní sómụ́ndíki
ledre 'dḭcḭ bɨ kóo 'bɨ Lomo 'danání sɨmɨ Yerụsaléma ní ógụné. Ledre máa
née mengị kóo roné née kí yana ndumu.
23 Zí Yésụ ndḭsị gámáne do ligá 'Dḭcḭ 'bɨ Lomo née. Zía ndéré ólụ́ne gị
do bi bɨ kóo o'bóní ngba'daka ro 'Dḭcḭ 'bɨ Lomo, bɨ ịfḭní ịrị Solomóna doa
ní.
24 Zí Yụ́da ga gére née ólụ́ lódụ́ kací Yésụ íri. Zíye úku ledre zía kídí,
"Mongụ́ 'yị, ndá lolụ fú lá ndḭsị ló'bo gɨ zíze wá. Togụ́ áyí go Kírésịto bɨ
Lomo kasaogụ ní yá, ídí geré úku a zíze."

25 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, "Ásé ndú'yú 'dó'do máa née kenée gɨ
ro 'di, tí bɨ máúku ledre go zíse, ílisé ṇgúṇgu a wá ní. Mɨngburoko ledre
ga bɨ mándḭsị méngị yée bɨ ngárá gbékpḭ 'yị e utúasání méngị yée wá ní,
nɨyí 'dódo máa ye zíse ówo a kídí Babá kasaogụ máa ne.
26 Ṇgúṇgusé ledremá wá gɨ zía ndásé esé 'yị amá e wá.
27 'Yị ga bɨ ṇguṇguní ledremá go ní, ndḭsịní lengbe úwú kúrúma. Máówo
yée bú bɨlámáne gɨ zía nɨyí 'yị lódụ́ kacíma e.
28 'Yị amá ga gére née má'dí'bi sḭlḭma go royé ndá, mááyí í'bí trịdrị bɨ
za fí ní zíye. 'Yị bɨ nɨ 'dí'bióyó yée gɨ zíma ní ndaá.
29 Babá bɨ i'bí 'yị amá ga gére née zíma ní, roko'bụa romo do éyḭ e za
mbá. 'Yị bɨ nɨ útúásá 'dí'bióyó 'yị amá ga bɨ i'bí yée zíma née ní ndaá.
30 Zée kí Babá, azé dụ́ụ́ 'yị kḭé'do."

31 Zí ledre née útúne sɨmɨ Yụ́da ga gére vuu bɨsinyíne. Zíye ịnyịyé 'dí'bi
tutú e gɨ ro óngboónzó wo kíe.
32 Zí Yésụ úku ledre zíye kídí, "Mɨngburoko ledre ga bɨ Babá i'bí yée
zíma ndḭsị méngị yée ní, máméngị yée mbá do komosé. Wo bɨ sinyí rosé
ílisé úfu máa gɨ roa ní wo be 'di?"

33 Yụ́da e ya zía ní, "Lúyú ledre eyḭ nɨ wo bɨ úku yá née nɨ kpá Lomo tí
bɨ áyí gbékpḭ 'yịma'dí ní. Née ledre bɨ azé úfu yḭị gɨ zía ní, ledre ezé ndaá
'bɨ ené kí bɨlámá moko eyḭ wá."

34 Yésụ ya zíye ní, “Sara bɨ nɨ mɨékéne do sḭlḭse sɨmɨ bụ́kụ 'bɨ lorụ, Lomo
uku kídí, ‘Sée ga bɨ mágéléógụ sée káa do manda e ní, ásé go kɨ́ roko'bụ
zíse káa zɨ́ Lomo ní.’
35 Togụ́ Lomo uku ledre kídí née geléogụ ngíti géyị 'yị e kɨ́ roko'bụ zíye
káa zɨ́ Lomo ní. Ledre bɨ Lomo uku go ní, 'yị óyóló'bó a ndaá.
36 Sara bɨ mááyí nda tɨ́ mbigí Owụ́ 'bɨ Lomo, Babá ma'dáa kasa máa ne
do sogo káṇgá méngị moko ené ní, éyị bɨ bi sinyí nda rosé zíse úku ledre
gɨ zía kídí máúku sínyi ledre go sɨmɨ bɨ máúku máyá mááyí Owụ́ 'bɨ Lomo
ní 'di?
37 Moko ga bɨ mándḭsị méngị yée ní za mbá, togụ́ ndanɨ́ moko ga bɨ 'bɨ
Babá ní wá, ndásé ṇguṇgu ledremá wá.
38 Abú ílisé ṇgúṇgu ledremá wá, moko ga bɨ mándḭsị méngị yée ní togụ́
ṇgúṇgusé go kídí Lomo uku ne ya máídí méngị yée kenée, ṇgúṇgusé go
kídí azé kɨ́ Babá 'yị ḳḭé'do.”
39 Zɨ́ Yụ́da ga gére née kpá ḭnyịyé áyíye 'dí'bi Yésụ gɨ zɨ́ ledre bɨ uku zíye
kenée ní. Zía ụ́cụ lḭḭné gɨ zíye gɨ ore.
40 Zɨ́ Yésụ ḭnyịné gɨ sɨmɨ Yerụsaléma gɨ ore 'dógụ ngbuṛu Yeredéne,
ndéré 'dḭyị roné do bi bɨ Yiwáni 'yị Bábátḭzḭ́ 'yị e ndḭsị í'bí babatḭza doa zɨ́
'yị e ní, zía ndḭsịné íri kɨ́ owụ́ sḭḭ́ cúku'dée.
41 Zɨ́ tụ́'dụ́ 'yị e ndḭsị ndéréye zɨ́ Yésụ do bi bɨ nɨ doa íri ní. Zɨ́ ngíti géyị
'yị e ndḭsị úku ledre kídí, “Abú Yiwáni mengị mɨngburoko ledre ga bɨ kɨ́
roko'bụné ní wá yá, ledre ga bɨ uku yée gɨ ro Yésụ ní, nɨyí mbá ma'díi
ledre e.”
42 Gɨ zɨ́ kéyị née, zɨ́ tụ́'dụ́ 'yị e ṇgúṇgu ledre Yésụ kídí nɨ owụ́ 'bɨ Lomo.

11

Sanda ndíyá Lázoro nderé zɨ́ Yésụ

1 Ngíti o'do nɨ kóo bo kɨ́ ḭrịné Lázoro, lúndu Maríya e kɨ́ Márata, ndḭsịnɨ́
sɨmɨ Beteníya. Lázoro ma'dáa nɨ kóo kɨ́ ndíyá bɨsinyíne.
2 Lémịa bɨ Maríya máa née, née wo bɨ kóo lefe sụ'bụ́ mɨndonyo ro sịndḭ
Ngére Yésụ, zía ndḭsịné ó'dóóyó a kɨ́ bi doné ní.
3 Zɨ́ owụ́ kará ga gére née kákasa zɨ́ Yésụ kídí, “Ngére, ro ezegámáyị
méngị wo yáa mɨméngị bɨsinyíne.”
4 Sɨmɨ bɨ Yésụ uwú ledre née kenée ní, zía úku ledre kídí, “Ɨ'ɨ abú ro
Lázoro ma'dáa mengị wo kenée ndotó, utúasá 'dí'biógụ zía umbu wá.
Roa née nɨ óto 'yị e zíye ówo roko'bụ 'bɨ Lomo, zíye ndḭsịyé óto úndrumá
bɨ Owụ́ 'bɨ Lomo ní.”
5 Lázoro kɨ́ lémịné ga bɨ gbre née, Yésụ oto kóo 'búye go kíngaya.
6 Abú tɨ́ kenée ndotó, sɨmɨ bɨ sanda ledre ro Lázoro nderé ndiki Yésụ
ní, Yésụ ma'dáa ḭnyị ené kóo geré ndéré wá, mengị aka yḭ ené kóo kpá za
'dényé sḭḭ́ gbre kí.
7 Nda gɨ 'dá'ba, zɨ́ Yésụ úku ledre zɨ́ 'yị lódụ́ kacíne ga gére née kídí,
“Nda'baluguzé aka rozé mu sɨmɨ Yụdáya 'dáa.”
8 Zɨ́ 'yị lódụ́ kacíga ga gére née úku ledre zía kídí, “Ɨ, 'yị 'dódo ledre,
lúrú aka mongụ́ ledre bɨ Yụ́da e mengịní yḭḭ kɨ́e íri, ayíní gɨ ro óngboónzó
yḭḭ kɨ́ tutú ní, ili ba kpá go ndá'balúgu royị zíye íri?”

10:34 10:34 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 82:6

9 Yésụ eré ené ngịrị kí ndá'ba íri wá, gị zí kéyị née ní, zía úku ledre kídí,
"Togụ́ bi ará go yá, mịtụlụrụ ndaá lolụ wá. 'Yị bị ndịsị gámá kí kadra ní,
utúasá ené 'díkí wá gị zía bimịóṇgó 'bị kadra oṇgó bi go zía bịlámáne.
10 'Yị bị otoomo nda bimịóṇgó kenée zía nda ndịsị gámáne kí ndụlụ ní,
ndịsị 'díkíne gị zía nị yị ené simị mịtụlụrụ."
11 Gị do kací ledre bị Yésụ uku née ní, zía kpá úku ngíti ledre zí 'yịmịkása
ené ga gére née kídí, "Káa zí bị mááyí úku ledre ba, lúnduzé Lázoro nị go
'dú'du, nderézé mu íri gị do bị zíma úru wo."
12 Zí 'yị lódụ́ kacíga ga gére née úkulúgu ledre zía kídí, "Ngére, bịsinyí
ledre ndaá ke. Togụ́ 'du'du yị ené kpá lá mị'dú'du ní, íli ndéré té yịị úru
wo gị ro 'di?"
13 'Yị lódụ́ kacíga ga gére née owoní eyé kóo ini ledre gị simị ledre bị
Yésụ uku née wá. Ábuwá uku née kídí Lázoro uyu go.
14 Zí Yésụ nda úku a zíye fúó kídí, "Lázoro uyu go."
15 Nị bịlámáne gị zía simị bị Lázoro uyu ní, ndazé kése íri wá. Nderézé
mu gị ro zíse lúrú ledre bị mááyí méngị a íri ní za cụ́ kí komosé gị do bị
zíse ṇgúṇgu ledremá nda za kíngaya.
16 Zí ngúru 'yị lódụ́ kací Yésụ bị kí ịrịné Tóma bị ndịsịní kpá ndólo
wo Máárátoṇgo ní ịnyịné úku ledre zí lafúne e kídí, "Ndazé ótoómo kací
mongụ́ 'yị wá, idízé ndéré kéye. Togụ́ Yụ́da iliní úfu wo yá, zíye úfukótrụ
zée ndro kéye."

Yésụ nderé simị ini ro Lázoro

17 Simị bị Yésụ nderéogụní simị Beteníya ní, Lázoro mengị simị káṇgá
go sịlị eso (4).
18 Gara bị Beteníya ininí Lázoro simị a ní, ndaá gbála gị ro Yerụsaléma
wá.
19 Gị zí ledre bị utú do Márata e kí lémịné Maríya ní, zí tụ́'dụ́ ngíti géyị
Yụ́da e ndéréye zí Márata kí lémịné íri ndịsị ịdrị mịmbé'deyé kací lúnduyé
bị uyu ní.
20 Simị bị Márata uwú ledre ya Yésụ nị go gbóo do mịsi'di ní, zía ịnyịné
ndéré óndó do Yésụ, Maríya idíaká 'bị ené cịkị 'be.
21 Simị bị Márata lurúndiki Yésụ ní, zí simịkozo mengị wo, zía útúne
íni ini zía úku ledre zí Yésụ kídí, "Áko Ngére, idí ídí karakóna ona, káa bị
owụ́ 'bị babá ba uyu wá.
22 Máówo bú togụ́ ndú'yú Lomo yá, nị méngị éyị́ bị ndú'yú wo gị roa
née zíyị."
23 Yésụ ya, "Márata, ndá sómụ́ simịyị́ wá, lúnduyị́ nị úrú gị simị umbu
bị uyu née."
24 Márata ya zí Yésụ ní, "Ma'díi mongụ́ 'yị, máṇgúṇgu go kenée kídí
simị sịndị́ kadra 'bị úru 'yị e gị simị umbu, nị úrú zía ídíne trịdrịné."
25 Yésụ ya, "Márata, mááyí máa 'yị úru 'yị e gị simị umbu. Mááyí kpá
máa 'yị í'bí trịdrị bị za fí ní zí 'yị e. 'Yị bị ṇguṇgu ledremá go ní abú uyu
yá, mááyí úru wo.
26 'Yị bị nị aka trịdrị togụ́ ṇguṇgu ledremá go yá, uyu lolụ wá. Ṇgúṇgu
ledre née go Márata?"
27 Márata ya kídí, "Ngére, máṇgúṇgu ledre née go. Máówo go kídí áyí
Kírésịto Owụ́ 'bị Lomo bị Lomo uku ledre kásaógụ wo káa do 'yị yómo
'yị e ní."

28 Gɨ do kací ódro ga gére ní, zí Márata ndá'balúgu roné 'be zía úku
ledre zí lémịné kídí, "'Yị 'dódo ledre ogụ go nɨ ndịsị ndúndu'yú gɨ royị."
29 Simɨ bɨ Maríya uwú ledre née kenée ní, zía ịnyịné kpụrụ ndéréne zí
Yésụ.
30 Yésụ nɨ aka do mɨsi'di kɨ'dí bɨ Márata nderé ndiki wo ní.
31 Yụ́da ga bɨ ogụní simɨ ini ore, simɨ bɨ lurúní Maríya ịnyị kpụrụ ndéréne
mɨ'dí do mɨsi'di ní, zí ngíti géyị útúye do kacía gɨ zía somụ́ní 'bɨ eyé ya,
ayí ndéré sị bi íni ini.
32 Simɨ bɨ Maríya nderé ndiki Yésụ ní, zía útúne sị sịndị Yésụ bi íni ini
kɨ úku ledre kídí, "Áko Ngére, idí ídí karakóna ona, káa bɨ owụ́ 'bɨ babá
ba uyu wá."
33 Simɨ bɨ Yésụ lurú Maríya kɨ Yụ́da ga bɨ ogụní zíye simɨ ini nɨyí nda go
ndịsị íni ini kíngaya ní, zí simɨkozo kpá méngị Yésụ, zí Yésụ kpá útúne íni
ini.
34 Zí Yésụ ndúndu'yú kídí, "Otoní wo 'da?"
Zíye úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, "Azé 'dịyịóto yịị Ngére."
35 Geré zí íni komo Yésụ ndé'yịógụné.
36 Zí Yụ́da ga gére née ndịsị ódroyé dongaráye kídí, "Lúrúsé aka, ábuwá
mongụ́ 'yị ba oto 'bú Lázoro go kíngaya."
37 Zí ngíti géyị úku ledre kídí, "Bɨ nɨ kɨ roko'bụ ledre zíne, likpí komo 'yị
go zía lúrú bi ní, sara ogụ nda kóo ụ́cụómo Lázoro kɨ úyu wá gɨ ro 'di?"

Lázoro urú gɨ simɨ umbu

38 Otoní bi zí Lázoro simɨ gu bɨ lagání simɨ landa ní, do gbụ́ṛụ́gbụ
mɨsisɨlekpe tutú ngbụtụrụ́ tara a. Simɨ bɨ Yésụ nderéogụ sị bi íri ní, zí
simɨkozo méngị wo rómo wo bɨ gáa 'dá'dá ní.
39 Zía úku ledre kídí, "Gbụ́ṛụ́gbụóyósé aka tutú née 'dá'ba."
Márata ya zía ní, "Ngére, karaba go 'dényé sịlị eso (4), ndonyo bi eme
lolụ íri ngụ́."
40 Yésụ ya zía ní, "Máúku amá gáa zíyị máyá 'di Márata? Ndaá bɨ máyá
togụ́ ṇgúṇgu ledremá go yá, áyí lúrú roko'bụ 'bɨ Lomo kɨ komoyị ní wá?"
41 Gɨ zí ledre bɨ Yésụ uku kenée ní, zí 'yị e gbụ́ṛụ́gbụóyó tutú bɨ tara
mbotụ gu landa kɨ'dí bɨ otoní Lázoro ní. Zí Yésụ ịnyịné íni ini zí 'bụné
kídí, "Babá, mbófo éyị zíyị ndịsịyị úwú máa.
42 Máówo bú bɨlámáne togụ́ mándú'yú yịị go yá, zíyị tí méngị ledre
ma'dáa. Máúku ledre née kenée gɨ ro zí 'yị ga bɨ azé kéye ba úwú a gɨ do
bɨ zíye ṇgúṇgu a kídí ma'díi kásaógụ máa yịị."
43 Gɨ do kací ledre née ní, zía ịnyịné ndólo Lázoro kɨ mongụ́ kúrú kídí,
"Lázoro ólụ́ógụ gɨrí mu." 44 Geré zí Lázoro úrúne, zía ólụ́ógụné nyé kɨ
ká'dá bongó bɨ cɨṛingbíní wo kɨe kpá kɨ mbílí bongó bɨ odó'dụtụní komo a
kɨe kací ondụ́ eyé 'bɨ Yụ́da e ní roné.
Zí Yésụ úku ledre kídí, "Líkpísé ká'dá ga gére née gɨ roa mu zía ndá'bané
'be."

Yemení ledre gɨ úfu Yésụ
(Matáyo 26:1-5, Máriko 14:1,2, Lúka 22:1,2)

45 Yụ́da ga bɨ nderéní kɨ Maríya gị zí Yésụ íri, simɨ bɨ lurúní ledre bɨ
Yésụ mengị née, geré zíye ṇgúṇgu ledre Yésụ kídí ma'díi, Lomo kasaogụ
wo ne.
46 Zí ngíti géyị ndéréye úku ledre bɨ Yésụ mengị née zí Farụsáyo e.

47 Zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị e kí Farụsáyo kpá kí ngíti géyị
mɨngburoko 'yị 'décị ngbanga e, ndịsịyé ndómo tarayé kídí,
"Éyị bɨ idízé méngị a kí Yésụ ní 'di? Mɨngburoko ledre ga bɨ ndịsị méngị
yée kí roko'bụné ní ofụní nda go.
48 Togụ́ lurúomozé wo kenée, tụ́'dụ́ 'yị e nɨyí nda ówo go tí dụ́ụ́ wo kídí
nɨ Kírésịto ma'díi. Geré zí asikíri 'bɨ Róma ógụyé ndụ́rụ mongụ́ 'dịcị ezé
bɨ 'bɨ ini zí Lomo kpá kí 'be 'bɨ ezé e mbá, utúasázé lolụ ídí kí bi zíze wá."
49 Zí ngúruyé bɨ mongụ́ 'yị 'dáná éyị́* kí ịrịné Kayáfa mongụ́ manda
'dá'dá sɨmɨ sịndị kadra máa bɨ kóo née ịnyịné úku ledre zí lafúne ga gére
née kídí, "Ówosé ledre wá gɨ zí 'di?
50 Bɨlámá a, bɨkérị́ 'yị idí úyu ne gɨ do bɨ zí 'yị ezé e ómoyé, gɨ zí wo bɨ
zí 'yị ezé e úyuyé ye zí bɨkérị́ 'yị ómoné ní."
51 Kayáfa uku ené née kóo lá ledre ené wá. Gɨ zía bɨ nɨ mongụ́ 'yị 'dáná
éyị ní, zí Lomo úkuí'bí ledre née taraa gɨ ro zía úku a kenée. Lomo yeme
ne kú kenée zí Yésụ úyuné ne gɨ do bɨ zée Yụ́da e zíze ómozé.
52 Mɨúyu Yésụ née nda kíngaya lá dụ́ụ́ gɨ ro Yụ́da e wá, kpá gɨ ro kúfú
ngíti géyị 'yịma'dí e mbá, zíye ídíye dụ́ụ́ kịé'do owụ́ ga bɨ 'bɨ Lomo ní.
53 Tónóne gɨ sɨmɨ sịndị kadra née ndéréne 'dá'dá, zí mɨngburoko 'yị ga
gére née ndịsịyé gámásó'do mɨsi'di gɨ ro úfu Yésụ.
54 Gɨ do kací ledre née ní, Yésụ ndịsị ené lolụ kóo zí Yụ́da ga gére née do
nyárá bi wá. Zía ịnyịné kí 'yị lódụ́ kacíne e gɨ ore yóó ndéréye sɨmɨ ngíti
owụ́ gara kí ịrịné Efarayíma gbóo cigí bi bɨ ngárá 'yị e ndaní do a wá ní
ndịsịyé íri.
55 Sɨmɨ sịndị kadra máa bɨ kóo née ní, Ayímbi 'bɨ Yụ́da e bɨ ndịsịní
ndólo a Umbuokpó ní nɨ go gbóo. 'Dá'dá zí ayímbi née tónóne, tụ́'dụ́
'yị e ndịsịní lengbe ịnyị gɨ sɨmɨ gara eyé e mɨngúngúcua ndéréye sɨmɨ
Yerụsaléma íri gɨ ro órụ́ royé kací ondụ́ eyé 'bɨ Yụ́da e gɨ ro zíye útúásáye
kací komo Lomo.
56 Sɨmɨ bɨ nɨyí do ligá 'Dịcị 'bɨ Lomo ní, zíye ndịsịyé ndómo tarayé gɨ ro
'dí'bi Yésụ. Zíye ndịsị ndú'yú royé kídí, "Sómụ́ ledre esé nɨ kíe 'di, togụ́
ogụ go ona ní?"
57 Ukuní ledre née kenée gɨ zía manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị e kí
Farụsáyo e ní i'bíomoní lorụ go zí 'yị e kídí togụ́ lurúndikiní Yésụ go sɨmɨ
ayímbi ore yá, idíní úku 'dódo ledrea gɨ ro do 'dí'bi wo.

12

Maríya oto úndru Yésụ
(Matáyo 26:6-13, Máriko 14:3-9)

1 Sɨmɨ bɨ ngítí sịlị idíaká go ịnyị doa kérị́ (6) gɨ ro zí Ayímbi Umbuokpó
'bɨ Yụ́da e née tónóne ní, zí Yésụ ịnyịné gɨ sɨmɨ owụ́ gara bɨ Efarayíma ní
ndéréne 'be 'bɨ Lázoro sɨmɨ Beteníya kí'dí bɨ kóo uru Lázoro ma'dáa gɨ
sɨmɨ umbu ní.

---

* **11:49 11:49** Mongụ́ 'yị 'dáná éyị́: Mongụ́ 'yị 'dáná éyị romo do manda 'bɨ 'yị 'dáná éyị e zí Lomo. Ndịsị lengbe ólụ́ dụ́ụ́ ne sɨmɨ 'dịcị bɨ Mongụ́ Bi 'bɨ Lomo sɨmɨ 'Dịcị 'bɨ Lomo ní gɨ ro 'dáná éyị zí Lomo kí'di kérị́ sɨmɨ sɨmɨbi kịé'do. Ndịsị 'dí'bi sáma bangá bɨ oṇgoonzóní gɨ ro 'dáná a zí Lomo ní ólụ́ kíe 'dịcị íri gɨ ro zí Lomo ótoómo lúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e.

2 Zɨ́ 'yị e yóko royé do méngị mongṵ́ éyḭ́ mɨánu gɨ ro 'dí'bi Yésụ kɨ́e sɨmɨ
sụmụ. Márata ndịsị́ kóo lúrú bi kací éyḭ́ mɨánu bɨ zí 'yị e née ne, Lázoro
anuní 'bɨ eyé éyḭ́ kí Yésụ.
3 Zɨ́ Maríya lémị Lázoro ndéré 'dí'biógụ bɨlámá sụ'bṵ́ mɨndonyo bɨ kóo
ugú kɨ́ tṵ́'dṵ́ késḭ́ ní, dṵ́dụ a za mbá ro sịndḭ́ Yésụ kɨ́'dí bɨ ndịsịní kí
Lázoro e ánu éyḭ́ 'dịcḭ́ ní. Zɨ́a ndḭ́sịné ó'dóóyó sụ'bṵ́ máa née gɨ ro sịndḭ́
Yésụ kí bịdoné bɨ alamɨála ní. Zɨ́ ndonyo sụ'bṵ́ 'dí'bi sɨmɨ 'dịcḭ́ bɨ Yésụ
ndịsịní sɨmɨ a née yeré.
4 Geré zɨ́ Yṵ́da Keriyóta bɨ ngúru 'yị lódṵ́ kací Yésụ bɨ nɨ ógụ i'bí ngbángá
Yésụ ní, ḭnyịné úku ledre zɨ́ Maríya kídí,
5 “Áyi, lefe sinyiní nda sụ'bṵ́ née bi kenée gɨ ro 'di, nɨyí kóo úgúóyó a
kɨ́ mongṵ́ tṵ́'dṵ́ késḭ́ bɨ 'yị nɨ méngị moko gɨ roa kɨ́ sɨmɨbi kpuú ní do sáká
'yị lerḭ́ e kɨ́ késḭ́ máa née.”
6 Yṵ́da uku ené ledre née gɨ zía bɨ ili ndḭ́sị sáká 'yị lerḭ́ e ní wá, yḭ́ ené gɨ
zía bɨ nɨ 'yị lúrú bi kací késḭ́ ní, ili idíní í'bí késḭ́ née do sḭ́lḭ́ne gɨ do bɨ zíne
ndḭ́sị úgu ngíti géyị éyḭ́ e gɨ sɨmɨ a sáká roné kɨ́e.
7 Geré zɨ́ Yésụ úkulúgu ledre zɨ́ Yṵ́da kídí, “Ndá úku ledre zɨ́ kára née
wá. Sụ'bṵ́ bɨ sụsụ romá née, yemeomo née go máa gɨ zía sịndḭ́ kadra 'bɨ
óto máa sɨmɨ gu nɨ go gbóo.
8 Ídí ówo a kídí kací kadra mbá, ásé fú lá kɨ́ 'yị lerḭ́ e do bi kḭ́é'do. Máa,
utúasázé ídí kése fú lá do bi kḭ́é'do wá.”
9 Ábuwá tṵ́'dṵ́ Yṵ́da e uwúní go ya Yésụ nɨ sɨmɨ Beteníya ore. Zɨ́ tṵ́'dṵ́ ye
ndéréye íri. Ndaá 'bɨ ené bɨ yaá nderéní née lá dụṵ́ zɨ́ Yésụ ní wá, nderéní
kpá gɨ ro lúrú Lázoro bɨ Yésụ ma'dáa uru wo gɨ sɨmɨ umbu ní.
10 Zɨ́ manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyḭ́ e ní yéme royé kídí, yée idíní kpá úfu
Lázoro 'dá'ba,
11 gɨ zía bɨ Yésụ uru wo gɨ sɨmɨ umbu ní, zɨ́ tṵ́'dṵ́ Yṵ́da e nda yḭ́ eyé
ṇgúṇgu ledre Yésụ.

Yésụ olṵ́ kɨ́ mongṵ́ roko'bụné sɨmɨ Yerụsaléma
(Matáyo 21:1-11, Máriko 11:1-11, Lúka 19:28-40)

12 Zɨ́ bi áráló'bó roné, Zɨ́ Yésụ ḭnyịné gɨ sɨmɨ Beteníya gɨ ore ndéréne sɨmɨ
Yerụsaléma. Zɨ́ ledre owṵ́ ndíki tṵ́'dṵ́ 'yị ga bɨ yokoní royé sɨmɨ ayímbi
sɨmɨ Yerụsaléma ore ní kídí Yésụ nɨ go ógụ sɨmɨ Yerụsaléma íri. 13 Zɨ́
tṵ́'dṵ́ 'yị ga gére née 'décị mbílí tịyḭ́ e do sḭ́lḭ́ye ḭnyịyé mutruu ndéré óndó
do Yésụ do mɨsi'di. Zɨ́ye ndḭ́sịyé ótrṵ́ ledre e 'dága kídí,
“Mbófo éyḭ́ zɨ́ Lomo.”
“Úndru idí ídí zɨ́ wo bɨ ogụ kɨ́ ịrị Ngére Lomo ní.”
“Úndru idí ídí zɨ́ Mongṵ́ Ngére 'bɨ Isɨréle e.”
14 Yésụ ekḭ́ ndịsị go do owṵ́ dongí bɨ ogụní kɨ́e zía ní, tí káa zɨ́ bɨ kóo mɨéké
kúrú Lomo uku ní kídí,
15 “Sée nyḭ́ 'yị ga bɨ 'bɨ Yerụsaléma ní, ndásé éré ngịrị wá,
lúrúsé aka ngére esé bɨ nɨ ógụ
nɨ bɨ mɨndḭ́sịné do owṵ́ dongí gɨrí née.”
16 Sɨmɨ sịndḭ́ kadra máa bɨ kóo née ní, 'yị lódṵ́ kací Yésụ owoyemení aka
eyé kóo bɨ ya kídí miógụ Yésụ née 'dodo go kídí ledre bɨ kóo nɨ miékéne
ní sịndḭ́ kadra ené ogụ go ndịsị méngị roné née goó ne ní wá. Owoyemení

12:13 12:13 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 118:25, 26 **12:15 12:15** Zakaríya 9:9

nda té sɨmɨ bɨ Yésụ nda'balugu roné go komo ere nɨyí nda go kí ndịsị sómụ́ndíki ledre ga bɨ kóo Yésụ ndịsị méngị yée ní kídí ábuwá mɨéké kúrú Lomo uku ba kóo ledrea, yée ndịsịní kóo ba tí óto úndrua.

17 'Yị ga bɨ kóo lurúní Yésụ uru Lázoro gɨ sɨmɨ umbu do komoyé ní, nɨyí 'bɨ eyé fú lá ndịsị úkutátá ledre máa bɨ kóo née zí tụ́'dụ́ lafúye.

18 Née kpá ngúru sị́ ledre bɨ tụ́'dụ́ 'yị e nderéní gɨ zía lúrú Yésụ sɨmɨ bɨ ogụ sɨmɨ Yerụsaléma ní gɨ zía uwúní ledre Lázoro bɨ kóo uru wo ní go.

19 Zí Farụsáyo ga gére née ódroyé dengbịye kídí, "O'do ba 'dódo ledre ené nda yị́ ené zí 'yị e goó kí roko'bụné. Lúrúsé aka tụ́'dụ́ 'yị e nɨyí nda yị́ eyé go ndịsị ndéré kací a. Ngíti éyị́ bɨ zíze méngị a ní, ndaá lolụ wá."

Yésụ uku'dodo ledre umbuné

20 Sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ kóo 'bɨ ayímbi née ní, ngíti géyị 'yị ga bɨ kí sị́ doyé Gịrígị e ní, ogụní kóo kpá go sɨmɨ Yerụsaléma ore gɨ ro mbófo Lomo ndro kí 'yị ga bɨ ore ní.

21 Zí Gịrígị ga gére née ndéréye zí ngúru 'yịmɨkása 'bɨ Yésụ bɨ kí ịrịné Phịlịpo ní, zíye ndú'yú wo kídí, "Mongụ́ 'yị, ilizé ga gɨ ro ówo Yésụ." Phịlịpo ma'dáa nɨ gɨ sɨmɨ ngúru owụ́ gara 'bɨ Galiláya bɨ kí ịrịné Beteseyịda ní.

22 Zí Phịlịpo ịnyịné ndéréne úku ledre née zí ezené Andiríya. Zíye nda ịnyịyé gbrengárá ndéréye kí ledre née zí Yésụ.

23 Zí Yésụ úku ledre kídí, "Sịndị́ kadra ogụ go zí 'yị e lúrú roko'bụ 'bɨ Lomo kí úru máa Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí gɨ sɨmɨ umbu.

24 Ídísé úwú ledre ba bɨlámáne. 'Yị ga bɨ za mbá ndịsịní ó'do kére ní, nɨyí aka óyụ kúfú kére née sɨmɨ káṇgá kí, nɨ nda fú ánáógụ tụ́'dụ́ do ónzó a do lángbá. Ledre nɨ gɨ romá kpá kenée. Mááyí aka úyu do óto máa sɨmɨ káṇgá kí, zíma úrúma í'bí mɨkánda trịdrị zí tụ́'dụ́ 'yịma'dí e.

25 'Yị bɨ nɨ lúrúcáyi máa, zía óto mɨmbé'dené lá gɨ ro ledre ga bɨ 'bɨ sága ba ní ní, sɨmɨ bɨ uyu go ní, trịdrị bɨ za fí ní, ndiki wá. Wo bɨ ṇguṇgu 'bɨ ené yị́ ené ledremá ní, nɨ ndíki trịdrị ne.

26 'Yị bɨ ṇguṇgu go ídíne káa do 'yị lódụ́ kacíma ní, idí ndịsị méngị dụ́ụ́ ledre amá e. Bi bɨ mááyí ídí doa ní, 'yị amá máa née nɨ ídí kpá doa. Babá nɨ ídí kí rokinyi kí 'yị amá máa née."

27 Zí Yésụ úku ledre zíne kí roné kídí, "Lomo romá ndaá lolụ wá. 'Bɨé ba gáa zíma úku ledre zí Babá idí 'dí'bióyó umbu ba gɨ komomá 'dá'ba? Ɨ'ɨ, née go tí ledre bɨ kasaogụ máa gɨ roa ní."

28 Gɨ do kací ódro née ní, zí Yésụ íni ini zí Lomo kídí, "Babá, ídí mu 'dódo roko'bụyị́ gɨ do bɨ zí 'yịma'dí e do sogo káṇgá mbá ówo a."

Geré gɨ do kací ini née ní, zí kúrú Lomo ówụ́ne gɨ komo ere kídí, "Mɨngburoko ledre ga bɨ méngị yée ní za mbá, 'dodoní go kídí, méngị ledre ga gére née kí roko'bụmá, mákása yịị́ máa. Áyí kpá méngị ngíti mongụ́ ledre gɨ do bɨ zíye ówotátá a kídí ma'díi, mááyí bo."

29 Tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị ga bɨ kóo toroní cigí Yésụ ore ní, owo'di'biní eyé bɨ kóo ya kídí, Lomo odro née ne gɨ komo ere zí Yésụ ní wá. Ngíti géyị ukuní 'bɨ eyé yaá "Nzagba embé ne." Ngíti géyị ya "Ɨ'ɨ, maláyika odrone zía."

30 Zí Yésụ úku ledre zí 'yị ga bɨ ndịsịní úkuló'bó ledre née kídí, "Ledre bɨ ukuní née ndaá zíma wá, ukuní zíse gɨ do bɨ zíse ṇgúṇgu a gɨ do bɨ zí Lomo sáká sée.

31 Sịndị kadra ogụ go gɨ ro zíma 'décị ngbanga 'yịma'dí e kací mɨméngị
ledre eyé, kpá gɨ ro zíma rómo komo Satána za fí.
32 Née go kpá sịndị kadra bɨ nɨyí úfu máa, zíma kɨ́ úrúma sɨmɨ a ní. Gɨ
do kací a née ní, zíma úku ledre zɨ́ ṛịḳị́ sị do 'yịma'dí e za mbá, gɨ ro zíye
óguyé mbá zíma."
33 Yésụ uku ledre née kenée gɨ do bɨ zɨ́ 'yị e ówo toso umbu bɨ née nɨ
uyu a, zíne kɨ́ úrúne ní.
34 Zɨ́ 'yị ga gére née úkulúgu ledre zɨ́ Yésụ kídí, "Bɨ lorụ bɨ Mụ́sa eké
ní uku zíze kídí, Kírésịto nɨ ídí trịdrị za fí ní. Áyí úku lárá ledre káa be
'di, 'Yá nɨyí phéphéónzó Ówụ́ 'bɨ 'Yịma'dí do mɨngbúngbu kágá'? Owụ́ 'bɨ
'Yịma'dí máa née nda 'bɨ ené go náambi?"
35 Zɨ́ Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, "Mé bɨ mááyí aka dongaráse kɨ́ 'dódo
yata ledre e zíse ba, ṇgúṇgu ledre esé idí ngbóró tátá roné kpá fú 'dá'dá
gɨ zía 'dódo ledre amá nɨ zíse káa zɨ́ bimɨóṇgó ní. 'Yị máa wo bɨ 'di'bi
sómụ́ ledre amá wá ní, utúasá méngị ledre e do bɨlámá mɨsi'diné wá, gɨ
zía 'di'bi sómụ́ ledre gɨ zíma wá, nɨ yị́ ené sɨmɨ mɨtụlụrụ.
36 Mé bɨ mááyí aka dongaráse káa zɨ́ bimɨóṇgó ba, ídísé lányá ro ledre
ga bɨ mándịsị 'dódo yée zíse ní, gɨ do bɨ zíse ídíse mbigí 'yị amá e. Sɨmɨ bɨ
Yésụ uku ledre née zíye kenée ní, zía ndéréóyó yị́ ené roné gɨ do komoyé
gɨ ore."

Yụ́da e asiní yị́ eyé gɨ ro ledre 'bɨ Yésụ fú lá mɨási

37 Abú Yésụ mengị kóo tɨ́ mɨngburoko ledre e go za cụ́ do komo Yụ́da ga
gére née yá, asiní yị́ eyé gɨ ro Yésụ fú lá mɨási.
38 Ledre bɨ Yụ́da mengịní née utúasá 'duo kpịnị kɨ́ ledre bɨ kóo nébị
Isáya uku ní kídí,
"Ngére Lomo, ukuzé tɨ́ ledre eyị́ go zɨ́ 'yị e, ambí ṇguṇgu kóo ne?
'Yị ṇguṇgu a bɨ ya yị́ị Lomo 'dodo roko'bụyị́ go zíye do sogo káṇgá ní
ndaá kpá wá."
39 Gɨ zía bɨ doyé orụ mɨórụ kenée ní, utúasání kpá ṇgúṇgu ledre Yésụ
wá. Utúasá kpá té kɨ́ ledre bɨ kóo nébị Isáya uku kídí,
40 "Lomo 'dụtụ komoyé go
zía óto yée zɨ́ doyé órụné,
née ní, utúasání lúrúndíki ledre e kɨ́ komoyé wá,
utúasání gbawá ówoyéme sɨmɨ ledre e kɨ́ mɨmbé'deyé,
utúasání kpá gbawá ndá'baógụ Lomo kídí gɨ ro zía yómo yée."
41 Isáya uku ledre ga gére née kóró kóró kóró kenée gɨ zía Lomo 'dodo kóo
Yésụ go zía. Yésụ ma'dáa, nɨ kɨ́ roko'bụ 'bɨ ledre e zíne. Isáya úku ledrea
kenée gɨ zɨ́ kéyị née.
42 Abú ngíti géyị mɨngburoko 'yị 'bɨ Yụ́da e ṇguṇgunɨ́ kóo tɨ́ ledre Yésụ
go ní, ilinɨ́ zɨ́ lafúye ga bɨ Farụsáyo e bɨ ndịsịní 'dódo lorụ 'bɨ Lomo ní
ówo a wá. Káa bɨ lafúye máa ga gére née nɨyí zíngi do ụ́cụómo yée kɨ́ ólụ́
sɨmɨ 'Dịcị́ Kótrụro 'bɨ Lomo ke.
43 Yụ́da ga gére née iliní nda yị́ eyé zɨ́ 'yịma'dí e ídíye ye kɨ́ rokinyi kíye,
gɨ zɨ́ wo bɨ Lomo nɨ ídí ne kɨ́ rokinyi kíye ní.

'Yị bɨ ṇguṇgu ledre Yésụ go ní, ṇguṇgu kpá ledre Lomo go

12:38 12:38 Isáya 53:1 **12:40 12:40** Isáya 6:10

44 Zí Yésụ úku ledre kí mongụ́ kúrú zí Yụ́da ga gére née kídí, “Máúku
zíse ma'díi, togụ́ 'yị ṇguṇgu ledremá go yá, ṇguṇgu go kpá ledre Babá bɨ
kasaogụ máa ní.
45 'Yị bɨ lurú kụ́rụ́'bụmá go ní, lurú kụ́rụ́'bụ Babá kpá go.
46 Máógụ kí bɨlámá 'dódo ledre zí 'yịma'dí e do sogo káṇgá. 'Yị bɨ
ṇguṇgu ledremá go ní, luyú lolụ ledre wá gɨ zía nɨ go kí bɨlámá ówo ledre
sɨmɨ doné.
47 “Togụ́ 'yị ṇguṇgu lolụ ledre ga bɨ mándịsị úku yée ba wá, née ndaá
lolụ ledre amá wá, gɨ zía máógụ amá 'décị ngbanga 'yịma'dí e wá, máógụ
yị amá gɨ ro yómo yée.
48 'Yị ga bɨ asiní 'du'dorụ́ kí ṇgúṇgu ledre ga bɨ mándịsị 'dódo yée ní,
karanée sɨmɨ odụ sịndị kadra 'bɨ 'décị ngbanga, ledre ga gére née nɨyí
'décị ngbanga ro 'yị máa ga gére née ye, ndaá máa wá.
49 Gɨ zía ledre máa ga bɨ mándịsị 'dódo yée née, ndaní eyé ledre amá e
wá, née ledre ga bɨ Babá ukui'bí yée ní.
50 Máówo bú ledre ga bɨ Babá uku yée ní togụ́ 'yị e ṇguṇgunɨ́ yá, nɨyí
ndíki trịdrị bɨ za fí ní. Gɨ zí kéyị née, zíma ndịsịmá 'dódo ledre ga gére
née zí 'yị e.”

13

Yésụ lugu sịndị 'yị lódụ́ kacíne e

1 Káa zí kílóndó a née go Ayímbi Umbuokpó. Yésụ owoyeme go
bɨlámáne kídí sịndị kadra ogụ go zíne óyó sogoné zí 'yị kasa ené e, zíne
ndá'balúgu roné zí 'Bụné komo ere. Zía méngị ledre sụmụ zí 'yịmɨkása
ené ga gére gɨ do bɨ zíye ówo a kídí, ma'díi née oto 'búye go kíngaya née
i'bí roné go zí umbu gɨ royé.*
2 Nda go kí tagá, Yésụ yokoní royé go kí 'yịmɨkása ené e do bi éyị mɨánu.
Abú Yụ́da Keriyóta wotị Simúna nɨ kpá tí ngúru 'yịmɨkása ga gére née yá,
ngére 'bɨ bɨcayi lomo e olụ́ yị ené go sɨmɨ a, gága wo gɨ ro zía í'bíógụ Yésụ
zí mɨngburoko 'yị 'bɨ Yụ́da e.
3 Yésụ owo bú bɨlámáne kídí 'Bụné Lomo í'bí roko'bụ ledre e go mbá
zíne, kasaogụ née ne do sogo káṇgá, née nɨ ndá'balúgu roné kpá zía íri.
4 Nda gɨ do kací éyị mɨánu, zí Yésụ lálaóyó bongó bɨ esịrongó do ezené
ní 'dá'ba, zía 'dí'bi ngíti mbílí bongó kpị ódó a ro sɨmɨné.
5 Zía léfe iní sɨmɨ pheṛé ndúgú ndịsị lúgu sịndị 'yị lódụ́ kacíne ga gére
née kíe, do ndịsịné ó'dóóyó iní née gɨ ro sịndịye kí mbílí bongó bɨ gáa ro
sɨmɨné née.
6 Sɨmɨ bɨ Yésụ ayí nda go gɨ ro lúgu sịndị Simúna Pétero ní, zía ịnyịné
úku ledre zí Yésụ kídí, “Ngére, nda za cụ́ yịị zíyị lúgu sịndịma?”
7 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí Pétero kídí, “Ndá lúrú éyị bɨ mándịsị méngị a
née kací komoyị káa zí owụ́ ledre wá, nɨ útúásá kací komoyị karanée
'dá'dá íri.”
8 Zí Pétero kpá úku ándá ledre kídí, “Ɨ'ɨ, Mongụ́ 'yị, ndaá mɨútúásáne
zíyị lúgu sịndịma za cụ́ yịị wá.”

* **13:1 13:1** Ayímbi Umbuokpó: Nɨ sịndị kadra bɨ Yụ́da e ndịsịní sómụ́ndíki ledre bɨ kóo Ngére Lomo okpó gɨ do 'be 'bɨ eyé e ufu owụ́ 'bɨ eyé e wá gɨ zía bɨ ọ́ọ́ní sáma owụ́ kábịṛíkị ro kágá mbotụ eyé e ní. Zía kóo 'di'biogụ yée gɨ sɨmɨ Ízibiti gɨ sɨmɨ 'do'dó bɨ kóo nɨyí sɨmɨ a ní. Ólo Ólụ́ógụ 12:14-17.

Yésụ ya zía ní, “Pétero, togụ́ málúgu sịndịyị wá, útúásá ídí káa do
'yịmɨkása amá wá.”
9 Simúna Pétero ya Ngére, “Togụ́ nda go kenée yá, ndá lolụ lúgu lá dụụ́
sịndịma wá, ídí lúgu máa geré mbá mɨlúgu.”
10 Yésụ ya zía ní, “Ɨ'ɨ, royị́ nɨ go drá gɨ zía ndúgú go. Éyị́ bɨ íli ní, nda lá
dụụ́ lúgu sịndịyị. Rosé nɨ go mbá drá dụụ́ bɨkéṛí 'yị gɨ dongaráse ndaá ne
drá wá.”
11 Yésụ owo 'yị bɨ ili í'bíógụ née zí mɨngburoko 'yị ga bɨ 'bɨ Yụ́da e ní
bú.
12 Sɨmɨ bɨ luguonzó sịndịye go ní, zía ésịlúgu bongó bɨ gáa lalaogụ gɨ
roné ní roné, do ndá'ba ndịsịné bi. Zía ndú'yú 'yịmɨkása ené ga gére née
kídí, “Ledre bɨ máméngị zíse née, ówoyémesé ledre gɨ sɨmɨ a go?
13 Nɨ zíse ma'díi, zíse ndịsịsé ndólo máa Ngére kpá 'yị 'dódo ledre, mááyí
tí kenée ma'díi.
14 Togụ́ Ngére esé kpá 'yị 'dódo ledre zíse lugu sịndịse yá, ídísé kpá ídí
'yị lúgu sịndị́ lafúse e.
15 Máméngị 'dódo ledre née zíse kenée gɨ do bɨ zíse ndịsịsé méngị a zí
lafúse e kpá kenée.
16 Máúku zíse ma'díi, 'yị 'bɨ moko romo ené do mongụ́ 'yị ené wá, 'yị
kasa romo ené kpá do 'yị bɨ kasa wo ní wá.
17 Ídísé méngị ledre ga bɨ má'dódo yée zíse née tí za cé kenée gɨ do bɨ
zí Lomo í'bí úndru zíse.
18 “Máúku amá ledre née gɨ rosé mbá wá, 'yị máa yée ga bɨ nɨyí go
mbigí 'yị amá e ní, máówo mɨmbé'deyé mbá bú. Máméngị kenée gɨ do
bɨ zía útúásáne kí ledre bɨ nɨ mɨékéne kídí, ‘Ngíti 'yị kịé'do gɨ dongaráse
ndịsịzé ánukótrụ sịlịze ndro kéye ní nɨ ne okó romá.’
19 “Máúku 'dódo ledre ga gére née zíse kenée gɨ ro karanée togụ́ ledre
máa née mengị roné go kenée yá, zíse ṇgúṇgu a kídí ma'díi, mááyí
Kírésịto.
20 Ledre ga bɨ ásé ndéré kí 'dódo yée zí 'yị e gɨ romá ní togụ́ 'yị ṇgúṇgu
go yá, ṇguṇgu ledremá go. Togụ́ 'yị ṇguṇgu ledremá go yá, ṇguṇgu kpá
ledre Babá bɨ kasaogụ máa ní go.”

Yésụ uku ledre kídí nɨyí 'dí'bi née
(Matáyo 26:20-25, Máriko 14:17-21, Lúka 22:21-23)

21 Gɨ do kací ledre ga bɨ Yésụ uku yée zí 'yịmɨkása ené ga gére ní, zí bi
sínyíne roa kíngaya zía ịnyịné úkulóko ledre zíye fúó kídí, “Ngúrusé nɨ
í'bíógụ máa zí 'yị e, zíye úfu máa.”
22 Zí ledre née ówóne kací komo 'yị lódụ́ kacíga ga gére née zíye tónóye
lúrú komoyé kí sómụ́ ledre kídí ambí nɨ méngị bɨsinyí ledre née kenée ba
ne bɨ Yésụ uku ledre a née.
23 Ngúruyé 'yị lódụ́ kací Yésụ, wo bɨ Yésụ oto 'búa kíngaya ní nɨ kpá bo
ore ndịsị 'bɨ ené geré gbóo cigí Yésụ.
24 Zí Simúna Pétero ódroné zí ezeyé née kí komoné, idí aka ndú'yú Yésụ
togụ́ uku née ledre ambí yá.
25 Zí ya'dá bɨ Pétero odro zía née 'dóṇgo roné ndoo gị ro Yésụ zía ndú'yú
wo kídí, “Ngére, úku née ledre ambi?”

13:18 13:18 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 41:9

26 Zí Yésụ úku ledre kídí, “'Yị bı̀ mááyí ụ́gụ ndụkụ ésị́ a sımı̀ ụkụ́ í'bí a
do sı̀lı̀a ní, née go wo bı̀ máúku ledre a ní.” Zía ịnyịné 'dí'bi éyị́ mıánu
í'bí a zí Yụ́da Keriyóta wotị́ Simúna.
27 Sımı̀ bı̀ anu ní, geré zí Satána† óto 'bú méngị bısinyí ledre kí Yésụ, zí
mımbé'dea kpúṛúkpú ne.
Zí Yésụ úku ledre zía kídí, “Ndá ndı̀sị́ wá, éyị́ bı̀ yéme royị́ go gı̀ ro
méngị a ní, ídí mu méngị a 'diya.”
28 Lafú Yụ́da Keriyóta ga gére née owoní sị́ ledre bı̀ Yésụ uku ledre zí
Yụ́da gı̀ zía kenée ní wá.
29 Ngíti géyị somụ́ní 'bı̀ eyé kídí gı̀ zía bı̀ Yụ́da ma'dáa nı̀ 'yị lúrú bi kací
késị́ ní, ambí owo ne Yésụ kasa wo go ndéré úgú éyị́ mıánu zíye gı̀ ro
ayímbi, togụ́ kenée wá, ili Yụ́da idí í'bí késị́ káa do sáká áyí zí 'yị lerı̀ e.
30 Nda go kí ndụlụ sımı̀ bı̀ Yụ́da anuonzóní éyị́ mıánu go kí lafúne e ní,
geré zía ólúógụné gı̀ dongará ye sága.

Yésụ uku ledre kídí Pétero nı̀ ási gı̀ roné

31 Sımı̀ bı̀ Yụ́da olụ́ogụ ní, zí Yésụ úku ledre zí lafúga ga gére née kídí,
“Ba go sı̀ndı̀ kadra zí 'yı̀ma'dí e ówo a mbá kídí mááyí Owụ́ 'bı̀ 'Yı̀ma'dí
zíye ndı̀sı̀yé mbófo máa gı̀ zí éyị́ bı̀ mááyí méngị a ní. Gı̀ do bı̀ zíye kpá
mbófo Lomo gı̀ zí éyị́ bı̀ mááyí méngị a ní.
32 Togụ́ 'yı̀ e mbofoní Lomo gı̀ zí éyị́ bı̀ Máa méngị ní yá, Máa Owụ́ 'bı̀
ené ledre Má nı̀ ídí zía owóowó gı̀ zí éyị́ bı̀ Mááyí go ndéré méngị a 'diya
née.
33 “Owụ́ 'bı̀ amáa e, sı̀ndı̀ kadra ndaá lolụ zíma ngbara gı̀ do bı̀ zíze ídíze
fú lá kése ní wá. Káa zí bı̀ kóo máúku zí lafúse ga bı̀ Yụ́da e ní, mááyí lélı̀
gı̀ dongaráse cakaba. Bi bı̀ mááyí ndéré doa née útúásásé ógụ íri wá.
34 “Ba go kúrúma zíse, ídísé óto 'bú lafúse e kíngaya kí mımbé'desé
kı̀é'do kpá káa zí bı̀ máóto 'búse ní.
35 Togụ́ ótosé 'bú lafúse e go tí káa zí bı̀ máúku née yá, 'yı̀ e nıyí ówo a
mbá kídí ma'díi, ásé 'yı̀ lódụ́ kacíma e.”
36 Zí Simúna Pétero ngúru 'yı̀mıkása ené ndú'yú wo kídí, “Ngére, ndı̀sı̀
úku ledre kenée ní íli ndéré 'da?”
Yésụ ya zía ní, “Pétero, bi bı̀ mááyí ndéré doa ní, útúásá lódụ́ máa zíze
ndéréze kéyị wá, 'búó togụ́ karanée sı̀ndı̀ kadra ogụ go zíyị.”
37 Pétero ya zí Yésụ ní, “Ngére, máútúásá ótoómo kacíyị wá, togụ́ umbu
yá, idízé úyu kéyị.”
38 Yésụ ya zía ní, “Pétero úku ledre née gbékpı̀e. Máúku zíyị, sımı̀ bı̀
karaba kadra ledre nı̀ súwu ní, áyí ási gı̀ romá 'dényé kí'dí ota yá née owo
máa wá. Gı̀ do kací a née geré zí ngono ụ́cụ koko.”

14

Yésụ nı̀ mısi'di

1 Zí Yésụ úku ledre zíye kídí, “Bi ndaá sínyí rosé wá. Ídísé fú ṇgúṇgu
ledre 'bı̀ Lomo, zíse kpá ṇgúṇgu ledremá.

† **13:27 13:27** Satána: Satána nı̀ kóo maláyika. Zía sínyi do lafúne e, zíye nda ídíye ezeokó Lomo. Gı̀ zí kéyị́ née ní, zí Lomo ógóóyó gı̀ komo ere 'dá'ba. Nı̀ nda cakaba go ngére 'bı̀ bıcayi lomo e. Ólo 'Dódoógụ 12:9.

2 'Be 'bɨ Babá nɨ mongṵ́ 'be. Mááyí ba go ndéré yémeómo bi zíse íri
nzíyiné. Idí bɨlámá ledre ndaá íri kenée wá, káa bɨ máúku go zíse.
3 Togṵ́ máyémeómo bi gɨ rosé go nzíyiné yá, mááyí ndá'baógṵ 'dí'bi sée
zíze ndéré ndɨ́sɨ́zé kése do bi máa née íri za fí.
4 Ówosé mɨsi'di bɨ nderéogṵ zí Babá íri ní go bɨlámáne.”
5 Zí ngúru 'yɨmɨkása 'bɨ Yésṵ bɨ kí ɨ́rɨ́né Tóma ní ɨ́nyɨ́né úku ledre kídí,
“Ngére, bi bɨ íli ndéré doa née owozé aka ezé e wá. Azé 'dí'bi mɨsi'di máa
wo be 'di zíze ndéréógṵzé íri?”
6 Zí Yésṵ úkulúgu ledre kídí, “Mááyí máa mɨsi'di 'be 'bɨ Lomo, mándɨ́sɨ́
'dódo ma'díi ledre ga bɨ gɨ do bɨ Lomo ní máa zí 'yɨ e. Mááyí kpá máa
'yɨ í'bí trɨdrɨ zí 'yɨ ga bɨ ṇguṇgunɨ́ ledre ma'dáa go ní. Togṵ́ 'yɨ ṇguṇgu
ledremá wá, máútúásá ótoómo wo zía ndéréne 'be 'bɨ Babá Lomo wá.
7 Káa zí bɨ ówosé máa go ní, ówosé Babá kpá go. Tónóne karaba ndéréne
'dá'dá, ówoyémesé Babá go za kpó kpó kpó.”
8 Zí ngúru 'yɨmɨkása bɨ Phɨ́lɨ́po ní kpá ɨ́nyɨ́né úku ledre zí Yésṵ kídí,
“Ngére, 'dódo aka 'Bṵyɨ́ bɨ úku ledre a née zíze gɨ do bɨ zíze ówoyéme
wo.”
9 Zí Yésṵ úkulúgu ledre zí Phɨ́lɨ́po kídí, “Phɨ́lɨ́po, tṵ́'dṵ́ sɨmɨbi ga ba za
mbá, ówo aka eyɨ́ fú lá bɨ kídí azé yɨ́ ezé kí Babá kɨ́é'do ní wá. Togṵ́ 'yɨ owo
máa go yá, owo Babá kpá go. Mengɨ́ káa be 'di zíyɨ úku ledre yá, máídí
'dódo Babá zíse?
10 Ṇgúṇgu bɨ kídí azé kí Babá kɨ́é'do ní wá gɨ ro 'di? Sómṵ́ yá ledre ga
bɨ mándɨ́sɨ́ 'dódo yée zíse née ogṵnɨ́ gɨ 'da? Bɨ Babá ukui'bí yée ne zíma
ní.
11 Nɨ mɨútúásáne zíse ṇgúṇgu a kídí azé kí Babá kɨ́é'do. Togṵ́ ledre bɨ
máúku née owó komosé gɨ ro zíse ṇgúṇgu a wá, mɨngburoko ledre ga bɨ
máméngɨ́ yée ní, ídísé nda ṇgúṇgu ledremá lá gɨ royé.
12 Máúku zíse ma'díi, togṵ́ 'yɨ ṇguṇgu ledremá, 'yɨ máa née nɨ kpá méngɨ́
mɨngburoko ledre e káa zí ga bɨ mándɨ́sɨ́ méngɨ́ yée ní. Gɨ zía bɨ mááyí go
ndá'balúgu romá zí Babá ní, mááyí í'bí roko'bṵ zía, zía nda ndɨ́sɨ́né méngɨ́
mɨngburoko ledre e kíe rómoné mɨrómo.
13 Éyɨ́ ga bɨ za mbá ásé ndú'yú Babá gɨ royé kí ɨ́rɨ́má ní, Mááyí úku ledre
zía idí méngɨ́ yée zíse gɨ do bɨ zí 'yɨ e ówo a mbá kídí kasaogṵ Máa ne zíye
ndɨ́sɨ́yé mbófo wo.
14 Gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledremá go ní, éyɨ́ ga bɨ za mbá ásé ndú'yú máa
gɨ royé ní, mááyí méngɨ́ yée zíse.”

Ledre gɨ ro kása 'Dówṵ́ Lomo

15 Zí Yésṵ kpá úku ngíti ledre zí 'yɨmɨkása ené ga gére née kídí, “Ma'díi,
togṵ́ ótosé tí 'búma go yá, ídísé méngɨ́ ledre ga bɨ máúku yée zíse ní.
16 Mááyí ndú'yú Babá zía kása 'Dówṵ́ Lomo ógṵné kpá ndɨ́sɨ́ sáká sée
za fí.
17 Née 'Dówṵ́ Lomo bɨ ndɨ́sɨ́ 'dódo ma'díi ledre gɨ do bi Lomo ní. 'Yɨ́ ga
bɨ ṇguṇgunɨ́ ledremá wá ní, 'di'binɨ́ eyé wo sɨmɨ sṵmṵ wá gɨ zía owonɨ́
eyé wo wá. Sée ga bɨ ṇgúṇgusé ledremá go ní, ówosé wo go, nɨ ógṵ ndɨ́sɨ́
sɨmɨsé.
18 “Máótoómo amá sée ngúcusé káa zí owṵ́sala e wá, mááyí ndá'baógṵ.
19 Sɨndɨ́ kadra idíaká go lá cúku'dée zíma ótoómo do sogo káṇgá ba. 'Yɨ́
ga bɨ ṇguṇgunɨ́ ledremá wá ní, lurúnɨ́ 'bɨ eyé lolṵ komomá wá, ásé lúrú

ándá komomá dụ́ụ́ se. Gɨ zía bɨ mááyí ídí trịdrịmá za fí ní, ásé kpá ídí trịdrị za fí.
20 Sɨmɨ bɨ karanée mááyí ndá'baógụ gɨ zí Babá gɨ komo ere gɨ ro 'décị ngbanga 'yị e ní, ásé geré ówo a kídí ábuwá azé yị́ ezé kí Babá kị́é'do. Zíse kpá ówo a kídí azé kése kpá éyị́ kị́é'do.
21 'Yị bɨ nɨ úwú ledre ga bɨ mándị́sị́ úku yée zíse ba, zía ndị́sị́né méngị ledre e tí kací a ní, née go 'yị bɨ oto 'búma go ní, Babá nɨ kpá óto 'bú a. Mááyí kpá óto 'bú 'yị máa née zíma 'dódo ledre ga bɨ gɨ do bimá ní mbá zía."
22 Zí ngúru 'yịmɨkása kí ịrịné kpá Yụ́da, ndaá Yụ́da Keriyóta wá, ị́nyịné ndú'yú Yésụ kídí, "Ngére, ledre sɨmɨ ledre née káa be 'di bɨ úku yá sɨmɨ bɨ karanée áyí ndá'baógụ gɨ zí 'Bụyị́ gɨ komo ere ní, 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledreyị́ wá ní lurúní komoyị́ wá, azé lúrú komoyị́ dụ́ụ́ ze ní?"
23 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí Yụ́da kídí, "Máúku ledre née kenée gɨ zía, 'yị bɨ oto 'búma go ní, nɨ ndị́sị́ méngị té ledre ga bɨ máúku yée zía ní. Babá nɨ kpá óto 'bú 'yị máa née. Zée kí Babá azé ndị́sị́ kí 'yị máa née do bi kị́é'do za fí.
24 'Yị bɨ oto 'búma wá ní, utúasá ené kpá méngị ledre ga bɨ mándị́sị́ 'dódo yée zíse ní wá. Gɨ zía ledre ga bɨ mándị́sị́ 'dódo yée zíse ní, Babá bɨ kasaogụ máa ní ndịsị́ úkuí'bí yée ne zíma.
25 "Máúku ledre ga gére née zíse gɨ zía bɨ mááyí aka dongaráse ba.
26 'Dówụ́ Lomo bɨ Babá nɨ kásaógụ a zíse do bi kacíma ní, nɨ nda ndị́sị́ sáká sée ne kí 'dódoyéme ledre ga gére née zíse káa bɨ nɨyí lị́gị́sé e.
27 Bi ndaá sínyí rosé wá, ngịrị nda kpá méngị́sé wá. Máíli ídísé ndị́sị́ bɨlámáne. Mááyí óto sée zíse ídíse kí rokinyi. 'Yị 'bɨ do sogo káṇgá e utúasání méngị ledre máa wo née wá. Abú 'yị e nɨyí méngị láráse yá, ídísé tóro ngbúó.
28 "Máúku go zíse fúó kídí, mááyí go gbóo gɨ ro ndá'balúgu romá zí Babá 'dáa, mááyí kpá gɨrí ndá'baógụ. Togụ́ ótosé tí 'búma go kíngaya, ídísé ídí kí rokinyi gɨ ro mɨndá'balúgu romá bɨ zí Babá íri ní, gɨ zía nɨ ne kí roko'bụ ledre e rómo domá.
29 Nɨ bɨlámáne zíma úku 'dódo ledre née zíse kenée 'dá'dá gɨ zí sịndị́ kadra a. Sɨmɨ bɨ ledre ma'dáa mengị roné go tí káa zí bɨ mándị́sị́ úku a ní, gɨ do bɨ zíse ṇgúṇgu a kídí ma'díi, Babá kasaogụ máa ne.
30 Máíli lolụ lála ledre zíse wá, gɨ zía ba goó sịndị́ kadra 'bɨ Satána ngére 'bɨ 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledremá wá ní zía ógụné. Tí lá wo Satána, ndaá 'bɨ ené ngére domá wá.
31 Mááyí ba go ndéré méngị éyị́ bɨ Babá ili zíma méngị a ní, gɨ do bɨ zí 'yị ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ní mbá ówo a kídí 'bú Babá ofụ domá go." Gɨ do kací ledre máa wo née ní, zía úku ledre zí 'yịmɨkása ené ga gére née kídí,

"Ị́nyịsé mu zíze ndéréze."

15

Ídísé lányá romá

1 Zí Yésụ kpá úku ngíti ledre zíye kídí, “Mááyí mbigí kókó kọ́ọ́ bɨ
'di'biogụní 'dịyị a* yáká ní, Babá nɨ 'bɨ ené mịngị yáká ma'dáa. 2 Babá
ndịsị lágáóyó mɨrásáma ga bɨ anání wá ní 'dá'ba gɨ do bɨ zí bi ídíne fúó
ro yée ga bɨ anání bú ní, zíye ndịsịyé ánátátá royé kíngaya.
3 Ledre ga bɨ mándịsị 'dódo yée zíse ní, oto sée go zíse ídíse mbigí 'yị
amá e.
4 Ndásé lolụ 'dí'bióyó sómụ́ ledre esé gɨ romá wá gɨ do bɨ zíze ídíze kése
kịé'do. Ídísé ówo a kídí sịlị́ kọ́ọ́ bɨ 'deweoyó roné go ní, aná ené lolụ wá gɨ
zía ndaá lolụ ro kókóne wá. Nɨ gɨ rosé kpá kenée, útúásásé méngị bɨlámá
ledre e wá 'búó togụ́ lányásé go romá.
5 “Mááyí úku ándá zíse, mááyí zíse go káa zí kọ́ọ́ ní ásé nda 'bɨ esé zíma
káa zí mɨrásáma ní. Azé kése go éyị́ kịé'do. 'Yị bɨ óto sómụ́ ledre ené go
mbá romá ní, zí sómụ́ ledre amá ídíne kpá za mbá roa. 'Yị bɨ oto sómụ́
ledre ené romá wá ní, útúásá méngị bɨlámá ledre e káa zí éyị́ bɨ ndịsị áná
mɨáná ní wá.
6 'Yị bɨ 'di'bioyó sómụ́ ledre ené gɨ romá go ní, nɨ yị́ ené go káa zí sịlị́
kágá bɨ 'deweoyó roné gɨ ro kókóne go ní, nɨ geré gágá ené do óngbóóyó a
'dá'ba gɨ zía moko ndaá lolụ sɨmɨ a wá.
7 Togụ́ ótosé sómụ́ ledre esé za mbá romá, zíse lányáse ro ledre ga bɨ
mándịsị 'dódo yée zíse ní yá, ásé ówo kací íni ini zí Babá. Nɨ ídí kí rokinyi
zía í'bí éyị́ bɨ ínisé ini gɨ roa ní zíse.
8 Togụ́ ndịsịsé go kpá fú méngị bɨlámá ledre e káa zí éyị́ bɨ ndịsị áná
mɨáná ní yá, 'yị e nɨyí ówo a kídí ásé go mbigí 'yị lódụ́ kacíma e, zíye
ndịsịyé mbófo Babá.
9 “Máóto 'búse go kíngaya cé káa zí bɨ Babá oto 'búma ní. Bɨ goó kenée
ní, ndásé méngị ledre bɨ zí 'búse nzúlúne gɨ domá gɨ zía ní wá.
10 Togụ́ lányásé tí fú lá ro lorụ amá yá, éyị́ bɨ nɨ 'dí'bióyó 'búse gɨ domá
ní ndaá. Kpá káa zí bɨ mándịsị lányá ro lorụ 'bɨ Babá ní, ngíti éyị́ bɨ zía
'dí'bióyó 'búma gɨ doa ní ndaá.
11 Máúku ledre ga gére née zíse kenée gɨ do bɨ zíse ídíse kí rokinyi
kíngaya káa zí bɨ mááyí kí rokinyi ní.
12 Ba go kúrúma zíse, ídísé óto 'bú lafúse e káa zí bɨ máóto 'búse ní.
13 Ídísé ówo a kídí máóto 'bú 'yịma'dí e go kíngaya zíma í'bí za cụ́
kụ́ọ́ụ'bụmá zí umbu gɨ ro zíye ómoyé. Ngíti óto 'bú 'yị e káa zí wo née
ndaá.
14 Togụ́ ndịsịsé go tí fú méngị ledre ga bɨ mándịsị úku yée zíse née yá,
ásé ógụ ídí mbigí lúndumá e.
15 Ndásé lolụ zíma káa zí 'yị 'bɨ moko e wá. Gɨ zía 'yị bɨ ogụ mɨógụ ní
utúasá ené ówoyéme ledre bɨ mịngị 'be ndịsị méngị a ní wá. Ásé go mbigí
lúndu má e gɨ zía ledre ga bɨ Babá ukui'bí yée zíma ní, má'dódo yée go
mbá zíse.
16 “Ndólosé esé máa se wá, mándólo sée máa zíma í'bí moko amá zíse
méngị a gɨ do bɨ zía áná ne kíngaya 'yịma'dí e utúasání ánuónzó a wá.

---

* **15:1 15:1** Kọ́ọ́ọ́: Née kọ́ọ́ọ́ 'bɨ 'be, nɨyí kí ledreyé owó owó zí Yụ́da e. Ndịsịní 'dịyị́ yée yáká do ndịsịyé méngị le'yị́ gɨ sɨmɨ mɨánáye. Ledre Isɨréle nɨ zí Lomo owó owó káa zí ledre kọ́ọ́ọ́ bɨ nɨ owó owó zí Yụ́da e ní. Née sị́ ledre bɨ Lomo ndolo Isɨréle e gɨ zía kóró ní. Ólo Isáya 5:1-7, Ke'bị 'bɨ Dawídi e 80:8-16.

Éyị ga bɨ ásé ndú'yú Babá gɨ royé ní, nɨ méngị yée zíse gɨ zía ndịsịsé go méngị ledre e kací kúrúma.
17 Mááyí kpá úku ándá a, ídísé óto 'bú lafúse e.”

Yésụ lorụ 'yị lódự́ kacíne e

18 “Máúku zíse, togự́ ngíti géyị 'yị e nɨyí sógó sée yá, ídísé ówo a kídí nɨyí yị eyé kú kenée, sogóụtụní go cự́ máa.
19 Togự́ sómự́ ledre esé nɨ ndro kí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo wá ní yá, sogóní eyé sée wá. Nɨyí sógó sée ba gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledre amá zíma ndólo sée káa do 'yị amá e ní.
20 Ídísé sómự́ndíki ledre bɨ máúku zíse máyá, ‘'Yị 'bɨ moko romo ené do mongự́ 'yị ené wá ní.’ Togự́ sogóní máa bɨ mongự́ 'yị esé ní, nɨyí sógó sée kpá kenée. Idí ṇguṇguní kóo ledre amá bo, káa bɨ nɨyí kpá ṇguṇgu ledre esé.
21 “'Yị ga gére née nɨyí sógó sée gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledre amá ní. Gɨ zía owoní eyé bɨ ya kídí Lomo kasaogụ máa ne ní wá.
22 'Yị ga gére née, Lomo nɨ 'dí'bi yée kí ngbanga bɨsinyíne gɨ zía tí bɨ máógụ 'dódo bɨlámá ledre ené go zíye gɨ ro zíye ótoómo bɨsinyí ledre e ní, iliní eyé e wá. Gɨ zí kéyị née, Lomo otoomo ené ledre zíye wá.
23 “'Yị bɨ sogó máa go ní, sogó kpá Babá go.
24 Idí ndaní kóo lúrú mɨngburoko ledre ga bɨ mándịsị máméngị yée, yée ga bɨ ngíti 'yị utúasá méngị yée wá ní kí komoyé wá yá, kídí Lomo nɨ kóo ótoómo ledre zíye. Nda tí lá bɨ lurúní ledre ga gére née go cự́ kí komoyé, zíye 'dự́tụ mbílíye ngbự́rự́ ndịsị sógó zée gbrengárá kí Babá ní.
25 Mɨméngị ledre 'bɨ 'yị ga gére née utúasá go kpịnị kí ledre bɨ mɨékéne sɨmɨ lorụ ní kídí, ‘'Yị ga gére née sogóní eyé máa née gɨ zía bɨ ya málúyú ledre ní wá, sogóní máa lá gbékpịne.’
26 “Mááyí kása 'Dówự́ Lomo 'yị 'dódo ma'díi ledre e gɨ zí Babá girí, zía óguné 'dódo ma'díi ledre bɨ gɨ do bimá ní zíse.
27 Ídísé kpá fú ndịsị 'dódotátá ledremá zí 'yị e gɨ zía tonózé moko ma'dáa ba kú kése.”

16

1 Zí Yésụ kpá úku ándá ledre zí 'yịmɨkása ené ga gére née kídí, “Máénzị komosé kí ledre ga gére née gɨ zía máíli zíse tórosé kpá fú ngbúó sɨmɨ moko amá.
2 Yự́da ga gére née ngíti géyị nɨyí karanée lágaóyó sée gɨ sɨmɨ 'Dịcị Kótrụro 'bɨ Lomo sága. Zí ngíti géyị úfu lafúse e, zíye ndịsịyé mbófo royé gɨ zí ledre bɨ mengịní née kídí yée nɨyí go méngị yéme ledre 'bɨ Lomo.
3 Gɨ zía bɨ ngárá owoní eyé zée kí Babá wá ní, zíye ndịsịyé méngị bɨsinyí ledre ga gére née zíse.
4 Sɨmɨ bɨ ledre ga gére née nɨyí go méngị sée kenée ní, ídísé sómự́ndíki a kídí, ba goó ledre ga bɨ máénzị komosé gɨ royé ní. Máúku kóo ledre née zíse 'dá'dá gɨ zía azé aka kóo kése do bi kịé'do.

Yésụ uku ledre gɨ ro 'Dówự́ Lomo

15:20 15:20 Yiwáni 13:16 **15:25 15:25** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 35:19, 69:4

5 “Máúku phụ́trụ ledre ga gére née zíse gɨ zía mááyí go ótoómo sée. Sịndị kadra ogụ go gɨ ro zíma ndá'balúgu romá zí Babá bɨ kasaogụ máa ní. Ịtịsé mbá wá, ngúrusé ndu'yú gbawá máa ní, 'be káa be 'di?
6 Bi sinyí rosé née go gɨ zí ledre bɨ máúku máyá nɨyí karanée méngị láráse ní?
7 Utúasá mɨútúásá zíma ndéréma gɨ ro zí bɨlámá ledre ógụné zíse. Togụ́ mándéré go yá, mááyí kása 'Dówụ́ Lomo zía ógụné ndịsị sáká sée.
8 “Togụ́ 'Dówụ́ Lomo née ogụ go yá, nɨ 'dódo ma'díi ledre zí 'yịma'dí e zíye ówo mɨméngị ledre eyé kídí emengụ́, togụ́ otoomoní wá, Lomo bɨ ngárá ndaá 'yị lúyú ledre wá ní, nɨ 'décị ngbangayé bɨsinyíne.
9 Lúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e bɨ 'Dówụ́ Lomo nɨ 'dódo a zíye ní nɨ wo bɨ asiní kí ṇgúṇgu ledremá ní.
10 Nɨ 'dódo a zí 'yịma'dí e kídí, ma'díi, mándá 'yị lúyú ledre wá, née sị ledre bɨ mááyí go ndá'ba gɨ zía zí Babá ní. 'Yịma'dí e utúasání lolụ lúrú máa wá.
11 Ndaá kpá lá dụụ́ ledre máa wo née wá, 'Dówụ́ Lomo nɨ kpá 'dódo a zíye kídí, Satána ngére 'bɨ 'yị lúyú ledre e, Lomo 'decị ngbanga a go bɨsinyíne.
12 “Tụ́'dụ́ yata ledre e nɨyí gáa kpá fú bo tí gɨ ro zíma úku yée zíse ní, útúásásé ówoyéme ini ledre gɨ sɨmɨyé mbá wá.
13 Sɨmɨ bɨ 'Dówụ́ Lomo 'yị 'dódo ma'díi ledre e ogụ go ní, nɨ sáká sée zíse ówo mɨnzénzéré ledre e za mbá. Nɨ úku zíse dụụ́ ledre ga bɨ Lomo ukui'bí yée ne zía ní, zía kpá 'dódo ledre ga bɨ nɨyí méngị royé karanée ní zíse.
14 'Dówụ́ Lomo nɨ óto úndrumá zía 'dódoyéme ledre ga bɨ mándịsị úku yée ní mbá zíse.
15 Máúku ledre née kenée gɨ zía sómụ́ ledre bɨ sɨmɨ Babá ní, nɨ kpá sómụ́ ledre bɨ sɨmɨmá ní. Née sị ledre bɨ máúku ledre gɨ zía máyá 'Dówụ́ Lomo nɨ ógụ úku 'dódo a zíse fúó kídí ledre ga bɨ má'dódo yée zíse ní, nɨyí mbá ma'díi ledre e ní.

Lerị esé nɨ óyóló'bó roné káa do rokinyi

16 “Ngítí sịlị idíaká go lá cúku'dée zíma ndéréóyó romá gɨ dongaráse gɨ ona. Málú'bú íri wá, mááyí ndá'baógụ 'diya zíze ndíkílúgu rozé kése.”
17 Zí 'yị lódụ́ kacíga ga gére née ndịsị ódroyé dengbịye kídí, “Mongụ́ 'yị ndịsị úku née kenée lárá ledre 'di bɨ kídí, ngítí sịlị idíaká go lá cúku'dée zíne ndá'balúgu roné zí 'Bụné née lu'bú íri wá, née nɨ ndá'baógụ 'diya zíze ndíkílúgu rozé kéye ní.”
18 Zíye kpá úku ándá ledre kídí, “Sara aka nda ngítí sịlị bɨ uku ledre a kídí idíaká go lá cúku'dée ní, née sịlị 'bɨ 'di bɨ ngárá owo'di'bizé ledre gɨ roa wá ní.”
19 Yésụ owo sómụ́ ledre 'bɨ 'yịmɨkása ené ga gére née go kídí iliní ndú'yú née. Zía ịnyịné úku ledre zíye kídí, “Ílisé ndú'yú máa ba gɨ ro ledre bɨ máúku máyá ngítí sịlị idíaká go cúku'dée zíma ndéréóyó romá gɨ dongaráse, málú'bú íri wá, mááyí ndá'baógụ 'diya zíze ndíkílúgu rozé kése ní?
20 Nɨ ma'díi zíse sómụ́ ledre kenée. 'Yị ga bɨ 'búma ndaá doyé wá ní, nɨyí ídí kí rokinyi kí lúrú ledre bɨ nɨ méngị máa ní. Ásé ídí gboó sɨmɨ iní komosé. Nda gɨ 'dá'ba zí sɨmɨkozo esé óyóló'bó roné káa do rokinyi zíse.

21 “Cé káa zí mbámiowụ́ simi bi sịndị́ kadra ené utúasá go gi ro zía áráne ní. Ni aka náná do soné gi zí miówo owụ́ kí. Simi bi owụ́ 'bi ené ará nda go ní, somụ́ndiki lolụ ledre éyị́ miówo bi gáa roné ní wá gi zía lurú owụ́ 'bi ené ni go do sịlị́ne.
22 Ni zíse cakaba kpá kenée bi sinyí rosé go misínyí. Karanée ásé ídí kí mongụ́ rokinyi simi bi azé ndíkílúgu rozé kése ní. Nda gi ore ngíti 'yị bi zía óguné óto lerị́ rosé ní ndaá lolụ wá.
23 Ledre e orụní lolụ zíse wá, éyị́ ga bi ásé ndú'yú Babá gi royé kí ịrịmá ní, ni geré méngị yée zíse. Ndaá lolụ té bi ya ásé ndú'yú máa kí ní wá.
24 Káa zí bi ndú'yúsé aka Babá gi ro éyị́ wá ní, ba go bilámá sịndị́ kadra zíse. Ndú'yúsé wo mu gi ro éyị́ ga bi ílisé yée ní gi do bi zía méngị yée zíse, zíse ídíse nda kí rokinyi kíngaya.
25 “Abú mándịsị kóo 'dódo ambá ledre e zíse simi muruwayi yá, tónóne gi do kací sịndị́ kadra cúku'dée ndéréne 'dá'dá, ledre ga bi gi do bi Babá ní, mááyí nda úku yée zíse fúó fúó fúó, ndaá lolụ simi muruwayi wá.
26 Togụ́ sịndị́ kadra 'bi ledre máa ga gére née oguní go yá, gi zía bi ṇgúṇgusé ledremá go ní, éyị́ ga bi ílisé yée gi zí Babá ní, ásé nda úku ledreyé geré se zía, ndaá lolụ fú lá bi zíma ndịsịmá úkuí'bí ledre esé e máa zía ní wá.
27 Oto 'búse gi zía ótosé 'búma zíse ṇgúṇgu ledremá kídí kasaogụ máa ne.
28 Ma'díi, Babá kasaogụ máa ne do sogo káṇgá ona. Mááyí ba go ótoómo do sogo káṇgá ba zíma ndá'balúgu romá zía komo ere íri.”
29 Zí 'yị lódụ́ kacíga ga gére née úku ledre zía kídí, “Mongụ́ 'yị, ledre bi úku née owoyemezé go gi zía ndaá lolụ miótoécịné simi muruwayi wá.
30 Owoyemezé go bilámáne kídí éyị́ bi kịé'do káa ya ówo wá ní ndaá. Ma'díi, ṇguṇguzé go kídí Lomo kasaogụ yịị́ ne.”
31 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “Ṇgúṇgusé ledremá go nda té bi cakaba ba ní?”
32 Sịndị́ kadra ni go gbóo, zíse ngásá báyi rosé mbá ótoómo lá dụụ́ máa ngúcumá dongará ezeokóma e. Abú kenée ndotó, Babá ni bo kíma.
33 Káa zí bi azé kése go éyị́ kịé'do ní, máili zí mimbé'desé ịdrịne. Née sị́ ledre bi máúku ledre ga gére née zíse gi zía ní. Márómo komo do sogo káṇgá go. Abú 'yị ga bi sogóní máa misógó ní niyí méngị láráse gi zía bi ṇgúṇgusé ledremá ní yá, bi ndaá sínyí rosé wá.

17

Yésụ ini ini zí 'Bụné

1 Simi bi Yésụ ukuonzó ledre go zí 'yị ené ga gére ní, zía sịkpị doné lúrú bi 'dága komo ere. Zía íni ini zí 'Bụné kídí,

“Babá, ídí mu 'dódo a zí 'yị e kídí í'bí roko'bụ go zíma Owụ́ 'bi eyị́. Kpá gi romá, Máa Owụ́ 'bi eyị́ ma'dáa zíma í'bí mbófo éyị́ zíyị.

2 Í'bí roko'bụ née mu zíma, gi ro zíma ídíma Ngére do 'yị e za mbá, gi do bi zíma í'bí trịdrị bi za fí ní zí 'yị ga bi í'bí yée go zíma ní.

3 'Yị ga bi mááyí í'bí trịdrị bi za fí zíye ní, dụụ́ 'yị ga bi owoní yịị́ bú kídí áyí mbigí Lomo, zíye kpá ówo a kídí máa Kírésịto Yésụ, kásaógụ máa yịị́.

4 Sɨmɨ bɨ máméngịónzó moko bɨ kásaógụ máa gɨ roa do sogo káṇgá
ní, zí 'yịma'dí e mbá ówo a kídí ma'díi, máóto ịrịyị go tara 'yịma'dí e zíye
ndịsịyé mbófo yịị.
5 Babá ídí mu í'bí roko'bụ zíma, zíyị 'dí'bióto máa zíze ídíze kéyị do
bi kịé'do káa zí bɨ kóo azé kéyị do bi kịé'do sɨmɨ roko'bụ 'dá'dá do sogo
káṇgá ba ndaá aka wá ní.”

Yésụ ini ini zí 'Bụné gɨ ro 'yị lódụ́ kacíne e

6 “Mbófo éyị́ zíyị gɨ ro 'yị ga bɨ í'bí yée zíma ba. Nɨyí kóo 'yị ga bɨ
'bɨ do sogo káṇgá, zíyị í'bí yée go zíma, gɨ ro zíma ídíma Ngére eyé.
Má'dódoyéme yịị go zíye, nɨyí go ndịsị méngị ledre eyị́ káa zí bɨ íli ní.
7 Owoyemení kpá go bɨlámáne kídí, ledre ga bɨ za mbá mándịsị méngị
yée ní í'bí yée yịị zíma, gɨ do bɨ zíma ndịsịmá méngị yée kenée.
8 Ledre ga bɨ í'bí yée zíma née, má'dódo yée go mbá zí 'yị ga bɨ í'bí
yée zíma ba. Ṇguṇguní ledre ga gére née go mbá kídí née mbigí ledre e
gɨ zía owoní go kídí kásaógụ máa yịị.
9 “Máíni ini zíyị gɨ royé, ndaá gɨ ro 'yị ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ba wá
gɨ zía í'bí yée go zíma. Abú í'bí yée go zíma yá, ídí sáká yée gɨ zía nɨyí
yị́ eyé kú 'yị eyé e.
10 Abú í'bí yée go zíma kenée yá, nɨyí kpá fú 'yị ezé e kéyị. Káa zí bɨ
í'bí yée zíye ídíye sị́ sịlịma ní, owoní go kídí roko'bụ nɨ bo zíma.
11 Babá káa zí bɨ sịndị́ kadra ogụ go gɨ ro zíma ndá'balúgu romá zíyị́ íri
ní, máútúásá lolụ fú lá ndịsị dongará 'yị ezé ga ba do sogo káṇgá ona wá.
Ídí 'bá'bá yée gɨ zí bɨsinyí ledre e, idíní ndịsị kí mɨmbé'deyé mbá kịé'do
káa zí bɨ ndịsịzé ndịsị kéyị kí mɨmbé'dezé kịé'do ní.
12 Sɨmɨ ndịsị ezé bɨ kéye ní, mándịsị lúrú bi kacíye kpịnị kpịnị kpịnị
kí roko'bụ bɨ í'bí zíma ní káa bɨ ngúruyé nɨ ịndrị gɨ ngará lafúne e ke. Tí
ma'díi, ngúruyé bɨ ịndrị ní ndaá. Odụ 'yị bɨ ịndrị gɨ dongaráye ní dụ́ụ́ wo
bɨ kóo mɨéké kúrúyị úku ledre gɨ roa yaá nɨ lúyú ne gɨ dongará lafúne e
ní. Ledre bɨ mɨéké kúrúyị uku ní mengị roné go tí ma'díi.
13 “Sịndị́ kadra ogụ go zíma ndá'balúgu romá zíyị́ íri. Ledre ga bɨ gɨ
do bizé kéyị ní, máúku go mbá zíye gɨ do bɨ zíye ídíye kí rokinyi kíngaya
káa zí máa ní.
14 'Yị ga bɨ ṇguṇguní ledre eyị́ wá ní, otoní mɨmbé'deyé go bɨsinyíne
ro 'yị ezé ga ba, gɨ zía bɨ 'yị ezé maáge otoomoní ledre 'bɨ sága ba go zíye
nda ṇgúṇgu ledre eyị́ ní nɨyí go kpá káa zí máa ní.
15 Babá, máúku amá née kídí ídí mu 'dí'bióyó 'yị ezé ga ba gɨ do sogo
káṇgá 'dá'ba wá. Ídí 'bá'bá yée gɨ zí Satána.
16 'Yị ezé maáge 'di'bioyóní sómụ́ ledre eyé gɨ ro 'yị ga bɨ ṇguṇguní
ledre eyị́ wá ní go. Mɨméngị ledre ezé nɨ nda yị́ ené go kéye kịé'do gɨ zía
ndazé ezé 'yị ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ní wá.
17 Káa zí bɨ goó kenée ní, idíní mu ídí mbigí 'yị ezé e kéyị za fí, gɨ zía
ndịsịní úku dụ́ụ́ ma'díi ledre e.
18 Kpá káa zí bɨ kásaógụ máa ógụ 'dódo ledre eyị́ zí 'yịma'dí e do
sogo káṇgá ní. Mákása kpá yée go idíní mu ndéré kí 'dódo ledre eyị́ zí
'yịma'dí e do sogo káṇgá za mbá.
19 Káa zí bɨ máótoómo romá za mbá zíyị ní, ídí sáká yée gɨ do bɨ zíye
ótoómo royé kpá za mbá zíyị.

20 “Máíni amá ini zíyị ba lá dụ́ụ́ gɨ ro 'yị ezé máa yée ga ba wá. Máíni
ini kpá gɨ ro yée ga bɨ karanée nɨyí ṇgúṇgu ledremá kídí mááyí 'yị yómo
'yị e gɨ zí 'dódo ledre 'bɨ 'yị ezé ga ba ní ní.
21 Babá 'yị ezé ga ba idíní ndịsị mbá kí mɨmbé'deyé kịé'do káa zí bɨ
zée kéyị mɨmbé'dezé nɨ yị ené kịé'do ní. Kpá gɨ do bɨ zí mɨmbé'dezé ídíne
kéye kịé'do gɨ ro zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre eyị wá ní ówo a kídí, ma'díi
kásaógụ máa yịị.
22 Máóto úndruyé go kpá káa zí bɨ óto úndrumá ní gɨ ro zíye ídíye
kịé'do káa zí bɨ azé kéyị kịé'do ní.
23 Ma'díi, mɨmbé'dezé nɨ go kéye kịé'do káa zí bɨ mɨmbé'dezé nɨ yị ené
kéyị kú kịé'do ní. 'Yịma'dí e nɨyí ówo a mbá kídí kásaógụ máa yịị. Zíye
kpá ṇgúṇgu a kídí ma'díi 'yị ezé ga ba 'búye nɨ bo doyị kíngaya kpá káa
zí 'búma bɨ doyị ní.
24 “Babá, 'yị ga bɨ í'bí yée zíma ba, mándú'yú yịị gɨ royé, ídí sáká yée
gɨ do bɨ zíze ndịsịzé kéye do bi kịé'do 'be 'bɨ eyị íri. Gɨ do bɨ zíye ówo a
kídí 'búma nɨ bo doyị gɨ zía í'bí roko'bụ ledre e go zíma 'desị, 'dá'dá zíyị
kóo kí ótoógụ do sogo káṇgá ba.
25 “Babá, yịị bɨ áyí mbigí Lomo kpá 'yị méngị bɨlámáne ledre ní, abú
'yịma'dí e owoní kenée wá, máówo bú bɨlámáne. Má'dódo yịị go zí 'yị
ezé ga bɨ í'bí yée zíma ba, owoyemení go bɨlámáne kídí kásaógụ máa
yịị.
26 Abú má'dódo yịị go zíye yá, mááyí kpá fú 'dódo ándá yịị zíye gɨ do
bɨ zíye ówo a kídí máóto 'búye go kpá káa zí bɨ óto 'búma ní gɨ ro zíze
ídíze kéye kịé'do.”

18

Yụ́da e 'di'biní Yésụ
(Matáyo 26:47-56, Máriko 14:43-50, Lúka 22:47-53)

1 Gɨ do kací ini bɨ Yésụ ini wo zí 'Bụné ní, zía ịnyịné kí 'yị lódụ́ kacíne e
gɨ ore, zíye ndéréye sága 'bɨlulu bɨ kí ịrịné Kidróne ní, zíye ólụ́ndịsịyé sɨmɨ
ngíti mongụ́ yáká íri, kí'dí bɨ 'dịyịní kágá ga bɨ ndịsịní ndólo yée olíva ní.
2 Yụ́da, ngúru 'yịmɨkása 'bɨ Yésụ bɨ í'bí ngbángá Yésụ gɨ ro do úfu wo
ní owo bi máa née bú gɨ zía Yésụ ndịsị lengbe ndéré ndịsị íri kí 'yị lódụ́
kacíne e.
3 Zí Yụ́da 'dí'bi asikíri ga bɨ manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị e kí Farụsáyo e
kasaní yée ní kí ndụlụ kpá kí asikíri ga bɨ ndịsịní lúrú bi kací 'Dịcị Kótrụro
ní, ngíti géyị ụndụní 'bɨ eyé pho'dụ, zíye ndéré útúye do Yésụ kí ndụlụ
née.
4 Yésụ owo éyị bɨ nɨ go ógụ méngị née ní bú. Sɨmɨ bɨ lurú asikíri ga gére
née ogụní go ní, geré zía ndéréne zíye, zía ndú'yú yée kídí, “Gámásó'dosé
náambi?”
5 Zíye úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “Gamáso'dozé Yésụ, o'do bɨ gɨ sɨmɨ
Nazeréta ní.”
Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, “O'do máa née máa, mááyí ba.” Yụ́da
bɨ i'bí ngbángáa ní nɨ 'bɨ ené kenée mɨtóroné.
6 Sɨmɨ bɨ Yésụ uku ledre kídí, “O'do máa née máa ní,” zí ya'dá ga bɨ
ogụní 'dí'bi wo née ndá'bayé mɨ'dí sogo do útúye mbá bi káa zí éyị bɨ
uyuní go mɨúyu ní.

7 Zí Yésụ kpá ndú'yú ándá yée kídí, “Gámásó'dosé náambi yaá?”
Zíye úkulúgu ledre kídí, “Gamáso'dozé Yésụ, o'do bɨ gɨ sɨmɨ Nazeréta ní.”
8 Zí Yésụ kpá úkulúgu ledre kídí, “Máúku gáa ledre go zíse, máyá o'do bɨ ndịsị gámásó'do wo née máa. Ídísé 'dí'bi nzúó máa, ndásé 'dí'bi 'yị lódụ́ kacíma ga ba wá.”
9 Yésụ uku ledre née kenée gɨ do bɨ zía útúásáne kí ledre bɨ uku zí 'Bụné kídí, “Babá, 'yị ga bɨ í'bí yée zíma ba ngúruyé bɨ kịé'do yaá ịndrị gɨ dongará lafúne e go ní ndaá.”
10 Simúna Pétero ngúru 'yịmɨkása 'bɨ Yésụ nɨ kpá nyé kí 'bɨ ené maku. Sɨmɨ bɨ lurú kídí 'yị ga gére née ayíní go gɨ ro 'dí'bi Yésụ ní, zía lálaógụ 'bɨ ené maku gɨ sɨmɨ sɨrịkpa ku, lágá'décị mbílí Málakasa ngúru 'yị 'bɨ moko 'bɨ mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ kíe tụ mɨlágá, sáma nɨ go trịị.
11 Zí Yésụ úku ledre zí Pétero kídí, “Née ndaá ledre bɨ áyí méngị a ní wá. Ésịlúgu maku née sɨmɨ sɨrịkpa. Sómụ́ yá 'do'dó bɨ Babá kasaogụ máa gɨ roa ní, mándá 'dó'dó a wá?”

Yésụ kó'dụ́ Ána
(Matáyo 26:57-58, Máriko 14:53-54, Lúka 22:54)

12 Zí asikíri ga gére née kí mongụ́ 'yị* eyé, nda kí mɨngburoko 'yị 'bɨ Yụ́da e 'dí'bi Yésụ do ódó sịlị́ a ndá mɨódó.
13 Zíye 'dí'bi wo gɨ ore fị ndéré kíe kó'dụ́ ngúru mongụ́ 'yị kí ịrịné Ána, o'do bɨ Kayáfa ofụ́ nyị́ a ní. Sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née ní, Kayáfa ma'dáa nɨ kóo ne mongụ́ 'yị 'dáná éyị́.
14 Née 'yị bɨ kóo uku ledre zí Yụ́da e kídí, utúasá mɨútúásá zí bɨkẹ́rị́ 'yị úyuné gɨ ro zí tụ́'dụ́ 'yị e ídíye trịdrịyé ní.

Pétero asi gɨ ro Yésụ
(Matáyo 26:69-70, Máriko 14:66-68, Lúka 22:55-57)

15 Sɨmɨ bɨ 'di'biní Yésụ nɨyí go ndéré kíe ní, zí Simúna Pétero kí ngíti ezené bɨ kpá 'yị lódụ́ kací Yésụ ní útúye do kací a. Eze Pétero máa née mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ owo wo bú. Née sị́ ledre bɨ otoomoní mɨsi'di zía ólụ́lódụ́ kací Yésụ gị do ligá 'be 'bɨ Kayáfa mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ íri ní.
16 Pétero idíaká aka 'bɨ ené cịkị tara mbotụ gara sága. Zí eze a bɨ kpá 'yị lódụ́ kací Yésụ bɨ gáa olụ́ née, gɨ zía bɨ mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ owoní wo bú ní, zía ndéréne úku ledre zí kara bɨ ndịsị líkpí mbotụ gara ní kídí idí í'bí mɨsi'di zí Pétero ólụ́ne sɨmɨ gara.
17 Sɨmɨ bɨ Pétero olụ́ ní, zí kára née ndú'yú wo kídí “Tosoyị́ nda káa zí ngúru 'yị gɨ dongará 'yị lódụ́ kací o'do bɨ 'di'biní wo ba ní ní?”
Pétero ya “Ɨ'ɨ, née ndaá máa wá.”
18 'Di'biní kóo Yésụ née kí ndụlụ, drụ́ nɨ nda go kíngaya, bi ịdrị́ kpá go lịlịlí. Zí bolịsị ga bɨ ndịsịní 'bá'bá 'be 'bɨ mongụ́ 'yị ore, nda kpá kí 'yị máa yée ga bɨ ndịsịní méngị moko ore ní kótụ́ pho'dụ ndịsịyé roa. Zí Pétero kóo kpá ndósoógụné ndoo ro pho'dụ máa née ịbị roné gɨ zí drụ́.

Mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ ndu'yú Yésụ
(Matáyo 26:59-66, Máriko 14:55-64, Lúka 22:66-71)

18:9 18:9 Yiwáni 6:39 * **18:12 18:12** Mongụ́ manda 'bɨ asikíri e: Ndịsị lúrú bi kací asikíri e álifu. Nɨ 'bɨ ené do manda ga bɨ 'bɨ asikíri e ní.

19 Née ní, mongụ́ 'yị 'dáná éyḭ bɨ ogụní kɨ́ Yésụ kó'dụ́ a bɨ kɨ́ ịrịné Ána ní, nɨ go ndḭsị ndú'yú Yésụ gɨ ro 'yị lódụ́ kacɨ́ga kɨ́ ledre ga bɨ ndḭsị 'dódo yée zɨ́ 'yị e ní.
20 Zɨ́ Yésụ úkulúgu ledre zɨ́ mongụ́ 'yị née kɨ́dí, "Ledre ga bɨ mándḭsị 'dódo yée ní za mbá, ndaní eyé sɨmɨ ugu royé wá. Mándḭsị 'dódo ledre zɨ́ 'yị e sɨmɨ 'Dḭcḭ Kótrụro e kpá kɨ́ 'Dḭcḭ 'bɨ Lomo nda kpá do bi ga bɨ tụ́'dụ́ Yụ́da e ndḭsịní yóko royé doyé ní.
21 Ndá ndú'yú máa wá, bɨlámá a ídí geré ndú'yú 'yị ga bɨ mándḭsị 'dódo ledre máa née zɨ́ye ní, owoyemení go bɨlámáne gɨ zía uwúní go cụ́ kɨ́ mbílíye."
22 Sɨmɨ bɨ Yésụ uku ledre née kenée ní, geré zɨ́ ngíti bolḭsị bɨ toro gbóo cigí Yésụ ní ịnyịné óngbo komo Yésụ gbiya mɨóngbo. Zía úku ledre zɨ́ Yésụ kɨ́dí, "Née ndaá ledre bɨ áyí úku a zɨ́ mongụ́ 'yị 'dáná éyḭ ní wá."
23 Zɨ́ Yésụ úku ledre zɨ́ o'do née kɨ́dí, "Bɨsinyí ledre bɨ máúku zɨ́ mongụ́ 'yị ní wo be 'di, bɨ zɨ́yị ócó máa gɨ zía geré mɨócó ní, úku 'dódo aka zíma. Togụ́ máúku tɨ́ bɨlámá ledre ní, sara ócó nda máa gɨ ro 'di?"
24 Nda gɨ ore, zɨ́ Ána úku ledre kɨ́dí 'di'biokpóní Yésụ mu nyé mɨódóne kenée ndéré kɨ́e kó'dụ́ Kayáfa bɨ mongụ́ 'yị 'dáná éyḭ ní.

Pétero asi andá kpá roné gɨ ro Yésụ
(Matáyo 26:71-75, Márɨko 14:69-72, Lúka 22:58-62)

25 Sɨmɨ bɨ nɨyí ndḭsị ndú'yú Yésụ ní, Simúna Pétero nɨ aka fú ndḭsị tóro ro pho'dụ gɨ zɨ́ drụ́. Zɨ́ ngíti géyị 'yị e ndú'yú Pétero kɨ́dí, "Tosoyḭ nda tɨ́ káa zɨ́ áyí ngúru 'yị gɨ dongará 'yị lódụ́ kací o'do bɨ 'di'biní wo ba ní ní?"
Zɨ́ Pétero úkulúgu ledre kɨ́dí, "Ɨ'ɨ, mándá 'bɨ amá gɨ dongará 'yị ga gére née wá."
26 Ngíti o'do nɨ kóo kpá bo dongará 'yị ga bɨ ndḭsịní úku ledre zɨ́ Pétero née. O'do máa née nɨ sụmụ o'do bɨ Pétero lagá'decị ngúru mbílí a kɨ́ mongụ́ maku ní, nɨ 'yị 'bɨ moko 'bɨ mongụ́ 'yị 'dáná éyḭ. Zɨ́ o'do máa née kpá úku ledre zɨ́ Pétero kɨ́dí, "Sɨmɨ bɨ gáa 'di'biní Yésụ yáká 'dáa ní, komomá utú ro ngíti 'yị íri tɨ́ káa zɨ́yị ní."
27 Zɨ́ Pétero kpá ítíándá kangú kɨ́dí, "Ɨ'ɨ, née ndaá 'bɨ ené máa wá." Geré zɨ́ ngono ụ́cụ koko.

Yésụ kó'dụ́ gávana Piláto
(Matáyo 27:1-2,11-14, Márɨko 15:1-5, Lúka 23:1-5)

28 Nda gɨ ore akpa kɨ́ sḭndóndó, zɨ́ Kayáfa kásaókpó Yésụ kó'dụ́ Piláto gávana 'bɨ Róma. Sɨmɨ bɨ Yụ́da nderéogụní kɨ́ Yésụ 'be 'bɨ Piláto ní, Yụ́da maáge idíakání 'bɨ eyé cịkị sága olụ́ní 'dḭcḭ wá gɨ zía Piláto nɨ 'yị lóṇgó, orụ́ roné káa zɨ́ yée Yụ́da e wá. Togụ́ yée olụ́ní go sɨmɨ gara 'bɨ Piláto yá, yée 'dewení lorụ 'bɨ ondụ́ eyé go, yée utúasání lolụ ánu Ayímbi Umbuokpó ndro kɨ́ lafúye e wá.
29 Née sḭ ledre bɨ Piláto olụ́ogụ zɨ́ye sága ndú'yú yée kɨ́dí, "O'do bɨ ógụsé kɨ́e ba lúyú ledre ené nɨ 'di?"
30 Zɨ́ mɨngburoko 'yị 'bɨ Yụ́da ga gére née úkulúgu ledre zɨ́ Piláto kɨ́dí, "Idí o'do née luyú ledre wá yá, káa bɨ 'di'biogụzé wo kó'dụ́yị ona wá."
31 Zɨ́ Piláto úku ledre zɨ́ Yụ́da ga gére née kɨ́dí, "'Dí'bióyósé wo mu gɨ ona zíse 'décị ngbanga roa kací lorụ esé bɨ 'bɨ Yụ́da e ní."

Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Mongú 'yị, ogụzé kí o'do née kó'dụ́yị gɨ zía áyí dụ́ụ́ yị́ị 'yị 'décị ngbanga 'yị gɨ ro do úfu a.”
32 Ledre née mengị roné kenée gɨ ro zía útúásáne kpịnị kí ledre bɨ Yésụ uku kídí nɨyí úfu née mɨúfu ní.
33 Zí Piláto ólụ́lúgu roné 'dịcị ngbanga, zía úku ledre kídí idíní ndá'baógụ kí Yésụ kó'dụ́ ne. Sɨmɨ bɨ Yésụ ogụ ní, zía ndu'yú Yésụ kídí, “Ma'díi, áyí Ngére 'bɨ Yụ́da e?”
34 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí zía kídí, “Ledre bɨ úku née tí sómụ́ ledre eyị́, ala née sómụ́ ledre 'bɨ ngíti géyị 'yị e?”
35 Piláto yaá, “Ledre amá ndaá, mándá 'bɨ amá Yụ́da wá. 'Yị eyị́ e kí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e 'di'biogụní yị́ị ye kó'dụ́ma. Éyị́ bɨ méngị bɨsinyíne ní 'di?”
36 Zí Yésụ úkulúgu ledre zí Piláto kídí, “Roko'bụ 'bɨ ídíma bɨ káa do Ngére ní, ogụ ené gɨ zí 'yịma'dí e gɨ do sogo káṇgá ona wá. Idí roko'bụ amá nɨ gɨ zí 'yịma'dí e yá, káa bɨ 'yịmɨkása amá e ụdụní okó go sɨmɨ bɨ Yụ́da e 'di'biní máa ógụ kíma kó'dụ́ mɨngburoko 'yị eyé e ní.”
37 Piláto ya zí Yésụ ní, “Úku ledre kenée ní, áyí Ngére ke.”

Yésụ ya zía ní, “Úku go ma'díi yá mááyí Ngére. Née sị́ ledre bɨ kasaogụní máa do ndíki máa do sogo káṇgá ona gɨ roa ní, gɨ ro zíma 'dódo ma'díi ledre 'bɨ Lomo zí 'yịma'dí e. 'Yị ga bɨ iliní ma'díi ní, ndịsịní índi mbílíye dụ́ụ́ ye úwú ledre ga bɨ mándị́sị 'dódo yée ní.”

'Decịní ngbanga Yésụ gɨ ro úfu wo
(Matáyo 27:15-31, Máriko 15:6-20, Lúka 23:13-25)

38 Piláto yaá, “Ma'díi bɨ úku ledre a kírí née, née ma'díi 'bɨ 'di?” Sɨmɨ bɨ uku ledre née kenée ní, geré zía ólụ́ógụ ndéréne zí Yụ́da ga bɨ 'di'biogụní Yésụ ní, zía úku ledre zíye kídí, “Málúrúndíki amá lúyú ledre gɨ zí o'do bɨ 'dí'biógụsé wo ba wá.
39 Káa zí bɨ nɨ mɨyémené kací ondụ́ esé 'bɨ Yụ́da e kídí, kadra Ayímbi Umbuokpó máídí ndị́sị ótoómo 'yị kị́é'do zía ólụ́ógụné gɨ sɨmɨ sị́gịnị ní, máídí mu ótoómo Yésụ Ngére esé 'bɨ Yụ́da e ba zía ólụ́ógụné?”
40 Zí Yụ́da ga gére née ịnyịyé mbá ótrụ́ ledre kídí, “Ídí ótoómo Barába zía ólụ́ógụné zíze.” (Barába nɨ 'yị lúyú ledre bɨ kóo ịcị́ okó ro akúma 'bɨ Róma zíye úfu 'yị e ní.)

19

'Decịní ngbanga úfu Yésụ

1 Gɨ do kací a bɨ 'yị e ya yée iliní Piláto idí ótoómo zíye Barába ní, zí Piláto í'bíógụ Yésụ zí asikíri e idíní mu ócó wo.
2 Sɨmɨ bɨ ocóasání wo go ní, zí asikíri maáge lágáógụ kị́nị kụ́ṛókụ́ a káa zí tagíya 'bɨ mɨngburoko ngére e ní ésị a ro do Yésụ. Zíye 'dí'biógụ mɨgbagbawu bongó* bɨ káa zí 'bɨ mɨngburoko ngére ní, zíye ésị a ro Yésụ ma'dáa.
3 Zíye ndị́sịyé fólo wo kí úku ledre zía kídí, “Azé go óto úndruyị́ ngére 'bɨ Yụ́da e.” Nda gɨ 'dá'ba, do ndị́sịyé óngbo komoa.

---

* **19:2 19:2** Mɨgbagbawu bongó e: Bongó ga gére née mɨngburoko ngére e ndịsịní kóo ésị a dụ́ụ́ ye.

4 Zɨ́ Piláto kpá ólụ́ógụ ándá roné zɨ́ Yụ́da ga gére née sága zɨ́a úku ledre
zɨ́ye kɨ́dí, “O'do bɨ ógụsé kɨ́e ba málúrúndíki amá lúyú ledre gɨ zɨ́a, bɨ nɨ
óto máa zɨ́ma 'décị ngbanga ro a bɨsinyíne ní wá.” 5 Zɨ́ Piláto úku ledre
kɨ́dí Yésụ olụ́ogụ mu sága. Zɨ́ Yésụ ólụ́ógụné sága nyé kɨ́ mɨkụ́ṛókụ́ kị́nị
gána ní ro doné, kpá kɨ́ mɨgbagbawu bongó gáa esịnɨ́ roa ní roné. Zɨ́ Piláto
úku ledre zɨ́ Yụ́da maáge kɨ́dí, “'Yị esé ba nɨ goó ba.”
6 Sɨmɨ bɨ manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e kɨ́ mɨngburoko 'yị eyé e lurúnɨ́
Yésụ ní, zɨ́ye ị́nyịyé mbá úku ledre kɨ́dí, “O'do née idí úyu 'dá'ba.”
Piláto ya zɨ́ye ní, “Togụ́ gɨ ro úfu wo yá, ídísé úfu yị́ esé se. Togụ́ máa
yá, málúrúndíki amá lúyú ledre roa do úfu wo gɨ zɨ́a wá.” Zɨ́a ndólolúgu
Yésụ kpá 'dị́cị́.
7 Zɨ́ Yụ́da ga gére née úkulúgu ledre zɨ́ Piláto kɨ́dí, “Lorụ ezé nɨ bo, uku
ledre kɨ́dí, 'yị káa zɨ́ o'do née idí úyu 'dá'ba gɨ zɨ́a o'do ma'dáa uku ledre
ya née nɨ Owụ́ 'bɨ Lomo.”
8 Sɨmɨ bɨ Piláto uwú ledre gɨ tara Yụ́da ga gére née kɨ́dí Yésụ uku ya née
nɨ Owụ́ 'bɨ Lomo ní, zɨ́ ngịrị méngị wo bɨsinyíne.
9 Zɨ́ Piláto ma'dáa ólụ́lúgu roné 'dị́cị́, zɨ́a ndú'yú Yésụ kɨ́dí, “Áyí yị́ eyị́ gɨ
'da? Yésụ ịtị ené e wá.”
10 Gɨ zɨ́a bɨ Yésụ ịtị wá ní, zɨ́ Piláto úku ledre zɨ́a kɨ́dí, “Ị́tị eyị́ wá ní, ówo
eyị́ bɨ kɨ́dí mɨsi'di yómo yị́ị kɨ́ úfu yị́ị nɨyí mbá do sị́lị́ma ní wá?”
11 Yésụ ya zɨ́a ní, “Áyí 'décị ngbangamá lá dụụ́ gɨ zɨ́a bɨ Lomo i'bí roko'bụ
ledre máa née ne zɨ́yị ní. Idí ndaá kenée wá yá, 'yịma'dí e utúasánɨ́ 'décị
ngbangamá wá. 'Yị bɨ i'bí máa zɨ́yị gɨ ro zɨ́yị 'décị ngbanga má ní, lúyú
ledre ené romo gɨ do 'bɨ eyị́ go.”
12 Gɨ zɨ́ ledre ga bɨ Yésụ uku yée kenée ní, Piláto ili ené lolụ kóo bɨ yaá
idínɨ́ úfu Yésụ ní wá. Ɨ́'ɨ, Yụ́da ilinɨ́ kenée wá. Zɨ́ye ndị́sị ódroyé o'bụó'bụ
kɨ́dí, “Togụ́ yómo o'do née go yá, áyí go okó ro Káyísara† ngére 'bɨ Róma.
Gɨ zɨ́a togụ́ 'yị ya née nɨ go kpá ngére yá, oto roné go ezeokó ngére ezé
Káyísara.”
13 Gɨ zɨ́ ledre bɨ Yụ́da e odónɨ́ royé go kị́é'do kɨ́dí 'búó Yésụ idí úyu kí ní,
zɨ́ Piláto ólụ́ógụ ndị́sịné do nyárá bi do kị́tị ngére kɨ́'dí bɨ ndịsị lengbe ndị́sị
'décị ngbanga umbu ní, ịrị bi máa née kɨ́ tara Aramáyika kɨ́dí, “Gabata”
(ini ledre gɨ sɨmɨ a kɨ́dí mɨsɨsɨlekpe tutú.)
14 Ledre máa née mengị kóo roné née sɨmɨ bɨ kadra nɨ go kpɨtere sɨmɨ
do ní. Née kóo go sịndị́ kadra bɨ Yụ́da e ndịsịnɨ́ yéme royé sɨmɨ a gɨ ro
Ayímbi bɨ Umbuokpó ní.
Zɨ́ Piláto í'bí Yésụ zɨ́ye, zɨ́a úku ledre kɨ́dí, “Ngére esé ba nɨ goó ba.”
15 Zɨ́ Yụ́da ga gére née kpá fú úku ledre kɨ́dí, “Idí úyu 'dá'ba. O'do née
idí úyu 'dá'ba.”
Piláto ya zɨ́ye ní, “Bɨ nɨ Mongụ́ ngére esé, idínɨ́ úfu wo 'dá'ba?”
Manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e ní ya zɨ́ Piláto ní, “Ngére ezé nɨ dụụ́ kị́é'do
Káyísara.”
16 Gɨ zɨ́a bɨ ukunɨ́ yị́ eyé ye kenée ní, Piláto yaá ufunɨ́ wo mu.

Ufunɨ́ Yésụ
(Matáyo 27:32-44, Márɨko 15:21-32, Lúka 23:26-43)

---

† **19:12 19:12** Káyísara: Káyísara ini ledre gɨ sɨmɨ a kɨ́dí mongụ́ ngére 'bɨ Róma. Nɨ mongụ́ ngére do ngíti géyị lafúne ngére e ga bɨ 'bɨ ngíti géyị káṇgá e káa zɨ́ Yụdáya kɨ́ Galiláya.

Geré zí asikíri e 'dí'bi Yésụ.
17 Zí Yésụ ịmbị mịngbúngbu kágá bị ayíní ndéré úfu wo doa ní ólụ́ógụ
kíe gị sịmị yana gara sága ndéréye kíe do bi bị lengbe ndịsịní úfu 'yị e doa
ní. Aramáyika ndoloní ịrị bi máa née kídí, “Gologóta.” Ya cóngó do'yị.
18 Ufukotrụní yée kí 'yị ugu e gbre, phephéní yée mbá mịphéphé do
mịngbúngbu kágá. Yésụ nị 'bị ené yana.
19 Zí Piláto éké ledre ro éyị́ orụórụ zía í'bí a idíní phéphéngéṛị a ro
mịngbúngbu kágá kpịtere do Yésụ 'dága kídí, “BA YÉSỤ 'YỊ 'BỊ NAZERÉTA,
MONGỤ́ NGÉRE 'BỊ YỤ́DA E.”
20 Piláto eké kóo ledre née sịmị tara e mịngúngúcua káa zí tara Latíni,
Aráma nda kpá kí Gịṛígị gị do bị zí tụ́'dụ́ Yụ́da e ólo a zíye ówoyéme ledre
gị ro Yésụ, gị zía ufuní kóo wo gbóo kí mongụ́ gara bị Yerụsaléma ní.
21 Zí ledre née sínyíne ro manda ga bị 'bị 'yị 'dáná éyị́ e ní gbála, zíye
ịnyịyé ndéréye úku ledre zí Piláto kídí, “Nda ídí ya Yésụ nị Ngére ezé 'bị
Yụ́da e wá. Ídí éké a yá, uku ya née nị Ngére ezé 'bị Yụ́da e.”
22 Zí Piláto úkulúgu ledre zí mịngburoko 'yị ga bị ogụní zíne née
o'bụó'bụ kídí, “Ledre bị máéké go ní máéké go.”
23 Zí asikíri ga gére née lálaógụ ngíti géyị bongó 'bị Yésụ gị roa, zíye
phéphé wo do mịngbúngbu kágá. Gị do kací a née, zíye 'dí'biógụ bongó
ené e ífi báyi a sịmị a eso, 'yị kí 'bị ené kịé'do. Ngíti bongó ené ma'dáa nị
'bị ené mbílíne, ndịsị ónzó a roné mịónzó.
24 Gị ro bongó máa wo bị mbílíne née ní, zí asikíri ga gére née úku ledre
kídí, “Ndazé lófosínyi wo ba mịlófosínyi wá, idízé ónzó gbégbé. 'Yị bị utú
go zía ní, zía 'dí'bi a ne.”
Ledre ga bị asikíri ga gére née mengịní ní, utúasá go kpịnị kí ledre ga
bị kóo Lomo ukui'bí zí ngúru nébị úku a kídí,
“Nịyí ífi báyi bongó amá dongaráye,
zíye kpá ónzó gbégbé gị ro mbílí bongó amá ní.”
Asikíri ga gére née mengịní kóo ledre née tí za cé káa zí bị kóo nébị uku
ní.
25 Née ní, Maríya mbágá Yésụ odóní mịmbé'deyé kí lémịné nderé toroní
go gbóo cigí mịngbúngbu kágá bị phephéní Yésụ doa ní. Zí ngíti géyị
kará e gbre ịrịyé mbá Maríya, ngíti a 'bị ené me'be Keliyópa, ngíti a 'bị
ené gị sịmị gara bị kí ịrịné Magịdála ní ndịsị tóroyé ndro kí mbágá Yésụ.
26 Sịmị bịsinyí sịndị́ kadra née ní, zí ngúru 'yị lódụ́ kací Yésụ bị 'búa nị
do Yésụ kíngaya ní, nderé toro go gbóo cigí mbágá Yésụ kenée. Zí Yésụ
úku kása ledre gị do mịngbúngbu kágá gịrí zí mbágáne kídí, “Mamá,
owụ́o'do bị nị tóro cigíyị íri née, idí nda ídí zíyị káa do owụ́ 'bị eyị́.”
27 Zí Yésụ kpá úku ledre zí 'yị lódụ́ kacíne née kídí, “Kára née nị nda
go mbágáyị.” Tónóne sịmị sịndị́ kadra máa bị kóo née, 'yị lódụ́ kací Yésụ
née ndịsị nda lúrú bi kací mbágá Yésụ go ne.

Ledre gị ro umbu Yésụ
(Matáyo 27:45-56, Máriko 15:33-41, Lúka 23:44-49)

28 Sịmị bị Yésụ owoyeme go bịlámáne kídí ledre ga bị 'Bụné kasaogụ
née gị ro méngị yée, née mengị go mbá tí káa zí bị ili ní, zía úku ledre

19:24 19:24 Ke'bị 'bị Dawídi e 22:18

kídí, “Mimbé'demá ịrị́ miịrị́.” Ledre née utúasá go kpịnị kí ledre ga bi niyí miékéye simi miéké kúrú Lomo ní.
29 Ábuwá asikíri ga gére née 'di'biogụní mindogó le'yị́ kọ́ró eyé go kírí née ndịsị kí éwé yị́ eyé. Simi bi uwúní ledre bi Yésụ uku kídí, mimbé'dené ịrị́ miịrị́ ní, zí ngúruyé ndéréne 'dí'biógụ éyị́ káa zí katúu ní ónzó a bu simi mindogó le'yị́ eyé ba, ésị a ro ngbángbá kágá sịkpịóto a tara Yésụ.
30 Simi bi Yésụ mbulúonzó mindogó le'yị́ née ní ní, zí Yésụ ma'dáa úku ledre kídí, “Moko ga bi kóo kásaógụ máa gi royé ní, máméngịónzó yée go.” Geré gi do kací ledre née ní, zía ótoómo 'dówụ́ne, geré zí komo go a útúne ngẹre.
31 Gi zía yị́ ené go sịndị́ kadra 'bi Yụ́da e 'bi yéme royé kílóndó a née go Sịlị́ 'bi 'Dówụ́ro bi kí ledrené owó owó ní. Zí mingburoko 'yị 'dáná éyị́ e ndéréye zí Piláto, idí í'bí lorụ gi ro zí asikíri e ndéréye ócó'déwe sịndị́ 'yị ga bi phephéní yée née gi ro zíye úyuyé 'diya zí sụmụyé e ógụyé 'dí'bióyó yée gi do mingbúngbu kágá 'dá'dá zí ngítí kadra kí útúne gi zía kílóndó go Sịlị́ 'bi 'Dówụ́ro, kací ondụ́ ezé 'yị méngị moko ndaá.
32 Zí Piláto kása asikíri ené e idíní mu ndéré ócó'déwe sịndị́ 'yị ga phephéní yée née. Tonóní ócó'déwe fị sịndị́ 'yị ga bi phephéní yée kí Yésụ ní.
33 Simi bi ogụní nda gi ro 'déwe sịndị́ Yésụ ní, niyí lúrú bi káa ní, Yésụ uyu yị́ ené go. Gi zí kéyị́ née 'dewení eyé lolụ sịndịa wá.
34 Zí ngúru asikíri ịnyịné lụ́kụ dogborụ simi Yésụ kí phala, geré zí sáma kí iní ndé'yị́ógụné gi simia.
35 Máa Yiwáni, máéké zíse ba ma'díi ledre, ledre ma'dáa mengị roné za cụ́ do komomá. Máéké gi do bi zíse ówo a, gi ro zíse ṇgúṇgu ledre Yésụ ma'dáa.
36 Gi zía miéké kúrú Lomo uku kenée kídí, “Kémbị́ cóngó Yésụ bi 'déwe ní ndaá.” Ledre bi mengị roné zí Yésụ ní ni go tí kenée, kémbị́ cóngó a bi 'dewe ní ndaá.
37 Ni kpá miékéne kídí, “Niyí karanée ndịsị lúrú kása 'yị bi lụkụní wo kí phala ní.”

Yoséfa oto umbu Yésụ
(Matáyo 27:57-61, Máriko 15:42-47, Lúka 23:50-56)

38 Simi sịndị́ kadra máa née ní, ngíti o'do ni kóo bo kí ịrịné Yoséfa, ni gi simi gara bi ndịsịní ndólo a Aramatáyo ní. O'do née ni kóo 'yị lódụ́ kací Yésụ, tí lá ili ené zí 'yị e ówo a wá gi zía ngịrị Yụ́da e ndịsị méngị wo miméngị. Zí o'do née ịnyịné ndéréne ndú'yú Piláto, idí ṇgúṇgu a zíne 'dí'bi umbu Yésụ ndéré óto a.
39 Nịkodịmo bi kóo nderé ódro kí Yésụ kí ndụlụ ní ni kóo kpá bo ore simi bi Yoséfa ni ndéré ndúndu'yú gi ro 'dí'bi umbu Yésụ ní. Zí Nịkodịmo ma'dáa 'dí'bi mongụ́ sụ'bụ́ bi kí bilámá kágá mindonyo e siminé bi ugúní kí tụ́'dụ́ késị ní kpa gi ro ndéré sụ́sụ a ro umbu Yésụ. Zíye ndéréye kí Yoséfa.
40 Simi bi ogụní íri ní, zíye 'dí'bi umbu Yésụ círígbí a yeré kí bilámá ká'dá bongó, zíye sụ́sụ sụ'bụ́ mindonyo bi ogụní kíe ní ro a kací ondụ́ eyé 'bi Yụ́da e gi ro zíye óto wo.

19:36 19:36 Ólụ́ógụ 12:46, Ólo 'yị e 9:12, Ke'bị 'bi Dawídi e 34:20 **19:37 19:37** Zakaríya 12:10, 'Dódoógụ 1:7

41 Bi bɨ kóo ufuní Yésụ doa née, yáká nɨ kóo ore. Mịngị yáká ma'dáa
iciomo kóo gu ore nzíyiné otoní aka 'yị sɨmɨ a wá.
42 Gɨ zía née sịlị bɨ Yụ́da e ndịsịní yéme royé sɨmɨ a gɨ ro Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro
ní, gɨ zí kéyị née zíye 'dí'bi umbu Yésụ 'diya ndéré óto a ore.

20

Miúrú Yésụ gɨ sɨmɨ umbu
(Matáyo 28:1-10, Máriko 16:1-8, Lúka 24:1-12)

1 Sɨmɨ sịlị gɨ do kací Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro akpa kí sị ndóndó, zí Maríya bɨ
gɨ sɨmɨ gara bɨ Magɨdála ní, ịnyịné ndéréne sị bi zí Yésụ. Nɨ ógụ íri ní,
mɨsɨsɨlekpe tutú bɨ gbụ́rụgbụ otoní ngbụtụ́rụ́ tara mbotụ gu ní, gbụ́rụgbụ
oyóní go, bi kací a go fúó. 2 Zí kára née ịnyịné gɨ ore ngásálúgu roné úku
ledre zí 'yịmɨkása ga bɨ 'bɨ Yésụ ní, Simúna Pétero e kí ngíti 'yị lódụ́ kací
Yésụ bɨ 'búa nɨ doa kíngaya ní. Zía úku ledre zíye kídí, “Máógụ ba gɨ sị bi,
ngíti géyị 'yị e 'di'bioyóní umbu Ngére Yésụ gɨ sɨmɨ gu go, togụ́ otoní nda
wo go 'dáya yá, máówo wá.”
3 Sɨmɨ bɨ Pétero uwúní ledre née kí ezené née kenée ní, geré zíye ịnyịyé
ngásáye sị bi íri.
4 Zí eze Pétero bɨ ngúru 'yị lódụ́ kací Yésụ ngasání kí Pétero ní, ógụụ́tụ
roné fị ne sị bi íri.
5 Sɨmɨ bɨ ogụ íri ní, zía ndịsịné cịkị sága lúrúkása bi sɨmɨ gu. Lurúndiki
lá dụụ́ bɨkenyị bongó bɨ otoní Yésụ kíe ní.
6 Zí Simúna Pétero ngásáógụ 'bɨ ené nda gɨ 'dá'ba, geré zía ólụ́ne sɨmɨ
gu. Ndiki íri kpá lá dụụ́ bɨkenyị bongó bɨ otoní Yésụ kíe ní.
7 Zía kpá lúrú mbílí bongó máa wo bɨ lo'bụ'dụtụní komo Yésụ kíe ní,
kó'dụ́ gu 'dí kẹrị kenée.
8 Zí 'yị lódụ́ kací Yésụ gáa ogụụtụ roné sị bi íri ní ólụ́ne sɨmɨ gu. Gɨ zía bɨ
ogụndiki tí bongó ga gére née íri ní, zía ṇgúṇgu a kídí, ma'díi, Yésụ urú
go.
9 'Yị lódụ́ kací Yésụ owoyemení aka eyé kóo ledre bɨ sɨmɨ mɨéké kúrú
Lomo bɨ ya Yésụ nɨ úrú gɨ sɨmɨ umbu ní wá.
10 Nda gɨ ore, zí Pétero ịnyịyé kí ezené née ndá'balúgu royé 'be.

Yésụ 'dodo roné zí Maríya Magɨdalá
(Máriko 16:9-11)

11 Zí Maríya Magɨdalá kpá ndá'balúgu roné sị bi íri ndịsị íni ini kí
ndálané kpá fú kí lúrú bi sɨmɨ gu.
12 Zía lúrúndíki maláyika e gbre sɨmɨ toso 'yịma'dí e, esịní royé mbá
bɨkenyị bongó nɨyí go mɨndịsịyé kí'dí bɨ otoní Yésụ ní. Ngíti a ndịsị 'bɨ ené
'dí sị do, ngíti a 'bɨ ené sị sịndị.
13 Zí maláyika ga gére née ndú'yú wo kídí, “Mamá, ndịsị íni ini gɨ ro
'di?”
Zí Maríya úkulúgu ledre zíye kídí, “Ngíti géyị 'yị e 'di'bioyóní umbu
Ngére amá gɨ ona go. Máówo wá togụ́ nderéní nda oto wo ba go 'dáya
yá.”
14 Gɨ do kací ódro née, zía óyó roné nɨ lúrú bi káa yá, zía lúrúndíki Yésụ
kí tóro, owo ené bɨ ya née Yésụ ní wá.
15 Zí Yésụ nda kpá ndú'yú wo kídí, “Mamá, ndịsị íni ini gɨ ro 'di? Sara
ndịsị gámásó'do náambi?”

Maríya somụ́ 'bɨ ené ya née go o'do bɨ ndịsị lúrú bi kací yáká ba ogụ ndịsị ódro née ne. Zí Maríya úkulúgu ledre zía kídí, “Mongụ́ 'yị, togụ́ 'dí'bióyó wo gɨ ona yịị yá, ídí 'dódo a gɨ ro zíma ndéréma 'dí'bi ókpó wo.”
16 Geré zí Yésụ ndólo wo fúó kídí, “Maríya.”
Zí Maríya óyó roné 'diya zía, gɨ zía owoyeme sɨmɨ kúrú a go kídí, née Yésụ. Zía ndólo Yésụ kí tara Aramáyika kídí, “Raboní.” Ini ledre gɨ sɨmɨ a kídí, “'Yị 'dódo ledre.”
17 Zía úku ledre zí Maríya kídí, “Ndá aka óto sịlịyị romá wá, gɨ zía máókpó aka amá gị zí Babá 'dáa wá. Ndéré mu zí 'yị lódụ́ kacíma e, mándịsị kpá ndólo yée lúndumá e. Ídí úku ledre zíye yá, máúrú gɨ sɨmɨ umbu go. Mááyí go yéme romá gɨ ro ndá'balúgu romá zí 'Bụzé bɨ nɨ kpá Lomo ezé kése ní.”
18 Nda gɨ ore, zí Maríya Magɨdála ndéréne úku a zí 'yị ga bɨ ndịsịní lódụ́ kací Yésụ ní kídí, “Ngére urú go, málúrú wo go cụ́ kí komomá.” Zía kpá lịkpị ledre ga bɨ Yésụ uku yée zía ní mbá zí 'yị lódụ́ kacíga.

Yésụ 'dodo roné zí 'yị lódụ́ kacíne e
(Matáyo 28:16-20, Máriko 16:14-18, Lúka 24:36-49)

19 Nda go kí tagá ndụlụ sɨmɨ sịlị gɨ do kací Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro zí 'yị lódụ́ kacíga yokoní royé go mbá sɨmɨ 'dịcị kịé'do, zíye 'dụ́tụ mbotụ kacíye go ndá ndá ndá gɨ zí ngịrị mɨngburoko 'yị 'bɨ Yụ́da e. Ábuwá Yésụ ogụ go tóroné dongaráye 'dịcị íri. Nɨyí óyó komoyé káa yá, gbó ro Yésụ. Zía úku ledre zíye kídí, “Lomo idí kíse.”
20 Zía 'dódo mbịrị bɨ sɨmɨ sịlịne kí wo bɨ dogbọrụ sɨmɨné ní zíye. Sɨmɨ bɨ 'yị lódụ́ kacíga lurúní kenée ní, zíye ídíye mbá kí rokinyi kídí Ngére eyé nda'baogụ go.
21 Zí Yésụ kpá úku ándá ledre zí 'yị lódụ́ kacíne ga gére née kídí, “Lomo idí kíse. Káa zí bɨ Babá kasaogụ máa 'dódo ledre ené zí 'yịma'dí e ní, mááyí go kpá kása sée, ídísé mu ndéré kí 'dódotátá ledre ené zí 'yịma'dí e.”
22 Sɨmɨ bɨ ukuonzó ledre ga gére go ní, zía lụ́wụ́ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo doyé, zía úku ledre zíye kídí, “'Dówụ́ Lomo idí ndịsị sáká sée.
23 Kí roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo bɨ máí'bí zíse née togụ́ ótoómosé ledre go zí 'yị lúyú ledre yá, Lomo nɨ kpá ótoómo ledre zía. Togụ́ ótoómosé ledre zía wá yá, Lomo otoomo ené kpá ledre zía wá.”

Yésụ uku ledre zí Tóma

24 Sɨmɨ sịndị kadra bɨ kóo Yésụ 'dodo roné zí 'yị lódụ́ kacíne ga bɨ sokó doa gbre (12) ní, ngúruyé bɨ Tóma ní nda kóo ore wá. Gɨ zía bɨ Tóma ma'dáa nɨyí toṇgo e ní, ndịsịní nda ndólo wo, “Máárátoṇgo.”
25 Sɨmɨ bɨ Tóma nda'baogụ dongará lafúne e 'yị lódụ́ kací Yésụ ní, zí lafúga maáge úku ledre zía kídí, “Lurúzé Ngére Yésụ go trịdrị cụ́ kí komozé.”
Zí Tóma úku ledre zí lafúne ga gére née kídí, “Ɨ'ɨ, 'búó togụ́ málúrú bi kací musumári ga bɨ kóo phephéní wo kíe, zíma tátáúzu mbịrị phala bɨ kóo lụkụní wo kíe ní go, mááyí fú ṇgúṇgu ledre bɨ úkusé née. Togụ́ kenée wá, máṇgúṇgu amá ledre esé née wá.”
26 Gɨ do kací sịlị e ịnyị do a gbre (7), 'yị lódụ́ kací Yésụ yokoní royé kpá go mbá 'dịcị kịé'do, Tóma nɨ kóo nda goó bo, mbotụ nɨ kpá mɨ'dụ́tụné. Geré zí Yésụ ógụ tóroné dongaráye zía úku ledre zíye kídí, “Lomo idí kíse.”

27 Zía úku ledre zí Tóma kídí, “Tóma, lúrú aka mbiṛi bɨ sɨmɨ sḭlḭma
ba, zíyị tátáúzu wo bɨ dogboṛụ sɨmɨmá ní. Ídí ótoómo kála ledre, zíyị
ṇgúṇgu a kídí ma'díi, máúrú go gɨ sɨmɨ umbu.”
28 Nda gɨ ore, zí Tóma úku ledre zí Yésụ kídí, “Ma'díi, áyí Lomo kpá
Ngére amá.”
29 Yésụ ya zía ní, “Ṇgúṇgu ledremá née lá gɨ zía bɨ lúrú máa go cṵ kí
komoyḭ ní? Mongṵ úndru nɨ ídí zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledremá 'dá'dá zíye
kí lúrú máa kí komoyé ní.”
30 Tṵ'dṵ́ mɨngburoko ledre e nɨyí kóo bo Yésụ mengị yée, zí 'yị lódṵ́
kacíga ga gére née kóo lúrú yée cṵ́ kí komoyé, tí lá ledre maáge ndaní
mbá mɨékéye sɨmɨ bṵ́kụ ba wá.
31 Yée ga bɨ máéké yée sɨmɨ bṵ́kụ ba, nɨyí gɨ do bɨ zíse ówo yée, zíse
ṇgúṇgu ledre Kírésịto Yésụ ma'dáa kídí, nɨ mbigí Owṵ́ 'bɨ Lomo. Lomo
kasaogụ wo do sogo káṇgá káa do Ngére. Togṵ́ ṇgúṇgusé ledre ené go yá,
nɨ í'bí trịdrị bɨ za fí ní zíse.

21

'Yị lódṵ́ kací Yésụ 'di'biní tṵ́'dṵ́ kénzé e

1 Gɨ do kací ngíti géyị sḭlḭ e, zí Yésụ kpá 'dódo ándá roné zí 'yị lódṵ́
kacíne e kó'dṵ́ mɨkavu sɨmɨ Galiláya kí ịrịné Tịbérịya. Ledre ma'dáa
mengị kóo roné káa. 2 Ngíti géyị 'yị lódṵ́ kací Yésụ ga gére née kóo Simúna
Pétero kí Tóma bɨ ndịsịní kpá ndólo wo Máárátoṇgo ní, kí Natanḭyele ngíti
o'do gɨ sɨmɨ gara kí ịrịné Kána sɨmɨ Galiláya, nda kí owṵ́ ga bɨ 'bɨ Zebedḭya
ní, nda kpá kí ngíti géyị 'yị e gbre. Zí 'yị ga gére née yóko royé go mbá do
bi kḭé'do.
3 Zí Simúna Pétero úku ledre zí lafúne ga gére née kídí, “Mááyí ba ndéré
ónzó kénzé.” Lafúga ya zía ní, “Bɨlámáne, nderézé aka yḭ ezé mu.” Zíye
ḭnyịyé gɨ ore ndéréye ngbuṛu do ékḭye sɨmɨ kuṛúngba tónó ónzó mbírá
sɨmɨ iní kí ndụlụ née zaá bi dre, 'di'biní kémbḭ éyḭ wá.
4 Nda goó akpa kí phịyḭ zí Yésụ ndéré tóroné do gbúṛóngó, 'yị lódṵ́ kacíga
owoní eyé bɨ kídí née wo ní wá.
5 Zí Yésụ ndú'yú yée kídí, “Owṵ́ 'bɨ amáa e, 'dí'bindíkisé laká yée goó?”
Zíye úkulúgu ledre zí Yésụ kídí, “É'e mongṵ́ 'yị, kémbḭ éyḭ ndaá.”
6 Zí Yésụ úku ledre zíye kídí, “Ónzó'dḭyịsé aka mbírá ma'dáa do sḭlḭse 'bɨ
anú ásé 'dí'bi kénzé e” Sɨmɨ bɨ onzóní ní, zíye 'dí'bi tṵ́'dṵ́ kénzé e utúasání
lálalúgu mbírá née sɨmɨ kuṛúngba wá gɨ zí mɨówó a.
7 Née ní, zí 'yị lódṵ́ kací Yésụ bɨ 'búa nɨ do Yésụ kíngaya ní úku ledre
zí Simúna Pétero kídí, “'Yị bɨ íri née Ngére Yésụ.” Sɨmɨ bɨ Pétero uwú ya
née Ngére Yésụ ní, zía ésịlúgu bongó gáa lalaogụ gɨ roné ní do lé'béógụné
gɨ sɨmɨ kuṛúngba ndéréne zí Yésụ do gbúṛóngó íri.
8 Zí ngíti géyị 'yị lódṵ́ kací Yésụ idíakání 'bɨ eyé cịkị sɨmɨ kuṛúngba ndḭsị
lálaógụ mbírá bɨ kí kénzé e sɨmɨné ní do gbúṛóngó, gɨ zía nɨyí nda kóo go
lá mítiri míya (100) gɨ ro gbúṛóngó.
9 Sɨmɨ bɨ lalaogụní kénzé eyé e go do gbúṛóngó ní, nɨyí lúrú bi ní, kotṵ́ní
pho'dụ go, otóní kénzé e go komoa ambata e nɨyí go kpá mbá nzíyiyé.
10 Zí Yésụ úku ledre zí 'yị lódṵ́ kacíne ga gére née kídí, “Óguṣé aka kí
ngíti géyị kénzé ga bɨ 'dí'bisé yée née gɨrí zíma yáa.”

11 Née ní, zɨ́ Simúna Pétero ékḭne sɨmɨ kuṛúngba lálaógụ mbírá kɨ́ kénzé ga bɨ sɨmɨné née bi. Kénzé maáge nɨyí kóo mbá míya kḭé'do kɨ́ doné cḭ gbre doa sokó do a ota (153). Sɨmɨ tṵ́'dṵ́ kénzé ga gére née mbá, komo mbírá 'decḭ gbawá kḭé'do.

12 Zɨ́ Yésụ ndólo 'yḭ lódṵ́ kacíne ga gére née kɨ́dí, “Ógụsé mu ánu éyḭ.” Gɨ zía bɨ 'yḭ lódṵ́ kacíga ga gére née owoyemení go ya née Ngére Yésụ ní, 'yḭ bɨ kḭé'do káa zía ndú'yú wo ya áyí náambi ní ndaá.

13 Sɨmɨ bɨ yokoní royé go ní, zía 'dí'bi ambata í'bí a zíye. Zía kpá 'dí'bi kénzé bɨ licini ní í'bí a kací a zíye.

14 Née kóo go ota 'dódo ro bɨ Yésụ 'dodo roné zɨ́ 'yḭ lódṵ́ kacíne e sɨmɨ bɨ urú gɨ sɨmɨ umbu ní.

Yésụ i'bí úndru zɨ́ Pétero

15 Sɨmɨ bɨ anuonzóní éyḭ go ní, zɨ́ Yésụ ndólo Pétero 'dí sogo zía ndú'yú wo kɨ́dí, “Simúna wotḭ Yiwáni, ma'díi 'búma nɨ tɨ́ doyḭ?”

Pétero ya zía ní, “Ngére, ówo bú bɨlámáne kɨ́dí 'búyḭ nɨ domá.”

Yésụ ya zía ní, “Ídí mu lúrú bi kací mɨnzéré kábḭṛḭ́kḭ amá e.”

16 Zɨ́ Yésụ kpá ndú'yú ándá bɨkéṛḭ ndú'yú née kɨ́dí, “Simúna wotḭ Yiwáni, ma'díi 'búma nɨ tɨ́ doyḭ?”

Zɨ́ Pétero kpá úkulúgu ledre zía kɨ́dí, “Ngére, ówo bú bɨlámáne kɨ́dí 'búyḭ nɨ domá.”

Yésụ ya zía ní, “Ídí mu lúrú bi kací kábḭṛḭ́kḭ amá e.”

17 Zɨ́ Yésụ kpá ndú'yú ándá Pétero kɨ́dí, “Simúna wotḭ Yiwáni ma'díi 'búma nɨ tɨ́ doyḭ?”

Zɨ́ sɨmɨkozo méngḭ Pétero gɨ zɨ́ ndu'yú bɨ Yésụ ndu'yú wo za 'dényé kɨ́'dí ota ní. Zía ḭnyḭné úkulúgu ledre zɨ́ Yésụ kɨ́dí, “Ngére, éyḭ bɨ kḭé'do káa ya ówo wá ní ndaá. Ówo go bú bɨlámáne kɨ́dí 'búyḭ nɨ bo domá.”

Yésụ ya zía ní, “Ídí mu lúrú bi kací kábḭṛḭ́kḭ amá e.”

18 Zɨ́ Yésụ úkulúgu ledre zɨ́ Pétero kɨ́dí, “Máúku zíyḭ ma'díi, sɨmɨ bɨ kóo áyí aka owṵ́phɨṛangá ní, ndḭsḭ yéme royḭ zíyḭ ndḭsḭ ídíyḭ drá drá drá. Éyḭ ga bɨ íli méngḭ yée ní, 'yḭ ṵ́cụómo yḭ́ḭ ndaá gɨ royé wá. Sɨmɨ bɨ ngóko go ní, áyí 'dóko sḭ́lḭ́yḭ zɨ́ ngíti 'yḭ ndḭsḭné ne lála yḭ́ḭ ndéré kíyḭ do bi bɨ gáa ngárá íli ndéré doa wá ní.”

19 Yésụ 'dodo zɨ́ Pétero née mɨsi'di bɨ karanée nɨyí úfu wo Pétero kɨ́e gɨ ro zɨ́ 'yḭma'dí e ndḭsḭyé mbófo Lomo ní. Nda sɨmɨ bɨ Yésụ ukuasá ledre máa wo née go zɨ́ Pétero ní, zía kpá úku ledre kɨ́dí, “Ídí lányá romá Pétero.”

20 Zɨ́ Pétero óyó roné káa zɨ́ ayí lúrú bi sogoné káa yá, zía ónzó komoné ro ngúru ezeyé 'yḭ lódṵ́ kací Yésụ bɨ 'búa nɨ do Yésụ kíngaya ní. Née wo bɨ kóo 'doṇgo roné ndoo gḭ ro Yésụ sɨmɨ bɨ kóo nɨyí ánu odụ éyḭ mɨánu 'bɨ tagá ní. Zía ndú'yú Yésụ kɨ́dí, “Ngére, ambí nɨ mengḭ bɨsinyí ledre née zíyḭ kenée ba ne.”

21 Sɨmɨ bɨ komo Pétero utú ro ezeyé née kenée ní, zɨ́ Pétero ndú'yú Yésụ kɨ́dí, “Ngére, sara ezezé ba, éyḭ bɨ nɨ 'bɨ ené méngḭ roné zía ní 'di?”

22 Zɨ́ Yésụ úkulúgu ledre zɨ́ Pétero kɨ́dí, “Ledre eyḭ nda zía wá. Togṵ́ máíli zía ídíne trḭdṛḭné gḭ sɨmɨ sḭndḭ kadra bɨ karanée mááyí ndá'baógụ sɨmɨ a ní yá, nɨ mbá do sḭ́lḭ́ma née ndaá ledre eyḭ wá. Éyḭ bɨ máíli ní lá dụṵ́, ídí lányá romá.”

23 Gɨ do kací ódro née ní, zí ledre áṇgané dongará 'yị lódṵ́ kací Yésụ
kídí, ezeyé bɨ 'búa nɨ do Yésụ kíngaya ba uyu 'bɨ ené lolụ wá, nɨ ídí 'bɨ
ené trịdrịné za fí. Yésụ uku ené kóo ledre née bɨ kídí o'do née uyu wá ní
wá. Uku yị ené kídí, “Togṵ́ máíli máa, o'do née nɨ ídí trịdrịné gị sɨmɨ sịndị
kadra bɨ mááyí ndá'baógụ sɨmɨ a ní, ledre bɨ 'yị ndaá sɨmɨ a wá.”

Odụ kúrú

24 Ba máa Yiwáni bɨ 'yị lódṵ́ kací Yésụ ní. Ledre ga bɨ sɨmɨ mɨéké ledre
ba máúku yée máa. Zée kése owozé mbá bú bɨlámáne kídí nɨyí za mbá
ma'díi ledre e.
25 Tṵ́'dṵ́ ngíti géyị mɨngburoko ledre e nɨyí kóo bo Yésụ mengị yée, togṵ́
ekéní kóo ledre máa ga gére née mbá yá, 'yị ga bɨ do sogo káṇgá ba mbá
utúasání ịmbịsịkpị bṵ́kụ ma'dáa gɨ do biné wá.

Moko 'bɨ 'yịmɨkása e
Ledre gɨ ro bṵ́kụ 'bɨ 'yịmɨkása e

Lúka eké bṵ́kụ ba ne. Eké wo bɨ ndịsịní ndólo a Lúka ní kpá ne. Sɨmɨ bṵ́kụ ba eké ledre gɨ ro káa zí bɨ kóo 'Yịmɨkása 'bɨ Yésụ ndịsịní ndéré kí úku ledrea zí 'yị e gɨ do kacía bɨ nda'balugu roné go komo ere ní. Mɨzefị a sɨmɨ káṇgá 'bɨ Yṵ́da e kpá kí káṇgá 'bɨ 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yṵ́da e wá ní. Eké sɨmɨ bṵ́kụ ba ledre gɨ ro bɨlámá ledre ga bɨ 'Yịmɨkása 'bɨ Yésụ ndịsịní kóo ndéré kí úku yée sɨmɨ káṇgá 'bɨ Yṵ́da e kpá kí káṇgá 'bɨ 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yṵ́da e wá ní. Lúka uku kpá ngíti ledre kídí 'Dówṵ́ Lomo nɨ ógụ fị zí 'yị ga bɨ 'yị lódṵ́ kací Yésụ ní, zía ndịsịné 'dódo bɨlámá mɨsi'di zíye kpá kí í'bí roko'bụ zí manda eyé e.

Sɨmɨ kápita 1-12 Lúka uku tṵ́'dṵ́ ledre e gɨ ro ledre ga bɨ 'yịmɨkása Pétero mengị yée nda kpá kí ledre ga bɨ kóo mengịní royé zí 'yị e ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go sɨmɨ Yerụsaléma ní. 'Dówṵ́ Lomo ndịsị kóo sáká yée do tṵ́'dṵ́ mɨsi'di e gɨ ro zíye ówoyéme a kídí Lomo ili zí Bɨlámá ledre bɨ gɨ ro Yésụ ní idíní úku a zí kúfú ṛḭḳḭ́ sḭ́ do 'yịma'dí e mbá, nda lá dụṵ́ zí Yṵ́da e wá. Kápita 13-28 Lúka uku andá kpá ledre kídí 'Dówṵ́ Lomo ndịsị kóo sáká 'yịmɨkása Páwulo zía ndịsịné ndéréne kí úku bɨlámá ledre née sɨmɨ ṛḭḳḭ́ káṇgá e káa zí Ásiya, Yṵ́ropɨ odụ a sɨmɨ gara bɨ Róma ní. Zía kpá úku ledre gɨ ro kúrú Lomo bɨ Páwulo kí ngíti géyị lafúne 'yịmɨkása ndịsịní ndéré kí úku yée ní. Owoyemezé go bɨlámáne kídí Páwulo 'dodoní bɨlámá ledre bɨ gɨ ro Yésụ ní go zí tṵ́'dṵ́ 'yị e sɨmɨ ṛḭḳḭ́ ngíti géyị sịndḭ́ kadra e.

Yésụ nda'ba komo ere

1 Áko mongṵ́ 'yị Teyófịlo, mɨzefị bṵ́kụ bɨ kóo máéké ní, máéké kóo ledre gɨ ro ledre ga bɨ Yésụ* tonó 'dodo yée kí yée ga bɨ mengị yée ní, ndéréógụné

2 gị sɨmɨ sịndḭ́ kadra bɨ Lomo 'di'bilugu wo sɨmɨa komo ere ní. 'Dá'dá gɨ zía kóo kí ndá'balúgu roné komo ere, zía kóo úku ledre kí roko'bụ 'bɨ 'Dówṵ́ Lomo zí 'yị ga bɨ gelé yée káa do 'yịmɨkása† ené e ní.

3 Gɨ do kací 'do'dó bɨ kóo 'do'dóní Yésụ ma'dáa kíe, zía úyuné do mɨngbúngbu kágá, zía kóo úrúne go gɨ sɨmɨ umbu, zía 'dódo roné zí 'yịmɨkása ené e kí'dí tṵ́'dṵ́ kí sḭ́lḭ́ cḭ gbre. 'Dodo kóo roné zíye kí'dí tṵ́'dṵ́ née gɨ ro zíye ówo a kídí ma'díi née urú go. Zía ndịsịné 'dódoyéme mɨsi'di ledre ga bɨ 'be Lomo ní zíye.

4 Kadra kḭ́é'do sɨmɨ bɨ Yésụ kotrụní royé go do bɨ kḭ́é'do kí 'yịmɨkása ené e ánu éyḭ́ ní, zía úku ledre zíye kídí, "Ndásé aka ịnyị báyi rosé gɨ sɨmɨ Yerụsaléma gɨ ona wá. Ídísé ndịsị ona gị sɨmɨ sịndḭ́ kadra bɨ Babá nɨ kása 'Dówṵ́ne zíse káa do sáká éyḭ́ káa zí bɨ mocṵ́ ledre a, zíma kóo ndịsịmá úku ledre a zíse ní.

---

* **1:1 1:1** Yésụ: Ini ledre gɨ sɨmɨa kídí, Lomo yomo 'yị e. † **1:2 1:2** 'Yịmɨkása: Née 'yị ga bɨ Yésụ i'bí roko'bụ zíye, zía ndịsị kása yée ndéré kí méngị moko ené e káa zí úku bɨlámá ledre ené zí 'yị e, kí sḭ́kpị 'yị ndíyá e kpá kí ógóóyó bɨcayi lomo e gɨ sɨmɨ 'yị e ní.

5 Yiwáni ndịsị í'bí babatịza kɨ́ iní, tɨ́ lá gɨ do kací sịlị ca Lomo bábátịzị
sée kɨ́ 'Dówụ́ne."

Mɨndá'ba Yésụ komo ere

6 Sɨmɨ bɨ Yésụ kotrụní royé go ndro kɨ́ 'yịmɨkása ené e ní, zíye ndú'yú
wo kídí, "Ngére,‡ bɨ ba ní áyí go ógụ í'bílúgu ngére 'bɨ Isɨréle e zíye?"
7 Zí Yésụ úkulúgu ledre zíye kídí, "Sịndị kadra gɨ ro ledre ga gére nɨ yị
ené do sịlị Babá. Ndaá 'bɨ ené mɨútúásáne gɨ ro zíse ówo a wá.
8 Tí lá ídísé ówo a kídí, 'Dówụ́ Lomo nɨ ógụ ndịsị sɨmɨsé. Zía ndịsịné í'bí
roko'bụ zíse, zíse ndịsịsé úku ledre gɨ romá kɨ́ roko'bụné zí 'yị ga bɨ sɨmɨ
Yerụsaléma, kpá kɨ́ ngíti géyị bi ga bɨ sɨmɨ Yụdáya kɨ́ Samáriya ní, zaá gị
do odụ do sogo káṇgá mbá."
9 Gɨ do kací bɨ Yésụ ukuonzó lá ledre gɨ tarané káa ní, tɨ́ do komoyé née
ní, geré zí Lomo 'dí'bilúgu wo komo ere. Nɨyí ídí kɨe ní, yeré nɨ yị ené go
sogo bụrụngụ́ lurúndikiní lolụ wo wá.
10 Sɨmɨ bɨ nɨyí aka fú lá ndịsị lúrú lódụ́ kací a kɨ́ ndéréókpóne 'dága ní,
'diya káa ní, zí ya'dá e gbre mbá kɨ́ bɨkenyị bongó royé nɨyí go mɨtóroyé
cigíye kenée.
11 Zí ya'dá ga bɨ gbre ba úku ledre zí 'yịmɨkása ga gére née kídí, "Sée 'yị
'bɨ káṇgá bɨ Galiláya ní, éyị bɨ tórosé ndịsị lúrú bi gɨ roa komo ere ní 'di?
Yésụ bɨ Lomo 'di'bilugu wo gɨ zíse komo ere née, nɨ karanée ndá'baógụ
cé káa zɨ́ bɨ lúrúsé wo kɨ́ ndéréókpó komo ere née ní."

Gelénɨ́ 'yị do bi kací Yụ́da

12 Gɨ ore, zɨ́ 'yịmɨkása e ndá'balúgu royé gɨ do Landa bɨ ndịsịní ndolo a
Olíva ní, sɨmɨ Yerụsaléma. Landa máa née nɨ kilomịta kịé'do gɨ sɨmɨ
Yerụsaléma.
13 Sɨmɨ bɨ nda'baogụní sɨmɨ gara íri ní, zíye ékị ókpóye geré 'dága sɨmɨ
'dịcị bɨ o'bórongóní do ezené kɨ́'dí bɨ kóo ndịsịní ndịsị ní. 'Yị ga bɨ kóo
ore ní nɨyí kóo, Pétero, Yiwáni, Yakóbo e kɨ́ Andiríya, Phịlịpo e kɨ́ Tóma,
Batilimáyo e kɨ́ Matáyo, Yakóbo wotị Alafáyo, Simúna ngúru 'yị ga bɨ kɨ́
'bú káṇgá eyé 'bɨ Isɨréle e doné ní, nda kɨ́ Yụ́da wotị Yakóbo.
14 Zɨ́ 'yịmɨkása ga gére née ndịsị ndịsị kótrụ royé trịé do bi kịé'do íni ini
zɨ́ Lomo kací kadra mbá. Ndịsịní kóo ndịsị íni ini máa née ndro kɨ́ ngíti
géyị kará e nda kɨ́ Maríya mbágá Yésụ kpá kɨ́ lúndu Yésụ maáge.
15 Gɨ do kací owụ́ sịlị cúku'dée, zɨ́ 'yị e míya kịé'do doa cị kérị a yée ga
bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní kótrụ royé do bi kótrụro 'bɨ ini zɨ́ Lomo.
Zɨ́ Pétero ịnyịógụné 'dága ódroné zí 'yị ga bɨ kotrụní royé née kídí,
16 "Owụ́ 'bɨ babá e, mɨéké kúrú Lomo ogụ go ma'díi káa zí bɨ kóo 'Dówụ́
Lomo ukui'bí zí Dawídi éké a gɨ ro Yụ́da bɨ kóo utú káa do manda 'dá'dá
zɨ́ 'yị ga bɨ kóo 'di'biní Yésụ ní.
17 Yụ́da nɨ kóo ngúru 'yị gɨ dongaráze. Gelénɨ́ kóo wo káa do ezezé sɨmɨ
moko bɨ azé sɨmɨ a ba ní."
18 Gɨ zí késị bɨ kóo Yụ́da owo gɨ sɨmɨ bɨsinyí mɨméngị ledre ené ní, sɨmɨ
bɨ kóo ingíonzó roné zía útúlóko sɨmɨné ní, zí manda 'bɨ Yụ́da e kóo úgú
bi bɨ kóo ingíonzó roné doa née óto umbua sɨmɨ a.

‡ **1:6 1:6** Ngére: Ndólo bɨ Ngére ní, nɨ zí Lomo kpá zí Yésụ gɨ zía nɨyí gbrengárá mbá Lomo kpá Ngére e.

19 'Yị ga bɨ kóo sɨmɨ Yerụsaléma ní uwúní kóo ledre née go za mbá. Zíye
ndịsịyé ndólo bi máa née kí tara Aramáyika kídí Akeledáma, ini ledre gɨ
sɨmɨa kídí, Bi 'bɨ óto Umbu e.
20 Zí Pétero tátáne 'dá'dá kí ledre kídí, "Nɨ mɨéké née sɨmɨ Ke'bị 'bɨ
Dawídi kídí, ''Be 'bɨ ené idí ídí káa do tobó, 'yị ndịsị sɨmɨ a ndaá.' Nɨ kpá
mɨékéne kídí, 'Ngíti 'yị idí 'dí'bi moko kací a ne.'
21 "Bɨ go kenée ní, nɨ mɨútúásáne zíze gélé ngúru 'yị gɨ dongaráze bɨ azé
kú kéye sɨmɨ sịndị kadra bɨ kóo Ngére Yésụ nɨ dongaráze ní,
22 tónóne gɨ sɨmɨ sịndị kadra 'bɨ Yiwáni Babatịza zaá gị sɨmɨ sịndị kadra
bɨ Lomo 'di'bilugu Yésụ gɨ zíze komo ere sɨmɨ a ní. Gɨ ro zí 'yị máa née
ídíne 'yị bɨ lurú mɨúrú Yésụ gɨ sɨmɨ umbu go cụ́ kí komoné ní."
23 Gɨ ore, zí 'yịmɨkása e kí ngíti géyị 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo
go ní í'bí somụ́ ledre eyé gɨ ro ya'dá e gbre Yoséfa bɨ ndịsịní kpá ndólo wo
Barasába (bɨ owoyemení wo kpá kí ịrịa bɨ Zụ́sụto ní) kí Matíya.
24 Zíye ótụ́ doyé íni ini zí Ngére Yésụ kídí, "Ówo mɨmbé'de 'yị e mbá bú
mɨkékeṛịa. Ídí nda mu 'dódo 'yị bɨ gɨ dongará ya'dá ga bɨ gbre ba wo bɨ
gélé wo go
25 gɨ ro zía ídíne káa do 'yịmɨkása do bi kací Yụ́da bɨ kóo otoomo moko
zía ndéréne do bi ené bɨ ili ní."
26 Gɨ do kací ini zí Lomo, zíye ónzó gbégbé§ gɨ ro gélé kémbị 'yị gɨ
dongará ya'dá ga gére née. Zí gbégbé útúne zí Matíya. Do go gélé wo
káa do ngúru 'yịmɨkása yata yée máa ga bɨ kóo sokó doa kịé'do (11) ní.

2

'Dówụ́ Lomo ogụ do 'yị e sɨmɨ Yerụsaléma

1 Sɨmɨ bɨ sịndị kadra 'bɨ Pénítakote* utúasá ní, zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní
ledre 'bɨ Yésụ go ní kótrụ royé mbá do bi kịé'do sɨmɨ Yerụsaléma.
2 Nɨyí ídí kíe ní, zí gboṛụ éyị́ ówúne gɨ komo ere káa zí gboṛụ mongụ́ síli
bɨ káa zí mɨgombị ní sɨmɨ 'dịcị bɨ kóo nɨyí sɨmɨ a ní.
3 Sɨmɨ ledre bɨ ndịsị méngị roné ba ní, zíye lúrúndíki éyị́ káa zí
mɨngálánga mbílí pho'dụ ní. Zí éyị́ bɨ káa zí mbílí pho'dụ ba ífi báyi
roné do 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní za mbá.
4 Gɨ do kací ledre bɨ mengị roné kenée ní, zí 'Dówụ́ Lomo í'bí roko'bụ
zíye, zíye tónóye ódroyé sɨmɨ ngíti géyị tara e káa zí bɨ 'Dówụ́ Lomo 'dodo
zíye ní.
5 Sɨmɨ sịndị kadra máa kóo née ní, tụ́'dụ́ Yụ́da ga bɨ ṇguṇguní ledre
'bɨ Lomo go ní, nɨyí kóo bo ogụní sɨmɨ Yerụsaléma ore gɨ do bi e do sogo
káṇgá za mbá.
6 Sɨmɨ bɨ 'yị ga gére née uwúní mongụ́ gboṛụ éyị́ bɨ owụ́ née ní, zíye
ụ́dụyé mbá ngásáye do bi bɨ ledre ba mengị roné doa ní. Zíye ndịsị́ ónzó
komoyé gɨ zía ledre ga bɨ 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ndịsịní úku a
ní, ndịsịní úwú a tí káa zí ndịsịní úku ledre née sɨmɨ tara eyé ní.

1:20 1:20 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 69:25 **1:20 1:20** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 109:8 § **1:26 1:26** Ónzó gbégbé: Ba mɨsi'di bɨ kóo Yụ́da e ndịsịní gélé 'yị kíe gɨ moko 'bɨ Lomo ní. * **2:1 2:1** Sịndị kadra 'bɨ Pénítakote: Née sịlị cị gbre doa sokó gɨ do kací Umbuokpó. Yụ́da e ndịsịní ógụ sɨmɨ sịlị née sɨmɨ Yerụsaléma í'bí mɨzefị éyị eyé ga bɨ gɨ yáká ní zí Lomo. Ólo Lévị e 23:15-21.

7 Zí tarayé ịdrịne mbá mɨịdrị gɨ zí ledre bɨ mengị roné née. Zíye ndịsịyé
ódroyé dengbịye kídí, “'Yị ga ba nɨyí mbá gɨ sɨmɨ Galiláya mengị káa be
'di zíye ndịsị ódroyé sɨmɨ tara ezé?
8 Éyị bɨ mengị roné ní 'di. Bɨ uwúzé nda ledre ga bɨ ndịsịní úku yée tí
káa zí ukuní sɨmɨ tara ezé ní?
9 Bɨ ogụzé 'bɨ ezé yị ezé zaá gɨ sɨmɨ káṇgá ga bɨ Pátiya, Medịya kí Elamịtị,
kpá zaá gɨ sɨmɨ Mesopatómiya, Yụdáya nda kí Kapadósiya, kpá gɨ sɨmɨ
Pánato kí Ásiya,
10 ngíti géyị ogụní 'bɨ eyé gɨ sɨmɨ Pharagáyi, Pamafíliya kí gɨ sɨmɨ Ízibiti
kí bi ga bɨ sɨmɨ Lịbịya gbóo kí Seréna ní. Ngíti géyị ogụní 'bɨ eyé gɨ sɨmɨ
mongụ́ gara bɨ Róma ní,
11 gba Yụ́da e kí ngíti géyị kúfú ga bɨ oyólo'bóní royé káa do 'yị ga bɨ 'yị
ṇgúṇgu 'dódo ledre 'bɨ Yụ́da e ní, kí ngíti géyị ga bɨ ogụní 'bɨ eyé gɨ sɨmɨ
Kuréto kí Arábiya ní, uwúzé ledre ga bɨ ndịsịní úku yée kí tara ezé gɨ ro
mongụ́ ledre bɨ Lomo mengị ba mbá bú.”
12 Gɨ zí ledre née ní, zí tarayé ịdrịne mbá mɨịdrị. Zíye ndịsị ónzó komoyé
kací ledre bɨ mengị roné née ní, owo 'di'biní mbị́ éyị bɨ mengị roné ní wá.
Zíye ndịsị ndú'yú ló'bo royé dengbịye kídí, “Ini ledre gɨ sɨmɨ ledre bɨ mengị
roné ba 'di?”
13 Zí ngíti géyị 'yị e gɨ dongaráye fóló 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ
go née kídí, “'Yị ga gére née koyóní yị eyé mɨkóyó.”

Pétero odro zí 'yị e kadra Pénítakote

14 Zí Pétero e kí lafúne 'yịmɨkása ga bɨ kóo sokó doa kịé'do (11) ní
ịnyịógụyé 'dága. Zí Pétero úku ledre kí mongụ́ kúrú zí tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ
kóo kotrụní royé ní kídí, “Lafúma e Yụ́da e kí 'yị ga bɨ ndịsịní ndịsị sɨmɨ
Yerụsaléma ona ní, índisé aka mbílíse zíma yáa gɨ ro zíma úku 'dódo ini
ledre sɨmɨ ledre bɨ mengị roné ba zíse.
15 'Yị ga ba ní koyóní eyé e wá. Ba aka lá sịndị́ kadra ịnyị doa eso kí
phɨyị́.
16 Yị ené ba ledre bɨ kóo nébị Yúwele uku ledre gɨ roa kídí,
17 “ ‘Lomo uku ledre kídí, sɨmɨ odụ sịlị́,
Mááyí karanée kásaógụ 'Dówụ́ma zía ógụ ndịsịné sɨmɨ 'yị e za mbá.
Wotịse e kí nyịse e nɨyí karanée ndịsị úkutátá ledre gɨ romá zí 'yị e,
phɨrạngá esé e nɨyí karanée lúrúndíki éyị ga bɨ nɨyí méngị royé ní
'dá'dá gɨ zíye kí méngị royé,
zí ngoko 'yị e ndịsịyé 'dú'duru bɨ Mááyí ógụ kíe doyé ní.
18 Gba 'yị kasa amá e, ya'dá e kí kará e
Mááyí karanée kása 'Dówụ́ma zía ógụ ndịsịné sɨmɨyé sɨmɨ kadra bɨ nɨ
útúásá ní
gɨ ro zíye ndịsị úkutátá ledre amá zí 'yị e.
19 Mááyí karanée méngị mɨngburoko ledre e komo ere kí ngíti géyị do sogo
káṇgá ona gɨ ro zía 'dódo roko'bụ amá zí 'yị e.
Sɨmɨ bɨ karanée ledre máa née nɨ ndịsị méngị roné do sogo káṇgá ona
ní,
okó nɨ útú zí sáma 'yị e kúkúne, pho'dụ kí mongụ́ cika nɨ ídí lịrị do
bi e mbá.
20 Komo kadra nɨ ịlị́ zí mɨtụlụrụ útúne mbụ́ụ́,
zí komo éfé óyóló'bó roné bɨkesịne káa zí sáma ní.

Ledre ga gére née nɨyí méngị royé 'dá'dá gɨ zí mongụ́ sḭ́lḭ́ 'bɨ Ngére
Lomo kí ógụné.
21 Gɨ ore, 'yị bɨ nɨ íni ini
zí Ngére Lomo ní, Lomo nɨ tí yómo wo.’
22 “Lafúma e Isɨréle e, ídísé úwú ledre bɨ mááyí úku a zíse ba. Yésụ 'yị
'bɨ Nazeréta nɨ kí roko'bụ 'bɨ méngị mɨngburoko ledre zíne, káa zí bɨ 'dodo
roné go zíse sɨmɨ ledre ga bɨ ndịsị méngị yée kí roko'bụ bɨ Lomo i'bí zía
ní. Ówoyémesé bú bɨlámáne káa zí bɨ kóo ndịsị méngị yée dongaráse ona
ní.
23 Kací mɨyéme ledre 'bɨ Lomo, ótoómo kóo Yésụ do sḭ́lḭ́se gɨ ro zíse í'bí
wo zí 'yị lúyú ledre e phéphé wo zía úyuné do mɨngbúngbu kágá.
24 Bɨ kenée ní, Lomo uru wo go gɨ sɨmɨ umbu gɨ zía Yésụ utúasá ídí sḭ
sḭ́lḭ́ roko'bụ 'bɨ umbu wá. Cakaba ba ní, Lomo oto yḭ́ ené wo go zía ídíne
kí ro doné.
25 Dawídi eké kóo owụ́ 'bɨ mbágá ledre go kpá kenée gɨ ro Yésụ ya Yésụ
nɨ gú úku ledre kídí,
“ ’Máówo bú kídí Ngére Lomo nɨ gbóo kíma kací kadra mbá.
Gɨ zía bɨ nɨ gbóo kíma ní,
máútúásá éré ngịrị gɨ zí ledre e wá.
26 Gɨ zí kéyị née ní, rokinyi ucu go do mɨmbé'demá,
gba ódro ga bɨ ndịsịní ólụ́ógụ gɨ taramá ní nɨyí mbá ódro 'bɨ rokinyi.
Káa zí bɨ mááyí ba ní, mɨmbé'demá ịdrḭ́ go nzoó kací óto komo bɨ kóo
mándịsị óto a ní,
27 gɨ zía útúásá ótoómo máa sɨmɨ bi wá,
útúásá kpá ótoómo 'Yị eyḭ́ bɨ lúyú ledre ndaá roa wá ní ényené wá.
28 Bɨ kenée ní, 'dódo mɨsi'di trịdrị go zíma,
gɨ ro zíze ndịsịzé kéyị sɨmɨ rokinyi bɨ za fí ní.’
29 “Owụ́ 'bɨ babá e, máúku ba wo zíse fúó kídí, bulúnduzé ngére Dawídi
bɨ 'yị e owoní wo mbá bú ní, uyu kóo do óto bi zía, bi nɨ zía karaba bo do
sogo káṇgá ona.
30 Owozé bú kídí Dawídi uku ené kóo ledre ga gére née gɨ ro kụrụ'bụné
wá. Tí lá nɨ yḭ́ ené kóo nébị, owo bú kídí Lomo mocụ́ kóo éyḭ́ go zíne. Lomo
mocụ́ ya née nɨ gú karanée óto ngúru bulúndu Dawídi káa do ngére káa
zí Dawídi ní.
31 Dawídi owo yḭ́ ené kóo ledre bɨ Lomo nɨ méngị a ní go 'desḭ́ 'dá'dá.
Née sḭ́ ledre bɨ kóo uku ledre kídí, Lomo nɨ úru Kírésịto† gɨ sɨmɨ umbu
gɨ zía ní. Lomo utúasá ené ótoómo wo sɨmɨ bi wá, útúásá kpá gbawá
ótoómo wo zía ényené.
32 “Bɨ kenée ní, Lomo uru Yésụ go gɨ sɨmɨ umbu. Lurúzé ledre bɨ mengị
roné née go ma'díi cụ́ kí komozé.
33 'Bụa Lomo, í'bí mongụ́ úndru go zí Yésụ ma'dáa gɨ ro zía ídíne
mɨndịsịné do sḭ́lḭ́ 'bɨ anú 'bɨ 'Bụné Lomo. Lomo i'bí kóo roko'bụ 'bɨ
'Dówụ́ne go zí Yésụ káa zí bɨ kóo mocụ́ ledre a zía ní. Ledre bɨ lúrúsé
kí wo bɨ úwúsé wo ba ní, yḭ́ ené née 'Dówụ́ Lomo bɨ Yésụ kasa zía ógụ
ndịsịné sɨmɨzé ní.

2:21 2:21 Yowéle 2:28-32 **2:28 2:28** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 16:8-11 † **2:31 2:31** Kírésịto: Ini ledre gɨ sɨmɨa kídí, 'yị bɨ Lomo gelé wo káa do Ngére ní.

34 Ndaá 'bɨ ené bɨ kídí Dawídi nderé kóo komo ere, zía kóo uku ledre kídí,
“ ‘Ngére Lomo uku ledre zí Ngére amá Kírésịto kídí,
“Ndịsị do sịlịma 'bɨ anú ona,
35 gị sɨmɨ sịndị kadra bɨ Mááyí óto ezeokóyị e mbá
sị sịndịyị káa zí owụ́ gbá'dá bɨ ndịsị óto sịndịyị doa ní.” ’
36 “Bɨ go kenée ní, sée 'yị 'bɨ Isɨréle e, ídísé ówo a ma'díi kídí, Yésụ bɨ phéphésé wo do mɨngbúngbu kágá née ní, nɨ ne wo bɨ Lomo oto wo zíye ídíye kéne káa do Ngére kpá Kírésịto dozé ní.”
37 Sɨmɨ bɨ 'yị ga gére née uwúní ledre bɨ Pétero uku zíye kenée ní, zí mɨmbé'deyé 'décịné 'duo tụ. Zíye ndú'yú Pétero e kí ngíti géyị lafúga 'yịmɨkása e kídí, “Owụ́ babá e, azé nda méngị go 'di?”
38 Zí Pétero úkulúgu ledre zíye kídí, “Sée mɨkékeṛịa mbá, ídísé ótoómo kí lúyú ledre. Do bábátịzị sée kí ịrị Kírésịto Yésụ‡ gɨ ro zí Lomo lụ́lụóyó lúyú ledre esé. Gɨ ore, Lomo nɨ í'bí tákpásịlị bɨ 'Dówụ́ne ní zíse.
39 Ledre bɨ kóo Lomo mocụ́ wo ní, nɨ kóo gɨ rosé kí owụ́ 'bɨ esé e, kí 'yị ga bɨ nɨyí gbála gɨ ro Lomo ní kí yée ga bɨ Ngére ezé Lomo ndolo yée káa do 'yị ené e ní.”
40 Zí Pétero úku tụ́'dụ́ ledre ga bɨ o'bụóbụ ní zíye. Zía ndéndị roné zíye kídí, “Mé ba ní, ídísé mu ndú'yú Lomo gɨ ro zíse ómosé káa bɨ Lomo nɨ 'dó'do sée sɨmɨ bɨ nɨ 'dó'do 'yị ga bɨ 'yị lúyú ledre e ní.”
41 Gɨ ore 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre bɨ Pétero uku ní, zíye óyóló'bó somụ́ ledre eyé do í'bí babatịza zíye. 'Yị ga bɨ kóo oyólo'bóní somụ́ ledre eyé sɨmɨ kadra máa bɨ kóo née ní, nɨyí kóo mbá álifu ota.
42 Nda gɨ do kací a bɨ oyólo'bóní somụ́ ledre eyé ní, zíye í'bí royé ndịsị ówoyéme ledre gɨ ro Yésụ gɨ zí 'yịmɨkása ené e, zí ndịsị eyé kí ánu éyị́ mɨánu 'bɨ sómụ́ndíki ledre umbu Ngére Yésụ kí ini zí Lomo ídíne ndro do bi kịé'do.

Ndịsị 'bɨ 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo go ní

43 Zí 'yị ga bɨ sɨmɨ Yerụsaléma ní ịnyịyé mbá ndịsị óto úndru Lomo gɨ zí roko'bụ bɨ ndịsị í'bí a zí 'yịmɨkása e ndịsịyé méngị mɨngburoko ledre e kíe kací kadra e mbá ní.
44 Bɨ kenée ní, zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre Yésụ go ní kótrụ royé zíye ndịsịyé méngị ledre eyé e kací kadra mbá ndro.
45 Zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní ndịsịyé togụ́ ugúoyóní éyị́ eyé e go yá, zíye ndịsịyé ífi késíye dongaráye mɨútúásáne kpịnị kací éyị́ bɨ 'yị ili wo ní.
46 Kací kadra mbá zíye ndịsịyé kótrụ royé do ligá 'Dịcị 'bɨ Lomo,§ ngíti géyị yá 'be 'bɨ eyé e ndịsịyé ánu éyị́ mɨánu 'bɨ sómụ́ndíki ledre umbu Ngére Yésụ kí mongụ́ rokinyi do mɨmbé'deyé.
47 Sɨmɨ bɨ ledre née nɨ ndịsị méngị roné kenée ní, zíye ndịsịyé kófó ịrị Lomo. Zí 'yị ga bɨ sɨmɨ Yerụsaléma ní mbá ndịsịyé óto 'bú ledre bɨ ndịsịní méngị a née doyé. Nda gɨ zí kéyị́ née ní, zí Ngére Yésụ ndịsịné 'dí'biógụ ngíti géyị yata 'yị e gɨ ro zíye ómoyé.

2:35 2:35 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 110:1 ‡ **2:38 2:38** Kírésịto Yésụ: Ini ledre gɨ sɨmɨa kídí, 'yị bɨ Lomo gelé wo káa do Ngére ní. Yésụ, ledre gɨ sɨmɨ ịrị née kídí, ómo, 'yị yómo 'yị e. § **2:46 2:46** 'Dịcị 'bɨ Lomo: 'Dịcị máa wo née nɨ dụ́ụ́ kịé'do sɨmɨ Yerụsaléma. 'Yị 'dáná éyị́ e ndịsịní lengbe 'dáná éyị́ sɨmɨa gɨ zía Lomo nɨ ore, gɨ ro zía ótoómo lúyú ledre 'bɨ 'yị e.

3

Pétero yomo o'do bɨ mɨgɨgịrị ní

1 Kadra kịé'do zí Pétero e kí Yiwáni ịnyịyé ndéréye sɨmɨ 'Dịcị 'bɨ Lomo
sɨmɨ sịndị kadra ota (3) gɨ do kací yana kadra sɨmɨ bɨ 'yị e nɨyí go mbá íri
ndịsị íni ini zí Lomo ní.
2 Sɨmɨ bɨ ogụní ku mbotụ bɨ ndịsịní ndólo a Mbotụ Lámá ní, zíye ndíki
o'do bɨ aráni wo kú mɨgɨgịrị ní ore. 'Yị e ndịsịní ịmbịóto wo ore gɨ ro zía
ndịsịné ómbo késị gɨ zí 'yị ga bɨ ndịsịní ndéré íni ini zí Lomo do ligá 'Dịcị
'bɨ Lomo ore ní.
3 Sɨmɨ bɨ onzó komoné ro Pétero e kí Yiwáni kí ólụ́ sɨmɨ 'Dịcị 'bɨ Lomo
ní, zía ịnyịné ómbo késị gɨ zíye.
4 Zí Pétero e kí Yiwáni lúrú wo gbóó, zí Pétero úku ledre zía kídí, “Lúrú
aka bɨ zíze yáa.”
5 Zía sịkpị komoné lúrú yée kí sómụ́ ledre bɨ yaá nɨyí go í'bí éyị zíne.
6 Sɨmɨ bɨ nɨ go gbóó ndịsị lúrú yée ní, zí Pétero úku ledre zía kídí, “Késị
ndaá 'bɨ ené zíma wá, éyị bɨ Mááyí í'bí a zíyị ní nɨ, kí ịrị Kírésịto Yésụ 'yị
'bɨ Nazeréta, ịnyịógụ mu 'dága zíyị tónó ndéréyị do sịndịyị.”
7 Gɨ do kací ledre bɨ Pétero uku née ní, zía sịkpị o'do bɨ mɨgɨgịrị́ née
'dága kí sịlịne 'bɨ anú. Sịndịga kí komo ṛigiga ga bɨ kóo ngárá roko'bụyé
ndaá ní, zíye geré ídíye eyé kí roko'bụyé.
8 Zía ịnyịógụ tóroné 'dága, zía tónóne gámálící roné do sịndịne. Gɨ
ore zíye ólụ́ye ndro kí Pétero e kí Yiwáni do ligá 'Dịcị 'bɨ Lomo nɨ go
mɨndéréne ndịsị kí lé'bélící roné kí kófó ịrị Lomo.
9 Sɨmɨ bɨ 'yị e lurúní wo nɨ go mɨndéréne kí ndịsị kófó ịrị Lomo ní,
10 zíye ówoyéme ledre gɨ roa kídí, ba tí o'do bɨ ndịsị ómbo éyị ku mbotụ
'Dịcị 'bɨ Lomo bɨ ndịsịní ndólo a Mbotụ Lámá ona ba. Zí tara 'yị e ịdrịne
mbá mɨịdrị gɨ zí mongụ́ ledre bɨ mengị roné zía née.

Ledre bɨ Pétero uku zí 'yị e ní

11 Gɨ zía bɨ o'do née lanyá nda go fú lá ngónó ngónó do kací Pétero e kí
Yiwáni ní, zí tara 'yị e ịdrịne mbá mɨịdrị. 'Yị e owo 'di'biní mbị éyị bɨ nɨyí
méngị a ní wá. Zíye ụ́dụyé mbá ngásá lódụ́ Pétero e kí Yiwáni sị mbílí
'dịcị bɨ ndịsịní ndólo a Mbílí 'dịcị 'bɨ Solomóna ní.
12 Sɨmɨ bɨ Pétero lurú nda ledre ba káa ní, zía úku ledre zíye kídí,
“Lafúma Isɨréle e, tarasé ịdrị kí lúrú ledre bɨ mengị roné zí o'do ba gɨ
zí 'di? Éyị bɨ ndịsịsé ndá'bá kí lúrú zée kenée gɨ zía ní 'di? Sómụ́sé 'bɨ esé
kídí roko'bụ bɨ o'do née ịnyịogụ kíe do sịndịne née ogụ gɨ zíze?
13 Máúku zíse ma'díi, éyị bɨ mengị roné née, Lomo bɨ kóo ndịsị lúrú bɨ
kací bulúndusé Abarayáma, kí Isáka e nda kí Yakóbo ní, i'bí kóo mongụ́
úndru go zí 'yị 'bɨ moko ené Yésụ. Zíse kóo 'dí'bi wo í'bí a zí ngére ga bɨ do
sogo káṇgá ona ní gɨ ro do úfu a, zíse kpá ásisé gɨ roa sɨmɨ bɨ 'di'biogụní
wo kó'dụ́ Piláto ní, tí bɨ kóo Piláto ayí go í'dí sịlịne gɨ roa ní.
14 Tí 'yị bɨ ngará lúyú ledre ndaá roa wá ní, zíse ásisé gɨ roa yaá Piláto
ídí í'dí sịlịne gɨ ro 'yị bɨ kóo úfu 'yị e ní.
15 Zíse ịnyịsé úfu 'yị bɨ nɨ ne mɨsi'di trịdrị bɨ za fí ní. Bɨ ba ní, Lomo úru
wo gɨ sɨmɨ umbu go. Lurúzé wo go cụ́ kí komozé.

16 Gɨ zía bɨ ṇguṇguzé ledre Yésụ ní, o'do bɨ mɨgịgḭṛḭ bɨ lúrúsé wo karaba
go kɨ́ sanáne bɨlámáne filo née ní gɨ zí roko'bụ 'bɨ Yésụ. Ṇgúṇgu ledre Yésụ
oto wo ne zía ídíne bɨlámáne káa zí bɨ lúrúsé wo née ní.”
17 “Owụ́ 'bɨ babá e, máówo bú kɨ́dí ledre bɨ méngịsé kɨ́ manda esé e zí
Yésụ née ní, gɨ zía bɨ ówosé esé yaá nɨ 'Yị yómo 'yị e ní wá.
18 Ledre née ní ogụ go té do ledre bɨ kóo Lomo ukui'bí tara nébị e 'desḭ
gɨ ro zíye úkutátá a ya Kírésịto bɨ Lomo nɨ kása wo ní nɨ 'dó'dó mɨ'dó'dó,
sɨmɨ odụ a zía úyuné.
19 Bɨ kenée ní, ídísé mu ótoómo kɨ́ lúyú ledre, zíse ndḭsịsé méngị dụụ́
ledre bɨ nɨ óto Lomo zía ídíne kɨ́ rokinyi kíse ní gɨ ro zía lụ́lụóyó lúyú ledre
esé, gɨ ro zíse ídíse kɨ́ rokinyi gɨ zía.
20 Togụ́ ótosé Lomo go zía ídíne kɨ́ rokinyi, sịndḭ kadra nɨ ógụ, zía kása
Kírésịto Yésụ bɨ kóo gelé wo go 'desḭ káa do Ngére ní zíse.
21 Gɨ zí kéyị née ní, Yésụ nɨ aka ndḭsị fú komo ere gị sɨmɨ sịndḭ kadra
bɨ togụ́ Lomo óyóló'bó ledre e go mbá mɨkándayé ní. Lomo ukui'bí kóo
ledre née go 'desḭ tara nébị ené e yaá ídíní úkutátá a zí 'yị e.
22 Mụ́sa uku kóo kɨ́dí, ‘Ngére esé Lomo nɨ karanée kásaógụ nébị zíse
káa zí bɨ kasa máa ní gɨ dongará 'yị esé e. Ledre ga bɨ mbá nɨ úku yée zíse
ní ídísé úwú yée zíse ṇgúṇgu a.
23 'Yị máa yée ga bɨ uwúní ledre gɨ tara nébị máa née wá ní, Lomo nɨ
'dí'bióyó yée gɨ dongará 'yị ené e 'dá'ba.’
24 “Ma'díi, nébị e mbá tónóne gɨ sɨmɨ sịndḭ kadra 'bɨ nébị Sámele,
ndéréógụné gị ro lafúga nébị ga bɨ kóo gɨ do kací a ní, ndịsịní kóo go
úkuógụ tí fú lá ledre ga bɨ ndịsị méngị roné do sḭlḭ ga ba ní ní.
25 Mɨyéme ledre bɨ Lomo yeme kpụrụ́ gɨ sɨmɨ nébị ené e ní, nɨ gɨ rozé
kése mbá, ásé ndíki mɨyéme ledre bɨ Lomo yeme kɨ́ bulúndusé ní. Káa
zí bɨ kóo uku go zí Abarayáma kɨ́dí, ‘Kpụrụ́ gɨ sɨmɨ bulúnduyḭ e, Mááyí
karanée í'bí úndru zí ṛḭkḭ sḭ do 'yịma'dí e do sogo káṇgá ona za mbá.’
26 Gɨ zí kéyị née ní, zí Lomo gélé 'yịmɨkása ené Yésụ zía kásaụ́tụ wo zíse
Isɨréle e, gɨ ro zíse ótoómo kɨ́ méngị bɨsinyí ledre gɨ ro zí Lomo í'bí úndru
zíse.”

4

Yụ́da e 'dɨ'biní Pétero e kɨ́ Yiwáni

1 Sɨmɨ bɨ Pétero e kɨ́ Yiwáni nɨyí aka cịkị ndḭsị úku ledre máa bɨ mengị
roné ba zí 'yị e ní, ve, zí 'yị 'dáná éyḭ e kɨ́ manda 'bɨ 'yị ga bɨ ndịsịní 'bá'bá
'Dḭcḭ 'bɨ Lomo ní kɨ́ Sadụkáyo e* ógụyé.
2 Zí komoyé ésịne 'duo káa zí so pho'dụ ní gɨ zía bɨ 'yịmɨkása ga gére
née ndịsịní 'dódo ledre zí 'yị e kɨ́ ndḭsị úku ledre kɨ́dí 'yị e nɨyí úrú gɨ sɨmɨ
umbu cé káa zí bɨ Yésụ urú gɨ sɨmɨ umbu ní.
3 Zíye 'dí'bi Pétero e kɨ́ Yiwáni gɨ zía bɨ kóo go kɨ́ tagá ní, do bándá yée
sɨmɨ sḭgịnị zaá gị kɨ́ phịyḭ.
4 Abú kenée ndotó, tụ́'dụ́ 'yị máa yée ga bɨ uwúní ledre bɨ gɨ tara Pétero e
kɨ́ Yiwáni zíye go ṇgúṇgu ledre Yésụ ní, zíye éye ógụyé za álifu ịnyị.

3:23 3:23 Gbre lorụ 18:15,18,19 **3:25 3:25** Dosḭ éyḭ e 22:18, 26:4 * **4:1 4:1** Sadụkáyo: Née ngíti géyị Yụ́da ga bɨ ngárá ndití'dofụní do lorụ bɨ Mụ́sa eké ní wá ní. Tí lá ṇguṇguní eyé bɨ kɨ́dí lomo ro 'yịma'dí e nɨ bo, maláyika e nɨyí bo, 'yị e úru gɨ sɨmɨ umbu bú ní wá. Ólo Moko 'bɨ 'yịmɨkása e 23:6-8.

5 Sɨmɨ bɨ bi arálo'bó roné ní, zí manda 'bɨ Yụ́da e kí mɨngburoko 'yị eyé e
kí 'yị 'dódo lorụ e kótrụ royé mbá sɨmɨ Yerụsaléma.
6 Mongụ́ 'yị 'dáná éyị́[†] bɨ kí ịrịné Ána ní nɨyí kóo bo kí Kayáfa, Yiwáni e
kí Alakizánde nda kí ngíti géyị 'yị e gɨ tara mbotụ 'bɨ mongụ́ 'yị 'dáná éyị́
nɨyí kóo za mbá bo do bi kótrụro máa née ore.
7 Zíye 'dí'biógụ Pétero e kí Yiwáni kó'dụ́ye do ngbanga. Zíye tónó ndú'yú
yée kídí, “Ówosé roko'bụ bɨ méngịsé ledre ba kíe ní gɨ 'da? Méngịsé ledre
máa née kí roko'bụ 'bɨ ambi?”
8 Zí Pétero úkulúgu ledre zíye sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo kídí, “Sée
manda ezé e kí ngíti géyị mɨngburoko 'yị e,
9 togụ́ ndịsịsé ndú'yú zée ba gɨ ro bɨlámá ledre bɨ mengị roné zí o'do bɨ
mɨgɨgịrị́ ba gɨ ro zíse ówo mɨsi'di bɨ sịndịa eme doa ní yá, nɨ bɨlámáne.
10 Sée 'yị 'bɨ Isɨréle e mbá, ídísé ówo a kídí o'do bɨ nɨ mɨtóroné kó'dụ́se
go bɨlámáne ba ní, nɨ gɨ zí roko'bụ 'bɨ Kírésịto Yésụ 'yị 'bɨ Nazeréta bɨ
kóo phéphésé wo zía úyuné do mɨngbúngbu kágá zí Lomo úru wo gɨ sɨmɨ
umbu ní.
11 Ekéní kóo ledre go gɨ roa sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí,
“ ‘Tutú bɨ sée 'yị ó'bó 'dịcị e ásisé gɨ roa ní,
ogụ nda yị́ ené go tutú bɨ kí ledrené owóowó ní.’
12 Do sogo káṇgá ba mbá, ngíti 'yị bɨ zía yómo zée ní ndaá 'bɨ ené wá. Nɨ
dụ́ụ́ née 'yị yómo zée.”
13 Sɨmɨ bɨ mɨngburoko 'yị ga gére née lurúní ngịrị ndaá ro Pétero e kí
Yiwáni kí úkulúgu ledre kací ndu'yú eyé wá ní, kí ówo a bɨ yaá oloní eyé
ledre kpá wá ní, zí tarayé ịdrịne mbá mɨị́drị́. Zíye ówo a ma'díi kídí ya'dá
ga ba ní nɨyí 'yị lódụ́ kací Yésụ.
14 Gɨ zía bɨ o'do bɨ mɨgɨgịrị́ bɨ yomoní wo ba nɨ nda go tí mɨtóroné kó'dụ́ye
kenée ní, éyị́ bɨ zíye méngị a ní ndaá.
15 Gɨ ore, zí manda 'bɨ Yụ́da e úku ledre zíye kídí idíní 'dí'bióyó Pétero e
kí Yiwáni nda kí o'do bɨ yomoní wo née gɨ kó'dụ́ye gɨ ore 'dá'ba. Nda
née ní, zí mɨngburoko 'yị 'décị ngbanga ga gére née tónóye ndómo tarayé
dongaráye.
16 Azé méngị kí ya'dá ga gére née 'di? 'Yị ga bɨ sɨmɨ Yerụsaléma ona
ní owoní go mbá kídí mongụ́ ledre bɨ mengị roné ba mengịní ye, 'yị bɨ nɨ
kála a ní ndaá.
17 Éyị́ bɨ nɨ bo ní, káa bɨ ledre Yésụ nɨ báyi zí 'yị e mbá, idízé máda yée
ndaní lolụ fú lá ndịsị kí ịrị Yésụ tarayé wá.
18 Zíye ndólolúgu Pétero e kí Yiwáni íri máda yée kídí, gɨ do kací ledre
ba ní, ndásé lolụ ndịsị ódro togụ́ mbú 'dódo ledre Yésụ zí 'yị e wá.
19 Gɨ zí ledre née ní, zí Pétero e kí Yiwáni úkulúgu ledre zíye kídí, “Ídísé
mu ífiyéme sɨmɨ ledre bɨ nɨ ma'díi do komo Lomo ní, idízé ndịsị méngị
ledre kací kúrúse togụ́ mbú kací kúrú Lomo?
20 Ukuzé zíse ma'díi, utúasázé ezé ótoómo kí úku ledre bɨ lurúzé go cụ́
kí komozé kí wo bɨ uwúzé kpá go cụ́ kí mbílíze ní zí 'yị e wá.”

---

† **4:6 4:6** Mongụ́ 'yị 'dáná éyị́: Mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ romo do manda 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e zí Lomo. Ndịsị lengbe ólụ́ dụ́ụ́ ne sɨmɨ 'dịcị bɨ Mongụ́ Bi 'bɨ Lomo sɨmɨ 'Dịcị 'bɨ Lomo ní gɨ ro 'dáná éyị́ zí Lomo kí'di kérị́ sɨmɨ sɨmɨbi kịé'do. Ndịsị 'dí'bi sáma bangá bɨ oṇgoonzóní gɨ ro 'dáná a zí Lomo ní ólụ́ kíe 'dịcị́ íri gɨ ro zí Lomo ótoómo lúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e. **4:11 4:11** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 118:22

21 Gɨ do kací mada bɨ mɨngburoko 'yị ga gére née madaní Pétero e kí
Yiwáni ní, zíye ótoómo sḭlíye gɨ royé. Utúasání ówo mbḭ éyḭ bɨ yée nɨyí
'dó'do Pétero e kí Yiwáni gɨ roa ní wá, gɨ zía 'yị e nɨyí kóo go mbá kófó ịrị
Lomo gɨ ro bɨlámá ledre bɨ mengị roné ba ní.
22 Sɨmɨbi 'bɨ o'do bɨ kóo yomoní wo ba ní romo kóo gɨ do cḭ gbre go.

Lomo uwú ini 'bɨ 'yị e gɨ ro Pétero e kí Yiwáni

23 Kpá tí lá gɨ do kací bɨ otoomoní sḭlíye gɨ ro Pétero e kí Yiwáni ní, zí
Pétero e kí Yiwáni ndá'balúgu royé do bi bɨ lafúye nɨyí doa ní. Zíye lḭkpḭ
ledre ga bɨ manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyḭ e kí mɨngburoko 'yị 'bɨ Yụ́da e
ukuní zíye ní zí lafúye.
24 Sɨmɨ bɨ lafúye uwúní ledre née kenée ní, zíye kótrụ royé ndro íni ini zí
Lomo kídí, "Áko Ngére Lomo, 'yị ótoógụ́ ere kí do sogo káṇgá, mɨngburoko
ngbuṛu e kí éyḭ ga bɨ sɨmɨyé ní mbá.
25 Kí roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo, úkuí'bí kóo ledre go tara bulúnduzé
Dawídi bɨ 'yị 'bɨ moko eyḭ ní kídí,

" 'Éyḭ bɨ mɨmbé'de 'yị ga bɨ gɨ sɨmɨ ngíti géyị káṇgá e ní ndịsị ésḭ gɨ zía ní
'di?
Zí 'yị eyḭ e ndḭsịyé méngị bɨcayi ledre bɨ ngárá moko ndaá sɨmɨyé wá
ní?
26 Mɨngburoko ngére ga bɨ do sogo káṇgá ona
kí ngíti géyị 'yị lúrú bi do 'yị e, kotrụní kóo royé go ndro
ịcḭ okó ro Ngére Lomo
kí 'yị ené bɨ kasaogụ wo káa do 'Yị yómo 'yị e ní.'
27 Bɨ ba ní ledre bɨ kóo née ogụ go tí ma'díi. Eróde‡ e kí Pánato Piláto
kotrụní royé go ndro sɨmɨ gara ona kí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní
nda kí 'yị 'bɨ Isɨréle e ịcḭ okó ro Yésụ 'yị moko eyḭ ngárá luyú ndaá roa wá,
bɨ óto wo káa do 'Yị yómo 'yị e ní.
28 Kotrụní kóo royé née méngị ledre ga bɨ yḭị kí roko'bụ eyḭ nda kí kací íli
ledre eyḭ, yéme kóo go gɨ ro zía méngị roné kenée ní.
29 Cakaba ní, Ngére Lomo ówo ledre bɨ ndịsịní yéme a gɨ ro 'dó'do zée ní
bú, ídí nda mu sáká zée 'yị 'bɨ moko eyḭ e gɨ ro zíze ndḭsịzé 'dódo ledre
eyḭ zí 'yị e kí roko'bụzé za mbá.
30 Ídí mu 'dóko sḭlíyị sḭkpị 'yị ndíyá e, zíyị kpá ndḭsịyḭ méngị ledre ga bɨ
'yị e ndịsịní lúrútóko roko'bụyḭ gɨ roa kí ngíti géyị mɨngburoko ledre ga bɨ
ndịsịní méngị royé kí ịrị Yésụ bɨ nɨ 'yị moko eyḭ bɨ ngárá lúyú ledre ndaá
roa wá ní."
31 Sɨmɨ bɨ ini onzóní ini ní, zí bi bɨ kóo ndịsịní íni ini doa née ní tónóne
kḭzịné. Zí 'Dówụ́ Lomo ógụ ndḭsịné sɨmɨyé do í'bí roko'bụ zíye, ngịrị ndaá
lolụ royé kí 'dódo ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e wá.

Ndḭsị 'bɨ 'yị ga bɨ ṇguṇguní Yésụ go ní

32 Sómụ́ ledre 'bɨ 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní kí mɨméngị
ledre eyé e nɨ kóo mbá kḭé'do. 'Yị bɨ zía úku ledre ya ba éyḭ ené ní ndaá,
tí lá éyḭ bɨ nɨ bo ní, ndịsịní kóo ífi sɨmɨyé mbá ndro.

4:26 4:26 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 2:1-2 ‡ **4:27 4:27** Ngére Eróde: Ndịsịní ndólo wo Eróde Ánítipasi. Nɨ wotḭ mongụ́ ngére Eróde bɨ kóo nɨ ngére sɨmɨ sịndḭ kadra bɨ aráni Yésụ ní. Eróde Ánítipasi nɨ kpá ngére bɨ onzó Yiwáni Babatḭza sɨmɨ sḭgịnị do úfu wo ní.

33 Gɨ zí mongụ́ roko'bụ bɨ 'Dówụ́ Lomo i'bí zí 'yịmɨkása e ní, zíye ndịsịyé
úku ledre mɨúrú Ngére Yésụ gɨ sɨmɨ umbu zí 'yị e. Gɨ zí kéyị née ní, zí
Lomo í'bí úndru zíye mbá.
34 Éyị́ bɨ zí lerị́ a ídíne ro 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní ndaá.
Sɨmɨ ngíti géyị sịndị́ kadra e, 'yị máa yée ga bɨ kí yáká zíye ngíti géyị ga
bɨ kí 'dịcị́ e zíye ní, zíye ndịsịyé úgúóyó éyị́ ga gére née 'dá'ba ndịsịyé ógụ
kí késị́ a
35 í'bí a zí 'yịmɨkása e do ndịsịyé ífi a dongaráye 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre
'bɨ Yésụ go ní mɨkékeṛịa mbá mɨútúásáne kpịnị kací éyị́ bɨ 'yị ili wo ní.
36 Ngíti o'do nɨ kóo bo kí ịrịné Yoséfa, gɨ sɨmɨ kúfú Lévị e gɨ do cúkú bɨ
Sáyípuroso ní. 'Yịmɨkása e ndịsịní kpá ndólo wo Baranába, ini ledre gɨ
sɨmɨ ịrị máa née yaá, "'Yị 'dókó lafúne e sɨmɨ ledre e,"
37 úgúóyó ngúru yáká ené zía ógụné kí késị́ a í'bí a zí 'yịmɨkása e.

5

Ananíya e kí me'bené Safíra

1 Tí lá ngíti o'do nɨ kóo bo kí ịrịné Ananíya nɨyí kí me'bené Safíra, zíye
kpá úgúóyó 'bɨ eyé yáká eyé.
2 Kací mɨyéme ledre eyé kí me'bené, zíye ótoécị ngíti késị́ bɨ kóo owoní
gɨ do yáká bɨ ugúoyóní ní gɨ royé zí Ananíya lá 'dí'bi wo bɨ nɨ bo ní ndéré
kíe zí 'yịmɨkása e.
3 Sɨmɨ bɨ ogụ íri ní, zí Pétero úku ledre zía kídí, "Ananíya, éyị́ bɨ ótoómo
royị́ gɨ roa zí Satána* ála'dụ́tụ doyị́ kí roko'bụ ené, zíyị ógụyị́ ṛáṛanga zí
'Dówụ́ Lomo sɨmɨ bɨ ótoécị ngíti késị́ bɨ ówo gɨ do yáká bɨ úgúóyó wo ní
'di?
4 'Dá'dá gɨ zíyị kí úgúóyó yáká née, yáká née nɨ yáká eyị́, gɨ do kací bɨ
úgúóyó ní, késị́ a nɨ yị́ ené kpá fú késị́ eyị́. Bɨcayi ledre bɨ méngị wo née
sómụ́ yá nɨ sáká yịị́? Ṛanga eyị́ ṛanga née zíze wá, yị́ ené zí Lomo."
5 Sɨmɨ bɨ Ananíya uwú ledre née kenée ní, zía útúne bi geré fí umbu.
Zí ngịrị útúne sɨmɨ 'yị ga bɨ kóo uwúní ledre bɨ mengị Ananíya née ní
kíngaya.
6 Zí owụ́phɨṛangá ga bɨ kóo ore ní ógụyé yéme umbua kí mbílí bongó
ịmbị́ a ndéré kíe ícióto a.
7 Zí kací ledre née lú'búne éyị́ 'bɨ sịndị́ kadra ota, zí me'bea ógụné ówo
ené ledre bɨ mengị ya'dá 'bɨ ené ba wá.
8 Sɨmɨ bɨ ogụ ní, zí Pétero ndú'yú wo kídí, "Ídí aka úku zaá ma'díi, ba
go tí odụ késị́ bɨ ówosé kí ya'dá 'bɨ eyị́ gɨ do yáká bɨ úgúóyósé ní?"
Zía úkulúgu ledre zí Pétero kídí, "Ɨɨ, née go tí odụ a."
9 Gɨ do kací ledre bɨ uku kenée ní, zí Pétero úku ledre zía kídí, "Sée kí
ya'dá 'bɨ eyị́, éyị́ bɨ ílisé úzu 'Dówụ́ Ngére Lomo gɨ zía ní 'di? Úwú go,
ya'dá ga bɨ gáa nderéní óto umbu o'do 'bɨ eyị́ ní, nɨyí go bɨ tara mbotụ ba,
nɨyí kpá ịmbịógụ umbuyị cakaba sága."
10 Gɨ ore, zí Safíra geré útúne fí umbu dongá sịndị́ Pétero kenée. Zí
phɨṛangá ga bɨ gáa ba ógụndíki Safíra uyu go. Zíye ịmbị́ umbua ndéré
ícióto a cigí ya'dá 'bɨ ené.

---

* **5:3 5:3** Satána: Satána nɨ kóo maláyika. Zía sínyi do lafúne e, zíye nda ídíye ezeokó Lomo. Gɨ zí kéyị née ní, zí Lomo ógóóyó a gɨ komo ere 'dá'ba. Nɨ nda cakaba go ngére 'bɨ bɨcayi lomo e. Ólo Mɨ'dódo 12:9.

11 Zí ngịrị́ útúne sɨmɨ 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní kíngaya, gɨ
zí ledre bɨ Lomo mengị wo zí Ananíya e kí me'bené Safíra ní.

'Yịmɨkása e yomoní tụ́'dụ́ 'yị e

12 Zí Lomo í'bí roko'bụ zí 'yịmɨkása e ndịsịyé méngị mɨngburoko ledre
ga bɨ kí roko'bụyé ní, kí yée ga bɨ tara 'yị ndịsị ịdrị́ gɨ zíye mɨ́ịdrị́ ní kíe. Zí
'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní ndịsị kótrụ royé kací kadra e mbá
do bi bɨ ndịsịní ndólo a Mbílí 'dịcị 'bɨ Solomóna ní.

13 Zí ngịrị́ ndịsị ólụ́ne ro 'yị ga bɨ ngárá ṇguṇguní aka ledre Yésụ wá ní
kí kótrụ royé kí yée ga bɨ ṇguṇguní ledrea go ní. Abú kenée ndotó, 'yị e
ndịsịní tí fú óto úndru 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní.

14 Gɨ ore zí tụ́'dụ́ ya'dá e kí kará e tónóye ṇgúṇgu ledre 'bɨ Ngére Yésụ,
zíye óguyé kótrụ royé kí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní.

15 Gɨ zí kéyị née ní, zí 'yị e ndịsịyé ịmbịógụ 'yị ndíyá e óto yée do
ṛangba e kí sáka e dogboṛụ mɨsi'di gɨ ro togụ́ Pétero nderéogụ go gɨ ore
yá, abú lịlịa okpó gɨ doyé gba ne yá, nɨyí ịnyịógụ gɨ do ndíyá eyé e.

16 Zí tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ gbóo gbóo sɨmɨ Yeṛụsaléma ní ndịsị óguyé kí
sụmụyé e kí ezegámáye ga bɨ nɨyí kí ndíyá ní, kí yée ga bɨ kí bɨcayi lomo e
sɨmɨyé ní, zí 'yịmɨkása e ndịsị yómo yée.

'Do'doní 'yịmɨkása e

17 Gɨ ore zí mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ e kí mɨngburoko 'yị ené ga bɨ Sadụkáyo e
sɨmɨ Yeṛụsaléma ore ní, óto ledre sɨmɨyé ro 'yịmɨkása e.

18 Zíye 'dí'bi 'yịmɨkása e do ónzó yée sɨmɨ mongụ́ sịgịnị.

19 Tí lá kí ndụlụ a née ní, zí maláyika 'bɨ Ngére Lomo óguné líkpí phụ́trụ
mbotụ sịgịnị do 'dí'biógụ 'yịmɨkása e sága.

20 Zí maláyika úku ledre zí 'yịmɨkása e kídí, “Ndérésé mu do ligá 'Dịcị
'bɨ Lomo zíse ndịsịsé 'dódo ledre Yésụ zí 'yị e gɨ ro zí mɨméngị ledre eyé
ídíne mɨkándané.”

21 Zí 'yịmɨkása e úwú kúrú maláyika née, kí sị ndóndó zíye ịnyịyé
ndéréye do ligá 'Dịcị 'bɨ Lomo tónóye 'dódo ledre gɨ ro Yésụ zí 'yị e.

Zí mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ e óguné kí ngíti géyị mɨngburoko 'yị ené e, zía
ndóloyóko mɨngburoko 'yị 'décị ngbanga e 'bɨ Isɨréle e zíye kótrụ royé.
Do kákasa kací 'yịmɨkása e sɨmɨ sịgịnị.

22 Tí lá Sɨmɨ bɨ asikíri nderéogụní íri ní, nɨyí lúrú bi káa ní, 'yịmɨkása e
ndaní eyé lolụ sɨmɨ sịgịnị wá. Zíye ndá'balúgu royé kí sanda zí
mɨngburoko 'yị eyé e,

23 “Sɨmɨ bɨ ogụzé íri ní, mbotụ sịgịnị nɨ tí ngbụ́rụ́ mɨ'dụ́tụné, asikíri ga
bɨ otoní yée ndịsị óndó bi ore ní nɨyí tí mɨtóroyé ku mbotụ. Sɨmɨ bɨ likpízé
mbotụ ólụ́ze 'dịcị íri gɨ ro 'dí'biógụ yée ní, azé lúrú bi káa ní, 'yị e ndaní
eyé e wá.”

24 Sɨmɨ bɨ manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e kí manda 'bɨ asikíri ga bɨ ndịsịní
lúrú bi kací 'Dịcị 'bɨ Lomo uwúní ledre ba ní, zí tarayé ịdrịne mbá mɨ́ịdrị́,
owoní éyị́ bɨ mengị roné zí 'yịmɨkása e née wá.

25 Nɨyí ídí kíe ní, ngíti o'do ógụ go zía úku ledre zíye kídí, “Úwúsé ledre
ba goó. Ya'dá ga bɨ ótosé yée sɨmɨ sịgịnị ba ní, nɨyí yị́ eyé go do ligá 'Dịcị
'bɨ Lomo 'dáa ndịsị 'dódo ledre gɨ ro Yésụ zí 'yị e.”

26 Gɨ ore, zí manda 'bɨ asikíri ga bɨ ndịsịní lúrú bi kací 'Dịcị 'bɨ Lomo
ní ịnyịyé kí 'yị ené e ndéréye 'dí'biógụ 'yịmɨkása e. Rokpóní kóo yée

mɨrókpó wá, gɨ zía 'yị ga bɨ ndịsịní lúrú bi kací 'Dịcị 'bɨ Lomo ní erení ngịrị káa bɨ 'yị e nɨyí ógboónzó yée kí tutú ke.

27 Sɨmɨ bɨ 'di'bi ogụní 'yịmɨkása e kó'dụ́ mɨngburoko 'yị 'décị ngbanga e ní, zíye óto yée tóroyé kó'dụ́ mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ gɨ ro zía ndú'yú yée.
28 Zí mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ úku ledre zíye kídí, "Madazé kóo sée go o'bụóbụ kídí ndásé ndịsị 'dódo ledre zí 'yị e kí ịrị o'do ba wá. Lúrúsé aka, ledre bɨ 'dódosé zí 'yị e ní ifi bayi roné go sɨmɨ Yeruṣaléma za mbá, ílisé née óto ledre umbu Yésụ dozé."
29 Zí Pétero e kí lafúne 'yịmɨkása e úkulúgu ledre zía kídí, "Azé úwú dụ́ụ́ kúrú bɨ ógụ gɨ zí Lomo ní, ndaá wo bɨ gɨ zí 'yịma'dí e ní wá.
30 Lomo 'bɨ bulúnduzé uru kóo Yésụ go gɨ sɨmɨ umbu, gɨ do kací bɨ phéphéónzósé wo do mɨngbúngbu kágá ní.
31 Lomo í'bí mongụ́ úndru go zí Yésụ, zía ídíne karaba go mɨndịsịné do sịlịa 'bɨ anú káa do Manda kpá káa do 'Yị yómo 'yị e. Lomo mengị ledre née kenée gɨ ro í'bí sịndị́ kadra zí 'yị 'bɨ Isɨréle e gɨ ro zíye ótoómo kí lúyú ledre, gɨ ro do lụ́lụóyó lúyú ledre eyé gɨ royé 'dá'ba.
32 Ndịsịzé úku zí 'yị e ba ledre bɨ owozé bú mengị roné zí Yésụ ní. 'Dówụ́ Lomo bɨ Lomo i'bí wo zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre ené ní, ndịsị úku a kpá kenée yaá ledre née nɨ tí ma'díi."

33 Sɨmɨ bɨ ukuluguní ledre zí mɨngburoko 'yị ga gére née kenée ní, zí mɨmbé'deyé ésịne ro 'yịmɨkása e zíye áyí go gɨ ro úfu yée.
34 Tí lá zí ngúru Farụsáyo[†] kí ịrịné Gamaléle, 'yị 'dódo lorụ 'bɨ Yụ́da e bɨ 'yị e ndịsịní óto úndrua kíngaya ní, ịnyịógụné 'dága úku ledre zí mɨngburoko 'yị 'décị ngbanga ga bɨ kotrụní royé née kídí, 'di'biogụní aka 'yịmɨkása ga gére née cúku'dée sága.
35 Gɨ do kací bɨ 'di'biogụní yée go sága ní, zía úku ledre zí lafúne ga gére née kídí, "Lafúma e Isɨréle e, ídísé lúrú rosé bɨlámáne kí ledre bɨ ílisé méngị a kí ya'dá ga gére née.
36 Lúrúsé aka, sɨmɨ ngíti sɨmɨbi kóo 'desị 'dá'ba 'dáa ní, ngíti o'do kí ịrịné Tadéyo ịnyị kóo kí do okó ndịsị mbófo roné kídí ngíti 'yị bɨ zía ídíne káa zíne ní ndaá. Zí 'yị e eyị́ 'bɨ míya eso útúye do kací a. Sɨmɨ bɨ ufuní wo ní, ngbríí, zí 'yị ga gére née báyiyé mbá. Née kóo go mɨụ́kụ́ ledre máa née.
37 Gɨ do kací a née ní, zí ngúru 'yị gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Galiláya kí ịrịné Yụ́da kpá ịnyịné kí 'bɨ ené, sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ kóo ndịsịní éké ịrị 'yị e ní, zía 'dí'bi tụ́'dụ́ 'yị e do kacíne. Sɨmɨ bɨ ufuní wo ní, zí 'yị e ené ga gére née kpá báyiyé mbá.

38 "Máúku ba wo zíse, gɨ ro ledre máa wo bɨ nɨ ndịsị méngị roné cakaba ba ní, ndásé méngị éyị́ kí ya'dá ga gére née wá. Ótoómosé lá yée zíye méngị ledre eyé ga gére née. Togụ́ ledre bɨ ndịsịní méngị a née ogụ gɨ zí 'yịma'dí e, nɨ ụ́kụ́ ené.
39 Togụ́ yị́ ené gɨ zí Lomo, útúásásé esé rómo komo ya'dá ga gére née wá. Káa bɨ ásé ídí kíe ní, ásé go ndịsị ịcị okó ro Lomo." Zí mɨngburoko 'yị ga bɨ kóo do bi kótrụro ore ní úwú kúrú Gamaléle bɨ uku zíye ní.

[†] **5:34 5:34** Farụsáyo: Née ngíti géyị Yụ́da ga bɨ ngárá nditi'dofụní do lorụ bɨ Mụ́sa eké ní wá ní. Ṇguṇguní kídí lomo ro 'yịma'dí e nɨ bo, maláyika e nɨyí bo, 'yị e ndịsịní kpá úru gɨ sɨmɨ umbu. Ólo Moko 'bɨ 'yịmɨkása e 23:6-8.

40 Gɨ ore, zíye ndólolúgu 'yịmɨkása ga gére née zíye íri, ésị sí'dí sɨmɨyé do máda yée kpó kpó kpó kídí ndaní lolụ ịfị ịrị Yésụ tarayé wá. Zíye í'dí sịlịye gɨ ro 'yịmɨkása e zíye ndéréye.

41 Káa zí bɨ 'yịmɨkása e olụ́ogụní gɨ do ngbanga gɨ ore nɨyí go mɨndéréye ní, zíye ídíye kí rokinyi kíngaya gɨ zía owoní bú ya Lomo i'bí úndru go zíye, 'do'doní yée go gɨ zía bɨ yée nɨyí 'yị ga bɨ 'bɨ Yésụ ní.

42 Zí 'yịmɨkása e ndịsịyé nda go kí 'dódo bɨlámá ledre zí 'yị e do ligá 'Dịcị 'bɨ Lomo kpá kací 'be e kací kadra e mbá, ya Yésụ nɨ Kírésịto.

6

Gelénɨ 'yị e ịnyị doa gbre

1 Sɨmɨ sịndị kadra máa bɨ kóo née, sɨmɨ bɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ eyení nda go ní, zí ófụ́ ịnyịné dongará Yụ́da ga bɨ ndịsịní úku tara Ébere kí Yụ́da ga bɨ ndịsịní úku 'bɨ eyé tara Gịrịgị ní. Yụ́da máa yée ga bɨ ndịsịní 'bɨ eyé úku tara Gịrịgị ní kídí, kací kadra e mbá lurúní eyé bi kací kará umbu eyé e bɨlámáne kí'dí bɨ nɨyí go ndịsị ífi éyị́ mɨánu zí 'yị e ní wá.

2 Sɨmɨ bɨ ledre née utú gu mbílí 'yịmɨkása ga kóo sokó doa gbre (12) ní, zíye ndóloyóko 'yị lódụ́ kací Yésụ úku ledre zíye kídí, "Ndaá mɨútúásáne zíze ótoómo kí 'dódo ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e, zíze nda ndá'baógụzé ndịsị lúrú bi kací éyị́ mɨánu wá.

3 Bɨ goó kenée ní, owụ́ 'bɨ babá e ídísé mu gélé 'yị e ịnyị doa gbre (7) gɨ dongaráse 'yị ga bɨ ówosé bú kídí nɨyí 'yị 'bɨ komokenzị, 'Dówụ́ Lomo nɨ bo sɨmɨyé gɨ ro zíze óto yée zíye ídíye káa do 'yị lúrú bi kací moko máa bɨ 'bɨ éyị́ mɨánu née ní.

4 Zí odụ moko ezé ídíne dụ́ụ́ ini zí Lomo kí úku kúrú Lomo zí 'yị e."

5 Zí ledre née óto 'yị e mbá kí rokinyi, zíye gélé Sitifáno bɨ ṇguṇgu ledre 'bɨ Yésụ go kíngaya kí 'Dówụ́ Lomo sɨmɨné ní. Zíye kpá gélé Phịlịpo, Pụrụkoróna, Nikonóra, Timóna, Paména kí Nikóla bɨ nɨ gɨ sɨmɨ gara bɨ Ánatiyoko ní. Nɨ nda yị́ ené go 'yị bɨ ndịsị lódụ́ ondụ́ 'bɨ Yụ́da e ní.

6 Zíye óguyé kí ya'dá gére née zí 'yịmɨkása e óto sịlịye doyé sɨmɨ bɨ nɨyí íni ini gɨ royé zí Lomo ní.

7 Nda gɨ ore, zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní kpá ndịsịyé úku kúrú Lomo zí 'yị e. Zí 'yị lódụ́ kací Yésụ éye eyé nda go faa sɨmɨ Yerụsaléma mbá. Do ngará 'yị ga gére ní, tụ́'dụ́ 'yị 'dáná éyị́ 'bɨ Yụ́da e nɨyí kóo bo bɨ ṇguṇguní ledre Yésụ ní.

Yụ́da e 'di'biní Sitifáno

8 Sitifáno nɨ 'yị bɨ kí úndruné kí roko'bụ gɨ zí Lomo, zía ndịsịné méngị mɨngburoko ledre ga bɨ kí roko'bụyé kí yée ga bɨ tara 'yị ndịsị ịdrị́ gɨ zíye mɨịdrị́ ní dongará 'yị e.

9 Tí lá, ngíti géyị Yụ́da ga bɨ ndịsịní kótrụ royé kací kadra e mbá sɨmɨ 'Dịcị Kótrụro bɨ ndịsịní ndólo a 'Yị ga bɨ kí ro doyé ní, ndịsịní úkucáyi ledre gɨ ro Sitifáno. Yụ́da máa ga gére née ogụní kóo gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Kuréne kí gara bɨ Alakɨzandarịya ní. Yée kí ngíti géyị Yụ́da ga bɨ ogụní gɨ sɨmɨ káṇgá ga bɨ ndoloní yée Silísiya kí Ásiya ní tónóye ítí kangú kí Sitifáno.

10 Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, 'yị bɨ zía 'dí'bi ledre gɨ tara Sitifáno ní
ndaá, gɨ zía komokenzị 'bɨ 'Dówṵ́ Lomo ndịsị saká wo ne zía ndịsị ódroné
do bɨlámá mɨsi'diné.
11 Gɨ ore, zíye lóloyé ndéréye úgú komo ngíti géyị 'yị e, idíní ṛáṛanga ro
Sitifáno kídí, “Owozé wo kí úkucáyi ledre ro Mṵ́sa kpá ro Lomo.”
12 Ledre bɨ ukuní née ní, esịní pho'dụ go sɨmɨ 'yị e kí mɨngburoko 'yị
eyé e kpá za kí 'yị ga bɨ ndịsịní 'dódo lorụ ní. Zíye 'dí'bi Sitifáno ndéréye
kíe kó'dṵ́ mɨngburoko 'yị 'décị ngbanga e.
13 Zíye 'dí'biógụ ngíti géyị 'yị e gɨ ro ṛáṛanga roa. Sɨmɨ bɨ ogụní íri ní,
zíye úku ledre kídí, “Kací kadra mbá o'do ba ndịsị fú lá úkucáyi ledre gɨ
ro bi 'bɨ Lomo bɨ lúyú ledre ndaá sɨmɨa wá ní kpá kí lorụ 'bɨ Mṵ́sa.
14 Zíze kpá úwú ledre gɨ tara a kídí, Yésụ bɨ 'yị 'bɨ Nazeréta ní nɨ ndṵ́rụ
'Dịcị 'bɨ Lomo ba, zía óyóló'bó 'dú'du 'be 'bɨ ezé kpị gɨ zí wo bɨ kóo Mṵ́sa
'dodo zí bulúnduzé e ní.”
15 Zí 'yị ga bɨ mɨndịsịyé do ngbanga ore ní ịnyịyé mbá ndịsị lúrú sínyi
Sitifáno. Nɨyí ídí kíe ní sɨmɨ komo Sitifáno nɨ yị ené nda go mɨṛíṛíne káa
zí sɨmɨ komo maláyika ní.

7

Sitifáno ukulugu ledre zí 'yị 'décị ngbanga e

1 Zí mongṵ́ 'yị 'dáná éyị ndú'yú Sitifáno kídí, “Ledre bɨ ukuní née ní nɨ
ma'díi?”
2 Zí Sitifáno úkulúgu ledre zía kídí, “Ídísé aka úwú ledre bɨ mááyí
úku a ba mɨngburoko 'yị amá e kí owṵ́ 'bɨ babá e. Sɨmɨ bɨ kóo bulúnduzé
Abarayáma nɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Mesopatómiya bɨ nɨ dongará mɨngburoko
ngbụru e gbre ómṵ́ aka ndịsị sɨmɨ gara bɨ Arána wá ní, Lomo bɨ kí
roko'bụné bɨ 'yị e mbá ndịsịní kófó ịrịa ní, 'dodo kóo roné zía.
3 Zí Ngére Lomo úku ledre zí Abaráma kídí, ‘Ídí ótoómo káṇgá esé, 'yị
eyị e kí 'bụyị e mbá zíyị ómṵ́yị sɨmɨ káṇgá bɨ Mááyí 'dódo a zíyị ní.’
4 “Née ní, zí Abarayáma ómṵ́ne gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Kaladíya bɨ nɨ dongará
mɨngburoko ngbụru e gbre ní ndéré ndịsịné sɨmɨ Arána. Gɨ do kací umbu
'bụa, zí Lomo kása Abarayáma idí ndéré ndịsị sɨmɨ káṇgá bɨ ásé cakaba
mɨndịsịsé sɨmɨ a ba ní.
5 Sɨmɨ ledre ga bɨ Lomo mengị née mbá, i'bí ené bi zí Abarayáma ya
née go 'bɨ ené ní wá, gbawá owṵ́ bi kí ịrịa. Zí Lomo mócṵ́ ledre zía kídí,
‘Mááyí karanée í'bí káṇgá ba zíyị kí bulúnduyị ga bɨ nɨyí ógụ gɨ do kacíyị
ní za fí.’ Sɨmɨ sịndị kadra bɨ kóo Lomo nɨ mócṵ́ ledre née ní, owṵ́ ndaá
aka kóo zí Abarayáma wá.
6 Ba ledre bɨ kóo Lomo uku zí Abarayáma ní, ‘Bulúnduyị e nɨyí karanée
ídí káa do owṵ́kụlṵ́ e sɨmɨ káṇgá 'bɨ ngíti géyị 'yị e. Zí mịngị káṇgá máa
ga gére née ndịsịyé 'dó'do yée kí sɨmɨbi e míya eso.’
7 Zí Lomo úku ledre zíye kídí, ‘Mááyí í'bí mongṵ́ 'do'dó ro mịngị káṇgá
máa ga gére née bɨ nɨyí óto bulúnduyị e káa do owṵ́kụlṵ́ e née ní kíngaya.
Nda gɨ do kací a née, bulúnduyị ga gére née nɨyí ólṵ́ógụ gɨ sɨmɨ káṇgá 'bɨ
'yị ga gére née zíye nda ndịsị óto úndrumá sɨmɨ káṇgá máa wo ba ní.’
8 “Zí mɨyéme ledre ídíne dongará Lomo kí Abarayáma yaá, owṵ́ ga bɨ
owṵ́ ya'dá e ní, idíní mbá útú ngbụru. Nda gɨ do kací ledre née ní, do

7:3 **7:3** Dosị éyị e 12:1 **7:7** **7:7** Dosị éyị e 15:13-14

ndíki Isáka gɨ do kací sịlị ịnyị do ota, zía útúne ngbụru. Gɨ do kací née ní, zí Isáka ndíki Yakóbo, zí Yakóbo ndíki owụ́ e sokó doa gbre (12) bɨ sị dozé Yụ́da e tonó gɨ royé ní.

9 “Gɨ zía bɨ Yakóbo mengị ofụ ledre owụ́ 'bɨ ené Yoséfa go ní, zí lúnduga óto ledre sɨmɨyé roa. Kací ledre bɨ ndịsịní sómụ́ a roa ní, zíye úgúóyó wo zí 'yị ga bɨ ndịsịní úgúóyó éyị e ní zíye 'dí'bi ókpó a sɨmɨ Ízibiti káa do owụ́kụlụ́. Abú kenée ndotó Lomo otoomo ené wo wá,

10 zía 'dí'biógụ wo kí sanáne filo gɨ sɨmɨ mbágá tụ́'dụ́ 'do'dó bɨ ndiki wo ní. Zí Lomo í'bí komokenzị zí Yoséfa gɨ zí bɨlámá mɨméngị ledre ené. Zí mongụ́ ngére 'bɨ Ízibiti óto wo káa do mongụ́ 'yị sɨmɨ Ízibiti kí 'be máa 'bɨ ené 'bɨ ngére ní za mbá.

11 “Sɨmɨ ledre née ní, zí mongụ́ 'bú útúne sɨmɨ káṇgá ga bɨ Ízibiti kí Kanána ní mbá. Éyị mɨánu bɨ zía útúásáne kí 'yị e ní ndaá. Zía kóo í'bí 'do'dó ro bulúnduzé e kíngaya.

12 Sɨmɨ bɨ Yakóbo uwú ya éyị mɨánu nɨ bo sɨmɨ Ízibiti ní, zía kása owụ́ 'bɨ ené ga bɨ nɨyí bulúnduzé e ní úgú éyị mɨánu ógụ kíe zíye. Née kóo mɨzefị ndéré eyé sɨmɨ Ízibiti.

13 Nda sɨmɨ gbre ógụ eyé sɨmɨ Ízibiti, zí Yoséfa 'dódo ledre gɨ roné zí lúnduné e. Née kóo go sịndị kadra bɨ mongụ́ ngére 'bɨ Ízibiti ówo ledre gɨ ro Yoséfa kí sụmụga ní.

14 Gɨ do kací née ní, zí Yoséfa ịtrị sanda kací 'bụné Yakóbo kí 'yị ga bɨ 'be 'bɨ eyé íri ní za mbá gɨ ro do ógụyé sɨmɨ Ízibiti. 'Yị máa ga gére née nɨyí kóo cị ota doa sokó doa ịnyị.

15 Gɨ ore, zí Yakóbo ịnyịyé kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ ené e ndéréye sɨmɨ Ízibiti, kí'dí bɨ uyuní kí owụ́ 'bɨ ené ga bɨ bulúnduzé e ní.

16 Do 'dí'bilúgu umbuyé ndá'ba ícióto a sɨmɨ bi bɨ kóo Abarayáma ugú kí késị gɨ zí owụ́ 'bɨ Amóra sɨmɨ Sekéme ní.

17 “Sɨmɨ bɨ sịndị kadra 'bɨ ledre bɨ Lomo mocụ́ ledre a zí Abarayáma nɨ nda go gbóo ní, zí 'yị ezé ga bɨ sɨmɨ Ízibiti ní ídíye nda go mɨéyeyé kí kíngaya.

18 Zí ngíti 'yị bɨ owo ledre gɨ ro Yoséfa wá ní ídíne go née káa do ngére 'bɨ Ízibiti.

19 Zí ngére née ndịsịné méngị bulúnduzé e bɨsinyí kíngaya. Zía ndịsị rókpó 'yị ezé e kí cóngó ro idíní ụ́cụóyó sịrí owụ́ 'bɨ eyé ga bɨ owụ́ ya'dá e ní 'dá'ba gɨ ro zíye úyuyé.

20 “Née sɨmɨ sịndị kadra bɨ kóo aráni Mụ́sa sɨmɨ a ní. Mụ́sa nɨ kóo owụ́ bɨ kí lámá roné kíngaya ní. Zí 'yị ndíki ga lúrú bi kací a kí éfé ota (3).

21 Sɨmɨ bɨ 'di'bioyoní wo gɨ 'be óto wo 'dí sogo ní, zí nyị ngére 'bɨ Ízibiti ndíki wo. Zía 'dí'bi Mụ́sa ụ́lụ́ a káa do owụ́ 'bɨ ené.

22 Zí 'yị 'dódo ledre ga bɨ 'bɨ Ízibiti ní 'dódo tụ́'dụ́ ledre e zí Mụ́sa bɨ nɨ í'bí komokenzị zía ní. Sɨmɨ bɨ ngboró ogụ nda go káa do ya'dá 'yị ní, zí ódro ené kí mɨméngị ledre ené e ídíye mbá kí roko'bụyé.

23 “Sɨmɨ bɨ sɨmɨbi 'bɨ Mụ́sa nɨ go cị gbre ní, zía ịnyịné ndéréne ṇgu zí lafúne Isɨréle e.

24 Zía lúrúndíki ngúru 'yị 'bɨ Ízibiti kí ndịsị ócó 'dó'do ngíti 'yị 'bɨ Isɨréle. Zí Mụ́sa ndéréne útúne sɨmɨ okó née ní, zía ịnyịné úfu 'yị 'bɨ Ízibiti bɨ kóo ndịsị ócó 'dó'do 'yị 'bɨ Isɨréle ní.

25 Mụ́sa somụ́ 'bɨ ené kídí lafúne Isɨréle nɨyí ówo a kídí Lomo kasa née
go gɨ ro zíne ógụné yómo yée gɨ sɨmɨ moko 'bɨ owụ́kụlụ́ e. Ábuwá owoní
eyé e wá.
26 Kílóndó a née ní zí Mụ́sa ógụndíki Isɨréle e gbre kí ócó royé. Zía úku
ledre zíye sɨmɨ bɨ ayí gɨ ro láfa yée ní kídí, 'Ya'dá e, éyị́ bɨ ndịsịsé ócó rosé
dengbịse Isɨréle e gɨ ro ní 'di?'
27 "Tí lá, o'do máa wo kóo ndịsị ócó láya ezené née ní ịtrị́oyó kóo Mụ́sa gɨ
roné 'dá'ba. Zía ndú'yú Mụ́sa kídí, 'Ambí oto yịị́ káa do ngére zíyị ndịsịyị́
'décị ngbangazé ní ne?
28 Íli go gɨ ro úfu máa kpá káa zí 'yị 'bɨ Ízibiti bɨ karana úfu wo ní?'
29 Sɨmɨ bɨ Mụ́sa uwú ledre bɨ o'do née uku zía kenée ní, zía ngásáne gɨ
sɨmɨ Ízibiti ndéré ndịsịné sɨmɨ káṇgá 'bɨ Mịdịyáni e. Sɨmɨ bɨ nɨ íri ní, zía
ndíki owụ́ 'bɨ ené e owụ́ ya'dá e gbre.
30 "Gɨ do kací sɨmɨbi cị gbre, zí maláyika 'bɨ Ngére Lomo 'dódo roné
zí Mụ́sa sɨmɨ mɨndící pho'dụ komo kágá sɨmɨ súwú do landa bɨ kí ịrịné
Sináya ní.
31 Sɨmɨ bɨ Mụ́sa lurúndiki pho'dụ kí ndící komo kágá ní, zía ndịsịné ónzó
komoné kí ledre ba zía ndéréógụné za gbóo gɨ ro zíne lúrú yéme a. Tí lá
sɨmɨ bɨ nɨ nda go gbóo kíe ní, zía úwú kúrú Ngére Lomo kí úku ledre kídí,
32 'Mááyí Lomo bɨ ndịsị lúrú kací bulúndusé Abarayáma, kí Isáka nda
kí Yakóbo e ní.' Zí Mụ́sa lángbané gɨ zí ngịrị zía óto'dụ́tụ komoné káa bɨ
née nɨ lúrú pho'dụ née.
33 "Zí Ngére Lomo úku ledre zía kídí, 'Ídí í'diógụ wará eyị́ née 'dá'ba, gɨ
zía bi bɨ tóro doa née ní, née bi amá lúyú ledre ndaá doa wá.
34 Máówo bɨsinyí 'do'dó bɨ ro 'yị amá Isɨréle e sɨmɨ Ízibiti ní go. Máúwú
ini bɨ ndịsịní íni a gɨ sɨmɨyé gɨ zí 'do'dó ní go, máyéme romá go gɨ ro sáká
yée. Ógụ mu zíma kása yịị́ ndéré 'dí'biógụ yée gɨ sɨmɨ Ízibiti 'dá'ba.'
35 "Née tí kémbị́ Mụ́sa bɨ Isɨréle e asiní gɨ roa sɨmɨ bɨ ndu'yúní wo kídí,
'Ambí oto yịị́ káa do ngére zíyị ndịsịyị́ 'décị ngbangazé ní ne?' Nɨ kóo
ne 'yị bɨ Lomo kasa wo zía ídíne káa do ngére do Isɨréle e gɨ ro zía sáká
yée zíye ídíye kí ro doyé kí sáká éyị́ gɨ zí maláyika bɨ 'dodo roné zía sɨmɨ
mɨndící pho'dụ komo kágá sɨmɨ súwú ní.
36 Nɨ kóo manda zí Isɨréle e sɨmɨ bɨ nɨyí ólụ́ógụ gɨ sɨmɨ Ízibiti ní, zía
ndịsịné méngị mɨngburoko ledre ga bɨ kí roko'bụyé kí yée ga bɨ tara 'yị
ndịsị ịdrị́ gɨ zíye mɨịdrị́ ní sɨmɨ bɨ nɨyí aka sɨmɨ Ízibiti ní, kí kací kó'dụ́
Bɨkesị́ mɨkavu kí sɨmɨbi cị gbre (40) sɨmɨ yana súwú.
37 "Mụ́sa uku kóo ledre née zí Isɨréle e kídí, 'Lomo nɨ karanée kásaógụ
nébị zíse káa zí bɨ kasa máa ní gɨ dongará 'yị esé e.'
38 Nɨ kóo ne manda zí Isɨréle e do bi kótrụro bɨ kóo sɨmɨ súwú kí
bulúnduzé e kpá kí maláyika bɨ úku ledre zía do Landa Sináya ní, zía
ndịsịné úkuí'bí kúrú Lomo zíze ní.
39 "Tí lá bulúnduzé e iliní eyé úwú ledre ené wá. Gɨ ore zíye nda óto yị́
eyé mɨmbé'deyé kíngaya gɨ ro ndá'ba eyé sɨmɨ Ízibiti.

7:28 7:28 Ólụ́ógụ 2:14 **7:32 7:32** Ólụ́ógụ 3:6 **7:34 7:34** Ólụ́ógụ 3:5-10 **7:37 7:37** Gbre lorụ 18:15

40 Zíye úku ledre zí Aróna kídí, ‘Yéme lomo mu zíze bɨ nɨ útú káa do
manda 'dá'dá zíze ní. Owozé ezé lolụ éyị bɨ ndịsị méngị Mụ́sa bɨ kóo
'di'biogụ zée ne gɨ sɨmɨ Ízibiti ní wá.’
41 Née sịndị́ kadra bɨ kóo zíye yéme lomo kí tosoné káa zí owụ́ ịtị́ ní, do
'dáná éyị e zía. Zíye ndịsịyé lé'bé ke'bị kí rokinyi kí óto úndru lomo máa
née ní.
42 Gɨ zí kéyị née zí mbigí Lomo óyó sogoné zíye, do ótoómo yée zíye
ndịsị óto nda gbóo úndru kadra, éfé kí kele e ga bɨ komo ere, káa zí bɨ nɨ
mɨékéne sɨmɨ bụ́kụ 'bɨ nébị e yaá Lomo uku ledre kídí,
“ ‘Sée Isɨréle e bangá ga bɨ kóo ndịsịsé óṇgoónzó yée
kí ndịsị 'dáná yée kí sɨmɨbi cị gbre sɨmɨ bɨ ásé sɨmɨ súwú ní, 'dánásé
esé kóo yée née zíma wá.
43 Ndịsịsé kóo yị esé ịmbị tátá kụ́tụ́ 'bɨ lomo bɨ Moléke ní,*
kí lịlị Ráfana kele bɨ ótosé wo káa do lomo esé ní,
née mbá lịlị éyị ga bɨ kóo yémesé yée gɨ ro zíse ndịsịsé óto úndruyé
ní.
Bɨ kenée ní, mááyí kása sée sɨmɨ ngíti káṇgá gbála sogo bi bɨ kí ịrịné
Babelóṇiya ní.’
44 “Kụ́tụ́ 'bɨ Lomo bɨ ndịsị 'dódo a kídí, Lomo nɨ bo kíye nɨ kóo bo zí
bulúnduzé e sɨmɨ súwú íri. Yemení kóo kụ́tụ́ née kací kúrú Lomo bɨ uku
zí Mụ́sa ní kí toso a bɨ 'dodo ní. 45 Gɨ do kací a née ní, zí bulúnduzé e
'dí'bi kụ́tụ́ née gɨ zí 'bụyé e, do ịmbịútú a sɨmɨ bɨ nderéní kí Yósuwa e
'dí'bi káṇgá bɨ Lomo ogóoyó ṛịkị sị do 'yị e gɨ sɨmɨ a zíye ní. Zí kụ́tụ́ née
ndịsịné fú lá ore gị sɨmɨ sịndị kadra 'bɨ Dawídi,
46 bɨ Lomo oto wo zía ídíne kí rokinyi ní, zía ndú'yú Lomo gɨ ro zí Lomo
ṇgúṇgu a zíne ụ́bụ́ 'Dịcị zí Lomo bɨ lúrú bi kací Yakóbo ní ndịsịné sɨmɨ a.
47 Tí lá Solomóna wotị Dawídi ụbụ́ nda kóo 'Dịcị 'bɨ Lomo máa née ne
zí Lomo.
48 “Nda tí lá gɨ zía Lomo bɨ roko'bụ a romo do éyị e mbá ní, ndịsị ené
sɨmɨ 'dịcị bɨ 'yịma'dí e ụbụ́ní kí sịlịye ní wá, káa zí bɨ nébị Isáya éké ní
kídí,
49 “Ngére Lomo uku ledre kídí, ‘Ere nɨ bi ndịsị amá,
do sogo káṇgá nɨ 'bɨ ené bi óto sịndịma.
'Dịcị bɨ ásé ụ́bụ́ a zíma ní toso a nɨ ídí káa be 'di?
Bi bɨ nɨ útúásá zíma ndịsịmá sɨmɨa ní wo be 'di?
50 Ndaá 'bɨ ené bɨ máméngị éyị ga gére née mbá máa ní wá?’
51 “Éyị bɨ ílisé líkpí mbotụ mɨmbé'desé úwú kúrú Lomo, zíse ndịsịsé índi
mbílíse gɨ ro ledre bɨ úku yée zíse gɨ zía wá ní 'di. Mɨméngị ledre esé nɨ
yị ené go cé káa zí 'bɨ bulúndusé ga kóna ní. Kací kadra mbá ndịsịsé ịcị
okó ro 'Dówụ́ Lomo káa zí bɨ kóo bulúndusé e ndịsịní méngị a ní.
52 Nébị nɨ bo kịé'do káa yaá bulúndusé e 'do'doní wo wá? Ufuní gba
nébị ga bɨ kóo ndịsịní úku ledre mɨógụ 'Yị bɨ ngárá lúyú ledre ndaá roa
wá ní. Bɨ ba ní, méngịsé lárá a go zíse úfuóyó wo.
53 Úwúsé lorụ bɨ kóo Lomo i'bí zí maláyika óguné kíe í'bí a zí
bulúnduzé e ní mbá bú, sɨmɨ ledre ga gére née mbá, ílisé esé ṇgúṇgu
lorụ née wá.”

7:40 7:40 Ólụ́ógụ 32:1 * **7:43 7:43** Lomo bɨ Moléke: Nɨ lomo 'bɨ 'yị 'bɨ Kanána e. **7:43 7:43** Amósa 5:25 **7:50 7:50** Isáya 66:2

Ongboonzóní Sitifáno kí tutú

54 Sɨmɨ bɨ 'yị 'décị ngbanga e uwúní ledre bɨ Sitifáno uku káa ní ní, zí
mɨmbé'deyé ésịne. Zíye ndịsị náná do soyé gɨ ro Sitifáno kí mɨmbé'de késị.
55 Tí lá gɨ zía Sitifáno nɨ kí 'Dówụ́ Lomo sɨmɨné ní, zía lúrú bi komo ere,
zía lúrúndíki roko'bụ 'bɨ Lomo kí Yésụ mɨtóroné do sịlị Lomo 'bɨ anú.
56 Zí Sitifáno uku ledre kídí, "Lúrúsé aka, málúrú mbotụ ere likpí go,
Owụ́ 'bɨ 'Yịma'dí nɨ mɨtóroné cigí Lomo do sịlịa 'bɨ anú."
57 Zí 'yị 'décị ngbanga e ụ́cụ koko kí ésị 'dụ́tụ gu mbílíye kí sịlíye. Zíye
ụ́dụyé mbá ngásá ngáka Sitifáno,
58 do 'di'bi wo ólụ́ógụyé kíe 'dí sogo gɨ sɨmɨ yana gara, tónóye óngbo wo
kí tutú. 'Yị ga bɨ kóo nderéní óngbo Sitifáno ní otoomoní kóo bongó eyé e
zí owụ́o'do kí ịrịné Sáwulo zía ndịsị lúrú bi kací a.
59 Tí bɨ nɨyí ndịsị óngbo Sitifáno ní, zía íni ini zí Lomo kídí, "Ngére Yésụ,
'dí'bi 'dówụ́ma mu zíyị íri."
60 Zí Sitifáno útúne do ngụ́rụ́ sịndịne. Zía úku ledre kí kúrúne gbélị kídí,
"Ngére, ndá 'dó'do yée wá. Ídí ótoómo ledre zíye gɨ sɨmɨ lúyú ledre eyé."
Gɨ do kací ledre bɨ uku káa ní zungu, zía úyuné.

8

'Do'dó ro 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ ní

1 Sáwulo ṇguṇgu kóo ne kídí idíní úfu Sitifáno.
Sɨmɨ sịndị kadra máa bɨ kóo née ní, zí mongụ́ okó tónóne ro 'yị ga bɨ
ṇguṇguní ledre 'bɨ Kírésịto Yésụ sɨmɨ Yerụsaléma ní. Zíye ngásá báyi
royé sɨmɨ káṇgá bɨ Yụdáya kí Samáriya ní mbá, do ótoómo 'yịmɨkása e
ngúcuyé sɨmɨ Yerụsaléma.
2 Zí ngíti géyị 'yị ga bɨ i'bíní royé go ndịsị méngị moko 'bɨ Lomo kí
mɨmbé'deyé kịé'do ní, íni Sitifáno kí roko'bụyé mbá. Zíye 'dí'bi wo ndéré
óto a.
3 Tí lá zí Sáwulo tónóne 'dó'do 'yị ga bɨ ṇgúṇgu ledre 'bɨ Yésụ ní, do
ndéréne kí 'dí'bi yée, ya'dá e kí kará e kí cóngó ro kací 'be 'bɨ eyé e
mɨkékeṛịa ndịsịné kí ónzó yée sɨmɨ sígịnị.

Phịlịpo uku kúrú Lomo zí 'yị e sɨmɨ Samáriya

4 Zí 'yị ga bɨ kóo ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ sɨmɨ Yerụsaléma bɨ ogó bayiní
yée ní, ndịsịyé kpá fú 'dódo bɨlámá ledre bɨ gɨ ro Ngére Yésụ ní zí 'yị e do
bi ga bɨ nɨyí doyé ní.
5 Zí Phịlịpo ndéréne zaá sɨmɨ ngíti gara sɨmɨ káṇgá bɨ Samáriya ní,
ndịsịné 'dódo ledre gɨ ro Kírésịto zí 'yị e íri. 6 Sɨmɨ bɨ tụ́'dụ́ 'yị e uwú
ledre bɨ Phịlịpo ndịsị úku a zíye kí lúrúndíki mɨngburoko ledre ga bɨ ndịsị
kí méngị yée ní, zíye ndịsị índi mbílíye úwú ledre bɨ Phịlịpo ndịsị úku
yée ní.
7 Zí bɨcayi lomo e ndịsị ólụ́ógụyé gɨ sɨmɨ tụ́'dụ́ 'yị e 'duo kí ini tarayé, zí
'yị máa yée ga bɨ ngárá nderéní wá ní kí mɨgịgịṛị e ịnyịógụyé mbá.
8 Nda née ní, zí 'yị e ídíye kí mongụ́ rokinyi sɨmɨ gara ore.
9 Ngíti o'do nɨ kóo sɨmɨ gara ore kí ịrịné Simúna, nɨ mongụ́ 'yị mála bɨ
tara 'yị 'bɨ Samáriya e ịdṛị gɨ zía mbá mɨịdṛị ní. Zía ndịsị mbófo roné kídí
ngíti 'yị bɨ zía rómo gɨ doné ní ndaá.

10 'Yị ga bɨ sɨmɨ gara ore ní za mbá, gbékpị 'yị e kɨ́ mɨngburoko 'yị ga
kɨ́ ledreyé owóowó ní ndịsịní úwú mbá ledre ené. Zí 'yị e ndịsịyé úku
ledre gɨ roa kídí, “O'do ba nɨ kɨ́ mongụ́ roko'bụ 'bɨ bɨcayi lomo e bɨ yaá,
Roko'bụ a ofụ go ní zíne.”
11 Ndịsịní índi mbílíye úwú ledre ené kíngaya gɨ zía go ngbángbá sịndị
kadra ndịsị óto yée zí tarayé ndịsị ịdrịne mɨịdrị gɨ zí mɨónzó mála ené.
12 Tí lá sɨmɨ bɨ ṇguṇguní bɨlámá ledre bɨ Phịlịpo 'dódo zíye gɨ ro bi bɨ
Lomo nɨ ne mongụ́ Ngére doa kɨ́ ledre gɨ ro Kírésịto Yésụ ní, zí Phịlịpo
bábátịzị yée ya'dá e kɨ́ kará e.
13 Zí Simúna kpá ṇgúṇgu ledre Yésụ do bábátịzị wo. Gɨ do kací bɨ
babatịzịní wo ní, otoomo lolụ kací Phịlịpo wá, zí tara a ịdrịne kí lúrú
mɨngburoko ledre ga bɨ Phịlịpo mengị yée kí roko'bụyé kí yée ga bɨ tara
'yị ndịsị ịdrị gɨ zíye mɨịdrị ní.
14 Sɨmɨ bɨ 'yịmɨkása e uwúní ledre née sɨmɨ Yerụsaléma yaá 'yị ga bɨ sɨmɨ
Samáriya ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní, zíye kása Pétero e kí Yiwáni íri.
15 Sɨmɨ bɨ ogụní zí 'yị ga gére née íri ní, zíye íni ini zí Lomo idí kása
'Dówụ́ne ógụ ndịsịné sɨmɨyé.
16 Gɨ zía bɨ 'Dówụ́ Lomo ndaá aka sɨmɨyé wá ní, 'di'bɨní go lá babatịza
kí ịrị Ngére Yésụ.
17 Zí Pétero e kí Yiwáni óto sịlịye doyé, zí 'Dówụ́ Lomo ógụ ndịsịné
sɨmɨyé.
18 Sɨmɨ bɨ Simúna owo ya, 'Dówụ́ Lomo ogụ go sɨmɨ 'yị ga bɨ ṇguṇguní
ledre 'bɨ Yésụ, gɨ zía bɨ 'yịmɨkása e otoní sịlịye doyé ní, zí Simúna áyí ne
gɨ ro í'bí késị zí Pétero e kí Yiwáni.
19 Zía úku ledre zíye kídí, “Ídísé kpá í'bí roko'bụ née zíma, gɨ ro 'yị bɨ
máóto sịlịma go doa ní, zía ndíki 'Dówụ́ Lomo.”
20 Zí Pétero úkulúgu ledre zía kídí, “Umbu 'di'bi yịị kí késị eyị́ née wá
gɨ zí 'di, gɨ zía sómụ́ 'bɨ eyị́ kídí útúásá bú úgú tákpásịlị 'bɨ Lomo kí késị.
21 Bifúó ndaá zíyị togụ́ mbú éyị́ gɨ royị́ sɨmɨ moko bɨ azé sɨmɨa ba wá, gɨ
zía mɨmbé'deyị́ ndaá 'bɨ ené mɨútúásáne do komo Lomo wá.
22 Ídí óyóló'bó sómụ́ ledre eyị́ gɨ sɨmɨ bɨsinyí ledre 'dá'ba. Zíyị́ íni ini zí
Ngére Lomo gɨ ro zía lụ́lụóyó bɨsinyí sómụ́ ledre née gɨ sɨmɨyị́ 'dá'ba.
23 Málúrú yịị, mɨmbé'deyị́ sinyí ofụ go, bɨ ndịsị ódóngéṛị yịị sɨmɨ lúyú
ledre ní.”
24 Zí Simúna úku ledre zí Pétero e kí Yiwáni kídí, “Ídísé mu íni ini zí
Ngére Lomo gɨ romá káa bɨ 'do'dó bɨ úkusé ledre a née nɨ ndéréógụ romá
ke.”
25 Gɨ do kací bɨ Pétero e kí Yiwáni ukuní ledre gɨ do biyé kí ledre gɨ ro
Ngére Yésụ go zí 'yị e ní, zíye ịnyịyé ndá'balúgu royé sɨmɨ Yerụsaléma.
Kí ndá'bayé, zíye ndéréye kí úku bɨlámá ledre 'bɨ Yésụ zí 'yị e sɨmɨ
mɨnzénzéré gara ga bɨ sɨmɨ Samáriya ní mbá.

Phịlịpo e kí mongụ́ 'yị 'bɨ Ịtópịya

26 Kadra kịé'do, zí maláyika 'bɨ Ngére Lomo úku ledre zí Phịlịpo kídí,
“Yéme royị́ mu zíyị ndéréyị́ kí mɨsi'di súwú bɨ ogụ gɨ sɨmɨ Yerụsaléma
mɨ'dí do anú ndéré née sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Gáza ní.”
27 Zí Phịlịpo 'dí'bi mɨsi'di súwú née tónó ndéréne, zíye ndíkíye kí ngíti
o'do gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Ịtópịya ní. Nɨ kóo mongụ́ 'yị bɨ kí ledrené owóowó,

'yị lúrú bi kací késị 'bɨ Kandáke, kára bɨ me'be ngére 'bɨ Ịtópịya ní. O'do
née nderé kóo íni ini zí Lomo sɨmɨ Yerụsaléma.
28 Nda go sɨmɨ mɨndá'ba a 'be, zía ékịne sɨmɨ arabíya ené bɨ usáni ndịsị
lála a ne ní, ndísịné ólo ledre gɨ sɨmɨ bụ́kụ 'bɨ nébị Isáya.
29 Zí 'Dówụ́ Lomo úku ledre zí Phịlịpo kídí, “Ídí ndéré mɨ'dí zí arabíya
bɨ usáni ndịsị lála a íri née, zíyị ndịsị ndéréyị gbóo cigí a.”
30 Zí Phịlịpo ngásá ndíki o'do bɨ sɨmɨ arabíya née kí ólo ledre gɨ sɨmɨ
bụ́kụ 'bɨ nébị Isáya. Zía ndú'yú o'do née kídí, “Ówo yéme ini ledre gɨ sɨmɨ
ledre bɨ ndịsị ólo a née bú?”
31 Zí o'do née úkulúgu ledre zí Phịlịpo kídí, “Mááyí ówoyéme a káa be
'di? 'Búó togụ́ ngíti 'yị nɨ úku yéme a ne zíma.” Zía úku ledre zí Phịlịpo
ya, ékị́ gɨrí mu zíze ndéréze kéyị.
32 Ledre bɨ kóo o'do née ndịsị ólo a ní nɨ káa zí ba,
“Nɨ yị ené káa zí kábịṛịkị bɨ 'di'biní wo ndéré kíe óṇgoónzó a ní,
kpá káa zí Owụ́ Kábịṛịkị bɨ ndecị yị ené tí lá tí sɨmɨ bɨ nɨyí óloóyó bị a
mengị kéyị wá ní.
33 Nɨyí méngị lárá a 'du'dorụ́ 'decịní ngbanga a do bɨlámá mɨsi'diné wá.
'Yị bɨ kịé'do káa bɨ nɨ útúásá úku ledre gɨ ro 'yị ené e ní ndaá,
gɨ zía ndịsị ené do sogo káṇgá ona ụkụ́ go.”
34 Zí o'do née ndú'yú Phịlịpo kídí, “Úku yéme aka ledre ba mu zíma,
nébị ndịsị úku ledre née gɨ ro ambi? Gɨ roné togụ́ mbú gɨ ro ngíti 'yị kpị́?”
35 Zí Phịlịpo tónóne 'dódo bɨlámá ledre zía gɨ sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo bɨ
gáa ndịsị ólo a ba gɨ ro Ngére Yésụ.
36 Káa zí bɨ nɨyí mɨndéréye kací mɨsi'di ní, zíye ndéréógụyé do bi bɨ kí
iní doné ní, zí o'do ba úku ledre zí Phịlịpo kídí, “Iní nɨ go ba. Éyị́ bɨ nɨ
ụ́cụómo máa kí 'dí'bi babatịza ní 'di?”
37 Zí Phịlịpo úku ledre zía kídí, “Togụ́ ṇgúṇgu ledre 'bɨ Kírésịto Yésụ go
za kí mɨmbé'deyị́ kịé'do, mááyí bábátịzị́ yịị.”
Zí o'do née úkulúgu ledre zí Phịlịpo kídí, “Máṇgúṇgu go kídí Kírésịto
Yésụ nɨ mbigí Owụ́ 'bɨ Lomo.”
38 Zí o'do née úku ledre zí 'yị ené bɨ ndịsị úku ledre zí usáni ndísị lála
yée kí arabíya ba ní yaá idí tóro. Zí Phịlịpo e gbre kí o'do née ndítíye sɨmɨ
iní, zí Phịlịpo bábátịzị́ wo.
39 Sɨmɨ bɨ olụ́oguní gɨ sɨmɨ iní ní, 'diya káa ní zí 'Dówụ́ Lomo 'dí'bíóyó
Phịlịpo gɨ ore 'dá'ba. O'do ba owo ené lolụ bi bɨ Phịlịpo nderé doa ní wá,
zía ndéréókpóne gɨ ore kí mongụ́ rokinyi.
40 Nda gɨ ore, zí Phịlịpo lúrúndíki roné gére sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Azóto.
Zía ndéréókpóne sɨmɨ gara bɨ ndịsịní ndólo a Kayisaríya ní ndísịné kí úku
bɨlámá ledre gɨ ro Yésụ zí 'yị e sɨmɨ gara ga bɨ kací mɨsi'di ore ní mbá.

9

Sáwulo ṇguṇgu ledre Ngére Yésụ
(Lúrú kpá Moko 'bɨ 'yịmɨkása e 22:6-16, 26:12-18)

1 Sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née ní, Sáwulo nɨ aka kóo fú lá mámada kí
sɨmɨ késị́ kídí née nɨ úfu 'yị ga bɨ 'yị lódụ́ kací Ngére Yésụ ní. Zía ndéréne
zí mongụ́ 'yị 'dáná éyị́,

8:33 8:33 Isáya 53:7-8

2 ndú'yú wo gɨ ro zía í'bí wáraga bɨ née nɨ ndéré kɨe do sịlịne zɨ manda
'bɨ Yụ́da ga bɨ sɨmɨ 'Dịcị Kótrụro ga bɨ sɨmɨ gara bɨ kɨ ịrịné Damásika ní,
gɨ ro togụ́ née ogụ ndiki 'yị e go íri bɨ ndịsịní lódụ́ kací Mɨsi'di 'bɨ Ngére
ní, zíne 'dí'bi yée gɨrí ya'dá e kɨ́ kará e ógụ kɨ́ye ónzó yée sɨmɨ sịgịnị sɨmɨ
Yerụsaléma.
3 Sɨmɨ bɨ Sáwulo nderéogụ nda go gbóo kɨ́ Damásika ní, 'diya káa ní zɨ́
roko'bụ 'bɨ Lomo óṇgóne zía gɨ komo ere.
4 Zía útúne geré bi, zía úwú kúrú 'yị kɨ́ úku ledre kɨ́dí, “Sáwulo, Sáwulo,
éyị́ bɨ ndịsị 'dó'do máa gɨ ro kenée ní 'di?”
5 Zɨ́ Sáwulo ndúndu'yú kɨ́dí, “Née náambi Ngére?”
Zía úkulúgu ledre zɨ́ Sáwulo kɨ́dí, “Née máa Yésụ bɨ ndịsị esị 'do'dó romá
ní.
6 Ịnyịógụ mu zɨ́yị ndéréókpóyị sɨmɨ mongụ́ gara íri, áyí ówo 'yị íri nɨ
'dódo éyị́ bɨ áyí méngị a ní zɨ́yị.”
7 Zɨ́ 'yị ga bɨ kóo ndịsịní ndéré kɨ́ Sáwulo e ní tóroyé, 'yị úku ledre ndaá.
Uwúní tɨ́ kúrú 'yị go, tɨ́ lá lurúndikiní kụrụ'bụ 'yị ma'dáa wá.
8 Sɨmɨ bɨ Sáwulo ịnyịogụ gɨ bi ní, nɨ líkpí komoné bɨ káa ní, mbụ́ụ́ komoa
lurú ené lolụ bi wá. Nda née ní, zɨ́ 'yị ga bɨ kóo nɨyí kéye ní kókó wo goó
mɨkókó ndéré kɨe sɨmɨ Damásika.
9 Sáwulo lurú bi wá kɨ́ sịlị́ ota, anu éyị́ wá, ewé gbawá iní.
10 Ngíti o'do nɨ kóo bo sɨmɨ Damásika nɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ ịrịa Ananíya.
Zɨ́ Ngére Yésụ 'dódo roné zía káa zɨ́ ndịsị 'dú'duru ní kɨ́dí, “Ananíya.”
Zía ndịzịné, “Ɨ́ɨ́, Ngére.”
11 Zɨ́ Ngére úku ledre zɨ́ Ananíya kɨ́dí, “Ídí ndéré 'be 'bɨ Yụ́da bɨ kací
mɨsi'di bɨ ndịsịní ndólo a mɨsi'di bɨ Mbị́ ní, zɨ́yị ndúndu'yú gɨ ro o'do bɨ
ogụ gɨ sɨmɨ gara bɨ Tarasísi kɨ́ ịrịné Sáwulo ní. Nɨ go ndịsị́ íni ini zɨ́ Lomo.
12 Sɨmɨ 'duru máa bɨ kóo née ní, zía kóo lúrúndíki ngíti o'do kɨ́ ịrịné
Ananíya bɨ ogụ zía óto sịlịne doa gɨ ro zɨ́ komo a óṇgóne ní.”
13 Zɨ́ Ananíya úkulúgu ledre zɨ́ Ngére kɨ́dí, “Tụ́'dụ́ 'yị e ukuní ledre gɨ
ro o'do née go zíma kɨ́ bɨsinyí ledre ga bɨ ndịsị méngị yée kɨ́ 'yị eyị́ e sɨmɨ
Yerụsaléma ní.
14 Ogụ sɨmɨ Damásika ona ba kɨ́ roko'bụ gɨ zɨ́ manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná
éyị́ e ní gɨ ro zíne 'dí'bi 'yị eyị́ ga bɨ ndịsịní óto úndruyị́ ona ní.”
15 Zɨ́ Ngére úku ledre zía kɨ́dí, “Ndéré mu. Gɨ zía mágélé wo go káa do
'yị 'bɨ moko amá bɨ nɨ 'dódo ledre gɨ romá zɨ́ 'yị ga bɨ ndaní kúfú Yụ́da e
wá ní kɨ́ mɨngburoko ngére eyé e nda kɨ́ 'yị 'bɨ Isɨréle e.
16 Mááyí 'dódo tụ́'dụ́ ledre e zía, zía ndịsịné 'dó'dóne sɨmɨ a sɨmɨ bɨ nɨ
ndịsị 'dódo ledre gɨ romá zɨ́ 'yị e ní.”
17 Zɨ́ Ananíya ịnyịné ndéré ólụ́ne sɨmɨ 'dịcị bɨ Sáwulo nɨ sɨmɨ a ní do óto
sịlịne do Sáwulo, zía úku ledre kɨ́dí, “Sáwulo lúndu 'bɨ ené, Ngére Yésụ bɨ
'dodo roné zɨ́yị do mɨsi'di sɨmɨ bɨ áyí ógụ yáa ní, kasa máa née zɨ́yị gɨ ro
zɨ́ komoyị́ líkpílúgu roné zɨ́ 'Dówụ́ Lomo ógụ ndịsịné sɨmɨyị́.”
18 Née ní, geré zɨ́ éyị́ útúógụné gɨ komo Sáwulo sɨlekpe káa zɨ́ sókó kénzé
ní, zɨ́ komoa líkpíne zía ndịsịné lúrú bi. Zɨ́ Sáwulo ịnyịógụné 'dága zɨ́
Ananíya bábátịzị́ wo.
19 Gɨ do kací bɨ ánu éyị́ ní, zɨ́ roko'bụa ndá'baógụné roa.

Sáwulo uku ledre Yésụ zɨ́ 'yị e sɨmɨ Damásika

Kí tụ́'dụ́ sịlị́ e, Sáwulo ndịsịní nda kóo ndịsị kí 'yị ga bɨ ndịsịní lódụ́ kací Yésụ ní sɨmɨ Damásika.
20 Zía ịnyịné ndéréne sɨmɨ 'Dịcị́ Kótrụro e tónó 'dódo ledre zí 'yị e gɨ ro Yésụ kídí, Yésụ nɨ Owụ́ 'bɨ Lomo.
21 'Yị ga bɨ owoní Sáwulo kí úku ledre gɨ ro Ngére Yésụ ní, zíye ndịsịyé ónzó komoyé kíngaya. Zíye ndịsị úkuló'bó ledre dengbịye kídí, "També ba fú o'do bɨ ndịsị úfu 'yị ga bɨ ndịsịní óto úndru Yésụ sɨmɨ Yerụsaléma 'dáa ní? Ogụ ona ba kpá go gɨ ro 'dí'bi 'yị ga bɨ 'bɨ Yésụ ní ndá'ba kíye zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e ní?"
22 Tí lá zí 'dódo ledre 'bɨ Sáwulo ídí ené kí roko'bụné kíngaya. Zí ledre bɨ ndịsị úku a ní 'dódo a kídí Yésụ nɨ Kírésịto. Zía 'dí'bi do Yụ́da ga bɨ sɨmɨ Damásika ní mbá ledre bɨ zíye úkulúgu a zía kací a ní ndaá.
23 Nda gɨ do kací tụ́'dụ́ sịlị́ e, zí ngíti géyị Yụ́da e kótrụ royé do bi kịé'do yéme ledre gɨ ro zíye úfuóyó wo 'dá'ba.
24 Tí lá uwú kóo ledre ga bɨ yemení née go mbá. Zíye ndịsịyé óndó wo tara mɨsi'di ga bɨ ndịsịní ólụ́ógụ gɨ sɨmɨ gara gɨ ore ní kí ndụlụ e kí kadra e mbá gɨ ro zíye úfu wo.
25 Tí lá zí 'yị lódụ́ kací Sáwulo ódó ká'dá ro mongụ́ mbụ́ra do ịmbịóto wo kíe kí ndụlụ gɨ do bifúó gɨ dogboṛụ gara bɨ o'bóní wo gbaá dongá Damásika ní.

Mɨndá'baógụ Sáwulo sɨmɨ Yerụsaléma

26 Sɨmɨ bɨ Sáwulo ogụ sɨmɨ Yerụsaléma ní, zía áyíne gɨ ro zíye ídíye ndro kí 'yị ga bɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ ní, tí lá ngịrịa ndịsị yị́ ené kóo méngị yée mɨméngị kí ṇgúṇgu a bɨ yaá nɨ go mbigí 'yị lódụ́ kací Yésụ ní.
27 Zí Baranába ógụné 'dí'bi Sáwulo ndéré úku ledre gɨ roa zí 'yịmɨkása e. Zía lịkpị́ yéme ledre bɨ kóo Ngére Yésụ 'dodo roné zí Sáwulo do mɨsi'di Damásika, kí ledre ga bɨ Ngéré uku zía ní. Zía kpá lịkpị́ ledre bɨ ngịrị olụ́ ro Sáwulo kí 'dodo ledre zí 'yị e gɨ ro ledre Yésụ sɨmɨ Damásika wá ní.
28 Née ní zí Sáwulo e nda go kótrụ royé ndro kí 'yịmɨkása e do gámáye sɨmɨ Yerụsaléma mbá ndịsị úku ledre gɨ ro Ngére Yésụ ngịrị ndaá lolụ royé wá.
29 Zía kpá ítí kangú kí úku ledre zí Yụ́da ga bɨ ndịsịní ódro tara Gịrígị ní, tí lá ayíní go gɨ ro úfu wo.
30 Sɨmɨ bɨ 'yị ga bɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ uwúní ledre ba ní, zíye 'dịyịóto Sáwulo sɨmɨ gara bɨ Kayisaríya ní, do ótoómo wo zía ndéréókpóne sɨmɨ Tarasísi.
31 Née go sịndị́ kadra bɨ zí 'yị ṇgúṇgu ledre 'bɨ Yésụ ga bɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Yụdáya, Galiláya, Samáriya ní 'dówụ́royé zí mɨndịsịyé ídíne bɨlámáne ní. Kí sáká éyị́ gɨ zí 'Dówụ́ Lomo zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní éyeyé do ídíye kí roko'bụyé, káa zí bɨ ndịsị eyé nɨ nda go fú lá óto úndru Ngére Yésụ ní.

Pétero nderé sɨmɨ Lịda kí Zópa

32 Káa zí bɨ Pétero gamá go do bi e mbá ní, sɨmɨ ngíti sịlị́ zía ịnyịné ndéréne lúrú 'yị lódụ́ kací Yésụ ga bɨ sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Lịda ní.
33 Sɨmɨ Lịda íri, zía ógụndíki o'do kí ịrịné Enási, nɨ mɨgịgịṛị́ mengị go sɨmɨbi ịnyị doa ota ịnyị gɨ do ṛangba wá.
34 Zí Pétero ndólo wo kídí, "Enási, Kírésịto Yésụ yomo yịị́ go. Ịnyịógụ mu 'dága yéme bi 'dú'du eyị́." Geré zí Enási ịnyịógụné 'dága.

35 Zí tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ ndịsịní ndịsị sɨmɨ Lịda kí Sárona ní mbá lúrú wo,
zíye ṇgúṇgu ledre Ngére Yésụ.
36 Kára nɨ kóo bo kí ịrịné Tabíta ndịsị ndịsị sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Zópa
ní nɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ. (Ịrịa bɨ kí tara Gịrịgị ní nɨ Dóroka, ini ledre bɨ gɨ
sɨmɨ a ní nɨ nyazu.) Dóroka i'bí sịndị́ kadra ené mbá ndịsị méngị bɨlámá
ledre kí ndịsị sáká 'yị lerị́ e.
37 Sɨmɨ sịndị́ kadra née ní zí ndíyá 'dí'bi Dóroka zía úyuné. Do yéme
umbua óto a sɨmɨ 'dịcị́ bɨ o'bóṛongóní do ezené 'dága ní.
38 Do ngará Zópa akpa ené kóo kí Lịda wá. Sɨmɨ bɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ ga
bɨ sɨmɨ Zópa uwúní ya Pétero nɨ bo sɨmɨ Lịda ní, zíye kása ya'dá e gbre kí
sanda zía kídí, “Áko mongụ́ 'yị, nderézé aka mu 'diya kése sɨmɨ Zópa.”
39 Née ní zí Pétero geré ịnyịné zíye ndéréye. Sɨmɨ bɨ ogụní íri ní, do 'dí'bi
wo ndéré kíe sɨmɨ 'dịcị́ bɨ o'bóṛongóní do ezené kí'dí bi bɨ kará umbu e
toro 'dikíní wo gbaá ndịsị íni ini kí ndịsị 'dódo bongó ga bɨ mịịcị́ yée kí
mbílí bongó ga bɨ i'bí yée zí 'yị e sɨmɨ bɨ Dóroka nɨ aka trịdrị ní.
40 Zí Pétero úku ledre zíye yaá idíní aka ólụ́ógụ sága, zía útúne gbrị
do ngụ́ṛụ́ sịndịne ótụ́ doné íni ini zí Lomo. Nda gɨ ore zía sịkpị doné
lúrú umbu zía ndólo wo kídí, “Tabíta, ịnyịógụ mu 'dága.” Zí Tabíta líkpí
komoné, sɨmɨ bɨ onzó komoné gbó ro Pétero ní, zía ịnyịógụné ndịsịné
'dága.
41 Nda née ní, zí Pétero 'dí'bi sịlịa, zía lála sịkpị wo 'dága. Zí Pétero nda
ndólolúgu 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní kí kará umbu ga gére
mbá 'dịcị́ íri, zía í'bí wo zíye go trịdrị.
42 Zí phanda ledre bɨ mengị roné ore née ndéréne mɨndéré sɨmɨ Zópa
za mbá. Gɨ zí kéyị née ní, zí tụ́'dụ́ 'yị e ṇgúṇgu ledre Ngére Yésụ.
43 Gɨ do kací née ní, zí Pétero ndịsịné sɨmɨ Zópa kí tụ́'dụ́ sịlị́ e 'be 'bɨ
ngíti o'do kí ịrịné Simúna nɨ 'yị yéme éyị́ e gɨ sɨmɨ saná.

10

Pétero e kí Koronólịyo

1 Ngíti o'do nɨ kóo bo sɨmɨ gara bɨ Kayisaríya ní kí ịrịné Koronólịyo, nɨ
kóo mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri e* bɨ ndịsịní ndólo yée asikíri e gɨ sɨmɨ Itáliya ní.
2 Wo kí 'yị 'be 'bɨ ené e mbá nɨyí 'yị óto úndru Lomo abú ndaní gɨ sɨmɨ
kúfú Yụ́da e wá. Ndịsị sáká 'yị lerị́ e zía ndịsịné kpá íni ini zí Lomo gbụ́ụ́.
3 Kadra kịé'do, sɨmɨ sịndị́ kadra ota (3) gɨ do kací yana kadra, zí maláyika
'bɨ Lomo 'dódo roné zí Koronólịyo zía ndólo wo kídí, “Koronólịyo.”
4 Zí Koronólịyo lúrú wo gbóó gɨ zí ngịrị, do ndú'yú wo kídí, “Káa be 'di?”
Zí maláyika úkulúgu ledre zía kídí, “Lomo nɨ kí rokinyi kí úwú ini bɨ
ndịsị íni a, kí sáká éyị́ bɨ ndịsị sáká 'yị lerị́ e kíe ní, nɨ go nzíyiné gɨ ro
úkulúgu ledre kací a zíyị.
5 Cakaba ní ídí mu kása 'yị e sɨmɨ Zópa kací ngíti o'do kí ịrịné Simúna
bɨ ngíti ịrịa Pétero ní.
6 Nɨ ṇgu 'be 'bɨ Simúna bɨ 'yị yéme éyị́ e gɨ sɨmɨ saná e ní, 'be 'bɨ ené nɨ
kací kó'dụ́ mɨkavu bɨ sɨmɨ Zópa íri ní.”

* **10:1 10:1** Mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri e: Nɨ mongụ́ 'yị bɨ ndịsị lúrú bi do asikíri e míya (100) ní.

7 Sɨmɨ bɨ maláyika nderéokpóní ní, zí Koronólịyo ndólo 'yị kasa ené e gbre kí kémbị asikíri ené bɨ i'bí roné go zí Lomo ngúru 'yị bɨ ndịsị lúrú bi kací a ní.
8 Zía lịkpị ledre bɨ mengị roné zíne ní mbá zíye, do kása yée sɨmɨ Zópa.

Lomo 'dodo roné zí Pétero

9 Sɨmɨ bɨ bi arálo'bó roné, ya'dá ga gére née nɨyí go gbóo kí Zópa ní, zí Pétero ékịne do 'dịcị kí yana kadra íni ini zí Lomo.
10 Sɨmɨ sịndị kadra máa née ní 'bú mengị kóo wo go kíngaya ili kóo go zíne ánu éyị. Sɨmɨ bɨ nɨyí aka méngị éyị mɨánu mɨméngị ní, zí Lomo 'dódo roné zía.
11 Zí Pétero lúrúndíki ere likpí roné go fúó, zía lúrúndíki mongụ́ sáka éyị kí ógụné do sogo káṇgá kí ríríne eso. 12 Do mongụ́ sáka éyị née íri, za éyị trịdrị e kací sị doyé mbá, bangá e, kí éyị ga bɨ ndịsịní lála royé do sɨmɨyé ní nda kí solụ́ e.
13 Zí kúrú Lomo ówụ́ne zía kídí, “Ịnyịógụ mu 'dága Pétero, zíyị úfu éyị ga gére née zíyị ánu yée.”
14 Tí lá zí Pétero úkulúgu ledre zía kídí, “Ndaá kenée wá, Ngére. Tí bɨ mááyí ba ní, máánu amá éyị ga bɨ lorụ yaá 'yị e ndaní ánu wá ní wá.”†
15 Zí kúrú Lomo kpá ówụ́ ándá roné zí Pétero kídí, “Éyị ga bɨ Lomo uku yaá 'yị e idíní ánu a ní, ndá úku a kídí ndaní ánu a wá ní wá.”
16 Ledre née mengị roné kenée kí'dí ota, gɨ ore zí Lomo 'dí'bilúgu éyị ga gére née komo ere.
17 Sɨmɨ bɨ Pétero nɨ ndịsị sómụ́ só'do ini ledre gɨ sɨmɨ ledre née ní, ya'dá ga bɨ Koronólịyo kása yée ní, ndu'yú so'doní mɨsi'di 'be 'bɨ Simúna owoní go nɨyí go mɨtóroyé tara mbotụ gara.
18 Zíye ndólo 'yị ndú'yú a kídí, “Ṇgu nɨ bo 'be ona kí ịrịné Simúna Pétero?”
19 Sɨmɨ bɨ Pétero nɨ aka fú lá sómụ́ ledre bɨ Lomo 'dodo roné kíe zía ba ní, zí 'Dówụ́ Lomo úku ledre zía kídí, “Simúna, ya'dá e nɨyí bɨ ota (3) 'dáa ba ndịsị gámásó'do yịị.
20 Yéme royị mu zíyị ídíyị nzíyiyị zíse ndérése kéye. Ndá asi wá, mákása yée máa kacíyị.”
21 Zí Pétero ndítíógụné zía úku ledre zí ya'dá ga gére née kídí, “Mááyí 'yị bɨ ndịsịsé gámásó'do wo ba. Óguṣé gɨ ro 'di?”
22 Zíye úkulúgu ledre zí Pétero kídí, “Mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri e bɨ Koronólịyo ní kasa zée née zíyị abú ndaá gɨ sɨmɨ kúfú Yụ́da e wá. Nɨ bɨlámá 'yị, ndịsị óto úndru Lomo, 'yị 'bɨ Yụ́da e mbá ndịsịní óto dokuwu a kíngaya. Maláyika 'bɨ Ngére Lomo uku ledre zía kídí, idí úku ledre zíyị, zíyị óguyị 'be 'bɨ ené zía úwú ledre bɨ gɨ tarayị ní.”
23 Zí Pétero 'dí'bi ya'dá ga gére née sɨmɨ sụmụ 'be 'bɨ ené.

Sɨmɨ bɨ bi arálo'bó roné ní, zí Pétero yéme roné zíye ndéréye kéye. Zí ngíti géyị 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ sɨmɨ Zópa ore ní, ndéréye ndro kéye.
24 Nda káa zí kílóndó a née ní, zíye ndéréógụyé sɨmɨ Kayisaríya. Nɨyí ógụ íri ní, Koronólịyo ndoloyoko sụmụné e kí bɨlámá ezegámáne e go ndịsị sóngó yée.

† **10:14 10:14** Éyị ga bɨ lorụ yaá 'yị e ndaní ánu wá ní: Ólo Lévị 11.

25 Sɨmɨ bɨ Pétero ayí go gɨ ro ólụ́ 'be ní, zí Koronólịyo 'dí'bi wo sɨmɨ sụmụ 'duo gɨ tara mɨsi'di, zía útúne do ngụ́rụ́ sịndịne óto úndru Pétero.
26 Nda gɨ ore zí Pétero úku ledre zía kídí, “Ịnyịógụ mu 'dága. Ndá óto úndrumá wá, mááyí 'bɨ amá kpá 'yịma'dí káa zíyị ní.”
27 Zí Pétero ndịsịné fú lá ódroné zí Koronólịyo zaá gị sɨmɨ bɨ olụ́ní 'dịcị́ bɨ tụ́'dụ́ 'yị e yokoní royé sɨmɨ a ní.
28 Zí Pétero úku ledre zíye kídí, “Sée, ówoyémesé bú bɨlámáne kací lorụ ezé 'bɨ Yụ́da e, ndịsị kotrụzé ezé rozé kí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní wá. Tí lá Lomo uku'dodo go zíma ya, mándá úku ledre gɨ ro 'yị yaá ndá mɨútúásáne do komo Lomo wá ní wá.
29 Bɨ kenée née ní, sɨmɨ bɨ kákasa kacíma ní, máási wá, máịnyị geré zíma ógụmá. Mándú'yú nda ba go yịị́, kákasa kacíma gɨ ro 'di?”
30 Zí Koronólịyo úkulúgu ledre kídí, “Mááyí kóo mɨndịsịmá 'dịcị́ íni ini zí Lomo káa zí bɨ lengbe mándịsị méngị a sɨmɨ sịndị́ kadra ota kací kadra mbá ní. 'Diya káa ní, zíma lúrúndíki o'do kí bɨkenyị́ mɨrịrịrí bongó roné kí tóro kó'dụ́ma. Kací ledre née mengị karaba go sịlị́ eso.
31 Zía úku ledre zíma kídí, ‘Koronólịyo, Lomo uwú ini eyị́ go kí ledre sáká éyị bɨ ndịsị sáká 'yị lerị́ e kíe ní.
32 Kása 'yị e mu sɨmɨ Zópa kací o'do kí ịrịné Simúna bɨ ndịsịní kpá ndólo wo Pétero ní. Nɨ ṇgu 'be 'bɨ Simúna bɨ 'yị yéme éyị́ e gɨ sɨmɨ saná ní, 'be 'bɨ ené nɨ kó'dụ́ mɨkavu bɨ Zópa íri ní.’
33 Née ní, zíma geré kákasa zíyị. Mɨógụyị́ eme go sá. Cakaba kotrụzé rozé do komo Lomo ona gɨ ro zíze úwú ledre ga bɨ mbá Ngére Lomo nɨ úkuí'bí a tarayị́ gɨ ro zíyị úku a zíze ní.”

Ledre bɨ Pétero uku ní

34 Gɨ ore zí Pétero tónóne ódroné kídí, “Máówoyéme go bɨlámáne kídí ma'díi Lomo ifi ené dongará 'yị e wá.
35 Lomo ndịsị óto 'bú ṛịkị́ sị́ do 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre ené zíye ndịsịyé méngị ledre bɨ ma'díi do komoné ní.
36 Úwúsé sanda bɨ kóo Lomo kasa zí 'yị 'bɨ Isɨréle e, bɨ ndịsị 'dódo ledre gɨ ro bɨlámá ledre 'bɨ bikịdrị́ kpụrụ́ gɨ zí Kírésịto Yésụ bɨ nɨ ne Ngére do 'yị e mbá ní go.
37 Ówosé mongụ́ ledre bɨ kóo mengị roné sɨmɨ káṇgá bɨ Yụdáya, tonó gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Galiláya ní gɨ do kací ledre babatịza bɨ Yiwáni 'dodo zí 'yị e ní go.
38 Ówosé kpá ledre gɨ ro Yésụ 'yị 'bɨ Nazeréta káa zí bɨ Lomo i'bí 'Dówụ́ne kí roko'bụné zía ní bú. Gamá kóo do bi e mbá ndịsị méngị bɨlámá ledre zí 'yị e kí ndịsị yómo 'yị ga bɨ sị́ sịlị́ roko'bụ 'bɨ ngére 'bɨ bɨcayi lomo e ní,‡ gɨ zía Lomo nɨ bo kíe.
39 “Zée 'yịmɨkása e, lurúzé éyị́ ga bɨ Yésụ mengị yée sɨmɨ káṇgá 'bɨ Yụ́da e nda kí sɨmɨ Yerụsaléma ní go cụ́ kí komozé. Zíye phéphéónzó wo do mɨngbúngbu kágá.
40 Tí lá, zí Lomo úru wo gɨ sɨmɨ umbu sɨmɨ sịlị́ ota do óto wo zía 'dódo roné zí 'yị e,

‡ **10:38 10:38** Ngére 'bɨ bɨcayi lomo e: Ịrị a nɨ Satána. Nɨ manda 'bɨ maláyika ga bɨ ịcịní okó ro Lomo do ụ́cụógụ yée gɨ komo ere ní. Zí maláyika ga gére née nda ídíye go bɨcayi lomo e kpá dokéké e. Ólo 'Dódoógụ 12:9.

41 ndaá kóo 'yị e mbá wá, tɨ́ lá zɨ́ 'yị ga bɨ lurúnɨ́ wo go cṵ́ komoyé bɨ kóo
Lomo gelé yée go 'dá'dá ní. Née zée ga bɨ ndịsịzé anu éyị́ kɨ́ éwé éyị́ kéye
gɨ do kací bɨ urú go gɨ sɨmɨ umbu ní.
42 Zía úku ledre zíze ndịsịzé 'dódo ledre zɨ́ 'yị e kɨ́ ndịsị úku ledre gɨ roné
ya née nɨ 'yị bɨ Lomo gelé née gɨ ro zíne 'décị ngbanga 'yị ga bɨ uyunɨ́ go
kɨ́ yée ga bɨ nɨyí aka trịdrị ní.
43 Za nébị e mbá ukunɨ́ kóo ledre go gɨ roa kɨ́dí, 'yị ga bɨ mbá nɨyí ṇgúṇgu
ledre ené ní, Lomo nɨ lṵ́lṵóyó lúyú ledre eyé mbá 'dá'ba kpṵrṵ́ gɨ sɨmɨ
roko'bṵ 'bɨ Yésṵ.”
44 Sɨmɨ bɨ Pétero nɨ aka tɨ́ ngbṵ́rṵ́ ódro ní, zɨ́ 'Dówṵ́ Lomo ógṵ ndịsịné
sɨmɨ 'yị máa ga bɨ kóo ndịsịnɨ́ úwú ledre bɨ ndịsị úku a née ní.
45 Yṵ́da máa yée ga bɨ kóo ṇguṇgunɨ́ ledre 'bɨ Yésṵ go ogṵnɨ́ kɨ́ Pétero e
gɨ sɨmɨ Zópa ní, zíye ndịsịyé ónzó komoyé kɨ́dí Lomo i'bí kpá tákpásịlị́ ené
bɨ 'Dówṵ́ Lomo ní go zɨ́ 'yị ga bɨ ngárá ndanɨ́ Yṵ́da e wá ní.
46 Zɨ́ Yṵ́da ga bɨ ṇguṇgunɨ́ ledre 'bɨ Yésṵ go ní úwú doyé kɨ́ ndịsị mbófo
Lomo kɨ́ ódro sɨmɨ tara bɨ ngárá odronɨ́ aka sɨmɨ a 'desị́ wá ní.
Zɨ́ Pétero úku ledre kɨ́ kúrúne 'dága kɨ́dí,
47 “'Yị ga ba ndikinɨ́ 'Dówṵ́ Lomo go kpá cé káa zɨ́ ze ní. 'Yị nɨ bo bɨ nɨ
ṵ́cṵómo yée kɨ́ 'dí'bi babatịza bɨ kɨ́ iní ní?”
48 Zɨ́ Pétero úku ledre do bábátịzị́ yée kɨ́ ịrị Kírésịto Yésṵ. Nda née ní,
zíye úku ledre zía ya yée idínɨ́ aka ndịsị kéye kɨ́ owṵ́ sịlị́ cúku'dée.

11

Pétero odro zɨ́ 'yị e sɨmɨ Yerṵsaléma

1 Zɨ́ 'yịmɨkása e kɨ́ ngíti géyị 'yị ga bɨ ṇguṇgunɨ́ ledre 'bɨ Yésṵ go sɨmɨ
káṇgá 'bɨ Yṵdáya ní mbá úwú ledre yaá 'yị ga bɨ ngárá ndanɨ́ gɨ sɨmɨ kúfú
Yṵ́da e wá ní ṇguṇgunɨ́ ledre 'bɨ Yésṵ go.
2 Sɨmɨ bɨ Pétero nderé sɨmɨ Yerṵsaléma ní, zɨ́ 'yị ga bɨ utúnɨ́ go ngbuṛu
zíye ṇgúṇgu ledre 'bɨ Yésṵ go ní útúye do Pétero fála wo.
3 Zíye úku ledre zía kɨ́dí, “Ndéré kóo ṇgu 'be 'bɨ 'yị ga bɨ ngárá utúnɨ́
ngbuṛu wá ní zíse go ánu éyị́ kéye.”
4 Zɨ́ Pétero tónóne lịkpị́ ledre bɨ mengị roné ní zíye zaá gɨ do sịne.
5 “Sɨmɨ bɨ mááyí ndịsị íni ini zɨ́ Lomo sɨmɨ gara bɨ Zópa ní, zɨ́ Lomo 'dódo
roné zíma. Zíma lúrúndíki mongṵ́ sáka éyị́ kɨ́ ríríne eso (4) kɨ́ ógṵ gɨ komo
ere. Zía ógṵ tóroné do bi bɨ mááyí doa ní.
6 Sɨmɨ mongṵ́ sáka éyị́ ba ní, zíma lúrúndíki éyị́ trịdrị e kací sị́ doyé mbá,
bangá 'bɨ 'be, kɨ́ bangá súwú e, kɨ́ éyị́ ga bɨ ndịsịnɨ́ lála royé do sɨmɨyé nda
kɨ́ solṵ́ ga bɨ ndịsịnɨ́ gámá 'dága sɨmɨ síli ní.
7 Gɨ ore, zɨ́ kúrú Lomo ówṵ́ne zíma kɨ́dí, ‘Ịnyịógṵ mu 'dága Pétero zíyị
úfu éyị́ ga gére née zíyị ánu yée.’
8 “Zíma úkulúgu ledre zía kɨ́dí, ‘Ngére Lomo, wo bɨ ma'díi ní, máánu
amá aka éyị́ bɨ ndaá mɨútúásáne do komoyị́ wá ní wá.’
9 “Zɨ́ kúrú Lomo kpá ówṵ́ ándá roné zíma gɨ komo ere kɨ́dí, ‘Ndá úku
ledre gɨ ro éyị́ bɨ Lomo óto go mɨútúásáne ní, kɨ́dí ndaá mɨútúásáne gɨ ro
zɨ́ 'yị ánu a wá ní wá.’
10 Ledre née mengị roné kɨ́'dí ota, gɨ ore do lálalúgu mongṵ́ sáka éyị́ bɨ
kɨ́ éyị́ trịdrị ga bɨ doné née nyé komo ere.

11 “Simɨ sịndị kadra máa bɨ kóo née ní, zí ya'dá ga bɨ kóo ota kasaní
yée zíma gɨ simɨ gara bɨ Kayisaríya ní óguyé simɨ 'be bɨ kóo mándịsị ndịsị
simɨ a ní.
12 Zí 'Dówụ́ Lomo úku ledre zíma kídí, mándá ási kí ndéré kéye wá. Zí
'yị lódụ́ kací Yésụ ga bɨ ịnyị doa kẹ́rị́ (6) simɨ gara bɨ Zópa ore ní ịnyịyé
útúye do kacíma 'dịyịóto máa zaá gị zí Koronólịyo 'be.
13 Zí Koronólịyo úku 'dódo ledre mɨógụ maláyika kóo zíne 'be ní zíze,
kpá kí ledre bɨ úku zíne kídí, ‘Kása 'yị e mu simɨ Zópa kací o'do kí ịrịné
Simúna Pétero ní.
14 Nɨ úku ledre bɨ yịị kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ eyị́ e ásé ómo gɨ zía ní zíyị.’
15 “Nda simɨ bɨ mátónó ódro ní, zí 'Dówụ́ Lomo óguné doyé cé káa zí bɨ
kóo ogụ dozé simɨ mɨzefị ógụ ené ní.
16 Gɨ ore née ní, zíma sómụ́ndíki ledre bɨ kóo Ngére Yésụ uku ní, ‘Yiwáni
ndịsị í'bí babatịza kí iní, tí lá Lomo bábátịzị sée kí 'Dówụ́ne.’
17 Togụ́ Lomo i'bí go kpá kémbị́ tákpásịlị́ bɨ kóo i'bí zíze ga bɨ ṇguṇgúzé
ledre 'bɨ Ngére Kírésịto Yésụ ní, zí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní,
mááyí 'bɨ amá náambi zíma ụ́cụómo ledre bɨ Lomo mengị yị́ ené go ne
ní?”
18 Simɨ bɨ uwúní ledre ba káa ní, ledre bɨ tarayé ní ndaá lolụ wá. Nda
née ní zíye mbófo Lomo kídí, “Lomo i'bí bifúó zí 'yị ga bɨ ngárá ndaní
Yụ́da e wá ní zíye ótoómo kí méngị bɨsinyí ledre zíye ówo trịdrị bɨ za fí
ní.”

'Yị e ṇguṇguní Ledre 'bɨ Yésụ simɨ Ánatiyoko

19 Zí ngíti géyị 'yị ṇgúṇgu ledre 'bɨ Yésụ ga bɨ kóo ngasá bayiní royé
gɨ zí 'do'dó bɨ kóo ndịsị méngị yée simɨ sịndị kadra bɨ ufuní Sitifáno ní,
ndéréógụyé gị simɨ káṇgá 'bɨ Fonísịya, kí cúkú bɨ Sáyípuroso ní nda kí
gara bɨ Ánatiyoko, ndịsịyé úku bɨlámá ledre bɨ gɨ ro Ngére Yésụ ní dụ́ụ́ zí
Yụ́da e.
20 Tí lá ngíti géyị 'yị ṇgúṇgu ledre 'bɨ Yésụ máa yée ga bɨ kóo gɨ simɨ
Sáyípuroso kí káṇgá bɨ Kuréne ní, ndéré 'bɨ eyé simɨ Ánatiyoko ndịsị úku
bɨlámá ledre zí Gịrịgị e kpá kí 'dódo bɨlámá ledre bɨ gɨ ro Ngére Yésụ ní
zíye.
21 Roko'bụ 'bɨ Ngére Lomo nɨ kóo bo kíye, zí tụ́'dụ́ 'yị e ṇgúṇgu ledre 'bɨ
Lomo zíye óyóló'bó mɨmbé'deyé zí Ngére Yésụ.
22 Zí phanda ledre née ndéréógụné zí 'yị ṇgúṇgu ledre 'bɨ Yésụ ga bɨ
simɨ Yerụsaléma ní, zíye kása Baranába simɨ Ánatiyoko íri.
23 Simɨ bɨ ogụ íri ní, nda kí lúrú úndru bɨ Lomo í'bí zí 'yị e ní, zía ídíne
kí mongụ́ rokinyi. Zía ịnyịné úku ledre zíye mbá kídí ma'díi, ídísé kpá fú
ṇgúṇgu ledre Ngére Yésụ kí mɨmbé'desé kị́é'do.
24 Baranába nɨ kóo bɨlámá o'do kí 'Dówụ́ Lomo sɨmɨné kpá 'yị bɨ ṇguṇgu
ledre 'bɨ Lomo go ní, zía 'dí'biógụ tụ́'dụ́ 'yị e zíye ṇgúṇgu ledre Ngére
Yésụ.
25 Nda gɨ ore zí Baranába ndéréne gámásó'do Sáwulo simɨ gara bɨ
Tarasísi ní.
26 Simɨ bɨ nderé ndiki wo ní, zía 'dí'bi wo zíye ndéréye simɨ Ánatiyoko.
Mengị nyé simɨbi kị́é'do Baranába e kí Sáwulo nɨyí ro moko ndíkí kí 'yị
ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go simɨ Ánatiyoko ní ndịsị 'dódo ledre gɨ ro

Ngére Yésụ zíye. Née sịndị́ kadra bɨ tonóní ndólo 'yị lódụ́ kací Yésụ kídí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní.

27 Sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ kóo née ní, zí ngíti géyị nébị e ịnyịyé gɨ sɨmɨ Yerụsaléma ndéréye sɨmɨ Ánatiyoko íri.

28 Zí ngúru nébị gɨ dongará nébị ga gére née, kí ịrịné Ágaba tóroné 'dága sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo úku 'dódo ledre mongụ́ 'bú bɨ nɨ ógụ útú do sogo káṇgá mbá ní. Mongụ́ 'bú née utú kóo go sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ kóo Kɨládiyo Káyísara nɨ mongụ́ ngére 'bɨ Róma ní.

29 Zí 'yị lódụ́ kací Yésụ yéme ledre kídí, yée nɨyí kótrụ késị́ kpịnị kací éyị́ bɨ zíye ní kacíye mɨkékeṛịa mbá, kása a sáká lafúye ga bɨ 'yị ṇgúṇgu ledre 'bɨ Yésụ sɨmɨ káṇgá 'bɨ Yụdáya ní.

30 Zí 'yị ga bɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ ní kótrụ késị́ née tí káa zí bɨ yemení ledre gɨ roa ní do kása Baranába e kí Sáwulo kíe zí manda 'bɨ 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go sɨmɨ Yerụsaléma ní.

12

Yata 'do'dó ro 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre Yésụ ní

1 Sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ kóo née ní, zí ngére bɨ Eróde ní tónóne méngị lárá ngíti géyị 'yị e gɨ dongará 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní.

2 Zía úku ledre do lágáónzó Yakóbo lúndu Yiwáni kí mongụ́ maku.

3 Sɨmɨ bɨ lurú nda go kídí ledre née ní oto 'yị 'bɨ Yụ́da e go kí rokinyi ní, zía ndéréne 'dí'bi Pétero. Ledre née mengị roné kadra Ayímbi bɨ ndịsịní ndólo a 'De'dị́ ndaá ní.*

4 Gɨ do kací bɨ 'di'biní Pétero ní, do ónzó wo sɨmɨ sị́gịnị, kí'dí bɨ otoní asikíri e eso (4) eso (4) dongá a gbaá ndịsị bándá wo ní. Eróde yeme kóo ledre gɨ ro 'décị ngbanga Pétero gɨ do kací Ayímbi Umbuokpó† do komo tụ́'dụ́ 'yị 'bɨ Yụ́da e.

5 Née ní, do bándáóto Pétero sɨmɨ sị́gịnị íri. Tí lá zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní ndịsịyé kótrụ royé íni ini zí Lomo gɨ ro Pétero kí roko'bụyé mbá.

6 Sɨmɨ ndụlụ bɨ 'dá'dá gɨ zí Eróde kí 'dí'biógụ Pétero 'décị ngbanga a ní, Pétero nɨ kóo mɨ'dú'duné mɨódóne kí ká'dá késị́ e gbre, kí asikíri gbre dongáne. Asikíri máa yée ga bɨ kóo do bi moko ore ní nɨyí 'bɨ eyé mɨtóroyé bándá mbotụ sị́gịnị.

7 'Diya káa ní, zí maláyika 'bɨ Ngére Lomo ólụ́ne tóroné, zí bi óṇgóne 'dịcị sị́gịnị ore wéé. Zía kịzị Pétero ro fúndú a, do úrú wo, zía úku ledre zí Pétero kídí, "'Di'diya ịnyịógụ mu 'dága." Geré zí ká'dá késị́ ga gére née ndé'dé útúóyó royé gɨ ro sị́lịa.

8 Nda gɨ ore zí maláyika úku ledre zía kídí, "Ési bongó eyị́ mu kí wará eyị́." Zí Pétero méngị ledre ga gére née tí kenée. Zí maláyika kpá úku

---

* **12:3 12:3** Ayímbi bɨ ndịsịní ndólo a 'De'dị́ ndaá: Ayímbi máa wo née ndịsị lengbe 'dí'bi sị́lị́ ịnyị doa gbre, ndịsị tónó kí Ayímbi máa wo Umbuokpó ní. Yụ́da e ndịsịní sómụ́ndíki sịndị́ kadra bɨ kóo Lomo 'di'bioyó yée gɨ sɨmɨ Ízibiti sɨmɨa ní. Ólo Ólụ́ógụ 12:17-20. † **12:4 12:4** Ayímbi Umbuokpó: Nɨ sịndị́ kadra bɨ Yụ́da e ndịsịní sómụ́ndíki ledre bɨ kóo Ngére Lomo okpó gɨ do 'be 'bɨ eyé e ufu owụ́ 'bɨ eyé e wá gɨ zía bɨ ọṛóní sáma owụ́ kábịṛị́kị ro kágá mbotụ eyé e ní. Zía kóo 'di'biogụ yée gɨ sɨmɨ Ízibiti gɨ sɨmɨ 'do'dó bɨ kóo nɨyí sɨmɨ a ní. Ólo Ólụ́ógụ 12:1-20.

ledre zía kídí, “Kụ́rụ́kụ mongụ́ ngbángbá mbílí bongó eyị́ née mu royị́ zíyị́ lódụ́ máa.”
9 Zí Pétero lódụ́ kací a zíye ólụ́ógụyé sága gɨ sɨmɨ sị́gịnị́. Tí lá owo ené bɨ yaá ledre bɨ maláyika ndịsị́ méngị́ a ba nɨ ma'díi ní wá. Somụ́ 'bɨ ené ya kídí Lomo 'dodo roné zíne ne sɨmɨ 'duru.
10 Zí maláyika e kí Pétero ókpóómo mɨzefị́ bi 'bɨ asikíri ga bɨ ndịsịní óndó bi ní, kí gbre bi eyé, ndéréógụyé gị́ ro odụ a bɨ mbotụ késị́ bɨ ndịsị́ ólụ́ógụ sɨmɨ mongụ́ gara ní. Zí mbotụ késị́ née líkpí roné zíye kí roné, zíye ólụ́ógụyé sága. Sɨmɨ bɨ olụ́ogụní ní, zíye lódụ́ mongụ́ mɨsi'di re kenée, 'diya káa ní, zí maláyika lélị́ ené ótoómo wo.
11 Nda née ní, zí sómụ́ ledre 'bɨ Pétero ndá'baógụné roa, zía úku ledre kídí, “Cakaba ní, máówo go ma'díi. Ngére Lomo kasaogụ maláyika ené née ne gɨ ro yómo máa gɨ sɨmɨ ledre bɨ Eróde yemeoto gɨ romá kí ledre ga bɨ mbá Yụ́da e ndịsịní sómụ́ a idíní méngị́ máa kíe ní.”
12 Sɨmɨ bɨ Pétero owoyeme nda kenée ní, zía ndéréne 'be 'bɨ Maríya mbágá Yiwáni bɨ ngíti ịrịa nɨ kpá Márɨko ní, kí'dí bɨ tụ́'dụ́ 'yị e kotrụní royé ndịsị́ íni ini zí Lomo ní.
13 Mɨógụ Pétero íri, zía ndóndóló ku mbotụ, zí owụ́kára bɨ 'yị moko 'be ore kí ịrịné Róda ní ógụ ndịzịné zía.
14 Sɨmɨ bɨ owo kídí née kúrú Pétero ní, zía ídíne kí mongụ́ rokinyi likpí aka gbawá mbotụ, zía ngásálúgu roné úku ledre kídí, “Pétero nɨ bɨ tóro sága 'dáa ba ní.”
15 Zíye úku ledre zía kídí, “Áyí 'yị ịrifu.” Zía kpá fú lányáne ro ledre née. Gɨ ore zíye úku ledre kídí, “Née ba íri maláyika ené.”
16 Sɨmɨ ledre bɨ nɨyí kíe ba ní, Pétero nɨ 'bɨ ené kpá fú ndóndóló. Nda sɨmɨ bɨ likpíní mbotụ zíye lúrúndíki wo ní, zí tarayé ịdrịne.
17 Zí Pétero méngị́ kéyị́ zíye kí sị́lịne yaá idíní ndécị́ tí, zía lịkpị́ ledre mɨ'dí'biógụ wo bɨ Ngére Lomo 'di'biogụ wo gɨ sɨmɨ sị́gịnị́ ní zíye. Zía úkuómo ledre zíye kídí, “Ídísé lịkpị́ a zí Yakóbo e kí ngíti géyị́ 'yị ga bɨ 'yị́ lódụ́ kací Yésụ ní kenée.” Nda née ní zía ndéréókpó ené do ngíti bi.
18 Kí phịyị́ a née ní, zí mongụ́ ófụ́ ịnyịné dongará asikíri ga bɨ kóo ndịsịní bándá Pétero ní gɨ zía owoní éyị́ bɨ mengị́ wo ní wá.
19 Zí Eróde úwú ledre née ní, zía kása asikíri e gámásó'do wo. Gamání má, ndikiní wo wá. Zí Eróde ndólo asikíri ga bɨ kóo ndịsịní bándá Pétero ní ndú'yú yée, zía úku ledre kídí idíní úfu yée 'dá'ba. Gɨ do kací ledre née ní, zí Eróde ómụ́ne gɨ sɨmɨ káṇgá 'bɨ Yụdáya ndéré ndịsịné ca sɨmɨ gara bɨ Kayisaríya ní.

Mɨúyu Eróde

20 Ndịsị́ 'bɨ Eróde ndaá kóo bɨlámáne kí 'yị ga bɨ sɨmɨ gara ga bɨ Táyire kí Sidóna ní wá. Zíye kótrụ royé ndéré lúrú Eróde. 'Dá'dá odroní kí ngíti o'do kí ịrịné Bɨlásɨta ní, nɨ ne 'yị bɨ kí ledrené owóowó 'be 'bɨ Eróde ore ní gɨ ro zía sáká yée. Nda gɨ do kací née ní, zíye ndéréye zí Eróde gɨ ro zíye yéme ndịsị́ eyé zía ídíne bɨlámáne, gɨ zía yée ndịsịní ómo do éyị́ mɨánu bɨ ndịsịní ógụ kíe gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Eróde nɨ ne mongụ́ ngére sɨmɨ a ní.
21 Sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ otoní gɨ ro zíye ódroyé ní, zí Eróde ési 'duo bongó bɨ ngére e ndịsịní ési a dụ́ụ́ ye ní ógụ ndịsịné kíe do kịtị́ ngére ené ndịsị́ ódroné kí 'yị e.

22 Zíye ángáye 'duo diri kídí, “Ba nda kúrú 'yịma'dí wá, yị́ ené kúrú lomo.”
23 Geré zí maláyika 'bɨ Ngére Lomo sémbị́ ónzó Eróde gbụ bi, gɨ zía oto ené úndru Lomo wá. Zí kidri e ólụ́ye ro Eróde zía úyuné.
24 Tí sɨmɨ ledre née ní, ledre 'bɨ Yésụ nɨ yị́ ené fú lá ngbóró ené 'dá'dá kí ndịsị́ áṇgané.
25 Sɨmɨ bɨ Baranába e kí Sáwulo mengịonzóní moko bɨ kóo kasaní yée ndéré méngị a ní, zíye ndá'balúgu royé gɨ sɨmɨ Yerụsaléma sɨmɨ gara bɨ Ánatiyoko, 'di'biutúní Yiwáni bɨ ngíti ịrịa kpá Máriko ní kpa kíye.

13

Gelení Baranába e kí Sáwulo kása yée

1 Dongará 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ sɨmɨ gara bɨ Ánatiyoko ní, nébị e kí 'yị 'dódo ledre e nɨyí kóo bo. Baranába, Simiyóna bɨ ndịsịní kpá ndólo wo Bụkụlụ gɨ zí saná a bɨ bụkụlụné ní, Lụsíya bɨ ogụ gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Kuréne ní, Manéna bɨ ngboró 'be 'bɨ ngére Eróde ní nda kí Sáwulo.
2 Sɨmɨ bɨ nɨyí ndịsị́ óto úndru Ngére Yésụ kí ndịsị́ órụ́ éyị́ mɨánu ní, zí 'Dówụ́ Lomo úku ledre zíye kídí, “Ídísé í'dí sịlịse gɨ ro Baranába e kí Sáwulo zíma, gɨ ro zíye méngị moko bɨ mágélé yée gɨ roa ní.”
3 Nda gɨ do kací éyị́ mɨánu bɨ orụ́ní kí ini bɨ ininí zí Lomo ní, zíye óto sịlịye do Baranába e kí Sáwulo do í'dí sịlịye gɨ royé zíye ndéréye.

Baranába e kí Sáwulo ogụní sɨmɨ Sáyípuroso

4 Kí roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo zí Baranába e kí Sáwulo ndéréógụyé sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Selụ́siya ní, zíye nda 'dógụ bi gɨ ore kí kụṛúngba sɨmɨ cúkú bɨ Sáyípuroso ní. 5 Sɨmɨ bɨ nderéogụní sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Salamísa ní, zíye 'dódo ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e sɨmɨ 'Dịcị́ Kótrụro e 'bɨ Yụ́da e. 'Di'biutúní kóo Yiwáni* kpa zía ndịsị́ sáká yée kí moko.
6 Zíye ndéré 'décị bi gɨ sɨmɨ cúkú née vé gị sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Páfoso, kí'dí bɨ ogụ ndikiní 'yị mála kí ịrịné wotị́ Yósuwa bɨ mengị roné ya née nɨ nébị ní.
7 Nɨ ezegámá Seregịsu Páwulosu gávana 'bɨ cúkú máa née ní, nɨ 'yị ówo ledre kíngaya. Gɨ ore, zí gávana née kákasa kací Baranába e kí Sáwulo gɨ zía ili gɨ ro úwú kúrú Lomo gɨ zíye.
8 Tí lá zí 'yị mála bɨ Elimási, bɨ née ịrị a sɨmɨ tara Gịrịgị ní ndịsịné fála yée, áyíne gɨ ro 'dí'bióyó sómụ́ ledre 'bɨ gávana 'dá'ba káa bɨ nɨ ṇgúṇgu ledre Yésụ ke.
9 Nda née ní, Sáwulo bɨ ndịsịní kpá ndólo wo Páwulo ní, sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo, zía lúrú bi mbị́ komo Elimási zía úku ledre kídí,
10 “Áyí owụ́ ngére 'bɨ bɨcayi lomo e. Bɨ nɨ kpá okó ro bɨlámá ledre e za mbá. Áyí 'yị ṛanga kpá 'yị méngị bɨsinyí ledre e. Kací kadra e mbá, íli 'bɨ eyị́ fú lá óyóló'bó ma'díi ledre 'bɨ Ngére Lomo káa do ṛanga.
11 Cakaba ní, Ngére Lomo nɨ í'bí 'do'dó zíyị, zí komoyị́ 'dụ́tụné kí sịlị́ nyere útúásá lúrúndíki mɨsúwu kadra wá.”

---

* **13:5 13:5** Yiwáni: Yiwáni ba ndịsịní kpá ndólo wo Máriko. Mɨzefị ledre bɨ ukuní gɨ roa ní nɨ sɨmɨ Moko 'bɨ 'yịmɨkása e 12:12. Bụ́kụ bɨ Bɨlámá ledre bɨ Máriko eké ní eké ne.

Geré zí komo Elimási 'dụ́tụné, zía ndịsị gámálící roné kí só'do 'yị bɨ nɨ kókó née ní.
12 Sɨmɨ bɨ gávana lurú ledre bɨ mengị roné zí Elimási káa ní ní, zía ṇgúṇgu ledre Ngére Yésụ. Zí taraa ịdrịne kíngaya kí úwú ledre bɨ 'dódoní gɨ ro Yésụ ní.

Páwulo úku bɨlámá ledre 'bɨ Yésụ sɨmɨ Pịsịdịya

13 Gɨ sɨmɨ Páfoso, zí Páwulo e kí lafúne e ịnyịyé ndéréye kí kuṛúngba sɨmɨ Períga gara bɨ sɨmɨ Pamafíliya, kí'dí bɨ Yiwáni otoomo yée zía ndá'balúgu roné sɨmɨ Yeṛusaléma ní.
14 Zíye ịnyịyé gɨ sɨmɨ Períga ndéréógụyé sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Ánatiyoko bɨ sɨmɨ Pịsịdịya ní, nda sɨmɨ Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro[†] zíye ndéré ndịsịyé bi sɨmɨ 'Dịcị Kótrụro 'bɨ Yụ́da e.
15 Gɨ do kací ledre bɨ oloní gɨ sɨmɨ lorụ bɨ Mụ́sa eké kí yée ga bɨ nébị e ekéní ní, zí manda 'bɨ 'Dịcị Kótrụro kákasa zíye kídí, "Lúndumá e, togụ́ ledre nɨ bo tarasé gɨ ro zíse sáká 'yị e kíe yá, ógụsé mu úku a."
16 Zí Páwulo ịnyịógụné 'dága, zía ụ́cụómo yée kí sịlịne, zía nda tónóne ódroné. "Lafúma Isɨréle e kí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní bɨ ndịsịsé óto úndru Lomo ní, índisé aka mbílíse zíma.
17 Lomo bɨ 'yị lúrú bi kací Isɨréle e ní, gelé kóo bulúnduzé e ne káa do 'yị ené e, zía óto yée zíye étrịyé kíngaya sɨmɨ bɨ nɨyí sɨmɨ káṇgá 'bɨ Ízibiti ní, kí mongụ́ roko'bụ 'bɨ Lomo, zía 'dí'biógụ yée gɨ sɨmɨ Ízibiti 'dá'ba,
18 zía ụ́tụsɨmɨné kí sɨmɨbi cị gbre sáká yée sɨmɨ bɨ nɨyí sɨmɨ súwú ní.
19 Zí Lomo í'bí roko'bụ zí Isɨréle e zíye rómo komo sị do 'yị ga bɨ ịnyị doa gbre bɨ ndịsịní ndịsị sɨmɨ Kanána ní, zía í'bí káṇgá née zí 'yị ené e ndịsịyé sɨmɨ a káa do 'bɨ eyé.
20 Ledre née mengị kóo roné mbá kí sɨmɨbi míya eso doa cị gbre doa sokó (450).
"Gɨ do kací ledre née ní, zí Lomo gélé 'yị 'décị ngbanga e zíye ndịsị lúrú bi doyé gị sɨmɨ sịndị kadra 'bɨ nébị Sámele.
21 Nda sɨmɨ bɨ 'yị e ndu'yúní ndu'yú gɨ ro do óto ngére zíye ní, zí Lomo óto Sáwulo owụ́ 'bɨ Kísi gɨ sɨmɨ kúfú Benzemúna káa do ngére, mengị kóo moko kí sɨmɨbi e cị gbre.
22 Gɨ do kací bɨ 'di'bioyoní wo ní, zí Lomo óto Dawídi káa do ngére. Ba ledre bɨ Lomo úku gɨ roa ní, 'Máówo bú kídí Dawídi owụ́ 'bɨ Zése nɨ o'do bɨ utúasá kpịnị kací mɨmbé'demá ní. Nɨ 'yị bɨ nɨ méngị ledre ga bɨ máíli yée ní mbá.
23 "Gɨ dongará bulúndu Dawídi e, Lomo 'di'biogụ Yésụ 'Yị yómo 'yị e go zí Isɨréle e káa zí bɨ kóo mocụ́ ledre a 'desị ní.
24 'Dá'dá gɨ zí Yésụ kí ógụné, Yiwáni ndịsị kóo 'dódo ledre óyóló'bó sómụ́ ledre kí í'bí babatịza zí Isɨréle e.
25 Káa zí bɨ Yiwáni nɨ kóo go gbóo gɨ ro méngịónzó moko ené ní, zía kóo úku ledre kídí, 'Sómụ́sé esé ya mááyí 'bɨ amá náambi? Mándá 'bɨ amá 'Yị yómo 'yị e bɨ ndịsịsé óto komosé gɨ roa ní wá. Tí lá nɨ ógụ 'bɨ ené gɨ do kacíma, máútúásá í'díógụ gbawá wará ené gɨ sịndịa.'

[†] **13:14 13:14** Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro: Née nɨ mongụ́ sịlị 'bɨ Isɨréle 'bɨ ini zí Lomo, mengịní moko sɨmɨ a wá. Zíye ndịsịyé sómụ́ndíki ledre kídí Lomo otoogụ ere kí do sogo káṇgá kpá kí ledre bɨ Lomo yomo yée gɨ sɨmɨ moko 'bɨ owụ́kụlụ́ e gɨ sị sịlị ngére 'bɨ Ízibiti ní. Ólo Ólụ́ógụ 20:8-11, Gbre lorụ 5:12-16.

26 “Lafúma Isɨréle e, bulúndu Abarayáma e, nda kɨse 'yị óto úndru
Lomo ga bɨ ngárá ndásé Yụ́da e wá ní mbá, sanda bɨ gɨ ro 'Yị yómo 'yị e
ba ní, Lomo kasa gɨ rozé mbá.
27 'Yị ga bɨ ndịsịní ndịsị sɨmɨ Yerụsaléma kí manda eyé e mbá, owo
'di'biní eyé bɨ ya Yésụ nɨ 'Yị yómo 'yị e ní wá. Gba kúrú nébị ga bɨ ndịsịní
ólo a kací Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro ní za mbá owo 'di'biní eyé ini ledre gɨ sɨmɨ a
wá. Zíye 'décị ngbanga roa gɨ ro zí ledre bɨ nébị e ukuní ní ógụné ma'díi.
28 Abú owoní eyé mbigí sị ledre bɨ gɨ ro do úfu wo gɨ roa ní wá yá, zíye
úku ledre zí Piláto idí úfu wo 'dá'ba.
29 “Sɨmɨ bɨ mengịonzóní ledre bɨ nébị ekéní gɨ ro Yésụ go ní, zíye ịmbịóto
wo gɨ do mɨngbúngbu kágá ndéré kɨe óto a.
30 Tí lá, Lomo uru wo goó gɨ sɨmɨ umbu,
31 zía 'dódo ándá roné kí tụ́'dụ́ sịlị e zí 'yị ené ga bɨ kóo nderéní kéye
gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Galiláya sɨmɨ Yerụsaléma ní. Nɨyí cakaba go ye 'yị ga bɨ
lurúní wo go cụ́ kí komoyé do ndịsịyé úku ledre gɨ roa zí 'yị ezé e ní.
32 “Ogụzé ona úku 'dódo bɨlámá ledre zíse. Éyị bɨ kóo Lomo mocụ́ ledre a
zí bulúnduzé e ní,
33 méngị roné go zíze bulúndu yée, kpụrụ́ gɨ sɨmɨ mɨúru Yésụ zía ídíne
trịdrị. Káa zí bɨ Dawídi eké sɨmɨ gbre Bụ́kụ ené 'bɨ ke'bị ní.
“ ‘Áyí owụ́ 'bɨ amá,
karaba mááyí go 'Bụyị.’
34 Ba ledre bɨ Lomo uku gɨ ro mɨúru Yésụ ní, umbua utúasá énye sɨmɨ bi
wá,
‘Mááyí í'bí úndru bɨ ma'díi lúyú ledre ndaá sɨmɨ a wá ní zíyị, káa zí bɨ
mámócụ́ ledrea zí Dawídi ní.’
35 Káa zí bɨ Dawídi eké do ngíti bi sɨmɨ ke'bị ené kídí,
‘Útúásá eyị ótoómo 'Yị eyị bɨ lúyú ledre ndaá roa wá ní zía ényené wá.’
36 “Sɨmɨ bɨ kóo Dawídi méngị ledre bɨ Lomo ili zía méngị a sɨmɨ sịndị
kadra máa 'bɨ ené ní, zía úyuné, do óto wo káa zí 'bɨ bulúnduga ga kóna
ní, zí umbu a ényené cịkị sɨmɨ bi ore.
37 Tí lá Yésụ bɨ Lomo uru wo gɨ sɨmɨ umbu ní, umbu a enye ené sɨmɨ bi
wá.
38 “Bɨ nda go kenée ní, lúndu 'bɨ ené e, máili go zíse ówo a kídí bɨlámá
ledre bɨ má'dódo zíse 'bɨ lụ́lụóyó lúyú ledre ní, nɨ kpụrụ́ gɨ sɨmɨ Yésụ.
39 Kpụrụ́ gɨ sɨmɨ Yésụ ma'dáa 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledrea go ní, Lomo nɨ
lụ́lụóyó lúyú ledre eyé bɨ lorụ 'bɨ Mụ́sa utúasá lụ́lụóyó a gɨ rosé 'dá'ba wá
ní.
40 Ídísé bándá rosé káa bɨ ledre bɨ nébị e ukuní ní kí méngị sée.
41 Zí Lomo úku ledre kídí,
“ ‘Lúrúsé aka, sée 'yị ga bɨ ndịsịsé úkucáyi ledre gɨ romá ní,
tarasé nɨ karanée ịdrị zíse úyusé mɨúyu.
Mááyí ógụ méngị ledre sɨmɨ sịndị kadra esé
útúásásé ṇgụ́ṇgu a wá,
abú ngíti 'yị uku yeme ledre gɨ roa zíse.’ ”
42 Káa zí bɨ Páwulo e kí Baranába nɨyí go ólụ́ógụ eyé gɨ sɨmɨ 'Dịcị Kótrụro
'dá'ba ní, zí 'yị e úku ledre zíye ya idíní ndá'baógụ sɨmɨ ngíti Sịlị 'bɨ

13:33 **13:33** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 2:7 **13:34** **13:34** Isáya 55:3 **13:35** **13:35** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 16:10 **13:41** **13:41** Abụkụ́kụ 1:5

'Dówṵ́ro gɨ do kací wo ba gɨ ro úku ándá bɨlámá ledre gɨ ro ledre née zíye.
43 Sɨmɨ bɨ 'yị e bayiní gɨ do bi kótrụro ní, zí tṵ́'dṵ́ Yṵ́da e kí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yṵ́da e wá ní bɨ oyólo'bóní royé káa do 'yị ṇgúṇgu 'dódo ledre 'bɨ Yṵ́da e ní, ịnyịyé lódṵ́ Páwulo e kí Baranába, bɨ odroní zíye kídí idíní kpá fú lányá ro bɨlámá ledre 'bɨ Lomo bɨ uwúní née.
44 Sɨmɨ Sḭlḭ 'bɨ 'Dówṵ́ro bɨ gɨ do kací a née ní, zí 'yị e gɨ sɨmɨ gara ore za mbá ógụyé úwú ledre gɨ ro Ngére Yésụ.
45 Sɨmɨ bɨ Yṵ́da e lurúní tṵ́'dṵ́ 'yị ga bɨ yokoní royé ní, zíye óto ledre sɨmɨyé kí ndḭsḭ úku sínyi ledre gɨ ro ledre ga bɨ Páwulo ndḭsḭ úku yée ní.
46 Nda née ní, zí Páwulo e kí Baranába úkulúgu ledre zí Yṵ́da ga gére née o'bụó'bụ kídí, “Azé kóo úku ṵ́tụ ledre 'bɨ Lomo zíse 'dá'dá kí. Tí lá bɨ ásisé yḭ́ esé mɨási ílisé esé óto rosé kí ledresé owóowó gɨ ro zíse ówo trḭdrḭ bɨ fí ní wá ní, azé go ógụ ótoómo sée zíze ndéré ezé zí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yṵ́da e wá ní.
47 Ba ledre bɨ Ngére Lomo uku zíze ní,
“ ‘Máóto sée go bimɨóṇgó zí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yṵ́da e wá ní,
gɨ ro zí 'yị e do sogo káṇgá mbá ómoyé.’ ”
48 Sɨmɨ bɨ 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yṵ́da e wá ní uwúní ledre née kenée ní, zíye ídíye kí rokinyi kpá kí óto úndru bɨlámá ledre Ngére Yésụ. Zí 'yị máa ga bɨ kóo nɨyí go mɨgéléye gɨ ro trḭdrḭ bɨ za fí ní ṇgúṇgu ledre Yésụ.
49 Zí ledre 'bɨ Ngére Yésụ áṇgané kací bi e za mbá.
50 Tí lá, zí Yṵ́da e ési ledre sɨmɨ mɨngburoko kará ga bɨ kí ledreyé owóowó bɨ ndḭsḭní óto úndru Lomo ní kpá kí mɨngburoko ya'dá ga bɨ nɨyí ye manda zí lafúye sɨmɨ gara ore ní. Zíye tónó méngị lárá Páwulo e kí Baranába, do ógóóyó yée gɨ sɨmɨ káṇgá eyé gɨ ore 'dá'ba.
51 Nda gɨ ore née ní, zí 'yịmɨkása ga gére née ṵ́'bṵ́ 'bụrụ gɨ ro sịndḭye gɨ ro 'dódo a zí Yṵ́da e kídí Lomo asi go gɨ royé, zíye ndéréókpó eyé sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Ikonḭyomo ní.
52 Zí 'yị lódṵ́ kací Yésụ ga bɨ sɨmɨ Ánatiyoko ní, ndḭsḭ ídíye kí mongṵ́ rokinyi kpá kí 'Dówṵ́ Lomo sɨmɨyé.

14

Páwulo e kí Baranába ogụní sɨmɨ Ikonḭyomo

1 Ledre kéyị kéṛḭ ba méngị kpá roné sɨmɨ gara bɨ Ikonḭyomo ní. Zí Páwulo e kí Baranába ndéréye sɨmɨ 'Dḭcḭ Kótrụro. Zíye ndḭsḭ úku 'duo ledre ga bɨ ndḭsḭ 'dí'bi do 'yị e mɨ'dí'bi ní. Zí tṵ́'dṵ́ Yṵ́da e kí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yṵ́da e wá ní ṇgúṇgu ledre Ngére Yésụ.
2 Tí lá zí Yṵ́da máa yée ga bɨ asiní kí ṇgúṇgu ledre Yésụ ní, esị ledre sɨmɨ 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yṵ́da e wá ní gɨ ro zí sɨmɨ doyé sínyíne ro 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre Yésụ go ní.
3 Née ní zí Páwulo e kí Baranába lú'búye ore cúku'dée, do ndḭsḭ ódroyé kí roko'bụ gɨ ro Ngére Yésụ, bɨ 'dodo kídí ma'díi í'bí roko'bụ ne zíye ndḭsḭyé méngị mɨngburoko ledre ga bɨ kí roko'bụyé, kí yée ga bɨ tara 'yị ndḭsḭ ḭdrḭ gɨ zíye mɨḭdrḭ ní.
4 Zí 'yị ga bɨ kóo sɨmɨ gara ore ní ífi sɨmɨyé, ngíti géyị ṇguṇguní 'bɨ eyé kóo ledre 'bɨ Yṵ́da e, ngíti géyị ṇguṇguní 'bɨ eyé ledre 'bɨ 'yịmɨkása e.

13:47 13:47 Isáya 49:6

5 Gɨ ore, zí ngíti géyị 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní kí Yụ́da e, ndro
kí manda eyé e yéme ledre dongaráye gɨ ro méngị lárá 'yịmɨkása e gɨ ro
óngboónzó yée kí tutú.
6 Sɨmɨ bɨ 'yịmɨkása e uwúní ledre née ní, zíye ngásáókpó eyé sɨmɨ Lísitra
kí Dérebe gara ga bɨ sɨmɨ Lịkóniya kpá kí ngíti géyị bi ga bɨ sɨmɨ Lịkóniya
ní.
7 Sɨmɨ bɨ nɨyí íri ní, zíye ndịsịyé fú lá 'dódo bɨlámá ledre 'bɨ Ngére Yésụ
zí 'yị e.

Páwulo 'dodo ledre sɨmɨ Lísitra kí Dérebe

8 Sɨmɨ bɨ Páwulo nɨ ndịsị 'dódo ledre zí 'yị e sɨmɨ Lísitra ní, o'do nɨ kóo
bo ore mɨgịgịrị́ kú bɨ aráni wo ní nderé ené wá.
9 Zí o'do née ndịsịné índi mbílíne úwú ledre bɨ Páwulo ndịsị úku a ba.
Zí Páwulo lúrú cụ́ mbigí kụ́rụ'bụ komoa, zía ówo a kídí o'do ba ṇguṇgu
ledre Yésụ go, utúasá go do yómo wo.
10 Zí Páwulo ndólo wo kí kúrúne 'dága kídí, “Ịnyịógụ mu tóro 'dága do
sịndịyị.” Zí o'do née lé'béne geré mɨlé'bé 'dága do tónóne gámálící roné.
11 Sɨmɨ bɨ tụ́'dụ́ 'yị e lurúní ledre bɨ Páwulo mengị ba ní, zíye gbúrógbóye
kí tara eyé 'bɨ Lịkóniya e kídí, “lomo e ogụní go zíze kí toso 'yịma'dí royé.”
12 Zíye ịfị́ ịrị lomo eyé bɨ Zíya ní do Baranába, lomo máa wo bɨ kí ịrịné
Ámasi ní do ịfị́ ịrịa do Páwulo gɨ zía 'di'bi kóo manda 'bɨ ódro ne.
13 Zí 'yị 'dáná éyị zí lomo bɨ Zíya, bɨ kí 'dịcị 'bɨ lomo gbóo cigí gara ore
ní, ógụné kí ya'dá ịtị e kí mɨsụ́rụ́ kágá e, gɨ zía wo kí tụ́'dụ́ 'yị ga gére née
iliní í'bí éyị ga gére née káa do 'dáná éyị eyé zí 'yịmɨkása e.
14 Sɨmɨ bɨ 'yịmɨkása ga bɨ, Baranába e kí Páwulo uwúní ledre née kenée
ní, zíye lófo bongó e gɨ royé zíye ngásá útúye dongará tụ́'dụ́ 'yị ga gére
née, kí gbúrógbóye kídí,
15 “Méngịsé ledre kenée gɨ ro 'di? Azé 'bɨ ezé kpá lá 'yịma'dí káa zí sée
ní. Ogụzé ona ba kí bɨlámá ledre zíse, ódrozé zíse gɨ ro zíse ótoómo kí
méngị bɨcayi ledre e, zíse ndá'balúgu rosé zí Lomo bɨ nɨ trịdrịné za fí ní,
bɨ otụ́ ere kí do sogo káṇgá nda kí mɨkavu e kí éyị ga bɨ sɨmɨyé za mbá ní.
16 Ga kóo 'desị ní, Lomo otoomo kóo ṛịkị́ sị do 'yị e zíye ndịsịyé méngị
ledre eyé bɨ utúasá kací komoyé ní.
17 Tí lá bɨ ba ní, Lomo ndịsị fú lá 'dódo roné zíse kídí, née nɨ bo kí bɨlámá
éyị ga bɨ ndịsị méngị yée zíse ní. Ndịsị kása iní zíse gɨ komo ere do fụtụ́
éyị mɨánu esé e sɨmɨ bɨlámá sịndị́ kadra, nɨ ne 'yị bɨ ndịsị í'bí éyị mɨánu
zíse, kpá 'yị óto sée kí rokinyi.”
18 Tí do mbágá ledre bɨ 'yịmɨkása e ukuní ba ní, nɨ kóo mɨórụné zíye
kíngaya gɨ ro zíye ụ́cụómo tụ́'dụ́ 'yị ga gére née kí 'dáná éyị zíye.
19 Gɨ ore, zí ngíti géyị Yụ́da e ógụyé gɨ sɨmɨ Ánatiyoko kí Ikonịyomo sɨmɨ
Pịsịdịya sínyíónzó sɨmɨ do tụ́'dụ́ 'yị ga gére née zíye útú eyé go do kacíye.
Zíye óngbo Páwulo kí tutú do óvọ wo ndéré ónzó óto a gɨ sɨmɨ gara sága
kí sómụ́ ledre bɨ yaá uyu go ní.
20 Tí lá sɨmɨ bɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ ogụní tóro gbaá dongá Páwulo ní, zía
ịnyịógụné 'dága ndá'balúgu roné sɨmɨ gara íri. Sɨmɨ bɨ bi arálo'bó roné
ní, zí Páwulo e kí Baranába ndéréókpóye sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Dérebe ní.

'Yịmɨkása nda'baní sɨmɨ Ánatiyoko kí Sụ́rịya

21 Zí Páwulo e kí Baranába ndịsịyé 'dódo ledre bɨlámá ledre sɨmɨ gara do 'dí'bi do tụ́'dụ́ 'yị e zíye ídíye 'yị lódụ́ kací Yésụ. Nda née ní zíye ndá'balúgu royé sɨmɨ Lísitra, Ikonịyomo nda kí Ánatiyoko.
22 Sɨmɨ gara ga bɨ nderéogụní gɨ sɨmɨyé née ní, zíye ndịsịyé sáká 'yị ga bɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ ní gɨ ro zíye tóroyé ngbúó sɨmɨ ṇgúṇgu ledre eyé. Zíye úku ledre kídí, "Azé 'dó'dó mɨ'dó'dó kí azé fú ógụ 'be 'bɨ Lomo."
23 Zí Páwulo e kí Baranába gélé manda e zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre Yésụ go ní do bi eyé e mɨkékeṛịa za mbá. Zíye órụ́ éyị́ kí íni ini zí Lomo, zíye ótoómo manda ga gére née do sịlị́ Ngére Yésụ, bɨ nɨ dụ́ụ́ ne 'yị bɨ ótoní mɨmbé'deyé roa ní.
24 Gɨ do kací bɨ Páwulo e kí Baranába gamáonzóní bi ga bɨ sɨmɨ Pịsịdịya go ní, zíye ndéréógụyé sɨmɨ káṇgá bɨ Pamafíliya ní.
25 Nda sɨmɨ bɨ 'dodoní ledre zí 'yị e sɨmɨ gara bɨ Perı́ga ní, zíye ókpóye sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Atalíya.
26 Nda gɨ ore, zíye 'dógụ bi kí kụṛúngba ndá'balúgu royé sɨmɨ Ánatiyoko kí'dí bɨ kóo 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre Yésụ i'bíní yée do sịlị́ Lomo kí sáká éyị́ ené gɨ ro moko bɨ Páwulo e kí Baranába mengịonzóní ní.
27 Sɨmɨ bɨ ogụní sɨmɨ Ánatiyoko bɨ sɨmɨ káṇgá 'bɨ Sụ́rịya ní, zíye yóko zaá 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre Yésụ go ní ndro do bi kịé'do do lịkpị́ ledre ga bɨ Lomo mengị yée kí mɨsi'di bɨ Lomo likpí zí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní ṇgúṇgu ledre Yésụ ní.
28 Nda née ní, zíye ndịsịyé kí lafúye ga bɨ nɨyí 'yị lódụ́ kací Yésụ ní ore kí ngbángbá sịlị́ e.

15

'Yị e kotrụní royé sɨmɨ Yerụsaléma

1 Zí ngíti géyị ya'dá e ógụyé gɨ sɨmɨ káṇgá 'bɨ Yụdáya sɨmɨ gara bɨ Ánatiyoko ní tónóye 'dódo ledre zí 'yị ga bɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ ní kídí, "Togụ́ útúsé ngbụṛu káa zí bɨ lorụ bɨ Mụ́sa 'dodo ní wá, ómosé wá."
2 Zí Páwulo e kí Baranába ndịsịyé ítí kangú kíngaya kí úku ló'bó ledre née dongaráye kéye. Gɨ ore née ní, do gélé Páwulo e kí Baranába kí ngíti géyị lafúye 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní gɨ ro do ndéréye ódro ledre gɨ ro ledre née kí 'yịmɨkása e kí mɨngburoko 'yị ga bɨ sɨmɨ Yerụsaléma ní.
3 Zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní í'bí mɨsi'di zíye ndéréye. Nderéní kóo kpụṛụ́ gɨ sɨmɨ káṇgá ga bɨ Foníṣịya kí Samáriya ní. Zíye lịkpị́ ledre gɨ ro 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ ní. Zí ledre née óto 'yị ga bɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ ní ídíye kí mongụ́ rokinyi.
4 Sɨmɨ bɨ nderéogụní sɨmɨ Yerụsaléma ní, zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní, kí 'yịmɨkása e nda kí mɨngburoko 'yị ga bɨ íri ní 'dí'bi yée sɨmɨ sụmụ. Zí Páwulo e kí Baranába lịkpị́ ledre ga bɨ Lomo mengị yée kpụṛụ́ gɨ sɨmɨyé ní zíye.
5 Tí lá zí ngíti géyị 'yị ṇgúṇgu ledre 'bɨ Yésụ máa yée ga bɨ 'bɨ eyé Farụsáyo e ní úku ledre kídí, "'Yị lódụ́ kací Yésụ ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní, idíní útú ngbụṛu, do ndịsịyé lódụ́ lorụ 'bɨ Mụ́sa."
6 Zí 'yịmɨkása e kí mɨngburoko 'yị e yóko royé ódroyé do ledre née.

7 Gɨ do kací ngbángbá ódro, zí Pétero ịnyịógụné 'dága ódroné zíye kídí,
“Owụ́ 'bɨ babá e, ówosé bú kídí Lomo gelé máa goó 'desị gɨ dongaráse
gɨ ro zí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní úwú bɨlámá ledre 'bɨ Yésụ gɨ
taramá gɨ ro zíye ṇgúṇgu a.
8 Lomo bɨ owo sómụ́ ledre 'bɨ 'yị e mbá bú ní, 'dodo go kídí née oto 'búye
go. Sɨmɨ bɨ kása 'Dówụ́ne zía ógụ ndịsịné sɨmɨyé káa zí bɨ kóo mengị zíze
ní.
9 Ifi ené dongaráze kéye wá, lụlụoyó lá lúyú ledre eyé gɨ zía bɨ ṇguṇguní
ledre Ngére Yésụ go ní.
10 Bɨ kenée ní, éyị́ bɨ ílisé úzu Lomo kí ịmbịóto mongụ́ éyị owóowó do 'yị
lódụ́ kací Yésụ ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní, bɨ gba zée kí bulúnduzé e
utúasázé ịmbị a wá ní gɨ ro 'di?
11 Ngére ezé Yésụ mengị bɨlámá ledre go zíze, gɨ zía bɨ ṇguṇguzé ledre
ené ní, zí Lomo yómo zée kpá káa zí bɨ kóo yomo 'yị ga bɨ ndaní Yụ́da e
wá sɨmɨ bɨ ṇguṇguní ledre Yésụ ní.”
12 Zí 'yị ga bɨ kóo yokoní royé ore ní mụ́kụ́ye 'duo tí, ndịsị úwú kací
mɨngburoko ledre kí ledre ga bɨ tara 'yị e ndịsị ịdrị́ gɨ zía mɨịdrị́ bɨ
Baranába e kí Páwulo ndịsịní lịkpị́ a bɨ Lomo mengị kpụrụ́ gɨ sɨmɨyé
dongará 'yị ga bɨ ndaní Yụ́da e wá ní.
13 Sɨmɨ bɨ ukuonzóní ledre eyé go ní, zí Yakóbo úku ledre zíye kí kúrúne
'dága kídí, “Owụ́ 'bɨ babá e, úwúsé aka ledre bɨ mááyí úku a ba.
14 Simúna lịkpị́ yeme mɨsi'di bɨ kóo Lomo 'dodo sáká éyị́ ené zí 'yị ga bɨ
ngárá ndaní Yụ́da e wá ní go sɨmɨ bɨ gelé 'yị e gɨ dongaráye zíye ídíye káa
do 'yị ené e ní.
15 Kúrú nébị e utúasá go kpịnị kíe, káa zí bɨ nɨ mɨéké ní.
16 Lomo uku kídí,
“ ‘Gɨ do kací ba ní, mááyí ndá'baógụ í'bílúgu ngére 'bɨ Dawídi
bɨ utú káa zí kụ́tụ́ bɨ ndụrụ go ní.
Mɨndụ́rụ a née ní,
mááyí ụ́bụ́lúgu a zía ndá'baógụné rịngị́ do biné,
17 gɨ ore, ngíti géyị sị́ do 'yị e mbá nɨyí ógụ zíma kí 'yị máa yée ga bɨ ngárá
ndaní Yụ́da e wá ní, nɨyí ídí 'yị amá e. Máa Ngére máyéme kóo
ledre ga gére née máa’
18 káa zí bɨ 'yị e ówoní kóo bú 'desị ní.
19 “Kací sómụ́ ledre amá, ndazé ndịsị tóro 'dụ́tụ kó'dụ́ 'yị ga bɨ ngárá
ndaní Yụ́da e wá ní kí ndá'balúgu royé zí Lomo wá.
20 Nɨ mɨútúásáne idízé éké wáraga zíye kídí, ndaní ánu éyị́ mɨánu bɨ
'danání zí lomo ga bɨ yemení yée kí sị́lị́ 'yị ní wá. Ndaní só'do royé kí 'yị
bɨ ofụ́ní aka royé kéne wá ní wá. Ndaní kpá ánu esị togụ́ mbú sáma bangá
bɨ kpụronyó 'dewení lá go a ngárá sáma loloonzó roné gɨ sɨmɨ wá ní wá.
21 Gɨ zía 'dodoní kóo lorụ bɨ Mụ́sa eké ní go 'desị zí 'yị e sɨmɨ mɨngburoko
gara e kací Sị́lị́ 'bɨ 'Dówụ́ro e mbá sɨmɨ 'Dịcị́ Kótrụro e.”

Wáraga zí 'yị 'bɨ Yésụ ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní

22 Nda née ní, zí 'yịmɨkása e kí ngíti géyị mɨngburoko 'yị e ndro kí 'yị
ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní za mbá, yéme ledre gɨ ro do gélé 'yị e
gɨ dongaráye do kása yée kí Páwulo e kí Baranába sɨmɨ Ánatiyoko. Zíye

15:17 15:17 Amósa 9:11-12

gélé ya'dá e gbre Yụ́da bɨ ndịsịní ndólo wo Barasába ní kí Síla bɨ nɨyí kí ledreyé owóowó zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go sɨmɨ Yerụsaléma ore ní.
23 Ba wáraga bɨ ekéní do kasa yée kíe ní.

Zée 'yịmɨkása e kí ngíti géyị mɨngburoko 'yị e nda kí lafúse ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ káa zí sée ní. I'bízé mandá go zíse, sée ga bɨ ngárá ndásé Yụ́da e wá zíse ṇgúṇgu ledre ené sɨmɨ gara bɨ Ánatiyoko sɨmɨ káṇgá bɨ Sụ́rɨya nda kí káṇgá bɨ Silísiya íri ní.

24 Uwúzé go kídí ngíti géyị 'yị e gɨ dongaráze gɨ yáa ogụní go ndịsị 'dó'do sée kí ledre bɨ nɨ í'bí lerị sɨmɨ sanáse zía kpá kí sínyi sómụ́ ledre esé kí ledre ga bɨ ndịsịní úku a ní. I'bízé ezé mɨsi'di née ze zíye wá.

25 Bɨ kenée ní, kotrụzé rozé go ndro do bi kịé'do zíze go gélé 'yị e zíye ndéréye zíse íri kí bɨlámá ezegámáze ga bɨ Baranába e kí Páwulo,

26 ga bɨ kóo i'bíní royé zí umbu gɨ ro kéyị Ngére ezé Kírésịto Yésụ ní.

27 Bɨ nda go kenée ní, kasazé Yụ́da e gɨ yáa go zíse íri kí Síla gɨ ro zíse úwú ledre bɨ ekézé zíse ba cụ́ gɨ tarayé.

28 Utúasá go ro 'Dówụ́ Lomo kpá ndro kíze kídí, utúasázé óto ngíti éyị́ mɨówó dosé rómo gɨ do lorụ bɨ ndịsịsé lódụ́ a ní wá.

29 Ndásé ánu éyị mɨánu bɨ 'danání zí lomo ga bɨ yemení yée kí sịlị́ 'yị ní wá. Ndásé só'do rosé kí 'yị bɨ ófụ́sé aka rosé kéne wá ní wá. Ndásé kpá ánu sáma togụ́ mbú esị bangá bɨ kpụronyó 'dewení lá go a ngárá sáma loloonzó roné gɨ sɨmɨ a wá ní wá. Ídísé í'dí sịlị́se gɨ ro éyị́ ga gére zí mɨndịsịsé ídíne bɨlámáne.

Lomo idí kíse íri.

30 Zí ya'dá ga bɨ gelení yée née ní 'dí'bi mɨsi'di ndéréye sɨmɨ Ánatiyoko kí'dí bɨ ndolo yokoní zaá 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní do í'bí wáraga née ní zíye.

31 Sɨmɨ bɨ 'yị e oloní wáraga née ní, zíye ídíye mbá kí rokinyi kí úwú ledre bɨ ukuní zía sáká yée ní.

32 Yụ́da e kí Síla nɨyí ye nébị ga bɨ kóo 'di'biní ngbángbá sịndị́ kadra ndịsị sáká yée kí úku ledre zíye gɨ ro zíye ídíye kí roko'bụyé ní.

33-34 Gɨ do kací bɨ ndịsịní ore kí owụ́ sịlị́ ca ní, zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní í'bí mɨsi'di zíye ndá'bayé, bɨlámáne zí 'yị ga bɨ kóo kasaní yée ní.

35 Páwulo e kí Baranába idíakání 'bɨ eyé cịkị sɨmɨ Ánatiyoko ore, kí'dí bɨ yée kí ngíti géyị tụ́'dụ́ lafúye ndịsịní 'dódo bɨlámá ledre 'bɨ Ngére Yésụ ní.

Páwulo ifiní dongaráye kí Baranába

36 Gɨ do kací sịlị́ ca, zí Páwulo úku ledre zí Baranába kídí, “Nda'bazé aka mu lúrú lafúze ga bɨ kóo 'dodozé ledre gɨ ro Ngére Yésụ zíye kací gara ga gére née mbá, gɨ ro zíze ówo mɨsi'di bɨ ndịsịní méngị ledre ga bɨ kóo 'dodozé zíye doa ní.” 37 Baranába ili kóo 'dí'biútú Yiwáni bɨ ndịsịní kpá ndólo wo Márɨko ní kpa zíye ndéréye kéye.

38 Tí lá kací sómụ́ ledre 'bɨ Páwulo, ndaá mɨútúásáne zíye 'dí'biútú wo wá, gɨ zía otoomo kóo yée sɨmɨ káṇgá bɨ Pamafíliya ní, mengị ogụzé kóo moko kéye gị do odụné wá.

39 Zí lála ká'dá ídíne dongará Páwulo e kí Baranába mɨórụné kíngaya.
Gɨ ore zíye ífi sɨmɨyé. Zí Baranába 'dí'bi Máriko zíye 'dógụ bi kí kụrúngba
ndéréye do cúkú Sáyípuroso.
40 Zí Páwulo gélé Síla zíye ndéré 'bɨ eyé kéne, gɨ do kací bɨ 'yị ga bɨ 'yị
lódụ́ kací Yésụ ininí ini zí Lomo do ótoómo yée do sịlị́ Ngére Lomo gɨ ro
zía lúrú bi kacíye ní.
41 Zía 'dí'bi mɨsi'di bɨ kpụrụ́ gɨ sɨmɨ Sụ́rịya kí Silísiya ní, kí úku ledre bɨ
nɨ sáká 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go íri ní.

16

Páwulo gelé Timatíyo e kí Síla

1 Zí Páwulo e kí Síla ndéréye sɨmɨ gara ga bɨ Dérebe kí Lísitra ní, kí'dí
bɨ ngúru 'yị lódụ́ kací Yésụ bɨ kí ịrịné Timatíyo ndịsị ndịsị ní. Mbágáa nɨ
kóo Yụ́da bɨ ṇguṇgu ledre 'bɨ Yésụ go ní, tí lá 'bụ a nɨ kóo 'bɨ ené Gịrịgị.
2 'Yị lódụ́ kací Yésụ ga bɨ sɨmɨ gara ga bɨ Lísitra kí Ikonịyomo lịkpịní
mbá bɨlámá ledre gɨ ro Timatíyo.
3 Páwulo ili kóo 'dí'biútú Timatíyo kpa zíye ndéréye kéye, née ní zía óto
Timatíyo zía útúne ngburu, gɨ zía Yụ́da ga bɨ kóo do bi bɨ ndịsị ndịsị doa
ní owoní mbá bú kídí 'bụ Timatíyo nɨ Gịrịgị.
4 Káa zí bɨ Páwulo e nɨyí ndịsị kí gámá kací gara ga gére ní, zíye ndịsịyé
'dódo lorụ bɨ kóo 'yịmɨkása e kí mɨngburoko 'yị ga bɨ sɨmɨ Yerụsaléma
ekéní gɨ ro zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní zíye ndịsịyé lódụ́ a.
5 Bɨ kenée ní, zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní tóroyé ngbúó
sɨmɨ ṇgúṇgu ledre eyé. Zí ledre 'bɨ Lomo ndịsị ngbóróne 'dá'dá kací kadra
mbá.

Lomo 'dodo roné sɨmɨ 'duru zí Páwulo sɨmɨ Tóra

6 Zí Páwulo e kí lafúne ndéréye kí gámáónzó bi e sɨmɨ káṇgá 'bɨ
Pharagáyi kí Galatíya mbá, gɨ zía 'Dówụ́ Lomo ili ené kóo zíye úku kúrú
Lomo zí 'yị e sɨmɨ káṇgá 'bɨ Ásiya wá.
7 Sɨmɨ bɨ nderéogụní do mama bɨ dongará káṇgá ga bɨ Mayásiya kí
Beteníya ní, zíye áyíye go gɨ ro ndéréye sɨmɨ Beteníya, tí lá 'Dówụ́ Yésụ
ṇguṇgu ené kóo zíye ndéréye íri kpá wá.
8 Bɨ kenée ní, zíye 'décị bi gɨ dongá Mayásiya zíye ndéréókpóye sɨmɨ
gara bɨ Tóra ní.
9 Kí ndulụ a née ní, zí Lomo 'dódo roné sɨmɨ 'duru zí Páwulo, zía
lúrúndíki lịlị o'do gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Mekedoníya ní kí ndéndị roné zía kídí,
"Ógụ mu sáká zée 'yị 'bɨ Mekedoníya."
10 Kpá lá gɨ do kací bɨ Lomo 'dodo lịlị o'do née zí Páwulo ní, geré zíze
ịnyịzé ndéréze sɨmɨ Mekedoníya, gɨ zía ṇguṇguzé go kídí Lomo ndolo zée*
go ndéré 'dódo bɨlámá ledre 'bɨ Yésụ zí 'yị ga bɨ íri ní.

Lụ́dịya ṇguṇgu ledre Ngére Yésụ

11 Zíze 'dógụ bi gɨ sɨmɨ Tóra kí kụrúngba mbị geré sɨmɨ cúkú bɨ kí ịrịné
Samoturési. Nda sɨmɨ bɨ bi arálo'bó roné ní, zíze ndéréógụzé sɨmɨ gara bɨ
Nipólisi ní.

---

* **16:10 16:10** Zée: Zée bɨ ukuní ledre kíra ní gɨ zía Lúka bɨ eké bụ́kụ 'bɨ Moko 'bɨ 'yịmɨkása e ní olụ́ go dongará Páwulo e kí 'yị ené e zíye ndéréye kíye.

12 Gɨ ore zíze ndéréze sɨmɨ gara bɨ Phịlịpoyị, bɨ nɨ ne mongụ́ gara sɨmɨ Mekedonịya bɨ kóo tụ́'dụ́ 'yị 'bɨ Róma e omụ́ogụnɨ́ ndịsị sɨmɨ a ní. Zíze ndịsịzé ore ca.

13 Sɨmɨ Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro, zíze ólụ́ógụzé gɨ sɨmɨ mongụ́ gara gɨ ore ndéréze kó'dụ́ ngbụ̀ru, kɨ́'dí bɨ somụ́zé 'bɨ ezé ya 'yị e kotrụnɨ́ royé go íri íni ini zɨ́ Lomo ní. Zíze ndịsịzé ódrozé zɨ́ kará ga bɨ kóo kotrụnɨ́ royé íri ní.

14 Ngúru 'yị gɨ dongaráye bɨ uwú ledre ezé ní, nɨ kára kɨ́ ịrịné Lụ́dịya 'yị 'bɨ gara bɨ kɨ́ ịrịné Tayatíra, moko ené ndịsị úgúóyó mɨgbagbawu bongó e. Nɨ kóo kára bɨ ndịsị óto úndru Lomo ní. Zɨ́ Ngére Yésụ líkpí sómụ́ ledre ené zía ndịsịné índi mbílíne úwú ledre bɨ Páwulo ndịsị úku a ní.

15 Sɨmɨ bɨ babatịzịnɨ́ wo kɨ́ 'yị 'bɨ 'be 'bɨ ené e ní, zía ndólo zée 'be 'bɨ ené. Zɨ́ Lụ́dịya úku ledre kɨ́dí, "Togụ́ mɨútúásá go komosé káa do 'yị bɨ ṇguṇgu ledre Ngére Yésụ go ní yá, ógụsé mu zíse ndịsịsé 'be 'bɨ amá ona." Ledre ga bɨ uku yée ní, zía 'dí'bi dozé zíze ndéré ndịsịzé zía 'be.

Páwulo lagaoyó bɨcayi lomo gɨ sɨmɨ owụ́kára

16 Kadra kịé'do, sɨmɨ bɨ azé mɨndéréze do bi bɨ ndịsịnɨ́ íni ini doa zɨ́ Lomo ní, zíze ndíkíze kɨ́ owụ́kára nɨ kóo owụ́kụlụ́ kɨ́ bɨcayi lomo sɨmɨné bɨ ndịsị óto wo zía ndịsịné úkuógụ ledre bɨ gú karanée nɨ méngị roné ní. 'Di'biogụ tụ́'dụ́ késị́ zɨ́ mongụ́ 'yị ené gɨ do ledre ga bɨ ndịsị úku 'dódo yée ní.

17 Zɨ́ owụ́kára née tónóne lódụ́ zée kɨ́ Páwulo e, zía ndịsịné gbúrógbóne kɨ́dí, "Ya'dá ga ba ndịsịnɨ́ méngị moko 'bɨ mbigí Lomo bɨ kɨ́ roko'bụné ní. Ndịsịnɨ́ úku 'dódo zíse née mɨsi'di bɨ ásé ómo doa ní."

18 Zía ndịsịné fú lá úku ledre née kenée kɨ́ tụ́'dụ́ sịlị́ e. Odụ a, zɨ́ Páwulo 'dó'dóne gɨ zɨ́ ledre née, zía óyó roné úku ledre zɨ́ bɨcayi lomo bɨ sɨmɨ owụ́kára née kɨ́dí, "Kɨ́ ịrị Kírésịto Yésụ, ídí mu ólụ́ógụ gɨ sɨmɨa 'dá'ba." Zɨ́ bɨcayi lomo bɨ kóo sɨmɨ owụ́kára née ní geré ólụ́ógụné 'dá'ba.

19 Sɨmɨ bɨ mɨngburoko 'yị 'bɨ owụ́kára née owonɨ́ yaá mɨsi'di 'bɨ ówo késị́ eyé sinyí go ní, zíye 'dí'bi Páwulo e kɨ́ Síla lála yée ndéré kɨ́ye kó'dụ́ mɨngburoko 'yị e do bi bɨ tụ́'dụ́ 'yị e ndịsịnɨ́ kótrụ royé doa ní.

20 Zɨ́ye ógụyé kɨ́ye kó'dụ́ mɨngburoko 'yị ga bɨ 'yị lúrú bi sɨmɨ ledre e ní. Zɨ́ye úku ledre gɨ royé kɨ́dí, "Ya'dá ga ba nɨyí Yụ́da e, nɨyí go ndịsị óto tụ́'dụ́ 'yị e zɨ́ye méngị bɨsinyí ledre zíze sɨmɨ mongụ́ gara ona.

21 Ndịsịnɨ́ 'dódo ondụ́ kɨ́ lorụ bɨ nderé ené kɨ́ lorụ ezé 'bɨ Róma wá ní gɨ ro zíze ṇgúṇgu a zíze ndịsịzé lódụ́ a."

22 Zɨ́ tụ́'dụ́ 'yị e ólụ́ye sɨmɨ ledre née ịcị okó ro Páwulo e kɨ́ Síla. Nda née ní, zɨ́ mɨngburoko 'yị lúrú bi sɨmɨ ledre ga bɨ ore ní úku ledre do lófo bongó gɨ ro Páwulo e kɨ́ Síla do ócó yée.

23 Gɨ do kací mongụ́ ócó bɨ ocó sinyinɨ́ Páwulo e kɨ́ Síla kɨ́e ní, do ónzó yée kpá drú sɨmɨ sịgịnị. Zɨ́ye úku ledre zɨ́ 'yị bɨ ndịsị lúrú bi kací sịgịnị ore ní kɨ́dí, idí 'dụ́tụ mbotụ kacíye bɨlámáne.

24 Sɨmɨ bɨ ukunɨ́ ledre zía kenée ní, zɨ́ 'yị lúrú bi kací sịgịnị née ónzó yée sɨmɨ sịgịnị do ódóngéṛị sịndịye ro ngbụ̀ru kágá bɨ ṛịị́ yana 'dịcị́ íri ní.

25 Nda go gbóo kɨ́ yana ndụlụ, sɨmɨ bɨ Páwulo e kɨ́ Síla nɨyí ndịsị íni ini zɨ́ Lomo kɨ́ ndịsị kófó ịrịa ní, zɨ́ 'yị ga bɨ kóo mɨ'dí'biyé sɨmɨ sịgịnị ore ní ndịsịyé índi mbílíyé zíye.

26 'Diya káa ní, zí mongụ́ bɨsinyí kị'dị káṇgá kízị 'dịcị́ sígịnị kú gɨ sɨmɨ
káṇgá. Geré zí mbotụ e líkpíye mbá, zí ká'dá késị́ ga bɨ odóngeṛịní 'yị ga
bɨ nɨyí mɨ'dí'biyé sɨmɨ sígịnị ore ní 'décịyé mbá.
27 Zí 'yị bɨ ndịsị lúrú bi kací sígịnị ní úrúne gɨ sɨmɨ 'bí. Sɨmɨ bɨ lurúndiki
mbotụ sígịnị nɨyí go mbá fúó ní, zía lálaógụ mongụ́ maku ené áyí ne go
gɨ ro úfu roné kíe gɨ zía somụ́ 'bɨ ené ya 'yị ga bɨ sɨmɨ sígịnị ore ní ngasá
okponí yị́ eyé go.
28 Tí lá zí Páwulo gbúrógbóne zía kídí, “Ndá úfu royị́ wá. Azé yị́ ezé za
mbá bo.”
29 Zí 'yị bɨ ndịsị lúrú bi kací sígịnị ní ndólo 'yị kí pho'dụ, zía gbúgbu
ólúne 'dịcị́ do útúne kó'dụ́ Páwulo e kí Síla ndísị lángbané.
30 Nda née ní, zía 'dí'biógụ Páwulo e kí Síla sága do ndú'yú yée kídí,
“Mɨngburoko 'yị e, mááyí méngị káa be 'di zíma ómomá?”
31 Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Ídí ṇgúṇgu ledre Ngére Yésụ zíyị ómoyị́,
yịị́ kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ eyị́ e mbá.”
32 Nda née ní zíye úku kúrú Ngére Yésụ zía kí ngíti géyị 'yị ga bɨ 'be 'bɨ
ené ní mbá.
33 Kpá tí geré kí ndụlụ a née ní, zí 'yị bɨ ndịsị lúrú bi kací sígịnị ní 'dí'bi
yée ndéré ráya komo uṇgúye. Gɨ ore, zíye bábátịzị́ wo kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ
ené e mbá.
34 Nda née ní zía 'dí'bi Páwulo e kí Síla ndéré kíye gị 'be 'bɨ ené do í'bí
éyị́ mɨánu zíye ánu a. Zí o'do née kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ ené ídíye mbá kí rokinyi
gɨ zía bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo go ní.
35 Sɨmɨ bi mɨárá a née ní, zí mɨngburoko 'yị ga bɨ 'yị lúrú bi sɨmɨ ledre e
ní, kása mongụ́ 'yị 'bɨ bolísị e zí 'yị bɨ ndịsị lúrú bi kací sígịnị ní kídí,
“Ótoómo ya'dá ga gére née mu zíye ndéréye.”
36 Zí 'yị bɨ ndịsị lúrú bi kací sígịnị née úku ledre zí Páwulo kídí,
“Mɨngburoko 'yị ga bɨ 'yị lúrú bi sɨmɨ ledre e ní ukuní go kídí sée kí Síla
máídí mu í'dí sịlịma gɨ rosé. Cakaba ní, útúásásé go ndéré esé. Ndérésé
mu, Lomo idí kíse.”
37 Tí lá zí Páwulo úku ledre zí mɨngburoko 'yị 'bɨ bolísị ga gére née kídí,
“Ocóní zée dongará tụ́'dụ́ 'yị e 'dá'dá zíye 'décị ngbangazé, tí bɨ azé 'yị 'bɨ
Róma e ní. Gɨ ore zíye kpá ónzó zée sɨmɨ sígịnị. Bɨ ba ní, iliní go í'dí sịlịye
gɨ rozé lá wayí kenée. Ɨ'ɨ, Mɨngburoko 'yị ga gére née idíní ógụ 'búó ye
í'dí sịlịye gɨ rozé.”
38 Zí mɨngburoko 'yị 'bɨ bolísị ga gére née 'dí'bi ledre née ndéré kíe zí
mɨngburoko 'yị ga bɨ ndịsịní lúrú bi sɨmɨ ledre e ní. Sɨmɨ bɨ uwúní ya,
Páwulo e kí Síla nɨyí 'yị 'bɨ Róma e ní, zí ngịrị útúne sɨmɨyé.
39 Nda gɨ ore zíye ịnyịyé ndéréye ndéndị́ royé zí Páwulo e kí Síla, do
'dí'biógụ yée gɨ sɨmɨ sígịnị. Zíye úku ledre zí Páwulo e kí Síla kídí idíní
ólụ́ógụ gɨ sɨmɨ gara gɨ ore 'dá'ba.
40 Gɨ do kací bɨ Páwulo e kí Síla olụ́ogụní gɨ sɨmɨ sígịnị ní, zíye ndéréye
'be 'bɨ Lụ́dịya kí'dí bɨ ndikíní kí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre Yésụ go ní. Zí
Páwulo e kí Síla sáká yée kí ódro bɨ nɨ sáká yée ní. Zí Páwulo e ịnyịyé
ndéréókpóye.

17

Páwulo uku kúrú Kírésịto sɨmɨ Tasaloṇịka

1 Sɨmɨ bɨ Páwulo e kɨ́ Síla nderéní kóo kpụrụ́ gɨ sɨmɨ gara ga bɨ
Amufịpolisi kɨ́ Apoloníya ní, zíye ndéréógụyé sɨmɨ gara bɨ kɨ́ ịrịné
Tasaloṇịka ní kɨ́'dí bi bɨ 'Dịcị́ Kótrụro 'bɨ Yụ́da e nɨ doa ní.
2 Káa zɨ́ bɨ lengbe ní, zɨ́ Páwulo ndéréne sɨmɨ 'Dịcị́ Kótrụro, sɨmɨ Sịlị́ 'bɨ
'Dówụ́ro e ota zía ndịsịné ódroné kɨ́ 'yị e do ledre ga bɨ sɨmɨ mɨéké kúrú
Lomo ní.
3 Zía ndịsịné úku yéme ledre gɨ roa zíye kɨ́ 'dódo a kídí, Kírésịto nɨ aka
'dó'dó zía úyuné 'búó kí, zía úrúne gɨ sɨmɨ umbu. Zɨ́ Páwulo úku ledre
zíye kídí, "Yésụ bɨ mándịsị úku ledre a zíse ba ní, nɨ ne Kírésịto ma'dáa."
4 Zɨ́ ledre née 'dí'bi do ngíti géyị Yụ́da e zíye útúye do kací Páwulo e kɨ́
Síla. Zɨ́ tụ́'dụ́ kará ga bɨ kɨ́ ledreyé owóowó kɨ́ tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị ga bɨ
ndịsịní óto úndru Lomo bɨ nɨyí Gịrígị e ní útúye do kacíye kpá kenée.
5 Tɨ́ lá Yụ́da e otoní kóo ledre sɨmɨyé ro Páwulo. Zíye yóko 'yị ga bɨ moko
ndaá royé wá ní gɨ sɨmɨ sụ́ụ ore, zíye ịnyịyé ndéréye mutruu kɨ́ gbúrógbóye
sɨmɨ gara ore zaá gɨ 'be 'bɨ o'do bɨ kɨ́ ịrịné Yásona kɨ́ gámásó'do Páwulo e
kɨ́ Síla gɨ ro 'dí'bi yée ndéré kíye do bi bɨ tụ́'dụ́ 'yị e yokoní royé doa ní.
6 Tɨ́ lá nɨyí ógụ íri ní, owoní eyé yée wá. Zíye útúye ro Yásona e kɨ́
ngíti géyị 'yị ga bɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ ga bɨ kóo ore ní óvo yée ndéré kíye
kó'dụ́ mɨngburoko 'yị ga bɨ sɨmɨ gara ore ní. Zíye ndịsịyé gbúrógbóye kídí,
"Ya'dá ga ba sinyi onzóní do tụ́'dụ́ 'yị e go do tụ́'dụ́ ngíti géyị bi e. Cakaba
ní, ogụní kɨ́ ledre née go zíze gara ona.
7 Bɨ ba ní, Yásona 'di'bioto yée go káa do ṇgu e 'be 'bɨ ené. Ndịsịní
'déwe lorụ 'bɨ mongụ́ ngére Káyísara* kídí ngíti Mongụ́ ngére nɨ bo kɨ́
ịrịné Yésụ."
8 Sɨmɨ bɨ uwúní ledre née kenée ní, zía útúne sɨmɨ 'yị e kɨ́ mɨngburoko
'yị ga bɨ ore ní 'duo káa zɨ́ pho'dụ ní.
9 Zɨ́ mɨngburoko 'yị ga gére née óto Yásona kɨ́ ngíti géyị lafúne ga gére
née í'bí késị gɨ ro do í'dí sịlíye gɨ royé zíye ndéréye.

Páwulo uku kúrú Lomo zɨ́ 'yị e sɨmɨ Beréya

10 Geré kɨ́ ndụlụ a née ní, zɨ́ 'yị ṇgúṇgu ledre 'bɨ Yésụ 'dịyịóto ókpó
Páwulo e kɨ́ Síla gɨ ore 'dá'ba sɨmɨ gara bɨ kɨ́ ịrịné Beréya ní. Sɨmɨ bɨ ogụní
íri ní, zíye ndéréye sɨmɨ 'Dịcị́ Kótrụro 'bɨ Yụ́da e.
11 'Yị 'bɨ Beréya nɨyí yị́ eyé 'yị ga bɨ kɨ́ mɨngburoko sɨmɨ doyé rómo do
'bɨ 'yị ga bɨ sɨmɨ Tasaloṇịka ní. Zíye ndịsịyé índi mbílíye kɨ́ 'búne ro ledre
bɨ Páwulo ndịsị úku a gɨ ro Yésụ ní. Zíye ndịsịyé kpá ólo kúrú Lomo kací
kadra mbá gɨ ro ówo a togụ́ ledre bɨ Páwulo ndịsị úku a ba nɨ ma'díi yá.
12 Zɨ́ tụ́'dụ́ Yụ́da e ṇgúṇgu ledre Yésụ nda kpá kɨ́ mɨngburoko kará Gịrígị
ga bɨ kɨ́ ledreyé owóowó kɨ́ tụ́'dụ́ ngíti géyị ya'dá ga bɨ Gịrígị e ní.
13 Tɨ́ lá sɨmɨ bɨ Yụ́da ga bɨ sɨmɨ Tasaloṇịka uwúní ya Páwulo nɨ go kpá
úku kúrú Lomo zɨ́ 'yị e sɨmɨ Beréya ní, zíye kpá ịnyịyé ndéréye íri úku
ledre zɨ́ 'yị e gɨ ro zɨ́ mɨmbé'de tụ́'dụ́ 'yị ga gére née ésịne ro Páwulo.
14 Geré née ní, zɨ́ 'yị lódụ́ kací Yésụ ga bɨ ore ní kásaókpó Páwulo kó'dụ́
mɨkavu, tɨ́ lá Síla e kɨ́ Timatíyo idíakání ye sɨmɨ Beréya ore ye.

---

* **17:7 17:7** Káyísara: Káyísara ini ledre gɨ sɨmɨa kídí mongụ́ ngére 'bɨ Róma. Nɨ mongụ́ ngére do ngíti géyị lafúne ngére e ga bɨ 'bɨ ngíti géyị káṇgá e káa zɨ́ Yụdáya kɨ́ Galiláya.

15 'Yị ga bɨ kóo 'dịyịotoní Páwulo ní, 'dịyịotoní wo gị sɨmɨ mongụ́ gara
bɨ kí ịrịné Átani ní, zíye ndá'balúgu royé kí sanda zí Síla e kí Timatíyo gɨ
ro zíye lódụ́ Páwulo íri 'diya.

Páwulo uku kúrú Lomo zí 'yị e sɨmɨ Átani

16 Sɨmɨ bɨ kóo Páwulo nɨ ndịsị sóngó Síla e kí Timatíyo sɨmɨ Átani ní, zía
ídíne kí mongụ́ lerị́ do mɨmbé'dené kí lúrú lomo ga bɨ yemení yée mɨyéme
kí sịlị́ 'yị ní do bi e sɨmɨ mongụ́ gara ore za mbá.
17 Née ní, zía ịnyịné ndéréne sɨmɨ 'Dịcị Kótrụro ódroné kí Yụ́da e kí
Gịrị́gị ga bɨ ndịsịní óto úndru Lomo ní, kpá kí 'yị ga bɨ nɨ ówo yée sɨmɨ
sụ́u ní kací kadra mbá.
18 Zí ngíti géyị 'yị 'dódo ledre ga bɨ ndịsịní ndólo yée Epịkụrị́ya e kí
Sotéke ní tónóye ítí kangú kí Páwulo. Zí ngíti géyị ndúndu'yú kídí, “Wo
bɨ owo kací ledre kpá wá ba, ili úku 'bɨ ené ba kpá yaá 'di?” Zí ngíti géyị
úkulúgu ledre kídí, “Káa zí ndịsị úku ledre gɨ ro lomo 'bɨ ngíti géyị 'yị e
ní.” Ukuní ledre née kenée gɨ zía Páwulo ndịsị 'dódo bɨlámá ledre gɨ ro
Yésụ kí mɨúrú a gɨ sɨmɨ umbu.
19 Gɨ ore, zíye 'dí'bi Páwulo ógụyé kíe do bi bɨ ndịsịní ndólo a Arupágu
kídí bɨ mɨngburoko 'yị lúrú bi kací gara ndịsịní kótrụ royé doa ní. Zíye úku
ledre zí Páwulo kídí, “Ilizé ówo a gɨ zíyị, mɨkánda ledre bɨ ndịsị 'dódo a
ba nɨ gɨ ro ambi?
20 Ngíti géyị ledre ga bɨ ndịsịzé úwú yée ní utúasání eyé gu mbílíze wá.
Ilizé gɨ ro zíze úwú yéme ini ledre bɨ gɨ sɨmɨ a ní.”
21 Gɨ zía, 'yị 'bɨ Átani e kí ṇgu ga bɨ ogụní ndịsị ona sinyi onzoní sịndị
kadra eyé go gbékpịne ndịsị úwú mɨkánda ledre kí ódro gɨ ro mɨkánda
ledre máa née.
22 Zí Páwulo ịnyịógụné 'dága do bi kótrụro ore do úku ledre kídí, “Sée
'yị 'bɨ Átani e, máówo go kídí sɨmɨ ledre e mbá, ledre 'bɨ Lomo nɨ sɨmɨsé
kíngaya.
23 Káa zí bɨ mándịsị gámá sɨmɨ gara ona kí lúrú éyị ga bɨ ndịsịsé óto
úndruyé ní, zíma lúrúndíki mbayi kí mɨéké ledre roné kídí, ‘ZƗ LOMO BƗ
OWOZÉ WO WÁ NÍ.’ Éyị bɨ ndịsịsé óto úndrua abú bɨ ówosé wo wá ní,
cakaba, mándịsị 'dódo ba ledre gɨ roa zíse.
24 “Lomo nɨ 'yị bɨ otoogụ do sogo káṇgá kí éyị ga bɨ sɨmɨné ba mbá ne ní.
Nɨ ne Ngére 'bɨ do sogo káṇgá kí ere. Ndịsị ené sɨmɨ 'dịcị ga bɨ 'yịma'dí e
ụbụ́ní yée kí sịlịye ní wá.
25 Ili ené kpá éyị ga bɨ azé í'bí a zía sɨmɨ bɨ azé ndịsị méngị moko ené ní
wá. Gɨ zía bɨ nɨ ne 'yị í'bí trịdrị kí 'dówụ́ nda kí éyị e mbá zí 'yị e ní.
26 Lomo otoogụ kóo 'yịma'dí dụụ́ kịé'do, gɨ sɨmɨa zí ṛịkị́ sị do 'yịma'dí e
óguyé do sogo káṇgá ba mbá. Zía kpá yéme ledre gɨ ro bi bɨ sị do 'yị ga
gére née nɨyí ndịsị doa kí sịndị kadra bɨ nɨ útúásá zíye sɨmɨ bi máa née ní
ní.
27 Lomo mengị ledre née kenée gɨ ro zí 'yị e gámásó'do née. Ngíti géyị
yá zíye óguyé zíne gɨ ro zíye ówo née, abú ndaá gɨ rozé gbála wá.
28 Yị́ ené gɨ zí ówo ledre ené kí ze, zíze ídíze trịdrị kí ndịsị gámáze kí
méngị ledre ga bɨ ndịsịzé méngị yée ba, káa zí bɨ kóo ngíti mongụ́ 'yị éké
ledre esé uku kídí, ‘Azé owụ́ 'bɨ Lomo ní.’

29 “Gɨ zía bɨ azé go owụ́ ga bɨ 'bɨ Lomo ní, ndazé sómụ́ a bɨ kídí Lomo nɨ éyị́ bɨ káa zí lịlị́ éyị́ bɨ 'yị e yemení gɨ sɨmɨ dábu, togụ́ késị́, togụ́ mbú gɨ sɨmɨ tutú kí ówo ledre 'bɨ 'yịma'dí e ní wá.
30 'Desị́ ga kóo ní, Lomo ndịsị́ lúrú cáyi ledre née gɨ zía bɨ 'yị e owoní aka wo wá ní, tí lá bɨ nda ba ní, Lomo ndịsị́ go í'bí lorụ zí 'yị e do bi e mbá kídí 'yị e idíní óyóló'bó sómụ́ ledre eyé.
31 Otoyeme sịndị́ kadra bɨ née nɨ ógụ 'décị́ ngbanga 'yịma'dí e sɨmɨ a do bɨlámá mɨsi'diné do sogo káṇgá mbá kpịnị́ kací mɨméngị́ ledre eyé ní go kpụrụ́ gɨ sɨmɨ 'yị ené bɨ gelé wo ní. 'Dodo ledre née go zí 'yị e ma'díi kí mɨúru a bɨ uru wo gɨ sɨmɨ umbu ní.”
32 Sɨmɨ bɨ uwúní ledre gɨ ro ledre úrú gɨ sɨmɨ umbu ní, zí ngíti géyị́ 'yị e kúkugú fóló Páwulo kíe. Tí lá zí ngíti géyị́ úku ledre kídí, “Ilizé aka úwú ándá ledre bɨ úku née.”
33 Gɨ do kací ledre bɨ ukuní kenée ní, zí Páwulo ndéréókpó ené gɨ do bi kótrụro gɨ ore 'dá'ba.
34 Gɨ ore née ní, zí ngíti géyị́ 'yị e útúye kpa do kací Páwulo zíye ṇgúṇgu ledre Yésụ. Dongará 'yị máa ga gére née kóo ngíti o'do bɨ ndịsị́ ógụ gbụ́ụ́ do bi kótrụro ore kí ịrịné Diyonósisi kpá kí ngíti kára kí ịrịné Damaríya nda kí ngíti géyị́ 'yị e.

18

Páwulo uku kúrú Kírésịto zí 'yị e sɨmɨ Korịndo

1 Gɨ do kací ledre née ní, zí Páwulo ịnyịné gɨ sɨmɨ mongụ́ gara bɨ Átani ní ndéréne sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Korịndo ní.
2 Zía ógụndíki ngíti Yụ́da bɨ ogụ gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ kí ịrịné Ponítiyo ịrịa Akúwíla. Ogụní kí me'bené Purisíla gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ kí ịrịné Ítali ní, kacíye lu'bú aka wá, gɨ zía Káyísara Kiládiyo mongụ́ ngére 'bɨ Róma 'di'biogụ lorụ kídí Yụ́da e idíní ólụ́ógụ gɨ sɨmɨ Róma mbá 'dá'ba. Zí Páwulo ndéréne lúrú yée.
3 Nda gɨ zía bɨ Páwulo nɨ kpá 'yị yéme kụ́tụ́ káa zí ye ní, zía ndịsịné zíye ndịsị́ méngị́ moko eyé kéye ndro.
4 Kací Sịlị́ 'bɨ 'Dówụ́ro mbá, zí Páwulo ndịsị́ ndéréne ódroné sɨmɨ 'Dịcị́ Kótrụro 'bɨ Yụ́da e, gámásó'do mɨsi'di bɨ née nɨ 'dí'bi do Yụ́da e kí Gịrịgị́ e kíe ní.
5 Sɨmɨ bɨ Síla e kí Timatíyo ogụní gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Mekedoníya ní, zí Páwulo í'bí roné mbá ndịsị́ 'dódo ledre gɨ ro Yésụ kí ndịsị́ úku 'dódo a zí Yụ́da e kídí Yésụ nɨ Kírésịto.
6 Sɨmɨ bɨ Yụ́da e falaní Páwulo kí ndịsị́ úku sínyi ledre gɨ roa ní, zía ụ́'bụ́ 'bụrụ gɨ ro bongó ené kí sɨmɨ késị́ zía úku ledre kídí, “Sámasé idí ndá'ba dosé kí rosé. Ledre amá ndaá lolụ sɨmɨ a wá. Gɨ ona ndéréne 'dá'dá mááyí go ndéré amá zí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní.”
7 Gɨ ore zía ólụ́ógụné ótoómo yée sɨmɨ 'Dịcị́ Kótrụro ore, zía ndéréne ndịsịné 'be 'bɨ Titíyo Zụ́sụto bɨ ngárá ndaá Yụ́da wá ní, nɨ 'yị óto úndru Lomo. 'Be 'bɨ ené nɨ gbóo cigí 'Dịcị́ Kótrụro ore.
8 Zí Kírísipo manda 'bɨ 'Dịcị́ Kótrụro 'bɨ Yụ́da e kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ ené e mbá ṇgúṇgu ledre Ngére Yésụ. Zí tụ́'dụ́ 'yị 'bɨ Korịndo ga bɨ uwúní ledre née ní kpá ṇgúṇgu ledre Yésụ do ịnyịyé bábátịzị́ yée.

9 Sɨmɨ ndụlụ kḭé'do, zí Ngére Yésụ ódroné zí Páwulo sɨmɨ 'duru kídí,
"Ndá éré ngịrị wá. Ídí kpá fú ódro zí 'yị e gɨ romá, ndá mụ́kụ́ wá.
10 Mááyí sáká yḭị, 'yị bɨ kḭé'do káa bɨ nɨ útúásá méngị bɨsinyí ledre kíyị
ona ní ndaá 'bɨ ené wá, gɨ zía tụ́'dụ́ 'yị amá e nɨyí bo sɨmɨ mongụ́ gara ba
ona."
11 Nda gɨ ore zí Páwulo ndḭsịné ore kí sɨmɨbi kḭé'do kí yanané, ndḭsị
'dódo ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e.
12 Sɨmɨ bɨ otoní Galíyo káa do gávana 'bɨ káṇgá bɨ Ákaya ní, zí Yụ́da ga
bɨ íri ní kótrụ royé 'dí'bi Páwulo do ndéré kíe do ngbanga.
13 Zíye úkuóto ledre ro Páwulo kídí, "O'do ba ndịsị ṛáṛanga zí 'yị e kídí
née ndịsị 'dódo ledre 'bɨ Lomo. Zía 'dí'bióto yée do mɨsi'di 'bɨ óto úndru
Lomo bɨ kpḭ gɨ zí wo bɨ 'bɨ lorụ ní."
14 Sɨmɨ bɨ Páwulo ayí aka lá gɨ ro sḭkpị tarané gɨ ro ódro ní, zí Galíyo
úku ledre zí Yụ́da ga gére née kídí, "Togụ́ o'do ba luyú gáa lá owụ́ ledre
cúku'dée, togụ́ mbú mongụ́ bɨsinyí ledre yá, nɨ gáa ídí mɨútúásáne zíma
índi mbílíma úwú ledre esé.
15 Bɨ togụ́ yḭ ené tí lá ledre bɨ kálasé tarasé gɨ ro ledre 'bɨ ódro kí ledre
'bɨ ịrị e nda kí ledre lorụ esé ní, ásé yéme ledre esé ga gére née se. Mándá
'yị 'décị ngbanga ledre ga bɨ kenée née wá."
16 Nda née ní, zía lágaóyó yée gɨ do ngbanga gɨ ore 'dá'ba.
17 Née ní, zíye óyóló'bó royé 'dí'bi ngíti o'do kí ịrịné Soseténe bɨ nɨ
manda 'Dḭcḭ Kótrụro 'bɨ Yụ́da e ní, ócó a tí do ngbanga ore. Tí bɨ mengịní
kenée ní, Galíyo somụ́ ené do ledre eyé née wá.

Páwulo nda'balugu roné sɨmɨ Ánatiyoko

18 Páwulo ndịsị sɨmɨ Korịndo kí tụ́'dụ́ sḭlḭ e, zía ótoómo 'yị ga bɨ 'yị lódụ́
kací Yésụ ní ndéréne yéme roné gɨ ro zíne 'dógụ bi ndéréne sɨmɨ káṇgá
bɨ Sụ́rịya ní. Purisíla e kí Akúwíla 'dịyịotoní kóo wo ye. 'Dá'dá gɨ zíye kí
'dógụ bi, zí Páwulo ndéréne ólo doné sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Kenekaríya ní
gɨ zí ledre bɨ kóo mocụ́ wo zí Lomo ní.
19 Zíye ndéréógụyé sɨmɨ gara bɨ Éfeso ní, kí'dí bɨ Páwulo otoomo
Purisíla e kí Akúwíla ní. Zía ndéréne ódroné kí Yụ́da e sɨmɨ 'Dḭcḭ Kótrụro.
20 Sɨmɨ bɨ ụcụomoní wo kídí yée idíní aka ndịsị kéye ore kí ngbángbá
sịndḭ kadra ní, zí Páwulo ási ené.
21 Tí lá sɨmɨ bɨ ịnyị go gɨ ro ndéré ní, zía mocụ́ éyḭ kídí, "Togụ́ Lomo
ṇguṇgu go, mááyí gɨrí ndá'baógụ." Nda née ní, zía ḭnyịné 'dógụ bi gɨ sɨmɨ
Éfeso ndéréókpóne.
22 Sɨmɨ bɨ 'dogụogụní bi sɨmɨ gara bɨ Kayisaríya ní, zía ndéréne í'bí
mandá zí 'yị ṇgúṇgu ledre 'bɨ Yésụ ga bɨ sɨmɨ Yerụsaléma ní. Nda gɨ
ore zía ndéréókpóne sɨmɨ gara bɨ Ánatiyoko sɨmɨ Sụ́rịya ní.
23 Gɨ do kací ndḭsị bɨ ndịsị sɨmɨ Ánatiyoko ní, zí Páwulo ḭnyịné gɨ ore
ndéré kí gámáne kací bi ga bɨ kóo gámá go doyé sɨmɨ káṇgá ga bɨ Galatíya
kí Pharagáyi ní mbá, kí úku ledre bɨ nɨ óto 'yị lódụ́ kací Yésụ zíye ídíye kí
roko'bụyé ní.
24 Sɨmɨ sịndḭ kadra máa bɨ kóo née ní, Yụ́da nɨ kóo bo kí ịrịné Apólo,
arání wo sɨmɨ gara bɨ Alakɨzandaríya ogụ gɨ sɨmɨ Éfeso. Nɨ 'yị bɨ olo ledre
go kíngaya, owoyeme ledre gɨ ro mɨéké kúrú Lomo go bú ní.

25 'Dodoní kóo mɨsi'di 'bɨ Ngére Yésụ go zía, zía ndịsịné 'dódo ma'díi
ledre gɨ ro Yésụ kí mongụ́ rokinyi do mɨmbé'dené do bɨlámá mɨsi'diné,
abú owo dụụ́ ledre gɨ ro babatịza 'bɨ Yiwáni.
26 Zía tónóne ódroné o'bụóbụ zí 'yị e sɨmɨ 'Dịcị Kótrụro. Sɨmɨ bɨ
Purisíla e kí Akúwíla uwúní ledre bɨ ndịsị 'dódo a ní, zíye 'dí'bi wo ndéré
kíe 'be 'bɨ eyé, do úku yéme ledre gɨ ro mɨsi'di 'bɨ Yésụ zí Apólo.
27 Sɨmɨ bɨ Apólo yéme ledre gɨ ro zíne ndéréne sɨmɨ Ákaya ní, zí 'yị lódụ́
kací Yésụ ga bɨ sɨmɨ Éfeso ore ní sáká wo éké wáraga zí 'yị lódụ́ kací Yésụ
ga bɨ sɨmɨ Ákaya ní kídí idíní 'dí'bi wo sɨmɨ sụmụ. Sɨmɨ bɨ ogụ íri ní, nɨ
kóo mongụ́ sáká éyị́ zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ kpụrụ́ gɨ sɨmɨ sáká
éyị́ 'bɨ Lomo zíye ní.
28 Gɨ zí ódro bɨ tara Apólo kí roko'bụné ní, zía 'dí'bi ledre gɨ tara Yụ́da e
dongará tụ́'dụ́ 'yị e, kí ledre bɨ gɨ sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo ní, bɨ 'dódo kídí
ma'díi, Yésụ nɨ Kírésịto ní.

19

Páwulo nda'balugu roné sɨmɨ Éfeso

1 Sɨmɨ bɨ Apólo nɨ sɨmɨ gara bɨ Korịndo ní, zí Páwulo 'décị bi kí mɨsi'di
bɨ gɨ yana ní ndéréógụné sɨmɨ Éfeso. Zía ógụndíki ngíti géyị 'yị ga bɨ 'yị
lódụ́ kací Yésụ ní íri,
2 do ndú'yú yée kídí, “Ndíkisé 'Dówụ́ Lomo go sɨmɨ bɨ ṇgúṇgusé ledre
'bɨ Yésụ ní?”
Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Ɨ'ɨ, uwúzé gbawá ledre kídí 'Dówụ́ Lomo
nɨ bo.”
3 Gɨ ore, zí Páwulo ndú'yú yée kídí, “Bɨ kenée ní babatịzịní sée kí
babatịza máa wo be 'di?”
Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Babatịza 'bɨ Yiwáni.”
4 Zí Páwulo úku ledre kídí, “Babatịza 'bɨ Yiwáni nɨ kóo babatịza bɨ zí
'yị e oyólo'bó sómụ́ ledre eyé ní. Uku kóo ledre zí 'yị e kídí, idíní ṇgúṇgu
ledre 'yị bɨ nɨ ógụ gɨ do kacíne ní, 'yị ma'dáa nɨ Yésụ.”
5 Sɨmɨ bɨ uwúní ledre née kenée ní, do bábátịzị́ yée kí ịrị Ngére Yésụ.
6 Nda sɨmɨ bɨ Páwulo óto sịlịne doyé ní, zí 'Dówụ́ Lomo ógụ ndịsịné
sɨmɨyé, do í'bí roko'bụ zíye, zíye ndịsị ódroyé sɨmɨ ṛịḳị́ tara e kpá kí úku
'dódo ledre bɨ 'Dówụ́ Lomo 'dodo zíye ní.
7 Nɨyí kóo mbá 'yị e káa zí sokó doa gbre (12) ní.
8 Zí Páwulo ndịsị ndéréne ódroné o'bụóbụ zí 'yị e sɨmɨ 'Dịcị Kótrụro sɨmɨ
éfé bɨ kóo ota (3) née mbá. Zía ndịsịné úku ledre bɨ nɨ 'dí'bi doyé gɨ ro
ledre ga bɨ 'be 'bɨ Lomo 'dáa ní.
9 Tí lá ngíti géyị 'yị e gɨ dongaráye doyé orụ yị́ ené mɨórụ ṇguṇguní
eyé ledre Yésụ wá. Tí dongará 'yị e ore zíye ndịsịyé úku sínyi ledre gɨ ro
mɨsi'di 'bɨ Ngére Yésụ. Gɨ ore, zí Páwulo ótoómo yée zía lá 'dí'bi 'yị ga bɨ
'yị lódụ́ kací Yésụ ní zíye ndịsị ódroyé do ledre e kí ndịsị 'dódo ledre zíye
sɨmɨ mongụ́ 'dịcị 'bɨ ngíti o'do kí ịrịné Tarána.
10 Ledre máa née mengị kóo kenée kí sɨmɨbi gbre gɨ ro zí Yụ́da e kí Gịrịgị
ga bɨ ndịsịní ndịsị sɨmɨ káṇgá bɨ Ásiya ní úwú ledre gɨ ro Ngére Yésụ.

Bɨcayi lomo odro zí wotị́ Sekéva e

11 Zí Lomo ndịsị méngị mɨngburoko bɨku'dú ledre e kpụrụ́ gɨ sɨmɨ
Páwulo.
12 Gba mandịlị kí bongó bɨ Páwulo esị roné togụ́ 'di'biní ndéré kíe zí
'yị ndíyá e yá, zí ndíyá eyé ndịsị ụ́kụ́ne gɨ royé kpá zí bɨcayi lomo e ndịsị
ólụ́ógụyé gɨ sɨmɨyé.
13 Ngíti géyị Yụ́da ga bɨ ndịsịní gámá kí lágaóyó bɨcayi lomo e gɨ sɨmɨ
'yị e ní, ayíní kóo gɨ ro 'dí'bi ịrị Ngére Yésụ ndịsịyé lágaóyó bɨcayi lomo e
kíe. Zíye úku ledre zí bɨcayi lomo e kídí, “Máúku zíse, ídísé ólụ́ógụ 'dá'ba
kí ịrị Yésụ bɨ Páwulo ndịsị 'dódo ledre gɨ roa ní.”
14 Wotị Sekéva bɨ manda 'bɨ 'yị 'dáná éyị ga bɨ kóo ịnyị doa gbre ní
ndịsịní kóo méngị ledre née ye.
15 Kadra kịé'do zí bɨcayi lomo úkulúgu ledre zíye ya, “Máówo Yésụ bú,
máówo kpá ledre gɨ ro Páwulo bú, ásé 'bɨ esé náambi?”
16 Nda née ní, zí o'do bɨ kí bɨcayi lomo e sɨmɨné ba útú'dí'bi yée tónóne
ócó yée zí roko'bụ a rómoné gɨ do 'bɨ eyé mbá. Zíye ụ́dụyé ngásáye gɨ 'be
'bɨ ené, kí uṇgú royé, bongó e mbá mɨlófoné.
17 Sɨmɨ bɨ Yụ́da e kí Gịrịgị ga bɨ sɨmɨ Éfeso ore uwúní ledre née kenée
ní, zí ngịrị útúne sɨmɨyé, zíye ndịsịyé óto úndru Ngére Yésụ.
18 Sɨmɨ sịndị kadra née ní, zí tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre Yésụ go ní
ógụyé úkuógụ bɨsinyí ledre eyé fúó dongará 'yị e.
19 Zí tụ́'dụ́ 'yị máa yée ga bɨ 'bɨ eyé 'yị kágá e ní ógụyé kí kágá eyé e do
óngbóóyó yée mbá 'dá'ba do komo tụ́'dụ́ 'yị e. Sɨmɨ bɨ oloní késị kágá ga
bɨ ongbóní yée née mbá ní, késị a nɨ kóo mongụ́ne kíngaya.
20 Gɨ zí kéyị née ní, zí ledre 'bɨ Ngére Yésụ ngbóróne, zía báyiné kí
roko'bụné kíngaya.
21 Gɨ do kací ledre ga bɨ mengịní royé née mbá ní, zí Páwulo yéme ledre
gɨ ro ndéréne sɨmɨ Yerụsaléma kpụrụ́ gɨ sɨmɨ káṇgá ga bɨ Mekedoṇiya kí
Ákaya ní. Zía úku ledre yaá, “Gɨ do kací máógụmá íri, Mááyí kpá ndéré
sɨmɨ mongụ́ gara bɨ Róma ní.”
22 Gɨ ore, zía kása Timatíyo e gbre kí Erésito gɨ dongará 'yị ené ga bɨ
ndịsịní sáká wo ní 'dá'dá sɨmɨ Mekedoṇiya íri, sɨmɨ bɨ ndịsị kí owụ́ sịlị
ngbara sɨmɨ káṇgá bɨ Ásiya ní.

'Yị 'boro e zinginí sɨmɨ Éfeso

23 Sɨmɨ sịndị kadra máa bɨ kóo née ní, zí mongụ́ 'do'dó ídíne kíngaya ro
'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre Ngére Yésụ ní.
24 Ngíti 'yị 'boro nɨ kóo bo kí ịrịné Dometịrịyo nɨ 'yị yéme lịlị 'dịcị 'bɨ kára
lomo bɨ kí ịrịné Aratémisi ní gɨ sɨmɨ késị. Moko née ndịsị kóo 'di'biogụ
késị, zí 'yị ụ́cụ ga kíngaya.
25 Zí Dometịrịyo ndóloyóko lafúne e mbá kí ngíti géyị lafúye ga bɨ ndịsịní
kpá ụ́cụ éyị káa zí 'bɨ eyé ní. Zía úku ledre zíye kídí, “Ya'dá e, ówosé bú
kídí ndịsịzé ówo tụ́'dụ́ késị gɨ do moko bɨ ndịsịzé méngị a ba.
26 Cakaba ní, ledre bɨ 'yị bɨ Páwulo ba ndịsị méngị a ní, lúrúsé go cụ́ kí
komosé, úwúsé kpá go cụ́ kí mbílíse. 'Di'bi do tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ sɨmɨ Éfeso
ona kí sɨmɨ káṇgá bɨ Ásiya ní go mbá kí ledre bɨ yaá lomo ga bɨ 'yịma'dí
yemení ye ní, ndaní eyé lomo e wá.
27 Bɨsinyí a, moko ezé bɨ ndịsịzé méngị a ba ní ịrịa nɨ go ógụ sínyí. Nda
kpá lá dụ́ụ́ wo née wá, tí lá moko utúasá lolụ kpá ídí sɨmɨ 'dịcị 'bɨ lomo

bɨ Aratémisi bɨ 'yị e ndịsịní óto úndrua sɨmɨ káṇgá bɨ Ásiya kí do sogo káṇgá mbá ní wá. Úndru née utúasá lolụ ídí zía wá.”
28 Sɨmɨ bɨ uwúní ledre née kenée ní, zía ónzó komoyé 'duo ṛifu. Zíye tónóye gbúrógbóye, “Mongụ́ úndru idí ídí zí Aratémisi bɨ 'bɨ lomo 'bɨ Éfeso e ní.”
29 Kpá lá 'diya née ní, zí ledre née báyiné sɨmɨ gara ore mbá. Zí 'yị e yóko royé tụ́'dụ́ tụ́'dụ́ ndịsị méngị ledre ga bɨ utúasání wá ní kí gbúrógbóye. Zíye útú'dí'bi Gáyosi e kí Arisitáka 'yị 'bɨ Mekedoṇiya bɨ ndịsịní gámá kí Páwulo e ní do ngásá kíye do mongụ́ bi bɨ 'yị e ndịsịní yóko royé doa ní.
30 Páwulo ili kóo go gɨ ro zíne ndéréne zíye dongará tụ́'dụ́ 'yị ga gére née íri, tí lá 'yị lódụ́ kací Yésụ otoomoní sịlịye gɨ roa zía ndéréne wá.
31 Gba ngíti géyị mɨngburoko 'yị ga bɨ ore ní, zaá ezegámá ga mbá, zíye kákasa zía kídí, ndá ndéré do mongụ́ bi bɨ 'yị e ndịsịní yóko royé doa née íri wá.
32 Sɨmɨ bɨ kotrụní royé nɨyí nda go lá gbúrógbó faa, yée ga bɨ nɨyí kí 'bɨ eyé, ngíti géyị nɨyí kí 'bɨ eyé gɨ 'dí keṛị gɨ zía tụ́'dụ́ 'yị e owoní eyé sị ledre bɨ kotrụní royé gɨ roa ní wá.
33 Zí ngíti géyị 'yị e úku ledre kídí Alakɨzánde nɨ ne manda 'dá'dá, gɨ zía bɨ Yụ́da e ịtrịní wo 'dá'dá ní. Zí Alakɨzánde méngị kéyị kí sịlịne zí 'yị e gɨ ro zíye mụ́kụ́ye, gɨ ro zíne úku yéme ledre née zíye.
34 Tí lá sɨmɨ bɨ owoní ya Alakɨzánde nɨ Yụ́da ní, zíye gbúrógbóye kí kúrúye kịé'do kí sịndị kadra gbre, “Mongụ́ úndru idí ídí zí Aratémisi bɨ 'bɨ lomo 'bɨ Éfeso e ní.”
35 Odụ a, zí 'yị éké ledre 'bɨ mongụ́ 'yị bɨ sɨmɨ gara ore ní ógụné ụ́cụómo tụ́'dụ́ 'yị ga gére née. Zía úku ledre zíye ya, “Lafúma e 'yị 'bɨ Éfeso e. 'Yị e mbá owoní bú kídí gara bɨ Éfeso ba nɨ bi bɨ ndịsịní bándá 'dịcị 'bɨ mongụ́ kára lomo Aratémisi doa kí lịlịa bɨ utúogụ gɨ komo ere ní.
36 'Yị bɨ nɨ kála ledre ba ní ndaá. Bɨ kenée ní, ndécịsé mu ndásé méngị bɨcayi ledre e wá.
37 'Dí'biógụsé ya'dá ga ba go ngákáne, abú ngakaní eyé éyị gɨ sɨmɨ 'dịcị 'bɨ lomo ezé e wá, uku sinyiní kpá gbawá ledre gɨ ro kára lomo ezé.
38 Togụ́ Dometịrịyo e kí 'yị 'bɨ moko ené e nɨyí kí ledre kí 'yị yá, mɨngburoko 'yị 'décị ngbanga ezé e nɨyí bo kací sịlị ga bɨ 'bɨ 'décị ngbanga ní mbá, nɨyí 'décị ngbanga née ye íri.
39 Tí lá togụ́ ledre nɨ bo, wo bɨ ílisé bɨ romo gɨ do wo máa ba ní, nɨyí ótoyéme a do bi kótrụro bɨ 'yị e ịnyịní za mbá ówo ledre gɨ roa ní.
40 Gɨ do kací ledre bɨ mengị roné karaba ba ní, 'yị e nɨyí úku a kídí ndịsịzé gbúrógbó bɨsinyí gbúrógbó sɨmɨ gara. Sɨmɨ ledre née ní, utúasázé úku ma'díi wá gɨ zía sị ledre bɨ zía ídíne káa ní ndaá 'bɨ ené wá.”
41 Gɨ do kací bɨ uku ledre káa ní, zía úku ledre zí 'yị ga bɨ kotrụní royé ní zíye báyiyé.

20

Páwulo nderé sɨmɨ Mekedoṇiya kí Ákaya

1 Sɨmɨ bɨ mongụ́ gbúrógbó née ụkụ́ ní, zí Páwulo kákasa kací 'yị ga bɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ ní. Zía úku ledre zíye bɨ nɨ óto yée zíye ídíye kí roko'bụyé ní. Zía í'bí mandá zíye zía ndéréókpóne sɨmɨ káṇgá bɨ Mekedoṇiya ní.

2 Zía ndéréne gɨ do bi ga gére née mbá, ndịsị sáká 'yị e kí ledre bɨ nɨ í'bí
roko'bụ zíye ní, do ndéréókpóne sɨmɨ káṇgá bɨ Ákaya,
3 kí'dí bɨ ndịsị íri kí éfé ota (3) ní. Ndịsị kóo ore kí yéme roné gɨ ro
'dógụ bi sɨmɨ káṇgá bɨ Sụ́rịya ní. Sɨmɨ bɨ owo kídí Yụ́da e nɨyí go ndịsị
yéme bɨsinyí ledre gɨ ro méngị née kíe ní, zía yéme sómụ́ ledre gɨ ro
ndá'balúgu roné kpụrụ́ gɨ sɨmɨ Mekedoníya.
4 Zí Sopáta wotị́ Pịrịsa bɨ gɨ sɨmɨ gara bɨ Beréya ní ndéréye kí Páwulo.
Nɨyí kóo kí Arisitáka e kí Sékendụsụ nɨyí 'bɨ eyé gɨ sɨmɨ gara bɨ Tasaloníka,
Gáyo e kí Timatíyo gɨ sɨmɨ gara bɨ Dérebe, Takíka e kí Tarafímo nɨyí 'bɨ
eyé gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Ásiya ní.
5 Ya'dá ga gére nderéní 'bɨ eyé kóo sóngó zée sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Tóra
ní.
6 Tí lá zíze 'dógụ 'bɨ ezé bi gɨ sɨmɨ gara bɨ Phịlịpoyị gɨ do kací Ayímbi bɨ
ndịsịní ndólo a Ambata bɨ 'De'dị́ ndaá ní. Zíze ndíki ze kéye sɨmɨ Tóra gɨ
do kací sị́lị́ ịnyị. Zíze ndịsịzé ore kí sị́lị́ ịnyị doa gbre (7).

Odụ ógụ 'bɨ Páwulo sɨmɨ Tóra

7 Sɨmɨ sị́lị́ gɨ do kací Sị́lị́ 'bɨ 'Dówụ́ro, zíze kótrụ rozé ndịsịzé ánu éyị́
mɨánu 'bɨ sómụ́ndíki ledre umbu Ngére Yésụ. Zí Páwulo tónóne ódroné
zí 'yị e, ódroné, ódroné zaá gị kí yana ndụlụ, gɨ zía kílóndó a née ili go gɨ
ro ndéréókpó.
8 Tụ́'dụ́ lámba e nɨyí kóo bo mɨndícíye sɨmɨ 'dịcị bɨ o'bóṛongóní gá do
ezené kí'dí bɨ kotrụzé rozé ní.
9 Phɨṛangá nɨ kóo bo kí ịrịné Yụtị́ka nɨ kóo mɨndịsịné do subáa kenée,
sɨmɨ bɨ Páwulo nɨ nda go fú lá ódro ngbángbáne ní, zí Yụtị́ka tónóne
ṛị́'bịne, ṛị́'bịne, odụ a ṛí 'bí 'di'bi wo go, zía ndé'déne kú gɨ 'dága gɨrí útúne
gbụ bi. Sɨmɨ bɨ sịkpịní wo káa ní, uyu yị́ ené go.
10 Zí Páwulo ndítíógụné útúne doa fáka wo, zía úku ledre ya, “Ndásé
íni ini wá, nɨ go trịdrị.”
11 Nda née ní, zí Páwulo ékịlúgu roné 'dága sɨmɨ 'dịcị bɨ gáa nɨyí sɨmɨ a
ní, zía 'déwe ambata ánu a. Gɨ do kací ledre née ní, zí Páwulo ódroné zí
'yị e tí má zaá gị kí phɨyị́. Zía ịnyịné ótoómo yée zía ndéréne.
12 Zí ngíti géyị 'yị e 'dí'bi phɨṛangá née ndá'bayé kíe 'be trịdrị zíye nda
ídíye kí mongụ́ rokinyi.

Mindéréze gɨ sɨmɨ Tóra sɨmɨ Meléto

13 Nderézé kóo 'dá'dá do bi kụṛúngba 'dógụ bi ndéréze sɨmɨ gara kí ịrịné
Áso, kí'dí bi bɨ kóo azé ógụ 'dí'bi Páwulo doa sɨmɨ kụṛúngba ní. Yeme kóo
ledre née kenée gɨ zía nderé kóo íri kí sịndịne. 14 Sɨmɨ bɨ ndikízé sɨmɨ Áso
ní, zíze 'dí'bi wo kíze sɨmɨ kụṛúngba ndéréógụzé sɨmɨ gara bɨ Mịtụléne
ní.
15 Zíze ịnyịzé gɨ ore sɨmɨ bi mɨárá a née ndéréze sɨmɨ cúkú bɨ Kịyo. Gɨ
do kací sị́lị́ kịé'do zíze 'dógụ bi ndéréógụzé sɨmɨ cúkú bɨ kí ịrịné Sámo.
Nda káa zí kílóndó a née, zíze ógụzé sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Meléto ní.
16 Páwulo yeme kóo sómụ́ ledre gɨ ro zíne 'décị bi geré mɨ'décị gɨ cigí
gara bɨ Éfeso ní, káa bɨ née nɨ sínyi sịndị́ kadra sɨmɨ káṇgá bɨ Ásiya ní
ke. Nderé kóo 'di'diya gɨ ro togụ́ nɨ útúásá yá, zíne ídíne sɨmɨ Yeṛụsaléma
sɨmɨ sịndị́ kadra 'bɨ Pénítakote.

Páwulo odro kí mɨngburoko 'yị ga bɨ 'bɨ Éfeso ní

17 Gɨ sɨmɨ Meléto, zí Páwulo kákasa sɨmɨ Éfeso kací mɨngburoko 'yị ga
bɨ 'bɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ ní.
18 Sɨmɨ bɨ ogụní ní, zía úku ledre zíye ya, “Ówosé káa zí bɨ kóo ndịsịzé
kése ní bú, gɨ sɨmɨ mɨzefị kadra bɨ máógụ sɨmɨ a sɨmɨ káṇgá bɨ Ásiya ní.
19 Mándịsị 'bó'bụ́ romá zí iní komomá ndịsị ídíne trịị kí ndịsị méngị
moko káa zí 'yị 'bɨ moko 'bɨ Ngére Yésụ kí mbágá tụ́'dụ́ 'do'dó bɨ mándịsị
ndíki yée gɨ zí bɨsinyí ledre 'bɨ Yụ́da e ní.
20 Ówosé bú bɨlámáne, máótoómo kémbị́ ledre kị́é'do wo bɨ nɨ útúásá
sáká sée, sɨmɨ bɨ mándịsị úku kúrú Lomo zíse kí 'dódo ledre zí tụ́'dụ́ 'yị e
kpá kí 'be 'bɨ esé e ní wá.
21 Máúku 'dódo go zí Yụ́da e kí Gịrị́gị e mbá kídí, idíní óyóló'bó sómụ́
ledre eyé ṇgúṇgu ledre Ngére Yésụ gɨ ro zíye ógụyé zí Lomo.
22 “Cakaba ní, kací íli ledre 'bɨ 'Dówụ́ Lomo, mááyí go ógụ ndéré sɨmɨ
Yerụsaléma, máówo éyị́ bɨ nɨ méngị roné zíma íri ní wá.
23 Éyị́ bɨ máówo ní, 'Dówụ́ Lomo mada máa go kídí, sɨmɨ mɨngburoko
gara ga bɨ mááyí ógụ sɨmɨyé ní mbá, sị́gịnị kí 'do'dó nɨyí bo ndịsị sóngó
máa íri.
24 Tí lá máóto amá ledre trịdrịmá zíma owóowó wá, máíli dụ́ụ́
méngịónzó ledre bɨ mándịsị óto komomá gɨ roa ní kí moko 'bɨ Ngére Yésụ
bɨ i'bí zíma ndịsịmá méngị a, bɨ nɨ úku 'dódo bɨlámá ledre gɨ ro sáká éyị́
'bɨ Lomo zí 'yị e ní.
25 “Mágámá go kí úku ledre gɨ ro ledre ga bɨ 'be 'bɨ Lomo 'dáa ní zíse
mbá. Bɨ ba ní, máówo go kídí útúásásé lolụ lúrú máa ona wá.
26 Bɨ kenée ní, máúku zíse ba go wo karaba, togụ́ 'yị luyú ledre go, ledre
amá ndaá lolụ sɨmɨ a wá.
27 Gɨ zía máótoómo amá kí ótrụ́ kodo mɨyéme ledre bɨ Lomo yeme go gɨ
rosé ní zíse wá.
28 Bɨ kenée ní, ídísé bándá rosé kpá kí kábịṛị́kị ga bɨ 'Dówụ́ Lomo i'bí
yée zíse ndịsịsé lúrú bɨ kacíye née ní. Ídísé ídí 'yị lúrú bɨ kací 'yị ga bɨ
ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo go, bɨ ugú yée kí sáma Wotị́ne ní.
29 Máówo bú kídí gɨ do kacíma ba, ngíti géyị 'yị e nɨyí ógụ ólụ́ dongaráse
káa zí máárára e ní, gɨ ro báyi kábịṛị́kị ga gére née 'dá'ba.
30 Sịndị́ kadra nɨ ógụ kí'dí bɨ ngíti géyị 'yị e gɨ dongaráse nɨyí ndịsị
ṛáṛanga gɨ ro sínyíónzó sɨmɨ do 'yị lódụ́ kací Yésụ gɨ ro do ndịsịyé lódụ́
kacíye ní.
31 Gɨ zí kéyị née ní, komosé idí ídí rosé, zíse ndịsịsé sómụ́ndíki ledre ga
bɨ má'dódo yée zíse kí iní komomá trịị kací kadra e kí ndụlụ mbá kí sɨmɨbi
ota ba ní.
32 “Cakaba máótoómo sée go do sị́lị́ Lomo kí ledre 'bɨ sáká éyị́ ené bɨ
utúasá go í'bí roko'bụ zíse gɨ ro zíse ndíki úndru 'bɨ Lomo bɨ yeme gɨ ro
mɨgélé 'yị ené e ní.
33 Máóto amá 'bú késị́, togụ́ mbú dábu kí bongó 'bɨ 'yị e wá.
34 Sée kí rosé ówosé bú, mándịsị kóo méngị moko amá kí sị́lị́ma gɨ ro
éyị́ ga bɨ ilizé yée ní kí 'yị amá e.
35 Má'dódo go zíse sɨmɨ ledre ga bɨ mbá mándịsị méngị yée ní kídí,
méngị moko kí roko'bụné kenée nɨ óto ze zíze sáká 'yị ga bɨ ngárá

roko'bụyé ndaá ní kɨ́ sómụ́ndíki kúrú Ngére Yésụ bɨ uku ya, ‘Rokinyi 'bɨ 'yị í'bí éyị́ rómo gɨ do 'bɨ 'yị 'dí'bi nzíyi éyị́ ní.’ ”

36 Sɨmɨ bɨ Páwulo uku ledre née zíye kenée ní, zíye útúye do ngụ́ṛụ́ sịndịye bi íni ini zɨ́ Lomo.

37 Zíye ụ́dụyé mbá íni ini kɨ́ óto sịlịye do go Páwulo fáka wo sɨmɨ bɨ nɨyí í'bí mandá dongaráye kɨ́ Páwulo e ní.

38 Sɨmɨkozo 'di'bi kóo yée kíngaya gɨ zía bɨ Páwulo uku go zíye kídí utúasání lolụ lúrú née wá ní. Nda née ní zíye 'dịyịóto wo do bi kuṛúngba.

21

Mɨndéré Páwulo sɨmɨ Yeṛụsaléma

1 Gɨ do kací odụ mandá bɨ i'bízé dongaráze ní, zíze ótoómo yée ndéréze do ékịze sɨmɨ kuṛúngba, zíze 'dógụ bi geré mbị́ sɨmɨ cúkú bɨ Kóso ní. Sɨmɨ bi mɨárá a née zíze ndéréógụzé sɨmɨ cúkú bɨ kɨ́ ịṛịné Róde, nda gɨ ro zíze ndéréókpóze sɨmɨ cúkú bɨ Patára ní.

2 Gɨ sɨmɨ Patára, zíze ówo kuṛúngba bɨ ndịsị ndéré sɨmɨ káṇgá bɨ Foníṣiya ní, zíze ékịze sɨmɨ a zía 'dógụ ógụ zée sága.

3 Zíze ndéréze do iní zaá gị do bi bɨ lurúzé nda do cúkú bɨ Sáyípuroso ní go za mbá, zíze óyó rozé do gboṛụ a mɨ'dí do anú ndéréze sɨmɨ káṇgá bɨ Sụ́ṛịya ní. Zíze ndítíógụzé do gbúṛóngó sɨmɨ gara bɨ Táyire do bi bɨ ịmbịoyóní éyị́ ga bɨ kóo sɨmɨ mongụ́ kuṛúngba máa née 'dá'ba doa ní.

4 Zíze ówo ngíti géyị 'yị lódụ́ kací Yésụ ore, zíze ndịsịzé kéye ore kɨ́ sịlị́ ịnyị doa gbre. Sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo, zíye úku ledre zɨ́ Páwulo kídí ndaá ndéré sɨmɨ Yeṛụsaléma wá.

5 Tí lá bɨ sịndí kadra ezé utúasá ní, zíze 'dí'bi mɨsi'di ndéréze Yeṛụsaléma. Zɨ́ 'yị lódụ́ kací Yésụ ga bɨ ore ní ịnyịyé kɨ́ me'beyé e, owụ́ 'bɨ eyé e mbá, 'dịyịóto zée gɨ sɨmɨ gara gɨ ore gị kó'dụ́ mɨkavu, kɨ́'dí bɨ utúzé do ngụ́ṛụ́ sịndịze kéye bi íni ini zɨ́ Lomo ní.

6 Nda gɨ ore, zíze í'bí mandá dongaráze, azé 'bɨ ezé ékị́ sɨmɨ kuṛúngba, zíye ịnyị 'bɨ eyé yóó ndá'bayé 'be 'bɨ eyé.

7 Zíze ịnyịzé kɨ́ kuṛúngba gɨ sɨmɨ Táyire née ní ndéréze sɨmɨ gara bɨ kɨ́ ịṛịné Potolemáyi, kɨ́'dí bɨ ndéréze í'bí mandá zɨ́ 'yị ga bɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ ga bɨ ore ní, zíze 'dú'duzé ore sịlị́ kịé'do.

8 Kílóndó a née ní, zíze ịnyịzé ndéréógụzé sɨmɨ gara bɨ Kayisaríya ní. Ndịsịzé kóo íri 'be 'bɨ Phịlịpo bɨ ndịsị úku kúrú Lomo zɨ́ 'yị e ní, nɨ ngúru 'yị gɨ dongará 'yị ga bɨ kóo gelénɨ́ yée ịnyị doa gbre* ní.

9 Nyị́ ga nɨyí kóo bo eso 'di'binɨ́ aka ya'dá e wá, ndịsịnɨ́ úkutátá ledre bɨ Lomo ukui'bí tarayé ní zɨ́ 'yị e.

10 Gɨ do kací bɨ ndịsịzé ore go kɨ́ sịlị́ nyere ní, zɨ́ nébị bɨ kɨ́ ịṛịné Ágaba ógụné gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Yụdáya ní.

11 Sɨmɨ bɨ ogụ lúrú zée ní, zía í'dí ká'dá bɨ gɨ ro Páwulo ní, ódó sịlịne kɨ́ sịndịne kíe, zía ịnyịné úku ledre ya, “'Dówụ́ Lomo uku ya, ‘Yụ́da ga bɨ sɨmɨ Yeṛụsaléma ní nɨyí ódó mịngị́ ká'dá ba káa, do í'bí wo do sịlị́ 'yị ga bɨ ngárá ndanɨ́ Yụ́da e wá ní.’ ”

---

* **21:8 21:8** Ya'dá e ịnyị doa gbre: Ólo ledre gɨ ro ya'dá ga ịnyị doa gbre ba sɨmɨ Moko 'bɨ 'yịmɨkása e 6:1-6.

12 Sɨmɨ bɨ uwúzé ledre née kenée ní, zíze ịnyịzé kí 'yị ga bɨ ṇguṇguní
ledre 'bɨ Yésụ go ní mbá úku ledre zí Páwulo kídí ndaá ndéré sɨmɨ
Yeruṣaléma wá.
13 Nda née ní, zí Páwulo úkulúgu ledre zíze ya, “Éyị́ bɨ ndịsịsé íni ini,
zíse ndịsịsé 'décị mɨmbé'demá kenée gɨ roa ní 'di? Mándá nzíyimá lá dụ́ụ́
gɨ ro do ódó máa sɨmɨ Yeruṣaléma wá, kpá gɨ ro zíma úyumá íri gɨ ro ledre
Ngére Yésụ.”
14 Sɨmɨ bɨ ṇguṇgu ené ledre bɨ ukuzé zía née wá ní, zíze ndécị́ ezé. Zíze
lá úku ledre zía ya, “Idí mu méngị roné kací íli ledre 'bɨ Ngére Yésụ.”
15 Gɨ do kací née ní, zíze ndịsịzé ore cúku'dée kí yéme éyị́ ezé e zíye
ídíye nzíyiyé gɨ ro zíze ndéréze sɨmɨ Yeruṣaléma.
16 Zí ngíti géyị 'yị lódụ́ kací Yésụ ga bɨ sɨmɨ gara bɨ Kayisaríya ní 'dịyịóto
ógụ zée zaá gị 'be 'bɨ Menasóna, kí'dí bɨ ilizé ndéré ndịsị ní. Nɨ 'yị gɨ sɨmɨ
cúkú bɨ Sáyípuroso ní, nɨ kuṛú 'yị lódụ́ kací Yésụ kú 'desị́.

Páwulo nderé ṇgu 'be 'bɨ Yakóbo

17 Sɨmɨ bɨ ogụzé sɨmɨ Yeruṣaléma ní, zí 'yị lódụ́ kací Yésụ ga bɨ íri ní
'dí'bi zée sɨmɨ sụmụ bɨlámáne kíngaya.
18 Sɨmɨ bi mɨárá a née, zí Páwulo 'dí'bi zée zíze ndéréze lúrú Yakóbo kí
mɨngburoko 'yị ga bɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ ní, nɨyí kóo mbá 'be 'bɨ ené ore.
19 Zí Páwulo í'bí mandá zíye mbá, zía tónóne lịkpị́ ledre ga bɨ Lomo
mengị yée zí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní kpụrụ́ gɨ sɨmɨ moko bɨ née
mengị ní.
20 Sɨmɨ bɨ uwúní ledre née ní, zíye mbófo ịrị Lomo. Gɨ ore, zíye úku ledre
zí Páwulo ya, “Lúndu 'bɨ ené, lúrú káa zí bɨ tụ́'dụ́ álifu Yụ́da e ṇguṇguní
ledre 'bɨ Yésụ ní go, ówo kpá káa zí bɨ ndịsịní í'bí royé lódụ́ lorụ 'bɨ Mụ́sa
ní bú.
21 Uwúní ledreyị́ go kídí ndịsị́ kóo 'dódo ledre zí Yụ́da ga bɨ sɨmɨ káṇgá
'bɨ 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní ya, ndaní ndịsị́ lódụ́ kací lorụ bɨ
Mụ́sa eké ní wá, owụ́ 'bɨ eyé e ndaní kpá útú ngbụṛu togụ́ mbú lódụ́ ondụ́
'bɨ Yụ́da e wá.
22 Ma'díi, nɨyí go ógụ úwú a kídí ógụ go, azé méngị go 'di?
23 Ba ledre bɨ ilizé zíyị méngị a ní. Ya'dá e nɨyí ona eso mocụ́ní éyị́[†] go
zí Lomo.
24 Ídí 'dí'bi yée zíse ndérése méngị ondụ́ bɨ ndịsị́ óto 'yị zía ídíne drá
ní gɨ rosé ndro kéye, zíyị í'bí késị́ gɨ ro eyị́ bɨ nɨyí 'dáná éyị́ zí Lomo sɨmɨ
bɨ nɨyí ólo doyé ní. Gɨ ore 'yị e nɨyí ówo a mbá kídí ábuwá ndịsị́ yị́ eyị́
méngị ledre e kací lorụ 'bɨ Mụ́sa, ledre bɨ ndịsịní lịkpị́ a gɨ royị́ ba nda 'bɨ
ené ma'díi wá.
25 Tí lá 'yị máa yée ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ ngárá ndaní Yụ́da e wá
ní, kasazé wáraga go zíye kídí, ndaní ánu éyị́ mɨánu bɨ 'danání lomo ga
bɨ 'yịma'dí yemení ye kí sịlịye ní wá. Ndaní ánu esị bɨ kí sáma sɨmɨné ní
wá, esị bangá bɨ kpụṛonyó 'dewení lá goa sáma a loloonzó roné gɨ sɨmɨ a
wá ní wá, ndaní kpá só'do royé kí 'yị ga bɨ ofụ́ní aka royé kéye wá ní wá.”
26 Zí Páwulo 'dí'bi ya'dá ga gére née kílóndó a née, zíye ndéréye méngị
ondụ́ bɨ ndịsị́ óto 'yị zía ídíne drá ní gɨ roné ndro kéye. Nda gɨ ore zía

---

[†] **21:23 21:23** Mocụ́ éyị́: Ídí ólo ledre gɨ ro éyị́ bɨ kóo Yụ́da e ndịsịní méngị a sɨmɨ bɨ mocụ́ní éyị́ go ní sɨmɨ bụ́kụ bɨ Ólo 'yị e ní 6:1-27.

ndéréne úku 'dódo ledre odụ sḭlḭ 'bɨ ondṵ́ bɨ mengịní ní kí sịndḭ kadra bɨ nɨyí 'dáná éyḭ gɨ royé sɨmɨ 'Dḭcḭ 'bɨ Lomo ní.

Yṵ́da e 'di'biní Páwulo sɨmɨ 'Dḭcḭ 'bɨ Lomo

27 Sɨmɨ bɨ sḭlḭ 'bɨ ondṵ́ bɨ ịnyị doa gbre nɨ go gbóo gɨ ro ṵ́kṵ́ ní, zí ngíti géyị Yṵ́da e gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Ásiya ní lúrúndíki Páwulo sɨmɨ 'Dḭcḭ 'bɨ Lomo. Zíye óto 'yị e zí mɨmbé'deyé ésḭne ro Páwulo gɨ ro zíye 'dí'bi wo.

28 Zí Yṵ́da ga gére née gbúrógbóye, “Lafúze Isɨréle e, sákásé zée. Ba o'do bɨ ndịsị gámá kí 'dódo bɨsinyí ledre ro 'yị ezé e kí lorụ bɨ Mṵ́sa eké ní, kí ledre gɨ ro bi 'bɨ Lomo. Cakaba ní, 'di'biogụ Gịrḭgị e go sínyíónzó do ligá 'Dḭcḭ 'bɨ Lomo bɨ ngárá lúyú ledre ndaá doa wá ní.”

29 Ukuní kóo ledre née kenée gɨ zía lurúndikiní Páwulo e kí Tarafímo 'yị 'bɨ Éfeso sɨmɨ mongṵ́ gara, somṵ́ní 'bɨ eyé ya, Páwulo nderé kíe go do ligá 'Dḭcḭ 'bɨ Lomo.

30 Sɨmɨ bɨ 'yị e uwúní ya bɨsinyí ledre nɨ go méngị roné do ligá 'Dḭcḭ 'bɨ Lomo 'dáa ní, zíye ṵ́dụyé ngásáye íri, kací tara mɨsi'di e mbá 'yị e. Zíye 'dí'bi Páwulo óỵoógụ wo 'dá'ba gɨ do ligá 'Dḭcḭ 'bɨ Lomo, geré zíye 'dṵ́tụ mbotụ e mbá.

31 Sɨmɨ bɨ tṵ́'dṵ́ 'yị ga gére née ayíní go gɨ ro úfu Páwulo ní, zí sanda ógụné zí mongṵ́ manda 'bɨ asikíri 'bɨ Róma e‡ kídí, bɨsinyí ledre nɨ go méngị roné sɨmɨ Yerụsaléma, gara 'dáa.

32 Zí mongṵ́ manda 'bɨ asikíri 'bɨ Róma née geré 'dí'bi asikíri e 'diya ndéréye íri. Sɨmɨ bɨ 'yị e lurúndikiní wo kí asikíri ené e ní, zíye ótoómo kí ócó Páwulo.

33 Zí mongṵ́ manda 'bɨ asikíri e née ógụné zí Páwulo, do 'dí'bi wo. Zía úku ledre zí 'yị ené e kídí idíní ódó wo kí ká'dá késḭ e gbre. Gɨ ore zía ndúndu'yú ya, “O'do máa ba 'bɨ ené náambi, éyḭ bɨ mengị ní 'di?”

34 Zí ngíti géyị 'yị e gɨ dongará tṵ́'dṵ́ 'yị ga gére née ndḭsịyé gbúrógbóye kí ledre kḭé'do, ngíti géyị gburogbóní 'bɨ eyé kí ngíti ledre kpḭ. Gɨ zí ledre ga bɨ faa née ní, mongṵ́ manda 'bɨ asikíri ga gére utúasá ówo mbigí ma'díi sḭ ledre bɨ mengị roné ní wá. Zía úku ledre zí 'yị ené e kídí, idíní mu 'dí'bi Páwulo ndéré kíe do bi eyé 'bɨ asikíri e.

35 Sɨmɨ bɨ Páwulo nderéogụní do bi bɨ gɨ ro zíye ékḭ ókpóye sɨmɨ 'dḭcḭ bɨ o'bóní wo do ezené ní, zí asikíri ga gére née ịmbḭ wo gɨ zía roko'bụ 'bɨ okó bɨ kóo tṵ́'dṵ́ 'yị ga gére née ndḭsịní ógụ kíe ní ofụ go.

36 Zí tṵ́'dṵ́ 'yị ga gére née ịnyịyé lódṵ́ wo kí ndḭsị gbúrógbóye ya, “Úfusé wo mɨúfu.”

Páwulo odro zí tṵ́'dṵ́ 'yị ga gére née

37 Sɨmɨ bɨ asikíri nɨyí go gbóo gɨ ro ógụ kí Páwulo do bi eyé 'bɨ asikíri e ní, zía úku ledre zí mongṵ́ manda 'bɨ asikíri e née kídí, “Máútúásá go úku ledre ba zíyị?”

Zía úkulúgu ledre zí Páwulo kídí, “Úku tara Gịrḭgị bú?

38 Bɨ kenée ní, ndá 'bɨ eyḭ 'yị 'bɨ Ízibiti bɨ kóo 'di'bi do okó álifu eso do ólṵ́ kíye sɨmɨ súwú ní wá?”

‡ **21:31 21:31** Mongṵ́ manda 'bɨ asikíri e: Ndịsị lúrú bi kací asikíri e álifu. Nɨ 'bɨ ené do manda ga bɨ 'bɨ asikíri e ní.

39 Zí Páwulo úkulúgu ledre zía kídí, “Mááyí yị amá Yụ́da, arání máa simɨ gara bɨ Tarasísi simɨ Silísiya ní, 'yị gɨ simɨ gara bɨ kí ledrené owóowó ní. Mándéndị́ romá gɨ ro zíyị í'bí mɨsi'di zíma ódromá kí 'yị ga ba.”
40 Simɨ bɨ mongụ́ manda née i'bí mɨsi'di zía ní, zí Páwulo tóroné 'dága méngị́ kéyị zí 'yị e kí sị́lị́ne gɨ ro zíye mụ́kụ́ye. Simɨ bɨ mụkụ́ní ní, zí Páwulo úku ledre zíye kí tara Aramáyika.

22

1 “Owụ́ 'bɨ babá e kí babá e, ídísé índi mbílíse úwú ledre bɨ mááyí úku a zíse ba.”
2 Simɨ bɨ uwúní kídí ndịsị́ ódro zíye kí tara Aramáyika ní, zíye mụ́kụ́ye 'duo sií.
Gɨ ore, zí Páwulo úku ledre zíye kídí,
3 “Mááyí yị amá Yụ́da, arání máa simɨ gara bɨ Tarasísi simɨ Silísiya ní, tí lá mángbóró simɨ Yerụsaléma ona. Gamaléle 'dodo kóo ledre gɨ ro lorụ 'bɨ bulúnduzé e go zíma bɨlámáne kíngaya, zíma í'bí romá karaba méngị́ ledre 'bɨ Lomo kí roko'bụmá kpá cé káa zí se ní.
4 Mándị́sị́ kóo 'dó'do 'yị ga bɨ ndịsịní lódụ́ kací Mɨsi'di 'bɨ Yésụ ní, kí úfu yée, kpá kí ódó ya'dá e kí kará e ónzó yée simɨ sị́gịnị.
5 Mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ kí mɨngburoko 'yị lúrú bi simɨ ledre ga bɨ simɨ gara ona ní, nɨyí ṇgúṇgu ledre bɨ mááyí úku a zíse ba ya nɨ ma'díi. I'bíní wáraga bɨ ekéní zí lafúma Yụ́da ga bɨ simɨ Damásika ní zíma 'dí'bi a ndéré kíe gɨ ro 'dí'bi 'yị lódụ́ kací Yésụ máa yée ga bɨ íri ní, ógụ kíye simɨ Yerụsaléma gɨ ro do 'dó'do yée.

Mɨsi'di bɨ Páwulo oyólo'bó sómụ́ ledre ené doa ní

6 “Káa zí bɨ mándéréógụ go gbóo kí Damásika ní, kí yana kadra, zí mongụ́ bimɨóṇgó óṇgóne gɨ komo ere cigíma gbaá.
7 Zíma útúma bi, nda née ní zíma úwú kúrú 'yị kí úku ledre zíma kídí, ‘Sáwulo, Sáwulo, Éyị́ bɨ ndịsị 'dó'do máa gɨ roa kenée ní 'di?’
8 “Zíma ndúndu'yú kídí, ‘Áyí náambi Ngére?’
“Zía úkulúgu ledre zíma kídí, ‘Née máa Yésụ, 'yị 'bɨ Nazeréta bɨ ndịsị 'dó'do wo ní.’
9 'Yị ga bɨ kóo azé kéye ní lurúndikiní 'bɨ eyé lá bimɨóṇgó, uwú 'di'biní eyé kúrú 'yị bɨ ndịsị ódro zíma ba wá.
10 “Zíma ndúndu'yú kídí, ‘Máídí méngị 'di Ngére?’
“Zí Ngére úku ledre zíma kídí, ‘Ịnyịógụ mu 'dága zíyị ndéréyị simɨ Damásika. Nɨyí úku 'dódo ledre ga bɨ Lomo ili yée zíyị méngị a ní zíyị íri.’
11 Gɨ ore, zí komomá 'dụ́tụné gɨ zí mongụ́ bimɨóṇgó bɨ utú komomá ní. Zí 'yị amá ga bɨ kóo azé kéye ní 'dí'bi sị́lị́ma kókó máa ndéré kíma simɨ Damásika.
12 “Zí ngíti o'do kí ịrịné Ananíya ógụné lúrú máa. Nɨ 'yị bɨ ndịsị óto úndru Lomo kí ndịsị́ lódụ́ kací lorụ ezé ní. Yụ́da ga bɨ simɨ Damásika ní ndịsịní óto dokuwu a kíngaya.
13 Zía ógụné tóroné cigíma, zía úku ledre ya, ‘Lúndu 'bɨ ené e Sáwulo, komoyị́ idí mu líkpí, zíyị lúrú bi.’ Geré simɨ sịndị́ kadra née ní, zí komomá líkpíne, zíma lúrúndíki wo.

14 “Nda née ní, zía úku ledre zíma ya, ‘Lomo 'bɨ bulúnduzé e gelé yịị go zíyị ówo íli ledre ené, zíyị lúrú 'Yị bɨ ngará lúyú ledre ndaá roa wá ní, zíyị úwú ledre cụ́ gɨ taraa kí mbílíyị.
15 Áyí ídí 'yị bɨ nɨ ndịsị úku 'dódo ledre ga bɨ lúrú yée kí komoyị́ kí yée ga bɨ úwú yée gɨ roa ní zí 'yị e mbá.
16 Éyị́ bɨ ndịsị sóngó a ní 'di? Ịnyịógụ mu 'dága, do bábátịzị́ yịị, zíyị íni ini kí ịrị Yésụ nɨ lúguóyó lúyú ledre eyị́ 'dá'ba.’
17 “Sɨmɨ bɨ mándá'balúgu romá sɨmɨ Yerụsaléma ndịsịmá íni ini zí Lomo sɨmɨ 'Dịcị́ 'bɨ Lomo zí Ngére Yésụ 'dódo roné zíma.
18 Zía úku ledre zíma ya, ‘'Di'diya. Ídí mu geré ólụ́ógụ gɨ sɨmɨ Yerụsaléma gɨ ona 'dá'ba, gɨ zía 'yị e utúasání eyé ṇgúṇgu ledre bɨ áyí úku a gɨ romá ní wá.’
19 “Zíma úkulúgu ledre zía kídí, ‘Ngére, 'yị ga gére née owoní bú kídí mándịsị kóo tátá kí 'dí'bi 'yị e gɨ sɨmɨ 'Dịcị́ Kótrụro kí ndịsị ócó 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre eyị́ go ní.
20 Sɨmɨ bɨ kóo nɨyí úfu Sitifáno 'yị eyị́ bɨ ndịsị úku ledre gɨ royị́ ní, mááyí kóo bo íri ndịsị ṇgúṇgu ledre mɨúfu a kí ndịsị lúrú bi kací bongó 'bɨ 'yị ga bɨ ufuní wo ní.’
21 “Zí Ngére úku ledre zíma kídí, ‘Ndéré mu, Mááyí kása óyó yịị gɨ ona 'dá'ba gbála zí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní.’ ”

Páwulo nɨ 'yị 'bɨ Róma

22 Zí tụ́'dụ́ 'yị ga gére née ndịsịyé úwú ledre née tí kenée e, lá sɨmɨ bɨ Páwulo ukuogụ ledre gɨ ro 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní, zí ledre née útúne sɨmɨyé 'duo vuu zíye tónóye gbúrógbóye kí kúrúye 'dága, “Úfusé wo mɨúfu. Utúasá zía ídíne trịdrị wá.”
23 Káa zí bɨ kóo nɨyí ndịsị gbúrógbó kí lálaóyó bongó gɨ royé ụ́cụóyó a, kí ndịsị óyụ 'bụrụ sɨmɨ síli ní,
24 zí mongụ́ manda 'bɨ asikíri ga gére née úku ledre zí asikíri ené e idíní 'dí'bi Páwulo ndéré kíe do bi eyé 'bɨ asikíri e. Zía úku ledre idíní ócó wo gɨ ro zía úku 'dódo sị ledre bɨ 'yị e ndịsịní gbúrógbó doa kenée gɨ roa ní.
25 Tí lá sɨmɨ bɨ odóonzóní wo go bi kenée gɨ ro do ócó wo ní, zí Páwulo úku ledre zí mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri e bɨ kóo mɨtóroné ore ní kídí, “Nɨ mɨútúásáne zíse ócó 'yị 'bɨ Róma bɨ 'decịní aka ngbanga a do ówo lúyú ledre ené wá ní?”
26 Sɨmɨ bɨ mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri e née uwú ledre née kenée ní, zía ndéréne ndú'yú mongụ́ manda 'bɨ asikíri e née kídí, “Áyí méngị go 'di? O'do ba nɨ yị ené 'yị 'bɨ Róma.”
27 Zí mongụ́ manda née ndéréne ndú'yú Páwulo, “Ídí aka úku a zíma, ma'díi áyí 'yị 'bɨ Róma?”
Zí Páwulo úkulúgu ledre zía ya, “Ɨɨ, mááyí 'yị 'bɨ Róma.”
28 Gɨ ore, zí mongụ́ manda 'bɨ asikíri e née úku ledre kídí, “Mái'bí kóo mongụ́ késị gɨ ro zíma ídíma 'yị 'bɨ Róma.”
Zí Páwulo úkulúgu ledre zía kídí, “Arání 'bɨ eyé máa kú 'yị 'bɨ Róma.”
29 Geré zí 'yị ga bɨ kóo nɨyí gɨ ro ndú'yú Páwulo ní, ígí royé gɨ roa. Zí ngịrị útúne sɨmɨ mongụ́ manda 'bɨ asikíri ga gére née sɨmɨ bɨ owo kídí née odó Páwulo bɨ nɨ 'yị 'bɨ Róma ní go kí ká'dá késị e ní.

'Di'biogụní Páwulo do ngbanga

30 Sɨmɨ bɨ bi arálo'bó roné ní, zí mongụ́ manda 'bɨ asikíri ga gére née
áyíne fú lá gɨ ro zíne ówo sị́ ledre bɨ Yụ́da e ndịsịní í'bí ngbángá Páwulo
gɨ roa ní. Zía líkpí ká'dá késị́ gɨ ro Páwulo, zía úku ledre zí manda ga bɨ
'bɨ 'yị́ 'dáná éyị́ e ní kí mɨngburoko 'yị́ 'décị́ ngbanga e yóko royé. Gɨ ore
zía 'dí'biógụ Páwulo, zí Páwulo tóroné kó'dụ́ye.

23

1 Zí Páwulo lúrú bi mbị́ komo mɨngburoko 'yị́ 'décị́ ngbanga ga gére née,
zía úku ledre zíye kídí, “Lafúma e Yụ́da e, gị́ karaba máméngịónzó moko
amá go zí Lomo bɨlámáne, máówo amá éyị́ bɨ máméngị́ wo nɨ bɨsinyí ní
wá.”
2 Gɨ zí ledre bɨ uku kenée ní, zí mongụ́ 'yị́ 'dáná éyị́, Ananíya úku ledre
zí 'yị́ ga bɨ toroní gbóo cígí Páwulo ní kídí, idíní óngbo tara a.
3 Zí Páwulo úku ledre zía kídí, “Lomo nɨ 'dó'do yịị́ bɨ lóndo royị́ ya née
nɨ 'yị́ lódụ́ kací lorụ ní. Ndịsị́ 'décị́ ngbanga romá née kací lorụ, zíyị́ tóroyị́
'déwe lorụ ya idíní ócó máa.”
4 Zí 'yị́ ga bɨ kóo toroní gbóo cigí Páwulo ní úku ledre zía kídí, “Ngịrị́
mengị́ yịị́ kí úku ledre zí mongụ́ 'yị́ 'dáná éyị́ 'bɨ Lomo wá gɨ zí 'dí?”
5 Zí Páwulo úkulúgu ledre zíye kídí, “Owụ́ 'bɨ babá e, máówo amá bɨ ya
née mongụ́ 'yị́ 'dáná éyị́ ní wá. Nɨ mɨékéne kídí, ‘Ndá úku tara sinyí ro
ngére bɨ nɨ do 'yị́ eyị́ e ní wá.’ ”
6 Sɨmɨ bɨ Páwulo owo kídí ngíti géyị́ 'yị́ e gɨ dongaráye nɨyí Sadụkáyo,
ngíti géyị́ 'bɨ eyé Farụsáyo ní, zía úku ledre kí kúrúne 'dága do ngbanga
ore kídí, “Lafúma e Yụ́da e, mááyí owụ́ Farụsáyo, babá nɨ kpá Farụsáyo.
'Di'biogụní máa do ngbanga ona gɨ zía bɨ máóto komomá kídí 'yị́ ga bɨ
uyuní go ní nɨyí karanée úrú gɨ sɨmɨ umbu ní.”
7 Sɨmɨ bɨ Páwulo uku ledre née kenée ní, zí Farụsáyo e kí Sadụkáyo e
tónóye ófụ́ye. Nda née ní, zí kótrụro ífi roné.
8 Sadụkáyo e ṇguṇguní eyé bɨ ya 'yị́ nɨ úrú gɨ sɨmɨ umbu bú ní wá,
ṇguṇguní eyé kpá bɨ ya maláyika e kí lomo e nɨyí bo ní wá. Tí lá
Farụsáyo e ṇguṇguní 'bɨ eyé ledre ga gére née ye ota cé.
9 Gɨ ore tonóní nda go gbúrógbó eyé 'dága, zí ngíti géyị́ 'yị́ 'dódo lorụ
ga bɨ 'bɨ eyé 'yị́ 'bɨ Farụsáyo e ní tóroyé 'dága ítí kangú o'bụó'bụ kídí,
“Owozé ezé lúyú ledre ro o'do ba wá. Ambí owone, maláyika e, ngíti géyị́
yá lomo e ukuní ledre go zía?”
10 Zí kangú née ólụ́ne sɨmɨ mɨólụ́mbịrị́. Zí ngịrị́ útúne sɨmɨ mongụ́
manda 'bɨ asikíri e ba kídí, nɨyí go ógụ lófo báyi Páwulo nzénzéré. Zía
úku ledre zí asikíri ené e kídí idíní ndéré 'dí'bióyó Páwulo gɨ dongaráye
gɨrí kí cóngó ro ógụ kíe do bi eyé 'bɨ asikíri e yáa.
11 Kí ndụlụ a née, zí Ngére Yésụ ógụ tóroné cigí Páwulo, zía úku ledre
zía ya, “Ndá éré ngịrị́ wá, úku ledre gɨ romá go zí 'yị́ e sɨmɨ Yerụsaléma,
ídí méngị́ a kpá cé kenée sɨmɨ mongụ́ gara bɨ Róma ní.”

Yụ́da e yemení royé gɨ ro úfu Páwulo

12 Kí phɨyị́ née ní, zí ngíti géyị́ Yụ́da e kótrụ royé yéme ledre gɨ ro úfu
Páwulo. Zíye lólóbụ́ kídí, yée utúasání ánu éyị́ togụ́ mbú éwé éyị́ wá, 'búó
togụ́ yée ufuní Páwulo go.

23:5 23:5 Ólụ́ógụ 22:28

13 'Yị ga bɨ kóo kotrụní royé ndro yeme ledre née ní romoní kóo gɨ do cị gbre go.
14 Gɨ ore, zíye ndéréye úku ledre ba zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị e kí mɨngburoko 'yị 'bɨ Yụ́da e ní kídí, “Lobụ́zé lóbụ́ go ya, utúasázé ánu éyị togụ́ mbú éwé éyị wá, 'búó togụ́ ufuzé Páwulo go.
15 Bɨ go kenée ní, ili go yị́ị kí mɨngburoko 'yị 'décị ngbanga eyị e zíse kákasa zí mongụ́ manda 'bɨ asikíri 'bɨ Róma née, lóndo wo idí ógụ kí Páwulo zíse, ílisé ówo mbigí ledre gɨ roa. Azé ídí nzíyizé gɨ ro úfu wo 'dá'dá gɨ zía kí ógụné ona.”
16 Tí lá sɨmɨ bɨ wotị́ lémị a uwú ledre bɨ yemení née ní, zía ndéréne úku ledre zí Páwulo sɨmɨ bi bɨ nɨ doa, bi 'bɨ asikíri e ní.
17 Née ní, zí Páwulo ndólo ngúru mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri e úku ledre zía ya, “'Dí'bi phɨ́rangá ba ndéré kíe zí mongụ́ manda esé, ledre nɨ bo taraa ili úku a zía.”
18 Zía 'dí'bi phɨ́rangá née ndéré kíe zí mongụ́ manda eyé.

Zía úku ledre zí mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri e née ya, “Páwulo bɨ sɨmɨ sị́gịnị ona ba kakasa kacíma, zía úku ledre zíma ya máídí ógụ kí phɨ́rangá ba zíyị, gɨ zía ledre nɨ bo taraa ili úku a zíyị.”
19 Zí mongụ́ manda 'bɨ asikíri e née 'dí'bi sị́lị́ phɨ́rangá née, zíye ólụ́ógụyé kíe 'dí sogo, zía ndú'yú wo ya, “Ledre bɨ íli úku a zíma ní ledre 'dí?”
20 Zía úkulúgu ledre zía kídí, “Mɨngburoko 'yị 'décị ngbanga 'bɨ Yụ́da e yemení ledre go gɨ ro zíyị 'dí'biógụ Páwulo zíye kílóndó, ya kídí yée ilini ówo mbigí ledre gɨ roa.
21 Ndá 'bɨ eyị́ úwú ledre eyé née wá. Gɨ zía 'yị e yemení royé go rómo gɨ do 'yị e cị gbre milo'boyé sóngó wo. Lobụ́ní lóbụ́ go kídí, yée utúasání ánu éyị togụ́ mbú éwé éyị wá 'búó togụ́ yée ufuní Páwulo go. Nɨyí cakaba go nzíyiyé gɨ ro zíye sóngó ledre bɨ nɨ ógụ gɨ tarayị́ ní.”
22 Zí mongụ́ manda 'bɨ asikíri e née úku ledre zía ya, “Ndá úku a zí ngíti 'yị kídí née uku'dodo ledre née go zíma ní wá.”

Asikíri e 'dịyịotoní Páwulo sɨmɨ Kayisaríya

23 Nda née ní, zí mongụ́ manda 'bɨ asikíri e née ndólo mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri ené e gbre, zía úku ledre zíye ya, “Ídísé yéme asikíri e míya gbre, 'yị ịcị okó kí Usáni e cị ota doa sokó ndro kí ya'dá e míya gbre mbá kí phala do sị́lịye, zíse ndérése kéye sɨmɨ gara bɨ Kayisaríya ní kí ndụlụ ba sɨmɨ sịndị́ kadra ịnyị doa eso.
24 Zíse 'dí'biógụ usáni gɨ ro zí Páwulo ndéréne kíe. Zí komosé ídíne roa gɨ ro zíse óguṣé kíe kí sanáne filo 'be gávana Fị́lekisi.”
25 Zí mongụ́ manda 'bɨ asikíri e éké wáraga.
26 Mandá eyị́. Máa Kɨládiyo Lịsị́ya, máéké ledre ba máa zíyị gávana Fị́lekisi.
27 Yụ́da e 'di'biní o'do ba áyíye go gɨ ro úfu wo, tí lá zíma ógụmá kí asikíri amá e yómo wo gɨ zíye, gɨ zía máúwú ledre gɨ roa kídí nɨ 'yị 'bɨ Róma.
28 Máili kóo gɨ ro zíma ówo éyị́ bɨ ndịsịní í'bí ngbángá a gɨ roa ní. Zíma 'dí'bi wo ndéré kíe kó'dụ́ mɨngburoko 'yị 'décị ngbanga e.

29 Zíma ówo a kídí luyú ené ledre bɨ nɨ útúásá do úfu wo togụ́ mbú
do óto wo sɨmɨ sịgịnị gɨ roa ní wá. Ledre bɨ uku otoní roa ní, yị́ ené ledre
lorụ eyé 'bɨ Yụ́da e.
30 Sɨmɨ bɨ máúwú ya yemení ledre go gɨ ro úfu wo ní, geré zíma kása
wo zíyị́ íri. Máúku ledre go zí 'yị́ ga bɨ uku otoní ledre roa ní, idíní ndéré
úku ledre ga gére née kó'dụ́yị́ íri.
31 Gɨ ore née ní, zí asikíri ga gére née méngị́ a tí káa zí bɨ manda eyé uku
ní. Zíye 'dí'bi Páwulo kí ndụlụ née ndéréógụyé gị́ sɨmɨ gara bɨ Anitipatirịsi
ní.
32 Sɨmɨ bɨ bi arálo'bó roné ní, zí asikíri máa yée ga bɨ nderéní 'bɨ eyé kí
sịndịye ní ndá'balúgu royé do bi eyé 'bɨ asikíri e bɨ sɨmɨ Yerụsaléma ní.
Zíye ga bɨ nderéní 'bɨ eyé kí usáni ní ókpóye kí Páwulo.
33 Sɨmɨ bɨ asikíri ga bɨ 'dịyịotoní Páwulo ogụní sɨmɨ Kayisaríya ní, zíye
í'bí wáraga bɨ mongụ́ manda eyé eké zí gávana ní, do ótoómo Páwulo do
sịlị́ a.
34 Zí gávana ólo wáraga née, zía ndú'yú Páwulo kídí, “Ógụ gɨ sɨmɨ káṇgá
máa wo be 'di?” Zí Páwulo úkulúgu ledre zía kídí, “Gɨ sɨmɨ Silísiya.”
35 Gɨ ore, zí gávana úku ledre kídí, “Mááyí úwú ledre gɨ royị́ sɨmɨ bɨ 'yị́
ga bɨ i'bíní ngbángáyị́ ní ogụní go ní.” Zía úku ledre kídí Páwulo idí ídí
mɨbándáne sɨmɨ mongụ́ 'be 'bɨ ngére Eróde.

24

Páwulo do ngbanga kó'dụ́ Fịlekɨsi

1 Kací ledre née mengị́ lá sịlị́ ịnyị́, zí mongụ́ 'yị́ 'dáná éyị́, Ananíya ịnyịyé
kí ngíti géyị́ mɨngburoko 'yị́ e nda kí ngíti o'do bɨ owo ofụ lorụ go ní kí
ịrịné Tetụ́lụ ndéréye sɨmɨ gara bɨ Kayisaríya ní kí ledre eyé bɨ uku otoní
ro Páwulo ní, óto a kó'dụ́ gávana.
2 Sɨmɨ bɨ ndolo ogụní Páwulo ní, zí Tetụ́lụ tónóne óto ledre ené e kó'dụ́
Fịlekɨsi káa zí ba, “Mongụ́ 'yị́, tụ́'dụ́ sɨmɨbi bɨ mengịzé sị́ sịlị́yị́ ní oto zée go
zí ndịsị́ ezé ídíne bɨlámáne. Komokenzị́ eyị́ bɨ 'bɨ ótoyéme ledre oyólo'bó
toso ledre go zíye ídíye bɨlámáye sɨmɨ káṇgá ba.
3 Bɨ kenée ní, mongụ́ 'yị́ Fịlekɨsi, azé kí mongụ́ rokinyi kí ndịsị́ í'bílúgu
mbófo éyị́ zíyị́ kací ledre bɨ méngị́ yée zíze do tụ́'dụ́ mɨsi'di e do bi e mbá
ní.
4 Tí lá káa bɨ mááyí 'dí'biónzó sịndị́ kadra eyị́, mándéndị́ romá zíyị́ gɨ ro
zíyị́ índi mbílíyị́ úwú owụ́ gbụ́gbụ́ ledre bɨ tarazé ba.
5 “Owozé go, o'do ba nɨ 'yị́ méngị́ bɨsinyí ledre. Ndịsị́ ésị́ mɨmbé'de késị́
sɨmɨ Yụ́da e zíye ndịsị́ ịnyịyé kí okó do sogo káṇgá ba mbá ne. Nɨ kpá ne
manda 'bɨ 'yị́ ga bɨ 'yị́ lódụ́ kací Yésụ 'yị́ 'bɨ Nazeréta ní.
6 Ayí go kpá íngbí roné óto 'Dịcị́ 'bɨ Lomo káa do bi lúyú ledre. Gɨ zí kéyị́
née zíze 'dí'bi wo.
7 Tí lá zí Lịsịya bɨ manda 'bɨ asikíri 'bɨ Róma e ní ógụné kí asikíri ené e
do 'dí'bíóyó wo gɨ zíze kí cóngó ro.
8 Togụ́ ndú'yú wo ní, áyí útúásá ówo a kídí ledre ga bɨ ukuzé yée gɨ roa
ba ní, nɨyí mbá ma'díi ledre e.”
9 Zí Yụ́da ga bɨ kóo ore ní ṇgúṇgu a kídí, ledre ga gére née nɨyí mbá
ma'díi.

Páwulo uku yomo roné kó'dụ́ Fịlekɨsi

10 Sɨmɨ bɨ gávana ndolo Páwulo gɨ ro úwú ledre gɨ tara a ní, zí Páwulo
úkulúgu ledre zía kídí, “Mongụ́ 'yị, máówo bú kídí 'décị ngbanga go kí
tụ́'dụ́ sɨmɨbɨ e sɨmɨ káṇgá 'bɨ Yụ́da e ona. Bɨ kenée ní, mááyí kí rokinyi gɨ
ro zíma úku ledre gɨ romá gɨ 'dáa kó'dụ́yị ona.
11 Káa zí bɨ ówo bú kí royị́ ní, sị́lị́ okpó aka sokó doa gbre (12) sɨmɨ bɨ
mándéré íni ini zí Lomo sɨmɨ Yerụsaléma ní wá.
12 Yụ́da e ogụ ndikiní eyé máa kí ítí kangú kí 'yị e sɨmɨ 'Dịcị 'bɨ Lomo
wá. Gbawá kí ésị ledre sɨmɨ 'yị e sɨmɨ 'Dịcị Kótrụro e togụ́ mbú do ngíti
bi kpị́ sɨmɨ Yerụsaléma ona ní kpá wá.
13 Bɨ kenée ní, utúasání eyé 'dódo ma'díi ledre máa bɨ nɨ 'dódo ledre bɨ
ndịsịní úkuóto a romá née wá.
14 “Ledre bɨ mááyí ṇgúṇgu a zíyị ní nɨ, Mándịsị óto úndru Lomo 'bɨ
bulúnduzé e kí ndịsị lódụ́ Mɨsi'di 'bɨ Ngére Yésụ bɨ Yụ́da e ukuní kídí nɨ
bɨcayiné ní. Máṇgúṇgu zaá ledre ga bɨ utúasání kací lorụ 'bɨ Mụ́sa ní, kí
yée ga bɨ mɨékéye sɨmɨ bụ́kụ 'bɨ nébị e ní mbá.
15 Mááyí kí óto komo ro Lomo cé káa zí 'bɨ Farụsáyo e bɨ kídí Lomo nɨ
karanée úru 'yị e mbá gɨ sɨmɨ umbu, bɨlámáye kí bɨsinyíye ní.
16 Gɨ zí kéyị née ní, zíma í'bí romá ndịsị méngị ledre bɨ ma'díi do komo
Lomo kpá kí 'yịma'dí e ní.
17 “Gɨ do kací tụ́'dụ́ sɨmɨbɨ bɨ ngárá mándá sɨmɨ Yerụsaléma wá ní,
mándéré kóo íri kí késị́ zí 'yị amá e, sáká éyị́ zí 'yị lerị́ e nda kí 'dáná
éyị́ e zí Lomo.
18 Sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ kóo mándịsị méngị ondụ́ bɨ nɨ óto 'yị zía ídíne drá
ní, zíye ogụ ndíki máa do ligá 'Dịcị 'bɨ Lomo kí méngị a. Ndazé kóo íri
tụ́'dụ́ wá, ledre bɨ zía ídíne bɨsinyíne ní ndaá kpá wá.
19 Tí lá ngíti géyị Yụ́da ga bɨ ogụní gɨ sɨmɨ káṇgá 'bɨ Ásiya ní nɨyí kóo
ore. Utúasá kóo mɨútúásá zíye óguyé kó'dụ́yị ona í'bí ngbángáma togụ́
ledre nɨ tarayé romá yá.
20 Togụ́ mbú yée ga bɨ nɨyí ona ba, idíní úku 'dódo lúyú ledre bɨ owoní
romá sɨmɨ bɨ 'di'biogụní máa kó'dụ́ mɨngburoko 'yị 'décị ngbanga e ní.
21 Odụ ledre bɨ máúku ní dụ́ụ́ kịé'do sɨmɨ bɨ mááyí mɨtóromá kó'dụ́ye ní
yaá, ‘'Di'biogụní máa karaba do ngbanga ona ba gɨ zía bɨ máṇgúṇgu kídí
Lomo nɨ karanée úru 'yị e gɨ sɨmɨ umbu ní.’ ”
22 Gɨ ore, Fịlekisi bɨ owoyeme ledre gɨ ro Mɨsi'di 'bɨ Ngére Yésụ bú ní, zía
ụ́cụómo Páwulo e kí 'yị ga bɨ ukuotoní ledre roa ní kídí idíní mụ́kụ́. Zía
úku ledre zíye kídí, “Sɨmɨ bɨ Lịsịya mongụ́ manda 'bɨ asikíri 'bɨ Róma e nɨ
ógụ ní, mááyí ógụ úku ledre sɨmɨ ledre esé née.”
23 Zía úku ledre zí mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri bɨ ndịsị lúrú kací Páwulo káa bɨ
nɨ ngásá ní kídí, idí ídí mɨbándáne, tí lá idíní otoomo owụ́ bifúó zía ídíne
kí ro doné kí ezegámága, ga bɨ ndịsịní sáká wo kí éyị́ ga bɨ ili yée ní.

Páwulo lịkpị́ ledre Yésụ zí Fịlekisi e kí Durusíla

24 Gɨ do kací sị́lị́ cúku'dée, zí Fịlekisi kí me'bené Durusíla, bɨ nɨ 'yị 'bɨ
Yụ́da ní ndéréye do bi bɨ ndịsịní bándá Páwulo doa ní. Zí Fịlekisi kákasa
kací Páwulo gɨ ro zíye úwú ledre ṇgúṇgu ledre Kírésịto Yésụ gɨ tara a.
25 Tí lá bɨ Páwulo odro aka lá gɨ ro éyị́ bɨ 'yị nɨ méngị a zía óto Lomo kí
rokinyi, bándá ro'yị kí ledre 'bɨ sịndị́ kadra 'bɨ 'décị ngbanga ní, zí ngịrị

útúne sɨmɨ Fịlekisi zía úku ledre kídí, “Cakaba ba ní asá go ore. Mááyí ndólo yịị togụ́ máówo bifúó go ní.”
26 Sɨmɨ sịndị kadra bɨ kéyị kẹ́rị́ née, Fịlekisi oto kóo komoné kídí Páwulo nɨ úgú komoné kí késị. Née sị ledre bɨ kóo ndịsị kákasa kací Páwulo kpụ́rú kpụ́rú zíye ndịsị ódroyé kéne ní.
27 Gɨ do kací sɨmɨbi gbre, zí Porụ́kịyo Fésito ógụné káa do gávana do bi kací Fịlekisi. Tí lá gɨ zía bɨ Fịlekisi ili zí Yụ́da e ídíye kí rokinyi gɨ zíne ní, zía ótoómo Páwulo zía ídíne sɨmɨ sị́gịnị.

25

Páwulo úku yómo roné kó'dụ́ Fésito

1 Sị́lị́ ota (3) gɨ do kací bɨ Fésito ogụ káa do gávana 'bɨ káṇgá née ní ní, zía ịnyịné gɨ sɨmɨ gara bɨ Kayisaríya ndéréne sɨmɨ Yerụsaléma,
2 kí'dí bɨ manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e kí mɨngburoko 'yị 'bɨ Yụ́da e ogụní kí ledre bɨ ukuotoní ro Páwulo ní. Zíye úku ledre zí Fésito,
3 gɨ ro zía sáká yée 'dí'biógụ Páwulo zíye sɨmɨ Yerụsaléma kí sómụ́ ledre bɨ gɨ ro zíye sóngó wo do mɨsi'di gɨ ro zíye úfu wo ní.
4 Zí Fésito úkulúgu ledre zíye kídí, “Páwulo nɨ mɨbándáne sɨmɨ sị́gịnị sɨmɨ gara bɨ Kayisaríya, máa kí romá mááyí ógụ ndá'balúgu romá íri do sị́lị́ ga ba.
5 Idízé ndéré kí ngíti géyị manda esé e sɨmɨ Kayisaríya zíye í'bí ngbángá Páwulo íri togụ́ luyú tí ledre go yá.”
6 Gɨ do kací née ní zí Fésito ndịsịné kíye ore éyị́ 'bɨ sị́lị́ ịnyị doa ota (8) togụ́ mbú sokó (10) yá, zía ịnyị ndá'balúgu roné sɨmɨ Kayisaríya. Sɨmɨ bi mɨárá née zía ndéréne do bi bɨ ndịsị úku ngbanga doa ní, zía úku ledre ya idíní ógụ kí Páwulo.
7 Sɨmɨ bɨ Páwulo ogụ ní, zí Yụ́da ga bɨ ogụní gɨ sɨmɨ Yerụsaléma ní tónóye úkuóto mɨngburoko ledre máa yée ga bɨ utúasání úku 'dódo ma'díi ledre ga gére wá ní ro Páwulo.
8 Tí lá zí Páwulo úku yómo roné kídí, “Máméngị amá bɨsinyí ledre kí lorụ 'bɨ Yụ́da e wá, togụ́ mbú ro 'Dịcị́ 'bɨ Lomo kí Káyísara kpá wá.”
9 Tí lá gɨ zía bɨ Fésito ili zí ledre ené émené ro Yụ́da e ní, zía ndú'yú Páwulo kídí, “Útúásá go ndéré sɨmɨ Yerụsaléma gɨ ro do 'décị ngbanga eyị́ kó'dụ́ma íri?”
10 Zí Páwulo úkulúgu ledre zía kídí, “Mátóro ba do bi bɨ Káyísara ndịsị 'décị ngbanga doa ní, nɨ bɨlámáne do 'décị ngbanga romá ona. Máméngị amá bɨsinyí ledre zí Yụ́da e kịé'do káa wá, káa zí bɨ yị́ị́ ówoyéme bú bɨlámá née ní.
11 Togụ́ máídí bɨsinyí 'yị bɨ máméngị ledre bɨ nɨ útúásá gɨ ro do úfu máa ní, káa bɨ máígí romá gɨ zía wá. Tí lá togụ́ ledre bɨ ukuotoní romá née nda 'bɨ ené ma'díi wá, 'yị bɨ nɨ í'bí máa zíye gɨ ro do úfu máa ní ndaá 'bɨ ené wá. Nɨ bɨlámáne zí Káyísara 'décị ngbangamá ne.”
12 Gɨ ore, sɨmɨ bɨ Fésito lurúní bi sɨmɨ ledre née kí mɨngburoko 'yị 'décị ngbanga ené e ní, zí Fésito úkulúgu ledre zía kídí, “Káa zí bɨ úku go kídí née nɨ ndéré kí ledre ené zí Káyísara 'décị ngbangané ne ní, áyí go ógụ ndéré kí ledre eyị́ 'dá'dá kó'dụ́ Káyísara.”

'Di'biogụní Páwulo kó'dụ́ Agụrịpa e kí Bụrụnịke

13 Gɨ do kací owụ́ sḭ́lḭ́ cúku'dée, zí ngére bɨ Agụrḭ́pa kí lémịné Bụrụnḭ́ke
ní óguyé ṇgu sɨmɨ Kayisaríya gɨ ro 'dí'bi Fésito sɨmɨ sụmụ.
14 Gɨ do kací bɨ ndịsịní ore kí sḭ́lḭ́ cúku'dée ní, zí Fésito úku yéme ledre
bɨ gɨ ro Páwulo zí ngére née kídí, "Ngíti o'do nɨ bo Fḭ́lekɨsi otoomo wo sɨmɨ
sḭ́gịnị ona.
15 Nda sɨmɨ bɨ mándéré sɨmɨ Yerụsaléma ní, zí manda ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná
éyị e kí mɨngburoko Yụ́da e í'bí ngbángá a zíma. Zíye ndú'yú máa gɨ ro
zíma 'décị ngbanga roa.
16 "Zíma úkulúgu ledre zíye kídí, ondụ́ 'bɨ Róma e 'decị ené ngbanga ro
'yị 'dá'dá gɨ zí ngbanga wá, 'búó togụ́ 'yị bɨ i'bíní ngbángá a kí 'yị bɨ i'bí
ngbángá ní toroní go úku ngbanga dongaráye, zí 'yị bɨ i'bíní ngbángá a ní
úkulúgu ledre kací ledre bɨ ukuotoní roa ní.
17 "Sɨmɨ bɨ ogụní ní, lu'bú wá, kílóndó a née geré zíma sḭ́kpị ngbanga,
zíma úku ledre do ndéré 'dí'biógụ o'do née.
18 Zí 'yị ga bɨ i'bíní ngbángá ní tóroyé 'dága úku ngbanga. Tí lá ukuogụní
eyé ledre bɨ Páwulo mengị bɨsinyíne káa zí bɨ kóo mándḭsị sómụ́ a ní wá.
19 Ledre bɨ kóo ndịsịní úku a ní, yḭ́ ené ledre gɨ ro ṇgúṇgu ledre eyé 'bɨ
Yụ́da e kí ledre ngíti o'do bɨ kóo uyu kí ịrịné Yésụ bɨ Páwulo ndịsị úku
ledrea ya nɨ trịdrị ní.
20 "Ma'díi ledre bɨ zíma ówo'dí'bi a sɨmɨ ledre ba, gɨ ro zíma ndú'yú
Páwulo kɨe ní nda 'bɨ ené wá. Zíma ndú'yú wo togụ́ nɨ útúásá zía ndéréne
sɨmɨ Yerụsaléma gɨ ro do 'décị ngbanga máa née íri yá.
21 Tí lá zí Páwulo úkulúgu ledre kídí, nɨ bɨlámáne do bándá née ona
gɨ ro zí Káyísara 'décị ngbangané. Zíma úku ledre idíní ótolúgu wo sɨmɨ
sḭ́gịnị, gị sɨmɨ sịndḭ́ kadra bɨ mááyí kása wo do ngbanga 'be 'bɨ Káyísara
ní."
22 Zí Agụrḭ́pa úkulúgu ledre zí Fésito kídí, "Máíli úwú ledre née cụ́ máa
gɨ tara o'do née." Zí Fésito úkulúgu ledre zía kídí, "Áyí úwú a gɨ tara a
kílóndó."

'Di'biogụní Páwulo kó'dụ́ Agụrḭ́pa

23 Zí bi áráló'bó roné, zí ngére Agụrḭ́pa e kí Bụrụnḭ́ke ési bɨlámá bongó
'bɨ 'yị ga bɨ kí ledreyé owóowó ní royé ógụ ólụ́ye kɨe sɨmɨ 'dḭ́cị ngbanga.
Nɨyí kí mɨngburoko manda 'bɨ asikíri e kí mɨngburoko 'yị ga bɨ kí ledreyé
owóowó sɨmɨ gara ore ní. Zí Fésito úku ledre idíní 'dí'biógụ Páwulo 'dḭ́cị
íri. 24 Zí Fésito úku ledre kídí, "Ngére Agụrḭ́pa kí 'yị ga bɨ azé kéye 'dḭ́cị
ona ní mbá, lúrúsé aka o'do ba. Bɨ Yụ́da ga bɨ sɨmɨ Kayisaríya ona kí yée
ga bɨ sɨmɨ Yerụsaléma ogụní í'bí ngbángá a zíma ní. Ukuní ledre gɨ roa kí
ndḭ́sị gbúrógbóye kídí mándá ótoómo wo zía ídíne trịdrị wá.
25 Tí lá máówo amá éyị bɨ mengị bɨsinyíne zía útúásáne gɨ ro do úfu wo
ní wá. Bɨ uku ledre go kídí née ili ndéré kí ledre née 'dá'dá kó'dụ́ Káyísara
ní, máyéme sómụ́ ledre go gɨ ro kása wo sɨmɨ mongụ́ gara bɨ Róma ní.
26 Tí lá ledre ndaá taramá bɨ zíma éké a gɨ roa zí ngére Káyísara ní wá.
Née sḭ́ ledre bɨ má'dí'biógụ wo kó'dụ́se okpó ṛá kó'dụ́ ngére Agụrḭ́pa gɨ ro
zíse lúrú bi sɨmɨ ledre ené, ambí owone mááyí ówo ledre bɨ zíma éké a gɨ
roa ní gɨ zíse.
27 Ndaá mɨútúásáne gɨ ro zíma kása 'yị bɨ nɨ mɨ'dí'biné sɨmɨ sḭ́gịnị ngárá
ma'díi ndaá sɨmɨ ngbángá bɨ i'bíní roa wá ní wá."

26

Páwulo uku ledre gɨ roné zí Agụrịpa

1 Zí Agụrịpa úku ledre zí Páwulo kídí, “Otoomoní mɨsi'di go zíyị, gɨ ro
zíyị úku ledre bɨ gɨ royị ní.” Zí Páwulo kóco komo sịlịne, zía tónóne lịkpị
ledre gɨ roné káa zí ba.
2 “Ngére Agụrịpa, málúrú romá kídí kodo amá nɨ bo, bɨ karaba mááyí go
úku ledre gɨ romá kó'dụ́yị ona gɨ sɨmɨ tụ́'dụ́ ledre ga bɨ mbá Yụ́da e ndịsịní
úku a gɨ romá ní.
3 Kíngaya gɨ zía bɨ ówoyéme ondụ́ kí kangú 'bɨ Yụ́da e mbá bú ní,
mándéndị romá go zíyị gɨ ro zíyị ịdrị mɨmbé'deyị úwú ledre bɨ mááyí
úku a ba.
4 “Yụ́da e mbá owoní ndịsị amá sɨmɨ bɨ mááyí aka do owụ́ma ní bú.
Owoní ledre ga bɨ mándịsị méngị yée sɨmɨ mɨzefị ndịsị amá dongará 'yị
amá e sɨmɨ mbigí káṇgá amá kí sɨmɨ Yerụsaléma ní mbá bú.
5 Owoní ledre gɨ romá go kí tụ́'dụ́ sɨmɨbi e. Utúasání bú lịkpị a zíyị togụ́
iliní go kenée ní kídí 'dá'dá kóna mááyí ngúru 'yị bɨ toro ngbúó gɨ ro ledre
ṇgúṇgu ledre ezé káa zí Farụsáyo e ní.
6 Bɨ ba ní 'di'biogụní máa go do ngbanga gɨ zía bɨ mándịsị óto komomá
gɨ ro éyị bɨ kóo Lomo mócụ́ ledre a zí bulúnduzé e ní.
7 Ba mócụ́ éyị bɨ sị dozé ga bɨ sokó doa gbre ndịsịní óto komoyé gɨ roa,
zíye ndịsịyé íni ini zí Lomo kí ndụlụ e kí kadra mbá ní. Ngére, Yụ́da e
i'bíní ngbángáma ba gɨ zí kéyị née.
8 Éyị bɨ nɨ mɨórụné zíse ga bɨ ona gɨ ro zíse ṇgúṇgu a kídí Lomo uru
umbu bú gɨ zía ní 'di?
9 “Máa kí romá, mándịsị kóo gámásó'do mɨsi'di bɨ nɨ útúásá fála ledre
'bɨ Yésụ 'yị 'bɨ Nazeréta ní.
10 Née ledre bɨ máméngị wo sɨmɨ Yerụsaléma ní. Manda ga bɨ 'bɨ 'yị
'dáná éyị e ní i'bíní roko'bụ zíma ndịsịmá óto tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ 'bɨ Yésụ ní
sɨmɨ sịgịnị. Sɨmɨ bɨ togụ́ 'decịní ngbangayé gɨ ro do úfu yée yá, zíma ndịsị
tóromá sogo ledre bɨ kídí idíní úfu yée ní.
11 Zíma ndịsị gámá andá romá kí'dí tụ́'dụ́ sɨmɨ 'Dịcị Kótrụro e gɨ sɨmɨ
ngíti a 'duo sɨmɨ ngíti a ndịsị í'bí 'do'dó royé, gɨ ro zíye úku sínyi ledre gɨ ro
Kírésịto. Mɨmbé'demá esị kóo royé go gbála zíma ndéréma kí gámásó'do
yée gba sɨmɨ káṇgá 'bɨ 'yị lóṇgó e gɨ ro 'dó'do yée.
12 “Née sị ledre bɨ kóo mándéré gɨ roa sɨmɨ gara bɨ Damásika ní. Manda
ga bɨ 'bɨ 'yị 'dáná éyị e ní ukuní ye kí roko'bụ bɨ i'bíní zíma ní.
13 Ngére, sɨmɨ bɨ 'di'bizé mɨsi'di go mɨndéréze ní, kí yana kadra zí mongụ́
bɨmɨóṇgó óṇgóne gɨ komo ere cigíma kí 'yị ga bɨ kóo azé kéye ní gbaá.
14 Zíze útúze mbá bi, nda née ní zíma úwú kúrú 'yị kí úku ledre zíma
kí tara Aramáyika kídí, ‘Sáwulo, Sáwulo. Éyị bɨ ndịsị 'dó'do máa gɨ roa
kenée ní 'di? Ndịsị née 'dí'biógụ bɨsinyí ledre zíyị kí royị.’
15 “Zíma ndúndu'yú kídí, ‘Áyí náambi Ngére?’
“Zía úkulúgu ledre zíma kídí, ‘Née máa Yésụ 'yị 'bɨ Nazeréta bɨ ndịsị
'dó'do wo ní.
16 Tí lá Ịnyjógụ mu zíyị tóroyị 'dága do sịndịyị. Má'dódo romá zíyị gɨ
ro zíyị ídíyị káa do 'yị moko amá ndịsị úku 'dódo ledre ga bɨ ówo yée gɨ
romá ní kí yée ga bɨ mááyí karanée 'dódo yée zíyị ní.

17 Mááyí yómo yḭ́ḭ gɨ zí Yṵ́da e kí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yṵ́da e wá ní.
Mááyí ógụ kása yḭ́ḭ zíye
18 gɨ ro zíyị líkpí komoyé, zíye ólṵ́ógụyé gɨ sɨmɨ mɨtụlụrụ sɨmɨ bimɨóṇgó,
gɨ sḭ́ sḭ́lḭ́ roko'bụ 'bɨ Satána do sḭ́lḭ́ Lomo, gɨ ro zíye ṇgúṇgu ledremá, Lomo
nɨ ótoómo lúyú ledre eyé, zíye ólṵ́ye dongará 'yị ga bɨ Lomo gelé yée go
ní.'
19 "Ngére Agụrḭ́pa, gɨ ore mákála amá ledre bɨ Ngére Yésụ uku ya máídí
méngị a sɨmɨ bɨ 'dodo roné zíma gɨ komo ere ní wá.
20 Má'dódoṵ́tụ ledre gɨ roa zí Yṵ́da ga bɨ sɨmɨ gara bɨ Damásika ní, gɨ
ore sɨmɨ Yerụsaléma, nda kí sɨmɨ káṇgá 'bɨ Yụdáya mbá, odụ a zí 'yị ga bɨ
ngárá ndaní Yṵ́da e wá ní. Má'dódo zíye kídí idíní óyóló'bó mɨmbé'deyé
zíye ndá'baógụyé zí Lomo, zíye ndḭsḭyé méngị ledre ga bɨ nɨ 'dódo a kídí
oyólo'bóní mɨmbé'deyé go ní.
21 "Née sḭ́ ledre bɨ Yṵ́da e 'di'biní máa gɨ do ligá 'Dḭcḭ́ 'bɨ Lomo áyíye gɨ
ro úfu máa ní.
22 Tí lá do sḭ́lḭ́ ba, Lomo ndḭsḭ sáká máa née. Mátóro ona ba uku ledre zíse
mɨngburoko 'yị ga bɨ kí ledreyé owóowó ní kí yée ga bɨ ndaní kí ledreyé
owóowó wá ní mbá. Máúku amá ledre rómo gɨ do ledre bɨ nébị e kí Mṵ́sa
ukuní kídí nɨ ógụ méngị roné ní wá.
23 Bɨ ya kídí, Kírésịto nɨ 'dó'dó kí, zía ídíne ne mɨzefḭ 'yị bɨ nɨ úrú gɨ sɨmɨ
umbu, nɨ ótrṵ́ kodo bimɨóṇgó zí 'yị ené e kí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yṵ́da e
wá ní."
24 Páwulo lḭkpḭ́ ogụ aka ledre lá gị kíra ní, zí Fésito gbúrógbóne kídí,
"Páwulo, ṛífu yḭ́ eyḭ́ go. Mongṵ́ ólo ledre bɨ ólo ba nɨ go óto yḭ́ḭ zíyị ṛífuyḭ́."
25 Zí Páwulo úkulúgu ledre zí Fésito kídí, "Gávana, mándá amá 'yị rịfu
wá. Mándḭsḭ lḭ́kpḭ́ née mbigí cóngó ledre bɨ ma'díi ní.
26 Máéré amá ngịrị kí úku ledre zí ngére Agụrḭ́pa wá, gɨ zía owo ledre
gɨ ro ledre ga gére née bú. Máówo bú ma'díi kídí ledre ga bɨ máúku yée
ba, 'di'bi do ledre ga gére née go mbá gɨ zía mengịní kóo royé mɨótoécịné
dogboṛụ bi wá.
27 Ngére Agụrḭ́pa, ṇgúṇgu ledre ga bɨ 'bɨ nébị e ní bú? Máówo bú kídí
ṇgúṇgu bú."
28 Nda gɨ ore zí Agụrḭ́pa úku ledre zí Páwulo, "Sómṵ́ 'bɨ eyḭ́ yá sɨmɨ owṵ́
sịndḭ́ kadra bɨ cúku'dée ba útúásá go óto máa zíma ídíma 'yị 'bɨ Kírésịto?"
29 Zí Páwulo úkulúgu ledre kídí, "Togṵ́ owṵ́ sịndḭ́ kadra cúku'dée togṵ́
mbú mongṵ́ne, ini amá nɨ zí Lomo kídí yḭ́ḭ kí 'yị ga bɨ karaba bɨ uwúní
ledre bɨ máúku ba ní, idíní ṇgúṇgu ledre Yésụ káa zí máa ní, tí lá ndaní
ónzó sée sɨmɨ sḭ́gịnị wá."
30 Gɨ ore zí ngére e ḭ́nyịyé 'dága, kí gávana e kí Bụrụnḭ́ke nda kí 'yị ga
bɨ kóo nɨyí kéye ní.
31 Zíye ólṵ́ógụyé gɨ 'dḭcḭ́ ndéréye, sɨmɨ bɨ ndḭsḭní ódro kí úkuló'bó ledre
née dongaráye ní, zíye úku ledre ya, "O'do née mengị ené bɨsinyí ledre bɨ
gɨ ro do úfu wo togṵ́ mbú óto wo sɨmɨ sḭ́gịnị ní wá."
32 Zí Agụrḭ́pa úku ledre zí Fésito ya, "Idí o'do née ndaá úku ledre kídí
née nɨ ndéré 'dá'dá zí Káyísara 'décị ngbangané ne wá, káa bɨ i'dízé sḭ́lḭ́ze
gɨ roa go zía ndéré ené."

27

Páwulo 'dogụ bi ndéréne sɨmɨ Róma

1 Sɨmɨ bɨ yemezé sómụ́ ledre gɨ ro zíze 'dógụ bi ndéréze sɨmɨ káṇgá
bɨ Ítali ní, do í'bí Páwulo e kí ngíti géyị 'yị ga bɨ nɨyí kéye sɨmɨ sịgịnị ní
do sịlị́ mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri e kí ịrịné Zụ́lụya, bɨ nɨ ne manda zí asikíri
ga bɨ ndịsịní ndólo yée do okó 'bɨ Káyísara ní. 2 Zíze ékịze sɨmɨ mongụ́
kuṛúngba gɨ sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Adaramịtị bɨ nɨ go nzíyiné gɨ ro ndéréne
sɨmɨ gara ga bɨ do mama bɨ dongaráye kí káṇgá bɨ Ásiya ní. Zíze 'dógụ bi
sága. Azé kóo kí Arisitáka bɨ 'yị 'bɨ gara bɨ Tasaloṇịka bɨ sɨmɨ Mekedoṇiya
ní.
3 Sɨmɨ bɨ bi arálo'bó roné ní, zíze ndéréógụzé sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Sidóna.
Mɨmbé'de Zụ́lụya nɨ kóo bɨlámáne ro Páwulo kíngaya, zía í'bí mɨsi'di zí
Páwulo zía ndéréne kí lúrú ezegámáne e gɨ ro zíye sáká wo kí éyị́ bɨ ili ní.
4 Zíze ịnyịzé ndéréze gɨ ore, gɨ zía bɨ kóo azé sị́ síli ní, zíze ízi rozé
óyóómo cúkú Sáyípuroso mɨ'dí do ngelị.
5 Sɨmɨ bɨ 'dogụzé mɨkavu sága do mama káṇgá ga bɨ Silísiya kí
Pamafíliya ní, zíze ógụzé sɨmɨ gara bɨ ndịsịní ndólo a Mịra bɨ sɨmɨ káṇgá
bɨ Lịsịya ní.
6 Gɨ sɨmɨ Mịra, zí mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri e née óto zée sɨmɨ mongụ́
kuṛúngba bɨ ogụ gɨ sɨmɨ gara bɨ Alakɨzandarịya bɨ sɨmɨ Ízibiti gɨ ro ndéréne
sɨmɨ Ítali ní.
7 Zíze ndéréze gɨ ore tí ndoo kí tụ́'dụ́ sịlị́ e zíze ndéréógụzé gbóo cigí gara
bɨ kí ịrịné Nidụ́sụ ní. Sɨmɨ bɨ síli nɨ nda go kí roko'bụné kíngaya, utúasázé
lolụ ndéré mbị́ kó'dụ́ze wá ní, zíze ízi rozé dogboṛụ cúkú bɨ Keréto bɨ oto
asá roné ndro kí bi bɨ ndịsịní ndólo a Salamúne mɨ'dí do anú ní.
8 Gɨ ore zíze ndéréze fú lá ndoo gbóo kací kó'dụ́ gbúṛóngó Keréto, zíze
ndéréógụzé do bi bɨ kí ịrịné Bɨlámá bi bándá kuṛúngba e bɨ gbóo kí gara
bɨ Laséya ní.
9 Ndịsịzé kóo ore kí ngbángbá sịlị́, ndéré kí kuṛúngba nɨ yị́ ené kóo go
bɨsinyíne kíngaya gɨ zía née kóo gɨ do kací Sịlị́ 'bɨ Órụ́ Éyị́* mɨánu. Zí
Páwulo úku ledre zí 'yị ga bɨ nɨyí kéye ní ya,
10 “Ya'dá e, mɨndéréze gɨ ona 'dá'dá nɨ ógụ ídí bɨsinyíne kíngaya.
Kuṛúngba ezé nɨ sínyí kí éyị́ ga bɨ roné ní mbá, ngíti géyị yá, iní nɨ kpá
'dí'bi ókpó 'yị.”
11 Tí lá mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri e née oto ené komoné ro ledre bɨ Páwulo
uku ní wá, lodụ́ nda yị́ ené kací ledre 'bɨ 'yị kpúṛónyó kuṛúngba e kí ledre
bɨ mịngị́ kuṛúngba ukuní ní.
12 Gɨ zía bɨ gbúṛóngó mɨkavu bɨ ndịsịní bándá kuṛúngba e sɨmɨ a ní
utúasá gɨ ro zí 'yị e ndịsịyé sɨmɨ a kí lịmị wá. Zí tụ́'dụ́ 'yị e yéme sómụ́
ledre kídí, idízé mu ndéré gɨ ona kí óto komo gɨ ro zíze ógụzé sɨmɨ gara
bɨ kí ịrịné Phonékisi bɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Keréto ní togụ́ nɨ útúásá yá, zíze
ndịsịzé ore kí lịmị ba.

Mɨgombị kangba kuṛúngba komo mɨkavu

---

* **27:9 27:9** Sịlị́ 'bɨ Órụ́ Éyị́: Née sịlị́ bɨ mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ ndịsị ólụ́ sɨmɨ Mongụ́ Bi 'bɨ Lomo bɨ sɨmɨ 'Dịcị́ 'bɨ Lomo ní ndịsị óyụ sáma gɨ ro zí Lomo ótoómo lúyú ledre 'bɨ Isiréle e ní. Zí Isiréle e ndịsịyé órụ́ éyị́ sɨmɨ kadra máa née ní. Ólo Lévị 16.

13 Sɨmɨ bɨ owụ́ síli tonó ílí gɨ 'dí do anú ní, zí 'yị kpúṛónyó kuṛúngba e
sómụ́ 'bɨ eyé kídí ledre bɨ kóo yée iliní wo ní utúasá go. Zíye ḭmbḭóyó
késḭ bɨ ndɨsḭ ódóngéṛị kuṛúngba sɨmɨ iní káa bɨ nɨ ndéré ní, zíze tónóze
ndéréze kací kó'dụ́ gbúṛóngó Keréto.
14 Tí lá gɨ do kací owụ́ sɨndḭ kadra cúku'dée, zí mongụ́ bɨsinyí síli bɨ 'yị e
ndɨsɨní ndólo a "síli gɨ 'dí do ngelḭ mɨ'dí gbére ní" ógụné kpụṛụ́ gɨ 'dí sɨmɨ
cúkú gɨrí.
15 Zía kpére mongụ́ kuṛúngba ba bɨsinyíne kíngaya bi ndéréze ndaá
'dá'dá gɨ zí mɨgombị́ née wá. Zí 'yị kpúṛónyó kuṛúngba e nda lá ótoómo a
zí mɨgombị́ ndéréne kíe kí'dí bɨ ndɨsḭ ílí 'dḭyị́ roné ní.
16 Sɨmɨ bɨ okpóomozé owụ́ cúkú bɨ kí ịṛịné Kawuda mɨ'dí do anú ní, kí
'do'dó ga gére née mbá, zíze 'dí'biógụ owụ́ kuṛúngba bɨ ndɨsḭ sáká 'yị e
sɨmɨ ledre bɨ kakara ní tí do roné.
17 Zíye ḭmbḭóto owụ́ kuṛúngba née do mongụ́ kuṛúngba zíye ódóngéṛị
mongụ́ kuṛúngba née kí ká'dá ngḭṛị. Erénḭ ngịṛị káa bɨ yée nɨyí ngásá
ógụ do bi bɨ sayi ụṛụ́ 'dụtụ komo iní do bi bɨ ndɨsɨní ndólo Sítiresi bɨ sɨmɨ
káṇgá bɨ Lḭbịya ní, zíye ónzólúgu késḭ bɨ ndɨsḭ ówóngéṛị kuṛúngba káa
bɨ nɨ ndéré ní sɨmɨ iní do ótoómo síli zía ndḭsɨné ḭtṛḭ mongụ́ kuṛúngba ne
ndéré kíe.
18 Sɨmɨ bɨ bi arálo'bó roné ní, cóngó ro mɨgombị́ kí mɨkáda iní tatá nda
'dá'dá zíze tónóze ụ́cụóyó éyḭ ga bɨ sɨmɨ mongụ́ kuṛúngba ní 'dá'ba.
19 Sḭlḭ ota gɨ do kací ledre née ní, zíye ụ́cụóyó ambá éyḭ ga bɨ sɨmɨ mongụ́
kuṛúngba ní 'dá'ba cụ́ kí sḭlḭye.
20 'Di'bi zée tụ́'dụ́ sḭlḭ utúasázé lúrúndíki kadra togụ́ mbú kele wá.
Mɨgombị́ nɨ 'bɨ ené fú lá ro moko ílí ené kí roko'bụné kíngaya. Odụ a,
zíze 'dí'bióyó ledre bɨ ya azé ómo ní gɨ sɨmɨ dozé 'dá'ba.
21 Gɨ do kací bɨ 'yị ga bɨ sɨmɨ kuṛúngba mengịní go tụ́'dụ́ sḭlḭ anuní éyḭ
wá ní, zí Páwulo ḭnyịógụné 'dága úku ledre zíye kídí, "Ya'dá e idí úwúsé
kóo ledre bɨ máúku zíse kídí ndazé ḭnyị gɨ sɨmɨ Keréto ndéréze wá ní, káa
bɨ éyḭ bɨ zía sínyíne kí ḭndrịné káa ní ní ndaá.
22 Tí lá cakaba ní, mándéndḭ romá go zíse ídísé ódó mɨmbé'desé, 'yị bɨ
nɨ úyu gɨ dongaráse ní ndaá, mongụ́ kuṛúngba nɨ sínyí lá ne.
23 Kí ndụlụna, Lomo bɨ mááyí 'yị ené, mándḭsɨ méngị moko zía ní, kasa
maláyika ené zíma,
24 zía úku ledre kídí, 'Ndá éré ngịṛị wá Páwulo. Áyí tóro kó'dụ́ Káyísara
úku ngbanga née. Lomo yomo 'yị ga bɨ ásé kéye sɨmɨ kuṛúngba née go
mbá gɨ zí bikḭdṛḭ mɨmbé'dea bɨ royḭ ní.'
25 Bɨ kenée ní, ya'dá e ídísé ódó mɨmbé'desé. Máówo bú kídí Lomo nɨ
méngị ledre née tí káa zí bɨ maláyika uku zíma ní.
26 Tí lá mongụ́ kuṛúngba nɨ útru roné zía sínyíne kíze do ngíti cúkú."
27 Sɨmɨ sokó doa eso (14) sḭlḭ, mɨgombị́ nɨ fú lá ndɨsḭ ḭtṛḭ ló'bó zée komo
mɨkavu bɨ kí ịṛịné Medḭteréniya ní. Kí yana ndụlụ zí sómụ́ ledre ógụné
sɨmɨ do 'yị kpúṛónyó mongụ́ kuṛúngba e kídí azé go gbóo gɨ ro 'dógụ bi.
28 Zíye ndírábɨ mɨólụ́ iní do ówo a kídí mɨólụ́ a nɨ mítiri cḭ gbre. Zíye
ndéré 'dóso royé cúku'dée 'dá'dá do kpá ndírábɨ ándá a, zíye ówo a kídí
mɨólụ́ a nɨ go mítiri cḭ kéṛḭ a doa sokó.
29 Ngịṛị ndɨsḭ kóo méngị yée káa bɨ mongụ́ kuṛúngba nɨ ndéré útru roné
ro tutú e, zíye ónzóóto késḭ ga bɨ ndɨsɨní ówóngéṛị kuṛúngba ní eso (4)

sɨmɨ iní gɨ 'dí sogo mongụ́ kụrúngba. Zíye ndịsịyé íni ini zí Lomo gɨ ro zí bi árá ndíki yée.

30 Gɨ ore, 'yị kpúṛónyó kụrúngba e ayíní kóo go gɨ ro lólo eyé gɨ sɨmɨ mongụ́ kụrúngba 'dá'ba. Zíye ḿbḭóto owụ́ kụrúngba bɨ sɨmɨ mongụ́ kụrúngba ní sɨmɨ iní, lóndo royé káa zí ayíní ndéré óto késị́ bɨ ndịsị́ ówóngéṛị́ kụrúngba ní tara somo mongụ́ kụrúngba.

31 Tí lá zí Páwulo úku ledre zí mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri e kí asikíri e ya, “Togụ́ 'yị kpúṛónyó mongụ́ kụrúngba e ndịsịní eyé sɨmɨ kụrúngba ona wá, ndásé óto komosé kídí ásé ídí trịdrị ní wá.”

32 Née ní, zí asikíri e óṇgo 'décị́ ká'dá bɨ odóní owụ́ kụrúngba kíe ní tụ do í'dí sḭ́lḭye gɨ roa zía ndéréókpóne.

33 Sɨmɨ bɨ bi nɨ aka lá 'bo'boṇgo gɨ ro árá ní, zí Páwulo úku ledre zí 'yị ga bɨ kóo nɨyí kéye sɨmɨ mongụ́ kụrúngba ní gɨ ro zíye ánu éyḭ́. “Órụ́sé tarasé cakaba go kí sḭ́lḭ́ sokó doa eso zíse ídíse kí mongụ́ sómụ́ ledre, sịndḭ́ kadra ga gére née mbá ánusé éyḭ́ mɨánu wá.

34 Cakaba ní, mándéndḭ́ romá go zíse gɨ ro zíse ánu éyḭ́ mɨánu. Sanáse ili éyḭ́ mɨánu gɨ ro zíse ídíse trịdrịsé. 'Yị bɨ dongaráse kḭ́é'do káa bɨ nɨ úyu ní ndaá.”

35 Gɨ do kací bɨ Páwulo uku ledre née kenée ní, zía 'dí'bi ambata do í'bí mbófo éyḭ́ zí Lomo do komoyé ore, zía 'déwe a tónóne ánu a.

36 Zí ledre née í'bí roko'bụ zíze, zíze ḭnyịzé mbá ánu éyḭ́ mɨánu.

37 Azé kóo sɨmɨ mongụ́ kụrúngba za mbá (276) míya gbre cḭ́ ota doa sokó doa ḭnyị doa kéṛḭ́.

38 Gɨ do kací bɨ 'yị e anuní éyḭ́ go zíye léreyé mbá mɨlére ní, zíye ụ́cụóyó kúfú éyḭ́ ga bɨ kóo sɨmɨ mongụ́ kụrúngba ní sɨmɨ mɨkavu gɨ ro óto kụrúngba zía ídíne fáfáka.

39 Sɨmɨ bɨ bi oṇgoonzó nda roné go ní, 'yị kpúṛónyó mongụ́ kụrúngba e owo'di'biní mbḭ́ ḭrịgbére bɨ nɨyí sɨmɨa ní wá. Zíye lúrúndíki do mongụ́ nyárá bi were kí sayi doné kó'dụ́ gbúṛóngó ore. Zíye yéme sómụ́ ledre ya, togụ́ nɨ útúásá yá, yée nɨyí kpúṛónyó mongụ́ kụrúngba ndéré tóro kíe do ngáká bi née íri.

40 Gɨ ore, zíye óṇgo 'décị́ ká'dá gɨ ro késị́ bɨ ndịsị́ ówóngéṛị́ kụrúngba ní do ótoómo a zía ólụ́ne sḭ́ iní. Nda sɨmɨ sịndḭ́ kadra máa née ní, zíye líkpíóyó ká'dá bɨ ro éyḭ́ bɨ ndịsịní kḭ́ṛḭ́gbị iní kíe gɨ ro zí kụrúngba ndéréne ní 'dá'ba. Nda née ní, zíye sḭ́kpịóyó éyḭ́ bɨ tara somo mongụ́ kụrúngba ní 'dága gɨ ro zí síli ndḭ́sịné ílí mongụ́ kụrúngba ndéré kíe 'dá'dá, née go mɨndéréze do gbúṛóngó.

41 Tí lá zí mongụ́ kụrúngba útru roné ro mɨụ́ṛụ́ sayi do ngásá ógụné do ngáká bi. Zí tara somo a lányáne ngḭṛị́ utúasá lolụ ndéré wá. Zí sono mongụ́ kụrúngba 'déwe sínyi roné nzéré nzéré gɨ zí bɨsinyí mɨkáda iní bɨ kí roko'bụné ní.

42 Zí asikíri e yéme ledre gɨ ro úfu 'yị ga bɨ kóo nɨyí mɨ'dí'biyé sɨmɨ sḭ́gḭnị́ ní mbá 'dá'ba káa bɨ nɨyí ndéré 'dógụ bi zíye ngásáókpóye ke.

43 Tí lá mongụ́ 'yị 'bɨ asikíri ga gére née ili kóo gɨ ro yómo Páwulo zía ídíne trịdrị, zía ụ́cụómo asikíri ga gére née kí méngị ledre bɨ kóo yemení née. Zía nda yḭ́ ené úku ledre zí 'yị ga bɨ ụcụní bada bú ní kídí idíní mu útú sɨmɨ iní zíye 'dógụụ́tụ bi sága.

44 Ngíti géyị 'yị ga gére née idíní 'dí'bi sịlịye ro ngbangbála kágá togụ́ mbú mɨ'déwe éyị́ ga bɨ gɨ ro mongụ́ kụ́rụ́ngba ní zíye 'dógụ lódụ́ kací lafúye. Née mɨsi'di bɨ 'dogụzé bi doa sága kí sanáze bɨlámáne ní.

28

Páwulo do cúkú bɨ Maláta ní

1 Sɨmɨ bɨ 'dogụogụzé bi go mbá bɨlámáne do gbúṛóngó ní, zíze úwú ledre kídí azé ba do cúkú bɨ ndịsịní ndólo a Maláta ní.
2 Zí 'yị ga bɨ sɨmɨ cúkú ore ní, 'dí'bi zée sɨmɨ sụmụ do bɨlámá mɨsi'di. Zíye kótụ́ pho'dụ zíze ndịsịzé roa gɨ zí drụ́ gɨ zía iní ndịsị kóo é'dị kíngaya.
3 Zí Páwulo káka ụ́ṛụ́ nzị ngịṛị, sɨmɨ bɨ nɨ go óto a ku pho'dụ ní, zí kámá gbúgbuógụné gɨ sɨmɨ nzɨ ngịṛị́ née gɨ zí bi mɨịṛị zía náná Páwulo ro sịlịa.
4 Sɨmɨ bɨ 'yị ga bɨ ndịsịní ndịsị sɨmɨ cúkú ore lurúndikiní kámá kí cịṛíngbí roné sịlị́ Páwulo ní, zíye úku ledre dongaráye kídí, “O'do ba nɨ 'yị úfu 'yị e. Abú omo gɨ zí umbu gɨ sɨmɨ mɨkavu go ní, ngúru lomo ga bɨ 'yị 'décị ngbanga 'bɨ 'yị e ní, utúasá ótoómo wo zía ídíne trịdrị wá.”
5 Gɨ ore, zí Páwulo fúfuóyó kámá née gɨ ro sịlịne ku pho'dụ, éyị́ bɨ zía ídíne roa bɨsinyíne ní ndaá.
6 Ndịsịní kóo go lá sóngó Páwulo zí saná a ụ́ṛụ́ne ngíti géyị yá, 'diya káa ní nɨ útú geré fí umbu. Tí lá bɨ ndịsịní má, lurúndikiní éyị́ bɨ bɨsinyí zía méngị wo ní wá ní, zíye óyóló'bó tarayé kídí, “O'do ba nɨ ngúru lomo káa zí lomo bɨ kí ịrịné 'Yị 'décị yéme ngbanga ní.”
7 Gbóo cigí bi bɨ kotụ́ní pho'dụ zíze doa née ní, yáká 'bɨ ngíti o'do kí ịrịné Pábụlịsị nɨ kóo ore, nɨ ne 'yị bɨ kí ledrené owóowó sɨmɨ cúkú máa née. Zía 'dí'bi zée sɨmɨ sụmụ kí sịlị́ ota (3) azé ṇgu e 'be 'bɨ ené.
8 Sɨmɨ sịndị́ kadra née ní, 'bụ Pábụlịsị nɨ kóo kí ro mɨịṛị́ kpá kí sɨmɨkowo mɨ'dú'duné komo ṛangba. Zí Páwulo ólụ́ne lúrú wo 'dịcị́ íri, gɨ do kací ini zí Lomo, zí Páwulo óto sịlịne doa zí saná a zázáne.
9 Sɨmɨ bɨ ledre née mengị roné kenée ní, zí ngíti géyị 'yị ga bɨ kóo kí ndíyá do cúkú ore ní ógụyé zí Páwulo zí sanáye kpá zázáne.
10 Zíye óto úndruzé do tụ́'dụ́ mɨsi'di e. Sɨmɨ bɨ azé go nzíyizé gɨ ro 'dógụ bi ní, zíye ógụyé kí éyị́ ga bɨ ilizé yée ní í'bí yée zíze.

Mindéréze gɨ sɨmɨ Maláta sɨmɨ Róma

11 Gɨ do kací éfé ota (3), zíze ịnyịzé ndéréze kí mongụ́ kụ́rụ́ngba bɨ kóo nɨ mɨtóroné ore kí lịmị ní. Mongụ́ kụ́rụ́ngba máa née nɨ kóo gɨ sɨmɨ gara bɨ Alakɨzandarịya ní, kí lịlị kúṛógbó do lomo ga bɨ toṇgo e, kí ịrịyé Kásata e kí Pólụsụ ní roné.
12 Zíze ndéréógụzé sɨmɨ mongụ́ gara bɨ kí ịrịné Surakúso ní. Zíze ndịsịzé ore kí sịlị́ ota (3).
13 Gɨ ore, zíze 'dógụ bi ndéréógụzé sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Rịgịmu ní. Sɨmɨ bi mɨárá a née ní zí síli tónó ílíne gɨ 'dí do anú, lá sịlị́ gbre zíze ndéréógụzé sɨmɨ gara bɨ kí ịrịné Potịyólịsị ní.
14 Zíze ówo ngíti géyị 'yị ga bɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ ní ore. Zíye úku ledre zíze kídí, idízé ndịsị kéye ore kí sịlị́ ịnyị doa gbre. Nda née ní, zíze 'dí'bi mɨsi'di ndéréze sɨmɨ mongụ́ gara bɨ Róma ní.
15 Zí 'yị ga bɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ sɨmɨ Róma ní úwú ledrezé kídí azé go ógụ. Zíye lódụ́ ndíki zée zaá gị sɨmɨ gara bɨ Sụ́ụ 'bɨ Apịyosụ bɨ kí 'Dịcị 'bɨ

Ṇgu e Ota ní. Sɨmɨ bɨ Páwulo lurúndiki yée ní, zí ledre née í'bí rokinyi do mɨmbé'dea zía í'bí mbófo éyị zí Lomo gɨ ro ledre née.
16 Sɨmɨ bɨ ogụzé sɨmɨ Róma ní, do í'bí mɨsi'di zí Páwulo idí ndịsị kí ro doné zí kémbị asikíri ndịsịné bándá wo.

Páwulo 'dodo ledre 'bɨ Lomo sɨmɨ Róma

17 Gɨ do kací sịlị ota (3), zí Páwulo ndóloyóko manda 'bɨ Yụ́da e. Sɨmɨ bɨ yokoní royé ní, zía úku ledre zíye kídí, "Lafúma e Yụ́da e, abú máúku bɨsinyí ledre ro 'yị ezé e kí gɨ ro ledre ondụ́ bɨ bulúnduzé e i'bíní zíze ní wá, zí manda ezé e 'dí'bi máa sɨmɨ Yerụsaléma do í'bí máa do sịlị 'yị 'bɨ Róma e.
18 Sɨmɨ bɨ mɨngburoko 'yị 'bɨ Róma e lurúní bi sɨmɨ ledre née ní, iliní go gɨ ro í'dí sịlịye gɨ romá gɨ zía owoní eyé bɨsinyí ledre bɨ máméngị zía útúásáne gɨ ro do úfu máa ní wá.
19 Tí lá gɨ zía bɨ ngárá Yụ́da e ṇguṇguní eyé kenée wá ní, zía óto máa zíma úku ledre kídí nɨ bɨlámáne zíma ndéré kí ledre née kó'dụ́ Káyísara. Ndaá 'bɨ ené bɨ ya mándéré née í'bí ngbángá mbigí 'yị amá e ní wá.
20 Gɨ zí kéyị née zíma ndólo sée gɨ ro lúrú sée zíma kpá ódromá kíse. Onzóní máa sɨmɨ sịgịnị gɨ zía bɨ máṇgúṇgu ledre bɨ zée Isɨréle e ndịsịzé óto komozé gɨ roa ní."
21 Zíye úkulúgu ledre zía kídí, "Ndikizé ezé wáraga gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Yụdáya kí ịrịyị wá. Gbawá 'yị ezé bɨ zía ógụné lịkpị ledre togụ́ mbú úku bɨsinyí ledre kí ịrịyị ní ndaá.
22 Tí lá ilizé úwú sómụ́ ledre eyị gɨ ro 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní, gɨ zía owozé bú kídí do bi e mbá 'yị e ndịsịní úku sínyi ledre gɨ ro 'yị lódụ́ kacíga."
23 Zíye óto sịndị kadra kí Páwulo e bɨ yée nɨyí ndíkí sɨmɨ a ní. Kadra née ní, zí Yụ́da ga gére née ógụyé kí tụ́'dụ́ ngíti géyị lafúye do bi bɨ Páwulo ndịsị ndịsị doa ní. Zí Páwulo úku yéme ledre gɨ ro ledre ga bɨ 'be 'bɨ Lomo ní zíye kú kí phịyị gị kí tagá. Zía áyíne gɨ ro zíne 'dí'bi doyé kí ledre Yésụ gɨ sɨmɨ lorụ 'bɨ Mụ́sa kí 'bɨ nébị e.
24 Zí ledre née 'dí'bi do ngíti géyị, tí lá ngíti géyị ṇguṇguní 'bɨ eyé e wá.
25 Zíye báyiyé kí ndịsị ítí kangú dongaráye gɨ do kací bɨ Páwulo uku odụ kúrúne zíye kídí, "'Dówụ́ Lomo uku kóo ledre go ma'díi sɨmɨ bɨ ukui'bí ledre tara nébị Isáya zí bulúndusé e kídí Lomo uku ya,
26 " 'Ndéré mu úku ledre zí 'yị ga ba,
"Ásé índi mbílíse úwú sanda bɨ gɨ ro Lomo ní má,
tí lá útúásá esé úwú yéme ini ledre bɨ sɨmɨ a ní wá.
Ásé kpá lúrú éyị ga bɨ ndịsị méngị yée ní, tí lá útúásásé esé lúrúndíki a wá."
27 Gɨ zía sɨmɨ do 'yị ga ba nɨ yị ené go mɨ'dụ́tụné, esị 'dụtụní gu mbílíye go,
'dụtụní komoyé kpá go mɨ'dụ́tụ.
Idí kóo ndaá kenée wá,
káa bɨ nɨyí lúrú bi kí komoyé zíye úwú ledre kí mbílíye,
zí sɨmɨ doyé ówo'dí'bi ini ledre gɨ sɨmɨ a,
zíye ndá'balúgu royé zíma.
Nda née ní, zíma yómo yée.'

28:27 28:27 Isáya 6:9-10

28-29 “Bɨ kenée ní, máili sée Yụ́da e, zíse ówo a kídí Lomo kasa sanda bɨ
'bɨ yómo 'yị e ní go zí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní. Nɨyí úwú a zíye
ṇgúṇgu a.”
30 Zí Páwulo ndịsịné ore kí sɨmɨbi gbre sɨmɨ 'dịcị ené bɨ ndịsị í'bí késị
gɨ roa née ní. 'Yị ga bɨ mbá ndịsịní ógụ lúrú wo ní, zía ndịsịné 'dí'bi yée
sɨmɨ sụmụ.
31 Gɨ ore, zía ndịsịné úku ledre zí 'yị e gɨ ro 'be 'bɨ Lomo nda kí 'dódo
ledre gɨ ro Ngére Kírésịto Yésụ, ngịrị ndaá roa wá. 'Yị bɨ zía ụ́cụómo wo
ní ndaá kpá wá.

Wáraga bɨ Páwulo eké zí 'yị ga bɨ sɨmɨ Róma ní

Ledre gɨ ro bṵ́kụ bɨ Róma ní

Páwulo bɨ 'yịmɨkása ní eké ledre ba ne zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto sɨmɨ Róma ní. Eké gɨ ro ótoyéme ledre gɨ ro ledre ga bɨ née 'dodo kóo yée sɨmɨ ngíti géyị bi e ní zíye. Uku kídí bɨlámá ledre 'bɨ Yésụ 'dodo kídí Lomo oto 'yị e do sogo káṇgá mbá káa do mbigí 'yị ené e kací mɨméngị ledre eyé e kpá kí ledre ené bɨ ṇguṇguní ní káa be 'di? Uku zí Yṵ́da ga bɨ ṇguṇguní kpá ledre 'bɨ Kírésịto go ní kídí bɨlámá ledre née nɨ kpá bo sɨmɨ kuṛú bṵ́kụ, zí 'yị máa yée ga bɨ ngárá ndaní Yṵ́da e wá ní, kídí bɨlámá ledre née oto yée go zíye kpá ídíye mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní. Uku kpá kídí utúasázé go kací komo Lomo káa do mbigí 'yị ené e, éyị ndaá lolụ íri bɨ kídí azé óto Lomo kí rokinyi sɨmɨ bɨ azé ndịsị lódṵ́ kací lorụ ené kí roko'bụzé ní wá. Togṵ́ otoomozé 'Dówṵ́ Lomo go zía ndịsịné sɨmɨzé kí 'dodo mbigí ledre e zíze yá, azé ndịsị méngị ledre e káa zí bɨ Lomo ili ní.

Sɨmɨ kápita ga bɨ 12-15 ní, Páwulo í'bí lorụ zí 'yị e ro mɨsi'di bɨ nɨyí útúásá ídí doa káa do mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní. Uku ledre gɨ ro óto 'bú lafú 'yị e, ndro kí yée ga bɨ iliní ledre ezé e wá, kpá kí yée ga bɨ ndịsịní méngị lárá ze ní. Kídí idízé kpá óto úndru yée ga bɨ sɨmɨ akúma Lomo óto yée dozé ní. Odụ a sɨmɨ kápita 16 i'bí mandá zí ezelámáne ga bɨ sɨmɨ Róma ní kí ịrịyé kékịé'do mbá.

1 Máa Páwulo bɨ Lomo gelé máa káa do 'yị 'bɨ moko ené, kpá 'yịmɨkása ené gɨ ro ndéré kí úku bɨlámá ledre ené zí 'yịma'dí e ní, máéké ledre ba máa zíse, sée 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto Yésụ ásé sɨmɨ Róma ní.
2 Née bɨlámá ledre bɨ kóo Lomo yemeomo, zía úku a zí nébị ga bɨ kóna 'desị́ ékéómo a sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo ní.
3 Ábuwá, Lomo uku kóo ba ledre kásaógụ owṵ́ 'bɨ ené do ndíkiógụ wo sɨmɨ kúfú Dawídi bɨ kóo nɨ ngére ní.
4 Sɨmɨ bɨ Lomo uru wo gɨ sɨmɨ umbu ní, zí Lomo ma'dáa í'bí roko'bụ zía sɨmɨ 'Dówṵ́ne, zía ídíne Owṵ́ 'bɨ ené bɨ kí roko'bụné ní. Née Kírésịto Yésụ bɨ nɨ Ngére ezé ní.
5 Nda gɨ zí Yésụ ma'dáa, zí Lomo í'bí roko'bụ zíze gɨ ro zíze ndịsịzé úku bɨlámá ledre ené kíe zí kúfú 'yị ga bɨ ndaní Yṵ́da e wá ní gɨ ro zíye ṇgúṇgu a, zíye ndịsịyé óto úndruné.
6 Née éyị bɨ oto máa zíma éké ledre ba zíse gɨ roa ní, gɨ zía ásé go kpá ngíti géyị 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto Yésụ ní.
7 Lomo oto 'búse go kíngaya, née sị́ ledre bɨ gelé sée gɨ roa zíse ídíse káa do 'yị ené e ní. 'Bụzé Lomo ma'dáa kí Kírésịto Ngére Yésụ idíní í'bí úndru zíse gɨ do bɨ zíse ndịsịsé bɨlámáse.

Páwulo i'bí mbófo éyị́ zí Lomo

8 'Dá'dá gɨ zí ledre e za mbá, máí'bí mbófo éyị zí Lomo gɨ rosé za mbá, gɨ zía phanda ledre aṇga go do bi e kpá za mbá kídí 'dí'bisé sị́lịse go ngbúó ro ledre 'bɨ Kírésịto Yésụ bɨ ṇgúṇgusé ní.

9 Lomo bɨ mándḭsḭ 'dódo bɨlámá ledre 'bɨ Owṵ́ 'bɨ ené zí 'yḭ e kí
mɨmbé'demá mbá ní, owo bú bɨlámáne kídí mándḭsḭ íni ini zíne gɨ rosé
kací kadra mbá.
10 Mándḭsḭ kpá íni ini kídí togṵ́ utúasá go kací komo Lomo yá, idí líkpí
mɨsi'di zíma, gɨ ro zíma ngásáógṵmá íri ónzó komomá rosé.
11 Máíli ngásáógṵ lúrú sée gɨ ro í'bí yata komokenzḭ zíse gɨ ro zíse ídíse
kí roko'bṵsé sɨmɨ moko 'bɨ Kírésḭto.
12 Togṵ́ azé kése kḭé'do sɨmɨ ledre 'bɨ Kírésḭto bɨ ṇguṇguzé ní yá, azé
ndḭsḭ sáká rozé, zíze ídíze kése mbá kí roko'bṵzé.
13 Káa bɨ máógṵ ba kóo go íri 'desḭ, ngíti géyḭ ledre e ndḭsḭní 'déciómo
máa ye. Máíli ógṵ úku bɨlámá ledre 'bɨ Lomo zíse káa zí bɨ máúku zí tṵ́'dṵ́
ngíti géyḭ 'yḭ e ní.
14 Lomo iline kídí máídí úku bɨlámá ledre née zí 'yḭ e mbá. 'Yḭ
komokenzḭ e, kí 'yḭ máa yée ga bɨ ngárá ndaní 'yḭ komokenzḭ e wá ní.
15 Née sḭ ledre bɨ máíli ndéré úku bɨlámá ledre née zíse sɨmɨ gara 'bɨ
Róma íri gɨ roa ní.

Odṵ mɨsi'di nɨ dṵṵ́ ṇgúṇgu ledre 'bɨ Kírésḭto

16 Domá utúasá ówó kí úku bɨlámá ledre 'bɨ Ngére Yésṵ zí 'yḭ e wá.
Roko'bṵ 'bɨ Lomo nɨ sɨmɨ a gɨ ro yómo 'yḭ ga bɨ ṇguṇguní ledre ené go ní
kíe. Tonó kóo go 'dá'dá kí Yṵ́da e, zía nda ndéréógṵné gḭ ro ṛḭḳḭ́ sḭ do ngíti
géyḭ 'yḭma'dí e mbá.
17 Bɨlámá ledre 'bɨ Kírésḭto née 'dodo mɨsi'di bɨ azé ídí doa káa do mbigí
'yḭ ga bɨ 'bɨ Lomo ní go zíze. Odṵ mɨsi'di nɨ dṵṵ́ kḭé'do togṵ́ ṇgúṇgu ledre
'bɨ Kírésḭto go zíyḭ lányáyḭ roa. Káa zí bɨ nɨ sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí,
“Mbigí 'yḭ amá e nɨyí ndíki trḭdrḭ bɨ za fí ní gɨ zía ṇguṇguní ledre amá go
ní.”

Lomo nɨ 'dó'do 'yḭ lúyú ledre e

18 Lomo uku'dodo kóo go zíze fúó gɨ komo ere kídí née nɨ 'dó'do 'yḭ ga bɨ
asiní kí ṇgúṇgu ma'díi ledre ené 'du'dorṵ́ zíye nda ndḭsḭyé méngḭ bɨsinyí
ledre e ní.
19 Lomo 'dodo tí ledre ené go zíye do tṵ́'dṵ́ mɨsi'di e mɨngúngúcua.
20 Abú utúasázé lúrú Lomo kí roko'bṵné bɨ odṵ a ndaá née wá yá, azé
ówo wo kpṵrṵ́ gɨ sɨmɨ éyḭ ga bɨ otoogṵ yée ní. Gɨ zí kéyḭ née, utúasání ítí
kangú bɨ kídí yée owoní wo wá ní wá.
21 Tí bɨ owoní Lomo bú ní, iliní óto úndrua wá, i'bíní gbawá mbófo éyḭ
zía. Mɨmbé'deyé nɨ yḭ ené dṵṵ́ ro bɨcayi ledre eyé ga bɨ moko ndaá sɨmɨyé
wá ní.
22 Abú ukuní ledre ya yée nɨyí 'yḭ komokenzḭ e yá, ɨ'ɨ, ndaní eyé 'yḭ
komokenzḭ e wá.
23 Iliní eyé óto úndru Lomo bɨ nɨ trḭdrḭ za fí ní wá. Ndḭsḭní nda yḭ eyé
óto úndru lḭ́lḭ́ éyḭ ga bɨ 'yḭ yemení yée ní, káa zí lḭ́lḭ́ 'yḭma'dí, lḭ́lḭ́ solṵ́, lḭ́lḭ́
bangá nda kí lḭ́lḭ́ ngíti géyḭ éyḭ ga bɨ káa zí kámá ní. Éyḭ ga gére née nɨyí
úyu eyé mɨúyu.
24 Gɨ zí kéyḭ née ní, zí Lomo i'bí mɨsi'di zíye idíní ndḭsḭ méngḭ bɨsinyí eyé
ledre ga bɨ mɨmbé'deyé ili ní. Zíye nda ndḭsḭyé go méngḭ ledre ga bɨ ndḭsḭ
'dí'biógṵ dokuwu zí 'yḭ e ní, akpa dongaráye.

1:17 1:17 Abṵkṵ́kṵ 2:4

25 Ma'díi ledre bɨ 'bɨ Lomo ní iliní eyé ṇgúṇgu a wá, zíye nda ṇgúṇgu yị́
eyé ledre ṛanga. Zíye ótoómo kí óto úndru Lomo kenée do nda yị́ eyé óto
úndru éyị́ ga bɨ Lomo otoogụ yée née ní. Lomo nɨ dụ́ụ́ ne 'Yị bɨ do ndịsị
óto úndrua ní. Idí kenée.
26 Gɨ zí ledre cayi eyé ga gére ní, Lomo otoomo sịlịne gɨ royé go. Kará e
ndịsịní nda go óto lafúye kará e sogoyé káa do kará e. Née ndaá 'bɨ ené
ledre máa wo bɨ kóo Lomo otoogụ ní wá.
27 Ya'dá e go kpá kenée. Mbigí ledre máa wo bɨ kóo Lomo otoogụ ní,
otoomoní nda go kenée ndịsịní nda óto lafúye ya'dá e sogoyé káa do
kará e. Lomo nɨ 'dó'do yée gɨ zí ledre née bɨsinyíne.
28 Káa zí bɨ asiní go 'du'dorụ́ gɨ ro Lomo ní, Lomo otoomo yée go, idíní
aka mu méngị ledre bɨ mɨmbé'deyé ili ní.
29 'Yị ga gére née ndịsịní méngị bɨsinyí ledre e. Nɨyí 'yị mɨmbé'de e,
ngíti géyị 'yị sógó lafúye, ngíti géyị 'yị óto mɨmbé'de sinyí ro lafúye, ngíti
géyị 'bɨ eyé 'yị úfu 'yị e, ngíti géyị 'bɨ 'yị méngị okó e, ngíti géyị 'yị lóndo
'yị e, ngíti géyị 'bɨ eyé 'yị lịkpị́ e,
30 ngíti géyị 'yị tara sinyí e, ngíti géyị 'yị sógó Lomo, ngíti géyị 'yị úku
kese e, ngíti géyị 'yị ịlị́ e, zí ngíti géyị ídí 'bɨ eyé 'yị sịkpị fúndúye 'dága,
kací kadra mbá ngíti géyị ndịsịní gámásó'do mɨsi'di gɨ ro méngị bɨsinyí
ledre e, nda kí yée ga bɨ iliní 'bɨ eyé úwú kúrú 'yị ndíki yée wá ní.
31 'Yị ga gére née yị́ eyé bɨcayi 'yị e, ma'díi ndaá sɨmɨ ledre eyé e mbá
wá. Otoní kpá 'bú 'yị e wá, lerị́ 'yị e mengị yée kpá wá.
32 Tí bɨ owoní bú bɨlámáne kídí togụ́ 'yị e ndịsịní méngị kéyị kenée yá,
Lomo nɨ karanée 'décị ngbangayé, odụ a dụ́ụ́ umbu. Ndịsịní nda yị́ eyé
méngị ledre máa ga gére née akpa ye. Zíye ndịsịyé lóndo 'yị e kídí ga gére
née ndaá 'bɨ ené bɨsinyí ledre wá, 'yị idíní ndịsị méngị yée.

2

Lomo nɨ 'décị ngbanga 'yị e

1 Máúku zíse, ndásé ídí 'yị 'décị ngbanga lafúse e wá, káa bɨ Lomo nɨ
'décị ngbangasé ke. Gɨ zía bɨsinyí ledre bɨ ndịsịní méngị a zíse ídíse 'yị
'décị ngbangayé gɨ roa née ní, ndịsịsé méngị kpá wo.
2 Owozé bú bɨlámáne kídí Lomo nɨ útúásá ne 'décị yéme ngbanga bɨsinyí
ledre 'bɨ 'yịma'dí e káa zí ga gére ní gɨ zía nɨ ne kí ma'díi zíne.
3 Sée ga bɨ ásá kpá 'yị lúyú ledre e káa zí lafúse ga gére ní, ásá 'décị
ngbangayé ní, sómụ́sé Lomo nɨ ótoómo sée? Ɨ'ɨ, otoomo ené sée wá, nɨ
kpá 'décị ngbangasé.
4 Bɨlámá ledre bɨ Lomo mengị zíse ili aka 'décị ngbangasé wá, zía ndịsị
ụ́tụsɨmɨné kí ótoómo ledre zíse ní, lúrúsé yị́ esé káa zí éyị́ bɨ ṛifu mɨṛífu
ní? Lomo ili ídísé óyóló'bó mɨmbé'desé zíse ótoómo kí méngị lúyú ledre.
5 Gɨ zía bɨ dosé orụ yị́ ené mɨórụ ngárá ílisé óyóló'bó mɨmbé'desé wá ní,
ómosé esé e wá. Kɨ'dí bɨ karanée sịndị́ kadra ogụ go gɨ ro zí Lomo 'décị
ngbanga 'yịma'dí e ní, nɨ 'décị ngbangasé bɨsinyíne kíngaya.
6 Lomo "nɨ 'décị ngbanga 'yịma'dí e mɨútúásáne kací mɨméngị ledre
eyé."

2:6 2:6 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 62:12, Muruwayi 24:12

7 'Yị máa yée ga bɨ ndịsịní méngị bɨlámá ledre gɨ zía iliní gɨ ro zí Lomo ídíne kí rokinyi kíye, kpá gɨ ro zía óto úndruyé gɨ zía ndịsịní óto komoyé gɨ ro trịdrị bɨ za fí ní, Lomo nɨ í'bí trịdrị bɨ za fí ní zíye.
8 Yée ga bɨ iliní ledre 'bɨ Lomo wá, iliní yị eyé ndịsị méngị ledre bɨ iliní yị eyé ye ní, Lomo nɨ 'décị ngbangayé bɨsinyíne.
9 Kúfú 'yị ga bɨ ndịsịní lúyú ledre káa zí ga gére ní, Lomo nɨ 'décị ngbangayé bɨsinyíne. Nɨ tónó a aka fị kí kúfú Yụ́da e, zía nda ógụné kíe ro kúfú 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní.
10 'Yị máa yée ga bɨ ndịsịní méngị bɨlámá ledre ní, Lomo nɨ mbófo yée, zía ndịsịné óto úndruyé. Mɨndịsịyé nɨ ídí bɨlámáne, nɨ tónó kí Yụ́da e zía nda ógụné ro 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní.
11 Lomo ifi ené sɨmɨ 'yị e zía méngị bɨlámá ledre kpara zí ngíti géyị, zía ótoómo ngíti géyị wá.
12 Kúfú 'yị ga bɨ ndaní Yụ́da e wá, owoní kpá lorụ bɨ kóo Lomo i'bí zí Mụ́sa ndịsịné 'dódo a ní wá ní, togụ́ luyúní ledre yá, Lomo nɨ 'décị ngbangayé kpá kací 'bɨ eyé mɨméngị ledre. Togụ́ Yụ́da e luyúní ledre ye yá, Lomo nɨ 'dí'bi akpa lorụ bɨ kóo Mụ́sa ndịsị 'dódo a zíye ní 'décị ngbangayé kíe.
13 'Yị ga bɨ nɨyí útúásá kací komo Lomo ní, ndaá 'bɨ ené yée ga bɨ ndịsịní úwúómo lorụ 'bɨ Lomo lá kí mbílíye ní wá, yị ené yée ga bɨ ndịsịní méngị ledre ga bɨ lorụ 'bɨ Lomo ili ní.
14 'Yị máa yée ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá, owoní eyé kpá lorụ 'bɨ Lomo wá, zíye ndịsịyé méngị ledre ga bɨ Lomo nɨ kí rokinyi gɨ royé ní, mengịní née go ledre ga bɨ lorụ ili yée ní.
15 Útúasá yị ené go káa zí éyị bɨ eké omoní kóo lorụ 'bɨ Lomo go 'desị do mɨmbé'deyé zíye ndịsịyé méngị ledre e dụ́ụ́ kací a ní. Gɨ zía owoyemení go, mɨméngị ledre máa wo be 'di nɨ bɨlámáne, wo be 'di nɨ bɨsinyíne.
16 Karanée sɨmɨ odụ sịndị kadra, Lomo nɨ 'dí'biógụ 'yịma'dí e mbá kó'dụ́ne zí Kírésịto Yésụ ndịsịné 'décị ngbangayé kací mɨméngị ledre eyé kpá kí mɨsómụ́ ledre eyé e mbá. Née ledre ga bɨ mándịsị 'dódo yée zí 'yị e ní.

Lorụ bɨ Mụ́sa eké ní

17 Sée ga bɨ ásé Yụ́da e ndịsịsé mbófo rosé kídí ówoyémesé lorụ 'bɨ Lomo se, zíse óto rosé kídí ásé go mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní.
18 Ówoyémesé mɨméngị ledre ga bɨ Lomo ili yée ní go, gɨ zía ówosé lorụ ené bú bɨlámáne útúásásé go ífiyéme dongará ledre e bɨsinyí a kí bɨlámá a.
19 Nɨ sɨmɨ dosé kídí útúásásé go 'dódoyéme ledre 'bɨ Lomo zí 'yị ga bɨ nɨyí sɨmɨ mɨtụlụrụ ní, zíse ídíse zíye káa zí bɨmɨóṇgó ní.
20 Gɨ zía bɨ komokenzị kí ma'díi nɨ sɨmɨ lorụ 'bɨ Lomo ówosé bú bɨlámáne ní, zía ídíne sɨmɨ dosé kídí ásé útúásá 'dódo a zí 'yị ga bɨ owoní aka wá ní, togụ́ mbú zí yée ga bɨ owoní aka lá cúku'dée ní.
21 Káa zí bɨ ótosé rosé ya ásé 'yị 'dódo ledre zí 'yị e ní, sara méngịsé lolụ ledre máa ga bɨ ndịsịsé 'dódo a née wá gɨ zí 'dí? Ndịsịsé úku ledre kídí 'yị e ndaní úgu ugu wá, zíse nda mbú ndá'basé kpá akpa se ndịsị úgu ugu.
22 Ndịsịsé úku ledre kídí 'yị e ndaní só'do royé kí 'yị ga bɨ ofụ́ní royé kéye wá ní wá, zíse nda mbú ndịsị méngị ledre ga gére née kpá akpa

se. Ndịsịsé kpá úku ledre kídí 'yị e ndaní ndéré zí lomo ga bɨ yemení yée mɨyéme ní wá, zíse nda mbú ndá'basé kpá akpa se ndịsị 'dí'biúgu dábu ga bɨ 'bɨ lomo ga bɨ yemení yée mɨyéme ní.
23 Ndịsịsé úku ledre kídí ówoófụsé lorụ 'bɨ Lomo go, zíse ndịsị ndítí'dófụsé do lorụ ma'dáa kpá akpa se, ndịsịsé née í'bílúgu komokenyị zí Lomo.
24 Mɨméngị ledre esé nɨ yị ené go cé káa zí ledre kóo ekéní sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí, “Sée Yụ́da e, 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní nɨyí ndịsị úku sínyi ịrị Lomo gɨ zíse ní.”
25 Sée Yụ́da e, togụ́ ótosé mɨmbé'desé lá dụụ́ ro útú ngbụru, ndaá ro lorụ 'bɨ Lomo wá, moko ndaá sɨmɨ útú ngbụru wá. Togụ́ ndịsịsé go ndítí'dófụsé gɨ do lorụ 'bɨ Lomo yá, ásé ídí esé kpá cé káa zí 'yị ga bɨ ngárá owoní lorụ 'bɨ Lomo wá ní.
26 'Yị máa yée ga bɨ owoní lorụ 'bɨ Lomo wá, togụ́ ndịsịní go méngị mbá ledre ga bɨ Lomo nɨ kí rokinyi gɨ royé ní, nɨyí útúásá ídí kací komo Lomo káa do 'yị úwú lorụ ené e.
27 'Yị máa yée ga bɨ owoní lorụ 'bɨ Lomo wá, zíye ndịsịyé méngị ledre ga bɨ ndịsịní óto Lomo zía ídíne kí rokinyi ní, nɨyí útúásá í'bí ngbángáse, sée ga bɨ ndịsịsé ndítí'dófụ gɨ do lorụ 'bɨ Lomo ní.
28 Ndịsịsé útú ngbụru gɨ ro do ówo a kídí ásé Yụ́da e, née lá ledre 'bɨ sága ba, ndaá 'bɨ ené gɨ ro zíse ídíse mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní wá.
29 Sée Yụ́da e gɨ ro zíse útúásáse kací komo Lomo káa do mbigí Yụ́da e, ídísé óyóló'bó mɨmbé'desé, ndaá 'bɨ ené dụụ́ méngị ledre kací lorụ wá.

3

Bɨlámá mɨméngị ledre 'bɨ Lomo

1 Mándú'yú aka sée, togụ́ 'yị nɨ gɨ sɨmɨ kúfú bɨ Yụ́da ní, togụ́ 'yị utú ngbụru kací lorụ 'bɨ ondụ́ 'bɨ Yụ́da e ní, éyị́ bɨ nɨ kí ledrené owóowó ní 'di?
2 Máówo bú kídí zée Yụ́da e Lomo 'dodoụtụ kóo ledre ené zíze.
3 Nɨ ma'díi ngíti géyị Yụ́da ga gére née ṇguṇguní eyé ledre 'bɨ Lomo wá. Ndásé sómụ́ ledre bɨ kídí Lomo nɨ ótoómo Yụ́da e go mbá gɨ ro yée ga bɨ ṇguṇguní ledre ené wá ní wá. Mɨyéme ledre bɨ Lomo yeme gɨ ro í'bí trịdrị bɨ za fí zí 'yị e ní, nɨ yị́ ené fú lá bo nɨ í'bí trịdrị née zíye.
4 Lomo oyólo'bó ené ledre ené wá, éyị́ bɨ uku go ní, nɨ fú lá méngị a. 'Yịma'dí e nɨyí yị́ eyé 'yị ṛanga ye. Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí,
“Lomo, ndaá 'bɨ eyị́ 'yị ṛanga wá.
Sɨmɨ bɨ Lomo i'bí trịdrị née go zí 'yị e ní, 'yị e mbá nɨyí ówo a kídí Lomo ndaá 'bɨ 'yị ṛanga wá.”
5 Kací kadra mbá lúyú ledre ezé ndịsị 'dódo a zí 'yị e kídí Lomo ndaá 'bɨ ené 'yị lúyú ledre wá. Togụ́ kenée yá nɨ mɨútúásáne zí Lomo 'décị ngbangazé. Mándịsị úku ledre ba kí sómụ́ ledre bɨ 'bɨ 'yịma'dí ní.
6 Ɨ'ɨ, ndaá 'bɨ ené kenée wá. Togụ́ idí kóo kenée yá, sị́ ledre bɨ zí Lomo 'décị ngbanga 'yị lúyú ledre e gɨ roa ní ndaá 'bɨ ené e wá.

2:24 2:24 Isáya 52:5, Izikéle 36:22 **3:4 3:4** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 51:4

7 Togụ́ 'yị uku ledre kídí, “Ṛanga bɨ mándịsị ṛánga ndịsị óto ngíti géyị
'yị e zíye ndịsiyé kófó ịrị Lomo gɨ zía bɨ Lomo ndaá 'bɨ ené 'yị ṛanga wá
ní, Lomo nɨ nda 'décị ngbangamá gɨ ro 'di?”
8 Ngíti 'yị utúasá kpá go úku ledre kídí, “Idízé ndịsị úku sínyi ledre gɨ ro
zí 'yị e ówo éyị́ bɨ nɨ bɨlámáne ní 'di?” Ngíti géyị 'yị e ukuní kídí ndịsịzé
úku ledre kenée. Éyị́ ndaá 'bɨ ené kenée wá, ṛanganí yị́ eyé née ṛanga.
Nɨ mɨútúásáne zí Lomo 'dó'do 'yị ga gére née.

'Yị e nɨyí mbá 'yị lúyú ledre e

9 Ngíti géyị 'yị e gɨ dongaráze Yụ́da e somụ́ní 'bɨ eyé kídí mɨméngị ledre
eyé nɨ dụ́ụ́ ne bɨlámáne do komo Lomo rómo 'bɨ kúfú 'yị ga bɨ ngárá ndaní
Yụ́da e wá ní. Éyị́ ndaá 'bɨ ené kenée wá, gɨ zía zée Yụ́da e kí 'yị ga bɨ ngárá
ndaní Yụ́da e wá ní, azé mbá 'yị lúyú ledre e.
10 Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí,
“'Yị bɨ kịé'do káa yaá nɨ mɨútúásáne kací komo Lomo ní ndaá.
11 'Yị bɨ kịé'do káa yaá owoyeme ledre 'bɨ Lomo go, bɨlámáne ní ndaá.
'Yị bɨ nɨ kí 'bú Lomo doné ní ndaá.
12 'Yị e za mbá oyóní sogoyé go zí Lomo,
Nɨyí yị́ eyé go káa zí gbékpị́ cící éyị́ ní.
'Yị bɨ kịé'do káa yaá ndịsị méngị bɨlámá ledre ní ndaá.”
13 “Ledre ga bɨ ndịsịní úku yée ní inyiní wá.
Dondeneyé ndịsị ṛánga yị́ ené dụ́ụ́ ṛanga.”
“Ódro bɨ ndịsị ólụ́ógụ gɨ tarayé ní nɨ bɨsinyíne káa zí wowó kámá okó ní.”
14 “'Yị ga gére née odụ ledre eyé nɨ dụ́ụ́ lómụ 'yị e.”
15 “Mɨmbé'deyé ndịsị ésị́ 'diya zíye ndịsiyé óto uṇgú ro 'yị e.
16 Ogụní eyé dongará 'yị e kí bikịdrị́ wá, ndịsịní ógụ 'bɨ eyé yị́ eyé fú
lá kí bɨsinyí ledre.
17 Iliní eyé ledre bɨ ndịsị óto 'yị e zíye ídíye kí rokinyi ní wá.”
18 “Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, eréní eyé kpá Lomo wá.”
19 Née sị́ ledre bɨ máúku ledre gɨ zía zíse lorụ uku kídí, 'yị bɨ kịé'do yaá
ndaá 'yị lúyú ledre wá ní ndaá. 'Yịma'dí e za mbá nɨyí 'yị lúyú ledre e do
komo Lomo.
20 'Yị nɨ bo nɨ úku ledre ya née ndaá 'yị lúyú ledre wá, Née ndịsị méngị
ledre e za mbá kací lorụ? Lorụ ndịsị úku 'dódo mbá bɨsinyí mɨméngị ledre
ezé e.

Ṇgúṇgu ledre nɨ mɨsi'di 'bɨ ómo

21 Bɨ ba ní, mɨkánda mɨsi'di nɨ goó bo kpị́ gɨ zí lorụ bɨ kóo Mụ́sa eké sɨmɨ
mɨéké kúrú Lomo bɨ 'yị nɨ útúásá ídí doa káa do mbigí 'yị 'bɨ Lomo ní.
Lomo 'dodo ogụ go. Mɨsi'di máa née nɨ ledre bɨ kóo Mụ́sa éké, zí nébị e
kpá ódroyé kóo gɨ roa go 'desị́ ní.
22 Odụ mɨsi'di bɨ zí 'yị e ídíye doa mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní nɨ dụ́ụ́
ṇgúṇgu ledre Kírésịto Yésụ, abú áyí gɨ sɨmɨ kúfú máa wo be 'di.
23 'Yịma'dí e za mbá luyúní kóo ledre go, utúasáni útúásá kací komo
Lomo káa do mbigí 'yị ené e wá.

3:12 3:12 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 14:1-3, 53:1-3, 'Yị 'dódo ledre e 7:20 **3:13 3:13** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 5:9 **3:13 3:13** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 140:3 **3:14 3:14** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 10:7 **3:17 3:17** Isáya 59:7,8 **3:18 3:18** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 36:1

24 Yị ené tí lá gɨ zía bɨ Lomo nɨ bɨlámá 'yị ní, 'búze 'yịma'dí e ofụ doa go.
Zía kása Kírésịto Yésụ ógụ yómo zée gɨ sɨmɨ umbu bɨ kóo azé úyu a ze gɨ
zí lúyú ledre ezé e ní.
25 Lomo kasaogụ Yésụ úyuné káa do 'dáná éyị gɨ ro yémelúgu dongaráze
kéne. 'Yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní, Lomo nɨ yómo yée. 'Dá'dá
zí Yésụ kí ógụné, Lomo ndịsị kóo ụ́tụsɨmɨné mɨụ́tụ 'do'do ené kóo 'yị lúyú
ledre e wá.
26 Gɨ zí kéyị née ní, cakaba Lomo 'dódo ma'díi ledre ené go kpụrụ́ gɨ
sɨmɨ umbu bɨ Yésụ uyu gɨ rozé ní. Mengị ledre ga gére née kenée gɨ ro zía
'dódo a kídí née lụlụoyó lúyú ledre 'bɨ 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ
ní go 'dá'ba.
27 Bɨ née ní ní, éyị nɨ bo zíze mbófo rozé gɨ roa? Ɨ'ɨ, éyị ndaá. 'Yịma'dí
utúasá ené útúásá kací komo Lomo gɨ zí lódụ́ kací lorụ 'bɨ Mụ́sa wá, yị
ené gɨ zía bɨ ṇguṇguzé ledre Yésụ ní.
28 Utúasázé kací komo Lomo ba ndaá 'bɨ ené gɨ zía bɨ ndịsịzé méngị
ledre ga bɨ lorụ 'bɨ Mụ́sa uku yée ní wá, yị ené gɨ zía bɨ ṇguṇguzé ledre
Yésụ ní.
29 Ndịsịsé sómụ́ a káa zí éyị bɨ Lomo oto lá dụụ́ 'bú kúfúze Yụ́da e ní?
Ɨ'ɨ, oto kpá 'bú kúfú 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní.
30 Lomo nɨ dụụ́ kịé'do. Mɨsi'di bɨ azé útúásá doa kací komoa togụ́ zée
Yụ́da e togụ́ mbú 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní, nɨ dụụ́ kịé'do togụ́
ṇguṇguzé ledre Yésụ go ní.
31 Káa zí bɨ ṇguṇguzé nda go ledre Yésụ ní, idízé mu ụ́cụóyó lorụ ga bɨ
Mụ́sa éké yée ní 'dá'ba? Ɨ'ɨ, ndaá kenée wá. Ndịsịzé née óto ledre ga bɨ
kóo Mụ́sa eké yée ní zíye ídíye ma'díi.

4

Abarayáma nɨ mbigí 'yị 'bɨ Lomo

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, ídísé ówo a bɨlámáne kídí Abarayáma nɨ tí ma'díi 'yị
bɨ 'di'bi ledre 'bɨ Lomo go kíngaya, nɨ kpá mongụ́ bulúnduzé tara mbotụ
ezé 'bɨ Yụ́da e ní.
2 Idí ya kóo bɨlámá mɨméngị ledre 'bɨ Abarayáma oto wo ne zía útúásáne
káa do mbigí 'yị 'bɨ Lomo, káa bɨ nɨ kóo ndịsị mbófo roné gɨ roa. Ɨ'ɨ, ndaá
'bɨ ené kenée wá.
3 Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí, “Abarayáma utúasá kací komo
Lomo káa do mbigí 'yị ené yị ené gɨ zía bɨ ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo ní.”
4 Késị bɨ ndịsịní í'bí a zí 'yị 'bɨ moko do odụ éfé ní ndaá 'bɨ ené káa do
sáká éyị wá, yị ené gɨ zía mengịní moko go gɨ roa.
5 Togụ́ 'yị ndịsị tí fú dụụ́ méngị moko óyóló'bó sómụ́ ledre ené zía
ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo wá, utúasá útúásá kací komo Lomo káa do mbigí
'yị ené wá.
6 Ngúru mongụ́ 'yị Dawídi eké omo kóo ledre sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo
kídí, éyị bɨ ndịsị óto 'yị zía ídíne mbigí 'yị 'bɨ Lomo ní ndaá 'bɨ ené bɨlámá
moko ené wá, yị ené ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo.
7 Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí,
“'Yị ga bɨ nɨyí ídí kí rokinyi kíngaya ní
yị ené yée ga bɨ Lomo otoomo lúyú ledre eyé go ní.

4:3 4:3 Dosị éyị e 15:6

8 Ma'díi, 'yị née nɨ ídí kɨ́ rokinyi kɨ́ngaya
gɨ zía lúyú ledre bɨ kóo roa ní Ngére Lomo 'di'bioyó go.”

9 Sómṵ́sé 'bɨ esé kɨ́dí rokinyi née nɨ ídí dụṵ́ zíze Yṵ́da e gɨ zía bɨ utúzé
go ngbụ́ru ní, togṵ́ kpá zɨ́ kúfú 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yṵ́da e wá ní? Káa zɨ́
bɨ kóo máúku úwúsé go ní, kɨ́dí Abarayáma utúasá kací komo Lomo káa
do mbigí 'yị ené gɨ zía bɨ ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo ní.

10 Abarayáma utúasá kací komo Lomo ndaá 'bɨ ené gɨ do kací a bɨ utú
go ngbụ́ru ní wá, yị́ ené 'dá'dá gɨ zía kɨ́ útúne ngbụ́ru.

11 Abarayáma ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo 'dá'dá nɨ nda fú útú ngbụ́ru. Utú
nda ngbụ́ru gɨ 'dá'ba lá gɨ ro do 'dódo a kɨ́dí née nɨ go mbigí 'yị 'bɨ Lomo.
Née sị́ ledre bɨ nɨ gɨ zía bulúndu 'yị ga bɨ za mbá ṇguṇguní ledre Lomo go
abú utúní ngbụ́ru wá ní.

12 Abarayáma nɨ kpá bulúndu 'yị ga bɨ utúní go ngbụ́ru ní, 'búó togṵ́
ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo go káa zɨ́ bɨ kóo Abarayáma ma'dáa ṇguṇgu
ledre 'bɨ Lomo 'dá'dá zía kɨ́ útúne ngbụ́ru ní.

13 Lomo uku kóo ledre kɨ́dí née nɨ í'bí do sogo káṇgá mbá zɨ́ Abarayáma
kɨ́ owṵ́ 'bɨ ené e zía ídíne káa do 'bɨ eyé. Lomo uku ené kóo ledre née gɨ
zía bɨ Abarayáma ndịsị́ lódṵ́ kací lorụ́ ga bɨ Mṵ́sa eké yée ní wá, yị́ ené gɨ
zía bɨ Abarayáma ma'dáa ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo ní.

14 Idí yaá Lomo ili kóo méngị́ bɨlámá ledre dụṵ́ zɨ́ 'yị ga bɨ ndịsịné lódṵ́
kací lorụ́ ní yá, káa bɨ moko ndaá ba sɨmɨ ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo wá.

15 Togṵ́ lorụ́ nɨ bo yá, 'do'dó nɨ bo zɨ́ 'yị ga bɨ nɨyí 'déwe lorụ́ ma'dáa ní.
Togṵ́ lorụ́ ndaá yá, éyị́ bɨ nɨyí 'déwe a ní ndaá.

16 Lomo ndịsị́ í'bí éyị́ zɨ́ 'yị e kací bɨlámá mɨmbé'dené gɨ zía ili idíní
ótoómo royé mbá zíne. Éyị́ bɨ kóo Lomo uku ledre a kɨ́dí née nɨ í'bí a zɨ́
Abarayáma kɨ́ owṵ́ 'bɨ ené e ní, nɨ gɨ ro 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo
go káa zɨ́ Abarayáma ní. Ndaá 'bɨ ené dụṵ́ zɨ́ 'yị ga bɨ nɨyí kɨ́ lorụ́ zíye
ní wá. Gɨ zɨ́ kéyị́ née zɨ́ Abarayáma ídíne go bulúnduzé ga bɨ ṇguṇguzé
ledre 'bɨ Lomo ní.

17 Née sị́ ledre bɨ Lomo uku ledre zɨ́ Abarayáma kɨ́dí, “Máóto yị́ị́ go
káa do bulúndu tṵ́'dṵ́ ṛị́kị́ sị́ do 'yịma'dí e.” Gɨ zía mɨméngị́ ledre 'bɨ
Abarayáma nɨ mɨútúásáne kací komo Lomo, zía ịnyịné ṇgúṇgu ledre 'bɨ
Lomo bɨ ndịsị́ úru 'yị e ne gɨ sɨmɨ umbu, kpá 'yị otoogṵ́ éyị́ e ní.

18 Gɨ zía bɨ Abarayáma oto komoné kací ledre bɨ Lomo uku zía ní, zía
ídíne 'bụ 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo ní za mbá tɨ́ káa zɨ́ kóo Lomo
uku zía kɨ́dí, “Bulúnduyị́ e nɨyí karanée ídí kpá tṵ́'dṵ́ kenée.”

19 Abú Abarayáma owo tɨ́ go kɨ́dí née ngoko go gɨ zía sɨmɨbi doné go cị́
ịnyị́ (100), me'bené Sára nɨ go kpá ngokoné yée utúasání lolụ́ kóo ndíki
owṵ́ e wá yá,

20 zía kóo fú lá óto komoné kací ledre kóo Lomo uku zía ní. Zɨ́ ṇgúṇgu
ledre ené í'bí roko'bụ zía, zía ndịsịné í'bí mbófo éyị́ zɨ́ Lomo.

21 Gɨ zía owo bú kɨ́dí ledre bɨ Lomo uku zíne ba ní, nɨ méngị́ roné gɨ zía,
roko'bụ nɨ zɨ́ Lomo ma'dáa.

22 Née sị́ ledre bɨ Abarayáma utúasá kací komo Lomo gɨ zía káa do mbigí
'yị ené ní.

4:8 4:8 Ke'bị́ 'bɨ Dawídi e 32:1,2 **4:17 4:17** Dosị́ éyị́ e 17:5 **4:18 4:18** Dosị́ éyị́ e 15:5

23 Abú Abarayáma nɨ mɨútúásáne kací komo Lomo yá, ndaá lá dụụ́ wo
wá,
24 azé kpá mɨútúásáze kací komo Lomo gɨ zía ṇguṇguzé ledre ené go, gɨ
zía uru Ngére ezé Yésụ ne gɨ sɨmɨ umbu.
25 Yésụ uyu gɨ ro lúguóyó lúyú ledre ezé.

5

Utúasázé go kací komo Lomo

1 Éyị́ bɨ karaba oto zée zíze útúásáze kací komo Lomo ní, nɨ ledre ené
bɨ ṇguṇguzé ní. Gɨ zí kéyị́ née zía kásaógụ owụ́ 'bɨ ené Kírésịto Yésụ bɨ
nɨ Ngére ní 'dí'bilúgu zée zíne.
2 Gɨ zía bɨ ṇguṇguzé ledre 'bɨ Lomo ní, oto zée go zíze ówoyéme
mɨmbé'de Lomo bɨ bɨlámáne rozé ní. Azé go kí mongụ́ rokinyi gɨ zía
owoyemezé go kídí, azé karanée ídí 'be 'bɨ Lomo sɨmɨ mongụ́ rokinyi.
3 Ndaá kpá lá dụụ́ ledre máa wo née wá, togụ́ 'do'dó ndiki zée mbú ne
yá, azé kpá lá ndịsị́ í'bí mbófo éyị́ zí Lomo gɨ zía karanée gɨ do kací 'do'dó
née, azé ídí kí rokinyi gɨ zí Lomo.
4 Togụ́ torozé go kpá fú lá ngbúó yá, azé útúásá kací komo Lomo gɨ zía
azé go kí mongụ́ óto komo zía.
5 Utúasá ené ótoómo zée fú lá sɨmɨ 'do'dó wá gɨ zía oto 'búze go doné
kíngaya zía i'bí 'Dówụ́ne ógụ ndịsịné sɨmɨzé ndịsị́ í'bí roko'bụ zíze gɨ ro
zíze óto 'búne kíngaya.
6 Mengị bɨlámá ledre née zíze kenée gɨ zía owo bú kídí utúasázé yómo
rozé kí rozé wá. Zía kása Kírésịto ógụ yómo zée.
7 Ma'díi 'yị bɨ kịé'do do sogo káṇgá ba nɨ ṇgúṇgu a zíne úyuné gɨ ro
ezené ní ndaá. Abú eze a máa née nɨ mbigí 'yị 'bɨ Lomo togụ́ nɨ 'yị méngị
bɨlámá ledre. Togụ́ zí 'yị úyuné gɨ ro ezené kenée yá, 'búó togụ́ nɨ ódó
mɨmbé'dené mɨódó.
8 Lomo oto 'búze go kíngaya tí bɨ ngárá ndazé bɨlámá 'yị e wá ní, zía
kásaógụ Kírésịto úyuné do bi kacíze.
9 Káa zí bɨ Yésụ uyu go gɨ rozé, Lomo 'di'bioyó lúyú ledre ezé go gɨ zía
ní, azé nda go mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní, mɨmbé'de Lomo esị́ lolụ rozé
wá.
10 Abú azé kóo ezeokó Lomo yá, sɨmɨ bɨ Yésụ ogụ úyu gɨ rozé ní,
dongaráze eme go kí Lomo. Azé ídí go trịdrịzé za fí káa zí bɨ Yésụ urú
gɨ sɨmɨ umbu zía ídíne trịdrịné za fí ní.
11 Ndaá ídí lá dụụ́ ledre máa wo née wá, idízé ndịsị́ mbófo Lomo gɨ ro
bɨlámá ledre bɨ Kírésịto Yésụ Ngére ezé mengị, zía yéme dongaráze kí
Lomo gɨ ro zíze ídíze mbigí 'yị ené e ní.

Ledre gɨ ro Ádama e kí Kírésịto

12 Gɨ zía bɨ Ádama nɨ mɨzefị 'yị lúyú ledre ní, zí lúyú ledre ógụné do
sogo káṇgá mbá, zí umbu ógụné do 'yịma'dí e gɨ zía nɨyí go mbá 'yị lúyú
ledre e.
13 Lomo nɨ úkuí'bí lorụ zí Mụ́sa éké a ní, lúyú ledre nɨ kóo kú goó bo.
Tí lá gɨ zía bɨ lorụ ndaá 'bɨ ené aka kóo wá ní, éyị́ bɨ nɨ 'dódo a kídí 'yị
ndítí'dófụ do lorụ go ní ndaá.

14 'Yịma'dí e tonóní kóo úyu go kú 'desị do ndéréógụné gị sịmị sịndị
kadra bị zí Lomo í'bíógụ lorụ zí Mụsa éké a ní. Abú 'yị ga gére née
nditi'dofụní eyé gị do lorụ 'bị Lomo káa zí bị kóo Ádama mengị ní wá
ndotó.
Ledre née 'dodo kídí Ádama nị manda 'bị 'yị ga bị kóo 'desị ní, Yésụ nị
'bị ené manda 'bị 'yị ga bị utúasání go kací Lomo ní.
15 Éyị ga bị Ádama kí Yésụ mengịní ní oto éyị e gbre zíye méngị royé zí
tụ'dụ 'yị e. Éyị ga bị mengịní yée ní nịyí mbá mịngúngúcua nderéní eyé
do mịsi'di kịé'do wá. Kála ledre bị Ádama kala kúrú Lomo ní 'di'biogụ
umbu go do tụ'dụ 'yị e. Kpá kenée úwú kúrú Lomo bị Kírésịto Yésụ uwú
ní, 'di'biogụ trịdrị go zí tụ'dụ 'yị e gị zí bịlámá mịmbé'de Lomo bị royé ní.
16 Lúyú ledre 'bị bịkéṛị 'yị oto mịmbé'de Lomo ésịne zía 'décị ngbanga
'yịma'dí e. Sáká éyị bị Lomo mengị kpụrụ gị sịmị Yésụ ní oto tụ'dụ 'yị e
go zíye útúásáye komo Lomo káa do mbigí 'yị ené e.
17 Bịkéṛị 'yị luyú ledre ne zí umbu ógụné komo 'yịma'dí e mbá. Sịmị bị
Kírésịto Yésụ ogụ zía úyuné gị ro 'yịma'dí e ní, zí mịmbé'de Lomo ịdrịne
ro 'yị ga bị ndikiní sáká éyị bị gị zí Lomo ma'dáa ní, zía yómo yée.
18 Káa zí bị kenée ní, kála ledre bị kóo Ádama kala ledre 'bị Lomo ní,
zí ledre ené kpá kí ledre 'bị 'yịma'dí e mbá sínyíne komo Lomo zía 'décị
ngbangayé mbá. Nda gị zía bị ngárá Yésụ kala ené kúrú Lomo wá ní, zía
ógụné úyuné gị rozé karaba zíze útúásáze kací komo Lomo káa do mbigí
'yị ené e.
19 Gị zí kála ledre 'bị bịkéṛị 'yị, zí tụ'dụ 'yị e ídíye mbá 'yị lúyú ledre e.
Kpá kenée gị zí bịkéṛị 'yị bị uwú kúrú Lomo ní, zí tụ'dụ 'yị e ídíye mbigí
'yị ga bị 'bị Lomo ní.
20 Ekéní lorụ gị ro zía 'dódoógụ lúyú ledre nda za kíngaya. Sịmị bị 'yị e
nịyí ndịsị lúyú ledre nda za kíngaya ní, zí mịmbé'de Lomo nda ịdrịne royé
kíngaya.
21 Káa zí bị lúyú ledre ala'dụtụ do 'yịma'dí e mbá, zía 'dí'biógụ umbu
doyé ní, kpá kenée mịmbé'de Lomo ala'dụtụ do 'yị ga bị utúasání go kací
komoa ní zía 'dí'biógụ trịdrị bị za fí ní zíye kpụrụ gị sịmị Kírésịto Yésụ bị
nị Ngére ezé ní.

6

Urúzé gị sịmị umbu 'bị lúyú ledre go

1 Owozé go kídí mịmbé'de Lomo nị bịlámáne káa zí bị goó kenée ní,
idízé fú ndịsị lúyú ledre 'du'dorụ gị ro zí Lomo ndịsịné ótoómo ledre zíze
gị zía bị mịmbé'dea nị bịlámáne ní?
2 Ɨ'ị, ndaá kenée wá. Sịmị bị kóo ngárá ṇguṇguzé aka ledre Yésụ wá ní,
azé yị ezé kóo go mbá umbuzé sịmị lúyú ledre. Nda bị i'bíní babatịza zíze
ní, uruní zée go gị sịmị umbu 'bị lúyú ledre zíze ídíze trịdrịzé.
3 Zée ga bị za mbá 'di'bizé babatịza kí ịrị Kírésịto Yésụ ní, nị yị ené kóo
go káa zí éyị bị uyuzé go ndro kí Yésụ ní.
4 Sịmị bị i'bíní babatịza zíze ní, nị kóo káa zí éyị bị kóo uyuzé go mịúyu
do óto zée ndro kí Kírésịto ní. I'bíní babatịza zíze gị ro zíze úrúze sịmị
mịkánda trịdrị cé káa zí bị 'Bụzé Lomo kí mongụ roko'bụné uru Kírésịto
ní.

5 Káa zí bɨ azé kóo go kí Yésụ éyị́ kị́é'do sɨmɨ mɨúyua ní, azé go kpá éyị́ kị́é'do kéne sɨmɨ mɨúrúa.
6 Owozé go kídí kụrú mɨméngị ledre ga bɨ kóo azé kíe ní, Yésụ 'di'bi kóo go mbá roné úyuné kíe do mɨngbúngbu kágá. Gɨ zí kéyị née ní, ndazé lolụ fú lá 'yị lúyú ledre e wá.
7 Lúyú ledre ndaá lolụ kí roko'bụné dozé wá gɨ zía uyuzé go zíze ólụ́ógụ ezé gɨ sɨmɨ a.
8 Káa zí bɨ Kírésịto uyu gɨ rozé ní, uyuzé kóo go ndro kéye. Nda sɨmɨ bɨ urú ní, zíze úrúze ndro kéye.
9 Gɨ zí kéyị née, owoyemezé go bɨlámáne, kídí bɨ kóo Kírésịto uyu zía úrúne ní, uyu andá ené lolụ roné wá, nɨ nda ídí ené go trịdrị za fí.
10 Sɨmɨ bɨ uyu gɨ ro lúyú ledre ezé ní, uyu dụ́ụ́ kí'di kéṛị́, urú kpá dụ́ụ́ kí'di kéṛị́. Nɨ cakaba mɨndịsịné trịdrị kí Lomo do bi kị́é'do za fí.
11 Ídísé ówo a kídí lúyú ledre ala'dụtụ lolụ dosé wá, Kírésịto Yésụ i'bí mɨkánda trịdrị go zíse, ásé go trịdrịsé zí Lomo.
12 Káa zí bɨ goó kenée ní, ndásé ótoómo lúyú ledre zía ídíne ngére esé, zíse ndịsịsé méngị dụ́ụ́ bɨsinyí ledre ga bɨ rosé ili yée ní wá, gɨ zía rosé née nɨ ógụ úyu ené mɨúyu.
13 Káa zí bɨ Lomo i'bí mɨkánda trịdrị go zíse ní, ndásé lolụ í'bí rosé ndịsị méngị bɨcayi ledre ga bɨ rosé ili yée ne ní wá. Ídísé í'bí rosé ndịsị méngị dụ́ụ́ ledre ga bɨ Lomo ili yée ní.
14 Lúyú ledre nda ídí ngére dosé wá gɨ zía lorụ bɨ Mụ́sa eké ní ala'dụtụ ené dosé wá. Bɨlámá mɨmbé'de Lomo bɨ rosé ní, ala'dụtụ yị́ ené dosé goó ne.

Azé nda go owụ́kụlụ́ 'bɨ Lomo

15 Káa zí bɨ ndazé lolụ sị́ lorụ bɨ Mụ́sa eké ní wá ní, bɨlámá mɨmbé'de Lomo bɨ rozé ní, ala'dụtụ yị́ ené dozé goó ne ní, idízé mu ndá'ba ndịsị lúyú ledre? Ɨ'ɨ, éyị́ ndaá ídí kenée wá.
16 Ndásé ótoómo rosé káa do owụ́kụlụ́ 'bɨ lúyú ledre zía ídíne ngére esé wá, gɨ zía lúyú ledre ndịsị 'dí'biógụ umbu. Bɨlámá a ídísé ótoómo Lomo zía ídíne ne Ngére esé zíse ndịsịsé méngị dụ́ụ́ ledre ga bɨ ili yée ní.
17 Kóo 'desị́ ní, ásé kóo owụ́kụlụ́ 'bɨ lúyú ledre. Mbófo éyị́ zí Lomo gɨ zía 'dí'bisé bɨlámá ledre ené bɨ ndịsịní 'dódo a zíse ní go kí mɨmbé'desé kị́é'do.
18 Lomo otoomo sée gɨ sɨmɨ lúyú ledre esé e go, ásá nda go owụ́kụlụ́ ené e.
19 Mándịsị úku ledre owụ́kụlụ́ e zíse gɨ ro zíse ówoyéme ledre ga bɨ mándịsị úku yée ní gɨ zía ṇgúṇgu ledre esé ndaá aka kí roko'bụné wá. Kóo 'desị́ ní, ótoómosé kóo rosé káa do owụ́kụlụ́ 'bɨ lúyú ledre, zíse ndịsịsé méngị ledre ga bɨ Lomo ndaá kí rokinyi gɨ royé wá ní. Ili nda go zíse í'bí rosé mbá ndịsị méngị dụ́ụ́ éyị́ ga bɨ Lomo ili yée ní.
20 Sɨmɨ bɨ kóo lúyú ledre nɨ aka ngére esé ní, sómụ́ndíkisé esé kóo ledre méngị bɨlámá ledre ga bɨ nɨyí mɨútúásáye kací komo Lomo ní wá.
21 Sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née ní, éyị́ bɨ kóo ndíkisé sɨmɨ mɨméngị ledre ga bɨ kóo ásé sɨmɨ a ní 'di? Bɨ tí lá komokenyị́ kí umbu ní.
22 Káa zí bɨ lúyú ledre ndaá lolụ ngére esé wá ní, ásé nda go owụ́kụlụ́ ga bɨ 'bɨ Lomo ní. Ndịsịsé nda go méngị ledre ga bɨ nɨyí mɨútúásáye kací komo Lomo ní, odụ a ásé ndíki trịdrị bɨ za fí ní.

23 Lúyú ledre ndịsị 'di'biogụ zí 'yị e umbu, Lomo 'di'biogụ 'bɨ ené zí 'yị e
sáká éyị́ bɨ nɨ trịdrị bɨ za fí ní gɨ zí bɨlámá mɨmbé'dea bɨ rozé kpụrụ́ gɨ sɨmɨ
Kírésịto Yésụ bɨ nɨ Ngére ezé ní.

7

Ólụ́ógụsé gɨ sɨmɨ lorụ 'bɨ Mụ́sa go

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, másómụ́ ówosé bú bɨlámáne kídí lorụ nɨ kí roko'bụné
dụụ́ do 'yị bɨ nɨ aka trịdrị ní. Máúku ledre ba zíse, sée ga bɨ ówosé lorụ
bú ní.
2 Lịlị a nɨ káa zí togụ́ ofụ́ní kára go yá, lorụ odóngẹrị wo go dụụ́ zí o'do
bɨ ofụ́ wo née. 'Búó togụ́ o'do máa née uyu go yá, kára née ndaá lolụ
mɨódóngérịné zí o'do máa née wá.
3 Togụ́ o'do 'bɨ kára née nɨ aka bo zía ndéréne só'do ngíti o'do yá, lorụ
ya kídí née go lúyú ledre, kára née mengị 'berị go. Togụ́ o'do 'bɨ kára née
uyu go mɨúyu yá, kára máa née mengị ené née 'berị wá.
4 Zée kése, azé kóo mbá sị́ lorụ. Sɨmɨ bɨ Kírésịto uyu gɨ rozé ní, uyuzé
kóo go ndro kéye. Zíze úrúze kpá ndro kéye gɨ ro zíze ndịsịzé méngị éyị́
ga bɨ Lomo ili yée ní.
5 Sɨmɨ bɨ kóo ngárá ṇguṇguzé aka ledre Yésụ wá ní, ndịsịzé kóo mbá
méngị ledre ga bɨ rozé ili yée ní, ambá ledre maáge ndịsịní 'dí'biógụ umbu
gɨ zía ndịsịzé kóo lódụ́ dụụ́ kací lorụ bɨ Mụ́sa eké ní.
6 Bɨ ba ní, ndazé ezé lolụ sị́ lorụ wá gɨ ro zíze méngị dụụ́ éyị́ ga bɨ Lomo
ili yée ní gɨ zía kuṛú ledre ga bɨ azé kíe ní uyuní gɨ sɨmɨzé go, mɨkánda
ledre nɨ nda goó ne sɨmɨzé sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo.

Ịcị̀ okó kí lúyú ledre

7 Bɨ née ní ní, lorụ nɨ bɨsinyí éyị́ ke? Ɨ'ɨ, togụ́ lorụ ndaá kóo ídí wá yá,
káa bɨ máútúásá ówo a bɨ kídí lúyú ledre nɨ bo ní wá. Káa zí bɨ lorụ uku
kídí, “Ndá óto 'bú éyị́ 'bɨ 'yị wá ní.” Káa bɨ máútúásá kpá ówo a bɨ kídí
óto 'bú éyị́ 'bɨ lafú 'yị e nɨ bɨsinyí ledre ní wá.
8 Lúyú ledre oyólo'bó lorụ gɨ ro zí 'bú bɨsinyí ledre ndịsị ngbóróne
sɨmɨmá. Idí kóo lorụ nda ídí wá, káa bɨ lúyú ledre ndaá ba kí roko'bụné
wá.
9 Sɨmɨ bɨ kóo ngárá máówo aka kóo lorụ wá ní, mááyí yị́ amá kóo kɨ ro
domá. Sɨmɨ bɨ máówo nda lorụ ní, zí komomá líkpíne zíma ówoyéme a
kídí lúyú ledre nɨ go sɨmɨmá kíngaya.
10 Másómụ́ 'bɨ amá kóo kídí mɨndịsịmá nɨ ídí bɨlámáne gɨ zí lorụ, ábuwá
lorụ ogụ nda yị́ ené óto mɨndịsịmá zía ídíne bɨsinyíne.
11 Lúyú ledre owo mɨ'dogụ ené kpụrụ́ gɨ sɨmɨ lorụ, zía lóndo máa. Gɨ zí
kéyị née ní, zí mɨndịsịmá nda ídíne go bɨsinyíne.
12 Abú kenée ndotó, lorụ nɨ yị́ ené 'bɨ Lomo, nɨ bɨlámáne ndịsị 'dódo
mbigí ledre ga bɨ Lomo ili yée ní.
13 Togụ́ lorụ nɨ bɨlámá éyị́ ní, nɨ óto mɨndịsịmá zía ídíne bɨsinyíne lárá a
káa be 'di? Ɨ'ɨ, éyị́ ndaá kenée wá. Yị́ ené lúyú ledre bɨ owo mɨ'dogụ ené
kpụrụ́ gɨ sɨmɨ lorụ zía óto mɨndịsịmá bɨsinyíne ní. Gɨ zí kéyị née ní, 'dodo
go kídí lúyú ledre nɨ bɨsinyí éyị́.

7:7 7:7 Ólụ́ógụ 20:17, Gbre lorụ 5:21

14 Owozé go kídí lorụ nɨ yị ené 'bɨ Lomo. Lúyú ledre nɨ yị ené gɨ zíma bɨ
málányá yị amá fú ro méngị bɨsinyí mɨméngị ledre ní.
15 Máówoyéme amá éyị bɨ mándịsị méngị a ní wá, máméngị nda yị amá
éyị bɨ ili zíma méngị a wá ní.
16 Togụ́ mándịsị méngị éyị ga bɨ ili kóo zíma méngị yée wá ní yá,
mánạgúngu go kídí ma'díi lorụ nɨ yị ené bɨlámá éyị.
17 Máméngị amá éyị ga gére née máa wá, yị ené lúyú ledre bɨ ála'dụ́tụ
domá ní, oto máa née zíma ndịsịmá méngị ledre ga gére née.
18 'Bú méngị bɨlámá ledre nɨ yị ené kóo tɨ́ bo domá, bi méngị a ndaá kóo
zíma wá gɨ zía lúyú ledre oto kóo 'be 'bɨ ené go sɨmɨmá.
19 Gɨ zía bɨ 'be 'bɨ lúyú ledre nɨ nda kóo sɨmɨmá ní, zía ndịsịné gága máa,
zíma nda ndịsịmá méngị ledre ga bɨ ili yée ní.
20 Togụ́ máméngị lúyú ledre yá, née ndaá 'bɨ ené ledre amá wá, née
ledre 'bɨ lúyú ledre bɨ oto 'be 'bɨ ené sɨmɨmá ní.
21 Lorụ ndịsị 'dódo a zíma, kɨ́'dí bɨ máíli go méngị bɨlámá ledre ní, lúyú
ledre bɨ sɨmɨmá ní ndịsịne 'dụ́tụ mɨsi'di a gɨ zíma.
22 Abú kenée ndotó, zíma í'bí romá kɨ́ sómụ́ ledre amá mbá méngị dụ́ụ́
ledre bɨ lorụ 'bɨ Lomo ili zíma méngị a ní.
23 Máówo go kídí do okó e nɨyí bo gbre do mɨmbé'demá kací kadra mbá
ndịsị ọ́rọ́ royé. Ngíti a ili máídí ndịsị méngị bɨsinyí ledre, ngíti a ili 'bɨ ené
máídí ndịsị méngị ledre bɨ Lomo ili ní.
24 Máówo kóo wá, mááyí kóo ólụ́ógụ gɨ sị́ sị́lị́ lúyú ledre bɨ ala'dụtụ domá
ní lárá a káa be 'di?
25 Mbófo éyị zɨ́ Lomo, zía kásaógụ Kírésịto Yésụ Ngére ezé yómo máa.

Mándịsị nda go méngị éyị bɨ lorụ ené ili ní, tɨ́ lá gɨ zía bɨ mááyí 'yịma'dí
ní, romá ili fú lá máídí méngị bɨsinyí ledre.

8

Mɨkánda trịdrị nɨ gɨ zɨ́ 'Dówụ́ Lomo

1 Káa zɨ́ bɨ azé go 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto Yésụ ní, Lomo 'decị ené ngbangazé
bɨsinyíne wá,
2 gɨ zía 'Dówụ́ Lomo 'di'bioyó zée gɨ sɨmɨ roko'bụ 'bɨ lúyú ledre bɨ kóo
nɨ 'dí'biógụ umbu dozé ní go. I'bí nda mɨkánda trịdrị go zíze gɨ zɨ́ bɨlámá
ledre bɨ Kírésịto Yésụ méngị zíze ní.
3 Lorụ 'bɨ Mụ́sa utúasá ené í'bí mɨkánda trịdrị zíze wá, gɨ zía lúyú ledre
bɨ ala'dụtụ dozé ní 'di'bioyó roko'bụ gɨ zíze go. Née sị́ ledre bɨ Lomo
kasaogụ owụ́ 'bɨ ené Yésụ zíze yáa káa do 'yịma'dí gɨ ro zía rómo komo
lúyú ledre.
4 Lomo mengị ledre née kenée gɨ ro zíze ndịsịzé méngị dụ́ụ́ bɨlámá ledre
ga bɨ nɨyí mɨútúásáye káa zɨ́ bɨ Lorụ 'bɨ Mụ́sa uku ní. Ndịsịzé nda go méngị
dụ́ụ́ ledre ga bɨ 'Dówụ́ Lomo uku yée ní, ndaá lolụ kací ledre ga bɨ rozé ili
yée ní wá.
5 'Yị ga bɨ ndịsịní méngị ledre ga bɨ royé ili ní, i'bíní 'bɨ eyé sómụ́ ledre
eyé mbá gɨ ro ledre ga bɨ royé ili yée ní. 'Yị máa yée ga bɨ ndịsịní lódụ́
kací ledre ga bɨ 'Dówụ́ Lomo ndịsị úku yée ní, i'bíní 'bɨ eyé sómụ́ ledre
eyé mbá zɨ́ 'Dówụ́ Lomo.

6 Mɨméngị ledre kací sómụ́ ledre bɨ rozé ili yée ní, ndịsị 'dí'biógụ zí 'yị
umbu. Mɨméngị ledre kací sómụ́ ledre bɨ 'Dówụ́ Lomo ndịsị í'bí a ne ní,
ndịsị óto 'yị e zíye ídíye kí trịdrị bɨ za fí ní kpá kí mɨmbé'de kịdrị.
7 'Yị ga bɨ ndịsịní méngị dụ́ụ́ ledre ga bɨ royé ili yée ní, nɨyí ezeokó Lomo.
Gɨ zí kéyị née utúasání eyé méngị ledre kací lorụ 'bɨ Lomo wá.
8 'Yị ga bɨ ndịsịní méngị dụ́ụ́ ledre ga bɨ royé ili yée ní, utúasání eyé óto
Lomo zía ídíne kí rokinyi wá.

9 Sée ga bɨ ngárá méngịsé lolụ ledre ga bɨ rosé ili yée ní wá ní, ásá nda
go kpị́ gɨ zía 'Dówụ́ Lomo nɨ nda go sɨmɨsé ndịsịsé nda go méngị ledre ga
bɨ ndịsị úku yée zíse ní. 'Yị ga bɨ ngárá Kírésịto ndaá do mɨmbé'deyé wá
ní, ndaní eyé 'yị ené e wá.
10 Káa zí bɨ Kírésịto nɨ go do mɨmbé'desé ní, abú gbékpị́ rosé née nɨ úyu
gɨ zía bɨ lúyú ledre 'di'biogụ umbu go do sogo káṇgá ní yá, 'Dówụ́ Lomo nɨ
í'bí mɨkánda trịdrị zíse gɨ zía útúásásé go kací komo Lomo káa do mbigí
'yị ené e.
11 Lomo bɨ kóo uru Kírésịto Yésụ gɨ sɨmɨ umbu ní, nɨ kpá úru sée gɨ sɨmɨ
umbu gɨ zía 'Dówụ́ Lomo nɨ go sɨmɨsé.

12 Owụ́ 'bɨ Babá e, káa zí bɨ ngárá lúyú ledre ala'dụtụ lolụ dosé wá ní,
ndásé lolụ ndịsị méngị éyị́ ga bɨ rosé ili yée ní wá.
13 Togụ́ ndịsịsé méngị bɨsinyí ledre, Lomo nɨ 'décị ngbangasé bɨsinyíne.
Ídísé ótoómo mɨmbé'desé zí 'Dówụ́ Lomo ndịsịné sɨmɨ a zía í'bí roko'bụ
zíse, gɨ ro zíse ótoómo bɨsinyí ledre e za mbá 'dá'ba.

14 'Yị ga bɨ ndịsịní méngị ledre e kací kúrú 'Dówụ́ Lomo ní, nɨyí go mbigí
owụ́ ga bɨ 'bɨ Lomo ní.
15 Lomo i'bí 'Dówụ́ne sɨmɨzé née gɨ ro 'dí'bióyó ngịrị kíe gɨ rozé 'dá'ba,
gɨ do bɨ zíze ówo née káa do 'Bụzé.
16 'Dówụ́ Lomo ndịsị ódro do mɨmbé'dezé kídí ma'díi, azé owụ́ ga bɨ 'bɨ
Lomo ní.
17 Káa zí bɨ ṇguṇguzé ledre 'bɨ Kírésịto Yésụ owụ́ 'bɨ Lomo go ní, azé
go ndro kí Yésụ owụ́ ga bɨ 'bɨ Lomo ní. Káa zí bɨ kóo Yésụ 'do'dó gɨ rozé
ní, nɨ bɨlámáne zíze kpá 'dó'dóze gɨ ro ledre ené azé karanée ídí ndro kí
Yésụ ma'dáa sɨmɨ rokinyi.

Idízé kpá fú tóro ngbúó

18 'Do'dó ga bɨ ndịsịzé 'dó'dó yée ba za mbá nɨ lá owụ́ éyị́ cúku'dée,
utúasání ótoásá a kací mongụ́ úndru bɨ Lomo nɨ karanée í'bí a zíze ní wá.
19 Éyị́ ga bɨ Lomo otoogụ yée do sogo káṇgá ba za mbá ndịsịní óto
komoyé gɨ ro mongụ́ úndru bɨ karanée Lomo nɨ í'bí a zíze owụ́ 'bɨ ené
ní. Nɨyí kpá ndíki éyị́ gɨ sɨmɨ a.
20 Lomo otoogụ yị́ ené kóo éyị́ ga bɨ do sogo káṇgá ba go za mbá
bɨlámáne. Karaba ba ní, éyị́ ga gére née ledre eyé sinyí go za mbá ndaá
'bɨ ené bɨ yaá iliní ye kenée ní wá. Yị́ ené gɨ zí lúyú ledre 'bɨ bulúnduzé
Ádama. Abú kenée ndotó, sinyíonzó ené roné za fí wá,
21 gɨ zía Lomo nɨ líkpí éyị́ ga bɨ otoogụ yée ní gɨ sɨmɨ umbu bɨ nɨyí ógụ
úyu a ní za mbá. Zía kpá í'bí éyị́ gɨ sɨmɨ mongụ́ úndru bɨ nɨ gú í'bí a zí
owụ́ 'bɨ ené e ní zíye.

22 Owozé go kídí éyị ga bɨ do sogo káṇgá ní za mbá ndịsịní nána do soyé
gɨ zí éyị mɨówo bɨ royé ní káa zí mbámɨowụ́ ndịsị nána do soné gɨ zí owụ́
mɨówo gɨ ro ará ní.
23 Abú kenée ndotó, zée ga bɨ kí 'Dówụ́ Lomo sɨmɨzé ní, ndịsịzé aka kpá
fú nána do sozé kí óto komozé gɨ ro zí Lomo 'dí'bi zée zíze ídíze káa do
mbigí owụ́ 'bɨ ené e. Owozé go kídí ma'díi karanée óyóló'bó zée zíze ídíne
mɨkándazé.
24 Sɨmɨ bɨ Lomo yomo zée ní, zía í'bí óto komo née zíze. Sị́ ledre bɨ zí 'yị
ndịsị óto komoné gɨ ro éyị bɨ i'bíní go zía ní ndaá.
25 Káa zí bɨ ngárá ledre née mengị aka roné wá ní, idízé tóro ngbúó kí
ndịsị ụ́tụsɨmɨzé káa zí bɨ azé go ndịsị óto komozé gɨ ro ledre máa née ní
ní.
26 Sɨmɨ bɨ azé go íni ini zí Lomo ní, ngíti géyị yá owozé ezé kací íni ini
ma'dáa do bɨlámá mɨsi'diné wá. Zí 'Dówụ́ Lomo nda óguné sáká zée ndịsị
íni ini kí ṇgúṇgú roné zí Lomo gɨ rozé.
27 Lomo owo ledre ga bɨ do mɨmbé'dezé ní mbá bú, káa zí bɨ owo sómụ́
ledre 'bɨ 'Dówụ́ Lomo bú sɨmɨ bɨ 'Dówụ́ Lomo ma'dáa nɨ ndịsị ṇgúṇgú
roné gɨ ro 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní káa zí bɨ Lomo ili ní.
28 'Yị ga bɨ otoní 'bú Lomo go za kí mɨmbé'deyé mbá ní, Lomo nɨ ndịsị
lúrú bi kacíye kí roko'bụné kpá za mbá. Gɨ zía geléogụ yée go káa do
mbigí 'yị ené e.
29 Lomo owo kóo kú go 'desị́ kídí née nɨ géléógụ zée, zíne óyóló'bó zée
zí sómụ́ ledre ezé ídíne káa zí 'bɨ Yésụ ní. Yésụ ma'dáa nɨ nda 'bɨ ené zíze
káa zí mɨzefị owụ́ ní.
30 'Yị máa yée ga bɨ Lomo géléógụ yée go ní, nɨ 'dí'bióto yée káa do
mbigí 'yị ené e. Sɨmɨ bɨ nɨyí go 'yị ené e kenée ní, zíye nda ídíye kéye
kị́é'do sɨmɨ rokinyi.

Éyị́ bɨ nɨ 'dí'bióyó zée gɨ ro Lomo ní ndaá

31 Ledre nɨ bo tarazé zíze úku a kací bɨlámá ledre bɨ Lomo mengị zíze
née ní? Káa zí bɨ Lomo oto 'búze go cụ́ kenée ní, ngíti éyị́ nɨ bo zíze ndịsịzé
sómụ́ sɨmɨzé gɨ zía?
32 Káa zí bɨ Lomo kasaogụ za cụ́ owụ́ 'bɨ ené ógụ úyuné gɨ rozé ní, sómụ́sé
'bɨ esé kídí éyị́ ga bɨ za mbá ilizé yée ní Lomo utúasá í'bí yée zíze wá?
33 Togụ́ Lomo gelé yị́ ené zée go cụ́ ne káa do mbigí 'yị ené e ní, ngíti 'yị
nɨ bo nɨ ógụ tóro zía 'décị ngbanga rozé?
34 'Yị 'décị ngbangazé nda gɨ zía Kírésịto Yésụ uyu kóo ne gɨ rozé. Zí
Lomo kóo úru wo gɨ sɨmɨ umbu, nɨ cakaba mɨndịsịné do sị́lị́ a 'bɨ anú ndịsị
ṇgúṇgú roné zía gɨ rozé.
35 Káa zí bɨ goó kenée ní, éyị́ bɨ nɨ 'dí'bióyó 'bú Kírésịto Yésụ gɨ dozé ní
'di? 'Do'dó bɨ rozé gɨ zí ngíti géyị 'yị e ní, rokinyi bɨ ndaá rozé wá ní, ndịsị
bɨ ndịsị yemezé rozé wá ní, 'bú bɨ ndịsị méngị zée gɨ zía 'yị í'bí éyị́ mɨánu
ndaá zíze wá ní, lerị́ bongó bɨ ndịsị méngị zée ní, nda kí umbu?
36 Káa zí bɨ mɨéké kúrú Lomo uku ní,
“Ndịsịzé ótoómo rozé zí umbu gɨ rosé kací kadra mbá
káa zí Kábịrị́kị e ní.”
37 Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, Kírésịto oto 'búze go, zía ndịsịné kpá fú
í'bí roko'bụ zíze, zíze ndịsịzé rómo komo ledre ga gére née kíe.

8:36 8:36 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 44:22

38 Gɨ zí kéyị née ní, máówo go bɨlámáne kídí éyị́ bɨ nɨ 'dí'bióyó zée gɨ ro
Kírésịto Yésụ ní ndaá. Togụ́ umbu, togụ́ rokinyi, abú kpá za maláyika e gɨ
komo ere, togụ́ mbú bɨcayi lomo e, togụ́ mbú ledre ga bɨ nɨyí ndíki zée kí
yée ga bɨ nɨyí ndíki zée karanée ní.
39 Gba roko'bụ ga bɨ komo ere 'dága kí yée ga bɨ do sogo káṇgá ona ní,
togụ́ kpá mbú ngíti géyị éyị́ ga bɨ gɨ do dongará éyị́ ga bɨ Lomo otoogụ yée
ní yá, utúasání 'dí'bióyó zée gɨ ro Lomo bɨ oto 'búze kpụ́rụ́ gɨ sɨmɨ Kírésịto
Yésụ Ngére ezé ní wá.

9

Lomo gelé 'yị ené e

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, Máa Páwulo máúku zíse ma'díi do komo Kírésịto kpá
do komo 'Dówụ́ Lomo bɨ 'yị ówo ledre gɨ do mɨmbé'demá ní.
2 Mááyí kí mongụ́ sɨmɨkozo gɨ ro 'yị ezé e Yụ́da e gɨ zía bɨ asiní kí ṇgúṇgu
ledre 'bɨ Ngére Yésụ ní.
3 Idí kóo éyị́ bɨ Lomo ṇguṇgu bo zíne 'dí'bióyó máa 'dá'ba gɨ ro Kírésịto
gɨ do bɨ zíne yómo Yụ́da e yá, mááyí geré ṇgúṇgu a.
4 Lomo gelé kóo Isɨréle e go 'desị́ káa do mbigí 'yị ené e gɨ ro zíye ídíye
kéye éyị́ kị́é'do. Zía 'dódo roko'bụné zíye, zía óto mɨyéme ledre dongaráne
kéye, zía í'bí lorụ ené zíye kí mɨsi'di bɨ nɨyí ndị́sị́ íni ini doa sɨmɨ 'Dịcị́ 'bɨ
Lomo ní, zía mócụ́ éyị́ zíye kídí, née nɨ í'bí úndru zíye kíngaya.
5 Mɨngburoko bulúnduzé ga bɨ kúfú Yụ́da e tonó gɨ royé ní, nɨyí kpá
ye bulúndu Kírésịto bɨ nɨ ngére do éyị́ e za mbá ní. Ịrị Lomo idí ídí
mɨṃbófoné za fí. Idí kenée.
6 Úndru bɨ kóo Lomo uku ledre í'bí a zí bulúndu Abarayáma e ní, tụ́'dụ́ye
ndikiní eyé e wá. Bɨ née ní ní Lomo nɨ 'yị ṛanga? Ɨ'ɨ, ndaá kenée wá. Yị́
ené gɨ zía bɨ Isɨréle e ndaní eyé mbá mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní wá.
7 Ndaá 'bɨ ené bɨ kídí bulúndu Abarayáma ịnyịní za mbá ṇgúṇgu ledre
'bɨ Lomo káa zí 'bɨ Abarayáma ní wá. Lomo uku ledre zí Abarayáma kídí,
"Ịrɨyị́ nɨ ówụ́ do Isáka e kí owụ́ 'bɨ ené e."
8 Káa zí bɨ kenée ní, ndaá 'bɨ ené bɨ kídí bulúndu Abarayáma nɨyí za
mbá 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre bɨ Lomo mocụ́ wo ní káa zí bɨ Abarayáma
ma'dáa ṇguṇgu ní wá, lá dụụ́ yée ga bɨ Lomo mocụ́ ledre gɨ royé 'desị́ ní.
9 Ba mocụ́ éyị́ bɨ Lomo mocụ́ ní kídí, kíbi ngíti a káa zí ba ní, "Mááyí
ndá'baógụ ndíki Sára go kí owụ́o'do kó'dụ́ne."
10 Ówosé kpá Ledre kóo mengị roné zí Rebéka me'be Isáka sɨmɨ bɨ kóo
nɨ kí sɨmɨné ní go.
11 Sɨmɨ bɨ aráni aka toṇgo ga gére née wá ní, zí Lomo úku ledre zí
Rebéka kídí, 'dá'dá zí ngúruyé kí méngị bɨlámá ledre togụ́ mbú bɨsinyí
ledre, mócụ́ éyị́ 'bɨ Lomo nɨ 'bɨ ené yị́ ené tí fú do biné.
12 Ndaá 'bɨ ené gɨ zí bɨlámá mɨméngị ledre kpá wá, Lomo ili yị́ ené kú
ne kídí, "Owụ́'dá'dá nɨ ídí 'yị ịnyị kasa zí owụ́'dá'ba."
13 Káa zí bɨ nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo ní kídí, "'Bú Yakóbo ofụ
domá go, 'bú Ésawu ndaá 'bɨ ené domá wá."
14 Káa zí bɨ kenée ní, azé úku a kídí Lomo nɨ bɨsinyí 'yị? Ɨ'ɨ, ndaá bɨsinyí
'yị wá.

9:7 9:7 Dosị́ éyị́ e 21:12 **9:9 9:9** Dosị́ éyị́ e 18:10,14 **9:12 9:12** Dosị́ éyị́ e 25:23 **9:13 9:13** Maláki 1:2,3

15 Lomo uku kóo ledre zɨ́ Mṵ́sa kɨ́dí,
“'Yị bɨ mágélé wo go ní,
mááyí méngị ledre zía dụ́ụ́ kací mɨmbé'demá.”
16 Lomo ndịsị méngị ledre ené kací mɨmbé'dené ndaá 'bɨ ené kací mɨméngị ledre 'bɨ 'yịma'dí e wá.
17 Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kɨ́dí, Lomo uku kóo ledre zɨ́ mongṵ́ ngére 'bɨ Ízibiti kɨ́dí “Máóto yịị́ káa do ngére gɨ ro zɨ́ 'yị e ówo roko'bụmá gɨ ro zɨ́ye ndɨ́sịyé mbófo nda dụ́ụ́ máa do sogo káṇgá.”
18 Lomo ndịsị méngị bɨlámá ledre dụ́ụ́ zɨ́ 'yị bɨ ili go méngị bɨlámá ledre zía ní. 'Yị máa wo bɨ ili go zɨ́ doa órụné mɨórụ ní, nɨ óto wo zɨ́ doa órụné.
19 Ngíti géyị 'yị e nɨyí úku ledre kɨ́dí, “Sara Lomo nɨ nda 'décị ngbangazé lárá a káa be 'di? Ndaá 'bɨ ené bɨ ndịsị óto ngíti géyị 'yị e ne zɨ́ doyé órụné mɨórụ ní wá?”
20 'Yị bɨ nɨ útúásá ịtrị́ ledre do Lomo ní 'be náambi? “Éyị́ bɨ Lomo yeme ne ní, utúasá go úku ledre kɨ́ Lomo kɨ́dí, ‘Yéme máa káa gɨ ro 'díya?’ ”
21 'Yị ó'bó pheṛé nɨ kɨ́ roko'bụ do ko'bó bɨ ogo gɨ ro ó'bó a ní. Nɨ ó'bó a kací íli ledre ené togṵ́ kɨ́ bɨlámá tífí roné ṛịṛịrí togṵ́ mbú fufuroto.
22 Abú utúasá kóo go mɨútúásá kací komo Lomo gɨ ro 'dó'do 'yị ga bɨ uwúní ledre ené wá, utúasání go mɨútúásá gɨ ro do 'dó'do yée, gɨ ro zɨ́ye ówo roko'bụné yá, zía 'dó'dóne kɨ́ ụ́tụsɨmɨné ngbángbáne. Lomo nɨ kɨ́ ma'díi zíne gɨ ro méngị éyị́ e kenée.
23 Lomo mengị ledre née kenée gɨ ro do 'dódo mongṵ́ óto 'bú 'yị e kɨ́ mɨịdrị́ mɨmbé'dené bɨ née oto ro 'yị ga bɨ née yemeoto gɨ royé ní.
24 'Yị ga bɨ Lomo ndolo yée ní, ndaá 'bɨ ené lá dụ́ụ́ kúfúze Yụ́da e wá, ndolo kpá kúfú 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní.
25 Uku sɨmɨ bụ́kụ 'bɨ Uzíya kɨ́dí,
“'Yị ga bɨ kóo ngárá ndaní 'yị amá e wá ní, zíma ndɨ́sịmá ndólo yée 'yị amá e,
yée ga bɨ kóo 'búye ndaá domá wá ní, zɨ́ 'búye ídíne domá.”
26 Zɨ́ Uzíya úku ándá a kɨ́dí,
“Kpá tɨ́ do bɨ bɨ ndịsịní kóo úku a kɨ́dí
ndásé 'yị e amá e wá ní,
nɨyí ndolo sée owṵ́ ga bɨ 'bɨ Lomo bɨ nɨ trịdrị ní.”
27 Nébị Isáya uku kóo ledre o'bụó'bụ zɨ́ Isɨréle kɨ́dí Lomo uku kɨ́dí,
“Abú Isɨréle etrịní káa zɨ́ sayi bɨ kó'dụ́ mongṵ́ ngbụ́ru ní yá,
'yị ga bɨ nɨyí ómo ní nɨyí ídí lá ca.
28 Tɨ́ káa zɨ́ bɨ kóo Ngére Lomo uku kɨ́dí née nɨ 'décị ngbanga 'yị e do sogo káṇgá mbá ní,
nɨ tɨ́ 'décị ngbangayé kíngaya kenée.”
29 Isáya uku kpá ngíti ledre kɨ́dí,
“Idí Ngére Lomo bɨ roko'bụ a ofụ go ní ndaá kóo
ótoómo ngíti géyị 'yị e káa do kúfú wá,
káa bɨ ụkụ́zé go káa zɨ́ kúfú 'yị ga bɨ kóo
sɨmɨ gara bɨ Sodóma kɨ́ Gomóra bɨ Lomo ufuonzó yée ní.”

Mɨsɨ'di ómo nɨ dụ́ụ́ kịé'do

9:15 9:15 Ólụ́ógụ 33:19 **9:17 9:17** Ólụ́ógụ 9:16 **9:20 9:20** Isáya 29:16, 45:9 **9:25 9:25** Uzíya 2:23 **9:26 9:26** Uzíya 1:10 **9:28 9:28** Isáya 10:22,23 **9:29 9:29** Isáya 1:9

30 'Yị ga bɨ kóo ngárá iliní ledre 'bɨ Lomo wá ní, sɨmɨ bɨ oyólo'bóní
mɨmbé'deyé zíye ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo ní, zíye útúásáye kací komo
Lomo káa do mbigí 'yị ené e.
31 Isiréle e iliní 'bɨ eyé, yée idíní éme komo Lomo ba gɨ zía bɨ yée ndịsịní
méngị ledre e mbá kací lorụ 'bɨ ondụ́ eyé ní. Ábuwá lorụ 'bɨ ondụ́ yomo
ené 'yị wá.
32 Utúasání kací komo Lomo wá gɨ zía iliní eyé ṇgúṇgu ledre 'bɨ Yésụ
zíye ndịsịyé méngị ledre e káa zí bɨ Lomo ili ní wá.
33 Ledre née utúasá go kpịnị kí ledre bɨ kóo ngíti nébị uku kídí nɨ
mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí,
“Lúrúsé aka mááyí go óto tutú bɨ 'yị e nɨyí ndịsị 'díkí roa ní sɨmɨ gara amá
bɨ Záyono ní.
Kpá tutú bɨ 'yị e nɨyí ndịsị léseútú doa ní ṇguṇguní ledre 'bɨ 'yị née
wá, utúasání ndíki mɨsi'di zíye ógụyé zíne wá.
'Yị ga bɨ nɨyí ṇgúṇgu ledre a ní, komokenyị́ utúasá ídí ro doyé e wá.”

10

Páwulo ini ini zí Lomo gɨ ro Yụ́da e

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, mándịsị íni ini zí Lomo gɨ ro Yụ́da e cụ́ kí sɨmɨmá, idíní
ómo.
2 Máówo bú iliní tí go kíngaya gɨ ro méngị ledre ga bɨ Lomo ili yée ní, tí
lá owoyemení aka eyé éyị́ bɨ Lomo ili zíye méngị a ní wá.
3 Gɨ zía bɨ owoyemení mɨsi'di bɨ Lomo nɨ óto 'yị doa káa do mbigí 'yị ené
wá ní, zíye ndịsịyé lódụ́ 'bɨ eyé mɨsi'di eyé bɨ iliní wo ní. Née sị́ ledre bɨ
iliní lódụ́ mɨsi'di 'bɨ Lomo ní wá ní.
4 Sɨmɨ bɨ Kírésịto ogụ ní née go odụ lorụ bɨ Mụ́sa eké ní, gɨ do bɨ zí 'yị e
ídíye mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní togụ́ ṇguṇguní ledre Kírésịto go ní.
5 Mụ́sa uku kídí, “'Yị bɨ ili zíne útúásáne kací komo Lomo káa do mbigí
'yị ené gɨ zía bɨ née ndịsị lódụ́ kací lorụ ní yá, idí ndịsị méngị ledre ga bɨ
lorụ ili yée ní kí mɨmbé'dené mbá.”
6 'Yị bɨ ṇgúṇgu ledre Yésụ go ní, nɨ go mbigí 'yị bɨ 'bɨ Lomo, úku ené
ledre bɨ kídí, “Ambí nɨ ndéré komo ere ne gɨ ro 'dí'biógụ Kírésịto gɨrí bi
do sogo Káṇgá ona ní ne?”
7 Uku ené kpá ledre bɨ kídí, “'Yị bɨ nɨ ndéré do bi bɨ 'bɨ trịdrị 'yị ga bɨ
uyuní go ní ne, gɨ ro 'dí'biógụ Kírésịto gɨrí ní?”
8 'Yị bɨ ṇgúṇgu ledre Yésụ go, gɨ zí kéyị née nɨ go mbigí 'yị 'bɨ Lomo
ní, nɨ úku ledre kídí, “Kúrú Lomo nɨ go gbóo kíyị, nɨ kpá go tarayị́ kí
do mɨmbé'deyị́.” Kúrú Lomo née nɨ sanda 'bɨ ṇgúṇgu ledre Kírésịto bɨ
ndịsịzé úku a ba.
9 Togụ́ ṇgúṇgu go do mɨmbé'deyị́ kídí, Lomo uru kóo Yésụ go gɨ sɨmɨ
umbu, zíyị úku a fúó yá, “Yésụ nɨ Ngére amá,” Lomo nɨ í'bí trịdrị bɨ za fí
ní zíyị.
10 Gɨ zía bɨ ṇgúṇgu go do mɨmbé'deyị́ útúásá go komo Lomo káa do 'yị
ené ní, zíyị kpá úku a go fúó kí tarayị́ ní, Lomo nɨ í'bí trịdrị zíze.
11 Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí, “'Yị bɨ ṇguṇgu ledre a go ní,
komokenyị́ utúasá ídí ro doa wá.”

9:33 9:33 Isáya 8:14, 28:16 **10:5 10:5** Lévị 18:5 **10:6 10:6** Gbre lorụ 30:13 **10:7 10:7** Gbre lorụ 30:13 **10:8 10:8** Gbre lorụ 30:14 **10:11 10:11** Isáya 28:16

12 Ndaá 'bɨ ené kɨ́ ledre wá togṵ́ ayí gɨ sɨmɨ kúfú Yṵ́da e togṵ́ gɨ sɨmɨ kúfú
'yị ngárá ndaní wá ní yá, Ngére esé nɨ za mbá dụṵ́ kḭé'do Yésụ. 'Yị ga bɨ
nɨyí íni ini zía idí yómo yée ní, nɨ tí yómo yée ma'díi.
13 Nɨ kenée ma'díi, "'Yị bɨ nɨ íni ini zɨ́ Ngére Lomo ní, Lomo nɨ tɨ́ yómo
wo."
14 'Yị e nɨyí ndú'yú Yésụ yaá idí sáká yée lárá a káa be 'di togṵ́ ṇguṇguní
ledre a wá ní? Nɨyí ṇgúṇgu ledre a káa be 'di togṵ́ uwúní ledre a wá ní?
Nɨyí úwú ledre a lárá a káa be 'di togṵ́ 'yị úku ledre a nda zɨ́ye wá ní?
15 Nɨyí 'dódo ledre 'bɨ Lomo káa be 'di idí kóo ndaní kása yée wá ní?
Gɨ zía bɨ nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí, "'Yị ga bɨ ndḭsḭní úku
bɨlámá ledre 'bɨ Lomo zɨ́ 'yị e ní, ledre eyḭ́ ma'dáa ịnyịofụ go, 'yị e ndḭsḭní
úwú a mbá kɨ́ 'búne."
16 Ndaá 'bɨ ené kóo bɨ ya Yṵ́da e ịnyịní kóo mbá ṇgúṇgu bɨlámá ledre
'bɨ Lomo ní wá. Nébị Isáya eké kóo kídí, "Ngére Lomo, ukuzé tɨ́ ledre eyḭ́
go zɨ́ 'yị e, ambí ṇguṇgu kóo ne?"
17 Nɨyí aka úku bɨlámá ledre gɨ ro Kɨ́résịto zɨ́ 'yị e úwú a kí, nɨyí nda fú
ṇgúṇgu a.
18 Bɨ née ní ní Yṵ́da e uwúní aka bɨlámá ledre bɨ 'bɨ Kɨ́résịto ní fú lá wá?
Uwúní go gɨ zía mɨéké kúrú Lomo uku kídí,
"Ledre 'bɨ Lomo aṇga go zaá do sogo káṇgá mbá."
19 Bɨlámá ledre bɨ gɨ ro Kɨ́résịto née Isɨréle e owoyemení kóo goó? Ɨ,
owoyemení go gɨ zía Mṵ́sa éké kóo go kídí, Lomo uku yaá,
"Mááyí óto 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yṵ́da e wá, bɨ ndḭsḭní lúrú yée kídí owoní
ledre amá wá ní, zɨ́ye ídíye mbigí 'yị amá e.
Mááyí óto sée Yṵ́da e zɨ́ mɨmbé'desé ndḭsḭ ésḭ́ne royé mɨésḭ́."
20 Lomo ukui'bí kóo ledre zɨ́ nébị Isáya uku tátá a o'bụṵ́'bụ kídí,
"'Yị ga bɨ kóo owoní máa wá ní, owoyemení nda máa go.
Má'dódo ledre bɨ gɨ do bimá ní go zɨ́ 'yị ga bɨ kóo ngárá owoyemení
máa wá ní."
21 Zɨ́ Lomo úku ledre kídí,
"Máóto 'bú Isɨréle e go kíngaya. Mándḭsḭ yáya sḭ́lḭ́ma gɨ royé kɨ́ kadra kɨ́
ndụlụ mbá gɨ ro zɨ́ye ógụyé zɨ́ma,
doyé orụ yḭ́ ené fú lá mɨórụ iliní eyé ledre amá née mbá wá."

11

Lomo oyó ené sogoné zɨ́ Yṵ́da e wá

1 Owṵ́ 'bɨ Babá e, bɨ née ní ní Lomo oyó sogoné go zɨ́ Isɨréle e? Ɨ'ɨ, mááyí
ngúruyé. Mááyí bulúndu Abarayáma gɨ tara mbotụ bɨ 'bɨ Benzemúna ní.
2 Máúku zɨ́se, zée Isɨréle e azé yḭ́ ezé 'yị ga bɨ kóo Lomo gelé ụtụ kóo zée
'desḭ́ zɨ́ne káa do mbigí 'yị ené e ní. Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo,
nébị Ilíya uku sinyi kóo ledre gɨ do bɨ zée Isɨréle e zɨ́ Lomo kídí,
3 "Áko Ngére Lomo, Yṵ́da ga gére née emení ngṵ́, 'di'biní kóo ngíti géyị
nébị ga bɨ kóo 'dá'dá ní úfu yée 'dá'ba, zɨ́ma ngásá ómomá gɨ zɨ́ye dụṵ́ máa.
Zɨ́ye ḭnyịyé ólṵ́ye sɨmɨ 'dḭcḭ́ bɨ 'bɨ mbófo yḭ́ị ní zɨ́ye óngbo lóko mbayi ga
bɨ o'bóní yée gɨ sɨmɨ tutú gɨ ro ndḭsḭ 'dáná éyḭ́ e zɨ́yị doyé ní mbá 'dá'ba."

10:13 10:13 Yowéle 2:32 **10:15 10:15** Isáya 52:7 **10:16 10:16** Isáya 53:1 **10:18 10:18** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 19:4 **10:19 10:19** Gbre lorụ 32:21 **10:20 10:20** Isáya 65:1 **10:21 10:21** Isáya 65:2 **11:3 11:3** 1 Mɨngburoko ngére e 19:10,14

4 Zɨ́ Lomo úkulúgu ledre zɨ́ Ilíya kídí, “Ndá sómṵ́ ledre wá. Tṵ́'dṵ́ 'yị amá e nɨyí bo éyị́ 'bɨ álifu ịnyị doa gbre (7,000) mábándá óto yée go zíma,
née 'yị ga bɨ iliní eyé ledre 'bɨ bɨcayi lomo bɨ ndịsịní ndólo a Bála ní wá.”
5 Ngítíze ngíti géyị nɨyí bo Lomo bandá oto yée go gɨ zɨ́ bɨlámá
mɨmbé'de a bɨ royé ní gɨ zía ṇguṇguní ledre ngére Yésụ go.
6 Bɨlámá ledre bɨ Lomo mengị́ née ndaá 'bɨ ené gɨ zɨ́ bɨlámá mɨméngị
ledre 'bɨ 'yịma'dí e wá, yị́ ené gɨ zɨ́ bɨlámá mɨmbé'dea bɨ royé ní.
7 Ngíti géyị Isɨréle ga bɨ Lomo gelé yée ní ndikiní bɨlámá ledre bɨ gɨ zɨ́
Lomo ní dụ́ṵ́ ye. Yée ga bɨ doyé orụ mɨórụ ní ndikiní eyé bɨlámá ledre
máa née wá.
8 Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí,
“Gɨ zía bɨ doyé orụ mɨórụ ní, zɨ́ Lomo ótoómo yée. Gɨ zɨ́ kéyị́ née,
abú komoyé nɨ ba tɨ́ ro ledre ga bɨ Lomo nɨ ndịsị́ méngị́ yée ní yá, ɨ́'ɨ utúasání eyé lúrú yéme a wá gɨ zía nɨyí yị́ eyé go káa zɨ́ 'yị ga bɨ komoyé ndaá ní.
Abú nɨyí ba tɨ́ ndịsị́ kɨ́ úwú ledre 'bɨ Lomo bɨ 'yị ené e nɨyí ndịsị́ úku a zíye ní yá, utúasání úwú yéme a wá gɨ zía nɨyí yị́ eyé go káa zɨ́ mɨmbílí ngbụtṵ́ e ní.”
9 Ngére Dawídi uku kóo ledre kídí,
“Áko Lomo, 'yị ga gére née rokinyi 'bɨ sága ba 'dụtụ komoyé go, gɨ zɨ́ kéyị́ née utúasání eyé lúrúndíki ledre eyị́ wá,
nɨyí go mɨlákayé sɨmɨ ká'dá eyị́ nzíyiyé gɨ ro zíyị 'dó'do yée.
10 Gɨ zía bɨ iliní ledre eyị́ wá ní, ídí 'dṵ́tụ komo sómṵ́ ledre eyé,
gɨ ro zɨ́ odụ ledre eyé ídíne dụ́ṵ́ méngị́ bɨsinyí ledre.”

Lomo nɨ i'bí trịdrị zɨ́ kúfú ngíti géyị 'yị e

11 Ma'díi Lomo oyó sogoné go zɨ́ Yṵ́da e za fí utúasá 'dí'bilúgu yée zíne
wá? ɨ́'ɨ, ndaá kenée wá. Lomo i'bí trịdrị zɨ́ kúfú ngíti géyị 'yị e, zɨ́ ledre
née sínyíne ro Yṵ́da e zíye ṇgúṇgu ledre Yésụ.
12 Togṵ́ Lomo i'bí trịdrị zɨ́ kúfú ngíti géyị 'yị e gɨ zía bɨ Yṵ́da asiní mɨási
ní, sɨmɨ bɨ Yṵ́da maáge nɨyí ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo ní, nɨyí ídí kɨ́ mongṵ́
rokinyi kíngaya gɨ zɨ́ Lomo.
13 Máúku ledre ba rị́ zíse, sée ga bɨ ndásé gɨ sɨmɨ Yṵ́da e wá ní. Moko bɨ
Lomo i'bí zíma gɨ ro méngị́ a dongaráse ní, mááyí méngị́ a kɨ́ roko'bụmá
mbá.
14 Máíli kpá zɨ́ ngíti géyị 'yị amá e Yṵ́da e ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo káa
zíse ní gɨ ro zíye ómoyé.
15 Sɨmɨ bɨ Yṵ́da e oyóní sogoyé zɨ́ Lomo ní, zɨ́ Lomo yị́ ené í'bí trịdrị zɨ́
kúfú ngíti géyị 'yị e. Sɨmɨ bɨ Yṵ́da ga gére née nɨyí óyóló'bó mɨmbé'deyé
zíye ṇgúṇgu ledre Kírésịto ní, nɨ ídí bɨlámá ledre káa zɨ́ éyị́ bɨ Lomo uru
yée gɨ sɨmɨ umbu ní.
16 Káa zɨ́ bɨ bulúnduzé nɨ mbigí 'yị 'bɨ Lomo ní, zée owṵ́ ga bɨ gɨ sɨmɨ a
ní, azé go kpá mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní. Cé káa zɨ́ togṵ́ cíyí kágá nɨ sɨmɨ
káṇgá bɨlámáne yá, mɨrásága nɨyí ídí kpá mbá bɨlámáye.
17 Ngíti géyị Yṵ́da e, owṵ́ ga bɨ gɨ sɨmɨ bulúnduzé Abarayáma ní Lomo
asi gɨ royé go. Sée ga bɨ ndásé Yṵ́da e wá ní, ásé zɨ́ Lomo go kɨ́ ledresé
owóowó.

11:4 11:4 1 Mɨngburoko ngére e 19:18 **11:8 11:8** Gbre lorụ 29:4, Isáya 29:10 **11:10 11:10** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 69:22,23

18 Káa zí bɨ ásé go zí Lomo kí ledresé owóowó ní, ndásé ndịsị mbófo
rosé wá. Gɨ zía í'bísé esé úndru zí Lomo se wá, Lomo í'bí yị ené úndruné
zíse.
19 Ngíti géyị yá, sómṵsé ledre go kídí, Lomo oyó sogoné zí Yṵda e gɨ ro
zí ledresé ídíne zía owóowó.
20 Nɨ kpá tí kenée, Lomo oyó sogoné zíye gɨ zía bɨ ṇguṇguní ledre ené
wá ní. Sée, ásé zía kí ledresé owóowó gɨ zía ṇgúṇgusé ledre ené go. Káa
zí bɨ goó kenée ní, ndásé ndịsị ịlị kí óto ledresé owóowó wá. Ídísé óto
komosé gɨ ro éyị bɨ Lomo nɨ karanée méngị a zíse ní.
21 Togṵ ótoómosé ledre ené, nɨ óyó sogoné zíse kpá káa zí bɨ oyó sogoné
zí Yṵda e gɨ zía bɨ ṇguṇguní ledre ené wá ní.
22 Ídísé ówo a kídí 'yị bɨ ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo go ní, Lomo nɨ ídí kíe kí
rokinyi. Wo bɨ ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo wá ní, Lomo nɨ 'dí'bióyó wo 'dá'ba
gɨ dongará 'yị ené e.
23 Togṵ Yṵda ga gére née nda'baogụní go ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo yá,
Lomo nɨ 'dí'bilúgu yée zíne. Nɨ kí roko'bụ 'bɨ méngị ledre e káa zí ga gére
née zíne.
24 Sée ga bɨ ngárá ndásé Yṵda e mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní wá ní, nda
gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledre 'bɨ Lomo go zía 'dí'bióto sée go káa do mbigí 'yị
enée ní, wo Lomo nɨ 'dí'bilúgu Yṵda e kí ledreyé zíne owóowó.

Lomo oyó ené sogoné zí Yṵda e fí wá

25 Sée ga bɨ ndásé Isɨréle e wá ní, máíli ídísé ówo mongṵ ledre bɨ Lomo
mengị ba bɨlámáne, káa bɨ ásé ndịsị mbófo rosé ke. Ngíti géyị Isɨréle e
esị'dụtụní mbílíye kí úwú ledre 'bɨ Lomo go. Nɨyí méngị ledre née kenée
'búó togṵ sée ga bɨ ndásé Yṵda e wá ní ịnyịsé go mbá ṇgúṇgu ledre
Kírésịto.
26 Nda gɨ 'dá'ba zí Lomo yómo Isɨréle ga gére née kpá za mbá. Lomo
uku kóo go sɨmɨ mɨéké kúrúne kídí,
"'Yị yómo 'yị e bɨ mááyí kásaógụ wo ní, nɨ ógụ gɨ do landa bɨ Záyono sɨmɨ
gara bɨ Yerụsaléma ní,
'dí'bióyó bulúndu Yakóbo e gɨ sị sịlị Satána 'dá'ba.
27 Ledre kóo máyéme dongaráze kí Yṵda e
kídí mááyí lṵlụóyó lúyú ledre eyé ní nɨ do biné."
28 Gɨ zía bɨ kóo Yṵda e asiní kí ṇgúṇgu bɨlámá ledre bɨ gɨ ro Kírésịto
Yésụ ní, zíye ídíye go ezeokó Lomo. Gɨ zí kéyị née ní, zí Lomo nda yị ené
méngị bɨlámá ledre zíse ga bɨ 'yị lóṇgó e ní. Abú kenée ndotó, Yṵda e nɨyí
kpá fú kí ledreyé owóowó gɨ zía bulúnduyé Abarayáma ṇguṇgu ofụní kóo
ledre 'bɨ Lomo go.
29 Togṵ Lomo yeme ledre go zí 'yị yá, oyólo'bó enée wá, ledre lịgị ené
kpá wo gɨ roa wá.
30 Sée ga bɨ ndásé Yṵda e wá ní, ásisé kóo gɨ ro ledre 'bɨ Lomo kpá káa
zí Yṵda e ní. Sɨmɨ bɨ Yṵda e asiní 'bɨ eyé ní, zí Lomo nda méngị bɨlámá
ledre née zíse.
31 Gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledre 'bɨ Lomo zía méngị bɨlámá ledre zíse ní, togṵ
Yṵda ga gére née oyólo'bóní mɨmbé'deyé zíye ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo yá,
Lomo nɨ ịdrị mɨmbé'dené zía méngị bɨlámá ledre zíye kpá kenée.

11:27 11:27 Isáya 59:20,21, 27:9, Yeremáya 31:33,34

32 'Yịma'dí e za mbá nɨyí 'yị lúyú ledre e gɨ zía asiní kóo gɨ ro Lomo go
mbá mɨási. Zíye ídíye go mbá mɨódóye sɨmɨ ká'dá 'bɨ Lomo. Mengị kenée
gɨ ro zíne ótoómo ledre zí 'yịma'dí e za mbá.
33 Ambí nɨ útúásá kí mongụ́ ówo ledre 'bɨ Lomo kpá kí komokenzị bɨ Ngére
Lomo nɨ kíe ní ne?
Sara ambí nɨ útúásá ówo mɨméngị ledre ga bɨ 'bɨ Lomo ní ne
zía ndịsịné úkuógụ a kídí Lomo ndịsị méngị kéyị káa ní ní ne?
34 “Ambí utúasá bɨ ówoyéme sómụ́ ledre 'bɨ Ngére Lomo ní ne,
bɨ zía ndịsịné í'bí lorụ zía ní?”
35 “'Yị nɨ bo Lomo 'di'bi éyị́ gɨ zía bɨ
ili zí Lomo í'bílúgu a zíne?”
36 Lomo nɨ ne mịngị́ éyị e za mbá gɨ zía otoogụ éyị e za mbá ne.
Gɨ zí kéyị née, ịrị Lomo idí ídí mɨmbófoné za fí. Idí kenée.

12

Yésụ nɨ mbigí éyị́ 'dáná

1 Owụ́ Babá e, mɨméngị ledre 'bɨ Lomo nɨ bɨlámáne gɨ ro 'yịma'dí e za
mbá. Gɨ zí kéyị née ní, ídísé í'bí rosé zí Lomo káa do éyị́ 'dáná bɨ nɨ trịdrị
ní.
2 Mɨméngị ledre esé nda ídí káa zí 'bɨ 'yị ga bɨ owoní aka ledre 'bɨ Ngére
Yésụ wá ní wá. Lomo idí óyóló'bó mɨmbé'desé gɨ ro zí sómụ́ ledre esé kí
mɨméngị ledre esé ídíne kpị́ mɨkándané. Toso mɨméngị ledre ga bɨ ndịsị
óto Lomo zía ídíne kí rokinyi ní ásé ówo a zíse ndịsịsé méngị dụụ́ wo nɨ
ídí kí rokinyi kíse.
3 Káa zí bɨ Lomo ma'dáa gelé máa ne káa do 'yịmɨkása ené ní, máésị
sịlịma go komosé o'bụó'bụ ndásé lúrú rosé kídí rómosé go do 'yị e mbá
ní wá. Mɨméngị ledre esé idí ídí bɨlámáne mɨútúásáne kpịnị kí ledre 'bɨ
Lomo bɨ do mɨmbé'desé ní.
4 Kụrụ'bụzé bɨ kịé'do ní nɨ mɨífi báyiné tụ́'dụ́, zíye ídíye kí moko eyé e
mbá mɨngúngúcua.
5 Ledre née nɨ gɨ rozé kpá kenée, abú azé tụ́'dụ́ yá tokozé rozé mbá ro
Kírésịto bɨ kịé'do ní, azé ndịsị ídí ndro kí lafúze.
6 Lomo i'bí moko e zíze go mbá kpị́ kpị́ kpị́. Yịị bɨ Lomo i'bí zíyị moko
'bɨ úku 'dódo ledre bɨ née Lomo ili méngị a ní yá, ídí úku a kí roko'bụ 'bɨ
ṇgúṇgu ledre bɨ Lomo i'bí zíyị ní.
7 Togụ́ 'bɨ eyị́ moko bɨ Lomo i'bí zíyị ní nɨ 'bɨ ndịsị sáká 'yị e yá, ídí
méngị a kí 'búne. Yịị bɨ áyí 'yị 'dódo ledre zí 'yị e ní, ídí 'dódo a do bɨlámá
mɨsi'diné.
8 Yịị bɨ áyí 'bɨ eyị́ 'yị ịdrị mɨmbé'de 'yị e sɨmɨ bɨ bi sinyí royé mɨsínyí ní
yá, ídí méngị a kí 'búne. Yịị bɨ késị nɨ bo zíyị ní, ídí sáká 'yị ga bɨ ilini
sáká éyị́ ní kíe. Togụ́ Lomo i'bí zíyị moko 'bɨ ídí káa do manda yá, ídí tóro
zíye 'dá'dá kí bɨlámá mɨmbé'deyị́ kịé'do. Togụ́ áyí 'bɨ eyị́ 'yị méngị bɨlámá
ledre zí 'yị e yá, ídí ndịsị méngị a kí rokinyi.

Óto 'bú lafúse idí ógụ gɨ yana mɨmbé'desé

9 Togụ́ gɨ ro óto 'bú lafú 'yị e yá, 'búye idí ídí zaá gɨ yana mɨmbé'deyị́.
Ídí sógó bɨsinyí mɨméngị ledre zíyị lányáyị dụụ́ ro méngị bɨlámá ledre.

11:34 11:34 Isáya 40:13 **11:35 11:35** Eyóbo 41:11

10 Ídí lúrú 'yị e zíyị mbá káa do lúnduyị e kɨ́ lémịyị́ e zíyị óto 'búye doyị́
kíngaya. Zɨ́ ledreyé ídíne zíyị owóowó rómo do ledreyị́ bɨ zíyị kɨ́ royị́ ní.
11 Ngịdrị moko nda méngị yịị wá, ídí méngị moko 'bɨ Ngére Lomo kɨ́
'búne kací kúrú 'Dówụ́ Lomo.
12 Ledre ga bɨ za mbá Lomo yéme yée ní, idíní méngị royé zíyị ní togụ́
nɨyí go ndịsị méngị royé yá, ídí ídí kɨ́ rokinyi. Togụ́ 'do'dó ogụ ne zíyị yá,
ídí ụ́tụsɨmɨyị́, zɨ́ mongụ́ ledre eyị́ ídíne ini zɨ́ Lomo.
13 Togụ́ ngíti géyị lafúse 'yị 'bɨ Kírésịto ogụní zíse ro sáká éyị́ yá, ídísé
sáká yée. Mbotụ 'be 'bɨ esé idí ídí zɨ́ ṇgu e fúó.
14 Togụ́ 'yị e mengịní bɨsinyí ledre zíse gɨ zía bɨ ásé 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto
ní yá, ndásé méngị lúgu bɨsinyí ledre zíye wá. Ídísé íni ini zɨ́ Lomo gɨ
royé, Lomo ndaá méngị bɨsinyí ledre zíye wá.
15 'Yị ga bɨ nɨyí sɨmɨ rokinyi ní, ídísé ndéré zíye gɨ ro zíse ídíse kéye sɨmɨ
rokinyi ma'dáa. Yée ga bɨ nɨyí sɨmɨ ini ní, ídísé ndéré zíye sɨmɨ ini.
16 Mɨndịsị esé kɨ́ 'yịma'dí e za mbá idí ídí bɨlámáne. Ndásé óto rosé zɨ́
'yị e káa zɨ́ éyị́ bɨ rómosé go do 'yị e mbá ní wá.
17 Ndásé méngị lúgu bɨsinyí ledre 'bɨ 'yị ga bɨ mengịní bɨsinyí ledre zíse
ní wá. Ídísé méngị zɨ́ 'yị e mbá bɨlámá ledre gɨ ro zíye óto úndrusé.
18 Ídísé méngị za mbá ledre ga bɨ utúasání mɨútúásá ní gɨ ro zɨ́ mɨndịsịsé
kɨ́ 'yị e ídíne sɨmɨ bikịdrị́.
19 Owụ́ 'bɨ Babá e, mááyí kpá úku ándá a zíse, ndásé méngị lúgu bɨsinyí
ledre zɨ́ 'yị ga bɨ mengịní bɨsinyí ledre zíse ní wá, ídísé ótoómo a zɨ́ sɨmɨkesị́
bɨ 'bɨ Ngére Lomo ní gɨ zía nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí, “Mááyí
dụ́ụ́ máa wo bɨ nɨ mɨútúásáne gɨ ro méngị lúgu bɨsinyí ledre zɨ́ 'yị ní.”
20 Gɨ zía nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí,
“Togụ́ ezeokóyị nɨ 'bú yá, ídí í'bí éyị́ mɨánu zía.
Togụ́ nɨ kodró, ídí í'bí iní zía éwé a.
Bɨlámá ledre bɨ méngị zía née nɨ í'bí zía komokenyị́ gɨ zía mengị kóo bɨsinyí
ledre go zíyị.”
21 Ndásé ótoómo bɨsinyí ledre zɨ́ roko'bụ a rómoné dosé wá. Roko'bụ 'bɨ
bɨlámá mɨméngị ledre esé idí rómo ne.

13

Ídísé óto úndru manda esé e

1 Ídísé óto úndru manda esé e gɨ zía Lomo gelé yée ne. 'Yị bɨ Lomo gelé
ené wo ne wá ní, utúasá ídí káa do manda wá. Manda e za mbá ndịsịní
méngị moko kɨ́ roko'bụ bɨ gɨ zɨ́ Lomo ní.
2 Togụ́ 'yị asi go kɨ́ óto úndru lorụ bɨ gɨ tara manda ní, asi née go cụ́ gɨ ro
ledre bɨ Lomo ukui'bíne ní. 'Yị bɨ mengị kéyị go kenée ní, Lomo nɨ 'décị
ngbanga roa.
3 Manda e ndịsịní lengbe 'dó'do 'yị ga bɨ ndịsịní méngị bɨsinyí ledre ní
mɨ'dó'do. Togụ́ ílisé gɨ ro zíse ndịsịsé bɨlámáne sɨmɨ bikịdrị́ gɨ zɨ́ manda
esé e yá, ídísé úwú lorụ gɨ tarayé.
4 Lomo gelé manda e ne gɨ ro zíye sáká sée. Gɨ ro zíse ndịsịsé kéye
bɨlámáne ngịrị mengị sée wá. Ídísé ndịsị méngị dụ́ụ́ bɨlámá ledre e gɨ zɨ́

12:19 12:19 Gbre lorụ 32:35 **12:20 12:20** Muruwayi 25:21-22

ngịrịyé kí méngị sée ke. Manda ga gére ní, moko eyé nɨ ndịsị 'dó'do 'yị ga bɨ ndịsịní méngị bɨsinyí ledre e ní.
5 Nɨ bɨlámáne zíse óto úndru manda esé e, ndaá lá gɨ zía bɨ ndịsịní 'dó'do
'yị méngị bɨsinyí ledre e ní wá, kpá gɨ ro zíse ídíse kí bɨlámá ówo ledre
sɨmɨ dosé.
6 Éyị ga bɨ manda iliní gɨ zíse ní, togụ́ ya ídísé í'bí ụsórụ yá, ídísé í'bí a
gɨ ro zíye útúásáye mengị moko bɨ Lomo gelé yée gɨ roa née do bɨlámá
mɨsi'diné.
7 'Yị ga bɨ nɨyí manda e ní, éyị ga bɨ iliní gɨ zíse ní, ídísé í'bí a zíye. Togụ́
ya ídísé ụsórụ yá, ídísé í'bí a. Togụ́ ngíti moko eyé nɨ bo iliní késị gɨ zíse
gɨ roa yá, ídísé í'bí a. Togụ́ iliní ídíse lúrú yée zíse kí ledreyé owóowó zíse
ndịsịsé óto úndruyé yá, ídísé méngị a.

Óto 'bú lafú'yị e nɨ bɨlámá ledre

8 Togụ́ sáká éyị́ go gɨ zí 'yị yá, ídí í'bílúgu a zía kpá 'diya. Ídí ndịsị óto
'bú lafúyị e kíngaya. 'Yị bɨ ndịsị óto 'bú lafúne ní, ndịsị go méngị ledre
ga bɨ Lomo ili yée ní gɨ zía nɨ mɨékéne sɨmɨ lorụ kenée.
9 Ndaá lá dụ́ụ́ wo née wá, tụ́'dụ́ ngíti géyị ledre e nɨyí kpá bo sɨmɨ lorụ
máa née káa zí, “Ndá méngị 'berị wá. Ndá úfu 'yị wá. Ndá úgu ugu wá.
Ndá óto 'bú éyị́ 'bɨ 'yị wá.” Ledre ga gére née nɨyí go za mbá sɨmɨ lorụ bɨ
uku kídí, “Ídí óto 'bú lafúyị káa zí bɨ óto 'búyị kí royị́ ní.”
10 'Yị bɨ kí 'bú 'yị e doné ní, ndaá 'bɨ ené 'yị méngị bɨsinyí ledre zí 'yị e
wá. Gɨ zí kéyị née ní, óto 'bú lafú'yị e kotrụ go za tụ́'dụ́ lorụ ga gére née
mbá sɨmɨné.
11 Ndásé ndịsị lịgị rosé káa zí bɨ kóo ṇgúṇgusé aka ledre 'bɨ Lomo
lá mɨkándané ní wá. Líkpísé komosé mu sịndị́ kadra bɨ zí Ngére Yésụ
ndá'baógụné yómo zée sɨmɨ a ní nɨ go gbóo.
12 Ndịsịzé aka kóo ndịsị káa zí 'yị ga bɨ nɨyí sɨmɨ mɨtụlụrụ ní, bɨ ba ní,
bɨmɨóṇgó nɨ go ógụ. Gɨ zí kéyị née, ndazé lolụ fú lá ndịsị káa zí 'yị ga bɨ
nɨyí sɨmɨ mɨtụlụrụ ní wá. Mɨméngị ledre ezé idí ídí 'bɨ 'yị ga bɨ ṇguṇguní
ledre 'bɨ Kírésịto Yésụ Ngére go ní.
13 Mɨméngị ledre ezé e za mbá idíní ídí bɨlámáye ledre 'bɨ 'yị bɨmɨóṇgó e.
Ndásé ndéré sɨmɨ ayímbi bɨ kí bɨsinyí mɨméngị ledre sɨmɨné ní, zíse ndịsịsé
éwé le'yị́ kí kóyó kíe, kí só'do rosé kí 'yị ga bɨ ófụ́sé rosé kéye wá, zíse
ndịsịsé méngị okó kí óto mɨmbé'desé bɨsinyíne gɨ ro éyị́ 'bɨ lafúse e wá.
14 Kací kadra za mbá, ídísé 'dí'bi sịlịse ngbúó ro Kírésịto Yésụ Ngére
ezé, idí 'dí'bióyó 'bú bɨsinyí ledre 'bɨ sága ba gɨ dosé 'dá'ba.

14

Ídísé 'dí'bi lafúse sɨmɨ sụmụ

1 'Yị ga bɨ cíyí ledre 'bɨ Kírésịto ndaá aka sɨmɨyé rịngị́ wá ní, ndásé ndịsị
ítí kangú kéye gɨ ro mɨméngị ledre eyé e wá.
2 'Yị ga bɨ cíyí ledre 'bɨ Kírésịto nɨ go ngịrị sɨmɨyé ní, anuní yị́ eyé éyị́ e
mbá mɨánu. Yée ga bɨ cíyí ledre 'bɨ Kírésịto nɨ aka sɨmɨyé lá cúku'dée ní,
ukuní 'bɨ eyé kídí yée nɨyí ánu lá dụ́ụ́ mbílí ụkụ́.

13:9 13:9 Ólụ́ógụ 20:13-15,17, Gbre lorụ 5:17-19, 5:21 **13:9 13:9** Lévị 19:18

3 'Yị ga bɨ anuní 'bɨ eyé éyị e mbá mɨánu ní ndaní lúrú cáyi yée ga bɨ
gelení 'bɨ eyé éyị e mɨgélé ní wá. Gɨ zía utúasání go kpá mɨútúásá kací
komo Lomo.
4 'Yị ga gére née ndaní eyé 'yị kasa esé e wá, nɨyí yị eyé 'yị ga bɨ 'bɨ
Kírésịto ní. Togụ́ ledre eyé ndaá mbị wá, Ngére eyé nɨ 'dózo yéme yée ne.
5 Ngíti géyị 'yị e gɨ dongaráse somụ́ní 'bɨ eyé kídí odụ sịlị bɨ kí ledrené
owóowó ní nɨ dụụ́ kịé'do sịlị gɨ do kací Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro. Ngíti géyị ya sịlị e
nɨyí kí ledreyé mbá owóowó. Ídísé óto a sɨmɨ dosé kídí sịlị e mbá nɨyí yị
eyé kí ledreyé owóowó zí Lomo.
6 'Yị bɨ ya kídí sịlị gɨ do kací Sịlị 'bɨ 'Dówụ́ro nɨ dụụ́ ne kí ledrené owóowó
ní, mengị go kpá bɨlámáne zí Ngére Yésụ. Wo bɨ ya née gelé éyị ánua wá
ní, mengị go kpá bɨlámáne zí Ngére Yésụ. Wo bɨ ya née nɨ gélé éyị mɨgélé
ánu a gɨ ro zí Lomo ídíne kí rokinyi ní, mengị go kpá bɨlámáne zí Ngére
Yésụ.
7 Ndazé ezé lá kí ro dozé gɨ ro ndịsị méngị dụụ́ ledre ga bɨ ilizé yée gɨ
ro zíze ídíze kí rokinyi ní wá, ledre ga bɨ gɨ do bizé ní nɨyí za mbá do sịlị
Lomo.
8 Togụ́ azé trịdrị, azé 'yị 'bɨ Ngére Yésụ. Abú uyuzé kpá mbú mɨúyu yá,
azé fú 'yị ené e. Trịdrị kí umbu, éyị ga bɨ gbre née ngúruyé utúasá ené
'dí'bióyó zée gɨ zí Ngére Yésụ wá.
9 Née sị ledre bɨ Kírésịto uyu zía úrúne gɨ zía ní, gɨ ro zía ídíne Ngére
'bɨ 'yị ga bɨ nɨyí trịdrị kpá kí yée ga bɨ uyuní go ní.
10 Gɨ zí kéyị née ní, ndásé lúrú'dófụ bi gɨ do 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní zíse
ndịsịsé 'décị ngbangayé wá. Lomo nɨ dụụ́ ne 'yị bɨ nɨ 'décị ngbangazé ní.
11 Ngére Lomo uku sɨmɨ mɨéké kúrúne kídí,
“Málóbụ́ romá kí romá,
'yịma'dí e za mbá nɨyí ndịsị ṇgúṇgú royé zíma
zíye ndịsịyé mbófo dụụ́ máa.”
12 Zée mɨkékeṛịa mbá, 'yị nɨ úku té 'bɨ ené ledre bɨ gɨ do biné ní ne zí Lomo
kí tarané.
13 Gɨ zí kéyị née ní, ídísé ótoómo kí 'décị ngbanga lafúse 'dá'ba. Ndásé
ndịsị 'dụ́tụ mɨsi'di ledre 'bɨ Kírésịto gɨ zí lafúse wá.
14 Ngére Yésụ 'dodo yeme go bɨlámáne kídí Lomo otoogụ eyị e za mbá
bɨlámáne gɨ ro ánu yée. Togụ́ ngíti 'yị uku ledre kídí ngíti éyị nɨ bo ndaá
bɨlámáne gɨ ro zíne ánu a wá, lúyú ledre ndaá née go éyị bɨ eme zía ngụ́
ní.
15 Éyị bɨ ndịsị ánu a ní togụ́ bi ndịsị sínyí ro ngíti géyị lafúyị e 'yị 'bɨ
Kírésịto gɨ zía mɨsínyí yá, ndá gága a wá káa bɨ nɨyí ótoómo kí lódụ́ kací
Kírésịto gɨ zía Kírésịto ma'dáa uyu kóo kpá gɨ royé.
16 Bɨlámá éyị mɨánu eyị ndaá óto ngíti 'yị e zíye ndịsị úku sínyi ledre gɨ
do bi a wá.
17 'Yị utúasá ené ídíne mbigí 'yị 'bɨ Lomo gɨ zí éyị mɨánu wá, yị ené gɨ zí
méngị ledre ga bɨ Lomo ili yée ní, kí bɨlámá ndịsị, nda kí rokinyi bɨ 'Dówụ́
Lomo ndịsị í'bíógụ a ne ní.
18 Yịị bɨ ndịsị méngị moko 'bɨ Kírésịto kí bɨlámá mɨméngị ledre ní, áyí
óto Lomo zía ídíne kí rokinyi. Zí 'yị e kpá ídíye kíyị kí rokinyi.
19 Zée 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní, idízé ídí éyị kịé'do gɨ ro zí lafúze ídíye kí
roko'bụ royé.

14:11 14:11 Isáya 45:23

20 Ndá sínyiónzó moko 'bɨ Lomo lá gɨ ro éyị mɨánu wá. Abú éyị mɨánu nɨyí kpá tí za mbá bɨlámáye yá, togụ́ lúrú éyị bɨ ndịsị ánu a ní nɨ óto ngíti
'yị zía ótoómo kí lódụ́ kací Kírésịto, zía kpá ótoómo kí méngị bɨlámá ledre
yá, ndá gága a ánu a wá.
21 Nɨ bɨlámáne togụ́ mbú ánu esị, togụ́ éwé le'yị, togụ́ mbú ngíti géyị
mɨméngị ledre ga bɨ nɨyí óto lafúyị e zíye ótoómo kí lódụ́ kací Kírésịto,
zía kpá lúyú ledre yá, ídí ótoómo yée 'dá'ba.
22 Mɨméngị ledre bɨ lúrú nɨ ídí zí ngíti géyị 'yị 'bɨ Kírésịto bɨsinyíne abú
nɨ yị ené tí bɨlámáne yá, idí nda ídí lá dụ́ụ́ do mɨmbé'deyị zí Lomo ówo a
kpá dụ́ụ́ ne. Lomo nɨ í'bí úndru zíyị gɨ zía ówoyéme mɨméngị ledre eyị
bú.
23 Éyị bɨ ngárá ówoyéme wá, sómụ́ ledre eyị nɨ gɨ roa gbre gbre ní ndá
ánu a wá, togụ́ ánu yá nɨ ídí zíyị lúyú ledre gɨ zía née ndaá 'bɨ ené ledre
bɨ ṇgúṇgu ní wá.

15

Idízé óto lafúze e zíye ídíye kí rokinyi

1 Zée ga bɨ cíyí ledre 'bɨ Kírésịto olụ́ go do mɨmbé'dezé ní, idízé sáká
lafúze ga bɨ cíyí ledre ma'dáa ndaá aka do mɨmbé'deyé wá ní kí bɨlámá
'dódo ledre gɨ ro zíze óto yée zíye ídíye kí rokinyi.
2 Togụ́ 'dodozé ledre go zíye kenée yá, nɨ óto yée zíye ídíye kí rokinyi gɨ
zía 'dɨyịzé née go ledre 'bɨ Lomo zía ngbóróne sɨmɨyé.
3 Kírésịto oto ené roné zíne ídíne kí rokinyi wá. Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké
kúrú Lomo, Kírésịto uku kídí, “Babá, 'yị ga bɨ ndịsịní úkucáyi yịị ní nɨyí
go kpá ndịsị úku máa kenée.”
4 Eké omoní kóo ledre ga gére née kenée zíye ídíye káa do 'dódo ledre
zíze gɨ ro zíze ídíze kí roko'bụ rozé kí ndịsị óto komozé dụ́ụ́ ro ledre bɨ 'bɨ
Lomo ní.
5 Lomo bɨ ndịsị í'bí roko'bụ zíze, zíze ndịsịzé ụ́tụsɨmɨzé ní, ídí sáká sée
zí mɨndịsịsé kí lafúse 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto Yésụ ní ídíne bɨlámáne.
6 Gɨ ro zíse ịnyịsé mbá ndịsị kófó ịrị Lomo bɨ 'Bụ Ngére ezé Kírésịto Yésụ
ní.
7 Ledre lafúse idí ídí zíse owóowó káa zí bɨ ledresé nɨ zí Kírésịto owóowó
ní gɨ ro zí 'yị e ndịsịyé í'bí mbófo éyị zí Lomo.
8 Máúku zíse, Kírésịto ogụ zía ídíne káa do 'yị kasa zí Yụ́da e gɨ ro
zíye ówo a kídí ledre kóo Lomo ukuomo zí bulúnduyé ní mengị roné go.
Kírésịto ogụ tí go ma'díi.
9 Nɨ kenée gɨ ro zí 'yị ga bɨ ndaní Yụ́da e wá ní kpá í'bí mbófo éyị zí
Lomo gɨ zía mengị kpá bɨlámá ledre go zíye. Nɨ sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo
kídí,
“Mááyí ndịsị mbófo yịị dongará 'yị ga bɨ ndaní Yụ́da e wá ní.
Zíma ndịsịmá kófó ịrịyị sɨmɨ ke'bị.”
10 Ngíti a nɨ kpá mɨékéne kídí,
“Sée ga bɨ ndásé Yụ́da e wá ní, ídísé ịnyị kí Yụ́da e mbá ndịsị kófó ịrị
Lomo.”
11 Do kpá éké ngíti a kídí,
“Sée 'yị ga bɨ ngárá ndásé Yụ́da e wá ní, ídísé kófó ịrị Ngére Lomo.

15:3 **15:3** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 69:9 **15:9** **15:9** 2 Sámele 22:50, Ke'bị 'bɨ Dawídi e 18:49 **15:10** **15:10** Gbre lorụ 32:43

Sée 'yịma'dí e do sogo káṇgá za mbá, ídísé kófó ịrịa.”
12 Nébị Isáya uku kóo ledre kídí,
“Ngúru 'yị gɨ sɨmɨ kúfú ngére Dawídi nɨ karanée ógụ
zía ídíne ngére do 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní mbá.
Zíye ịnyịyé mbá ndịsị óto úndru 'yị máa née.”
13 Lomo bɨ ndịsị sáká 'yị e zíye ndịsịyé óto komoyé ro ledre ené ní, idí
'dúcu sée kí rokinyi gɨ ro zíse ndịsịsé bɨlámáse. Gɨ zía 'Dówụ́ Lomo i'bí
roko'bụ go zíse ṇgúṇgu ledre ené kɨe.

Páwulo dongará 'yị ga bɨ ndaní Yụ́da e wá ní

14 Owụ́ 'bɨ Babá e, máówo bú bɨlámáne kídí ásé 'yị ówo ledre e, ledre
bɨ máéké ba útúásásé go 'dódo yée zí lafúse.
15 Máúkulógụ́ née lá ledre ma'dáa zíse káa bɨ nɨ lígị sée ke. Née bɨlámá
ledre bɨ Lomo mengị zía í'bí moko ené gɨ ro zíma ndịsịmá méngị a ní.
16 Gelé máa káa do 'yị kasa zí Kírésịto Yésụ gɨ ro zíma ndịsịmá úku bɨlámá
ledre ené zí 'yị ga bɨ ndaní Yụ́da e wá ní gɨ ro zíye ṇgúṇgu bɨlámá ledre
máa née, gɨ do bɨ zí 'Dówụ́ Lomo lúguráyi yée drá zíye útúásáye kací
komo Lomo káa do mbigí 'yị ené e.
17 Mááyí kí mongụ́ rokinyi gɨ ro roko'bụ bɨ Kírésịto Yésụ i'bí zíma, zíma
ndịsịmá méngị moko kɨe zí Lomo ní.
18 Máútúásá 'dó'dó kí ndịsị úku gbékpị́ ledre e wá. Odụ ledre bɨ mááyí
ndịsị úku a ní duụ́ ledre Kírésịto bɨ i'bí roko'bụ zíma, ndịsịmá úku bɨlámá
ledre ené kɨe zí 'yị ga bɨ ndaní Yụ́da e wá ní, gɨ ro zíye óto úndru Lomo.
19 Mbófo éyị́ gɨ ro 'Dówụ́ Lomo kí roko'bụné bɨ sɨmɨmá ní. Zía sáká máa
zíma méngị mɨngburoko ledre e kpá kí úku bɨlámá ledre 'bɨ Kírésịto zí
tụ́'dụ́ 'yị e kú gɨ sɨmɨ gara bɨ Yerụsaléma ní, ndéréógụ kɨe gị sɨmɨ káṇgá
bɨ ndoloní kídí Ilírikúma ní.
20 Kací kadra mbá, mongụ́ sómụ́ ledre amá nɨ kíngaya gɨ ro úku bɨlámá
ledre 'bɨ Kírésịto zí 'yị ga bɨ ngárá uwúní aka wá ní, gɨ zí wo bɨ mááyí úku
ándá a kpá fú zí 'yị ga bɨ ukuní go zíye ní.
21 Gɨ zía nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí,
“'Yị ga bɨ ukuní ledrea zíye wá ní, nɨyí lúrú wo kí komoyé,
yée ga bɨ uwúní ledre a kí mbílíye wá ní, nɨyí ówoyéme ledre gɨ roa.”
22 Moko 'bɨ úku bɨlámá ledre 'bɨ Kírésịto zí ngíti géyị 'yị e ụcụomo kóo
máa ne kí ógụmá zíse íri 'diya, gɨ zí kéyị née zíse sóngó máa kí tụ́'dụ́
sɨmɨbi e.

Páwulo yeme roné gɨ ro ndéréne sɨmɨ Róma

23 Bɨ ba ní moko bɨ do sịlịma ní ụkụ́ go. Mááyí go nzíyimá gɨ ro ógụmá
zíse íri.
24 Máa yéme romá go gɨ ro ndéréma sɨmɨ káṇgá bɨ Isipáyini ní, 'dá'dá
zíma kí ndéréókpóma geré mɨndéréókpó, mááyí aka ógụ zíze ndịsịzé
cúku'dée kése sɨmɨ Róma ore kí, zíse nda í'bí mɨsi'di zíma ndéréókpóma.
25 Ngíti géyị 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto sɨmɨ gara ga bɨ Mekedoníya kí Ákaya
ní, yokoní késị́ sáká lafúye ga bɨ sɨmɨ Yerụsaléma ní kɨe, mááyí aka ókpó
kí késị́ née geré í'bí a zíye íri kí zíma nda ndá'baógụmá zíse ore.
26 'Yị ga gére née yokoní késị́ gɨ zía uwúní kídí lafúye 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto
sɨmɨ Yerụsaléma ní nɨyí mɨ'dó'dóye kíngaya.

15:11 15:11 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 117:1 **15:12 15:12** Isáya 11:10 **15:21 15:21** Isáya 52:15

27 Gɨ zía bɨ 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ndikiní bɨlámá ledre 'bɨ
Kírésịto gɨ zí Yụ́da e ní, utúasá mɨútúásá zíye méngị éyị kenée zí Yụ́da e.
28 Togụ́ máí'bí sáká éyị eyé née go zí Yụ́da e sɨmɨ Yerụsaléma íri yá,
mááyí geré ógụ zíse íri zíma nda ókpóma sɨmɨ Isipáyini.
29 Máówo bú mɨógụmá zíse íri nɨ kí mongụ́ úndru bɨ gɨ zí Kírésịto ní.
30 Owụ́ 'bɨ Babá e, mándú'yú sée kí roko'bụ bɨ gɨ zí Kírésịto Yésụ Ngére
ezé ní, kpá gɨ zía 'Dówụ́ Lomo oto 'búma go dosé. Ídísé íni ini zí Lomo gɨ
romá.
31 Ídísé íni ini zí Lomo gɨ zía ngíti géyị 'yị ga bɨ sɨmɨ káṇgá 'bɨ Yụdáya
ní iliní eyé ledre 'bɨ Lomo wá, Lomo idí yómo máa gɨ zíye. Ídísé kpá íni
ini zí Lomo gɨ ro zí moko bɨ mááyí ndéré méngị a sɨmɨ Yerụsaléma íri ní
ndéréne bɨlámáne.
32 Lomo idí líkpí mɨsi'di zíma ógụmá kí rokinyi do mɨmbé'demá gɨ ro
zíze sáká rozé kése kí 'búne.
33 Mándịsị kpá íni ini kídí Lomo bɨ 'yị méngị bɨlámá ledre zí 'yị e ídí
ndịsị lúrú bi kacíse mbá. Ídí kenée.

16

Mandá gɨ zí Páwulo

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, kára bɨ Fóyịbe ba, nɨ ngúru 'yị 'bɨ moko sɨmɨ Kanịsa bɨ
ndoloní Kenekaríya ní. Togụ́ ogụ go zíse íri yá, ídísé 'dí'bi wo sɨmɨ sụmụ
sɨmɨ Lomo.
2 Ídísé 'dí'bi wo sɨmɨ sụmụ kí ledrené zíse owóowó gɨ zía nɨ ngúru 'yị
'bɨ Ngére Yésụ. Ndịsị go sáká tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní do bɨlámá
mɨsi'diné. Ndịsị sáká máa kpá kenée.
3 Mandá zí Akúwíla kí me'bené Purisíla. Née 'yị ga bɨ ndịsịzé méngị
moko 'bɨ Kírésịto Yésụ kéye ní.
4 I'bíní royé cụ́ zí umbu gɨ ro sáká máa. Gɨ zí kéyị née ní, zíze ịnyịzé kí
'yị ga bɨ ndaní Yụ́da e wá ní za mbá ndịsị mbófo yée.
5 Mandá kpá zí 'yị ga bɨ ndịsịní yóko royé íni ini zí Lomo zíye 'be íri ní
mbá. Mandá kpá zí Epenétono, 'bú a nɨ domá kíngaya gɨ zía nɨ mɨzefị 'yị
bɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Ásiya ṇguṇgu ledre Kírésịto ní.
6 Mandá kpá zí Maríya bɨ ndịsị méngị moko zíse íri kíngaya gɨ ro zíse
ndịsịsé bɨlámáne ní.
7 Androníka e kí Zụ́nịya, ga gére née sụmụmá e onzóní kóo zée kéye
sɨmɨ sịgịnị gɨ ro ledre Kírésịto. Ṇguṇgu ụtụní ledre Kírésịto 'dá'dá gɨ
zíma. 'Yịmɨkása e ndịsịní óto úndruyé kíngaya. Máí'bí mandá go zíye
kíngaya.
8 Nda kpá lá dụụ́ yée ga gére née wá, mandá kpá zí Ambilétono, máóto
'bú a go domá kíngaya gɨ zía ṇguṇgu ledre Ngére go.
9 Máí'bí kpá mandá zí Ụrụbáno e kí Isitéka. Ga gére née kpá 'yị ga bɨ
ndịsịzé méngị moko 'bɨ Kírésịto kéye ní.
10 Mandá zí Ápelene, nɨ 'yị bɨ mɨútúásáne kací komo Kírésịto ní. Mandá
kpá zí 'yị ga bɨ 'be 'bɨ Arisitobụ́lụ.
11 Máí'bí kpá mandá zí Erodiyána sụmụmá bɨ íri ní. Mandá kpá zí 'yị ga
bɨ 'bɨ Ngére Yésụ ndịsịní yóko royé íni ini zí Lomo 'be 'bɨ Narakisówụ ní.

12 Mandá zí Traphéna e kí Traphósa. Kará ga gére née ndịsịní méngị moko 'bɨ Ngére za kí mɨmbé'deyé mbá. Mandá kpá zí Peresísi née kpá ngúru kára bɨ ndịsị méngị moko 'bɨ Ngére kí mɨmbé'dené mbá ní.
13 Mandá zí Rụfụ́sa e kí mbágáne. Née 'yị ga bɨ Ngére gelé yée go zíne ní. Kára née mááyí zía káa zí mbigí owụ́ gɨ sɨmɨ a ní.
14 Mandá zí Asenekịrịto e kí Phélégono e kí Érémesi e kí Pátroba e kí Érémasi e nda kí ngíti géyị 'yị ga bɨ nɨyí kéye íri ní mbá.
15 Máí'bí kpá mandá zí Philólogụ e kí Zụ́lịya e kí Néra e kí Lémịné, nda kí Ólimbása kpá kí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto nɨyí kéye íri ní mbá.
16 Kí'dí bɨ ndíkísé go do bi kịé'do íni ini zí Lomo ní, ídísé ndịsị í'bí mandá dongaráse kí 'búne. 'Yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto azé kéye yáa ní, i'bíní mandá zíse íri kíngaya.

Odụ lorụ gɨ zí Páwulo

17 Komosé idí ídí rosé gɨ zí ngíti géyị 'yị ga bɨ iliní 'bɨ eyé dụ́ụ́ bɨsinyí ledre gɨ ro zí 'yị e ndịsịyé ífi dongaráye kí lafúye ní. 'Yị ga gére née 'dódo ledre eyé nɨ bɨsinyíne kpị́ gɨ zí ledre ga bɨ 'dodozé yée zíse ní. Ndásé ndịsị, ndịsị kótrụ rosé kéye wá.
18 'Yị ga gére née mengịní eyé née moko bɨ 'bɨ Kírésịto Yésụ Ngére ezé ní wá, mengịní yị́ eyé moko eyé gɨ royé. Ndịsịní lóndo 'yị ga bɨ owoyemení aka ledre 'bɨ Kírésịto wá ní kí bɨkinyi ódro gɨ ro zíye ṇgúṇgu ledre ṛanga eyé ga gére née.
19 Tụ́'dụ́ 'yị e owoní go kídí ndịsịsé go óto úndru ledre 'bɨ Kírésịto kíngaya. Éyị́ bɨ méngịsé née oto máa go zíma ídíma kí mongụ́ rokinyi. Ídísé ídí 'yị komokenzị e, zíse ígí rosé mɨígí gɨ zí méngị lúyú ledre.
20 Lomo 'yị í'bí bikịdrị́ zí 'yị e nɨ í'bí roko'bụ zíse rómo komo ezeokóse Satána kíe zía nda ídíne káa do sɨmɨ sịndịse.
Kírésịto Yésụ Ngére ezé idí sáká sée.
21 Timatíyo eze 'yị mokozé i'bí mandá zíse. Lụkụ́yo e kí Zésona e kí Sosopéta ga bɨ sụmụmá e ní, i'bízé mandá kéye zíse íri za mbá.
22 Máa Teritáyo 'yị éké ledre ba, máí'bí kpá mandá go zíse 'yị ga bɨ 'bɨ Ngére Yésụ ní.
23 Gáyo bɨ mándịsị zía 'be gɨ zía 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ndịsịní yóko royé zía 'be íni ini ní, i'bí kpá mandá zíse íri.
Ngíti mongụ́ 'yị bɨ 'bɨ akúma yáa, Erésito, nda kí Kúta lúnduzé sɨmɨ Lomo, i'bíní mandá zíse íri.
24 Kírésịto Yésụ Ngére ezé idí sáká sée.
25 Lomo bɨ mándịsị 'dódo bɨlámá ledre 'bɨ owụ́ 'bɨ ené Kírésịto Yésụ zíse ní, idí í'bí roko'bụ zíse. Bɨlámá ledre née nɨ kóo mɨótoécịné gɨ zíse kí tụ́'dụ́ sɨmɨbi e.
26 Bɨ ba ní, nɨ nda go mɨ'dódoné zíse fúó. Lomo bɨ nɨ trịdrị za fí ní ukui'bí ledre zí nébị e éké bɨlámá ledre máa née gɨ ro zí ṛịḳị́ sị́ do 'yịma'dí e mbá ówo a gɨ do bɨ zíye ṇgúṇgu a.
27 Gɨ zía bɨ Lomo nɨ 'yị komokenzị kasaogụ Kírésịto Yésụ ne ní, ịrịa idí ndịsị ídí mɨmbófoné za fí. Idí kenée.

Mịzefị wáraga bị Páwulo eké zí 'yị ga bị sịmị Koṛịndo ní

Ledre gị ro mịzefị bụ́kụ bị Koṛịndo ní

Páwulo bị 'yịmịkása ní eké ledre ba ne zí 'yị ga bị 'bị Kírésịto sịmị Koṛịndo bị ngúru mongụ́ gara sịmị Gịrịsị ní. Páwulo 'dodo kóo bịlámá ledre 'bị Yésụ zí 'yị e sịmị Koṛịndo rómo do sịmịbi kịé'do. Sịmị Moko 'bị 'yịmịkása e kápita 18, zí tụ́'dụ́ 'yị e kóo ṇgúṇgu ledre Yésụ. Sịmị bị Páwulo nderéokpó do ngíti bi ní, zí bịsinyí ledre e ógụyé dongará 'yị ga bị 'bị Kírésịto ní íri. Née éyị́ bị oto Páwulo éké ledre ba kása a sịmị koṛịndo ní gị ro zíye ótoómo kí méngị bịsinyí ledre káa zí ga gére née 'dá'ba.

Sịmị kápita 1-4 Páwulo eké kídí ndaá bịlámáne zí 'yị ga bị 'bị Kírésịto ní ífi sịmịyé ndịsị ófụ́ye dongaráye wá. Sịmị kápita 5-6 esị sịlịne komo yée ga bị ndịsịní méngị kéyị kenée káa zí éyị́ bị owoní aka Lomo wá ní. Sịmị kápita 7, 'dodo ledre gị ro toso ndịsị 'bị 'yị ga bị ṇguṇguní ledre Kírésịto go ní nịyí ndịsị kí me'beyé e, ya'dá 'bị eyé e kí 'yị 'bị 'be 'bị eyé e mbá ní. Zía í'bí lorụ zíye gị ro 'yị ga bị ṇguṇguní ledre 'bị Lomo go ní nịyí ndịsị kí yée ga bị ṇguṇguní eyé ledre 'bị mbigí Lomo wá ní káa be 'di. 'Yị ga bị ṇguṇguní ledre 'bị Lomo go ní nịyí ndịsị íni ini zí Lomo káa be 'di? Zía kpá úku ledre kídí 'Dówụ́ Lomo i'bí úndru moko go zíze tụ́'dụ́ mịngúngúcua, kíngaya sịmị kápita 13 uku ledre úndru 'bị óto 'bú lafú 'yị e. 'Dówụ́ Lomo née nị sáká zée zíze ndịsịzé íni ini zí Lomo do bịlámá mịsi'diné tí káa zí 'yị ga bị ṇguṇgní ledre Kírésịto go ní. Née ní zía úku ledre zíye kídí káa zí bị Lomo uru kóo Kírésịto go gị sịmị umbu ní togụ́ karanée uyuzé go yá nị kpá úru zée.

Mandá zí 'yị ga bị 'bị Kírésịto sịmị Koṛịndo ní

1 Owụ́ 'bị Babá e, máa Páwulo bị Lomo gelé máa, zía óto zée kí Sosoténe
káa do 'yịmịkása 'bị Kírésịto Yésụ ní.
2 Máéké ledre ba máa zíse, sée 'yị ga bị ṇgúṇgusé ledre 'bị Lomo go sịmị
Koṛịndo íri ní. Ledre bị máéké ní, ndaá kpá lá dụ́ụ́ zíse wá, kpá zí 'yị ga bị
do ngíti géyị bi e ṇguṇguní kpá ledre Kírésịto Yésụ Ngére ezé gị zía gelé
zée go kéye káa do mbigí 'yị ga bị Lomo ní.
3 'Bụzé Lomo kí Kírésịto Yésụ Ngére ezé, idíní lúrú bi kacíse, zíye méngị
bịlámá ledre zíse gị do bị zíse ndịsịsé bịlámáse.
4 Kací kadra mbá, mándịsị í'bí mbófo éyị́ zí Lomo kací bịlámá ledre bị
mengị zíse, zíse ídíse go mbigí 'yị ga bị 'bị Kírésịto Yésụ ma'dáa ní.
5 Ngére Yésụ i'bí roko'bụ née zíse gị ro zíse ndịsịsé ówoyéme ledre
ené zaá bịlámáne kpá gị ro zíse ndịsịsé 'dódoyéme a zí 'yị e do bịlámá
mịsi'diné.
6 Gị zí kéyị née ní, 'yị e nịyí ịnyị mbá ówo a kídí ledre bị 'dodozé zíse gị
ro Kírésịto Yésụ ní nị ma'díi ledre.

7 'Dówṵ́ Lomo i'bí tákpásḭ́lḭ́ ga gére née zíse kenée gɨ ro zíse ndḭ́sḭsé méngḭ mbá ledre ga bɨ utúasání mɨútúásá ní gɨ zía ndḭ́sḭsé go óto komosé gɨ ro mɨndá'baógṵ Kírésḭto Yésṵ Ngére ezé.
8 Ngére Yésṵ nɨ ndḭ́sḭ 'dókó sée gɨ ro zíse ndḭ́sḭ tórosé fú lá ngbúó gḭ́ sɨmɨ sḭndḭ́ kadra bɨ Ngére ezé Kírésḭto Yésṵ ma'dáa nɨ ndá'baógṵ sɨmɨ a ní.
9 Ɨ, tí ma'díi, Lomo gelé sée ne gɨ ro zí mɨndḭ́sḭsé ídíne kḭ́é'do kí Owṵ́ 'bɨ ené Kírésḭto Yésṵ bɨ nɨ Ngére ezé ní. Ledre ga bɨ uku yée gɨ rosé ní nɨ méngḭ yée mbá tí káa zí bɨ uku yée ní.

'Yḭ 'bɨ Kírésḭto idíní ndḭ́sḭ kí mɨmbé'deyé kḭ́é'do

10 Owṵ́ 'bɨ Babá e, máésḭ sḭ́lḭ́ma komosé kí roko'bṵ bɨ zíma gɨ zí Kírésḭto Yésṵ Ngére ezé ní kídí, ndásé sógó rosé zíse ndḭ́sḭsé kí ófṵ́se dongaráse wá. Ídísé ndḭ́sḭ káa do 'yḭ e kḭ́é'do. Mɨmbé'desé kí mɨméngḭ ledre esé idí ídí mbá kḭ́é'do.
11 Máúku ledre née gbékpḭe wá, mbílíma uwú ndiki ledre go. Ngíti géyḭ 'yḭ e ogṵní gɨ 'be 'bɨ Kulúwe yáa zíye úku ledre zíma kídí, ndḭ́sḭ esé ndaá 'bɨ ené íri bɨlámáne wá. Ndḭ́sḭsé ndḭ́sḭ íri fú lá kí ófṵ́ dongaráse.
12 Ngíti géyḭ 'yḭ e gɨ dongaráse ya yée nɨyí yḭ́ eyé 'bɨ eyé 'yḭ ga bɨ 'bɨ "Páwulo ní." Ngíti géyḭ ya yée nɨyí yḭ́ eyé 'yḭ ga bɨ 'bɨ "Apólo ní." Ngíti géyḭ ya yée nɨyí yḭ́ eyé 'bɨ eyé 'yḭ ga bɨ 'bɨ "Pétero ní." Ngíti géyḭ ya yée nɨyí yḭ́ eyé 'bɨ eyé 'yḭ ga bɨ 'bɨ "Kírésḭto ní."
13 Ásé ífi sɨmɨ Kírésḭto kenée lárá a káa be 'di? Ambí uyu kóo gɨ ro yómo sée ní ne? Páwulo? Babatḭzḭ́ní kóo sée kí ḭrḭ ambi? Kí ḭrḭ Páwulo?
14 Mámbófo Lomo go, gɨ zía máí'bí amá kóo babatḭ́za zí bɨkéṛḭ́ 'yḭ gɨ dongaráse wá. Odṵ 'yḭ ga bɨ má ówo, máí'bí kóo babatḭ́za go zíye ní dṵṵ́, Kɨrísipo e kí Gáyo.
15 Gɨ zí kéyḭ née ní, bɨkéṛḭ́ 'yḭ gɨ dongaráse bɨ nɨ úku ledre kídí babatḭzḭ́ní kóo née kí ḭrḭmá ní ndaá.
16 Woyḭ́ḭ, ledre Sitḭfáno ayí go lḭ́gḭ máa. Ngíti 'yḭ bɨ kóo máí'bí bábátḭ́zḭ́ go zía ní, Sitifáno kí 'yḭ 'bɨ 'be 'bɨ ené e. Gɨ do kacíye née togṵ́ ngíti 'yḭ nɨ kpá bo mábábátḭ́zḭ́ kóo wo go yá, másómṵ́ndíki aka wá.
17 Kírésḭto Yésṵ kasa ené kóo máa lá dṵṵ́ í'bí babatḭ́za zí 'yḭ e wá, kasa máa úku bɨlámá ledre ené zí 'yḭ e za mbá. Mándḭ́sḭ úku zí 'yḭ e dṵṵ́ ledre mɨúyu kí mɨúrú Yésṵ gɨ sɨmɨ umbu nda kí ledre roko'bṵ 'bɨ yómo 'yḭ e bɨ zía ní. Idí mándḭ́sḭ kóo úku ledre née kí sómṵ́ 'bɨ 'yḭma'dí e yá, káa bɨ mɨúyu Yésṵ bɨ kóo do mɨngbúngbu kágá ní moko ndaá ba sɨmɨ a wá.

Ledre gɨ ro umbu Yésṵ

18 Owṵ́ 'bɨ Babá e, ledre gɨ ro umbu Yésṵ nɨ mongṵ́ ledre gɨ zía 'Bṵzé Lomo yeme ledre née kenée gɨ ro yómo zée. Owozé ledre née kenée gɨ zía owoyemezé ledre gɨ ro roko'bṵ 'bɨ Lomo go. 'Yḭ máa yée ga bɨ ngárá owoyemení ledre gɨ ro roko'bṵ 'bɨ Lomo wá ní, lurúní yḭ́ eyé ledre umbu bɨ kóo Yésṵ uyu do mɨngbúngbu kágá ní zíye káa zí ledre cayi ní.
19 Nɨ sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí,
"'Yḭ ga gére née kí ówo ledre ga gére née nɨyí yḭ́ eyé kací komomá mbá bɨcayiyé moko ndaá sɨmɨyé wá.
Mááyí óto yée zí bi ndḭ́sḭ sínyíne royé mɨsínyí kí ówo ledre ga gére née mbá."

1:19 1:19 Isáya 29:14

20 Togṵ́ nda go kenée ní, 'yị ga bɨ ndịsịní méngị kéyị kídí yée owoofụní
ledre go ní, nɨyí kací komo Lomo go káa be 'di? Nɨyí go mbá bɨcayiyé. Gɨ
zía Lomo uku go kenée.
21 Lomo nɨ dụṵ́ ne 'yị bɨ owoonzó ledre gɨ ro ledre e za mbá ní, ili ené
zí 'yịma'dí e ówo née kí 'bɨ eyé ówo ledre eyé 'bɨ 'yịma'dí e wá. Gɨ zí kéyị
née ní zía úku ledre kídí, ledre ené bɨ ndịsịzé 'dódo a zí 'yị e, zí ngíti géyị
'yị e ndịsịyé lúrú a kídí moko ndaá sɨmɨ a wá ní, nɨ ídíne mɨsi'di 'bɨ ómo
zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre ma'dáa go ní.
22 'Yị ga bɨ Yṵ́da e ní, iliní 'bɨ eyé yée idíní lúrú mɨngburoko lárá ledre e
kí méngị royé té kí yée nɨyí fú ṇgúṇgu a kídí ma'díi, Lomo kasaogụ Yésụ
ne. Ngíti géyị 'yị máa yée ga bɨ ndaní gɨ sɨmɨ kúfú Yṵ́da e wá ní, iliní 'bɨ
eyé idízé 'dódo ledre ma'dáa kí ówo ledre bɨ 'yịma'dí e 'bɨ do sogo káṇgá
ní yée nɨyí fú ṇgúṇgu a.
23 Ndịsịzé 'dódo dụṵ́ ledre umbu bɨ kóo Kírésịto Yésụ uyu do
mɨngbúngbu kágá ní. Yṵ́da e ṇguṇguní eyé bɨ kídí Lomo nɨ kásaógụ
Kírésịto zía úyuné do mɨngbúngbu kágá ní wá. Kúfú ngíti géyị 'yị e lurúní
'bɨ eyé kídí née ledre cayi.
24 'Yị máa yée ga bɨ Lomo gelé yée go káa do mbigí 'yị ené e ní, togṵ́
Yṵ́da e togṵ́ kúfú ngíti géyị 'yị e yá, lurúní ledre ga bɨ 'dodozé yée née káa
do ledre bɨ kí roko'bụné ní gɨ zía owoní go bɨlámáne kídí, Kírésịto 'dodo
ledre máa ga gére née ne zíze. Zía kpá 'dódo ledre gɨ ro roko'bụ bɨ 'bɨ
Lomo kpá komokenzị ené ní zíze.
25 Ledre bɨ Lomo mengị née ngíti géyị 'yị e lurúní yị́ eyé kací komoyé
káa do bɨcayi ledre. Ábuwá roko'bụ 'bɨ Lomo kí owo ledre ené romo gɨ do
'bɨ 'yịma'dí e do sogo káṇgá go za mbá.
26 Owṵ́ 'bɨ Babá e, sómṵ́sé aka kí rosé. Sɨmɨ bɨ kóo ngárá Lomo ndolo
aka sée gɨ ro zíse ídíse káa do 'yị lódṵ́ kací Kírésịto wá ní ndásé kóo kací
komo 'yị e káa zí 'yị ówo ledre e ní wá, ndásé kóo kpá káa zí mɨngburoko
'yị e ní wá.
27 Lomo otoomo bɨcayi ledre ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ba gɨ ro zí dokuwu
méngị 'yị ga bɨ ya yée nɨyí 'yị ówo ledre e ní gɨ zía. Zía ótoómo ledre máa
yée ga bɨ moko ndaá sɨmɨyé wá ní zí dokuwu méngị 'yị ga bɨ kí cóngó royé
ní gɨ zía.
28 Lomo ndịsị lengbe gélé 'yị ga bɨ yaá owoní ledre wá ní gɨ ro zíye ídíye
káa do 'dódo ledre zí 'yị ga bɨ otoní royé ya yée owoofụní ledre go ní kídí
ówo ledre eyé née moko ndaá 'bɨ ené sɨmɨ a zíne wá.
29 Lomo mengị ledre née kenée káa bɨ ngíti géyị 'yị e nɨyí ndịsị mbófo
royé zíne.
30 Lomo 'di'bilugu zée, zía óto zée zíze ídíze kí Kírésịto Yésụ káa do 'yị e
kịé'do ba ndaá gbékpịne wá, gɨ zía Yésụ ma'dáa uyu kóo go gɨ rozé, zía
kpá 'dódo ledre bɨ gɨ ro Lomo ní zíze ówoyéme a. Gɨ zí kéyị née, zía yómo
zée, zía 'dí'bióyó lúyú ledre gɨ rozé, zíze ídíze mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní.
31 Nɨ sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí, “Togṵ́ 'yị ili mbófo roné yá, idí mbófo
roné gɨ ro éyị́ ga bɨ Ngére Lomo ndịsị méngị yée ní.”

2

1 Owṵ́ 'bɨ Babá e, sɨmɨ bɨ kóo máógụ zíse sɨmɨ Koṛindo íri ní, má'dódo

1:31 1:31 Yeremáya 9:24

kóo zíse dụ́ụ́ ledre bɨ 'bɨ Lomo ní. Mándḭsḭ amá kóo mbófo romá kɨ́ úku mɨngburoko ledre e zíse káa zɨ́ éyḭ́ bɨ máówoófụ ledre go ní wá.
2 Máóto kóo sómụ́ ledre amá ndḭsḭ 'dódo zíse lá dụ́ụ́ ledre Yésụ kɨ́ ledre umbu bɨ kóo Kírésḭto Yésụ ma'dáa uyu wo do mɨngbúngbu kágá ní.
3 Sɨmɨ bɨ kóo mándḭsḭ 'dódo ledre ga gére née zíse ní, mɨmbé'demá ndaá kóo wá. Máyá 'bɨ amá útúásásé esé kóo ṇgúṇgu ledre ga bɨ kóo mándḭsḭ 'dódo yée zíse née wá.
4 Ṇgúṇgusé kóo ledre ga bɨ má'dódo yée zíse gɨ ro Ngére Yésụ née ndaá gɨ zía bɨ ya máówo kací 'dódo a go ní wá, yḭ́ ené gɨ zía 'Dówụ́ Lomo ndḭsḭ kóo 'dódoyéme ledre máa ga gére née zíse za cụ́ ne kɨ́ mongụ́ roko'bụné kídí, née mbigí ledre bɨ gɨ zɨ́ Lomo ní.
5 Gɨ zɨ́ kéyḭ née, ndásé óto mɨmbé'desé ro mɨsómụ́ ledre 'bɨ 'yḭma'dí e wá. Ídísé óto mɨmbé'desé dụ́ụ́ ro ledre bɨ 'bɨ Lomo ní gɨ zía bɨ Lomo nɨ kɨ́ roko'bụ ledre e za mbá zíne ní.

Cóngó komokenzḭ nɨ dụ́ụ́ gɨ zɨ́ 'Dówụ́ Lomo

6 Ledre ga bɨ ndḭsḭzé 'dódo yée zɨ́ 'yḭ ga bɨ ṇguṇgunɨ́ ledre 'bɨ Kírésḭto go kíngaya ní, nɨyí komokenzḭ bɨ 'bɨ Lomo ní. Ndaá komokenzḭ bɨ gɨ zɨ́ 'yḭma'dí e ní wá, ndaá kpá komokenzḭ gɨ zɨ́ 'yḭ ga bɨ kɨ́ mɨngburoko roko'bụyé do sogo káṇgá ba ní ní wá. Gɨ zía moko nda sɨmɨ komokenzḭ 'bɨ 'yḭma'dí e zɨ́ Lomo wá.
7 Ndḭsḭzé úku ba ledre komokenzḭ bɨ 'bɨ Lomo bɨ Lomo ma'dáa otoecḭ kóo mɨótoécḭ gɨ zɨ́ 'yḭma'dí e ní. Lomo yemeomo kóo ledre go gɨ rozé 'desḭ́ 'dá'dá zía kɨ́ ótoógụ éyḭ́ e, kídí, née nɨ óto zée kɨ́ ledrezé zíne owóowó. Otoecḭ yḭ́ ené kóo ledre née mɨótoécḭ uku'dodo ené kóo zɨ́ bɨkéṛḭ́ 'yḭ do sogo káṇgá wá.
8 Mɨngburoko ngére ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ba owoyemenɨ́ ledre gɨ ro mongụ́ komokenzḭ bɨ Lomo yemeomo kóo ledre kíe gɨ ro 'yḭma'dí e née wá. Idí owoyemenɨ́ kóo bo yá, káa bɨ i'bínɨ́ kóo lorụ do phéphéónzó Ngére Yésụ bɨ nɨ kɨ́ mongụ́ úndruné ní wá.
9 Ledre née utúasá go 'duo kpḭṇḭ kɨ́ ledre bɨ kóo nébḭ Isáya uku ní kídí,

"'Yḭ e utúasánɨ́ lúrú a,
'yḭ e utúasánɨ́ kpá úwú a wá,
abú uku'dodonɨ́ zíye utúasá kpá ólụ́ sɨmɨ doyé wá.
Née Ledre bɨ Lomo yemeomo gɨ ro méngḭ a zɨ́ 'yḭ ga bɨ otonɨ́ 'búa go ní."
10 Zée 'yḭ ga bɨ 'bɨ Ngére Yésụ ní, Lomo 'dodo yeme kóo ledre máa née go zíze sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ne.
Gɨ zía 'Dówụ́ Lomo ma'dáa owoyeme sómụ́ ledre 'bɨ Lomo bú bɨlámáne.
11 Ngíti 'yḭ kpḭ́ utúasá bú ówoyéme sómụ́ ledre 'bɨ ezené? Ɨ'ɨ, éyḭ́ ndaá kenée wá. 'Yḭ ndḭsḭ ówoyéme sómụ́ ledre ené dụ́ụ́ ne kɨ́ roné. Nɨ gɨ ro Lomo kpá kenée. 'Dówụ́ Lomo ndḭsḭ ówoyéme sómụ́ ledre 'bɨ Lomo dụ́ụ́ ne.
12 Owoyemezé ledre bɨ Lomo mengḭ zíze ní go bɨlámáne. Bɨ owoyemezé ní, ndaá bɨ ya kídí 'yḭ ga bɨ do sogo káṇgá ba 'dodonɨ́ ye zíze ní wá. Lomo kasa 'Dówụ́ne ne zía ógụ ndḭsḭné sɨmɨzé ndḭsḭ 'dódoyéme ledre ga bɨ yeme yée go gɨ rozé ní zíze.

2:9 2:9 Isáya 64:4

13 Gɨ zí kéyị́ née ní, zíze ndịsịzé 'dódo zí 'yị́ e 'duo dụ́ụ́ cóngó ledre bɨ
'Dówụ́ Lomo 'dodo yée ne zíze ní. 'Dodozé ezé ledre bɨ ogụ gɨ zí 'yịma'dí
kí sómụ́ ledre 'bɨ 'yịma'dí sɨmɨné ní wá.
14 'Yị́ máa wo bɨ ngárá 'Dówụ́ Lomo ndaá sɨmɨ a wá ní, utúasá ené
ówoyéme ledre ga bɨ 'Dówụ́ Lomo ndịsị́ 'dódo yée zíze ní wá. Ledre ga
gére née nɨyí ídí eyé zía káa zí ledre cayi ní gɨ zía utúasá ené ówoyéme
yée lá kí roné wá. 'Búó togụ́ 'Dówụ́ Lomo 'dódo yée ne zía nɨ fú ówoyéme
yée gɨ zía ledre ga gére née ogụní yị́ eyé gɨ zí Lomo.
15 'Yị́ bɨ nɨ kí 'Dówụ́ Lomo sɨmɨné ní, útúásá go ówoyéme dongará ledre e
za mbá bɨlámáne. 'Yị́ máa wo bɨ ngárá ṇguṇgu ené ledre 'bɨ Lomo wá ní,
utúasá ené ówoyéme ledre 'bɨ 'yị́ máa wo bɨ ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo go,
nɨ kí 'Dówụ́ Lomo sɨmɨné ní wá.
16 Ledre née utúasá go kpịnị́ kí ledre bɨ nébị́ Isáya uku ní kídí,

“Ambí utúasá bɨ ówoyéme sómụ́ ledre 'bɨ Ngére Lomo ní ne,
bɨ zía ndịsịné í'bí lorụ zía ní?”

Tí lá utúasázé ówoyéme ledre bɨ Kírésịto ndịsị́ sómụ́ ní.

3

'Yị́ 'bɨ Kírésịto ndaní ífi royé wá

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, sɨmɨ bɨ kóo mááyí zíse sɨmɨ Koṛindo íri ní, mándịsị́
kóo 'dódo ledre 'bɨ Lomo zíse lá ndoo káa zí éyị́ bɨ ṇgúṇgusé aka ledre
'bɨ Lomo wá ní. Mándịsị́ kóo 'dé'de sée née mɨ'dé'de gɨ zía cíyí ledre 'bɨ
Kírésịto Yésụ bɨ ṇgúṇgusé ní ndaá aka kóo sɨmɨsé kíngaya wá.
2 Togụ́ owụ́ nɨ aka síríne yá, ndịsị́ aka ụ́lụ 'bɨ ené lá dụ́ụ́ umba. Née sị́
ledre bɨ kóo mándịsị́ 'dódo ledre zíse gɨ zía ndoo ní, gɨ zía roko'bụsé ndaá
aka kóo gɨ ro mɨngburoko 'dódo ledre ga bɨ 'bɨ Lomo ní wá.
3 Máméngị́ kenée gɨ zía ambá mɨméngị́ ledre esé nɨ aka yị́ ené fú lá 'bɨ
'yị́ ga bɨ owoyemení aka ledre 'bɨ Lomo wá ní. Ásé aka fú kí ledre 'bɨ
sɨmɨkesị́ ro lafúse e kíngaya, ledre 'bɨ ófụ́ kí lafúse e nɨ aka kpá fú zíse
kíngaya. Mɨméngị́ ledre ga gére née 'dodoní kídí cíyí ledre 'bɨ Lomo ndaá
aka sɨmɨsé wá. Mɨméngị́ ledre esé nɨ aka yị́ ené mbá 'bɨ 'yị́ ga bɨ ṇguṇguní
aka ledre 'bɨ Lomo wá ní.
4 Togú ngíti 'yị́ gɨ dongaráse uku ledre kídí, “Káa zí bɨ ásé lúrú máa ba,
máúwú amá ledre 'bɨ ngíti 'yị́ kpị́ wá, mándịsị́ úwú dụ́ụ́ ledre ga bɨ Páwulo
ndịsị́ 'dódo yée ní.” Zí ngítia úku 'bɨ ené kídí, “Ɨ'ɨ, mándá 'bɨ amá sɨmɨ
tụ́'dụ́ ledre esé ga gére née wá. Mándịsị́ úwú 'bɨ amá ledre amá dụ́ụ́ gɨ
zí Apólo.” Máúku zíse ma'díi, ndịsịsé née aka fú lá méngị́ mɨméngị́ ledre
'bɨ 'yị́ máa yée ga bɨ ṇguṇguní aka ledre Kírésịto káa do Ngére eyé fú lá
wá ní.
5 Máa Páwulo kí Apólo, ndazé ezé mɨngúngúcua wá. Azé lá dụ́ụ́ kịé'do
'yịmɨkása ga bɨ 'bɨ Ngére Yésụ ní. Née sị́ ledre bɨ 'dodozé ledre ené zíse,
zíse go ṇgúṇgu a ní. Ndịsịzé méngị́ née moko bɨ Lomo i'bí zíze ní.
6 Máa Páwulo, mááyí 'bɨ amá káa zí 'yị́ bɨ o'doomo kére yáká ní. Ezemá
Apólo nɨ nda 'bɨ ené káa zí 'yị́ ịcị́ tó'dó gɨ komo kére ma'dáa ní. 'Yị́ bɨ ndịsị́
í'bí roko'bụ zí kére ga bɨ yáká née ngbóróye kíe ní, yị́ ené Lomo ndaá 'bɨ
ené zée 'yịma'dí e wá.

2:16 2:16 Isáya 40:13

7 Gɨ dongaráze ga bɨ gbre née, 'yị ó'do yáká kɨ́ 'yị ịcị tó'dó, wo bɨ romo
do ezené ní ndaá 'bɨ ené wá. Odụ 'yị bɨ romo ní dụ́ụ́ Lomo bɨ i'bí roko'bụ
zɨ́ éyị́ ga bɨ yáká née ngbóróye kɨ́e ní.
8 Abú moko ga bɨ ndịsịzé méngị yée kɨ́ Apólo née nɨyí cúku'dée kpị́ kpị́
yá, ndịsịzé méngị yée mbá kɨ́ sómụ́ ledre kɨ́ẹ'do. Tákpásịlị́ nɨ nda ífi sɨmɨzé
goó ne. Lomo nɨ nda í'bí tákpásịlị́ zɨ́ 'yị kací 'bɨ ené moko bɨ mengị ní.
9 Zée gbrengárá, azé 'yị moko ga bɨ 'bɨ Lomo ní. Gelé zée gɨ ro zɨ́ze
méngị moko sɨmɨ yáká ené. Sée 'yị ga bɨ 'bɨ Koṛndo ní, ásé se yáká 'bɨ
Lomo. Ndaá kpá lá dụ́ụ́ yáká wá, ásé kpá káa zɨ́ 'dịcị́ ní.
10 Máa Páwulo, Lomo mengị bɨlámá ledre zɨ́ma zɨ́a kásaụ́tụ máa ógụ
'dódoụ́tụ ledre ené zɨ́se. Mááyí káa zɨ́ 'yị bɨ otoụtụ sị́ 'dịcị́ gɨ ro ó'bó a ní.
'Yị ga bɨ ndịsịní 'dódotátá ledre née zɨ́se ní, nɨyí 'bɨ eyé nda káa zɨ́ 'yị ga
bɨ ndịsịní ó'bótátá 'dịcị́ ma'dáa ní. Mongụ́ ledre bɨ máíli gɨ zɨ́ 'yị máa ga
gére ní, idíní 'dódo ledre ma'dáa zɨ́se do bɨlámá mɨsi'diné káa zɨ́ 'yị ga bɨ
o'bótatání 'dịcị́ ma'dáa go bɨlámáne ní.
11 Kírésịto Yésụ nɨ dụ́ụ́ ne dosị́ 'dịcị́ bɨ 'yị e ndịsịní ó'bótátá ní, ngíti 'yị
bɨ nɨ óto ngíti dosị́ 'dịcị́ kpị́ gɨ zɨ́ wo máa née ní ní ndaá.
12 Sɨmɨ mɨ'dódo ledre 'bɨ Ngére Yésụ, ngíti géyị 'yị e 'dodoní 'bɨ eyé tɨ́
kɨ́ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo gɨ ro zɨ́a ídíne kɨ́ roko'bụné. Ledre née nɨ cé
káa zɨ́ 'dịcị́ bɨ ụbụ́ní kɨ́ bɨlámá kágá e do ịtị doa kɨ́ ngoko súwú bɨ utúasá
énye 'diya wá ní. Ngíti géyị 'yị e ụbụ́ní 'bɨ eyé kɨ́ ngorụ kágá kpá kɨ́ ngorụ
súwú e.
13 Sɨmɨ bɨ karanée Yésụ nɨ ndá'baógụ do sogo káṇgá ona ní, nɨ lúrú kací
moko ezé, zée 'yị lódụ́ kacɨ́ga mɨkékeṛịa mbá togụ́ mengịzé moko ené go
do bɨlámá mɨsi'diné togụ́ ndaá do bɨlámá mɨsi'diné wá yá. Éyị́ bɨ kịẹ́'do
togụ́ mengịzé go nɨ ló'bo gɨ zɨ́ Yésụ ma'dáa yaá lurú wá ní nda.
14 'Yị máa wo bɨ kací moko ené nɨ ídí bɨlámáne do komo Yésụ káa zɨ́ 'dịcị́
bɨ ụbụ́ní rịngị́ utú gɨ zɨ́ mongụ́ síli wá ní, zɨ́ Yésụ ma'dáa í'bí tákpásịlị́ bɨ
trịdrị bɨ za fí ní zɨ́ 'yị máa née.
15 'Yị máa wo bɨ Yésụ nɨ ndá'baógụ ndíki kací moko ené ndaá bɨlámáne
wá, cé káa zɨ́ 'yị bɨ ụbụ́ 'dịcị́ bɨcayiné zɨ́ 'dịcị́ ma'dáa ndụ́rụné gɨ zɨ́ mongụ́
síli ní, 'yị máa née abú nɨ aka tɨ́ ómo tako yá ní, utúasá ídí kɨ́ ledrené
owóowó zɨ́ Ngére Yésụ wá.
16 Sée 'yị ga bɨ 'bɨ Koṛndo ní, ídísé ówo a kɨ́dí ásé 'Dịcị́ 'bɨ Lomo, 'Dówụ́
Lomo ndịsị́ ndịsị́ sɨmɨsé.
17 Máúku zɨ́se, togụ́ ngíti 'yị sinyi dosé kɨ́ bɨcayi 'dódo ledre, nɨ yị́ ené
go káa zɨ́ 'yị bɨ ili ndụ́rụ 'Dịcị́ 'bɨ Lomo ní. Lomo nɨ 'dó'do 'yị máa née kɨ́
'do'dó bɨ ngárá odụ a ndaá ní gɨ zɨ́a ásé yị́ esé mbigí 'Dịcị́ 'bɨ Lomo, Lomo
ma'dáa ndịsị́ ndịsị́ sɨmɨsé.
18 Gɨ zɨ́ kéyị́ née ní, owụ́ 'bɨ Babá e, ndásé lóndo rosé kɨ́dí ásé 'yị ówo
ledre e ní wá. Ídísé óto rosé káa do 'yị ga bɨ owoní ledre wá ní, gɨ ro zɨ́
Lomo í'bí mbigí ówo ledre zɨ́se ne.
19 Éyị́ ga bɨ ndịsịzé méngị yée kɨ́ ówo ledre 'bɨ 'yịma'dí e ní, nɨyí yị́ eyé
kací komo Lomo mbá bɨcayiyé. Gɨ zɨ́ kéyị́ née, nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké
kúrú Lomo kɨ́dí, "'Yị ga bɨ otoní royé ya yée owoofụní ledre e go ní, Lomo
ndịsị́ lengbe óyóló'bó ówo ledre eyé née káa do gbékpị́ cící éyị́ e bɨ moko
ndaá sɨmɨyé zɨ́ Lomo wá."

3:19 3:19 Eyóbo 5:13

20 Ndaá kpá lá dụụ́ wo née wá, uku kóo kpá kídí, “'Yị ga bɨ ya yée
owoofụní ledre go ní, sómụ́ ledre eyé nɨ yị ené kací komo Ngére Lomo
'duo bɨcayiné moko ndaá sɨmɨ a wá.”
21 Gɨ zí kéyị née ní, ndásé ndịsị mbófo rosé kí ledre manda e wá. Gɨ zía
Lomo kasa zée 'yị kasa e 'dódo ledre ené zíse gɨ do bɨ zíse ídíse kí roko'bụ
zíse sɨmɨ ledre e za mbá.
22 Mbágá tụ́'dụ́ éyị ga bɨ do sogo káṇgá ba nɨyí go mbá 'bɨ esé, kpá cụ́
mbigí do sogo káṇgá ma'dáa kí ledre 'bɨ ndịsị bɨ sɨmɨ a trịdrị, kpá kí ledre
mɨúyu 'yị, nda kpá kí ledre máa wo bɨ nɨ méngị roné karaba togụ́ mbú
kílóndó ní, ledre gɨ ro ledre ga gére née nɨyí go mbá do sịlịse. Née ledre
ga bɨ máa Páwulo, kí Apólo nda kí Pétero, Lomo kasa zée ógụ 'dódoyéme
mɨsi'diyé zíse ní.
23 Gɨ zí kéyị née ní, sée ga bɨ ṇgúṇgusé ledre Kírésịto Yésụ go ní, ídísé
ndịsị méngị dụụ́ ledre ga bɨ Kírésịto ili zíse méngị yée ní. Gɨ zía ndịsị yị
ené méngị lá dụụ́ ledre ga bɨ Lomo ili idí méngị yée ní.

4

'Yịmɨkása ga bɨ 'bɨ Yésụ ní

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, máa Páwulo máúku zíse, ndásé lúrú zée kí ledrezé
owóowó rómo do ngíti 'yị e wá, azé lá dụụ́ 'yịmɨkása ga bɨ 'bɨ Kírésịto Yésụ
ní. Yésụ ma'dáa kasa zée ne ndéré kí 'dódo ledre bɨ kóo Lomo yemeomo
'desị ní zí 'yịma'dí e gɨ zía, sịndị kadra utúasá go gɨ ro zíye ówo a.
2 Nɨ mɨútúásáne togụ́ i'bíní moko go zíyị méngị a yá, ídí méngị a kí
'búne, gɨ zía mịngị moko ma'dáa owo bú kídí áyí útúásá méngị moko ené
née káa zí bɨ née ili ní.
3 Gɨ romá ní, togụ́ 'yị ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ba 'decịní ngbangamá ya,
máówo kací moko 'bɨ Ngére Yésụ wá yá, owo ené romá wá. Máútúásá
amá kpá 'décị ngbangamá kí romá kídí máméngị yéme moko go ní wá.
4 Málúrúndíki amá bɨsinyí ledre amá sɨmɨ moko 'bɨ Yésụ bɨ mándịsị
méngị a ní wá. Máúku amá née bɨ ya kídí mándá 'yị lúyú ledre wá ní
wá. Ngére Yésụ nɨ ówo kací 'décị ngbangamá ne mɨútúásáne kpịnị kací
mɨméngị ledre amá.
5 Sée 'yị ga bɨ sɨmɨ gara bɨ Koṛindo ní, ndásé ndịsị 'décị ngbanga lafúse
'dá'dá zí sịndị kadra 'bɨ 'décị ngbanga bɨ gɨ zí Ngére Yésụ kí útúásáne
ní wá. Ídísé ndịsị zí Yésụ ndá'baógụné té kí. Lúyú ledre ga bɨ 'yị e
otoecịní yée mɨótoécị ní, Yésụ ma'dáa nɨ 'dódoógụ yée mbá, zía nda 'décị
ngbangayé gɨ roa. 'Yị máa yée ga bɨ ledre eyé nɨ yị ené mbá bɨlámáne ní,
zí Lomo óto yée zíye ídíye kí rokinyi.
6 Owụ́ 'bɨ Babá e, Máa Páwulo, máúku ledrezé kí eze 'yị mokomá Apólo
zíse gɨ do bɨ zíse 'dí'bi mɨméngị ledre ezé. Ledre ga bɨ ngárá ndaní mɨékéye
sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo wá ní, ndásé méngị yée wá. Káa bɨ ásé ndịsị lúrú
ngíti géyị manda e kí ledreyé owóowó rómo gɨ do lafúye ke.
7 Ndásé óto rosé káa zí éyị́ bɨ ówo rómosé ledre go gɨ do lafúse e ní wá.
Ndaá 'bɨ ené bɨ Lomo i'bí roko'bụ née zíse ne ní wá? Sara togụ́ i'bíní éyị́
zíyị kpá mɨí'bí ní zíyị ndịsị mbófo royị́ káa zí éyị́ bɨ yémeógụ éyị́ máa née
yịị ní?

3:20 3:20 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 94:11

8 Ma'díi, éyị ga bɨ ílisé yée ní, nɨyí go zíse. Lúrúsé rosé go éyị ofụní zíse go. Née go sị ledre bɨ ílisé úwú ledre gɨ tarazé gɨ zía wá ní. Idí kóo Lomo oto sée bo káa do ngére e yá, káa bɨ ba ní azé ídí ba go káa do ngére e kése do lafúze e.
9 Gɨ rozé, zée 'yị ga bɨ Lomo gelé zée káa do 'yịmɨkása ené e kí Ngére Yésụ, gɨ zí ledre ga bɨ ndịsịzé úku yée zí 'yị e ní, zíze nda ídíze go káa zí 'yị ga bɨ ufuní umbu ní, ili idíní úfu zée kpá 'dá'ba. Azé cé kenée gɨ ro zí 'yịma'dí e kpá kí maláyika e mbá lúrú a. Gɨ zía i'bízé rozé zí lerị kí umbu gɨ ro ledre Ngére Yésụ.
10 Ma'díi, zée 'yị kasa ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní, ndịsịsé lúrú zée káa zí moko ndaá sɨmɨzé wá ní. Zíse ndịsịsé úku ledre kídí, ówosé yị esé ledre 'bɨ Kírésịto bú bɨlámáne. Ndịsịsé lúrú zée kací komosé káa do 'yị ga bɨ ngárá roko'bụyé nda ní, zíse óto rosé yị esé káa do 'yị ga bɨ kí roko'bụyé kíngaya ní. 'Yịma'dí e ndịsịní óto úndrusé, zíye ndịsịyé lúrúcáyi zée mɨlúrúcáyi.
11 Tí bɨ kóo i'bízé rozé ndịsị méngị moko née ní ní, azé yị ezé fú lá 'yị lerị e. Sɨmɨ ngíti géyị sịndị kadra, ndịsịzé 'dú'du 'bú, ngíti géyị yá, zíze 'dú'duzé kodró, ngíti géyị yá, bɨlámá bongó bɨ zíze ésị a rozé ní ndaá. Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, 'be ndaá zíze kpá wá. Zí ngíti géyị 'yị e ndịsịyé kí ócó'dó'do zée kpá drú.
12 Sɨmɨ 'do'dó ga gére née mbá, ndịsịzé méngị moko ezé cụ́ ze kí sịlịze kí bɨsuwu komozé trịị gɨ ro zíze ndịsịzé sáká rozé. 'Yị máa yée ga bɨ ndịsịní úkucáyi zée ní, kugúzé zíye lá kugú. Yée ga bɨ ndịsịní kí ócó zée ní, zíze ndịsịzé ụ́tụsɨmɨzé gɨ ro zí moko 'bɨ Ngére Yésụ ndéréne fú 'dá'dá.
13 'Yị ga bɨ ndịsịní trótro ṛanga rozé ní, ndịsịzé úkulúgu zíye fú lá bɨlámá ledre e. Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, zíze ídíze kací komoyé 'duo bɨcayizé káa zí cící éyị bɨ moko ndaá lolụ sɨmɨ a wá lefeoyóní go do gụ́sụ ní.
14 Owụ́ 'bɨ amáa e, máúku énỵị née komosé wá, máénzị née komosé gɨ zía máóto 'búse go gbála.
15 Abú tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị e nɨyí bo ndịsịní kpá 'dódo ledre 'bɨ Kírésịto Yésụ zíse yá, máa Páwulo mááyí zíse go káa zí 'bụsé ní gɨ zía má'dódoụ́tụ ledre 'bɨ Lomo zíse go fị máa gɨ zí ngíti géyị 'yị máa ga gére née.
16 Máíli ídísé ṇgúṇgu ledre 'bɨ Yésụ kíngaya káa zí bɨ máṇgúṇgu ní.
17 Née sị ledre bɨ mákása owụ́ 'bɨ amá sɨmɨ Lomo, Timatíyo zíse íri gɨ roa ní, 'bú a ofụ domá go, gɨ zía ndịsị méngị moko 'bɨ Ngére Yésụ kí mɨmbé'dené mbá káa zíma ní. Mákása wo zíse íri née gɨ ro zía ndéréne énzị yata komosé kí ledre 'bɨ Kírésịto. Nɨ énzị komosé tí káa zí bɨ mándịsị énzị komo tụ́'dụ́ 'yị e do tụ́'dụ́ ngíti géyị bi e ní.
18 Mákása wo gɨ zía bi eme go ro ngíti géyị 'yị e, somụ́ní yị eyé go kídí máútúásá amá lolụ ógụ zíse sɨmɨ Koṛndo íri wá.
19 Togụ́ Ngére Yésụ saká máa yá, mááyí ngásáógụ lúrú sée íri sịlị a ndaá lolụ gbála wá. Gɨ ro zíma aka lúrú ledre 'bɨ 'yị ga bɨ ndịsịní ṛánga ṛanga royé íri kídí yée nɨyí go manda esé e ní, togụ́ ndikiní roko'bụ 'bɨ ledre máa ga gére née gɨ 'dáya yá.
20 Mɨsi'di bɨ 'yị e ndịsịní útúásá ídíye doa káa do manda 'bɨ Lomo ní, ndaá 'bɨ ené lá dụ́ụ́ gɨ zí ódro ga bɨ ndịsịní ódro yée lá kí tarayé née wá. Lomo ndịsị yị ené í'bí roko'bụ ne zí 'yị gɨ ro zía ídíne káa do manda.
21 Ílisé máídí ógụ zíse íri láráma káa be 'di, kí sí'dí ndịsị ócó sée kíe mɨócó? Ɨ'ɨ, ndaá kenée wá. Mááyí ógụ ndịsịmá mɨndịsị zíse bi gɨ zí 'búse

bɨ domá ní. Ledre ga bɨ nɨyí bo ní, zíma úku yée zíse ndoo gɨ ro zíye ólụ́ye sɨmɨ dosé bɨlámáne.

5

'Yị 'bɨ Kírésịto ndaní méngị bɨsinyí ledre wá

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, máúwú ledre kídí bɨcayi ledre ofụ dongaráse íri go. Ngíti 'yị gɨ dongaráse 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto íri ní, mengị 'berị kí me'be 'bụné. Abú gba 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre Yésụ wá ní, mengịní kéyị kenée kpá wá.

2 Bɨcayi, ledre káa zí née bi ndịsị éme rosé kí lúrú a kí ndíṣị méngị roné dongaráse née lárá a káa be 'di? Née éyị́ bɨ kóo nɨ ndíṣị í'bí lerị́ rose ní. 'Yị bɨ ndịsị méngị kéyị káa zí née ásé kóo ógóóyó wo gɨ dongaráse gére 'dá'ba.

3 Máúku zíse máa Páwulo, abú kụrụ'bụmá ndaá dongaráse íri wá yá, azé kése sɨmɨ 'Dówụ́ Lomo. 'Yị bɨ mengị bɨcayi ledre née, má'décị ngbanga a go káa zí éyị́ bɨ azé kése íri do bi kịé'do ní.

4 Ídísé yóko rosé tí káa zí 'yị ga bɨ 'bɨ Ngére Yésụ ní, zíse lúrú bi sɨmɨ bɨcayi ledre 'bɨ o'do née zíse 'décị ngbanga roa. Ndásé ngúcusé wá, azé kése sɨmɨ 'Dówụ́ Lomo. Roko'bụ 'bɨ Ngére Yésụ nɨ sáká sée zíse 'décị ngbanga née bɨlámáne.

5 Gɨ zía bɨ ili ndíṣị méngị ledre bɨ Satána ili ní, ídísé 'dí'bióyó wo gɨ dongaráse 'dá'ba zíse ótoómo wo zí Satána 'dó'do wo gɨ ro zía óyóló'bó sómụ́ ledre ené. Gɨ do bɨ karanée zí Ngére Yésụ ndá'baógụné ndíki wo otoomo méngị bɨsinyí ledre go gɨ ro zía ídíne kí trịdrị bɨ za fí ní.

6 Owụ́ 'bɨ Babá e, ndásé mbófo rosé káa zí éyị́ bɨ bɨsinyí ledre káa zí née utúasá sínyiónzó sée wá ní wá. Ówosé bɨ kídí togụ́ ngáká esị nɨyí tụ́'dụ́ zí kidri ólụ́ne sɨmɨ wo bɨ kịé'do ní, nɨ óto ngáká esị ga gére née zíye ényeyé mbá ní wá? Mbé ówosé tí bú?

7 Máúku zíse, bɨsinyí 'yị káa zí née dongaráse nɨ go cé káa zí ngénye esị bɨ kịé'do dongará lafúne e ní. Ídísé 'dí'bióyó ledre káa zí ga gére née gɨ dongaráse 'dá'ba gɨ do bɨ zíse ídíse mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní, gɨ zía i'bí kóo roné úyuné káa zí owụ́ kábịṛịkị bɨ Yụ́da e ndịsịní oṇgoonzó a sɨmɨ Ayímbi Umbuokpó* ní gɨ ro yómo zée gɨ sɨmɨ umbu 'bɨ lúyú ledre ezé.

8 Káa zí bɨ goó kenée ní, idízé ótoómo ledre 'bɨ méngị bɨsinyí ledre e kací sị doyé za mbá 'dá'ba. Zíze ndíṣịzé dụụ́ méngị ledre ga bɨ nɨyí ndíṣị óto Lomo zía ídíne kí rokinyi ní.

9 Máúku kóo ledre go zíse 'dá'dá kídí, ndásé ndíṣị kótrụ rosé kí 'yị ga bɨ mongụ́ ledre eyé lá dụụ́ ndíṣị só'do royé kí ngíti géyị kará e togụ́ mbú ngíti géyị ya'dá e 'dí sogo ní wá.

10 Ledre bɨ kóo máúku née, ndaá 'bɨ ené zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní aka ledre Ngére Yésụ wá, káa zí 'yị ga bɨ ndịsịní só'do royé kí 'yị ga bɨ ofụ́ní royé kéye wá ní, 'yị 'bú éyị́ e, 'yị lóndo 'yị e, nda kí yée ga bɨ ndịsịní óto úndru lomo ga bɨ yemení yée kí sịlị́ 'yị ní wá. Togụ́ ótoómosé kí ndíṣị kótrụ rosé

---

* **5:7 5:7** Ólụ́ógụ 12:21-22 Ayímbi Umbuokpó: Nɨ sịndị́ kadra bɨ Yụ́da e ndịsịní sómụ́ndíki ledre bɨ kóo Ngére Lomo okpó gɨ do 'be 'bɨ eyé e ufu owụ́ 'bɨ eyé e wá gɨ zía bɨ ọṛóní sáma owụ́ kábịṛịkị ro kágá mbotụ eyé e ní. Zía kóo 'di'biogụ yée gɨ sɨmɨ Ízibiti gɨ sɨmɨ 'do'dó bɨ kóo nɨyí sɨmɨ a ní. Ólo Ólụ́ógụ 12:14-17.

kí 'yị ga bɨ ndịsịní méngị ledre káa zí ga gére née go yá, ásé ási gɨ ro 'yị ga bɨ ṇguṇguní aka ledre 'bɨ Ngére Yésụ wá ní mbá.
11 Máéké ledre ba tí zíse ga bɨ ṇgúṇgusé ledre 'bɨ Ngére Yésụ go ní. Ngíti géyị 'yị e nɨyí bo ndịsịní úku ledre kídí, "Yée nɨyí mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Yésụ ní." Abú ndịsịní úku ledre kenée yá, mengịní eyé nda ledre ga bɨ Yésụ ma'dáa ili yée ní wá. Ngíti géyị ndịsịní yị́ eyé só'do royé kí 'yị ga bɨ ofụ́ní royé kéye wá ní, ngíti géyị yị́ eyé nda 'yị 'bú éyị́ e, zí ngíti géyị ídí 'bɨ eyé 'yị íni ini zí lomo ga bɨ yemení yée kí sịlị́ 'yị, zí ngíti géyị ídí 'bɨ eyé 'yị úku tarasinyí, zí ngíti géyị ídí 'bɨ eyé dụ́ụ́ 'yị ndịsị kóyó e kací kadra mbá, zí ngíti géyị ídí 'bɨ eyé 'yị lóndo lafúye e gɨ ro ndịsị 'dí'bi éyị́ e gɨ zíye. 'Yị káa zí ga gére née ndásé esé kótrụ sịlịse kéye sɨmɨ éyị́ mɨánu wá.
12 Gɨ ro 'yị máa yée ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo wá, asiní yị́ eyé mɨási ní, née ndaá 'bɨ ené ledre amá gɨ ro 'décị ngbanga royé wá, ásé ídí se 'yị ífiyéme sɨmɨ mɨméngị ledre 'bɨ lafúse ga bɨ 'yị 'bɨ Ngére Yésụ ní.
13 'Yị ga bɨ iliní ótoómo bɨsinyí ledre wá ní, mɨéké kúrú Lomo uku kídí, "Ídísé ógóoyó yée gɨ dongaráse 'dá'ba." Gɨ zía Lomo nɨ 'décị ngbanga 'yị ga bɨ ngárá iliní ṇgúṇgu ledre Ngére Yésụ wá ní.

6

'Yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, togụ́ owụ́ ledre nɨ goó bo dongaráse kí lafúse e yá, ndásé ndéré kíe zí ngére e do ngbanga wá gɨ zía ndaní eyé 'yị 'bɨ Kírésịto wá. Bɨlámá a ídísé yéme ledre esé e dengbịse.
2 Ówosé esé bɨ kídí Lomo nɨ karanée óto sée zíse ndịsịsé ífiyéme sɨmɨ ledre dongaráse kí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Ngére Yésụ wá ní wá? Sara togụ́ útúásásé bú ífi sɨmɨ ledre e kenée ní, éyị́ bɨ mengị sée togụ́ owụ́ ledre nɨ go bo dongaráse yá, ílisé yéme a dengbịse gɨ zía wá ní 'di?
3 Ówosé esé bɨ kídí sɨmɨ bɨ karanée Ngére Yésụ nɨ ndá'baógụ ní azé ndịsị ndro kéye zíze 'décị ngbanga maláyika e kéye ní wá? Togụ́ roko'bụ nɨ bo zíze gɨ ro méngị mɨngburoko ledre e kíe kenée ní, sara mɨnzéré ledre ga bɨ dongaráse ní útúásásé yéme yée wá gɨ zí 'di?
4 Togụ́ owụ́ ledre luyú go dongaráse kí lafúse yá, ídísé ndólo ngíti géyị 'yị ga bɨ dongaráse ní zíye ógụyé ódroyé sɨmɨ ledre née do bɨlámá mɨsi'di bɨ 'bɨ Lomo ní, gɨ ro zí dongaráse ídíne tí fú lá bɨlámáne.
5 Komosé enyị́ wá gɨ zí 'di? 'Yị bɨ kịé'do káa dongaráse íri nɨ útúásá yéme ledre e dongaráse ní ndaá?
6 Ledre bɨ ndịsịsé méngị a, zíse ndịsịsé ndólo lafúse 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto do ngbanga kó'dụ́ 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Ngére Yésụ wá ní emengụ́.
7 Née ndaá kóo éyị́ bɨ 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre Yésụ go zíye ndịsịyé méngị a ní wá. Togụ́ ezeyị́ mengị bɨsinyí ledre zíyị ní, útúásá ụ́tụsɨmɨyị́ zíyị ótoómo ledre zí 'yị née wá?
8 Ndịsịsé lúyú ledre ro lúndusé ga bɨ sɨmɨ Lomo ṇguṇguní ledre Ngére Yésụ go káa zí se ní. Née ndaá bɨlámá ledre wá.
9 Ówosé ledre bɨ kídí, togụ́ 'yị ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo wá yá, 'yị née utúasá ógụ 'be 'bɨ Lomo wá ní wá? 'Yị ga bɨ ndịsịní méngị 'berị, nda kí

5:13 5:13 Gbre lorụ 17:7, 19:19, 21:21, 22:21,24, 24:7

ya'dá ga bɨ ndịsịnɨ́ só'do royé kɨ́ lafúye ya'dá e ní, kpá kɨ́ 'yị ga bɨ ndịsịnɨ́ íni ini zɨ́ lomo ga bɨ yemenɨ́ yée kɨ́ sịlị́ 'yị ní omoní wá

10 'Yị mɨmbé'de e kɨ́ 'yị ugu e kɨ́ 'yị éwé le'yị́ e nda kpá kɨ́ 'yị úku kese e, yée ga gére née mbá, Lomo nɨ 'décị ngbangayé bɨsinyíne.

11 Ga kóo 'desị́ ní, ndịsịsé kóo méngị tɨ́ ledre ga gére ní. Eme lá gɨ zía ótoómosé ledre máa ga gére née go, zɨ́ Lomo lúguráyi sée kɨ́ sáma Owụ́ 'bɨ ené Kɨ́résịto Yésụ Ngére ezé kpá kɨ́ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo zɨ́se nda ídíse karaba go mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní. Ídísé óto Lomo zía ídíne kɨ́ rokinyi.

'Berị nɨ lúyú ledre

12 Ngíti géyị 'yị e gɨ dongaráse ndịsịnɨ́ sómụ́ ledre kɨ́dí, “Éyị́ ndaá, yée utúasánɨ́ go méngị ledre eyé e mbá káa zɨ́ bɨ yée iliní ní.” 'Be tɨ́ kenée mbị́ ní, ndaá 'bɨ ené bɨ ya kɨ́dí éyị́ e za mbá nɨyí ídí zíse bɨlámáye ní wá. Máútúásá ṇgúṇgu a zɨ́ ngíti géyị ledre e óto máa zíma lúyú ledre wá.

13 Ngíti géyị 'yị e ndịsịnɨ́ úku ledre kɨ́dí, “Togụ́ éyị́ mɨánu, yée nɨyí ánu a gɨ zía Lomo otoogụ 'yịma'dí tɨ́ gɨ ro zía ánu éyị́.” 'Be tɨ́ kenée ní, ídísé ówo a kɨ́dí 'yịma'dí kɨ́ éyị́ mɨánu nɨyí ụ́kụ́ eyé mɨụ́kụ́. Gɨ zɨ́ kéyị́ née máúku zíse, Lomo otoogụ ené zée 'yịma'dí e gɨ ro zíze ndịsịzé kɨ́ só'do rozé sɨkala 'dí sogo kɨ́ 'yị ga bɨ ofụ́zé rozé kéye wá ní wá gɨ zía kụ́rụ'bụzé nɨ 'bɨ Ngére Yésụ.

14 Lomo uru kóo Owụ́ 'bɨ ené Ngére Yésụ gɨ sɨmɨ umbu. Zée ga bɨ ṇguṇguzé ledre 'bɨ Lomo ma'dáa go ní, nɨ úru zée gɨ sɨmɨ umbu kpá kenée.

15 Owụ́ 'bɨ Babá e, ásé go kɨ́ Kɨ́résịto ma'dáa kụ́rụ'bụ 'yịma'dí kịé'do. Káa zɨ́ bɨ azé go kɨ́ Kɨ́résịto kụ́rụ'bụ 'yị kịé'do ní, utúasá mɨútúásá zíze ndịsịzé kpá fú kɨ́ só'do rozé kɨ́ kará ga bɨ ofụ́zé rozé kéye wá ní? ɨ'ɨ. Éyị́ utúasá ndịsị méngị roné kenée wá.

16 Ówosé bɨ kɨ́dí togụ́ 'yị olụ́ogụ 'dí sogo só'do royé kɨ́ 'yị bɨ ofụ́nɨ́ royé kéne wá ní, “Nɨyí goó éyị́ kịé'do” káa zɨ́ bɨ mɨéké kúrú Lomo uku ní wá?

17 'Yị bɨ i'bí roné go mbá zɨ́ Ngére Yésụ ní, nɨyí kɨ́ Yésụ ma'dáa go 'yị kịé'do sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo.

18 Ídísé ótoómo só'do rosé kɨ́ 'yị ga bɨ ófụ́sé rosé kéye wá ní 'dá'ba. Mɨméngị ledre káa zɨ́ ga gére née nɨ óto sée zíse ídíse bɨsinyí 'yị e do komo Lomo. Abú ngíti géyị lúyú ledre e nɨyí bo yá, née yée ga bɨ 'yị e nɨyí lúyú yée ro lafúye ní. Lúyú ledre 'bɨ só'do ro'yị 'dí sogo ndịsị óto kụ́rụ'bụ 'yịma'dí zía lúyúne roné kɨ́ roné.

19 Ndásé lúrú rosé káa zɨ́ éyị́ bɨ ndásé 'yị 'bɨ Lomo wá ní wá, ásé 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní. Lomo ma'dáa kasa 'Dówụ́ne zía ógụ ndịsịné sɨmɨsé gɨ zɨ́ kéyị́ née.

20 Lomo ugú sée kɨ́ sáma owụ́ 'bɨ ené, ásé go mbigí 'yị ené e. Ídísé óto úndrua sɨmɨ mɨméngị ledre esé e mbá.

7

Ledre gɨ ro ófụ́ ro'yị

1 Ékésé kóo ledre ndú'yú máa gɨ ro ledre ófụ́ ro'yị kɨ́dí ndaá bɨlámáne zɨ́ 'yị e ófụ́ royé wá ya? Nɨ bɨlámáne togụ́ 'yị e ofụ́nɨ́ royé wá.

6:16 6:16 Dosị́ éyị́ e 2:24

2 Nda lá gɨ zía bɨ ambá ya'dá e mɨmbé'deyé nɨ mbá gɨ ro kará e ní,
bɨlámá a idíní mu ófụ́ kará e. Togụ́ kára yá, idí kpá mu 'dí'bi o'do.
3 O'do idí ndịsị méngị ledre zí me'bené bɨlámáne. Zí kára kpá ndịsịné
méngị ledre zí o'do 'bɨ ené bɨlámáne.
4 Gɨ zí kéyị née ní, kára nda lúrú roné ngíti 'yị kpị́ gɨ zí o'do, zí o'do lúrú
roné kpá 'yị kpị́ wá, nɨyí go dụ́ụ́ 'yị kịé'do.
5 Gɨ zí kéyị née, 'yị nda ási gɨ zí ezené wá. 'Búó togụ́ yemení mɨyéme
kídí karaba yée ndaní 'dú'dukótrụ royé wá gɨ zía yée iliní íni ini zí Lomo.
Nda sɨmɨ bɨ inionzóní ini go ní, idíní ndá'baógụ 'dú'dukótrụ royé káa bɨ
Satána nɨ lóndo ngúruyé zía lúyú ledre gɨ zí 'bú ledre bɨ doa ní.
6 Máúku ledre née zíse kenée nda káa do lorụ wá, mái'bí lá sómụ́ ledre.
7 Nɨ kóo ídí bɨlámáne zí 'yị e ndịsịyé mbá káa zíma ní ofụ́ní kára wá. Nda
lá gɨ zía bɨ Lomo i'bí toso mɨméngị ledre e zí 'yị e go mbá mɨngúngúcua
ní, nɨ mɨútúásáne zí ngíti géyị 'yị e ófụ́ kará e zí ngíti géyị ndịsịyé bángá.
8 Togụ́ gɨ ro kará umbu e, nda kí 'yị máa yée ga bɨ ofụ́ní aka royé wá ní
yá, mááyí úku a máyá nɨ bɨlámáne togụ́ ndịsịní nda yị́ eyé geré fí ngúcuyé
káa zíma ní, ndaní lolụ fú lá sómụ́ ledre gɨ ro ófụ́ royé wá.
9 Togụ́ yị́ị bɨ útúásá ụ́tụsɨmɨyị́ wá ní yá, nɨ bɨlámáne ídí 'dí'bi kára togụ́
o'do. Gɨ zí wo bɨ áyí ndịsị 'dó'dó kí sómụ́ sɨmɨyị́ gɨ zí 'bú ledre bɨ doyị́ ní.
10 Sée ga bɨ ófụ́sé rosé go ní, máúku zíse kí roko'bụ 'bɨ Ngére Yésụ, kára
ndaá ịnyị gɨ zí o'do 'bɨ ené née wá.
11 Kára bɨ ịnyị gɨ zí o'do 'bɨ ené go ní, ndaá lolụ 'dí'bi ngíti o'do wá, idí
nda ndịsị geré gbékpịe, togụ́ kenée wá, idí ndá'balúgu roné té zí o'do 'bɨ
ené née. Kpá kenée, o'do nda ótoómo me'bené wá.
12 Yị́ị 'yị máa wo bɨ ṇgúṇgu ledre Ngére Yésụ go, togụ́ me'beyị́ nɨ 'yị bɨ
ṇguṇgu ledre Yésụ wá ní yá, ndá ógó kára máa née wá, ídísé mu óto 'be
kéne. Née lorụ bɨ máí'bí máa zíse ní, ogụ ené gɨ zí Ngére Yésụ wá.
13 Kpá kenée gɨ ro yị́ị kára bɨ ṇgúṇgu ledre Ngére Yésụ go, togụ́ o'do 'bɨ
eyị́ nɨ 'yị bɨ ṇguṇgu ledre Yésụ wá ní yá, togụ́ ili kpá fú zíse ndịsịsé kéne
káa do kára kí o'do yá, ndá ịnyị gɨ zí o'do máa née wá, ídísé mu óto 'be
kéne.
14 Kára bɨ ṇguṇgu ledre Yésụ go, togụ́ o'do 'bɨ ené ndaá 'yị bɨ ṇguṇgu
ledre Yésụ go ní wá yá, Lomo nɨ ídí kí rokinyi kí o'do née gɨ zía oto 'be
go kí 'yị bɨ ṇguṇgu ledre Ngére Yésụ go ní. Nɨ kpá kenée, o'do bɨ ṇguṇgu
ledre Yésụ go, togụ́ me'be a nɨ 'yị bɨ ṇguṇgu ledre Yésụ wá ní yá, Lomo nɨ
ídí kí kára née kí rokinyi gɨ zía oto 'be go kí 'yị bɨ ṇguṇgu ledre 'bɨ Yésụ
go ní. Lomo yéme ledre née kenée gɨ ro zí owụ́ 'bɨ 'yị ga bɨ káa zí née,
zíye ídíye mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Ngére Yésụ ní.
15 Togụ́ kára bɨ ṇguṇgu ledre Yésụ wá ili go ịnyị gɨ zí o'do 'bɨ ené bɨ
ṇguṇgu ledre Yésụ go ní yá, o'do 'bɨ ené ndaá ási kíe wá, kára máa née
ịnyị yị́ ené mu. Kpá kenée o'do bɨ ṇguṇgu ledre Yésụ wá togụ́ ili ótoómo
me'bené bɨ ṇguṇgu ledre 'bɨ Yésụ go ní yá, kára née ndaá ási wá, idí mu
ndá'ba ené 'be 'bɨ eyé gɨ zía Lomo ili zí mɨndịsịzé ídíne bɨlámáne.
16 Ambí owo ne o'do bɨ kóo otoomo yị́ị, togụ́ kára bɨ kóo ịnyị gɨ zíyị ní
nɨ oyólo'bó mɨmbé'dené zía ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo.
17 Owụ́ 'bɨ Babá e, káa zí bɨ Ngére Yésụ ifi bayi mɨméngị ledre e zí 'yị e
za mbá mɨngúngúcua ní, ídísé ndịsị méngị ledre e 'duo dụ́ụ́ kací ndóló bɨ

Lomo ndolo sée gɨ roa ní. Née lorụ bɨ máa Páwulo máí'bí zíse, sée 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto do bi ga bɨ ásé doyé mbá ní.
18 Togụ́ 'yị gɨ dongaráse ndịsị kóo méngị ledre e dụụ́ kací ondụ́ 'bɨ Isɨréle e yá, ndaá lolụ óyóló'bó a wá. 'Yị bɨ ngárá ndaá Isɨréle wá, ṇgúṇgu ledre Ngére Yésụ go ní, ndaá gámásó'do ngíti géyị mɨsi'di gɨ ro zíne ndịsịné méngị ondụ́ 'bɨ Isɨréle e wá.
19 Togụ́ méngị ledre kací ondụ́ 'bɨ Yụ́da e togụ́ méngị wá ndaá 'bɨ ené káa do ledre wá. Éyị bɨ kí ledrené zí Lomo owóowó ní, yị ené óto lorụ 'bɨ Lomo kí ledrené owóowó.
20 'Yị idí ndịsị mengị ledre ené e tí káa zí bɨ kóo ndịsị méngị yée ndéréógụné kíe gị sɨmɨ sịndị kadra bɨ kóo zí Lomo óyóló'bó wo káa do mbigí 'yị ené 'bɨ Lomo ní.
21 Yịị bɨ áyí owụ́kụlụ́ ní bi nda sínyí royị wá, ídí ídí kí rokinyi. Togụ́ 'yị bɨ áyí do sịlị a née áyí ótoómo yịị gɨ zía bɨ ṇguṇgu ledre Ngére Yésụ ní yá, bi ndaá sínyí royị wá ídí ndéré eyị.
22 Togụ́ 'yị nɨ owụ́kụlụ́ zía ṇgúṇgu ledre Ngéré Yésụ yá, Ngére nɨ ídí kíe kí rokinyi gɨ zía ndaá lolụ owụ́kụlụ́ wá. Kpá kenée togụ́ 'yị ndaá owụ́kụlụ́ wá, zía ṇgúṇgu ledre Kírésịto yá, 'yị máa née nɨ go owụ́kụlụ́ 'bɨ Kírésịto.
23 Lomo kasaogụ Yésụ úyuné gɨ rozé káa bɨ azé kpá fú ídí owụ́kụlụ́ e ke. Gɨ zí kéyị née 'yị ndaá ṇguṇgu ledre gɨ ro ídíne owụ́kụlụ́ 'bɨ ngíti 'yị wá.
24 Togụ́ áyí Isɨréle togụ́ mbú gɨ sɨmɨ ngíti kúfú zí Lomo go ndólo yịị káa do mbigí 'yị ené yá, ídí ídí tí fú gɨ sɨmɨ kúfú máa wo née. Mááyí úku a kpá kenée zí 'yị bɨ nɨ owụ́kụlụ́ kí wo bɨ ndaá owụ́kụlụ́ wá ní.
25 Gɨ ro owụ́ kará ga bɨ bángá e ní, Yésụ i'bí ené lorụ gɨ ro ledre eyé wá. Máa Páwulo mándịsị í'bí lorụ zíse gɨ ro ledre ga gére née gɨ zía Ngére Yésụ i'bí roko'bụ gɨ ro ledre káa zí ga gére née go zíma gɨ ro zíma ndịsịmá kí í'bí lorụ zí 'yị e sɨmɨ ledre káa zí ga gére ní.
26 Lúrúsé aka lá bɨsinyí sịndị kadra bɨ azé sɨmɨ a ba. Togụ́ kóo lá máa yá, ndaá 'bɨ ené lúyú ledre zí 'yị ídíne kí kára zíne togụ́ mbú ídíne bángá wá.
27 Yịị bɨ ófụ́ kára go ní, ndá lolụ 'dí'biógụ sómụ́ ledre gɨ ro ótoómo wo wá. Yịị bɨ ófụ́ kára wá ní, ndá lolụ 'dí'biógụ sómụ́ ledre gɨ ro ófụ́ kára wá.
28 Yịị bɨ ófụ́ kára go ní, ndaá 'bɨ ené zíyị lúyú ledre wá. Kára bɨ 'di'bi o'do wá ní, ndaá 'bɨ ené kpá lúyú ledre zía wá. Sée ga bɨ ófụ́sé kará e go ní, 'do'dó esé nɨ ídí go 'bɨ sómụ́ ledre gɨ ro mɨndịsị kará ga gére ní. Gɨ zí kéyị née ní, máyá ídísé ndịsị gbékpịne ndásé ófụ́ kará e wá káa bɨ ásé ndịsị ídí kí yata 'do'dó 'bɨ somụ́ ledre ke.
29 Máúku zíse, sịndị kadra nɨ go gbóo. Sée ga bɨ kí kará e zíse ní, ídísé mu tónó ndịsị káa zí éyị bɨ kará e ndaní zíse wá ní.
30 Sée ga bɨ 'yị esé e uyuní go ní, ndásé íni yée za kí roko'bụsé mbá wá. Sée ga bɨ ásé sɨmɨ rokinyi ní, rokinyi née ndaá ídí zíse kí ledrené owóowó wá. Sée ga bɨ ásé ndịsị úgú ógụ éyị e ní, éyị esé máa ga gére née ndaní ídí zíse kí ledreyé owóowó wá.
31 'Yị ga bɨ kí tụ́'dụ́ éyị e zíye ní. Do sogo káṇgá ba nɨ ógụ ụ́kụ́ ené kí éyị ga bɨ sɨmɨné née cakaba.
32 Ndásé ndịsị sómụ́ ledre éyị ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ba wá. Yịị bɨ kára ndaá zíyị wá ní, ídí sómụ́ dụụ́ ledre éyị bɨ áyị méngị a zía óto Ngére Yésụ zía ídíne kí rokinyi ní.

33 'Yị bɨ kí kára zíne ní, sómṵ́ ledre ené ndaá dụṵ́ gɨ ro óto Lomo zía ídíne kí rokinyi wá. Ambá sómṵ́ ledre ené nɨ ídí ené ro me'bené gɨ zía ili óto me'bené née zía ídíne kí rokinyi.
34 Mɨsómṵ́ ledre ené nɨ ídí ené gbre gbre. Kára máa wo bɨ o'do 'bɨ ené ndaá ní, sómṵ́ ledre ené ndaá 'bɨ ené kenée wá. Sómṵ́ ledre ené nɨ dụṵ́ ro Ngére Yésụ. Togṵ́ 'di'bi o'do yá, sómṵ́ ledre ené nɨ ídí gbre gbre. Nɨ ndịsị́ óto mɨmbé'dené ro éyị́ ga bɨ 'bɨ sága ba gɨ ro zí ledre ené émené komo o'do 'bɨ ené.
35 Máúku ledre ga gére née zíse gɨ ro kụṛụ'bụsé ndaá bɨ ya máódóngéṛị sée ní wá, máíli mɨsómṵ́ ledre esé idí ídí bɨlámáne dụṵ́ kịé'do zí Ngére Yésụ.
36 Togṵ́ o'do owo kára gɨ ro ófṵ́ a, sịndị́ kadra nɨ nda go fú lá ndéré ofṵ́ní aka royé fú lá wá yá, mɨmbé'de o'do máa née nɨ nda go fú 'dága gɨ ro kára máa née yá, idí mu geré 'dí'bi kára máa née, née ndaá lúyú ledre wá.
37 'Yị bɨ oyólo'bó sómṵ́ ledre ené gɨ ro ófṵ́ kára go, ya née nɨ útúásá ndịsị́ bángá ní, nɨ bɨlámáne née ndaá lúyú ledre zí 'yị máa née wá.
38 'Yị bɨ ofṵ́ kára go ní, mengị go bɨlámáne. 'Yị máa wo bɨ ya née ili ené ófṵ́ kára wá, née ili ndịsị́ bángá ní, mengị go bɨlámáne kíngaya.
39 Kára bɨ ofṵ́ní wo go ní, nɨ ídí dụṵ́ me'be o'do bɨ kịé'do née. Togṵ́ o'do 'bɨ ené máa née uyu go yá, kára umbu née nɨ nda fú 'dí'bi ngíti o'do. Mɨkánda o'do ma'dáa idí ídí 'yị bɨ ṇguṇgu ledre Ngére Yésụ go ní.
40 Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, togṵ́ kóo lá máa yá, 'yị bɨ nɨ kí dokụlṵ́ ní ndaá lolụ kóo lúrú bi kpá fú gɨ ro zíye ófṵ́ royé kí ngíti 'yị wá. Másómṵ́ 'Dówṵ́ Lomo ukui'bí ledre née taramá ne gɨ ro zíma úku a.

8

'Dáná lomo e

1 Togṵ́ gɨ ro ledre éyị́ bɨ ndịsịní 'dáná lomo ga bɨ yemení yée kí sịlị́ 'yị ní yá, owozé ledre gɨ roa kése kpá mbá bú. Ówo ledre nɨ kpá tí bɨlámá éyị́, mongṵ́ a óto 'bú lafú 'yị e nɨ ne éyị́ bɨ ndịsị́ óto 'yị e zíye ídíye kịé'do kí lafúye ní.
2 'Yị bɨ ya, née owoofụ ledre go ní, ṛanga yị́ ené ṛanga owo aka ené ledre wá.
3 'Yị bɨ oto 'bú Lomo go doné ní, zí Lomo ówo wo káa do mbigí 'yị ené.
4 Togṵ́ gɨ ro ánu éyị́ bɨ 'danání lomo ga gére kíe ní yá, owozé bú moko ndaá 'bɨ ené sɨmɨ lomo e wá, Lomo nɨ yị́ ené nɨ dụṵ́ kịé'do.
5 Togṵ́ tṵ́'dṵ́ ngíti géyị 'yị e ndịsịní sómṵ́ a kídí lomo e nɨyí tṵ́'dṵ́, ngére nɨyí 'bɨ eyé kpá tṵ́'dṵ́ yá, ngíti géyị nɨyí komo ere ngíti géyị nɨyí do sogo káṇgá.
6 Owozé bú kídí, mbigí Lomo nɨ dụṵ́ kịé'do Lomo bɨ nɨ 'Bụzé ní. Nɨ kpá ne Lomo bɨ otoogụ éyị́ e, zíze ídíze 'yị ené ní. Gɨ zí kéyị́ née, zíze ṇgúṇgu ledre ené. Ngére ezé nɨ kpá dụṵ́ kịé'do Kírésịto Yésụ. Lomo i'bí éyị́ ga bɨ mengị yée do sogo káṇgá ba go za mbá do sịlị́ Yésụ ma'dáa. Trịdrị bɨ za fí azé kíe ní nɨ kpá gɨ zí Yésụ ma'dáa.
7 Ngíti géyị 'yị e owoní eyé ledre née wá. Somṵ́ní 'bɨ eyé kídí togṵ́ yée anuní éyị́ bɨ 'danání lomo ga bɨ yemení yée kí sịlị́ 'yị ní yá, yée luyúní ledre go.

8 Éyị mịánu 'di'biogụ 'yị gbóo kí Lomo wá, togụ́ anuzé wá yá, ndaá 'bị ené lúyú ledre wá, togụ́ anuzé yá, oto ené kpá zée kí Lomo kị́é'do wá.
9 Sée ga bị ndịsịsé úku ledre kídí ásé 'yị ówo ledre e ní, ndásé méngị ledre e sịsịkala zí sómụ́ ledre 'bị 'yị máa yée ga bị owoní aka ledre wá ní ndịsị sínyíne gị zí se wá.
10 Yịị bị yá née ṇguṇgu ledre Kírésịto go ndịsị úku ledre yá moko ndaá sịmị 'dáná éyị zí lomo ga gére née wá, nda sịmị ngíti sịlị, zí ngíti ezeyị 'yị 'bị Kírésịto ndéré ndíki yịị do bi 'dáná éyị zí lomo e kpá kí ánu éyị ga bị ndịsịní 'dáná yée ore ní, ezeyị née nị sómụ́ a kídí togụ́ kenée yá, ma'díi nị bo sịmị ledre née. Née nị ba kpá ndá'ba ndịsị méngị a kenée.
11 Yịị bị ndịsị méngị kéyị kenée ní, áyí go 'yị bị zí lafúyị ga bị 'yị 'bị Kírésịto, bị Kírésịto uyu gị royé ní ótoómo kí lódụ́ kací Kírésịto gị zíyị.
12 Yịị bị ndịsị méngị kéyị kenée, zí sómụ́ ledre 'bị ngíti géyị 'yị e ndịsị sínyíne gị zíyị ní, áyí go 'yị lúyú ledre ro Kírésịto Yésụ.
13 Togụ́ éyị bị mándịsị ánu a ní ayí óto sómụ́ ledre 'bị ngíti 'yị zía lúyú ledre yá, bịlámá a máídí ótoómo a 'dá'ba káa bị sómụ́ ledre 'bị ezemá née nị sínyí zía lúyú ledre ke.

9

Máa Páwulo, mááyí 'yịmịkása 'bị Ngére Yésụ

1 Owụ́ 'bị Babá e, kídí mándá kí ro domá wá? Mándá 'yịmịkása wá? Málúrú kóo Ngére Yésụ cụ́ kí komomá wá? Ṇgúṇgusé ledre Yésụ née, ndaá bị má'dódo ledre ené zíse máa ní wá?
2 Abú ngíti géyị 'yị e owoní kenée wá, sée 'yị ga bị 'bị Koṛindo ní, ṇgúṇgusé ledre Ngére Yésụ née ndaá gị zí ngíti 'yị kpị́ wá, má'dódo ledre ené tí máa zíse. Ore, nị go mịówoné kídí ma'díi, mááyí 'yịmịkása 'bị Ngére Yésụ.
3 Née go kúrúma zí 'yị ga bị iliní ndịsị ítí kangú roko'bụ moko bị do sịlíma ní.
4 Sịmị sómụ́ ledre esé ní, zée ga bị ndịsịzé méngị moko 'bị Ngére Yésụ ní, ndaá mịútúásáne zíse í'bí éyị mịánu zíze kací kụ́rụ́ moko née wá?
5 Ndaá mịútúásáne zíze 'dí'bi me'bezé e kpa kíze gị zía ṇguṇguní kpá ledre 'bị Lomo go ní wá? Káa zí bị kóo ngíti géyị 'yịmịkása e kí lúndu Ngére Yésụ nda kpá kí Pétero mengịní ní wá?
6 Ala ílisé kóo tí lá dụ́ụ́ zée kí Baranába idízé sáká rozé kí rozé 'yị e ndaní sáká zée wá?
7 Lịlị ledre bị mándịsị úku a ba nị káa zí 'yị bị nị asikíri 'bị akúma ní, ndaá bị akúma nị ndịsị í'bí késị zía ne ní wá? Kpá kenée 'yị bị ndịsị 'bá'bá yáká ní, ndaá bị nị ndíki éyị mịánu zíne cịkị gị yáká gị ore ní wá? Sara aka nda 'yị bị ndịsị lúrú bi kací ịtị e ní, ndaá bị nị ndịsị éwé kpá tí akpa iní umba ịtị ga gére née ní wá?
8 Ledre bị máúku née ndaá lá kí sómụ́ ledre 'bị 'yịma'dí wá, ndaá bị nị mịékéne sịmị Lorụ bị Mụ́sa eké ní ní wá?
9 Lorụ bị Mụ́sa eké ní nị kídí, "Ndá ótoómo 'yị moko eyị zía ndịsịné méngị moko yáká kí 'bú wá." Sómụ́sé Lomo uku ledre née kenée dụ́ụ́ gị ro 'yị ga bị ndịsịní méngị moko yáká ní?*

9:9 9:9 Gbre lorụ 25:4 * **9:9 9:9** Lorụ bị Mụ́sa eké ní, uku kídí togụ́ óto ịtị go méngị moko zíyị yá, idí ánu cịkị kére bị ore ní.

10 Odro nee ndaá lá dụụ́ gɨ ro 'yị ga bɨ ndịsịní méngị moko yáká ní wá,
ódro nee nɨ kpá gɨ rozé zée ga bɨ ndịsịzé gámá kí 'dódo ledre 'bɨ Yésụ zí
'yị e ní. Ndaá 'bɨ ené bɨ togụ́ otoní 'yị o'do éyị́ yáká ní, nɨ ánu éyị́ gɨ sɨmɨ
yáká nee ní ní wá? Kpá kenée togụ́ ndịsị ócó kére ní, ndaá 'bɨ ené bɨ nɨ
'dí'bi tákpásịlị́ ne ní wá?
11 Zée 'dodozé ledre 'bɨ Lomo go zíse káa zí 'dịyịzé kúfú ní. Azé ze mɨzefị
'yị ga bɨ 'dodozé ledre 'bɨ Lomo zíse ní. Bɨ nee ní, utúasázé ndíki tákpásịlị́
gɨ zíse kací moko bɨ mengịzé ní wá?
12 Togụ́ ngíti géyị 'yị e ndikiní sáká éyị́ bú gɨ zíse ní, ndaá 'bɨ ené bɨ ásé
í'bí sáká éyị́ zíze rómo do 'bɨ eyé kɨe ní wá? Ilizé ezé óto ledre 'bɨ sáká
zée zíse kí ledrené owóowó wá, káa bɨ nɨ 'dụ́tụ mɨsi'di 'bɨ ngbóró moko
'bɨ Kírésịto dongaráse ke.

13 Ówosé bɨ kídí 'yị ga bɨ ndịsịní méngị moko sɨmɨ 'Dịcị 'bɨ Lomo ní
ndịsịní ndíki sáká éyị́ zíye cịkị gɨ ore ní wá? Yée ga bɨ ndịsịní 'bɨ eyé
'dáná éyị́ sị mbayi 'bɨ Lomo ní ndịsịní sáká royé akpa kí éyị́ ga bɨ ndịsịní
'dáná Lomo kɨe ní wá?
14 Nɨ kpá kenée gɨ rozé, zée ga bɨ Ngére Yésụ kasa zée ndéré kí 'dódo
ledre ené zí 'yị e ní, uku kídí azé ndíki sáká éyị́ cịkị gɨ sɨmɨ moko bɨ ndịsịzé
méngị a née.

15 Abú ma'díi nee nɨ tí bo kenée yá, máúku amá té bu kídí idíní ndịsị
sáká máa ní wá. Máéké amá ledre ba zíse gɨ ro zíse í'bí éyị́ sáká máa kɨe
wá. Togụ́ máúyu gɨ zí 'bú ngbụ́rụ́ kí méngị moko 'bɨ Lomo yá, mengị éyị́
wá gɨ zí wo bɨ mááyí ótoómo moko 'bɨ Lomo gɨ zí 'bú ní.
16 Máili amá ndịsị mbófo romá gɨ zía bɨ mándịsị 'dódo bɨlámá ledre 'bɨ
Ngére Yésụ ní wá gɨ zía nee moko bɨ i'bí zíma méngị a ní. Nɨ ídí zíma
mongụ́ lerị́ togụ́ máótoómo moko 'bɨ Ngére ní.
17 Idí mándịsị méngị nee moko bɨ máyéme ledre gɨ roa máa ní yá, nɨ
kóo ídí bɨlámáne zí 'yị e sáká máa. Bɨ Lomo i'bí moko máa nee ne ní,
mááyí méngị a káa zí bɨ ili ní.
18 Káa zí bɨ kenée ní, máútúásá ndíki sáká éyị́ sɨmɨ moko bɨ mándịsị
méngị a née mbá wá? Mongụ́ sáká éyị́ bɨ mándịsị ndíki a ní nɨ rokinyi bɨ
Yésụ ndịsị í'bí a zíma ní. Yésụ ndịsị í'bí rokinyi née sɨmɨmá gɨ zía mándịsị
'dódo bɨlámá ledre ené zíse lá gbékpịe. Née sị ledre bɨ máili amá sáká éyị́
gɨ zíse gɨ zía wá ní gɨ zía rokinyi bɨ mááyí kɨe gɨ zí Yésụ ní romo do éyị́ e
go mbá.

19 'Yị bɨ kịé'do káa ya mááyí sị sịlịa ní ndaá. Máóto yị́ amá romá máa
ídíma owụ́kụlụ́ 'bɨ 'yịma'dí e gɨ zía máili 'yị e idíní úwú ledre 'bɨ Ngére
Yésụ.
20 Sɨmɨ bɨ mándịsị 'dódo ledre 'bɨ Ngére Yésụ zí Yụ́da e ní, mándịsị méngị
kpá té toso ledre ga bɨ ndịsịní méngị yée ní. Zíma ndịsịmá kpá té méngị
kéyị kací lorụ eyé 'bɨ Isiréle e bɨ Mụ́sa eké ní abú lorụ eyé ma'dáa ndaá
'bɨ ené lolụ kí ledrené zíma owóowó wá. Máili tí lá óto yée zíye ídíye kí
rokinyi gɨ ro úwú 'dódo ledre 'bɨ Ngére Yésụ.
21 Kpá kenée togụ́ mándịsị 'dódo ledre 'bɨ Kírésịto zí kúfú ngíti géyị
'yị e kpị́ yá, zíma ótoómo Lorụ bɨ Mụ́sa eké ní kenée, zíma ndịsịmá méngị
ledre e té káa zí wo bɨ kúfú ngíti géyị 'yị ga gére née ndịsịní méngị a ní.
Máméngị ledre ga gére née kenée ndaá 'bɨ ené bɨ ya kídí máóyó sogomá

go zɨ́ Lorụ 'bɨ Lomo ní wá, máili tɨ́ lá zɨ́ 'yị ga gére née ídíye kɨ́ rokinyi gɨ ro úwú 'dódo ledre 'bɨ Kírésịto Yésụ.
22 Togụ́ mááyí nda mbú dongará 'yị ga bɨ owoní aka ledre wá ní yá, zíma ídíma zíye kpá káa zɨ́ 'yị bɨ owo ledre wá ní. Máili tɨ́ lá gɨ ro zíye úwú ledre 'bɨ Ngére Yésụ. Mándịsị ólụ́ dongará 'yị e zíma ndịsịmá méngị té ledre ga bɨ ndịsịní méngị a ní gɨ ro zíye úwú ledre 'bɨ Ngére Yésụ gɨ do bɨ zíye ómoyé.
23 Mándịsị méngị ledre ga gére née kenée gɨ ro 'yị e mbá idíní úwú bɨlámá ledre 'bɨ Ngére Yésụ gɨ taramá gɨ do bɨ zɨ́ Lomo í'bí úndru zíze kéye ndro.
24 Owụ́ 'bɨ Babá e, ówosé bú bɨlámáne kídí togụ́ 'yị e ndịsịní ngásá mɨdogelígélị yá, gɨ dongará tụ́'dụ́ 'yị ga gére ní, kémbị 'yị nɨ ngásá rómo doyé dụụ́ ne. Bɨ kenée ní, ídísé ịnyị mbá ngásá gɨ ro zɨ́ Ngére Yésụ í'bí tákpásịlị zíse.
25 Ma'díi, 'yị ga bɨ ndịsịní ngásá mɨdogelígélị ní, yemení royé gɨ roa mɨyéme kíngaya, zíye ndísị ngásáye kɨ́ roko'bụyé za mbá gɨ do bɨ zíye ndíki tákpásịlíye. Tɨ́ lá 'bɨ eyé tákpásịlị eyé ndịsị ụ́kụ́ ené mɨụ́kụ́. Ngasázé 'bɨ ezé gɨ ro tákpásịlị bɨ ngárá ụkụ́ wá ní.
26 Née sị ledre bɨ máí'bí romá méngị moko 'bɨ Ngére Yésụ kɨ́ roko'bụmá gɨ zía mbá ní, kpá káa zɨ́ 'yị bɨ i'bí roné sɨmɨ mɨdogelígélị zía ngásáne za kɨ́ roko'bụné gɨ ro zíne ngásá óguụ́tụ roné ne ní.
27 Máí'bí romá kɨ́ sómụ́ ledre amá za kɨ́ roko'bụmá mbá ndísị 'dódo dụụ́ ledre 'bɨ Ngére Yésụ zɨ́ 'yị e gɨ ro zía í'bí tákpásịlị bɨ trịdrị bɨ za fí ní zíma.

10

Isiréle e olụ́ogụní gɨ sɨmɨ Ízibiti

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, ndásé sómụ́lígị ledre bɨ kóo Lomo mengị zɨ́ bulúnduzé ga kóna Isiréle e sɨmɨ bɨ kóo oto roko'bụné zía ídíne doyé gɨ zɨ́ pho'dụ kadra gɨ sɨmɨ Ízibiti zíye 'dógụ Bɨkesị́ Mɨkavu sága ní wá.
2 'Dógụ bi bɨ kóo 'dogụní née nɨ kóo zíye káa zɨ́ i'bíní babatịza zíye sɨmɨ mongụ́ iní née ní ní gɨ zía lanyání kóo go ro ledre ga bɨ Mụ́sa ndịsị úku a zíye ní.
3 Ndịsịní kóo ánu tɨ́ fú lá dụụ́ toso éyị́ mɨánu bɨ Lomo ndịsị kóo í'bíógụ a zíye ne ní.
4 Zíye kpá ndísị éwé iní bɨ Lomo ndịsị í'bíógụ a zíye ne ní. Iní máa née ndịsị ógụ gɨ sɨmɨ roko'bụ bɨ kóo ndịsị ndéré ndro kéye bɨ nɨ Kírésịto ní.
5 Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, tụ́'dụ́ ngíti géyị mengịní eyé ledre ga bɨ Lomo ndịsị úku a zíye ní wá. Gɨ zɨ́ kéyị née zɨ́ Lomo ótoómo yée zíye ndísị úyuyé, zɨ́ káṇgáye ídíne kací mɨsi'di faa.
6 Ledre née idí ídí zíze káa do 'dódo ledre káa bɨ azé ndísị méngị bɨsinyí ledre káa zɨ́ bulúnduzé ga kóna née ke.
7 Ngíti géyị lanyání yị́ eyé fú lá ro ledre 'bɨ 'dáná éyị́ zɨ́ lomo ga bɨ yemení kɨ́ sị́lị́ 'yị ní. Ndásé ídí káa zɨ́ ye wá. Nɨ mɨékéne kídí, "'Yị ga gére née ndịsịní fú lá óṇgoónzó bangá sị mbayi, do ndá'bayé kpá akpa ndísị ánu esị máa ga gére ní. Zíye ídíye kɨ́ rokinyi do ndísịyé éwé le'yị́ kóyó kɨe kɨ́ ndísị lé'bé ke'bị."

10:7 10:7 Ólụ́ógụ 32:6

8 Ngíti géyị ndịsịní kóo kpá méngị bɨcayi ledre kɨ́ só'do royé kɨ́ 'yị ga bɨ ofụ́ní royé kéye wá ní. Gɨ zí kéyị née, zí mɨmbé'de Lomo ésịne royé zía úfu tụ́'dụ́ ngíti géyị sɨmɨ ndụlụ kịé'do álifu cị kéṛí a doa ota (23,000).
9 Ndazé kála ledre Kírésịto káa zí 'bɨ lafúze ga bɨ kóna née wá káa bɨ mɨmbé'de Lomo nɨ ési rozé zía úfu zée káa zí bɨ kóo kasaogụ tụ́'dụ́ kámá e úfu lafúze ga bɨ kóna née ní ní ke.
10 'Yị ga bɨ Lomo gelé yée go zíye ndịsị úku ledre ené zíse ní, ndásé kála ledre gɨ tarayé wá. Isiréle ga gére née ngíti géyị ndịsịní kóo kála ledre gɨ tara manda eyé e kenée, zí Lomo kóo kása ngíti géyị maláyika ené e ógụ úfu 'yị kála ledre ga gére née mbá 'dá'ba.
11 Ledre née mengị kóo roné káa do 'dódo ledre zíze. Ekéotoní kóo ledre máa née sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kenée gɨ ro zée 'yị ga bɨ 'bɨ Ngére Yésụ ní, zíze lúrútóko ledre gɨ roa gɨ zía sịndị kadra 'bɨ ndá'baógụ Yésụ ma'dáa nɨ go gbóo.
12 Sée ga bɨ ówosé rosé go kídí ṇgúṇgusé ledre 'bɨ Kírésịto go ní, ídísé tóro ngbúó káa bɨ ásé lúyú ledre ke.
13 Ídísé ówo a kɨ́dí 'do'dó ga bɨ ogụní rosé ní mbá gɨ ro zíse lúyú ledre ní, ogụụtụní kóo royé go zí ngíti géyị lafúse 'dá'dá. Abú kenée ndotó, Lomo otoomo ené 'do'dó née zía rómo roko'bụsé wá, nɨ í'bí roko'bụ 'bɨ ụ́tụsɨmɨ zíse gɨ do bɨ zíse ólụ́ógụsé gɨ sɨmɨ 'do'dó máa née.
14 Káa zí bɨ goó kenée ní owụ́ 'bɨ Babá e, ídísé ótoómo óto úndru lomo ga bɨ yemení yée kɨ́ sịlị 'yị ní 'dá'ba.
15 Sée ga bɨ ásé 'yị ówo ledre e ní, ówosé bú kídí ledre bɨ máúku ba nɨ ma'díi.
16 Sáma Kírésịto bɨ ndịsịzé éwé a kɨ́ í'bílúgu mbófo éyị zí Lomo gɨ roa ní, 'dodo kídí azé kɨ́ Kírésịto go kịé'do. Kpá kenée gɨ ro ambata bɨ ndịsịzé 'déweífi a dongaráze kɨ́ ánu a ní 'dodo kídí anuzé née kụṛụ'bụ Kírésịto.
17 Zée ga bɨ ndịsịzé ánu ambata bɨ kịé'do née abú azé tụ́'dụ́ ndotó, azé go dụụ́ 'yị kịé'do.
18 Ledre née nɨ kpá kenée gɨ ro Isiréle ga bɨ kóna ndịsịní ánu éyị ga bɨ kóo ndịsịní 'dáná mbayi 'bɨ Lomo kíe ní. Née 'dodo kídí nɨyí kɨ́ Lomo go éyị kịé'do.
19 Máúku zíse ma'díi, togụ́ 'yị ánu éyị ga bɨ ndịsịní 'dáná lomo ga bɨ yemení yée kɨ́ sịlị 'yị ní, togụ́ anuní wá, moko ndaá sɨmɨ lomo ga gére née wá.
20 Éyị bɨ 'danání lomo ga gére kíe ní, ndịsịní 'dáná a née zí bɨcayi lomo e, mengịní eyé moko kɨ́ 'Bụzé Lomo wá. Máili ndásé ídí kịé'do kɨ́ bɨcayi lomo e wá.
21 Utúasá ené zíse ndịsịsé éwé sáma Ngére Yésụ kpá kɨ́ ánu kụṛụ'bụ a, zíse nda mbú ndá'basé kpá ndịsị kɨ́ 'dáná éyị zí bɨcayi lomo e wá.
22 Ílisé óto mɨmbé'de Ngére Yésụ zía ésịne rosé? Togụ́ mɨmbé'de a esị go rosé ní, roko'bụsé nɨ bo zíse rómo komo a kíe?

'Yị 'bɨ Kírésịto nɨyí kɨ́ ro doyé

23 Abú ngíti géyị 'yị e ukuní ledre kídí ledre e emení kací komoyé mbá mɨéme gɨ ro méngị yée yá, í'ɨ, utúasání eyé mbá sáká yée wá. Ngíti géyị mɨméngị ledre e nɨyí bo ndịsịní sínyíónzó sómụ́ ledre 'bɨ 'yị e.
24 Ndásé ndịsị sómụ́ dụụ́ ledresé gɨ ro bɨlámá ledre wá, ídísé kpá sómụ́ ledre lafúse e.

25 Togụ́ ógụndíkisé esị go 'bɨ mɨúgú a yá, ídísé lá geré úgú a ánu a ndásé
ndú'yú a bɨ kídí, 'danání bɨcayi lomo e kí esị máa née wá ya ní wá.
26 Gɨ zía mɨéké kúrú Lomo uku kídí, “Do sogo káṇgá ba kí éyḭ ga bɨ
sɨmɨné ní za mbá Ngére Lomo otoogụ yée ne.”
27 Togụ́ 'yị bɨ ṇguṇgu ledre Ngére Yésụ wá, ndolo sée go gɨ ro éyḭ mɨánu
yá, ídísé geré ánu a mɨánu ndásé ndú'yú a kídí esị ba 'danání lomo e kɨe
wá ya ní wá, éyḭ mɨánu sinyionzó ené 'yị do komo Lomo wá.
28 'Búó togụ́ ngíti 'yị uku go kídí, “Ndásé ánu esị née wá 'danání lomo ga
bɨ yemení kí sį̰lį̰ 'yị go kɨe yá,” zíse ótoómo a kí ánu a. Togụ́ kálasé ledre
bɨ 'yị née uku née yá, ótosé 'yị máa née go zí sómụ́ ledre ené lúyúne zía
ánu esị bɨ 'danání bɨcayi lomo e go kɨe ní gɨ zíse.
29 'Yị née nɨ úku ledre kídí, togụ́ kenée yá, née utúasá ótoómo bɨlámá
ledre ené gɨ zí sómụ́ ledre 'bɨ ngíti 'yị wá. Gɨ zí kéyị née ní, ndá ánu éyḭ
bɨ 'danání wo zí bɨcayi lomo e wá káa bɨ sómụ́ ledre 'bɨ 'yị nɨ sínyi gɨ zíyị
ke.
30 Togụ́ éyḭ bɨ gáa máíli go ánu a, máí'bí mbófo éyḭ go zí Lomo gɨ roa ní,
éyḭ bɨ ngíti 'yị idí ụ́cụómo máa kí ánu a ní 'di?
31 Mɨméngị ledre esé e za mbá togụ́ éyḭ mɨéwé togụ́ mbú éyḭ mɨánu yá,
idíní ídí bɨlámáye gɨ do bɨ zí 'yị e í'bí mbófo éyḭ zí Lomo gɨ royé.
32 Ndásé méngị ledre bɨ zí bɨ ndį̰sị sínyíne ro lafúse gɨ zía mɨsínyí ní wá.
Togụ́ 'yị bɨ ṇguṇgu ledre Ngére Yésụ go, togụ́ mbú Yụ́da e, Gɨrḭ́gị e, togụ́
mbú ngíti 'yị bɨ 'bɨ Lomo ní, bɨ ndaá sínyí roa gɨ zí mɨméngị ledre esé wá.
33 Máa Páwulo, mongụ́ ledre amá nɨ kací kadra mbá ndį̰sị óto 'yị e zíye
ídíye kí rokinyi. Máóto amá ledremá owóowó gɨ zí ledre 'yị e wá, mándį̰sị
óto ledre 'yị e owóowó. Gɨ ro zíye ṇgúṇgu ledre Ngére Yésụ zíye ndíki
trḭdrḭ bɨ za fí ní gɨ zí Lomo.

11

1 Ídísé méngị lódụ́ kací mɨméngị ledre amá e gɨ zía mándį̰sị méngḭlódụ́
ledre ga bɨ 'bɨ Kírésḭto Yésụ ní.

Yata lorụ zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésḭto ní

2 Mbófo éyḭ zíse gɨ zía ledremá lḭgị sée wá, ledre ga bɨ kóo má'dódo yée
zíse ní, ndį̰sį̰sé go kpá fú méngị yée káa zí bɨ kóo má'dódo yée zíse ní.
3 Ídísé ówo a kídí, Ngére Yésụ nɨ dụ́ụ́ ne kí mongụ́ roko'bụné do ya'dá e,
zí ya'dá e nda ídí 'bɨ eyé kí roko'bụyé do me'beyé e. 'Bụzé Lomo nɨ nda
'bɨ ené ne kí roko'bụné do Kírésḭto.
4 Gɨ zí kéyị née, togụ́ o'do ini ini zí Lomo, togụ́ ndį̰sị mbú úku kúrú Lomo
yá, ndaá ódó'dụ́tụ doné wá. Togụ́ odó 'dụtụ doné yá, 'yị e nɨyí fála wo gɨ
zí ledre máa née.
5 Gɨ ro kára e, togụ́ kára ḭnyḭne íni ini zí Lomo, togụ́ mbú úku kúrú Lomo
togụ́ odó doné wá, 'yị e nɨyí fála wo nda káa zí éyḭ bɨ kára máa née luyú
kóo ledre do ólo doa mɨólo gɨ zí lúyú ledre ma'dáa ní.
6 Togụ́ kára ili ódó 'dụtụ doné wá, idí geré ólo doné ma'dáa drá 'dá'ba.
Gɨ zí kéyị née ní, kará e ndaní ótoómo doyé fúó wá, idíní ndį̰sị ódó'dụ́tụ
doyé mɨódó'dụ́tụ.
7 Gɨ ro o'do, ndaá mɨútúásáne zía ódó'dụ́tụ doné wá, gɨ zía Lomo yeme
o'do kí roko'bụ ledre e zíne káa zíne Lomo ní, gɨ ro zí 'yị e ndį̰sį̰yé mbófo

10:26 10:26 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 24:1

née. Kará e idíní ndịsị ódó doyé mịódó gị ro zí 'yị e ndịsị mbófo ya'dá 'bị eyé e gị zí bịlámá mịméngị ledre eyé.
8 Lomo yemeogụ ené mịzefị o'do bị kpá mịzefị bulúnduzé ní gị sịmị kára wá, yemeógụ mịzefị kára bị kpá mịzefị tetéze ní gị sịmị o'do máa née.
9 Lomo yemeogụ ené o'do zí kára wá, yemeogụ kára zía ndịsị sáká o'do ma'dáa.
10 Káa zí bị goó kenée ní, utúasá mịútúásá zí kára ndịsị ódó doné mịódó gị ro zí 'yịma'dí e do sogo káṇgá kpá kí maláyika e komo ere ówo a mbá kídí kára née ndịsị go óto úndru o'do 'bị ené.

11 Lomo yeme o'do zía kpá yéme kára gị ro zíye ndịsịyé kí sáká lafúye gị zía nịyí dụụ́ 'yị kịé'do sịmị Ngére Yésụ.
12 Nị tí kenée, Lomo yemeogụ kára gị sịmị cóngó kó'dụ́ o'do, nda gị 'dá'ba zí kára ndíkiógụ o'do. Lomo yeme ledre ga gére née kenée gị zía nị ne 'yị yéme éyị́ e.

13 Sómụ́sé aka ledre née kí rosé. Nị mịútúásáne zí kára ndịsịné íni ini zí Lomo do komo 'yị e odó'dụtụ doné wá ní, nị mbị́?
14 Nị gị ro o'do kpá kenée. Togụ́ o'do otoomo doné ụ́'bụsínyi roné gbụkụ yeme wá, 'yị e nịyí ndịsị kúgú wo mịkúgú.
15 Zí kará e ní, kára máa wo bị bị doa ala mịála ní, lámá nị nda ídí roa za kíngaya. Zí 'yị e ndịsịyé mbófo wo kídí, “Lámá ofụ ro kára née go.” Bị doa née oto nda doa go zía ídíne káa zí éyị́ bị ndịsị ódó'dụ́tụ a fú lá mịódó'dụ́tụ ní.
16 Togụ́ ngíti 'yị kpị́ nị kí ledre tarané gị ro ledre ódó do'yị zí kará e yá, zée bị kése, 'yị ga bị 'bị Kírésịto ní, lorụ nị zíze kídí, kará e idíní ndịsị ódó doyé mịódó do bi ga bị nịyí ndịsị doyé íni ini zí Lomo ní.

Sómụ́ ledre 'bị 'yị ga bị 'bị Kírésịto ní idí ídí kịé'do

17 Mịzefị ledre amá, mándá kí rokinyi gị zíse wá, gị zía kí'dí bị yókosé rosé go do bi kịé'do íni ini zí Lomo ní, bịlámá ledre ndaá dongaráse wá.
18 Mándịsị úwú a kídí kí'dí bị yókosé rosé go do bi kịé'do ní, sómụ́ ledre esé ndaá kịé'do wá, ífisé rosé mbá mịífi. Másómụ́ ledre née ndaá ṛanga wá nị ma'díi.
19 Ɨ, mbigí mịífi sịmị 'yị e nị bo wo bị nị 'dódo a kídí ba goó mbigí 'yị 'bị Kírésịto kí mịmbé'dené kịé'do ní, wo ba mịmbé'de a nị 'bị ené gbre gbre.
20 Mándá kí rokinyi gị zíse wá. Gị zía kí'dí bị yókosé rosé go do bi kịé'do ánu éyị́ mịánu 'bị sómụ́ndíki ledre mịúyu Ngére Yésụ ní, mịméngị ledre esé ndaá bịlámáne wá.
21 Kí'dí bị 'di'biogụní éyị́ mịánu go ní, ngíti géyị 'yị e songóní eyé lafúye wá, tonóní geré ánu éyị́ zí lafúye ga bị gị 'dá'ba ní ídíáká 'bị eyé 'bú. Yée ga bị tonóní éwé le'yị́ kọ́rọ́ go ní, nịyí 'bị eyé go mịkóyóye.
22 'Be 'bị esé ndaá gị ro zíse ndịsịsé kí ánu éyị́ e kí éwé éyị́ e sịmị a wá? Ílisé tí lá óto ịrị 'yị ga bị 'bị Kírésịto ní zía ndịsị ázáne, zí komokenyị ndịsị ndá'bané do 'yị ga bị éyị́ mịánu nda zíye wá ní. Ma'díi, née ndaá ledre bị mááyí mbófo sée gị roa ní wá.

23 Ledre sómụ́ndíki ledre mịúyu Ngére Yésụ kóo máúku zíse ní, máúwú kóo za cụ́ gị tara a. Sịmị bị kóo i'bíní ngbángá a zí ezeokóga ní, zía kóo ịnyịné 'dí'bi ambata,

24 simi bi í'bí mbófo éyị zí Lomo gi roa ní, zía 'déweífi simi a zía úku
ledre kídí, “Ba kụrụ'bụmá bi máí'bí gi rosé ní. Ídísé ndịsị ánu a kí
sómụ́ndíki ledremá.”
25 Kpá kenée gi do kací éyị miánu, zía 'dí'bi kó'do bi kí éyị miéwé siminé
ní, zía úku ledre kídí, “Bi simi kó'do ba sámamá bi 'di'biogụ mikánda
yéme ledre dongaráse kí Lomo ní. Ídísé éwé a zíse ndịsịsé kí sómụ́ndíki
ledremá.”
26 Simi bi ásé ndịsị ánu ambata née kpá kí éwé sáma née ní ní, ndịsịsé
née go 'dódotátá ledre gi ro miúyu Ngére Yésụ ndéréógụné gị simi sịndị
kadra bi karanée ni ndá'baógụ simi a ní.
27 Togụ́ 'yị lurú éyị miánu 'bi sómụ́ndíki ledre miúyu Ngére Yésụ lá káa
zí owụ́ ledre cúku'dée, zía ndịsịné ánu a yeme roné gi roa miyéme wá, 'yị
née luyú ledre go cụ́ ro Ngére Yésụ.
28 Togụ́ ílisé go ánu éyị miánu 'bi sómụ́ndíki ledre miúyu Ngére Yésụ
yá, ídísé órụ́ rosé bilámáne kpó kpó kí, ásé nda fú 'dí'bi éyị miánu ánu a
kí éwé sáma.
29 'Yị bi ndịsị ánu éyị miánu née kí éwé sáma née lá káa zí gbékpị éyị
ní, Lomo ni 'dó'do wo bisinyíne.
30 Née sị ledre bi ndíyá ndịsị méngị ngíti géyị 'yị e gi dongaráse, zí ngíti
géyị ndịsị kí ó'bóye bisinyíne, gi zí kéyị née tụ́'dụ́ ngíti géyị uyuní go.
31 Togụ́ ndịsịzé órụ́ rozé bilámáne zíze ndịsịzé ánu éyị miánu 'bi
sómụ́ndíki ledre miúyu 'bi Ngére Yésụ yá, éyị bi bi ni sínyí ro Lomo zía
'décị ngbanga rozé gi zía bisinyíne ní ndaá.
32 Togụ́ Ngére Yésụ i'bí 'do'dó rozé yá, ndaá bisinyí ledre wá. Ndịsị
née énzị komozé gi ro zíze óto komozé dụ́ụ́ roné, zíne yómo zée simi bi
karanée, née ni 'décị ngbanga 'yị ga bi ṇguṇguní ledrené wá ní.
33 Togụ́ yókosé rosé go do bi éyị miánu 'bi sómụ́ndíki ledre miúyu Ngére
Yésụ yá, ídísé sóngó lafúse kí, zíse nda ánu éyị ma'dáa ndro.
34 Togụ́ lúrúsé miyóko rosé née 'bú ndịsị méngị sée kíngaya yá, bilámá a
kí'dí bi ásé go ịnyị gi 'be ní, ídísé ánu owụ́ éyị kí. Gi ro kí'dí bi ásé nda
ánu éyị miánu 'bi sómụ́ndíki ledre miúyu Ngére Yésụ ní, zíse ánu a ndoo
do bilámá misi'di, bisinyí ledre utúasá ídí simi a wá.
Togụ́ ngíti géyị yata ledre e niyí bo yá, mááyí úku yée zíse simi bi máógụ
go zíse simi Koṛindo íri ní.

12

Roko'bụ 'Dówụ́ Lomo

1 Owụ́ 'bi Babá e, máíli ídísé ówoyéme ledre gi ro ledre ga bi 'Dówụ́
Lomo ndịsị méngị yée zíse ní bilámáne.
2 Simi bi kóo ngárá ṇgúṇgusé aka ledre Ngére Yésụ wá ní, ndịsịsé kóo
óto úndru lomo ga bi yemení yée kí sịlị 'yị ní.
3 Gi zí kéyị née máúku zíse, 'yị bi ngárá 'Dówụ́ Lomo ndaá simi a wá
ní, ndịsị ukusinyi ledre gi do bi Yésụ ne. 'Yị bi kí 'Dówụ́ Lomo siminé ní,
ndịsị úku ledre fúó kídí, “Yésụ ni Ngére.”
4 'Yịma'dí e za mbá niyí kí moko eyé e mbá mingúngúcua. 'Dówụ́ Lomo
bi kịé'do ní ífibáyi moko née zíye ne.
5 Abú 'yị ga bi 'bi Kírésịto ndịsịní méngị toso moko e mingúngúcua yá,
méngịní née mbá moko 'bi Ngére Yésụ bi kịé'do ní.

6 Tụ́'dụ́ moko ga bɨ za mbá ndịsịzé méngị yée mɨngúngúcua née, Lomo bɨ kḭé'do ní ndịsị í'bí roko'bụ zíze ndḭsịzé méngị moko ga gére née kíe ne.
7 'Dówụ́ Lomo ndịsị í'bí roko'bụ zí 'yị e gɨ ro zíye ndḭsịyé sáká lafúye kíe.
8 I'bí roko'bụ zí ngíti géyị 'yị e gɨ ro zíye ówoyéme kúrú Lomo bɨ ekéní ní kíe bɨlámáne. Zía í'bí zí ngíti géyị 'yị e roko'bụ 'bɨ úkuógụ ini ledre gɨ sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo zí lafúye. Éyḭ ga gére née ogụní mbá gɨ zí 'Dówụ́ Lomo.
9 I'bí zí ngíti géyị 'yị e roko'bụ 'bɨ ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo kíngaya, zía í'bí zí ngíti géyị 'yị e roko'bụ 'bɨ íni ini zí Lomo geré zí ndíyá ụ́kụ́ne gɨ ro 'yị 'dá'ba.
10 I'bí zí ngíti géyị 'yị e 'bɨ ené roko'bụ 'bɨ méngị mɨngburoko ledre ga bɨ 'yị e utúasání méngị yée kí gbékpḭ roko'bụyé wá ní kíe, 'bɨ ngíti géyị 'bɨ ené úkutátá ledre bɨ Lomo ukui'bí ní. 'Bɨ ngíti géyị 'yị e 'bɨ ené roko'bụ 'bɨ ífiyéme sɨmɨ ledre e wo bɨ gɨ zí 'Dówụ́ Lomo kí wo bɨ gɨ zí bɨcayi lomo e ní. Zía í'bí zí ngíti géyị 'yị e 'bɨ ené roko'bụ 'bɨ ndḭsị ódro sɨmɨ ṛḭkḭ tụ́'dụ́ tara e. 'Bɨ ngíti géyị 'bɨ ené roko'bụ 'bɨ ówo ini ledre gɨ sɨmɨ ngíti géyị tara e do ndḭsịyé úku 'dódo a zí lafúye.
11 Bɨkéṛḭ 'Dówụ́ Lomo bɨ kḭé'do ní ndịsị ífibáyi tụ́'dụ́ moko ga bɨ mɨngúngúcua née zí 'yị e ne kací íli ledre ené.

Kụṛụ'bụ 'yịma'dí nɨ kḭé'do bi tókoga tụ́'dụ́

12 Ledre gɨ ro 'yịma'dí e nɨ cé kenée. Abú bi tóko 'yịma'dí nɨyí tụ́'dụ́ yá, kụṛụ'bụ 'yịma'dí nɨ dụ́ụ́ kḭé'do. Nɨ kpá kenée gɨ rozé azé tụ́'dụ́, tokozé rozé mbá ro Kírésịto Yésụ bɨ kḭé'do ní.
13 Togụ́ azé gɨ sɨmɨ kúfú Yụ́da e, togụ́ mbú gɨ sɨmɨ Gịṛḭgị e, togụ́ mbú owụ́kụlụ́ e, togụ́ azé lá gbékpḭ 'yị e yá, i'bíní babatḭza zíze mbá sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo bɨ kḭé'do ní. Zí 'Dówụ́ Lomo ma'dáa ndḭsịné sɨmɨzé kí í'bí roko'bụ ledre e zḭze.
14 Lúrútókosé aka ledre née lá gɨ ro 'yịma'dí. 'Yịma'dí nɨ kụṛụ'bụ éyḭ kḭé'do bi tókoga nɨyí 'bɨ eyé nda tụ́'dụ́.
15 Togụ́ sịndḭ uku ledre kídí, ngárá née ndaá sḭlḭ wá ní, née ndaá 'bɨ ené ngúru éyḭ gɨ ro 'yịma'dí wá. Abú kenée yá, sịndḭ nɨ kpá fú ngúru éyḭ gɨ ro 'yịma'dí.
16 Kpá kenée togụ́ mbílí uku ledre kídí, ngárá née ndaá komo wá ní, née ndaá 'bɨ ené ngúru éyḭ gɨ ro 'yịma'dí wá, Abú kenée yá, mbílí nɨ kpá fú ngúru éyḭ gɨ ro 'yịma'dí.
17 Sara togụ́ kụṛụ'bụ 'yịma'dí nɨ kóo lá dụ́ụ́ komo ní, nɨ nda ndḭsị úwú ledre kí 'di? Togụ́ kụṛụ'bụ 'yịma'dí nɨ kóo lá dụ́ụ́ mbílí ní, nɨ nda kóo ndḭsị ótụlúrú ndonyo éyḭ kí 'di?
18 Éyḭ ga bɨ rozé ní za mbá, Lomo oto yée kí sḭ ne gɨ ro zíye ídíye kpá mbá kí moko eyé e.
19 Togụ́ kụṛụ'bụ 'yịma'dí nɨ lá dụ́ụ́ éyḭ bɨ kḭé'do ní, 'yị máa née nɨ nda kóo ndḭsị méngị moko lárá a káa be 'di?
20 Abú éyḭ nɨyí ro 'yịma'dí tụ́'dụ́ ndịsịní méngị moko e mbá mɨngúngúcua yá, kụṛụ'bụ 'yịma'dí nɨ dụ́ụ́ kḭé'do.
21 Komo utúasá go úku ledre zí sḭlḭ kídí, “Sḭlḭ máíli yḭ́ wá?” Do utúasá go úku ledre zí sịndḭ kídí, “Sịndḭ máíli yḭ́ wá.”

22 Ngíti géyị éyị́ nɨyí bo rozé, lurúzé yée káa zí éyị́ bɨ ngárá moko ndaá sɨmɨyé wá ní. Togṵ́ éyị́ ga gére née ndaní kóo wá, káa bɨ utúasázé méngị yéme moko wá.
23 Tṵ́'dṵ́ éyị́ e nɨyí bo rozé, nɨyí kɨ́ ledreyé owóowó. Ngíti géyị nɨyí bo, nɨyí 'bɨ eyé 'bɨ dokuwu. Gɨ zí kéyị́ née, zíze ndịsịzé ésị bongó rozé káa bɨ azé ndịsị gámá kɨ́ dokuwu ke.
24 Ngíti géyị éyị́ nɨyí bo rozé utúasázé ótoécị yée mɨótoécị wá, éyị́ ga bɨ rozé née za mbá, Lomo yeme yée kɨ́ sị́ ne, abú lurúzé ngíti géyị́ káa zí moko ndaá sɨmɨyé wá yá, nɨyí mbá kɨ́ ledreyé mbá owóowó.
25 Gɨ zí kéyị́ née, wo bɨ romo do ezené do ndịsị 'yị́ ífi sɨmɨyé gɨ zía mɨífi ní ndaá.
26 Káa zí bɨ éyị́ ga bɨ rozé nɨyí mbá kịé'do ní, togṵ́ ngúruyé nɨ go ówo yá, zí éyị́ ga bɨ rozé née ówoyé kpá za mbá. Togṵ́ éyị́ owo ro ngúruyé wá, zí rozé ídíne kpá za mbá bikịdrịne.
27 Sée 'yị́ ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní, ídísé ówo a kɨ́dí, abú ásé tṵ́'dṵ́ yá, ásé mbá mɨtókosé ro Yésụ bɨ kịé'do ní.
28 Née sị́ ledre bɨ Lomo ifibayi moko e zíze gɨ zía mbá mɨngúngúcua ní. Mɨzefị a, zée ga bɨ gelé zée káa do 'yịmɨkása ga bɨ 'bɨ Ngére Yésụ ní. Gbre, 'yị́ e 'bɨ eyé nda nébị e. Ota, 'bɨ eyé yée ga bɨ 'yị́ 'dódo ledre 'bɨ Lomo zí 'yị́ e ní. Zí ngíti géyị́ ídí 'bɨ eyé 'yị́ méngị mɨngburoko ledre ga bɨ kɨ́ roko'bụyé ní. Zí ngíti géyị́ ídí 'bɨ eyé 'yị́ íni ini do 'yị́ ndíyá e, zí ndíyá ndịsị ṵ́kṵ́ne gɨ ro'yị́. Ngíti géyị́ 'yị́ e nɨyí 'bɨ eyé 'yị́ sáká lafúye. Ngíti géyị́ 'bɨ eyé 'yị́ ótoyéme mɨsi'di moko zí lafúye. Ngíti géyị́ 'bɨ eyé 'yị́ ódro sɨmɨ ṛịkị́ tara e káa zí bɨ 'Dówṵ́ Lomo i'bí roko'bụ a zíye ní.
29 'Yị́ e ndaní eyé mbá 'yịmɨkása 'bɨ Kírésịto wá, ndaní kpá mbá nébị e wá, ndaní kpá mbá 'yị́ 'dódo ledre 'bɨ Lomo zí 'yị́ e wá, ndaní kpá mbá kɨ́ roko'bụ 'bɨ méngị mɨngburoko ledre zíye wá.
30 Ndaní kpá mbá 'yị́ íni ini do 'yị́ ndíyá e zí ndíyá ndịsị ṵ́kṵ́ne wá. Ndaní kpá mbá 'yị́ ódro sɨmɨ ṛịkị́ tara e wá, ndaní kpá mbá 'yị́ ukuógụ ini ledre e gɨ sɨmɨ ngíti géyị́ tara e wá.
31 Ídísé óto komosé gɨ ro bɨlámá mɨméngị ledre bɨ 'Dówṵ́ Lomo i'bí wo zíse gɨ ro zíse ndịsị sáká lafúse 'yị́ ga bɨ 'bɨ Kírésịto kíe ní.
Ba go éyị́ bɨ kɨ́ ledrené owóowó máíli úku a zíse ní.

13

Óto 'bú lafú'yị́ e

1 Togṵ́ mááyí 'yị́ úku ṛịkị́ tara ga bɨ do sogo káṇgá ba, zíma kpá úku tara ga bɨ maláyika e ndịsịní úku a dụṵ́ ye ní, togṵ́ 'bú 'yị́ e ndaá domá wá, éyị́ ga bɨ mándịsị méngị yée née mbá, moko ndaá sɨmɨyé wá.
2 Kpá kenée togṵ́ mááyí nébị 'yị́ úkutátá ledre 'bɨ Lomo zí 'yị́ e, togṵ́ mááyí kpá 'yị́ bɨ ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo go kíngaya, máówoyéme ledre gɨ ro mɨngburoko ledre ga bɨ 'bɨ Lomo ní mbá bú bɨlámáne bɨ utúasá bú óto máa zíma méngị mɨngburoko ledre kíe ní, togṵ́ 'bú 'yị́ e ndaá domá wá, ṛanga, moko ndaá sɨmɨ tṵ́'dṵ́ ledre amá ga gére née za mbá wá.
3 Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, togṵ́ má'dí'bi éyị́ ga bɨ zíma 'be ní mbá í'bí yée zí 'yị́ lerị́ e, zíma kpá ótoómo romá za cṵ́ zí ezeokó Kírésịto úfu máa gɨ zía bɨ máyá mááyí go 'yị́ 'bɨ Kírésịto ní, togṵ́ 'bú 'yị́ e ndaá domá wá, ṛanga, ledre amá ga gére née mbá moko ndaá 'bɨ ené sɨmɨyé wá.

4 'Yị óto 'bú 'yị e nɨ 'yị sɨmɨkụtụ, nɨ 'yị méngị bɨlámá ledre zíye. 'Yị óto
'bú 'yị e ndaá kpá 'yị mongụ́ mɨmbé'de gɨ ro éyị́ 'bɨ 'yị e wá, ndaá kpá 'yị
ḭlḭ́ wá.
5 Óto 'bú 'yị e ndaá 'bɨ ené ndḭsị́ méngị bɨsinyí ledre zíye wá. 'Yị óto 'bú
'yị e oto ené roné zí 'yị e fú lá 'dá'dá wá, nda kpá 'yị 'bɨ sɨmɨ késḭ́ wá, nda
kpá 'yị óto ledre sɨmɨné wá.
6 'Yị bɨ nɨ kí 'bú 'yị e doné ní, togụ́ bɨsinyí ledre mengị go zí ngíti 'yị yá,
bɨ ndḭsị́ sínyí roa mɨsínyí. Ndḭsị́ ídí kí rokinyi sɨmɨ bɨ bɨlámá ledre mengị
go zí lafúga ní.
7 Óto 'bú 'yị e nɨ ótoómo bɨsinyí ledre bɨ 'yị mengị ní zía, 'yị óto 'bú 'yị e,
'bú ledre 'bɨ 'yị e nzulú ené doa wá ndḭsị́ lúrú ledre eyé zíne mbá ma'díi,
kací kadra mbá mɨmbé'dea nɨ fú lá kí rokinyi gɨ ro zí bɨlámá ledre ndḭsị́
méngị roné zíye. Zí 'bú 'yị bɨ mengị bɨsinyí ledre née kpá fú ídíne zía sɨmɨ
ledre e mbá.
8 Óto 'bú 'yị e nɨ éyị́ bɨ ngárá ụkụ́ wá ní. Abú áyí ba nébị, abú áyí 'yị
owo ṛḭkḭ́ tara e, zíyị ídíyị 'yị úkuógụ ini ledre gɨ sɨmɨ ṛḭkḭ́ tara e, zíyị ídíyị
kí mongụ́ ówo ledre gɨ ro ledre 'bɨ Lomo, éyị́ ga gére née mbá ndḭsḭní ụ́kụ́
eyé mɨụ́kụ́ zí óto 'bú 'yị e ídíákáne dụụ́ ne.
9 Zée 'yɨma'dí e, utúasázé ówoyéme ledre 'bɨ Lomo lá kí roko'bụzé wá,
gɨ zía tụ́'dụ́ ngíti géyị ledre e nɨyí aka bo zí Lomo lurúzé aka yée wá.
10 Sɨmɨ bɨ karanée Lomo otoyeme ledre ga bɨ ili yée ní go mbá ní, azé
lúrú ngíti géyị ledre ga bɨ lurúzé aka yée wá ní mbá kí komozé.
11 Sɨmɨ bɨ kóo mááyí aka owụ́ ní, mɨódromá kí mɨsómụ́ ledre amá kí
mɨméngị ledre amá e mbá nɨyí kóo 'bɨ owụ́ e. Nda té sɨmɨ bɨ mángbóróógụ
go mongụ́ ya'dá 'yị ní, zíma nda ndḭsḭmá méngị dụụ́ ledre ga bɨ 'bɨ
mɨngburoko 'yị e ní.
12 Cakaba ní, azé aka sɨmɨ ledre 'bɨ Lomo káa zí mɨnzéré owụ́ e ní, gɨ
zía owoyemezé aka za mbḭ́ mbḭ́ wá. 'Búó sɨmɨ bɨ karanée ogụzé go za cụ́
'be 'bɨ Lomo íri ní, zíze nda ówoyéme mbigí ledre 'bɨ Lomo zaá bɨlámáne
kpá káa zí bɨ wo Lomo ma'dáa owoyeme zée kí mɨméngị ledre ezé e ní.
Káa zí bɨ mááyí aka ba ní, máówoyéme aka ledre 'bɨ Lomo za kíngaya wá,
mááyí ówoyéme a sɨmɨ bɨ karanée máógụ go 'be 'bɨ ené íri ní.
13 Ledre e nɨyí bo ota, ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo, óto komo 'yị gɨ ro ledre ga
bɨ Lomo yemeomo yée gɨ rozé ní, nda óto 'bú lafú'yị e. Gɨ dongará ledre
ga bɨ ota née mbá, óto 'bú 'yị e okpó romo do lafúne e mbá gɨ zía Lomo
nɨ dosḭ́ a ne.

14

Tákpásḭ́lḭ́ 'bɨ ódro sɨmɨ ngíti géyị tara e

1 Mongụ́ ledre esé, ídísé ndḭsị́ óto 'bú 'yị e za kíngaya, zíse óto
mɨmbé'desé ro ledre ga bɨ 'Dówụ́ Lomo nɨ ndḭsị́ 'dódo yée zíse ní. Mongụ́ a,
'dódo ledre bɨ Lomo ukui'bí ne ní zí 'yị e.
2 Gɨ zía togụ́ 'yị ndḭsị́ ódro sɨmɨ ngíti tara bɨ ngárá tụ́'dụ́ 'yị e owoní wá
ní yá, ledre bɨ 'yị née ndḭsị́ úku a ní, Lomo uwú dụụ́ ne gɨ zía née yḭ́ ené
mɨótoéci ledre bɨ 'Dówụ́ Lomo ndḭsị́ úkuí'bí a ne ní.
3 Togụ́ 'yị 'dodo ledre bɨ Lomo ukui'bí ne ní zí lafúne yá, ledre née nɨ geré
sáká lafúga ga gére née zíye ídíye kí roko'bụ royé zíye ndḭsḭyé bɨlámáne.

4 'Yị bɨ ndịsị úku ledre 'bɨ Lomo lá dụ́ụ́ sɨmɨ tara máa bɨ lafúga owoní wá ní, uku ledre née yị ené dụ́ụ́ zíne ngúcuné. Togụ́ uku ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e sɨmɨ tara bɨ 'yị e owoní mbá bú ní, nɨ ídí mongụ́ sáká éyị zí tụ́'dụ́ lafúga. Gɨ zía nɨyí úwúyéme ledre 'bɨ Lomo zíye ṇgúṇgu ledre Ngére Yésụ.
5 Nɨ kóo ídí bɨlámáne togụ́ ásé ba kóo mbá kí roko'bụ 'bɨ ówo ngíti géyị tara e zíse. Mongụ́ a, 'yị idí ídí kí roko'bụ 'bɨ 'dódo ledre bɨ Lomo ukui'bí ne ní zí lafúne gɨ ro zí lafúga máa ga gére née ṇgúṇgu ledre Yésụ.

6 Owụ́ 'bɨ Babá e, togụ́ máógụ 'dódo ledre bɨ Lomo ukui'bí ní zíse sɨmɨ ngíti tara bɨ ngárá ówosé wá ní, É'e útúásásé ówo ini ledre gɨ sɨmɨ a wá. 'Búó togụ́ má'dódo ledre 'bɨ Lomo zíse, sɨmɨ tara bɨ ówosé bú ní, ásé fú ówoyéme ini ledre gɨ sɨmɨ a.
7 Togụ́ sɨmɨ ke'bị, mɨcéyé kí kịdrị́ kí alabịrị, 'di'biogụní bɨlámá gboṛụyé wá ní ambí nɨ lé'bé ke'bị ne? 'Yị lé'bé ke'bị ndaá.
8 Kpá kenée togụ́ dịbịlị owụ́yeme roné gɨ ro mara wá ní, 'yị e nɨyí yóko royé lárá a káa be 'di?
9 Gɨ rosé kpá kenée, togụ́ ódrosé zí 'yị e sɨmɨ tara bɨ ngárá owoní wá ní, nɨyí úwúyéme a lárá a káa be 'di? Uwúyemení eyé ini ledre gɨ sɨmɨ a wá.

10 Tụ́'dụ́ ṛịkị́ tara e nɨyí bo do sogo káṇgá ndịsịní mbá úkuógụ ini ledre e.
11 Togụ́ 'yị ódro zíma sɨmɨ tara bɨ ngárá máówo ini ledre gɨ sɨmɨ a wá ní, 'yị née ndazé kéne gɨ sɨmɨ kúfú kịé'do wá.
12 Ndịsịsé sómụ́ ledre kídí 'Dówụ́ Lomo idí í'bí roko'bụ zíse gɨ ro méngị moko kíe. Káa zí bɨ goó kenée ní, ídísé íni ini zí Lomo idí í'bí 'Dówụ́ne zíse gɨ ro zíse ndịsịsé sáká lafúse e gɨ ro zí moko 'bɨ Kírésịto ngbóróne dongaráse.

13 Kpá kenée, togụ́ 'Dówụ́ Lomo 'dodo ledre zíyị ndịsịyị́ úku a sɨmɨ ngíti tara yá, ídí ndú'yú Lomo idí í'bí roko'bụ zíyị, gɨ ro zíyị úkuógụ ini ledre gɨ sɨmɨ ngíti tara máa née zí lafúyị e ówoyéme a bɨlámáne.
14 Togụ́ máíni ini zí Lomo sɨmɨ tara bɨ ngárá máówo ini ledre gɨ sɨmɨ a wá ní, lomo romá ndịsị íni ini née lá dụ́ụ́ ne cíyí a ndaá yana mɨmbé'demá wá.
15 Gɨ zí kéyị née ní, ngíti géyị yá ledre ga bɨ mándịsị úku yée sɨmɨ ini zí Lomo ní, 'Dówụ́ Lomo owoyeme dụ́ụ́ ne, ngíti yá zíma ówoyéme a. Ngíti géyị yá, zíma ndịsịmá kófó ịrị Lomo máówo ini ledre gɨ sɨmɨ a wá, ngíti géyị yá zíma ówo ini ledre gɨ sɨmɨ a.
16 Togụ́ ndịsị í'bí mbófo éyị́ zí Lomo sɨmɨ tara bɨ kpị́ ní, sara 'yị máa wo bɨ dongaráse ore ngárá owo tara máa née wá ní, nɨ ṇgúṇgu a kídí, “Idí kenée” ní lárá káa be 'di?
17 Ambí owo ne, ngíti géyị yá, ledre ga bɨ áyí ndịsị úku yée née yị́ eyé mbá bɨlámá ledre. Nda lá togụ́ 'yị e uwúní ini ledre máa née wá, éyị́ bɨ nɨ sáká yée gɨ sɨmɨ a ní ndaá 'bɨ ené e wá.

18 Máí'bí mbófo éyị́ zí Lomo gɨ zía mándịsị ódro sɨmɨ ṛịkị́ tụ́'dụ́ tara e rómo dosé kíe mbá.
19 Togụ́ nda dongará tụ́'dụ́ 'yị e yá, mándịsị ódro zíye sɨmɨ tara bɨ owoní bú ní. Abú máúku lá owụ́ ledre cúku'dée, zíye ówo ini ledre gɨ sɨmɨ a yá eme romo do wo bɨ mááyí úku tụ́'dụ́ ledre sɨmɨ tara bɨ kpị́ owoní ini ledre gɨ sɨmɨ a wá ní.

20 Mɨsómṵ́ ledre esé sɨmɨ ledre 'bɨ Lomo ndaá ídí káa zí 'bɨ mɨnzéré owṵ́ e
wá, ídísé ídí tí mɨngburoko 'yị e. Togṵ́ nda sɨmɨ méngị bɨsinyí ledre yá,
ídísé ási ndásé méngị bɨsinyí ledre wá.
21 Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí,
“Máa Ngére Lomo, abú mákása 'yị lóṇgó e
ndéré úku ledre amá sɨmɨ tara bɨ kpị́ ní,
zíma kpá ódromá zí 'yị ga gére née yá,
iliní eyé uwú wá.”
22 Togṵ́ Lomo ódro zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre ené wá ní sɨmɨ tara bɨ
ngárá owoní wá ní yá, ili née zí 'yị máa ga gére née ógụyé zíne. Togṵ́ nda
zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre ené go ní, ndịsị ódro zíye kí tara bɨ owoní bú
ní gɨ ro zíye ídíye fú kí roko'bụ royé.
23 Togṵ́ yókosé rosé kí tṵ́'dṵ́ 'yị e do bi kịé'do íni ini zí Lomo, zíse ndịsịsé
ódrosé dụṵ́ sɨmɨ tara bɨ ngíti géyị 'yị e owoní wá ní yá, 'yị ga bɨ dongaráse
ore ṇguṇguní aka ledre 'bɨ Lomo wá ní nɨyí úku ledre kídí sɨmɨ dosé sinyí
go mɨsínyí gɨ zía bɨ owoní ini ledre bɨ ndịsịsé úku a née wá ní.
24 Togṵ́ 'yị bɨ ṇgúṇgu aka ledre 'bɨ Lomo wa ní ogụ ólṵ́ dongaráse do
bi ini zí Lomo, ndịsịsé ódro sɨmɨ tara bɨ 'yị née owoyeme ledre gɨ sɨmɨa
bú ní, 'yị née nɨ geré óyóló'bó sómṵ́ ledre ené, zía úku ledre kídí ábuwá
ledre ga bɨ née ndịsị méngị yée ní emení ngṵ́ zía ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo.
25 Kpá kenée, togṵ́ 'yị lúyú ledre nɨ dongaráse, ndịsịsé úku ledre 'bɨ
Lomo sɨmɨ tara bɨ owo bú ní, ngɨrị nɨ útú sɨmɨ a zía úkuógụ lúyú ledre ga
bɨ kóo mɨótoécịné do mɨmbé'dea ní. Nda gɨ ore, zía tónóne mbófo Lomo.
Zía úku ledre kídí, “Lomo nɨ dongaráse ona.”

Ledre gɨ ro ini zí Lomo

26 Owṵ́ 'bɨ Babá e, togṵ́ yókosé rosé go do bi kịé'do íni ini zí Lomo, zí
ngíti 'yị gɨ dongaráse ídíne kí ke'bị mbófo Lomo yá, née bɨlámá ledre.
Togṵ́ ngíti 'yị nɨ 'bɨ ené kí lorụ gɨ ro lórụ lafúne kíe yá, nɨ bɨlámáne. Togṵ́
ngíti 'yị nɨ kí ledre bɨ Lomo ukui'bí zía ní, ili úkutátá a zí lafúne e yá,
nɨ bɨlámáne. Togṵ́ ngíti 'yị nɨ kí roko'bụ 'bɨ ódro sɨmɨ ngíti tara yá, nɨ
bɨlámáne. Togṵ́ ngíti a nɨ 'bɨ ené kí roko'bụ 'bɨ úkuógụ ini ledre gɨ sɨmɨ
ngíti tara yá, nɨ bɨlámáne. Ídísé méngị éyị ga gére née mbá kenée do
bɨlámá mɨsi'diné gɨ ro zía óto ledre 'bɨ Kírésịto zía ídíne kí roko'bụné
sɨmɨsé.
27 Togṵ́ 'yị e nɨyí bo, iliní gɨ ro ódro sɨmɨ ngíti géyị tara e yá, ndaní ídí
tṵ́'dṵ́ wá. Idíní ídí lá 'yị e gbre kí ota zíye ndịsị ódroyé kékịé'do gɨ ro zí
ngíti géyị 'yị e ndịsịyé úkuógụ ini ledre gɨ sɨmɨ ledre ga bɨ nɨyí ndịsị úku
yée née zí lafúye.
28 Togṵ́ ngíti 'yị bɨ zía úkuógụ ini ledre gɨ sɨmɨ ngíti géyị tara ga gére
née ndaní wá yá, 'yị ga bɨ iliní ódro sɨmɨ ngíti géyị tara e née ndaní ódro
fúó fúó wá. Idíní ódro lá cịkị gɨ do mɨmbé'deyé Lomo nɨ úwú a.
29 Togṵ́ yókosé rosé go do bi íni ini zí Lomo yá, lá dụṵ́ 'yị e gbre kí ota
idíní úkutátá ledre bɨ Lomo ukui'bí zíye ní ye, ngíti géyị 'yị e idíní ndịsị
'bɨ eyé lá lúrú bi sɨmɨ ledre ga bɨ lafúye ndịsịní úkutátá a née togṵ́ ukuní
née tí ledre bɨ Lomo ukui'bí zíye ne ní yá.

14:21 14:21 Isáya 28:11-12

30 Togụ́ Lomo ukui'bí ledre zí ngíti 'yị, nɨ go úkutátá a, zí Lomo kpá úkuí'bí ledre zí ngíti 'yị gɨ ro úkutátá a yá, 'yị máa wo bɨ gáa ndịsị úkutátá ledre 'dá'dá née, idí ótoómo bi zí ezené née kpá ódroné.
31 Ndásé ḭnyị ndro sɨmɨ sịndḭ kadra kḭ́é'do úku kúrú Lomo wá. Ídísé ndḭsị úku kúrú Lomo kékḭ́é'do. Gɨ do bɨ zíse ówoyéme ledre 'bɨ Lomo zíse ídíse kí roko'bụsé.
32 'Yị ga bɨ ndịsịní úkutátá ledre bɨ Lomo ukui'bí ní 'Dówụ́ Lomo ndịsị í'bí sịndḭ kadra gɨ roa ne zíye.
33 Gɨ zía Lomo nɨ yḭ́ ené 'yị 'bɨ bikịdṛ́, ndịsị ótoyéme ledre ené e mbá mɨótoyéme.
Sɨmɨ bɨ 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto yokoní royé go gɨ do bi e mbá ndḭsị íni ini zí Lomo ní,
34 kará e ndaní ídí káa do manda e ndḭsị 'dódo ledre 'bɨ Kírésịto zí 'yị e wá. Idíní ídí sḭ́ lorụ 'bɨ ya'dá 'bɨ eyé e káa zí bɨ nɨ mɨékéne sɨmɨ lorụ bɨ Músa eké ní.
35 Togụ́ ngíti géyị ledre e nɨyí bo iliní gɨ ro ówoyéme a yá, idíní ndú'yú ya'dá 'bɨ eyé 'be. Gɨ zía nɨ mɨékéne kará e ndaní ódro do bi yóko ro'yị do bi 'bɨ ini zí Lomo wá.
36 Sée 'yị 'bɨ Koṛindo, óworómosé esé ledre 'bɨ Lomo gɨ do ngíti géyị 'yị e wá. Ndásé esé kpá se mɨzefḭ 'yị ga bɨ ledre 'bɨ Lomo ogụụtụ roné zíye ní wá.
37 'Yị bɨ owo roné bú kídí née nɨ 'yị úkutátá ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e ní, idí kpá ówo a kídí ledre bɨ máéké zíse ba nɨ lorụ gɨ zí Ngére Yésụ.
38 Ledre bɨ máéké zíse ba 'yị bɨ lurú kí ledrené owóowó wá ní, ndásé kpá lúrú wo kí ledrené zíse owóowó wá.
39 Mongụ́ ledre esé idí ídí úku kúrú Lomo zí 'yị e. Togụ́ ngíti 'yị ili kpá úkutátá kúrú Lomo sɨmɨ ngíti tara yá, ndásé ụ́cụómo wo wá.
40 Ídísé ndḭsị méngị yéme ledre e mbá mɨméngị yéme do bɨlámá mɨsi'diné.

15

Mɨúrú Yésụ gɨ sɨmɨ umbu

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, máíli úku ándá ledre zíse gɨ ro bɨlámá ledre kóo má'dódo zíse gɨ ro Kírésịto Yésụ, zíse ṇgúṇgu a kí mɨmbé'desé kḭ́é'do ní.
2 Bɨlámá ledre née nɨ óto sée zíse ndíki trịdrị bɨ za fí ní. Togụ́ karanée zíse zángá trịdrị yá, kídí ṇgúṇgusé esé kóo ledre máa née kí mɨmbé'desé kḭ́é'do wá.
3 Máéké zíse ba ledre bɨ 'Bụzé Lomo 'dodoyeme ní, nɨ ledre bɨ kí ledrené owóowó ní, kídí Kírésịto uyu kóo sɨmɨ lúyú ledre ezé, káa zí bɨ nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo ní,
4 do kóo óto wo. Nda sɨmɨ sḭ́lḭ́ ota zía úrúne, Ledre née mengị kóo roné tí cé káa zí bɨ mɨéké kúrú Lomo uku ní.
5 Zía kóo 'dódo roné zí Pétero kpá kí ngíti géyị lafúga bɨ kóo nɨyí kéye sokó doa gbre (12) ní.
6 Zía kóo kpá 'dódo roné zí tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị e rómoní cḭ ịnyị (500) go. Abú ngíti géyị uyuní kóo go yá, tụ́'dụ́ ngíti géyị nɨyí aka bo kí komoyé.
7 Zía kóo kpá 'dódo roné zí Yakóbo, nda gɨ do kací a née, zí 'yịmɨkása ené e za mbá.

8 Odụ a nda dụụ́ zía ógụ 'dódo roné zíma 'duo kakara káa zí owụ́ bɨ utúogụ mɨútúógụ sịndị́ kadra ené 'bɨ árá utúasá ené wá ní.
9 Mááyí gɨ dongará 'yịmɨkása ga bɨ gbála 'dá'ba ní. Mɨútúásá kóo gbawá ídíma káa do 'yịmɨkása 'bɨ Yésụ gɨ zía mándịsị kóo méngị 'yị ga bɨ 'bɨ Yésụ ma'dáa ní bɨsinyíne kpá kí úfu ngíti géyị.
10 Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, Lomo oyó sogoné zíma wá. Gɨ zí kéyị née, zíma ídíma káa zí bɨ mááyí ba. Ịdrị mɨmbé'dené romá zía í'bí moko ené zíma ndịsịmá méngị a. Abú máméngị moko ené née za kí roko'bụmá mbá rómo ngíti géyị 'yị e kíe yá, yị́ ené gɨ zí roko'bụ bɨ Lomo i'bí zíma ní.
11 Ídísé ówo a kídí ledre 'bɨ Ngére Yésụ nɨ yị́ ené dụụ́ kịé'do, togụ́ má'dódo máa zíse, togụ́ ngíti géyị 'yị e 'dodoní ye, née dụụ́ ledre bɨ kịé'do ṇgúṇgusé ní.

Mɨúrú 'yị e gɨ sɨmɨ umbu

12 Togụ́ máa kí ngíti géyị lafúma e, 'dodozé kóo ledre go zíse kídí Lomo uru kóo Kírésịto gɨ sɨmɨ umbu ní, sara mengị káa be 'di zí ngíti géyị 'yị e gɨ dongaráse ndịsị ítí kangú kídí togụ́ 'yị uyu go yá utúasá úrú gɨ sɨmɨ umbu wá ní?
13 Máúku zíse togụ́ úrú gɨ sɨmɨ umbu ndaá yá, káa bɨ sị́ ledre bɨ zí Kírésịto úrúne gɨ sɨmɨ umbu ní ndaá.
14 Togụ́ Kírésịto nda kóo úrú gɨ sɨmɨ umbu wá, ledre ga bɨ kóo ndịsịzé 'dódo yée zíse ní moko ndaá sɨmɨyé mbá wá, moko ndaá kpá sɨmɨ ṇgúṇgu ledre esé wá.
15 Azé kóo ídí go 'yị ṛanga e ro Lomo gɨ zía ukuzé kídí uru kóo Kírésịto gɨ sɨmɨ umbu. Ábuwá uru ené wo wá, 'yị e urúní eyé kpá gɨ sɨmɨ umbu wá.
16 Idí yaá 'yị e urúní gɨ sɨmɨ umbu wá, káa bɨ Kírésịto urú ené kpá wá.
17 Idí Kírésịto ndaá kóo úrú gɨ sɨmɨ umbu wá, ṇgúṇgu ledre esé née moko ndaá ba sɨmɨ a wá, káa bɨ ásé aka ba fú lá 'yị lúyú ledre e.
18 Káa bɨ lafúze 'yị 'bɨ Kírésịto ga kóna ṇguṇguní ledre a uyuní go ní, moko ndaá lolụ ba sɨmɨyé wá, uyuní go fí.
19 Idí Kírésịto nda kóo ídí kí roko'bụ 'bɨ úrú gɨ sɨmɨ umbu wá, zée ga bɨ azé aka trịdrị ba ní, éyị́ bɨ zíze óto komozé gɨ roa káa do trịdrị bɨ za fí ní ndaá. Odụ a azé kóo ídí kací komo 'yị e éyị́ bɨ moko ndaá sɨmɨ a wá ní.
20 Bɨlámá a Kírésịto nɨ go ne mɨzefị 'yị bɨ urúụtụ roné ne gɨ sɨmɨ umbu gɨ zí lafúze ga bɨ uyuní kóo go 'dá'dá ní.
21 Kóo 'desị́ ní, mɨzefị 'yịma'dí bɨ Ádama ní 'di'biogụ lúyú ledre ne zí 'yịma'dí e ndịsị úyuyé. Kpá kenée Yésụ bɨ Lomo kasaogụ káa do 'yịma'dí ní urúụtụ roné ne gɨ sɨmɨ umbu karaba zí 'yịma'dí e ndịsị úrúye gɨ sɨmɨ umbu.
22 Máúku zíse ma'díi, 'yịma'dí e za mbá nɨyí úyu mɨúyu gɨ zía Ádama 'di'biogụ umbu doyé ne. Yée ga bɨ ṇguṇguní ledre Kírésịto go ní, togụ́ uyuní go yá, nɨyí úrú.
23 Gɨ zía bɨ Kírésịto nɨ ne mɨzefị 'yị bɨ urúụtụ roné gɨ sɨmɨ umbu ní, zée ga bɨ 'yị ené e ní, togụ́ sịndị́ kadra 'bɨ úrú ogụ go yá, azé úrú mbá.
24 Sɨmɨ bɨ Yésụ romo komo roko'bụ 'bɨ bɨcayi lomo e gɨ do sogo káṇgá ba go ní, zía nda ótoómo bi zí 'Bụné Lomo ídíne ne Ngére za fí. Née go mɨụ́kụ́ do sogo káṇgá kí bɨsinyí ledre ga bɨ sɨmɨné ní za mbá.

25 Cakaba ní, Yésụ ma'dáa nɨ aka fú ne Ngére do sogo káṇgá ba gị sɨmɨ
sịndị́ kadra bɨ zía rómo komo ezeokóne zíye ídíye mbá sị́ sịndị́a ní.
26 Odụ ezeokó Yésụ bɨ Yésụ nɨ rómo komo a ní dụ́ụ́ umbu.
27 Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí, “Lomo oto éyị́ e goó za mbá
sị́ sịndị́a.” Ndaá bɨ kídí Yésụ nɨ kpá ídí Ngére do Lomo ní wá, gɨ zía Lomo
oto wo ne zía ídíne káa do Ngére do éyị́ e mbá.
28 Gɨ do kací a bɨ Yésụ nɨ kóo go Ngére do éyị́ e za mbá ní, zía nda ótoómo
bi zí 'Bụné Lomo nda ídíne ne Ngére doné kɨ́ éyị́ e za fí. Gɨ zía wo Lomo,
i'bí roko'bụ ne zí Yésụ zí Yésụ ídíne káa do Ngére.
29 Togụ́ bɨ Lomo uru 'yị e gɨ sɨmɨ umbu wá ní, sara 'yị ga bɨ i'bíní babatị́za
zíye do bi kací sụmụyé ga bɨ uyuní ní, nɨyí nda méngị goó 'di? Sara togụ́
Lomo uru ené 'yị e wá ní, éyị́ bɨ 'yị e ndịsịní ṇgúṇgu ledre babatị́za do
í'bí a zíye gɨ roa ní 'di?
30 Aka nda zée, idí ndaá gɨ zía bɨ ya kídí 'yị e nɨyí úrú gɨ sɨmɨ umbu ní
wá ní, káa bɨ i'bízé ezé rozé ndịsị 'dó'dóze gbékpị́e wá?
31 Máí'bí romá zí umbu zíma ndịsị 'dó'dóma gɨ ro Kírésịto Yésụ bɨ nɨ
Ngére ezé née ndaá gbékpị́e wá, gɨ zía ma'díi nɨ sɨmɨ ledre ené. Zíma kpá
ídíma kɨ́ mongụ́ rokinyi gɨ zía ṇgúṇgusé ledre ené go.
32 Máótoómo romá zí ngíti géyị 'yị ga bɨ 'bɨ Éfeso yée ga bɨ ṇguṇguní
aka ledre 'bɨ Lomo wá ní ndịsị 'dó'do máa kíngaya née gbékpị́ne wá, gɨ
zía máówo go bɨlámáne kídí úrú gɨ sɨmɨ umbu nɨ bo. Idí ndaá kóo kenée
wá,
“Idízé lá ndịsị ánu éyị́ e kɨ́ éwé éyị́ e,
sịndị́ kadra ogụ go yá, zíze úyuzé.”
33 Ndásé ótoómo rosé zí 'yị e lóndo sée wá. “'Yị bɨ sómụ́ ledre ené ndaá
bɨlámáne wá ní, ndịsị sínyiónzó ezené bɨ kɨ́ bɨlámá sómụ́ ledre sɨmɨné ní.”
34 Ídísé ótoómo ledre cayi 'bɨ 'yị ga gére née 'dá'ba. Zíse ídíse tí fú
bɨlámáse. Zíse kpá ótoómo méngị bɨsinyí ledre 'dá'ba. Ngíti géyị 'yị e
nɨyí fú lá bo gɨ dongaráse owoní aka eyé ledre 'bɨ Lomo fú lá wá. Dosé
owó gɨ zí ledre née wá gɨ zí 'di?

Umbu e nɨyí úrú kɨ́ mɨkánda sanáye royé

35 Ngíti 'yị nɨ ndúndu'yú kídí, “Togụ́ 'yị uyu go mɨúyu ní nɨ nda úrú 'bɨ
ené gɨ sɨmɨ umbu lárá a káa be 'di? Nɨ ólụ́ógụ kɨ́ toso sanáne máa wo bɨ
káa be 'di?”
36 Née kenée bɨcayi sómụ́ ledre bɨ káa be 'di. Bɨ ndịsịsé 'dịyị́ kúfú ní,
ndịsị ụ́tụ zía ólụ́ógụné nyé kɨ́ kụ́rú sókóne roné, mbé uyu kí?
37 Éyị́ ga bɨ ndịsịsé 'dịyị́ yée ní, togụ́ mbómụ́ togụ́ 'díya, ndaá 'bɨ ené bɨ
kídí 'dí'bisé kụ́rụ'bụ éyị́ née 'dịyị́ a ní wá, tí lá dụ́ụ́ kúfú a.
38 Lomo ndịsị nda í'bí mɨkánda saná zíye ne kací mɨyéme ledre ené.
39 Éyị́ trịdrị ga bɨ za mbá ní, Lomo i'bí saná zíye kpá za mbá
mɨngúngúcua. 'Yịma'dí togụ́ bangá togụ́ solụ́ togụ́ kénzé éyị́ ga gére née
za mbá, toso sanáye nɨ mbá mɨngúngúcua.
40 Éyị́ ga bɨ komo ere ní nɨyí 'bɨ eyé kpá bo tosoyé kɨ́ lámáye nɨ mbá
mɨngúngúcua gɨ ro éyị́ máa yée ga bɨ do sogo káṇgá ona ní.
41 Mɨsúwu kadra nɨ kpị́ gɨ zí éfé, zí kele e ídíye kpá kpị́. Ngíti géyị ndịsịní
ndící kɨ́ roko'bụyé rómo do lafúye.

15:27 15:27 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 8:6 **15:32 15:32** Isáya 22:13

42 Ledre nɨ gɨ ro mɨúrú 'yị e gɨ sɨmɨ umbu kpá kenée. Saná 'yị bɨ nɨyí óto wo kíe sɨmɨ gu ní, nɨ wo bɨ ndịsị úyu mɨúyu ní. Wo bɨ nɨ úrú kíe ní, nɨ nda 'bɨ ené toso saná bɨ ngárá uyu lolụ wá ní.
43 Togụ́ 'yịma'dí uyu go yá zí saná a née ényené, roko'bụ a ndaá lolụ wá do óto a sɨmɨ káṇgá. Sɨmɨ bɨ Lomo nɨ nda úru wo gɨ sɨmɨ umbu ní, saná a enye lolụ wá, zía nda ídíne kí roko'bụné.
44 Sanáze bɨ azé kíe ba ní, nɨ 'bɨ do sogo káṇgá. Mɨkánda a bɨ Lomo nɨ í'bí a sɨmɨ bɨ nɨ úru zée ní, nɨ nda ídí sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo za fí.
45 Mɨéké kúrú Lomo uku kídí, “Zí mɨzefị 'yịma'dí bɨ Lomo otoogụ wo Ádama ní, ídíne trịdrị.” Zí gbre 'yị ídí 'bɨ ené nda Yésụ, 'yị í'bí trịdrị bɨ za fí ní zí 'yị e sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo ní.
46 Lomo otoụtụ aka kóo sanáze bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ní. Nda gɨ do kací a née, zía ótoógụ sanáze bɨ kí roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo ní.
47 Lomo yeme mɨzefị 'yịma'dí gɨ sɨmɨ káṇgá, zía nda kásaógụ gbre 'yịma'dí bɨ nɨ Yésụ ní 'bɨ ené gɨ komo ere.
48 'Yị 'bɨ do sogo káṇgá nɨyí 'bɨ eyé 'yị ga bɨ 'bɨ Ádama ní gɨ zía nɨ 'yị 'bɨ do sogo káṇgá. 'Yị 'bɨ komo ere nɨyí 'bɨ eyé 'yị ga bɨ 'bɨ Yésụ ní gɨ zía nɨ yị́ ené 'yị 'bɨ komo ere.
49 Cakaba ní, azé aka káa zí mɨzefị 'yị bɨ 'bɨ do sogo káṇgá bɨ Ádama ní. Nda karanée zíze ídíze káa zí Yésụ bɨ ogụ gɨ komo ere ní.
50 Owụ́ 'bɨ Babá e, sanáze bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ba, utúasázé ndéré ndịsị kíe komo ere 'be 'bɨ Lomo wá, gɨ zía ndịsị úyu mɨúyu, zía ndịsị énye ené kpá mɨénye.
51 Máúku zíse ma'díi, ndaá 'bɨ ené bɨ kídí Yésụ nɨ ndá'baógụ sɨmɨ bɨ zée 'yị ené uyuonzózé rozé go mbá ní wá. Nɨ ndá'baógụ ndíki ngíti géyị 'yị e gɨ dongaráze aka tí kí komoyé. Zía nda oyóló'bó sanáze mbá kpị́ mɨkándané, yée ga bɨ uyuní go kí yée ga bɨ uyuní aka wá ní.
52 Ledre máa née nɨ lịyị 'yị e mɨlịyị sɨmɨ bɨ nɨyí ímí dịbịlị gɨ ro úru 'yị ga bɨ kóo uyuní go ní, zíye ólụ́ógụyé kí mɨkánda sanáye royé née go saná máa bɨ enye lolụ wá ní, zíze ídíze kéye nda mbá trịdrịzé za fí.
53 Rozé máa wo bɨ ndịsị úyu mɨúyu, zía ndịsị ényené kpá mɨénye ní, Lomo nɨ óyóló'bó a sɨmɨ ngíti tosoné kpị́ ndaá lolụ wo bɨ nɨ kpá fú úyu mɨúyu ní wá.
54 Sɨmɨ bɨ Lomo i'bí mɨkánda saná go zíze mbá ní, zí ledre ma'dáa ídíne tí káa zí bɨ nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo ní kídí, “Umbu, éyị́ ndaá lolụ wá, roko'bụyị́ ụkụ́ go.”
55 “Umbu, roko'bụyị́ bɨ dozé káa zí ngére ní ndaá lolụ wá, ụkụ́ go. Útúásá lolụ ndịsị í'bí éyị́ mɨówo do mɨmbé'dezé wá.”
56 Lúyú ledre ndịsị 'dí'biógụ umbu. Gɨ zía lúyú ledre ndịsị óto lorụ 'bɨ Lomo káa do roko'bụ zíne.
57 Mbófo éyị́ zí Lomo kásaógụ Ngére ezé Kírésịto Yésụ ógụ úyuné 'dí'bióyó umbu bɨ kóo azé úyu a ze gɨ zí lúyú ledre ezé e ní gɨ komozé.
58 Owụ́ 'bɨ Babá e, káa zí bɨ goó kenée ní, ídísé tóro sɨmɨ moko 'bɨ Lomo ngbúó. Ndásé ótoómo rosé zí ngíti géyị ledre e 'dí'bióyó sée wá. Gɨ zía kụ́rụ́ moko 'bɨ Ngére Yésụ bɨ ndịsịsé méngị a née nderé ené gbékpịne wá.

15:45 15:45 Dosị éyị́ e 2:7 **15:54 15:54** Isáya 25:8 **15:55 15:55** Uzíya 13:14

16

Yóko késį̣ gɨ ro kása a sɨmɨ Yeṛụsaléma

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, togụ́ gɨ ro yóko komo késį̣ sáká lafúze 'yị ga bɨ 'bɨ
Kírésịto ní kíe yá, ídísé méngị ledre bɨ kóo máúku zí yée ga bɨ sɨmɨ káṇgá
bɨ Galatíya ní.
2 Sɨmɨ sị́lį̣ gɨ do kací Sị́lį̣ 'bɨ 'Dówụ́ro mbá, ídíse ndịsị 'dí'bióto ngíti géyị
késį̣ e kpị́ kí ịrị lafúze ga gére ní, gɨ do bɨ zíma ógụmá ndíki a nzíyiné gɨ
ro zíma kása a sáká yée kíe. Gɨ zí wo bɨ ásé méngị a gbagbagba sɨmɨ bɨ
mááyí go zíse íri ní.
3 Ídísé kpá lúrúómo ngíti géyị 'yị e gɨ do ngárá 'yị ga bɨ ásé kéye íri
mɨméngị ledre eyé nɨ za mbá bɨlámáne ní gɨ ro togụ́ máógụ go zíse íri yá,
zíma éké wáraga í'bí a kí késį̣ bɨ yókosé ní do sị́lị́ye gɨ ro zíye ndéré sáká
lafúze ga bɨ sɨmɨ Yeṛụsaléma íri ní kíe.
4 Togụ́ málúrú utúasá mɨútúásá zíma ndéréma yá, zíze ndéréze kéye.

Mɨyéme ledre 'bɨ Páwulo

5 Nɨ kóo ídí tí bɨlámáne zíma ndéréma geré zíse íri, tí lá máíli aka ndéré
lúrú ngíti géyị lafúze 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto sɨmɨ káṇgá bɨ Mekedoṇiya ní kí,
mááyí nda fú ógụ zíse íri.
6 Togụ́ máógụ go zíse íri yá, azé aka lú'bú kése zaá mɨlú'bú kí. Gɨ zía kí
lịmị ba máíli ndịsị bi. Togụ́ nda go kí ndumu yá, mááyí nda fú ịnyị ndéré
do ngíti géyị bi e. Ili kpá zíse sáká máa gɨ ro gámá ga bɨ mándịsị kí gámá
yée kací moko e ní.
7 Ndaá bɨlámáne zíma ógụmá zíse íri lá 'dá'dága wá. Togụ́ Ngére Yésụ
ṇguṇgu go zíma ógụmá zíse íri yá, azé aka lú'bú kése zaá mɨlú'bú kí.
8 Mááyí aka ídí fú sɨmɨ Éfeso yáa gị sɨmɨ sịndį̣ kadra bɨ 'bɨ Pénítakote
ní.*
9 Máíli aka fú ndịsị sɨmɨ gara bɨ Éfeso yáa gɨ zía Lomo ili aka zíma
ndịsịmá 'dódo ledre ené zí 'yị ga bɨ yáa ní abú tụ́'dụ́ ngíti géyị iliní kenée
wá.
10 Togụ́ Timatíyo ogụ go zíse íri yá, ndásé lúrú wo lá kí komosé wá, ídísé
'dí'bi wo sɨmɨ sụmụ kí sị́lị́se sokó gɨ zía nɨ 'yị bɨ ndịsị méngị moko 'bɨ Ngére
Yésụ kí mɨmbé'dené mbá kị́é'do kpá káa zí bɨ mándịsị méngị a ní.
11 Ndásé lúrúcáyi wo wá. Ídísé sáká wo gɨ ro zía gámáne kací moko
'bɨ Ngére Yésụ kí rokinyi do mɨmbé'dené kpá gɨ ro zía ndá'baógụné zíma
yáa 'diya. Mándịsị yáa óto komomá kací a kpá kí ngíti géyị 'yị ga bɨ 'bɨ
Kírésịto ní.
12 Máúku ledre go zí Apólo eze 'yị mokozé o'bụó'bụ idíní ndéré kí ngíti
géyị 'yị 'bɨ Kírésịto lúrú sée íri. Másómụ́ utúasá aka kací komoa wá, togụ́
ndiki bɨlámá sịndį̣ kadra go yá, nɨ ógụ lúrú sée íri.

Odụ ledre zíse

13 Ídísé 'dí'bi sị́lị́se ro ledre Kírésịto sokó gɨ do bɨ zíse ídíse kí roko'bụsé
do ndịsị tórosé ngbúó.

---

* **16:8 16:8** Sịndį̣ kadra 'bɨ Pénítakote: Née sị́lį̣ sokó doa ịnyị doa kérị́ gɨ do kací Umbuokpó. Yụ́da e ndịsịní ógụ sɨmɨ sị́lį̣ née sɨmɨ Yeṛụsaléma í'bí mɨzefị éyị eyé ga bɨ gɨ yáká ní zí Lomo. Née kpá sị́lį̣ bɨ kóo 'Dówụ́ Lomo ogụ do 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre ené ní. Ólo Lévị 23:15-21, Moko 'bɨ 'yịmɨkása e 2:1-4.

14 Ídísé ndịsị óto 'bú lafúse e sɨmɨ ledre e za mbá.
15 Káa zí bɨ ówosé Sitifáno kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ ené e mbá bú bɨlámáne nɨyí
ye mɨzefị 'yị ga bɨ kóo sɨmɨ káṇgá bɨ Ákaya ṇguṇguní ledre 'bɨ Ngére Yésụ
zíye ndịsịyé sáká 'yị ga bɨ 'bɨ Yésụ ní,
16 máúku zíse, ídísé 'dí'bi lorụ gɨ tara sitifáno kpá kí ngíti géyị 'yị ga bɨ
nɨyí íri ṇguṇguní ledre 'bɨ Ngére Yésụ go ní.
17 Sɨmɨ bɨ kóo Sitifáno ma'dáa, kí Forotonáto nda kí Akayíka ogụní zíma
yáa ní, abú ndásé yáa wá, mááyí geré kí mongú rokinyi gɨ zíye zíma
ndịsịmá mbófo yée kíngaya gɨ ro sáká éyị bɨ ogụní kíe zíma gɨ zíse gɨrí
ní.
18 I'bíní rokinyi go zíma kíngaya kpá káa zí bɨ ndịsịní í'bí rokinyi zíse íri
ní. Idízé ndịsị mbófo yée kíngaya gɨ zía ndịsịní go méngị moko 'bɨ Kírésịto
cú kí sɨmɨyé.

Odụ ledre gɨ zí Páwulo

19 'Yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto gɨ sɨmɨ ngíti géyị gara ga bɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Ásiya
yáa ní, i'bíní mandá zíse kíngaya. Akúwíla kí me'bené Purisíla nda kpá kí
'yị ga bɨ ndịsịní yóko royé 'be 'bɨ Akúwíla íni ini zí Ngére Yésụ ní, i'bíní
kpá mandá zíse kíngaya.
20 Lafúze 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto yáa ní, i'bíní mandá zíse íri kíngaya. Ídísé
ndịsị ídí kí rokinyi dongaráse kací kadra za cé.
21 Máa Páwulo, máí'bí kása kpá mandá zíse íri.
22 'Yị ga bɨ nɨyí óyó sogoyé zí Lomo ní, Lomo ma'dáa idí í'bí 'do'dó royé.
Ngére Yésụ ndá'baógụ mu 'diya.
23 Ngére Yésụ idí ndịsị lúrú bi kacíse gɨ do bɨ zíse ndịsịsé bɨlámáse.
24 Kací kadra mbá ásé sɨmɨ yana mɨmbé'demá sée 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto
Yésụ ní.

Gbre wáraga bɨ Páwulo eké zí 'yị ga bɨ sɨmɨ Koṛindo ní

Ledre gɨ ro gbre bụ́kụ bɨ Koṛindo ní

Páwulo eké ledre ba ne zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto sɨmɨ Koṛindo ngúru mongụ́ gara sɨmɨ káṇgá 'bɨ 'yị ga bɨ Gɨrịsị e ní. Eké ledre née zíye sɨmɨ bɨ nɨ do mɨsi'di mɨndéréne íri ní. Oto kóo dosị́ ledre 'bɨ Lomo go zíye íri, gɨ zí kéyị́ née ili ndéré íri í'bí yata bɨlámá sómụ́ ledre zíye. Née sị́ ledre bɨ eké ledre ba kása zíye íri gɨ roa ní. Abú nɨ tí kí ledre ga gére née kenée yá, bɨsinyí ledre nɨ fú lá yị́ ené bo dongaráye íri. Páwulo ili 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto née idíní yéme dongaráye 'dá'dá zíne kí ógụné íri.

Ngíti géyị́ ukuní 'bɨ eyé kídí Páwulo ndaá 'bɨ ené mbigí 'yịmɨkása 'bɨ Kírésịto wá ndịsị́ sínyi késị́ 'bɨ kaṇísa. Sɨmɨ ledre bɨ eké ba, uku mbigí ledre gɨ roné kí ledre bɨlámá ledre 'bɨ Yésụ bɨ Lomo i'bí zíne bɨ née ndịsị́ úku a zí 'yị e ní. Sɨmɨ kápita 9-10 'dodo ledre zí 'yị e gɨ ro káa zí bɨ nɨyí ndịsị́ sáká 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo kpá kí Kaṇísa ga bɨ do ngíti géyị́ bɨ e kí késị́ ga bɨ zíye née.

1 Sée 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto sɨmɨ gara bɨ Koṛindo kí lafúse ga bɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Ákaya ní.

Máa Páwulo bɨ Lomo gelé máa káa do 'yịmɨkása 'bɨ Kírésịto Yésụ ní, máéké wáraga ba máa zíse. Lúnduzé Timatíyo sɨmɨ Lomo, bɨ azé kéye yáa ní, i'bízé mandá kéne zíse íri kíngaya.

2 'Bụzé Lomo kí Ngére ezé Kírésịto Yésụ, idíní í'bí úndru zíse gɨ do bɨ zíse ndịsịsé bɨlámáne.

Páwulo i'bí mbófo éyị́ zí Lomo

3 Mbófo éyị́ zí Lomo bɨ 'Bụ Ngére ezé Kírésịto Yésụ ní. Nɨ ne 'yị bɨ ndịsị́ sáká zée do ṛịkị́ tú'dụ́ mɨsi'di e za mbá ní.

4 Lurúomo zée lá kí komoné wá, sɨmɨ bɨ azé go sɨmɨ ledre ní, ndịsị́ sáká zée kí í'bí roko'bụ zíze gɨ do bɨ zíze útúásáze ndịsị́ sáká lafúze e sɨmɨ ledre e káa zí bɨ ndịsị́ sáká zée ní.

5 Nɨ kenée ma'díi, káa zí bɨ kóo Kírésịto 'do'dó gɨ rozé ní, zée ga bɨ azé go 'yị ené e ní, azé 'dó'dó kpá kenée. Káa zí bɨ kóo Lomo ndịsị́ í'bí roko'bụ zía sɨmɨ bɨ ndịsị́ 'dó'dó ní, Lomo nɨ kpá í'bí roko'bụ zíze kenée.

6 Sɨmɨ bɨ azé go ndịsị́ 'dó'dó ní, zíze ndịsị́ ndíki roko'bụ kí komokenzị́ gɨ zí Lomo gɨ ro sáká sée kíe gɨ ro zíse ndíki trịdrị. Saká zée sɨmɨ 'do'dó ga bɨ ndịsịní ndíki zée ní gɨ do bɨ zíse ówo a kídí ndịsị́ í'bí roko'bụ zíze ne gɨ do bɨ zíze sáká sée. Sɨmɨ bɨ ásé ndịsị́ ụ́tụsɨmɨsé cé káa zí bɨ ndịsịzé ụ́tụsɨmɨzé ní.

7 Owozé go bɨlámáne kídí gɨ zía bɨ ndịsịsé go ụ́tụsɨmɨsé sɨmɨ 'do'dó kpá cé káa zíze ní, Lomo nɨ í'bí roko'bụ zíse káa zí bɨ i'bí zíze ní.

8 Owụ́ 'bɨ Babá e, utúasá mɨútúásá zíze úku ledre 'do'dó bɨ kóo 'dodozé sɨmɨ Ásiya ní zíse. Née ndaá kóo 'do'dó wá, yị́ ené umbu, olụ́ogụzé gɨ sɨmɨ gu.

9 Lomo rozé ndaá lolụ kóo wá, gɨ zía owozé nda kóo tí go kídí azé yị ezé go umbu. Gɨ zí kéyị née, zíze nda kóo ótoómo rozé mbá dụ́ụ́ zí Lomo gɨ zía roko'bụ 'bɨ úru 'yị e gɨ sɨmɨ umbu nɨ dụ́ụ́ zía.
10 Ma'díi, zía kóo yómo zée gɨ tara umbu née. Owoyemezé go bɨlámáne kídí nɨ ndịsị sáká zée fú kenée sɨmɨ ledre e za mbá.
11 Ídísé íni ini zí Lomo gɨ rozé. Sɨmɨ bɨ nɨ ndịsị sáká zée ní, nɨ óto tụ́'dụ́ 'yị e zíye ídíye kí rokinyi do ndịsịyé mbófo Lomo gɨ zíse.

Páwulo oyólo'bó ledre kóo yeme ní

12 Dukuwu ndaá ro dozé wá. Ndịsịzé ndịsị kí dozé 'dága gɨ zía ndịsị bɨ ndịsịzé ndịsị a kí 'yị e kpá kése ní nɨ do mɨsi'di bɨ Lomo ili ní.
13 Togụ́ mákása ledre go zíse yá, ndịsịsé ówoyéme a 'diya gɨ zía sómụ́ ledre amá ndaá 'bɨ ené gbre gbre wá.
14 Abú ówoyémesé aka ledre ga bɨ ukuzé yée zíse ba wá, sɨmɨ bɨ karanée Ngére Yésụ nɨ ndá'baógụ ní, ásé ídí kí rokinyi kíze kpá káa zí bɨ azé kí rokinyi gɨ zíse ní.
15 Máówo go bɨlámáne kídí ásé kí rokinyi. Nɨ bɨlámáne zíma ógụ andá romá zíse íri gɨ ro zíse ídíse kí úndru za kíngaya.
16 Mɨzefị sómụ́ ledre amá nɨ kídí, mááyí ịnyị gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Ásiya ní ndéréma sɨmɨ Mekedoṇiya. Mááyí 'décị bi kpụrụ́ gɨ zíse gɨ ore kí lúrú sée. Kpá kenée sɨmɨ mɨndá'baógụmá, mááyí ógụ kpá kpụrụ́ gɨ 'dí zíse gɨ ore gɨ ro zíse sáká máa gɨ ro zíma ndéréma sɨmɨ Yụdáya káṇgá 'bɨ Yụ́da e.
17 Ndásé lúrú máa káa zí 'yị bɨ togụ́ yeme ledre go yá, zía ndịsịné óyóló'bó a gbụ́ gbụ́ gbụ́ ní wá.
18 Mándá 'yị óyóló'bó ledre wá, éyị bɨ máúku go ní, nɨ méngị roné tí káa zí bɨ máúku ní. Máúku née ledre bɨ Lomo owo bú ní.
19 Kírésịto Yésụ Owụ́ 'bɨ Lomo bɨ zée kí Timatíyo e kí Siliváno e ndịsịzé úku ledre a zíse ba ní, nɨ 'yị bɨ togụ́ uku ledre go yá zía tí méngị a ní.
20 Ledre ga bɨ za mbá Lomo yeme yée gɨ ro yómo 'yịma'dí ní, Yésụ ogụ mengị yée go mbá. Gɨ zí kéyị née, zíze ndịsịzé í'bí mbófo éyị zí Lomo. Zíze ṇgúṇgu a kídí "Idí kenée."
21 Wo, Lomo ma'dáa geléogụ zée ne zía í'bí roko'bụ née zíze kése gɨ do bɨ zíze ṇgúṇgu ledre Kírésịto kíngaya zíze ndịsị tórozé ngbúó sɨmɨ moko ené bɨ i'bí zíze ní.
22 'Dá'dá kasa 'dówụ́ne sɨmɨzé káa do mɨzefị sáká éyị zíze gɨ ro zíze ndịsịzé méngị dụ́ụ́ ledre ené gɨ do bɨ zí 'yị e ówo a mbá kídí azé go mbigí 'yị ené e.
23 Lomo owo sị ledre bɨ máógụ gɨ zía zíse íri 'diya wá ní bú. Togụ́ máógụ kóo 'diya yá, mááyí kóo ódro zíse o'bụó'bụ.
24 Otozé ezé rozé zíse zíze ídíze kí ledrezé owóowó wá. Ilizé zíze ndịsị méngị moko 'bɨ Kírésịto kése ndro gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledre ené go ní gɨ do bɨ zíse ídíse kí rokinyi.

2

1 Gɨ zí kéyị née, máóyóló'bó sómụ́ ledre amá go kí ndéréma zíse íri káa bɨ mááyí úku ledre bɨ nɨ óto uṇgú do mɨmbé'desé ní zíse ke.
2 Togụ́ máóto uṇgú do mɨmbé'desé kí ódro bɨ o'bụó'bụ zí bi sínyíne rosé ní, ásé nda óto máa zí bi émené romá ní lárá a káa be 'di? Ótosé esé lolụ máa zí bi émené romá wá.

3 Máódro 'dịyị romá sɨmɨ ledre bɨ máéké ba kenée gɨ zía sɨmɨ bɨ mááyí ógụ íri ní, ásé óto máa se zí bi émené romá. Rokinyi bɨ ásé ídí kíe ní, nɨ óto máa ne zíma ídíma kí rokinyi.
4 Sɨmɨ bɨ kóo mááyí éké ledre née zíse ní, rokinyi ndaá kóo romá wá, bi sinyí kóo romá mɨsínyí zía oto máa zíma ndịsịmá gɨ zía gboó sɨmɨ iní komomá. Máéké kóo ledre née zíse kenée gɨ zía 'búse ofụ domá go.

Ótoómo ledre zí 'yị lúyú ledre e

5 Togụ́ ngúrusé luyú ledre yá, abú bi nɨ tí sínyí romá gɨ zía yá ní, bi nɨ sínyí rosé mbá rómo domá.
6 'Do'dó bɨ í'bísé zía gɨ zí ledre bɨ luyú wo née ní utúasá go kíe kpịnị.
7 Bɨ ba ní, sịndị́ kadra ogụ go gɨ ro zíse ótoómo ledre zía, zíse 'dí'bilúgu wo sɨmɨ sụmụ dongaráse káa bɨ nɨ nda lúrú roné káa zí kémbị́ moko ndaá lolụ sɨmɨné wá ní ke.
8 Ídísé fú lá 'dódo a zía kídí nɨ ngúrusé bɨ 'bú a nɨ fú bo dosé ní.
9 Máéké kóo ledre zíse 'dá'dá gɨ ro ówo a togụ́ ásé tí óto úndrumá sɨmɨ ledre ga bɨ mándịsị úku yée zíse ní yá.
10 Togụ́ ótoómosé ledre go zí 'yị yá, mááyí kpá ótoómo ledre zía. Togụ́ máótoómo ledre go zí 'yị yá, Kírésịto Yésụ owo tí go kídí ma'díi máótoómo ledre go zí 'yị née gɨ zía ótoómosé kpá ledre go zía.
11 Nɨ mɨútúásáne zíse ndịsịsé ótoómo ledre zí 'yị bɨ luyú ledre go ní káa bɨ Satána nɨ ndíki bifúó zía ólụ́ne dongaráze, gɨ zía owozé mɨméngị ledre ené bú.
12 Sɨmɨ bɨ máịnyị ndéré sɨmɨ gara bɨ Tóra gɨ ro úku ledre 'bɨ Kírésịto zí 'yị ga bɨ íri ní, mááyí ógụ íri ní, Ngére Yésụ olụ́ go do mɨmbé'de tụ́'dụ́ 'yị e nɨyí go nzíyiyé ndịsị sóngó bɨlámá ledre bɨ máógụ kíe ní.
13 Gɨ zía bɨ ngárá máógụ ndíki lúnduzé Tịto sɨmɨ Lomo ore wá ní, má'dú'du nda kóo zíye ore lá ca, zíma 'dícíómo kacíma zíye, yóó zíma ndéréókpóma sɨmɨ Mekedonịya.
14 Mbófo éyị́ zí Lomo zía óto Kírésịto káa do mongụ́ manda zía ndịsị útúne zíze 'dá'dá sɨmɨ ledre e za mbá kí mongụ́ roko'bụné káa zí mongụ́ manda 'bɨ asikíri e ní. Zí Lomo ma'dáa ndịsịné sáká zée zíze ndịsịzé úku bɨlámá ledre bɨ gɨ do bɨ Yésụ ní zí 'yị e. Bɨlámá ledre née inyi kóo zí 'yị e rómo do bikinyi ledre e mbá.
15 Azé zí Lomo kí ledrezé owóowó káa zí bɨlámá sụ'bụ́ mɨndonyo ní. Kpá zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre Kírésịto go ní, kí yée ga bɨ ṇguṇguní wá ní.
16 'Yị ga bɨ ṇguṇguní ledre Yésụ wá ní, ndịsịní éré gɨ zí ndonyozé ngịrị gɨ zía ndonyozé née nɨ zíye káa zí ndonyo umbu ní gɨ zía nɨyí úyu kpá kenée. Ambí nɨ útúásá méngị moko 'bɨ Lomo ní ne? Nda zí yée ga bɨ ṇguṇguní ledre Yésụ go ní ndonyozé nɨ zíye ndonyo trịdrị gɨ zía nɨyí ídí 'bɨ eyé trịdrị.
17 Ndazé ezé káa zí tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị ga bɨ iliní ndịsị úku kúrú Lomo gɨ do bɨ do í'bí éyị́ zíye ní wá. Ndịsịzé úku zí 'yị e mbigí ledre 'bɨ Lomo gɨ zía uzu zée, go utúasázé go komoa 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní gɨ ro moko ené.

3

Mɨkánda mɨyéme ledre 'bɨ Lomo

1 Ndịsịsé lúrú a íri káa zí éyị bɨ ndịsịzé mbófo rozé ní? Ílisé kóo idíní
éké do sịlịze wáraga káa zí bɨ ndịsịní éké a do sịlị ngíti géyị 'yị e ní ógụ
'dódo a zíse kídí azé 'yị ga bɨ 'bɨ moko 'bɨ Lomo ní, togụ́ kenée wá ní, ílisé
kóo éké wáraga ma'dáa zíze se? Ɨ'ɨ, ndaá 'bɨ ené kenée wá.
2 Ásé se zíze káa zí mɨéké wáraga ní. Gɨ zía 'dódosé kací moko bɨ ndịsịzé
méngị a dongaráse ní go zí 'yị e ówo a mbá kídí azé 'yị 'bɨ moko 'bɨ Lomo.
3 Ásé go káa zí mbigí wáraga bɨ Kírésịto eké ne ní, gɨ zía 'dódosé bɨlámá
moko bɨ mengịzé zí Lomo ní go sɨmɨ mɨméngị ledre esé e. Ledre ga bɨ gɨ
do bisé ní ekéní eyé mɨéké wá, 'Dówụ́ Lomo mengị yị́ ené ne.
4 Ukuzé ledre ga gére née kenée gɨ zía owozé go ma'díi kídí Lomo i'bí
roko'bụ go zíze ndịsịzé méngị moko ené kíe sị́ sịlị Kírésịto.
5 Utúasázé úku ledre bɨ kídí ndịsịzé méngị ledre ga gére née kí roko'bụ
ezé 'bɨ 'yịma'dí e ní wá. Lomo i'bí roko'bụ ledre ga bɨ mengịzé née zíze
ne.
6 Geléogụ zée ne gɨ ro zíze ndịsịzé úku bɨlámá ledre bɨ yeme mɨkándané
ní. Ndaá 'bɨ ené lorụ bɨ kóo Mụ́sa eké ní wá. Gɨ zía 'Dówụ́ Lomo ndịsị í'bí
trịdrị ne zí 'yị e, ndaá 'bɨ ené lorụ wá.

Lorụ i'bí ené trịdrị zí 'yị e wá

7 Lorụ bɨ kóo Mụ́sa eké ní uku kídí togụ́ 'yị ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo wá
yá, nɨ úyu. Lorụ née nɨ kóo mɨékéótoné ro tutú. Abú kenée ndotó, lorụ
máa née oto kóo sɨmɨ komo Mụ́sa ndịsị ṛíṛíne mɨṛíṛí Isɨréle e utúasání
ndịsị lúrú a wa. Abú kenée ndotó, roko'bụ máa née nɨ ụ́kụ́ ené mɨụ́kụ́.
8 Mɨkánda yéme ledre bɨ Lomo yeme zía kásaógụ 'Dówụ́ne gɨ ro í'bí
trịdrị bɨ za fí ní romo do lorụ bɨ ekéní mɨéké ní.
9 Togụ́ 'yị e nɨyí kí rokinyi lá gbóo gɨ ro lorụ bɨ ngárá i'bí ené trịdrị zí
'yị e wá ní, sara nɨyí nda ídí kí rokinyi gɨ ro mɨkánda ledre bɨ nɨ í'bí trịdrị
zíye ní cụ́ káa be 'di?
10 Mɨkánda lorụ bɨ Lomo i'bíogụ ba, romo do lorụ bɨ kóo Mụ́sa eké ní.
11 Togụ́ 'yị e nɨyí kóo kí rokinyi gɨ ro lorụ bɨ ndịsị ụ́kụ́ mɨụ́kụ́ ní, sara
nɨyí nda ídí kí rokinyi gɨ ro lorụ bɨ ngárá ụkụ́ 'bɨ ené kú wá cụ́ káa be 'di?
12 Káa zí bɨ Lomo gelé zée ne zíze ndịsịzé 'dódo mɨkánda mɨyéme ledre
ené ba zí 'yị e ní, azé óto komozé ndịsị méngị moko née ngịrị ndaá rozé
wá.
13 Ndazé ezé káa zí Mụ́sa bɨ kóo onzó'dụtụ komoné kí mbílí bongó gɨ zí
Isɨréle e kí lúrú roko'bụ 'bɨ Lomo bɨ nɨ ókpó gɨ roné ní wá.
14 Bɨ ba ní, 'dụtụní yị́ eyé sɨmɨ doyé go, abú 'dodoní ba nda tí mbigí lorụ
ga bɨ Mụ́sa ekéní ní zíye yá, utúasání eyé úwú a wá. 'Búó togụ́ ṇguṇguní
ledre Kírésịto go, zí sɨmɨ doyé líkpíne.
15 Gɨ zí kéyị́ née ní, abú oloní ba nda tí lorụ ga bɨ kóo Mụ́sa eké yée ní
zíye yá, mɨmbé'deyé utúasá ené lolụ ṇgúṇgu a wá gɨ zía sɨmɨ doyé nɨ yị́
ené fú lá mɨ'dụ́tụné.
16 'Búó togụ́ 'yị ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo go, Ngére Lomo nɨ fú ótoómo
ledre zía.
17 Ngére Lomo kí 'Dówụ́ Lomo nɨ kịé'do. 'Yị bɨ ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo go
ní, 'Dówụ́ Lomo nɨ go sɨmɨ a gɨ zía owo yị́ ené Lomo go, nɨ go sɨmɨ rokinyi.
18 Gɨ zía bɨ ngárá komozé ndaá mɨ'dụ́tụné wá ní, 'yị e ndịsịní lúrútóko
bɨlámá mɨméngị ledre 'bɨ Ngére bɨ ndịsị ngbóró tátá roné sɨmɨzé ní gɨ zí
roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo bɨ sɨmɨzé ní.

4

Úku ledre 'bɨ Lomo

1 Yị ené gɨ zí 'búze bɨ do Lomo ní, zía gélé zée gɨ ro zíze ndịsịzé 'dódo mɨkánda yéme ledre ené zí 'yị e. Gɨ zí kéyị née ní, rozé uyu ené kí méngị moko ma'dáa wá.
2 Ledre ga bɨ ndịsịzé méngị yée ní za mbá, kémbị ledre bɨ nɨ 'dí'biógụ dokuwu zí 'yị ní ndaá. Ukuingbízé ezé ledre zí 'yị e sɨmɨ bɨ azé ndịsị 'dódo ledre 'bɨ Lomo zíye ní wá. Ledre ezé e nɨyí za mbá mɨózoyé zí kadra 'yị bɨ nɨ úkuóto ledre rozé ní ndaá.
3 Bɨlámá ledre ga bɨ ndịsịzé 'dódo yée ní togụ́ ngíti géyị 'yị e owoyemení ini ledre gɨ sɨmɨ a wá, née yị ené yée ga bɨ asiní mɨási kí úwú a ní.
4 Gɨ zía Satána bɨ oto roné ngére 'bɨ do sogo káṇgá ba 'dụtụ yị ené sɨmɨ doyé go ní. Utúasání eyé 'dí'bi bɨlámá ledre 'bɨ Kírésịto bɨ nɨ káa zí Lomo bɨ ndịsịzé 'dódo ledre ené zíye káa zí bimɨóṇgó zíye ndịsịyé méngị ledre e kací a ní wá.
5 Ledre ga bɨ ndịsịzé 'dódo yée ní, ndaní eyé ledre e ga bɨ gɨ rozé ní wá, ndịsịzé 'dódo bɨlámá ledre bɨ 'bɨ Kírésịto Yésụ Ngére ezé ní. Kasa zée kí bɨlámá ledre née ne zíse.
6 Lomo uku kóo ledre kídí, “Bimɨóṇgó idí óṇgó sɨmɨ mɨtụlụrụ.” Karaba ní bɨlámá ledre 'bɨ Lomo bɨ Kírésịto ogụ kíe ní, oto zée go zíze ndịsịzé lúrú roko'bụ 'bɨ Lomo gɨ zía azé go sɨmɨ bimɨóṇgó.
7 Abú azé 'yịma'dí e roko'bụzé ndaá, azé káa zí pheṛé ní yá, Lomo i'bí moko ené bɨ kí ledrené owóowó ní go do sịlịze. Gɨ zí kéyị née, zí 'yị e ówo a mbá kídí ma'díi, Lomo ndịsị í'bí roko'bụ zíze ne, zíze ndịsịzé méngị moko ma'dáa kíe utúasázé ótoómo a wá.
8 Abú 'yị e ndịsịní 'dó'do zée kací kadra mbá yá, cóngó rozé utúasá ụ́kụ́ wá. Abú sɨmɨ ngíti géyị sịndị kadra owo'di'bizé éyị bɨ azé méngị a ní wá yá, oyózé sogozé zí Lomo wá.
9 Togụ́ azé go sɨmɨ 'do'dó yá, Lomo ndịsị kpá fú sáká zée. Abú sɨmɨ ngíti géyị sịndị kadra azé go gbóo gɨ ro do úfu zée yá, Lomo ndịsị kpá fú sáká zée.
10 Kací kadra mbá ndịsịzé gámá kí umbu komozé gɨ zí 'yị e káa zí 'bɨ Yésụ kóna ní. Togụ́ uyuzé yá nɨ úru zée zí 'yị e lúrútóko roko'bụa rozé.
11 Nɨ ma'díi, kací kadra mbá 'yị e nɨyí fú lá nzíyiyé gɨ ro úfu zée gɨ zía bɨ ndịsịzé úku bɨlámá ledre ené ní. Nda gɨ ore, zí 'yị e ówo a mbá kídí Yésụ nɨ kí roko'bụ gɨ ro yómo rozé bɨ ndịsị úyu mɨúyu ba.
12 Ndịsịzé gámá kí umbu komozé kací kadra mbá gɨ zía bɨ ilizé gɨ ro zíse ndíki trịdrị bɨ za fí ní.
13 Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí, “Mándịsị 'dódo ledre 'bɨ Lomo gɨ zía máṇgúṇgu go.” Gɨ zía bɨ zée kése ṇguṇguzé go mbá ledre bɨ kị́é'do née ní ní, zíze ndịsịzé go 'dódo a zí 'yị e.
14 Gɨ zía owozé go kídí Lomo uru kóo Ngére Yésụ go gɨ sɨmɨ umbu, nɨ úru zée kpá kenée.
15 Ledre ga gére née mbá, nɨyí gɨ do bɨ zíse ídíse mbị, sɨmɨ bɨ 'yị e nɨyí ówoyéme a gɨ zíse kídí ábuwá Lomo nɨ bɨlámáne ní, zíye ndịsịyé mbófo wo kpá kí óto úndrua.

4:6 4:6 Dosị éyị e 1:3 **4:13 4:13** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 116:10

16 Née sị ledre bɨ utúasázé ótoómo ledre née gɨ zía wá ní. Abú roko'bụzé
ili ba za ụ́kụ́ mɨụ́kụ́ yá, zɨ́ 'Dówụ́ Lomo ndɨ́sịné í'bí roko'bụ zíze.
17 'Do'dó ga gére née ndɨsịní yéme zée gɨ ro zíze ndíki trịdrị bɨ za fí ní.
18 Gɨ zɨ́ kéyị́ née ní, otozé ezé komozé ro éyị́ ga bɨ ndɨsịzé go lúrú yée
née wá, ndɨsịzé óto komozé gɨ ro éyị́ ga bɨ ngárá lurúzé aka yée wá ní.

5

Azé ndɨ́sị́ sɨmɨ mɨkánda 'be

1 Kụ́rụ'bụ rozé ba trịdrịzé ndɨsị́ ndɨ́sị́ sɨmɨ a do sogo káṇgá ona. Togụ́
kụ́rụ'bụ rozé bɨ trịdrị́ ndɨsị́ ndɨ́sị́ sɨmɨ a ba uyu go yá, Lomo nɨ 'dí'bióto
trịdrịzé sɨmɨ mɨkánda 'be bɨ yemeomo gɨ rozé komo ere ní, zíze ndɨ́sịzé íri
za fí.
2 Abú 'do'dózé kɨ́ ndɨ́sị́ ndándada gɨ zɨ́ éyị́ mɨówo rozé do sogo káṇgá
ona ndotó, azé kɨ́ mongụ́ óto komo gɨ ro 'dówụ́ro bɨ Lomo yemeomo go
zíze komo ere íri ní,
3 gɨ zía utúasázé ndɨ́sị́ íri kɨ́ sanáze bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ba wá. Azé ídí
íri kɨ́ mɨkánda sanáze bɨ 'Dówụ́ Lomo yemene ní.
4 Kụ́rụ'bụ rozé 'bɨ sága ba ndɨsị́ ówo mɨówo zíze ndɨ́sịzé íni ini gɨ zɨ́ éyị́
mɨówo. Abú kenée ndotó, ilizé ezé zɨ́ trịdrịzé ólụ́ógụné gɨ sɨmɨ a wá. Éyị́
bɨ ilizé ní, mɨkánda trịdrị bɨ 'bɨ Lomo ní idí ógụ ndɨ́sị́ sɨmɨzé óyóló'bó zée
mɨkándané.
5 Lomo yeme ledre née ne zíze bɨlámáne kenée. Kasa 'Dówụ́ne gɨ ro zíze
ówo a kɨ́dí ledre ga bɨ née yeme yée gɨ rozé ní, née nɨ méngị́ yée mbá.
6 Gɨ zɨ́ kéyị́ née, zíze ówoyéme a bɨlámáne kɨ́dí togụ́ azé aka kɨ́ kụ́rụ'bụ
rozé 'bɨ do sogo káṇgá ba yá, ndazé aka mbigí 'yị́ ga bɨ 'bɨ Ngére Yésụ ní
wá.
7 Ndɨsịzé ndɨ́sị́ ba gɨ zía ṇguṇguzé go kenée abú ledre ma'dáa mengị́
aka roné wá ndotó.
8 Idízé ídí kɨ́ rokinyi gɨ zía bɨ azé ótoómo do sogo káṇgá ba zíze ndéré
ndɨ́sịzé kɨ́ Ngére Yésụ do bi kɨ́é'do ní.
9 Togụ́ azé go kéne do bi kɨ́é'do, togụ́ ndazé kéne do bi kɨ́é'do wá, ili zíze
óto wo zía ídíne kɨ́ rokinyi.
10 Gɨ zía azé karanée tóro mbá kó'dụ́ Kírésịto zía 'décị́ ngbangazé mbá
mɨkékeṛía kací mɨméngị́ ledre ezé e do sogo káṇgá ona.

Mɨyéme ledre dongará 'yị́ e kɨ́ Lomo

11 Gɨ zía bɨ ṇguṇguzé ledre Ngére Yésụ go, zíze ndɨ́sịzé óto úndrua kɨ́
ndɨ́sị́ 'dí'biógụ 'yị́ e zía ní, Lomo owo bú kɨ́dí ndɨsịzé úku ma'díi ledre e.
Sée ówosé kpá bú kenée.
12 Ndɨsịzé ezé née mbófo rozé zíse wá, ilizé gɨ ro zíse ídíse kɨ́ ledre
tarasé. Gɨ do bɨ zíse útúásáse úkulúgu ledre zɨ́ 'yị́ ga bɨ ndɨsịní mbófo
royé abú mengịní eyé ma'díi ledre zɨ́ Lomo wá ní.
13 Togụ́ lúrúsé zée kací komosé káa zɨ́ ṛifuzé mɨṛífu ní yá, yị́ ené gɨ ro zɨ́
'yị́ e ndɨsị́ í'bí mbófo éyị́ zɨ́ Lomo. Togụ́ ṛifuzé wá, ilizé sáká sée gɨ ro zíse
ówoyéme Lomo.
14 'Búze bɨ Kírésịto oto ní, oto zée née zíze ndɨ́sịzé méngị́ ledre ga gére
née kenée gɨ zía nɨ dụ́ụ́ ne bɨkéṛí 'yị́ bɨ uyu yómo tụ́'dụ́ 'yị́ ga bɨ kóo uyuní
sɨmɨ lúyú ledre ní.

15 Uyu káa bɨ yée ga bɨ nɨ yómo yée ní, nɨyí ndịsị ngúcuyé ke. Ili gɨ ro zíye ídíye káa do 'yị ené e zíye ndịsị ndịsịyé kéye. Gɨ zía uyu zía úrúne gɨ royé.
16 Bɨ ba ní, 'declzé ezé lolụ ngbanga 'yịma'dí e kací ledre ga bɨ ndịsịní méngị a ní kí sómụ́ ledre ezé 'bɨ 'yịma'dí e wá. Abú bɨ ndịsịzé kóo 'dá'dá 'décị ngbanga Kírésịto kenée yá, bɨ ba ní, owoyemezé wo go 'declzé ezé lolụ ngbanga a kenée wá.
17 'Yị bɨ ṇguṇgu ledre Kírésịto go ní, nɨ go mɨkánda 'yị sɨmɨ mɨméngị ledre ené e. Ledre ga bɨ kóo ndịsị méngị yée 'dá'dá bɨsinyíye ní otoomo yée go mbá, ndịsị nda go méngị ledre ga bɨ bɨlámáye ní.
18 Lomo oyólo'bó zée ne zí mɨméngị ledre ezé e ídíye bɨlámáye née. Kasaogụ Kírésịto ógụ yéme ledre dongaráze kéne Lomo. Zía kása zée kí bɨlámá ledre ndịsị úku a zí 'yị e idíní yéme dongaráye kí Lomo gɨ ro zí mɨndịsịyé ídíne bɨlámáne.
19 Gɨ zía bɨ Lomo kí Kírésịto nɨyí kịé'do ní, zía kása Yésụ ógụ yéme ledre dongaráne Lomo kí 'yịma'dí e. Gɨ zía ili ené lolụ fú lá lúrú 'yịma'dí e káa do 'yị lúyú ledre e wá, idíní ndá'baógụ zíne.
20 Azé ba 'yịmɨkása ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní. Ndịsịzé úku ba ledre ga bɨ gɨ taraa ní. Éyị́ bɨ Lomo ili gɨ zíse ní ídísé úwú ledre ma'dáa zíse ndá'baógụsé zíne.
21 Abú Yésụ ma'dáa ndaá 'bɨ ené 'yị lúyú ledre wá, zí Lomo kásaógụ wo ógụ 'dí'bi lúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e roné. Zía úyuné káa zí 'yị lúyú ledre ní gɨ ro zí 'yịma'dí e útúásáye kací komoné káa do mbigí 'yị ené e.

6

1 Káa zí bɨ azé go kịé'do kí Yésụ sɨmɨ mɨméngị ledre ezé e ní, bɨlámá ledre bɨ kóo Lomo mengị zíze zí Yésụ úyuné gɨ rozé ní, ṇguṇgúzé rozé zíse ndásé ótoómo a zía ndéréne gbékpịne wá.
2 Gɨ zía bɨ Lomo uku sɨmɨ mɨéké kúrúne kídí,
“Togụ́ ínisé ini zíma gɨ ro sáká éyị́, zíma lúrú a kídí née go bɨlámá sịndị́ kadra gɨ ro zíma sáká sée yá, mááyí sáká sée.
Togụ́ sịndị́ kadra 'bɨ yómo 'yị e utúasá go yá, mááyí kása 'yị yómo 'yị e zía ógụné yómo sée.”
Máúku zíse, ba goó sịndị́ kadra 'bɨ sáká éyị́ gɨ zí Lomo kí sịndị́ kadra 'bɨ yómo 'yị e.

'Do'dó ga bɨ ndikiní Páwulo ní

3 Ndịsịzé óto komozé ro moko bɨ ndịsịzé méngị a ní kíngaya gɨ do bɨ zía ndéréne do bɨlámá mɨsi'diné káa bɨ ngíti géyị 'yị e nɨyí lúrúndíki lúyú ledre rozé zíye ásiyé kí ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo ke.
4 Sɨmɨ ṛịkị́ tụ́'dụ́ 'do'dó ga bɨ ndikizé née za mbá, ndịsịzé tí fú lá ụ́tụsɨmɨzé zíye gɨ ro zía 'dódo zée kídí azé mbigí 'yị 'bɨ moko ga bɨ 'bɨ Lomo ní.
5 Sɨmɨ ngíti géyị sịndị́ kadra ndịsịní ócó zée, 'dí'bi zée ónzó zée sɨmɨ sịgịnị, ndịsị kí gbúrógbóye dozé kí sɨmɨkesị, do ndịsịyé kí í'bí mɨngburoko moko e zíze. Sɨmɨ ngíti géyị ndụlụ 'bí 'di'bi komozé wá, zíze ndịsị kí 'dú'duzé kpá 'bú.

6:2 6:2 Isáya 49:8

6 Ledre ga bɨ mengịzé yée ní za mbá 'dodoní go kídí, azé go mbigí 'yị ga
bɨ 'bɨ Lomo ní gɨ zía lúyú ledre ndaá sɨmɨ mɨméngị ledre ezé e wá, owozé
éyị́ ga bɨ Lomo ili zíze ndịsịzé méngị yée ní go bú, zíze kí ụ́tụsɨmɨzé sɨmɨ
ledre e kpá kí méngị bɨlámá ledre zí yée ga bɨ ndịsịní méngị zée bɨsinyíne
ní kí mbigí óto 'bú 'yị e dozé nda kpá kí 'Dówụ́ Lomo bɨ sɨmɨzé ní.
7 Ndịsịzé úku mbigí ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e, zí Lomo ndịsịné í'bí roko'bụ
moko ma'dáa zíze ne. Gɨ zía bɨ utúasázé go komo Lomo ní, zíze ndịsịzé
dụ́ụ́ méngị éyị́ ga bɨ Lomo ili yée ní. Sɨmɨ 'do'dó ezé mbá, ledre ga bɨ
ndịsịzé úku yée kí éyị́ ga bɨ ndịsịzé méngị yée ní, nɨyí mbá mɨútúásáye.
8 Ndịsịzé 'dódo dụ́ụ́ mbigí ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e. Togụ́ ngíti géyị otoní
úndruzé bú togụ́ otoní wá, togụ́ ngíti géyị mbofoní zée bú née ndaá 'bɨ
ledre ezé wá, kací kadra mbá ndịsịzé úku dụ́ụ́ mbigí ledre. Sɨmɨ ma'díi ga
gére née mbá, ngíti géyị 'yị e ya azé fú lá 'yị ṛanga e.
9 Abú owoní bú kídí azé 'yịmɨkása ga bɨ 'bɨ Lomo ní yá, ɨ̄ɨ, ngíti géyị 'yị e
iliní eyé kenée wá. Zíye ndịsịyé ócó zée í'bí zíze 'duo umbu, abú kenée
ndotó uyuzé ezé gɨ zí ócó née wá.
10 Abú mɨmbé'dezé ndịsị 'décị mɨ'décị gɨ zí ledre ga gére née yá, azé kpá
fú lá kí rokinyi. Abú éyị́ ga bɨ 'bɨ sága ba ndaní zíze wá, ndịsịzé kpá fú
óto ledre 'bɨ Lomo zía ngbóróne mɨngbóró sɨmɨyé. Éyị́ ga bɨ Lomo otoogụ
yée sága ba nɨyí mbá 'bɨ ezé.
11 Sée lúnduzé e sɨmɨ Lomo 'yị ga bɨ 'bɨ Koṛndo ní, ukuzé kóo ledre go
fúó zíse kídí otozé 'búse go dozé kíngaya.
12 Ma'díi, 'búse nɨ yị ené fú bo dozé. Yị́ ené sée, ílisé yị́ esé 'dí'bióyó
'búze gɨ dosé se.
13 Mándịsị ódro zíse ba káa zí 'yị odro zí owụ́ 'bɨ ené ní, ídísé óto 'búze.

'Yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ wá ní

14 'Yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní, ndịsị kotrụní eyé royé kí yée
ga bɨ ṇguṇguní ledre a wá ní wá. 'Yị ga bɨ ndịsịní méngị bɨlámá ledre
ní ndịsị kotrụní eyé royé kí 'yị méngị bɨsinyí ledre e wá. Kpá káa zí bɨ
bɨmɨóṇgó ndikiní eyé kí mụtụlụrụ wá ní.
15 Kpá kenée, togụ́ Kírésịto ndịsị kotrụní royé kí Satána wá ní, sara zée
'yị ga bɨ 'bɨ Yésụ ní azé nda ndịsị kótrụ 'bɨ ezé rozé kí 'yị ga bɨ ṇguṇguní
ledre Yésụ wá ní lárá a káa be 'di? Kenée ogụ wá.
16 Sée 'yị ga bɨ ṇgúṇgusé ledre 'bɨ Yésụ go ní, ásé go káa zí 'Dịcị 'bɨ
Lomo ní gɨ ro zía ndịsịné sɨmɨsé. Gɨ zí kéyị née ní, ndaá mɨútúásáne zíse
ndá'basé ndịsị óto úndru lomo ga bɨ yemení yée kí sịlị 'yị ní wá. Lomo uku
kenée kídí, “Mááyí ndịsị dongará 'yị amá e, zíma ndịsị gámáma dongaráye
gɨ zía mááyí Lomo eyé nɨyí 'bɨ eyé nda 'yị amá e.”
17 Zí Ngére kpá lórụ 'yị ené ga gére née kídí,
“'Yị ga bɨ ṇguṇguní ledre amá wá ní,
ndásé ndịsị kótrụ rosé kéye wá.
Ndásé ndịsị méngị lódụ́ ledre eyé wá,
gɨ ro zíse útúásáse kací komomá.”
18 Zí Lomo úku ledre kídí,
“Mááyí ídí 'Bụsé, zíse ídíse owụ́ 'bɨ amáa e,

6:16 6:16 Lévị 26:12, Yeremáya 32:38, Izikéle 37:27 **6:17 6:17** Isáya 52:11, Izikéle 20:34,41

Mááyí Ngére Lomo, bɨ kɨ́ roko'bụ ledre e zíma ní, máúku ledre ga gére
née máa.”

7

1 Owụ́ 'bɨ Babá e sɨmɨ Lomo, káa zɨ́ bɨ 'Bụzé uku ledre go zíze kenée ní,
idízé í'bí rozé za mbá zía zíze ndịsịzé dụụ́ méngị ledre ga bɨ nɨyí óto wo
zía ídíne kɨ́ze kɨ́ rokinyi ní.

Páwulo nɨ go kɨ́ rokinyi gɨ ro Tịto

2 Máṇgúṇgú romá zíse, ídísé óto 'búze. Luyúzé ezé ledre rosé mbá
wá, mengịzé ezé gbawá ledre máa wo bɨ zɨ́ bi sínyíne ro ngúrusé ní wá.
Londozé gbawá ngúru 'yị gɨ dongaráse gɨ ro éyị ené.
3 Máúku amá ledre née kɨ́ sómụ́ ledre bɨ kɨ́dí ásé bɨsinyí 'yị e ní wá.
Máúku ledre née kenée gɨ zía 'búse nɨ domá kíngaya káa zɨ́ bɨ kóo máúku
zíse 'dá'dá ní. Togụ́ mbú umbu yá, azé úyu kése, togụ́ mbú ídí trịdrị yá,
azé ídí trịdrị kpá kése.
4 Máówo bú kɨ́dí ásé ndịsị méngị fú lá ledre ga bɨ Lomo ili yée ní. Gɨ zɨ́
kéyị née zɨ́ bi ndịsị émené romá gɨ zíse. Mɨméngị ledre esé esị roko'bụ go
sɨmɨmá. Sɨmɨ 'dó'dó ga bɨ mándịsị 'dó'dó yée née za mbá, mááyí fú lá kɨ́
rokinyi gɨ zíse.
5 Sɨmɨ bɨ ogụzé sɨmɨ káṇgá bɨ Mekedoṇiya, síli ilí rozé wá, 'di'bizé
mɨmbé'dezé mbá do sịlịze gɨ zɨ́ ṛịkị́ 'do'dó ga bɨ 'do'doṇí zée kɨ́e ní.
6 Lomo ndịsị lengbe í'bí rokinyi zɨ́ 'yị ga bɨ utúasáṇí ndíki a wá ní.
Mɨndá'baógụ Tịto gɨ zíse gɨrí i'bí mongụ́ rokinyi go zíze.
7 Ma'díi, mɨndá'baógụ a oto zée go zíze ídíze kɨ́ mongụ́ rokinyi.
Mongụ́ a, nɨ wo bɨ ndịsịsé kóo sáká wo íri ní. Uku zíze kɨ́dí ásé íri kɨ́
mongụ́ sómụ́ ledre gɨ romá. Ledre ga gére née mbá oto máa go zíma
ídíma kɨ́ mongụ́ rokinyi.
8 Máówo bú kɨ́dí wáraga kóo máéké ní, oto uṇgú go ca ro mɨmbé'desé.
Abú kenée ndotó, mándá kɨ́ mongụ́ sómụ́ ledre wá, gɨ zía máówo bú nɨ
zíse káa do sáká éyị.
9 Káa zɨ́ bɨ mááyí úku ledre ba ní, azé go kɨ́ rokinyi. Ndaá gɨ zía bɨ ya
odrozé kóo go zíse zía ówoné rosé ní wá, yị ené gɨ zía ówosé kóo go kɨ́ rosé
kɨ́dí lúyúsé kóo ledre go. Gɨ zɨ́ kéyị née, zíse nda go óyóló'bó sómụ́ ledre
esé gɨ zía Lomo ili kenée. Ídísé ówo a kɨ́dí otozé ezé uṇgú ro mɨmbé'desé
wá.
10 Togụ́ bi sinyí ro 'yị gɨ zía bɨ luyú gɨ do mɨsi'di 'bɨ Lomo ní, zía óyóló'bó
sómụ́ ledre ené do ndá'baógụné do mɨsi'di 'bɨ Lomo yá, Lomo nɨ í'bí trịdrị
bɨ za fí ní zía, zía ídíne kɨ́ rokinyi. Togụ́ do sogo káṇgá ba oto yịị zɨ́ bi
sínyíne royị, zɨ́yị ídíyị kɨ́ lerị gɨ zía yá, nɨ 'dí'biógụ yịị zɨ́ umbu.
11 Lúrúsé aka bɨlámá mɨmbé'de Lomo rosé. Sɨmɨ bɨ lúyúsé ledre, zíse
óyóló'bó mɨmbé'desé do ndá'baógụsé zía ní, zía 'dí'bilúgu sée zíne sɨmɨ
sụmụ. Gɨ zɨ́ kéyị née nɨ cakaba go mɨówóné kɨ́dí ásé go mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ
Lomo ní, gɨ zía lúyú ledre ndaá lolụ rosé wá.
12 Máéké amá ledre née gɨ ro óto 'yị bɨ luyú ledre née do bɨsinyí mɨsi'di,
togụ́ gɨ ro úku yéme ledre gɨ ro 'yị máa wo bɨ mengịní bɨsinyí ledre zía ní
wá. Máéké gɨ ro zíse ówo a kɨ́dí méngị yémesé ledre go gɨ rozé.
13 Ledre née oto zée go zíze ídíze kɨ́ rokinyi.

6:18 6:18 2 Sámele 7:14, 7:8

Ndaá kpá lá dụụ́ zée wá, kpá Tị́to. Gɨ zía Sɨmɨ bɨ kóo kasazé wo zíse íri ní, zíse 'dí'bi wo sɨmɨ sụmụ kí 'búne, zía ndịsịné bɨlámáne somụ́ ledre wá.
14 Máúku ledresé zía máyá ásé bɨlámá 'yị e. Sɨmɨ bɨ ogụ zíse íri ní, zía lúrú ledre ga bɨ máúku yée zía gɨ rosé ní za cụ́ kí komoné. Ótosé máa go zíma ídíma kí rokinyi.
15 Ledresé nɨ go zía owóowó gɨ zí bɨlámá ledre bɨ méngịsé zía, zíse 'di'bi wo kí 'búne sɨmɨ sụmụ ní.
16 Mááyí kí mongụ́ rokinyi gɨ zíse, ledresé nɨ zíma owóowó.

8

'Yị 'bɨ Mekedoṇiya e sakání lafúye

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, ilizé úku 'dódo a zíse kídí Lomo mengị bɨlámá ledre go sɨmɨ 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto sɨmɨ káṇgá bɨ Mekedoṇiya ní.
2 'Yị 'bɨ Mekedoṇiya ga gére née abú tụ́'dụ́ 'do'dó ndịsị ndíki yée, zíye kpá ídíye 'yị lerị e yá, yokoní sịlịye za kí sómụ́ ledre eyé mbá sáká lafúye 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní.
3 Sịlịye bɨ yokoní ní, rorómó go, gɨ zía i'bíní za kí mɨmbé'deyé mbá.
4 Bɨ ba ní, nɨyí ba ndịsị ṇgúṇgú royé zíze, idízé ṇgúṇgu a gɨ do bɨ zíye yóko sịlịye sáká lafúye 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto sɨmɨ Yerụsaléma ní kíe.
5 Éyị bɨ mengịní ní, nɨ nda yị ené go kpị gɨ zí ledre bɨ ndịsịzé sómụ́ a gɨ royé ní. I'bíụtụní aka yị eyé royé mbá zí Ngére Yésụ kí, zíye nda ndá'baógụyé ndịsị lódụ́ kacíze káa zí bɨ Lomo ndịsị úkuí'bí a zíye ní.
6 Káa zí bɨ kóo ówosé bú Tị́to lúnduzé sɨmɨ Lomo ndịsị kóo 'dókó sée ne kí sómụ́ ledre 'bɨ yóko sịlị ní, azé go kpá kásalúgu wo zíse íri gɨ ro zía kpá fú 'dókó sée kí sómụ́ ledre gɨ ro zíse yóko sịlịse rómo gɨ do wo bɨ kóo 'dá'dá ní.
7 Ásé go ndịsị méngị tụ́'dụ́ bɨlámá ledre e. Ledre 'bɨ Kírésịto bɨ ṇgúṇgusé ní i'bí roko'bụ 'bɨ 'dódo ledre go zíse, ásé go kí mɨngburoko ówo ledre e, kpá nzíyisé gɨ ro sáká 'yị e gɨ zía ótosé 'búze go. Bɨ ba ní, ídísé nda mu ndịsị sáká 'yị e rómoné mɨrómo.
8 Máúku amá bɨ kídí ídísé mu yóko sịlịse ní wá, máúku 'dódo lá ledre ga bɨ lafúse 'yị 'bɨ Kírésịto ndịsịní méngị a ní zíse, togụ́ ndịsịsé go kpá méngị a kenée kí mɨmbé'desé kịé'do yá.
9 Lúrútókosé aka ledre bɨ Kírésịto Yésụ Ngére ezé ní. Ịnyị za cụ́ gɨ komo ere ógụné do sogo káṇgá ona káa zí 'yịma'dí ní, ídíne káa do 'yị lerị gɨ do bɨ zíse ídíse kí éyị́ zíse bɨ nɨ trịdrị bɨ fí ní.
10 Kíbi kóna ásé se mɨzefị 'yị ga bɨ i'bíní royé ndịsị yóko sịlịye gɨ ro sáká lafúse ga bɨ 'yị 'bɨ Kírésịto nɨyí 'yị lerị e ní.
11 Káa zí bɨ kóo tónósé go yóko sịlịse ní, ídísé kpá fú mu méngị a kenée gɨ do bɨ zía útúásáne kpịnị kací mɨmbé'desé bɨ kóna née. Ídísé í'bí a kpịnị kací roko'bụ éyị́ bɨ do sịlịse ní.
12 Éyị́ bɨ nɨ kí ledrené owóowó ní ndaá 'bɨ ené bɨ ya í'bí go cụ́ kíe 'di ya ní wá, yị ené bɨlámá mɨmbé'deyị́ bɨ ndịsị í'bí a kíe ní, ndịsị óto Lomo ne ídíne kí rokinyi.
13 Máíli amá gága sée mɨgága gɨ ro í'bí éyị́ zí 'yị e, zíse ídíákase sɨmɨ 'do'dó wá. Yị́ ené dụụ́ sáká éyị́ bɨ kí 'búne ní gɨ ro zíse ídíse mbá kí éyị e zíse.

14 Bɨ ba ní, éyị́ nɨ bo zíse ídísé mu í'bí a zí lafúse. Simɨ ngíti sịndị́ kadra nɨyí óyóló'bó royé í'bí a zíse. Mɨméngị́ kéyị́ bɨ kenée ní nɨ ótosé e mbá zíse ídíse kí éyị́ e zíse.
15 Káa zí bɨ nɨ mɨékéne simɨ mɨéké kúrú Lomo kídí, "'Yị́ ga bɨ 'do'dụ́ yokoní éyị́ mɨánu go kíngaya ní, bandáomoní eyé ngíti a gɨ royé wá. Yée ga bɨ 'do'dụ́ yokoní 'bɨ eyé lá ca ní, idíakání eyé lá kí wo bɨ zíye ca née wá."

Kasaluguní Tịto simɨ Korịndo

16 Mbófo éyị́ zí Lomo zía óto 'búse do Tịto kpá káa zí bɨ óto 'búse domá ní.
17 Simɨ bɨ ukuzé ledre zía gɨ ro zía ndá'ba ándá roné zíse íri ní, nɨ kóo kí rokinyi gɨ zía ili kpá fú gɨ ro ndịsị́ sáká sée kí sómụ́ ledre.
18 Kasazé yée gɨ yáa kí ngíti lúnduzé simɨ Lomo, nɨ 'yị́ bɨ 'yị́ 'bɨ Kírésịto owoní wo mbá bú gɨ zí bɨlámá ledre 'bɨ Lomo bɨ ndịsị́ úku a ní.
19 Lafúze e 'yị́ 'bɨ Kírésịto gelení wo ye gɨ ro zía 'dịyịóto zée kí éyị́ ga bɨ yókosé yée zíze ndéréze saká lafúze ga bɨ simɨ Yerụsaléma ní kíe ní. Née mɨméngị́ ledre bɨ nɨ óto 'yị́ e zíye ndịsịyé í'bí mbófo éyị́ zí Ngére Lomo gɨ roa ní. 'Dodo kírí née kídí azé nzíyizé gɨ ro ndịsị́ sáká lafúze e ga bɨ iliní sáká éyị́ ní.
20 Nɨ mɨútúásáne zíze ndéréze kí lúnduzé bɨ gélésé wo ní, káa bɨ ngíti géyị́ 'yị́ e nɨyí sómụ́lúyú ledre kídí késị́ bɨ yókosé ní, sinyizé go kíe.
21 Máúku ledre née kenée, gɨ zía máíli Ngére Lomo kí 'yịma'dí e mbá idíní ówo a kídí ndịsịzé go méngị́ moko ené do bɨlámá mɨsi'diné.
22 Káa do yata ledre, esịzé ngíti lúnduzé simɨ Lomo go zí Tịto e kí ezené bɨ máúku ledre a née, nɨyí ndéré gɨ yáa zíse íri ní. Owoyemezé ledre gɨ roa go bɨlámáne do tụ́'dụ́ mɨsi'di e, moko ené zí Ngére Yésụ nɨ bɨlámáne. Nɨ kí rokinyi gɨ ro zíye ndéréye kí lafúne ga gére née zíse íri.
23 Togụ́ 'yị́ nɨyí ndú'yú sée gɨ ro Tịto yá, née kú ngúru eze 'yị́ mokomá bɨ ndịsịzé méngị́ moko kéne gɨ ro sáká sée ní. Gɨ ro ngíti géyị́ ya'dá ga bɨ gbre née, 'yị́ 'bɨ Kírésịto ga bɨ yáa ní kasaní yée ye gɨ ro zíye ndịsị́ mengị́ moko zíse íri. Kací moko eyé ndịsị́ óto tụ́'dụ́ 'yị́ e zíye ndịsịyé í'bí mbófo éyị́ zí Yésụ.
24 Ídísé óto 'búye, zíse 'dí'bi yée simɨ sụmụ gɨ do bɨ zí 'yị́ ga bɨ kasaní yée ní, ówo a kídí ledre ga bɨ ndịsịzé mbófo sée kíe ní, nɨyí ma'díi.

9

Yóko sịlị́ zí 'yị́ 'bɨ Kírésịto ga bɨ simɨ Yerụsaléma

1 Máíli amá fú lá ndịsị́ éké ándá ledre gɨ ro yóko sịlị́ bɨ yémesé ledre gɨ ro ndịsị́ í'bí a gɨ ro zía sáká 'yị́ 'bɨ Kírésịto ga bɨ simɨ Yerụsaléma ní wá.
2 Máówo bú kídí í'bísé rosé go zíse ndịsị́ sáká lafúse. Née sị́ ledre bɨ mándịsị́ mbófo sée zí 'yị́ 'bɨ Kírésịto ga bɨ simɨ káṇgá bɨ Mekedoníya ní, kídí sée 'yị́ 'bɨ Korịndo simɨ káṇgá bɨ Ákaya ní yémesé kóo rosé go 'desị́ kíbi kóna gɨ ro yóko sịlịse sáká lafúse kíe. Ledre bɨ méngịsé née, oto tụ́'dụ́ ngíti géyị́ 'yị́ ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní go ndịsị́ yóko sịlịye gɨ ro sáká lafúye kíe.
3 Gɨ zí kéyị́ née, mááyí gɨ yáa go kása Tịto kí lafúne ga gére née gɨ do bɨ zíye sáká sée kí moko 'bɨ yóko sịlị́ gɨ ro zíse ídíse kí nzíyi éyị́ do sịlịse.

8:15 8:15 Ólụ́ógụ 16:18

Gɨ zía togṵ́ ogụzé íri ndásé nzíyisé wá, nɨyí sómṵ́ ledre kídí mbágá tṵ́'dṵ́ ledre ga bɨ mándịsị úku yée gɨ do bisé ní nɨyí yị́ eyé mbá ṛanga.
4 Máúku kenée gɨ zía togṵ́ ogụzé gɨ yáa kí ngúru 'yị gɨ dongará 'yị 'bɨ Kírésịto ga bɨ sɨmɨ Mekedonịya ní togṵ́ nzíyi éyị́ ndaá yá, mááyí ídí kí mongṵ́ komokenyí, zí 'bɨ esé nda rómoné cṵ́ gɨ do 'bɨ amá.
5 Née sị́ ledre bɨ mákása Tịto kí lafúne ga gére née idíní ndéré 'dá'dá íri gɨ ro sáká sée kí moko 'bɨ yóko sị́lị́ née. Gɨ ro zíse í'bí a káa zí bɨ yémesé ní, ndaá káa zí gaganí sée gɨ roa mɨgága ní wá.
6 Ásé lúrú lị́lị́ ledre née gɨ ro ledre 'bɨ yóko sị́lị́. Togṵ́ 'yị i'bí éyị́ cúku'dée, Lomo nɨ í'bí úndru zía kpá cúku'dée, togṵ́ 'yị i'bí éyị́ mongṵ́ne, Lomo nɨ í'bí úndru zía kpá mongṵ́ne.
7 'Yị idí í'bí éyị́ kací mɨmbé'dené bɨ ili ní, ndaá sómṵ́ sɨmɨné káa zí éyị́ bɨ gaganí wo roa mɨgága ní wá. Lomo ndịsị lengbe óto 'bú 'yị ga bɨ iliní ndịsị í'bí éyị́ kí mɨmbé'dené kị́é'do ní.
8 Togṵ́ ndịsị go í'bí éyị́ zí 'yị e kí mɨmbé'deyị́ kị́é'do kenée yá, Lomo nɨ í'bí úndru zíyị, zíyị ídíyị kí ṛị́kị́ tṵ́'dṵ́ éyị́ e, zíyị ndịsịyị́ sáká ngíti géyị 'yị e kíe.
9 Káa zí bɨ mɨéké kúrú Lomo uku ní kídí,
"'Yị ga bɨ ndịsịní sáká 'yị lerị́ e ní,
Lomo nɨ ndịsị méngị bɨlámá ledre zíye za fí."
10 Lomo bɨ nɨ 'yị í'bí kúfú kí éyị́ mɨánu zí 'yị e ní, nɨ í'bí úndru zíse gɨ ro zí éyị́ e ụ́wụ́ye zíse mɨụ́wụ́ gɨ do bɨ zíse ndịsịsé sáká 'yị e kíe.
11 Lomo nɨ í'bí úndru zíse, zíse ídíse kí éyị́ e do sị́lị́se ndịsị sáká 'yị e kíe. Zíye ndịsịyé í'bí mbófo éyị́ zí Lomo sɨmɨ bɨ togṵ́ i'bízé sáká éyị́ bɨ gɨ zíse ní go zíye ní.
12 Ídísé ówo a kídí, yóko sị́lị́ bɨ ndịsịsé yóko a sáká 'yị 'bɨ Kírésịto ga bɨ sɨmɨ Yerụsaléma kíe ní, nɨ óto yée zíye ndịsịyé í'bí mbófo éyị́ zí Lomo kíngaya.
13 Yóko sị́lị́se née nɨ óto 'yị 'bɨ Kírésịto ga bɨ sɨmɨ Yerụsaléma ní, zíye ndịsịyé mbófo Lomo kídí ma'díi, ṇgúṇgusé bɨlámá ledre 'bɨ Ngére Yésụ go.
14 Bɨ ba ní, nɨyí ba ndịsị íni ini gɨ rosé kí mɨmbé'deyé kị́é'do gɨ do bɨ zíye kóo ídíye kése do bi kị́é'do. Gɨ zía bɨ owoní sáká éyị́ 'bɨ Lomo go gɨ zíse ní.
15 Mbófo éyị́ zí Lomo zía kásaógụ owṵ́ 'bɨ ené káa do mongṵ́ sáká éyị́ ené zíze.

10

Páwulo uku yeme ledre gɨ ro moko 'bɨ Kírésịto

1 Ba máa Páwulo, índisé aka mbílíse zíma, zíse úwú ledre bɨ máili úku a zíse ndoo kpá kí bikịdrị́ mɨmbé'demá káa zí bɨ Kírésịto ndịsị méngị a ní. Abú ngíti géyị 'yị e gɨ dongaráse ukucayiní ledre kídí mándịsị ódro o'bụó'bụ zíse lá dụ́ụ́ sɨmɨ mɨéké ledre togṵ́ nda goó do komosé yá, máódro kenée wá.
2 Ngíti géyị 'yị e gɨ dongaráse ndịsịní úku ledre kídí ndazé ezé mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní wá. Mánḡúṇgú romá zíse, ídísé ụ́cụómo yée. Gɨ zía sɨmɨ bɨ togṵ́ máógụ go zíye íri ní, mááyí ésị sị́lị́ma komoyé o'bụó'bụ.

9:9 9:9 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 112:9

3 Máówo bú azé 'yịma'dí e do sogo káṇgá, ndịsịzé méngị 'bɨ ezé yị́ ezé
ledre ga bɨ Lomo ili yée ní, ndaá káa zí mɨméngị ledre 'bɨ 'yị ga bɨ owoní
Lomo wá ní wá.
4 Éyị́ ga bɨ ndịsịzé ịcị́ okó kɨ́e ní mbá ogụní gɨ zí Lomo, ndaní eyé
komokenzị 'bɨ okó ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ba wá. Yị́ ené roko'bụ 'bɨ Lomo
bɨ zíze ní ndịsịne rómo cóngó ro Satána.
5 Ndịsịzé 'déweóyó cóngó ro 'bɨ Satána bɨ ndịsị ụ́cụómo 'yị e kí ṇgúṇgu
ledre 'bɨ Lomo, zíze kpá ndịsịzé 'déweóyó cóngó ro bɨcayi ledre ga bɨ
ndịsịní úku yée ní. Zíze ndịsịzé 'dódo ledre 'bɨ Kírésịto zíye kí roko'bụ 'bɨ
Lomo bɨ zíze née gɨ do bɨ zíye ṇgúṇgu a.
6 Sée ga bɨ 'bɨ Koṛịndo ní, ilizé ídísé ịnyị mbá ṇgúṇgu ledre 'bɨ Kírésịto.
Togụ́ méngịsé go tí kenée yá, azé ịnyị kése mbá ési sịlịze o'bụó'bụ komo
'yị ga bɨ iliní ṇgúṇgu ledre Kírésịto wá ní.

7 Sómụ́ ledre née ogụ sɨmɨsé kenée yị́ ené gɨ zía bɨ ótosé komosé lá
dụụ́ ro ledre ga bɨ ndịsịní méngị royé do sogo káṇgá ona ní. Ídísé ówo a
bɨlámáne kídí ndazé ezé káa zí ngíti géyị 'yị ga bɨ ndịsịní ímí dịbịlị kí
ledreyé kídí yée nɨyí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní wá. Azé yị́ ezé ze mbigí 'yị ga
bɨ 'bɨ Kírésịto ma'dáa ní.
8 Togụ́ lúrúsé káa zí éyị́ bɨ mándịsị ịlị́ kí úku ledre roko'bụ bɨ Ngére i'bí
zíze née yá, nɨ bɨlámáne. I'bí roko'bụ née gɨ ro zíze 'dódo ledre kí zíse,
ndaá gɨ ro ónzóóto sée kɨ́e bi wá. Née sị́ ledre bɨ dokuwu mengị máa gɨ
zía wá ní.
9 Bɨ goó kenée ní, ndásé sómụ́ a bɨ kídí mándịsị ési ngịrị sɨmɨsé kí
wáraga ga bɨ mándịsị éké yée zíse ní wá.
10 Máúku ledre née kenée, gɨ zía ngíti géyị 'yị e gɨ dongaráse ukuní ledre
kídí, “Togụ́ Páwulo eké kasa ledre mɨékékása yá, ledre ga bɨ uku kasa yée
ní nɨyí kí roko'bụyé. Togụ́ nda do komosé yá, ledre ga bɨ zía úku a zíse kí
roko'bụné kenée ní ndaá.”
11 'Yị ga gére née ndịsịní úku née gbékpị́ ledre. Ledre bɨ máúku o'bụó'bụ
sɨmɨ wáraga ní, nɨ ídí kpá ledre bɨ mááyí úku a sɨmɨ bɨ máógụ go zíse íri
ní.

12 Otozé ezé ledrezé zía ídíne owóowó káa zí bɨ ngíti géyị 'yị e ndịsịní
méngị a ní wá, ndịsịní yị́ eyé née lá óto royé kí royé kídí ledreyé nɨ
owóowó, ṛifuní yị́ eyé née mɨṛífo.
13 Ndịsịzé úku dụụ́ ledre moko bɨ Lomo i'bí zíze ndịsịzé méngị a gɨ ro
ndéréógụmá kɨ́e gị zíse íri ní.
14 Sị́ ledre bɨ zíze ndịsịzé mbófo rozé gɨ roa ní ndaá. Owozé bú azé ze
mɨzefị 'yị ga bɨ ogụụtụní royé kí bɨlámá ledre 'bɨ Kírésịto zíse ní.
15 Ilizé ezé kpá mbófo rozé gɨ ro éyị́ ga bɨ ngíti géyị 'yị e mengịní ye, káa
zí éyị́ bɨ mengịzé ze ní wá. Mongụ́ óto komozé nɨ gɨ ro zí ledre 'bɨ Lomo
ngbóróne sɨmɨsé zía óto moko ga bɨ ndịsịzé méngị yée née áṇgané do bi e
mbá.
16 Gɨ do bɨ zíze útúásáze ndéréze kí bɨlámá sanda 'bɨ Kírésịto kpá zí
ngíti géyị 'yị ga bɨ sɨmɨ ngíti géyị gara e kí'dí bɨ ngíti géyị 'yị e ogụní aka
íri wá ní. Ilizé ezé mbófo rozé kí moko bɨ ngíti géyị 'yị e mengịní go sɨmɨ
ngíti géyị gara ní wá.

17 Mɨéké kúrú Lomo uku kídí, “Togụ́ 'yị ili mbófo roné yá, idí mbófo
roné gɨ ro éyị́ ga bɨ Ngére Lomo ndịsị ménglị yée ní.”
18 'Yị ndaá sómụ́ a bɨ yaá ledre ga bɨ née ndịsị ménglị yée ní utúasání
go mɨútúásá ní wá. Ngére Lomo ndịsị ówoyéme mɨménglị ledre 'bɨ 'yị bɨ
utúasá go mɨútúásá ní dụụ́ ne.

11

Páwulo ukucayi ledre gɨ ro 'yị ṛanga e

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, togụ́ nɨ zíse káa zí éyị́ bɨ mándịsị mbófo romá ní yá,
ónzósé aka mɨmbé'desé zíma ndoo sɨmɨ ledre ṛifu máa née.
2 Kací kadra mbá ledresé nɨ zíma owóowó ḳpá káa zí bɨ ledresé nɨ zí
Lomo owóowó ní. Máíli ídísé ídí dụụ́ 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní zíse ndịsịsé
ménglị dụụ́ ledre ené.
3 Mándịsị sómụ́ sɨmɨmá gɨ rosé kídí karanée ngíti géyị 'yị e nɨyí lóndo
sée káa zí bɨ kóo Satána londo Áwa ní, zíse óyó sogosé zí Kírésịto.
4 Ótosé komosé ḳị́é'do wá gɨ zí 'di? Sɨmɨ bɨ kóo 'dodozé ledre 'bɨ Ngére
Yésụ zíse ní, zíse kóo ṇgúṇgu a zí 'Dówụ́ Lomo kóo go ógụné sɨmɨsé. Bɨ
ba ní ótoómosé bɨlámá ledre 'bɨ Lomo bɨ kóo née go kenée, ndịsịsé nda yị́
esé go úwú 'dódo ledre bɨ kpị́ ngárá ndaá 'bɨ Yésụ kí 'Dówụ́ Lomo sɨmɨné
wá ní.
5 Abú 'yị ṛanga ga gére née ukuní ledre kídí yée nɨyí mbigí 'yịmɨkása
ga bɨ 'bɨ Yésụ ní yá née ṛanga, utúasání rómo domá kí ledre wá.
6 Abú 'yị ṛanga ga gére née ndịsịní 'dódo ledre káa éyị́ bɨ owo romoní
ledre domá ní yá, wo bɨ ma'díi ní, máówo rómo doyé kí ledre. Ówo yémesé
go bɨlámáne sɨmɨ ledre ga bɨ mándịsị 'dódo yée zíse ní.
7 Ndaá 'bɨ ené kóo lúyú ledre zíma ndịsịmá 'bó'bụ́ romá kí óto úndrusé
sɨmɨ bɨ mándịsị 'dódo bɨlámá ledre 'bɨ Lomo zíse lá gbékpị́ne má'dí'bi éyị́
gɨ zíse wá ní wá.
8 Má'dí'bi gága amá éyị́ gɨ zí 'yị e ménglị moko 'bɨ Kírésịto kíe dongaráse
wá. 'Yị e i'bíní yị́ eyé éyị́ e ye kí mɨmbé'deyé ḳị́é'do.
9 Sɨmɨ bɨ kóo mááyí dongaráse íri ní, abú lerị́ ngíti géyị éyị́ e mengịní
kóo máa ndotó, máómbo amá kóo éyị́ e gɨ zíse wá. Ngíti géyị 'yị ga bɨ 'bɨ
Kírésịto ogụní gɨ sɨmɨ Mekedonỉya ní, i'bíní sáká éyị́ go zíma. Gɨ zí kéyị
née, tónóne karaba ndéréne 'dá'dá, máíli ídí káa do éyị́ mɨówó dosé gɨ ro
sáká éyị́ wá.
10 Máúku zíse ma'díi káa zí bɨ mááyí 'yịmɨkása 'bɨ Kírésịto ní, ledre bɨ
kóo mándịsị mbófo romá kíe máyá ndásé í'bí éyị́ sáká máa kíe wá ní,
mááyí fú lá ndịsị mbófo a sɨmɨ Ákaya ona 'yị bɨ nɨ ụ́cụómo máa ní ndaá.
11 Ndaá 'bɨ ené gɨ zía bɨ ya 'búse ndaá domá wá ní wá. Lomo owo bú
kídí 'búse nɨ domá kíngaya.
12 Mááyí ndịsị ménglị moko amá tí fú káa zí bɨ lengbe ní. Káa bɨ 'yị ṛanga
ga gére née nɨyí ndịsị mbófo royé kídí moko eyé nɨ kpá káa zí 'bɨ ezé ní
ke.
13 'Yị ga gére née ndaní eyé mbigí 'yịmɨkása ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní wá,
moko eyé ndaá kpá mɨútúásáne wá. Ndịsịní lá lóndo sée kí úku ledre kídí
yée nɨyí 'yịmɨkása 'bɨ Kírésịto.

10:17 10:17 Yeremáya 9:24

14 Mɨméngị ledre eyé née utúasá ówó kací komomá wá, gɨ zía Satána
utúasá kpá bú lóndo roné zí 'yị e, ndịsị lóndo 'yị e kídí née nɨ maláyika
'bɨ Lomo.
15 Gɨ zí kenée née, 'yị ṛanga ga gére née utúasání yị́ eyé bú kí roko'bụ
bɨ gɨ zí Satána ní ógụ ndịsị 'dódo ledre zí 'yị e káa zí 'yịmɨkása ga bɨ 'bɨ
Kírésịto ní. Karanée Lomo nɨ 'dó'do yée ásáne kpịnị kí mɨméngị ledre ga
gére née.

Páwulo 'do'dó gɨ ro ledre 'bɨ Kírésịto

16 Mááyí kpá úku ándá zíse, 'yị ndaá sómụ́ a bɨ ya mándịsị mbófo romá
née mááyí 'yị ṛifu ní wá. Togụ́ nɨ káa zí mándịsị mbófo romá ní yá, índisé
aka mbílíse zíma zíse úwú ledre ga bɨ mándịsị úku yée ní mbịmbị.
17 Mámbófo amá romá née kí sómụ́ ledre bɨ kídí Ngére ili ne ní wá, máíli
máa zíma ídíma káa zí 'yị ṛifu ní.
18 Káa zí bɨ ngíti géyị 'yị e ndịsịní mbófo royé gɨ ro éyị́ ga bɨ mengịní
yée ye ní. Mááyí kpá ndịsị mbófo romá gɨ ro moko 'bɨ Kírésịto bɨ mándịsị
méngị a ní.
19 Káa zí bɨ lúrúsé kídí ásé 'yị ówo ledre e ní, ídísé mu ndịsị ndịsị kótrụ
rosé fú kí 'yị ṛanga ga gére née ásé ówo mɨsínyíye.
20 Ówosé ledre wá gɨ zí 'di? 'Yị ga bɨ ndịsịní óto sée káa do owụ́kụlụ́
eyé e, zíye ndịsịyé lóndo sée kí 'dí'bi éyị́ esé e ní, do ndịsịyé kí óngbo
komosé kpá drú ní. Éyị́ bɨ mengị sée zíse ndá'ba ndịsị ndịsị kótrụ rosé
kéye ní 'di?
21 Máṇgúṇgu go kídí máúku kóo ledre e go zíse káa zí 'yị bɨ owo ledre
wá ní káa zí bɨ ngíti géyị 'yị e somụ́ní ní.
Abú 'yị ṛanga ga gére née ndịsịní mbófo royé gɨ ro ledre ga bɨ ndịsịní
méngị yée née yá, mááyí mbófo romá kpá kenée abú nɨ zíse káa zí ledre
ṛifu ní.
22 Togụ́ ukuní kídí yée nɨyí gɨ sɨmɨ kúfú bɨ Ébere ní yá, mááyí kpá gɨ
sɨmɨyé, togụ́ ya gɨ sɨmɨ kúfú Isiréle e yá, mááyí kpá gɨ sɨmɨyé, togụ́ ukuní ya
yée nɨyí gɨ sɨmɨ bulúndu Abarayáma yá, mááyí kpá bulúndu Abarayáma.
23 Togụ́ ukuní ledre zíse kídí yée nɨyí 'yị 'bɨ moko 'bɨ Kírésịto yá, mááyí
úku ledre zíse káa zí 'yị bɨ doa sinyí mɨsínyí ní, mándịsị méngị moko
'bɨ Kírésịto rómo doyé mbá, do óto ándá máa mɨótoándá sɨmɨ sịgịnị, do
ndịsịyé ócó máa kíngaya do í'bí zíma 'duo umbu zíma ndịsị ólụ́ógụmá gɨ
zíye 'duo gɨ gu.
24 Kí'dí ịnyị sɨmɨ ngíti géyị sịndị́ kadra, Yụ́da ga gére née ndịsịní ócó
máa kí sí'dí cịkérị́ a doa sokó doa ịnyị doa eso (39).
25 Mɨngburoko 'yị 'bɨ Róma ocóní máa kí ngbángbá kí'dí ota (3), zí ngíti
géyị 'yị e óngbo máa kí tutú e kí'di kérị́. Sɨmɨ ngíti sịndị́ kadra zí kụrúngba
'déwené kíma kí'dí ota (3), zí bɨ áráne domá ndre kí ndịsị éle do iní.
26 'Do'dó ga bɨ mándíki yée sɨmɨ gámá ga bɨ kací moko 'bɨ Kírésịto ní,
ngíti géyị nɨyí ngbụrụ e ndịsịní kí úcu'dụ́tụ mɨsi'di e, ngíti géyị yá 'yị ugu e
ndịsịní kí tóro 'dụ́tụ mɨsi'di e, ngíti géyị yá 'yị amá e kí 'yị lóṇgó e ndịsịyé
'dó'do máa. Ngíti géyị yá zíma ndíki 'do'dó gɨ zí 'yị ga bɨ sɨmɨ gara ní.
Zíma kí 'dó'dóma sɨmɨ yana súwú gɨ zí ndéré ga bɨ gbála ní, ngíti géyị yá,
gɨ zí mɨngburoko síli ga bɨ ndịsị kịzị kụrúngba do iní ní, ngíti géyị yá gɨ zí
'yị ga bɨ ndịsịní óto royé kídí yée nɨyí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní.

27 Mándịsị méngị moko kí roko'bụmá mbá gɨ ro zíma sáká romá. Ngíti géyị yá 'bí 'di'bi komomá kí ndụlụ wá. Ngíti géyị yá zíma ndịsịmá kadra teké éyị́ mɨánu kí iní ogụní taramá wá. Ngíti géyị zíma ndịsị 'dó'dóma gɨ zí drụ́ gɨ zí lerị́ bongó.
28 Simɨ ledre ga gére née mbá, mongụ́ a mándịsị sómụ́ ledre 'do'dó ga bɨ ndịsị ndíki 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní.
29 Kací kadra mbá mándịsị sómụ́ ledre gɨ ro yée ga bɨ roko'bụ 'bɨ Lomo ndaá aka sɨmɨyé wá ní gɨ ro zíma sáká yée, zí mɨmbé'demá ndịsị ésịne mɨésị́ gɨ ro yée ga bɨ londoní yée go gɨ ro zíye lúyú ledre ní.
30 Togụ́ mándịsị mbófo romá, nɨ mɨútúásáne zíma ndịsị mbófo romá gɨ ro éyị́ ga bɨ mándịsị méngị yée zíse ndịsịsé lúrú máa káa zí mááyí 'yị ṛifu ní.
31 Máúku zíse ba ma'díi ledre. Lomo bɨ 'Bụ Ngére Yésụ, bɨ nɨ mɨútúásáne zí 'yị e ndịsiyé mbófo wo ní owo bú kídí máṛánga amá ṛanga wá, mándịsị úku mbigí ledre.
32 Sɨmɨ bɨ kóo mááyí sɨmɨ gara bɨ Damásika ní, gávana bɨ kóo ndịsị méngị moko sị́ ṣịlị́ mongụ́ ngére bɨ Aréta ní oto kóo asikíri ené e tara mbotụ gara máa née gɨ do bɨ zíye 'dí'bi máa.
33 Gɨ zí kéyị née ní, zíma ékị́ ndịsịmá sɨmɨ mongụ́ gbété zí ngíti géyị 'yị e ésịógụ máa kíe kí ká'dá sága gɨ do bifúó bɨ ro gara bɨ o'bóní ro gara máa née ní ní. Née mɨsi'di bɨ máómo doa ní.

12

Lomo 'dodo ere zí Páwulo

1 Nɨ mɨútúásáne zíma ndịsị mbófo romá, abú máútúásá amá ndíki éyị́ gɨ sɨmɨ a wá ndotó. Ledre ga bɨ Ngére Yésụ 'dodo yée zíma ndịsị lúrú yée ní, mááyí fú lá ndịsị úku ledreyé.
2 Máówo bú bɨlámáne kídí Lomo 'di'bi kóo ngúru 'yị 'bɨ Kírésịto go gị komo ere 'desị́. Kací ledre máa née mengị sɨmɨbi go sokó doa eso (14). Éyị́ bɨ máówo'dí'bi wá ní, togụ́ Lomo 'di'bi kóo née kụṛụ'bụ a nyé, togụ́ lá lomo roa yá máówo wá. Lomo owo yị́ ené ne.
3 Ma'díi éyị́ bɨ máówo'dí'bi ní, Lomo 'di'bi kóo wo go. Togụ́ kụṛụ'bụ a nyé, togụ́ lá lomo roa yá, Lomo owo ne.
4 Lomo 'di'bi kóo wo go gị komo ere sɨmɨ 'be 'bɨ rokinyi bɨ ndịsịní ndólo a paradịsa ní. Zíma úwú tụ́'dụ́ ledre e íri wo bɨ 'yịma'dí utúasá lịkpị́ a ne zíse wá ní.
5 Togụ́ gɨ ro ledre mbófo ro 'yị káa zí o'do née yá, née kóo go éyị́ bɨ mááyí mbófo romá gɨ roa ní, tí lá máíli méngị ledre máa wo née wá. Mááyí ndịsị gbúrógbó dụụ́ kí ledre máa wo bɨ kídí mááyí 'yị lúyú ledre ní.
6 Abú mááyí kóo mbófo romá yá, ndaá 'bɨ ené ṛifu wá, gɨ zía máúku yị́ amá née ma'díi ledre. Tí lá máíli amá mbófo romá wá. Máíli 'yị e idíní óto komoyé dụụ́ ro ledre bɨ mándịsị mengị a kpá kí úku a zíye ní.
7 Gɨ zía bɨ mándịsị mbófo ledre ga bɨ Lomo 'dodo yée zíma ní, zí Lomo ótoómo mɨsi'di zí Satána ógụné ndịsị í'bí 'do'dó romá.
8 Máíni ini go zí Ngére Yésụ kí'dí ota, idí 'dí'bióyó 'do'dó née gɨ romá 'dá'ba.
9 Zí Kírésịto úkulúgu ledre zíma kídí, “Ndá sómụ́ ledre wá, mááyí sáká yịị́, roko'bụmá nɨ bo kíngaya gɨ ro sáká 'yị ga bɨ roko'bụyé ndaá ní kíe.”

Káa zí bɨ goó kenée ní, mááyí ndḭsḭ mbófo romá kíngaya gɨ zía máówo go kídí Kírésḭto nɨ ndḭsḭ í'bí roko'bụ zíma.
10 Née éyḭ bɨ mááyí gɨ zía kí rokinyi ní. Abú roko'bụ ndaá romá wá, abú ukucayiní máa, abú 'do'dó ndiki máa ba káa zí 'díya, abú kpá umbu, mááyí ṇgúṇgu éyḭ ga gére née mbá gɨ zía mááyí 'yḭ 'bɨ Kírésḭto. Abú nɨ káa zí roko'bụmá ndaá yá, roko'bụmá nɨ bo.

Sómṵ́ ledre 'bɨ Páwulo gɨ ro 'yḭ ga bɨ 'bɨ Koṛîndo ní

11 Nɨ zíma komokenyḭ zíma ndḭsḭmá ódromá gɨ romá káa zí 'yḭ ṛifu ní, ndaá káa do ledre wá, ótosé máa sée zíma ndḭsḭ ódromá kenée. Ásé kóo ídí se 'yḭ ndḭsḭ úku yéme ledre gɨ romá. Abú mááyí kenée yá, ndaá 'bɨ ené bɨ yaá 'yḭ ṛanga ga gére née romoní domá ní wá, márómo doyé sɨmɨ mɨméngḭ ledre e.
12 Sɨmɨ bɨ kóo mááyí dongaráse íri ní, mándḭsḭ kóo méngḭ mbá éyḭ ga bɨ kí roko'bụyé 'dodoní kídí ma'díi, mááyí 'yḭmɨkása 'bɨ Kírésḭto mándḭsḭ ṵ́tụsɨmɨmá mɨṵ́tụ.
13 Togṵ́ lúrúsé kóo káa zí éyḭ bɨ 'búse ndaá domá wá gɨ zía bɨ mándú'yú sée gɨ ro zíse sáká máa wá káa zí bɨ mándḭsḭ ndú'yú ngíti géyḭ 'yḭ ga bɨ 'bɨ Kírésḭto ní wá ní, ídísé ótoómo ledre zíma.
14 Ba ní sḭndḭ kadra ogụ go gɨ ro ota ngásáógụmá lúrú sée íri. Máútúásá ídí káa do éyḭ mɨówó dosé gɨ ro zíse sáká máa wá. Mongṵ́ ledre amá nɨ gɨ ro sáká sée gɨ do bɨ zí ledre 'bɨ Kírésḭto ngbóróne sɨmɨsé. Gɨ zía mááyí 'bụsé sɨmɨ Lomo. Ówosé bú bɨlámáne kídí mɨnzéré owṵ́ e sakání eyé 'yḭ ndíki yée ye wá, 'yḭ ndíki yée ndḭsḭní sáká yée ye gɨ ro zíye ngbóróye.
15 Gɨ zí kéyḭ née ní, mááyí í'bí éyḭ ga bɨ zíma ní za mbá ndḭsḭ sáká sée kɨe zíma kpá í'bí cṵ́ kụṛụ'bụmá zí ṛḭkḭ 'do'dó e gɨ ro sáká sée. Sara togṵ́ máméngḭ éyḭ e go gɨ rosé kenée ní, útúásásé gbawá óto 'búma cúku'dée?
16 Ma'díi, tṵ́'dṵ́ ngíti géyḭ 'yḭ e gɨ dongaráse owoní bú kídí sɨmɨ bɨ kóo mááyí zíse íri ní, mándá 'bɨ amá kóo éyḭ mɨówó dosé zíse ndḭsḭ sáká máa wá. Abú kenée ndotó, ngíti géyḭ 'yḭ e ndḭsḭní kóo fú uku ledre kídí mándḭsḭ kóo 'dí'bi éyḭ e gɨ zíse sɨmɨ ugu roné.
17 Abú gba 'yḭ ga bɨ kóo mákása yée zíse íri ní, 'di'biní kóo eyé éyḭ e gɨ zíse ógụ kɨe zíma wá.
18 Mákása kóo Tḭto e kí ngíti 'yḭ lódṵ́ kací Yésụ zíse íri. Mɨméngḭ ledre ezé kí ya'dá ga gére née nɨ yḭ ené kóo mbá kḭé'do, bɨkéṛḭ 'yḭ bɨ gɨ dongaráye 'di'bi kóo éyḭ e go gɨ zíse ní ndaá.
19 Ledre bɨ mááyí úku a ba, ndásé sómṵ́ a bɨ kídí ndḭsḭzé née ítí kangúze gɨ zía bɨ ngíti géyḭ 'yḭ e ukuní kídí 'di'bizé kóo éyḭ e go gɨ zíse ní wá. Ukuzé zíse mbigí ledre do komo Lomo gɨ zía azé mbigí 'yḭ ga bɨ 'bɨ Kírésḭto Yésụ ní. Ilizé sáká sée gɨ do bɨ zíse ídíse mbigí 'yḭ ené e.
20 Mándḭsḭ yáa sómṵ́ sɨmɨmá gɨ rosé gɨ ro ledre ga kóna mándḭsḭ 'dódo yée zíse ní. Sɨmɨ bɨ mááyí ógụ zíse íri ní, máógụndíki amá lolụ gú sée do mɨsɨ'di 'bɨ Kírésḭto káa zí kóo má'dódo zíse ní wá. Ngíti géyḭ 'yḭ e gɨ dongaráse nɨyí nda yḭ eyé ba íri go ndḭsḭ ófṵ́ dongaráye kí lafúye, kí óto 'bú éyḭ 'bɨ lafúye doyé, kí ledre 'bɨ rará dongaráye, zíye ndḭsḭ kí ífi dongaráye kí lafúye 'yḭ ga bɨ 'bɨ Kírésḭto ní, kí ṛánga óto ṛanga ro lafúye, kí lḭlḭkpḭ dongaráye, kí ndḭsḭ óto royé kídí yée oworomoní ledre gɨ do lafúye, nda kpá kí úkuóto ledre ga bɨ zía ífi dongaráye ní.

21 Mándịsị kpá sómụ́ ledre kídí, sɨmɨ bɨ mááyí ógụ zíse íri ní, mááyí ídí
kí mongụ́ dokuwu kó'dụ́ Lomo. Gɨ zía tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị ga bɨ kóo luyúní
ledre ní, oyólo'bóní eyé aka sómụ́ ledre eyé zíye ndá'baógụyé zí Lomo fú
lá wá. Nɨyí aka yị́ eyé fú lá ndịsị méngị ledre 'bɨ dukuwu 'bɨ ndịsị méngị
'berị.

13

Páwulo mada 'yị 'bɨ Kírésịto ga bɨ simɨ Koṛindo ní

1 Ídísé ówo a kídí ba go ota mɨógụmá gɨ ro lúrú sée íri. “Ledre ga bɨ za
mbá ásé ótoyéme yée dongará 'yị kí ezené ní idí ídí do komo 'yị e gbre
togụ́ mbú ota.”
2 Máésị kóo sịlịma go komosé sɨmɨ gbre mɨógụmá bɨ kóo íri ní. Mááyí
ba go kpá ésị ándá sịlịma komosé abú mándá aka íri wá. Sɨmɨ bɨ mááyí
ógụ íri ní, mááyí í'bí 'do'dó ro 'yị ga bɨ kóo luyúní ledre go ní.
3 Idí ídí mɨówoné zíse kídí, Kírésịto ndịsị úku ledre ga gére née ne kpụrụ́
gɨ sɨmɨmá zíse. Ndaá 'bɨ ené bɨ kídí roko'bụ ndaá zía méngị ledre kíe wá
ní wá. Roko'bụa romo do ledre e mbá.
4 Abú ufuní kóo Yésụ káa zí 'yị bɨ roko'bụa ndaá ní yá, Lomo ili ne
kenée. Zí Lomo kóo go úru wo kí roko'bụné. Zée 'yị ené e azé kpá cé káa
zía ní, Lomo nɨ í'bí roko'bụ zíze káa zí bɨ kóo i'bí roko'bụné zía ní gɨ ro
zíze ndịsịzé sáká sée kíe.
5 Ídísé lúrú mɨméngị ledre esé e bɨlámáne, togụ́ nɨyí bɨlámáye yá kídí
ṇgúṇgusé ledre 'bɨ Kírésịto Yésụ go, ásé kéne go éyị́ kịé'do.
6 Másómụ́ ówoyémesé go bɨlámáne kídí azé mbigí 'yị 'bɨ moko ga bɨ 'bɨ
Kírésịto ní.
7 Ndịsịzé íni ini zí Lomo idí ndịsị sáká sée gɨ do bɨ zíse ndịsịsé méngị
mbá ledre ga bɨ nɨyí mɨútúásáye ní. Ukuzé ezé ledre née kenée gɨ zía bɨ
yaá azé bɨlámá 'yị e ní wá. Ilizé gɨ ro zíse ndịsịsé méngị ledre ga bɨ nɨyí
bɨlámáye ní, abú ngíti géyị 'yị e gɨ dongaráse lurúní zée káa zí moko ndaá
sɨmɨzé wá ndotó.
8 Ilizé yị́ ezé ndịsị méngị dụ́ụ́ mbigí ledre ga bɨ Kírésịto ili yée ní, káa
bɨ azé ndịsị méngị ledre bɨ ngárá ndaní eyé ma'díi ledre e wá ní ke.
9 Azé kí rokinyi abú 'yị e lurúní zée káa zí roko'bụ ndaá zíze wá, owozé
go bɨlámáne kídí ṇgúṇgusé ledre 'bɨ Kírésịto bɨ 'dodozé zíse ní go. Azé
ndịsị íni ini gɨ rosé gɨ ro zíse útúásáse kací komo a káa do mbigí 'yị ené e.
10 Née sị́ ledre bɨ máéké ledre ba kása zíse énzị komosé kíe ní. Sɨmɨ
bɨ mááyí ógụ zíse íri ní, mááyí ógụndíki sée fú ndịsị méngị ledre ga bɨ
utúasání mɨútúásá ní. Gɨ zía roko'bụ bɨ Ngére Yésụ i'bí zíma ní, ndaá gɨ
ro zíma ndịsị 'dó'do sée kíe wá, nɨ gɨ ro sáká sée.

Odụ mandá gɨ zí Páwulo

11 Owụ́ 'bɨ Babá e, ba go odụ kúrúma zíse. Ídísé ndịsị bɨlámáne. Zíse
óto komosé ro ledre ga bɨ máúku yée zíse ní, gɨ ro zí ndịsị esé kí lafúse
ídíne bɨlámáne. Mááyí íni ini gɨ rosé zí Lomo idí óto 'bú lafúse dosé gɨ do
bɨ zíse ndịsịsé bɨlámáse.
12 Ídísé ndịsị í'bí mandá dongaráse kí lafúse kí 'búne.
13 'Yị 'bɨ Kírésịto ga bɨ azé kéye yáa ní, i'bí mandá zíse íri kíngaya.

13:1 13:1 Gbre lorụ 19:15

14 Sáká éyį̣ 'bɨ Ngére ezé Kírésịto Yésụ, kɨ́ óto 'bú 'yị e bɨ 'bɨ Lomo ní, kɨ́
kéyị lámá 'bɨ 'Dówụ́ Lomo idí ídí kɨ́ze cakaba za fí.

Wáraga bɨ Páwulo eké zí 'yị ga bɨ simɨ Galatíya ní

Ledre gɨ ro bṵkṵ bɨ Galatíya ní

Kápita 1-2, Galatíya nɨ káṇgá bɨ ndịsịní karaba ndólo a Táki ní. Simɨ Moko 'bɨ 'Yịmɨkása e kápita 13-14, Páwulo e kí Baranába ukuní kóo bɨlámá ledre 'bɨ Kírésịto simɨ ngíti géyị gara bɨ 'bɨ Galatíya ní. Zí tṵ'dṵ́ 'yị e kóo ṇgúṇgu ledre 'bɨ Kírésịto. Simɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née ní, zí ngíti géyị 'yị e kpị́ kóo óguyé 'dódo ngíti ledre kpị́ kídí 'yị 'bɨ Kírésịto idíní óto úndru lorụ kí ondṵ́ 'bɨ Yṵ́da e. Ndaá lá dụṵ́ ledre máa wo née wá, ya'dá e mbá, idíní útú ngbụrụ. Née ní zí Páwulo úku ándá ledre zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto née kídí Lomo yomo 'yị e go mbá, ndaá 'bɨ ené 'yị ga bɨ ndịsịní lódṵ́ lorụ 'bɨ ondṵ́ eyé e ní wá. Simɨ Moko 'bɨ 'Yịmɨkása e 15, uku ledre zíye kídí née go ledre bɨ 'yịmɨkása ga bɨ 'bɨ Kírésịto simɨ Yerụsaléma odóní go kenée ní.

Simɨ kápita 3-4, Páwulo otoyeme do bɨlámá mɨsi'diné kídí utúasázé ezé óto Lomo zía ídíne kí rokinyi kí ledre ga bɨ ndịsịzé méngị yée ní wá. Zía kpá úku ledre kídí azé ídí mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní gɨ zí ledre ené bɨ ṇguṇguzé go ní cé káa zí Abarayáma bɨ mɨzefị bulúndu Yṵ́da e ní. Zía kpá úku ngíti ledre simɨ kápita ga bɨ 5-6 ní kídí 'Dówṵ́ Lomo idí ndịsị ótoyéme zée gɨ ro zíze ndịsịzé úwú ledre 'bɨ Lomo kí ndịsị óto 'bú 'yị e.

1 Máa Páwulo, mááyí 'yịmɨkása 'bɨ 'Bụzé Lomo kpá 'bɨ Kírésịto Yésụ 'yị yómo 'yị e. Roko'bụ bɨ zíma ní Kírésịto Yésụ kí 'Bụzé Lomo bɨ uru Yésụ ma'dáa gɨ simɨ umbu ní i'bíní ye ndaá 'bɨ ené 'yịma'dí e wá.
2 Máéké ledre ba máa zíse, sée ga bɨ ṇgúṇgusé ledre Kírésịto Yésụ ásé do bɨ e mɨngúngúcua simɨ káṇgá bɨ Galatíya ní. Lafúze ga bɨ ṇguṇguní kpá ledre Kírésịto Yésụ go azé kéye yáa ní, i'bízé mandá kéye zíse íri kíngaya.
3 'Bụzé Lomo kí Kírésịto Yésụ* Ngére† ezé idíní ndịsị sáká sée, gɨ ro zíse ndịsịsé bɨlámáse.
4 Ídísé ówo a bɨlámáne kídí 'Bụzé Lomo yeme ledre née ne gɨ rozé. Zí Yésụ úyuné gɨ ro lúyú ledre ezé gɨ ro zí Lomo yómo zée gɨ zí bɨsinyí ledre ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ba.
5 Gɨ zí bɨlámá ledre née ní, idízé ndịsị mbófo Lomo kací kadra za mbá. Idí kenée.

Mbigí 'dódo ledre nɨ dụṵ́ 'bɨ Kírésịto

6 Owṵ́ 'bɨ Babá e, éyị́ bɨ mengị sée ní 'di? Lomo yeme ledre go zíse, gɨ zía bɨ oto 'búse go kíngaya zíse ṇgúṇgu ledre owṵ́ 'bɨ ené Kírésịto Yésụ ní, mengị káa be 'di, zíse óyó sogosé 'diya zí Lomo. Zíse ṇgúṇgu ledre bɨ ngárá ndaá bɨlámá 'dódo ledre wá ní.
7 Máówo go kídí ngíti géyị 'yị 'bɨ Kírésịto ogụní go zíse íri ndịsị sínyi dosé kí 'dódo ledre kpị́ gɨ ro bɨlámá ledre bɨ 'bɨ Kírésịto ní.

---

* **1:3 1:3** Kírésịto Yésụ: Ini ledre gɨ simɨa kídí, 'yị bɨ Lomo gelé wo káa do Ngére ní. Yésụ, ledre gɨ simɨ ịrị née kídí, ómo, 'yị yómo 'yị e. † **1:3 1:3** Ngére: Ndólo bɨ Ngére ní, nɨ zí Lomo kpá zí Yésụ gɨ zía nɨyí gbrengárá mbá Lomo kpá Ngére e.

8 Mááyí kpá úku ándá a zíse, togụ́ ngúruzé, togụ́ mbú ngúru maláyika
ogụ ne 'dódo bɨlámá ledre kpḭ́ gɨ ro ledre 'bɨ Kírésịto bɨ 'dodozé zíse ní yá,
'yḭ máa née Lomo idí 'décḭ ngbanga roa bɨsinyíne.
9 Mááyí úku ándá a kídí togụ́ 'yḭ ogụ kí ngíti 'dódo ledre kpḭ́ gɨ zí wo bɨ
'dodozé zíse ní yá, 'yḭ máa née Lomo idí 'décḭ ngbanga roa bɨsinyíne.

10 Máíli amá 'dódo ledre lá gɨ ro zíse ídíse kí rokinyi wá. Lomo idí ídí
ne kí rokinyi gɨ zí 'dódo ledre amá. Idí máíli gɨ ro zí 'yḭ e mbófo máa gɨ
ro zíma ídíma kí rokinyi yá, káa bɨ mándá ba 'yḭ moko 'bɨ Kírésịto wá.

Lomo gelé Páwulo

11 Owụ́ 'bɨ Babá e, ídísé ówo a kídí bɨlámá ledre ga bɨ mándḭsḭ 'dódo yée
zíse ba ní, ogụ ené gɨ zí 'yḭma'dí e wá.
12 Ɨɨ, nɨ kenée 'yḭma'dí i'bí ené ne, togụ́ mbú 'yḭma'dí 'dodo ne zíma ní
wá. Kírésịto Yésụ i'bí ne zíma sɨmɨ bɨ kóo 'dodo roné zíma ní.

13 Úwúsé kóo go sɨmɨ bɨ kóo Ngére Yésụ 'dodo aka kóo roné zíma wá ní,
mándḭsḭ kóo méngḭ dụụ́ ledre ga bɨ kací ondụ́ ezé bɨ mɨngburoko 'yḭ ezé
'bɨ Yụ́da e 'dodoní yée zíze ní. Gɨ zí kéyḭ née ní, zíma kóo ndḭsḭmá méngḭ
'yḭ ga bɨ ṇguṇguní ledre Yésụ ní bɨsinyíne, kí ónzó ngíti géyḭ sɨmɨ sḭgḭnḭ
zíma ídíma kpá nzíyimá gɨ ro úfu ngíti géyḭ.
14 Má'dí'bi kóo sḭlḭma sokó ro ondụ́ bɨ Lomo i'bí zíze Yụ́da e ní rómo do
'bɨ eze sɨndḭma e mbá. Máóto kóo sómụ́ ledre amá mbá dụụ́ 'dódo ledre
bɨ kóo bulúnduzé e Yụ́da e 'dodoní yée zíze ní.

15 Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, ábuwá Lomo oto 'búma go kíngaya, yeme
yḭ ené kóo ledre go gɨ ro zíma ídíma 'yḭ méngḭ moko ené 'dá'dá ndikiogụní
aka kóo máa do sogo káṇgá ba wá. Sɨmɨ bɨ Lomo ili
16 'dodo Owụ́ 'bɨ ené Yésụ zíma gɨ do bɨ zíma ndḭsḭmá 'dódo bɨlámá ledre
'bɨ Owụ́ 'bɨ ené máa née zí kúfú 'yḭ ga bɨ ndaní Yụ́da e wá ní, mándéré
amá kóo zí ngíti géyḭ 'yḭ e gɨ ro zíye í'bí komokenzḭ 'bɨ moko máa née zíma
wá.
17 Máḭ́nyḭ amá kóo kpá geré ndéré sɨmɨ Yerụsaléma ndéré 'dí'bi
komokenzḭ moko máa née gɨ zí ngíti géyḭ 'yḭmɨkása ga bɨ nɨyí kóo kú sɨmɨ
Yerụsaléma íri 'dá'dá gɨ zíma ní wá. Mándéré yḭ amá kóo geré sɨmɨ káṇgá
bɨ 'bɨ Árabi e ní. Nda gɨrí, zíma ndá'balúgu romá sɨmɨ Damásika.

18 Nda gɨ do kací sɨmɨbi ota, zíma ḭ́nyḭmá ndéréma lúrú Pétero sɨmɨ
Yerụsaléma, máméngḭ kóo zía íri sḭ́lḭ́ sokó doa ḭnyḭ.
19 Ngíti 'yḭmɨkása bɨ kóo mándíki wo zí Pétero íri ní nɨ Yakóbo, bɨ lúndu
Ngére Yésụ ní.
20 Máúku zíse ba ma'díi ledre do komo Lomo ndaá ṛanga wá.

21 Nda gɨ sɨmɨ Yerụsaléma gɨ ore zíma ḭ́nyḭmá ndéréma sɨmɨ káṇgá 'bɨ
'yḭ ga bɨ Súrḭya kí yée ga bɨ Silísiya e ní.
22 Sɨmɨ sɨndḭ́ kadra máa bɨ kóo née ní, 'yḭ 'bɨ Kírésịto ga bɨ nɨyí sɨmɨ
Yụdáya ní, owoní aka eyé kóo máa wá.
23 Ndḭsḭní tí lá úwú ledre kídí, “O'do bɨ kóo nɨ okó ro 'yḭ ga bɨ 'bɨ Yésụ
gɨ zía bɨ ṇguṇguní ledrea ní, oyólo'bó sómụ́ ledre ené go, ṇguṇgu ledre
Yésụ go, ndḭsḭ nda go cụ́ ne 'dódo bɨlámá ledre 'bɨ Yésụ zí 'yḭ e.”
24 Zíye mbófo Lomo kí mongụ́ rokinyi gɨ zía máṇgúṇgu ledre Yésụ go.

2

'Yịmıkása e ṇguṇguní ledre 'bı Páwulo

1 Gı do kací sımıbi sokó doa eso (14), zíma kpá ndéré ándá romá sımı
Yerụsaléma. Nderézé kí Baranába, mándóloútú Tịto kpa do kacíma.
2 Mándéré ándá romá íri née gbékpịe wá. Lomo yeme ne kídí máídí
ndéré ótoyéme bılámá ledre ené bı mándịsị 'dódo a zí kúfú 'yị ga bı ndaní
Yụ́da e wá ní zí 'yị ga bı kí ledreyé owóowó, zí 'yị ga bı 'bı Kírésịto íri ní,
gı zí moko ga bı kóo máméngị yée kí yée bı mááyí ndịsị méngị yée ba kí
ndéréye gbékpịe. Ndịsịzé kóo céré ze kí manda máa ga gére née sımı bı
mándịsị ótoyéme ledre née zíye ní.
3 Abú Tịto ndaá Yụ́da wá, utú ngbuṛu kací ondụ́ ezé 'bı Yụ́da e wá, nda
gı zía bı ṇguṇgu ledre Kírésịto go ní, sımı bı azé sımı Yerụsaléma íri ní,
zí manda ga gére née kpá fú ówo wo káa do mbigí 'yị 'bı Kírésịto.
4 Nderézé sımı Yerụsaléma gı zía ngíti géyị 'yị ṛanga e ya yée nıyí kpá
'dódo ledre 'bı Yésụ. Iliní tí lá sínyíónzó moko 'bı Kírésịto bı do sịlịze ní
gı ro zíze ídíze mıódóze káa do owụ́kụlụ́ 'bı lúyú ledre.
5 Abú nıyí kí ledre eyé ga gére née kenée yá, indizé ezé mbílíze zíye
wá, gı zía ilizé zí bılámá ledre 'bı Lomo bı ndịsịzé 'dódo a ní ndíki bi do
mımbé'desé kíngaya.
6 Abú manda ga bı 'bı 'yị 'bı Kírésịto ga gére née nıyí kací komo tụ́'dụ́
'yị e mıngburokoyé yá, née ndaá 'bı ené mongụ́ ledre zíma wá. Gı zía zée
'yịma'dí e ledrezé nı kací komo Lomo mbá owóowó. Ndaní kí yata ledre
ésị a sımı ledre ga bı mándịsị 'dódo yée ní wá.
7 Manda ga gére née owoní bú bılámáne kídí Lomo kasa máa ne 'dódo
bılámá ledre ené zí kúfú 'yị ga bı ndaní Yụ́da e wá ní. Kpá káa zí bı kasa
Pétero kí ledre máa née ndéré 'dódo a zí Yụ́da e ní.
8 Lomo bı kasa Pétero 'yịmıkása nderé 'dódo ledre ené zí Yụ́da e ní, nı
kpá ne bıkéṛị́ Lomo bı kasa máa káa do 'yịmıkása ndéré 'dódo ledre ené
zí 'yị ga bı ndaní Yụ́da e wá ní.
9 Zí Pétero e kí Yakóbo e kpá kí Yiwáni e bı nıyí kí ledreyé owóowó zí
'yị 'bı Kírésịto ga bı sımı Yerụsaléma ní ídíye kí mongụ́ rokinyi kíze kí
Baranába gı zía Lomo ifi bayi moko ené go zíze kéye. Zíze ndịsị 'bı ezé
'dódo ledre zí kúfú 'yị ga bı ndaní Yụ́da e wá ní. Zí Pétero e kí Yakóbo e
kí Yiwáni ndịsị 'bı eyé 'dódo ledre zí Yụ́da e.
10 Odụ owụ́ ledre bı ukuní zíze ní nı idízé sáká lafúze ga bı 'yị 'bı Kírésịto
ngárá éyị́ ndaá zíye wá ní. Née kóo ledre bı mándịsị gámá kíe sımı domá
kací kadra mbá ní.

Páwulo mada Pétero sımı Ánatiyoko

11 Sımı bı kóo Pétero ogụndiki máa sımı Ánatiyoko ní, zíma kóo máda
wo zaá o'bụó'bụ gı zía ndịsị nda go méngị ledre ga bı utúasání wá ní.
12 Sımı bı kóo Yụ́da ga bı ṇguṇguní ledre 'bı Kírésịto ogụní aka gı zí
Yakóbo gı sımı Yerụsaléma wá ní, Pétero ndịsịní aka kóo tí ánu kótrụ éyị́
kí kúfú 'yị ga bı ṇguṇguní ledre 'bı Kírésịto utúní ngbuṛu wá ní. Nda
gı 'dá'ba, sımı bı ngíti géyị Yụ́da ga bı nıyí kí Yakóbo e sımı Yerụsaléma
ogụní ní, zí Pétero ásiné kí ánu kótrụ éyị́ kí 'yị ga bı ṇguṇguní ledre 'bı
Kírésịto utúní ngbuṛu wá ní káa bı Yụ́da e ga gére née nıyí sínyi ịrịné ke.

13 Ngíti géyị Yụ́da ga bɨ ṇguṇguní ledre Kírésịto go, sɨmɨ bɨ lurúní
Pétero kí méngị kéyị kenée ní, zíye kpá ásiyé kí ánu kótrụ éyị́ kí 'yị ga bɨ
ṇguṇguní ledre 'bɨ Kírésịto utúní ngbụru wá ní. Zí Baranába kpá 'dí'bi
ledre 'bɨ Pétero née, zí mɨméngị ledre eyé ndịsị ídíne kpị́ gɨ zí ledre ga bɨ
ṇguṇguzé gɨ ro ndịsị méngị yée ní.
14 Sɨmɨ bɨ málúrú mɨméngị ledre 'bɨ 'yị 'bɨ Kírésịto ga gére née utúasá
ené lolụ kací bɨlámá ledre 'bɨ Kírésịto ní wá gɨ zí mɨméngị ledre 'bɨ Pétero
ní, zíma ịnyịmá máda Pétero do komoyé o'bụó'bụ kídí, “Pétero, née kenée
lárá ledre 'di? Abú áyí Yụ́da yá, méngị lolụ ondụ́ bɨ 'bɨ Yụ́da e wá ní, sara
íli nda gága 'yị máa yée ga bɨ kúfúye ndaní Yụ́da e wá ní, idíní ndịsị méngị
ledre máa wo bɨ ondụ́ 'bɨ Yụ́da e iliní gɨ ro 'di?”
15 Sɨmɨ bɨ 'bụzé e ndikiní zée ní, 'dodoní zíze tí za mbá lorụ ga bɨ Lomo
i'bí zíze Yụ́da e ní. 'Yị máa yée ga bɨ ndikiní yée sɨmɨ ngíti kúfú ndaní
Yụ́da e wá ní, ndịsịzé kóo lúrú yée káa do 'yị lúyú ledre e gɨ zía bɨ mengịní
eyé ledre kací lorụ bɨ Lomo i'bí zíze wá ní.
16 Nda gɨ 'dá'ba zíze ógụzé ówoyéme a kídí, ɨ́'ɨ, 'yịma'dí utúasá ené ídí
mbigí 'yị 'bɨ Lomo gɨ zía bɨ ndịsị méngị ledre e dụụ́ kací lorụ bɨ Lomo i'bí
zíze ní wá, yị́ ené dụụ́ togụ́ 'yị ṇguṇgu ledre Kírésịto Yésụ go. Née sị́ ledre
bɨ ṇguṇguzé ledre Yésụ gɨ zía ní, gɨ do bɨ zíze ídíze mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo
ní.
17 Gɨ zía bɨ otoomozé lorụ ezé 'bɨ Yụ́da e kenée zíze ṇguṇgu ledre
Kírésịto ní, zí ngíti géyị 'yị ezé e lúrú zée káa do 'yị lúyú ledre e. Ma'díi,
ṇgúṇgu ledre 'bɨ Kírésịto, oto zée go káa do 'yị lúyú ledre e? Ṛanga, éyị́
ndaá kenée wá.
18 Mááyí ídí 'yị lúyú ledre togụ́ máótoómo mbigí 'dódo ledre bɨ 'bɨ Lomo
ní go, zíma ndá'bamá kpá té méngị ledre kací ondụ́ 'bɨ lorụ ezé 'bɨ Yụ́da e
bɨ kóo máótoómo go ní.
19 Sɨmɨ bɨ kóo máṇgúṇgu aka ledre 'bɨ Kírésịto wá ní, lorụ ezé 'bɨ Yụ́da e
nɨ kóo dụụ́ ne kí ledrené zíma owóowó. Gɨ zí kéyị née zíma ówo a máyá
mándá mbigí 'yị 'bɨ Lomo wá. Bɨ ba ní, ledre 'bɨ lorụ ezé ndaá 'bɨ ené lolụ
lá dụụ́ ne zíma owóowó wá, mándịsị nda méngị yị́ amá go dụụ́ éyị́ ga bɨ
Lomo ili yée ní.
20 Mɨméngị ledre ga bɨ kóo mándịsị méngị yée 'dá'dá ngárá ndaní
bɨlámáye wá ní, mɨúyu Kírésịto Yésụ do mɨngbúngbu kágá ufuoyó yée
go mbá gɨ zía máṇgúṇgu go kídí nɨ Owụ́ 'bɨ Lomo, mááyí nda go mbigí 'yị
ené. Mándịsị nda go méngị dụụ́ ledre ené gɨ zía oto 'búma go zía úyuné
gɨ romá.
21 Sómụ́sé kídí bɨlámá ledre bɨ Lomo mengị zíze zía yómo zée née gɨ zía
bɨ ndịsịzé méngị ledre kací ondụ́ 'bɨ lorụ ezé 'bɨ Yụ́da e ní? Ɨ́'ɨ, ndaá 'bɨ
ené gɨ zí ledre née wá. Yị́ ené gɨ zía bɨ 'búze nɨ doa kíngaya ní. Máási amá
gɨ ro bɨlámá ledre bɨ mengị zíma née wá. Idí yaá lorụ nɨ yómozé e ne yá,
káa bɨ umbu bɨ kóo Kírésịto uyu wo ní moko ndaá sɨmɨ a wá.

3

Lorụ bɨ Lomo i'bí ní yomo ené 'yị wá

1 Áko, sée 'yị ga bɨ 'bɨ Galatíya ní, méngịsé kéyị káa zí éyị́ bɨ ówosé ledre
wá ní gɨ zí 'di? Ambí londo sée ne? Tí bɨ kóo 'dodozé ledre gɨ ro Kírésịto
Yésụ go zíse fúó kídí ufuní wo do mɨngbúngbu kágá gɨ rosé ní.

2 Úkusé aka zíma, sómụ́ ledre esé nɨ kídí Lomo i'bí kóo 'Dówụ́ne sɨmɨsé
gɨ zía bɨ ndịsịsé méngị kéyị kací lorụ bɨ Lomo i'bí zíze Yụ́da e ní? Ɨ'ɨ, yị́
ené gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledre Kírésịto bɨ 'dodozé zíse ní.
3 Ṛífusé mɨṛífu, zíse óyó sogosé zí 'Dówụ́ Lomo bɨ ndịsịsé go lódụ́ a ní,
zíse ndịsị lódụ́ kací lorụ kídí gɨ do bɨ zíse ómosé?
4 Kụ́rụ́ ga bɨ rosé gɨ zí ngíti géyị 'yị e gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledre 'bɨ Kírésịto
ní, ílisé zía ídíákáne lá goo rosé gbékpịne?
5 Lomo i'bí 'Dówụ́ne sɨmɨsé zíse ndịsịsé méngị mɨngburoko ledre e kíe
née gɨ zía bɨ ndịsịsé méngị kéyị kací lorụ bɨ 'bɨ Yụ́da e ní? Ɨ'ɨ, yị́ ené gɨ zía
bɨ ṇgúṇgusé ledre Kírésịto bɨ 'dodozé zíse ní.
6 Ídísé óto ledre ba sɨmɨ dosé, "Abarayáma útúásá kací komo Lomo káa
do mbigí 'yị yị́ ené gɨ zía bɨ ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo ní."
7 Ídísé ówo a bɨlámáne kídí 'yị ga bɨ za mbá ṇguṇgunɨ́ ledre 'bɨ Lomo
go ní, nɨyí go owụ́ ga bɨ 'bɨ Abarayáma ní sɨmɨ Lomo.
8 Nɨ kóo go mɨékéne 'desị́ sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí, 'yị ga bɨ nɨyí zí
Lomo kí ledreyé owóowó káa do mbigí 'yị ené e ní, dụ́ụ́ yée ga bɨ ṇguṇgunɨ́
ledre 'bɨ Lomo go ní. Káa zí bɨ kóo Lomo ma'dáa uku zí Abarayáma ní
kídí, "Mááyí í'bí úndru zí ṛịḳị́ kúfú 'yịma'dí e do sogo káṇgá mbá kpụrụ́
gɨ sɨmɨyị́."
9 'Yị ga bɨ za mbá ṇguṇgunɨ́ ledre 'bɨ Lomo go ní, Lomo nɨ í'bí úndru
zíye káa zí bɨ kóo i'bí úndru zí Abarayáma ní.
10 'Yị máa yée ga bɨ i'bíní 'bɨ eyé royé dụ́ụ́ ndịsị méngị ledre kací lorụ bɨ
Lomo i'bí zí Yụ́da e gɨ do bɨ zíye útúásáye kací komo Lomo ní, utúasání
eyé méngị lorụ ga gére née mbá wá. Gɨ zí kéyị née, Lomo nɨ í'bí 'do'dó
royé. Káa zí bɨ nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí, "'Yị bɨ mengị ledre
kací lorụ ga bɨ mɨékéye sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo née mbá wá ní, Lomo nɨ
'dó'do wo bɨsinyíne ní."
11 Owoyemezé go bɨlámáne kídí, 'yịma'dí utúasá ídí mbigí 'yị 'bɨ Lomo
kí méngị kéyị kací lorụ bɨ kóo i'bí zí Yụ́da e ní wá, gɨ zía "Mbigí 'yị amá e
nɨyí ndíki trịdrị bɨ za fí ní gɨ zía ṇguṇgunɨ́ ledre amá go ní."
12 'Dí'bi lorụ bɨ Lomo i'bí zí Yụ́da e kí ledre ené owóowó ndaá 'bɨ ené
mbigí mɨsi'di 'bɨ ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo wá. Yị́ ené ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo
nɨ óto 'yị ne kí ledrené owóowó. "'Yị bɨ ili zíne útúásáne kací komo Lomo
káa do mbigí 'yị ené gɨ zía bɨ née ndịsị lódụ́ kací lorụ ní yá, idí ndịsị méngị
ledre ga bɨ lorụ ili yée ní kí mɨmbé'dené mbá."
13 Umbu bɨ kóo azé úyu a gɨ zí Lomo gɨ zía bɨ utúasázé lúrú bi kací lorụ
bɨ Lomo i'bí ní bɨlámáne wá ní, Kírésịto 'di'bioyó gɨ komozé go, uyu nda
kóo go ne do bi kacíze. Nɨ mɨékéne kídí, "Mɨmbé'dekesị́ 'bɨ Lomo nɨ nda
ídí go ro 'yị bɨ nɨyí úfu wo do mɨngbúngbu kágá ní."
14 Sɨmɨ bɨ Yésụ uyu do bi kacíze 'yịma'dí e ní, zí úndru bɨ kóo Lomo i'bí
zí Abarayáma ní báyiné ndéréógụné gị zí kúfú 'yịma'dí e do sogo káṇgá
za mbá gɨ zía bɨ ṇguṇguzé ledre Kírésịto Yésụ ní. Zí 'Dówụ́ Lomo bɨ Lomo
uku ledrea ní ógụ ndịsịné sɨmɨzé.

Mɨyéme ledre 'bɨ Lomo

3:6 3:6 Dosị́ éyị́ e 15:6 **3:8 3:8** Dosị́ éyị́ e 12:3, 18:18, 22:18 **3:10 3:10** Gbre lorụ 27:26 **3:11 3:11** Abụḳụ́kụ 2:4 **3:12 3:12** Lévị 18:5 **3:13 3:13** Gbre lorụ 21:23

15 Owụ́ 'bɨ Babá e, máúku aka zíse kací mɨméngị ledre 'bɨ 'yịma'dí e,
sómụ́sé togụ́ 'bụmɨowụ́ yeme ledre go zí owụ́ 'bɨ ené, zí 'bụmɨowụ́ máa
née go úyuné ní, ngíti 'yị gɨ 'dí sogo nɨ ógụ 'dí'bióyó ledre née togụ́ 'dí'bi
ngíti ledre ésị a sɨmɨ a? Ɨ'ɨ, éyị utúasá méngị roné kenée wá. Nɨ gɨ ro ledre
bɨ Lomo yeme ní kenée.
16 Kpá kenée, Lomo yeme ledre go i'bí úndru zí Abarayáma kí ngúru
owụ́ gɨ dongará bulúnduga owụ́ ga bɨ gɨ sɨmɨ kúfú Abarayáma ma'dáa ní.
"Ngúru owụ́" bɨ Lomo uku ledre a née nɨ "Kírésịto." Ndaá 'bɨ ené Yụ́da e
wá.
17 Ba éyị bɨ máíli zíse ówoyéme a gɨ sɨmɨ ledre bɨ kóo Lomo yemeomo zí
Abarayáma ní. Do kací a mengị kóo sɨmɨbi míya eso, cịkérị a doa sokó
(430), zí Lomo kóo í'bí lorụ zí Mụ́sa. Bɨ kenée ní, lorụ bɨ kóo Mụ́sa
ekéomo née, roko'bụ a ndaá zía 'dí'bióyó mɨyéme ledre bɨ Lomo yeme
zí Abarayáma ní wá.
18 Ndásé sómụ́ lúyú ledre kídí, Lomo nɨ í'bí úndru bɨ nɨ trịdrị ní zíse gɨ
zía bɨ ndịsịsé 'dí'bi sịlịse ro lorụ ndá ní wá. Yị ené gɨ zía Lomo ma'dáa
yemeomo yị ené ledre máa née ne kú kenée. Née sị ledre bɨ zía úku a zí
Abarayáma gɨ roa ní. 'Yị bɨ nɨ 'dí'bióyó mɨyéme ledre 'bɨ Lomo née ní ní
ndaá.
19 Sara togụ́ Lomo yeme kóo ledre go kenée ní, i'bíogụ nda kóo lorụ zí
Mụ́sa éké a gɨ ro 'di? Lomo kasa kóo maláyika ené ógụ úkuí'bí lorụ née zí
Mụ́sa éké a gɨ do bɨ zí lorụ ma'dáa ndịsịné 'dókó zée gɨ zía zée 'yịma'dí e
ndịsịzé lúyú kací kadra za mbá. Lorụ máa née nɨ ndịsị 'dókó zée gɨ ro
zíze ówo ma'díi ledre gị sɨmɨ sịndị kadra bɨ bulúndu Abarayáma Kírésịto
nɨ ógụ dongaráze, zía nda ndịsịné 'dódo ma'díi ledre e zíze ní.
20 Lomo kasa ené kóo ngíti 'yị do bi kacíne idí ndéré úku ledre zí
Abarayáma kídí née yeme ledre go zía ní wá. Lomo ịnyị yị ené cụ́ ne
úku ledre kídí, "Abarayáma, máyéme ledre go zíyị."
21 Ndásé sómụ́ lúyú ledre kídí, lorụ bɨ Lomo i'bí zí Mụ́sa eké a ní nɨ nda
go ne do bi kací mɨyéme bɨ ledre bɨ kóo Lomo yeme zí Abarayáma gɨ ro
í'bí úndru zí kúfú 'yịma'dí e za mbá ní wá. Ɨ'ɨ, ndaá kenée wá. Lorụ née
ndaá kpá gɨ ro zía óto zée zíze útúásáze kací komo Lomo gɨ ro trịdrị bɨ za
fí ní wá.
22 Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí, "Zée 'yịma'dí e za mbá, azé
mɨlákazé sɨmɨ ká'dá 'bɨ mɨlúyú ledre e." Nda gɨ zí ledre née ní, zía yéme
ledre kídí, née nɨ yómo zée gɨ sɨmɨ umbu 'bɨ lúyú ledre 'búó togụ́ ṇguṇguzé
ledre Kírésịto Yésụ go.
23 Sɨmɨ bɨ kóo ṇguṇguzé aka ledre Kírésịto wá ní, azé kóo mbá mɨlákazé
sɨmɨ ká'dá 'bɨ mɨlúyú ledre e. Lorụ nɨ kóo fú lá ndịsị kụ́'dụ sịlịne rozé kídí
ndazé méngị lúyú ledre e wá. Omozé karaba ba gɨ zía bɨ Kírésịto ogụ go,
ṇguṇguzé ledre ené nda go ní.
24 Lorụ ndịsị 'bɨ ené kóo 'dódo zíze lá dụụ́ mɨsi'di. Nda té sɨmɨ bɨ Kírésịto
ogụ, zíze ṇgúṇgu ledre ené ní, karaba utúasázé go kací komo Lomo káa
do mbigí 'yị ené e.
25 Mbófo éyị gɨ zía Kírésịto ogụ go líkpíóyó zée gɨ sɨmɨ ká'dá 'bɨ mɨlúyú
ledre e. Lorụ kụ'dụ lolụ sịlịne rozé fú lá kídí azé 'yị lúyú ledre e wá, gɨ zía
ṇguṇguzé ledre 'bɨ Kírésịto go.

3:16 3:16 Dosị éyị e 12:7, Dosị éyị e 13:15, Dosị éyị e 24:7

Mbigí owụ́ ga bɨ 'bɨ Lomo ní

26 Lúrúsé aka, gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledre Kírésịto Yésụ go ní, útúásásé
kací komo Lomo go káa do owụ́ 'bɨ ené e.
27 Gɨ zía bɨ kóo ṇgúṇgusé ledre Kírésịto ma'dáa ní, née sḭ ledre bɨ do
í'bí babatḭza zíse gɨ zía ní. Gɨ ro do ówo a mbá kídí ásé go mbigí 'yḭ ené e,
ndḭsḭsé go méngḭ dụ́ụ́ ledre ga bɨ 'bɨ ené e ní.
28 Nda gɨ ore, azé do komo Lomo go dụ́ụ́ owụ́ 'bɨ ené e. Ngíti éyḭ ndaá
lolụ íri, yaá wo ba nɨ 'bɨ ené gɨ sɨmɨ ngíti kúfú kpḭ, togụ́ wo ba nɨ 'bɨ ené
Yụ́da, ba 'bɨ ené gbékpḭ kára, togụ́ wo ba 'bɨ ené ya'dá 'yḭ, togụ́ 'yḭ bɨ kí ro
doné togụ́ mbú owụ́kụlụ́ ní wá. Éyḭ ndaá lolụ íri kenée wá gɨ zía ṇgúṇgusé
ledre Kírésịto Yésụ go, ásé go dụ́ụ́ éyḭ kḭé'do sɨmɨ Lomo.
29 Gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledre 'bɨ Kírésịto go ní, ásé nda go kpá bulúndu
Abarayáma sɨmɨ Lomo. Ásé ómo gɨ sɨmɨ umbu mbá káa zí bɨ kóo yeme go
kenée zí Abarayáma ní.

4

1 Gɨ ro zíse ówoyéme ledre née bɨlámáne, mááyí aka úku lḭlḭ ledre zíse
gɨ ro owụ́ 'bɨ 'be. Togụ́ 'bụ a uyuomo wo nɨ aka lá cúku'dée, abú éyḭ ga bɨ
'bɨ 'bụ a ní nɨyí tí 'bɨ ené yá, gɨ zía bɨ nɨ aka cúku'dée ní, nɨ aka yḭ ené káa
zí owụ́kụlụ́ ní.
2 Owụ́ née ngíti 'yḭ nɨ aka ndḭsḭ lúrú bi kací a ne, gḭ sɨmɨ sḭndḭ kadra bɨ
'bụ a yéme zí owụ́ née útúásáne 'dí'bi 'be ní, zía nda 'dí'bi 'be.
3 Do sogo káṇgá ba odóngeṛḭ zée kenée, káa zí 'yḭ bɨ 'di'bigaganí wo
mɨ'dí'bigága ní gɨ ro zíze ndḭsḭzé méngḭ dụ́ụ́ ledre ga bɨ ili yée ní.
4 Sɨmɨ bɨ sḭndḭ kadra bɨ kóo Lomo oto utúasá nda go ní, zí Lomo kásaógụ
mbigí owụ́ 'bɨ ené do ndíkiógụ wo káa do 'yḭma'dí dongará Yụ́da e bɨ kóo
Lomo i'bí lorụ zíye ní.
5 'Bụ a Lomo kasaogụ wo lálaógụ zée gɨ sḭ́ sḭ́lḭ́ lorụ 'bɨ Yụ́da e gɨ ro zíze
ídíze mbigí 'yḭ ené e.
6 Gɨ zí kéyḭ née ní, sée mbá, ídísé ówo a kídí ásé go mbigí 'yḭ ga bɨ
'bɨ Lomo ní ma'díi, gɨ zía kasa 'Dówụ́ne go ógụ ndḭsḭné sɨmɨ mɨmbé'dezé
'dódo Lomo zíze gɨ ro zíze ówo wo káa do 'Bụzé.
7 Gɨ zí mɨyéme ledre 'bɨ Lomo gɨ rozé, ndásé lolụ owụ́kụlụ́ e wá, ásé go
owụ́ 'bɨ ené e, bɨlámá ledre ga bɨ ndḭsḭ méngḭ yée zí 'yḭ e ní, nɨ kpá méngḭ
yée zíse.

Ídísé kpá fú ídí mbigí 'yḭ ga bɨ 'bɨ Lomo ní

8 Sɨmɨ bɨ kóo ngárá ówoyémesé aka ledre gɨ ro mbigí Lomo wá ní, ndḭsḭsé
aka kóo íni ini zí lomo ga bɨ ngárá ndaní mbigí Lomo wá ní.
9 Bɨ ba ní, ówoyémesé Lomo go káa do mbigí 'Bụsé, ásé zía go kí ledresé
owóowó káa do mbigí owụ́ 'bɨ ené e gɨ zía 'di'bi sée go zíne. Sara ílisé óyó
sogosé zía, zíse ndá'basé méngḭ bɨcayi ledre 'bɨ lomo ga bɨ ngárá ndaní
mbigí Lomo wá ní gɨ zí 'di?
10 Ngíti géyḭ 'yḭ e ukuní zíma kídí ndá'basé yḭ esé go drú ndḭsḭ méngḭ
ondụ́ ga bɨ, óto úndru mɨkánda éfé kí ngíti géyḭ sḭ́lḭ́ ga bɨ sɨmɨ 'dú'du 'bɨ
éfé ní nda kpá kí ngíti géyḭ mɨngburoko ayímbi ga bɨ kací ondụ́ 'bɨ Yụ́da e
ní.

11 Éyį̣ bɨ méngịsé née oto máa go zíma ídíma kí mongụ́ sómụ́sɨmɨ gɨ zí ledre bɨ méngịsé née. Ngɨrį̣ mengị máa gɨ zía, máíli zí mongụ́ 'dódo ledre bɨ kóo má'dódo zíse íri ní ndéréne gbékpį̣e wá.

12 Owụ́ 'bɨ Babá e, máṇgúṇgú romá zíse, ídísé ótoómo ledre 'bɨ ndį̣sį̣ óto úndru ondụ́ bɨ 'bɨ Yụ́da e ní 'dá'ba, zíse ídíse káa zí máa ní gɨ zía mándá 'bɨ amá mɨódóngéṛịmá kí ondụ́ 'bɨ Yụ́da ga gére née wá, mááyí nda go káa zí bɨ kóo ásé 'dá'dá ní. Bɨsinyí ledre ndaá dongaráze kése wá.

13 Ówosé bú bɨlámáne sɨmɨ bɨ kóo máógụ 'dódo bɨlámá ledre 'bɨ Kírésịto zíse íri ní, sɨmɨ sanáma ndaá kóo bɨlámáne wá.

14 Abú mɨídíma bɨ kóo kí ndíyá dongaráse íri née nɨ kóo zíse mongụ́ úzu éyį̣ yá, zíse kpá fú 'dí'bi máa sɨmɨ sụmụ kí sį̣lį̣se sokó. Zíse ídíse kí rokinyi gɨ romá káa zí maláyika, togụ́ kenée wá, nda káa zí éyį̣ bɨ mááyí go za cụ́ Kírésịto Yésụ ní.

15 Máówo kóo bú bɨlámáne kídí sɨmɨ sịndį̣ kadra bɨ kóo née, togụ́ ya ídísé kóo útú ku pho'dụ gɨ romá, ásé kóo tí geré méngị a kenée. Bɨ nda ba ní, éyį̣ ndaá 'bɨ ené lolụ kenée wá, bɨlámá ledre née lelį̣ nda gɨ zí 'di?

16 Óyósé nda máa karaba go káa do ezeokóse ba gɨ zía bɨ mándį̣sį̣ 'dódo mbigí ledre zíse ní?

17 'Yị 'dódo ledre ga gére née ogụní ndį̣sį̣ úku bɨlámá ledre ga gére née zíse za mbá gbékpį̣e, iliní tí lá lóndo sée. 'Dódo ledre eyé ga gére née ndaní eyé ma'díi 'dódo ledre e wá. Iliní tí lá gɨ do bɨ zíse ótoómo 'dódo ledre amá, zíse lányáse ro 'dódo ledre eyé.

18 Utúasá mɨútúásá zí mɨmbé'desé ídíne 'dága gɨ ro méngị bɨlámá ledre e, abú sɨmɨ sịndį̣ kadra bɨ ndazé kése do bi kéṛí a wá ní.

19 Owụ́ 'bɨ amáa e sɨmɨ Lomo, máí'bí ándá kpá romá go zí 'do'dó gɨ ro 'dódo ándá ledre 'bɨ Lomo zíse 'búó togụ́ málúrú kídí 'dí'bisé Kírésịto go ngɨrį̣ do mɨmbé'desé.

20 Má'dí'bi mɨmbé'demá yáa do sį̣lį̣ma gɨ rosé. Nɨ kóo ídí bɨlámáne togụ́ azé kése ba do bi kį̣é'do, káa bɨ máútúásá úku ledre zíse o'bụó'bụ káa zí ba wá.

'Yị ga bɨ iliní fú lá ídí sį̣ sį̣lį̣ lorụ ní

21 Sée ga bɨ 'dí'bisé lorụ bɨ Mụ́sa ekéomoní zí Yụ́da e ndá do sį̣lį̣se ní, ówosé ini ledre gɨ sɨmɨ a bú, uku yaá 'di?

22 Mɨéké kúrú Lomo uku kídí, Abarayáma ndiki kóo owụ́ e gbre. Ngúru a mbágáa nɨ kára 'be. Ngúru a mbágáa nɨ 'bɨ ené gɨ 'dí sogo owụ́kụlụ́.

23 Owụ́ máa wo bɨ mbágáa nɨ 'bɨ ené gɨ 'dí sogo ní, ndikiní 'bɨ eyé wo kí sómụ́ ledre bɨ gɨ zí 'yịma'dí ní. Wo bɨ mbágáa nɨ kára 'be ní, ndikiní 'bɨ eyé wo gɨ zía Lomo yemene kenée.

24 Kará ga bɨ gbre née, Agára kí Sára, ledre ga bɨ gɨ royé ní 'dodoní mɨsi'di ga bɨ gbre nɨyí mɨyéme ledre 'bɨ Lomo gɨ ro 'yị ené e ní. Mɨyéme ledre bɨ kóo Lomo i'bí zí Mụ́sa do Landa bɨ kí ịṛịné Sináya ní, owụ́ ga bɨ 'bɨ Agára nɨyí 'bɨ eyé mbá káa zí 'yị ga bɨ nɨyí sį̣ sį̣lį̣ lorụ ní, gɨ zía mbágáye nɨ owụ́kụlụ́.

25 Ledre gɨ ro Agára 'dodo ledre gɨ ro Landa bɨ kí ịṛịné Sináya ní. Landa née nɨ sɨmɨ káṇgá bɨ ndoloní Arábiya ní, nɨ cé káa zí Yeṛụsaléma bɨ do sogo káṇgá ona ní. Gɨ zía 'yị ga bɨ 'bɨ Yeṛụsaléma ní, lorụ nɨ ne kí roko'bụné doyé.

26 Sára bɨ nɨ 'bɨ ené kára 'be ní, nɨ 'bɨ ené go káa zí mɨkánda Yerụsaléma
bɨ nɨ ógụ gɨ komo ere ní. Zée ga bɨ ṇguṇguzé ledre Kírésịto go ní, azé go
mbá owụ́ 'bɨ ené e ndazé lolụ sị́ sị́lị́ lorụ káa zí owụ́kụlụ́ e wá.
27 Ledre ba nɨ kpá mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí,
"Bi eme royị́ mu yị́ị kára mɨkoto,
Ídí mu yéyéyị́ 'dága kí rokinyi
abú ndíki eyị́ owụ́ kú wá.
Áyí ndíki tụ́'dụ́ owụ́ e
rómo kára bɨ tonó ndíki owụ́ e go gɨ zíyị 'dá'dá ní."
28 Bɨ ba ní owụ́ 'bɨ babá e, azé go owụ́ ga bɨ 'bɨ Lomo ní gɨ zía Lomo
ma'dáa yeme kóo ledre née go kú kenée 'desị́ kpá káa zí bɨ kóo yeme
ledre gɨ ro Isáka zí Sára ndíki wo zí Abarayáma ní.
29 Sɨmɨ bɨ kóo owụ́ 'bɨ Abarayáma ga bɨ gbre née nɨyí aka nzéré, zí wo
bɨ kóo mbágáa nɨ gɨ 'dí sogo owụ́kụlụ́ ní, i'bí 'do'dó ro owụ́ máa wo bɨ
ndikiní wo kací mɨyéme ledre 'bɨ Lomo sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo bɨ
mbágáa nɨ kára 'be ní. Nɨ karaba zíze kpá kenée, 'yị ga bɨ gɨ 'dí sogo ní
ndịsịní 'dó'do zée 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní mɨ'dódo.
30 Owụ́ 'bɨ Abarayáma ga bɨ gbre née, mɨéké kúrú Lomo uku 'bɨ ené gɨ
royé yaá 'di? Mɨéké kúrú Lomo uku kídí, "Ídí ógóóyó kára owụ́kụlụ́ née
kí owụ́ 'bɨ ené née gɨ 'be gɨ ona 'dá'ba. Máíli zí owụ́ gɨ sɨmɨ kára owụ́kụlụ́
née karanée ífi sɨmɨ éyị́ sị́lị́yị kí wotịma Isáka wá."
31 Gɨ zí kéyị née ní owụ́ 'bɨ babá e, máúku zíse kídí ndazé ezé owụ́ ga bɨ
mbágáze nɨ owụ́kụlụ́ ní wá. Azé yị́ ezé gɨ sɨmɨ kára bɨ nɨ mbigí kára 'be
ní.

5

Idízé lányá dụụ́ ro ledre 'bɨ Kírésịto

1 Máúku zíse owụ́ 'bɨ babá e, Kírésịto uyu gɨ ro 'dí'bióyó zée gɨ sị́ roko'bụ
'bɨ lorụ. Káa zí bɨ goó kenée ní, idízé lányá dụụ́ ro ledre 'bɨ Yésụ káa bɨ
azé fú ídí sị́ lorụ ke.
2 Máúku zíse ma'díi, togụ́ ótosé komosé fú lá gɨ ro ledre 'bɨ útú ngbụ́ru
gɨ do bɨ zíse útúásásé kací komo Lomo káa do mbigí 'yị ené e yá, umbu bɨ
kóo Kírésịto uyu do mɨngbúngbu kágá gɨ rosé ní, moko ndaá sɨmɨ a zíse
wá.
3 Mááyí kpá úku ándá a zíse, togụ́ 'yị ya née ili útú ngbụ́ru té kí kací
lorụ yá, idí ndịsị́ méngị ledre ga bɨ lorụ uku yée ní za cé.
4 Sée ga bɨ ílisé ndịsị́ méngị ledre dụụ́ kací lorụ gɨ do bɨ zíse útúásásé
kací komo Lomo káa do mbigí 'yị ené e ní, ídísé ówo a bɨlámáne kídí óyósé
sogosé go zí Kírésịto, trịdrị bɨ Lomo yemeomo gɨ rosé ní, ndaá lolụ 'bɨ esé
wá.
5 Gɨ zía 'bɨ ezé ní, 'Dówụ́ Lomo 'dodo yeme go zíze bɨlámáne kídí togụ́
sịndị́ kadra utúasá go yá, azé útúásá ídí mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní gɨ zía
ṇguṇguzé ledre Kírésịto go.
6 Yị́ị 'yị bɨ ṇgúṇgu ledre Kírésịto Yésụ go ní, togụ́ útú go ngbụ́ru togụ́
útú wá, née ndaá 'bɨ ené mongụ́ ledre zí Lomo wá. Éyị́ bɨ nɨ kí ledrené

4:27 4:27 Isáya 54:1 **4:30 4:30** Dosị́ éyị́ e 21:10

owóowó ní, yị ené ledre 'bɨ Kírésịto bɨ ṇgúṇgusé, zía óto sée zíse ndịsịsé óto 'bú lafúse ní.*
7 Málúrú, 'dí'bisé kóo ledre 'bɨ Kírésịto bɨ 'dodoní zíse ní go kíngaya ndịsị lódụ́ a, sara ambí lóndo nda sée ne, zíse óyó sogosé zí mbigí 'dódo ledre ní?
8 Sómụ́ ledre bɨ 'bɨ óyó sogo 'yị zí mbigí 'dódo ledre ní, ogụ ené gɨ zí Lomo wá. Gɨ zía Lomo ma'dáa ndolo sée née gɨ ro zíse ṇgúṇgu ledre Kírésịto.
9 Bɨsinyí 'dódo ledre nɨ káa zí kidri ní. Nɨ óto ngáká esị kịé'do zía ényené. Zí ngáká esị bɨ kịé'do née nda óto tụ́'dụ́ lafúne e zíye ényeyé mbá.
10 Gɨ zía ṇgúṇgusé ledre Ngére Yésụ go, máówo bú kídí ledre bɨ mááyí úku a ba ásé úwú a. 'Yị bɨ ndịsị sínyi dosé née, karanée 'dá'dá íri Lomo nɨ 'décị ngbanga roa bɨsinyíne.
11 Owụ́ 'bɨ Babá e, idí mándịsị ba kóo fú 'dódo ledre gɨ ro útú ngbuṛu yá, káa bɨ 'yị e 'do'doní máa ba wá. Ledre bɨ kóo má'dódo zí 'yị e ní, nɨ dụ́ụ́ wo bɨ kídí Yésụ uyu kóo do mɨngbúngbu kágá gɨ ro 'yịma'dí e, 'yị e idíní ṇgúṇgu ledrea gɨ ro zíye ómoyé ní. Née éyị bɨ oto Yụ́da e zí mɨmbé'deyé ésịne ní.
12 Áko, 'yị ga bɨ ndịsịní sínyi dosé kídí, útú ngbuṛu emesá, útú ngbuṛu emesá ní, ndaá kóo ídí zíye dụ́ụ́ útú ngbuṛu née wá, 'be kóo zí Lomo í'díóyó yée gɨ sɨmɨ bongó mií'díóyó 'dá'ba gɨ do bɨ zíye ídíákáye lá woṛóye kenée.
13 Owụ́ 'bɨ Babá e, Lomo 'di'bioyó sée gɨ sɨmɨ kuṛú lorụ 'bɨ Yụ́da ga gére née go, ásé nda go kí ro dosé. Ndásé lolụ 'dí'bi bɨlámá ledre bɨ Lomo mengị zíse née ndịsị méngị bɨsinyí ledre kíe gɨ zí 'bú ledre bɨ dosé ní wá. Bɨlámá a, ídísé óto 'bú lafúse e zíse ndịsịsé ịnyị kasa zíye.
14 Lorụ bɨ Mụ́sa ekéomo zíze ní mongụ́ ledre gɨ sɨmɨ a nɨ wo bɨ uku kídí, “Ídí óto 'bú lafúyị e káa zí bɨ óto 'búyị kí royị ní.”
15 Togụ́ ndịsịsé kpá fú kí méngị okó dengbịse yá, bɨlámá ledre utúasá ené lolụ ídíne dongaráse wá, zí moko 'bɨ Kírésịto úyuné gɨ dongaráse.

'Dówụ́ Lomo idí sáká sée ne

16 Máúku zíse, ídísé í'bí rosé ndịsị méngị dụ́ụ́ ledre ga bɨ 'Dówụ́ Lomo nɨ ndịsị 'dódo yée zíse ní. 'Bú ledre 'bɨ do sogo káṇgá ba ndaá lóndo sée zíse lúyú ledre wá.
17 'Dówụ́ Lomo nderéní eyé do mɨsi'di kịé'do kí 'bú méngị bɨsinyí ledre wá. 'Dówụ́ Lomo bɨ sɨmɨsé kpá kí 'bú méngị bɨsinyí ledre bɨ sɨmɨsé ní, éyị ga bɨ gbre née ndịsịní ọ́ṛó royé sɨmɨsé. Gɨ zí kéyị née ní, útúásásé ndịsị méngị bɨlámá ledre bɨ ílisé ndịsị méngị a ní wá.
18 Togụ́ ndịsịsé méngị dụ́ụ́ ledre ga bɨ 'Dówụ́ Lomo nɨ ndịsị 'dódo yée zíse ní yá, moko esé ndaá lolụ kí lorụ bɨ kóo Mụ́sa eké ní wá.
19 Ga ba bɨsinyí ledre ga bɨ kí 'búne dozé ili zíze ndịsị méngị yée ní, só'do ro'yị kí 'yị bɨ ófụ́sé rosé kéne wá ní, ledre ga bɨ ndịsịní 'dí'biógụ dokuwu, ledre bɨ 'yị e ndịsịní 'dí'biógụ royé do sịlíye ní,
20 óto úndru lomo ga bɨ yemení yée kí sịlị 'yị ní, ledre 'bɨ lóndụ́, kí méngị okó, bɨsinyí mɨmbé'de, mɨmbé'dekesị, sómụ́ ledre bɨ 'yị oto lá gɨ roné ní,

* **5:6 5:6** Ónzó wo ngbuṛu: Lomo i'bí lorụ zí Abarayáma kídí togụ́ Yụ́da e ndikiní mɨkánda owụ́ go, owụ́o'do yá, idí méngị 'dịcị sịlị ịnyị doa ota do ónzó wo ngbuṛu gɨ ro zía ídíne mbigí 'yị 'bɨ Lomo. **5:14 5:14** Lévị 19:18

21 óto 'bú éyị́ 'bɨ lafú 'yị e, kóyó, nda kpá kɨ́ ngíti géyị bɨsinyí ledre ga bɨ nɨyí bo ní. Mááyí kpá úku ándá a zíse, 'yị ga bɨ ndɨsịní méngị toso ledre káa zí ga gére ní, bi ndaá gɨ royé dongará 'yị ga bɨ Kírésịto nɨ ídí Ngére doyé karanée ní wá.
22 Mɨméngị ledre 'bɨ 'yị ga bɨ kɨ́ 'Dówṵ́ Lomo sɨmɨyé ní nɨ káa, Nɨyí 'yị óto 'bú lafúye, nɨyí 'yị ga bɨ kɨ́ rokinyi 'bɨ Lomo do mɨmbé'deyé ní, nɨyí 'yị mɨmbé'de kịdrị́, nɨyí 'yị ga bɨ sómṵ́ ledre eyé nɨ bɨlámáne ní. Nɨyí 'yị ṵ́tụsɨmɨ, 'yị í'bí sị́lị́ zɨ́ lafúye e, kpá 'yị ndɨ́sị méngị cóngó ledre e.
23 Kpá 'yị ódro ndoo zɨ́ lafúye e, nɨyí 'yị ódó mɨmbé'deyé sɨmɨ ledre e. 'Yị bɨ mengị icí sị́ do bɨlámá ledre ga gére née go mbá kenée ní, utúasá lúyú ledre zɨ́ Lomo 'décị ngbanga roa bɨsinyíne ní wá.
24 'Yị bɨ ṇguṇgu ledre Kírésịto Yésụ go ní, ufu oyó 'bú bɨsinyí ledre ga bɨ 'bɨ sága ba gɨ doné go za mbá.
25 Káa zɨ́ bɨ 'Dówṵ́ Lomo nɨ nda go sɨmɨzé ní, idízé nda ndɨ́sị méngị dụṵ́ ledre ga bɨ 'Dówṵ́ Lomo ma'dáa ili zíze ndɨ́sị méngị yée ní.
26 Ndazé ndɨ́sị mbófo rozé, zíze óto rozé rómo do lafúze e wá. Ndazé kpá ndɨ́sị óto mɨmbé'dezé bɨsinyíne ro lafúze wá.

6

Sáká lafú 'yị e sɨmɨ ledre

1 Owṵ́ 'bɨ Babá e, káa zɨ́ bɨ ásé 'bɨ esé go kɨ́ 'Dówṵ́ Lomo sɨmɨsé ní, togṵ́ lúrúsé ngíti 'yị nɨ go lúyú ledre yá, ídísé ódro zía ndoo gɨ ro zíse ótolúgu wo do mɨsi'di 'bɨ Lomo. Sɨmɨ bɨ ásé go kɨ́ ledre máa née kenée ní, ídísé kpá 'bá'bá rosé bɨlámáne káa bɨ ásé lúyú ledre ke.
2 Ídísé ndɨ́sị sáká lafúse ga bɨ kɨ́ mɨówóowó ledre doyé ní mɨsáká. Togṵ́ ndɨ́sịsé go méngị kéyị kenée, kídí ndɨ́sịsé née go méngị ledre ga bɨ Kírésịto ili yée ní.
3 Togṵ́ 'yị ya née nɨ kɨ́ ledrené owóowó, tɨ́ bɨ ledrea ndaá 'bɨ ené owóowó wá ní, ndɨ́sị née lóndo roné kɨ́ roné.
4 'Yị idí lúrú 'bɨ ené mɨméngị ledre ené e, togṵ́ nɨyí bɨlámáye yá, zía nda ídíne kɨ́ rokinyi. Tɨ́ lá ndaá óto ásé roné kɨ́ 'yị wá.
5 Idí kpá ndɨ́sị méngị 'bɨ ené moko bɨ Lomo i'bí zía ní.
6 Togṵ́ 'yị ndɨsị sáká yị́ị do mɨsi'di máa wo bɨ 'bɨ 'dódo ledre 'bɨ Lomo zíyị ní yá, ídí nda 'bɨ eyị́ sáká wo kɨ́ éyị́ máa wo bɨ nɨ bo do sị́lị́yị ní.
7 Ndásé lóndo rosé wá, gɨ zía 'yị utúasá ené méngị fóló ro Lomo wá. Lomo ndɨsị í'bí tákpásị́lị́ zɨ́ 'yị té kací mɨméngị ledre ené. Lúrúsé aka lá, 'yị ó'do yáká ndɨsị 'dí'bi té éyị́ bɨ o'do wo ní ndá'ba kɨe 'be. 8 Togṵ́ 'yị ndɨsị méngị bɨsinyí ledre gɨ zɨ́ 'bú bɨsinyí ledre ga bɨ doa ní yá, tákpásị́lị́ ené nɨ ídí umbu bɨ nɨ úyu a ní. 'Yị máa wo bɨ ndɨsị méngị dụṵ́ ledre ga bɨ 'Dówṵ́ Lomo ndɨsị úkuí'bí yée zía ne ní yá, Lomo nɨ í'bí trịdrị bɨ za fí ní zía káa do tákpásị́lị́.
9 Ndásé 'dó'dó kɨ́ méngị bɨlámá ledre zɨ́ 'yị e wá, gɨ ro karanée kadra bɨ Yésụ nɨ ndá'baógụ sɨmɨ a ní, zɨ́ Lomo í'bí tákpásị́lị́ ezé trịdrị bɨ za fí ní.
10 Togṵ́ ledre nɨ goó bo ili sáká éyị́ gɨ zíse yá, ídísé sáká a. Ídísé ndɨ́sị méngị bɨlámá ledre e kenée zɨ́ 'yị e za mbá. Kíngaya zɨ́ lafúse ga bɨ ṇguṇguní ledre Kírésịto go ní.

Odụ kúrúma zíse

11 Ledre ba máéké máa zíse, ídísé lúrú lá kací sḭlḭma ga bɨ máéké
mɨngburokoné née.
12 'Yị ga bɨ ndịsịní gága sée kídí nɨ mɨútúásáne ídísé útú ngbụru ní,
gaganí sée née gbékpḭe wá, iliní gɨ ro zí Yụ́da e ídíye kí rokinyi kíye gɨ zía
iliní eyé do 'dó'do yée gɨ ro ledre Kírésịto bɨ uyu do mɨngbúngbu kágá ní
wá.
13 Máúku ledre née kenée gɨ zía yée ga bɨ ndịsịní úku ledre kídí ídísé
méngị ledre e kací lorụ 'bɨ ondụ́ ní, kụ́rụ'bụyé, mengịní eyé kpá wá. Iliní
tí lá ídísé útú ngbụru gɨ ro zíye ndḭsịyé mbófo royé kídí ṇgúṇgusé ledre
eyé go.
14 Togụ́ lá máa Páwulo ba yá, máili amá mbófo romá gɨ ro éyị́ ga bɨ
mándḭsị méngị yée ní wá. Éyị́ bɨ mámbófo 'bɨ amá Lomo gɨ roa ní dụ́ụ́
Kírésịto Yésụ Ngére ezé bɨ ufuní wo do mɨngbúngbu kágá gɨ ro yómo
'yịma'dí e ní. Gɨ zí kéyị́ née, 'bú do sogo káṇgá ba ndaá domá wá, kpá
káa zí bɨ 'búma ndaá doa wá ní.
15 Útú ngbụru, togụ́ útú ngbụru wá, ndaá 'bɨ ené kí ledrené owóowó
wá. Mongụ́ éyị́ bɨ kí ledrené owóowó ní yị́ ené togụ́ Lomo oyólo'bó 'yị go
mɨkándané gɨ zía ṇguṇgu ledre Yésụ go ní.
16 'Yị ga bɨ ṇguṇguní ledre ba go ní, Lomo idí kíye gɨ ro zíye ndḭsịyé
bɨlámáye bɨsinyí ledre nda ndíki yée wá gɨ zía nɨyí go mbigí 'yị ené e.
17 Máúku zíse tónóne karaba ndéréne 'dá'dá, 'yị ndaá lolụ fú lá ndḭsị
'dó'do máa gɨ zí ledre ga bɨ mándḭsị 'dódo yée ní wá. Ambá mbịri ga bɨ
romá ba 'dodoní go kídí mááyí mbigí 'yị 'bɨ Ngére Yésụ.
18 Owụ́ 'bɨ Babá e, Kírésịto Yésụ Ngére ezé idí méngị bɨlámá ledre zíse
gɨ do bɨ zíse ndḭsịsé bɨlámáse. Idí kenée.

Wáraga bɨ Páwulo eké zí 'yị ga bɨ simɨ Éfeso ní

Ledre gɨ ro bụ́kụ bɨ Éfeso ní

Éfeso nɨ kóo ngúru mongụ́ gara simɨ bɨ káṇgá bɨ karaba ndịsịní ndólo a Táki ní mɨ'dí gólụ. Simɨ Moko 'bɨ 'Yịmɨkása e kápita 19 Páwulo ndịsị kóo íri simɨbi ota ndị́sị 'dódo ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e íri. Zí 'yị ga bɨ simɨ gara ore kí yée ga bɨ simɨ ngíti géyị bi ga bɨ gbóo gbóo ore mbá ṇgúṇgu ledre 'bɨ Kírésịto. Nda gɨ do kací a née simɨ bɨ otoní Páwulo simɨ sị́gịnị simɨ Róma ní, zía eké ledre ba zíye kídí Lomo yeme ne gɨ ro zíye ṇgúṇgu ledre ené gɨ ro zíye ówo a kídí Kírésịto nɨ ne Ngére do éyị́ ga bɨ do sogo káṇgá ba kí yée ga bɨ komo ere ní za mbá.

Simɨ kápita 1-3 Páwulo uku yeme kídí Lomo yeme ledre ne gɨ ro zí Kírésịto ógụ úyuné simɨ lúyú ledre eyé gɨ ro zíye ómoyé simɨ mɨúrúye ndro kí Yésụ simɨ bɨ nɨ úrú gɨ simɨ umbu ní. Nda simɨ kápita 4-6 uku ledre zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní idíní ndị́sị bɨlámáne tí káa zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre kírésịto ndịsịní ndị́sị ní.

1 Máa Páwulo bɨ Lomo gelé máa káa do 'yịmɨkása 'bɨ Kírésịto Yésụ ní.
Máéké ledre ba máa zíse 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo bɨ ṇgúṇgusé ledre 'bɨ Kírésịto ásé simɨ gara bɨ Éfeso ní.
2 'Bụzé Lomo kí Kírésịto Yésụ Ngére ezé, idíní ówo ledre kíse, zíye méngị bɨlámá ledre zíse gɨ do bɨ zíse ndị́sịsé bɨlámáse.

Úndru bɨ gɨ komo ere ní

3 Idízé í'bí mbófo éyị́ zí Lomo bɨ 'Bụ Kírésịto Yésụ Ngére ezé ní, gɨ zía i'bí úndru bɨ gɨ komo ere ní go mbá zíze, gɨ zía azé 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní.
4 Wo Lomo, uku kóo go 'desị́ zí Kírésịto idí gélé zée zíne, zíze ídíze drá do komoné lúyú ledre ndaá rozé wá, gɨ zía bɨ oto 'búze go ní. Yeme kóo ledre née go 'desị́ simɨ bɨ kóo otoogụ aka do sogo káṇgá ba wá ní.
5 Ledre bɨ kóo yeme gɨ ro zíze ídíze káa do owụ́ 'bɨ enée kpụrụ́ gɨ simɨ umbu bɨ Kírésịto Yésụ uyu gɨ rozé ní, oyólo'bó ené e wá, nɨ kóo kí mongụ́ rokinyi gɨ roa.
6 Idízé í'bí mbófo zí Lomo gɨ zí bɨlámá ledre bɨ mengị wo zíze, gɨ zía ṇguṇguzé ledre owụ́ 'bɨ ené bɨ 'búa ofụ doa go ní go.
7 Kírésịto i'bí roné úyuné gɨ rozé gɨ ro zí Lomo líkpí zée gɨ do ká'dá 'bɨ lúyú ledre gɨ zía otoomo ledre go zíze, gɨ zí bɨlámá mɨmbé'dea bɨ rozé ní.
8 Lomo mengị ledre née kenée gɨ ro zíze ówo a kídí née otoofụ 'búze go, née nɨ kpá 'yị í'bí ówo ledre gɨ ro ledre e mbá zíze.
9 Mɨyéme ledre 'bɨ Lomo bɨ nɨ mɨótoécịné gɨ zíze ní, 'dodo go zíze. Lomo ma'dáa nɨ kí rokinyi zía kása ógụ Yésụ méngị ledre bɨ kóo otoecị wo née.
10 Ba mɨyéme ledre ma'dáa. Togụ́ sịndị́ kadra utúasá go kací komo Lomo yá, zí Kírésịto ídíne Ngére do éyị́ e mbá, yée ga bɨ komo ere kí yée ga bɨ do sogo káṇgá ní.

11 Lomo gelé kóo zée Yụ́da e go 'desị́ káa do 'yị ené e gɨ zía azé go kị́é'do
kí Kírésịto. Éyị́ bɨ Lomo yeme go ní, nɨ tí méngị a.
12 Gɨ zí kéyị́ née, nɨ mɨútúásáne zí 'yị e í'bí mbófo éyị́ zí Lomo, gɨ zía
ṇguṇgu ụtụzé ledre Kírésịto ze gɨ zí ngíti géyị 'yị e mbá.
13 Bɨ ba ní, sée ga bɨ ngárá ndásé Yụ́da e wá ní, úwúsé ma'díi ledre go
kí mbílíse, kídí Lomo yomo sée go. Gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé bɨlámá ledre 'bɨ
Kírésịto go ní, zí Lomo kása 'Dówụ́ne ógụ ndịsịné sɨmɨsé káa zí bɨ uku ní,
gɨ ro do ówo a kídí ásé go 'yị ené e za fí.
14 'Dówụ́ Lomo bɨ kasa sɨmɨzé ní, 'dodo go kídí bɨlámá ledre ga bɨ yeme
yée ní nɨ méngị yée zíze za mbá. Gɨ zí kéyị́ née, idízé ndịsị kófó ịrịa kpá
kí óto úndru a.

Páwulo íni ini zí Lomo

15 Máúwú go kídí ṇgúṇgusé ledre Ngére Yésụ go, ndịsịsé kpá go óto 'bú
lafúse 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní.
16 Gɨ zí kéyị́ née, kací kadra mbá zíma ndịsịmá í'bí mbófo éyị́ zí Lomo
gɨ rosé sɨmɨ bɨ mááyí go ndịsị íni ini zía ní.
17 Mándịsị íni ini zí 'Bụzé Lomo bɨ kí roko'bụné, bɨ kpá 'Bụ Kírésịto Yésụ
Ngére ezé ní, idí í'bí komokenzị bɨ gɨ komo ere ní zíse gɨ ro zíse ówoyéme
ledre ené kíe.
18 Mándịsị kpá íni ini zía, idí líkpí mbotụ mɨmbé'desé gɨ ro zíse ówo a
kídí rokinyi bɨ yemeomo gɨ rosé kí ngíti géyị lafúse ní, nɨ kí ledrené
owóowó. Ídísé ówo a kídí i'bí mongụ́ úndru go zíse 'yị ené e.
19 Ídísé kpá ówo a kídí Lomo i'bí mongụ́ roko'bụ go zíze ga bɨ ṇguṇguzé
ledre Kírésịto go ní.
20 Née roko'bụ bɨ kóo uru Kírésịto kíe, zía 'dí'bióto wo zíye ndịsịyé kéne
do bi bɨ kí ledrené owóowó bɨ komo ere ní.
21 Lomo i'bí roko'bụ go zí Kírésịto ídíne Ngére do 'yị ga bɨ kí roko'bụ
zíye kpá kí ngíti géyị́ éyị́ ga bɨ komo ere kí roko'bụ zíye ní mbá. Nɨ Ngére
do éyị́ trịdrị e do sogo káṇgá za mbá, yée ga bɨ nɨyí go bo kpá kí yée ga bɨ
nɨyí ídí karanée ní.
22 Ma'díi, Kírésịto nɨ go Ngére do éyị́ e za mbá. Nɨ kpá Ngére do 'yị ga
bɨ ṇguṇguní ledre ené go ní.
23 'Yị ga bɨ ṇguṇguní ledre Kírésịto go ní, nɨyí go kụ́rụ'bụ Kírésịto
ma'dáa. Zía ndịsịné kéye ndro komo ere kpá do sogo káṇgá ndịsị í'bí
roko'bụ zíye gɨ ro ledre e za mbá.

2

Lomo i'bí trịdrị go zíze

1 Ásé kóo go mbá umbusé gɨ zí lúyú ledre esé zí Lomo.
2 Ndịsịsé yị́ esé kóo méngị mbá ledre 'bɨ 'yị 'bɨ do sogo káṇgá e, zíse
ndịsịsé óto úndru Satána bɨ nɨ ngére 'bɨ bɨcayi lomo e bɨ kí roko'bụné do
'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo wá ní.
3 Azé kóo kpá kenée, ndịsịzé kóo méngị mbá ledre ga bɨ rozé kí somụ́
ledre ezé iliní yée ní. Otozé kóo mɨmbé'de Lomo go ésịne rozé. Ayí kóo
go í'bí 'do'dó rozé káa zí 'bɨ 'yị ga bɨ kóo ṇguṇguní ledre ené wá ní.
4 Nda lá gɨ zía bɨ 'búze nɨ doa kíngaya ní, zía ndịsịné ówo ledre kíze.

5 Abú uyuzé kóo go gɨ zí lúyú ledre ezé yá, bɨ nda ba ní, gɨ zía bɨ azé go
'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní, Lomo i'bí trịdrị go zíze sɨmɨ bɨ kóo uru Kírésịto gɨ
sɨmɨ umbu ní. Yomo zée gɨ zí bɨlámá mɨmbé'dea bɨ rozé ní.
6 Gɨ zía bɨ uru kotrụ zée gɨ sɨmɨ umbu ndro kí Kírésịto ní, i'bí bɨ ndịsị
go zíze cigí Kírésịto Yésụ komo ere 'dága.
7 Lomo oto ledre née zía méngị roné kenée, gɨ ro 'dódo a kídí née ịdrị
mɨmbé'dené go rozé. Owo ledre kíze kenée née, gɨ zía bɨ Kírésịto Yésụ
uyu gɨ rozé ní.
8 Máúku zíse, Lomo yomo ené sée née gɨ zí bɨlámá mɨméngị ledre esé
wá, yị ené tákpásịlị gɨ zía kí bɨlámá mɨmbé'dea bɨ rosé gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé
ledre ené ní.
9 Ómo bɨ omozé gɨ sɨmɨ umbu née ndaá 'bɨ ené gɨ zí bɨlámá mɨméngị
ledre ezé wá, gɨ zí kéyị née ní, sị ledre bɨ zí 'yị mbófo roné ní ndaá.
10 Zée 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto Yésụ ní, Lomo otụ́ zée zía í'bí moko ené ga
bɨ ili zíze méngị yée ní mbá zíze. Yemeomo kóo ledre máa ga gére née go
kú 'desị.

Kírésịto kotrụ zée go

11 Sée ga bɨ ngárá ndásé Yụ́da e wá ní, ledre mɨndịsịsé ga bɨ kóo 'dá'dá
ní ndaá lịgị sée wá. Yụ́da e ndịsịní kóo lúrú cáyi sée ga bɨ útúsé ngbụru
káa zí 'bɨ eyé wá ní. Ídísé ówo a kídí útú ngbụru utúasá ené í'bí trịdrị zí
'yị wá.
12 Ga kóo 'desị ní, ówosé aka esé kóo ledre 'bɨ Kírésịto wá. Lomo gelé
ené aka kóo sée zía óto sée dongará 'yị ené e Isɨréle e kpá wá. Ówosé aka
esé ledre bɨ kóo Lomo yeme kí 'yị ené e ní wá. Éyị bɨ zíse óto komosé gɨ
ro a ní ndaá gɨ zía ówosé aka esé Lomo wá.
13 Bɨ nda ba ní, Lomo 'di'biogụ sée go truú roné gɨ zía bɨ Kírésịto Yésụ
uyu kóo gɨ ro yómo sée ní.
14 Karaba ní, Yụ́da e kí 'yị ga bɨ ndaní Yụ́da e wá ní ndaní lolụ
mɨngúngúcua wá, nɨyí nda go dụ́ụ́ 'yị e kịé'do, gɨ zía Kírésịto yeme ledre
bɨ kóo dongaráye ní go gɨ ro zí mɨmbé'de késị bɨ kóo dongaráye ní ụ́kụ́ne.
15 Kírésịto uyu gɨ ro zí lorụ 'bɨ ondụ́ 'bɨ Yụ́da e bɨ kóo Mụ́sa eké ní
ụ́kụ́ne 'dá'ba, gɨ ro zí Yụ́da e kí 'yị ga bɨ ndaní Yụ́da e wá ní ídíye kịé'do
zí mɨndịsịyé ídíne bɨlámáne.
16 Umbu bɨ Kírésịto uyu wo do mɨngbúngbu kágá ní 'di'bioyó sógó ro bɨ
kóo do ngárá Yụ́da e kí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní go, gɨ zía nɨyí
go 'yị e kịé'do kó'dụ́ Lomo. 'Di'biogụ kpá bikịdrị go dongaráze 'yịma'dí e
kí Lomo.
17 Kírésịto ogụ úku bɨlámá ledre 'bɨ bikịdrị zí Yụ́da ga bɨ kóo owoní ledre
'bɨ Lomo go ní kpá zíse 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní bɨ ówosé aka
ledre 'bɨ Lomo wá ní.
18 Gɨ zí umbu bɨ Kírésịto uyu ní, 'Dówụ́ Lomo oto zée go zíze ídíze dụ́ụ́
'yị e kịé'do kó'dụ́ 'Bụzé Lomo.
19 Sée 'yị ga bɨ ngárá ndásé Yụ́da e wá ní, ndásé lolụ fú lá 'yị lóṇgó e
wá, ásé go kịé'do kí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo go ní, ásé go mbigí
'yị 'bɨ Lomo.
20 Ásé káa zí 'dịcị bɨ 'yịmɨkása e kí nébị e o'bóní ye ní, Kírésịto Yésụ nɨ
nda 'bɨ ené káa zí cóngó tutú bɨ o'bóní 'dịcị máa née doa ní.

21 Kírésịto ma'dáa i'bí roko'bụ ne zí 'dịcị máa née ídíne rịngị mbigí 'Dịcị
'bɨ Lomo.
22 Sée 'yị ga bɨ ngárá ndásé Yụ́da e wá ní, ásé go ndro kí Yụ́da ga bɨ
ṇguṇguní ledre 'bɨ Kírésịto go ní, gɨ zía Kírésịto yeme sée go gɨ ro zí
'Dówụ́ Lomo ndịsịné sɨmɨsé.

3

Moko bɨ Lomo i'bí zí Páwulo méngị a ní

1 Máa Páwulo, mááyí sɨmɨ sịgịnị ba gɨ zía bɨ mándịsị úku bɨlámá ledre
'bɨ Kírésịto Yésụ zíse ga bɨ ndásé Yụ́da e wá ní.
2 Úwúsé kóo go bɨlámáne kídí Lomo i'bí moko née ne do sịlịma gɨ ro
zíma ndịsịmá úku bɨlámá ledre bɨ yeme gɨ rosé ní zíse ga bɨ ngárá ndásé
Yụ́da e wá ní, gɨ zía oto 'búze go kíngaya.
3 Káa zí bɨ máúku 'dá'dá ní, Lomo 'dodo ledre bɨ kóo nɨ mɨótoécịné 'desị
ní go zíma.
4 Sɨmɨ bɨ ásé ólo ledre bɨ máéké zíse ba ní, ásé ówo a kídí, máówoyéme
ledre bɨ nɨ mɨótoécịné gɨ ro Kírésịto ní go.
5 Ledre bɨ kóo Lomo otoecị née 'dodo aka ené kóo zí 'yị e wá, gị sɨmɨ
sịndị kadra máa 'bɨ ezé ba ní, zí 'Dówụ́ Lomo úku 'dódo a zí 'yịmɨkása
ené e kí nébị e.
6 Ba ledre bɨ kóo Lomo otoecị ní. Úndru 'bɨ Lomo nɨ go zí 'yị e mbá, zí
Yụ́da e kpá kí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní. Bɨlámá ledre bɨ gɨ ro
Kírésịto Yésụ ní, ogụ go zí Yụ́da e kí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e wá ní
mbá.
7 Lomo i'bí moko née zíma gɨ zí bɨlámá mɨmbé'dea bɨ romá ní. Zía í'bí
roko'bụ zíma ndịsịmá úku bɨlámá ledre ené kíe zí 'yị e.
8 Mándá 'bɨ amá kí ledremá owóowó káa zí 'bɨ ngíti géyị 'yị ga bɨ 'bɨ
Lomo kí ledreyé owóowó ní wá. Abú kenée ndotó, zía ówo ledre kíma,
zía kása máa ndéré úku bɨlámá ledre ené zí 'yị ga bɨ ngárá ndaní Yụ́da e
wá ní kídí, togụ́ ṇguṇguní ledre Kírésịto go yá, nɨyí ídí kí úndru bɨ ụkụ́
wá ní.
9 Lomo bɨ 'yị ótoógụ éyị́ e mbá ní, kasa máa ne ndéré úku 'dódo mɨyéme
ledre bɨ kóo née otoecị gɨ zí 'yị e ní, gɨ ro zíye ówo a.
10 Lomo mengị ledre née kenée, gɨ ro zí maláyika e kí bɨcayi lomo e
ówo a kídí Lomo nɨ mongụ́ 'yị ówo ledre kíngaya, gɨ zía 'yị ené e nɨyí go
éyị́ kịé'do.
11 Lomo yeme kóo ledre née go kenée kú 'desị. Zí Kírésịto Yésụ bɨ nɨ
Ngére ezé ní ógụ úyuné gɨ ro zí ledre née méngị roné.
12 Gɨ zía bɨ ṇguṇguzé ledre Kírésịto go ní, azé kéne go ndro kịé'do,
utúasázé go ógụ kó'dụ́ Lomo kí rokinyi, ngịrị ndaá lolụ rozé wá.
13 Bi ndaá sínyí rosé gɨ zía bɨ ndịsịní 'dó'do máa yáa ba gɨ zía bɨ mándịsị
úku bɨlámá ledre 'bɨ Lomo zíse ní wá. 'Do'dó née nɨ 'dí'biógụ zíse bɨlámá
ledre.

Páwulo íni ini gɨ ro 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní

14 Gɨ zí kéyị née, zíma ndịsịmá íni ini zí 'Bụzé Lomo,
15 gɨ zía i'bí trịdrị ne zí éyị́ ga bɨ komo ere kí yée ga bɨ do sogo káṇgá
ona ní.

16 Lomo nɨ kɨ́ tụ́'dụ́ éyḭ e zíne gɨ ro sáká zée kɨe. Máíni ini zía, 'Dówụ́a
idí í'bí roko'bụ zíse, gɨ ro zíse ídíse kɨ́ roko'bụsé kíngaya.
17 Kací kadra mbá, Kírésịto idí ídí sɨmɨ yana mɨmbé'desé gɨ zía ṇgúṇgusé
ledre ené go. Ídísé óto 'bú lafúse kíngaya gɨ ro zíse ídíse kɨ́ roko'bụsé.
18 Sée 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní kɨ́ lafúse e za mbá, Lomo idí sáká sée zíse
ówo a kídí ma'díi Kírésịto oto 'búse go kíngaya.
19 Ídísé ówo a kídí Kírésịto oto 'búse go za kíngaya abú bɨ nɨ mɨórụné
gɨ ro do ówoónzó a. Máíni ini zía, idí ndḭsị sɨmɨsé, gɨ ro zɨ́ mɨméngị ledre
esé ídíye káa zɨ́ 'bɨ ené ní.
20 Lomo nɨ kɨ́ roko'bụné kíngaya gɨ ro méngị ledre e kɨe zíze rómo do
éyḭ ga bɨ zée kɨ́ ówo ledre ezé azé ndú'yú wo gɨ royé ní. Nɨ nzíyiné gɨ ro
méngị ledre e zíze kɨ́ roko'bụné máa née.
21 Kírésịto Yésụ kɨ́ 'yị ené e mbá, idíní ndḭsị í'bí mbófo éyḭ zía odụ a ndaá
ídí wá. Idí kenée.

4

Ídísé ídí kḭé'do sɨmɨ Kírésịto

1 Máa Páwulo, mááyí sɨmɨ sḭgịnị ba gɨ zía bɨ mándḭsị úku bɨlámá ledre
'bɨ Ngére Yésụ ní. Máúku zíse mɨndḭsịsé kɨ́ mɨméngị ledre esé e mbá idíní
ídí tɨ́ 'bɨ 'yị ga bɨ Lomo gelé yée go káa do mbigí 'yị ené e ní.
2 Kací kadra mbá, ídísé 'búó'bụ́ rosé mɨ'búó'bụ́, ídísé ídí ndoo. Ídísé ídí
'yị ụ́tụsɨmɨ zɨ́ lafúse gɨ zía 'búye nɨ dosé.
3 Zíse ódó rosé kɨ́ lafúse káa do éyḭ kḭé'do. 'Dówụ́ Lomo idí kótrụ sée gɨ
ro zɨ́ mɨmbé'desé ídíne kḭé'do gɨ do bɨ zɨ́ mɨndḭsịsé ídíne sɨmɨ bɨkḭdrḭ.
4 Azé go éyḭ kḭé'do, 'Dówụ́ Lomo bɨ sɨmɨzé ní nɨ kpá dụ́ụ́ kḭé'do. Lomo
ndolo zée dụ́ụ́ gɨ ro bɨlámá éyḭ kḭé'do bɨ ndḭsịzé óto komozé gɨ roa ní.
5 Ngére ezé nɨ dụ́ụ́ kḭé'do bɨ nɨ Kírésịto ní, zíze ṇgúṇgu dụ́ụ́ ledrea, do
bábátḭzḭ zée kpá dụ́ụ́ kɨ́ babatḭza bɨ kḭé'do ní.
6 Lomo nɨ dụ́ụ́ kḭé'do kpá 'Bụ 'yị e za mbá. Nɨ ne do 'yị e kpá za mbá,
ndḭsị sáká zée ne zíze ndḭsị tórozé ngbúó gɨ zía ndḭsị ndḭsị sɨmɨzé.
7 Kírésịto kací mɨyéme ledre ené zíze, i'bí úndru ledre e zíze go mbá
mɨngúngúcua.
8 Née sḭ ledre bɨ nɨ mɨékéne gɨ zía sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí,
"Sɨmɨ bɨ kóo ịnyị ndá'bané komo ere ní,
'dodo aka kóo kí kídí née romo komo ezeokóne e go.
Zía nda ífi báyi úndru zɨ́ 'yị ené e."
9 Ledre bɨ yaá, "Ịnyị ndá'bané komo ere ní," ledre gɨ sɨmɨ a kídí ogụ aka
kóo nde do sogo káṇgá ona kí.
10 Kírésịto kóo ogụ nde do sogo káṇgá ní, nda'balugu roné 'dága komo
ere. Roko'bụa nɨ do éyḭ ga bɨ komo ere kɨ́ do sogo káṇgá ní mbá.
11 I'bí bayi moko e ne zíze. Oto ngíti géyị 'yị e káa do 'yịmɨkása ené e.
Zía óto ngíti géyị káa do nébị e. Zía óto ngíti géyị káa do 'yị ndéré kɨ́ úku
bɨlámá ledre ené zɨ́ 'yị e. Ngíti géyị 'bɨ eyé pásɨta e. Zía óto ngíti géyị káa
'yị 'dodo ledre e.
12 Kírésịto ifi bayi moko zɨ́ 'yị ga gére née kenée gɨ ro zíye sáká 'yị ga bɨ
ṇguṇguní ledre ené go ní zíye ídíye kɨ́ roko'bụyé gɨ ro zíye ndḭsịyé méngị
moko ené do tóroyé ngbúó sɨmɨ ṇgúṇgu ledre eyé.

4:8 4:8 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 68:18

13 Ledre née nɨ ídí fú kenée 'búó togṵ zée 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní mbá,
azé go kị́é'do sɨmɨ ledre ené bɨ ṇguṇguzé ní, zíze ówoyéme wo káa do
mbigí Owṵ 'bɨ Lomo zí ledre ené ndị́sị ngbóró tátá roné sɨmɨzé yá, azé
útúásá ídíze káa zía ní.
14 Nda gɨ ore, 'yị ṛanga e utúasání lolụ lóndo zée káa zí mɨnzéré owṵ
ga bɨ ṇguṇguní 'bɨ eyé tí lá ledre máa wo bɨ ukuní go zíye ní wá.
15 Ambá ledre ezé idí ídí 'dódo ma'díi ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e, zíze ndị́sịzé
kí óto 'búye. Gɨ ro zíze ndị́sị útúásáze kací kadra mbá, tí káa do mbigí 'yị
ga bɨ 'bɨ Kírésịto bɨ nɨ manda ezé ní.
16 Gɨ zía tokozé rozé go mbá roa, nɨ nda 'bɨ ené zíze go káa zí do ní.
Ndị́sị í'bí roko'bụ ne zíze, zíze ị́nyịzé mbá ndị́sị méngị moko ené kíe do
bɨlámá mɨsi'diné.

Mɨméngị ledre esé idí nda mu ídí mɨkándané

17 Kí roko'bụ bɨ Ngére Yésụ i'bí zíma ní, máúku zíse ndásé lolụ fú lá
ndị́sị lúyú ledre káa zí 'yị ga bɨ owoní aka ledre 'bɨ Lomo wá ní wá, gɨ zía
sómṵ ledre eyé toro yeme aka roné wá.
18 Owoní eyé dongará bɨlámá ledre kí bɨsinyí ledre wá, mɨkánda ledre bɨ
Lomo i'bíogụ zíye ba owoní aka eyé e wá. Iliní eyé kpá do 'dódo mɨkánda
ledre zíye wá.
19 Otoní nda yị́ eyé somṵ ledre eyé go mbá ndị́sị méngị dụṵ ledre ga bɨ
royé ili ní.
20 Ledre 'bɨ Kírésịto bɨ 'dodoní zíse ní ndaá 'bɨ ené ledre máa wo née
wá.
21 Úwúsé kóo ledre Yésụ go, 'dodoní zíse tí ma'díi bɨ gɨ do bi a ní
22 'Dodoní kóo zíse kídí ledre ga bɨ kóo ndị́sịsé méngị yée sɨmɨ bɨ kóo
ṇgúṇgusé aka ledre Kírésịto wá ní, ídísé ótoómo yée mbá 'dá'ba gɨ zía,
nɨyí lóndo sée zíye 'dí'biógụ zíse umbu.
23 Mɨsómṵ ledre esé kí mɨméngị ledre esé idí nda mu ídí mbá
mɨkándané.
24 Káa zí bɨ ásé nda go mɨkánda 'yị e ní, ledre ga bɨ za mbá ásé ndị́sị
méngị yée ní, idíní ídí kpá za mbá mɨkándayé gɨ ro zíse ídíse mbigí 'yị ga
bɨ 'bɨ Lomo ní lúyú ledre ndaá lolụ rosé wá.
25 Ndazé lolụ ídí fú 'yị ṛanga e wá, idízé ndị́sị úku dụṵ ma'díi ledre zí
lafúze 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní gɨ zía azé go dụṵ 'yị e kị́é'do.
26 “Sɨmɨkesị́ eyị́ ndaá óto yị́ị zíyị lúyú ledre wá.” Ndá ndị́sịútú kadra kí
sɨmɨkesị́ do mɨmbé'deyị́ wá.
27 Ndá ótoómo mɨsi'di zí ngére 'bɨ bɨcayi lomo e wá.
28 Yị́ị bɨ áyí 'yị ugu ní, ídí ótoómo kí úgu ugu, zíyị ndá'bayị́ méngị moko
gɨ ro zí éyị́ ídíne zíyị, zíyị ndị́sịyị́ sáká 'yị lerị́ e.
29 Ídísé ótoómo tara sinyí 'dá'ba, ódro ga bɨ gɨ tarasé ní idíní ídí mbá
bɨlámáye gɨ ro zíye ndị́sịyé sáká 'yị e.
30 Bi nda ndị́sị sínyí ro 'Dówṵ Lomo gɨ zí mɨméngị ledre esé wá, gɨ zía
'Dówṵ Lomo bɨ sɨmɨyị́ née 'dodo go kídí karanée kadra 'décị ngbanga,
Lomo nɨ yómo sée.
31 Ídísé ótoómo rará, kí bɨsinyí mɨmbé'de, kí ndị́sị gbúrógbó do lafú'yị e,
kí 'déwe ledre zí lafú'yị e, kí mɨmbé'de késị́ ro lafú'yị e, kí lị́kpị́, kí sógó
lafúse mbá 'dá'ba.

4:26 4:26 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 4:4

32 Ídísé ídí 'yị sáká lafúse e, 'yị méngị bɨlámá ledre zí 'yị e, zíse kí ótoómo ledre zí yée ga bɨ mengịní sée bɨsinyíne ní, zíse ndịsịsé ótoómo ledre zí 'yị e káa zí bɨ Lomo otoomo ledre zíse ní, gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledre Kírésịto ní.

5

1 Káa zí bɨ ásé go owụ́ ga bɨ 'bɨ Lomo ní, ídísé 'dí'bi mɨméngị ledre ga bɨ 'bɨ Lomo ní.
2 Zíse ndịsịsé óto 'bú lafúse e káa zí bɨ Kírésịto oto 'búze zía í'bí roné zí umbu do úyuné káa do 'dáná éyị́ gɨ ro zí Lomo ídíne kí rokinyi zía ótoómo lúyú ledre ezé e ní.
3 Káa zí bɨ goó kenée ní, ídísé ótoómo ledre 'bɨ só'do ro'yị kí 'yị ga bɨ ófụ́sé rosé kéye wá ní 'dá'ba. Ídísé kpá ótoómo mɨméngị ledre ga bɨ ngárá ndaní bɨlámáye wá ní, kpá kí mongụ́ mɨmbé'de mbá 'dá'ba, gɨ zía ásé go mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní.
4 Gba toso ódro ga bɨ ndịsị 'dí'biógụ dokuwu ní, kí lịkpị́ ledre cayi ga bɨ ngárá utúasá sáká 'yị e wá ní, ídísé ótoómo yée za mbá 'dá'ba. Nɨ mɨútúásáne zíse ndịsịsé mbófo Lomo.
5 'Yị mongụ́ mɨmbé'de ndịsị óto mɨmbé'dené mbá ro éyị́ ga ili yée ní. Ówo yémesé bú bɨlámáne kídí 'yị ga bɨ ndịsịní méngị toso ledre káa zí ga gére ní, utúasání ndịsị kótrụ royé kí Kírésịto kpá kí Lomo do bi kịé'do wá. Gɨ zía 'yị mongụ́ mɨmbé'de nɨ yị́ ené káa zí 'yị bɨ óto úndru bɨcayi lomo ní.
6 'Yị ga bɨ ndịsịní méngị bɨsinyí ledre káa zí ga gére née, ndaní lóndo sée zíse 'dí'bi ledre eyé ga gére née wá. Mɨmbé'de Lomo ndịsị ésị́ ro 'yị ga bɨ káa zí ga gére née mɨésị́.
7 'Yị káa zí ga gére née, ndásé óto ezegámá kéye wá.
8 Ga kóo 'desị́ ní, ndịsịsé kóo méngị ledre e sɨmɨ mɨtụlụrụ káa zí 'yị ga bɨ owoní ledre 'bɨ Ngére Yésụ wá ní. Bɨ nda ba ní, ásé go mɨkándasé káa zí 'yị ga bɨ ndịsịní ndịsị sɨmɨ bɨmɨóṇgó ní. Gɨ zía ṇgúṇgusé ledre ené go. Mɨméngị ledre esé idí ídí káa do bɨmɨóṇgó zí 'yị e.
9 Bɨlámá mɨméngị ledre esé nɨ 'dódo ma'díi ledre bɨ zí 'yị e méngị a ní.
10 Ídísé ndịsị méngị dụụ́ éyị́ ga bɨ Ngére Yésụ ili yée ní.
11 Ndásé ndịsị méngị ledre káa zí 'bɨ 'yị ga bɨ ndịsịní ndịsị sɨmɨ mɨtụlụrụ ní wá. Ídísé úku a fúó kídí ga gére née bɨsinyí mɨméngị ledre e.
12 Abú nɨ komokenyị́ do ndịsị úkuógụ ledre 'bɨ 'yị ga bɨ owoní Lomo wá ndịsịní méngị yée sɨmɨ mɨtụlụrụ ní.
13 Sɨmɨ bɨ uku lokoní yée go ní, zí 'yị e ówo a mbá kídí née lúyú ledre.
14 Ma'díi ledre 'bɨ Lomo nɨ káa zí bɨmɨóṇgó ní. Ndịsị 'dódo ógụ lúyú ledre sága, káa zí bɨ ukuní sɨmɨ ke'bị sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo ní kídí,
“Sée ga bɨ sɨmɨ 'bí ní, úrúsé mu,
ịnyịógụsé mu gɨ sɨmɨ umbu,
gɨ ro zí Kírésịto í'bí bɨmɨóṇgó mɨmbé'desé.”
15 Mɨméngị ledre esé idí ídí 'bɨ 'yị ga bɨ owoní ledre bú ní, ndásé ídí káa zí 'yị ga bɨ owoní ledre wá ní wá.
16 Togụ́ bifúó nɨ go bo gɨ ro méngị bɨlámá ledre yá, ídísé mu méngị a gɨ zía ambá 'yị e ndịsịní nda go méngị bɨsinyí ledre.

17 Ídísé ídí 'yị komokenzị e, zíse ówo éyḭ bɨ Ngére Yésụ ili zíse méngị a
ní, zíse méngị wo.
18 Ndá éwé le'yḭ wá, káa bɨ roko'bụa nɨ ála'dụ́tụ doyḭ. 'Dówụ́ Lomo idí
ála'dụ́tụ doyḭ ne gɨ ro zíyị ndḭsị méngị bɨlámá ledre.
19 Togụ́ ndíkísé go kɨ́ lafúse yá, ódro ga bɨ nɨyí ndḭsị ólụ́ógụ gɨ tarasé
ní idíní ídí bɨkinyiyé, ke'bị ga bɨ Dawídi ekéní yée ní, kpá kɨ́ ngíti géyị
ke'bị ga bɨ 'bɨ mbófo Lomo ní, nda kɨ́ yée ga bɨ 'Dówụ́ Lomo ukui'bí yée
do mɨmbé'desé ní ídísé úku yée zɨ́ Ngére Yésụ.
20 Kacɨ́ kadra mbá, ídísé ndḭsị í'bí mbofo éyḭ zɨ́ 'Bụzé Lomo gɨ ro ledre e
mbá kɨ́ ịrị Ngére ezé Kírésịto Yésụ.

Kará e kɨ́ Ya'dá 'bɨ eyé e

21 Ídísé óto ledre lafúse owóowó rómo gɨ dosé gɨ zía bɨ ndḭsịsé óto úndru
Kírésịto ní.
22 Kára idí óto ledre o'do 'bɨ ené owóowó káa zɨ́ bɨ ndḭsị óto ledre Ngére
Yésụ owóowó ní.
23 Gɨ zía lorụ 'bɨ ledre e mbá ndḭsị ólụ́ógụ gɨ zí o'do 'bɨ ené, káa zɨ́ bɨ
lorụ ndḭsị ólụ́ógụ zíze gɨ zí Kírésịto bɨ yomo zée ní.
24 Káa zí goó bɨ kenée ní, kará e idíní óto ledre ya'dá 'bɨ eyé e zíye
owóowó káa zɨ́ bɨ 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto otoní ledre Kírésịto zíye owóowó
ní.
25 Ya'dá e, ídísé óto 'bú me'besé e dosé kíngaya káa zɨ́ bɨ Kírésịto oto
'búze, zée ga bɨ ṇguṇguzé ledre ené go ní. Zía í'bí roné úyuné gɨ rozé,
26 gɨ ro zíze idízé mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní, lúyú ledre ndaá lolụ rozé
wá gɨ zía bɨ ṇguṇguzé ledre Kírésịto go, zía go lúguráyi zée drá káa zɨ́ 'yị
bɨ ndugú mɨndúgú ní.
27 Kírésịto mengị ledre née kenée gɨ ro zíne 'dí'biógụ zée zíne káa do
mbigí 'yị ené e, ngíti owụ́ lúyú ledre ndaá rozé wá.
28 Kpá kenée, ya'dá e idíní óto 'bú me'beyé e káa zɨ́ bɨ ndḭsịní óto 'búye
kɨ́ royé ní. 'Yị bɨ ndḭsị óto 'bú me'bené ní, ndḭsị née go óto 'búne kɨ́ roné.
29 'Yị bɨ sogó roné bú ní ndaá. Ndḭsị ánu éyḭ, zía ndḭsịné kɨ́ lúrú bi kacɨ́
kụrụ'bụné káa zɨ́ bɨ Kírésịto ndḭsị lúrú bi kacíze ní,
30 gɨ zía azé go kụrụ'bụa.
31 Née sḭ ledre bɨ nɨ gɨ zía mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo ní kídí, “O'do
nɨ ótoómo 'bụné kɨ́ mbágáne zía ófụ́ kára zíye óto 'be 'bɨ eyé gɨ zía nɨyí
goó éyḭ kḭé'do.”
32 Née lḭlị ledre bɨ o'bụ mɨó'bụ ní, née lḭlị ledre gɨ ro Kírésịto kɨ́ 'yị ené e.
33 Káa zí bɨ goó kenée ní, o'do idí óto 'bú me'bené káa zɨ́ bɨ oto 'búne kɨ́
roné ní. Kára idí óto úndru o'do 'bɨ ené.

6

Owụ́ e kɨ́ 'yị ndíki yée

1 Owụ́ e, ídísé úwú kúrú 'yị ndíki sée. Née ledre bɨ ili zɨ́ owụ́ ga bɨ
ṇguṇguní ledre Ngére Yésụ go zíye ndḭsịyé méngị a ní.
2 Ba mɨzefḭ lorụ bɨ Lomo uku ledre a kídí née í'bí úndru zɨ́ 'yị e gɨ roa
ní. Uku kídí, “Ídí óto úndru 'bụyḭ kɨ́ mbágáyị,

5:31 5:31 Dosḭ éyḭ e 2:24

3 gɨ ro zí mɨndịsịyị́ ídíne bɨlámáne, zíyị lú'búyị mɨlú'bú do sogo káṇgá
ba.”
4 Sée 'bụmɨowụ́ e kí mbámɨowụ́ e, ndásé ndịsị ménglị owụ́ 'bɨ esé e
bɨsinyíne zí mɨmbé'deyé ndịsị ésịne wá. Ídísé 'dódo bɨlámá ledre zíye
gɨ ro zíye ṇgúṇgu ledre Ngére Yésụ.

Owụ́kụlụ́ e kí mɨngburoko 'yị eyé e

5 Owụ́kụlụ́ e, ídísé úwú kúrú mɨngburoko 'yị esé e, zíse ndịsịsé óto
úndruyé kí mɨmbé'desé kịé'do káa zí ótosé née úndru Kírésịto ní.
6 Ndásé ndịsị ménglị moko kí roko'bụné lá gɨ zí komoyé gɨ ro zíye ídíye
kí rokinyi wá. Ídísé ménglị moko kí mɨmbé'desé mbá gɨ zía ndịsịsé ménglị
moko née zí Kírésịto, née éyị́ bɨ Lomo iline kenée ní.
7 Ídí ménglị moko eyị́ kí 'bú ne kpa kí rokinyi gɨ zía ménglị moko née zí
Ngére Yésụ nda 'bɨ ené dụụ́ zí 'yịma'dí wá.
8 Ídísé ówo a kídí Ngére Yésụ ndịsị í'bí tákpásịlị́ zí 'yị bɨ ndịsị ménglị
moko kí 'búne ní. Togụ́ 'yị née nɨ owụ́kụlụ́ togụ́ nɨ 'yị bɨ kí ro doné ní.
9 Kpá kenée, sée mɨngburoko 'yị e ídísé ménglị owụ́kụlụ́ esé e bɨlámáne,
ndásé ésị ngịrị sɨmɨyé wá, gɨ zía ásé kéye mbá owụ́kụlụ́ 'bɨ Mongụ́ 'yị esé
bɨ nɨ komo ere ní. 'Yịma'dí e nɨyí zía kí ledreyé mbá owóowó.

Okó kí Satána

10 Odụ ledre, káa zí bɨ ásé 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto Ngére ezé ní, idí í'bí
roko'bụ zíse gɨ ro zíse ndịsị tórosé ngbúó.
11 Bɨlámá ledre ga bɨ Lomo i'bí yée zíse ní, ídísé ụ́nzụ yée káa do éyị́ sịlị́
ya'dá e gɨ ro zíse ịcị okó kíe ro mani ga bɨ 'bɨ ngére 'bɨ bɨcayi lomo e ní.
12 Okó bɨ ndịsịzé ịcị a née nda kí lafúze 'yịma'dí e wá. Ndịsịzé ịcị okó
kí Satána kí 'yị ené e ga bɨ i'bí roko'bụ zíye, zíye ídíye do bi e za mbá do
sogo káṇgá ní.
13 Káa zí bɨ goó kenée ní, ídísé 'dí'bi sịlịse ro éyị́ sịlịse e bɨ Lomo i'bí ní
ngbúó gɨ ro ịcị okó kí Satána kí mani ené e, gɨ ro zíse tórosé ngbúó káa bɨ
nɨ lóndo sée ke.
14 Kací kadra mbá, ídísé tóro ngbúó sɨmɨ mbigí ledre 'bɨ Lomo gɨ ro zíse
ídíse nzíyisé káa bɨ Satána nɨ lóndo sée ke. Káa zí bɨ Lomo lugurayi sée go
ásé go mbigí 'yị ené e ní, ídísé lányá ro ledre née káa bɨ Satána nɨ úkuóto
ledre rosé.
15 Bɨlámá ledre bɨ Lomo yeme dongaráne kí 'yịma'dí e ní, ídísé ndéré kí
úku a zí 'yị e, gɨ ro zíse ídíse mbá nzíyisé ịcị okó kí Satána.
16 Kací kadra mbá, ídísé lányá ro ledre 'bɨ Kírésịto bɨ ṇgúṇgusé ní zía
bándá sée. Togụ́ ménglịsé go kenée, abú Satána uzu sée ba cụ́ káa zí 'díya
yá, útúásásé lúyú ledre wá.
17 Kpá kenée, ídísé ówo a kídí, Kírésịto yomo sée go nɨ bándá sómụ́ ledre
esé. Ídísé lányá ro úku kúrú Lomo bɨ nɨ kí roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ a sɨmɨné ní,
nɨ rómo komo Satána.
18 Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, ídísé ndịsị íni ini zí Lomo gɨ ro éyị́ ga
bɨ ílisé yée ní, káa zí bɨ 'Dówụ́ Lomo nɨ 'dódo yée zíse ní. Ídísé ndịsị kí
komosé rosé zíse kpá fú ndịsị íni ini gɨ ro lafúse 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní.
19 Zíse kpá íni ini gɨ romá, Lomo idí í'bí bɨlámá ódro taramá gɨ ro úku
bɨlámá ledre 'bɨ Kírésịto zí 'yị e kí roko'bụmá mbá.

6:3 6:3 Gbre lorụ 5:16

20 Née ledre bɨ onzóní máa gɨ roa sɨmɨ sḭgịnị ní. Lomo i'bí moko née ne
zíma ndḭsịmá méngị a. Bɨ kenée ní, ídísé íni ini gɨ romá, zíma ndḭsịmá
méngị moko née kí roko'bụmá mbá.

Odụ ledre gɨ zí Páwulo

21 Takíka lúndumá sɨmɨ Lomo, bɨ 'yị méngị moko 'bɨ Ngére Yésụ kí
mɨmbé'dené kḭé'do ní, togú ogụ go zíse íri yá, nɨ úku yéme ledre gɨ rozé
kí ledre ga bɨ mándḭsị méngị yée yáa ní zíse íri.
22 Née sḭ ledre bɨ mákása wo zíse íri gɨ roa ní gɨ ro ówoyéme ledre gɨ do
bizé gɨ ro zíse ídíse kí rokinyi.
23 'Bụzé Lomo kí Ngére ezé Kírésịto Yésụ, idíní lúrú bi kacíse gɨ do bɨ
zíse ndḭsịsé bɨlámáse kí óto 'bú lafúse, zíse tórosé ngbúó sɨmɨ ledre 'bɨ
Kírésịto bɨ ṇgúṇgusé ní.
24 'Yị ga bɨ za mbá ndḭsịní óto 'bú Kírésịto Yésụ Ngére ezé ní, Lomo idí
lúrú bi kacíye.

Wáraga bɨ Páwulo eké zí 'yị ga bɨ simɨ Phịlịpoyị ní

Ledre gɨ ro bụ́kụ bɨ Phịlịpo ní

Gara bɨ Phịlịpoyị ní nɨ simɨ Mekedoníya bɨ nɨ mongụ́ gara 'bɨ káṇgá bɨ Gɨrịsị mɨ'dí do ngelị ní. Simɨ Moko 'bɨ 'Yịmɨkása e kápita 16 Páwulo uku kóo ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e íri zía kpá óto dosị kaníṣa zí 'yị e íri. Nda gɨ do kací tụ́'dụ́ simɨbi, do kóo ónzó Páwulo simɨ sịgịnị, zí 'yị 'bɨ Kírésịto ga bɨ simɨ Phịlịpo íri ní kása késị sáká wo kíe. Gɨ zí kéyị née zí Páwulo éké ledre ba kása zíye mbófo yée kíe.

Zía kpá úku ledre zíye simɨ ledre bɨ eké ba kídí née Páwulo, née eré ené ngịrị umbu wá. Née uku ba wo zíye idíní tóro ngbúó simɨ ledre 'bɨ Lomo bɨ ṇguṇguní ní simɨ bɨ ngíti géyị 'yị e nɨyí karanée go ndịsị méngị láráye ní. Páwulo ili 'yị 'bɨ Kírésịto ga gére née idíní ndịsị 'búó'bụ́ royé mɨ'búó'bụ́ káa zí 'bɨ Kírésịto ní. Zía úku andá ledre zíye kídí ledre 'bɨ Kírésịto bɨ ṇguṇguní zíye ídíye go éyị́ kịẹ́'do kí kírésịto ní nɨ tákpásịlị́ 'bɨ Lomo zíye. Gɨ zí kéyị née ndaní lódụ́ kací 'yị 'dódo ledre ga bɨ yị́ eyé 'yị ṛanga e ndịsịní úku ledre kídí 'yị e idíní lódụ́ kací toso mɨméngị ledre 'bɨ Lomo bɨ kací ondụ́ 'bɨ Yụ́da e ní wá.

1 Sée 'yị ga bɨ simɨ gara bɨ Phịlịpoyị, ṇgúṇgusé ledre 'bɨ Kírésịto Yésụ Ngére ezé ní, máa Páwulo kí Timatíyo ezemá 'yị moko 'bɨ Kírésịto Yésụ.

Máéké ledre ba máa zíse kí manda esé ga bɨ íri ní, nda kpá kí 'yị ga bɨ do kacíye ní.

2 'Bụzé Lomo kí Kírésịto Yésụ Ngére ezé idíní ówo ledre kíse, zíye méngị bɨlámá ledre zíse.

Páwulo i'bí mbófo éyị́ zí Lomo

3 Mándịsị sómụ́ ledresé kací kadra mbá, zíma ndịsịmá kí mbófo Lomo gɨ rosé.

4 Ndaá kpá lá dụ́ụ́ wo née wá, mándịsị íni ini zí Lomo kí rokinyi do mɨmbé'demá gɨ rosé,

5 gɨ zía í'bísé rosé go kíngaya ndịsị sáká máa gɨ ro zí bɨlámá ledre 'bɨ Kírésịto bɨ mándịsị méngị a ní ngbóró tátá roné fú 'dá'dá. Tónósé kóo sáká máa go kú geré gɨ simɨ mɨzefị ógụ kóo máógụ zíse simɨ Phịlịpoyị íri ní.

6 Gɨ zí kéyị née, máówo go kídí bɨlámá ledre bɨ Lomo oto do mɨmbé'desé ásé go ndịsị méngị ledre e kíe kenée née, utúasá ídí lá gbékpịne wá. Wo Lomo nɨ ndịsị í'bí roko'bụ zíse, gɨ ro zíse ndịsịsé méngị bɨlámá ledre ga gére née kíe fú kenée ndéréógụné gɨ simɨ sịndị kadra bɨ karanée Kírésịto Yésụ nɨ ndá'baógụ simɨ a ní.

7 Utúasá mɨútúásá zíma kpá óto 'búse gɨ zía bɨ ótosé 'búma go gbála ní. Ótoómosé máa simɨ bɨ mááyí ndịsị úkulúgu ledre kací ndu'yú 'bɨ 'yị e kídí ledre 'bɨ Kírésịto nɨ ma'díi, kpá simɨ bɨ onzóní máa simɨ sịgịnị gɨ ro moko 'bɨ Kírésịto ní óyósé sogosé zíma wá. Ndịsịsé kpá fú tóro ngbúó sogomá kí sáká máa do tụ́'dụ́ mɨsi'di e.

8 Gɨ zɨ́ kéyị́ née ní, Lomo owo go bɨlámáne kɨ́dí máóto 'búse go kɨ́ mɨmbé'demá kḭ́é'do káa zɨ́ bɨ Kírésịto Yésụ oto 'búze ní.
9 Ba sḭ́ ledre bɨ mándḭ́sị́ íni ini zía, idí sáká sée zíse ndḭ́sị́sé óto 'búse kɨ́ lafúse e gɨ ro zɨ́ cíyí ledre ené ídíne sɨmɨsé ngḭ́rị́, zíse ówoyéme ledre ené nda za kíngaya gɨ zía ní,
10 gɨ ro zíse ówo mbigí ledre 'bɨ Lomo bɨlámáne kpá gɨ ro zíse ídísé 'yị́ ga bɨ lúyú ledre ndaá royé wá, ndéréógụné gɨ sɨmɨ sịndḭ́ kadra bɨ karanée Kírésịto Yésụ nɨ ndá'baógụ sɨmɨ a ní.
11 Togụ́ ndḭ́sị́sé tɨ́ go ndḭ́sị́ méngị́ ledre ga bɨ utúasání mɨútúásá ní do komo Lomo kɨ́ 'yịma'dí e sɨmɨ roko'bụ 'bɨ Kírésịto Yésụ ndéré kɨe fú kenée 'dá'dá yá, nɨ óto 'yị́ e zɨ́ye ndḭ́sị́yé í'bí mbófo éyḭ́ zɨ́ Lomo kíngaya.

Moko 'bɨ Kírésịto idí ngbóró

12 Owụ́ 'bɨ Babá e, máíli zíse ówo a kɨ́dí mɨónzó máa bɨ sɨmɨ sḭ́gịnị́ ní, likpí mɨsi'di go zɨ́ bɨlámá ledre 'bɨ Kírésịto ngbóró tátá roné 'dá'dá.
13 Ndaá 'bɨ ené mɨótoécị́ ledre wá, asikíri ga bɨ yáa kpá kɨ́ ngíti géyị́ mɨngburoko 'yị́ e owoní go mbá kɨ́dí onzóní máa sɨmɨ sḭ́gịnị́ ba gɨ zía bɨ mándḭ́sị́ méngị́ moko 'bɨ Kírésịto ní.
14 Gɨ zía bɨ onzóní máa sɨmɨ sḭ́gịnị́ ní, zɨ́ Lomo í'bí roko'bụ zɨ́ tụ́'dụ́ ngíti géyị́ 'yị́ ga bɨ 'bɨ Ngére Yésụ ní, zíye ndḭ́sị́yé úku bɨlámá ledre ené zɨ́ 'yị́ e nda za kɨ́ roko'bụyé, gɨ zía ngḭ́rị́ ndaá lolụ royé wá.
15 Ngíti géyị́ 'yị́ e ndḭ́sị́ní 'bɨ eyé méngị́ moko 'bɨ Kírésịto ma'dáa kɨ́ bɨsinyí mɨmbé'deyé gɨ zía iliní gɨ ro zɨ́ 'yị́ e ndḭ́sị́yé mbófoyé, ngíti géyị́ mengịní 'bɨ eyé kɨ́ bɨlámá mɨmbé'deyé.
16 Yée ga bɨ ukuní 'bɨ eyé ledre ma'dáa kɨ́ bɨlámá mɨmbé'deyé kɨ́ 'búne ní, gɨ zía owoní go kɨ́dí onzóní máa sɨmɨ sḭ́gịnị́ gɨ zía bɨ mándḭ́sị́ úku yéme bɨlámá ledre gɨ ro Kírésịto ní.
17 Yée ga bɨ ndḭ́sị́ní úku ledre 'bɨ Kírésịto kɨ́ bɨsinyí mɨmbé'deyé née, gɨ zía bɨ iliní 'bɨ eyé zíma ídíma kɨ́ lerḭ́ do mɨmbé'demá sɨmɨ sḭ́gịnị́ yáa ní.
18 Yée ga bɨ ukuní 'bɨ eyé kɨ́ bɨsinyí mɨmbé'deyé, kɨ́ yée ga bɨ ukuní 'bɨ eyé kɨ́ bɨlámá mɨmbé'deyé ní, ledre ga gére née ata ené komo wá, mááyí kɨ́ rokinyi gɨ zía moko 'bɨ Kírésịto nɨ mɨndéréne 'dá'dá.

Gɨ zɨ́ ledre ga gére née mááyí kpá fú ídí kɨ́ rokinyi,
19 gɨ zía máówo bú kɨ́dí ini bɨ ndḭ́sị́sé íni a zɨ́ Lomo gɨ romá ní, Lomo nɨ úwú a, karanée nɨyí 'dí'biógụ máa gɨ sɨmɨ sḭ́gịnị́ sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo bɨ Kírésịto Yésụ kasa ní.
20 Ba ledre bɨ mándḭ́sị́ óto komomá gɨ roa ní, dokuwu mengị́ máa wá. Máíli í'bí romá ndḭ́sị́ méngị́ moko 'bɨ Kírésịto za kɨ́ sómụ́ ledre amá mbá. Togụ́ ídí trịdrị́, togụ́ mbú umbu yá, mááyí nzíyimá gɨ roa.
21 Mongụ́ sómụ́ ledre amá cakaba dụụ́ ndḭ́sị́ méngị́ moko 'bɨ Kírésịto. Togụ́ ufuní mbú máa gɨ zía bɨ mándḭ́sị́ méngị́ moko zía ní yá, mengị́ éyḭ́ wá, kasaluguní née máa 'diya zɨ́ Kírésịto ma'dáa.
22 Togụ́ umbu 'di'bi aka máa wá, nɨ kpá bɨlámáne zíma aka 'dódo yata ledre 'bɨ Kírésịto zía ndḭ́sị́né sáká sée. Máówo wá wo be 'di nɨ mɨútúásáne.
23 Ledre e nɨyí bo gbre mbá gɨ romá. Mongụ́ a nɨ wo bɨ utúasá mɨútúásá zíma úyumá gɨ ro zíma ndá'bamá zɨ́ Kírésịto Yésụ ní.
24 Nda lá gɨ rosé gɨ ro zíma 'dódo yata ledre 'bɨ Kírésịto zíse, utúasá mɨútúásá zíma aka ídíma fú kɨ́ komomá.

25 Gɨ zí kéyị́ née máówo bú bɨlámáne kídí, Lomo nɨ yómo máa gɨ sɨmɨ
'do'dó bɨ mááyí sɨmɨ a ba máúyu wá, gɨ ro zíma 'dódo ledre ené zíse gɨ do
bɨ zíse ṇgúṇgu a za kí mɨmbé'desé mbá, zíse ndịsị́ ídíse kí rokinyi.
26 Togụ́ luguogụní máa gɨ sɨmɨ sịginị́ go, sɨmɨ bɨ mááyí ógụ zíse íri ní, ásé
ídí mbá kí mongụ́ rokinyi kí ndịsị́ í'bí mbófo éyị́ zí Kírésịto Yésụ gɨ romá.
27 Abú ledre e nɨyí kí méngị́ máa yá, mɨndịsịsé idí ídí fú 'bɨ 'yị́ ga bɨ 'bɨ
Kírésịto ní, gɨ ro zí 'yị́ e ndịsịyé óto úndru bɨlámá ledre ené bɨ ndịsịsé
'dódo a née. Togụ́ máógụ go lúrúsé e togụ́ máógụ wá, mááyí kpá fú
úwú a kídí mɨndịsịsé nɨ kịé'do tí 'yị́ ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní, gɨ ro zí moko
ené ngbóróne.
28 Togụ́ 'yị́ ga bɨ nɨyí okó ro Kírésịto ní ayíní ndịsị́ úkucáyi sée yá, ndásé
éré ngịrị́ gɨ zíye wá, gɨ ro zí 'yị́ e ówo a kídí Lomo yomo sée ne, nɨ 'dó'do
yée gɨ rosé.
29 Bɨlámá ledre bɨ Lomo yeme zíse ní ndaá 'bɨ ené lá dụ́ụ́ gɨ ro ṇgúṇgu
ledre Kírésịto Yésụ wá, kpá gɨ ro zíse 'dó'dóse mɨ'dó'dó gɨ ro ledre ené.
30 Togụ́ 'dó'dósé yá, má'dó'dó kóo kpá kenée, ndéréógụné gị karaba ní
mááyí aka kpá fú 'dó'dó gɨ ro moko 'bɨ Kírésịto.

2

Ídísé 'bó'bụ́ rosé káa zí 'bɨ Yésụ ní

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, káa zí bɨ ásé go kịé'do kí Kírésịto gɨ zí kéyị́ née zía
óto 'búse zía ndịsịné sáká sée sɨmɨ ledre e ní, kpá káa zí bɨ ásé go kịé'do
kí 'Dówụ́ Lomo, ndịsị́ go í'bí roko'bụ zíse zí lerị́ lafúse ndịsịné méngị́ sée
kíngaya ní.
2 Káa zí bɨ goó kenée ní, máíli ídíse ndịsị́ kí mɨmbé'desé mbá kịé'do kí
'bú lafúse dosé. Togụ́ máúwú go kídí ásé go ndịsị́ méngị́ ledre ga gére née
kenée yá, mááyí ídí kíse kí rokinyi kíngaya.
3 Ndásé óto rosé káa zí éyị́ bɨ rómosé go do 'yị́ e mbá ní wá. Ídísé 'bó'bụ́
rosé mɨ'búó'bụ́. Ledre lafúse idí ídí zíse owóowó rómo do ledresé.
4 Ndásé ndịsị́ sómụ́ lá dụ́ụ́ ledresé wá, ídísé kpá ndịsị́ sómụ́ ledre lafúse
zíse ndịsịsé sáká yée.
5 Mɨsómụ́ ledre esé idí ídí mbá bɨlámáne kpá cé káa zí 'bɨ Kírésịto Yésụ
ní.
6 Tí bɨ Yésụ ma'dáa nɨ ma'díi Lomo ní,
tí lá ili ené óto roné zí 'yị́ e owóowó káa zí Lomo wá.
7 Otoomo roné zía ógụné do sogo káṇgá
káa do 'yịma'dí ídíne
káa zí owụ́kụlụ́ ní.
8 'Búó'bụ́ roné mɨ'búó'bụ́ zí Lomo,
zía ótoómo roné zí umbu,
do phéphé wo do mɨngbúngbu kágá káa zí 'yị́ lúyú ledre ní.
9 Gɨ zía bɨ uwú kúrú Lomo ní, zí Lomo óto ledrea owóowó rómo do 'bɨ
'yịma'dí e kí maláyika e komo ere mbá.
Gɨ zí kéyị́ née zía ídíne kí úndruné kíngaya rómo do éyị́ e za mbá.
10 Káa zí bɨ ledre nɨ goó gɨ ro Yésụ kenée ní, 'yịma'dí e,
yée ga bɨ nɨyí aka trịdrị́ kí yée ga bɨ uyuní go ní, kí maláyika e komo
ere kpá mbá, nɨyí ịnyị́ mbá óto úndru Yésụ,

11 nɨyí ịnyị kpá mbá ndịsị úku ledre kɨ́ tarayé kídí ma'díi Kírésịto Yésụ nɨ
Ngére.
Gɨ zí kéyị née ní, zí ịrị 'Bụzé Lomo ídíne mɨkófóne kíngaya.

Mɨméngị ledre esé idí 'dí'biógụ 'yị e zí Yésụ

12 Owụ́ bɨ Babá e, máówo bú bɨlámáne kídí 'dí'bisé kóo sịlịse go ro ledre
'bɨ Lomo kíngaya sɨmɨ bɨ kóo mááyí dongaráse íri ní. Abú cakaba mándá
dongaráse íri wá, ídíse nda méngị ledre 'bɨ Lomo kíngaya rómoné mɨrómo
kɨ́ óto úndrua. Nɨ óto 'Bụzé Lomo zía ídíne kɨ́ rokinyi karanée zía í'bí trịdrị
bɨ za fí ní zíse.
13 Káa zí bɨ Lomo iline ídísé ndịsị méngị éyị ga bɨ ili yée ní, nɨ í'bí roko'bụ
zíse gɨ royé.
14 Ndásé ndịsị méngị moko 'bɨ Lomo kɨ́ mɨngụ́ngụ́rụ́ ledre e dongaráse
kpá kɨ́ ndịsị ítí kangú wá,
15 ídísé ndịsị méngị bɨlámá ledre gɨ zí 'yị ga bɨ asiní gɨ ro ledre 'bɨ Lomo
ásé dongaráye íri née, kɨ́ lúrúndíki lúyú ledre rosé gɨ zía ásé zíye go
bimɨóṇgó,
16 gɨ zía lányásé go ro 'dódo ledre bɨ ndịsị í'bí trịdrị zí 'yị e ní. Ídísé
ndịsị méngị ledre e kenée, gɨ ro zíma ídíma kɨ́ mongụ́ rokinyi sɨmɨ bɨ
karanée Kírésịto Yésụ nɨ ndá'baógụ ní, káa bɨ kụ́rụ́ moko bɨ mándịsị
méngị a dongaráse ní nɨ ndéré lá gbékpịne ke.
17 Togụ́ ṇgúṇgusé ledre Kírésịto go yá, kídí í'bísé née go rosé káa do
'dáná éyị zí Lomo. Abú ufuní máa ndotó, née mbá yata 'do'dó bɨ ndịsịsé
ndíki a gɨ ro ledre Kírésịto ní. Nɨ óto máa zíma ídíma kɨ́ rokinyi gɨ zía
máúyu née gɨ ro moko 'bɨ Kírésịto ma'dáa.
18 Bi ndaá kpá sínyí rosé wá, idízé ídí kése mbá kɨ́ rokinyi.

Ledre gɨ ro Timatíyo

19 Togụ́ Ngére Yésụ ṇguṇgu zíma yá, mááyí kása Timatíyo zíse íri do sịlị́
ga ba gɨ ro zía ndá'baógụné úku yéme ledre ga bɨ gɨ do bisé íri ní zíma gɨ
ro zí mɨmbé'demá ịdrịne.
20 Nɨ yáa kɨ́ ledresé kíngaya. Ngíti 'yị bɨ máówo yáa káa zía ní ndaá.
21 Lúrúsé aka, tụ́'dụ́ 'yị e somụ́ní eyé ledre lafúye 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto
Yésụ ní wá, ndịsịní somụ́ yị́ eyé ledreyé kíngaya.
22 Tí lá nɨ go mɨówoné Timatíyo nɨ go bɨlámá 'yị 'bɨ Yésụ. Ndịsị sáká
máa yáa ne kɨ́ moko 'bɨ úku bɨlámá ledre 'bɨ Kírésịto káa zí owụ́ bɨ ndịsị
sáká 'bụné kɨ́ moko ní.
23 Másómụ́ nɨyí 'décị ngbangamá do sịlị́ ga ba. Ledre bɨ nɨyí úku a gɨ do
bimá ní mááyí kása Timatíyo kíe zíse íri gɨ ro zíse ówo a.
24 Máówo go bɨlámáne kɨ́ roko'bụ 'bɨ Ngére Yésụ, mááyí ógụ lúrú sée.

Páwulo mbofo Epáfaradịta

25 Másómụ́ nɨ mɨútúásáne zíma aka nda mbú kásalúgu lúndumá sɨmɨ
Lomo Epáfaradịta zíse íri. Nɨ bɨlámá 'yị moko káa zí asikíri bɨ kóo kásasé
wo gɨ ro zía ógụné sáká máa ní, saká máa go do bɨlámá mɨsi'di.
26 Ili ndéré lúrú sée gɨ zía 'búse ndịsị go méngị wo kíngaya. Zía ídíne
kpá kɨ́ mongụ́ sómụ́ ledre gɨ do kací mongụ́ ndíyá kóo mengị wo zíse úwú
ledre a kíe ní.

27 Ma'díi, ndíyá née mengị kóo wo go kíngaya Lomo saká kóo wo lá ne.
Lomo saká ené née kóo lá dụ́ụ́ wo wá, saká née kóo kpá máa gɨ zía lerị́ nɨ
kóo méngị máa gɨ do kací́ a kíngaya.
28 Utúasá mɨútúásá zía aka kpá ndá'bané gị zíse íri gɨ ro zíse lúrú wo
zíse ídíse kpá kí́ rokinyi káa zí́ máa ní.
29 Ídísé 'dí'bi wo sɨmɨ sụmụ zíse óto úndru a gɨ zía ndịsị méngị moko 'bɨ
Ngére Yésụ, zíse ndịsịsé kpá óto úndru ngíti géyị 'yị ga bɨ káa zía née ní.
30 Ma'díi, Epáfaradịta i'bí kóo roné go zí́ umbu gɨ ro moko 'bɨ Kírésịto
káa zí́ bɨ kóo ogụ gɨ ro ndịsị sáká máa ní gɨ zía ndásé yáa wá.

3

Owo Kírésịto nɨ bɨlámá ledre

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, máútúásá 'dó'dó kí́ úku ándá ledre ga ba zíse wá,
máíli zíse ídíse kí́ rokinyi gɨ zía ásé go 'yị ga bɨ 'bɨ Ngére Yésụ ní. Ledre
bɨ mááyí úku a ba nɨ sáká sée.
2 Komosé idí ídí rosé gɨ zí́ 'yị ga bɨ ndịsịní lóndo 'yị e kí́ úku ledre kídí
'búó togụ́ 'yị utú ngbụ́rụ kí nɨ fú útúásá káa do 'yị 'bɨ Kírésịto ní.
3 Azé yị́ ezé go ze mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní, togụ́ utúzé go ngbụ́rụ
togụ́ utúzé wá. 'Dówụ́ Lomo i'bí roko'bụ ne zíze ndịsịzé óto úndru Ngére
Yésụ kíe. Mbofozé ezé rozé gɨ zí́ éyị́ ga bɨ ndịsịzé méngị yée ní wá.
4 Idí kóo mɨméngị ledre kací́ ondụ́ 'bɨ Yụ́da e i'bí trịdrị zí́ 'yị e bo yá, káa
bɨ ledrea nɨ kóo ídí zíma owóowó rómo 'bɨ ngíti géyị 'yị e mbá.
5 Mááyí ba mbigí Ébere 'yị 'bɨ Isɨréle gɨ sɨmɨ kúfú Benzemúna. Sɨmɨ bɨ
kóo arání máa ní, zíma méngịmá sịlị́ ịnyị doa ota do ónzó máa ngbụ́rụ
káa zí́ bɨ kóo Mụ́sa eké káa do lorụ ní. Ledre lorụ née nɨ kóo zíma owóowó
gɨ zía bɨ mááyí Farụsáyo ní.
6 Gɨ zí́ kéyị née, zíma kóo í'bí romá ndịsị 'dó'do 'yị ga bɨ 'bɨ Ngére Yésụ
ní kíngaya, gɨ ro do ówo a kídí má'dí'bi sịlịma go ro lorụ née kíngaya. Gɨ
zí́ kéyị née lafúma e utúasání kóo lúrúndíki lúyú ledre romá wá.
7 Gɨ zía bɨ máówo nda ma'díi ledre 'bɨ Kírésịto Yésụ go ní, ledre ga bɨ
kóo 'bɨ ondụ́ ní, moko ndaá 'bɨ ené lolụ sɨmɨyé zíma wá.
8 Bɨ ba ní, ledre ga bɨ kóo mándịsị sómụ́ yée kí́ méngị yée ní mbá, ma'díi
moko ndaá 'bɨ ené kóo sɨmɨyé wá, máụ́cụóyó yée gɨ do sịlịma go mbá gɨ
ro zíma 'dí'bi Ngére Yésụ kí́ sịlịma sokó (10). Odụ ma'díi ledre nɨ dụ́ụ́ ówo
Kírésịto bɨ nɨ Ngére amá ní.
9 Née éyị́ bɨ oto máa zíma útúásáma kací́ komo Lomo gɨ zía káa do mbigí
'yị ené ní. Ndaá 'bɨ ené gɨ zía bɨ má'dí'bi ledre lorụ kíngaya ní wá, yị́ ené
gɨ zía bɨ máṇgúṇgu ledre Kírésịto ní.
10 Máíli ówoyéme wo bɨlámáne. Lomo i'bí kóo roko'bụ zía úrúne gɨ sɨmɨ
umbu. Idí kpá í'bí roko'bụ máa née zíma gɨ ro tóromá ngbúó sɨmɨ 'do'dó
gị zí́ umbu óguṇdíki máa kpá káa zí́ 'bɨ Yésụ ma'dáa ní,
11 gɨ ro togụ́ máúyu go yá, zíma kpá úrúma káa zí́ bɨ kóo Yésụ ma'dáa
urú ní.

Í'bí ro'yị kíngaya zí́ Yésụ

12 Ndaá 'bɨ ené bɨ ya máméngị ledre ga gére née go mbá ní wá. Mándịsị
méngị moko kí́ roko'bụmá mbá gɨ ro zía ídíne káa zí́ bɨ Kírésịto Yésụ ili
zíma méngị a ní.

13 Owụ́ 'bɨ Babá e, ma'díi máméngị ógụ aka amá moko ma'dáa gị do
odụné wá, éyị́ bɨ máówo ní, máótoómo ledre ga bɨ kóo mándị́sị méngị yée
ní go mbá 'dá'ba, máóto nda komomá go lá dụụ́ ro ledre bɨ do'dónomá ní.
14 Máí'bí romá méngị moko 'bɨ Kírésịto Yésụ kɨ́ roko'bụmá mbá gɨ ro
tákpásị́lị́ bɨ komo ere gɨ zɨ́ Lomo kɨ́ Kírésịto ní zíma ndíki a.

15 Zée ga bɨ kése komozé enzị go sɨmɨ moko 'bɨ Kírésịto ní, sómụ́ ledre
káa zɨ́ ga gére née idí ídí sɨmɨ dozé. Togụ́ mɨsómụ́ ledre 'bɨ ngíti 'yị nɨ kpị́
yá, Lomo nɨ 'dódo ma'díi zía.
16 Zíze lányáze ro ledre 'bɨ Kírésịto kíngaya rómoné mɨrómo.

17 Owụ́ 'bɨ Babá e, ili ídísé ịnyị mbá í'bí rosé méngị moko ma'dáa káa
zɨ́ bɨ mándị́sị méngị a ní. Zíse kpá ndị́sịsé méngị lódụ́ kacɨ́ yée ga bɨ kóo
'dodozé ledre ma'dáa zíye 'dá'dá ní.
18 Máúku kóo ledre ba go zíse 'dá'dá. Máṇgúṇgú romá zíse kɨ́ iní
komomá, ídísé 'bá'bá rosé gɨ zɨ́ 'yị lóndo 'yị e. Otonɨ́ royé go káa do okó
ro Kírésịto bɨ uyu do mɨngbúngbu kágá ní.
19 'Yị ga gére née Lomo nɨ karanée 'dó'do yée bɨsinyíne. Ledre ga bɨ
royé ili ní, nɨ yɨ́ ené zíye go lomo eyé. Ledre ga bɨ 'bɨ dokuwu ní, bi ndị́sị
éme ené royé gɨ zía mɨéme. Mongụ́ sómụ́ ledre eyé nɨ yɨ́ ené gɨ ro éyị́ ga
bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ba.
20 Azé 'bɨ ezé yɨ́ ezé 'yị ga bɨ 'bɨ komo ere ní. Ndị́sịzé yɨ́ ezé ba sóngó
mɨndá'baógụ 'Yị yómo zée, bɨ nɨ Kírésịto Yésụ Ngére ezé ní.
21 Nɨ ndá'baógụ kɨ́ mongụ́ roko'bụné bɨ nɨ ídí do éyị́ e mbá ní, zía
óyóló'bó kụṛụ'bụzé káa zɨ́ ne ní, uyuzé lolụ wá.

4

Ídísé kpá fú 'dí'bi sị́lị́se ngbúó ro ledre 'bɨ Lomo

1 Owụ́ 'bɨ Babá e sɨmɨ Lomo, ledresé ndị́sị́ ówo romá gɨ zía máóto 'búse
go kíngaya. Ngére Yésụ idí í'bí roko'bụ zíse gɨ ro zíse tórosé ngbúó sɨmɨ
moko ené. Máówo go kɨ́dí karanée Yésụ nɨ mbófo máa gɨ rosé. Mááyí kɨ́
rokinyi gɨ zíse.

2 Kará ga gére née, Ewudíya kɨ́ Sitíke idínɨ́ nda mu ndị́sị́ kɨ́ mɨmbé'deyé
kị́é'do gɨ zía nɨyí go 'yị ga bɨ 'bɨ Ngére Yésụ ní.
3 Yị́ị lúndumá sɨmɨ Lomo, ídí sáká kará ga gére née, i'bínɨ́ kóo royé go
ndị́sị́ sáká máa sɨmɨ moko 'bɨ Kírésịto. Ídí sáká yée idínɨ́ ndị́sị́ bɨlámáye
kɨ́ mɨmbé'deyé kị́é'do. Kará ga gére née ndro kɨ́ Kelémeniti kpá kɨ́ ngíti
géyị 'yị e, nɨyí ye 'yị ga bɨ ndị́sị́nɨ́ sáká máa kíngaya sɨmɨ moko 'bɨ úku
bɨlámá ledre 'bɨ Ngére Yésụ zɨ́ 'yị e ní. Ga gére née go 'yị ga bɨ ịrịyé nɨ go
mɨékéne sɨmɨ bụ́kụ 'bɨ trịdrị ní.
4 Gɨ zía bɨ ásé go 'yị ga bɨ 'bɨ Ngére Yésụ ní, kacɨ́ kadra mbá ídísé ídí kɨ́
rokinyi. Mááyí kpá úku ándá a, ídísé ídí kɨ́ rokinyi.
5 Kacɨ́ kadra mbá ídísé ídí kɨ́ bikịdrị́ mɨmbé'de zɨ́ 'yị e za mbá. Gɨ zía
sịndị́ kadra nɨ go gbóo gɨ ro zɨ́ Ngére Yésụ ndá'baógụné.
6 Mɨmbé'desé nda ndị́sị́ ídí kpụkpụkpụ gɨ ro éyị́ ga bɨ 'bɨ sága ba wá.
Éyị́ ga bɨ ílisé yée ní, ídísé úku ledreyé zɨ́ Lomo, nɨ í'bí yée zíse. Zíse í'bí
mbófo éyị́ zía gɨ ro éyị́ ga bɨ mengị yée go zíse ní.

7 Togụ́ méngịsé kéyị go kenée yá, Lomo nɨ 'dí'bióyó mɨmbé'de bɨ
kpụkpụkpụ gɨ ro éyị́ ní gɨ sɨmɨsé 'dá'ba, zía í'bí mongụ́ sɨmɨkụtụ zíse gɨ
zía ásé go 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto Yésụ ní.
8 Owụ́ 'bɨ Babá e sɨmɨ Lomo, ngíti yata ledre nɨ ba máili kpá úku a zíse.
Ídísé óto mɨmbé'desé dụụ́ gɨ ro ledre 'bɨ Lomo, gɨ ro ledre bɨ nɨ óto 'yị e
zíye óto úndrusé gɨ zía ní, gɨ ro ledre bɨ utúasá mɨútúásá ní, gɨ ro bɨlámá
mɨméngị ledre, gɨ ro ledre bɨ 'yị e iliní ní, gɨ ro ledre bɨ utúasá kací komo
'yị e mbá mɨútúásá ní, gɨ ro ledre bɨ nɨ bɨlámáne ní, nda kí ledre bɨ nɨyí
mbófo sée gɨ zía mɨmbófo ní.
9 Ówosé ledre ga bɨ kóo má'dódo yée zíse ní go, úwúsé kpá yée ga bɨ
kóo máúku yée zíse ní go, nda kí yée ga bɨ lúrúsé máa cụ́ kí komosé kí
méngị yée ní, ídísé ndịsị méngị yée kpá kenée. Lomo 'yị í'bí bikịdrị́ zí
'yị e nɨ sáká sée.

Páwulo mbofo 'yị 'bɨ Phịlịpoyị e

10 Mbófo éyị́ zí Ngére Yésụ gɨ ro ngíti sáká éyị́ bɨ méngị ándásé zíma ní.
Tónósé kóo íci rosé gɨ ro sáká ándá máa go 'desị́, tí lá mɨsi'di ndaá kóo
zíse wá ne.
11 Máúku amá ledre née gɨ zía bɨ mááyí do lerị́ ní wá, máówo yị́ amá
kací ídí kí rokinyi kí owụ́ éyị́ bú.
12 Togụ́ tụ́'dụ́ éyị́ nɨyí bo zíma, togụ́ mbú cúku'dée yá, máówo yị́ amá
kací ídí kí rokinyi kíe bú.
13 Ngére Yésụ ndịsị í'bí roko'bụ zíma ne sɨmɨ ledre e za mbá.
14 Abú kenée ndotó, mámbófo sée go gɨ zía í'bísé rosé sáká máa sɨmɨ
sịndí kadra 'bɨ lerí.
15 Sée 'yị ga bɨ 'bɨ Phịlịpoyị, sɨmɨ bɨ kóo ṇgúṇgusé aka ledre 'bɨ Kírésịto
mɨkándané ní, sákásé kóo máa dụụ́ se sɨmɨ bɨ kóo máíṇyị gɨ sɨmɨ káṇgá
esé Mekedoṇiya ní.
16 Ndaá kpá lá dụụ́ wo née wá, kpá sɨmɨ bɨ kóo mááyí sɨmɨ gara bɨ
Tasaloṇika ní, sáká ándásé kóo máa go mɨsáká ándá sɨmɨ bɨ mááyí do
lerị́ ní.
17 Máúku amá née gɨ zía bɨ máili gága sée gɨ ro sáká éyị́ ní wá, yị́ ené
Lomo idí méngị bɨlámá ledre zíse gɨ zí sáká éyị́ bɨ ndịsịsé méngị a zíma
ní.
18 Éyị́ ga bɨ kásasé sáká máa kíe do sịlị́ lúnduzé sɨmɨ Lomo Epáfaradịta
ní, mándíki yée go mbá, utúasání go mɨútúásá. Lomo nɨ kí mongụ́ rokinyi
gɨ royé gɨ zía nɨyí káa zí bɨlámá 'dáná éyị́ ní.
19 'Bụzé Lomo bɨ nɨ mịngị́ éyị́ e mbá, nɨ í'bí éyị́ ga bɨ za mbá ílisé yée ní
zíse gɨ zía ásé go 'yị ga bɨ 'bɨ Owụ́ 'bɨ ené Kírésịto Yésụ ní.
20 Idízé ndịsị kófó ịrị 'Bụzé Lomo kací kadra za mbá. Idí kenée.

Mandá gɨ zí Páwulo e kí lafúne

21 Mandá zíse íri za mbá. 'Yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto Yésụ azé kéye yáa ní,
i'bíní mandá zíse íri kpá za mbá.
22 'Yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto sɨmɨ Róma yáa ní mbá, kíngaya yée ga bɨ ndịsịní
méngị moko 'be 'bɨ Káyísara ngére 'bɨ Róma ní, i'bíní mandá zíse íri
kíngaya.
23 Kírésịto Yésụ Ngére ezé idí méngị bɨlámá ledre zíse gɨ do bɨ zíse
ndịsịsé bɨlámáse. Idí kenée.

Wáraga bɨ Páwulo eké zɨ́ 'yị ga bɨ sɨmɨ Kolósayi ní

Ledre gɨ ro bṵ́kṵ bɨ Kolósayi ní

Kolósayi nɨ gara mɨ'dí gólṵ sɨmɨ káṇgá bɨ karaba ndịsịní ndólo a Táki ní. 'Yịmɨkása Páwulo nderéogṵ aka ené íri wá, nɨ kɨ́ mongṵ́ sómṵ́ ledre gɨ zía uwú go kídí 'yị ṛanga e nɨyí dongará 'yị 'bɨ Kírésịto ga bɨ íri ní. Ukuní ledre zɨ́ 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto íri ní kídí idíní lódṵ́ kací ondṵ́ 'bɨ Yṵ́da e bɨ káa zɨ́ útú ngbuṛu, óto úndru maláyika e ní gɨ ro zɨ́ Lomo ídíne kɨ́ rokinyi. Née ní zɨ́ Páwulo úku ándá ledre zíye sɨmɨ ledre bɨ eké ba kídí umbu bɨ Kírésịto uyu ní omoní ba gɨ zía, nɨ cakaba komo ere 'dága Ngére do maláyika e kɨ́ lomo e kpá za kɨ́ éyị́ ga bɨ do sogo káṇgá ní mbá. Zía kpá úku ledre zíye kídí gɨ do kací Kírésịto ngíti éyị́ bɨ nɨyí óto úndrua ní ndaá. Idíní óto dṵ́ṵ́ úndru Kírésịto. Mɨméngị ledre eyé idí ídí mɨméngị ledre 'bɨ 'yị ga bɨ Lomo gelé yée go káa do 'yị ené e ní.

1 Máa Páwulo bɨ Lomo gelé máa káa do 'yịmɨkása zɨ́ Kírésịto Yésṵ ní, azé kɨ́ lúnduzé sɨmɨ Lomo Timatíyo.

2 Ekézé ledre ba zíse ga bɨ ṇgúṇgusé ledre 'bɨ Kírésịto go, zíse ídíse go mbigí 'yị ené e sɨmɨ Kolósayi ní.

'Bṵzé Lomo idí lúrú bi kacíse gɨ do bɨ zíse ndịsịsé bɨlámáse.

Páwulo i'bí mbófo éyị́ zɨ́ Lomo

3 Kací kadra e mbá ndịsịzé, í'bí mbófo éyị́ zɨ́ Lomo bɨ 'Bṵ Ngére ezé Kírésịto Yésṵ ní gɨ rosé sɨmɨ bɨ azé go ndịsị íni ini zía ní.

4 Gɨ zía uwúzé go kídí ṇgúṇgusé ledre Kírésịto Yésṵ go kíngaya, zíse ndịsịsé go óto 'bú lafúse e ga bɨ 'yị ené e ní dosé kíngaya.

5 Ndịsịsé méngị ledre née kenée, gɨ zía ndịsịsé go óto komosé gɨ ro rokinyi bɨ Lomo ndịsị bándáóto a zíse komo ere ní. Ówo yémesé ledre a sɨmɨ bɨ kóo úwúsé bɨlámá ledre ené ní.

6 Bɨlámá ledre née nɨ go fú lá aṇga do sogo káṇgá. Tṵ́'dṵ́ 'yị e nɨyí go ndịsị óyóló'bó sómṵ́ ledre eyé gɨ zía, cé káa zɨ́ bɨ kóo mengị roné zíse sɨmɨ bɨ kóo úwúsé ma'díi ledre zíse ówoyéme a kídí Lomo yomo sée gɨ zɨ́ bɨlámá mɨmbé'dea bɨ rosé ní.

7 Úwṵ́ṵ́tṵsé kóo bɨlámá sanda née gɨ tara Epáfura, ngúru ezezé. Nɨ bɨlámá 'yị moko 'bɨ Kírésịto, ndịsị sáká sée ne ngárá ndazé íri wá ní.

8 Uku ledresé ne zíze kídí ndịsịsé go óto 'bú lafúse sɨmɨ roko'bṵ 'bɨ 'Dówṵ́ Lomo.

9 Sɨmɨ bɨ uwúzé ledre née kenée ní, zíze ndịsịzé íni ini zɨ́ Lomo gɨ rosé kací kadra mbá. Idí 'dódo éyị́ bɨ ili ídísé méngị a ní zíse gɨ ro zíse ídíse kɨ́ komokenzị 'bɨ 'Dówṵ́ Lomo.

10 Ndịsịzé íni ini zɨ́ Ngére ezé Kírésịto gɨ ro zɨ́ mɨméngị ledre esé óto wo zía ówo a kídí ndịsịsé go óto úndruné zía ídíne kɨ́ rokinyi kɨ́ ledre esé e mbá. Zía ndịsịné í'bí mɨkánda ówo ledre 'bɨ Lomo zíse kací kadra mbá, zíse ndịsịsé méngị dṵṵ́ bɨlámá ledre e.

11 Ndịsịzé kpá íni ini, idí í'bí roko'bụ zíse kíngaya gɨ ro togụ́ mɨndịsịsé
ndaá bɨlámáne wá yá, zíse ndịsịsé ụ́tụsɨmɨsé gɨ ro zíse ídíse kpá fú kí
rokinyi.
12 Ídísé mbófo 'Bụzé Lomo gɨ zía oto sée go zíse ídíse mbigí 'yị ené e gɨ
ro ndịsịsé sɨmɨ bɨlámá bi bɨ bandá oto go gɨ ro 'yị ené ga bɨ nɨyí go sɨmɨ
bɨmɨóṇgó ené ní.
13 Lomo yomo zée go gɨ zí Satána kí ídíne ngére dozé. Zía nda óto Owụ́
'bɨ ené bɨ 'búa nɨ doa kíngaya ní, káa do Ngére ezé.
14 Ngére Yésụ ma'dáa ugú gozé ne gɨ sɨmɨ umbu 'bɨ lúyú ledre, zí Lomo
ótoómo ledre zíze gɨ zía.

Kírésịto romo do eyị́ e mbá

15 Mɨméngị ledre 'bɨ Kírésịto ndịsị 'dódo mɨméngị ledre 'bɨ Lomo bɨ
lurúzé wo kí komozé wá ní. Romo do éyị́ ga bɨ Lomo otoogụ yée ní za
mbá, zía kpá ídíne kí roko'bụné doyé.
16 Sɨmɨ bɨ Lomo otoogụ do sogo káṇgá ba kí ere kí éyị́ ga bɨ sɨmɨné ní
mbá, yée ga bɨ lurúzé bú kí yée ga bɨ lurúzé wá ní, otoogụní kóo yée kí
Owụ́ 'bɨ ené Kírésịto Yésụ. Zíye kpá ótoógụ mɨngburoko ngére e kí tụ́'dụ́
ngíti géyị mɨngburoko 'yị e, kí roko'bụ ga bɨ zíye ní mbá, zía óto Kírésịto
káa do Ngére doyé.
17 'Dá'dá gɨ zí éyị́ ga gére née mbá, Kírésịto nɨ yị́ ené goó bo. Ndịsị bándá
éyị́ ga gére née ne zíye ndịsị ídíye.
18 Nɨ káa zí do ní zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre ené go ní. Nɨ ne mɨzefị 'yị bɨ
urúụtụ roné gɨ sɨmɨ umbu ní. Gɨ zí kéyị née zía ídíne kí ledrené owóowó
rómo do 'yịma'dí e kí éyị́ e mbá.
19 Lomo nɨ kí rokinyi gɨ zía Owụ́ 'bɨ ené née nɨ cé káa zí ne ní sɨmɨ ledre e
za mbá.
20 Yeme ledre ba gɨ ro zí Kírésịto i'bí roné úyuné do mɨngbúngbu kágá
gɨ ro zíne ídíne kí rokinyi, zíne 'dí'bilúgu éyị́ ga bɨ komo ere kí yée ga bɨ
do sogo káṇgá ní mbá sɨmɨ sụmụ.
21 Bɨsinyí mɨméngị ledre esé kí mɨsómụ́ ledre esé oto kóo sée go zíse
ídíse ezeokó Lomo.
22 Cakaba ní Lomo 'di'bilugu sée go sɨmɨ sụmụ gɨ zí umbu bɨ Owụ́ 'bɨ ené
Kírésịto uyu wo gɨ rosé ní. Mengị ledre née kenée gɨ ro sɨmɨ bɨ karanée
kadra ngbanga ásé ógụ tóro kó'dụ́ne ní, ásé go drá lúyú ledre bɨ do 'décị
ngbanga rosé gɨ zía ní ndaá lolụ wá.
23 Gɨ zí kéyị née, ídísé lányá ngbúó ro ledre 'bɨ Kírésịto bɨ ṇgúṇgusé
ní. Ndásé óyóló'bó sómụ́ ledre esé kpị́ kpá kí óto komosé bɨ ótosé gɨ ro
bɨlámá sanda bɨ kóo ogụní kíe zíse ní wá. Bɨlámá sanda née ukuní go zí
tụ́'dụ́ 'yị e do sogo káṇgá za mbá. Máa Páwulo Lomo gelé máa gɨ ro ndịsị
úku ledre bɨlámá sanda máa née zí 'yị e.

Kírésịto nɨ gɨ ro 'yị e mbá

24 Mááyí kí rokinyi sɨmɨ bɨ mááyí ndịsị 'dó'dó gɨ rosé ní. Rokinyi máa
née nɨ gɨ zía 'do'dó bɨ mándịsị 'dó'dó a ba, máméngị í'dí ba ledre bɨ kóo
Kírésịto yemeoto ya máídí 'dó'dó gɨ rosé 'yị ené e ní.
25 Lomo i'bí moko née zíma gɨ ro ndịsịmá gámáma kí úku bɨlámá sanda
née mbá zíse 'yị ga bɨ ndásé Yụ́da e wá ní. Mándịsị méngị née moko bɨ
Lomo ili zíma méngị a zí 'yị ené e ní.

26 Bɨlámá sanda née nɨ kóo mɨótoécịné gɨ zí 'yị e kí tụ́'dụ́ sɨmɨbi e.
Karaba ní Lomo 'dodo ogụ nda go gbuṛaṛa zí 'yị ené ga bɨ ṇguṇguní
ledrené go ní.
27 Lomo ili zí 'yị ené e mbá ówoyéme mongụ́ ledre bɨ née mengị zíse ga
bɨ ngárá ndásé Yụ́da e wá ní bɨlámáne. Ledre máa née, nɨ Kírésịto ndịsị
go ndịsị sɨmɨsé kací kadra mbá zíse kpá go ówo a bɨlámáne kídí, karanée
Lomo i'bí úndru zíse.
28 Kací kadra mbá komokenzị bɨ Lomo i'bí zíze ní, ndịsịzé 'dódo ledre
gɨ ro Kírésịto kíe zí 'yị e mbá, gɨ ro zí 'yị máa yée bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ
Kírésịto go ní, zíye ídíye kí roko'bụ royé ndịsị ngbóróye nda 'dá'dá za
kíngaya.
29 Née sị ledre bɨ mándịsị méngị moko née kí roko'bụ ga bɨ mbá Lomo
í'bí zíma ní.

2

1 Ídísé ówo a kídí máí'bí romá go mbá ndịsị méngị moko gɨ rosé kí ngíti
géyị 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Kírésịto nɨyí sɨmɨ Lawudikíya nda kpá kí
ngíti géyị ga bɨ ngárá owoní aka máa wá ní.
2 Mándịsị méngị ledre née kenée gɨ ro zíse ídíse kí roko'bụ rosé, zíse
ndịsịsé óto 'bú lafúse kí rokinyi, zíse ídíse éyị́ kịé'do sɨmɨ ledre e mbá gɨ ro
zíse ówoyéme Kírésịto bɨ kóo Lomo otoecị ledre a ní do bɨlámá mɨsi'diné.
3 Owo ledre kí komokenzị nɨyí za mbá do sị́lị́ Kírésịto.
4 Mándịsị úku a kenée née káa bɨ ásé ótoómo rosé zí 'yị e sínyi sɨmɨ dosé
kí bɨkinyi ódro bɨ utúasá sáka sée wá ní ke.
5 Abú ndazé kése do bi kịé'do wá, másómụ́lịgị ledresé wá. Mááyí kí
mongụ́ rokinyi romá kací kadra mbá kí úwú ledre bɨlámá ndịsị esé kpá kí
ṇgúṇgu ledre esé bɨ nɨ kí roko'bụné kíngaya óyósé sogosé zí Kírésịto wá
ní.

Kírésịto 'dodo mɨkánda mɨméngị ledre go zíze

6 Káa zí bɨ ṇgúṇgusé ledre Kírésịto Yésụ go káa do Ngére esé ní, ídísé
nda mu lányá ro moko 'bɨ Kírésịto,
7 zíse ési cíyíse ngịrị kí ndịsị ó'bó yéme ndịsị esé sɨmɨ Kírésịto gɨ
ro zí ṇgúṇgu ledre esé ídíne ngbúó káa zí bɨ kóo 'dodoní wo zíse ní.
Mɨmbé'desé idí 'dúcu kí rokinyi sɨmɨ bɨ ásé ndịsị í'bílúgu mbófo éyị́ zía
ní.
8 Ídísé mu bándá rosé bɨlámáne kíngaya káa bɨ bɨcayi 'yị 'dódo ledre
ga bɨ sága ona ba nɨyí sínyi sɨmɨ dosé kí 'dó'do ledre bɨ ndịsị ógụ gɨ zí
komokenzị 'bɨ 'yịma'dí e ní. 'Dódo ledre eyé ndịsị ógụ gɨ zí roko'bụ 'bɨ do
sogo káṇgá ba, ndaá gɨ zí Kírésịto wá.
9 Kírésịto ogụ do sogo káṇgá ona 'dódo mɨméngị ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e.
Úndru kí roko'bụ 'bɨ Lomo nɨ mbá roa.
10 Gɨ zí kéyị́ née ní, ngíti éyị́ bɨ lerị́ a nɨ ídí rosé ní ndaá, gɨ zía 'dú'du
esé nɨ go nyé káa zí 'bɨ Kírésịto ní. Nɨ ne Ngére do ngére e kí roko'bụ bɨ
do sogo káṇgá ona ní mbá.
11 Gɨ zía bɨ ásé go kịé'do kí Kírésịto ní, née kóo go mɨútúse ngbuṛu.
Ndaá 'bɨ ené útú ngbuṛu bɨ 'yịma'dí mengị ne ní wá. Nɨ útú ngbuṛu bɨ
Kírésịto oṇgooyó lúyú ledre ezé ụ́cụóyó a 'dá'ba, zíze ídíze karaba kí ro
dozé, gɨ zí roko'bụ 'bɨ lúyú ledre bɨ sɨmɨ rozé ní.

12 Kadra bɨ kóo babatịzịnɨ́ sée ní, ásé kóo go mɨótosé gu kɨ́ Kírésịto, zɨ́ Lomo úru sée gɨ sɨmɨ umbu, gɨ zía ṇgúṇgusé ledre roko'bụ 'bɨ Lomo bɨ uru Kírésịto kíe gɨ sɨmɨ umbu ní go.
13 Gɨ zía kóo 'desị́ ní, ásé kóo mɨúyusé sɨmɨ Lomo gɨ zɨ́ lúyú ledre esé e kpá gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé kóo ledre 'bɨ Lomo zíse ídíse káa do mbigí 'yị ené wá ní. Zía 'dí'biógụ sée go gɨ ro zíse ídíse trịdrịsé ndro kɨ́ Kírésịto. Cakaba ní Lomo otoomo ledre go zíze gɨ sɨmɨ lúyú ledre ezé e za mbá.
14 Mengị ledre née kenée gɨ zía lụlụoyó bɨsinyí mɨméngị ledre ezé ga kóna eké otoní wo do sogozé ní go mbá 'dá'ba. Zía 'dí'bi a mbá ndéré kíe phéphé a do mɨngbúngbu kágá.
15 Sɨmɨ bɨ phephéní Yésụ nɨ aka cịkị do mɨngbúngbu kágá ní, zía 'dí'bióyó roko'bụ gɨ zɨ́ ezeokóne kpá kɨ́ bɨcayi lomo ga bɨ ndịsịní óto úndru Satána ma'dáa ní mbá. Zɨ́ Lomo 'dódo a zɨ́ 'yị e ówo a mbá kɨ́dí ma'díi, Kírésịto romo komo Satána go.
16 Bɨ kenée ní, ndásé óto komosé ro ledre 'bɨ 'yị e bɨ yaá Lomo nɨ í'bí 'do'dó zíse gɨ ro toso éyị́ ga bɨ ndịsịsé ánu yée kɨ́ éwé yée bɨ lorụ 'bɨ Yụ́da e ili zíse ánu yée kɨ́ éwé yée wá ní wá. Kpá kenée, ndásé óto komosé ro ledre 'bɨ 'yị ga bɨ ya ídísé ndịsị lódụ́ ondụ́ 'bɨ mɨngburoko sịlị́ ga bɨ kɨ́ ledreyé owóowó, Sịlị́ 'bɨ 'Dówụ́ro nda kɨ́ mɨkánda éfé wá.
17 Ledre ga gére née mbá nɨyí yị́ eyé lá lịlị́ ledre bɨ gú karanée nɨ ógụ ní. Mbigí ledre nɨ yị́ ené dụ́ụ́ Kírésịto Yésụ.
18 Ndásé óto komosé ro ledre 'bɨ 'yị ga bɨ yaá, Lomo utúasá í'bí úndru zíse wá, gɨ zía 'bó'bụ́sé esé rosé do komo Lomo kpá kɨ́ ótosé úndru maláyika káa zɨ́ yée wá ní wá. 'Yị ga gére née ndịsịní ịlị́ kɨ́ ledre ga bɨ yaá Lomo ukui'bíne zíye sɨmɨ 'duru ní, ledre máa née ogụ ené gɨ zɨ́ Lomo wá, yị́ ené sómụ́ ledre eyé 'bɨ 'yịma'dí e.
19 Bɨ kenée ní, 'dodoní eyé mbigí 'dódo ledre 'bɨ Kírésịto bɨ nɨ manda 'dá'dá ezé ní wá, gɨ zía 'dódo ledre eyé nɨ yị́ ené kɨ́ sómụ́ ledre 'bɨ 'yịma'dí e. Kírésịto bɨ nɨ manda 'bɨ 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre ené ní ndịsị í'bí roko'bụ ne zɨ́ 'yị ené e gɨ ro zíye kótrụ royé ndịsị tátá kɨ́ ledre ené 'dá'dá kɨ́ roko'bụ 'bɨ Lomo.
20 Káa zɨ́ bɨ kóo kụrú rosé bɨ 'bɨ lúyú ledre uyu go ndro kɨ́ Kírésịto bɨ uyu ní, roko'bụ 'bɨ sága ba ndaá lolụ dosé wá. Éyị́ bɨ ndịsịsé méngị rosé káa zɨ́ ásé aka fú lá sị́ sịlị́ lorụ ga 'bɨ sága ba káa zɨ́,
21 “Ndásé óto sịlịse ro ngíti géyị éyị́ e wá, Ndásé ánu ngíti géyị éyị́ e wá.”
22 Lorụ ga gére née za mbá ogụní gɨ sɨmɨ sómụ́ ledre 'bɨ 'yịma'dí gɨ ro éyị́ ga bɨ nɨyí ụ́kụ́ eyé mɨụ́kụ́ ní.
23 Ngíti géyị 'yị e somụ́ní ya lorụ ga gére née nɨyí bɨlámáye gɨ ro zɨ́ 'yị e ndịsịyé lódụ́ a, gɨ zía oto yée go ndịsị méngị mɨngburoko ledre ga bɨ nɨ 'dódo a kɨ́dí yée ndịsịní née go ma'díi óto úndru Lomo ní. Lorụ ga gére née otoní 'yị e go zíye ndịsị 'bó'bụ́ royé kpá kɨ́ ásiyé gɨ ro éyị́ ga bɨ royé ndịsị íli yée ní. Tɨ́ lá roko'bụ 'bɨ lorụ ga gére née utúasá ené sáká 'yị e gɨ zɨ́ roko'bụ 'bɨ éyị́ ga bɨ royé ndịsị íli yée ní wá.

3

1 Lomo uru kótrụ kóo sée go ndro kɨ́ Kírésịto, ídísé nda mu óto komosé dụ́ụ́ ro cóngó ledre ga bɨ komo ere kɨ́'dí bɨ Kírésịto ma'dáa nɨ mɨndịsịné do sịlị́ 'bụné 'bɨ anú káa do Ngére ní.

2 Káa zí bɨ goó kenée ní, ídísé nda mu óto komosé dụ́ụ́ ro ledre ga bɨ komo ere, ndaá éyḭ ga bɨ do sogo káṇgá ona ní wá.
3 Cakaba ní, trịdrịsé nɨ go do sḭ́lḭ́ Kírésịto bɨ nɨyí mɨndḭsịyé kí Lomo komo ere ní.
4 Kírésịto Yésụ nɨ née 'yḭ bɨ i'bí trịdrḭ zíze ní. Sɨmɨ bɨ karanée nɨ ndá'baógụ ní, azé ídí kéye mbá 'yḭ ga bɨ nɨyí go mɨútúásáye do komo Lomo ngárá lúyú ledre ndaá royé wá ní.
5 Káa zí bɨ goó kenée ní, 'bú bɨsinyí ledre ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ba, ledre 'bɨ só'do ro'yḭ kí 'yḭ bɨ ófụ́sé rosé kéne wá ní, mongụ́ mɨmbé'de bɨ nɨ óto mɨmbé'de 'yḭ dụ́ụ́ ro éyḭ ga bɨ 'yḭ ili yée ní kí ledre ga bɨ emení ngụ́ ní mbá, ídísé úfuóyó 'búye gɨ dosé za mbá 'dá'ba. Mɨméngḭ ledre ga gére née nɨ káa zí 'yḭ ndḭsḭ óto úndru lomo ga bɨ yemení yée kí sḭ́lḭ́ 'yḭ ní.
6 Née mɨméngḭ ledre ga bɨ mɨmbé'de Lomo ndḭsḭ ésḭ́ gɨ zía ro 'yḭ e mɨésḭ́ ní.
7 Sɨmɨ bɨ kóo ṇgúṇgusé aka ledre Yésụ wá ní, ndḭsḭsé kóo méngḭ mbá ledre ga gére ní.
8 Ga ba kpá ngíti géyḭ ledre ga bɨ ili zíse ótoómo yée 'dá'ba ní. Mɨmbé'dekesḭ́, óto bɨsinyí mɨmbé'de ro lafú'yḭ e, bɨsinyí ódro ga bɨ ndḭsḭ 'dí'biógụ dokuwu ní kí á'bá ledre, ídísé ótoómo ledre ga gére née za mbá 'dá'ba,
9 gba ṛanga, káa zí bɨ ásé go mɨkánda 'yḭ e ní, ídísé ótoómo ṛanga kpá 'dá'ba.
10 Lomo oyólo'bó sómụ́ ledre esé go, ásé go mɨkánda 'yḭ ené e, mɨméngḭ ledre esé nɨ go cé káa zí 'bɨ ené ní, gɨ zía ásé go ówoyéme wo kíngaya.
11 Azé dụ́ụ́ kúfú 'yḭma'dí e kḭ́é'do. Éyḭ nda íri kídí ba 'bɨ ené Yụ́da, wo ba 'bɨ Gḭrḭ́gḭ, togụ́ wo bɨ utú go ngbuṛu togụ́ utú wá, togụ́ áyí 'yḭ bɨ kí tụ́'dụ́ éyḭ e zíyḭ togụ́ éyḭ ndaní zíyḭ wá, togụ́ áyí owụ́kụlụ́ togụ́ ndá owụ́kụlụ́ wá. Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, Kírésịto nɨ dụ́ụ́ ne kí ledrené owóowó. Ndḭsḭ ndḭsḭ sɨmɨzé mɨkékeṛḭa mbá.
12 Káa zí bɨ Lomo oto 'bú sée go zía gélé sée káa do mbigí 'yḭ ené e ní, ídísé ídí 'yḭ lúrú lerḭ́ lafúse, 'yḭ méngḭ bɨlámá ledre zí 'yḭ e, 'yḭ sáká 'yḭ e kací kadra e mbá. Zíse ídíse 'yḭ lúrú bi sɨmɨ ledre e kere kí ásé fú ḭ́tḭ. Zíse ídíse ndoo kpá 'yḭ 'bó'bụ́ ro sɨmɨ ledre e.
13 Ídísé ídí 'yḭ ótoómo ledre zí 'yḭ e, káa zí bɨ kóo Ngére Yésụ otoomo ledre zíse ní.
14 Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, ídísé óto 'bú lafúse gɨ zía née éyḭ bɨ ndḭsḭ ódókótrụ 'yḭ e zíye ídíye kḭ́é'do ní.
15 Gɨ zía bɨ Lomo gelé sée go káa do mbigí 'yḭ ené e ní, Kírésịto i'bí roko'bụ go zíse gɨ ro zí mɨndḭsḭsé ídíne kḭ́é'do kí lafúse. Bɨ kenée ní, zíse ndḭsḭsé kí mɨmbé'desé kḭ́é'do sɨmɨ ledre e mbá kpá kí ndḭsḭ í'bí mbófo éyḭ zí Lomo.
16 Kací kadra mbá cíyí ledre 'bɨ Kírésịto idí ídí sɨmɨsé ngḭrḭ gɨ ro zíse útúásásé ndḭsḭ 'dódo ledre ené kpá kí í'bí lorụ kíe zí lafúse. Zíse ndḭsḭsé úku ke'bḭ mbófo Lomo kéye kací kadra mbá.
17 Éyḭ ga bɨ ásé méngḭ yée ní mbá, togụ́ mɨódrosé togụ́ mɨméngḭ ledre esé e, ídísé méngḭ a za mbá kí ḭrḭ Ngére Yésụ. Káa zí bɨ ndḭsḭsé í'bí mbófo éyḭ zí 'Bụzé Lomo gɨ zía ní.

Lorụ zí 'yḭ ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní

18 Sée ga bɨ me'be ya'dá e ní, ídísé úwú kúrú ya'dá 'bɨ esé e gɨ do bɨ zíse
útúásásé káa do mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Ngére Yésụ ní.
19 Sée ya'dá 'bɨ kará e, ídísé óto 'bú me'besé e kíngaya, ndásé ndịsị ésị
lerị royé wá.
20 Sée owụ́ e ídísé ídí 'yị úwú kúrú 'yị ndíki sée gɨ ro zí Ngére Yésụ ídíne
kí rokinyi kíse.
21 Sée 'bụmɨowụ́ e kí mbámɨowụ́ e, ndásé ndịsị lorụ owụ́ 'bɨ esé e kí
bɨsinyí mɨmbé'desé wá káa bɨ sómụ́ ledre eyé nɨ sínyí ke.
22 Sée owụ́kụlụ́ e, ídísé ndịsị méngị moko zí mɨngburoko 'yị esé e kí
mɨmbé'desé kịé'do káa zí éyị bɨ méngịsé moko née zí Ngére Yésụ ní. Ndásé
méngị a kenée 'búó togụ́ komo mɨngburoko 'yị esé e nɨ rosé gɨ ro zíye ídíye
kí rokinyi ní wá.
23 Sɨmɨ moko esé e mbá, ídísé ndịsị méngị a kí mɨmbé'desé kịé'do gɨ zía
ndịsịsé méngị moko née zí Ngére Yésụ, ndaá 'bɨ ené zí 'yịma'dí wá.
24 Ndịsịsé méngị moko née zí Kírésịto Yésụ Ngére. Ma'díi, nɨ í'bí
tákpásịlị zíse kací bɨlámá moko bɨ méngịsé wo née.
25 Tí lá ídísé ówo a kídí, togụ́ 'yị luyú ledre go yá, Lomo nɨ 'décị ngbanga
roa útúásáne kpịnị kí bɨsinyí ledre bɨ mengị wo ní.

4

1 Sée mɨngburoko 'yị ga bɨ owụ́kụlụ́ e ndịsịní méngị moko zíse ní, ídísé
í'bí zíye tí éyị bɨ nɨ útúásá sáká yée ní, gɨ zía 'bɨ esé mongụ́ 'yị nɨ kpá bo
dosé komo ere.

Ídísé ndịsị íni ini zí Lomo kíngaya

2 Ídísé ndịsị íni ini zí Lomo kí mɨmbé'desé mbá, zíse ndịsịsé kí 'bá'bá
rosé gɨ zí bɨsinyí ledre, zíse ndịsịsé í'bí mbófo éyị zí Lomo.
3 Ídísé kpá íni ini zí Lomo gɨ rozé, idí likpí mɨsi'di zíze gɨ do bɨ zíze úku
bɨlámá ledre 'bɨ Kírésịto zí 'yị ga bɨ ngárá owoní aka wá ní. Née sị ledre
bɨ onzóní máa gɨ zía sɨmɨ sịgịnị ní.
4 Ídísé íni ini, Lomo idí í'bí roko'bụ zíma úku bɨlámá ledre 'bɨ Kírésịto
kíe zí 'yị e do bɨlámá mɨsi'diné.
5 Kací kadra mbá ídísé ídí 'yị komokenzị e dongará 'yị ga bɨ owoní aka
ledre 'bɨ Kírésịto wá ní. Ídísé ndịsị úku 'dódo ledre 'bɨ Kírésịto zíye kací
kadra mbá.
6 Sɨmɨ bɨ ásé ndịsị 'dódo ledre zíye ní, ídísé ódro do bɨlámá mɨsi'diné
gɨ do bɨ zíse ídíse nzíyisé gɨ ro úkulúgu ledre kací ndu'yú ga bɨ togụ́ nɨyí
ndú'yú sée kíe ní.

Odụ ledre zíse

7 Mákása Takíka gɨ yáa go zíse íri. Ledre ga bɨ gɨ do bimá ní, ásé úwú
yéme yée gɨ taraa. Nɨ bɨlámá ezemá bɨ ndịsịzé méngị moko 'bɨ Ngére Yésụ
kéne ní. 'Búa nɨ domá kíngaya.
8 Mákása wo gɨ ro zía úku mbigí ledre bɨ gɨ do bizé yáa ní zíse gɨ ro zí
mɨmbé'desé ịdríne.
9 Takíka ma'dáa nɨyí gɨ yáa go do mɨsi'di kí Onésịmo bɨ kpá ngúru bɨlámá
'yị 'bɨ moko 'bɨ Kírésịto nɨ kpá kí 'búne domá kíngaya ní. Nɨyí úku mbigí
ledre ga bɨ gɨ do bizé yáa ní zíse íri.

10 Ezemá bɨ azé kéne sɨmɨ sɨ́gɨnɨ yáa, Arisitáka kɨ́ Máriko bɨ kóo máúku
ledre a zɨ́se yaá nɨ owṵ́ 'bɨ sṵmṵ Baranába ní i'bíní mandá zɨ́se íri. Togṵ́
Máriko ma'dáa ogṵ go zɨ́se íri yá, ídísé 'dí'bi wo sɨmɨ sṵmṵ bɨlámáne.
11 Yásuwa bɨ ndɨsɨní kpá ndólo wo Yṵ́sɨto ní i'bí kpá mandá zɨ́se íri.
Ya'dá ga bɨ ota née, Arisitáka, Máriko nda kɨ́ Yṵ́sɨto, ga gére née Yṵ́da ga
bɨ yáa i'bíní mɨmbé'deyé go zɨ́ Ngére Yésṵ ní. Ndɨsɨní sáká máa yáa ye kɨ́
moko 'bɨ Ngére Yésṵ bɨ mándɨ́sɨ méngɨ a ní.
12 Epáfura bɨ nɨ kpá ngúru 'yɨ 'bɨ Kolósayi, lúndusé sɨmɨ Lomo, i'bí kpá
mandá zɨ́se íri. Nɨ kpá ngúru bɨlámá 'yɨ moko 'bɨ Kɨ́résɨto Yésṵ. Kacɨ́
kadra mbá ndɨsɨ íni ini zɨ́ Lomo gɨ rosé, Lomo idí í'bí roko'bṵ zɨ́se gɨ ro
zɨ́se tórosé ngbúó sɨmɨ moko ené 'bɨ Lomo bɨ ásé sɨmɨ a ní.
13 Máúku zɨ́se ma'díi, Epáfura i'bí roné go ndɨsɨ méngɨ moko gɨ rosé
Kolósayi ní kɨ́ngaya. Zɨ́a kpá í'bí roné gɨ ro lafúse ga bɨ sɨmɨ Lawudikíya
ní kpá kɨ́ yée ga bɨ sɨmɨ Yerapolísi ní.
14 Ezelámáze Lúka, bɨ dokotóro ní kɨ́ Démasi i'bíní kpá mandá zɨ́se
kɨ́ngaya.
15 Mandá zɨ́ 'yɨ 'bɨ Kɨ́résɨto ga bɨ sɨmɨ Lawudikíya ní, okpó mbá zɨ́ Nífa
kɨ́ 'yɨ ga bɨ 'bɨ Kɨ́résɨto ndɨsɨní yóko royé ndɨ́sɨ íni ini zɨ́ Lomo zɨ́a 'be íri ní.
16 Togṵ́ ólosé ledre ba go yá, ídísé kpá kása a zɨ́ lafúse ga bɨ sɨmɨ
Lawudikíya ní. Wo bɨ kóo mákása zɨ́ye íri ní, idíní kása zɨ́se gɨ ro zɨ́se
kpá ólo a.
17 Ídísé úku ledre zɨ́ Arakípo idí méngɨ moko bɨ Ngére i'bí do sɨ́lɨ́a ní
bɨlámáne ndéréógṵné kɨ́e gɨ do odṵné.
18 Máa Páwulo, máéké ledre ba máa kɨ́ sɨ́lɨ́ma zɨ́se. Mandá zɨ́se íri
kɨ́ngaya. Ndásé sómṵ́lɨ́gɨ ledremá sɨmɨ sɨ́gɨnɨ yáa wá. Lomo idí méngɨ
bɨlámá ledre zɨ́se. Idí kenée.

Mɨzefị wáraga bɨ Páwulo eké zí 'yị ga bɨ sɨmɨ Tasaloṇ́ka ní

Ledre gɨ ro mɨzefị bụ́kụ bɨ Tasaloṇ́ka ní

Sɨmɨ Moko 'bɨ 'yịmɨkása e kápita ené 17, 'yịmɨkása Páwulo tonó kóo kanḭsa sɨmɨ Tasaloṇ́ka, bɨ nɨ ne mongụ́ gara 'bɨ Makedoṇ́ya sɨmɨ káṇgá bɨ Gɨrḭsị ní. Páwulo ịnyị kóo ndá'ba gɨrí 'diya gɨ zía ngíti géyị Yụ́da e ilɨní kóo gɨ ro útú doa méngị wo bɨsinyíne. Nda gɨ 'dá'ba zí Timatíyo bɨ ndḭsị sáká Páwulo ní ógụné úku ledre zía kídí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto sɨmɨ Tasaloṇ́ka ní nɨyí yị eyé kpá fú mɨtóroyé ngbúó sɨmɨ ledre 'bɨ Lomo bɨ ṇguṇguní ní abú ngíti géyị 'yị e ndḭsịní kí méngị yée bɨsinyíne ndotó. Née ní zí Páwulo éké ledre ba zíye gɨ ro í'bí roko'bụ zíye kpá kí úkulúgu ledre kací ndu'yú eyé zía.

Sɨmɨ ledre bɨ Páwulo eké ní, i'bí mbófo éyị́ zí Lomo kpá zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto sɨmɨ Tasaloṇ́ka ní gɨ ro ledre 'bɨ Lomo bɨ ṇguṇguní, kpá kí ledre 'bɨ óto 'bú lafúye bɨ ndḭsịní óto a ní. Zía kpá úku ledre gɨ ro ndḭsị bɨ kóo née ndḭsị dongaráye íri tí ndḭsị 'bɨ 'yị bɨ ṇguṇgu ledre Kírésịto go ní. Zía kpá úku ledre zíye gɨ ro ledre ga bɨ nɨyí méngị royé zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto gɨ do kací umbu kpá wo bɨ nɨ méngị roné zíye sɨmɨ bɨ Kírésịto nɨ ndá'baógụ do sogo káṇgá ní. Odụ a zía í'bí lorụ zíye káa zí bɨ nɨyí ndḭsị ndḭsị tí káa zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní gị sɨmɨ sịndḭ kadra bɨ nɨ útúásá ní.

Mɨzefị wáraga bɨ Páwulo eké zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto sɨmɨ Tasaloṇ́ka ní

1 Sée 'yị ga bɨ 'bɨ Tasaloṇ́ka bɨ ṇgúṇgusé ledre 'bɨ 'Bụzé Lomo kí Kírésịto Yésụ Ngére 'yị yómo 'yị e go ní, mandá zíse.

Azé, máa Páwulo, Siliváno nda kí Timatíyo.

Lomo idí lúrú bi kacíse gɨ do bɨ zíse ndḭsịsé bɨlámáse.

Mbófo éyị́ zí Lomo gɨ ro 'yị ené ga bɨ sɨmɨ Tasaloṇ́ka ní

2 Kí'dí bɨ azé go íni ini zí 'Bụzé Lomo ní, ndḭsịzé sómụ́ndíki ledresé, zíze ndḭsịzé mbófo wo gɨ zía bɨ ówosé wo bú bɨlámáne, zíse ṇgúṇgu ledre ené, zíse ndḭsịsé méngị moko zía ní.

3 Kací kadra mbá ndḭsịzé mbófo bɨlámá moko bɨ méngịsé gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledre 'bɨ Kírésịto go zíse ndḭsị tórosé ngbúó kpá kí mɨóto komosé gɨ ro mɨndá'baógụ Kírésịto Yésụ Ngére ezé ní zí 'bụzé Lomo.

4 Owụ́ 'bɨ Babá e, ndḭsịzé kpá mbófo ándá Lomo gɨ zía bɨ owozé bú kídí oto 'búse go, zía géléógụ sée káa do 'yị ené e ní.

5 Owozé ledre née gɨ zía, 'Dówụ́ Lomo ndḭsị sáká zée ne, zíze ndḭsịzé ódro ódro bɨ kí roko'bụné sɨmɨ bɨ azé ndḭsị úku bɨlámá ledre 'bɨ Lomo zíse ní. Zí 'Dówụ́ Lomo kpá sáká sée kíngaya, zíse ówo a kídí ledre bɨ ukuzé zíse ní, nɨ ma'díi ledre. Ówosé mɨndḭsịzé bɨ kóo dongaráse íri gɨ ro sáká sée ní bú.

6 Nda simi bi 'yị e tonóní 'dó'do sée kíngaya gi zía bi ndịsịsé úwú ledre
ga bi ndịsịzé úku yée zíse ní, zíse ụ́tụsimisé kíngaya do tórosé ngbúó, cé
káa zí bi kóo lúrúsé zée, ụtụzé simizé kíngaya, zíze tórozé kpá ngbúó káa
zí Ngére ezé Yésụ ní. Abú 'dó'dósé kíngaya yá, 'Dówụ́ Lomo ndịsị kpá fú
sáká sée, zíse ndịsị ídíse kí rokinyi.
7 Nda simi bi 'yị 'bi Mekedonịya e kí 'yị 'bi Ákaya ga bi ṇguṇguní ledre
'bi Ngére Yésụ go, lurúní 'dú'du esé kí miméngị ledre esé e niyí nda yị eyé
go kpị bilámáye ní, zíye ịnyịyé mbá ndịsị méngị lódụ́ kací bilámá ledre ga
bi ndịsịsé méngị yée ní.
8 Bi ndịsịsé úku ledre gi ro Ngére Yésụ ndaá lá dụ́ụ́ zíye wá, gi zía bi
phanda ledre máa née aṇga go kací bi e za mbá ní. Ndaá lolụ miútúásáne
zíze úku ledre gi ro ledre 'bi Lomo bi ṇgúṇgusé ní wá.
9 'Yị máa ga gére née mbá, itíní phanda ledre go kídí méngị yémesé
ledre go gi rozé. Kpá kí ledre bi ótoómosé ledre 'bi bicayi lomo ga bi 'bi
sága ba, zíse go óyóló'bó mimbé'desé ndịsị mbófo lá dụ́ụ́ Lomo bi ni Ma'díi
kpá Trịdrị ní kí méngị moko zía.
10 Zíse ndịsịsé kí óto komosé gi ro mindá'baógụ Yésụ Owụ́ 'bi Lomo gi
komo ere, wo bi kóo 'Bụzé Lomo uru wo gi simi umbu ní, ni yómo zée gi
tara mongụ́ nduwú bi ni gú ógụ ní.

2

Mindịsị Páwulo bi kóo simi Tasalonịka ní

1 Owụ́ 'bi Babá e, ngíti géyị 'yị e ukuní kídí, ogụzé kóo zíse íri lá gbékpịe.
Éyị ndaá kenée wá.
2 Ówosé bú kídí, 'yị ga bi ngárá ṇguṇguní ledre 'bi Lomo wá ní, 'do'doní
kóo zée simi Phịlịpoyị kí úku zée. Nda née ní, simi kadra bi kóo ogụzé zíse
íri ní, ndịsịní kóo kpá kála ledre 'bi Lomo bi ndịsịzé úku a zíse ní. Abú
kenée ndotó, Lomo i'bí kóo roko'bụ ené go zíze gi ro úku bilámá ledre ené
kíe zíse.
3 Ukuzé ezé kóo ledre née zíse gi ro zíse í'bí késị zíze wá, ndaá kpá gi
ro zí 'yị e mbófo zée wá. Ingbízé ezé kóo rozé zíse kí lóndo sée gi ro zí bi
émené rosé wá.
4 Londozé ezé kóo kpá komosé gi zía bi azé 'yị mimbé'de e ní wá. Ukuzé
kóo zíse mbigí bilámá ledre 'bi Lomo káa zí 'yị ga bi Lomo ma'dáa uzu
yée go, zíye útúásáye kací komoa, zía ṇgúṇgu a zíye gi ro zíye úku ledre
ené ní.
5 Ilizé óto Lomo, wo bi owo ledre gi simizé bú ní, zía ídíne kí rokinyi,
ndaá gi ro zí 'yị e ídíye kí rokinyi ye wá, ndaá kpá sée kí ngíti géyị 'yị e
wá.
6 Ndịsịzé ezé kóo íri gi ro zíse kí ngíti géyị 'yị e mbófo zée wá.
Káa zí 'yịmikása ga bi 'bi Kírésịto ní, ásé kóo 'dó'dó mi'dó'dó kí lúrú bi
kacíze,
7 tí lá ndịsịzé kóo lúrú bi kacíse káa zí mbámiowụ́ ndịsị lúrú bi kací owụ́
'bi ené e ní.
8 Ukuzé kóo bilámá ledre 'bi Lomo zíse, gi zía otozé 'búse go kíngaya,
zíze kpá méngị ledre bi ni miútúásáne gi rosé ní.
9 Simi bi kóo azé ndịsị úku bilámá ledre 'bi Lomo zíse ní, ndịsịzé ezé
kóo gbékpịe lá lúrú bi zíse gi ro éyị miánu wá, ndịsịzé kóo méngị moko

ezé cṵ ze kí sḭlḭze kací kadra za mbá, káa bɨ kṵrṵ 'bɨ lúrú bi kacíze nɨ kóo méngḭ sée ke.
10 Ledre bɨ máúku ba ní, ṛanga ndaá sɨmɨ a wá ówosé bú, Lomo owo kpá bú. Mɨlúyú ledre ndaá sɨmɨ ndḭsḭ ezé bɨ kóo kése íri ní wá.
11 Mengḭzé kóo ledresé kí úku ledre zíse, kí lórṵ sée káa zí 'bṵmɨowṵ́ mengḭ ledre owṵ́ 'bɨ ené e ní,
12 gɨ ro zí mɨméngḭ ledre esé í'bí rokinyi zí Lomo, gɨ zía ndolo sée gɨ ro zíse ówo née káa do Ngére esé kpá kí mbófo née.
13 Ndḭsḭzé í'bí mbófo éyḭ́ zí Lomo kací kadra za mbá, gɨ zía kadra bɨ kóo úwúsé ledre bɨ ukuzé zíse ní, úwúsé káa zí kúrú Lomo ní. Sómṵ́sé kóo go kídí, née ndaá ledre bɨ gɨ zí 'yḭma'dí ní wá, ówosé kóo go téké kídí, née ledre bɨ gɨ zí Lomo ní. Nɨ óto sée, zíse ídíse kí roko'bṵ rosé gɨ zía ílisé ledre ma'dáa go.
14 Ṵtṵsé sɨmɨsé go bɨlámáne sɨmɨ bɨ kóo 'yḭ esé e ndḭsḭní 'dó'do sée ní, cé káa zí 'yḭ 'bɨ Kírésḭto Yésṵ ga kóna sɨmɨ káṇgá 'bɨ Yṵdáya ṵtṵní sɨmɨyé sɨmɨ bɨ kóo 'yḭ eyé e 'do'doní yée ní.
15 'Yḭ 'bɨ Yṵ́da ga gére ní, ngíti géyḭ ufuní kóo Ngére Yésṵ ye. 'Dá'dá gɨ zía née ní, ndḭsḭní kóo go úfu nébḭ e 'desḭ. Ogóoyóní kóo zée kpá ye gɨ sɨmɨ gara esé. Kací kadra za mbá, ndḭsḭní fú lá méngḭ éyḭ́ bɨ mɨmbé'de Lomo ndḭsḭ ésḭ́ gɨ zía mɨésḭ ní. Owozé go kídí otoní royé go ndḭsḭ 'dó'do 'yḭ e za mbá,
16 gɨ zía bɨ iliní ṵ́cṵómo zée kí úku ledre 'bɨ Lomo zí kúfú ngíti géyḭ 'yḭ e gɨ ro zíye ómoyé ní. 'Yḭ 'bɨ Yṵ́da ga gére ní, lúyú ledre eyé rorómó go. Lomo nɨ karanée í'bí ndúwu royé kíngaya.

Páwulo oto 'bú 'yḭ ga bɨ 'bɨ Lomo sɨmɨ Tasaloṇ̨ka ní

17 Owṵ́ 'bɨ Babá e, yemezé ezé kóo rozé mɨyéme gɨ ro ndéréómo sée wá, gaganí kóo zée mɨgága. Abú kenée ndotó, azé fú lá ndḭsḭ sómṵ́ ledresé. Ndḭsḭzé sómṵ́ ledre kíngaya gɨ ro óguzé lúrú sée.
18 Mengḭzé kéyḭ za kí roko'bṵzé mbá. Mongṵ́ a, máa Páwulo, máyéme romá kí'dí tṵ́'dṵ́ gɨ ro óguṵmá zíse íri, utúasá mbá wá. Satána sinyi mɨsi'di ledre ga gére née mbá mɨsínyi.
19 Ilizé ógṵ ndḭsḭ lúrú sée kenée, gɨ zía ásé se 'yḭ ga bɨ nɨyí óto zée, zíze ídíze kí rokinyi, kadra bɨ Ngére ezé Yésṵ nɨ ndá'baógṵ sɨmɨ a ní.
20 Azé ídí kí mongṵ́ rokinyi gɨ zíse kadra máa née.

3

1 Gɨ zía bɨ 'búse ofṵ dozé go ní, zíze ndḭsḭzé sómṵ́ ledresé kíngaya. Zía útúásáne kací komozé kídí abú ndḭsḭzé sɨmɨ Átani kí ngúcuzé yá mengḭ éyḭ́ wá.
2 Zíze kása lúnduzé Timatíyo, eze 'yḭ mokozé bɨ Lomo ndolo wo, zíze ndḭsḭzé úku bɨlámá ledre gɨ ro Kírésḭto Yésṵ 'Yḭ yómo 'yḭ e ndro kéye ní. Ukuzé kóo ledre zía kídí, idí sáká sée sɨmɨ sómṵ́ ledre kpá kí lórṵ sée kíngaya gɨ ro zí cíyí ledre 'bɨ Lomo ídíne sɨmɨsé kíngaya.
3 Káa bɨ ngúru 'yḭ gɨ dongaráse nɨ ótoómo ledre 'bɨ Lomo gɨ zí úzu éyḭ́ bɨ ásé sɨmɨ a née. Ówosé bú kídí, zée 'yḭ ga bɨ 'bɨ Ngére Yésṵ ní, gɨ zía bɨ ndḭsḭzé fú lódṵ́ kací a ní, ezeokóga nɨyí ndḭsḭ úzu zée.

4 Simɨ bɨ kóo azé íri ní, enzịzé kóo komosé go kí ledre 'dá'dá kídí, ídísé
tóro ngbúó, nɨyí karanée 'dó'do zée. Ówosé go bɨlámáne, mengị zíze go
tí káa zí bɨ kóo ukuzé zíse ní.
5 Née sị ledre bɨ kasazé Timatíyo zíse íri gɨ roa ní, gɨ zía ilizé úwúyéme
ledresé, togụ́ ṇgúṇgu ledre esé zí Lomo nɨ fú bo yá. Ndịsịzé sómụ́ló'bó
ledre gɨ rosé kídí ambí owo ne Satána londo yị ené sée ba go, ụcụomo
sée go kí ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo, zí moko bɨ kóo mengịzé dongaráse íri ní
ndéréne lá gbékpịe.

Ledre bɨ Timatíyo lịkpị̂ gɨ rosé ní oto zée kí mongụ́ rokinyi

6 Mbófo éyị gɨ ro mɨndá'baógụ Timatíyo gɨ zíse gɨrí. Ledre bɨ uku zíze
gɨ rosé ní, síli ilí rozé gɨ zía mɨílí kídí, née lurúndiki ené bɨsinyí ledre gɨ
zíse íri wá. Ledre 'bɨ Yésụ bɨ ṇgúṇgusé kí óto 'búse bɨ dengbịse kpá gị zí
ngíti géyị 'yị e ní, nɨ yị ené do biné kídí, ndịsịsé kpá fú sómụ́ ledrezé káa
zí mbigí ezelámáse ní. Ílisé gɨ ro ówo zée kpá káa zí bɨ ilizé gɨ ro ówo sée
ní. 7 Owụ́ 'bɨ Babá e, abú azé ndíki tụ́'dụ́ ṛịkị úzu ledre e gɨ zí ngíti géyị
'yị e ndotó, sɨmɨ bɨ uwúzé ledre ga gére ní, oto mɨmbé'dezé go ịdrịne.
8 Abú azé sɨmɨ tụ́'dụ́ úzu éyị e kpá kí 'do'dó ndotó yá, azé kí mongụ́
rokinyi kíngaya, gɨ zía bɨ ṇgúṇgu ledre esé oto sée go fú ndịsị lódụ́ kací
Ngére Yésụ ma'dáa ndéré kíe 'dá'dá ní.
9 Éyị bɨ méngịsé née ní, oto zée go zíze ídíze kí mongụ́ rokinyi, owozé
wá azé í'bí mbófo éyị zí Lomo ba lárá a káa be 'di kací bɨlámá ledre bɨ
méngịsé zíze née?
10 Kací kadra za mbá, ndịsịzé kí íni ini zí Lomo kíngaya gɨ rosé, gɨ do
bɨ zíze óguzé zíse íri sáká sée kí énzị komosé, gɨ ro zíse ndịsịsé lódụ́ kací
Yésụ kí roko'bụsé nda za kíngaya rómo do wo bɨ ndịsịsé méngị a née ní.
11 Ndịsịzé íni ini kídí, 'Bụzé Lomo kí Ngére ezé Yésụ idíní líkpí mɨsi'di
zíze gɨ ro óguzé zíse íri.
12 Ngére ezé idí sáká sée, zíse óto 'búse dengbịse kí 'bú ngíti géyị 'yị e
kíngaya kpá káa zí bɨ otozé 'búse ní.
13 Idí sáká sée zíse óto 'bú lafúse e kenée gɨ ro zí mɨméngị ledre esé e
ídíye bɨlámáye káa bɨ ásé ídí kí lúyú ledre rosé do komo Lomo bɨ 'Bụzé ní
kadra bɨ Ngére ezé Yésụ nɨ ndá'baógụ kí maláyika ené e sɨmɨ a ní ke.

4

Bɨlámá ndịsị bɨ zí Lomo ídíne kí rokinyi gɨ roa ní

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, káa zí bɨ kóo enzịzé komosé kí 'dódo ledre gɨ ro bɨlámá
ndịsị kí bɨlámá mɨméngị ledre bɨ nɨ óto Lomo zía ídíne kí rokinyi gɨ zíse
ní, owozé go, ásé go tí ndịsị méngị a kenée. Azé kpá fú úku ándá a, ídísé
ndịsị méngị bɨlámá ledre ga gére née fú kenée zía rómoné mɨrómo. Ukuzé
ledre née zíse kenée do bi kací Ngére Yésụ.
2 Ówosé mbá bú, i'bí lorụ ledre ga gére née zíze ne, bɨ zíze kóo ndịsịzé
'dódo ledre ené kíe zíse íri ní.
3 Lomo ili ídísé ólụ́ógụ gɨ sɨmɨ lúyú ledre 'dá'ba, gɨ ro zíse útúásásé kací
komoné káa do mbigí 'yị ené e. Sée ga bɨ ófụ́sé rosé go ní, ndásé méngị
'berị wá. Sée ga bɨ ngárá ófụ́sé aka rosé wá ní, ídísé ófụ́'dóro rosé kí, ásé
nda fú ówo rosé káa do kára kí o'do.

4 Ídísé óto dokuwu ófụ́ ro'yị, zía ídíne bɨlámáne do komo Lomo kpá kɨ́ 'yịma'dí e.
5 'Yị ga bɨ ngárá iliní ledre 'bɨ Lomo wá, zíye 'dí'bi lá dụ́ụ́ ledre 'bɨ só'do royé ní, sée, ndásé méngị ledre eyé née wá.
6 Sɨmɨ ledre káa zɨ́ ga gére ní, 'yị ndaá méngịsínyi ledre zɨ́ ezené lá gɨ zɨ́ 'bú ledre gɨ doné wá. Gɨ zía Ngére Yésụ nɨ gú í'bí ndúwu ro'yị e gɨ zɨ́ lúyú ledre káa zɨ́ ga gére ní. Ukuzé kóo ledre ga gére née zíse go 'dá'dá, kpá kɨ́ ụ́cụ́ómo sée gɨ ro lúyú ledre káa zɨ́ ga gére ní,
7 Lomo ndolo ené kóo zée gɨ ro zíze ídíze 'yị lúyú ledre e wá, ili zíze ídíze mbigí 'yị ené e do komoné.
8 Togụ́ 'yị asi go kɨ́ úwú ledre ba ní, asi ené née kɨ́ úwú ledre 'bɨ 'yịma'dí wá, asi yị́ ené née kɨ́ úwú ledre 'bɨ Lomo bɨ kasa zía sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ne ní.
9 Togụ́ gɨ ro bɨlámá ndịsị kɨ́ óto 'búse dengbịse kpá kɨ́ ngíti géyị 'yị e yá, utúasázé éké ledre gɨ roa zíse wá, gɨ zía Lomo 'dodo ledre gɨ roa go zíse.
10 Méngịsé go tɨ́ kenée, ótosé 'bú 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto sɨmɨ Mekedoṇ̨ya íri ní go mbá. Ili, ídísé fú ndịsị méngị a kenée zía rómoné mɨrómo.
11 Idí ídí sɨmɨ dosé kídí, mɨméngị ledre esé nɨ bɨlámáne. Ndásé ési tarasé sɨmɨ ledre 'bɨ 'yị e wá. Ídísé méngị moko kíngaya káa zɨ́ bɨ kóo 'dodozé zíse ní.
12 Ídísé méngị a kenée gɨ do bɨ zɨ́ 'yị ga bɨ ngárá iliní ledre 'bɨ Lomo wá ní óto dokuwusé, kpá káa bɨ ásé ndịsị óto komosé dụ́ụ́ go ro sáká éyị́ gɨ zɨ́ 'yị e ke.

Ledre gɨ ro mɨndá'baógụ Ngére Yésụ

13 Owụ́ 'bɨ Babá e, ilizé zíse ówo ledre gɨ ro 'yị ga bɨ kóo 'bɨ Lomo, uyuní go 'dá'dá ní, káa bɨ ásé ndịsị íni yée káa zɨ́ 'yị ga bɨ somụ́ní 'bɨ eyé kídí, Lomo uru 'yị e gɨ sɨmɨ umbu wá ní ke.
14 Owozé go kídí, 'yị ga bɨ kóo 'bɨ Yésụ uyuní 'dá'dá ní, Lomo nɨ úru yée gɨ sɨmɨ umbu mbá, cé káa zɨ́ bɨ kóo uru Yésụ ma'dáa ní.
15 Ndásé sómụ́ a bɨ yaá kadra bɨ Ngére ezé Yésụ nɨ ndá'baógụ sɨmɨ a ní, 'yị ené ga kóo uyuní 'dá'dá ní, nɨyí ídí 'bɨ eyé fí sɨmɨ gu, nda lá zée ga bɨ azé trịdrị ní, azé ịnyị dụ́ụ́ ze ndéré ndíkí kíe wá. Éyị́ ndaá kenée wá. Uku'dodozé ba ledre bɨ uku ne ní. Ledre ma'dáa nɨ ídí káa.
16 Ngére Yésụ nɨ ndá'baógụ gɨ komo ere, zía ótrụ́ lorụ kɨ́ mongụ́ kúrúne 'dága, zɨ́ ngére maláyika e úku ledre zɨ́ ngíti maláyika gɨ do bɨ zía ímí dịbịlị 'bɨ Lomo gɨ ro zɨ́ 'yị ga bɨ kóo 'bɨ Kírésịto uyuní ní úrúye mbá.
17 Gɨ ro zɨ́ lafúne e 'dó'dụ́yóko zée 'yị ga bɨ 'bɨ Yésụ azé aka trịdrị ní ndro kɨ́ lafúze ga bɨ Yésụ nɨ úru yée ní, zíze ịnyịzé kéye mbá ndéré ndíkí kɨ́ Ngére Yésụ ma'dáa sɨmɨ síli 'dága. Zíze nda ídíze kéye kpá kɨ́ Ngére Yésụ do bi kịé'do za fí.
18 Idízé ndịsị úku ledre káa zɨ́ wo ba zɨ́ lafúze e gɨ ro 'dí'bióyó mongụ́ sómụ́ ledre kíe gɨ dozé 'dá'ba, káa bɨ azé ndịsị ídí kɨ́ mongụ́ lerị́ gɨ ro 'yị ezé ga bɨ uyuní go ní ke.

5

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, ndazé kɨ́ ngíti ledre kpị́ tarazé úku zíse gɨ ro kadra mɨndá'baógụ Ngére Yésụ wá,

2 gɨ zía ówoyémesé go bɨlámáne kídí, mɨndá'baógụ a nɨ líyị 'yị e mbá mɨlíyị.
3 Kadra mɨndá'baógụ Ngére Yésụ, 'yị ga bɨ ṇguṇgunɨ́ ledre ené wá ní owoní eyé e wá. Nɨyí ndịsị úku ledre eyé kídí, éyị ndaá, yée nɨyí yị́ eyé bɨlámáye. Bɨsinyí ledre nɨ ógụ zíye 'diya káa ní, utúasání ómo gɨ zía wá, cé káa zí mbámɨowụ́ bɨ sɨmɨa tonó ówo gɨ ro árá ní, utúasá ụ́cụómo a wá.
4 Bɨ gɨ rosé ní, sée ga bɨ ṇgúṇgusé ledre Yésụ go ní, lịyị ené sée mɨlíyị wá.
5 Zée kése, gɨ zía ṇguṇguzé ledre Yésụ go, azé yị́ ezé go 'yị ga bɨ 'bɨ bɨmɨóṇgó ní. Ndazé ezé 'yị ga bɨ 'bɨ mɨtụlụrụ ní wá, bɨ kenée ní, ndazé ídí káa zí 'yị ga bɨ ṇguṇgunɨ́ ledre Yésụ wá ní wá.
6 Gɨ zía, owoní eyé ledre gɨ ro ledre 'bɨ Lomo wá, nɨyí yị́ eyé cé káa zí 'yị ga bɨ nɨyí mɨ'dú'duyé, ngíti géyị mɨkóyóye, owo'di'biní eyé ledre ga bɨ nɨyí ndịsị méngị royé ní wá.
7 Abú kenée ndotó, azé yị́ ezé káa zí 'yị ga bɨ nɨyí dilá kí kadra sɨmɨ bɨmɨóṇgó ní, owozé ledre ga bɨ gɨ ro ledre 'bɨ Yésụ ní bú. Idízé óto komozé ro ledre ené kpá kí 'bá'bá rozé gɨ zí Satána.
8 Ledre 'bɨ Ngére Yésụ bɨ ṇguṇguzé kí óto 'bú 'yị e kpá kí óto komozé kací 'Yị yómo zée ma'dáa ní, idí tátá fú 'dá'dá. Togụ́ mengịzé go fú kenée yá, azé útúásá 'bá'bá rozé gɨ zí Satána, zíze ídíze nzíyizé gɨ ro mɨndá'baógụ Yésụ.
9 Lomo ili go kídí zée 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto Yésụ ní, azé ídí kí trịdrị bɨ za fí ní, gɨ zía Ngére Yésụ 'yị yómo 'yị e uyu kóo go gɨ rozé. Nduwú bɨ za fí ní, ogụ rozé wá.
10 Togụ́ azé fú trịdrị, zíze ndịsịzé fú kí óto komozé kací Yésụ ma'dáa, gị kadra bɨ nɨ ndá'baógụ sɨmɨ a ní yá, azé ídí kéne do bɨ kéṛí a. Togụ́ uyuụtụzé rozé mbú ze 'dá'dá, bɨsinyí ledre ndaá, azé kpá fú ídí kéne do bɨ kéṛí a.
11 Bɨ kenée ní, ídísé ndịsị énzị komosé dengbịse kí lafúse e kí sáká rosé tí káa zí wo bɨ ndịsịsé méngị a née, gɨ ro zí Lomo ídíne kí rokinyi kíse.

Odụ lorụ gɨ zí Páwulo gɨ ro bɨlámá ndịsị

12 Owụ́ 'bɨ Babá e, dodózé rozé rosé, ídísé óto úndru 'yị ga bɨ Ngére ezé Yésụ oto yée go zíse káa do manda 'dá'dá e, bɨ ndịsịnɨ́ lórụ sée kí méngị moko kíngaya dongaráse ní.
13 Ídísé óto 'búye, zíse ndịsịsé kéye bɨlámáne gɨ zí moko bɨ ndịsịnɨ́ méngị a dongaráse íri ní. Ndásé ndịsị kí ófụ́ dongaráse kéye wá.
14 Ídísé lórụ 'yị ngịdrị e idíní méngị moko, zíse kpá lórụ 'yị máa yée ga bɨ kí ngịrị royé, roko'bụyé ayí go ndá'ba 'dá'ba kí lódụ́ kací Yésụ ní. Zíse sáká yée ga bɨ ngárá utúasání sáká royé wá ní, zíse óto mɨmbé'desé bɨlámáne kí 'yị e za mbá.
15 Ndásé méngịlúgu bɨsinyí ledre zí 'yị ga bɨ méngịní bɨsinyí ledre go zíse ní wá. Ídísé ndịsị méngị yéme ledre zíse dengbịse kpá gị zí 'yị e za mbá.
16 Ídísé ídí kí rokinyi kací kadra za mbá.
17 Zíse ndịsịsé kí íni ini zí Lomo kpá kací kadra za mbá.

18 Abú ledre e mengịní sée ndotó, ídísé í'bí mbófo éyị́ zí Lomo, gɨ zía,
née ledre bɨ Lomo ma'dáa ili, zée 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto Yésụ zíze ndị́sịzé
méngị a ní.
19 Ndásé úkucáyi ledre gɨ ro kúrú Lomo bɨ ndịsịní úkutátá a zíse ní wá,
20 káa bɨ ásé úfu moko 'bɨ 'Dówụ́ Lomo ke.
21 Ídísé ndị́sị lúrú ledre e mbá mɨlúrú bɨlámáne kpó kpó kpó. Wo bɨ nɨ
gɨ zí 'Dówụ́ Lomo ní, ásé ówo a, zíse 'dí'bi dụụ́ wo,
22 zíse ótoómo bɨsinyí a 'dá'ba.
23 Lomo 'Yị í'bí bikịdrị́ zí 'yị e, idí óyóló'bó sée ne káa do mbigí 'yị ené e.
Zía lúrú bi kacíse bɨlámáne, kí mɨmbé'desé, kí mɨsómụ́ ledre esé kpá kí
mɨméngị ledre esé e za mbá, káa bɨ ásé ídí kí mɨlúyú ledre rosé sɨmɨ kadra
bɨ Kírésịto Yésụ Ngére 'Yị yómo 'yị e nɨ ndá'baógụ sɨmɨ a ní ke.
24 Káa zí bɨ Lomo ndoloogụ sée go káa do 'yị ené e ní, nɨ tí méngị ledre
máa ga gére née zíse ma'dii.

Odụ mandá gɨ zí Páwulo e

25 Owụ́ 'bɨ Babá e, ídísé íni ini zí Lomo kpá gɨ rozé.
26 I'bízé mandá zíse 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní za mbá kíngaya.
27 Máúku ba wo zíse do komo Ngére Yésụ kídí, idíní ólo ledre ba zí 'yị
ga bɨ 'bɨ Lomo bɨ nɨyí íri ní za mbá.
28 Kírésịto Yésụ Ngére ezé idí kíse.

Gbre wáraga bɨ Páwulo eké zí 'yị ga bɨ sɨmɨ Tasaloṇ́ka ní
Ledre gɨ ro gbre bṵ́kụ bɨ Tasaloṇ́ka ní

Páwulo eké gbre Tasaloṇ́ka ba gɨ do kací bɨ eké mɨzefị Tasaloṇ́ka go ní gɨ do kací éfé e ca zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto sɨmɨ Tasaloṇ́ka ní. Uku zíye sɨmɨ ledre bɨ eké ba kídí idíní tóro kpá fú ngbúó sɨmɨ ledre 'bɨ Lomo bɨ ṇguṇguní ní abú ngíti géyị 'yị e nɨyí kí ndịsị méngị yée bɨsinyíne ndotó. Ngíti géyị 'yị e ndịsịní kóo úku ledre zí 'yị ga bɨ Kírésịto née kídí Kírésịto ogụ yị ené go, ngíti géyị ya nɨ ógụ ca cakaba, ndaní lolụ ndịsị méngị 'dó'dó royé kí moko wá. Páwulo ya 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto née ndaní úwú ledre 'bɨ 'yị ṛanga ga gére née wá. Zía ótoyéme a zíye kídí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní ndaní ídí 'yị ngịdrị e wá, gɨ zía 'dá'dá zí Kírésịto ndá'baógụné, sịndị kadra nɨ ídí zí mɨngburoko bɨsinyí ledre e ndịsị méngị tátá royé 'dá'dá do sogo, née ní zí manda 'yị méngị bɨsinyí ledre útúne 'dá'dá zí tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ oyóní sogoyé go zí Lomo ní ịcị okó ro Lomo.

Gbre wáraga bɨ Páwulo eké zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto sɨmɨ Tasaloṇ́ka ní

1 Sée 'yị ga bɨ 'bɨ Tasaloṇ́ka bɨ ílisé ledre 'bɨ 'Bụzé Lomo kí Kírésịto Yésụ Ngére 'Yị yómo 'yị e ní, i'bízé mandá zíse.

Azé, máa Páwulo kí Siliváno kpá kí Timatíyo e.

2 'Bụzé Lomo kí Kírésịto Yésụ Ngére 'Yị yómo 'yị e, idíní lúrú bi kacíse gɨ do bɨ zíse ndịsịsé bɨlámáse.

Páwulo i'bí mbófo éyị́ zí Lomo gɨ ro 'yị ga bɨ 'bɨ Ngére Yésụ ní

3 Owụ́ 'bɨ Babá e, utúasá mɨútúásá zíze í'bí mbófo éyị́ zí Lomo gɨ rosé za mbá, gɨ zía bɨ ásé kpá fú ndịsị lódụ́ kací Ngére Yésụ kíngaya ndéré kíe 'dá'dá kpá kí óto 'búse bɨ dengbịse kíngaya ní.

4 Gɨ zí kéyị́ née ní, zíze ndịsịzé kpá fú mbófo ledresé zí ngíti géyị 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní, gɨ zía, ásé kpá fú mɨtórosé ngbúó sɨmɨ mɨngburoko úzu éyị́ e, kí mɨngburoko 'do'dó ga bɨ gɨ zí 'yị e ní.

5 Ndịsịní méngị láráse née gɨ zía bɨ ásé 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní, abú kenée ndotó, cíyí ledre 'bɨ Lomo nɨ yị́ ené kpá fú sɨmɨsé kíngaya. Sɨmɨ ledre máa ga gére née mbá, owozé go kídí Lomo nɨ karanée 'décị ngbanga esé bɨlámáne kídí, útúásásé go zíye ndịsịyé kése 'be 'bɨ ené.

6 Ídísé ówo a kídí, 'yị ga bɨ ndịsịní 'dó'do sée née, Lomo nɨ karanée kpá 'dó'do yée bɨsinyíne kíngaya.

7 Gɨ do kací 'do'dó esé née, Lomo nɨ nda í'bí mongụ́ 'dówụ́ro zíze kése. Kadra bɨ 'yị e za mbá nɨyí lúrú Ngére Yésụ kí ndá'baógụ gɨ komo ere gɨrí kí maláyika ené ga bɨ cóngó royé ofụ go ní, kí mongụ́ pho'dụ.

8 Nɨ í'bí ndúwu ro 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre Lomo wá ní. Gɨ zía, asiní go kí úwú bɨlámá ledre 'bɨ Ngére Yésụ.

9 Bɨsinyí 'yị ga gére née, Ngére Yésụ utúasá ené lolụ méngị bɨlámá ledre bɨ kí roko'bụné ní zíye wá. Nɨ ógóóyó yée gɨ do komoné 'dá'ba, do í'bí
ndúwu royé, nduwú bɨ ngárá odụ a ndaá ní.
10 Ledre máa née, nɨ méngị roné sɨmɨ bɨ Yésụ ma'dáa nɨ ndá'baógụ
gɨ ro zí 'yị ené e mbófo wo kíngaya ní. Ásé kpá ídí dongaráye gɨ zía bɨ
ṇgúṇgusé ledre 'bɨ Lomo bɨ ukuzé kóo zíse ní go.
11 Káa zí bɨ owozé bú kenée ní, ndɨsɨzé íni ini zí Lomo gɨ rosé kací
kadra mbá kídí, idí óto sée, zíse útúásásé káa do mbigí 'yị ené e, káa zí
bɨ geléogụ sée go née ní. Idí í'bí roko'bụ zíse gɨ ro zíse méngịónzó bɨlámá
ledre kíe zía, gɨ zía ṇgúṇgusé ledre ené go.
12 Sɨmɨ kadra bɨ nɨ méngị ledre máa ga gére ní, 'yị e nɨyí mbófo ịrị
Kírésịto Yésụ Ngére gɨ zí mɨméngị ledre esé. Nda née ní, Kírésịto Yésụ nɨ
úku ledre kídí, méngị yémesé ledre go bɨlámáne. Ledre née nɨ ídí kenée,
gɨ zía 'Bụzé Lomo kí Kírésịto Yésụ Ngére 'yị yómo 'yị e ilinɨ́ gɨ ro sáká sée.

2

Ídí ídí nzíyiyį̣ gɨ ro mɨndá'baógụ Yésụ

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, somụ́zé nɨ mɨútúásáne zíze úku ándá ledre gɨ ro
mɨndá'baógụ Kírésịto Yésụ Ngére 'yị yómo 'yị e kpá kí ledre mɨndíkíze
kéne zíse.
2 Sómụ́ ledre esé nda ídí sɨkala gɨ ro mɨndá'baógụ ené wá. Togụ́ ngíti 'yị
uku kóo ledre go ya, Ngére nda'baogụ go yá, ndásé ṇgúṇgu a wá. Togụ́
ngíti 'yị uku kóo ledre go kenée káa zí nébị ní yá, ndásé kpá ṇgúṇgu a
wá. Togụ́ kasaogụní kóo wáraga go zíse kí ledre káa zí née lóndo sée kíe
kídí, kasaogụzé ze yá, ndásé kpá ṇgúṇgu a wá.
3 'Yị e ndaní lóndo sée kí ledre káa zí née wá. Gɨ zía, ngíti géyị ledre e
nɨyí aka méngịụ́tụ royé kí, Yésụ ma'dáa nɨ nda fú ndá'baógụ. Mɨzefị a,
'yị e nɨyí aka ási gɨ ro mbigí Lomo kíngaya kí, zí ngíti mongụ́ bɨsinyí 'yị
lóndo 'yị e ólúógụné, zía ndɨ́sịné úku sínyi ledre gɨ ro lomo ga bɨ 'yị e
ndɨsịní íni ini zíye ní 'duo gbála.
4 Nɨ óto roné káa do Lomo, do lomo máa ga gére née. Zía ógụ ndɨ́sịné
dongará 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní, sɨmɨ 'Dɨ́cị́ 'bɨ Lomo ndɨ́sị úku ledre kídí,
née nɨ mbigí Lomo, ábuwá yị́ ené ṛanga. Nda gɨ do kací a née ní, zí Yésụ
ógụné í'bí ndúwu roa, nduwú bɨ ngárá odụ a ndaá ní.
5 Máúku kóo ledre ga gére née go zíse fúó sɨmɨ bɨ kóo azé kése íri ní
kídí,
6 ngíti éyị́ nɨ bo bɨ ndɨsị aka 'dí'bingéṛị bɨsinyí 'yị máa née kí ógụ ní,
ówosé éyị́ máa née bú. Ledre máa née mengị roné kenée gɨ zí bɨsinyí 'yị
née aka kí ógụné, 'búó togụ́ kadra a utúasá go gɨ ro do 'dó'do bɨsinyí 'yị
máa née.
7 Roko'bụ 'bɨ méngị okó ro mbigí Lomo nɨ go kí okó roa mɨótoécịné, ngíti
'yị nɨ bo ndɨ́sị 'dí'bingéṛị roko'bụ máa née ne, nɨ ndɨ́sị méngị a kenée 'búó
togụ́ oyó roné go 'dá'ba.
8 Née ní, zí bɨsinyí 'yị máa née nda ógụné. Nda gɨ 'dá'ba sɨmɨ bɨ Ngére
Yésụ nɨ ógụ 'bɨ ené kí mongụ́ roko'bụné ní, zía lụ́wụ́ónzó bɨsinyí 'yị máa
née za fí umbu.
9 Bɨsinyí 'yị née nɨ ógụ kí roko'bụ 'bɨ Satána,

10 zía ndı̣sı̣né méngı̣ mıngburoko ledre ṛanga e kí bısinyí mıméngı̣ ledre e gı ro lóndo 'yı̣ ga bı ngárá iliní ṇgúṇgu ma'díi ledre gı ro ómoyé wá ní mılóndo.
11 Gı zía bı asiní kí ṇgúṇgu ledre 'bı mbigí Lomo go ní, Lomo otoomo yée go gı ro zíye méngı̣ ledre cayi bı iliní ndı̣sı̣ méngı̣ a ní, gı ro zí bi émené royé.
12 Gı zí kéyı̣ née ní, Lomo nı gú kpá í'bí ndúwu royé, nduwú bı ngárá odụ a ndaá ní.

Ídísé tóro ngbúó sımı ledre 'bı Kírésı̣to

13 Owụ́ 'bı Babá e, utúasá mıútúásá ma'díi, zíze ndı̣sı̣zé í'bí mbófo éyı̣ zí Ngére Yésụ gı rosé, gı zía oto 'búse go kíngaya, zía géléógụ sée kpụrụ́ gı sımı roko'bụ 'bı 'Dówụ́ Lomo káa do mbigí 'yı̣ ené e, gı zía ṇgúṇgusé ledre ené go.
14 Gelé sée, gı zía sımı bı kóo ogụzé kí bılámá ledre ené 'dódo a zíse íri ní, zíse kóo ṇgúṇgu a. Gı zí kéyı̣ née, zíse útúásásé kací komoa, do ídíse káa do mbigí 'yı̣ ga bı 'bı Kírésı̣to Yésụ Ngére ezé ní za fí.
15 Bı goó kenée ní, owụ́ 'bı Babá e, ledre ga bı kóo 'dodozé yée zíse kí yée ga bı ekézé yée mıéké ní, ídísé 'dí'bi sı̣lı̣se royé ngbúó, gı ro zíse ídíse kí roko'bụsé sımı ledre e za mbá.
16 Kírésı̣to Yésụ Ngére ezé kí 'Bụzé Lomo yemení ledre née kenée gı ro zíze ídíze kí rokinyi kpá kí óto komo gı ro trı̣drı̣ bı za fí ní. Lomo mengı̣ ledre née kenée gı zí bılámá mımbé'dea rozé kpá kí 'búze bı oto ní.
17 Idíní ndı̣sı̣ 'dí'bióyó ngırı̣ gı sımısé 'dá'ba, zíye í'bí roko'bụ zíse gı ro zí mıméngı̣ ledre esé e kí mıódrosé e ídíye mbá bılámáye.

3

Páwulo i'bí lorụ zí 'yı̣ ga bı 'bı Lomo ní

1 Owụ́ 'bı Babá e, azé kpá fú kí yata ledre gı ro úku a zíse. Ídísé ndı̣sı̣ íni ini zí 'Bụzé Lomo gı rozé kídí, ledre 'bı Ngére Yésụ idí ngbóró ndéréne fú 'dá'dá, 'yı̣ e idíní ówo a káa do mongụ́ ledre zíye ṇgúṇgu a káa zí bı ówoyémesé go bú ní.
2 Ídísé kpá íni ini zí Lomo gı ro zía yómo zée gı zí bısinyí 'yı̣ ga bı ngárá ṇguṇguní aka ledre 'bı Lomo ma'dáa wá ní.
3 Ma'díi, Ngére Yésụ nı 'yı̣ méngı̣ bılámá ledre zí 'yı̣ e, nı í'bí roko'bụ zíse, nı kpá 'bá'bá sée gı zí bısinyí ledre e.
4 Azé go kí mongụ́ rokinyi gı zí Ngére Yésụ, gı zía ásé go tí ndı̣sı̣ méngı̣ kéyı̣ káa zí bı kóo ukuzé zíse ní. Owozé go yaá, ledre ga bı ukuzé yée zíse ní, ásé ndı̣sı̣ méngı̣ yée fú kenée ndéré kíe 'dá'dá.
5 Ngére Yésụ idí sáká sée, gı ro zíse ówo óto 'búse bı Lomo oto ní, zíse kpá ówo a kídí, Kírésı̣to bı nı 'yı̣ yómo 'yı̣ e ní, nı ndı̣sı̣ sáká sée gı ro zíse ndı̣sı̣sé lódụ́ kacíne nda za kíngaya.

Lorụ gı ro moko

6 Owụ́ 'bı Babá e, lorụzé sée ba do bi kací Kírésı̣to Yésụ Ngére 'yı̣ yómo 'yı̣ e. Ídísé ígí rosé gı ro 'yı̣ ngıdrı̣ bı dongaráse íri ní 'dá'ba, wo bı ngárá ili 'bı ené méngı̣ moko kíngaya wá, káa zí bı kóo 'dodozé zíse ní.
7 Ówosé bú kídí, utúasá mıútúásá zíse méngı̣ moko za kíngaya káa zí bı kóo mengızé dongaráse íri ní. Ndazé ezé kóo 'yı̣ ngıdrı̣ e wá.

8 Otozé ezé kóo komozé lá ro 'yị e gɨ ro éyị́ mɨánu wá. Mengịzé kóo
moko ezé cụ́ ze kɨ́ sị́lị́ze kɨ́ bɨsuwu trịị kadra teké, káa bɨ kụ́rụ́ 'bɨ lúrú bi
kacíze nɨ kóo méngị sée ke.
9 Eme mɨéme gɨ ro zíse í'bí éyị́ mɨánu zɨ́ 'yị 'dódo ledre e zíse. Abú kenée
ndotó, sɨmɨ bɨ kóo ogụzé 'dódo ledre zíse íri ní, ilizé ezé kóo ledre máa
née wá. Mengịzé kóo moko ezé cụ́ ze kɨ́ sị́lị́ze gɨ ro éyị́ mɨánu zíze, gɨ ro
zía ídíne káa do 'dódo ledre zíse, zíse ndị́sịsé méngị moko kpá kenée.
10 I'bízé kóo lorụ zíse gɨ ro 'yị ngịdrị e sɨmɨ bɨ kóo azé kése íri ní kɨ́dí,
togụ́ 'yị ili méngị moko wá, ndanɨ́ í'bí éyị́ mɨánu zía wá.
11 Ukuzé ledre née kenée, gɨ zía uwúzé go kɨ́dí, ngíti géyị 'yị e nɨyí bo
dongaráse íri, nɨyí 'yị ngịdrị e, iliní eyé méngị moko wá. Ambá ledre eyé
lá ndị́sị ésị tarayé sɨmɨ ledre 'bɨ lafúye e.
12 Ukuzé ledre ba zíse kɨ́ roko'bụ 'bɨ Kírésịto Yésụ Ngére ezé, ídísé lórụ
'yị ga gére née, ndanɨ́ ndị́sị gbékpị́e wá, idínɨ́ ndị́sị méngị moko kɨ́ sị́lị́ye
gɨ ro éyị́ mɨánu zíye.
13 Owụ́ 'bɨ Babá e, ndásé 'dó'dó kɨ́ méngị bɨlámá ledre wá.
14 'Yị bɨ asi go kɨ́ éré ngịrị ledre bɨ ekézé sɨmɨ wáraga ba ní ní, ídísé
lúrúómo wo kɨ́ komosé gɨ ro zɨ́ komoa ényị́ne.
15 Ndásé sógó wo wá, ídísé ésị sị́lị́se komoa tɨ́ káa zɨ́ 'yị esị sị́lị́ne komo
lúnduné ní, gɨ ro zía ndá'baógụné méngị ledre bɨ utúasá mɨútúásá ní.

Odụ mandá gɨ zɨ́ Páwulo e

16 Ngére Yésụ 'yị í'bí bikịdrị́ zɨ́ 'yị e, idí ídí kíse, abú tụ́'dụ́ bɨsinyí ledre e
nɨyí ndị́sị méngị sée ndotó, Lomo idí ị́drị mɨmbé'desé, zíse ídíse kɨ́ bikịdrị́
kací kadra za mbá.
17 Máa, Páwulo, máí'bí mandá zíse, máéké ledre ba máa kɨ́ sị́lị́ma, gɨ ro
zíse ówo a kɨ́dí, ledre ma'dáa ba nɨ tɨ́ gɨ zíma ma'díi, gɨ zía mándị́sị éké
ledre amá e kú kenée.
18 Kírésịto Yésụ Ngére ezé idí méngị bɨlámá ledre zíse.

Mɨzefị wáraga bɨ Páwulo eké zí Timatíyo ní

Ledre gɨ ro mɨzefị bụ́kụ bɨ Timatíyo ní

Timatíyo nɨ kóo owụ́phɨṛangá bɨ ṇguṇgu ledre Kírésịto do owụ́ne ní. Gamání kóo go kí 'yịmɨkása Páwulo kí tụ́'dụ́ sɨmɨbi e. Ndịsị sáká Páwulo sɨmɨ moko 'bɨ úku bɨlámá ledre gɨ ro Kírésịto Yésụ zí 'yị e. Gɨ do kací ledre ga gére née, zí Páwulo kása wo ídíne káa do manda 'bɨ kanḷsa sɨmɨ gara bɨ Éfeso ní.

Páwulo eké ledre ba kása a zí Timatíyo í'bí lorụ kíe zía gɨ ro bɨlámá mɨsi'di 'bɨ ini zí Lomo sɨmɨ kanḷsa ga bɨ íri ní kpá kí lorụ zía gɨ ro 'yị ga bɨ ndịsịní 'dódo ledre ṛanga zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní. Páwulo uku ledre kpá gɨ ro toso 'yị ga bɨ nɨyí útúásá do gélé yée káa do manda e sɨmɨ kanḷsa. 'Yị bɨ nɨ go manda ní nɨ ndḷsị kí ngíti géyị 'yị ga bɨ káa zí owụ́phɨṛangá e, ngoko 'yị e nda kí kará umbu e lárá e káa be 'di.

Mɨzefị wáraga bɨ Páwulo eké zí Timatíyo ní

1 Timatíyo, máa Páwulo bɨ 'Bụzé Lomo 'yị yómo 'yị e gelé máa zíma ídíma káa do 'yịmɨkása zí Kírésịto Yésụ bɨ ndịsịzé óto komozé kací a ní.

2 Máéké ledre ba máa zíyị, gɨ zía áyḷ zíma go mbigí owụ́ 'bɨ amá sɨmɨ Lomo.

'Bụzé Lomo ma'dáa kí Ngére ezé Kírésịto Yésụ idíní ówo ledre kíyị, zíye méngị bɨlámá ledre zíyị gɨ do bɨ zíyị ndḷsịyḷ bɨlámáne.

Páwulo i'bí lorụ zí Timatíyo

3 Ledre kóo máúku zíyị sɨmɨ bɨ kóo mááyí ḷnyị ndéré sɨmɨ Mekedonḷya ní, nɨ aka fú do biné. Ídí aka ndḷsị fú sɨmɨ Éfeso íri, gɨ ro ụ́cụómo 'yị ṛanga ga bɨ íri née káa bɨ nɨyí ndḷsị sínyi do 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní kí bɨsinyí 'dódo ledre e ke.

4 Ídí ésị sḷ́líyị komo 'yị ṛanga ga gére née, idíní ótoómo kí lḭ́kpḭ́ kuṛú ledre ga bɨ kóo 'bɨ bulúnduyé e bɨ utúasá sáká 'yị e wá, ndịsị 'dí'biógụ kangú dongará 'yị e ní 'dá'ba. Gɨ zía ledre káa zí ga gére née sakání eyé 'yị e gɨ ro zíye ndḷsịyé bɨlámáye méngị moko 'bɨ Lomo wá.

5 Máúku ledre née kenée gɨ zía, máili 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto bɨ ndḷsị 'dódo ledre zíye íri ní, idíní méngị yéme ledre dongaráye kí lafúye kí mɨmbé'deyé mbá kḭ́é'do bɨlámáne, gɨ ro zíye ídíye mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní.

6 Ídí ówo a yá 'yị ṛanga ga gére née luyúní gɨ do bɨlámá mɨsi'di bɨ 'bɨ Lomo ní go, mongụ́ ledre eyé nda yḭ́ ené go lá ndḷsị ítí kangú bɨ ngárá moko ndaá sɨmɨ a wá ní.

7 Iliní gɨ ro zíye ídíye 'yị 'dódo lorụ 'bɨ Lomo zí 'yị e, abú kenée ndotó, owoní eyé ledre ga bɨ ndịsịní úku yée kí roko'bụyé née wá.

8 Owozé bú bɨlámáne kídí, lorụ 'bɨ 'Bụzé Lomo bɨ kóo Mụ́sa eké ní, nɨ bɨlámáne gɨ ro zía sáká 'yị e, bɨlámá a tí lá ili do ndḷsị méngị ledre kací a bɨlámáne.

9 Lorụ ma'dáa ndaá 'bɨ ené gɨ ro 'yị ga bɨ nɨyí 'yị méngị bɨlámá ledre e
ní wá. Yị́ ené gɨ ro 'décị ngbanga 'yị ga bɨ ndịsịní méngị bɨsinyí ledre e,
káa zí 'yị úfu 'yị e, kí 'yị máa yée ga bɨ ufuní 'yị ndíki yée ní. Kpá kí ngíti
géyị 'yị máa yée ga bɨ
10 ndịsịní só'do royé kí ngíti géyị kará e. Nda kpá kí kará ga bɨ ndịsịní
méngị 'berị ní. Kpá kí ngíti géyị ya'dá ga bɨ oyólo'bóní lafúye ya'dá e káa
do kára e óto yée sogoyé ní. Nda kpá kí yée ga bɨ ndịsịní só'do mɨnzéré
owụ́kará ga bɨ utúasání aka gɨ ro ya'dá e wá ní. Nda kpá kí 'yị máa yée
ga bɨ ndịsịní úgu 'yị e kí úgúóyó yée ní. Kí 'yị ga bɨ ndịsịní lólóbụ́ sɨmɨ
ṛanga ní. Nda kí ngíti géyị bɨcayi ledre ga bɨ nɨyí bo ní.
11 Née bɨlámá ledre bɨ 'Bụzé Lomo bɨ kí mongụ́ roko'bụné ili zíma
ndịsịmá 'dódo a zí 'yị e ní.

Páwulo i'bí mbófo éyị́ zí Ngére Yésụ

12 Mbófo éyị́ zí Kírésịto Yésụ Ngére ezé, gɨ zía, lurú máa máútúásá
mɨútúásá kací komoa, zía í'bí moko ené née zíma ndịsịmá méngị a. Zíma
kpá mbófo ándá wo, gɨ ro roko'bụ bɨ i'bí zíma, zíma ndịsịmá méngị moko
máa née kíe ní.
13 Wo, Yésụ owo bú kídí, ledre ga kóo mándịsị méngị yée faa, kí úku
sínyi ledre gɨ do biné, kpá kí 'dó'do 'yị ené e kíngaya ní, yị́ ené gɨ zía
bɨ kóo mánụgúụngu aka kóo ledre ené wá ní. Gɨ zí kéyị née ní, zía ịdrị
mɨmbé'dené romá, zía ótoómo ledre zíma.
14 Bɨ ba ní, máówoyéme go kídí, Ngére Yésụ oto 'búma go kíngaya, nɨ kí
rokinyi gɨ romá. Saká máa go gɨ ro zíma ṇgúṇgu ledre ené nda za kíngaya,
kpá gɨ ro zíma ídíma 'yị óto 'bú 'yị e za mbá. Née éyị́ bɨ nɨ ndịsị méngị
roné sɨmɨ bɨ togụ́ azé go 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto Yésụ ma'dáa ní.

15 Ba zaá mbigí ledre, 'yị e idíní ṇgúṇgu a zíye lányáye roa kídí, “Ógụ
bɨ kóo Kírésịto Yésụ ogụ ní, ndaá gbékpịe wá. Ogụ gɨ ro yómo 'yị lúyú
ledre e.” Máa Páwulo, lúyú ledre amá romo kóo rómó go.
16 Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, 'Bụzé Lomo oyó sogoné zíma wá.
Oyólo'bó máa go káa do 'yị méngị moko zí Kírésịto Yésụ, zíma ídíma káa
do mongụ́ 'dódo ledre zí 'yị e kídí, Lomo nɨ 'yị ótoómo ledre zí 'yị lúyú
ledre e, gɨ ro zíye ṇgúṇgu ledre Ngére Yésụ, zíye ómoyé za fí.
17 'Yị e idíní ndịsị í'bí mbófo éyị́ zí 'Bụzé Lomo ma'dáa kací kadra za
mbá odụ a ndaá ídí wá, gɨ zía nɨ Lomo bɨ nɨ trịdrị kpá Ngére bɨ ngárá
roko'bụ ené odụ a ndaá, 'yị e utúasání lúrú wo kí komoyé wá ní.

Páwulo enzị komo Timatíyo

18 Timatíyo owụ́ 'bɨ amáa, ledre ga bɨ kóo 'Bụzé Lomo ukui'bí tara ngíti
géyị 'yị ené e 'desị́ zíye ndịsịyé úku yée gɨ royị́ ní, ndaní lịgị yịị wá. Idíní
ídí zíyị éyị́ sịlịyị 'bɨ okó, zíyị ndịsịyị́ méngị okó kí 'yị ṛanga ga gére née
kíe.
19 Ledre Ngére Yésụ bɨ ṇgúṇgu ní, idí ngbóró sɨmɨyị́ ndéréne fú 'dá'dá.
Ndá ídí káa zí 'yị ga bɨ otoomoní cóngó 'dódo ledre kóo 'dodoní zíye ní go,
nɨyí nda yị́ eyé go ndịsị méngị bɨcayi ledre e ní wá.
20 Lúrú aka, Amána e kí Alakizánde nɨyí go gɨ dongará 'yị ga bɨ otoomoní
kací Lomo go, lodụ́ní nda yị́ eyé go 'dódo ledre máa wo bɨ 'bɨ Satána ní.
Gɨ zí kéyị née ní, má'dí'bióyó yée gɨ sɨmɨ moko go, máótoómo nda yée go

zɨ́ Satána ma'dáa gɨ ro zɨ́ye ówo a kɨ́dí, togụ́ 'yị ndịsị úku sínyi ledre gɨ do bi Lomo yá, emengụ́, 'yị máa née luyú go bɨsinyíne.

2

Lorụ gɨ ro ini zɨ́ Lomo

1 Timatíyo owụ́ 'bɨ amáa, utúasá mɨútúásá zɨ́yị ndịsịyị́ íni ini zɨ́ Lomo, idí í'bí éyị́ zɨ́ 'yị e za mbá, idí ndịsị lúrú bi kacɨ́ye. Zɨ́yị ndịsịyị́ kɨ́ í'bí mbófo éyị́ zɨ́ Lomo ma'dáa gɨ ro éyị́ ga bɨ mengị yée go zɨ́ 'yị e ní.

2 Ídí íni ini gɨ ro ngére e kɨ́ 'yị ga bɨ sị́ sịlíye ní za mbá, gɨ ro zɨ́ mɨndịsịzé ídíne bɨlámáne, zɨ́ze ndịsịzé méngị dụụ́ ledre ga bɨ 'Bụzé Lomo ili yée ní dongará 'yị e.

3 Togụ́ ndịsị go kɨ́ méngị kéyị gɨ ro lafúze e kenée yá, 'Bụzé Lomo 'Yị yómo zée nɨ ídí kɨ́ rokinyi.

4 Gɨ zía ili 'yị e za mbá, idínɨ́ ówo ma'díi ledre, zɨ́ye ṇgúṇgu ledre Yésụ gɨ ro zɨ́ye ómoyé.

5 Ledre née mengị roné kenée, gɨ zía wo mbigí Lomo nɨ dụụ́ ne Lomo bɨ nɨ 'Bụ 'yịma'dí e za mbá ní. Gɨ zɨ́ lúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e, zɨ́ye kóo ídíye go gɨ ro 'Bụzé Lomo ma'dáa gbála. Née ní, zɨ́ Kɨ́résịto Yésụ ógụné yéme dongará 'yị e kɨ́ Lomo, zía kótrụlúgu 'yị e cigí 'Bụzé gɨ ro zɨ́ ndịsị eyé ídíne bɨlámáne, gɨ zía nɨ dụụ́ ne 'yị bɨ utúasá go kótrụlúgu 'yị e ro Lomo ní.

6 I'bí roné do úyuné do bi kací 'yị lúyú ledre e, gɨ ro zɨ́ Lomo yómo yée, gɨ zía Lomo ma'dáa yeme kóo ledre née go kú kenée 'desị́ gɨ ro zɨ́ne yómo 'yịma'dí e.

7 Née sị́ ledre bɨ Lomo ma'dáa gelé máa zɨ́ma ídíma gɨ roa 'yịmɨkása zɨ́ Ngére Yésụ kɨ́ ndịsị 'dódo ledre ené zɨ́ kúfú 'yị e za mbá ní.

8 Bɨ kenée ní, togụ́ yókosé rosé go do bi 'bɨ íni ini zɨ́ Lomo yá, ngíti géyị 'yị e dongaráse ndanɨ́ ótoécị bɨsinyí ledre do mɨmbé'deyé, togụ́ mbú sɨmɨkesị́ ro lafúye, togụ́ mbú ófụ́ kɨ́ lafúye wá.

9 Gɨ ro kará e kpá kenée. Kará ga bɨ nɨyí go 'yị lódụ́ kací Yésụ ní, mɨméngị ledre eyé idí útúásá kací komo 'yị e mbá mɨútúásá. Ndanɨ́ ésị lárá bongó bɨ lá ṇgúrụ́nyụ, togụ́ mbú wo bɨ odó 'yị ngbɨ́'dáká do lúrú bi gɨ sɨmɨ a ví, zɨ́ye kpá ndịsị ésị lárá éyị́ mbílí e ro mbílíye wá.

10 Kará e káa zɨ́ ga gére née, lámá eyé yị́ ené méngị bɨlámá ledre e zɨ́ 'yị e, gɨ ro zɨ́ye útúásáye kací komo 'yị e.

11 Kará e idínɨ́ ídí 'yị 'búó'bụ́ royé zɨ́ye ídíye ndoo sɨmɨ bɨ ya'dá 'bɨ eyé e nɨyí ndịsị ódro zɨ́ye ní.

12 Kará e ndanɨ́ ídí do ya'dá e kpá kɨ́ ndịsị 'dódo ledre zɨ́ ya'dá e wá. Sɨmɨ bɨ togụ́ ásé go do bi ini zɨ́ Lomo ní, kará e idínɨ́ ndịsị 'bɨ eyé tí, lá úwú nzíyi ledre.

13 Máúku ledre née kenée gɨ zía, sɨmɨ bɨ kóo Lomo otoogụ 'yịma'dí e ní, otoogụ kóo fị Ádama, zía nda ótoógụ Áwa gɨ 'dá'ba.

14 Nda sɨmɨ bɨ kámá ogụ ní, 'yị bɨ kóo kámá londo wo zía lúyú ledre ní, ndaá 'bɨ ené kóo Ádama wá, yị́ ené kóo Áwa.

15 Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, gɨ zía bɨ kará e nɨyí ye 'yị ndíkiógụ 'yịma'dí e do sogo káṇgá ní, sɨmɨ bɨ nɨyí go kɨ́ sɨmɨyé ayínɨ́ go gɨ ro árá ní, zɨ́ Lomo ndịsịné sáká yée. Togụ́ mɨndịsị eyé nɨ bɨlámáne. Nɨyí kɨ́ 'bú Lomo doyé zɨ́ye kpá kɨ́ óto 'bú 'yịma'dí e mbá ní.

3

Ledre gɨ ro manda e sɨmɨ kanḭsa

1 Timatíyo, ídí ówo a bɨlámáne kídí máúku zíyḭ ba mbigí ledre. 'Yḭ bɨ
i'bí roné go gɨ ro zíne ídíne manda sɨmɨ kanḭsa ní, 'yḭ née gelé go cóngó
moko gɨ dongará moko e za mbá.
2 Manda máa née, ledre ga bɨ gɨ roa ní nɨyí ídí káa, ndaá 'yḭ méngḭ
bɨsinyí ledre wá. Nɨ dụ́ụ́ o'do 'bɨ kára kḭ́é'do. Nɨ 'yḭ 'búó'bụ́ roné sɨmɨ
ledre e za mbá. Nɨ 'yḭ ótoyéme ledre e. 'Yḭ 'dí'bi ṇgu e sɨmɨ sụmụ, kpá 'yḭ
bɨ utúasá go 'dódo ledre zí 'yḭ e bɨlámáne ní.
3 Ndaá 'yḭ éwé le'yḭ́ ndḭsḭ kóyó kíe kpá kí méngḭ kéyḭ kíe faa wá. Idí ídí
ndoo, zí mɨméngḭ ledre ené ídíne zí 'yḭ e kpá za mbá bɨlámáne, ndaá ídí
'yḭ mongụ́ mɨmbé'de gɨ ro késḭ wá.
4 Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, idí ídí 'yḭ 'dódo ledre zí 'yḭ 'be 'bɨ ené e,
zí owụ́ 'bɨ ené e ídíye kí bɨlámá ówo ledre do ndḭsḭyé óto úndrua kpá kí
óto úndru 'yḭ e mbá.
5 Gɨ zía togụ́ 'yḭ utúasá 'dódo ledre zí 'yḭ 'bɨ 'be 'bɨ ené e zíye ídíye
bɨlámáye wá, 'yḭ máa née utúasá ené kpá 'dódo ledre zí tụ́'dụ́ 'yḭ ga bɨ
'bɨ Kírésḭto ní zíye ídíye bɨlámáye wá.
6 Manda idí ídí 'yḭ bɨ ṇguṇgu ledre Kírésḭto go 'desḭ ní, káa bɨ nɨ ndḭsḭ
ḭ́lḭ́, zía lúyú ledre, zí Lomo 'décḭ ngbanga roa káa zí bɨ 'decḭ ngbanga ngére
'bɨ bɨcayi lomo e ní ke.
7 Manda ma'dáa idí ndḭsḭ méngḭ zaá mbigí moko bɨ 'bɨ Lomo ní dongará
'yḭ e káa bɨ 'yḭ ga bɨ ṇguṇguní aka ledre Ngére Yésụ wá ní, nɨyí ndḭsḭ
úkucáyi wo, zí ngére 'bɨ bɨcayi lomo e ólụ́ne sɨmɨ a zí mɨmbé'dea ésḭ́ne
zía méngḭ bɨsinyí ledre.
8 Kpá kenée gɨ ro manda máa wo bɨ ndoloní wo dḭ́kono, ngárá utúasá
aka méngḭ moko ngúcuné wá, nɨ aka sḭ́ sḭ́lḭ́ mɨngburoko manda e kí sáká
yée ní. Idí ídí 'yḭ bɨ nɨ kí úndruné, mɨódro ené kí mɨméngḭ ledre ené nɨ
mbá bɨlámáne ní. Ndaá kpá ídí 'yḭ bɨ ndḭsḭ éwé le'yḭ́ kí ndḭsḭ kóyó kíe wá,
ndaá kpá 'yḭ bɨ kí mongụ́ mɨmbé'dené gɨ ro késḭ ní wá.
9 Cíyí ledre 'bɨ Lomo idí ídí sɨmɨ a kíngaya, gɨ ro zía ídíne kí bɨlámá sómụ́
ledre sɨmɨ mɨméngḭ ledre ené e za mbá.
10 'Yḭ máa wo bɨ káa zí née, idíní ówoyéme ledre gɨ roa zaá bɨlámáne
togụ́ utúasá go kací komo 'yḭ e yá, do nda í'bí moko née zía.
11 'Yḭ káa zí née, ledre nɨ kpá gɨ ro me'bea káa, me'bea idí ídí kára bɨ
mɨméngḭ ledre ené nɨ bɨlámáne, ndaá 'yḭ lḭkpḭ́ wá ní. Idí ídí 'yḭ bɨ ndḭsḭ
'búó'bụ́ roné mɨ'búó'bụ́, zía ídíne ndoo sɨmɨ ledre e za mbá ní. Ndaá kpá
ídí 'yḭ éwé le'yḭ́ ndḭsḭ kóyó kíe wá.
12 Manda 'bɨ kanḭsa ndaá ídí 'yḭ bɨ nɨ kí kará e zíne tụ́'dụ́ ní wá. Idí ídí
dụ́ụ́ o'do 'bɨ kára kḭ́é'do, zía óto komoné dụ́ụ́ ro kára máa née. Idí ídí 'yḭ
bɨ ndḭsḭ í'bí lorụ zí owụ́ 'bɨ ené e, zí 'be 'bɨ ené ídíne bɨlámáne ní.
13 Dḭ́kono bɨ mengḭ moko ené e za mbá do bɨlámá mɨsi'diné ní, 'yḭ e nɨyí
ḭ́nyḭ za mbá óto úndrua, gɨ zía 'di'bi go bɨlámá mɨsi'di. Gɨ ore, nɨ ídí kí
roko'bụ zía ndḭsḭné 'dódo ledre 'bɨ Kírésḭto Yésụ zí 'yḭ e.
14 Timatíyo, abú máóto sómụ́ ledre yáa go kíngaya gɨ ro ngásáógụmá
lúrú sée íri ndotó yá, nɨ mɨútúásáne zíma éké ledre ba kása a zíse 'dá'dá.
15 Gɨ zía máówo wá ke, togụ́ ngíti géyḭ ledre e nɨyí ụ́cụómo máa, máógụ
aka íri 'diya wá yá, gɨ ro zí ledre bɨ sɨmɨ wáraga ba sáká sée. Gɨ do bɨ zíse

ndịsịsé méngị tí fú mịméngị ledre 'bɨ 'yị ga bɨ nɨyí go 'yị ndịsị lódụ́ kací Ngére ezé Yésụ ní. Gɨ zía 'yị lódụ́ kací Yésụ nɨyí ye 'yị ga bɨ ndịsịní tóro ngbúó sogo bɨlámá 'dódo ledre bɨ 'bɨ Ngére Yésụ ma'dáa ní. Gɨ ro zí 'dódo ledre máa née ídíne fú kí roko'bụné ndéréne 'dá'dá kíngaya.

16 Lúrúsé aka mongụ́ ledre bɨ 'Bụzé Lomo mengị ní. Kasaogụ Ngére Yésụ bɨ 'yị yómo zée ní sága yáa sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo, zí maláyika e lúrú wo cụ́ kí komoyé. Do ndịsị 'yị 'dódo ledre a zí kúfú 'yị e do sogo káṇgá za mbá, zí tụ́'dụ́ 'yị e ṇgúṇgu ledrea, gɨ do kací a née zía ndá'balúgu roné komo ere.

4

'Yị ga bɨ otoomoní ma'díi 'dódo ledre 'bɨ Lomo ní

1 Timatíyo, 'Dówụ́ Lomo uku'dodo ledre go zíze fúó kídí, ngíti géyị 'yị e gɨ dongará 'yị ga bɨ kóo ṇguṇguní ledre Ngére Yésụ go ní, nɨyí karanée ótoómo kí lódụ́ kací ledre ga bɨ kóo 'dodoní zíye ní kenée. Zíye nda ndịsị lódụ́ yị́ eyé kací 'dódo ledre ga bɨ ndịsịní ógụ gɨ zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní yị́ eyé ledre ga bɨ 'bɨ bɨcayi lomo e ní.

2 'Yị ṛanga e nɨyí ye 'yị ga bɨ ndịsịní 'dódo ledre ṛanga née zí 'yị e ní. Ndịsịní méngị ledre ga gére née kenée, gɨ zía sómụ́ ledre eyé nɨ yị́ ené go umbuné. Somụ́ní 'bɨ eyé ya yée mengịní née go cóngó ledre, ábuwá sómụ́ ledre eyé uyu yị́ ené go.

3 'Yị ṛanga ga gére née, sɨmɨ 'dódo ledre eyé, ndịsịní úku ledre kídí, ndaá bɨlámáne zí 'yị e ndịsịyé ófụ́ royé wá, ndaá kpá bɨlámáne zí 'yị e ndịsịyé ánu esị wá. Ukuní ledre née kenée, gɨ zía owoní eyé bɨ kídí, Lomo oto éyị́ ga gére née zí mbigí 'yị ené e ndịsịyé ánu yée sɨmɨ bɨ 'yị ené maáge nɨyí go íni ini zíne ní wá.

4 Éyị́ ga bɨ za mbá Lomo otoogụ yée ní, kémbị́ bɨsinyí a ndaá dongaráye wá. 'Yị e idíní ndịsị ánu yée kí rokinyi kí í'bí mbófo éyị́ zí Lomo bɨ i'bíogụ éyị́ máa ga gére née zíye ní.

5 Gɨ zía, éyị́ bɨ ilizé ánu a ní, abú nɨ gáa 'díya, togụ́ ndu'yúzé Lomo go gɨ roa kí mɨmbé'dezé kịé'do yá, azé ánu éyị́ née bɨlámáne bɨsinyí ledre mengị zée wá, gɨ zía Lomo nɨ go kí rokinyi gɨ roa.

Mbigí 'yị 'bɨ moko 'bɨ Kírésịto

6 Timatíyo, ledre ga bɨ má'dódo yée zíyị ba, ídí kpá fú ndịsị 'dódotátá yée zí lúnduzé e kí lémịzé e, yée ga bɨ ṇguṇguní ledre Kírésịto Yésụ go kpá káa zí ze ní. Zíyị kpá fú óto mɨmbé'deyị́ kíngaya ro mbigí 'dódo ledre bɨ nɨ 'bɨ 'yị ga bɨ 'bɨ Yésụ ní, gɨ ro zíyị útúásá ídíyị káa do mbigí 'yị kasa 'bɨ Yésụ ma'dáa.

7 Gbékpị́ ledre 'bɨ 'yị ga gére née, bɨ ndịsịní lịkpị́ yée, ngárá moko ndaá sɨmɨyé wá ní, ídí 'dí'bióyó royị́ gɨ sɨmɨyé 'dá'ba, zíyị ndịsịyị́ lódụ́ dụ́ụ́ kací 'dódo ledre bɨ 'bɨ 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní.

8 Togụ́ 'yị ndịsị méngị dụ́ụ́ ledre máa yée ga bɨ ili yị́ ené ne gɨ ro zíne ídíne kí roko'bụné yá ní, roko'bụ 'yị née nɨ ndịsị ụ́kụ́ ené mɨụ́kụ́. Togụ́ 'yị ndịsị méngị ledre máa yée ga bɨ bi ndịsị éme ro Lomo gɨ zíye mɨéme ní yá, 'yị née, rokinyi ené ụkụ́ wá, abú uyu yá, nɨ kpá fú ídí kí rokinyi.

9 Ba zaá mbigí ledre ídí ṇgúṇgu a zíyị lányáyị roa.

10 Moko ga bɨ ndịsịzé méngị yée kɨ́ bɨsuwu komozé trịị ba, ndaá gbékpịne
wá, otozé komozé gɨ ro Lomo 'Yị yómo 'yị e, ilizé gɨ ro zíze ídíze trịdrịzé
za fí, gɨ zía Lomo ma'dáa yemeomo go gɨ rozé kenée. Nɨ ne 'yị bɨ nɨ yómo
'yị ené e, kíngaya yée ga bɨ ṇguṇguní ledre ené go ní.
11 Ídí 'dódo ledre née kenée zí 'yị e. Idíní ndịsị méngị ledre ga bɨ ndịsị
úku yée zíye ní kíngaya.
12 Kụrụ'bụyị́, mɨódroyị́ zí 'yị e, kɨ́ mɨméngị ledre eyị́ e mbá, 'bú 'yị e bɨ
ndịsị óto a doyị́, kɨ́ ledre 'bɨ Ngére Yésụ bɨ ṇgúṇgu kíngaya, gɨ zí kéyị́ née,
'yị e utúasání lúrúndíki lúyú ledre royé wá. Ledre ga bɨ gɨ royị́ ní za mbá,
idí ídí káa do 'dódo ledre zí 'yị e.
13 Káa zí bɨ sịndị́ kadra utúasá aka zíma ógụmá íri wá ní. Ledre ga bɨ
ndịsị méngị yée íri ní za mbá, ólo kúrú Lomo zí 'yị e, kɨ́ 'dódo ledre 'bɨ
Lomo zíye, nda kpá kɨ́ ngíti géyị́ bɨlámá 'dódo ledre ga bɨ nɨyí bo ní, idíní
kpá fú ndéré 'dá'dá ndá ótoómo yée wá.
14 Komokenzị bɨ kóo 'Dówụ́ Lomo i'bí zíyị́, zí 'yị e kóo lúrúndíki a gɨ
royị́ 'dá'dá zí sịndị́ kadra 'bɨ moko kóo ógụné, zí mɨngburoko manda e
óto sịlịye doyị́ kɨ́ í'bí úndru moko zíyị́ ní, ndá ótoómo a wá.
15 Káa zí bɨ kadra moko ma'dáa ogụ nda go ní, ídí mu méngị a kɨ́
komokenzị máa née kíngaya gɨ ro zí 'yị e mbá lúrú bɨlámá kací moko
eyị́.
16 Sɨmɨ ledre máa ga gére née mbá, ídí ndịsị bɨlámá ndịsị dongará 'yị e
kɨ́ ledre ga bɨ áyí ndịsị 'dódo yée zí 'yị e ní. Ledre ga bɨ za mbá máúku yée
zíyị́ ní, ndá ótoómo sịlịyị́ gɨ royé wá. Lomo nɨ karanée yómo kụrụ'bụyị́
kpá kɨ́ tụ́'dụ́ 'yị e kpụrụ́ gɨ sɨmɨ moko bɨ áyí ndịsị méngị a née.

5

Yata lorụ zí Timatíyo gɨ ro 'yị e mbá

1 Togụ́ áyí go ódro zí 'yị e, ya'dá máa yée ga bɨ nɨyí go mɨngburokoyé,
eze sịndị́ 'bụyị́ ní, owụ́phɨrạngá e ídí ódro zíye do bɨlámá mɨsi'diné káa zí
ódro zí 'bụyị́ bɨ ndiki yị́ị́ ní. Mɨnzéré owụ́ ya'dá e, ídí ódro zíye kpá kenée
do bɨlámá mɨsi'diné ndoo, káa zí ódro zí mbigí lúnduyị́ e ní.
2 Kará ga bɨ nɨyí mɨngburokoyé, eze sịndị́ mbágáyị́ ní, ídí ódro zíye
kpá ndoo do bɨlámá mɨsi'diné káa zí ódro zí mbágáyị́ bɨ ndiki yị́ị́ ní. Gɨ ro
mɨnzéré owụ́kará e kpá kenée, ídí ódro zíye kpá ndoo do bɨlámá mɨsi'diné
káa zí ódro zí mbigí lémịyị́ e ní. Ídí ndịsị méngị ledre ga gére née za mbá
kenée kɨ́ mɨmbé'deyị́ kị́é'do bɨlámáne.

Ledre gɨ ro kará umbu e

3 Kará umbu máa yée ga bɨ 'yị ndaá gɨ royé geré wá ní, ídísé lúrú bɨ
kacíye.
4 Togụ́ kára umbu máa wo bɨ owụ́ 'bɨ ené e nɨyí bo, togụ́ mbú owụ́ 'bɨ
owụ́ 'bɨ ené e yá, idíní nda lúrú bɨ kací 'yị eyé máa née ye. Gɨ ro zí Lomo
ídíne kíye kɨ́ rokinyi, gɨ zía ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo go. Ndịsịní née go
méngị ledre bɨ Lomo ma'dáa ili ní.
5 Ngíti ledre nɨ kpá káa, kára umbu máa wo bɨ owo roné bú kídí 'yị ndaá
roné wá ní, oto ené lolụ sómụ́ ledre ené gɨ ro ngíti géyị́ ledre e wá. Mongụ́
ledre ené yị́ ené go dụụ́ íni ini zí Lomo, gɨ ro zí Lomo ndịsịné sáká née
dụụ́ ne.

6 Kára umbu máa wo bɨ oto mɨmbé'dené lá dụ́ụ́ gɨ ro rokinyi ní, 'Dówụ́
Lomo ndaá 'bɨ ené lolụ sɨmɨ a wá. Bi ndịsị́ éme ro kụ́rụ'bụ a née ngbékpị́e,
nɨ yị́ ené go umbuné, abú nɨ aka tí trịdrị ndị́sị́ gámá.
7 Ídí kpá 'dódo ledre née kenée zí 'yị 'bɨ Kírésịto ga bɨ íri ní mbá, káa
bɨ nɨyí lúyú ledre ke.
8 Gɨ zía, togụ́ 'yị lurú bi kací 'yị ené e wá, kíngaya 'yị ga bɨ sị́ sịndị́ne
ní, 'yị née oyó sogoné go zí mbigí ledre bɨ ndịsịní 'dódo a zí 'yị ga bɨ 'bɨ
Kírésịto ní. Lúyú ledre 'bɨ 'yị máa née romo go gɨ do 'bɨ 'yị ga bɨ ngárá
ṇguṇguní ledre Yésụ káa do Ngére eyé wá ní.
9 Kára umbu máa wo bɨ ásé éké ịrịa dongará lafúga kará umbu e gɨ ro
sáká éyị́ ní, idí ídí wo máa bɨ sɨmɨbi ené romo cị́ ota go ní, ásé fú ndị́sị́
sáká wo. Idí ídí kára máa wo bɨ 'di'bi o'do dụ́ụ́ kị́é'do, zía kóo ndị́sị́né óto
komoné dụ́ụ́ ro o'do máa née ní ní.
10 Nɨ kára bɨ mɨméngị́ ledre ené nɨ bɨlámáne, ngboróogụ owụ́ e go do
bɨlámá mɨsɨ'di, nɨ 'yị bɨ ṇgu e ogụní bú zía 'be, nɨ 'yị bɨ ndịsị́ méngị́ ledre e
ndoo bɨlámáne zí lafúne ga bɨ 'yị 'bɨ Kírésịto ní. Nɨ kpá 'yị bɨ togụ́ lafúga
nɨyí go kí 'do'dó yá, zía ndị́sị́né sáká yée, zí mongụ́ ledre ené ídíne kací
kadra mbá méngị́ bɨlámá ledre e ní.
11 Togụ́ kára umbu máa wo nɨ aka sɨmɨ owụ́kára roné, utúasá bú kpá
'dí'bi ngíti o'do ní, ndá óto ịrịa dongará lafúga kará umbu e wá. Gɨ zía,
sɨmɨ bɨ 'bú 'dí'bi ngíti o'do nɨ méngị́ wo ní, nɨ geré óyó sogoné zí Kírésịto
zía ndéréne 'dí'bi o'do ené.
12 Mongụ́ mócụ́ éyị́ bɨ kóo mocụ́ ní, zía ndéréne lá gbékpị́e, moko ndaá
sɨmɨ a wá, née nda go bɨsinyí ledre do komo 'Bụzé Lomo.
13 Nɨ nda óto komoné lá ro gbékpị́ ledre 'bɨ gámá rịị́ gɨ sɨmɨ 'be sɨmɨ
ngíti a. Ndaá kpá lá dụ́ụ́ wo née wá, do ndị́sị́né kí lị́lịkpị́ kíngaya kí úku
ledre ga bɨ ngárá ndaá mɨútúásáne zía úku yée wá ní.
14 Gɨ zí kéyị́ née ní, togụ́ kára umbu nɨ aka owụ́kára yá, utúasá mɨútúásá
zía 'dí'bi ngíti o'do. Gɨ ro zía óto 'be zía ndị́sị́né kí lúrú bi kací 'be 'bɨ ené
káa bɨ 'yị ga bɨ ngárá ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo wá ní, nɨyí ndị́sị́ úku zée
'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní ke.
15 Mengị́ roné go kenée zí ngíti géyị́ kará umbu ga bɨ nɨyí owụ́kará e ní.
Otoomoní ledre 'bɨ Lomo go, nɨyí nda yị́ eyé go ndị́sị́ lódụ́ kací Satána.
16 'Yị́ máa wo bɨ sụmụga, kará umbu e, nɨyí zía 'be ní, ndaá ótoómo
kará umbu ga gére née gɨ ro zí 'yị ga bɨ 'bɨ kanị́sa ní ndị́sị́yé lúrú bi kacíye
ye wá. Idí geré í'bí roné ndị́sị́ lúrú bi kacíye ne. Gɨ ro zí 'yị ga bɨ 'bɨ kanị́sa
ní nda ndị́sị́ 'bɨ eyé lúrú bi dụ́ụ́ kací kará umbu máa yée ga bɨ ngárá 'yị
ndaní gɨ royé wá ní.
17 'Yị́ ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní, idíní ị́nyị́ mbá óto úndru 'yị bɨ Lomo gelé wo
go káa do manda, nɨ go ndị́sị́ 'dódo ledre 'bɨ Lomo zíye kíngaya ní.
18 Gɨ zía, nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí, “Ndá ótoómo 'yị́ moko
eyị́ zía ndị́sị́né méngị́ moko yáká kí 'bú wá.” “Nɨ mɨútúásáne zí 'yị 'bɨ
moko ndíki éyị́ kací moko bɨ mengị́ wo ní.”
19 Togụ́ 'yị e ogụní go kó'dụ́yị́ kí ledre ro ngíti manda gɨ dongará manda
ga bɨ 'bɨ kanị́sa ní yá, ndá ị́nyị́ geré gbagbagba 'décị́ ngbanga ro manda
máa née wá. 'Búó togụ́ 'yị e gbre, ota, ukuní go kídí, ɨɨ, manda née luyú
ledre tí go, yée lurúní go cụ́ kí komoyé, áyí nda fú 'décị́ ngbanga roa.

5:18 5:18 Gbre lorụ 25:4 **5:18 5:18** Lúka 10:7

20 Manda ga bɨ luyúní ledre tí go ní, ídí úkulóko a doyé fúó kídí, luyúní
ledre go, gɨ ro zí lafúga lúrútóko a gɨ royé, zíye éré ngịrị káa bɨ nɨyí ndịsị
lúyú ledre ke.
21 Timatíyo, máúku zíyị do komo Lomo kí Kírésịto Yésụ kpá za kí
maláyika e mbá, ídí ndịsị méngị zaá mbigí moko bɨ Lomo ili ní. 'Yị bɨ
luyú ledre go ní, ídí tí úku a doa kídí, luyú ledre go. Wo bɨ ngárá luyú ené
ledre wá ní, ídí tí úku a fúó kídí í'ɨ, wóyí luyú ené ledre wá.

Yata lorụ zí Timatíyo

22 Ndá lúrú 'yị lá gbagbagba geré zíyị óto sịlị doa, í'bí úndru moko zía,
gɨ ro zía ídíne manda sɨmɨ kanịsa wá, káa bɨ áyí ídí sɨmɨ lúyú ledre 'bɨ 'yị
máa née ke. Ídí 'bá'bá royị gɨ zí lúyú ledre mɨ'bá'bá.
23 Káa zí bɨ sɨmɨ sanáyị ndaá bɨlámáne wá, sɨmɨyị ndịsị lengbe fú lá kí
'dó'do yịị ní, ndá ndịsị éwé fú lá dụụ́ gbékpị ení sɨmɨ a wá, ídí 'dí'bi owụ́
le'yị kọ́ọ́ cúku'dée káa do kágá zíyị éwé a, gɨ ro zía yéme sɨmɨyị máa née.
24 Ngíti géyị 'yị e nɨyí bo, ledre ga bɨ luyúní yée ní, nɨ geré mɨówoné,
do 'décị ngbanga a kpá 'diya. Lúyú ledre 'bɨ ngíti géyị 'yị e nɨ 'bɨ ené
mɨló'boné, ndịsị 'dódo roné ndoo gɨ 'dá'ba ngíti géyị 'yị e nɨyí nda fú
ówo a.
25 Nɨ kpá kenée gɨ ro mɨméngị ledre. Togụ́ 'yị mengị bɨlámá ledre, ledre
bɨ 'yị née méngị ní lo'bo wá. Abú gɨ dosị a ndaá mɨówoné wá, gɨ 'dá'ba,
'yị e nɨyí kpá fú ówoyéme a kídí ledre ba nɨ bɨlámáne, togụ́ nɨ bɨsinyíne
yá, do kpá ówo a kídí ledre ba nɨ bɨsinyíne.

6

1 Owụ́kụlụ́ ga bɨ ṇguṇguní ledre Ngére Yésụ go, ndịsịní méngị moko zí
mɨngburoko 'yị eyé e ní, idíní óto úndru mɨngburoko 'yị eyé máa ga gére
née kíngaya. Gɨ zí 'yị ga bɨ ngárá ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo wá ní kí ndịsị
úku sínyi ledre gɨ do bɨ Lomo kpá kí ledre ené ga bɨ azé ndịsị 'dódo yée zí
'yị e ní ke.
2 Owụ́kụlụ́ máa yée ga bɨ mɨngburoko 'yị eyé e nɨyí kpá 'yị ga bɨ
ṇguṇguní ledre 'bɨ Ngére Yésụ go ní, yée owụ́kụlụ́ maáge ndaní lúrúcáyi
mɨngburoko 'yị eyé ga gére née wá. Idíní ndịsị óto úndru mɨngburoko 'yị
eyé ga gére née gɨ ro zí ndịsị eyé ídíne bɨlámáne káa do lúndu. Gɨ zía, nɨyí
kí mɨngburoko 'yị eyé maáge go mbá 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní. Ídí 'dódo
ledre née kenée zí 'yị e.

Yata lorụ gɨ ro 'yị ga bɨ ndịsịní 'dódo ledre ṛanga zí 'yị e ní

3 Togụ́ ngíti 'yị ogụ kí ngíti 'dódo ledre kpị gɨ ro ledre ga bɨ má'dódo yée
zíyị ba ní, 'yị née uku née kídí, ledre ga bɨ 'bɨ Kírésịto Yésụ Ngére ezé
bɨ ndịsịzé 'dódo yée zí 'yị e ní, nɨyí yị eyé mbá ṛanga, ndaní eyé ma'díi
'dódo ledre e wá.
4 'Yị káa zí ga gére née, odụ ledre eyé yị ené go lá dụụ́ ịlị, ngíti éyị bɨ
owoní bú gɨ do kací ịlị née ndaá 'bɨ ené e wá. Nɨyí yị eyé go káa zí 'yị
ga bɨ sɨmɨ doyé sinyí go mɨsínyí ní. Née sị ledre bɨ iliní ledre 'bɨ kangú
kí ófụ́ gɨ zía kí ngíti géyị 'yị e kíngaya gɨ ro ini ledre bɨ gɨ sɨmɨ ledre ga
bɨ sɨmɨ mɨékéne kúrú Lomo ní. Kangú káa zí ga gére ní, ndịsịní lengbe
'dí'biógụ bɨsinyí ledre ga bɨ káa zí sɨmɨkesị kí bɨsinyí ódro dongará 'yị e,
zí 'yị e ndịsịyé kí ífi ngaráye kí lafúye.

5 'Yị kangú ga gére née sɨmɨ doyé sinyí gɨ zí lúyú ledre go mɨsínyí. Odụ
mongú ledre eyé nda yị ené go lá kangú kí 'yị e. Ndịsịní gága ledre ga
gére née kenée gɨ ro zíye ídíye 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní, gɨ zía somụ́ní 'bɨ
eyé kídí, togú 'yị nɨ go 'yị lódú kací Kírésịto yá, mɨsi'di ndíki tụ́'dụ́ éyị́ e
likpíní go zía. Ábuwá ledre ma'dáa ndaá 'bɨ ené kenée wá.

Mɨsi'di 'bɨ ndíki bɨlámá ledre gɨ zí 'Bụzé Lomo

6 Mɨsi'di 'bɨ ndíki bɨlámá ledre gɨ zí Lomo ndaá 'bɨ ené té bɨ yaá 'yị idí
ídí kí tụ́'dụ́ éyị́ e zíne ní wá, yị ené 'yị idí ṇgúṇgu ledre 'bɨ 'Bụzé Lomo
ma'dáa, wo, 'yị ma'dáa, zía ídíne kí rokinyi kí éyị́ bɨ nɨ bo zía ní.
7 Gɨ zía sɨmɨ bɨ mbágáze e ndikiní zée ní, ndikiogụní eyé kóo zée kí éyị́ e
do sịlịze wá. Kpá kenée, sɨmɨ bɨ karanée azé úyu ní, 'di'bizé éyị́ gɨ do sogo
káṇgá gɨ ona kpa ndéré kíe 'be 'bɨ Lomo komo ere wá. Azé ndéré kpá kí
gbékpị́ sịlịze káa zí bɨ kóo ogụzé ní.
8 Togú éyị́ mɨánu kí bongó e gɨ ro zíze ésị́ yée rozé nɨyí goó bo yá, ledre
ezé e emení go mbá.
9 'Yị máa yée ga bɨ kí mongú mɨmbé'de sɨmɨyé, mongú ledre eyé yị ené
lá gɨ ro zíye ídíye kí tụ́'dụ́ éyị́ e zíye ní, mongú mɨmbé'deyé née oto yị
ené yée go zíye ndịsịyé méngị lúyú ledre. Bɨ ólụ́ógụyé gɨ sɨmɨ lúyú ledre
ma'dáa ndaá 'bɨ ené lolụ wá, lúyú ledre máa née odóngeṛị yị ené yée go
ndá káa zí éyị́ bɨ utúní sị́ abára ní. Odụ a, nɨyí úyu go té mɨúyu omoní wá.
10 Togú 'yị sịkpị mɨmbé'dené 'dága gɨ ro zíne ídíne kí tụ́'dụ́ késị́ zíne
yá, 'yị née nɨ ndịsị lúyú tụ́'dụ́ ledre e, gɨ zía mɨmbé'dea nɨ yị ené go dụ́ụ́
gɨ ro tụ́'dụ́ késị́. Mengị roné go zí ngíti géyị 'yị e kenée, gɨ zía bɨ otoní
mɨmbé'deyé mongúne gɨ ro tụ́'dụ́ késị́ ní, otoomoní ledre 'bɨ Lomo go,
ndịsịní nda yị eyé go lódú mɨsi'di ga bɨ yée nɨyí ndíki tụ́'dụ́ késị́ doyé ní.

Yata lorụ zí 'yị 'bɨ Kírésịto ga bɨ kí tụ́'dụ́ éyị́ e zíye ní

11 Timatíyo, káa zí bɨ Lomo gelé yịị́ go zía óto yịị́ káa do 'yị 'dódo mbigí
ledre ené zí 'yị e ní, ídí 'dí'bióyó sómụ́ ledre eyị́ gɨ ro méngị bɨsinyí ledre
'dá'ba. Ídí ndịsị méngị dụ́ụ́ éyị́ ga bɨ bi nɨ ndịsị éme ro Lomo gɨ zíye mɨéme
ní. Zí 'bú Ngére Yésụ ídíne doyị́ za kíngaya kací kadra za mbá. Zíyị kpá
kí óto 'bú 'yị e doyị́. Zí mongú ledre eyị́ ídíne óto komoyị́ gɨ ro ledre bɨ
kó'dụ́yị ní. Zíyị ídíyị kí 'yị e mbá ndoo do bɨlámá mɨsi'di.
12 Ídí ṇgúṇgu ledre Ngére Yésụ kíngaya gɨ ro zíyị ówo kací ụ́tụsɨmɨyị́
sɨmɨ ledre e, gɨ ro karanée zíyị ndíki tṛịdṛị bɨ za fí ní gɨ zí Lomo. Gɨ zía
Lomo ma'dáa ndolo ené yịị́ gbékpịe wá, ndolo yịị́ gɨ ro zí mɨméngị ledre
éyị́ ídíne bɨlámáne gɨ ro zíyị tóroyị́ kí roko'bụyị́ dongará 'yị e úku ledre
zíye fúó, gɨ ro zíye tí ówo a kídí, ṇgúṇgu ledre Ngére Yésụ go ma'díi.
13 Timatíyo, máúku zíyị do komo 'Bụzé Lomo bɨ otoogụ éyị́ tṛịdṛị e za
mbá ne ní, kpá do komo Kírésịto Yésụ bɨ kóo ụtụ sɨmɨné zía úku mbigí
ledre fúó zí Pánato Piláto, ngére bɨ kóo 'bɨ Yụ́da e ní.
14 Ledre ga bɨ máúku yée zíyị née, ídí ndịsị méngị yée tí kenée za cé, gɨ
sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ karanée Kírésịto Yésụ Ngére ezé nɨ ndá'baógụ sɨmɨ a
ní, káa bɨ 'yị e nɨyí lúrúndíki kémbị́ lúyú ledre royị́ ke.
15 'Bụzé Lomo bɨ 'yị e ndịsịní kófó ịrịa, bɨ nɨ kpá ne mongú Ngére do
sogo káṇgá ba za mbá ní, nɨ ne wo bɨ karanée nɨ 'dódoógụ Yésụ ne sɨmɨ
sịndị́ kadra bɨ utúasá go mɨútúásá ní kídí, née go mongú Ngére ezé.

16 Wo Lomo, nɨ dụ́ụ́ ne Lomo bɨ nɨ trịdrịné za fí ní. Bi bɨ ndịsị ndḭsị
doa ní, ndịsị ṛíṛí mɨṛíṛí ganya, ganya, ganya káa zɨ́ sụ́lụ́ kadra ní, 'yịma'dí
utúasá lúrú a kɨ́ komoné wá. Gɨ zɨ́ kéyị́ née ní, 'yị e idíní ndḭsị kófó ịrị
Lomo ma'dáa kacɨ́ kadra za mbá odụ a ndaá ídí wá. Idí kenée.

Mɨsi'di bɨ 'yị 'bɨ Kírésịto nɨyí ndḭsị kɨe ní

17 'Yị ga bɨ kɨ́ tụ́'dụ́ éyḭ́ e zɨ́ye ní, ídí lórụ yée, ndaní óto komoyé lá dụ́ụ́
ro tụ́'dụ́ éyḭ́ ga bɨ zɨ́ye née, zɨ́ye ndḭsịyé ḭ́lḭye kɨe wá. Idíní óto komoyé dụ́ụ́
ro Lomo bɨ ndịsị í'bí éyḭ́ e zí 'yịma'dí e za mbá ne, zí bi ndḭsị émené royé
gɨ zía ní.

18 Ídí lórụ 'yị ga bɨ kɨ́ tụ́'dụ́ éyḭ́ e zɨ́ye née, idíní ndḭsị méngị dụ́ụ́ bɨlámá
ledre kɨ́ tụ́'dụ́ éyḭ́ ga bɨ zɨ́ye née. Bɨlámá mɨméngị ledre eyé, idí éye rómo
do tụ́'dụ́ éyḭ́ ga bɨ zɨ́ye ní. Idíní ídí 'yị sáká lafúye kɨ́ éyḭ́ ga bɨ Lomo i'bí
zɨ́ye ní.

19 Togụ́ ndịsịní go méngị kéyị kenée zɨ́ 'yị e yá, ndịsịní née go yémeómo
bɨlámá ledre zɨ́ye komo ere. Karanée, Lomo nɨ méngịlúgu bɨlámá ledre
zɨ́ye kacɨ́ bɨlámá ledre ga bɨ ndịsịní méngị yée zɨ́ 'yị e née.

Odụ lorụ zɨ́ Timatíyo

20 Timatíyo, ledre bɨ Lomo i'bí do sḭlḭyị́ née, ídí 'dí'bi sḭlḭyị́ roa ngbúó.
Ndá ólụ́ sɨmɨ ngíti géyị bɨcayi ledre e wá, káa bɨ nɨyí 'dí'bióyó yḭ́ị gɨ ro Lomo
'dá'ba ke. Ídí ígí royḭ́ 'dá'ba gɨ ro bɨcayi kangú ga bɨ moko ndaá sɨmɨyé wá,
'yị kangú ndịsịní ndólo a ya née komokenzị, ábuwá yḭ́ ené bịrịfu ledre ní.

21 Ngíti géyị 'yị ga bɨ kóna otoní komoyé ro ledre ṛifu ga gére ní, karaba
ní luyúní gɨ do bɨlámá mɨsi'di 'bɨ Lomo go. Ndá ídí káa zɨ́ ye wá.

Lomo idí kɨ́yị.

Gbre wáraga bɨ Páwulo eké zɨ́
Timatíyo
ní
Ledre gɨ ro gbre bṵ́kṵ bɨ Timatíyo ní

Páwulo eké ledre ba gɨ sɨmɨ sɨ́gɨnɨ. Sómṵ́ ledre ené nɨ kóo kɨ́dí nɨyí go úfu née 'diya. Gɨ zí kéyɨ́ née ili kóo zɨ́ Timatíyo óguné zíne 'diya 'dá'dá zíye kɨ́ úfu née. Gɨ zía bɨ kóo Timatíyo ndɨ́sɨ́ sáká Páwulo kíngaya kɨ́ moko ní, zía ídíne zɨ́ Páwulo káa zɨ́ owṵ́ 'bɨ ené ní, zí 'bú Timatíyo ídíne doa kíngaya.

Páwulo eké ledre ba gɨ zía bi sinyí roa mɨsínyí gɨ ro 'yɨ́ ga bɨ 'bɨ Kírésɨ́to bɨ nɨyí ndɨ́sɨ́ 'dódo yée bɨsinyíne ní. Gɨ zí kéyɨ́ née zía úku ledre zɨ́ Timatíyo idí tóro ngbúó sɨmɨ ledre 'bɨ Kírésɨ́to bɨ ṇgúṇgu ní, ndɨ́sɨ́ úku ledre 'bɨ Lomo zɨ́ 'yɨ́ e ngɨ́rɨ́ ndaá roa wá abú sɨmɨ sɨndɨ́ kadra 'bɨ 'do'dó, idí kpá ndɨ́sɨ́ úkucáyi ledre 'bɨ 'yɨ́ 'dódo ledre ga bɨ 'yɨ́ ṛanga e ní.

1 Timatíyo, máa Páwulo bɨ 'Bṵzé Lomo gelé máa, zíma ídíma káa do 'yɨ́mɨkása zɨ́ Kírésɨ́to Yésṵ bɨ ndɨ́sɨ́zé óto komozé kacɨ́ a gɨ ro trɨ́drɨ́ bɨ za fí ní.
2 Máéké ledre ba máa zɨ́yɨ́, gɨ zía, áyí zíma go mbigí owṵ́ 'bɨ amá sɨmɨ Lomo.
'Bṵzé Lomo ma'dáa kɨ́ Kírésɨ́to Yésṵ Ngére ezé, idíní ndɨ́sɨ́ lúrú bi kacíyɨ́ gɨ do bɨ zíyɨ́ ndɨ́sɨ́yɨ́ bɨlámáne.

Páwulo I'bí mbófo éyɨ́ zɨ́ Lomo gɨ ro Timatíyo

3 Timatíyo owṵ́ 'bɨ amáa, ledreyɨ́ lɨ́gɨ́ máa wá. Kacɨ́ kadra za mbá, kɨ́'dí bɨ mááyí go íni ini zɨ́ 'Bṵzé Lomo ní, mándɨ́sɨ́ óto yɨ́ɨ́ kó'dṵ́ a. Gɨ zía, nɨ ne mbigí Lomo, bulúndu bulúnduzé e ndɨ́sɨ́ní kóo íni ini zía kɨ́ mɨmbé'deyé kɨ́é'do. Kpá káa zɨ́ bɨ ndɨ́sɨ́zé karaba íni ini zía kɨ́ mɨmbé'dezé kɨ́é'do ní.
4 Máóyó sogomá zíyɨ́ wá, mááyí ógṵ lúrú yɨ́ɨ́. Máówo bú, sɨmɨ bɨ kóo ifizé sɨmɨzé kéyɨ́ ní, nɨ kóo zíyɨ́ mongṵ́ lerɨ́, née sɨ́ ledre bɨ kóo léfe iní komoyɨ́ gɨ zía kíngaya ní.
5 Máówo bú bɨlámáne kɨ́dí, ṇgúṇgu ledre Yésṵ go káa do Ngére eyɨ́ cṵ́ kɨ́ mɨmbé'deyɨ́ káa zɨ́ bɨ kóo tetéyɨ́ Lóyisi kɨ́ mbágáyɨ́ Yṵ́nɨsɨ́ ṇguṇgunɨ́ ledre a ní.
6 Moko 'bɨ Lomo bɨ do sɨ́lɨ́yɨ́ née ndaá úyu wá, idí ngbóró tátá roné fú 'dá'dá káa zɨ́ bɨ kóo máí'bí úndru moko máa née go zíyɨ́ ní.
7 Ídí ndɨ́sɨ́ méngɨ́ moko née fú kenée ndéré kíe 'dá'dá, gɨ zía, 'Bṵzé Lomo i'bí 'dówṵ́ne go zíze gɨ ro zía ndɨ́sɨ́né óto zée zíze ídíze kɨ́ roko'bṵzé, do ndɨ́sɨ́ tórozé ngbúó sɨmɨ úzu éyɨ́, zíze ndɨ́sɨ́zé óto 'bú lafúze e, kpá gɨ ro zíze ndɨ́sɨ́zé méngɨ́ mbá bɨlámá ledre e.
8 Káa zɨ́ bɨ 'Dówṵ́ Lomo nɨ bo kíze, nɨ ndɨ́sɨ́ sáká zée ní, ngɨ́rɨ́ ndaá méngɨ́ yɨ́ɨ́ kɨ́ 'dódo ledre 'bɨ Ngére Yésṵ zɨ́ 'yɨ́ e wá. Dokuwu ndaá kpá méngɨ́ yɨ́ɨ́ kɨ́ 'dódo ledre ené zɨ́ 'yɨ́ e gɨ zía bɨ kóo otoní máa sɨmɨ sɨ́gɨnɨ́ gɨ ro bɨlámá ledre ené ní wá. Kacɨ́ kadra mbá, ídí ídí nzíyiyɨ́. Togṵ́ 'do'dó ogṵ royɨ́ gɨ zía bɨ ṇgúṇgu ledre Ngére Yésṵ ní yá, ídí ótoómo royɨ́ zíyɨ́ 'dó'dóyɨ́. Máótoómo kóo romá kpá kenée zíma ndɨ́sɨ́má 'dó'dóma gɨ ro ledre ené.

9 Gɨ zía, wo Lomo, yomo ené kóo zée kéyị kpá kí tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị e,
zíze ídíze káa do mbigí 'yị ené e ba ndaá gɨ zía bɨ azé bɨlámá 'yị e, mɨméngị
ledre ezé e nɨyí mbá bɨlámáye ní wá. Yeme kóo ledre née gɨ rozé go kú
'desị kpụrụ́ gɨ sɨmɨ Kírésịto Yésụ 'dá'dá zía kóo kí ótoógụ ere e kí káṇgá,
gɨ zía, nɨ yị ené kú Lomo 'yị méngị bɨlámá ledre zí 'yị e.
10 Bɨ ba ní, owoyemezé nda bɨlámá ledre bɨ kóo sɨmɨ bɨ Kírésịto Yésụ 'Yị
yómo 'yị e bɨ úyu do mɨngbúngbu kágá gɨ rozé ní go. Mɨúrúa bɨ kóo gɨ
sɨmɨ umbu ní, 'dodo zíze kídí, wo Yésụ, roko'bụa romo do umbu go. Zée
'yị ga bɨ 'bɨ Yésụ ma'dáa ní, togụ́ uyuzé yá, Yésụ ma'dáa nɨ úru zée, gɨ zía,
urúụtụ kóo roné go ne gɨ sɨmɨ umbu ma'dáa, roko'bụ a romo do 'bɨ umbu
go.
11 Máa Páwulo, 'Bụzé Lomo gelé máa káa do 'yịmɨkása ené, 'yị 'dódo
ledre ené kpá 'yị ndịsị úku bɨlámá ledre ené zí 'yị e za mbá.
12 Née sị ledre bɨ otoní máa gɨ zía sɨmɨ sịgịnị do ndịsị kí 'dó'do máa ní.
Abú kenée ndotó, dokuwu mengị ené máa gɨ zí ledre ga gére née wá, gɨ
zía, máówo bú, máṇgúṇgu yị amá ledre mbigí Lomo. Wo Lomo ma'dáa
nɨ ndịsị yómo máa gɨ sɨmɨ 'do'dó ga gére née gị sɨmɨ odụ sịndị kadra bɨ
karanée Ngére Yésụ nɨ ndá'baógụ sɨmɨ a ní.
13 Owụ́ 'bɨ amáa, ledre ga bɨ kóo má'dódo yée zíyị ní, ndaní lịgị yịị wá.
Ídí ndịsị 'dódo dụụ́ ledre ga gére née zí 'yị e, sɨmɨ bɨ áyí go ndịsị méngị
ledre máa ga gére ní, ledre Kírésịto Yésụ bɨ ṇgúṇgu ní, cíyí a idí ngbóró
sɨmɨyị mongụ́ne, zíyị ídíyị kpá 'yị óto 'bú 'yị e za mbá.
14 Máówo bú, 'Dówụ́ Lomo nɨ ndịsị sáká yịị, zíyị ndịsɨyị méngị moko 'bɨ
Lomo do bɨlámá mɨsi'diné.
15 Máúku ledre née kenée gɨ zía, éyị bɨ 'yị 'bɨ Ásiya mengịní ní, oto máa,
mándá kí rokinyi gɨ roa wá. Lúrú aka, Fugélo e kí Amogéno kí ngíti géyị
lafúye e, oyóní sogoyé go zí ledre 'bɨ Lomo bɨ má'dódo zíye ní. Ndịsịní
nda yị eyé go lódụ́ ngíti géyị mɨsi'di eyé e kpị.
16 Abú mengịní kenée ndotó, Onésịforụ otoomo máa wá. Tí bɨ owo bú
otoní máa sɨmɨ sịgịnị ba gɨ zía bɨ máṇgúṇgu ledre Yésụ ní. Sɨmɨ ledre ga
gére née mbá, Onésịforụ otoomo máa wá. Ndịsị kpá fú ngásáógụ kí lúrú
máa, zí mɨmbé'demá gịe ndịsị ịdrịne, zí síli ndịsị ílíne romá. Mámbófo
wo go kíngaya sɨmɨ ledre bɨ mengị yée zíma née. Ngére Yésụ ídí méngị
bɨlámá ledre zía kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ ené mbá.
17 Sɨmɨ bɨ ogụ sɨmɨ Róma ní, zí mɨmbé'dea ídíne 'dága kíngaya gɨ ro zíne
lúrú máa. Zía tónóne ndú'yúsó'do ledre gɨ romá, tí bɨ zía óguné gị zíma
do bi bɨ otoní máa doa ní.
18 Bɨlámá ledre ga bɨ kóo Onésịforụ ndịsị méngị yée zíma sɨmɨ Éfeso
née, ndaní mɨló'boyé wá, ówo kóo bú bɨlámáne. Gɨ zí kéyị née ní, zíma
ndịsịmá óto wo kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ ené e do sịlị Lomo. 'Bụzé Lomo kí Ngére
Yésụ, idíní ndịsị lúrú bi kací a gɨ ro zía ndịsịné bɨlámáne.

2

Páwulo énzị komo Timatíyo

1 Áko Timatíyo owụ́ 'bɨ amáa, káa zí bɨ Lomo mengị bɨlámá ledre go zíyị
kpụrụ́ gɨ sɨmɨ Owụ́ 'bɨ ené Kírésịto Yésụ ní, ídí ídí kí roko'bụyị, zíyị ndịsị
tóroyị ngbúó sɨmɨ ledre e kací kadra za mbá.

2 Ledre ga bɨ kóo lúrútóko gɨ zíma, mándḭsḭ 'dódo yée zɨ́ tṵ'dṵ́ 'yḭ e ní,
ídí 'dí'bi ledre máa ga gére née, zíyḭ 'dódotátá yée zɨ́ 'yḭ ga bɨ lúrú yée
utúasání go gɨ ro 'dódotátá ledre e ní, zíye ndḭsḭyé 'dódotátá yée zɨ́ ngíti
géyḭ 'yḭ e.
3 Ídí ódó mɨmbé'deyḭ́ sɨmɨ ledre e káa zíze ní, zíyḭ tóroyḭ́ ngbúó káa zɨ́
asikíri 'bɨ Kírésḭto Yésṵ ní.
4 Bɨ áyí go asikíri 'bɨ Ngére Yésṵ ní, ndá lolṵ ndḭsḭ méngḭ mɨméngḭ ledre
'bɨ gbékpḭ 'yḭ e wá. Ídí ndḭsḭ méngḭ dṵṵ́ ledre máa yée ga bɨ Yésṵ nɨ ídí kɨ́
rokinyi gɨ royé ní.
5 Togṵ́ kenée wá, ídí ídí káa zɨ́ 'yḭ bɨ ndḭsḭní ngásá mɨdogelḭ́gélḭ ní. Lúrú,
togṵ́ 'yḭ nɨyí go ngásá mɨdogelḭ́gélḭ kɨ́ lafúne e ní, oto ené sómṵ́ ledre ené
gbre gbre wá. Nɨ óto komoné dṵṵ́ ro ngásá bɨ kó'dṵ́ne ní, 'búó togṵ́
ngasáonzóní ngásá máa née go.
6 Ngíti sómṵ́ ledre nɨ kpá káa, ídí ídí káa zɨ́ 'yḭ bɨ nɨ 'yḭ ó'do éyḭ́ kíngaya
ní. 'Yḭ bɨ nɨ 'yḭ ó'do éyḭ́ kíngaya ní, nɨ yḭ́ ené lengbe fú lá kɨ́ rokinyi.
7 Ledre ga bɨ máúku yée zíyḭ née, ídí sómṵ́ sɨmɨyé kpó kpó kpó. Ngére
Yésṵ nɨ í'bí komokenzḭ zíyḭ kpṵrṵ́ gɨ sɨmɨ ledre káa zɨ́ ga gére née.
8 Ídí óto komoyḭ́ ro Kírésḭto Yésṵ bɨ nɨ gɨ sɨmɨ kúfú ngére Dawídi bɨ kóo
'Bṵzé Lomo uru wo gɨ sɨmɨ umbu ní. Née bɨlámá ledre bɨ mándḭsḭ 'dódo a
zɨ́ 'yḭ e ní.
9 Gɨ zía bɨ mándḭsḭ 'dódo bɨlámá ledre née zɨ́ 'yḭ e ní, 'yḭ máa yée ga bɨ
ngárá iliní bɨlámá ledre máa née wá ní, zíye ndḭsḭyé 'dó'do máa kpá kɨ́
ónzó máa sɨmɨ sḭ́gḭnḭ́ káa zɨ́ éyḭ́ bɨ mándḭsḭ méngḭ bɨsinyí ledre ní.
10 Abú kenée ndotó, máí'bí romá go zíma 'dó'dóma gɨ ro 'yḭ e za mbá,
gɨ do bɨ zíye ṇgúṇgu ledre 'bɨ Kírésḭto Yésṵ, zíye ídíye mbigí 'yḭ ga bɨ 'bɨ
Lomo ní za fí.
11 Ma'díi,
togṵ́ otoomozé bɨsinyí ledre ga bɨ kóo ndḭsḭzé méngḭ yée ní mbá 'dá'ba yá,
Yésṵ nɨ yómo zée, zía óto zée, zíze ídíze trḭdrḭzé za fí káa zíne ní.
12 Ndaá kpá lá dṵṵ́ wo née wá, togṵ́ ṵtṵzé sɨmɨzé sɨmɨ 'do'dó ga bɨ nɨyí kɨ́
ndḭsḭ méngḭ zée ní gḭ sɨmɨ sḭndḭ́ kadra bɨ Yésṵ ma'dáa nɨ ndá'baógṵ
sɨmɨ a ní yá,
azé ídí dongará 'yḭ ga bɨ Yésṵ ma'dáa nɨ ídí Ngére doyé ní.
Togṵ́ otoomozé wo gɨ zɨ́ 'do'dó bɨ ndḭsḭzé ndíki a gɨ ro ledre ené ní yá,
sɨmɨ bɨ karanée nɨ ndá'baógṵ káa do Ngére do 'yḭma'dí e do sogo
káṇgá ona ní, nɨ ótoómo zée kpá kenée, zía úku ledre kídí, née
owo ené zée wá.
13 Togṵ́ owozé wo káa do Ngére ezé, zíze ndḭsḭzé lódṵ́ kacɨ́ a yá,
oyólo'bó ené ledre ené wá,
ledre ga bɨ uku yée ní, nɨ méngḭ yée mbá.

'Yḭ 'bɨ moko bɨ Lomo nɨ kɨ́ rokinyi kíe ní

14 Káa zɨ́ bɨ kenée ní, ledre ga bɨ máúku yée zíyḭ née, ídí ndḭsḭ úku yée
zɨ́ 'yḭ ga bɨ sḭ́ sḭ́lḭ́yḭ́ íri ní mbá, ndaní ndḭsḭ méngḭ kangú sɨmɨ ledre 'bɨ Lomo
wá. Kangú káa zɨ́ bɨ ngíti géyḭ 'yḭ ga gére ndḭsḭní méngḭ yée née, sakání
eyé 'yḭ e wá. Bɨ ndḭsḭ sínyí ro 'yḭ ga bɨ ndḭsḭní úwú yée ní mɨsínyí.
15 Máúku zíyḭ, dokuwu moko 'bɨ Lomo ndaá méngḭ yḭ́ḭ wá. Ídí í'bí royḭ́
ndḭsḭ méngḭ moko ené kɨ́ ndḭsḭ 'dódo bɨlámá ledre ené zɨ́ 'yḭ e.

16 'Yị ga bɨ ambá ledre eyé lá kangú kɨ́ úkucáyi ledre gɨ do bi ledre 'bɨ
Lomo ní, ndá í'bí royị́ zíse ndịsịsé ítí kangú kéye wá. Gɨ zía 'yị tara sinyí
káa zɨ́ ga gére née, ndịsịní lengbe 'dí'bióyó 'yị e gɨ do mɨsi'di 'bɨ Lomo
'dá'ba.
17 Bɨsinyí ódro ga bɨ káa zɨ́ bɨ Amána e kɨ́ Phịléta ndịsịní ódro yée emení
ngụ́, ndịsịní 'dí'bióyó ledre 'bɨ Lomo gɨ do mɨmbé'de 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto
ní 'dá'ba, zɨ́ mɨméngị ledre eyé nda ndịsị ídíne bɨsinyíne.
18 'Yị ga gére née ukuní eyé ma'díi ledre wá, ambá ledre eyé yị́ ené lá
dụụ́ ṛanga. Lúrú aka lá ledre bɨ ukuní kídí, 'yị e ndaní lolụ óto komoyé gɨ
ro ledre úrú gɨ sɨmɨ umbu wá, 'yị ga kóo uyuní ní, Ngére Yésụ uru yị́ ené
yée go. Ngíti éyị́ ndaá lolụ íri ya úrú gɨ sɨmɨ umbu wá. Ledre eyé ga gére
née ndịsị nda go sínyi sómụ́ ledre 'bɨ 'yị e kɨ́ lódụ́ kací Yésụ.
19 Timatíyo, ídí ówo a bɨlámáne kídí, ledre 'bɨ Lomo ndaá owụ́ éyị́
cúku'dée zɨ́ 'yị e ndịsịyé ndéndeke kíe wá. Nɨ éyị́ bɨ Lomo yeme ne kɨ́
ledrené owóowó zɨ́ 'yị e za mbá ní, “Lomo ma'dáa owo mbigí 'yị ené ga
bɨ ṇguṇguní ledre ené go ní mbá bú.” Kpá kenée, “'Yị bɨ ṇguṇgu ledre
Ngére Yésụ go ma'díi ní, idí nda ndịsị méngị dụụ́ éyị́ ga bɨ Yésụ ma'dáa
ili yée ní.”
20 Ngíti ledre nɨ kpá káa, 'yị bɨ nɨ do mongụ́ moko kpá kɨ́ mongụ́ 'be
zíne ní, éyị́ 'bɨ éyị́ mɨánu ga bɨ zía 'be ní, nɨyí kací ṛịḳị́ sị́ doyé mbá
mɨngúngúcua. Ngíti géyị 'bɨ eyé gɨ sɨmɨ dábu, ngíti géyị gɨ sɨmɨ késị́ bɨ
ndịsịní ṛíṛí mɨṛíṛí ní. Zí ngíti géyị ídí 'bɨ eyé gɨ sɨmɨ káṇgá kpá kɨ́ yée ga bɨ
cecení gɨ sɨmɨ kágá ní. Éyị́ ga gére née ndịsịní méngị moko kíye kací sịndị́
kadra eyé e mɨngúngúcua. Ngíti géyị gɨ ro mɨngburoko sị́lị́ e, zí ngíti géyị
ídí 'bɨ eyé gɨ ro gbékpị́ sị́lị́ e.
21 Ledre née nɨ kpá kenée gɨ ro 'yị ga bɨ i'bíní royé go ndịsị lódụ́ kací
Ngére Yésụ ní. Togụ́ 'yị otoomo kɨ́ méngị bɨsinyí ledre, zía ndịsịné méngị
dụụ́ ledre ga bɨ utúasání mɨútúásá ní yá, Lomo nɨ í'bí moko bɨ kɨ́ ledrené
owóowó ní zía, gɨ zía 'yị ma'dáa née i'bí roné go ndịsị lódụ́ kací Ngére ené
Yésụ. Gɨ zí kéyị née ní, 'yị máa née nɨ go kpá nzíyiné gɨ ro ndịsị méngị
ledre ga bɨ utúasání mɨútúásá ní.
22 Timatíyo owụ́ 'bɨ amáa, máúku zɨ́yị fúó, lafúyị ga bɨ ambá ledre eyé
lá dụụ́ bɨcayi ódro kɨ́ bɨcayi mɨméngị ledre e ní, ídí ígí royị́ gɨ royé 'dá'ba.
Ídí ndịsị méngị dụụ́ ledre ga bɨ utúasání mɨútúásá ní. Zɨ́yị óto komoyị́ ro
ledre 'bɨ Lomo kíngaya. Ídísé ndịsị bɨlámáse kɨ́ mɨmbé'desé kịé'do kɨ́ 'yị
ga bɨ i'bíní royé go ndịsị lódụ́ kací Ngére Yésụ ní.
23 Ndaá kpá lá dụụ́ ledre máa yée ga gére née wá, ndá í'bí royị́ zíse
ndịsịsé méngị kangú kɨ́ 'yị ga gére née wá, gɨ zía, kangú ndịsị lengbe
'dí'biógụ ófụ́ kɨ́ okó dongará 'yị e.
24 Ídí óto ledre ba sɨmɨ doyị́. Togụ́ 'yị nɨ go 'yị kasa 'bɨ Ngére Yésụ yá,
'yị máa née ndaá lolụ 'yị ófụ́ kɨ́ 'yị e wá. Nɨ nda go 'yị bɨ mɨmbé'dea nɨ go
bɨlámáne ro 'yị e za mbá, ambá ledre ené nda go 'bɨ 'dódo bɨlámá ledre
bɨ 'bɨ Lomo ní zɨ́ 'yị e.
25 'Yị ga gére née, bɨ ndịsịní úkucáyi ledre gɨ do bi ledre 'bɨ Lomo ní,
ídí 'dódo ledre zɨ́ye kpá kɨ́ íni ini gɨ royé. Lomo idí óyóló'bó mɨmbé'deyé
gɨ ro zɨ́ye ówo dụụ́ mbigí ledre ené.

2:19 2:19 Ólo 'yị e 16:5

26 Zɨye óyóló'bó sómụ́ ledre eyé zɨye ídíye nda 'yị lódụ́ kací Yésụ. Gɨ ro zɨye ólụ́ógụyé gɨ sị́ sị́lị́ ngére 'bɨ bɨcayi lomo e, gɨ zía ndɨsịní nda kóo go méngị ledre ga bɨ Satána ili yée ní.

3

Tụ́'dụ́ 'yị e nɨyí karanée óyó sogoyé zɨ́ Lomo

1 Timatíyo, ídí óto ledre ba sɨmɨ doyị́ bɨlámáne, kadra mɨndá'baógụ Yésụ nɨ ídí bɨsinyíne zí tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị e.

2 Gɨ zía ndɨsịní yị́ eyé méngị dụ́ụ́ éyị́ bɨ bi ndɨsị́ éme royé gɨ zía ní, do ndɨ́sɨyé óto komoyé kpá dụ́ụ́ ro késị́ eyé ga bɨ ndɨsịní yóko yée ní, zɨ́ye ndɨ́sɨyé kɨ́ ịlịye káa zɨ́ éyị́ bɨ romoní do 'yị e go za mbá ní. Ndaá kpá lá dụ́ụ́ ledre máa yée ga gére née wá, zɨ́ye ndɨ́sɨyé kɨ́ óto 'yị e káa do sɨmɨ sịndịye, zɨ́ye 'dụ́tụ mbílíye ngbụ́rụ́ kɨ́ úwú lorụ ga bɨ 'yị ndíki yée ndɨsịní úku a zɨ́ye ní. Ndaní kpá 'yị í'bí mbófo éyị́ zɨ́ 'yị e wá, zɨ́ye ndɨ́sị́ óto royé 'duo káa zɨ́ éyị́ bɨ romoní do 'yị e go ví, gɨ zɨ́ kéyị́ née, ledre 'bɨ Lomo ndaá zɨ́ye owóowó wá.

3 'Bú 'yị e ndaá doyé wá. Ndaní 'yị ótoómo ledre zɨ́ 'yị e wá. Ambá ledre eyé lá lịkpị́, zɨ́ye ndɨ́sɨyé méngị ledre e 'duo faa káa zɨ́ éyị́ bɨ sɨmɨ doyé sinyí go mɨsínyí ní, sókụ́ nɨ royé 'duo sága, iliní bɨlámá ledre wá.

4 Ndaá kpá lá dụ́ụ́ ledre máa yée ga gére née wá, nɨyí kpá 'yị í'bí ngbángá 'yị e zɨ́ bɨsinyí 'yị e. Ndɨsịní méngị ledre e 'duo faa somụ́ní eyé sogo a kí wá, zɨ́ye ndɨ́sị́ sɨ́kpị́ fúndúye 'dága sɨmɨ ledre e za mbá, somụ́ní do Lomo wá, mongụ́ ledre eyé dụ́ụ́ rokinyi eyé bɨ iliní ní.

5 Owụ́ 'bɨ amáa, máúku zɨ́yị, ídí ígí royị́ gɨ ro 'yị e káa zɨ́ ga gére née 'dá'ba. Londoní royé kɨ́dí, yée nɨyí 'yị lódụ́ kací Yésụ, ɨ́'ɨ, née gbékpị́ ledre, mɨméngị ledre eyé nɨ yị́ ené fú lá bɨsinyíne, gɨ zía Lomo ndaá 'bɨ ené kɨ́ye wá.

6 Ngíti géyị ndɨsịní ndéré 'be 'bɨ 'yị e kɨ́ sínyi do kará ga bɨ kɨ́ sómụ́ ledre eyé cúku'dée ní, gɨ ro zɨ́ kará máa ga gére née ndɨ́sɨyé méngị ledre ga bɨ yée iliní ní.

7 Kará ga gére née iliní tɨ́ gɨ ro zɨ́ye ówo ledre gɨ sɨmɨ 'dódo ledre bɨ gɨ sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo ní, iciní royé má, utúasání ndíki a wá.

8 'Yị ṛanga ga gére née ndɨsịní tóro'dụ́tụ mɨsi'di ledre 'bɨ Lomo gɨ zɨ́ 'yị e cé káa zɨ́ bɨ kóo sɨmɨ sịndị́ kadra 'bɨ Mụ́sa, Yóna e kɨ́ Yombere otoní royé okó ro Lomo zɨ́ye ndɨ́sɨyé úkucáyi Mụ́sa ní. 'Yị ṛanga ga gére née sɨmɨ doyé sinyí gɨ zɨ́ lúyú ledre go mɨsínyí gɨ zía, ledre 'bɨ Lomo ndaá do mɨmbé'deyé wá.

9 Nɨyí méngị ledre ga gére née kenée má, kacíye utúasá akpa kɨ́e wá, gɨ zía 'yị e nɨyí lúrúcáyi yée mbá mɨlúrúcáyi, cé káa zɨ́ bɨ kóo 'yị e lurúcayiní Yóna e kɨ́ Yombere sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo 'bɨ Mụ́sa ní.

Yata lorụ gɨ zɨ́ Páwulo zɨ́ Timatíyo

10 Owụ́ 'bɨ amáa, káa zɨ́ bɨ 'dí'bi ledre ga bɨ kóo mɨ'dódo yée zɨ́yị ní go, zɨ́yị 'dí'bi mɨméngị ledre amá e kpá go mbá, zɨ́yị ndɨ́sɨyị́ go méngị kéyị cé káa zɨ́ma. Mɨsi'di bɨ mándɨ́sị lódụ́ kací Yésụ kɨ́e, kɨ́ mɨtóromá ga bɨ ngbúó sɨmɨ úzu éyị́ e, kɨ́ 'bú 'yị e bɨ mándɨ́sị óto a, nda kɨ́ ụ́tụsɨmɨ ga bɨ mándɨ́sị ụ́tụ yée mbá ní, ídí ndɨ́sị méngị ledre máa ga gére née kpá té kenée ndéré kɨ́e 'dá'dá za fí.

11 Lúrú aka lá ledre ga bɨ kóo mengịní royé zíma, 'yị e sogóní máa, do
ndịsịyé 'dó'do máa kí toso 'do'dó e mɨngúngúcua ní. Nda kpá kí wo bɨ
mengịní máa kíe sɨmɨ Ánatiyoko kí Ikonỉyomo kpá kí Lísitra ní. Sɨmɨ
ledre ga gére née mbá, Ngére Yésụ otoomo máa wá. Ndịsị kóo kpá fú
sáká máa gɨ sɨmɨ ledre ga gére née za mbá.
12 Máúku zíyị ma'díi, 'yị ga bɨ ṇguṇguní Kírésịto Yésụ go káa do Ngére
eyé, i'bíní royé go ndịsị lódụ́ kací a ní, ezeokó Yésụ nɨyí ndịsị 'dó'do 'yị 'bɨ
Yésụ ga gére née, gɨ zía bɨ ṇguṇguní ledre Yésụ ma'dáa go ní.
13 Bɨsinyí 'yị ṛanga ga gére née, nɨyí yóko royé kí ngíti géyị lafúye do
ídíye tụ́'dụ́, zíye ndịsịyé sínyi do tụ́'dụ́ 'yị e káa bɨ nɨyí ídí 'yị ndịsị lódụ́
kací Yésụ ke.
14 Gɨ zí kéyị née ní, ledre 'bɨ Ngére idí ngbóró sɨmɨyị́ ndéréne fú 'dá'dá.
Ledre ga bɨ kóo 'dodoní yée zíyị ní, ídí lányá royé kíngaya.
15 Káa zí bɨ kóo tonóní 'dódo ledre 'bɨ Lomo go zíyị kú gɨ do owụ́yị,
zíyị ówoyéme mɨéké kúrú Lomo go bɨlámáne, bɨ karaba ndịsị go í'bí
komokenzị zíyị, zíyị ndịsịyị́ lódụ́ kací Kírésịto Yésụ kíe gɨ ro zíyị ídíyị
trịdrịyị za fí ní.
16 Ledre máa ga gére née, 'Dówụ́ Lomo 'dodo kóo yée ne do ékéómo yée
gɨ ro zíye ídíye bɨlámá mɨsi'di 'bɨ 'dódo ma'díi ledre zí 'yị e. Kpá gɨ ro do
ndịsị ụ́cụómo 'yị e kíe káa bɨ nɨyí ndịsị lúyú ledre ke. Ndaá kpá lá dụ́ụ́ wo
née wá, nɨ kpá gɨ ro togụ́ 'yị luyú ledre go yá, do 'dózoyéme wo kíe. Kpá
gɨ ro 'dódoyéme mɨsi'di 'bɨ bɨlámá ndịsị kíe zí 'yị e.
17 Née mɨsi'di bɨ 'Bụzé Lomo yeme gɨ ro do ndịsị yéme zée 'yị kasa ga
bɨ 'bɨ Ngére Yésụ ní kíe, gɨ ro zíze ndịsịzé méngị dụ́ụ́ ledre ga bɨ utúasání
mɨútúásá ní.

4

Yata lorụ zí Timatíyo

1 Timatíyo, ba ledre bɨ o'bụ mɨó'bụ ní. Ídí óto a sɨmɨ doyị́, ndaá lígị
yị́ị wá. Mɨndá'baógụ Yésụ ndaá owụ́ ledre wá. Yésụ nɨ ndá'baógụ 'décị
ngbanga 'yị e za mbá. Yée ga bɨ nɨyí aka trịdrị kí yée ga bɨ uyuní go ní.
Gɨ zí kéyị née, zíma énzị komoyị́ 'desị́ do bi kací 'Bụzé Lomo kí Kírésịto
Yésụ ma'dáa.
2 Ídí í'bí royị́ kíngaya ndịsị 'dódo ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e. Zíyị kí énzị
komoyé. Idíní ndịsị méngị dụ́ụ́ ledre ga bɨ bi nɨ ndịsị éme ro Lomo gɨ zíye
mɨéme ní. Ndaní lúyú ledre wá. Ídí ndịsị 'dódo ledre née kenée zí 'yị e kí
mɨmbé'deyị́ kịé'do.
3 Gɨ zía sịndị́ kadra nɨ ógụ, 'yị e nɨyí ésị'dụ́tụ mbílíye ngbụ́rụ́ kí úwú
ledre 'bɨ Lomo. Zíye óto komoyé yị́ eyé dụ́ụ́ ndịsị úwú ledre ga bɨ ngárá
ndaní 'bɨ Lomo wá ní kíngaya. Gɨ zía née ledre ga bɨ iliní yị́ eyé yée ní.
4 Nɨyí ási gɨ ro cóngó 'dódo ledre bɨ 'bɨ Lomo ní kenée, do nda óto
komoyé ro gbékpị́ bɨcayi 'dódo ledre ga bɨ ngárá ndaní 'bɨ Lomo wá ní.
5 Kací kadra za mbá, ídí ndịsị tóro ngbúó, mɨmbé'deyị́ idí ídí dụ́ụ́ ro
moko 'bɨ Lomo bɨ do sịlịyị ní, gɨ ro zíyị ndịsịyị́ 'dí'biógụ 'yị e zí Ngére
Yésụ.
6 Máúku ledre ga gére née zíyị kenée, gɨ zía kacíma akpa do sogo káṇgá
go, mááyí nda go káa zí kadra tagá ní, mááyí go gbóo gɨ ro ndá'balúgu
romá zí 'Bụzé Lomo komo ere.

7 Moko bɨ kó'dụ́ma ní, máméngịónzó go. Máódó mɨmbé'demá zíma méngị a za kí sɨmɨmá mbá, gị do odụné tí káa zí bɨ Lomo, mịngị moko ma'dáa ili ní.
8 Gɨ zí kéyị née ní, Lomo ma'dáa yemeomo bɨlámá bi go zíma 'be 'bɨ ené komo ere, gɨ zía mɨútúásá go kací komoa káa do mbigí 'yị ené. Ngére Yésụ nɨ 'dí'bióto máa née do bɨlámá bi máa née. Ndaá kpá lá dụ́ụ́ máa ngúcumá wá, azé ídí kí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre Yésụ go, otoní royé go ndịsị lódụ́ kací a gị sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ karanée Yésụ ma'dáa nɨ ndá'baógụ sɨmɨ a ní.

Páwulo ndolo Timatíyo

9 Timatíyo, méngị aka kéyị zíyị ngásáógụyị́ zíma yáa 'diya.
10 Éyị́ bɨ Démasi e kí Kɨrɨséne e kí Tịto e mengịní ní, ndaá bɨlámáne wá. Bayiomoní moko bɨ Lomo i'bí zíye ní go. Démasi nderé go sɨmɨ Tasaloníka, Kɨrɨséne nderé 'bɨ ené go sɨmɨ Galatíya, Tịto ndéré 'bɨ eyị́ sɨmɨ Dalamatíya. 'Yị ga gére née mbá, 'bú ledre 'bɨ sága ba 'di'bioyó yée go.
11 Idíakázé nda yáa go lá dụ́ụ́ gbre kí Lúka. Togụ́ áyí gɨrí go ógụ yá, ndá óyó sogoyị́ zí Máriko wá, 'dí'biútú wo gɨrí kpa, gɨ ro zía ógụné ndịsị sáká máa,
12 gɨ zía máili aka kása Takíka sɨmɨ Éfeso.
13 Sɨmɨ bɨ togụ́ áyí gɨrí go ịnyị ní, mongụ́ bongó drụ́ amá kóo máótoómo lịgị sɨmɨ Tóra 'be 'bɨ Karapó ní, 'dí'biútú gɨrí kpa zíma. Kpá kí mɨéké kúrú Lomo ga bɨ kóo máótoómo yée íri ní, 'dí'biútú yée gɨrí kpá kpa zíma.
14 Éyị́ bɨ Alakɨzánde 'yị 'boro mengị zíma ní, sinyí romá go gbála. Máútúásá méngịlúgu bɨsinyí ledre zía kací ledre bɨ mengị zíma née wá. Odụ a, Ngére Yésụ idí lúrú bi zía sɨmɨ ledre máa née dụ́ụ́ ne.
15 Komoyị́ idí ídí royị́ gɨ zí Alakɨzánde ma'dáa. Oto roné go okó rozé, ndịsị go úkucáyi ledre gɨ do bi ledre 'bɨ Lomo bɨ ndịsịzé 'dódo a zí 'yị e ní kíngaya.
16 Sɨmɨ mɨzefị 'dí'bi bɨ kóo 'di'biní máa ógụ kíma kó'dụ́ 'yị 'décị ngbanga e gɨ zía bɨ mándịsị 'dódo ledre 'bɨ Ngére Yésụ zí 'yị e ní, bɨkéṛị́ 'yị bɨ kóo i'bí roné útúne do kacíma ndéré úku yéme ledre gɨ romá ní ndaá. Abú mengịní kóo bɨsinyí ledre zíma kenée ndotó, Lomo ndaá méngịlúgu bɨsinyí ledre zíye kací a wá.
17 Sɨmɨ ledre máa bɨ kóo née mbá, Ngére Yésụ otoomo ené kóo máa wá. Nɨ kóo fú kíma, ndịsị kí í'bí roko'bụ zíma, zíma ndịsịmá úku bɨlámá ledre ené kíe zí ṛịḳị kúfú 'yị e za mbá. Née sị́ ledre bɨ kóo yomo máa gɨ roa gɨ zí kemị ga gére ní.
18 Máówo bú, Ngére Yésụ nɨ ndịsị sáká máa gɨ zí bɨsinyí ledre fú kenée gị zíma ndéréma ndịsịmá sị́ sịndịa komo ere, gɨ zía, nɨ ne Ngére amá. 'Yị e idíní ndịsị mbófo wo kací kadra za mbá, kenée za fí. Idí kenée.

Mandá kí úndru gɨ zí Páwulo zí 'yị e

19 Mandá zí Akúwíla e kí me'bené, Purisíla e kí Onésịforụ kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ eyé e za mbá.
20 Sɨmɨ bɨ kóo máịnyị ógụmá sɨmɨ Róma ní, Erésito idíaká kóo cịḳị sɨmɨ Korịndo, zíma nda kóo ótoómo Tarafímo sɨmɨ Meléto gɨ zía nɨ kí ndíyá.

21 Odụ ledre, ndá lú'bú wá, ídí méngị kéyị, zíyị ógụyị̄ 'dá'dá zɨ́ iní
kɨ́ ndá'baógụné. 'Yị ga bɨ 'bɨ Ngére Yésụ azé kéye yáa ní, Yubúla e kɨ́
Pódene e kɨ́ Lịno e kɨ́ Kụlịda e, I'bíní mandá zíyị kíngaya.
22 Ngére Yésụ idí ídí kɨ́yị, zía í'bí úndru zíse za mbá.

Wáraga bɨ Páwulo eké zɨ́
Tịto
ní
Ledre gɨ ro bṵ́kụ bɨ Tịto ní

Tịto nɨ Gɨrɨ́gɨ, ṇguṇgu kóo ledre Kírésịto go zía ndɨ́sịné sáká Páwulo kíngaya do tṵ́'dṵ́ ngíti géyị mɨsi'di e sɨmɨ bɨ Páwulo nɨ ndɨ́sị gámá kɨ́ úku bɨlámá ledre 'bɨ Kírésịto Yésụ zɨ́ 'yị e ní. Gɨ do kací a née zɨ́ Páwulo kása wo sɨmɨ káṇgá bɨ Kuréto ní káa do manda 'bɨ Kanịsa íri.

Páwulo eké sɨmɨ wáraga ba kídí Tịto idí gélé 'yị ga bɨ mɨméngị ledre eyé nɨ bɨlámáne ní gɨ ro zíye ídíye káa do manda 'bɨ Kanịsa e. Zía kpá í'bí yata lorụ zɨ́ Tịto káa zɨ́ bɨ nɨ ndɨ́sị 'dódo ledre zɨ́ 'yị e kací ówo ledre eyé e mɨngúngúcua ní. Mɨngburoko ya'dá e, kará e, owṵ́phɨ́ṛangá e nda kpá kɨ́ owṵ́kụlṵ́ e. Odụ a zía úku ledre zɨ́ Tịto idí 'dódo ledre zɨ́ 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní, idíní ndɨ́sị mbá kɨ́ mɨmbé'deyé kɨ́é'do gɨ do bɨ zíye ídíye éyị́ kɨ́é'do.

Wáraga bɨ Páwulo eké zɨ́ Tịto ní

1 Tịto owṵ́ 'bɨ amá sɨmɨ Lomo, máa Páwulo bɨ 'yị 'bɨ moko 'bɨ Lomo kpá 'yịmɨkása 'bɨ Kírésịto Yésụ ní. 'Bụzé Lomo kɨ́ Yésụ kasaní máa go ndéré kɨ́ 'dódoyéme yata ledre gɨ ro Yésụ, zɨ́ 'yị ga bɨ Lomo geléogụ yée go káa do mbigí 'yị ené e ní. Gɨ ro zíye ṇgúṇgu ledre Yésụ káa do Ngére eyé nda za kíngaya, zíye ndɨ́sịyé dụṵ́ méngị ledre ga bɨ bi nɨ ndɨ́sị éme ro Lomo gɨ zíye mɨéme ní.

2 Bɨlámá 'dódo ledre bɨ gɨ ro Yésụ née, nɨ óto 'yị e zíye ndɨ́sịyé óto komoyé kídí, ma'díi karanée Lomo nɨ í'bí trịdrị bɨ za fí ní zíye, gɨ zía Lomo ma'dáa uku kóo go fúó kídí, 'yị ené e nɨyí karanée ídí kɨ́ trịdrị bɨ za fí ní.

3 'Bụzé Lomo bɨ 'Yị yómo 'yị e mbá ní, 'dodoogụ ledre née go sɨmɨ bɨlámá sịndɨ́ kadra, zía gélé máa ya máídí ndɨ́sị 'dódo ledre máa née kenée zɨ́ 'yị e mbá.

4 Máéké ledre ba rɨ́ zɨ́yị Tịto, áyí zíma go káa zɨ́ owṵ́ bɨ gɨ sɨmɨmá ní, gɨ zía ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo go kpá káa zíma ní.

Gɨ zɨ́ kéyị née ní, zíma ndɨ́sịmá íni ini zɨ́ 'Bụzé Lomo kpá kɨ́ Kírésịto Yésụ 'Yị yómo zée, idíní méngị bɨlámá ledre zɨ́yị, zíye í'bí úndru zɨ́yị, gɨ ro zɨ́yị ndɨ́sịyɨ́ bɨlámáne.

Páwulo i'bí moko zɨ́ Tịto sɨmɨ kuréto

5 Moko bɨ kóo 'bɨ ótoyéme moko 'bɨ Lomo sɨmɨ Keréto, bɨ kóo idíaká gɨ zíma ngárá sịndɨ́ kadra ndaá kóo zíma méngịónzó a wá ní, nɨ bɨlámáne ídí ótoyéme yée tɨ́ káa zɨ́ bɨ kóo máúku zɨ́yị ní. Ídí géléógụ ngíti géyị 'yị e gɨ sɨmɨ gara ga bɨ nɨyí sɨmɨyé ní, zɨ́yị óto yée káa do manda 'dá'dá zɨ́ lafúye.

6 'Yị bɨ áyí gélé wo káa do manda 'dá'dá ní, mɨméngị ledre ené idí ídí bɨlámáne do komo 'yị e za mbá. Idí ídí dụṵ́ o'do 'bɨ kára kɨ́é'do. Ndɨ́sị ené kɨ́ me'bené idí ídí bɨlámáne do komo 'yị e. Owṵ́ 'bɨ ené e idíní kpá ídí owṵ́ ga bɨ ṇguṇguní ledre Ngére Yésụ go bɨlámáne ní, káa bɨ 'yị e nɨyí ndɨ́sị úku sínyi ịrị Lomo gɨ zɨ́ bɨsinyí mɨméngị ledre eyé ke.

7 Gɨ zía togụ́ 'yị nɨ go manda 'dá'dá moko 'bɨ Lomo yá, ndaá ídí 'yị lúyú
ledre wá. Ndaá kpá ídí 'yị bɨ ili 'yị e idíní ndịsị méngị dụụ́ ledre ené ní
wá. Ndaá ídí 'yị mbịrị wá. Ndaá kpá ídí 'yị éwé le'yị́ kí ndịsị kóyó kíe kpá
kí ndịsị méngị okó wá. Ndaá ídí 'yị mongụ́ mɨmbé'de gɨ ro késị́ wá.
8 Ndaá kpá ídí 'yị bɨ 'yị e ndịsịní éré 'be 'bɨ ené mɨéré gɨ zí bɨsinyí
mɨméngị ledre ní wá. Idí ídí 'yị bɨ 'bú mɨméngị bɨlámá ledre nɨ doa
kíngaya zí 'yị e za mbá ní. Zía ídíne 'yị bɨ ndịsị 'bá'bá roné gɨ zí bɨsinyí
ledre mɨ'bá'bá ní, mɨméngị ledre ené e idíní ídí mbá bɨlámáye, ndaá ídí
'yị lúyú ledre wá.
9 Idí ídí 'yị bɨ ṇguṇgu ledre Yésụ go kíngaya tí káa zí bɨ 'dodoní zía ní,
gɨ ro zía útúásáne ndịsị 'dódoyéme ledre a do bɨlámá mɨsi'diné zí 'yị ga
bɨ ndịsịní kála a mɨkála ní gɨ ro zíye ówoyéme a, zíye ṇgúṇgu a.

Páwulo i'bí roko'bụ zí Tịto

10 Tịto, máúku ledre née zíyị kenée, gɨ zía tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị e asiní kí
úwú mbigí 'dódo ledre bɨ gɨ ro Ngére Yésụ 'yị yómo zée ní go, ambá ledre
eyé nda yị́ ené go lá gbékpị́ ódro kí ndịsị ṛáṛanga zí 'yị e. 'Yị ga bɨ máúku
ledreyé zíyị née, ndaá ngíti géyị 'yị e sɨkala wá, kpá tí akpa Yụ́da ga kóna
ukuní ledre ya yée ṇguṇguní ledre Yésụ go káa do ngére 'yị yómo yée ní,
oyóní sogoyé zí Yésụ née akpa ye.
11 Ndá ótoómo 'yị ṛanga ga gére née zíye ndịsịyé 'dódo ledre zí 'yị ga bɨ
ṇguṇguní ledre Yésụ go ní wá. Bɨsinyí mɨ'dódo ledre káa zí ga gére née,
nɨ óto 'yị e zíye ótoómo kí lódụ́ kací Yésụ. 'Yị ṛanga ga gére née, 'dodoní
eyé née mbigí ledre wá. Ndịsịní lá gámásó'do mɨsi'di gɨ ro zí 'yị e ndịsịyé
í'bí késị́ zíye.
12 Tịto, 'yị 'bɨ Kuréto ga gére née ngúru mongụ́ 'yị gɨ dongaráye, nɨ nébị
sɨmɨ Kuréto íri uku kóo ledreyé go 'desị́ kídí, 'yị ga bɨ 'bɨ Kuréto ní, mongụ́
ledre eyé yị́ ené ṛanga. Nɨyí 'yị ga bɨ mɨmbé'deyé emengụ́, yị́ eyé káa zí
bangá sinyí e ní. Nɨyí kpá 'yị ngịdrị e, iliní eyé méngị moko wá. Ambá
ledre eyé yị́ ené lá dụụ́ anu.
13 Máówo go kídí, ledre bɨ mongụ́ 'yị née uku gɨ royé 'yị ga bɨ 'bɨ Kuréto
ní, nɨ ma'díi. Gɨ zí kéyị née ní, ídí ésị sị́lị́yị komoyé, idíní ótoómo ledre
cayi ga gére née mbá 'dá'ba, zíye ṇgúṇgu dụụ́ mbigí ledre bɨ 'bɨ Yésụ ní.
14 Ndaní óto sómụ́ ledre eyé ndịsị úwú ledre gɨ tara Yụ́da ga gére née
wá, gɨ zía oyóní sogoyé go zí mbigí 'dódo ledre bɨ 'bɨ Yésụ ní.
15 'Yị ga bɨ ngárá ndaní 'yị lúyú ledre e wá ní, bɨsinyí ledre kí bɨsinyí
éyị́ ndaá 'bɨ ené lolụ zíye wá. 'Yị máa yée ga bɨ ṇguṇguní ledre Yésụ káa
do Ngére eyé wá ní, mengịní eyé éyị́ ga bɨ bi ndịsị éme ro Lomo gɨ zíye
mɨéme ní kú wá. Sɨmɨ doyé nɨ yị́ ené lá rịị káa, owoní eyé dongará bɨlámá
ledre kí bɨsinyí a wá, gɨ zía mɨméngị ledre eyé nɨ yị́ ené go bɨsinyíne.
16 'Yị ṛanga máa ga gére née ndịsịní úku ledre ya yée nɨyí go mbigí 'yị
ga bɨ 'bɨ Lomo ní, í'ɨ, mɨméngị ledre eyé nɨ yị́ ené kpị́ gɨ zí ledre ga bɨ
ukuní yée ní. Nɨyí nda yị́ eyé 'yị sógó 'yị e kíngaya. Eréní eyé ngịrị lorụ
'bɨ Lomo kpá wá. Gɨ zí kéyị née ní, utúasání eyé méngị bɨlámá ledre wá.

2

Bɨlámá 'dódo ledre emene zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní

1 Tịto máúku zíyị, káa zí bɨ ówoyéme 'bɨ eyị́ ledre gɨ ro Ngére Yésụ go bú ní, ídí ndịsị 'dódo zí 'yị e dụ́ụ́ ledre bɨ utúasá mɨútúásá bɨ 'bɨ Ngére Yésụ ma'dáa ní.
2 Ídí úku ledre zí mɨngburoko ya'dá e, idíní ndịsị 'dí'bióyó royé gɨ sɨmɨ bɨcayi ledre e za mbá 'dá'ba. Zíye ndịsịyé méngị dụ́ụ́ ledre ga bɨ utúasání mɨútúásá ní. Kpá kí 'búó'bụ́ royé mɨ'búó'bụ́, gɨ ro zíye ídíye 'yị óto 'bú 'yị e za mbá. Do ídíye kpá 'yị ụ́tụsɨmɨyé kíngaya sɨmɨ ledre e za mbá.
3 Gɨ ro mɨngburoko kará e kpá kenée, ídí úku ledre zíye idíní ndịsị méngị dụ́ụ́ mɨméngị ledre máa yée ga bɨ nɨyí mɨútúásáye, tí toso mɨméngị ledre 'bɨ kará máa yée ga bɨ ṇguṇguní ledre Ngére Yésụ go ní. Ndaní ídí 'yị tara sinyí zí lafúye, zíye ídíye 'yị ndịsị éwé le'yị́ kíngaya wá. Idíní ídí 'yị 'dódo bɨlámá ledre e zí lafúye, gɨ ro zí lafúye maáge ídíye kpá 'yị méngị bɨlámá ledre e.
4 Mɨngburoko kará e idíní 'dódo bɨlámá ledre zí owụ́kará e, gɨ ro zí owụ́kará maáge ndịsịyé óto 'bú ya'dá 'bɨ eyé e, do ndịsịyé kí lúrú bi kací owụ́ 'bɨ eyé e bɨlámáne.
5 Zíye ndịsịyé kí 'búó'bụ́ royé mɨ'búó'bụ́ sɨmɨ ledre e za mbá, do ídíye mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní. Zíye ídíye kará 'yị úwú kúrú ya'dá 'bɨ eyé e gɨ ro zí 'yị e lúrútóko bɨlámá ndịsị gɨ zíye. Kenée, utúasání óto 'yị e zíye ndịsịyé úku sínyi ledre gɨ do bi 'Bụzé Lomo wá.
6 Ídí 'dódo ledre zí owụ́ ya'dá e kpá kenée. Mɨndịsịyé kí mɨméngị ledre eyé e za mbá, idí ídí bɨlámáne.
7 Kụ́rụ'bụyị́ idí ídí zíye mongụ́ sáká éyị́. Zíye lúrútóko bɨlámá mɨméngị ledre gɨ royị́, gɨ ro zíye ndịsịyé méngị lódụ́ a.
8 Sɨmɨ bɨ áyí ndịsị 'dódo ledre 'bɨ Lomo zí 'yị e ní, ídí 'dódo zaá mbigí ledre, káa bɨ 'yị e nɨyí lúrú'dófụ bi gɨ doyị́ zíye ndịsịyé úkucáyi ledre gɨ do biyị́ ke.
9 Ídí kpá 'dódo ledre zí owụ́kụ́lụ́ e. Idíní ndịsị méngị kéyị dụ́ụ́ kací kúrú mɨngburoko 'yị eyé e, gɨ ro zí mɨngburoko 'yị eyé maáge ídíye kí rokinyi gɨ zíye. Ndaní ndịsị kí tarakafa zí mɨngburoko 'yị eyé e wá.
10 Ndaní kpá ndịsị kí 'dí'biúgu éyị́ e kací mɨnbguroko 'yị eyé maáge wá. Idíní ídí bɨlámá 'yị e zí mɨngburoko 'yị eyé e ówo a mbá, gɨ ro zí 'yị e óto úndru ledre ga bɨ ndịsị 'dódo yée gɨ ro 'Bụzé Lomo bɨ 'Yị yómo zée ní.
11 Gɨ zía Lomo ma'dáa mengị bɨlámá ledre go zí 'yị e za mbá, zía kásaógụ bɨkéṛí́ Owụ́ 'bɨ ené óguné yómo 'yị e za mbá.
12 Bɨlámá ledre bɨ Lomo mengị née ofụ go. Ili zíze ótoómo ledre máa yée ga bɨ 'yị ga iliní ledre 'bɨ Lomo wá ndịsịní méngị yée ní za mbá 'dá'ba, zíze ndịsịzé méngị dụ́ụ́ ledre ga bɨ utúasání mɨútúásá ní, gɨ ro zíze ídíze mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ma'dáa.
13 Ndịsịzé go óto komozé gɨ ro sịndị́ kadra 'bɨ bɨlámá ledre bɨ nɨ ógụ méngị roné zíze, bɨ nɨ mɨndá'baógụ Lomo ezé bɨ kí mongụ́ roko'bụné, kí Kírésịto Yésụ 'Yị yómo zée.
14 Yésụ ma'dáa i'bí kóo roné do úyuné née nda gbékpị́ wá, gɨ ro yómo zée gɨ sɨmɨ umbu bɨ kóo azé úyu a ze gɨ zí lúyú ledre ezé e ní. Yomo zée gɨ ro zíze ídíze dụ́ụ́ mbigí 'yị ené e, 'yị méngị bɨlámá ledre e.
15 Tịto, ga gére née za mbá ledre ga bɨ máili ídí 'dódo yée zí 'yị e ní. Ídí 'dódo yée do bɨlámá mɨsi'diné gɨ ro zí 'yị e lúrú roko'bụ moko ma'dáa gɨ royị́ káa bɨ nɨyí lúrú'dófụ bi gɨ doyị́ ke.

3

Bɨlámá mɨménǵɨ ledre emene

1 Tịto, ídí úku ledre zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto íri ní, idíní óto úndru 'yị ga bɨ sɨmɨ akúma, nɨyí kí roko'bụ 'bɨ lúrú bi kací káṇgá do sḭlḭye ní. Idíní ndḭsị kéye bɨlámáne kí mɨmbé'deyé kḭé'do. 'Yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní, idíní fú lá ndḭsị méngị bɨlámá ledre e kací kadra za mbá.

2 Ndaní ndḭsị kí úku sínyi ledre zí 'yị e wá. Idíní ndḭsị méngị zí 'yị e za mbá bɨlámá ledre e, zíye ndḭsịyé 'búó'bṵ royé zí 'yị e kpá mbá mɨ'búó'bṵ, zí mɨméngị ledre eyé e ídíye bɨlámáne do komo 'yị e za mbá.

3 Kóo 'desḭ, sɨmɨ bɨ kóo ngárá ṇguṇguzé aka ledre Yésụ káa do ngére ezé wá ní, ndazé ezé kóo 'yị komokenzị e wá, ndḭsịzé kóo kála ledre 'bɨ Lomo mɨkála, zíze ndḭsịzé kpá méngị ledre ga bɨ Lomo ndaá kí rokinyi gɨ royé wá ní. Mongṵ́ ledre ezé yḭ́ ené kóo lá dụṵ́ méngị bɨsinyí ledre e kí ndḭsị óto bɨsinyí mɨmbé'dezé ro lafúze e. Gɨ zí bɨsinyí ledre ga bɨ ndḭsịzé méngị yée ní, zí 'yị e ndḭsịyé sógó zée mɨsógó. Sɨmɨ bɨ lurúzé kenée ní, zíze kpá ndḭsịzé sógó yée.

4 Abú kenée ndotó, sɨmɨ ledre ga gére née mbá, zí 'búze kpá fú ídíne do 'Bụzé Lomo 'Yị yómo 'yị e kíngaya zía méngị bɨlámá ledre zíze, zía yómo zée.

5 Yomo zée née, ndaá 'bɨ ené gɨ zía bɨ ya kídí mengịzé bɨlámá ledre ní wá, yḭ́ ené gɨ zí bɨlámá mɨmbé'dea bɨ rozé ní, zía lúguóyó lúyú ledre ezé sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówṵ́ne, gɨ ro zíze ídíze dụṵ́ zíne, mbigí 'yị ené e.

6 Lomo kasaogụ 'Dówṵ́ne zía ndḭsịné sɨmɨzé gɨ zí bɨlámá ledre bɨ Kírésịto Yésụ 'Yị yómo zée mengị zíze, zía úyuné gɨ rozé ní,

7 gɨ ro zíze ídíze owṵ́ ga bɨ 'bɨ Lomo ní, zíze ídíze do bi kḭé'do kí 'Bụzé Lomo ma'dáa sɨmɨ trḭdrị bɨ za fí ndḭsịzé óto komozé gɨ roa ní.

8 Tịto, ga gére née za mbá mbigí ledre e, idíní ídí zíyị kí ledreyé owóowó. Sɨmɨ bɨ áyí go ndḭsị 'dódo ledre zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo go ní, ledre ga bɨ za mbá máúku yée zíyị ní, ídí kpá fú ndḭsị úkutátá yée zí 'yị e gɨ ro zíye óto sómṵ́ ledre eyé mbá ndḭsị méngị bɨlámá ledre e. Bɨlámá ledre ga gére née nɨ óto yée zíye ídíye mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní.

9 Tṵ́'dṵ́ ngíti géyị 'yị e nɨyí bo ambá ódro eyé yḭ́ ené dụṵ́ 'bɨ kangú gɨ ro ledre ga bɨ 'bɨ ndíkiógụ 'yị e do sogo káṇgá ona, zíye ndḭsịyé kí ófṵ́ye gɨ ro lorụ bɨ kóo Lomo i'bíogụ zí Mṵ́sa éké a ní. Máúku zíyị Tịto, ndá ólṵ́ dongará bɨcayi 'yị ga gére née zíse ndḭsịsé méngị bɨcayi kangú kéye wá, gɨ zía ledre ga bɨ ndḭsịní úku yée née ndaní eyé ledre ga bɨ nɨyí sáká 'yị e ní wá.

10 'Yị ga bɨ ndḭsị 'dódo ledre zíye íri née, togṵ́ ngíti 'yị gɨ dongaráye ili 'dí'biógụ ledre 'bɨ ífi dongará 'yị e yá, ídí ésḭ sḭ́lḭ́yị komoa, ndaá méngị kéyị kenée wá. Togṵ́ uwú wá, ídí kpá ésị ándá sḭ́lḭ́yị komoa. Gɨ do kací a née togṵ́ uwú kpá fú wá, ídí 'dí'bióyó sómṵ́ ledre eyḭ́ gɨ roa zíyị ndḭsị eyḭ́.

11 Ídí ówo a kídí, togṵ́ 'yị nɨ go kenée ukuní ledre zía má, nɨ yḭ́ ené go 'yị bɨ sómṵ́ ledre ené sinyí go mɨsínyí ní. 'Yị e nɨyí ówo wo mbá kídí, 'yị née ndaá cóngó 'yị wá, mɨméngị ledre ené eme ené e ngṵ́.

Odụ lorụ zí Tịto

12 Ba ngíti ledre zíyị Tịto, máíli ídí aka ngásáógụ zíma yáa 'diya. 'Dá'dá zíyị kí ḭnyịyḭ́ gɨrí, mááyí aka kása ngúru 'yị gɨ dongará Aratéma e kí Takíka,

zía ndéré ndịsịné méngị moko do bi kacíyị íri, gɨ ro zíyị óguyị. Ndá lú'bú wá, sɨmɨ bɨ ngúru 'yị gɨ dongará 'yị ga gére née ogụ go íri ní, ídí geré ịnyị óguụ, áyí óguụ ndiki máa sɨmɨ gara Nịkopólị yáa. Ídí óguụ 'dá'dá gɨ zí yana ndumu. Gɨ zía, kí ndumu ba máíli ndịsị bi sɨmɨ Nịkopólị ore mágámá wá.
13 Káa zí bɨ ówo bú togú 'yị ili ndéré do ngíti bi, ili tí sáká éyị́ ní, nɨ bɨlámáne ídí sáká mongú 'yị, Zená e kí Apólo kí éyị́ ga bɨ iliní yée ní, gɨ zí 'do'dó kí ndíkɨ yée do mɨsi'di ke.
14 Ídí úku ledre zí 'yị ezé ga bɨ 'bɨ Kírésịto sɨmɨ Kuréto íri ní, ndaní 'dó'dó kí méngị bɨlámá ledre wá. Idíní ndịsị méngị bɨlámá ledre kací kadra za mbá, zí 'yị ga bɨ iliní sáká éyị́ ní.
15 'Yị ga bɨ yáa ní, i'bíní mandá zíse íri za mbá. Máí'bí kpá mandá zíse kí 'yị ga bɨ íri ní mbá.
Lomo idí ídí kíse kéye za mbá.

Wáraga bɨ Páwulo eké zí Felemúna ní

Ledre gɨ ro bṵ́kṵ bɨ Felemúna ní

'Yịmɨkása Páwulo eké ledre ba zí Felemúna ngúru 'yị 'bɨ Kírésịto bɨ kí tṵ́'dṵ́ éyị́ e zíne ní. Ngúru 'yị 'bɨ moko 'bɨ Felemúna ma'dáa ịrịa Onésịmo ngasáoyó kóo roné gɨ do bi moko. Nda gɨ do kací a née zía ṇgúṇgu ledre Kírésịto, zía ndị́sịné sáká Páwulo kíngaya sɨmɨ bɨ otoní Páwulo sɨmɨ sígịnị ní. Née ní, zí Páwulo éké ledre ba kása Onésịmo kíe zí Felemúna, ndú'yú Felemúna idí ótoómo ledre zí Onésịmo abú lorụ 'bɨ Róma uku kídí owṵ́kṵlṵ́ bɨ ngasá go gɨ do bi moko ní mongṵ́ 'yị ené idí úfu wo 'dá'ba. Páwulo ya Felemúna idí 'dí'bi Onésịmo sɨmɨ sụmụ tí káa zí 'yị bɨ 'di'bi mbigí lúnduné ní.

Wáraga bɨ Páwulo eké zí Felemúna ní

1 Áko Felemúna lúndu 'bɨ ené e, máa Páwulo bɨ otoní máa sɨmɨ sígịnị gɨ zía bɨ mándị́sị 'dódo ledre 'bɨ Kírésịto Yésụ zí 'yị e ní.

Máéké ledre ba máa zíyị Felemúna, azé kí lúnduzé Timatíyo bɨ nɨ kpá eze 'yị mokozé ní.

2 Ledre bɨ ekézé ba ndaá kpá lá dụ́ṵ́ zíyị ngúcuyị́ wá, kpá zí Afíya bɨ nɨ zíze káa zí mbigí lémịzé ní, kpá zí Arakípo bɨ ndịsịzé méngị moko 'bɨ Ngére Yésụ ndro kéye ní.

3 'Bụzé Lomo kí Kírésịto Yésụ Ngére ezé idíní lúrú bi kacíse gɨ do bɨ zíse ndị́sịsé bɨlámáse.

Páwulo i'bí mbófo éyị́ zí Lomo gɨ ro Felemúna

4 Felemúna, kací kadra za mbá, ịrịyị́ 'decị gɨ taramá wá. Kí'dí bɨ mááyí go íni ini zí 'Bụzé Lomo ní, mándị́sị fú lá óto yị́ị kó'dṵ́ a, idí ndị́sị lúrú bi kacíyị.

5 Ndaá gbékpị́e wá, gɨ zía, máúwú ledre bɨlámá ledre ga bɨ ndị́sị méngị yée zí 'yị e ní go mbá. Tṵ́'dṵ́ 'yị e ndịsịní go úku ledreyị́ zíma kídí, ṇgúṇgu ledre Ngére Yésụ go cṵ́ kí sɨmɨyị́, zí 'bú 'yị e kpá ídíne doyị́ kíngaya.

6 Mándị́sị íni ini zí Lomo, idí sáká yị́ị, gɨ ro zíyị ndị́sịyị́ méngị bɨlámá ledre zí 'yị e nda za kíngaya rómoné mɨrómo, gɨ do bɨ zíye ndị́sịyé mbófo Kírésịto.

7 'Bú 'yị e bɨ óto doyị́ kíngaya née, oto máa go zíma ídíma kí mongṵ́ rokinyi. Gɨ zía óto 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní go zíye ṇgúṇgu ledrea nda za kíngaya.

Páwulo ṇguṇgú roné gɨ ro Onésịmo

8 Gɨ zí kéyị́ née ní, zíma ṇgúṇgú romá zíyị kí roko'bụ bɨ Kírésịto i'bí zíma ní, ídí méngịtátá bɨlámá ledre née kenée ndéré kíe 'dá'dá kíngaya.

9 Káa zí bɨ mááyí 'yịmɨkása 'bɨ Yésụ ní, mááyí kóo úku ledre née zíyị kenée za kí roko'bụ bɨ 'bɨ moko ní, ɨ́'ɨ, utúasá zíma í'bí lorụ zíyị kenée wá, gɨ zía máówo bú, óto 'bú lafúyị e, 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní go doyị́, mááyí lá ndú'yú yị́ị gɨ ro zíyị méngị ledre ma'dáa.

10 Máṇgúṇgú romá zíyị, gɨ ro Onésịmo. Sɨmɨ bɨ mááyí sɨmɨ sị́gịnị yáa
ní, mándịsị 'dódo ledre gɨ ro Ngére Yésụ zía. Bɨ ba ní, ṇguṇgu ledre Yésụ
go káa do Ngére ené. Gɨ zí kéyị née ní, nɨ zíma go owụ́ 'bɨ amá sɨmɨ moko
'bɨ Ngére Yésụ.
11 Togụ́ mɨméngị ledre 'bɨ Onésịmo ndaá kóo zíyị bɨlámáne wá, káa zí
bɨ ṇguṇgu nda ledre 'bɨ Lomo go ní, ídí nda kpá ówo a kídí, nɨ nda ídí go
'yị méngị yéme ledre zíze kéyị gbrengárá.
12 Abú 'búa nɨ domá kíngaya ndaá kóo mɨútúásáne zía ndéréóyó roné
gɨ cigíma wá yá, málúrú kenée, máyá ɨ'ɨ, utúasá mɨútúásá zíma kása wo
zíyị íri.
13 Nɨ kóo ídí bɨlámáne zí Onésịmo ndịsịné zíma yáa kí sáká máa do bi
kacíyị káa zí bɨ mááyí aka fú sɨmɨ sị́gịnị gɨ zí bɨlámá ledre 'bɨ Ngére Yésụ
bɨ mándịsị 'dódo a zí 'yị e ní.
14 Ɨ'ɨ, máíli méngị kéyị kenée wá, káa bɨ nɨ nda ídí káa zí éyị́ bɨ mágága
yị́ị mɨgága gɨ ro méngị bɨlámá ledre zíma ní ke, 'búó togụ́ ledre bɨ ṇgúṇgu
go yị́ị ní.
15 Ambí owone, ngíti géyị yá, Lomo yeme kóo ne kenée kídí, Onésịmo
idí aka kóo ịnyị gɨ cigíyị cúku'dée, sɨmɨ bɨ nɨ ndá'baógụ ní, zíse ndịsịsé
kéne bɨlámáne za fí.
16 Tónóne cakaba ndéréne 'dá'dá, ndá lolụ lúrú Onésịmo ma'dáa zíyị fú
káa do owụ́kụlụ́ wá, idí nda ídí zíyị cé káa zí lúnduyị́ owụ́ 'bɨ 'bụyị́ ní, gɨ
zía ṇguṇgu ledre Ngére Yésụ go.
17 Felemúna, káa zí bɨ 'dí'bi máa sɨmɨ sụmụ káa do bɨlámá eze 'yị mokoyị́
ní, mándú'yú yị́ị, ídí mu 'dí'bilúgu Onésịmo zíyị sɨmɨ sụmụ káa do bɨlámá
eze 'yị mokoyị́.
18 Togụ́ Onésịmo ma'dáa mengị kóo bɨsinyí ledre zíyị, togụ́ 'di'bi kóo
mbú késị gɨ zíyị, i'bílugu wá yá, ídí úku ledre a zíma gɨ ro zíma í'bílúgu a
zíyị.
19 Máúku zíyị ma'díi, togụ́ éyị́ nɨ bo Onésịmo 'di'bi gɨ zíyị i'bílugu wá, ídí
úku a zíma mááyí í'bílúgu a zíyị. Kpá káa zí bɨlámá ledre kóo máméngị,
zíma 'dódo ledre 'bɨ Ngére Yésụ zíyị ní, éyị́ bɨ méngịlúgu zíma kací a ní
ndaá.
20 Lúndu 'bɨ ené e, káa zí bɨ azé kíyị 'yị lódụ́ kací Kírésịto Yésụ Ngére
ezé ní, ídí mu 'dí'bilúgu Onésịmo zíyị, gɨ ro zíma ídíma kí rokinyi.
21 Abú mándú'yú yị́ị mɨndú'yú wá, máówo bú kídí, áyí tí méngị ledre
née zíma kenée.
22 Ídí óto komoyị́ kacíma, mááyí yáa kí mɨsómụ́ ledre togụ́ Lomo likpí
mɨsi'di zíma, zíye 'dí'biógụ máa gɨ sɨmɨ sị́gịnị yá, mááyí ógụ zíyị íri.

Mandá gɨ zí tụ́'dụ́ 'yị e zí Felemúna

23 Epáfura ezemá bɨ azé kéne sɨmɨ sị́gịnị yáa gɨ zía bɨ ndịsị kpá 'dódo
ledre 'bɨ Kírésịto Yésụ zí 'yị e ní, i'bí mandá zíse íri za mbá kíngaya.
24 Máriko e kí Arisitáka e kí Démasi e kí Lúka e bɨ ndịsịní sáká máa kí
moko 'bɨ Kírésịto yáa ní, i'bíní kpá mandá zíse íri za mbá.
25 Kírésịto Yésụ Ngére ezé idí í'bí úndru zíse íri za mbá, gɨ ro zíse ndịsịsé
bɨlámáne.

Wáraga zí 'yị ga bɨ
Ébere
ní
Ledre gɨ ro bṵ́kụ bɨ Ébere ní

'Yị bɨ eké bṵ́kụ bɨ Ébere ba 'yị ówo a ndaá. Tí lá nɨ mɨówoné bɨlámáne ngíti manda 'bɨ 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní, sɨmɨ sịndị́ kadra máa née nɨ kí roko'bụ zíne sɨmɨ kanísa eké ledre née ne zí 'yị ga bɨ sɨmɨ kanísa ní. Née sịndị́ kadra bɨ kóo Páwulo ndịsị́ éké ledre e kí kása yée sɨmɨ kanísa e ní. 'Yị née eké bṵ́kụ ba zí ngíti géyị Yṵ́da ga bɨ ṇguṇguní ledre Kírésịto go, ngíti géyị 'yị e nɨyí go ndịsị́ lóndo yée gɨ ro zíye ótoómo ledre Yésụ bɨ ṇguṇguní ní.

Bṵ́kụ ba uku ledre kíngaya zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre Yésụ go ní kídí Yésụ nɨ 'yị bɨ kí ledrené owóowó zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre ené go ní. Uku kpá kídí Yésụ nɨ Owṵ́ 'bɨ Lomo, roko'bụ ené romo do roko'bụ maláyika ga bɨ Yṵ́da e ndịsịní ṇgúṇgu ledreyé ní. Roko'bụ Yésụ romo do roko'bụ nébị ga kóo 'desị́ ní, romo kpá do roko'bụ Mṵ́sa bɨ i'bíogụ lorụ ga bɨ 'bɨ Lomo zí Yṵ́da e ní. Uku kpá kídí ledre Yésụ owó romo do 'yị 'dáná éyị́ ga bɨ 'bɨ Yṵ́da e ní mbá gɨ zía luyú ené ledre kú wá, zía í'bí roné káa do mbigí éyị́ 'dáná gɨ ro lúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e za mbá kɨ'dí kéṛị́ za fí.

Bṵ́kụ ba uku odụ ledre kídí mɨngburoko bulúndu Yṵ́da ga kóo 'desị́ bɨ ledre gɨ royé nɨ mɨékéne sɨmɨ kuṛú lorụ 'bɨ Lomo ní, ótoní kóo Lomo zía ídíne kí rokinyi gɨ zía bɨ ṇguṇguní ledre ené ní. Kídí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní idíní kpá fú ndịsị ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo ndaní ótoómo lịgị ledre ga bɨ Yésụ mengị yée ní kí yée ga bɨ ndịsị 'dódo a ní wá.

Owṵ́ 'bɨ Lomo ogụ ódro zíze

1 Sɨmɨ sịndị́ kadra ga kóo 'desị́ ní, 'Bụzé Lomo ndịsị kóo úkuí'bí ledre ené zí 'yị kasa ené ga bɨ nébị e ní, zíye ndịsịyé úkutátá a zí bulúnduzé e do ṛịkị́ tṵ́'dṵ́ mɨsi'di e mɨngúngúcua.

2 Bɨ nda sɨmɨ sịndị́ kadra máa 'bɨ ezé ba ní, kasaogụ nda go za cṵ́ mbigí Owṵ́ 'bɨ ené 'dódoyéme née zíze. Otoogụní kóo ere kí do sogo káṇgá kí éyị́ e za mbá kéne. Gɨ zí kéyị née, zía i'bí roko'bụ ledre e za mbá zí Owṵ́ 'bɨ ené máa née.

3 Owṵ́ máa née nɨ za nyé káa zí 'Bụné Lomo ní. 'Dodo mongṵ́ roko'bụ 'Bụné go kí mɨménggị ledre ené e za mbá. Éyị́ e za mbá nɨyí sị roko'bụ ené. Sɨmɨ bɨ uyu, zía 'dí'bióyó lúyú ledre ezé 'bɨ 'yịma'dí e ní, zí 'Bụ a 'dí'bilúgu wo komo ere zíye ndịsịyé kéne do bi kịé'do gɨ zía mengịonzó moko ené go.

4 Owṵ́ máa née nɨ go kí ledrené owóowó rómo do 'bɨ maláyika e, gɨ zía Lomo i'bí roko'bụ ledre e go za mbá zía. Gɨ zí kéyị née zí ịrịa ówṵ́ rómoné gɨ do 'bɨ maláyika e za mbá.

Owṵ́ 'bɨ Lomo romo do maláyika e

5 Maláyika be 'di Lomo uku ledre go zía kídí,
“Áyí Owṵ́ 'bɨ amá,

karaba mááyí go 'Bụyị́”?
Togụ́ mbú maláyika máa wo be 'di bɨ uku ledre zía kídí,
“Mááyí 'Bụyị́,
áyí Owụ́ 'bɨ amá”?
6 Sɨmɨ bɨ kóo Lomo kasaogụ owụ́ 'bɨ ené née do sogo káṇgá ní, zí Lomo ma'dáa kóo úku ledre kídí,
“Máíli maláyika e mbá idíní óto úndru owụ́ 'bɨ amá née káa zí bɨ ndịsịní óto úndrumá ní.”
7 Zí Lomo kpá úku ngíti ledre kídí,
“Mááyí kí roko'bụ zíma óyóló'bó maláyika e kíe, zíye ndị́sị́ ílíye káa zí síli ilí ne ní.
Togụ́ kenée wá, zíma óyóló'bó yée, zíye ndị́sị́ ndícíye káa zí pho'dụ ndicí ne ní.”
8 Zía kpá úku ledre zí Owụ́ 'bɨ ené née kídí,
“Áyí Lomo, áyí ídí Ngére za fí.
Úndru 'bɨ roko'bụ bɨ mái'bí zíyị́ née, áyí ndị́sị́ méngị́ kíe tí fú ledre ga bɨ mɨútúásáye ní.
9 Gɨ zía bɨ íli bɨsinyí ledre wá, íli ndị́sị́ méngị́ dụụ́ ledre ga bɨ ndịsịní óto máa zíma ídíma kí rokinyi ní,
máa 'Bụyị́ bɨ Lomo ní, máóto yị́ị́ go zí ledreyị́ ídíne owóowó rómo do 'bɨ 'yị́ e mbá
gɨ ro zíyị́ ídíyị́ kí rokinyi.”
10 Lomo uku kóo ledre gɨ ro Owụ́ 'bɨ ené sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí,
“Éyị́ ga bɨ za mbá ba, Ngére, ótoógụ yée yị́ị́.
Ere kí do sogo káṇgá nɨyí kací sị́lị́yị́.
11 Sịndị́ kadra nɨ ógụ zí éyị́ ga gére née ụ́kụ́ye mbá,
gɨ zía nɨyí káa zí bongó e ní, zíyị́ ídíákáyị́ dụụ́ yị́ị́ gɨ zía áyí yị́ eyị́ trịdrị́ za fí.
12 Ma'díi, éyị́ ga gére née nɨyí lélị́
káa zí nzenze bongó ga bɨ ụcụoyóní yée 'dá'ba ní,
áyí ídíáká dụụ́ yị́ị́
gɨ zía áyí yị́ eyị́ trịdrịyị́ za fí.”
13 Lomo uku ledre zí maláyika be 'di kídí,
“Ndị́sị́ do sị́lị́ma 'bɨ anú ona,
gɨ sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ Mááyí óto ezeokóyị́ e mbá
sị́ sịndị́yị́ káa zí owụ́ gbá'dá bɨ ndị́sị́ óto sịndị́yị́ doa ní.”
14 Maláyika nɨyí 'bɨ eyé 'yị́ kasa 'bɨ Lomo. Lomo ndị́sị́ kása yée zíye ndéréye kí sáká 'yị́ ga bɨ ṇguṇguní Kírésịto go nɨyí go nzíyiyé gɨ ro trịdrị́ bɨ za fí ní.

2

Lomo yeme ledre goó gɨ rozé

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, káa zí bɨ Lomo yeme ledre go gɨ rozé kenée ní, idízé 'dí'bi sị́lị́ze sokó ro ledre 'bɨ Lomo bɨ 'dodoní zíze ní gɨ ro zí cíyí a ídíne sɨmɨzé ngị́rị́ káa bɨ azé lúyú ledre ke.

1:5 1:5 Ke'bị́ 'bɨ Dawídi e 2:7 **1:5 1:5** 2 Sámele 7:14, 1 Ledre ga kóo 'desị́ ní 17:13 **1:6 1:6** Gbre lorụ 32:43 **1:7 1:7** Ke'bị́ 'bɨ Dawídi e 104:4 **1:9 1:9** Ke'bị́ 'bɨ Dawídi e 45:6-7 **1:12 1:12** Ke'bị́ 'bɨ Dawídi e 102:25-27 **1:13 1:13** Ke'bị́ 'bɨ Dawídi e 110:1

2 Gɨ zía lorụ bɨ kóo Lomo kasa maláyika ené e ógụ 'dodo a, zí bulúnduzé
ga bɨ kóo 'desị ní, nɨ lorụ bɨ kí ledrené owóowó ní, Lomo ili ené do ndítí
'dófụ 'yị doa wá. 'Yị ga bɨ kóo ndítí'dofụní do lorụ née ní, Lomo 'do'do
kóo yée go.
3 Máúku zíse, ledre bɨ Ngére Yésụ ogụ 'dódo a gɨ ro tṛịdṛị ní, owó romo
do lorụ bɨ kóo maláyika e 'dodoní zí Mụ́sa éké a ní. 'Yị ga bɨ kóo uwúní
Ngére Yésụ kí 'dódo ledre née gɨ zíze 'dá'dá ní, owoní kóo go kídí nɨ ma'díi
zíye 'dódotátá a zíze. Sómụ́sé togụ́ ṇguṇguzé ledre née zíze 'dí'bi sị́lịze
ro a sokó wá ní, azé ómo?
4 Idízé ówo a kídí mɨngburoko ledre ga bɨ Lomo mengị yée kí roko'bụyé,
nda kpá kí 'Dówụ́ Lomo bɨ kasa zía ndịsịné kí sáká 'yị e ní 'dodo go kídí
ledre ga bɨ 'dodoní yée gɨ ro Yésụ ní, nɨyí za mbá ma'díi ledre e.

Yésụ oyólo'bó roné káa do 'yịma'dí

5 Máúku zíse, sɨmɨ bɨ karanée Lomo nɨ óyóló'bó do sogo káṇgá ba, zí
ledre ga bɨ sɨmɨ a ídíye mbá mɨkándayé ní, maláyika e utúasání eyé ídíye
'yị ga bɨ nɨyí lúrú bi kací a ye ní wá.
6 Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí,
"Áko Lomo, 'yịma'dí 'be kpá éyị́ kí ledrené owóowó
zíyị ndịsịyị́ sómụ́ ledre a kí mɨmbé'deyị́ mbá kí ndịsị lúrú bi kací a ní?
7 Ótoómo kóo wo zía ídíne sị roko'bụ 'bɨ maláyika e kí owụ́ sịndị́ kadra
cúku'dée.
Nda gɨ 'dá'ba zíyị í'bí roko'bụ zía, zía nda ídíne kí ledrené owóowó,
8 do óto éyị́ e goó za mbá sị sịndịa."
Mɨóto a bɨ Ngére do éyị́ e mbá, nɨ go kenée ma'díi, abú lurúzé aka ledre
máa née kí méngị roné kenée wá ndotó.
9 Owozé bú kídí Lomo oto kóo Yésụ zía ídíne káa zí éyị́ bɨ maláyika e nɨyí
kí roko'bụ doa kí owụ́ sịndị́ kadra cúku'dée ndotó. Sɨmɨ bɨ uyu zía úrúne
gɨ sɨmɨ umbu ní, zí Lomo í'bí roko'bụ ledre e za mbá zía. Gɨ zí bɨlámá
mɨmbé'de Lomo bɨ ro 'yịma'dí e za mbá ní, zía yéme ledre kídí Yésụ idí
úyu ne do bi kacíye.
10 Gɨ zía bɨ Lomo otoogụ éyị́ e za mbá ne ní, zía yéme ledre zí Yésụ úyuné
gɨ ro 'yịma'dí e za mbá gɨ do bɨ zíye ndá'baógụyé zí Lomo. Gɨ zí kéyị́ née
zía ídíne zí Lomo kí ledrené owóowó.
11 'Yị ga bɨ za mbá Yésụ uyu gɨ royé ní, nɨyí go mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní,
ndaní lolụ 'yị lúyú ledre e wá. Née sị ledre bɨ dokuwu mengị Yésụ ma'dáa
kí ndịsị ndólo yée lúnduné e kí lémịné e gɨ zía wá ní.
12 Zía úku ledre kídí,
"Babá, mááyí ndịsị kófó ịrịyị́ dongará lúndumá kí lémịmá ga gére ní.
Zíma kpá ndịsịmá kí mbófo yị́ị dongará tụ́'dụ́ 'yị e."
13 Nɨ kpá mɨékéne do ngíti bi sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo, Yésụ uku ledre kídí,
"Mááyí óto mɨmbé'demá dụ́ụ́ ro Lomo."
Zía kpá úku ngíti ledre kídí,
"Zée kí lúndumá e kí lémịmá ga bɨ í'bí yée zíma ba, azé go do komoyị́."
14 Káa zí bɨ owụ́ ga bɨ 'bɨ Lomo née nɨyí 'yịma'dí e ní, zí Yésụ ógụné do
sogo káṇgá ídíne káa do 'yịma'dí káa zí yée ní. Mengị kenée gɨ ro togụ́

2:8 2:8 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 8:4-6 **2:12 2:12** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 22:22 **2:13 2:13** Isáya 8:17
2:13 2:13 Isáya 8:18

née uyu go yá, zíne rómo komo ngére 'bɨ bɨcayi lomo e bɨ nɨ kí roko'bụné do umbu ní.
15 Mengị kenée gɨ ro zí owụ́ ga bɨ 'bɨ Lomo ní ówo a mbá kídí née romo komo umbu go káa bɨ nɨyí ndịsị éré ngɨrị umbu ke.
16 Owoyemezé go bɨlámáne kídí Yésụ ogụ ené kóo gɨ ro sáká maláyika e wá, ogụ yị ené gɨ ro sáká zée 'yịma'dí ga bɨ bulúndu Abarayáma ní.
17 Gɨ zí kéyị née ní, utúasá mɨútúásá zí Yésụ ídíne cé káa zí lúnduné e kí lémịné e ní, gɨ zía i'bí roné go mbá kí mɨmbé'dené kịé'do ídíne ne mongụ́ 'yị 'dáná éyị́* ezé do komo Lomo gɨ ro zí Lomo 'dí'bióyó lúyú ledre ezé e gɨ zía.
18 Abú Satána uzu kóo wo zía 'dó'dóne yá, romo kóo komo Satána ma'dáa go. Nɨ cakaba go ndịsị sáká 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre ené go ní sɨmɨ bɨ Satána nɨ go ndịsị úzu yée ní.

3

Ledre Yésụ owó romo do ledre Mụ́sa

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, káa zí bɨ Lomo ndolo sée go ndásé lolụ, 'yị lúyú ledre e wá, azé kése go kịé'do sɨmɨ Lomo ní, idízé óto komozé kése kíngaya ro Yésụ bɨ 'yịmɨkása kpá mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ e ní.
2 Kací kadra mbá, Yésụ ndịsị méngị dụụ́ éyị́ ga bɨ Lomo kasaogụ wo gɨ royé ní kí mɨmbé'dené mbá kịé'do, cé káa zí bɨ kóo Mụ́sa ndịsị méngị moko 'bɨ Lomo kpá kí mɨmbé'dené mbá kịé'do ní.
3 Abú kenée ndotó, Lomo oto Yésụ go zí ledrea ídíne owóowó rómo do ledre Mụ́sa. Lịlị ledre née nɨ káa zí, togụ́ 'yị ụbụ́ bɨlámá 'dịcị ené yá, 'yị e nɨyí mbófo wo rómo do 'dịcị bɨ ụbụ́ née.
4 'Dịcị e za mbá 'yịma'dí e ndịsịní ụ́bụ́ yée ye, tí lá Lomo otoogụ éyị́ e za mbá ne.
5 Mụ́sa ndịsị kóo méngị moko bɨ Lomo i'bí zía gɨ ro 'yị ené ga bɨ 'bɨ Lomo ní kí mɨmbé'dené kịé'do. Zía kóo kpá ndịsịné úku 'dódo ledre zí 'yị máa ga gére née kídí, karanée Lomo nɨ méngị bɨlámá ledre zíye.
6 Yésụ ndaá 'bɨ ené lá 'yị méngị moko zí Lomo wá, nɨ 'bɨ ené za cụ́ mbigí Owụ́ 'bɨ Lomo kpá Ngére 'bɨ 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní. Togụ́ otozé komozé kpá fú ngbúó roa, bɨlámá ledre bɨ ndịsịzé óto komozé gɨ roa ní, nɨ karanée méngị yée zíze.
7 Née sị ledre bɨ 'Dówụ́ Lomo uku ledre gɨ zía kídí,
“Tónóne karaba ndéréne 'dá'dá, togụ́ Lomo odro go zíse yá,
8 ndásé ési 'dụ́tụ mbílíse 'dụ'dorụ́
káa zí bɨ kóo bulúndusé e oyóní sogoyé zí Lomo,
sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ kóo 'bɨ úzu éyị́ sɨmɨ súwú ní wá.
9 Bulúndusé e uzuní máa sɨmɨ súwú íri
kí sɨmɨbi cị gbre abú owoní tí ledre ga bɨ mándịsị méngị yée ní bú.
10 Née sị ledre bɨ kóo zí mɨmbé'demá ésịne royé,
zíma kóo úku ledre zíye máyá, ‘Ndịsịní 'dụ́tụ mbílíye kí úwú ledre ga bɨ mándịsị úku yée zíye ní.’

---

* **2:17 2:17** Mongụ́ 'yị 'dáná éyị́: Mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ romo do manda 'bɨ 'yị 'dáná éyị́ e zí Lomo. Ndịsị lengbe ólụ́ dụụ́ ne sɨmɨ 'dịcị bɨ Mongụ́ Bi 'bɨ Lomo sɨmɨ 'Dịcị 'bɨ Lomo ní gɨ ro 'dáná éyị́ zí Lomo kí'di kérị́ sɨmɨ sɨmɨbi kịé'do. Ndịsị 'dí'bi sáma bangá bɨ oṇgoonzóní gɨ ro 'dáná a zí Lomo ní ólụ́ kíe 'dịcị́ íri gɨ ro zí Lomo ótoómo lúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e.

11 Gɨ zí mɨmbé'demá bɨ esị royé ní, zíma kóo móócṵ́ éyị́ máyá,
‘Bɨlámá bi bɨ kóo máyémeómo gɨ ro zíye ógụ 'dówṵ́royé doa ní, utúasání lolụ ógụ doa wá.’ ”
12 Máúku zíse owṵ́ 'bɨ Babá e, komosé idí ídí rosé káa bɨ Satána nɨ lóndo ngíti 'yị gɨ dongaráse zía ótoómo ledre 'bɨ Lomo zía ndá'bané lúyú ledre.
13 Mé bɨ káa zí bɨ sịndị́ kadra nɨ aka bo ba ní, ídísé ndịsị sáká lafúse e kí bɨlámá sómṵ́ ledre káa bɨ nɨyí ótoómo ledre 'bɨ Lomo zíye ndá'bayé lúyú ledre ke.
14 Káa zí bɨ ṇguṇguzé ledre Kírésịto Yésụ go, azé kéye go kẹ́'do ní, idízé tóro kpá fú ngbúó kenée gị sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ karanée Yésụ ma'dáa nɨ í'bí trịdrị bɨ za fí zíze sɨmɨa ní.
15 Mɨéké kúrú Lomo uku kídí,
“Tónóne karaba ndéréne 'dá'dá, togṵ́ Lomo odro go zíse yá,
ndásé ésị 'dṵ́tụ mbílíse 'du'dorṵ́
káa zí bɨ kóo bulúndusé e oyóní sogoyé zí Lomo ní wá.”
16 'Yị ga bɨ kóo Lomo odro zíye, zíye 'dṵ́tụ mbílíye 'du'dorṵ́, do óyó sogoyé zía ní 'be kóo náambi e? Kpá tí akpa bulúnduzé ga bɨ kóo Mṵ́sa olṵ́ogụ kíye gɨ sɨmɨ Ízibiti ní.
17 Sara 'yị ga bɨ kóo mɨmbé'de Lomo esị royé kí sɨmɨbi cị́ gbre ní nda yée wá? Née kpá tí yée ga bɨ kóo oyóní sogoyé zí Lomo zíye úyuyé cịkị sɨmɨ súwú íri ní.
18 Sara yée ga bɨ Lomo lolóbṵ́ gɨ royé kídí née utúasá 'dí'biógụ yée do bɨlámá bi bɨ née yemeomo gɨ ro zíye ógụ 'dówṵ́royé doa ní wá ní 'be náambi e? Kpá tí fú bulúnduzé ga bɨ kóo oyóní sogoyé zía ní.
19 Owoyemezé go kídí ogụní eyé kóo 'be 'bɨ Lomo wá, gɨ zía bɨ ṇguṇguní eyé kóo ledre ené e wá ní.

4

Bɨlámá 'dówṵ́ro nɨ wo bɨ gɨ zí Lomo ní

1 Bɨlámá ledre bɨ Lomo yemeomo gɨ rozé kídí karanée, née nɨ í'bí 'dówṵ́ro zíze ní, nɨ aka fú lá bo do biné. Idízé tóro ngbúó káa bɨ ngúru 'yị gɨ dongaráze nɨ lúyú ledre, karanée zía zángá 'dówṵ́ro máa née ke.
2 Bɨlámá ledre 'bɨ Lomo bɨ ukuní zíze karaba ní ní, nɨ kpá wo bɨ kóo ukuní zí bulúnduzé ga bɨ kóna ní. Iliní eyé kóo ṇgúṇgu ledre ma'dáa wá gɨ zía moko ndaá 'bɨ ené kóo sɨmɨ a zíye wá.
3 Nɨ zíze karaba go bɨlámáne gɨ zía ṇguṇguzé bɨlámá ledre máa née go. Uku kóo ledre zí bulúnduzé ga bɨ kóo ṇguṇguní bɨlámá ledre máa née wá ní.
“Gɨ zía bɨ kóo mɨmbé'demá esị royé ní, zíma kóo mócṵ́ éyị́ máyá,
‘Bɨlámá bi bɨ kóo máyémeómo gɨ ro zíye ógụ 'dówṵ́royé doa ní, utúasání lolụ ógụ doa wá.’ ”
Abú kenée ndotó, moko ené ụkṵ́ kóo go kú sɨmɨ sịndị́ kadra 'bɨ ótoógụ do sogo káṇgá.
4 Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí, “Lomo 'dowṵ́ kóo roné gɨ sɨmɨ moko bɨ kóo ndịsị méngị a ní, sɨmɨ sị́lị́ ịnyị doa gbre (7).”

3:11 3:11 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 95:7-11 **3:15 3:15** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 97:7,8 **4:3 4:3** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 95:11 **4:4 4:4** Dosị éyị́ e 2:2

5 Nɨ kpá mɨékéne sɨmɨ ngíti bi sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kɨ́dí, “Bɨlámá bi bɨ
kóo máyémeómo gɨ ro zɨ́ye ógụ 'dówụ́royé doa ní, utúasání lolụ ógụ doa
wá.”
6 Nɨ kpá fú mɨyémené kɨ́dí 'dówụ́ro née ngíti géyị 'yị e nɨyí karanée
ndíki a ye. Yée ga bɨ kóo ukuní bɨlámá ledre née zɨ́ye ngárá ilini ṇgúṇgu a
wá ní, Lomo utúasá í'bí 'dówụ́ro née zɨ́ye wá.
7 Nda gɨ 'dá'ba gɨ do kací tụ́'dụ́ sɨmɨbi zí Lomo úku ledre zí Dawídi káa
zí bɨ kóo odro zí bulúnduzé ga kóo 'desị́ ní kɨ́dí,
“Karaba ndéréne 'dá'dá, togụ́ Lomo odro go zɨ́se yá,
ndásé ésị 'dụ́tụ mbílíse 'du'dorụ́ kí úwú a wá.”
8 Idí kóo Yósuwa i'bí 'dówụ́ro bɨ kóo Lomo uku ledre a née bo zí owụ́ 'bɨ
Isɨréle ga kóo nderé kɨ́ye do bi bɨ kóo Lomo uku ledre a ní, káa bɨ Lomo
uku andá ené lolụ ledre ngíti sịndị́ kadra 'bɨ 'dówụ́ro wá.*
9 Ledre née 'dodo kɨ́dí, ngíti bɨlámá 'dówụ́ro nɨ bo Lomo nɨ í'bí a zí 'yị ga
bɨ ṇguṇguní ledre ené go ní.
10 'Yị máa yée ga bɨ Lomo nɨ í'bí 'dówụ́ro née zɨ́ye ní, kụ́rụ́ moko mengị
lolụ yée wá, cé káa zí bɨ kóo Lomo 'dowụ́ roné sɨmɨ bɨ kóo mengịonzó
moko 'bɨ ótoógụ éyị́ e ní.
11 Káa zí bɨ goó kenée ní, idízé tóro ngbúó gɨ ro zí Lomo í'bí 'dówụ́ro née
zíze káa bɨ azé zángá a káa zí bɨ kóo bulúnduzé ga kóna zangání ní.
12 Owụ́ 'bɨ Babá e, ledre 'bɨ Lomo nɨ kí roko'bụné, zía ídíne kpá afaáfa
káa zí bɨkafu maku ní. Idí óṇgolóko sɨmɨsé gberé zía ólụ́ ndịsịné sɨmɨ
mɨmbé'desé, zía ówoónzó ledre ga bɨ íri kí sómụ́ ledre esé e kpá mbá gɨ
ro zí Lomo 'décịyéme ngbanga gɨ roa káa zí bɨ owoyeme ní.
13 Lomo owoofụ ledre go, éyị́ bɨ kịé'do káa azé útúásá ótoécị a yaá owo
wá ní ndaá. Ledre e nɨyí zí Lomo mbá do nyárá bi. Née 'yị bɨ karanée azé
tóro kó'dụ́ a kadra 'décị ngbanga ní.

Ndazé ótoómo kací Yésụ wá

14 Káa zí bɨ ṇguṇguzé ledre Yésụ Owụ́ 'bɨ Lomo go, nɨ ne Mongụ́ 'yị 'dáná
éyị́ e, nda'balugu roné go zí 'Bụzé Lomo komo ere ní, idízé tí fú 'dí'bi sịlịze
roa ngbúó ndazé ótoómo kací a wá.
15 Mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ ezé née owoyeme ledre gɨ do bizé dụ́ụ́ ne. Tí bɨ
ngárá ndaá 'yị lúyú ledre wá ní, zía ótoómo roné 'dó'dóne káa zí 'yị lúyú
ledre ní sɨmɨ lúyú ledre ezé e.
16 Ndazé éré ngịrị wá, idízé ódó mɨmbé'dezé zíze ndéré ndịsịzé sị́ sịndị́
Lomo gɨ ro zía ịdrị mɨmbé'dené rozé, gɨ do bɨ zía sáká zée karanée kí éyị́
ga bɨ ilizé yée ní.

5

Lomo yemeomo Yésụ káa do mbigí 'yị 'dáná éyị́

1 Mongụ́ 'yị 'dáná éyị́, Lomo ndịsị gélé wo ne gɨ tara mbotụ 'bɨ Isɨréle e
gɨ ro zía ndịsịné íni ini zíne gɨ ro lúyú ledre 'bɨ 'yị ené e kpá gɨ ro 'bɨ ené
lúyú ledre. Zía kpá ndịsịné kí í'bí tákpásịlị́ kpá kí 'dáná éyị́ zí Lomo gɨ ro
lúyú eyé e mbá.

4:5 4:5 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 95:11 **4:7 4:7** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 95:7-8 * **4:8 4:8** Yósuwa: Yósuwa nderéokpó nda ne kí Isɨréle e gɨ do kací umbu Mụ́sa sɨmɨ káṇgá bɨ kóo Lomo uku ledre a ní. Nda gɨ kací tụ́'dụ́ sɨmɨbi gɨ do kací umbu Yósuwa zí Dawídi nda ídíne mongụ́ ngére 'bɨ Isɨréle e.

2 Gɨ zía bɨ nɨ kpá 'yịma'dí kɨ́ sómụ́ ledre 'bɨ 'yịma'dí e sɨmɨné ní, togụ́
ili go 'dódo ledre 'bɨ Lomo zí 'yị ga bɨ luyúní go ní yá, zía ndịsị́ ónzó
mɨmbé'dené mɨónzó ndoo.
3 Gɨ zí kéyị́ née ní, zía ndịsịné 'dáná éyị́ zí Lomo, idí ótoómo lúyú ledre
ené kpá kɨ́ lúyú ledre 'bɨ 'yị e 'dá'ba.
4 'Yịma'dí utúasá óto roné kɨ́ roné káa do 'yị 'dáná éyị́ wá, Lomo ndịsị
gélé 'yị e gɨ ro moko káa zí wo née ne cé káa zí bɨ kóo gelé ngúru mongụ́
'yị kɨ́ ịrịné Aróna káa do 'yị 'dáná éyị́ ní.*
5 Ledre nɨ gɨ ro Kírésịto kpá kenée, gelé ené roné kɨ́ roné gɨ ro ídíne káa
do mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ wá, Lomo gelé wo ne. Káa zí bɨ ukuní sɨmɨ mɨéké
kúrú Lomo kɨ́dí,
“Áyí Owụ́ 'bɨ amá,
karaba mááyí go 'Bụyị́.”
6 Nɨ kpá mɨékéne do ngíti bi sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo, Lomo uku kɨ́dí,
“Áyí ídí 'yị 'dáná éyị́ za fí,
káa zí Malekesédeke kóna ní.”
7 Sɨmɨ bɨ kóo Yésụ nɨ aka do sogo káṇgá ona ní, ndịsị kóo íni ini zí Lomo
za cụ́ kɨ́ iní komoné gɨ zía owo bú kɨ́dí Lomo nɨ dụ́ụ́ ne 'yị 'dí'bióyó umbu
gɨ komo 'yị. Gɨ zía bɨ kóo otoomo roné za mbá zí Lomo ní, zí Lomo úwú
ini ené.
8 Abú Yésụ nɨ ba za cụ́ Owụ́ 'bɨ Lomo ní, ndịsị úwú kúrú Lomo zía ndịsịné
ụ́tụsɨmɨné kíngaya sɨmɨ 'do'dó ga bɨ ndịsị kɨ́ ndíki wo ní.
9 Gɨ zí kéyị́ née zía útúásáne kací komo Lomo káa do mbigí 'yị 'dáná éyị́,
kpá 'yị í'bí trịdrị bɨ za fí ní zí 'yị ga bɨ ndịsịní óto úndrua ní.
10 Née sị́ ledre bɨ Lomo i'bí roko'bụ zía, zía ídíne mongụ́ 'yị 'dáná éyị́
kɨ́ ndịsị ótoyéme ledre gɨ ro 'yịma'dí e káa zí bɨ kóo Malekesédeke ndịsị
méngị a ní.

Idízé í'bí rozé gɨ ro ledre 'bɨ Lomo

11 Owụ́ 'bɨ Babá e, tụ́'dụ́ ledre e nɨyí bo gɨ ro zíze 'dódo yée zíse, utúasání
ólụ́ sɨmɨ dosé wá gɨ zía bɨ nyikiri dosé nɨ yị́ ené ndoo ní.
12 Káa bɨ ásé ídí ba kóo goó se 'yị 'dódo ledre 'bɨ Yésụ zí ngíti géyị 'yị e.
Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, ílisé idíní kpá fú ndịsị 'dódo ledre mɨnzénzéré
ledre 'bɨ Lomo zíse mɨ'dódo. Ásé aka yị́ esé fú lá káa zí owụ́ ga bɨ soyé
ụtụ aka gɨ ro zíye ánu ndụkụ kíe wá ní, ílisé aka yị́ esé fú lá umba gɨ ro
ụ́lụ́ a.
13 Ídísé ówo a kɨ́dí owụ́ owo ené dongará bɨlámá ledre kɨ́ bɨsinyí a wá,
owo yị́ ené dụ́ụ́ umba ené bɨ ndịsị ụ́lụ a ní.
14 Mɨngburoko 'yị e ndịsịní ánu ndụkụ ye gɨ zía owoní dongará bɨlámá
ledre kɨ́ bɨsinyí a go bú sɨmɨ ledre ga bɨ ndịsịní sómụ́ yée kpó kpó kpó ní.

6

1 Káa zí bɨ goó kenée ní, odụ ledre esé ndaá ídí lá dụ́ụ́ mɨzefị ledre 'bɨ
Kírésịto kóo 'dodoní zíse ní, ledre 'bɨ ótoómo lúyú ledre do ṇgúṇgu ledre
'bɨ Lomo ní wá. Ídísé ówo rómo ledre nda gɨ do yée ga gére née 'dá'dá.

---

* **5:4 5:4** Aróna: Aróna e kɨ́ Mụ́sa nɨyí do lúndu. Nɨyí gɨ sɨmɨ kúfú 'yị ga ndịsịní ndólo yée Lévị
ní. Zí Lomo gélé Aróna zía ídíne káa do mɨzefị 'yị 'dáná éyị́ zíne. **5:5 5:5** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 2:7
5:6 5:6 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 110:4

Cíyí ledre 'bɨ Lomo idí ngbóró sɨmɨsé rómo wo née kíngaya gɨ ro zíse ídíse kí roko'bụsé.
2 Ledre máa yée ga bɨ kóo 'dodoní yée zíse gɨ ro babatịza kí ledre 'bɨ óto sịlị do'yị, kí ledre 'bɨ úru 'yị e nda kpá kí ledre ngbanga bɨ karanée Lomo nɨ 'décị a sɨmɨ odụ sịndị kadra ní, ndásé tóro tí fú lá dụụ́ do yée ga gére née wá.
3 Cíyí ledre 'bɨ Lomo idí ngbóró sɨmɨsé rómo yée ga gére née kíe gɨ zía née ledre bɨ Lomo ma'dáa ili gɨ zíze ní.

4 Togụ́ 'yị bɨ kóo 'dodoní ledre 'bɨ Lomo go zía, zía ṇgúṇgu a go, zí 'Dówụ́ Lomo ógụ ndịsịné go sɨmɨ a,
5 uwú yeme kóo kúrú Lomo go bɨlámáne, owoyeme kpá go kídí karanée, née nɨ ídí kí roko'bụ ledre e zíne.
6 Zía ndá'bané óyó sogoné zí ledre ga gére née yá, Lomo utúasá ídí kí rokinyi gɨ ro 'dí'bilúgu wo wá gɨ zía nɨ nda yị́ ené go káa zí éyị́ bɨ 'di'biní Owụ́ 'bɨ Lomo kpá úfu ándá wo mɨkándané ní.

7 Togụ́ 'yị o'do yáká zí iní é'dịné do kúfú ené bɨlámáne, zía 'dí'bi éyị́ mɨánu kíngaya yá, née úndru 'bɨ Lomo.
8 Yáká bɨ ngárá éyị́ mɨánu ndaá sɨmɨ a wá, tó'dó ụ'bụ 'dụtụ wo lá ne yeré ní, úndru 'bɨ Lomo ndaá sɨmɨ a wá, nɨyí óngbóóyó a mbá 'dá'ba.

9 Owụ́ 'bɨ Babá e, abú ukuzé ledre káa zí ga gére née zíse yá, owozé yị́ ezé bú kídí trịdrị bɨ za fí ní Lomo nɨ í'bí a zíse.
10 Lomo nɨ 'yị méngị yeme ledre zí 'yị e. Bɨlámá ledre ga bɨ za mbá méngịsé yée zía, zíse í'bí rosé kí 'búne ndịsị sáká 'yị ené e ní, ledreyé lịgị wo wá. Nɨ karanée 'décị ngbanga esé bɨlámáne.

11 Ídísé kpá fú ndịsị óto 'bú lafúse e kenée gị sɨmɨ odụ sịndị kadra bɨ karanée Yésụ nɨ í'bí trịdrị bɨ za fí zíse sɨmɨ a ní.
12 Ngịdrị ndaá méngị sée wá. Ídísé ídí káa zí lafúse ga bɨ kóo ṇguṇguní ledre Yésụ gɨ zíse 'dá'dá, nɨyí ba ndịsị ụ́tụsɨmɨyé do tóroyé kpá fú ngbúó gị sɨmɨ sịndị kadra bɨ karanée zí Lomo í'bí trịdrị bɨ za fí zíye sɨmɨ a ní.

Éyị́ bɨ Lomo uku go ní, nɨ méngị roné

13 Lomo uku kóo ledre zí bulúnduzé Abarayáma, nda lá gɨ zía bɨ ngíti Lomo bɨ romo do Lomo ma'dáa ndaá ní, zía lóbụ́ roné kí roné kídí,
14 “Máa Lomo, ledre bɨ máúku go ní, mááyí méngị a. Mááyí í'bí úndru zíyị, zí bulúnduyị́ e étrịyé do ídíye tụ́'dụ́ tụ́'dụ́ tụ́'dụ́.”
15 Sɨmɨ bɨ kóo Abarayáma uwú ledre née kenée ní, sịkpị ené kóo mɨmbé'dené 'dága wá, onzó kóo mɨmbé'dené ndoo, gị zí Lomo kóo í'bí éyị́ bɨ mocụ́ ledre a ní zía.

16 'Yịma'dí e ndịsịní lólóbụ́ kí ịrị mɨngburoko 'yị eyé e gɨ ro do ówo a kídí ledre bɨ yée ukuní ba nɨ ma'díi.
17 Nɨ kpá kenée gɨ ro Lomo. Togụ́ uku ledre go, ili zí 'yị ené ga bɨ née uku ledre zíye née ówo a kídí ledre bɨ née uku ní nɨ ma'díi, zía lóló'bụ́.
18 Togụ́ Lomo uku ledre go yá oyólo'bó ené e wá zía lólóbụ́ gɨ ro zíne ódóngéịrị ledre bɨ née uku go ní zía ídíne kenée. Née sị́ ledre bɨ kací kadra mbá ndịsịzé óto komozé gɨ ro ledre bɨ uku go ní.

6:14 6:14 Dosị́ éyị́ e 22:17

19 Mɨóto komozé bɨ otozé ro Lomo ní i'bí roko'bụ go zíze gɨ ro zíze
ólụ́ókpóze do mongụ́ bi 'bɨ Lomo kpụrụ́ gɨ tara mbotụ bɨ odó'dụtụní kí
mongụ́ mbílí bongó ní.*
20 Yésụ nderéụtụ roné gɨ zíze go fị ne íri kpụrụ́ gɨ tara mbotụ máa née
káa do mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ e za fí cé káa zí Malekesédeke ní.

7

Malekesédeke 'yị 'dáná éyị́

1 Malekesédeke nɨ kóo ngére 'bɨ ngíti gara ndoloní Salímu, nɨ kpá 'yị
'dáná éyị́ zí mbigí Lomo. Sɨmɨ bɨ kóo Abarayáma nda'baogụ gɨ sɨmɨ okó bɨ
kóo romo komo ezeokó née sɨmɨ a ní, zí Malekesédeke ndéréne zía úku
ledre zí Abarayáma kídí, “Lomo bɨ roko'bụa ofụ go ní, bɨ otoogụ ere kí do
sogo káṇgá ní idí ídí kíyị.”
2 Nda gɨ ore zí Abarayáma 'dí'bi tákpásị́lị́ kị́é'do gɨ sɨmɨ sokó 'bɨ éyị́ ga bɨ
ngakaní yée gɨ sɨmɨ okó ní í'bí yée zí Malekesédeke. Ịrị bɨ Malekesédeke
ní, ini ledre gɨ sɨmɨ a kídí, “Mbigí 'yị 'bɨ Lomo.” Kpá kí ledre bɨ kídí ngére
'bɨ Salímu ní, ini ledre gɨ sɨmɨ a kídí, “Ngére 'bɨ bikịdrị.”*
3 Ịrị 'bụa kí ịrị mbágáa kpá kí bulúnduga ndaní mɨékéye sɨmɨ mɨéké
kúrú Lomo wá. Gbawá ledre gɨ ro mɨárá a kí mɨúyu a 'yị ówo a ndaá. Nɨ
yị́ ené cé káa zí Owụ́ 'bɨ Lomo ní, 'yị 'dáná éyị́ 'bɨ Lomo za fí odụ a ndaá.
4 Lúrúsé aka ledre Malekesédeke kí ówó zí Abarayáma. Zía ịnyịné za
cụ́ ne 'dí'bi tákpásị́lị́ í'bí a zí Malekesédeke gɨ ro óto úndru Lomo kíe.
5 Gɨ zí kéyị́ née, nɨ mɨékéne sɨmɨ lorụ bɨ Mụ́sa eké ní kídí 'yị 'dáná éyị́
ga bɨ gɨ sɨmɨ bulúndu Lévị ní, idíní ndịsị 'dó'dụ́ tákpásị́lị́ gɨ zí 'yị e za mbá
abú kpá yée ga bɨ nɨyí kéye do lúndu gɨ sɨmɨ bulúnduyé Abarayáma ní.
6 Abú Malekesédeke ndaá gɨ sɨmɨ bulúndu Lévị wá, zía 'dí'bi tákpásị́lị́
gɨ zí Abarayáma zía kpá úku ledre, Lomo idí í'bí úndru zí Abarayáma tí
bɨ Lomo i'bí úndru go zí Abarayáma ma'dáa ní.
7 Nɨ mɨówoné kídí, 'yị í'bí úndru romo do 'yị bɨ 'di'bi úndru ní.
8 Abú 'yị 'dáná éyị́ ga bɨ gɨ sɨmɨ bulúndu Lévị ndịsịní née 'dí'bi tákpásị́lị́
yá, nɨyí úyu mɨúyu gɨ zía nɨyí 'yịma'dí e. Tí lá Malekesédeke nɨ 'bɨ ené yị́
ené tṛịdṛịné za fí.†
9 Abú bulúndu Lévị ndịsịní kóo 'dó'dụ́ tákpásị́lị́ ga gére née ye yá, née
kpá fú tákpásị́lị́ bɨ kóo Lévị i'bí zí Abarayáma í'bí a zí Malekesédeke ní.
10 Ukuní ledre née kenée gɨ zía sɨmɨ bɨ Abarayáma nɨ í'bí tákpásị́lị́ zí
Malekesédeke ní, ndikiní aka kóo Lévị wá.

'Dáná éyị́ 'bɨ 'yịma'dí e 'di'bioyó ené lúyú ledre wá

11 Abú lorụ bɨ kóo Mụ́sa eké ní uku kídí 'yị 'dáná éyị́ idíní ídí dụ́ụ́ gɨ sɨmɨ
kúfú Lévị yá, 'dáná éyị́ eyé 'di'bioyó ené lúyú ledre gɨ ro 'yị e wá. Née sị́
ledre bɨ kasaogụní mɨkánda 'yị 'dáná éyị́ káa zí Malekesédeke ndaá kúfú
Lévị kí Aróna gɨ zía wá ní.

---

* **6:19 6:19** Mongụ́ 'yị 'dáná éyị́: Mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ e ndịsị ólụ́ sɨmɨ 'Dịcị́ 'bɨ Lomo máa née íri kpụrụ́ gɨ ku mbotụ bɨ odó'dụtụní kí mongụ́ mbílí bongó ní gɨ ro 'dáná éyị́ zí Lomo bɨ kí roko'bụné ní kí'di kérị́ sɨmɨ sɨmɨbi kị́é'do gɨ zía Lomo ma'dáa ndịsị ndịsị ore. Ólo Lévị 16:2. **7:1 7:1** Dosị́ éyị́ e 14:14-20 * **7:2 7:2** Zí Abarayáma í'bí tákpásị́lị́ gɨ sɨmɨ éyị́ ga bɨ ogụ kíe gɨ sɨmɨ okó ní zí Malekesédeke. I'bí kị́é'do gɨ sɨmɨ sokó. † **7:8 7:8** Isɨréle e ndịsịní ífi sɨmɨ éyị́ eyé ga bɨ gɨ yáká ní sokó, zíye í'bí kémbị́ bɨ gɨ sɨmɨa zí bulúndu Lévị e káa zí bɨ kóo Abarayáma i'bí tákpásị́lị́ zí Malekesédeke ní.

12 Nɨ lengbe kenée togṵ́ mɨkánda 'yị 'dáná éyḭ́ nɨ go ógụ wo bɨ ngárá
ndaá gɨ sɨmɨ bulúndu Lévị wá ní, nɨyí aka óyóló'bó lorụ bɨ 'bɨ Mṵ́sa ní kí.
13 Máúku ledre née gɨ ro Ngére Yésụ, ndaá 'bɨ ené gɨ tara mbotụ 'bɨ 'yị
'dáná éyḭ́ sḭ́ mbayi 'bɨ Lomo gɨ do sogo káṇgá ba wá, 'bɨ ené mɨménḡị moko
ené nɨ kpḭ́.
14 Ngére ezé Yésụ bɨ ukuní ledre a née ndaá 'bɨ ené gɨ tara mbotụ máa
bɨ 'bɨ Lévị ní wá, nɨ 'bɨ ené yḭ́ ené gɨ tara mbotụ bɨ 'bɨ Zṵ́da ní. Sɨmɨ ledre
ga bɨ za mbá Mṵ́sa eké yée ní, ịfḭ́ ené ịrị kúfú bɨ Zṵ́da ní káa do 'yị 'dáná
éyḭ́ wá.
15 Ma'díi, nɨ mɨútúásáne gɨ ro zí mɨkánda yéme ledre ídíne togṵ́ ngíti
mɨkánda 'yị 'dáná éyḭ́ káa zí Malekesédeke nɨ goó bo ní.
16 Mɨógụ a bɨ zía ídíne 'yị 'dáná éyḭ́ née ní, ndaá 'bɨ ené gɨ zía bɨ yaá
tara mbotụ ené nɨ kú 'bɨ 'yị 'dáná éyḭ́ káa zí tara mbotụ 'bɨ Lévị ní wá. Yḭ́
ené gɨ zía nɨ 'bɨ ené yḭ́ ené trịdrịné za fí uyu ené e wá ní.
17 Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo gɨ ro Yésụ kídí,
“Áyí ídí 'yị 'dáná éyḭ́ za fí,
káa zí Malekesédeke kóna ní.”
18 Mɨyéme ledre kóo yemení 'dá'dá gɨ ro do ndḭ́sị́ gélé 'yị 'dáná éyḭ́ e kíe
ní oyólo'bóní go gɨ zía utúasá ené óto 'yị zía ídíne mbigí 'yị 'bɨ Lomo wá.
19 Mɨménḡị ledre ga bɨ kací lorụ bɨ Mṵ́sa eké ní, oto ené 'yị zía ídíne
mbigí 'yị 'bɨ Lomo wá, éyḭ́ bɨ nɨ nda goó bo ní, mɨkánda yéme ledre 'di'bi
nda bi goó ne. Née nda go mɨyéme ledre máa bɨ nɨ 'dí'biógụ zée gbóo kí
Lomo ní.

Yésụ nɨ 'yị 'dáná éyḭ́ bɨ nɨ trịdrịné za fí ní

20 Mɨógụ Yésụ bɨ káa do 'yị 'dáná éyḭ́ ní ndaá 'bɨ ené káa zí 'bɨ ngíti géyị
'yị 'dáná éyḭ́ e ní wá. Lomo lobṵ́ 'bɨ ené gɨ roa za cṵ́ lóbṵ́ gɨ ro zía ídíne
káa do 'yị 'dáná éyḭ́.
21 Zí Lomo úku ledre gɨ ro Yésụ kídí,
“Ledre 'bɨ Ngére Lomo bɨ mááyí úku a ba,
máóyóló'bó wá,
‘Áyí ídí 'yị 'dáná éyḭ́ za fí.’ ”
22 Káa zí bɨ Lomo lobṵ́ kóo lóbṵ́ gɨ ro zí Yésụ ídíne káa do 'yị 'dáná éyḭ́ ní,
bɨ ba ní Yésụ yeme mɨkánda ledre go kí roko'bụné kíngaya.
23 'Yị 'dáná éyḭ́ ga kóna ní nɨyí lengbe tṵ́'dṵ́ gɨ zía nɨyí 'yịma'dí e ndḭ́sị́ní
úyu mɨúyu, togṵ́ ngíti a uyu go yá, geré zí eze a 'dí'bi bi kací a.
24 Gɨ ro Yésụ ní ndaá 'bɨ ené kenée wá, nɨ 'bɨ ené yḭ́ ené 'yị 'dáná éyḭ́ za
fí gɨ zía uyu ené 'bɨ ené e wá.
25 Káa zí bɨ goó kenée ní, togṵ́ ndḭ́sị́zé kací kadra mbá íni ini zí Lomo
kí ịrị Yésụ yá, Lomo nɨ yómo zée gɨ zía Yésụ ma'dáa ndḭ́sị́ kpá fú ódro zí
Lomo gɨ rozé kídí Lomo idí yómo zée.
26 Idízé ówo a kídí Yésụ nɨ ne mongṵ́ 'yị 'dáná éyḭ́ bɨ azé óto komozé roa
ní, gɨ zía kémbḭ́ lúyú ledre ndaá roa wá. 'Yị e za mbá ndḭ́sị́ní óto úndru a
romo do 'bɨ maláyika e komo ere mbá.
27 Ndaá 'bɨ ené káa zí ngíti géyị mɨngburoko 'yị 'dáná éyḭ́ e zía ndḭ́sị́né
'dáná éyḭ́ kací kadra mbá ní wá. 'Yị ga bɨ ndḭ́sị́ní 'dáná éyḭ́ kací kadra
mbá ní ndḭ́sị́ní 'dáná éyḭ́ née kpá gɨ ro 'bɨ eyé lúyú ledre kpá gɨ ro 'bɨ

7:17 7:17 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 110:4 **7:21 7:21** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 110:4

'yịma'dí e. Yésụ 'daná 'bɨ ené éyị́ dụ́ụ́ kɨ́'dí kéṛị́ sɨmɨ bɨ i'bí roné do úyuné
do mɨngbúngbu kágá ní.
28 'Yị máa yée ga bɨ nɨyí mɨngburoko 'yị 'dáná éyị́ e kacɨ́ lorụ bɨ Mụ́sa
eké ní, nɨyí née lá gbékpị́ 'yịma'dí e roko'bụ ndaá royé wá. Sɨmɨ bɨ Lomo
i'bíogụ nda mɨkánda lorụ ní, zɨ́a 'dí'bi mbigí Owụ́ 'bɨ ené Yésụ bɨ utúasá
mɨútúásá kacɨ́ komoa ní zɨ́a ídíne káa do 'yị 'dáná éyị́ za fí.

8

Mɨkánda yéme ledre

1 Sɨmɨ tụ́'dụ́ ledre ga bɨ 'dodozé yée zɨ́se ní za mbá, ídísé ówo a kɨ́dí
wo bɨ nɨ kɨ́ roko'bụné ní, nɨ kɨ́dí Yésụ nɨ mongụ́ 'yị 'dáná éyị́, nɨyí cakaba
mɨndị́sịyé kɨ́ Lomo do bi kị́é'do komo ere.
2 Nɨ ndị́sị 'dáná éyị́ sɨmɨ mbigí 'Dị́cị́ 'bɨ Lomo bɨ komo ere ní. Mbigí 'Dị́cị́
née Ngére ụbụ́ ne, ndaá 'bɨ ené 'yịma'dí wá.
3 Káa zɨ́ bɨ mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ ndị́sị í'bí tákpásị́lị́ e kpá kɨ́ 'dáná éyị́ e ní,
Yésụ bɨ nɨ kpá mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ ní, nɨ kpá í'bí 'bɨ ené éyị́ zɨ́a kpá 'dáná
éyị́.
4 Idí Yésụ ma'dáa nɨ kóo ba do sogo káṇgá ona yá, káa bɨ sị́ ledre bɨ zɨ́a
kpá ídíne 'yị 'dáná éyị́ gɨ roa ní ndaá, gɨ zɨ́a 'yị 'dáná éyị́ e nɨyí yị́ eyé goó
bo ndị́sịnɨ́ 'dáná éyị́ kacɨ́ lorụ bɨ 'bɨ Mụ́sa ní.
5 Moko 'bɨ 'dáná éyị́ bɨ ndịsịnɨ́ méngị a sɨmɨ 'Dị́cị́ 'bɨ Lomo do sogo káṇgá
ona ní, nɨ lá dụ́ụ́ lị́lị moko 'bɨ 'dáná éyị́ bɨ komo ere ní. Née sị́ ledre bɨ sɨmɨ
bɨ kóo Mụ́sa nɨ ndị́sị ụ́bụ́ kụ́tụ́ gɨ ro ndị́sị íni ini zɨ́ Lomo sɨmɨ a, zɨ́ Lomo
kóo ésị sị́lị́ne komo a kɨ́dí, “Ídí méngị moko ga gére née tɨ́ za cé káa zɨ́ bɨ
kóo máúku ledreyé zɨ́yị do landa bɨ Sináyi ní.”
6 Moko 'bɨ 'dáná éyị́ bɨ Lomo i'bí zɨ́ Yésụ méngị a ní, romo do 'bɨ ngíti
géyị 'yị 'dáná éyị́ e go mbá. Kpá káa zɨ́ mɨkánda ledre bɨ Lomo yeme gɨ
rozé ní, nɨ kɨ́ ledrené owóowó rómo do kuṛú a bɨ kóo 'dá'dá ní mbá. Gɨ
zɨ́a Yésụ toro 'dá'dá ne.
7 Idí mɨzefị yéme ledre kóo 'dá'dá ní mengị kóo moko bo bɨlámáne, káa
bɨ Lomo yeme ené kóo ngíti mɨkánda ledre wá.
8 Lomo owo bú bɨlámáne kɨ́dí ledre kóo née yeme ní, 'yịma'dí e nderénɨ́
eyé kacɨ́ a wá, gɨ zɨ́ kéyị née ní, zɨ́a úku ledre kɨ́dí,
“Sịndị́ kadra nɨ ógụ,
zɨ́ma yéme mɨkánda mɨyéme ledre
kɨ́ kúfú Isɨréle
kpá kɨ́ bulúndu Zụ́da e.
9 Mɨkánda ledre bɨ mááyí yéme a ní nɨ kpị́ gɨ zɨ́ wo bɨ kóo
máyéme gɨ ro bulúndusé e
sɨmɨ bɨ máútú zɨ́ye 'dá'dá
zɨ́ma 'dí'biógụ yée gɨ sɨmɨ Ízibiti ní.
Gɨ zɨ́a ledre bɨ máyéme gɨ royé ní ndaá 'bɨ ené zɨ́ye kɨ́ ledrené owóowó wá.
Gɨ zɨ́a bɨ mengịnɨ́ ledre kenée ní, zɨ́ma óyó sogomá zɨ́ye.
10 Ba nda go mɨkánda mɨyéme ledre bɨ mááyí yéme a kɨ́ 'yị 'bɨ Isɨréle e
gɨ kacɨ́ a ba.
Mááyí 'dódo lorụ amá e zɨ́ye ówoyéme a,
zɨ́ cíyí a ólụ́ne ngị́rị sɨmɨ mɨmbé'deyé.

8:5 8:5 Ólụ́ógụ 25:40

Nda née zíma ídíma Lomo bɨ zíye ndịsịyé óto úndru a,
gɨ zía nɨyí go 'yị amá e.
11 Nda gɨ ore, 'yị bɨ nɨ ídíáká yaá owoyeme máa káa do Ngére eyé wá,
ili kpá fú do 'dódo ledre amá zíne ní ndaá.
Nɨyí go za mbá 'yị ga bɨ owoyemení máa go ní,
mɨngburoko 'yị e kí mɨnzéré owụ́ e mbá.
12 Gɨ zía bɨ owoyemení máa go ní, ledre ga bɨ kóo luyúní yée 'dá'dá ní mbá máótoómo yée go mbá,
mááyí lụ́lụóyó yée gɨ royé za mbá 'dá'ba.”
13 Ledre máa wo bɨ Lomo yeme ba ní, nɨ mɨkánda yéme ledre. Gɨ zía ledre máa wo bɨ kóo yeme 'dá'dá née nɨ yị eyé go kuṛúne, moko ndaá lolụ sɨmɨ a wá nɨ ụ́kụ́ ené mɨụ́kụ́.

9

Lorụ gɨ ro mɨzefị yéme ledre

1 Ídísé ówo a kídí, mɨzefị ledre kóo Lomo yeme zí bulúndusé ga kóna ní, í'bí kóo lorụ káa do mɨsi'di 'bɨ ndịsị óto úndruné zíye, zía kpá úku ledre idíní ụ́bụ́ kụ́tụ́ káa do 'dịcị zíne gɨ ro do ndịsị íni ini sɨmɨ a zíne.
2 Sɨmɨ bɨ ụbụ́ní kụ́tụ́ née ní ní, zíye ífi sɨmɨ a gbre kí mbílí bongó. Mɨzefị sɨmɨ a bɨ mɨ'dí tara mbotụ ní, zíye 'dí'bióto éyị bɨ ndịsịní ụ́ndụóto pho'dụ doa ní, kí tarabíza kpá kí ambata bɨ yemení kí ịrị Lomo ní mbá sɨmɨ a ore. Ndịsịní ndólo sɨmɨ 'dịcị máa née kídí, Bi 'bɨ Lomo.
3 Nda sogo mbílí bongó bɨ ingí'dụtụní zaá yana íri ní, ndoloní 'bɨ eyé sɨmɨ 'dịcị máa wo née kídí, Mongụ́ Bi 'bɨ Lomo.
4 Éyị ga bɨ 'di'biotoní yée sɨmɨ bɨ máa wo née íri ní, nɨyí 'bɨ eyé mbá kpị. Nɨyí mbayi bɨ o'bóní gɨ sɨmɨ dábu gɨ ro ndịsị óngbó abúṛengú kí bɨlámá ndonyoné doa gɨ ro zí cika a ndịsị ndéréne zí Lomo ní, nda kí sondụ́ụ bɨ kuṛuṛuní sɨmɨ a kí roa mbá kí dábu, née sondụ́ụ 'bɨ yéme ledre. Do 'dí'bióto owụ́ pheṛé bɨ o'bóní gɨ sɨmɨ dábu kí éyị mɨánu bɨ kóo Lomo ndịsị ụ́cụógụ a gɨ komo ere ndoloní mána* ní, kí ngbángbá 'bɨ Aróna bɨ mbílía ndịsị ụ́'bụ mɨụ́'bụ gɨ zí roko'bụ 'bɨ Lomo ní, nda kpá kí mɨsɨsɨlekpe tutú bɨ eké́ní lorụ 'bɨ mɨyéme ledre 'bɨ Lomo bɨ sokó ní roa.
5 Do yéme lịlị éyị e gbre káa zí lịlị maláyika e ní, zíye yáya fúndúye mbá mɨyáya do sondụ́ụ kí'dí bɨ ndịsịní óyụ sámá bɨ gɨ ro zí Lomo 'dí'bióyó lúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e ní. Utúasázé úku yéme ledre gɨ ro ledre máa née wá.
6 Sɨmɨ bɨ 'yị 'dáná éyị e yemeonzóní éyị ga gére née go mbá kenée ní, zíye nda ndịsị ólụ́ye sɨmɨ mɨzefị sɨmɨ kụ́tụ́ née ndịsị íni ini zí Lomo kací kadra mbá.
7 Sɨmɨ odụ sɨmɨ 'Dịcị 'bɨ Lomo máa bɨ 'bɨ ené Mongụ́ Bi 'bɨ Lomo ní, mongụ́ 'yị 'dáná éyị e ndịsị lengbe ólụ́ sɨmɨ a íri dụụ́ ne sɨmɨ sɨmɨbi kịé'do kpá kí'dí kéṛị.† Togụ́ olụ́ go íri yá, ndịsị lengbe íni ini zí Lomo kí óyụ sáma bangá bɨ gáa oṇgoonzóní ní gɨ ro zí Lomo lụ́lụóyó lúyú ledre ené, kpá kí lúyú ledre bɨ 'yị e luyúní ngárá owoní wá ní.

8:12 8:12 Yeremáya 31:31-34 * **9:4 9:4** Mána: Née éyị mɨánu bɨ kóo Lomo ndịsị ụ́cụógụ a zí Isiréle e gɨ komo ere sɨmɨ bɨ nɨyí sɨmɨ súwú kí sɨmɨbi cị gbre ní. Ólo Ólụ́ógụ 16:1-36. † **9:7 9:7** Ólo ledre gɨ ro ledre bɨ mengị roné sɨmɨ ba sɨmɨ Lévị 16.

8 'Dówụ́ Lomo ndịsị 'dódo ledre máa ga ba zíze ne, kídí 'yị ndaá ólụ́ do
Mongụ́ Bi 'bɨ Lomo née wá, káa zí bɨ 'yị e ndịsịní aka lódụ́ ba fú mɨsi'di
bɨ kóo lorụ 'bɨ Músa 'dodo ndịsịní íni ini kíe zí Lomo sɨmɨ kụ́tụ́ ní.
9 Líḷị ledre née 'dodo karaba zíze kídí, bangá ga bɨ kóo ndịsịní óṇgoónzó
yée 'dáná éyị́ kíe zí Lomo ní, utúasá ené óto 'yị zía ídíne mbigí 'yị 'bɨ Lomo
wá.
10 Lorụ ga gére née nɨ yị́ eyé lá gɨ ro zí 'yịma'dí e ánu éyị́ kpá kí éwé
éyị́ e nda kpá kí ledre 'bɨ lúgu éyị́ e. Ambá yéme ledre née nɨ dụ́ụ́ gɨ ro
kụ́rụ'bụ 'yịma'dí, 'búó togụ́ sịndị́ kadra ogụ go zí Lomo óyóló'bó ledre ga
gére née ne.

Ledre sáma Yésụ owó romo do 'bɨ bangá

11 Bɨ ba ní Yésụ ogụ nda go cụ́ ne. Nɨ goó ne mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ zíze
sɨmɨ 'Dịcị́ 'bɨ Lomo komo ere. Moko ené ndaá kí bi máa yée ga bɨ 'yịma'dí
yemení ye kí ịrị Lomo do sogo káṇgá ona ní wá.
12 I'bí mbigí kụ́rụ'bụné bɨ romo do bangá e ní do úyuné káa do mongụ́
'yị 'dáná éyị́. Zía ólụ́ne sɨmɨ Mongụ́ Bi 'bɨ Lomo kí mbigí sámané. Gɨ zí
kéyị́ née, zí Lomo geré lụ́lụóyó lúyú ledre ezé 'bɨ 'yịma'dí e za fí.
13 Sáma bangá kí mbụkụ bangá ga bɨ ongbóní yée zí 'yị 'dáná éyị́ ndịsị
óyụ yée ní, ndịsịní lúgu lá dụ́ụ́ gbékpị́ ro 'yịma'dí.
14 Sáma Kírésịto utúasá dụ́ụ́ ne lúguráyi 'yị e gɨ sɨmɨ lúyú ledre gɨ zía
'Dówụ́ Lomo i'bí roko'bụ ne zí Yésụ ma'dáa zía í'bí roné zí umbu do úyuné
káa do mongụ́ 'dáná éyị́ zí Lomo. Gɨ ro zí sáma née lúguráyi sómụ́ ledre
ezé káa bɨ azé ndịsị sómụ́ ledre ga bɨ nɨ 'dí'biógụ zíze umbu ní, gɨ do bɨ
zíze ndịsịzé méngị moko zí Lomo bɨ trịdrị ní.
15 Gɨ zía bɨ i'bí roné zí umbu ní, zía ndịsị ódroné do bi kací 'yịma'dí e
zí Lomo gɨ zía 'di'biogụ mɨkánda mɨyéme ledre 'bɨ Lomo go zí 'yịma'dí e
gɨ ro zíye ndíkɨ trịdrị bɨ za fí ní. Sị́ ledre bɨ uyu gɨ roa ní, nɨ gɨ ro úgú go
'yị e gɨ sɨmɨ lúyú ledre bɨ kóo luyúní sɨmɨ kụ́rụ́ mɨyéme ledre kóna ní.
16 Káa zí ledre bɨ gɨ ro odụ kúrú 'yị ní. Togụ́ 'yị ukuomo ledre zía úyuné
yá, 'yị ga bɨ 'yị née ukuomo ledre née zíye ní, idíní méngị a tí kenée gɨ zía
née ledre bɨ 'yị née ili ní.
17 Togụ́ 'yị nɨ aka kí komoné yá, ledre bɨ nɨ úku a ní owó ené e wá, ledre
née nɨ ówó komo 'yị e zíye méngị a nda gɨ do kací umbua.
18 Née sị́ ledre bɨ sɨmɨ mɨzefị mɨyéme ledre bɨ dongará Lomo kí 'yịma'dí e
gɨ ro zía ídíne kí roko'bụné yá, ili zí sáma ndé'yị́ne gɨ zía té kí ní.
19 Sɨmɨ bɨ Músa 'dodo asá lorụ 'bɨ Lomo go zí 'yị 'bɨ Isɨréle ní, zía 'dí'bi
mbílí tịyị́ kí mɨmoli kálá bangá zía ésị yée sɨmɨ sáma owụ́ ịtị́ kí ína gáa
ọṇgoonzóní ní, óyụ yée ro bụ́kụ 'bɨ lorụ 'bɨ Lomo nda kpá kí 'yịma'dí e.
20 Sɨmɨ bɨ nɨ ndịsị óyụ sáma ma'dáa ní, “Zía úku ledre kídí, sáma ba
'dodo go kídí ledre bɨ Lomo yeme wo dongaráne kíse 'yịma'dí e ní nɨ
ma'díi.”
21 Zía kpá óyụ sáma née ro kụ́tụ́ kpá kí éyị́ ga bɨ ore ndịsịní íni ini kíe
zí Lomo ní mbá.
22 Nɨ kenée gɨ zía lorụ 'bɨ Lomo uku kídí éyị́ e mbá nɨyí útúásá kací komo
Lomo 'búó togụ́ sáma nde'yị́ go gɨ royé. Kpá kenée née Lomo nɨ ótoómo
lúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e 'búó togụ́ sáma nde'yị́ go gɨ royé.

9:20 9:20 Ólụ́ógụ 24:8

23 'Dáná éyị ga bɨ za mbá 'yị 'dáná éyị e ndịsịní 'dáná yée kí bangá do
sogo káṇgá ona gɨ ro óto 'yị e ídíye mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní, ndaní née
mbigí a wá, née lílị a. Mbigí 'dáná éyị nɨ wo bɨ kí éyị bɨ gɨ komo ere ní.
24 Kírésịto 'daná 'bɨ ené éyị do bi máa wo bɨ 'yịma'dí e yemení ye kí
sílíye kídí née bi 'bɨ Lomo ní wá. Bi máa wo bɨ 'yịma'dí yemení ye ní, née
lá lílị 'Dícị 'bɨ Lomo bɨ komo ere ní. Ndịsị 'bɨ ené yị ené geré sɨmɨ mbigí
'Dící bɨ 'bɨ Lomo ní kí Lomo do bi kíé'do komo ere íri za fí.
25 Nderé ené 'bɨ ené do Mongụ́ Bi 'bɨ Lomo kí'dí tụ́'dụ́ gɨ ro úyuné káa do
'dáná éyị gɨ rozé káa zí bɨ Mongụ́ 'yị 'dáná éyị e bɨ do sogo káṇgá ndịsịní
ndéré ándá royé mɨndéré ándá kací sɨmɨbi e mbá do Mongụ́ Bi 'bɨ Lomo
ní kí sáma bangá e ndísị óyụ yée wá.
26 Idí née kóo mbigí ledre bɨ Lomo yeme ne kídí 'dáná éyị idí méngị
roné kí'dí tụ́'dụ́ ní yá, káa bɨ Yésụ nɨ úyu ándá roné mɨúyu ándá tónóne
kú gɨ sɨmɨ kadra bɨ kóo Lomo yeme do sogo káṇgá ba ní ní. Ɨ'ɨ, ogụ do
sogo káṇgá lá dụ́ụ́ kí'dí kéṛí do úyuné gɨ ro 'dí'bióyó lúyú ledre ezé za fí.
27 Gɨ zía Lomo yeme go kenée kídí 'yịma'dí e idíní úyu dụ́ụ́ kí'di kéṛí nda
gɨ do kací mɨzefị umbu née zíne nda 'décị ngbangayé.
28 Cé káa zí bɨ kóo Kírésịto uyu dụ́ụ́ kí'di kéṛí gɨ ro zí Lomo ótoómo
lúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e gɨ ro karanée zíne kpá ndá'baógụ ándá roné do
sogo káṇgá. Mɨndá'baógụ a née ndaá lolụ kpá gɨ ro 'dí'bióyó lúyú ledre
'bɨ 'yịma'dí e wá, nda gɨ ro í'bí trịdrị bɨ za fí ní zí 'yị máa yée ga bɨ ndịsịní
óto komoyé gɨ ro mɨndá'baógụ a ní.

10

Yésụ nɨ mbigí 'yị 'dáná éyị

1 Tụ́'dụ́ ledre ga bɨ za mbá Mụ́sa eké yée káa do lorụ ní, ndaní eyé mbigí
ledre ma'dáa wá, née za mbá lílị bɨlámá ledre bɨ mɨúyu Yésụ káa do mbigí
'dáná éyị 'dí'biógụ ní. Abú 'yị 'dáná éyị e ndịsịní 'dáná ándá éyị mɨ'dáná
ándá kací sɨmɨbi e mbá yá, kụṛú mɨsi'di bɨ ndịsịní 'dí'bi a ndéré kíe íni ini
zí Lomo ní, oto ené Lomo zía ídíne kí rokinyi zía 'dí'bióyó lúyú ledre 'bɨ
'yịma'dí e wá.
2 Idí kóo kụṛú mɨsi'di bɨ 'bɨ íni ini zí Lomo ní oto kóo Lomo bo zía ídíne kí
rokinyi zía ótoómo lúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e, káa bɨ 'yị 'dáná éyị e otoomoní
kí 'dáná éyị go gɨ zía 'yị ga bɨ 'yị 'dáná éyị e ndịsịní 'dáná éyị kpá gɨ royé
ní ndaní lolụ ba fú lá kí ngịrị 'bɨ lúyú ledre royé wá.
3 Ngịrị ndịsị méngị yée gɨ zía 'dáná éyị ga bɨ 'yị 'dáná éyị ndịsịní 'dáná a
kací kadra kí sɨmɨbi e mbá née ní ndịsị óto 'yị e zíye ndísiyé éré ngịrị kídí
togú 'danání éyị zí Lomo gɨ royé wá yá, lúyú ledre ụkụ́ gɨ royé wá.
4 'Dáná éyị bɨ 'yị 'dáná éyị e ndịsịní 'dáná a kí sáma ịtị e kí ína e ní,
Lomo 'di'bioyó ené lúyú ledre gɨ ro 'yịma'dí e gɨ zía wá.
5 Sɨmɨ bɨ Kírésịto Yésụ ogụ ní, zía kóo úku ledre zí Lomo kídí,
"Lomo íli eyị zíma óṇgoónzó bangá zíyị káa do éyị 'dáná wá,
née sị ledre bɨ óto máa káa do 'yịma'dí ní.
6 Ndá 'bɨ eyị kí rokinyi gɨ ro do ndísị óṇgoónzó bangá e kpá kí ngíti géyị
éyị e óngbó yée káa do 'dáná éyị zíyị gɨ ro lúyú ledre wá.
7 Née sị ledre bɨ máúku ledre gɨ zía máyá mááyí ba ní ní, gɨ zía ekéní kóo
ledre go kenée gɨ romá sɨmɨ mɨéké kúrúyị.

‘Máógụ go méngị éyị́ bɨ íli ní.’ ”
8 Zí Yésụ kpá úku ngíti ledre kídí, “'Dáná éyị́ bɨ ndịsịní 'dáná yée zíyị kí
bangá, togụ́ mbú mɨkánda éyị́ gɨ yáká, togụ́ mbú bangá bɨ oṇgoonzóní do
óngbó a zíyị sị́ mbayi ní, ndá 'bɨ eyị́ kí rokinyi gɨ ro éyị́ ga gére née mbá
wá.” Abú Mụ́sa eké kóo go sɨmɨ lorụ kenée ní.
9 Wo Yésụ, zía kpá úku ngíti ledre kídí, “Lomo máógụ go do sogo káṇgá
méngị éyị́ bɨ íli ní.” Née ní, zía ịnyịné 'dụ́tụ tụ́'dụ́ mɨsi'di ga bɨ kóo 'bɨ
mɨzefị mɨyéme ledre ní mbá 'dá'ba zía líkpí mɨsi'di 'bɨ mbigí 'dáná éyị́ bɨ
'bɨ gbre yéme ledre ní.
10 Ma'díi, née ledre bɨ Lomo ili ní. Umbu bɨ Kírésịto Yésụ uyu wo kí'dí
kéṛí káa do mbigí 'dáná éyị́ ní, oto zée go káa mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní,
gɨ zía lúyú ledre ndaá lolụ rozé wá.
11 Kací kadra mbá, 'yị 'dáná éyị́ e ndịsịní tóro 'dáná éyị́ e zí Lomo kací
lorụ 'bɨ 'dáná éyị́ bɨ Mụ́sa eké ní. Abú ndịsịní 'dáná éyị́ ga gére née tí
kenée yá ní, ɨ́'ɨ, oto ené Lomo zía ídíne kí rokinyi zía 'dí'bióyó lúyú ledre
'bɨ 'yịma'dí e gɨ royé fú lá wá.
12 Sɨmɨ bɨ Ngére Yésụ ogụ káa do mbigí 'yị 'dáná éyị́ ní, i'bí roné do
úyuné káa do mbigí 'dáná éyị́ dụ́ụ́ kí'dí kéṛí, geré zí Lomo ídíne kí rokinyi
zía 'dí'bióyó lúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e gɨ royé za fí. Yésụ ma'dáa nɨyí cakaba
mɨndịsịyé kí Lomo do bi kịé'do za fí.
13 Tónóne gɨ sɨmɨ sịndị́ kadra máa bɨ kóo née, ndéréógụné gị karaba ní,
nɨ mɨndịsịné sóngó sịndị́ kadra bɨ gɨ ro zíne ídíne Ngére do ezeokóne e za
mbá ní.
14 I'bí roné do úyuné káa do mbigí 'dáná éyị́ kí'di kéṛí gɨ ro zí 'yị ga bɨ
ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo go ní ídíye mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní za fí.
15 Ledre née utúasá go kpịnị kí ledre bɨ kóo 'Dówụ́ Lomo uku ní,
16 “Ba mɨyéme ledre bɨ mááyí yéme a kíye
gɨ do kací a ba.
Mááyí 'dódo lorụ amá e zíye ówoyéme a,
zí cíyí a ólụ́ne ngị́rị sɨmɨ mɨmbé'deyé.”
17 Zía kpá úku ándá ledre kídí,
“Mááyí lụ́lụóyó lúyú ledre esé e za mbá 'dá'ba,
gɨ zía má'dí'bilúgu sée go zíma káa do mbigí 'yị amá e.”
18 Káa zí bɨ Lomo lụlụoyó lúyú ledre ezé e go, azé nda go mbigí 'yị ené ní,
sị́ ledre bɨ zíze ndá'bazé kpá fú ndịsị óṇgoónzó bangá ndịsị 'dáná éyị́ kíe
zía ní ndaá lolụ wá.

Ndazé óyó sogozé zí Lomo wá

19 Owụ́ 'bɨ Babá e, ndazé lolụ ónzó komozé mɨónzó gɨ ro ndéréze sɨmɨ
Mongụ́ Bi 'bɨ Lomo bɨ komo ere ní wá, gɨ zí sáma Yésụ bɨ lefe bi gɨ rozé
ní, mɨsi'di ere likpí go zíze fúó.
20 Gɨ zía bɨ Yésụ i'bí roné káa do mbigí 'dáná éyị́ do úyuné gɨ rozé ní,
nɨ zíze go káa zí mbílí bongó bɨ ingíní 'Dịcị́ 'bɨ Lomo zíze ólụ́ze kpụrụ́ gɨ
sɨmɨ a ndéréógụzé zí Lomo ní.
21 Káa zí bɨ Yésụ nɨ nda goó ne Mongụ́ 'yị 'dáná éyị́ gɨ rozé sɨmɨ 'Dịcị́ 'bɨ
Lomo ní,

10:7 10:7 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 40:6-8 **10:9 10:9** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 40:8 **10:16 10:16** Yeremáya 31:33 **10:17 10:17** Yeremáya 31:34

22 idízé kpá fú ndịsị ndéré zí Lomo kí mịmbé'dezé kịé'do kací kadra za
mbá. Gị zía umbu bị Yésụ uyu wo gị rozé ní, sáma a lugurayi zée káa zí
éyị bị luguní kí iní bị kí komoné drá ní.
23 Idízé lányá ro ledre máa née kí mịmbé'dezé kịé'do gị zía togụ́ Lomo
uku ledre go yá, nị tí méngị a ma'díi.
24 Idízé ódó rozé káa do éyị kịé'do kí lafúze e, zíze ndịsịzé óto 'búye kpá
kí sáká yée kí bịlámá mịméngị ledre.
25 Togụ́ go sịndị kadra 'bị ini zí Lomo yá, ídísé yóko rosé ndro kí lafúse e.
Ndásé ídí káa zí ngíti géyị 'yị ga bị iliní yóko royé kí lafúye ndịsị íni ini zí
Lomo wá ní wá. Ídísé ndịsị sáká lafúse e kpá kí lórụ rosé dengbịse gị zía
sịndị kadra 'bị mịndá'baógụ Ngére Yésụ nị go gbóo.
26 Káa zí bị ṇguṇguzé ledre Yésụ go, togụ́ zíze ndá'bazé ndịsị lúyú ledre
káa zí éyị bị owozé aka fú lá wo wá ní, ngíti 'dáná éyị bị nịyí 'dáná a gị
rozé gị ro zí lúyú née ụ́kụ́ne ní ndaá lolụ wá. Gị zía Yésụ ma'dáa uyu kóo
gị rozé dụụ́ kí'di kéṛị.
27 Togụ́ úwúsé ledre ba wá, zíse 'dụ́tụ mbílíse 'du'dorụ́ do ndá'basé lúyú
ledre yá, ídísé ówo a kídí ásé go ezeokó Lomo ndịsịsé go dụụ́ sóngó umbu
'bị pho'dụ bị owoofụ go nị úfu ezeokó née kíe ní.
28 Ídísé ówo a kídí ledre ba nị ma'díi, lịlị a nị káa zí lorụ 'bị Lomo bị
kóo Mụ́sa ekéní kídí, togụ́ 'yị mengị lúyú ledre go, zí ngíti géyị 'yị e, togụ́
gbre kí ota úku ledre go kídí ma'díi 'yị née luyú tí ledre go kenée yá, nịyí
tí geré úfu wo 'dá'ba.
29 Togụ́ ledre nị kóo kenée bo gị ro lorụ, ídísé ówo a kídí togụ́ 'yị lurúcayi
Owụ́ 'bị Lomo, kí umbu bị kóo uyu káa do mịkánda mịyéme ledre bị gị ro
'yịma'dí e ní yá, kídí 'yị née ndịsị go úkucáyi roko'bụ 'bị 'Dówụ́ Lomo bị
oto mịmbé'de Lomo zía ịdrịne ro 'yịma'dí e ní. Lomo nị 'décị ngbanga 'yị
máa née bịsinyíne kíngaya.
30 Ídísé ówo a bịlámáne kídí togụ́ Lomo uku ledre kídí, “Mááyí dụụ́ máa
wo bị nị mịútúásáne gị ro méngị lúgu bịsinyí ledre zí 'yị ní.” Zí úku ándá
ledre kídí, “Ngére Lomo nị 'décị ngbanga 'yị ené e.”
31 Ídísé ówo a kídí roko'bụ 'bị Lomo ofụ go. 'Yị bị nị lúrú komoa kí
ledre ní ndaá, togụ́ 'décị ngbanga 'yị go yá, nị ídí zí 'yị ma'dáa bịsinyíne
kíngaya.
32 'Do'dó ga bị kóo 'dó'dósé yée gị zí leṛị, zí ngíti géyị 'yị e kpá 'dó'do
sée gị zía bị ṇgúṇgusé ledre Ngére Yésụ ní, ndaá lígị sée wá.
33 Sịmị ngíti géyị sịndị kadra, 'yị ga bị ṇguṇguní ledre Ngére Yésụ wá
ní, ndịsịní kóo 'dó'do sée kí énỵị komosé, kí ócó sée do komo tụ́'dụ́ 'yị e.
Ngíti géyị yá, zíse ndịsịsé kí sáká lafúse e togụ́ 'yị ga bị ṇguṇguní ledre
'bị Lomo wá ní nịyí go méngị yée bịsinyíne ní.
34 Bị ndịsị kóo sínyí rosé mịsínyí kí lúrú lafúse ga bị otoní yée sịmị
sịgịnị gị zía bị ṇguṇguní ledre 'bị Ngére Yésụ ní. Zíse ndịsịsé ụ́tụsịmịsé
kíngaya sịmị bị 'yị ga bị ndịsịní méngị sée 'yị ga bị 'bị Kírésịto bịsinyíne
zíye ndịsịyé kí ngáka éyị esé e gị zíse ní. Ụ́tụsé sịmịsé née gị zía ówosé yị
esé bú kídí Lomo yemeomo bịlámá ledre bị ngárá ụkụ́ wá ní go zíse komo
ere.

10:30 10:30 Gbre lorụ 32:35 **10:30 10:30** Gbre lorụ 32:36, Ke'bị 'bị Dawídi e 135:14

35 Ídísé 'dí'bi sḭ́lḭse ro Lomo kpá fú ngbúó, ndásé óyó sogosé zía wá gɨ
zía ówosé go bú kídí bɨlámá ledre nɨ go ndḭsḭ sóngó sée komo ere.
36 Ídísé ndḭsḭ ṵ́tṵsɨmɨsé kíngaya gɨ do bɨ zíse ndḭsḭsé méngḭ moko 'bɨ
Lomo ndéré kíe kpá fú 'dá'dá gɨ ro zí Lomo í'bí úndru bɨ yemeomo gɨ rosé
ní zíse.
37 Gɨ zía ekéní ledre gɨ ro Ngére Yésṵ sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí,
“Ngítí sḭ́lḭ́ idíaká go lá cúku'dée gɨ ro zía ndá'baógṵné, lṵ'bú lolṵ wá.
38 Tí lá mbigí 'yḭ amá e nɨyí ndíki trḭdrḭ bɨ za fí ní gɨ zía ṇguṇguní
ledre amá go ní.
Wo bɨ nɨ oyó sogoné zíma ní,
máútúásá ídí kí rokinyi kíe wá.”
39 Ndazé ezé káa zí 'yḭ máa yée ga bɨ oyóní sogoyé go zí Lomo bɨ Lomo nɨ
úfu yée ní wá. Zée ga bɨ ṇguṇguzé ledre 'bɨ Kírésḭto go ní, azé ídí dṵṵ́ ze
trḭdrḭ za fí.

11

Ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo

1 Ṇgúṇgu ledre nɨ ówoyéme a kídí ledre bɨ Lomo uku go ní, abú lurúzé
aka kí komozé wá, ledre ma'dáa nɨ tí méngḭ roné.
2 Née sḭ́ ledre bɨ karaba mɨngburoko 'yḭ ga bɨ kóo 'dá'dá ṇguṇguní ledre
'bɨ Lomo ní ḭrḭyé nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo gɨ zía ní.
3 Gɨ zía bɨ ṇguṇguzé go kídí Lomo nɨ bo ní, zíze kpá ṇgúṇgu a kídí Lomo
ma'dáa otoogṵ ere kí do sogo káṇgá za mbá ne. Uku lá ledre zí éyḭ́ maáge
méngḭ royé tí kenée. Owozé go bɨlámáne kídí éyḭ́ ga bɨ za mbá ndḭsḭzé
lúrú yée ba ní, Lomo bɨ ngárá lurúzé aka wá ní, otoogṵ yée ne.
4 Gɨ zía bɨ kóo Ábele ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo ní, zía kóo 'dí'bi mɨzefḭ́ yḭ́
ené e káa do tákpásḭ́lḭ́ í'bí a zí Lomo kí mɨmbé'dené kḭ́é'do. 'Bɨ ené éyḭ́ máa
ga gére emeromoní kóo gɨ do 'bɨ Káyina. Zí Lomo kóo ídíne kí rokinyi gɨ
ro éyḭ́ ga gére née gɨ zía wo Lomo, owo go kídí Ábele ṇguṇgu ledrené go
nɨ go mbigí 'yḭ ené. Abú karaba Ábele ndaá lolṵ do sogo káṇgá ona wá
yá, éyḭ́ ga bɨ kóo mengḭ yée ní, azé aka fú ówotátá ledre gɨ royé.
5 Gɨ zía bɨ kóo ndḭsḭ 'bɨ Enóka kí mɨméngḭ ledre ené nɨ kóo bɨlámáne do
Lomo ní, zí Lomo 'dí'bi wo nyé trḭdrḭ komo ere káa bɨ nɨ úyu kí ke. Lomo
mengḭ ledre née zía kenée, gɨ zía mɨméngḭ ledre ené oto kóo Lomo go kí
rokinyi.
6 Togṵ́ 'yḭ ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo kí wá, utúasá óto Lomo zía ídíne kí
rokinyi wá. Mbigí 'yḭ 'bɨ Lomo nɨ ídí dṵṵ́ 'yḭ bɨ ṇguṇgu go kídí Lomo nɨ
bo ma'díi, zía kpá ṇgúṇgu a kídí ma'díi, Lomo ndḭsḭ lengbe í'bí tákpásḭ́lḭ́
zí 'yḭ ga bɨ nɨyí mbigí 'yḭ ené e ní.
7 Gɨ zía bɨ kóo Nówa ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo ní, zía kóo yéme kuṛúngba
zíye ómoyé sɨmɨ a kí 'yḭ 'bɨ 'be 'bɨ ené e gɨ zí mongṵ́ iní kóo ucu ní. Omoní
née kóo gɨ zía uwú ledre bɨ kóo Lomo uku zía ní. Gɨ zía bɨ ṇguṇgu kóo
ledre 'bɨ Lomo dṵṵ́ ne sɨmɨ sḭndḭ́ kadra máa bɨ kóo née ní ní, zí Lomo kóo
'décḭ ngbanga tṵ́'dṵ́ 'yḭ e. Úndru bɨ Lomo ndḭsḭ í'bí a zí 'yḭ ga bɨ ndḭsḭní
óto wo zía ídíne kí rokinyi ní, zía kóo í'bí a zí Nówa.

10:38 10:38 Abṵkṵ́kṵ 2:3-4

8 Gɨ zía bɨ kóo Abarayáma ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo ní, zía kóo úwú ledre
bɨ Lomo uku zía kídí idí ndéré ndịsị sɨmɨ ngíti káṇgá kpị zí káṇgá máa
née nda ídíne káa do káṇgá ené ní. Sɨmɨ bɨ Abarayáma uwú ledre née
kenée ní, zía tɨ́ geré ịnyịné ndéréne. Abú owo kóo bi bɨ Lomo uku ledre a
zía née wá.
9 Sɨmɨ bɨ kóo Abarayáma nderéogụ sɨmɨ káṇgá bɨ kóo Lomo uku ledre a
zía ní, ndịsị kóo íri kɨ́ sómụ́ ledre bɨ kídí née nɨ ona 'yị mɨógụ, née ndịsị
ndịsị sɨmɨ kụ́tụ́. Nda gɨ do kací tụ́'dụ́ sɨmɨbi e, zí wotịa Isáka kɨ́ owụ́ 'bɨ ené
Yakóbo kóo kpá ndịsị 'bɨ eyé sɨmɨ kụ́tụ́. Ledre bɨ Lomo uku zí Abarayáma
ní, nɨ kpá kémbị ledre bɨ kóo uku zí Isáka e kɨ́ owụ́ 'bɨ ené Yakóbo ní.
10 Sɨmɨ bɨ Abarayáma nderéogụ sɨmɨ káṇgá bɨ Lomo uku ledre a zía ní,
zía kóo kpá fú ndịsị óto komoné gɨ ro 'be máa wo bɨ Lomo yeme cụ́ ne bɨ
nɨ ídí 'bɨ ené za fí odụ a ndaá ní.
11 Gɨ zía bɨ kóo Sára e kɨ́ o'do 'bɨ ené Abarayáma ṇguṇgunɨ́ ledre 'bɨ
Lomo ní, abú nɨyí kóo go ngokoyé yá, zí Lomo kóo í'bí owụ́ zíye ndíki a
abú Sára nɨ kóo kára mɨkoto ndotó. Abarayáma owo bú kídí togụ́ Lomo
uku ledre go yá, ledre ma'dáa nɨ méngị roné.
12 Tí ma'díi kpụrụ́ gɨ sɨmɨ owụ́ bɨ Abarayáma ndikiní wo kɨ́ me'bené Sára
nda do ngokoyé ní, zí owụ́ máa née nda ndíkiógụ ṛịkị́ sị do 'yịma'dí do
sogo káṇgá tụ́'dụ́ tụ́'dụ́ tụ́'dụ́, 'yị óloónzó yée ndaá.
13 Mɨngburoko 'yị ezé ga kóna ṇguṇgunɨ́ ledre 'bɨ Lomo ní, abú uyunɨ́
kóo go mbá 'dá'dá zíye kɨ́ ndíki trịdrị bɨ za fí Lomo uku ledre a zíye ní yá,
owonɨ́ kpá fú bú kídí Lomo nɨ karanée í'bí trịdrị née zíye gɨ zía yée nɨyí
yị eyé kóo do sogo káṇgá lá 'yị mɨógụ e.
14 Togụ́ 'yị e káa zí ga gére ukunɨ́ ledre ya yée nɨyí do sogo káṇgá lá 'yị
mɨógụ e yá, ndịsịnɨ́ née lúrú bi gɨ ro mbigí bi bɨ yée nɨyí ndịsị doa za fí
odụ a ndaá ní.
15 Togụ́ ukunɨ́ née ledre bi bɨ kóo ogụnɨ́ gɨ doa do sogo káṇgá yáa ní yá,
éyị bɨ nɨ ụ́cụómo yée kɨ́ ndá'balúgu royé sɨmɨ a 'dága íri ní ndaá.
16 Gɨ zía yị ené ṇgúṇgu ledre eyé zí 'bú bi bɨ komo ere ní ídíne doyé. Gɨ
zí kéyị née zí Lomo ídíne kɨ́ rokinyi kíye sɨmɨ bɨ nɨyí ndịsị ndólo wo Lomo
eyé ní gɨ zía Lomo ma'dáa yemeomo bi máa née go zíye.
17 Gɨ zía bɨ kóo Abarayáma ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo ní, abú Lomo uzu
kóo wo kídí idí óṇgoónzó Isáka káa do 'dáná éyị zíne yá, asi ené kóo wá
nɨ kóo go nzíyiné gɨ ro óṇgoónzó Isáka.
18 Abú Lomo uku kóo ledre gɨ ro Isáka ma'dáa kenée yá, “Ịrịyị nɨ ówụ́
do Isáka e kɨ́ owụ́ 'bɨ ené e.”
19 Sɨmɨ bɨ Lomo ya Abarayáma idí óṇgoónzó Isáka káa do 'dáná éyị ní,
Abarayáma owo yị ené kóo bú kídí, Lomo nɨ úrulúgu wo. Tí ma'díi, zí
Lomo kóo yómo Isáka.
20 Gɨ zía bɨ kóo Isáka ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo ní, zía kóo í'bí úndru zí
owụ́ 'bɨ ené ga bɨ kóo gbre, Yakóbo e kɨ́ Ésawu ní kídí, Lomo idí í'bí úndru
zíye karanée zíye ídíye mɨngburoko 'yị e.
21 Gɨ zía bɨ Yakóbo ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo ní, sɨmɨ bɨ kóo lurú roné
née ngoko go kíngaya née utúasá lolụ méngị tụ́'dụ́ sɨmɨbi 'dá'dá wá ní,
zía 'dí'biógụ owụ́ 'bɨ owụ́ 'bɨ ené ga bɨ gbre ní, wotị Yoséfa zía ịnyịógụné

11:18 11:18 Dosị éyị e 21:12

'dága 'dókó roné ro ngbángbá ené bɨ do sḭḷḭne ní íni ini zí Lomo kídí Lomo idí í'bí úndru zí owṵ́ ga gére née.
22 Gɨ zía bɨ kóo Yoséfa ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo, sɨmɨ bɨ lurú roné, née ngoko go kíngaya née utúasá lolụ méngị tṵ́'dṵ́ sɨmɨbi e 'dá'dá wá ní, zía ḭnyḭné úku ledre zí lafúne Isɨréle e bɨ kóo nɨyí kéye mbá sɨmɨ Ízibiti íri ní kídí, togṵ́ karanée nɨyí go ólṵ́ógụ gɨ sɨmɨ Ízibiti gɨ ona ndéréye do bi bɨ Lomo ili idíní ndéré ndḭsḭ doa ní yá, ndaní óyó sogoyé zí cóngóne wá, idíní 'dí'biútú a kpa ndéré kíe.
23 Gɨ zía bɨ kóo 'bụ Mṵ́sa kí mbágáa ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo ní, zíye kóo kála bɨcayi lorụ bɨ ngére 'bɨ Ízibiti i'bí kídí idíní úfu owṵ́ 'bɨ Isɨréle e bɨ owṵ́ ya'dá e ní mɨkála. Zíye 'dí'bi Mṵ́sa ndéré ótoécị a, zía méngḭné íri éfé ota káa bɨ nɨyí úfu a gɨ zía nɨ kí lámá roné kíngaya.
24 Gɨ zía bɨ Mṵ́sa ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo ní, sɨmɨ bɨ lurú roné ngboróogụ nda yḭ ené go ya'dá 'yḭ ní, zía ási ené kídí ndaní lolụ fú lá ndḭsḭ ndólo née wotḭ nyḭ ngére 'bɨ Ízibiti wá.
25 Ili ené óyó sogoné zí 'yḭ ga bɨ 'bɨ Lomo zíne ndḭsḭné 'be 'bɨ ngére gɨ ro ídíne kí rokinyi sɨmɨ bɨ née nɨ ndḭsḭ méngị bɨsinyí ledre ní wá, née ili ndá'ba zíye gɨ ro zíye 'dó'dóye ndro kéye.
26 Owo bú kídí Isɨréle ga gére née nɨyí mbigí 'yḭ ga bɨ 'bɨ Lomo ní, yée idíní 'dó'dó ndro kéye gɨ ro Kírésḭto bɨ karanée nɨ óto yée zíye ídíye kí rokinyi, gɨ zí wo bɨ née nɨ ídí kí rokinyi gɨ zí éyḭ ga bɨ 'bɨ Ízibiti bɨ ndḭsḭní í'bí yée zíne bɨ nɨyí ṵ́kṵ́ eyé mɨṵ́kṵ́ ní.
27 Gɨ zía bɨ Mṵ́sa ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo ní, kí ndéréóyó roné gɨ sɨmɨ Ízibiti eré ené ngɨrḭ wá. Gɨ zía oto yḭ ené komoné dụṵ́ ro Lomo bɨ ngárá lurú wo kí komoné wá, ndaá ro ngére née wá.
28 Gɨ zía bɨ Mṵ́sa ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo ní, zía úku ledre zí Isɨréle e kídí idíní ndḭsḭ sómṵ́ndíki Ayímbi Umbuokpó bɨ kóo oṇgoonzóní kábḭṛḭ́kḭ e zíye óṛó sámayé ro kágá mbotụ e gɨ ro togṵ́ maláyika ga bɨ Lomo nɨ kása yée kí okó do 'yḭ 'bɨ Ízibiti e ní ogụní go yá, nɨyí ówo sáma bɨ ro kágá mbotụ 'bɨ Isɨréle e ní, zíye ókpóye geré mɨókpó ufuní owṵ́ e kírí née wá.
29 Gɨ zía bɨ Isɨréle e ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo ní, zíye 'dógụ Bɨkesḭ mɨkavu káa zí éyḭ bɨ nderéní yḭ eyé gɨ do ngáká bi ní. Sɨmɨ bɨ asikíri 'bɨ Ízibiti ogụní kpá gɨ ro 'dógụ lódṵ́ kacíye ní, zí iní kúkú'dṵ́tụ yée yeré, zíye úyuyé mbá.
30 Gɨ zía bɨ Isɨréle e ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo ní, ledre bɨ Lomo uku zíye ní, zíye méngị a. Zíye gámá 'díkí gara bɨ kí ḭṛḭné Zérḭko ní gbaá kí sḭḷḭ ḭnyḭ doa gbre. Geré, zí gara bɨ o'bó'dikíní gara máa née kíe gbaá ní, zía ndúṛụónzó roné rụ bi.
31 Sɨmɨ sḭndḭ kadra máa bɨ kóo née ní, ngíti kára nɨ kóo bo 'yḭ gámá kací ya'dá e faa, kí ḭṛḭné Rába, gɨ zía bɨ ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo ní, zía yómo Isɨréle e ga bɨ lafúye kasaní yée káa do mbeze e sɨmɨ Zérḭko ní. Nda gɨ zí kéyḭ née, sɨmɨ bɨ Isɨréle e ufuní 'yḭ e sɨmɨ Zérḭko ní, zíye kóo ótoómo Rába ufuní eyé wo wá.
32 Owṵ́ 'bɨ Babá e, ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo tonó ené lá geré kíze kése wá. Tṵ́'dṵ́ tṵ́'dṵ́ tṵ́'dṵ́ ngíti géyḭ 'yḭ e gɨ zíze 'dá'dá ṇguṇguní kóo ledre 'bɨ Lomo go, máútúásá óloónzó yée zíse wá. Yée ga bɨ ca gɨ dongaráye mááyí

11:28 11:28 Ólṵ́ógụ 12:21-30

ólo yée zíse ní go káa zí, Gịdịyóna, Baráka, Samasóna, Zéfete, Dawídi, Sámele nda kí nébị e.
33 Gɨ zía bɨ 'yị ga gére née ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo ní, zí Lomo í'bí roko'bụ zíye. Zí ngíti géyị ndịsị rómo ezeokóye. Zí ngíti géyị ídíye ngére e ndịsị 'décịyéme ngbanga zí 'yị e. Ledre ga bɨ kóo Lomo mocụ́ zí ngíti géyị ní, zía tí méngị a zíye. Yée ga bɨ kóo bangá sinyí ga bɨ káa zí kemị ayíní nánáónzó yée ní, zí Lomo yómo yée, bangá sinyí oto soné royé wá.
34 Ngíti géyị ezeokó yée ayíní kóo 'dí'bi yée ụ́cụ yée ku pho'dụ gɨ ro zíye ạ́ṛáónzó royé 'dá'ba. Zí Lomo yómo yée gɨ sɨmɨ bɨsinyí pho'dụ née ạṛání wá. Ngíti géyị roko'bụ nda zíye wá, zí Lomo í'bí roko'bụ zíye, zíye ndịsịyé rómo komo ezeokóye.
35 Ngíti géyị kará ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo ní, zí Lomo kóo úru sụmụyé ga bɨ uyuní ní gɨ sɨmɨ umbu. Yée ga bɨ 'di'biní yée gɨ ro 'dó'do yée gɨ zía bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo ní, zíye tóroyé ngbúó oyóní sogoyé zí Lomo wá gɨ zía owoní bú kídí abú ufuní yée yá, Lomo nɨ úru yée karanée.
36 Odóní ngíti géyị mɨódó, 'dí'biógụ yée dongará tụ́'dụ́ 'yị e do ndịsị úkucáyi yée kí ócó yée bɨsinyíne. Do 'dí'bi ngíti géyị ndéré ónzó yée sɨmɨ sígịnị.
37 Ongboonzóní 'bɨ eyé ngíti géyị mɨóngboónzó kí tutú. Do óṇgo 'décị sɨmɨ ngíti géyị mɨóṇgo'décị tụ. Do óṇgoónzó ngíti géyị mɨóṇgoónzó kí maku e. Zí ngíti géyị ídíye 'yị lerị e, zíye ndịsị ésị royé dụụ́ saná ndịsị kíe gɨ zí lerị. Do ndịsị 'dó'do yée do tụ́'dụ́ mɨsi'di e zíye ndúwúye mɨndúwú kíngaya.
38 'Yị ga bɨ 'bɨ Lomo née, ngíti 'yị bɨ zía ídíne bɨlámáne do komo Lomo káa zí yée ní ndaá. 'Yị ga bɨ iliní ledre 'bɨ Lomo wá ní gɨragá báyiní bɨlámá 'yị ga gére née go. Zí ngíti géyị ídíye sɨmɨ súwú faa, zí ngíti géyị ndéré kí ndịsịyé do landa e faa, ngíti géyị olụ́ ndịsịní 'bɨ eyé sɨmɨ gu landa e, zí ngíti géyị ólụ́ ndịsị 'bɨ eyé sɨmɨ gu e sɨmɨ káṇgá.
39 'Yị ga gére née utúasání komo Lomo go kpịnị gɨ zía ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo go za cụ́ kí mɨmbé'deyé. Bɨlámá ledre bɨ Lomo yemeomo gɨ royé ní, nɨyí karanée ndíki a.
40 'Yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo née, Lomo ili idíní karanée ndiki trịdrị bɨ za fí ní. Ledre máa née nɨ méngị roné sɨmɨ bɨ mengịonzózé moko bɨ Lomo i'bí zíze méngị a ní go gɨ ro zíze ídíze ndro kí lafúze máa ga gére née.

12

Ndásé óyó sogosé zí Lomo wá

1 Káa zí bɨ azé go méngị moko 'bɨ Lomo dongará tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ kóo ṇguṇguní ledre ené go 'dá'dá gɨ zíze káa zí ndịsịzé ngásá mɨdogelígélị ní, idízé ótoómo ledre ga bɨ nɨyí ụ́cụómo zée kí méngịónzó moko máa née ní ní mbá 'dá'ba, gɨ ro zíze méngịógụ a gị do odụné.
2 Bɨ goó kenée ní, idízé óto komozé kíngaya ro Yésụ bɨ nɨ cíyí ṇgúṇgu ledre ezé ní. Otoomo kóo roné káa zí éyị́ bɨ ledre romo wo go ní zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo wá ní úfu née do mɨngbúngbu kágá. Mengị kenée, gɨ zía owo bú kídí gɨ do kací a née, née nɨ ídí kí rokinyi. Tí kenée ma'díi, nɨyí karaba mɨndịsịyé kí Lomo do bi kịé'do.

3 Káa zí bɨ azé kése karaba go kpá 'yị ga bɨ 'bɨ Yésụ ní, idízé lúrú tóko mɨtóro a bɨ kóo toro ngbúó sɨmɨ 'do'dó bɨ 'yị ga bɨ ngárá ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo wá 'do'doní wo kíe ní, zíze ndịsị tórozé kpá kenée sɨmɨ bɨ togṵ́ 'do'dó nɨ ógụ rozé ní káa bɨ azé óyó sogozé zía ke.
4 Máúku zíse, káa zí bɨ 'do'dó ndiki aka sée kí ási gɨ ro lúyú ledre wá ní, togṵ́ ndiki sée go yá ídísé tóro ngbúó, togṵ́ umbu yá ídísé úyu.
5 Ledre bɨ mɨéké kúrú Lomo uku zíze gɨ ro zía í'bí roko'bụ zíse ní lịgị sée go? Bɨ uku kídí,
“Owṵ́ 'bɨ amáa e, togṵ́ Ngére nɨ go lórụ yịị yá, ndá lúrú a káa zí owṵ́ ledre wá,
togṵ́ ụcụomo mbú yịị káa bɨ áyí ndịsị lúyú ledre yá, bi ndaá sínyí royị́ wá.
6 Ngére ndịsị lengbe lórụ owṵ́ 'bɨ ené e
kpá kí 'dó'do yée kíngaya tí káa zí 'bụmɨowṵ́ ndịsị lórụ owṵ́ 'bɨ ené e ní gɨ zía 'búye nɨ doa.”
7 Togṵ́ ngíti géyị 'do'dó ogụní rosé yá, ídísé ówo a kídí Lomo ndịsị née énzị komosé gɨ zía ásé owṵ́ 'bɨ ené e. Owṵ́ e za mbá, 'bụyé e ndịsịní lórụ yée mɨlórụ.
8 Owṵ́ 'bɨ Lomo nɨyí tṵ́'dṵ́, togṵ́ lorụ sée káa zí bɨ ndịsị lórụ ngíti géyị owṵ́ 'bɨ ené e ní wá, kídí ndásé esé née mbigí owṵ́ 'bɨ ené e wá.
9 Káa zí bɨ ndịsịzé óto úndru 'Bụzé máa yée ga bɨ nɨyí 'yịma'dí e do sogo káṇgá ona ndịsịní lórụ zée gɨ ro zíze ídíze mbị́ ní, idízé óto úndru 'Bụzé máa wo bɨ Lomo komo ere ní kpá kenée gɨ ro zíze ídíze kí trịdrị bɨ za fí ní.
10 'Bụzé máa yée ga bɨ nɨyí 'yịma'dí e do sogo káṇgá ní, ndịsịní lórụ zée kí 'bɨ eyé sómṵ́ ledre 'bɨ 'yịma'dí e 'diya káa ní zíye úyu eyé. 'Bụzé máa wo bɨ Lomo nɨ komo ere ní, ndịsị 'bɨ ené lórụ zée za cṵ́ kí sómṵ́ ledre bɨ 'bɨ Lomo ní gɨ ro zíze ídíze mbigí owṵ́ 'bɨ ené e.
11 Sɨmɨ bɨ nɨyí ndịsị lólorụ ní, 'yị ndaá kí rokinyi wá gɨ zía owo yị́ ené mɨówo. 'Yị bɨ lorụní wo née, togṵ́ 'di'bi tí lorụ máa née yá, nɨ ndịsị méngị bɨlámá ledre zía ídíne kí rokinyi gɨ zí Lomo.
12 Bɨ goó kenée ní, ídísé 'dí'bi sịlịse ro Yésụ ndá gɨ ro zíse ndịsị tórosé kpá fú ngbúó.
13 “Ídísé ndịsị méngị moko 'bɨ Lomo tí káa zí bɨ Lomo ma'dáa ili ní.” Gɨ ro zí lafúse máa yée ga bɨ ṇguṇguní aka ledre 'bɨ Lomo kíngaya wá ní ndịsịyé méngị lódṵ́ kacíse, káa bɨ nɨyí lúyú gɨ do mɨsi'di 'bɨ Lomo ke.

Ídísé ndịsị méngị dụṵ́ ledre ga bɨ Lomo ili yée ní

14 Ídísé ndịsị ndịsị kí 'yị e mbá kí mɨmbé'desé kịé'do. Zíse ndịsịsé méngị dụṵ́ éyị́ ga bɨ Lomo ili zíse méngị yée ní gɨ ro zíse ídíse mbigí 'yị ené e. Togṵ́ 'yị ndaá mbigí 'yị 'bɨ Lomo wá yá, utúasá lúrú Ngére wá.
15 Ídísé ndịsị kí sáká rosé kí lafúse káa bɨ ngíti 'yị gɨ dongaráse nɨ lúyú gɨ do mɨsi'di 'bɨ Lomo ke. Togṵ́ ngíti 'yị oyólo'bó roné go ídíne bɨsinyíne káa do gṵ́ṛụ mbiya dongaráse yá, nɨ sínyi sɨmɨ do ngíti géyị 'yị e zíye ótoómo bɨlámá ledre bɨ 'dodoní zíye ní kenée zíye óyó sogoyé zí Yésụ.
16 Ídísé 'bá'bá rosé káa bɨ ásé lúyú ledre ke. 'Yị bɨ ngárá ófṵ́sé rosé kéne wá ní, ndásé só'do rosé kéne wá. Ndásé ónzóóto ledre 'bɨ Lomo lá gɨ ro

12:6 12:6 Muruwayi 3:11-12 **12:13 12:13** Muruwayi 4:26

gbékpḭ éyḭ ga bɨ 'bɨ sága ba káa zí bɨ kóo Ésawu mengḭní wá. Tí bɨ kóo nɨ ne ndíká, nɨ 'dí'bi 'be kací 'bụné zí Lomo í'bí úndru zía ní, onzóoto kóo ledre née lá gɨ ro owṵ́ éyḭ miánu bɨ lá cúku'dée ní.

17 Nda gɨ 'dá'ba sɨmɨ bɨ ili úndru gɨ zí 'bụné ní, úndru ogụ ené lolụ zía wá. Ini ini má, 'bụa i'bí ené lolụ kóo úndru zía wá.

18 Ndérésé esé 'bɨ esé zí Lomo té do landa bɨ Sináyi* kí'dí bɨ kóo ndḭsḭ ódro zí Isɨréle e zí roko'bụa ndḭsḭ 'bílé'bené káa zí mbílí pho'dụ ní wá. Sɨmɨ sḭndḭ kadra máa bɨ kóo née ní, zí mɨtụlụrụ kóo útúne mbụṵ́ zí bi ídíne mbḭ́rḭ, zí mongṵ́ síli ílíne káa zí mɨgombḭ ní,

19 togṵ́ mbú dḭbḭlḭ owṵ́ne. Sɨmɨ bɨ Lomo ndḭsḭ ódro ní, zí sɨmɨ kúrúa ndḭsḭ ówṵ́ne kí roko'bụné 'dága. Bi tóro Isɨréle e ndaá kóo gɨ ro ndḭsḭ úwú a wá. Zíye úku ledre zí mongṵ́ 'yḭ eyé Mṵ́sa kídí, Lomo ma'dáa idí lá úkuí'bí ledre taraa zía ógụné úku a zíye, yée nɨyí úwú a.

20 Ukuní ledre née kenée gɨ zía ledre bɨ Lomo uku zíye ní, ngḭrḭ a olṵ́ go royé. Bɨ Lomo uku kídí, "Togṵ́ 'yḭ, togṵ́ bangá ekḭ́ go do landa ba yáa yá, idíní óngboónzó wo kí tutú 'dá'ba ní."

21 Zí ngḭrḭ ledre née ólṵ́ne kpá za cṵ́ ro Mṵ́sa bɨ nɨ manda 'bɨ Isɨréle maáge ní. Zía úku ledre kídí, "Ngḭrḭ ledre née olṵ́ go kpá za cṵ́ romá."

22 Lomo mengḭ bɨlámá ledre go zíse owṵ́ 'bɨ Babá e. Likpí mɨsi'di go zíse ógụsé kó'dṵ́ne sɨmɨ bɨlámá gara ené bɨ Yerụsaléma do landa bɨ Záyono ní. Ógụsé go dongará tṵ́'dṵ́ maláyika ené ga bɨ komo ere íri ní gɨ ro zíse ndḭsḭsé kéye sɨmɨ rokinyi.

23 Ásé go ndḭsḭ mbófo Lomo ndro kí ngíti géyḭ 'yḭ ené ga bɨ nɨyí komo ere íri bɨ ḭrḭyé nɨ mɨékéne sɨmɨ bṵ́kụ 'bɨ trḭdrḭ ní. Ógụsé go zí Lomo ma'dáa gɨ zía nɨ ne 'yḭ 'décḭ ngbanga 'yḭma'dí e mbá. Lúyú ledre ndaá lolụ rosé wá, útúásásé kací komoa gɨ zía ásé go ndro kí 'yḭ ené ga bɨ nɨyí go zía íri ní.

24 Ógụsé kpá go zí Yésụ gɨ zía nɨ ne wo bɨ yeme mɨkánda ledre go dongaráse 'yḭma'dí e kí Lomo ní. Zía léfe sámané 'di'bioyó umbu bɨ kóo azé úyu a ze gɨ zí lúyú ledre ezé e ní gɨ komozé 'dá'ba. 'Bɨ ené ledre bɨ sámaa mengḭ ní nɨ bɨlámáne gɨ zí ledre bɨ kóo sáma Ábele mengḭ zía ndá'bané do lúndua Káyina bɨ kóo ufu wo ní.

25 Bɨ goó kenée ní, ídísé 'dí'bi sḭ́lḭ́se ro ledre 'bɨ Lomo ngbúó. Togṵ́ bɨ Lomo 'do'do kóo Isɨréle e gɨ zía bɨ kalaní ledre bɨ kóo kasa Mṵ́sa úku a zíye mɨkála ní, sara togṵ́ bɨ uku nda kúrúne cṵ́ ne gɨ komo ere zíze kála a ní nɨ nda 'dó'do zée cṵ́ káa be 'di? Nɨ rómo mɨrómo.

26 Sɨmɨ bɨ kóo Lomo odro zí Isɨréle e do landa Sináyi ní, kḭ'dḭ káṇgá ndḭsḭ kóo méngḭ roné geré ne gɨ zí roko'bụa. Zía úku ándá ledre kídí, "Sɨmɨ bɨ karanée mááyí úku ándá kúrúma gɨ ro zí ledre e óyóló'bó royé mbá mɨkándayé ní, do sogo káṇgá kí ere nɨyí kḭ́zḭ mbá mɨkḭ́zḭ gɨ zí roko'bụmá."

27 Ledre née uku kídí, Lomo nɨ kḭ́zḭ éyḭ ga bɨ otoogụ yée ní, zía 'dí'bióyó yée za mbá 'dá'ba. Éyḭ máa yée ga bɨ kḭzḭní wá ní, nɨyí ídíáká dụṵ́ ye 'di'bioyoní yée wá.

28 Káa zí bɨ azé go ndéréógụ sɨmɨ Káṇgá 'bɨ Lomo kí'dí bɨ ngíti éyḭ utúasá kḭ́zḭ zée íri wá ní, idízé íni ini kpá kí í'bí mbófo éyḭ zí Lomo ma'dáa za kí mɨmbé'dezé mbá gɨ zía azé go sḭ sḭ́lḭ́a nɨ go Ngére ezé za fí.

---

* **12:18 12:18** Landa Sináyi: Née landa bɨ kóo Lomo i'bíogụ lorụ zí Mṵ́sa doa ní. **12:20 12:20** Ólṵ́ógụ 19:12-13 **12:21 12:21** Gbre lorụ 9:19 **12:26 12:26** Agáya 2:6

29 “Lomo bɨ ndịsịzé íni ini zía ba roko'bụa nɨ káa pho'dụ 'boro bɨ ndịsị
ánuónzó ngánza bɨ ro késị ní.” Nɨ ánuónzó lúyú ledre e kenée.

13

Ídísé óto 'bú lafúse

1 Káa zí bɨ ṇgúṇgusé ledre Kírésịto go ní, ídísé ndịsị óto 'bú lafúse kací
kadra za mbá.
2 Togụ́ ṇgu ogụní go zíse 'be, ídísé 'dí'bi yée sɨmɨ sụmụ. Ambí owone éyị
née kenée yị ené maláyika e, Lomo kasa yée ne. Ngíti géyị 'yị e 'di'biní
kóo maláyika e go kenée sɨmɨ sụmụ owoní eyé bɨ kídí née maláyika e ní
wá.
3 Lafúse ga bɨ otoní yée sɨmɨ sịgịnị gɨ zía bɨ ṇguṇguní ledre Ngére Yésụ
ní, ídísé ndịsị sómụ́ndíki ledreyé kpá kí sáká yée. Ídísé ndịsị 'dó'dó gɨ
royé káa zí ásé kéye mbá sɨmɨ sịgịnị ní. Ngíti géyị lafúse ga bɨ ngíti géyị
'yị e ndịsịní 'dó'do yée kpá gɨ zía bɨ ṇguṇguní ledre Kírésịto ní, 'do'dó bɨ
royé née idí ndịsị ówoógụ gị mɨmbé'desé zíse ídíse kéye ndro sɨmɨ 'do'dó
ma'dáa.
4 Sée ga bɨ ófụ́sé rosé go ní, ídísé óto úndru ófụ́ ro'yị. Ngíti 'yị ndaá
ólụ́ógụ 'dí sogo só'do 'yị bɨ ngárá ofụ́ní royé kéne wá ní wá. Lomo ndịsị
lengbe 'décị ngbanga 'yị ga bɨ ndịsịní só'do royé kí 'yị ga bɨ ofụ́ní royé
kéye wá ní mɨ'décị.
5 'Yị ndaá ídí kí mongụ́ mɨmbé'de gɨ ro késị wá. Ídí ídí kí rokinyi gɨ ro
wo bɨ nɨ go zíyị ní. Gɨ zía Lomo uku kídí,
“Máútúásá amá ótoómo yịị zí ledre rómo yịị wá.
Máútúásá óyó sogomá zíyị kpá wá.”
6 Née sị ledre bɨ 'yị utúasá bú úku ledre kídí,
“Ngére nɨ ne 'yị sáká máa, gɨ zí kéyị née,
sị ledre bɨ zíma éré ngịrị éyị bɨ 'yịma'dí nɨ méngị a kíma ní ndaá.”
7 Ledre manda ga bɨ kóo ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo gɨ zíse 'dá'dá zíye
ndịsịyé 'dódotátá a zíse ní, ndaá lígị sée wá. Ídísé lúrú tóko mɨndịsịyé bɨ
kóna ní, zíse ndịsịsé méngị a kpá kenée.
8 Gɨ zía, Kírésịto Yésụ oyólo'bó ené roné wá, nɨ 'bɨ ené yị ené fú lá mbị
kací kadra mbá. Nɨ ídí kenée za fí.
9 Togụ́ ngíti géyị 'yị e ogụní go kí ngíti mɨkánda 'dódo ledre kpị yá, ndásé
ṇgúṇgu a wá. Roko'bụ bɨ ndịsịzé méngị moko 'bɨ Lomo kíe ní, Lomo
ma'dáa i'bí ne kací bɨlámá mɨmbé'dené. Lorụ 'bɨ Mụ́sa ndịsị úku ledre
gɨ ro ngíti géyị éyị e idíní ánu a, ngíti géyị ndaní ánu a wá. 'Yị ga bɨ kóo
otoní komoyé ro lorụ née ní ní, ndikiní eyé kóo éyị gɨ sɨmɨ a wá.
10 Kírésịto Yésụ nɨ mbigí Mongụ́ 'yị 'dáná éyị, i'bí za cụ́ kụ́rụ'bụné zí
Lomo káa do 'dáná éyị gɨ rozé. 'Yị 'dáná éyị ga bɨ ndịsịní 'dáná éyị sị
mbayi* sɨmɨ kụ́tụ́ bɨ do sogo káṇgá ona ní, utúasání ndíki sáká éyị gɨ zía
wá.
11 Mongụ́ 'yị 'dáná éyị 'bɨ Yụ́da e ndịsị lengbe 'dí'bi sáma bangá bɨ
oṇgoonzóní ní, ndéré kíe do Mongụ́ Bi 'bɨ Lomo. Ndịsị 'dáná a zí Lomo gɨ
do bɨ zí Lomo ótoómo lúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e. Umbu bangá máa née do

---

12:29 12:29 Gbre lorụ 4:24 **13:5 13:5** Gbre lorụ 31:6 **13:6 13:6** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 118:6

* **13:10 13:10** Mbayi: Née bi bɨ 'yị 'dáná éyị e ndịsịní 'dáná éyị doa zí Lomo ní?

'dí'bi a ndéré óngbóóyó a do bi bɨ ngárá 'yị ndaní doa wá ní gɨ zía moko ndaá lolụ sɨmɨ a wá.
12 'Di'bioyóní kóo Yésụ gɨ dongará 'yị e kpá kenée káa zí éyị́ bɨ moko ndaá sɨmɨ a wá ní ndéréye úfu wo gɨ ro zí 'yịma'dí e ídíye mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní kpụrụ́ gɨ sɨmɨ sámaa bɨ lefe gɨ royé ní.
13 Idízé lányá ro Yésụ za kíngaya. Abú 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre ené wá ní nɨyí 'dó'do zée yá mengị éyị́ wá, idízé ụ́tụsɨmɨzé gɨ ro zíze ídíze sɨmɨ 'do'dó máa née ndro kí Yésụ ma'dáa.
14 Do sogo káṇgá ba ndaá 'bɨ ené 'be 'bɨ ezé wá. 'Be 'bɨ ezé nɨ yị́ ené komo ere. Ndịsịzé ba óto komozé gɨ ro zíze ndéréze íri.
15 Gɨ zí bɨlámá ledre bɨ Yésụ mengị zíze ní, idízé ndịsị kófó ịrị Lomo kací kadra mbá nɨ óto Lomo zía ídíne kí rokinyi gɨ zía ndịsịzé née go 'dódo a zí 'yị e kídí azé go mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní.
16 Ídísé ndịsị sómụ́ ledre lafúse kí sáká yée kí mɨmbé'desé kịé'do. Née ngíti éyị́ bɨ bi ndịsị éme ro Lomo gɨ zía ní.
17 'Yị ga bɨ nɨyí manda e ndịsịní 'dódo ledre 'bɨ Lomo zíse ní, ídísé ndịsị úwú yée gɨ zía née moko bɨ Lomo gelé yée ne zíye ndịsịyé méngị a gɨ rosé ní. Ídísé óto yée zíye ndịsịyé méngị moko née kí bikịdrị mɨmbé'deyé gɨ ro zí Lomo ídíne kíse kí rokinyi.

Odụ kúrú

18 Ídísé ndịsị íni ini zí Lomo gɨ rozé. Owozé go kídí mɨmbé'dezé nɨ go kịé'do zí Lomo, ilizé ndịsị méngị dụ́ụ́ éyị́ bɨ ili ní.
19 Ídísé kpá íni ini gɨ romá, idí líkpí mɨsi'di gɨ ro zíma óguma zíse íri 'diya.
20 Lomo 'yị méngị bɨlámá ledre zí 'yị e, nɨ ne wo bɨ kóo uru Yésụ bɨ kóo kasaogụ wo ógụ léfe sámané káa do mɨkánda yéme ledre bɨ za fí dongaráne Lomo kí 'yịma'dí e ní. Yésụ nɨ Ngére ezé kpá Mongụ́ 'yị 'bá'bá zée.
21 'Bụzé Lomo idí í'bí bɨlámá éyị́ e zíse gɨ do bɨ zíse ndịsịsé méngị moko ené bɨlámáne. Idí kpá í'bí roko'bụ zíze gɨ do bɨ zíze ndịsịzé méngị moko ené bɨlámáne. Owụ́ 'bɨ ené Kírésịto Yésụ bɨ kóo ogụ í'bí roné do úyuné do bi kacíze káa do mɨkánda yéme ledre dongaráze kí Lomo ní, 'yịma'dí e idíní ndịsị mbófo wo za fí. Idí kenée.
22 Owụ́ 'bɨ Babá e, ledre bɨ máéké kása zíse ba ní, ídísé í'bí mbílíse ndịsị úwú a. Idí í'bí roko'bụ sɨmɨsé gɨ ro ledre e za mbá.
23 Otoomoní sịlị 'yị gɨ ro lúnduzé Timatíyo gɨ sɨmɨ sịgịnị go. Togụ́ ogụ go 'diya zíma yáa yá, kí'dí bɨ mááyí go ndéré lúrú sée íri ní, mááyí 'dí'biútú wo kpa zíze óguzé kéne zíse íri.
24 Mandá zíse kí manda esé ga bɨ ásé kéye íri ní mbá. Lafúze 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Kírésịto, ogụní gɨ sɨmɨ káṇgá bɨ Ítali ní i'bíní kpá mandá zíse íri kíngaya.
25 Lomo idí lúrú bi kacíse gɨ do bɨ zíse ndịsịsé bɨlámáne.

Wáraga bɨ Yakóbo eké ní
Ledre gɨ ro bṵ́kṵ bɨ Yakóbo ní

Yakóbo ngúru lúndu Yésṵ bɨ kóo nɨ nda go manda 'bɨ kanḭsa sɨmɨ Yerṵsaléma ní eké ledre ba ne. Eké zí 'yḭ ga bɨ 'bɨ Kírésḭto ngasá bayiní royé gɨ sɨmɨ Yerṵsaléma gɨ zí okó do báyiyé sɨmɨ ngíti géyḭ káṇgá e faa ní.

Yakóbo uku zí 'yḭ ga bɨ 'bɨ Kírésḭto ní kídí mɨménḡḭ ledre eyé kí mɨndḭ́sḭyé idí 'dódo a zí 'yḭ e kídí ma'díi ṇguṇguní ledre 'bɨ Kírésḭto go. Zía í'bí lorṵ zíye gɨ ro ledre ga bɨ káa zí ledre 'bɨ ḭ́lḭ́, lerḭ́, mongṵ́ mɨmbé'de, mɨmbé'de sinyí gɨ ro éyḭ́ 'bɨ lafú 'yḭ e, úzu éyḭ́ nda kí ófṵ́. Zía kpá úku ledre gɨ ro ídí 'yḭ mbigí 'yḭ 'bɨ Lomo, 'bó'bṵ́ ro 'yḭ, ini zí Lomo, ṵ́tṵsɨmɨ 'yḭ sɨmɨ ledre e nda kí ledre gɨ ro komokenzḭ tí káa zí 'yḭ bɨ nɨ go 'yḭ lódṵ́ kací Kírésḭto ní.

1 Máa Yakóbo bɨ 'yḭ moko 'bɨ Lomo kí Kírésḭto Yésṵ Ngére ezé ní.

Máéké ledre ba máa zíse, sée 'yḭ ga bɨ 'bɨ Ngére Yésṵ, bɨ báyisé ndéré kí ndḭ́sḭ kací bi e faa ní.

Mandá zíse za mbá kíngaya do bi ga bɨ ásé doyé íri ní.

Ṵ́tṵsɨmɨ sɨmɨ ledre

2 Lúndumá e sɨmɨ Lomo, togṵ́ úzu éyḭ́ kí 'do'dó nɨyí ndḭ́sḭ ndiki sée yá, ndásé 'dí'bi a káa do bɨsinyí ledre wá.

3 Sɨmɨ úzu éyḭ́ ga gére née mbá, togṵ́ komosé nɨ yḭ́ ené kpá fú lá ngbúó ro Lomo kí Ngére Yésṵ yá, Lomo nɨ í'bí roko'bṵ zíse ódó mɨmbé'desé kíngaya.

4 Káa zí bɨ goó kenée ní, utúasá mɨútúásá, ídísé ndḭ́sḭ ṵ́tṵsɨmɨsé za kíngaya sɨmɨ ledre e za mbá gɨ ro zíse ídíse kí roko'bṵsé, zíse útúásásé kací komo Lomo káa do mbigí 'yḭ ené e éyḭ́ bɨ lerḭ́ a nɨ méngḭ sée ní ndaá.

5 Togṵ́ 'yḭ gɨ dongaráse owo'di'bi éyḭ́ bɨ Lomo ili zíne méngḭ a ní wá yá, idí íni ini zí Lomo, Lomo nɨ í'bí cóngó sómṵ́ ledre zía. Gɨ zía wo Lomo ndḭ́sḭ lengbe í'bí bɨlámá sómṵ́ ledre zí 'yḭ ené e kí mɨmbé'dené kḭ́é'do.

6 Mongṵ́ ledre nɨ wo ba. Togṵ́ 'yḭ nɨ go íni ini zí Lomo gɨ ro éyḭ́ yá, 'yḭ máa née mɨsómṵ́ ledre ené ndaá ídí gbre gbre wá. 'Yḭ bɨ nɨ kí mɨsómṵ́ ledre gbre gbre ní, bi tóro ené ndaá kḭ́é'do wá. Nɨ yḭ́ ené go cé káa zí mɨkáda mɨkavu bɨ ndḭ́sḭ ílíló'bó roné gɨ zí mongṵ́ síli 'dáa 'dáa 'dáa ní.

7 'Yḭ bɨ nɨ kí mɨsómṵ́ ledre gbre gbre kenée ní, Ngére ndaá 'bɨ ené kí rokinyi gɨ ro í'bí éyḭ́ zía wá.

8 Gɨ zía, mɨsómṵ́ ledre 'bɨ 'yḭ máa née ndaá 'bɨ ené kḭ́é'do wá.

9 Máúku zíse lúndumá e sɨmɨ Lomo, abú 'yḭ ndaá kí ledrené owóowó wá, bi ndaá sínyí roa wá, nɨ zí Lomo kí ledrené owóowó.

10 Tí lá 'yḭ bɨ kí tṵ́'dṵ́ éyḭ́ e zíne ní, sɨmɨ bɨ Lomo oyólo'bó wo go zía ídíne káa do 'yḭ lerḭ́ ní, bi ndaá sínyí roa wá, gɨ zía nɨ gágáóyó roné káa zí mɨsúrú kágá ní.

11 Gɨ zía kadra ndḭ́sḭ ólṵ́ógṵ kí pho'dṵné do óngbó kágá. Zí mɨsúrú ga gágáóyó royé kí lámá ga bɨ royé née mbá. 'Yḭ bɨ kí tṵ́'dṵ́ éyḭ́ e zíne ní nɨ gágáóyó roné kpá kenée sɨmɨ bɨ nɨ ndḭ́sḭ ngásá kací moko ené e ní.

12 Úndru nɨ ídí zɨ́ 'yị bɨ ndịsị ódó mɨmbé'dené sɨmɨ úzu ledre ní, gɨ zía sɨmɨ bɨ toro go ngbúó sɨmɨ úzu ledre ní, Lomo nɨ í'bí trịdrị bɨ za fí bɨ mocṹ
ledre a ní zɨ́ 'yị ga bɨ otoní 'búa ní.
13 Sɨmɨ bɨ 'do'dó ndiki ngíti 'yị go gɨ dongaráse ní, 'yị née ndaá sómṹ a
bɨ ya kídí, Lomo uzu née ne ní wá. Gɨ zía bɨsinyí ledre uzu ené Lomo wá,
Lomo uzu ené kpá kú 'yị wá.
14 Bɨsinyí mɨsómṹ ledre 'bɨ 'yị nɨ yḭ ené óto 'yị ma'dáa ne zía lúyú ledre.
Zɨ́ lúyú ledre nda 'dí'bióyó wo gbála gɨ ro Lomo.
15 Gɨ zía 'bú bɨsinyí ledre ndịsị óto 'yị, zɨ́ 'yị ma'dáa tɨ́ lúyú ledre. Sɨmɨ
bɨ 'yị máa née luyú ledre go ní, zɨ́ lúyú ledre ma'dáa nda 'dí'biógụ umbu
do 'yị máa née.
16 Lúndumá e sɨmɨ Lomo, 'yị ndaá lóndo sée zíse lúyú ledre wá.
17 Bɨlámá éyḭ e kɨ́ bɨlámá tákpásḭ́lḭ́ e za mbá, 'Bụzé bɨ komo ere otoogụ
bimɨóṇgó ne ngárá oyólo'bó ené roné káa zɨ́ lḭndḭ wá ní, otoogụ yée ne.
18 Lomo gelé zée go zíze ídíze káa do owṹ 'bɨ ené e gɨ zía bɨ ṇguṇguzé
ledre ené bɨ ma'díi ní go ní. Gɨ zɨ́ kéyị née ní, azé zía go mɨzefḭ éyḭ ga bɨ kɨ́
ledreyé owóowó gɨ dongará éyḭ ga bɨ za mbá 'yị e ndịsịní í'bí yée zɨ́ Lomo
ma'dáa káa do mɨzefḭ éyḭ gɨ yáká ní.

Ledre ga bɨ Lomo ili yée ní

19 Lúndumá e sɨmɨ Lomo, ídísé úwú ledre ba bɨlámáne. 'Yị e idíní ídí
'díya gɨ ro úwú ledre, togṹ nda gɨ ro úkulúgu ledre yá, ídíní ídí ndo,
mɨmbé'deyé nda kpá ndḭsị ésḭ 'diya wá,
20 gɨ zía, togṹ ílisé gɨ ro zíse ídíse mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní yá, ndásé
ídí 'yị mɨmbé'dekesḭ e 'di'diya wá.
21 Gɨ zɨ́ kéyị née ní, ledre cayi ga bɨ kóo ndḭsịsé méngị yée, kɨ́ bɨsinyí
sómṹ ledre ga bɨ kóo sɨmɨsé ní, ídísé ótoómo yée za mbá 'dá'ba. Zíse
ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo kɨ́ mɨmbé'desé kḭ́é'do, gɨ zía wo Lomo oto ledre
née kenée gɨ ro zíne yómo sée.
22 Mɨméngị ledre esé e idíní ídí za mbá kacɨ́ kúrú Lomo bɨ ndḭsịsé úwú a
ní. Ndásé úwú kúrú Lomo lá kɨ́ mbílíse káa zɨ́ ndịsịní ócó gbékpḭ́ gboṛụ
éyḭ ní wá.
23 Togṹ méngị kéyị kacɨ́ ledre 'bɨ Lomo bɨ ndḭsị úwú a ní wá yá, áyí ídí
cé káa zɨ́ 'yị bɨ 'di'bi miráyi lúrú komoné sɨmɨ a,
24 kpálá bɨ oto miráyi bi zía ịnyịné ndéréóyó roné ní, geré zɨ́ tosoa bɨ gáa
lurú ní lḭ́gị wo.
25 Togṹ ndḭsị méngị kéyị kacɨ́ lorụ 'bɨ Lomo bɨ oto yḭ́ị zɨ́yị ídíyị kɨ́ ro doyḭ
ní yá, Lomo nɨ í'bí úndru 'bɨ tṹ'dṹ ledre e zɨ́yị togṹ úwúómo ledre ené lá
kɨ́ mbílíyị lịgị yḭ́ị wá ní.
26 Togṹ yá née nɨ mbigí 'yị 'bɨ Lomo, útúásá lolụ úku bɨlámá ledre zɨ́
'yị e wá lóndo royḭ go, moko ndaá sɨmɨ éyḭ ga bɨ ndḭsị méngị yée ní mbá
wá.
27 Mbigí 'yị bɨ 'bɨ Lomo ní, nɨ 'yị máa wo bɨ ndịsị méngị ledre ga bɨ 'Bụzé
Lomo uku yée ní, káa zɨ́ sáká kará umbu e kɨ́ owṹsala e ní. Nda kpá kɨ́
ótoómo méngị bɨsinyí ledre e za mbá 'dá'ba.

2

'Yị e nɨyí za mbá kɨ́ ledreyé owóowó

1 Lúndumá e sɨmɨ Lomo, káa zí bɨ ṇguṇguzé ledre Kírésịto Yésụ Ngére
ezé bɨ roko'bụa romo do ngíti géyị ngére e do sogo káṇgá ba go za mbá
ní, ndazé méngị bɨlámá ledre lá kpara zí ngíti géyị 'yị e wá.
2 Togụ́ 'yị e gbre ogụní do bi kótrụro, ngíti a esị roné bɨlámá bongó kpá
kí ngo'di gɨ sɨmɨ dábu ro sḭḷḭ́ne, zí ngíti a ídí 'bɨ ené 'yị lerḭ́ kí nzenze bongó
roné,
3 togụ́ zíse úku ledre zí wo bɨ kí bɨlámá bongó roné ní kídí, “Mongụ́ 'yị,
bɨlámá bi ndḭsị nɨ bɨ yáa ba,” tí lá nda zí 'yị lerḭ́ née yá, zíse úku ledre zía
kídí, “Bi ndḭsị ndaá gɨ royḭ́ yáa wá, ndḭsị 'bɨ eyḭ́ bi ore,”
4 ndaá 'bɨ ené bɨ ndḭsịsé née ífi sɨmɨsé dengbḭse zíse ndḭsị 'décị ngbanga
'yị e kí bɨsinyí sómụ́ ledre bɨ sɨmɨsé ní wá?
5 Lúndumá e sɨmɨ Lomo, ówosé esé bɨ kídí Lomo gelé 'yị ga bɨ 'yị e
ndḭsịní lúrú yée káa do 'yị lerḭ́ e née ne zíye tóroyé ngbúó sɨmɨ ṇgúṇgu
ledre eyé, gɨ ro zíye ógụyé do bi bɨ wo Lomo uku ledre a gɨ ro 'yị ga bɨ kí
'búne doyé ní wá?
6 Tí lá ndḭsịsé née lúrú'dófụ bi do 'yị lerḭ́ e. Ndaá 'bɨ ené bɨ 'yị ga bɨ
kí tụ́'dụ́ éyḭ́ e zíye née ndḭsịní méngị láráse yée ní wá? Ndaá 'bɨ ené bɨ
ndḭsịní ndéré kíse ye do ngbanga ní wá?
7 Ndaá 'bɨ ené bɨ ndḭsịní kpá ye úkucáyi ledre gɨ do bɨ Ngére esé Yésụ
ní wá?
8 Togụ́ ndḭsịsé go mengị ledre kací lorụ bɨ mɨéké kúrú Lomo uku kídí,
“Ídí óto 'bú lafúyị e káa zí bɨ óto 'búyị kí royḭ́ ní,” ndḭsịsé née go méngị
cóngó ledre.
9 Togụ́ ndḭsịsé lúrú'dófụ bi gɨ do 'yị lerḭ́ e, lúyúsé née go ledre, Lomo nɨ
'décị ngbangasé gɨ zía ndítí'dófụsé do lorụ go.
10 Togụ́ 'yị ndḭsị méngị ledre kací lorụ ga gére zía lé'bé'dófụ gɨ do wo
kḭ́é'do ní yá, 'déwe née go zaá lorụ ga gére née mbá.
11 Káa zí bɨ Lomo uku ledre kídí, “Ndá só'do me'be 'yị wá,” zía kpá úku a
kídí, “Ndá úfu 'yị wá.” Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, togụ́ só'dosé rosé kí
'yị bɨ ófụ́sé rosé kéne wá ní wá tí lá zíyị úfu 'yị yá, Lomo nɨ 'décị ngbanga
royḭ́ bɨsinyíne gɨ zía lé'bé'dófụ do lorụ 'bɨ Lomo go.
12 Mɨódrosé kí mɨméngị ledre esé e mbá, idí ídí káa zí 'bɨ 'yị ga bɨ owoní
go kídí ngbanga bɨ nɨyí 'décị a royé ní nɨ óto yée zíye ídíye kí ro doyé.
13 Gɨ zía 'yị bɨ lerḭ́ lafúga mengị wo wá ní, lerḭ́a utúasá méngị Lomo
kadra 'décị ngbanga wá. Gba kadra 'décị ngbanga Lomo lurú lerḭ́ 'yị bú.

Ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo kí méngị moko a

14 Lúndumá e sɨmɨ Lomo, togụ́ 'yị uku ledre kídí née ṇguṇgu ledre 'bɨ
Lomo go mengị moko a wá ní, bɨlámá a nɨ ore wo be? Toso ṇgúṇgu ledre
'bɨ Lomo máa wo née ní utúasá goó yómo wo?
15 Lúrúsé aka, togụ́ ezesé gɨ dongaráse nɨ do lerḭ́ bongó kpá kí 'bú roné
kíngaya,
16 zí ngúrusé úku ledre zí 'yị lerḭ́ née kídí, “Lomo idí kíyị, idí í'bí éyḭ́
mɨánu kí bongó zíyị.” Togụ́ 'yị née uku lá ledre kí tarané saká 'yị lerḭ́ née
wá ní, mengị née go ledre bɨ Lomo iliní ní?

2:8 2:8 Lévị 19:18 **2:11 2:11** Ólụ́ógụ 20:14, Gbre lorụ 5:18 **2:11 2:11** Ólụ́ógụ 20:13, Gbre lorụ 5:17

17 Nɨ kpá kenée gɨ rosé. Togṵ́ ngíti 'yị ya née ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo
go togṵ́ mengị ené bɨlámá ledre zí 'yị e wá, 'yị née ṛanga yị́ ené ṛanga,
ṇguṇgu ené aka ledre 'bɨ Lomo wá.
18 Togṵ́ ngíti 'yị uku ledre kídí, "Áyí 'yị bɨ ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo go,
mááyí 'bɨ amá 'yị méngị bɨlámá ledre."
Mááyí úku ledre zía kídí 'dódo aka ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo bɨ ndịsịní
úku a lá kí tara 'yị ní zíma, gɨ ro zíma 'dódo ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo amá
zíyị kí bɨlámá ledre bɨ mándịsị méngị a ní.
19 Ṇgúṇgusé go kídí mbigí Lomo nɨ dụ́ụ́ kịé'do, née bɨlámá ledre. Ídísé
ówo a kídí, bɨcayi lomo e ṇguṇguní kpá kenée kídí mbigí Lomo nɨ dụ́ụ́
kịé'do. Zíye ndịsịyé éré ngịrị a.
20 Ówosé nzíyi ledre née wá gɨ zí 'di? Mááyí 'dódo a zíse ma'díi kídí togṵ́
'yị ṇgúṇgu lá ledre 'bɨ Lomo, mengị moko a wá moko ndaá sɨmɨ ṇgúṇgu
ledre ené née wá.
21 Lúrúsé aka éyị́ bɨ kóo bulúnduzé Abarayáma mengị zía útúásáne gɨ
zía komo Lomo ní. Mengị ené kóo lá éyị́ kịé'do wá, i'bí za cṵ́ owṵ́ 'bɨ ené
Isáka káa do éyị́ 'dáná zí Lomo.
22 Ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo ené ndịsị kóo ndéré ndro kí mɨméngị ledre
ené. Zí ṇgúṇgu ledre ené útúásáne kpịnị kací ledre bɨ mengị wo ní.
23 Ledre née utúasá go kpịnị kí ledre bɨ mɨéké kúrú Lomo uku kídí,
"Abarayáma ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo, zía útúásáne kací komo Lomo káa
do mbigí 'yị ené," do ndịsị ndólo wo gɨ zía ezegámá Lomo ní.
24 Ídísé ówo a kídí 'yị ndịsị útúásá kací komo Lomo káa do mbigí 'yị
ené yị́ ené kací mɨméngị ledre ené bɨ bɨlámáne ní ndaá 'bɨ ené lá gɨ zía bɨ
ṇguṇgu ledre 'bɨ Lomo ní wá.
25 Lúrúsé aka Rába bɨ kóo kára 'yị gámá kací ya'dá e faa ní, utúasá kóo
kací komo Lomo gɨ zí bɨlámá mɨméngị ledre ené bɨ kóo 'di'bi mbeze 'bɨ
Isɨréle e óto yée zíne 'be káa bɨ nɨyí úfu yée, do kásalúgu yée gɨ do ngíti
mɨsi'di kpị́ ní.
26 Káa zí bɨ ówosé bú, 'yị bɨ 'dówṵ́ ndáa sɨmɨ a wá ní nɨ yị́ ené goó
umbuné. Kpá kenée ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo nɨ yị́ ené umbuné togṵ́ moko
ndaá ní.

3

'Yị idí bándá dondenené

1 Lúndumá e sɨmɨ Lomo, ndaá 'bɨ ené bɨ ya kídí tṵ́'dṵ́ se nɨyí ídí mbá
'yị 'dódo ledre zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Kírésịto go ní wá, gɨ zía
ówosé bú kídí zée ga bɨ i'bízé rozé 'dódo ledre 'bɨ Kírésịto zí lafúze ní,
togṵ́ 'dodozé do bɨlámá mɨsi'diné wá, Lomo nɨ 'dó'do zée kíngaya rómo
'bɨ ngíti géyị 'yị e.
2 Másómṵ́ ówosé bú bɨlámáne kídí zée 'yịma'dí e do sogo káṇgá za mbá
azé 'yị lúyú ledre e, do mɨsi'di e mɨngúngúcua. Togṵ́ 'yị bɨ taraa uku lúyú
ledre wá ní, kídí née go cóngó 'yị. Utúasá go ndịsị 'bá'bá roné gɨ zí bɨsinyí
ledre.
3 Ndịsịzé ódóóto ká'dá ro tara usáni e gɨ ro óyó komoyé kíe zíye ndéréye
kí'dí bɨ ilizé ní.

2:23 2:23 Dosị́ éyị́ e 15:6

4 Nɨ kpá kenée gɨ ro mongụ́ kuṛúngba. Abú tí bɨ nɨ mongụ́ne kíngaya
mongụ́ síli bɨ roko'bụné ndịsị ịtrị a ne ndéré kíe yá, 'yị kpụ́ṛónyó a nɨ
óyó komo mongụ́ kuṛúngba née lá kí owụ́ ngodrụ́ cúku'dée bɨ ndịsịní
kpụ́ṛónyó a kíe zía ndéréne do bi bɨ ili ní.
5 Ledre née nɨ kpá kenée gɨ ro dondene. Dondene nɨ owụ́ éyị́ cúku'dée
rozé tí lá ndịsị mbófo roné mɨmbófo. Nɨ éyị́ bɨ kí roko'bụné kíngaya cé káa
zí so pho'dụ bɨ cúku'dée ní, togụ́ utú sɨmɨ ngáká súwú yá, zía áṛá mongụ́
bi ndéré kíe mɨndéré.
6 Dondene ndịsị óngbó 'yị káa zí pho'dụ ní. Nɨ bɨsinyí éyị́ kíngaya gɨ
dongará éyị́ ga bɨ rozé ní. Ndịsị sínyíónzó kụṛụ'bụ 'yị nyé, zía ónzó a vuu
ku pho'dụ. Zí dondene ma'dáa nda áṛá 'bɨ ené ku pho'dụ bɨ ịlị́ wá ní.
7 'Yị e utúasání bú 'dí'bi ṛị́kị́ sị́ do bangá e, solụ́ e, kí éyị́ trịdrị ga bɨ
ndịsịní ndéré kí do sɨmɨyé bi kí ngíti géyị éyị́ trị ga bɨ sɨmɨ iní ní do ụ́lụ́
yée 'be,
8 tí lá 'yị bɨ nɨ útúásá 'dí'bingéṛị dondene ní ndaá. Nɨ bɨsinyíne kíngaya
sɨmɨ ndị́sị ené kpá bɨsinyí súrú éyị́ bɨ ndịsị 'dí'biógụ umbu ní.
9 Ledre nɨ gɨ ro dondene ore kpá káa, ndịsịzé kófó ịrị Ngére Yésụ kí
'Bụzé Lomo kí dondenezé. Zíze ndị́sịzé úku sínyi ledre gɨ do bi lafúze kpá
kíe, káa zí éyị́ bɨ Lomo otoogụ yée née sɨmɨ tosoné wá ní.
10 Kémbị́ tarazé bɨ kị́é'do ba ndịsịzé í'bí mbófo eyị́ kí úku bɨsinyí ledre e
mbá kíe. Owụ́ 'bɨ babá e sɨmɨ Lomo, ndaá mɨútúásáne zíze ndị́sịzé méngị
kéyị kenée wá.
11 Bɨlámá iní mɨéwé kí bɨsinyí iní utúasání bú kúkúógụ mbá gɨ sɨmɨ gu
'dawú kị́é'do?
12 Owụ́ 'bɨ babá e sɨmɨ Lomo, bongó utúasá go ánáógụ mɨáná olíva, togụ́
mbú zí kóṛó ánáógụ mɨáná bongó? Kpá kenée, bɨsinyí 'dawú utúasá ené
'dí'biógụ bɨlámá iní mɨéwé wá.

Komokenzị bɨ gɨ zí Lomo ní

13 Ambí nɨyí 'yị ówo ledre kpá 'yị komokenzị dongaráse ní ye? 'Yị idí
'dódo a sɨmɨ bɨlámá ndị́sị ené kí mɨméngị ledre bɨ ndoo bɨ ndị́sị ógụ gɨ zí
komokenzị ené ní.
14 Tí lá togụ́ mɨmbé'desé eme ro lafúse e ngụ́ kpá kí mongụ́ 'bú éyị́ ndásé
ndị́sị sị́kpị fúndúse gɨ zía 'dága, togụ́ mbú ásisé gɨ ro ledre bɨ cóngóne ní
wá.
15 Toso komokenzị máa wo née ní ogụ ené gɨ zí Lomo komo ere wá, ogụ
yị́ ené gɨ zí Satána do sogo káṇgá ona.
16 Gɨ zía togụ́ ndị́sịsé óto bɨsinyí mɨmbé'desé ro lafúse e, zíse ídíse 'yị
'bú éyị́ e yá, ndị́sị esé utúasá ídí bɨlámáne wá, komo bɨsinyí ledre nɨ ndị́sị
óṇgó dosé dụ́ụ́ ne.
17 Tí lá komokenzị máa wo bɨ ndịsị ógụ gɨ zí Lomo gɨ komo ere ní
mɨzefị́ ledre ené, luyú ndaá sɨmɨ wá, yị́ ené 'yị méngị bɨlámá ledre zí 'yị e,
mɨmbé'dea nɨ zí 'yị e mbá bɨlámáne, nɨ 'yị bɨ ndịsị lúrú bi sɨmɨ ledre e cii
kí, zía ídíne 'yị úwú ledre e gɨ zí lafúne ní. Nɨ kpá 'yị bɨ lerị́ 'yị e ndịsị
méngị wo mɨméngị ní, zía ídíne 'yị sáká 'yị lerị́ e. Ndaá 'yị lóndo 'yị e wá.
18 'Yị ga bɨ ndịsịní óto 'yị e zí mɨndị́sị 'yị e ídíne bɨlámáne ní, sɨmɨ odụ
sịndị́ kadra nɨyí ídí mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní.

4

'Bú éyị ndịsị sínyi dongará 'yị e

1 Éyị bɨ ndịsị 'dí'biógụ ófụ́ kɨ́ okó dongaráse ní 'di? Ndaá 'bú éyị bɨ dosé
ní ndịsị 'dí'biógụ ledre ga gére née ne wá?
2 Ílisé éyị e tɨ́ lá útúásásé ndíki yée wá. Zíse ndịsịsé úfu 'yị e kpá kɨ́ óto
'bú éyị 'bɨ lafúse e, tɨ́ lá útúásásé esé ndíki éyị bɨ ílisé ní wá. Ndịsịsé kpá
ófụ́ kɨ́ ndịsị méngị okó. Ndíkisé wá gɨ zía ínisé esé ini gɨ roa zí Lomo wá.
3 Togụ́ íni ini gɨ ro éyị zí Lomo má ndíki wá, yị ené gɨ zía sómụ́ ledre eyị
nɨ yị ené bɨsinyíne. Íli yị eyị éyị ga gére née lá gɨ rokinyi eyị.
4 Sée 'yị méngị bɨsinyí ledre e, ówosé esé bɨ kídí togụ́ ótosé 'bú do sogo
káṇgá ba yá ní ásé go ezeokó Lomo ní wá? 'Yị bɨ oto roné go káa do
ezegámá do sogo káṇgá ba ní ní, nɨ goó ezeokó Lomo.
5 Sómụ́sé kídí ledre bɨ mɨéké kúrú Lomo uku kídí, Lomo kasa 'dówụ́ne
zía ógụ ndịsịné sɨmɨzé ní nɨ gbékpịne? Yị ené gɨ ro zíze ídíze káa do mbigí
'yị ené e.
6 Tɨ́ lá Lomo ndịsị sáká zée ne kíngaya. Née sị ledre bɨ mɨéké kúrú Lomo
uku kídí,
"Lomo ndaá kɨ́ rokinyi kɨ́ 'yị ga bɨ ndịsịní óto ledreyé kɨ́ royé owóowó ní
wá,
tɨ́ lá zía ndịsịné sáká 'yị ga bɨ ndịsịní 'búó'bụ́ royé mɨ'búó'bụ́ ní."
7 Gɨ zí kéyị née ní, ídísé í'bí rosé ṇgúṇgu dụụ́ ledre 'bɨ Lomo. Zíse óyó
sogosé zí ngére 'bɨ bɨcayi lomo e geré za fí gɨ ro zía ótoómo kacíse.
8 Ídísé ídí gbóo kɨ́ Lomo gɨ ro zía ídíne gbóo kíse. Sée 'yị lúyú ledre e
ídísé ótoómo kɨ́ lúyú ledre. Zíse óyóló'bó mɨmbé'desé ṇgúṇgu ledre 'bɨ
Lomo kɨ́ mɨmbé'desé kịé'do sée ga bɨ sómụ́ ledre esé ndaá kịé'do wá ní.
9 Ídísé ídí kɨ́ lerị zíse ndịsịsé íni ini kɨ́ mbụ́mbụ́dụ́. Zíse óyóló'bó kugú
esé káa do ini do óyóló'bó rokinyi esé káa do lerị.
10 Ídísé 'búó'bụ́ rosé zɨ́ Ngére Yésụ gɨ ro zía óto sée zɨ́ ledresé ídíne
owóowó.
11 Owụ́ 'bɨ babá e, ndásé ndịsị lịlịkpị wá. 'Yị bɨ ndịsị lịlịkpị ro lúnduné
sɨmɨ Lomo, togụ́ mbú úku sínyi ledre roa ní, ndịsị née úku sínyi ledre ro
lorụ kpá kɨ́ décị ngbanga a. Togụ́ ndịsị 'décị ngbanga ro lorụ yá, óto royị
go kɨ́ ledreyị owóowó rómo do lorụ, lodụ́ eyị née kací lorụ wá.
12 Lomo nɨ dụụ́ ne 'yị í'bí lorụ kpá 'yị 'décị ngbanga. Nɨ ne kɨ́ roko'bụ
'bɨ yómo 'yị, togụ́ úfu 'yị zíne. Sara áyí 'bɨ eyị náambi zíyị ndịsịyị 'décị
ngbanga ro lafúyị e ní?

Ledre gɨ óto ro'yị kɨ́ ledre 'yị owóowó

13 Úwúsé aka ledre bɨ mááyí úku a ba, ásé náambi zíse úku ledre kídí,
"Karaba togụ́ kílóndó azé ndéré sɨmɨ gara bɨ 'dáa zíze ndịsịzé íri sɨmɨbi
kịé'do, do ndịsịzé méngị moko íri zíze ídíze kɨ́ késị zíze kíngaya."
14 Ndịsịsé úku ledre kenée gɨ zí 'di? Ngárá ówosé gbawá éyị bɨ nɨ méngị
roné kílóndó ní. Ówosé káa zí bɨ ásé ógụ ídí trịdrị ní bú? Trịdrịsé nɨ lá
káa zí mụ́kụ́ bɨ 'dụtụ bi kuu kpá ba ní oṇgó yị ené go ní.
15 Ledre bɨ kóo ásé útúásá úku a ní nɨ kídí, "Togụ́ Ngére Lomo ṇguṇgu
zíze yá, azé méngị éyị ba togụ́ mbú wo bɨ 'dáa."

4:6 4:6 Muruwayi 3:34

16 Ndịsịsé nda yị esé óto rosé kí ledresé owóowó. Mịméngị ledre bɨ 'bɨ
sịkpị fúndú'yị kenée née nɨ bɨsinyíne.
17 Togụ́ 'yị owo tí bɨlámá ledre bɨ gɨ ro méngị a ní bú, zía ótoómo a
kenée, luyú ledre go.

5

Lorụ zí 'yị ga bɨ kí tụ́'dụ́ éyị́ e zíye ní

1 Sée 'yị ga bɨ kí tụ́'dụ́ éyị́ e zíse ní, úwúsé aka ledre bɨ mááyí úku a zíse
ba, ídísé íni ini kí mbụ́mbụ́dụ́ gɨ zí mongụ́ bɨsinyí 'do'dó bɨ nɨ go ógụ dosé
ba.
2 Tụ́'dụ́ éyị́ ga bɨ zíse née, enyeonzóní royé go mbá, mɨmbúrédé e anu
sinyiní bongó e kacíse kpá go mbá.
3 Ngánza anu sinyi dábu kí mịrírịrí késị́ esé e kpá go mbá. Ngánza née
nɨ 'dódoyéme ledre gɨ rosé zía ndịsịné óngbó sanáse káa zí pho'dụ ní.
Sɨmɨ ledre ga gére née mbá ásé ba fú lá bándáóto tụ́'dụ́ éyị́ e kacíse sɨmɨ
odụ sịndị́ kadra ba.
4 Lúrúsé aka, késị́ 'bɨ 'yị ga bɨ kóo méngịní moko gɨ roa zíse sɨmɨ yáká
esé e zíse ásisé kí í'bí a zíye ní nɨ go ndịsị́ íni ini kí ịrịsé. Ini 'bɨ ngíti géyị
'yị ga bɨ ndịsịní 'dó'dụ́ógụ éyị́ e gɨ yáká esé e ní owụ́ ndiki mbílí Ngére
Lomo bɨ roko'bụa ofụ go ní go.
5 Ndịsịsé do sogo káṇgá ona ndịsị́ ánu láya éyị́ e kí mongụ́ rokinyi. Zíse
ótosé gɨ zía káa zí kábịrịkị bɨ otoyeme roné go bɨlámáne nɨ go nzíyiné gɨ
ro do óṇgoónzó a ní.
6 Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, zíse ndịsịsé í'bí ngbángá 'yị ga bɨ ngárá
ledre eyé ndaá kíse wá ní do úfu yée lá gbékpịne abú ndaní ezeokóse e
wá.

Ụ́tụsɨmɨ sɨmɨ 'do'dó

7 Lúndumá e sɨmɨ Lomo, ídísé ụ́tụsɨmɨsé zíse tórosé ngbúó gɨ sɨmɨ sịndị́
kadra bɨ Ngére Yésụ nɨ ndá'baógụ sɨmɨ a ní. Lúrúsé aka 'yị ó'do yáká,
sịkpị ené mɨmbé'desé 'dága wá. Ndịsị́ sóngó té ndumu nɨ fú 'dịyị́ éyị́ kí
sịndị́ kadra bɨ éyị́ ga gére née nɨyí aná zíye ngókoyé té kí nɨ fú tónó ánu a
ní.
8 Gɨ rosé kpá kenée, ídísé ụ́tụsɨmɨsé zíse tórosé ngbúó gɨ zía sịndị́ kadra
bɨ Ngére Yésụ nɨ ndá'baógụ sɨmɨ a ní nɨ go gbóo.
9 Lúndumá e sɨmɨ Lomo ndásé ndịsị́ sínyi ịrị lafúse e gɨ zí bɨsinyí ledre
ga bɨ ndịsịní méngị yée zíse ní wá, káa bɨ Lomo nɨ 'décị ngbangasé. Kadra
'décị ngbanga 'yị e nɨ go gbóo.
10 Lúndumá e sɨmɨ Lomo, káa do lịlị ledre 'bɨ ụ́tụsɨmɨ sɨmɨ 'do'dó zíse,
ídísé lúrútóko ledre née gɨ ro nébị ga kóna ndịsịní 'dódo ledre 'bɨ Ngére
Yésụ zí 'yị e ní.
11 Káa zí bɨ ówosé bú ní, ndịsịzé mbófo kíṇgaya 'yị ga bɨ ndịsịní ódó
mɨmbé'deyé zíye tóroyé ngbúó sɨmɨ ledre e ní. Úwúsé ledre 'do'dó bɨ kóo
Eyóbo ụtụsɨmɨné sɨmɨ a ní go. Zíse kpá lúrú ledre bɨ Ngére Lomo mengị
zía kací a ní. Ngére Lomo nɨ 'yị lúrú lerị́ 'yị kpá 'yị méngị bɨlámá ledre zí
'yị e.
12 Wo bɨ mbá ní, ndásé lólóbụ́ wá. Ndásé kpá lóbụ́ ịrị éyị́ ga bɨ komo ere
togụ́ mbú kí ịrị éyị́ ga bɨ do sogo káṇgá ba togụ́ kpá ịrị ngíti géyị éyị́ e wá.
Ledre esé idí ídí dụụ́ “Ɨɨ,” togụ́ “Ɨ'ɨ,” káa bɨ Lomo nɨ 'décị ngbanga rosé.

Ini 'bɨ 'yị ga bɨ ṇguṇgunɨ́ ledre 'bɨ Lomo go ní

13 'Yị nɨ bo dongaráse bɨ bɨsinyí ledre mengị zía ní? Idí íni ini zɨ́ Lomo.
Sara 'yị nɨ bo sɨmɨ rokinyi? Idí úku ke'bị kófó ịrị Lomo kɨ́e.
14 Togṵ́ ngúrusé nɨ kɨ́ ndíyá yá, idí ndólo manda ga bɨ 'bɨ kanḭsa ní zɨ́ye
ógụyé íni ini doa zɨ́ Lomo do sṵ́sụ sụ'bṵ́ roa kɨ́ ịrị Ngére Yésụ.
15 Togṵ́ ininɨ́ ini gɨ ro 'yị ndíyá kɨ́ mɨmbé'de 'yị kḭ́é'do yá, ndíyá nɨ ṵ́kṵ́
gɨ roa zɨ́ Ngére Yésụ yómo wo. Togṵ́ 'yị née luyú ledre, Ngére Yésụ nɨ
ótoómo ledre zía.
16 Bɨ goó kenée ní, ídísé úkuógụ lúyú ledre esé e kó'dṵ́ lafúse zɨ́ Lomo,
zɨ́se íni ini zɨ́ Lomo gɨ rosé mɨkékeṛḭa gɨ ro zɨ́ Lomo yómo sée. Íni 'bɨ mbigí
'yị 'bɨ Lomo zɨ́ Lomo nɨ kɨ́ roko'bụné kɨ́ngaya zɨ́ Lomo ndḭsịné méngị ledre
kacɨ́ a.
17 Lúrúsé aka, Ilíya kóo kpá 'yịma'dí káa zɨ́ze ní. Zía Íni ini zɨ́ Lomo cṵ́
kɨ́ mɨmbé'dené kɨ́dí iní ndaá é'dị wá, zɨ́ Lomo úwú ini ené, zɨ́ iní óroné kɨ́
sɨmɨbi ota kɨ́ yanané.
18 Gɨ do kacɨ́ ledre máa wo née ní, zɨ́ Ilíya íni ini kɨ́dí iní idí mu é'dị,
zɨ́ Lomo kása iní gɨ komo ere é'dịné do sogo káṇgá za mbá, zɨ́ fụtṵ́ éyḭ e
ṵ́tụógụyé.
19 Máúku zɨ́se lúndumá e sɨmɨ Lomo, togṵ́ ngúrusé luyú gɨ do mɨsi'di 'bɨ
Lomo go yá, ndásé lúrú wo lá mɨlúrú kɨ́ komosé wá, ídísé sáká wo zɨ́se
'dí'bilúgu wo óto wo do mɨsi'di 'bɨ Lomo.
20 Ídísé ówo a kɨ́dí, togṵ́ sákásé 'yị luyú ledre, zía ótoómo kɨ́ lúyú ledre
yá, sáká née go wo zía ómoné gɨ sɨmɨ umbu. Tṵ́'dṵ́ lúyú ledre ga bɨ mengị
yée ní, Lomo nɨ lṵ́lụóyó yée gɨ roa.

Mɨzefị wáraga bɨ
Pétero
eké ní
Ledre gɨ ro mɨzefị bṵ́kṵ bɨ Pétero ní

Pétero 'yịmɨkása eké ledre ba zí 'yị 'bɨ Kírésịto ga bɨ sɨmɨ káṇgá bɨ karaba ndịsịní ndólo a Táki ní. Eké gɨ ro í'bí roko'bṵ kíe zíye gɨ zía ngíti géyị 'yị e ndịsịní go 'dó'do yée kíngaya gɨ zía bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Kírésịto ní. Uku zíye kídí 'do'doní kóo Kírésịto do sogo káṇgá ona kíngaya, gɨ zí kéyị née 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre Kírésịto go ní, nɨyí 'dó'dó kpá kenée. Zía ịdrị mɨmbé'deyé kí ledre bɨ kídí Lomo nɨ óyóló'bó 'do'dó eyé née káa do bɨlámá ledre zíye sɨmɨ bɨ karanée nɨ 'dí'bióto yée káa do mbigí 'yị ené e zía í'bí úndru zíye ní. Odṵ a zía úku ledre zíye kídí idíní kpá fú ídí káa do mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní.

1 Máa Pétero bɨ 'yịmɨkása 'bɨ Kírésịto Yésṵ ní.

Máéké ledre ba máa zíse, sée ga bɨ Lomo geléogṵ zée go kése káa do mbigí 'yị ené e ní. Nda gɨ zí okó zíse báyisé faa sɨmɨ káṇgá ga bɨ Pánato, Galatíya, Kapadósiya, Ásiya, nda kí Beteníya ní.

2 Abú kenée ndotó, máúku zíse 'Bṵzé Lomo geléogṵ yị́ ené kóo sée kú go 'desị́, zí 'Dówṵ́ Lomo lá lṵ́lṵóyó lúyú ledre esé gɨ ro zíse ídíse káa do mbigí 'yị ené 'bɨ Lomo, kpá 'yị úwú kúrú Kírésịto Yésṵ gɨ zí sámaa bɨ kóo nde'yị́ lúguóyó lúyú ledre esé e ní.

'Bṵzé Lomo idí lúrú bi kacíse kíngaya gɨ ro zíse ndịsịsé kpá fú bɨlámáse.

Mbófo éyị́ zí Lomo gɨ ro Kírésịto Yésṵ

3 Idízé í'bí mbófo éyị́ zí Lomo bɨ 'Bṵ Kírésịto Yésṵ Ngére ezé ní. Kací bɨlámá mɨmbé'dea bɨ rozé ní, i'bí mɨkánda trịdrị kí óto komo bɨ za fí ní go zíze kpṵrṵ́ gɨ sɨmɨ mɨúrú Kírésịto Yésṵ gɨ sɨmɨ umbu.

4 Lomo yemeomo éyị́ go zíze nzíyiné komo ere do bi bɨ ngárá éyị́ utúasá sínyí zía ényené do ṵ́kṵ́ne doa wá ní.

5 Nda gbékpịe wá, yị́ ené gɨ zía ṇgúṇgusé ledre 'bɨ Lomo go ní. Nɨ ndịsị́ lúrú bi kacíse kí roko'bṵné mbá gị odṵ sịndị́ kadra. Nda gɨ ore nɨ yómo sée káa zí bɨ yemeomo go nzíyiné gɨ ro zíne méngị a ní.

6 Kadra née ní mɨmbé'desé nɨ ịdrị́, abú cakaba ásé aka tí ndịsị́ 'do'dó gɨ zí tṵ́'dṵ́ ṛịkị́ úzu ledre e ndotó.

7 Ledre 'bɨ Lomo bɨ ṇgúṇgusé ní nɨ káa zí dábu bɨ kí ngánza roné do ésị a ku pho'dṵ zí pho'dṵ ánuónzó ngánza née ní ní. 'Do'dó ga gére née ógṵní rosé kenée, gɨ ro 'dódo a kídí ledre 'bɨ Lomo bɨ ṇgúṇgusé ní romo goó gɨ do dábu bɨ utúasá go ndịsị́ sínyí ní. Gɨ zí kéyị née ní Lomo nɨ mbófo sée do óto úndrusé gɨ zía ásé zía go kí ledresé owóowó sɨmɨ sịndị́ kadra bɨ Kírésịto Yésṵ nɨ ndá'baógṵ sɨmɨ a ní.

8 Méngịsé bɨlámá ledre go, zíse óto 'búa dosé 'dá'dá zíse kí lúrú wo cṵ́ kí komosé kí, ndaá kpá lá dṵṵ́ wo née wá, zíse kpá ṇgúṇgu ledre ené tí bɨ ngárá lúrúsé aka wo cṵ́ kí komosé kí wá ní. Ndịsịsé go kpá drú kófó ịrịa kpá kí mbófo wo kí mongṵ́ rokinyi kíngaya.

9 Gɨ zɨ́ kéyị née, nɨ go ndéré í'bí trịdrị bɨ za fí ní zɨ́se gɨ zɨ́a bɨ ṇgúṇgusé
ledre ené go ní.
10 Nébị e tonónɨ́ kóo íci royé gɨ ro zɨ́ye ówoyéme ledre gɨ ro trịdrị née go
kú 'desị́. Née sị́ ledre bɨ kóo ukuogụnɨ́ ledre sáká éyị́ bɨ Lomo yemeomo
go zɨ́se ní gɨ roa ní.
11 Iciní kóo royé kɨ́ngaya gɨ ro zɨ́ye ówoyéme sịndị́ kadra bɨ ledre máa
née nɨ méngị roné sɨmɨ a ní gɨ zɨ́a, 'Dówụ́ Lomo tonó kóo go ódro gɨ ro
ledre 'do'dó bɨ Kɨ́résịto nɨ ógụ 'dó'dó a kpá kɨ́ ledre rokinyi bɨ nɨ ógụ ídí
gɨ do kacɨ́ 'do'dó née ní ní zɨ́se.
12 Lomo uku kóo go zɨ́ nébị ga gére née fúó kɨ́dí ledre bɨ 'Dówụ́ Lomo
uku zɨ́ye née nɨ ógụ méngị roné gɨ do kacɨ́ umbuyé, nda yị́ ené zɨ́se ndaá
lolụ zɨ́ye wá. Bɨ ba ní, 'yị ga bɨ ndịsịnɨ́ 'dódo bɨlámá ledre 'bɨ Lomo ní, nɨyí
go ndị́sị 'dódo ledre máa ga gére née zɨ́se sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo gɨ
komo ere. Ledre ma'dáa nɨ kɨ́ ledrené owóowó, maláyika e ilinɨ́ ba kpá cụ́
ye gɨ ro ówoyéme ledre máa née.

Ndásé ídí 'yị lúyú ledre e wá

13 Káa zɨ́ bɨ éyị́ nɨ bo kenée ní, ídísé ódó mɨmbé'desé ndá, zɨ́se óto
komosé kɨ́ngaya gɨ ro bɨlámá ledre bɨ Lomo mengị zɨ́se sɨmɨ bɨ Kɨ́résịto
Yésụ nɨ ndá'baógụ ní.
14 Káa zɨ́ bɨ ásé go kɨ́ mɨkánda bɨlámá sómụ́ ledre kpị́ ní, ndásé lolụ
ótoómo mɨsi'di zɨ́ bɨsinyí mɨméngị ledre ga kóna ní ndá'baógụyé sɨmɨsé
wá.
15 Gɨ zɨ́a Lomo bɨ gelé sée ndaá 'yị lúyú ledre wá ní, ndásé lolụ ídí 'yị
lúyú ledre sɨmɨ ledre ga bɨ ásé kɨ́ ndị́sị méngị yée ní wá.
16 Gɨ zɨ́a mɨéké kúrú Lomo uku kɨ́dí, “Ndásé lúyú ledre wá gɨ zɨ́a, mándá
'bɨ amá 'yị lúyú ledre wá.”
17 Káa zɨ́ bɨ ndị́sịsé ndólo Lomo, Babá ní, ifi ené sɨmɨ 'yị e wá. Ndịsị
'décị ngbanga 'bɨ 'yị e dụụ́ kacɨ́ mɨméngị ledre eyé. Káa zɨ́ bɨ go kenée ní,
tɨ́ mé bɨ ásé aka trịdrị née ní, ídísé ndị́sị méngị dụụ́ ledre ga bɨ nɨyí óto
wo zɨ́a ídíne kɨ́se kɨ́ rokinyi ní.
18 Ówosé bú bɨlámáne kɨ́dí, Lomo ugú ené gosé gɨ sɨmɨ bɨsinyí mɨméngị
ledre bɨ ówosé kacɨ́ a gɨ zɨ́ bulúndusé ní kɨ́ éyị́ ga bɨ ndịsịnɨ́ sínyí mɨsínyí
káa zɨ́ mɨṛíṛiṛí késị́ togụ́ mbú dábu ní wá.
19 Ugú gosé kɨ́ sáma Kɨ́résịto bɨ kɨ́ ledre née owóowó bɨ nɨ káa zɨ́ owụ́
kábịṛị́kị bɨ ngárá kémbị́ lúyú ledre ndaá roa wá ní.
20 Lomo geléomo kóo Kɨ́résịto Yésụ go kú 'desị́ 'dá'dá, zɨ́a kóo kɨ́ ótoógụ
do sogo káṇgá ba. Bɨ ba ní, kasaogụ nda Yésụ ma'dáa go cụ́ do sogo káṇgá
ona gɨ rosé.
21 Yésụ ma'dáa likpí mɨsi'di ne zɨ́se ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo bɨ uru Yésụ
ma'dáa gɨ sɨmɨ umbu, do óto wo kɨ́ ledrené owóowó kɨ́ngaya, bɨ kenée ní
nɨ go mɨówoné kɨ́dí, ótoómosé rosé go mbá zɨ́ Lomo.
22 Káa zɨ́ bɨ ṇgúṇgusé nda bɨlámá ledre bɨ 'bɨ Lomo ní go ní, ndásé lolụ
'yị lúyú ledre e kpá wá ní, ndị́sịsé go óto 'bú lafúse e ní, ídísé ndị́sị óto
'bú lafúse e za kɨ́ mɨmbé'desé mbá.
23 Gɨ zɨ́a Lomo óto sée go zɨ́se ídíse mɨkándasé. Ndásé lolụ káa zɨ́ kúfú
'yị ga bɨ nɨyí ụ́ngbụ mɨụ́ngbụ ní wá, yị́ ené nda go kúfú 'yị ga bɨ utúasá

1:16 1:16 Lévị 11:44,45, 19:2, 20:7

ụ́ngbụ wá ní. Gɨ zía ṇgúṇgusé bɨlámá ledre 'bɨ Lomo bɨ trịdrịné za fí ní
go kí mɨmbé'desé kị́é'do.
24 Née ledre bɨ mɨéké kúrú Lomo uku gɨ zía kídí,
"'Yịma'dí e nɨyí yị́ eyé lá káa zí súwú ní,
lámá bɨ ro 'yị máa ga gére née ní, nɨ yị́ ené lá káa zí mɨsúrú kágá ní.
'Diya káa ní súwú gagá yị́ ené go, kpá 'diya káa ní mɨsúrú kágá ṛeṛeoyó
yị́ ené roné go.
25 Éyị́ bɨ ndịsị ndị́sị za fí ní yị́ ené dụụ́ kúrú Ngére."
Née bɨlámá ledre ga bɨ ndịsịní 'dódo yée zíse ní.

2

1 Bɨ nda goó kenée ní, ídísé 'dí'bióyó ledre ga bɨ ndịsịní óto dongará 'yị e
zía sínyíne kɨ́ lafúye ní gɨ sɨmɨsé za mbá 'dá'ba. Ndásé lolụ ndị́sị ṛángaóto
ṛanga ro lafúse, togụ́ mbú lóndo yée gɨ ro yị́ eyé e wá.
2 Ówosé éyị́ bɨ mɨnzéré owụ́ e ndịsịní méngị a ní bú, ndịsịní íni ini gɨ
ro umba ini. Ásé cakaba zí Lomo káa zí mɨnzéré owụ́ e ní. Ídísé ndị́sị íni
ini zía gɨ ro ledre ené, nɨ í'bí roko'bụ sɨmɨsé zíse ówo wo nda za kíngaya
gɨ ro zíse ídíse kí trịdrị bɨ za fí ní.
3 Bɨ ba ní, ówoyémesé go bɨlámáne kídí, ma'díi, Ngére Yésụ nɨ yị́ ené tí
bɨlámá 'yị.

Kírésịto Yésụ kí mɨgélé 'yị ené e

4 Ídísé ógụ zí Kírésịto Yésụ. Nɨ kí roko'bụné káa zí cóngó tutú bɨ 'yị
ó'bó 'dị́cị́ e asiní gɨ roa, tí lá Lomo géléógụ cóngó tutú ené née go zíne kí
ledrené owóowó.
5 Bi ba ní, ásé nda go ídí zí Lomo kí ledresé owóowó káa zí bɨlámá tutú
gɨ ro ó'bó éyị́ kíe ní. Lomo idí ó'bótátá moko ené kíse, zíse ídíse zía káa
zí 'yị 'dáná éyị́ ené e, zíse ndị́sịsé 'dáná éyị́ e zía sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́
Lomo kpá kí Kírésịto Yésụ gɨ ro zí Lomo ma'dáa ídíne kí rokinyi.
6 Nɨ mɨékéne sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí Lomo uku kóo kídí,
"Lúrúsé aka mááyí go óto tutú amá sɨmɨ mongụ́ gara amá bɨ Záyono ní,
nɨ mɨgéléógụné kpá kí ledrené owóowó káa zí cóngó tutú zí 'yị ó'bó
'dị́cị́ e ní,
'yị ga bɨ nɨyí ṇgúṇgu ledre a ní
komokenyị́ utúasá ídí ro doyé e wá."
7 Sée ga bɨ ṇgúṇgusé ledre 'yị máa née go ní, ledrea nɨ zíse owóowó. Tí
lá 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledrea wá ní,
"Tutú bɨ 'yị ó'bó 'dị́cị́ e asiní gɨ roa ní,
ogụ nda yị́ ené go tutú bɨ kí ledrené owóowó ní,"
8 nɨ kpá
"Tutú bɨ nɨ óto 'yị e zíye ndị́sị 'díkí roa
kpá tutú bɨ 'yị e nɨyí ndị́sị léseútú doa ní."
Ndịsịní 'díkí kí útú gɨ zía asiní kí úwú kúrú Lomo go. Gɨ zí kéyị́ née ní
'do'dó nɨ ndíki yée.
9 Ásé go 'yị ga bɨ Lomo geléogụ sée go zíne káa do 'yị 'dáná éyị́ e zí
mongụ́ Ngére eyé, kúfú 'yị ga bɨ Lomo yemeomo yée dụụ́ zíne gɨ ro moko

---

1:25 1:25 Isáya 40:6-8 **2:6 2:6** Isáya 28:16 **2:7 2:7** Ke'bị 'bɨ Dawídi e 118:22 **2:8 2:8** Isáya 8:14

ené gɨ ro zíye ndịsịyé méngị mɨngburoko ledre ga bɨ Lomo ndịsị méngị yée ní zí 'yị e.
10 Ga kóo 'desị ní, Lomo gelé aka ené kóo sée káa do 'yị ené e wá, bɨ nda ba ní ásé nda go mbigí 'yị ené e, bɨ kóo ngárá ledresé nda zía zaá owóowó wá ní, bɨ nda ba ní ledresé nɨ go zía owóowó kíngaya.
11 Áko owụ́ 'bɨ babá e, káa zí bɨ azé kése 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Kírésịto go ní, máṇgúṇgú romá zíse, káa zí bɨ ngárá do sogo káṇgá ba ndaá 'bɨ azé za fí ní wá ní, ndásé ótoómo rosé zí 'bú sága ba ụ́lụ sée wá. Togụ́ ụlụ sée go yá, karanée 'dá'dá íri, trịdrịsé nɨ ídí sɨmɨ 'do'dó.
12 Mɨméngị ledre esé idí ídí bɨlámáne dongará 'yị ga bɨ iliní ledre 'bɨ Lomo wá ní. Abú nɨyí ṛáṛanga rosé 'du'dorụ́ yá, bɨlámá ledre ga bɨ ndịsịsé méngị yée ní, nɨyí fú lá ndịsị 'dódoógụ royé. Gɨ zí ledre née ní, 'yị ga bɨ kóo ndịsịní ṛáṛanga rosé ní, zíye ndá'baógụyé í'bí mbófo éyị zí Lomo sɨmɨ bɨ karanée Yésụ nɨ ndá'baógụ 'décị ngbanga 'yị e za mbá ní.

Ídísé óto úndru mɨngburoko 'yị esé e

13 Gɨ ro zí moko 'bɨ Kírésịto ndéréne bɨlámáne káa zí bɨ ásé 'yị ené e ní, ídísé kpá ídí bɨlámáse kí 'yị ga bɨ Lomo oto yée go mɨngburoko 'yị e sɨmɨ akúma togụ́ mbú ngére e yá ní.
14 Nda kpálá dụụ́ mɨngburoko 'yị e wá kpá yée ga bɨ ndịsịní méngị moko sị́ sị́lị́ mɨngburoko 'yị ga gére née gɨ ro ndịsị 'dó'do 'yị méngị bɨsinyí ledre e nda kpá kí yéme ledre zí 'yị máa yée ga bɨ mɨméngị ledre eyé nɨ bɨlámáne ní.
15 Bɨlámá mɨméngị ledre esé idí 'dí'bi'dụ́tụ tara 'yị ga bɨ ngárá ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo wá ní. Idíní gámásó'do ledre e má gɨ ro úkuóto yée rosé.
16 Ndásé esé sị́ sị́lị́ ngíti géyị 'yị e wá, ásé yí esé kí ro dosé. Bɨ kenée ní, ndásé lolụ méngị kéyị bɨsinyíne gɨ zía bɨ ásé kí ro dosé ní wá. Mɨméngị ledre esé e idí ídí bɨlámáne, tí mɨméngị ledre 'bɨ 'yị ga bɨ 'bɨ moko Lomo ní.
17 'Yị e za mbá idíní ídí zíse kí ledreyé owóowó kpá kí 'yị ga bɨ ngére e ní. Ídísé ndịsị kí óto 'búse dengbịse tí káa zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo go ní.
18 'Yị 'bɨ moko e za mbá, ledre mɨngburoko 'yị eyé e idí ídí zíye owóowó. Idíní í'bí royé mbá zí mɨngburoko 'yị eyé máa ga gére née. Tí lá 'yị bɨ nɨ mị́ngị́ moko ní, togụ́ mɨméngị ledre ené nɨ bɨlámáne, togụ́ mbú bɨsinyíne, ledrea idí ídí zí 'yị 'bɨ moko owóowó.
19 Togụ́ ódósé mɨmbé'desé ndá sɨmɨ 'do'dó bɨ ngíti géyị 'yị e nɨyí ndịsị 'dó'do sée kíe ní méngịlúgusé bɨsinyí ledre zíye mbá wá gɨ ro zí ledre 'bɨ Lomo ndéréne bɨlámáne yá, Lomo nɨ méngị bɨlámá ledre zíse.
20 Bɨlámá a ndaní 'dó'do sée gɨ zí lúyú ledre bɨ méngịsé se ní wá. Togụ́ 'do'doní sée gɨ zí bɨlámá ledre bɨ ndịsịsé méngị a ní yá, Lomo nɨ méngị bɨlámá ledre zíse.
21 Née sị́ ledre bɨ Lomo ndolo sée gɨ roa ní, gɨ zía, kụrụ'bụ Kírésịto 'do'dó kóo gɨ rosé kpá kenée, ásé karaba go 'yị méngịlódụ́ kací a kí ledre ga bɨ kóo ndịsị mengị yée ní.
22 “Yésụ ma'dáa luyú ené ledre kú wá.
'Yị e uwúní kóo gbawá ṛanga gɨ taraa.”

2:22 2:22 Isáya 53:9

23 Sɨmɨ bɨ kóo ndịsịní úku wo ní, ukulugu ené kóo kese zí 'yị ga bɨ ndịsịní úku wo ní wá. Sɨmɨ bɨ kóo nɨyí ndịsị 'dó'do wo ní, mengịlugu ené bɨsinyí ledre zíye kpá wá, otoomo roné lá dụ́ụ́ zí Lomo 'yị 'décị yéme ngbanga zí 'yị e.
24 Yésụ ma'dáa oto kóo roné gɨ ro 'yịma'dí e káa do 'yị lúyú ledre, zía kóo ótoómo roné do kóo úfu wo do mɨngbúngbu kágá. Ugúoyó umbu bɨ kóo 'yị e nɨyí úyu a ye gɨ zí lúyú ledre eyé ní gɨ komoyé gɨ ro zíye ídíye trịdrịyé mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní.
25 Ásé kóo káa zí kábịṛḭkị ga bɨ luyúní gɨ do kací mḭngḭye go, zíye ídíye nda lá faa ní. Bɨ ba ní ndá'balúgusé rosé zí mḭngḭse 'yị lúrú bi kacíse kotrụlugu sée go trḭe sḭ sḭlḭne.

3

Kará e kí ya'dá 'bɨ eyé e

1 Ledre ba nɨ kpá zíse, sée kará ga bɨ ásé me'be ya'dá e ní, ídísé ndḭsị méngị kéyị dụ́ụ́ kací kúrú ya'dá 'bɨ esé e gɨ ro zíye ídíye kí rokinyi zíye ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo gɨ zí bɨlámá mɨméngị ledre esé bɨ zíye ní. Ndaá bɨ ya kídí ásé rókpó yée mɨrókpó ní wá,
2 nɨyí lúrú lá bɨlámá mɨméngị ledre esé bɨ zíye ní, zíye ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo.
3 Ndásé gága lámá mɨgága rosé gɨ ro zíse émesé wá, kíngaya lárá toso ụ́nzụ do 'yị kí ésịóto lárá éyị e ro sḭlḭ 'yị kí íngióto ngíti géyị ro mbílí 'yị kpá kí ési ngíti géyị bongó ga bɨ kí lárá tosoyé ní.
4 Lámá esé idí ídí bɨlámá mɨméngị ledre esé kí mɨụ́tụsɨmɨsé sɨmɨ ledre, zíse kí ídíse ndoo sɨmɨ mɨméngị ledre.
5 Kará ga bɨ kóo 'desị ní, lámá eyé ogụ kóo ídí kíngaya gɨ zía sɨmɨ bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo ní, zíye óto sómụ́ ledre eyé za mbá ro ya'dá 'bɨ eyé e do ndḭsịyé méngị kéyị dụ́ụ́ kací kúrú ya'dá 'bɨ eyé maáge.
6 Sára me'be Abarayáma nɨ kóo kenée ndḭsị úwú kúrú Abarayáma kíngaya, zía ndḭsịné méngị dụ́ụ́ ledre bɨ o'do 'bɨ ené uku go zía ní. Káa zí bɨ áyí kára ní, ídí ówo a kídí née nɨ go nyḭ Sára. Togụ́ ndḭsị méngị yḭ eyḭ dụ́ụ́ bɨlámá ledre yá, ngɨrị mengị ené yḭị wá.
7 Sée ya'dá ga bɨ ṇgúṇgusé ledre 'bɨ Lomo go ní, ídísé ndḭsị kí mɨmbé'desé bɨlámáne kí mɨsómụ́ ledre esé kḭé'do. Ídísé ótoyéme ledre e zíye bɨlámáne gɨ zía, roko'bụyé ndaá káa zí 'bɨ esé 'bɨ ya'dá e wá. Nda kpá lá dụ́ụ́ wo née wá, Lomo nɨ í'bí trịdrị zíse kéye za mbá cee kḭé'do. Ídísé ndḭsị méngị kéyị kenée gɨ ro togú ásé go íni ini zí Lomo yá, zía ídíne kí rokinyi gɨ ro méngị kéyị kací a zíse.

'Do'dó gɨ ro moko 'bɨ Lomo

8 Mɨméngị ledre esé kí mɨsómụ́ ledre esé idí ídí mbá kḭé'do, zíse ídíse dụ́ụ́ lúndu e do ídíse bɨlámáse kpá kí ndḭsị 'búó'bụ́ rosé mɨ'búó'bụ́ zí lafúse e.
9 Ndásé méngịlúgu bɨsinyí ledre zí 'yị e káa do kulú bɨsinyí ledre bɨ 'yị e mengịní sée kíe ní wá, kulú ledre esé do bi kací bɨsinyí a idí ídí bɨlámá ledre, gɨ zía ledre bɨ Lomo yeme gɨ ro méngị a zíse káa zí bɨ ndoloogụ sée go zíne ní, nɨ yḭ ené bɨlámá ledre.
10 Káa zí bɨ mɨéké kúrú Lomo uku ní,

"Togụ́ ílisé gɨ ro zí mɨndḭsḭsé ídíne bɨlámáne káa zí bɨ ásé aka trḭdrḭ do sogo káṇgá ba ní ní,
ndásé ndḭsḭ kí tarasinyí kpá kí ndḭsḭ ṛáṛanga wá.
11 Ndásé méngḭ bɨsinyí ledre wá, odụ mɨméngḭ ledre esé idí ídí dụ́ụ́ bɨlámá ledre,
zíse méngḭ kéyḭ za kí roko'bụsé mbá gɨ ro zí mɨndḭsḭsé kí lafúse ídíne bɨlámáne.
12 Gɨ zía, Ngére ndḭsḭ yḭ́ ené óto komoné dụ́ụ́ ro 'yḭ ga bɨ ndḭsḭní méngḭ dụ́ụ́ ledre ga bɨ mɨmbé'de Lomo ma'dáa ili ní,
zía ndḭsḭné úwú kpá dụ́ụ́ ini eyé.
'Yḭ máa yée ga bɨ ngárá iliní ndḭsḭ méngḭ bɨlámá ledre wá ní, Lomo ndaá lengbe kí rokinyi kíye wá, zía ndḭsḭné 'dí'bióyó sómụ́ ledre ené gɨ royé 'dá'ba."
13 Togụ́ mɨméngḭ ledre esé nɨ yḭ́ ené bɨlámáne ní, ambí nɨ ógụ óto sḭ́lḭ́ne rosé kí bɨsinyí ledre ní ne?
14 'Yḭ máa yée ga bɨ ndḭsḭní 'dí'biógụ 'do'dó rosé gɨ zía bɨ ndḭsḭsé méngḭ bɨlámá ledre ní. "Ndásé éré ngɨrḭ gɨ zí ledre eyé née wá, née gbékpḭ́ ledre." Lomo nɨ óto sée zí bi émené rosé.
15 Sɨmɨ mɨndḭsḭ esé, ídísé ótoómo sómụ́ ledre esé za mbá zí Kírésḭto káa zí bɨ nɨ Ngére esé ní. Zíse kpá ídíse nzíyisé gɨ ro úkulúgu ledre zí 'yḭ ga bɨ togụ́ ndu'yúní sée kídí ṇgúṇgusé ledre Yésụ gɨ ro 'díya ní.
16 Ídísé ídí ndoo sɨmɨ ledre bɨ ásé úkulúgu a zí 'yḭ bɨ ogụ ndú'yú sée ní káa bɨ ásé úkuógụ ngíti géyḭ ledre ga bɨ zíye ídíye zíse káa do lúyú ledre ní ke. Nda sɨmɨ bɨ ngárá lúyúsé esé ledre mbá wá ní, 'yḭ ga kóo ndḭsḭní úku sée kpá kí ṛáṛanga rosé gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledre Kírésḭto go ní, zí dokuwu méngḭ yée kíngaya.
17 Nɨ mɨútúásáne togụ́ 'do'doní yḭ́ḭ gɨ zía bɨ méngḭ bɨlámá ledre ní, gɨ zí wo bɨ nɨyí 'dó'do yḭ́ḭ gɨ zía bɨ méngḭ bɨsinyí ledre ní.
18 Toso a nɨ káa zí bɨ Kírésḭto mengḭ ní, tí bɨ ngárá ndaá 'bɨ ené 'yḭ lúyú ledre wá ní, zía úyuné sɨmɨ lúyú ledre 'bɨ 'yḭma'dí e gɨ ro likpí mɨsi'di bɨlámá mɨméngḭ ledre dongaráze kí 'Bụzé Lomo. Sɨmɨ bɨ kóo ayíní úfu wo ní, zía óto roné káa do 'yḭma'dí do úfu wo. Nda sɨmɨ bɨ Lomo uru wo gɨ sɨmɨ umbu ní, zía nda ídíne trḭdrḭné kí roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo 'yḭ úfu ándá wo ndaá lolụ wá.
19 Sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo, zí Yésụ ma'dáa kóo ndéréne 'dódo ledre zí ngíti géyḭ 'yḭ ga bɨ kóo ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo wá uyuní go 'desḭ́ ndḭsḭní nda lá sóngó ngbanga ní.
20 Née 'yḭ ga bɨ kóo iliní úwú kúrú Lomo wá sɨmɨ bɨ kóo Lomo ma'dáa odro zíye sɨmɨ sḭndḭ́ kadra 'bɨ Nówa geré zí Nówa kóo 'bɨ ené tónóne yéme kụṛúngba ní. Gɨ zí kéyḭ née ní, odụ 'yḭ ga bɨ kóo omoní ní kpá lá dụ́ụ́ Nówa ma'dáa kí 'yḭ 'bɨ 'be 'bɨ ené e mbá nɨyí dụ́ụ́ 'yḭ e ḭnyḭ doa ota.
21 Née mɨ'dódo ledre gɨ ro babatḭ́za bɨ 'dí'bisé, bɨ zíse ómosé gɨ zía ba. Ndaá 'bɨ ené mɨlúguóyó ḭndrḭ gɨ ro'yḭ wá, yḭ́ ené mbigí ledre bɨ úkusé zí Lomo gɨ yana mɨmbé'desé ní. Ómosé gɨ zía bɨ Kírésḭto Yésụ urú gɨ sɨmɨ umbu go ní.

3:12 3:12 Ke'bḭ 'bɨ Dawídi e 34:12-16 **3:14 3:14** Isáya 8:12

22 Yésụ ma'dáa nda'balugu kóo roné go komo ere, nɨ go mɨndɨ́sɨné cigí
Lomo do sɨ́lɨ́a 'bɨ anú, káa do Ngére do maláyika e kpá kɨ́ ngíti géyɨ lomo
ga bɨ kɨ́ roko'bụyé ní.

4

Mɨménɡɨ ledre ga bɨ Lomo ili yée ní

1 Káa zɨ́ bɨ kóo Yésụ otoomo roné zɨ́ 'yɨma'dí e 'dó'do née ní, ídísé óto
mɨmbé'desé zíse ménɡɨ kéyɨ kpá kenée, ɡɨ zía, 'yɨ bɨ i'bí roné go ɡɨ ro zɨ́
kụ́rụ'bụné 'dó'dóne kenée ní, 'yɨ née ndaá 'bɨ ené lolụ 'yɨ lúyú ledre wá.
2 Tónóne cakaba ndéréne 'dá'dá, mɨménɡɨ ledre esé idí ídí dụ́ụ́ ledre ga
bɨ Lomo ili yée ní, ndaá ledre ga bɨ rosé ili yée ní wá.
3 Ndɨ́sɨ́sé kóo go kɨ́ tụ́'dụ́ sɨmɨbi e lá dụ́ụ́ ndɨ́sɨ ménɡɨ éyɨ́ ga bɨ 'yɨ ga bɨ
ngárá iliní ledre 'bɨ Lomo wá ndɨsɨní ménɡɨ yée ní, máúku zíse ndásé lolụ
ménɡɨ ándá ledre ga bɨ kóo ndɨ́sɨ́sé ménɡɨ yée 'desɨ́, ledre 'bɨ só'do ro'yɨ kɨ́
'yɨ bɨ ófụ́sé rosé kéne wá ní wá, kɨ́ ngíti géyɨ ledre ga bɨ 'bɨ dokuwu, kɨ́ éwé
le'yɨ́ do bɨsinyí mɨsi'diné, kpá kɨ́ íni ini zɨ́ lomo ga bɨ 'yɨma'dí e yemení ye
ní, ledre ga gére née mbá, ndásé lolụ ménɡɨ ándá yée wá.
4 Káa zɨ́ bɨ ngárá ndɨ́sɨ kótrụsé lolụ rosé kɨ́ 'yɨ ga bɨ nɨyí aka fú lá ménɡɨ
bɨsinyí ledre káa zɨ́ ga gére née wá ní, mɨmbé'deyé ndɨsɨ nda ésɨ́ rosé go
mɨésɨ́, zɨ́ye ndɨ́sɨyé úku sínyi ledre zíse.
5 Abú mengɨní kenée ndotó, Lomo bɨ 'yɨ 'décɨ ngbanga 'yɨ ga bɨ nɨyí trɨdrɨ
kɨ́ yée ga bɨ uyuní go ní, nɨ karanée 'décɨ ngbanga 'yɨ ga bɨ ndɨsɨní úku
tarasinyí zíse née bɨsinyíne.
6 Née sɨ́ ledre bɨ Yésụ nderé kóo kpá 'dódo bɨlámá ledre zɨ́ 'yɨ ga bɨ kóo
uyuní go ní. Abú kụ́rụ'bụ royé uyu go mɨúyu ndotó, ukuní ledre 'bɨ Lomo
zɨ́ye ɡɨ ro zɨ́ lomo royé ídíne káa zɨ́ bɨ Lomo ili ní.
7 Ndásé ndɨ́sɨ lɨ́ɡɨ rosé wá, ídísé ndɨ́sɨ íni ini zɨ́ Lomo kɨ́ngaya, ɡɨ zía, sɨndɨ́
kadra bɨ zɨ́ Yésụ óɡụné 'décɨ ngbanga bɨsinyí ledre ga bɨ do sogo káṇgá ba
sɨmɨ a ní nɨ goó gbóo.
8 Ídísé óto 'bú lafúse dosé kɨ́ngaya, ɡɨ zía, 'yɨ bɨ 'búa nɨ doyɨ́ ní, abú
mengɨ kóo bɨsinyí ledre zɨ́yɨ yá, áyí ótoómo ledre née ɡɨ ro zɨ́ ndɨ́sɨ esé kɨ́
'yɨ máa née ídíne bɨlámáne.
9 Mɨndɨ́sɨ́sé 'be 'bɨ esé, komosé idí ídí zɨ́ 'yɨ e fúó.
10 Lomo i'bí mɨsi'di ledre e zíse go mbá mɨngúngúcua, 'yɨ idí ówo kací
ménɡɨ kéyɨ kací mɨsi'di ledre bɨ Lomo i'bí zía ní do bɨlámá mɨsi'diné.
11 'Yɨ máa wo bɨ moko ené nɨ 'bɨ ené 'bɨ úku kúrú Lomo zɨ́ 'yɨ e ní, idí
úku a zía ídíne tí mbiɡí kúrú Lomo. 'Yɨ máa wo bɨ moko ené nɨ 'bɨ ené
'bɨ sáká 'yɨ e ní, idí ndɨ́sɨ sáká 'yɨ e za kɨ́ mbiɡí roko'bụ bɨ Lomo i'bí zía
ní. Ɡɨ ro zɨ́ 'yɨ e ndɨ́sɨyé mbófo Lomo kpụrụ́ ɡɨ sɨmɨ Kírésɨto Yésụ bɨ nɨ kɨ́
roko'bụ ledre e zíne za mbá ní. Zɨ́ mbófo éyɨ́ máa née ndɨ́sɨ ídíne kenée
za fí odụ a ndaá. Idí kenée.

'Dó'dó ɡɨ zía bɨ ṇɡúṇɡu ledre Kírésɨto ní

12 Bɨlámá ezelámáma e, 'do'dó ga bɨ ásé ndɨ́sɨ 'dó'dó yée za mbá née ní,
ndásé ónzóló'bó komosé ɡɨ zíye káa zɨ́ éyɨ́ bɨ nɨyí ngíti mɨkánda ledre kpɨ́
ndɨsɨní ménɡɨ royé ye zíse ní wá.
13 Abú 'dó'dósé káa zɨ́ bɨ kóo Kírésɨto 'do'dó ní yá, ásé óɡụ ídí kɨ́ rokinyi
sɨmɨ bɨ karanée Yésụ ma'dáa nɨ ndá'baóɡụ kɨ́ mongụ́ roko'bụné ní.

14 Ídísé ídí kí rokinyi togụ́ 'yị e ndịsịní úku sée gɨ zía bɨ ṇgúṇgusé ledre
Kírésịto ní yá, roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo nɨ ndịsị sáká sée.
15 Togụ́ 'do'dó ogụ ro ngíti 'yị gɨ dongaráse yá, ndaá ídí gɨ zía ya kídí 'yị
máa née ufu 'yị, togụ́ mbú 'yị ugu, togụ́ mbú 'yị bɨ ndịsị ésị tarané sɨmɨ
ledre 'bɨ 'yị e ní wá.
16 Togụ́ 'do'doní sée gɨ zía bɨ ásé 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní yá, dokuwu ndaá
méngị sée gɨ zí ledre née wá, ídísé í'bí mbófo éyị́ zí Lomo gɨ zía, ndịsịsé
née go 'dódo Yésụ zí 'yị ga bɨ ngárá owoní aka wo wá ní.
17 Ídísé ówo a kídí kadra 'décị ngbanga nɨ go gbóo, Lomo nɨ 'décịụ́tụ
ngbanga 'yị ené e 'dá'dá. Azé ídí ze 'yị ga bɨ Lomo nɨ 'décịụ́tụ ngbanga
eyé 'dá'dá ní. Ngbanga nɨ 'dí'bi 'yị ga bɨ ṇguṇguní bɨlámá ledre ené wá ní
bɨsinyíne.
18 Nɨ sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo kídí,
“Togụ́ bɨ nɨ mɨórụné zí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo go zíye ndíki
trịdrị 'diya ní,
sara 'yị ga bɨ ngárá ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo wá ní 'bɨ eyé 'do'dó nɨ
nda ídí 'bɨ ené cụ́ káa be 'di?”
19 'Yị máa yée ga bɨ 'do'dóní gɨ zía Lomo yeme kú ne zíye kenée ní, idíní
ótoómo royé za mbá zí Lomo, zíye ndịsịyé méngịtátá bɨlámá ledre nda
'dá'dá za kíngaya.

5

Lorụ zí manda ga bɨ 'bɨ kanịsa ní

1 Máa Pétero, málúrú kóo komo kadra go 'desị, ba gɨ yáa kúrúma
zíse, sée mɨngburoko 'yị ga bɨ 'bɨ kanịsa ní. Ídísé ówo a kídí mááyí kpá
ngúru manda 'dá'dá 'bɨ 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní. Málúrú kóo 'do'dó bɨ
ndịsịní 'dó'do Yésụ kíe ní cụ́ kí komomá. Sɨmɨ bɨ karanée Yésụ ma'dáa nɨ
ndá'baógụ kí mongụ́ roko'bụné zí 'yị e lúrú a mbá ní, mááyí ídí ngúru 'yị
bɨ nɨ ídí sɨmɨ rokinyi máa née ní ní.
2 Káa zí Lomo geléogụ sée go káa do 'yị lúrú bi kací kábịṛíkị ené e ní,
ídísé lúrú bi kacíye za kí roko'bụsé mbá kí 'búne káa zí bɨ Lomo ili zíse
méngị moko máa née ní ní. Ídísé méngị moko máa née kí 'búne gɨ yana
mɨmbé'desé, ndaá lá gɨ zía bɨ ílisé do í'bí éyị́ zíse ní wá.
3 'Yị ga bɨ ndịsịsé lúrú bi kacíye ní, ídísé lúrú bi kacíye tí fú bɨlámáne
káa zí mịngị́ kábịṛíkị bɨ ndịsị lúrú bi kací kábịṛíkị ené e kí 'búne ní.
4 Sɨmɨ bɨ Ngére Yésụ 'yị 'bá'bá 'yị e nɨ ógụ ní, nɨ ídí kí rokinyi, zía í'bí
mongụ́ bɨlámá éyị́ zíse, éyị́ bɨ ngárá utúasá sínyí kú wá ní.
5 Sée ga bɨ ásé aka 'bɨ esé owụ́phɨṛangá e ní, ídísé óto komosé ro 'yị ga
bɨ nɨyí manda 'dá'dá zíse ní. Ídísé ndịsị méngị ledre e zí 'yị e za mbá kí
bɨlámá mɨmbé'desé, gɨ ro zí Lomo ídíne kí rokinyi, gɨ zía,
“Lomo ndaá kí rokinyi kí 'yị ga bɨ ndịsịní óto ledreyé kí royé owóowó ní
wá,
tí lá zía ndịsịné sáká 'yị ga bɨ ndịsịní 'búó'bụ́ royé mɨ'búó'bụ́ ní.”
6 Ídísé 'bó'bụ́ rosé zíse ídíse zí Lomo ndoo sɨmɨ roko'bụ ené, nɨ sị́kpị sée
ne kí roko'bụ ené zíse ídíse kí ledresé owóowó.

4:18 4:18 Muruwayi 11:31 **5:5 5:5** Muruwayi 3:34

7 Lomo nɨ bɨlámá 'yị lúrú bi kací 'yị e, ídísé ótoómo rosé kí ledre esé e za
mbá zía, nɨ sáká sée gɨ sɨmɨyé.
8 Komosé idí ídí rosé kací kadra za mbá gɨ zí ngére 'bɨ bɨcayi lomo e bɨ
ezeokó 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní. Gɨ zía kací kadra mbá wo ngére 'bɨ bɨcayi
lomo e, ndịsị gámásó'do mɨsi'di gɨ ro zíne lóndo 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní gɨ ro
zíye lúyú ledre.
9 Ndásé ótoómo rosé zí Satána ma'dáa lóndo sée wá. Ídísé ndịsị ṇgúṇgú
rosé zí Lomo kíngaya. Ídísé ówo a kídí lafúse ga bɨ do ngíti géyị bi e ní,
'do'dó ndịsị ndíkɨ yée kpá kenée, zíye ndịsiyé ụ́tụsɨmɨyé kíngaya.
10 Mbigí Lomo bɨ 'yị méngị bɨlámá ledre zí 'yị e, bɨ geléogụ sée káa do
'yị ené e ní, oto sée go zíse ídíse kí Kírésịto Yésụ za fí. Abú 'dó'dósé kenée
ndotó, 'do'dó née mengị éyị wá. Lomo nɨ 'dí'bióyó a, zía óto sée zí ledre
ené ídíne nda kí roko'bụné sɨmɨsé kíngaya, zíse ndịsị tórosé ngbúó.
11 Lomo idí ídí kí roko'bụné do sogo káṇgá za fí. Idí kenée.

Odụ kúrúma zíse

12 Ledre bɨ máéké ba Siliváno ngúru lúnduzé bɨ ṇguṇgu ledre 'bɨ
Kírésịto go ní saká máa kíe ne. Kídí Lomo nɨ 'yị méngị bɨlámá ledre zí
'yị e. Ídísé fú ṇgúṇgu a zíse lányáse roa.
13 Lafúse 'yị 'bɨ Kírésịto ga bɨ sɨmɨ kanịsa 'bɨ Babelóniya yáa ní, kpá kí
Máriko bɨ má'dódo ledre 'bɨ Lomo zía, zía nda ídíne go káa zí mbigí owụ́
'bɨ amá ní, i'bíní mandá zíse za mbá.
14 Sée ga bɨ za mbá ṇgúṇgusé ledre 'bɨ Kírésịto go ní, Lomo idí lúrú bi
kacíse zíse ndịsịsé bɨlámáse. Ídísé ndịsị bɨlámáse kí lafúse kí mɨmbé'desé
za mbá kịé'do.

Gbre wáraga bɨ
Pétero
eké ní
Ledre gɨ ro gbre bṵ́kṵ bɨ Pétero ní

Pétero eké ledre ba zí ngíti géyị 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní gɨ zía ówo go kídí nɨyí go ógṵ úfu née 'díya. Ili úku zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní idíní kpá fú ndịsị méngị ledre ga bɨ nɨ óto Lomo zía ídíne kí rokinyi ní. Uku zíye kídí ledre ga bɨ yée kí ngíti géyị 'yị e yée owoyemení gɨ zí Kírésịto zíye 'dódo a zíye ní, ndaní ótoómo a wá. Zía énzị komoyé kídí idíní bándá royé gɨ zía ngíti géyị 'yị ṛánga olṵ́ní go sɨmɨ kanísa káa bɨ nɨyí londo yée ke. 'Yị ṛanga ga gére née ndịsịní lóndo 'yị e zíye ndịsịyé méngị bɨsinyí ledre, kpá káa bɨ nɨyí óto komoyé gɨ ro ledre mɨndá'baógṵ Kírésịto karanée ke. Pétero ya zíye ní, ma'díi Kírésịto nɨ ndá'baógṵ zí Lomo sínyiónzó kṵṛú do sogo káṇgá ba zía nda ótoógṵ mɨkánda a bɨ lúyú ledre ndaá lolṵ sɨmɨ a wá ní.

Pétero i'bí mandá zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní

1 Máa Simúna Pétero, bɨ owṵ́kṵlṵ́ kpá 'yịmɨkása 'bɨ Kírésịto Yésṵ ní.

Máéké ledre ba máa zíse, sée ga bɨ ṇgúṇgusé bɨlámá ledre 'bɨ Ngére Yésṵ go kpá cé káa zí bɨ ṇguṇguzé ní. Yésṵ ma'dáa nɨ kpá mbigí Lomo bɨ ndịsịzé íni ini zía ní, kpá 'Yị yómo 'yị e. Oyólo'bó zée ne, bɨ karaba zíze ṇgúṇgu ledre ené ní. Mengị ledre née kenée, gɨ zía bɨ nɨ yḭ́ ené kú 'yị méngị bɨlámá ledre zí 'yị e ní.

2 Lomo ma'dáa idí méngị bɨlámá ledre zíse. Idí óto mɨmbé'desé zía ídíne teé teké káa zí bɨ ṇgúṇgusé ledre ené go, zíse go kpá ṇgúṇgu ledre Ngére Yésṵ káa do 'yị yómo sée ní.

Misi'di bɨ 'yị 'bɨ Kírésịto nɨyí ndḭsị doa ní

3 Gɨ zía bɨ owoyemezé Lomo go bɨlámáne ní, éyḭ́ ga bɨ za mbá ilizé yée gɨ ro zíze ídíze mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo, kpá gɨ ro zíze ídíze trịdrịzé za fí ní, i'bí yée go mbá zíze.

4 Mengị ledre née kenée, gɨ ro zíse ótoómo méngị bɨsinyí ledre ga bɨ 'bɨ 'yị ga bɨ iliní ledre 'bɨ Lomo wá ní 'dá'ba, zíse ídíse mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní.

5 Káa zí bɨ ṇgúṇgusé ledre Yésṵ go ní, odṵ ledre ma'dáa nda ídí lá dṵṵ́ wo née wá, ídísé kpá í'bí rosé ndḭsị méngị bɨlámá ledre e zí 'yị e mbá.

6 Káa zí bɨ ásé go 'yị komokenzị e ówosé nda ledre go bú ní, ídísé kpá ndḭsị kí 'bá'bá rosé kí ṭṭṵsɨmɨsé, gɨ ro zíse ndḭsịsé méngị dṵṵ́ ledre ga bɨ Lomo nɨ ndḭsị ídí gɨ royé kí rokinyi ní.

7 Kí'dí bɨ ásé go ndḭsị méngị éyḭ́ ga bɨ zí Lomo ndḭsị ídíne gɨ royé kí rokinyi ní, ídísé kpá ndḭsị óto 'bú 'yị e za mbá mɨóto káa zí bɨ ótosé 'bú 'yị 'bɨ 'be 'bɨ esé e ní.

8 Ga gére née mɨméngị ledre ga bɨ máíli zíse ídíse kɨe ní. Máúku zíse ma'díi, togṵ́ méngịsé ledre ga gére née tɨ́ fú kenée ndéré kɨe 'dá'dá, ledre 'bɨ Kírésịto Yésṵ Ngére ezé bɨ ṇgúṇgusé ní, nɨ ndíkiógṵ tṵ́'dṵ́ bɨlámá ledre e.

9 'Yị máa yée ga bɨ iliní méngị ledre ga bɨ Lomo ili yée ní wá ní, nɨyí yḭ
eyé go cé káa zí 'yị ga bɨ komoyé ndaá ní. Mongṵ́ bɨlámá ledre bɨ Lomo
méngị zíye, bɨ zía lúguóyó lúyú ledre eyé ní, lịgị yḭ ené yée go.
10 Káa zí bɨ goó kenée ní, owṵ́ 'bɨ Babá e sɨmɨ Lomo, mɨméngị ledre esé e
idíní nda ídí mbá bɨlámáye kíngaya, gɨ ro zí 'yị e ówo a mbá kídí, ma'díi,
Lomo gelé sée go tí ne gɨ ro zíse ídíse káa do mbigí 'yị ené e.
11 Gɨ do kací ledre ga gére née mbá, kí'dí bɨ sịndḭ kadra utúasá go ní,
Lomo nɨ 'dí'bi sée kí mongṵ́ rokinyi zía óto sée do bi bɨ Kírésịto Yésụ
Ngére ezé 'Yị yómo 'yị e nɨ ídí doa káa do ngére za fí ní, gɨ ro zíse ídíse sḭ
sḭlḭa trịdrịsé za fí.

Úkuógụ ini ledre gɨ sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo

12 Abú ówosé tí ledre ga gére née go kenée, ndḭsịsé go tí lányá ro ledre
'bɨ Yésụ bɨ ndịsịní 'dódo yée zíse ní yá, ndaá 'bɨ ené lúyú ledre wá, utúasá
mɨútúásá zíma kpá fú ndḭsịmá úku ándá yée zíse.
13 Tí káa zí bɨ mááyí aka kí komomá ní, utúasá mɨútúásá zíma ndḭsịmá
úku ándá ledre ga gére née zíse.
14 Máúku ledre née kenée, gɨ zía máówo bú, sɨmɨbi ndaá lolụ domá kpá
fú tṵ́'dṵ́ 'dá'dá wá, káa zí bɨ Kírésịto Yésụ Ngére ezé 'dodo go zíma kenée
ní.
15 Gɨ zí kéyị née ní, zíma ndḭsịmá 'dódo ledre ga gére née zíse kenée za
kí roko'bụmá mbá, abú karanée gɨ do kací umbumá yá, ledre ga gére née,
lanyání go sɨmɨ dosé.

Roko'bụ 'bɨ Kírésịto

16 Sɨmɨ bɨ kóo ukuzé ledre zíse kídí, Kírésịto Yésụ Ngére ezé nɨ karanée
ndá'baógụ kí mongṵ́ roko'bụné ní, ukuzé ezé kóo née lá gbékpḭ ledre bɨ
uwúzé lá kí mbílíze gɨ tara ngíti 'yị ní wá, ukuzé mbigí ledre, gɨ zía lurúzé
Yésụ ma'dáa go cṵ́ kí komozé, roko'bụa ofụ tí go ma'díi.
17 Owozé ledre née, gɨ zía sɨmɨ bɨ kóo 'Bụzé Lomo 'dodo roné zíze do
mongṵ́ landa ní azé kóo kí Yésụ maáge. Zí Lomo ma'dáa kóo ndḭsịné óto
úndrua, zí Lomo ma'dáa úku ledre kídí, “Ba Owṵ́ 'bɨ amá, 'búa ofụ domá
go ní, Mááyí kí rokinyi gɨ zía.”
18 Ndaá bɨ ené lá dụṵ́ bɨ lurúzé wo kí komozé ní wá, sɨmɨ bɨ odro zíze gɨ
komo ere gɨ ro Yésụ ní, zíze kóo úwú kúrú a kpá za cṵ́ kí mbílíze.
19 Gɨ zí ledre ga gére née ní, ledre ga kóo nébị e ukuní gɨ ro Yésụ ma'dáa,
do ékéómo yée bi ní, nɨyí yḭ eyé zaá mbigí ledre. Ledre ga gére née
utúasání go kpịnị kí ledre ga bɨ ndịsịzé 'dódo yée zíse ba.
20 Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, ídísé ówo a bɨlámáne kídí, ledre ga bɨ
kóo mbá nébị e ukuní yée do ékéómo yée bi ní, ndaá 'bɨ ené lá ódro gɨ
tarayé wá, yḭ ené ledre bɨ gɨ zí Lomo ní.
21 'Dówṵ́ Lomo ndịsị úkuí'bí ledre ga gére née tarayé ne, zíye ndḭsịyé lá
úkutátá nzíyi a zí 'yị e.

2

'Yị 'dódo ledre ga bɨ 'yị ṛanga e ní

1:17 1:17 Matáyo 17:5, Máriko 9:7, Lúka 9:35

1 Ídísé ówo a bɨlámáne kídí, nébị 'yị ṛanga e nɨyí kóo bo dongará 'yị e
'desị, cé káa zí 'yị 'dódo ledre ga bɨ 'yị ṛanga e nɨyí ógụ ídí dongaráse
ní. Nɨyí lólo ndoo ndịsị 'dódo bɨsinyí ledre zí 'yị e do ásiyé gɨ ro Lomo bɨ
otoogụ yée ní. Gɨ zí kéyị née ní, ledre née nɨ 'dí'biógụ umbu komoyé.

2 Tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní, nɨyí karanée ndịsị lódụ́ kací 'yị ṛanga ga
gére née, nɨyí óto lafúye zíye ndịsịyé úku sínyi ledre gɨ do bɨ ma'díi ledre
'bɨ Lomo bɨ ndịsịní 'dódo a zí 'yị e ní.

3 'Yị ṛanga ga gére née, nɨyí kpá 'yị mɨmbé'de e. Nɨyí ndịsị lóndo sée
gɨ ro zíse ndịsịsé í'bí tụ́'dụ́ éyí e zíye. Ledre bɨ kóo Lomo uku kídí, née nɨ
'dó'do yée ní, ledre née nɨ fú bo. Ma'díi, Lomo nɨ 'dó'do yée.

4 Ówosé go bɨlámáne kídí, sɨmɨ bɨ kóo ngíti géyị maláyika e luyúní ledre
ní, Lomo lurúomo ené kóo yée lá kí komoné wá, 'di'bi kóo yée ónzó yée
sɨmɨ bi 'bɨ 'do'dó. Nɨyí aka ídí fú sɨmɨ 'do'dó máa née kenée íri gị sɨmɨ odụ
sịndị kadra 'bɨ 'décị ngbanga.

5 Cé káa zí bɨ kóo mengị roné sɨmɨ sịndị kadra 'bɨ Nówa ní. Lomo
lurúomo ené kóo 'yị ga bɨ asiní kí úwú ledre ené ní wá. Zía ufuonzó
yée kí mongụ́ iní kóo ucu ní. Zía kóo yómo dụ́ụ́ Nówa kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ
ené e ịnyị doa gbre, gɨ zía Nówa ma'dáa ndịsị kóo úku mbigí ledre zí 'yị e.

6 Lomo ongbóonzó kóo mɨngburoko gara ga bɨ Sodóma kí Gomóra zí
mbụlụyé ídíákáne lá dụ́ụ́ ne gɨ ro 'dódo a kídí née ledre bɨ nɨ méngị roné
zí 'yị ga bɨ nɨyí ási kí úwú ledre 'bɨ Lomo ní.

7 Zí Lomo yómo lá Lóto e kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ ené e, gɨ zía Lóto ma'dáa nɨ yị
ené mbigí 'yị 'bɨ Lomo. Zí bi kóo ndịsị sínyíne roa kíngaya kí ndịsị lúrú
bɨsinyí mɨméngị ledre 'bɨ 'yị e bɨ ofụ nda go ní.

8 Lóto ma'dáa ndịsị kóo dongará bɨsinyí 'yị ga gére ní. Kací kadra mbá,
zí bi ndịsị sínyí roa kí lúrú bɨsinyí mɨméngị ledre 'bɨ 'yị ga gére ní, zí
mbílía kpá ndịsị ịwịne mɨịwị kí úwú bɨsinyí ódro bɨ gɨ tarayé.

9 Togụ́ kenée yá Ngére Lomo owo ofụ kací yómo 'yị ené e go sɨmɨ bɨ
ledre nɨ ndịsị úzu yée ní, zía ndịsịné 'dó'do 'yị máa yée ga bɨ asiní kí úwú
ledre ené ní sɨmɨ bɨ nɨyí ndịsị sóngó sịndị kadra ngbanga ní.

10 Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, Lomo nɨ karanée 'dó'do 'yị ga bɨ ndịsịní
méngị ledre cayi ga bɨ kụrụ'bụ royé ili ní, née 'yị ga bɨ iliní zí Lomo ídíne
káa do Ngére eyé wá ní.

'Yị ṛanga ga bɨ mándịsị úku ledreyé zíse née, ngịrị mengị ené yée kí
méngị bɨsinyí ledre bɨ togụ́ iliní go méngị a ní wá. Bi ndịsị éme ené royé
mɨéme kí méngị bɨsinyí ledre. Iliní gbawá óto úndru maláyika e.

11 Lúrúsé aka, maláyika e, kí mbágá roko'bụyé ga gére née mbá, romoní
tí do 'yị ṛanga ga gére née, sɨmɨ bɨ ndịsịní úku ledre bɨsinyí ledre 'bɨ 'yị
ṛanga ga gére née zí Ngére Yésụ ní, ukuní eyé kóo 'yị ṛanga máa ga gére
née mɨúku kí kese wá.

12 'Yị ṛanga ga gére née ndịsịní úku sínyi ledre gɨ do bi ledre bɨ ngárá
owoyemení wá ní. Nɨyí yị eyé káa zí bangá rará ga bɨ ndikiní yée lá gɨ ro
ndịsị 'dí'bi lafúye bangá e kí ndịsị úfu yée ní. Kí rará née mbá ndịsịní kpá
úyu.

13 Lomo nɨ karanée 'dó'do 'yị ṛanga ga gére née bɨsinyíne, gɨ zía ndịsịní
óto 'yị e zíye ndịsị 'dó'dóye. Ambá ledre eyé lá anu, zíye ndịsịyé kí méngị
ledre cayi e 'duo faa do ndéré kíe mɨndéré.

14 'Yị ṛanga ga gére née, otoní yị eyé komoyé lá dụụ́ ro só'do royé kí 'yị ga bɨ ofụ́ní royé kéye wá ní, ko'dóní eyé kpá kí méngị bɨsinyí ledre wá. Zíye ndịsịyé óto 'yị máa yée ga bɨ cíyí ledre 'bɨ Lomo ndaá aka sɨmɨyé wá ní, ndịsịyé lúyú ledre. Owoní kací méngị bɨsinyí ledre go kíngaya zíye ídíye kpá 'yị mongụ́ mɨmbé'de e.

15 Asiní kí méngị bɨlámá ledre go do útú eyé nda go ndịsị méngị bɨsinyí ledre cé káa zí ledre ga bɨ kóo Baláma wotị Bowéra ndịsị méngị yée, 'bɨ óto 'bú késị kí ndịsị 'dí'bi késị gɨ zí 'yị e do bɨsinyí mɨsi'di ní.

16 Tí lá zí dongí máda Baláma gɨ ro bɨsinyí ledre ga bɨ kóo ndịsị méngị yée ní, sɨmɨ bɨ odro zía káa zí 'yịma'dí odrone gɨ ro zía ótoómo kí méngị bɨsinyí ledre bɨ utúasá zí nébị méngị a wá ní.

17 'Yị ṛanga ga gére née nɨyí yị eyé káa zí gu 'dawú bɨ iní ndaá sɨmɨ a wá kpá káa zí mongụ́ iní bɨ ụlụ zí síli ịmbịókpó a ní. Mongụ́ gu bɨ kí mɨtụlụrụ sɨmɨné mbịrị ní nɨ goó mɨyémeómoné nzíyiné gɨ royé.

18 Ndịsịní úku ledre e kí roko'bụyé ledre máa ga gére née yị ené mbá ledre cayi. Zíye ndịsịyé úku ledre gɨ ro ledre ga bɨ royé ili ní káa zí cóngó ledre ní ábuwá ndaní eyé cóngó ledre e wá. Ndịsịní née lóndo komo 'yị ga bɨ otoomoní aka lúyú ledre lá mɨkándané ní drú 'dá'ba, gɨ ro zíye ndá'bayé lúyú ledre.

19 Ndịsịní úku ledre ídí kí ro do'yị zí 'yị e, ábuwá nɨyí yị eyé owụ́kụlụ́ 'bɨ lúyú ledre, gɨ zía lúyú ledre nɨ go mịngịye.

20 Togụ́ olụ́ogụní kóo gɨ sɨmɨ méngị bɨsinyí ledre e 'bɨ sága ba go gɨ zía bɨ ṇguṇguní ledre Kírésịto Yésụ Ngére ezé bɨ nɨ 'Yị yómo 'yị e ní, zíye ndá'bayé drú 'dá'ba ndịsị lúyú ledre, 'do'dó bɨ nɨ ídí royé sɨmɨ odụ sịndị kadra ní nɨ nda rórómó.

21 Nɨ kóo ídí bɨlámáne ndaní ówo ledre gɨ ro ídí káa do mbigí 'yị 'bɨ Lomo wá gɨ zí wo bɨ owoní nda go zíye ndá'bayé óyó sogoyé zí bɨlámá ledre ga bɨ kóo ndịsịní 'dódo a zíye ní.

22 Ledre ga gére née, utúasání go kí muruwayi ga bɨ gbre bɨ kídí, “Ịsị nda'ba ánulúgu si'dí ne.” Kpá kí wo bɨ kídí, “Mụkụ́ṛụ́ nda'ba ló'dó roné sɨmɨ monyó gɨ do kací ndúgú” ní.

3

Yésụ nɨ ndá'baógụ ma'díi

1 Owụ́ 'bɨ Babá e, ba goó gbre ledre bɨ máéké zíse ní. Máéké yée gbrengárá gɨ ro sáká sée zí sómụ́ ledre esé ídíne kpá fú bɨlámáne.

2 Máili zíse ndịsịsé fú sómụ́ndíki kúrú Lomo bɨ kóo nébị e ukuní yée 'desị ní, kpá kí ledre 'bɨ Ngére Yésụ 'Yị yómo zée bɨ kóo 'yịmɨkása ené e 'dodoní yée zíse ní.

3 Mɨzefị ledre bɨ ili zíse ówoyéme a ní nɨ, sɨmɨ odụ sịndị kadra 'yị e nɨyí ógụ zíye ndịsịyé fólo sée kí kúgú sée kací bɨsinyí ledre eyé ga bɨ royé ili ní.

4 Nɨyí úku ledre kídí, “Óo, Yésụ mocụ́ kóo ledre kídí née nɨ ndá'baógụ ní, nɨ kí ndá'baógụ goó 'dáa? 'Bụzé e uyuonzóní royé go mbá sɨmɨ ledre née, ledre nɨyí yị eyé fú lá do biyé káa zí ga kóo 'desị ní.”

5 Tí lá zíye sómụ́lịgị ledre bɨ kídí Lomo i'bí kóo lá lorụ zí ere ídíne zía ótoógụ do sogo káṇgá gɨ sɨmɨ iní kí iní ní 'du'dorụ́.

2:22 2:22 Muruwayi 26:11

6 Kpá akpa kí iní née ní zí Lomo úfuónzó éyị trịdrị ga bɨ do sogo káṇgá
ní mbá.
7 Née kpá lorụ bɨ Lomo 'di'bingeṛị ere kí do sogo káṇgá kíe gɨ ro
óngbóóyó a kí pho'dụ ní. 'Di'bingeṛị sóngó sịndị́ kadra 'bɨ 'décị ngbanga
gɨ ro zíne úfuónzó 'yị ga bɨ asiní gɨ ro ledre ené ní.

8 Owụ́ 'bɨ Babá e, ndásé sómụ́lígị ledre ba wá. Sị́lị́ kị́é'do nɨ yị́ ené zí
Ngére Lomo káa zí tụ́'dụ́ sɨmɨbi e ní, zí tụ́'dụ́ sɨmɨbi e ídíye zía káa zí sị́lị́
kị́é'do ní.
9 Ngíti géyị 'yị e ndịsịní 'bɨ eyé sómụ́ a kídí, Ngére ndịsị ówó mɨówó
kí méngị ledre ga bɨ uku yée go ní, née sị́ ledre bɨ kasalugu Yésụ gɨ zía
'diya wá ní. Ḟ'ɨ, ledre ma'dáa ndaá 'bɨ ené káa zí bɨ 'yị ga gére née ndịsịní
sómụ́ a née wá. Oto yị́ ené mɨmbé'dené ndoo gɨ ro 'yịma'dí e mbá. I'bí
yị́ ené sịndị́ kadra zí 'yịma'dí e óyóló'bó mɨmbé'deyé gɨ ro zíye ṇgúṇgu
ledrené.
10 Kadra mɨndá'baógụ Ngére kémbị́ 'yị ówo a ndaá. Nɨ ógụ káa zí 'yị
ugu ogụ ne ní. Kadra mɨógụ a mongụ́ gboṛụ éyị́ nɨ ídí kíngaya komo ere,
geré zí ere ma'dáa lélịne sií. Zí éyị́ ga bɨ ndịsịní ndịsị komo ere, kadra, éfé
nda kí kele e ní, zí Lomo óngbóóyó yée mbá. Zía 'dódoógụ bɨsinyí ledre
ga bɨ 'bɨ 'yịma'dí e ní za mbá, zía nda 'décị ngbangayé.

11 Ma'díi, káa zí bɨ née go mɨsi'di bɨ Lomo nɨ sínyiónzó éyị́ e doa ní, ili
nda go zíse ówo a togụ́ mɨméngị ledre esé nɨ ídí káa be 'díya káa bɨ Lomo
nɨ 'décị ngbangasé. Mɨméngị ledre esé idí ídí mbá bɨlámáne gɨ ro zí Lomo
ídíne kí rokinyi kíse.
12 Káa zí bɨ ásé go ndịsị sóngó Lomo togụ́ nɨ ógụ 'décị ngbanga do sogo
káṇgá ba kí be 'díya ní, ndịsịsé óto sị́lị́ 'bɨ ledre máa née gɨ ro zía méngị
roné 'diya. Ḟ'ɨ tí mbị́ káa zí bɨ ndịsịsé sómụ́ a ní, tí lá ídísé ówo a kídí Lomo
nɨ óngbó ere zí éyị́ ga bɨ 'dága íri káráónzó royé za mbá.
13 Zée 'yị ga bɨ ṇguṇguzé ledre Ngére Yésụ go ní, ledre ezé ndaá. Azé
'bɨ ezé lá ndịsị óto komozé gɨ ro mɨkánda ere kí mɨkánda do sogo káṇgá
bɨ Lomo uku ledre a zíze, gɨ ro zíze ndịsịzé sɨmɨ a méngị ledre ené ní.

14 Owụ́ 'bɨ Babá e, káa zí bɨ ásé go ndịsị sóngó ledre ga gére née gɨ ro
zíye méngị royé ní, ídísé méngị kéyị za kí roko'bụsé mbá gɨ ro zí mɨméngị
ledre esé ídíye mbá bɨlámáye kadra bɨ Yésụ nɨ ndá'baógụ sɨmɨ a ní gɨ ro
zí Lomo ídíne kí rokinyi gɨ zía ásé go mbigí 'yị ené e.
15 Idí ídí sɨmɨ dosé kídí, Ngére Yésụ lu'bú gɨ zía mɨmbé'dea nɨ gɨ ro 'yị e,
i'bí sịndị́ kadra zí 'yị e gɨ ro zíye óyóló'bó sómụ́ ledre eyé gɨ ro zíye ṇgúṇgu
ledrené gɨ do bɨ zíne yómo yée. Ídísé lúrú toso ledre ga gére née tí lá gɨ
ro lúnduzé Páwulo bɨ kí 'búne dozé kése mbá ní. Sɨmɨ bɨ kóo eké ledre
zíse ní, uku zíse ledre ga bɨ kí roko'bụyé bɨ Lomo ukui'bí yée zía ní. Uku
kpá té ledre ga bɨ máúku yée zíse ní.
16 Zaá ledre ga bɨ eké yée kí yée ga bɨ uku yée zí ngíti géyị 'yị ga bɨ 'bɨ
Kírésịto ní, eké zíse ba kpá té ledre ga gére née. Ngíti géyị ledre ga bɨ eké
yée ní, orụní yị́ eyé mɨórụ ngíti géyị 'yị e utúasání eyé ówo ini ledre gɨ
sɨmɨyé 'diya wá. 'Yị ga bɨ owoyemení ledre gɨ ro ledre 'bɨ Ngére Yésụ mbị́
wá ní, zíye ndịsịyé óyóló'bó ini ledre ga gére née nda do ngíti mɨsi'diné
kpị́, káa zí bɨ oyólo'bóní ngíti géyị ledre e sɨmɨ bụ́kụ ga bɨ 'bɨ mɨéké kúrú
Lomo ní. Ledre bɨ ndịsịní méngị a née nɨ 'dí'biógụ 'do'dó royé.

17 Káa zɨ́ bɨ sée, ówosé 'bɨ esé ledre ga gére née bú kɨ́dí, nɨyí méngị royé
tɨ́ kenée ní, ídísé tóro ngbúó káa bɨ gbékpị́ 'yị ṛanga e káa zɨ́ ga gére née
nɨyí lóndo sée, zíse lúyúse gɨ do bɨlámá mɨsi'di 'bɨ Lomo bɨ ásé go ndị́sị
lódụ́ a ní ke.
18 Tɨ́ lá sáká éyị́ kɨ́ ówo kací ledre bɨ ndịsị ógụ gɨ zɨ́ Kírésịto Yésụ Ngére
ezé bɨ 'Yị yómo 'yị e ní idí sáká sée zɨ́ ledre ené ngbóróne sɨmɨsé ndéréne
'dá'dá. 'Yị e idínɨ́ ndị́sị óto úndru a za fí odụ a ndaá. Idí kenée.

Mɨzefị wáraga bɨ Yiwáni eké ní Ledre gɨ ro mɨzefị bụ́kụ bɨ Yiwáni ní

Yiwáni 'yịmɨkása eké ledre ba ne zí ngíti géyị 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto bɨ oto 'búye nɨyí zía káa zí owụ́ 'bɨ ené e ní. Uku zíye kídí idíní fú ndịsị ménghị ledre ga bɨ Lomo kí Kírésịto iliní yée ní. Zía ésị sịlịne komoyé gɨ ro 'yị ṛanga ga bɨ nɨyí go sɨmɨ kanịsa ní, káa bɨ nɨyí lóndo yée ke. Uku zíye kídí née owoyeme ledre gɨ ro Kírésịto bú, yée ndịsịní go kéne, nɨ Owụ́ 'bɨ Lomo, zía ídíne kpá 'yịma'dí. Zía úku ledre zíye kídí togụ́ ṇguṇguní tí fú ledre Kírésịto yá, nɨyí ídí kí trịdrị bɨ za fí ní. Zía nda úku odụ ledre zíye kídí idíní lányá ro óto 'bú Lomo bɨ ṇguṇguní ledrea ní, zíye kpá fú ndịsịyé óto 'bú lafúye.

Ledre gɨ ro trịdrị bɨ za fí ní

1 Máa Yiwáni, mááyí kí rokinyi kí éké ledre ba zíse. Nɨ ledre gɨ ro 'yị bɨ ogụ kí trịdrị bɨ za fí ní. 'Yị máa née nɨ kóo kú go bo 'desị. Zée 'yị kasa ené e, lurúzé wo go cụ́ kí komozé, zíze óto sịlịze kpá za cụ́ ro kụṛụ'bụa, zíze úwú ledre ga bɨ ndịsị úku yée ní za cụ́ kí mbílíze.

2 Nɨ dụụ́ ne 'yị í'bí trịdrị bɨ za fí ní zí 'yị e. Zée 'yị ené e, ndịsịzé ba úku ma'díi ledre bɨ gɨ do bi a ní zíse. Gɨ zía kací kadra za mbá nɨ kóo kí 'Bụzé do bi kịé'do. 'Bụzé Lomo 'dodoyeme wo go zíze.

3 Ukuzé zíse ba ledre bɨ lurúzé go cụ́ kí komozé, zíze úwú a kpá za cụ́ kí mbílíze ní, gɨ ro zí mɨmbé'dezé ídíne kése kịé'do, kí 'bɨ 'Bụzé Lomo kpá kí 'bɨ owụ́ 'bɨ ené Kírésịto Yésụ.

4 Née sị́ ledre bɨ ekézé ledre ba zíse gɨ roa ní, gɨ ro zíze ídíze kése ndro mbá kí rokinyi gɨ ro ledre máa née.

Idízé lányá dụụ́ ro ledre 'bɨ Lomo

5 Ledre bɨ ukuzé zíse ba ní, nɨ ledre bɨ kóo uwúzé gɨ zí Yésụ ma'dáa ní kídí, Lomo nɨ bimɨóṇgó, ledre ené e za mbá, mɨtụlụrụ ndaá sɨmɨ a wá.

6 Togụ́ ukuzé go kídí mɨmbé'dezé nɨ kí Lomo go kịé'do, zíze ndá'bazé ndịsị ménghị ledre ga bɨ 'bɨ mɨtụlụrụ ní, ṛangazé ṛanga go, mengịzé ezé née mbigí ledre bɨ 'bɨ Lomo ní wá.

7 Tí lá togụ́ ndịsịzé ménghị ledre ga bɨ 'bɨ bimɨóṇgó, gɨ zía bɨ Lomo nɨ yị́ ené bimɨóṇgó ní yá, ma'díi, mɨmbé'dezé nɨ ídí kí lafúze kịé'do. Lomo nɨ lúguráyi zée drá gɨ sɨmɨ lúyú ledre ezé e kí sáma owụ́ 'bɨ ené Yésụ.

8 Togụ́ itízé kangú kídí, ndazé 'yị lúyú ledre e wá, ṛangazé ṛanga go. Mengịzé aka ezé mbigí ledre 'bɨ Lomo wá.

9 Idízé úkuógụ lúyú ledre ezé e za mbá zí Lomo, nɨ yị́ ené bɨlámá 'yị, ledre ga bɨ uku yée ní, nɨ ménghị yée za mbá zíze, zía lúguráyi zée drá gɨ sɨmɨ lúyú ledre ezé e.

10 Togụ́ itízé kangú kídí ndazé ezé 'yị lúyú ledre e wá yá, ṛangazé ṛanga go roa, otozé wo go káa do 'yị ṛanga, ṇguṇguzé aka ezé ledre ené kí mɨmbé'dezé kịé'do wá.

2

Yésụ nɨ dụ́ụ́ ne 'yị 'dí'bióyó lúyú ledre

1 Owụ́ 'bɨ amáa e, máéké ledre ba zíse káa bɨ ásé lúyú ledre ke. Togụ́
ngíti 'yị gɨ dongaráse luyú kóo ledre go yá, ndaá éré ngịrị wá, idí úku
'dódo a. Kírésịto Yésụ nɨ bo, bɨ nɨ dụ́ụ́ ne mbigí 'yị 'bɨ Lomo ní, nɨ ṇgúṇgú
roné gɨ rozé zí 'Bụné Lomo.
2 Yésụ ma'dáa nɨ ne 'yị bɨ kóo i'bí roné zí umbu do úyuné nda lá dụ́ụ́ gɨ
ro lúyú ledre ezé wá, zaá gɨ ro lúyú ledre 'bɨ 'yịma'dí e do sogo káṇgá za
mbá.
3 Éyị́ bɨ nɨ 'dódo a kídí owozé Lomo go ní, 'búó togụ́ ndịsịzé go méngị
dụ́ụ́ ledre ga bɨ ili yée ní.
4 Togụ́ 'yị ya née owo Lomo go, mengị lolụ ledre ga bɨ Lomo ili yée ní
wá yá, ṛaṛanga go. Uku ené née ma'díi wá.
5 Togụ́ 'yị ndịsị go úwú ledre 'bɨ Lomo, 'bú Lomo nɨ go doa ma'díi. Née
ledre bɨ nɨ 'dódo a kídí azé go kí Lomo kịé'do ní.
6 Kpá kenée, togụ́ 'yị ya yée nɨyí go kí Lomo kịé'do yá, 'yị ma'dáa idí
dụ́ụ́ ndịsị méngị ledre ga bɨ kóo Ngére Yésụ ndịsị méngị yée ní.
7 Sée ga bɨ mándịsị óto 'búse kíngaya, lorụ bɨ mándịsị í'bí a zíse ba, ndaá
'bɨ ené mɨkánda lorụ wá. Nɨ lorụ bɨ kóo ndịsịsé úwú a go 'desị́ ndéréógụné
gị karaba ní ní.
8 Ɨɨ, nɨ kpá ídí zíse káa do mɨkánda lorụ ma'díi. Gɨ zía éyị́ bɨ Yésụ
mengị ní nɨ go mɨkándané. Gɨ zí kéyị née ní, mɨméngị ledre esé nɨ go
kpá mɨkándané. Cakaba mɨtụlụrụ bɨ kóo ásé sɨmɨ a ní okpó go, mbigí
bimɨóṇgó ndịsị nda óṇgó goó ne.
9 Gɨ zí kéyị née, togụ́ 'yị ya née nɨ go sɨmɨ bimɨóṇgó 'bɨ Lomo, nɨ kpá fú
ndịsị sógó lafúne e yá, 'yị née nɨ aka yị́ ené fú sɨmɨ mɨtụlụrụ.
10 'Yị bɨ óto 'bú lafúne go ní, 'yị née nɨ go sɨmɨ bimɨóṇgó 'bɨ Lomo.
Utúasá lolụ ndịsị lúyú ledre wá.
11 'Yị bɨ oto 'bú lafúne wá ní, mɨméngị ledre ené kí gámá ené e nɨyí aka
yị́ eyé fú lá 'bɨ mɨtụlụrụ. Owoyeme aka ené mbị́ éyị́ bɨ née nɨ ndịsị méngị a
ní wá, gɨ zía mɨtụlụrụ 'dụtụ yị́ ené komoa go.
12 Owụ́ 'bɨ amáa e, máéké ledre ba zíse gbékpịe wá
gɨ zía máówo go, Lomo lụlụoyó lúyú ledre esé go gɨ zía Yésụ uyu umbu
bɨ kóo ásé úyu a se gɨ zí lúyú ledre esé e ní go.
13 Máéké ledre ba kpá zíse, sée ga bɨ komosé enzị go ní,
gɨ zía ówoyémesé Ngére Yésụ bɨ kóo nɨ yị́ ené kú bo gɨ dosịne ní go.
Kpá zíse ga bɨ ásé owụ́phịṛangá e
rómosé komo Satána go ní.
Nda kpá kíse ga bɨ ásé aka mɨnzéré owụ́ e ní,
gɨ zía, ówosé Lomo go káa do 'Bụzé ma'díi.
14 Ma'díi, sée mɨngburoko 'yị e utúasá mɨútúásá zíma úku ledre ba zíse,
gɨ zía, ówoyémesé Ngére Yésụ bɨ kóo nɨ yị́ ené kú bo gɨ dosịne ní go.
Máéké kpá zíse owụ́phịṛangá e,
gɨ zía ásé kí roko'bụsé
cíyí ledre 'bɨ Lomo nɨ go sɨmɨsé,
rómosé komo Satána go.

15 Ndá óto 'bú do sogo káṇgá togṵ́ mbú éyị́ ga bɨ sɨmɨ a ní wá. Togṵ́ 'yị oto 'bú do sogo káṇgá togṵ́ mbú éyị́ ga bɨ sɨmɨ a ní yá, 'bú 'Bụzé Lomo utúasá ídí doa wá.
16 Toso bɨsinyí mɨméngị ledre ga bɨ 'yị e ndịsịní méngị yée gɨ zí 'bú ledre ga bɨ doyé ní, mongṵ́ mɨmbé'de gɨ ro éyị́ 'bɨ lafú'yị, nda kí sḭkpị fúndú'yị ogụní eyé gɨ zí 'Bụzé Lomo wá yḭ ené gɨ zí do sogo káṇgá.
17 Do sogo káṇgá kí éyị́ ga bɨ sɨmɨné bɨ 'yị e ndịsịní óto 'búa kíngaya ní nɨ ṵ́kṵ́ ené mɨṵ́kṵ́. Tí lá 'yị máa wo bɨ ndịsị méngị ledre ga bɨ Lomo ili yée ní nɨ ídí trịdrịné za fí.

'Yị ga bɨ ezeokó Yésụ ní

18 Owṵ́ 'bɨ amáa e, odụ do sogo káṇgá ba nɨ go gbóo. Káa zí bɨ úwúsé kídí ezeokó Kírésịto nɨ ógụ ní, bɨ ba ní tṵ́'dṵ́ ezeokóga ogụní go. Née ledre bɨ owozé gɨ zía kídí odụ do sogo káṇgá ba nɨ go gbóo ní.
19 'Yị ga gére née olṵ́ogụní gɨ dongaráze, tí lá ndaní eyé mbigí lafúze e wá. Idí ṇguṇguní kóo ledre Yésụ bo, káa bɨ azé ba tí kéye. Mɨólṵ́ógụyé 'dodo go kídí ndaní eyé lafúze wá.
20 Owṵ́ 'bɨ amáa e, ásé go kí 'Dówṵ́ Lomo sɨmɨsé gɨ zí Kírésịto Yésụ bɨ ngárá lúyú ledre ndaá roa wá ní, bɨ ba ní ówosé ma'díi go bú.
21 Máéké ledre ba zíse ndaá 'bɨ ené gɨ zía bɨ ya ówosé ma'díi wá ní wá, yḭ ené gɨ zía bɨ ówosé bú ní. Kpá gɨ zía bɨ 'yị úku ṛanga uku ené ma'díi wá ní.
22 Ambí nɨ 'yị ṛanga ne? 'Yị ṛanga nɨ 'yị bɨ uku ledre yaá, "Yésụ ndaá 'bɨ ené Kírésịto wá ní." 'Yị máa née nɨ ezeokó Kírésịto. Asi goó gɨ ro 'Bụzé Lomo kpá gɨ ro Owṵ́ 'bɨ ené Yésụ bɨ Ngére ezé ní.
23 'Yị bɨ asi gɨ ro Yésụ go ní, asi go kpá gɨ ro Lomo bɨ 'Bụ Yésụ ní. 'Yị bɨ ṇguṇgu ledre Yésụ owṵ́ 'bɨ Lomo go ní, ṇguṇgu kpá ledre Lomo go.
24 Nda gɨ rosé ní, ledre 'bɨ Lomo bɨ tonózé kóo 'dódo a zíse kú gɨ dosḭne zíse lúrú a káa do ma'díi ledre do tónóse ṇgúṇgu a ní, ídísé lányá roa fú kenée ndéré kíe 'dá'dá. Togṵ́ méngịsé go tí kenée, Yésụ kí 'Bụné Lomo nɨyí kíse kḭé'do.
25 Née sḭ ledre bɨ Yésụ mocṵ́ éyị́ zíze gɨ roa kídí azé ídí kí trịdrịzé bɨ za fí ní.
26 Máéké ledre ba zíse gɨ ro 'yị ga bɨ iliní ndḭsị lóndo sée ní kí lóndo sée ke.
27 Bɨ gɨ rosé ní owṵ́ 'bɨ amáa e, 'Dówṵ́ Lomo bɨ Yésụ i'bí zíse ní idí ídí sɨmɨsé gɨ zía ílisé esé lolụ ngíti 'yị gɨ ro zía 'dódo ledre zíse wá. Káa zí bɨ 'Dówṵ́ Lomo nɨ 'yị úku ma'díi ní, nɨ go ógụ 'dódo ledre e za mbá zíse. Kí'dí bɨ 'dodo go zíse ní, ídísé 'dí'bi ledre née gɨ ro zíse ídíse kí Yésụ kḭé'do.

Lomo oto 'búze go kíngaya

28 Owṵ́ 'bɨ amáa e, ídísé óto komosé fú lá ro Yésụ gɨ ro zíse ídíse kéne kḭé'do. Togṵ́ méngịsé tí go kenée, kadra bɨ karanée nɨ ndá'baógụ sɨmɨ a ní, azé ídí kí mongṵ́ rokinyi dokuwu mengị zée wá.
29 Togṵ́ ówosé go kídí Kírésịto nɨ 'yị méngị ma'díi, née ní ídísé kpá ówo a kídí 'yị ga bɨ ndịsịní méngị ma'díi ní nɨyí owṵ́ 'bɨ Lomo.

3

1 Lúrúsé aka mongṵ́ bɨlámá ledre bɨ Lomo mengị zíze, zía óto 'búze kíngaya, zía ndḭsịné ndólo zée kídí, owṵ́ 'bɨ ené e ní. Ma'díi azé tí owṵ́ 'bɨ

ené e. Tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị e owoní eyé kenée wá, gɨ zía owoní eyé Lomo wá.
2 Máéké ledre ba zíse owụ́ 'bɨ amáa e, azé go owụ́ ga bɨ 'bɨ Lomo ní ma'díi. Owozé aka azé éyḭ ga bɨ Lomo nɨ méngị yée zíze ní wá. Éyḭ bɨ kḭ́é'do owozé ní, nɨ togụ́ Yésụ ogụ go yá, Lomo nɨ óyóló'bó zée zíze ídíze káa zía ní. Gɨ zía azé lúrú Yésụ ma'dáa za cụ́ kí komozé.
3 Bɨ goó kenée ní, idízé óto komozé ro ledre máa née, zíze ótoómo lúyú ledre e za mbá 'dá'ba zíze ídíze drá káa zí Yésụ bɨ lúyú ledre ndaá roa wá ní.
4 'Yị bɨ ndịsị lúyú ledre ní, 'dewe lorụ 'bɨ Lomo go, gɨ zí lúyú ledre nɨ cé káa zí 'déwe lorụ 'bɨ Lomo ní.
5 Tí lá ídísé ówo a kídí Yésụ ogụ kóo do sogo káṇgá gɨ ro lụ́lụóyó lúyú ledre e ezé 'dá'ba, gɨ zía ndaá 'bɨ ené 'yị lúyú ledre wá.
6 'Yị bɨ oto komoné go ro Yésụ ní, nɨyí kéne go kḭ́é'do, ndaá lolụ kpá fú ndḭsị méngị lúyú ledre wá. Gɨ zía, 'yị bɨ ndịsị méngị lúyú ledre ní, ṇguṇgu aka ené ledre Yésụ wá, owo aka kpá wo wá.
7 Owụ́ 'bɨ amáa e, ngíti 'yị ndaá lóndo sée wá. 'Yị bɨ ndịsị méngị ma'díi ledre ní nɨ 'yị bɨ lúyú ledre ndaá roa wá ní gɨ zía Kírésịto ndaá 'bɨ ené 'yị lúyú ledre wá.
8 'Yị bɨ ndịsị méngị bɨsinyí ledre ní, nɨ yḭ́ ené 'yị 'bɨ ngére 'bɨ bɨcayi lomo e, gɨ zía ngére 'bɨ bɨcayi lomo e ma'dáa nɨ yḭ́ ené 'yị méngị bɨsinyí ledre kú gɨ dosḭ́ne. Née sḭ́ ledre bɨ kóo Yésụ Owụ́ 'bɨ Lomo ogụ gɨ roa do sogo káṇgá ona gɨ ro sínyiónzó moko 'bɨ ngére 'bɨ bɨcayi lomo e ní.
9 'Yị bɨ nɨ go owụ́ 'bɨ Lomo ní, ndịsị ené lolụ fú lá luyú ledre wá, gɨ zía bɨlámá mɨméngị ledre 'bɨ 'bụa Lomo nɨ go sɨmɨ a. Utúasá ené lolụ méngị lúyú ledre wá, gɨ zía nɨ go mbigí owụ́ 'bɨ Lomo.
10 Ba ledre bɨ ndịsịzé ówo dongará owụ́ ga bɨ 'bɨ Lomo kí owụ́ ga bɨ 'bɨ ngére 'bɨ bɨcayi lomo e gɨ roa ní. 'Yị bɨ mengị bɨlámá ledre wá, oto 'bú lafúne kpá wá ní, née ndaá mbigí owụ́ 'bɨ Lomo wá.

Óto 'bú lafú 'yị e

11 Úwúsé kóo ledre ba go kú gɨ dosḭ́ne kídí, idízé óto 'bú lafúze e dozé.
12 Ndásé ídí káa zí Káyina wá. Nɨ yḭ́ ené 'yị 'bɨ Satána ufu kóo lúnduné Ábele. Ufu kóo wo gɨ ro 'di? Gɨ zía mɨméngị ledre ené nɨ yḭ́ ené bɨsinyíne, mɨméngị ledre 'bɨ lúndua nɨ 'bɨ ené yḭ́ ené za mbá bɨlámáne.
13 Owụ́ 'bɨ Babá e, togụ́ do sogo káṇgá ba nɨ go sógó sée yá, ndásé sḭ́kpị mɨmbé'desé 'dága wá.
14 Owozé go kídí okpózé gɨ sɨmɨ umbu go, azé go trịdrị gɨ zía azé 'yị óto 'bú lafúze. Tí lá 'yị máa wo bɨ oto 'bú lafúne wá ní, idíaká 'bɨ ené go sḭ́ sḭ́lḭ́ umbu.
15 'Yị bɨ 'yị sógó lafúne ní, nɨ 'yị úfu 'yị e. Ówoyémesé go kídí 'yị úfu 'yị e ndiki ené trịdrị bɨ za fí ní wá.
16 Ba ledre bɨ azé lúrútóko óto 'bú lafú 'yị e gɨ roa ní. Kírésịto Yésụ í'bí roné úyuné gɨ rozé. Káa zí bɨ goó kenée ní, idízé kpá í'bí rozé zí umbu gɨ ro lafúze.
17 Togụ́ 'yị nɨ kí éyḭ e zíne, zí lúndua ndḭ́sịné ánu lerḭ́ cigí a somụ́ ledre a wá ní, nɨ úku ledre bɨ kídí 'bú Lomo nɨ doné ní lárá káa be 'di?

18 Owụ́ 'bɨ amáa e, ndazé ndịsị ódro lá mɨódro kí tarazé gbékpịne wá.
Idízé óto 'bú lafúze e zíze kí sáká yée gɨ ro zía 'dódo a kídí otozé 'búye go
ma'díi.
19 Sɨmɨ bɨ azé go ndịsị óto 'bú lafúze ní, azé ówo a kídí azé go 'yị méngị
ma'díi ledre. Nɨ óto mɨmbé'dezé zía útúásáne kpịnị utúasá ndósó sɨmɨ bɨ
azé ógụ kó'dụ́ Lomo ní wá.
20 Togụ́ mɨmbé'dezé ndịsị ndósó sɨmɨ bɨ azé ógụ kó'dụ́ Lomo ní, roko'bụ
Lomo romo do mɨmbé'dezé, owo ledre gɨ ro éyị́ e mbá bú.
21 Owụ́ 'bɨ amáa e, togụ́ mɨmbé'dezé ndosó lolụ kí ógụ kó'dụ́ Lomo wá,
nɨ óto mɨmbé'dezé zía útúásáne kpịnị ngịrị utúasá méngị zée wá.
22 Éyị́ ga bɨ azé íni ini zía gɨ royé ní, nɨ méngị yée zíze gɨ zía ndịsịzé úwú
lorụ ené zíze ndịsịzé méngị éyị́ ga bɨ bi ndịsị éme roa gɨ zíye mɨéme ní.
23 Ba ledre bɨ kúrú Lomo uku zíze ní kídí, idízé ṇgúṇgu ledre Owụ́ 'bɨ
ené Kírésịto Yésụ kíngaya. Zíze kpá óto 'bú lafúze dozé káa zí bɨ Yésụ
ma'dáa uku zíze ní.
24 Ma'díi togụ́ ndịsịzé tí úwú kúrú Lomo, zíze ndịsịzé lányáze roa
kíngaya, azé ídí kéye éyị́ kịé'do. Kasa 'Dówụ́ne go zía ídíne sɨmɨzé. Née
éyị́ bɨ 'dodo yeme kídí, azé go éyị́ kịé'do kí Lomo ní.

4

Ledre gɨ ro nébị 'yị ṛanga e

1 Sée ga bɨ máóto 'búse kíngaya ní, ndásé ṇgúṇgu ledre ga bɨ za mbá
nɨyí ndịsị úku yée zíse kídí 'Dówụ́ Lomo ukui'bí ne ní wá. Ídísé lúrú bi
sɨmɨ ledre ga bɨ ndịsịní úku yée née bɨlámáne kí gɨ ro zíse ówo dongará
togụ́ née ledre bɨ ogụ gɨ zí Lomo ní yá. Gɨ zía tụ́'dụ́ nébị ga bɨ 'yị ṛanga e
ní bayiní go do sogo káṇgá mbá.
2 Ásé ówoyéme ledre bɨ gɨ zí 'Dówụ́ Lomo ní gɨ ro ledre ba. 'Yị bɨ nɨ
ṇgúṇgu a kídí, Yésụ nɨ Kírésịto bɨ Lomo kasaogụ wo káa do 'yịma'dí ní
ogụ gɨ zí Lomo ní.
3 Tí lá 'yị bɨ ṇguṇgu ledre née kenée gɨ ro Yésụ wá ní, 'Dówụ́ Lomo
bɨ sɨmɨ a ní ogụ ené gɨ zí Lomo wá. 'Dówụ́ bɨ sɨmɨ a née nɨ gɨ zí ezeokó
Kírésịto,* bɨ kóo úwúsé ledreyé kídí nɨyí ógụ ní. Bɨ ba ní, ogụní go. Nɨyí
go do sogo káṇgá ona.
4 Owụ́ 'bɨ amáa e, ásé yị́ esé go mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní. Rómosé
komo nébị ga bɨ 'yị ṛanga e ní go, gɨ zía 'Dówụ́ Lomo bɨ sɨmɨsé ní, nɨ kí
roko'bụné rómo do roko'bụ 'dówụ́ bɨ sɨmɨ lomo ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ní.
5 Nébị 'yị ṛanga ga gére ní, nɨyí 'yị ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ní. Ledre ga
bɨ ndịsịní úku yée ní, yị́ eyé ledre ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ní, zí 'yị ga bɨ
'bɨ do sogo káṇgá ní ndịsịyé úwú ledre máa ga gére née dụ́ụ́ ye.
6 Gɨ rozé, azé yị́ ezé mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní. 'Yị ga bɨ owoní Lomo bú
ndịsịní úwú ledre ga bɨ ndịsịzé úku yée ní. Yée ga bɨ owoní Lomo wá ní,
uwúní eyé ledre ezé e wá. Bɨ goó kenée ní, née go éyị́ bɨ azé ówo dongará
ma'díi ledre bɨ 'Dówụ́ Lomo ndịsị úku yée ní kí wo bɨ 'dówụ́ bɨ sɨmɨ 'yị
ṛanga ga gére ndịsịní úku yée ní.

Óto 'bú lafú 'yị e

* **4:3 4:3** 'Dówụ́ bɨ gɨ zí ezeokó Kírésịto: Nɨ 'dówụ́ bɨ Satána kasa wo ógụ lóndo 'yị e ní.

7 Sée ga bɨ máóto 'búse kɨ́ngaya ní, ídíze ídí 'yị óto 'bú lafúze. Gɨ zía
roko'bụ bɨ ndịsịzé óto 'bú lafúze kɨ́e ní ogụ gɨ zɨ́ Lomo. Togụ́ ndịsịzé kací
kadra mbá fú lá kɨ́ 'bú lafúze dozé yá, ma'díi azé ídí mbigí owụ́ ga bɨ 'bɨ
Lomo ní gɨ zía owoyemezé wo go.
8 'Yị bɨ oto 'bú lafúne wá ní, owo ené Lomo wá, gɨ zía Lomo nɨ yị́ ené 'yị
óto 'bú 'yị e.
9 Lomo oto 'búze 'yịma'dí e káa, kasaogụ bɨkéṛị́ Owụ́ 'bɨ ené Yésụ ógụ
úyuné do sogo káṇgá ona gɨ ro zíze ídíze trịdrịzé za fí.
10 Óto 'bú 'yị e nɨ káa, ndaá 'bɨ ené bɨ yaá otozé 'bú Lomo ze ní wá. Oto
yị́ ené 'búze ne zía kásaógụ bɨkéṛị́ Owụ́ 'bɨ ené bɨ 'búa ofụ doa go ní ógụ
úyuné gɨ ro lúyú ledre ezé.
11 Sée ga bɨ máóto 'búse kɨ́ngaya ní, káa zɨ́ bɨ Lomo oto 'búze go kɨ́ngaya
kenée ní, idízé kpá óto 'bú lafúze.
12 'Yị bɨ kịé'do káa lurú Lomo go kɨ́ komoné ní ndaá. Tɨ́ lá togụ́ otozé 'bú
lafúze go yá, azé kɨ́ Lomo go éyị́ kịé'do. Ma'díi óto 'yị bɨ 'bɨ Lomo ní nɨ go
do mɨmbé'dezé.
13 Owozé bɨ kídí ndịsịzé go méngị ledre bɨ Lomo ili ní zíze ídíze kéye go
éyị́ kịé'do ní, gɨ zía kasa 'Dówụ́ne ógụ ndịsịné sɨmɨzé.
14 Lurúzé wo go cụ́ kɨ́ komozé, zíze ndịsịzé úkutátá ledrea zɨ́ 'yị e kídí,
Lomo bɨ 'Bụ ní kasaogụ Owụ́ 'bɨ ené káa do 'Yị yómo 'yị e do sogo káṇgá.
15 Togụ́ 'yị ṇguṇgu ledre Yésụ kídí nɨ Owụ́ 'bɨ Lomo yá, 'yị née nɨyí kɨ́
Lomo go éyị́ kịé'do ndịsị go méngị ledre bɨ Lomo ili ní.
16 Owozé go zíze ṇgúṇgu a ma'díi kídí Lomo oto 'búze go kɨ́ngaya.
Lomo nɨ 'yị oto 'bú 'yị e. 'Yị bɨ nɨ 'yị óto 'bú 'yị e ní, ndịsị méngị ledre
ga bɨ Lomo ili yée ní zíye ídíye kɨ́ Lomo go éyị́ kịé'do.
17 Káa zɨ́ bɨ azé go kɨ́ Lomo éyị́ kịé'do ní, azé ndịsị óto 'bú lafúze káa zɨ́
bɨ ili ní. Gɨ ro karanée kadra 'décị ngbanga, ngịrị mengị zée wá. Gɨ zía
mɨndịsịzé do sogo ona nɨ yị́ ené kịé'do kɨ́ Lomo.
18 'Yị óto 'bú 'yị e eré ené ngịrị wá. Tɨ́ lá mbigí óto 'bú 'yị e ndịsị lágaóyó
ngịrị gɨ sɨmɨ 'yị 'dá'ba, gɨ zía ngịrị nɨ éyị́ bɨ ndịsịní 'décị ngbanga roa ní.
'Yị bɨ 'yị ngịrị ndaá 'bɨ ené mbigí 'yị óto 'bú 'yị e wá.
19 Ndịsịzé óto 'bú lafúze, gɨ zía Lomo otoụtụ 'búze ne.
20 Togụ́ 'yị uku ledre kídí, "Máóto 'bú Lomo go" zía ndịsịné sógó lafúne
ní nɨ 'yị ṛanga. Gɨ zía 'yị bɨ oto 'bú 'yị bɨ lurú wo go cụ́ kɨ́ komoné wá ní,
útúásá óto 'bú Lomo bɨ lurú wo kɨ́ komoné wá ní wá.
21 Ba kúrú Ngére Yésụ zíze kídí, "'Yị bɨ oto 'bú Lomo go ní, idí kpá óto
'bú lafúne kenée."

5

Idízé ṇgúṇgu ledre Owụ́ 'bɨ Lomo

1 'Yị bɨ ṇguṇgu go kídí Yésụ nɨ Kírésịto ní, nɨ go owụ́ 'bɨ Lomo. 'Yị bɨ
oto 'bú 'bụzé Lomo go ní, oto kpá 'bú owụ́ 'bɨ Lomo go.
2 Ba ledre bɨ azé ówo a gɨ roa kídí otozé 'bú owụ́ ga bɨ 'bɨ Lomo ní go ní,
nɨ óto 'bú Lomo kɨ́ méngị ledre ga bɨ lorụ ené ili yée ní.
3 Óto 'bú Lomo nɨ úwú lorụ ené. Lorụ bɨ Lomo i'bí zíze ní, utúasá rómo
zée wá.
4 Gɨ zía 'yị bɨ nɨ go owụ́ 'bɨ Lomo ní, romo komo do sogo káṇgá go.
Ṇgúṇgu ledre ezé i'bí roko'bụ née ne zíze romo komo do sogo káṇgá kɨ́e.

5 Ambí nɨ romo komo do sogo káṇgá ba ne? Dụ́ụ́ 'yị́ máa wo bɨ ṇguṇgu
go kɨ́dí, Yésụ nɨ Owụ́ 'bɨ Lomo ní.
6 Kírésịto Yésụ ma'dáa nɨ ne wo bɨ kóo ogụ do bábátɨ́zɨ́ wo kɨ́ iní zí sámaa
ndé'yɨ́ne gɨ rozé ní. Ndaá 'bɨ ené lá babatɨ́za bɨ kɨ́ iní ní wá kpá sámaa bɨ
nde'yɨ́ ní. Ledre née mengɨ roné go káa zɨ́ bɨ 'Dówụ́ Lomo 'dodo ní gɨ zía
'Dówụ́ Lomo nɨ yɨ́ ené 'yị úku ma'díi.
7 Éyɨ́ ga bɨ 'dodo yemení sɨ́ ledre e ní nɨyí ota.
8 Mɨzefɨ́ a, nɨ 'Dówụ́ Lomo, gbre a, nɨ iní, ota a (3) 'bɨ ené sáma. Éyɨ́ ga
bɨ ota (3) née 'dodoní ledre mbá kɨ́é'do kɨ́dí, Ngére Yésụ nɨ owụ́ 'bɨ Lomo
ma'díi.
9 Abú azé tɨ́ úwú ledre gɨ tara 'yịma'dí e yá, ledre bɨ gɨ zɨ́ Lomo ní romo
do ledre 'bɨ 'yịma'dí e. Gɨ zía nɨyí ledre bɨ gɨ ro Owụ́ 'bɨ ené ní.
10 'Yị bɨ ṇguṇgu go kɨ́dí Yésụ nɨ owụ́ 'bɨ Lomo ní, ledre bɨ Lomo uku ní
utúasá do mɨmbé'dea go kpịnị. 'Yị bɨ ṇguṇgu kenée wá ní, oto Lomo go
káa do 'yị ṛanga. Gɨ zía ṇguṇgu ené ledre bɨ Lomo uku gɨ ro Owụ́ 'bɨ ené
ní wá.
11 Lomo uku kpá go kɨ́dí née i'bí trịdrị bɨ za fí ní go zíze. Trịdrị máa née
ogụ gɨ zɨ́ Owụ́ 'bɨ ené.
12 'Yị bɨ nɨyí kɨ́ Owụ́ 'bɨ Lomo kɨ́é'do ní, nɨ ídí kɨ́ trịdrị bɨ za fí ní. 'Yị bɨ
ndaní kɨ́ owụ́ 'bɨ Lomo kɨ́é'do wá ní, utúasá ndíkɨ trịdrị bɨ za fí ní wá.

Odụ kúrú Yiwáni

13 Máéké ledre ba zíse gɨ ro zíse ówoyéme a kɨ́dí, sée ga bɨ ṇgúṇgusé
ledre Owụ́ 'bɨ Lomo go ní, ásé go kɨ́ trịdrị bɨ za fí ní.
14 Ngịrị ndaá rozé kɨ́ ógụ kó'dụ́ Lomo wá. Gɨ zía owozé go kɨ́dí éyɨ́ ga bɨ
azé ndú'yú wo gɨ royé ní, nɨ úwú a zía méngị yée zíze kací íli ledre ené.
15 Togụ́ owozé bú kɨ́dí Lomo nɨ uwú ini ezé, idízé kpá ówo a kɨ́dí, éyɨ́ bɨ
azé ndú'yú wo gɨ roa ní, nɨ í'bí a zíze.
16 Togụ́ 'yị gɨ dongaráse luyú ledre bɨ nɨ 'di'biogụ umbu wá ní, ídísé
íni ini gɨ roa. Lomo nɨ yómo wo. Máúku née ledre 'yị ga bɨ lúyú ledre
eyé 'dí'biógụ umbu wá ní. 'Yị nɨ bo lúyú ledre ené ndịsị 'dí'biógụ umbu.
Máúku amá ba kɨ́dí, ídísé íni ini zɨ́ Lomo gɨ ro 'yị máa wo née wá.
17 Bɨsinyí mɨméngị ledre nɨyí za mbá lúyú ledre. Tɨ́ lá lúyú ledre nɨ bo
wo bɨ 'di'biogụ umbu wá.
18 Owozé go kɨ́dí 'yị bɨ nɨ go mbigí owụ́ 'bɨ Lomo ní, ndịsị ené lolụ fú lá
lúyú ledre wá. Gɨ zía, Ngére Yésụ owụ́ 'bɨ Lomo nɨ nda ndịsị lúrú bi kací a
goó ne. Satána utúasá méngị lárá kéyị kɨe wá.
19 Owozé bú kɨ́dí azé owụ́ ga bɨ 'bɨ Lomo ní. Do sogo káṇgá za mbá nɨ
'bɨ ené sɨ́ sɨ́lɨ́ roko'bụ 'bɨ Satána.
20 Owozé kpá go kɨ́dí Owụ́ 'bɨ Lomo ogụ kóo go, i'bí ówo ledre go zíze gɨ
ro zíze ówo mbigí Lomo. Azé go kɨ́ Lomo kɨ́é'do kpụrụ́ gɨ sɨmɨ Owụ́ 'bɨ ené
Kírésịto Yésụ. Nɨ ne mbigí Lomo kpá 'yị í'bí trịdrị bɨ za fí ní.
21 Owụ́ 'bɨ amáa e, ídísé ígí rosé gɨ zɨ́ lomo ga bɨ yemení yée kɨ́ sɨ́lɨ́ 'yị
ní.

Gbre wáraga bɨ Yiwáni eké ní

Ledre gɨ ro gbre bṵ́kṵ bɨ Yiwáni ní

Yiwáni 'yịmɨkása eké ledre ba ne zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto sɨmɨ kanịsa bɨ ndolo kídí "Owṵ́kára ní", nɨ kóo kpá ne 'yị bɨ ndịsị lúrú bi kací kanịsa ma'dáa née ní. Uku ledre zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní idíní úwú lorụ 'bɨ Yésụ zíye ndịsịyé kí óto 'bú lafúye. Zía kpá lórụ yée idíní ówo dongará bɨlámá 'dódo ledre bɨ 'bɨ Kírésịto ní kí wo bɨ 'bɨ 'yị ṛanga e ní.

1 Nyịma sɨmɨ Lomo, máa ngúru 'bụyị́ máéké ledre ba máa zíyị kí owṵ́ 'bɨ eyị́ e, zée kí 'yị ga bɨ za mbá owoní ledre 'bɨ Lomo go ní, otozé 'búse go kíngaya,
2 gɨ zía cíyí ledre 'bɨ Lomo olṵ́ go do mɨmbé'dezé kíngaya, éyị́ bɨ nɨ 'dí'bióyó a ní ndaá.
3 'Bụzé Lomo kí owṵ́ 'bɨ ené Kírésịto Yésụ idíní ịdrị mɨmbé'deyé zíye méngị bɨlámá ledre zíze. Idíní óto zée zíze ídíze sɨmɨ bikịdrị́, zíze ówo mbigí ledre ené zíze kí óto 'bú lafúze.
4 Mááyí kí mongṵ́ rokinyi kí úwú ledre kídí, ngíti géyị 'yị e gɨ dongaráse íri ndịsịní go kpá fú méngị ledre ga bɨ utúasání mɨútúásá ní kací lorụ bɨ 'Bụzé Lomo i'bí zíze ní.
5 Cakaba ní Nyịma, máéké amá ba mɨkánda lorụ wá. Née lorụ bɨ kóo uwúzé go 'desị́ kú gɨ dosịne ní. Máṇgúṇgú romá zíze kídí idízé óto 'bú lafúze kí mɨmbé'dezé kịé'do.
6 Éyị́ bɨ óto 'bú 'yị ba ní, nɨ lódṵ́ kací lorụ bɨ Lomo i'bí zíze ní. Káa zí bɨ kóo úwúsé go kú gɨ dosịne kídí, lorụ bɨ Lomo i'bí zíze ní, nɨ idízé óto 'bú lafúze.
7 Máúku zíse tṵ́'dṵ́ 'yị ṛanga e bayiní go do sogo káṇgá mbá. 'Yị ṛanga ga gére née ṇguṇguní eyé bɨ kídí ndikiní kóo Kírésịto Yésụ káa do 'yịma'dí ní wá. Ídísé ówo a kídí, 'yị káa zí ga gére ní nɨyí 'yị ṛanga e kpá ezeokó Kírésịto.
8 Gɨ zí kéyị née, máyá komosé idí ídí rosé, káa bɨ ásé zángá éyị́ bɨ kóo méngịsé moko gɨ roa ní, togṵ́ kenée wá Lomo utúasá í'bí tákpásị́lị́ esé née karanée nyé wá.
9 'Yị ndaá óyóló'bó ledre bɨ 'dodoní zía gɨ ro Kírésịto Yésụ ní wá. 'Yị bɨ ndịsị óyóló'bó ledre bɨ 'dodoní gɨ ro Kírésịto ní do mɨsi'diné kpị́ ní, ndaní eyé kịé'do kí Lomo wá. 'Yị máa wo bɨ ndịsị 'dódo 'bɨ ené dụṵ́ ledre 'bɨ Kírésịto Yésụ ní, nɨyí kí 'Bụzé Lomo kí Owṵ́ 'bɨ ené Kírésịto Yésụ go kịé'do.
10 Bɨ goó kenée ní, togṵ́ 'yị ogụ zíse 'be kí 'dódo ledre kpị́ gɨ ro 'bɨ Kírésịto Yésụ ní yá, ndásé 'dí'bi wo sɨmɨ sụmụ pị́ṛị́ wá.
11 'Yị bɨ 'di'bi 'yị káa zí née go sɨmɨ sụmụ ní, nɨyí ndro kéne go 'yị méngị bɨsinyí ledre.
12 Tṵ́'dṵ́ ledre nɨyí taramá gɨ ro zíma éké kása yée zíse, tí lá máili amá éké yée mbá mɨéké wá. Mááyí kí óto komo Lomo idí likpí mɨsi'di gɨ ro zíma ógụ zíse íri. Zíze ndịsịzé kése bi, zíma lịkpị́ ledre ga bɨ do mɨmbé'demá ní gɨ ro zíze ídíze kése mbá kí rokinyi.

13 Owụ́ 'bɨ lémɨyɨ́ ga bɨ yáa sɨmɨ Lomo ní, i'bíní mandá zíyɨ́ íri.

Ota wáraga bɨ Yiwáni eké ní

Ledre gɨ ro ota bṵ́kṵ bɨ Yiwáni ní

Yiwáni eké ledre ba zí 'yị 'bɨ Kírésịto kí ịrịné Gáyo. Mbofo wo gɨ zía Yiwáni kása kóo ngíti géyị 'yịmɨkása e zí Gáyo, zía 'dí'bi yée bɨlámáne sɨmɨ sụmụ. Zía úku ledre zí Gáyo idí kpá fú ndịsị lódṵ́ kací ledre 'bɨ 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Kírésịto bɨ ndịsịní méngị bɨlámá ledre e ní. Kídí ndaá ndịsị méngị bɨsinyí ledre kí óto roné kí ledrené owóowó káa zí bɨ ngíti géyị 'yị e ndịsịní méngị a sɨmɨ kanịsa ní wá.

1 Gáyo bɨlámá eze lámáma, máa bɨ manda eyị́ ní, máéké ledre ba máa zíyị, 'búyị nɨ domá kíngaya gɨ zía ṇgúṇgu ledre 'bɨ Kírésịto go ní.
2 Lomo idí kíyị yịị bɨ máóto 'búyị kíngaya ní. Zí sɨmɨ sanáyị kí mɨméngị ledre eyị́ ídíye bɨlámáye kpá káa zí bɨ lomo royị́ nɨ bɨlámáne sɨmɨ Lomo ní.
3 Mááyí kí mongṵ́ rokinyi kí úwú bɨlámá ledre bɨ lúnduzé e sɨmɨ Lomo ogụní úku yée gɨ ro ledre ga bɨ ndịsị méngị yée íri kídí áyí fú méngị ledre ga bɨ Kírésịto ili yée ní.
4 Ngíti éyị́ bɨ nɨ óto máa kí mongṵ́ rokinyi gɨ do kací úwú ledresé owṵ́ 'bɨ amáa e kídí, ásé fú ndịsị lódṵ́ kací ledre ga bɨ Kírésịto ili yée ní ndaá.
5 Bɨlámá ezelámáma bɨ máóto 'búyị kíngaya ní, mbófo éyị́ zíyị kíngaya gɨ ro bɨlámá ledre bɨ ndịsị méngị yée zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní abú nɨyí 'yị lóṇgó e.
6 'Yị ga gére née mbofoní yịị go sɨmɨ 'Dịcị́ Kótrụro zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto yáa ní kíngaya. Máṇgúṇgú romá zíyị ídí kpá fú ndịsị sáká yée kí sáká éyị́ bɨ nɨ mɨútúásáne zí 'yị kasa ga bɨ 'bɨ Lomo ní sɨmɨ bɨ nɨyí go ndéréókpó kací moko eyé ní.
7 Gɨ zía gamání eyé née lá gbékpị́ gámá wá. Ndịsịní gámá née kí 'dódo ledre 'bɨ Ngére Yésụ zí 'yị e. Gɨ zí kéyị née, iliní eyé 'dí'bi sáká éyị́ gɨ zí 'yị ga bɨ ngárá ṇguṇguní ledre 'bɨ Ngére Yésụ wá ní wá.
8 Utúasá mɨútúásá zíze ndịsịzé sáká 'yị 'bɨ Lomo káa zí ga gére née ze, gɨ ro zíze ídíze ndro kéye sɨmɨ moko 'bɨ Ngére Yésụ.
9 Máéké kóo ledre go kása a zí 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto íri ní mbá. Tí lá Diyoteréfe* bɨ ili zíne ídíne ne káa do manda zíse ní, utúasá ené ṇgúṇgu ledre ezé née wá.
10 Togṵ́ máógụ go zíse íri yá, ledre ga bɨ ndịsị méngị yée ní mbá mááyí úkuógụ yée. Bɨsinyí ledre ga bɨ ndịsị úku yée rozé ní kpá kí ṛanga ga bɨ ndịsị ṛánga yée ní. Ndaá kpá lá dụṵ́ ledre máa wo née wá, ili gbawá 'dí'bi 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní sɨmɨ sụmụ. Zí Diyoteréfe ndịsịné ụ́cụómo 'yị ga bɨ iliní ndịsị sáká 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní do ndịsịné kpá ụ́cụómo yée kí ólṵ́ sɨmɨ 'Dịcị́ 'bɨ Lomo.
11 Bɨlámá ezelámáma, toso ledre káa zí bɨ Diyoteréfe ndịsị méngị a née, éyị́ ndaá lóndo yịị zíyị 'dí'bi a pịṛị́ wá. Ídí méngị dụṵ́ bɨlámá ledre. 'Yị

* **1:9 1:9** Diyoteréfe: Nɨ mɨówoné kídí Diyoteréfe e kí Gáyo ndịsịní kóo íni ini zí Lomo sɨmɨ Kanịsa bɨ kịé'do ní.

bɨ ndɨsɨ méngɨ bɨlámá ledre ní nɨ mbigí owú 'bɨ Lomo. 'Yɨ máa wo ndɨsɨ méngɨ 'bɨ ené bɨsinyí ledre ní, owo ené Lomo wá.
12 Tú'dú 'yɨ e ndɨsɨní go úku ledre bɨlámá mɨméngɨ ledre 'bɨ Demetírɨyo. Bɨlámá ledre bɨ ndɨsɨ 'dódo a gɨ ro Yésụ ní 'dodo go kpá kenée. Ndɨsɨzé úku bɨlámá ledre gɨ roa kpá kenée. Ówosé bú bɨlámáne éyí ga bɨ mándɨsɨ úku yée ní nɨyí mbá ma'díi.
13 Tú'dú ledre e nɨyí bo taramá, máili éké kása yée mbá mɨéké kása wá.
14 Málú'bú wá, mááyí ógụ íri zíze ndɨsɨzé mɨndɨsɨ bi zíma lɨkpɨ ledre máa ga gére née zɨyɨ kpɨnɨ kpɨnɨ kpɨnɨ kací mɨmbé'demá.
15 Lomo idí kɨyɨ. 'Yɨ ga bɨ 'bɨ Kírésɨto yáa ní i'bínɨ mandá zɨyɨ kɨngaya. Máí'bí kpá mandá go zɨse íri kékɨé'do mbá.

Wáraga bɨ
Yụ́da
eké ní
Ledre gɨ ro bụ́kụ bɨ Yụ́da ní

Owụ́ gbụ́gbụ́ ledre ba Yụ́da bɨ nɨ kpá owụ́ 'bɨ mbágá Yésụ ní ekéne. Eké zí ngíti géyị 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ngíti géyị 'yị ṛánga e ndịsịní sínyi doyé ní. 'Yị ṛanga ga gére née iliní ndísị óyóló'bó bɨlámá 'dódo ledre 'bɨ Kírésịto kenée nda yí eyé 'dí'biógụ ledre máa wo bɨ 'yị idíní ndísị méngị bɨsinyí ledre ní. Yụ́da i'bíogụ tụ́'dụ́ bɨlámá lịlị ledre e gɨ sɨmɨ kụṛú mɨéké kúrú Lomo gɨ ro énzị komo 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní kíe gɨ ro zíye tóroyé kpá fú ngbúó sɨmɨ ledre 'bɨ Lomo kí bɨlámá ledre 'bɨ Yésụ bɨ uwúní gɨ tara 'yịmɨkása ené e ní.

1 Máa Yụ́da lúndu Yakóbo, máa bɨ 'yị moko 'bɨ Kírésịto Yésụ ní.
Máéké ledre ba máa zíse, sée 'yị ga bɨ 'Bụzé Lomo oto 'búse go, zía gélé sée káa do mbigí 'yị ené e, zí Kírésịto Yésụ ndísịné go lúrú bi kacíse ní.
2 'Bụzé Lomo idí óto 'búse, zía méngị bɨlámá ledre e zíse rómoné mɨrómo gɨ ro zíse ndísịsé bɨlámáse.

'Yị ṛanga e

3 Owụ́ 'bɨ Babá e sɨmɨ Lomo, mándísị kóo go yéme romá gɨ ro éké ledre gɨ ro trịdrị bɨ za fí bɨ gɨ rozé ní zíse. Máyá ɨ'ɨ, utúasá mɨútúásá zíma éké ledre máa wo ba ṇgúṇgú romá kíe zíse gɨ ro zíse tórosé ngbúó sɨmɨ ṇgúṇgu ledre esé bɨ Lomo i'bí zíse mbigí 'yị ené e ní za fí.
4 Gɨ zía 'yị ṛanga ga bɨ kóo ukuní ledreyé sɨmɨ mɨéké kúrú Lomo ní ólụ́ uguní royé go dongaráse. 'Yị ga gére ní oyólo'bóní bɨlámá 'dódo ledre bɨ kóo 'dodozé zíse ní go nda yí eyé gɨ ro bɨsinyí 'dódo ledre eyé. Zíye kpá ásiyé gɨ ro Kírésịto Yésụ bɨ nɨ Ngére ezé ní.
5 Máúku zíse, ledre bɨ kóo mengị roné zí Isɨréle e sɨmɨ bɨ kóo Ngére Lomo 'di'bioyó yée gɨ sɨmɨ Ízibiti ní, ndaá lịgị sée wá. Gɨ 'dá'ba, zí mɨmbé'de Lomo ésịne royé do úfu yée ga bɨ kóo ṇguṇguní ledre ené wá ní mbá 'dá'ḅa.
6 Ówosé kpá ledre bɨ kóo mengị roné zí ngíti géyị maláyika ga bɨ kóo toroní do bi eyé kací moko bɨ i'bí zíye ní wá ní go. Lomo odó yée go kí ká'dá késị bɨ utúasá 'décị kú wá ní, do ónzó yée sɨmɨ mongụ́ gu bɨ kí mɨtụlụrụ sɨmɨné ní, ndísị sóngó kadra ngbanga.
7 Kpá kenée, ídísé aka sómụ́ndíki ledre Sodóma kí Gomóra kí gara ga bɨ gbóo gbóo ore ní. 'Yị ga bɨ sɨmɨ gara ga gére née i'bíní kóo royé kíngaya lá gɨ ro ndísị só'do royé kí 'yị ga bɨ ofụ́ní royé kéye wá ní, kpá kí méngị ledre ga bɨ utúasá óto Lomo zía ídíne kí rokinyi wá ní. Gɨ zí ledre née ní, zí Lomo óngbóónzó yée kí pho'dụ bɨ utúasá ịlị wá ní gɨ ro zí 'yị e lúrútóko ledre gɨ roa.
8 'Yị ga bɨ máésị sịlịma komosé gɨ royé née, ndịsịní méngị kéyị cé káa zí 'yị ga bɨ ndịsịní ṛáṛanga kídí Lomo ndịsị ódro zíye sɨmɨ 'duru bɨ ufuní royé go kí royé ní. Asiní kpá kí úwú kúrú mɨngburoko 'yị eyé e go do ndísịyé kpá úku maláyika e.

9 Gba ngére maláyika e bɨ kí ịrịné Máyikolo ní, sɨmɨ bɨ ndịsịní ófụ́ kí
ngére 'bɨ bɨcayi lomo e gɨ ro ledre umbu Mụ́sa ní, uku ené kóo kese wá.
Uku lá dụ́ụ́ kídí, “Lomo idí 'décị ngbanga eyị ne”
10 Tí lá 'yị ṛanga ga gére née ndịsịní úku tara sínyi kí úku kese sɨmɨ
ledre bɨ owoní wá ní. Nɨyí yị eyé káa zí bangá rará ga bɨ ndịsị ówo éyị e
lá kí somoyé somụ́ 'dikíní sogo ledre kí wá ní. Née sị kókó umbuyé.
11 Mongụ́ nduwú nɨ karanée ógụ ro 'yị ṛanga ga gére née. Gɨ zía 'di'biní
go nyé bɨsinyí mɨmbé'de bɨ kóo 'bɨ Káyina ní. 'Bú késị oto yée go zíye
ndịsịyé méngị bɨsinyí ledre e káa zí 'bɨ o'do bɨ kóo kí ịrịné Baláma ní.
Oyóní kpá sogoyé go zí Lomo cé káa zí ngíti o'do bɨ kóo kí ịrịné Kóra ní.
Gɨ zí kéyị née Lomo nɨ karanée úfu yée mbá.
12 'Yị ṛanga ga gére née dokuwu ndaá royé wá. Sɨmɨ bɨ togụ́ ogụní go
dongaráse sɨmɨ ayímbi ní, sómụ́ní eyé do lafúye kí'dí bɨ 'yị nɨyí go ánu éyị
ní wá. Nɨyí yị eyé káa zí iní bɨ ụlụ zí síli ịmbịókpó a e'dị wá ní. Kpá káa
zí kágá bɨ mbílía ndaá, ị'bịní cíyía uyu go utúasá lolụ áná wá ní.
13 Dokuwu ledre ga bɨ ndịsịní méngị yée ní oto yée go zíye ídíye káa zí
iní bɨ ucu zía ụ́nzụ cící éyị e doné sụụ ndéré kíe kpá káa zí cící éyị bɨ síli
ndịsị ílí a moko ndaá sɨmɨ a wá ní. Máúku zíse, Lomo nɨ karanée 'dó'do
yée zíye úyuónzó royé kí bɨsinyí ledre eyé ga gére née mbá 'dá'ba za fí.
14 Enóka bɨ kóo bulúndu bulúndu Ádama gbála gɨ 'dá'ba gɨrí ní,
uku'dodo kóo ledre bɨ Lomo nɨ méngị a kí 'yị e káa zí 'yị ṛanga ga gére ní
go 'desị kídí, “Karanée Ngére Lomo nɨ ógụ, tụ́'dụ́ maláyika ené e,
15 gɨ ro 'décị ngbanga 'yị e do í'bí bɨsinyí 'do'dó ro 'yị ga bɨ za mbá ndịsịní
méngị bɨsinyí ledre e ní. Lomo nɨ 'dódo 'yị méngị bɨsinyí ledre ga gére
née gɨ zí tarasinyí bɨ ndịsịní úku a roa ní.”
16 'Yị ga gére née kací kadra mbá, mongụ́ ledre eyé tí lá ndịsị á'bá ledre.
Zíye ndịsịyé méngị ledre ga bɨ royé ili ní. Do ndịsịyé óto royé kí ledreyé
owóowó zí 'yị e mbá. Ndịsịní úku mbá mɨngburoko ledre e lóndo 'yị e kíe
gɨ ro zí 'yị e ndịsịyé méngị ledre ga bɨ royé iliní zíye.

Komosé idí ídí rosé

17 Owụ́ 'bɨ Babá e, tí lá ledre ga bɨ kóo 'yịmɨkása ga bɨ 'bɨ Kírésịto Yésụ
Ngére ezé ukuní zíse ní ndaní lịgị sée wá.
18 Ukuní kóo zíse kídí, “Sɨmɨ odụ sịndị kadra, 'yị ṛanga e kí 'bú ledre bɨ
royé ili doyé ní, nɨyí ógụ do tónóye úkucáyi ledre gɨ ro Ngére Yésụ.”
19 'Yị ga gére née nɨyí ye 'yị ga bɨ ndịsịní óto 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto ní ndịsị
ífi sɨmɨyé. 'Bú ledre bɨ royé ili ní romo komoyé go, gɨ zía 'Dówụ́ Lomo ndaá
sɨmɨyé wá.
20 Máúku zíse, ídísé 'dí'bi sịlịse sokó (10) ro ledre 'bɨ Yésụ bɨ ṇgúṇgusé
ní. Zíse ndịsịsé íni ini zí Lomo káa zí bɨ 'Dówụ́ Lomo nɨ 'dódo a ní kí
mɨmbé'desé kịé'do.
21 Ídísé lányá ro ledre 'bɨ Lomo kíngaya. Zíse ndịsịsé óto komosé gɨ ro
kadra mɨndá'baógụ Kírésịto Yésụ Ngére ezé gɨ ro zía í'bí trịdrị bɨ za fí ní
zíse, gɨ zía mɨmbé'de a nɨ yị́ ené bɨlámáne ro 'yị e za mbá.
22 'Yị máa yée ga bɨ sómụ́ ledre eyé nɨ goó gbre gbre ní, ídísé sáká yée
kí bɨlámá sómụ́ ledre.
23 Ídísé 'dí'bilúgu 'yị ga bɨ luyúní gɨ do mɨsi'di 'bɨ Lomo go ní káa zí
'di'biogụní éyị gɨ ku pho'dụ ní gɨ ro zíye ómoyé. Ngịrị méngị bɨsinyí ledre

idí ídí rosé zɨ́ mɨmbé'desé ídíne ro lafúse bɨlámáne. Ídísé sógó gba bongó eyé bɨ lúyú ledre nɨ go roa gɨ zɨ́ bɨsinyí mɨméngị ledre eyé ní.

Ini kɨ́ ɨ'bí mbófo éyị̂ zɨ́ Lomo

24 'Bụzé Lomo bɨ roko'bụa ofụ go ní, idízé ndɨ́sị kófó ịrị a. Gɨ zɨ́a nɨ ne 'yị bɨ nɨ yómo sée káa bɨ ásé lúyú gɨ do mɨsi'di 'bɨ Yésụ, gɨ ro karanée zɨ́se ídíse kɨ́ rokinyi kɨ́'dí bɨ ásé ógụ kó'dụ́ a lúyú ledre ndaá rosé wá ní.

25 Lomo, ndɨsịzé kófó ịrịyị gɨ zɨ́a áyí mbigí Lomo, bɨ yómo zée kpụrụ́ gɨ sɨmɨ Kɨ́résịto Yésụ bɨ nɨ Ngére ezé ní. Otozé úndruyị gɨ zɨ́a áyí dụụ́ yɨ́ị Ngére 'bɨ 'yịma'dí e do sogo káṇgá mbá, cóngóro kɨ́ roko'bụ bɨ zɨ́yị ní odụ a ndaá. Idí kenée.

'Dódoógụ
Ledre gɨ ro bụ́kụ bɨ 'Dódoógụ ní

Yiwáni 'yịmɨkása eké ledre ba ne sɨmɨ kanḭsa ga bɨ ịnyị doa gbre bɨ ndịsịne lúrú bi kacíye ní. Sɨmɨ kápita 2-3, eké ledre e mɨngúngúcua sɨmɨ kanḭsa ga gére ní lórụ yée idíní óyóló'bó mɨmbé'deyé zíye ídíye tí fú mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní abú ngíti géyị 'yị e nɨyí kí ndḭsị 'dó'do yée ndotó. Ngíti géyị ledre ga bɨ eké yée ní nɨyí ledre ga bɨ Lomo 'dodo yée zía ní. Lurú roko'bụ 'bɨ Lomo kí zingi ené bɨ ro 'yị luyú ledre e do sogo káṇgá nda kí roko'bụ 'bɨ Kírésịto sɨmɨ bɨ karanée nɨ 'décị ngbanga 'yị lúyú ledre e gɨ zía bɨ kalaní ledre ené 'bɨ Kírésịto ní cụ́ kí komoné. Zí Lomo nda óto mɨkánda do sogo káṇgá zíye ndḭsịyé sɨmɨ a kí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre ené ní zía fí odụ a ndaá.

Ledre ga bɨ 'dodoní yée zí Yiwáni ní

1 Ba ledre ga bɨ Lomo i'bí yée zí Kírésịto Yésụ gɨ ro zía 'dódo yée zí 'yị kasa ené kídí nɨyí méngị royé 'diya ní. Kasa maláyika ndéré 'dódo yée zí 'yị kasa ené Yiwáni.

2 Eké ga ba tí za mbá ledre ga bɨ lúrú yée za cụ́ kí komoné nɨyí za mbá ma'díi ledre e 'bɨ Lomo bɨ Kírésịto Yésụ 'dodo yée zía ní.

3 Úndru nɨ ídí zí 'yị bɨ nɨ ólo mɨúkutátá ledre ba, úndru nɨ kpá ídí zí yée ga bɨ nɨyí úwú ledre bɨ ekéní ba zíye 'dí'bióto a do mɨmbé'deyé ní, gɨ zía sịndḭ kadra nɨ go gbóo.

Mandá zí kanḭsa ga bɨ ṇguṇguní ledre Kírésịto ní

4 Máa Yiwáni, máéké ledre ba zíse, sée 'yị ga bɨ 'bɨ Kírésịto, ásé sɨmɨ Kanḭsa ga bɨ ịnyị doa gbre sɨmɨ káṇgá bɨ Ásiya ní.

Lomo bɨ nɨ yḭ ené kóo kú bo 'desḭ, nɨ karaba kpá fú bo, nɨ ídí ené kpá fú bo ní. Idí ówo ledre kíse gɨ do bɨ zíse ndḭsịsé bɨlámáse. 'Dówụ́ Lomo* idí kpá ídí kíse gɨ zía kací kadra mbá nɨ fú lá ndḭsị tóro kó'dụ́ kḭtị ngére 'bɨ Lomo.

5 Kírésịto Yésụ bɨ 'yị ótoyéme ledre e, bɨ nɨ ne mɨzefḭ 'yị bɨ urú gɨ sɨmɨ umbu ní, nɨ kpá ne Ngére do ngére e do sogo káṇgá za mbá. Idí kpá ídí kíse.

Oto 'búze go kíngaya zía í'bí roné zí umbu úyuné gɨ rozé.

6 Oto zée go zíze ídíze káa zí ngére e kpá káa zí 'yị 'dáná éyḭ e ní ndḭsị méngị moko zí 'Bụné Lomo. 'Yị e za mbá idíní ndḭsị í'bí mbófo éyḭ zía za fí. Idí kenée.

7 Lúrúsé aka, Yésụ nɨ go ndá'baógụ sɨmɨ bụṛụngụ́,

'Yị e za mbá nɨyí lúrú wo,
abú kpá 'yị ga bɨ kóo ufuní wo ní,
'yị e do sogo káṇgá mbá nɨyí útú ndḭsị íni ini gɨ zí ngịrị mɨógụ a née.

Ledre ma'dáa nɨ ídí kenée.

8 Zí Ngére Lomo úku ledre kídí, “Mááyí dosḭ éyḭ e kpá odụ éyḭ e.” Nda kpá lá dụ́ụ́ née wá, “Mááyí kpá wo nɨ bo, nɨ kóo kú bo, kpá wo bɨ nɨ ógụ ní. Mááyí Lomo bɨ roko'bụa ofụ go ní.”

---

* **1:4 1:4** 'Dówụ́ Lomo ga ịnyị doa gbre ní: Ba ngíti mɨsi'di 'bɨ ódro gɨ ro 'Dówụ́ Lomo.

Kírésịto 'dodo roné zí Yiwáni

9 Máa Yiwáni, lúndusé, ndịsịzé 'dó'dó ndro kése gɨ zía bɨ Yésụ nɨ Ngére ezé, i'bí roko'bụ 'bɨ ụ́tụsɨmɨ ne zíze gɨ ro zíze ndịsịzé ụ́tụsɨmɨzé. Onzóní máa sɨmɨ sịgịnị sɨmɨ cúkú bɨ Pátomosa ní gɨ zía mándịsị úku bɨlámá ledre 'bɨ Lomo kpá kí ma'díi ledre gɨ ro Yésụ zí 'yị e.

10 Sɨmɨ ngíti sịndị kadra 'bɨ ini zí Ngére Lomo, sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo, zíma úwú kúrú 'yị kí ódro zíma 'dága gɨ 'dí sogomá káa zí dịbịlị owụ́ne ní.

11 Zía úku ledre kídí, "Ídí éké ledre ga bɨ áyí lúrú yée ba zíyị kása yée sɨmɨ kanịsa ga bɨ ịnyị doa gbre (7), Éfeso, Samuróna, Peragamóna, Tayatíra, Saradịsị, Filadelifíya nda kí Lawudikíya ní."

12 Zíma óyó komomá lúrú 'yị bɨ ndịsị ódro ba. Mááyí lúrú bi káa ní, zíma lúrúndíki éyị́ bɨ ndịsịní óto lámba doa ní, ịnyị doa gbre yemení yée gɨ sɨmɨ dábu.

13 Zíma lúrúndíki 'yị káa zí "Owụ́ 'bɨ 'yịma'dí ní," mɨtóroné dongará éyị́ ga bɨ ndịsịní óto lámba doa ịnyị doa gbre née. Esị roné mongụ́ ngbángbá bongó bɨ akpaogụ gị do sogo sịndịa ní. Zía 'dí'bi bongó bɨ káa zí yemení gɨ sɨmɨ dábu ní ónzó ngílífi a do kó'dụ́ne.

14 Bị doa nɨ 'duo bɨkenyịne káa zí bɨkenyị́ bụ́rụngụ́ ní, togụ́ wá, 'dófị́ ní, zí kụ́rụ'bụ komoa ndịsị ndícíne káa zí mbílí pho'dụ ní.

15 Zí sịndịga ésịye káa zí késị́ gɨ zí pho'dụ 'boro ní, zí sɨmɨ kúrúa ndịsị ngúndruné kí ódro káa zí mongụ́ vụ́rụ ní.

16 'Di'bi kele e go ịnyị doa gbre do sịlịne 'bɨ anú, zí mongụ́ bukafu maku ndịsị ólụ́ógụné gɨ kua. Zí sɨmɨ komoa ndịsị ṛíríne káa zí bɨ kadra bɨ nɨ kpɨtere sɨmɨ do ní.

17 Sɨmɨ bɨ málúrú wo ní, zíma ndụ́rụmá bi kó'dụ́ a kenée káa zí éyị́ bɨ máúyu go mɨúyu ní. Zía óto sịlịne 'bɨ anú romá, zía úku ledre kídí, "Ndá éré ngịrị wá. Mááyí dosị éyị́ e kpá odụ éyị́ e."

18 Mááyí nda go trịdrịmá za fí. Ufuní kóo máa, zíma úrúma. Bɨ ba ní, mááyí nda yị́ amá go trịdrịmá za fí. Roko'bụmá romo 'bɨ umbu go, mááyí go ngére do umbu za fí.

19 Ledre ga bɨ áyí ndịsị lúrú yée née, yée ga bɨ nɨyí méngị royé cakaba, kí yée ga bɨ nɨyí méngị royé karanée ní, ídí éké yée za mbá mɨéké ndaá ótoómo bɨkéṛị́ a wá.

20 Mááyí ba 'dódo ini ledre gɨ sɨmɨ kele ga bɨ ịnyị doa gbre (7) do sịlịma 'bɨ anú ba, kpá kí éyị́ ga bɨ ịnyị doa gbre (7) ndịsịní óto lámba doyé yemení yée gɨ sɨmɨ dábu ní zíyị. Kele ga gére, nɨyí manda e sɨmɨ kanịsa ga bɨ ịnyị doa gbre (7) ní. Éyị́ ga bɨ ịnyị doa gbre (7) ndịsịní óto lámba doyé yemení yée gɨ sɨmɨ dábu née nɨyí 'bɨ eyé kanịsa ga bɨ ịnyị doa gbre (7) ní.

2

Sanda zí manda 'bɨ kanịsa bɨ sɨmɨ Éfeso ní

1 Zía úku ledre zíma kídí, "Ídí éké ledre ga ba zí manda 'bɨ kanịsa bɨ sɨmɨ Éfeso ní kídí,

---

1:13 1:13 Dániyele 7:13

"Ba kúrú 'yị bɨ nɨ kɨ́ kele e do sḭlḭ́ne 'bɨ anú ịnyị doa gbre, zɨ́a ndḭsị gámáne dongará éyḭ ga bɨ ịnyị doa gbre ndḭsịnɨ́ óto lámba doyé yemenɨ́ yée gɨ sɨmɨ dábu ní.

2 Máówo mɨméngị ledre eyḭ e go, moko ga bɨ méngị yée kíngaya, zɨ́yị ídíyị kɨ́ mongṵ́ ṵ́tụsɨmɨ ní. Íli eyḭ kpá zɨ́se ndḭsị kótrụ rosé kɨ́ 'yị méngị bɨsinyí ledre e wá. Sɨmɨ bɨ úzu 'yị ga bɨ ndḭsịnɨ́ úku ledre kɨ́dí yée nɨyí 'yịmɨkása amá e ní, zɨ́yị ówo a kɨ́dí, í'ɨ, ṛanganí yḭ eyé ṛanga ndanɨ́ eyé 'yịmɨkása amá e wá.

3 Máówo bú bɨlámáne kɨ́dí í'bí royḭ go ndḭsị 'dó'dó gɨ romá. Sɨmɨ 'do'dó ga bɨ ndḭsị 'dó'dó yée née mbá, zɨ́yị ndḭsịyḭ ṵ́tụsɨmɨyḭ kíngaya óyó sogoyḭ zɨ́ma wá.

4 "Tɨ́ lá ngíti ledre nɨ bo mándá kɨ́ rokinyi gɨ zɨ́yị gɨ roa wá, óto lolụ 'búma doyḭ káa zɨ́ wo bɨ kóo 'dá'dá ní wá.

5 Ídí ówo lúyú ledre eyḭ, zɨ́yị óyóló'bó sómṵ́ ledre eyḭ zɨ́yị ndá'baógụyḭ méngị ledre ga bɨ kóo ndḭsị méngị yée 'dá'dá ní. Togṵ́ óyóló'bó sómṵ́ ledre eyḭ wá, mááyí ógụ 'dí'bióyó éyḭ ga bɨ ndḭsịnɨ́ óto lámba doyé née gɨ zɨ́yị 'dá'ba.

6 Ngíti éyḭ nɨ bo méngị wo mááyí kɨ́ rokinyi gɨ zɨ́yị gɨ roa. Née ledre bɨ sógó bɨsinyí mɨméngị ledre ga bɨ 'bɨ 'yị 'bɨ Nikóla e ní. Máa, másógó bɨsinyí mɨméngị ledre eyé née kpá mɨsógó.

7 "Togṵ́ mbílíyị nɨ tɨ́ bo yá, ídí úwú ledre bɨ 'Dówṵ́ Lomo uku zɨ́ kanḭsa ní. 'Yị bɨ nɨ tóro ngbúó zɨ́a rómo komo Satána ní, mááyí í'bí mɨsi'di zɨ́a ólṵ́ne sḭ kágá 'bɨ trịdrị bɨ sɨmɨ yáká 'bɨ Lomo ní."

Sanda zɨ́ manda 'bɨ kanḭsa bɨ sɨmɨ Samuróna ní

8 "Ídí éké ledre ba zɨ́ manda 'bɨ kanḭsa bɨ sɨmɨ Samuróna ní kɨ́dí,

"Ba sanda gɨ zɨ́ wo bɨ nɨ mɨzefḭ 'yị, bɨ nɨ kpá odụ 'yị ní, wo bɨ kóo uyu zɨ́a kpá úrúne ní.

9 Máówo 'do'dó kɨ́ lerḭ eyḭ go. Abú kenée ndá 'bɨ eyḭ 'yị lerḭ e wá. Máówo kpá bɨsinyí ledre 'bɨ 'yị ga bɨ ya yée nɨyí Yṵ́da e ní go, ndanɨ́ eyé Yṵ́da e wá. Nɨyí yḭ eyé 'yị ga bɨ 'bɨ Satána ní.

10 Ndá éré ngịrị gɨ zɨ́ 'do'dó bɨ nɨ go ógụ royḭ ní wá. Máúku zɨ́yị ngére 'bɨ bɨcayi lomo e nɨ ónzó ngíti géyị lafúyị e sɨmɨ sḭ́gịnị gɨ ro úzu yḭ́ị. Áyí ógụ 'dó'dó kɨ́ sḭlḭ́ sokó (10). Abú ayínɨ́ úfu yḭ́ị za cṵ́ mɨúfu, ídí tóro ngbúó. Odụ a mááyí í'bí trịdrị zɨ́yị káa do tákpásḭlḭ́.

11 "Togṵ́ mbílíyị uwú ledre bú, ídí úwú ledre bɨ 'Dówṵ́ Lomo nɨ ndḭsị úku a zɨ́ kanḭsa ní. 'Yị máa wo bɨ nɨ tóro ngbúó sɨmɨ 'do'dó ní, utúasá 'dó'dó gɨ zɨ́ mɨówo gbre umbu* lolụ wá."

Sanda zɨ́ manda 'bɨ kanḭsa bɨ sɨmɨ Peragamóna ní

12 "Ídí éké ledre ba zɨ́ manda 'bɨ kanḭsa bɨ sɨmɨ Peragamóna ní kɨ́dí,

"Ledre ba nɨ gɨ zɨ́ wo nɨ kɨ́ mongṵ́ bɨkafu maku zɨ́ne ní.

13 Máówo bi ndḭsịyḭ bú, ndḭsị dongará 'yị ga bɨ kɨ́'dí bɨ Satána oto kḭ́tị ngére ené ní. Abú kenée ndotó, óyósé esé sogosé zɨ́ma wá, abú gba sɨmɨ bɨ kóo 'di'binɨ́ ezesé Andipá bɨ nɨ ngúru 'yị amá zɨ́ye úfu wo za cṵ́ do komosé kɨ́'dí bɨ Satána nɨ ore ní.

---

* **2:11 2:11** Gbre umbu: Ídí ólo ledre gɨ ro gbre umbu sɨmɨ 'Dódoógụ 20:6,14, 21:8.

14 “Sɨmɨ ledre ga gére née mbá, ngíti owụ́ lúyú ledre nɨ bo rosé. Ngíti
géyị 'yị e nɨyí dongaráse íri lanyání go fú ro 'dódo ledre bɨ kóo Baláma
'dodo zí Baláka† ní kídí, togụ́ Isɨréle e anuní éyị́ bɨ 'danání lomo ga bɨ
yemení kí sị́lị́ 'yị ní, kpá kí ndị́sị́ méngị 'berị yá, née ndaá 'bɨ ené lúyú
ledre wá.
15 Kpá séré kenée, ngíti géyị 'yị e gɨ dongaráse ndị́sị́ní go méngị ledre
ga bɨ 'yị 'bɨ Nikóla ndị́sị́ní 'dódo yée ní.
16 Bɨlámá a, ídísé mu óyóló'bó mɨmbé'desé. Togụ́ ílisé úwú ledre née
wá, mááyí ógụ méngị okó kɨye kí mongụ́ bɨkafa maku bɨ nɨ ndị́sị́ ólụ́ógụ
gɨ komá ní.
17 “Togụ́ mbílíse nɨ tí bo yá, ídísé úwú ledre bɨ 'Dówụ́ Lomo uku zí
kanị́sa ní kídí, 'yị bɨ nɨ tóro ngbúó oyó sogoné zíma wá ní, mááyí í'bí
mɨótoécị mána zía. Mááyí kpá ị́fị́ mɨkánda ịrị bɨ mɨékéne ro mɨsɨsɨlekpe
bɨkenyị owụ́ tutú ní doa. Ngíti 'yị kpị́ utúasá ówo ịrị née wá dụụ́ 'yị bɨ
máị́fị́ ịrị née doa ní.”

Sanda zí manda 'bɨ kanị̂sa bɨ sɨmɨ Tayatíra ní

18 “Ídí éké ledre ba zí manda 'bɨ kanị́sa bɨ sɨmɨ Tayatíra ní kídí,
“Ledre ba nɨ gɨ zí Owụ́ 'bɨ Lomo, bɨ kụ̱rụ'bụ komoa ndị́sị́ ndící káa zí
mbílí pho'dụ, zí nzísịndị́ga ésị́ye káa zí so pho'dụ ní.
19 Máówo mɨméngị ledre eyị́ e, 'bú 'yị e bɨ ndị́sị́ óto a, kí ledremá bɨ
ṇgúṇgu, bɨlámá moko ga bɨ ndị́sị́ méngị yée, nda kí sɨmɨkụtụ bɨ áyí kíe
ní bú. Máówoyéme kpá go kídí cakaba ní, ndị́sị́ go méngị moko rómo yée
ga bɨ kóo 'dá'dá ní mbá.
20 “Abú kenée ndotó, ledre nɨ kpá fú bo sɨmɨmá royị́. Nɨ ledre bɨ
ótoómo bɨsinyí kára née Izibéle,‡ bɨ oto roné káa do Nébị́ íri ní. Kí
bɨsinyí 'dó'do ledre ené, londo tụ́'dụ́ 'yị 'bɨ moko amá e go zíye ndị́sị́yé
só'do royé kí 'yị ga bɨ ofụ́ní royé kéye wá kpá kí ánu éyị́ ga bɨ 'danání zí
lomo ga bɨ yemení yée kí sị́lị́ 'yị ní.
21 Máí'bí tí sịndị́ kadra go zía gɨ ro zía óyóló'bó sómụ́ ledre ené gɨ sɨmɨ
bɨsinyí mɨméngị ledre ga gére ní, tí lá ili ené e wá.
22 Mááyí ódóngérị wo kí bɨsinyí ndíyá zía ídíne mɨ'dú'duné do ṛangba
bi gamá wá. Zíma kpá í'bí 'do'dó ro ya'dá ga bɨ so'doní royé kéne ní, 'búó
togụ́ oyólo'bóní sómụ́ ledre eyé go.
23 Mááyí kpá úfu 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre ené ní 'dá'ba. Gɨ ro zí 'yị ga
bɨ ṇguṇguní ledre amá go ní ówo a kídí ma'díi máówo sómụ́ ledre 'bɨ 'yị
kí ledre ga bɨ do mɨmbé'dea ní mbá bú. Gɨ zí kéyị́ née mááyí í'bí tákpásị́lị́
zí 'yị kací mɨméngị ledre ené.
24 “Sée ngíti géyị 'yị ga bɨ 'bɨ Tayatíra, ásisé gɨ ro bɨsinyí 'dódo ledre 'bɨ
kára née ní ní, ówosé esé éyị́ bɨ 'yị 'bɨ Satána ndị́sị́ní ndólo a mɨótoécị
ledre 'bɨ Satána ní wá. Gɨ zí kéyị́ née ní, máóto ngíti lorụ dosé owóowó
lolụ wá.
25 Ídísé lányá ro ledre bɨ 'dodoní zíse ní gị sɨmɨ sịndị́ kadra 'bɨ
mɨndá'baógụmá.

---

† **2:14 2:14** Baláma e kí Baláka: Ólo ledre gɨ ro Baláma e kí Baláka sɨmɨ Ólo 'yị e 22-24. ‡ **2:20 2:20** Izibéle: Nɨ ne kára bɨ ndị́sị́ lóndo Isɨréle e zíye ndị́sị́yé íni ini zí lomo ga bɨ yemení yée kí sị́lị́ 'yị ní. Ólo ledre gɨ roa sɨmɨ 1 Mɨngburoko ngére e 16:29-31, 18:4, 19, 2 Mɨngburoko ngére e 9:22.

26 “'Yị bɨ nɨ tóro kíma sɨmɨ ledre kací kadra mbá gị sɨmɨ odụ sịndị kadra
ní, mááyí í'bí roko'bụ zía. Zía ídíne ngére do sị do 'yịma'dí e mbá.
27 “ ‘Nɨ ídí Ngére do ṛịḳị sị do 'yị e kí mongụ́ roko'bụné káa zí késị ní.
Zía ndịsịné kánya yée káa zí pheṛé ndoko ne ní.’
Ledre née nɨ ídí kenée gɨ zía bɨ Babá í'bí roko'bụ go zíma ní.
28 Mááyí kpá í'bí bɨmɨóṇgó zíye káa zí kéṛịkobị bɨ ndịsị ólụ́ógụ ne kí sɨmɨ
bi ní.
29 Togụ́ ásé tí 'yị úwú ledre e, ídísé úwú ledre bɨ 'Dówụ́ Lomo ndịsị úku a
zíse ní.”

3

Sanda zí manda 'bɨ kanịsa bɨ sɨmɨ Saradịsị ní

1 “Ídí éké ledre ga ba zí manda 'bɨ kanịsa bɨ sɨmɨ Saradịsị ní kídí,
“Ba sanda gɨ zí wo bɨ nɨ kí 'Dówụ́ 'bɨ Lomo zíne ịnyị doa gbre (7) kpá
kí kele e ịnyị doa gbre (7) ní. Máówo mɨméngị ledre eyị e go bú. 'Yị e
mbá nɨyí sómụ́ ledre kídí áyí trịdrị, ábuwá úyu yị eyị go.
2 Káa zí bɨ goó kenée ní, úrú mu zíyị ó'bụ ngítíyị née gɨ zía idíaká go
lá cúku'dée zíyị úyu ókpó royị za fí. Máówo go kídí éyị bɨ ndịsị méngị a
ní ndaá 'bɨ ené bɨlámáne do komo Lomo wá.
3 Ídí sómụ́ndíki ledre kóo 'dodoní zíyị bɨ kóo úwú ní. Ídí lányá roa zíyị
óyóló'bó sómụ́ ledre eyị gɨ sɨmɨ lúyú ledre. Togụ́ méngị ledre née kenée
wá, mɨndá'baógụmá mááyí lịyị yịị mɨlịyị káa zí bɨ 'yị ugu ndịsị lịyị 'yị e
ní.
4 “Abú kenée ndotó, sée ngíti géyị 'yị e sɨmɨ Saradịsị íri bongó esé ndaá
'bɨ ené kí ịndrị roné wá. Gɨ zí kéyị née azé ndịsị gámá kése kí bɨkenyị
bongó rozé gɨ zía útúásásé go mɨútúásá.
5 'Yị máa wo bɨ toro go ngbúó ní, nɨ kpá ési bɨkenyị bongó roné.
Málụ́lụóyó ịrịa gɨ sɨmɨ bụ́kụ 'bɨ trịdrị wá. Mááyí úku ledre zí Babá kí
maláyika ené e máyá née 'yị amá.
6 Togụ́ úwúsé tí ledre bú, ídísé úwú ledre bɨ 'Dówụ́ Lomo ndịsị úku a
zíse ní.”

Sanda zí manda 'bɨ kanịsa bɨ sɨmɨ Filadelifíya ní

7 “Ídí éké ledre ga ba zí manda 'bɨ kanịsa bɨ sɨmɨ Filadelifíya ní kídí,
“Ba kúrúma bɨ mándá 'yị lúyú ledre wá, kpá 'yị méngị cóngó ledre do
komo Lomo kpá go Ngére do bɨ kací Dawídi ní. Sɨmɨ bɨ málíkpí mbotụ
ledre go ní, 'yị 'dụ́tụ a ndaá. Sɨmɨ bɨ má'dụ́tụ mbotụ ledre go ní, 'yị
líkpí a ndaá.
8 Máówo mɨméngị ledre esé e za mbá bú. Lúrúsé aka málíkpí mbotụ
ere go zíse 'yị bɨ nɨ 'dụ́tụ a gɨ zíse ní ndaá. Máówo kpá bú abú owụ́
roko'bụsé nɨ cúku'dée yá, óyósé esé sogosé zíma wá. Ásé kpá fú mɨtórosé
ngbúó sogomá do bɨlámá 'dódo ledre bɨ kóo 'dodoní zíse gɨ romá ní.
9 'Yị 'bɨ Satána ga gére ní ndịsịní úku ledre kídí yée nɨyí Yụ́da e, yị
ené ṛanga ndaní eyé Yụ́da e wá. Mááyí óto yée zíye ídíye káa do mbigí
sɨmɨ sịndịse gɨ ro zíye ówo a kídí, 'búse ofụ domá go.

2:27 2:27 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 2:9

10 Mbófo éyị́ zíse, gɨ zía ṇgúṇgusé ledremá zíse go ụ́tụ sɨmɨsé kíngaya.
Mááyí kpá lúrú bi kacíse kadra úzu éyị́ bɨ nɨ ógụ do sogo káṇgá úzu 'yị ga
bɨ ṇguṇguní ledremá wá ní.
11 "Ídísé ówo a bɨlámáne kídí mááyí go 'duo gbóo gɨ ro ndá'baógụ.
Ídísé tóro fú lá ngbúó sogomá káa bɨ nɨyí 'dí'bióyó tákpásḭ́ḭ́ bɨ nɨ trịdrị
bɨ za fí ní gɨ zíse.
12 'Yị máa wo bɨ nɨ rómo komo Satána ní, mááyí óto wo kɨ́ ledrené
owóowó sɨmɨ 'Dḭ́cḭ́ 'bɨ Lomo. Utúasání 'di'bioyó wo gɨ do bi máa née wá.
Mááyí ékéóto ịrị Lomo amá kɨ́ ịrị mongụ́ gara bɨ mɨkánda Yerụsaléma bɨ
nɨ ógụ gɨ komo ere gɨ zí Lomo ní sɨmɨ komoa. Mááyí ékéóto mɨkánda ịrị
amá sɨmɨ komoa.
13 Togụ́ úwúsé tí ledre bú, ídísé úwú ledre bɨ 'Dówụ́ Lomo nɨ ndḭ́sị
úku a zíse ní."

Sanda zí manda 'bɨ kanḭ́sa bɨ sɨmɨ Lawudikíya ní

14 "Ídí éké ledre ba zí manda bɨ sɨmɨ kanḭ́sa 'bɨ Lawudikíya ní kídí,
"Ba kúrú 'yị bɨ togụ́ uku ledre go yá, zí ledre née ídíne tí kenée ní. Nɨ
'Yị bɨ ndḭ́sị ménngị dụụ́ ledre bɨ Lomo ili ní, kpá Ngére do éyị́ e za mbá
ní.
15 Máówo mɨménngị ledre eyị́ e bú. Ndá 'bɨ eyị́ bikḭ́drḭ́ 'yị togụ́ mɨ́ḭ́rḭ́ 'yị
wá. Máíli kóo zíyị ídíyị ngúruyé.
16 Gɨ zía bɨ ndá 'bɨ eyị́ lolụ bikḭ́drḭ́yị, ndá kpá mɨ́ḭ́rḭ́yị wá ní mááyí
sí'diógụ yḭ́ḭ́ gɨ komá 'dá'ba.
17 Ndḭ́sị úku ledre yá éyị́ ofụní zíyị go, íli lolụ ngíti éyị́ e wá. Ówo bɨ
kídí kémbḭ́ éyị́ ndaá zíyị wá, áyí mongụ́ 'yị lerḭ́, komoyḭ́ ndaá, ndḭ́sị gámá
kpá ngíṛá ní wá gɨ zí 'di?
18 Ídí 'dí'bi somụ́ ledre gɨ zíma, nɨ óto yḭ́ḭ́ zíyị ídíyị mbigí 'yị 'bɨ Lomo,
kémbḭ́ lúyú ledre ndaá royḭ́ wá. Éyị́ ga bɨ kóo ndḭ́sḭ́ní 'dí'biógụ dokuwu
zíyị, kí yée ga bɨ ndḭ́sḭ́ní 'dụ́tụ komoyḭ́ ní, Lomo nɨ 'dí'bióyó yée mbá 'dá'ba
gɨ zía áyí go mbigí 'yị ené.
19 "'Yị ga bɨ máíli ófụ yée go ní, mándḭ́sị lórụ yée zíma ndḭ́sị 'dó'do
yée mɨ'dó'do káa bɨ nɨyí lúyú ledre. Mé ba, ídísé óyóló'bó sómụ́ ledre
esé zíse ótoómo kí lúyú ledre.
20 Mááyí goó mɨtóromá tara mbotụ ndḭ́sị kóko mbotụ ba, 'yị bɨ uwú
domá go zía líkpí mbotụ zíma ní, mááyí ólụ́ zía 'dḭ́cḭ́ íri zíze ánu éyị́ kéne.
21 "'Yị bɨ nɨ tóro ngbúó zía rómo komo ezeokóne e ní, azé ndḭ́sị kéne
do kḭ́tḭ́ ngére amá, cé káa zí bɨ márómo komo ezeokóma zíze go ndḭ́sị
ndḭ́sḭ́zé kí Babá do kḭ́tḭ́ ngére ené ní.
22 Togụ́ úwúsé tí ledre bú, ídísé úwú ledre bɨ 'Dówụ́ Lomo nɨ ndḭ́sị
úku a zí 'yị ené e ní."

4

'Yị e otoní úndru Lomo komo ere

1 Gɨ do kací a née zíma lúrúndíki bifúó komo ere káa zí mbotụ ní likpíní
go fúó. Zí kúrú 'yị gáa máúwú 'dá'dá ní ówụ́ne zíma gɨrí káa zí dḭbḭ́lḭ́ ní
kídí, "Ógụ gɨrí yáa zíma 'dódo ngíti éyị́ bɨ nɨ ménngị roné ní zíyị."
2 'Diya káa ní, zí roko'bụ 'Dówụ́ Lomo sólụ máa yeré, zíma lúrúndíki
kḭ́tḭ́ ngére komo ere ngíti 'yị nɨ mɨndḭ́sḭ́né doa.

3 'Yị bɨ ndɨsɨ do kɨ́tị́ íri née, sɨmɨ komoa ndɨsɨ ṛɨṛí káa owụ́ tutú bɨ ndɨsɨ ṛɨṛí mɨṛɨṛí ní. Zɨ́ bi óṇgóne cigí kɨ́tị́ ngére née gbaá do ndɨ́sɨ́ ndícíne káa zɨ́ bi oṇgó gɨ zɨ́ mɨ́kọ́ṛụ́ ní.
4 Zɨ́ ngíti géyị́ kɨ́tị́ ngére e cɨ́kéṛɨ́ doa eso (24) ídíye cigí wo máa née gbaá. Mɨngburoko 'yị e nɨyí do kɨ́tị́ máa ga gére née kpá cɨ́kéṛɨ́ doa eso (24). Nɨyí mbá kɨ́ bɨkenyị́ bongó royé kpá mbá kɨ́ tagíya ga bɨ mɨṛɨṛíye gɨ sɨmɨ dábu ní ro doyé.
5 Gɨ 'dí zɨ́ kɨ́tị́ ngére née gɨrí 'duo mongụ́ bimɨóṇgó wéé. Zɨ́ kúrú 'yị ndɨ́sɨ́ ówụ́ne gɨrí káa zɨ́ nzagba ndɨsɨ́ émbé née ní. Zɨ́ lámba e ịnyị́ doa gbre ídíye mɨndícíye kó'dụ́ kɨ́tị́ ngére née íri. Ga gére née 'Dówụ́ Lomo.
6 Zíma kpá lúrúndíki mongụ́ nyárá bi wéé kó'dụ́ kɨ́tị́ née íri.

Zɨ́ éyị́ trɨdrɨ e eso (4) ídíye gbaá cigí kɨ́tị́ ngére máa née, zɨ́ komo ídíne royé mbá.
7 Mɨzefɨ́ éyị́ trɨdrɨ máa ga gére née toso a nɨ káa zɨ́ kemɨ ní. Gbre, toso a 'bɨ ené káa zɨ́ ya'dá ɨ́tɨ́ ní. Ota (3), toso a 'bɨ ené káa zɨ́ 'yɨma'dí ní. Eso (4), toso a nda 'bɨ ené káa zɨ́ gụ́'dụ ní.
8 Éyị́ trɨdrɨ ga bɨ eso (4) née, nɨyí mbá kɨ́ fúndúye ịnyị́ doa kéṛɨ́ (6), ịnyị́ doa kéṛɨ́ (6) kacíye eso (4) cé. Zíye ídíye kɨ́ tụ́'dụ́ komoyé royé gbaá kpá gba sɨ́ fúndúye mbá. Zíye ndɨ́sɨ́yé kófó ịrị́ Lomo kɨ́ ndụlụ kɨ́ kadra mbá kɨ́dí,

"Mbigí Lomo, Mbigí Lomo, Mbigí Lomo, nɨ Ngére.
Nɨ Lomo bɨ kɨ́ mongụ́ roko'bụné kíngaya ní,
nɨ kóo kú bo, nɨ cakaba kpá bo, nɨ ne wo bɨ nɨ ógụ ní."

9 Sɨmɨ bɨ éyị́ trɨdrɨ ga gére née nɨyí ndɨ́sɨ́ kófó ịrị́ mbigí Lomo, kɨ́ ndɨ́sɨ́ óto úndru a zíye ndɨ́sɨ́yé kɨ́ mbófo wo bɨ nɨ ídí trɨdrɨné za fí ní,
10 geré zɨ́ mɨngburoko 'yị ga bɨ cɨ́ kéṛɨ́ a doa eso mɨndɨ́sɨ́yé cigí Lomo do kɨ́tị́ ngére ní, ịnyị́yé útúye do ngụ́ṛụ́ sɨndɨ́ye bɨ ótụ́ doyé óto úndru wo bɨ nɨ trɨdrɨné za fí ní. Zíye óto tagíya gɨ ro doyé bi kó'dụ́ kɨ́tị́ ngére do ndɨ́sɨ́yé úku ledre zía kɨ́dí,
11 "Áyí Ngére ezé kpá Lomo ezé, utúasá mɨútúásá
zíze kófó ịrị́yị́,
zíze kpá óto úndruyị́ gɨ zía roko'bụyị́ ofụ go.
Ótoógụ éyị́ e mbá yɨ́ị́,
gɨ zɨ́ mɨyéme ledre eyị́ zíye ídíye kenée,
káa zɨ́ bɨ otoogụ yée ní."

5

'Yị e mbofonɨ́ Yésụ

1 Née ní zíma lúrúndíki mɨkụ́ṛókụ́ mbílí wáraga do sɨ́lɨ́ anú 'bɨ 'yị bɨ nɨ mɨndɨ́sɨ́né do kɨ́tị́ ngére ní. Ekénɨ́ ledre ro mbílí wáraga máa née gɨ 'dí kó'dụ́ a kpá gɨ 'dí sogo a, do kúṛúṛu tara a kɨ́ ko'dó e ịnyị́ doa gbre.
2 Zíma lúrúndíki ngíti maláyika bɨ kɨ́ mongụ́ roko'bụné ní kɨ́ ndɨ́sɨ́ ótrụ́ ledre kɨ́dí, "Ambí nɨ útúásá sókoóyó ko'dó ga bɨ ro wáraga ba ne?"
3 Tɨ́ lá 'yị bɨ togụ́ komo ere, togụ́ do sogo káṇgá ona, togụ́ mbú sɨ́ káṇgá bɨ nɨ útúásá líkpí wáraga née zía ólo ledre bɨ sɨmɨ a ní ndaá.
4 Gɨ zía bɨ 'yị bɨ zía útúásáne líkpí mbílí wáraga née ólo a ndaá ní, zɨ́ lerɨ́ méngị́ máa zíma íni ini kíngaya.

5 Zɨ́ ngúru mongụ́ 'yị úku ledre zíma kɨ́dí, “Ndá íni ini wá, lúrú aka wo
bɨ ndịsịní ndólo wo kemị bɨ gɨ sɨmɨ sị́ do Zụ́da e bɨ bulúndu ngére Dawídi
ní nɨ útúásá líkpí wáraga née.”
6 Née ní, zíma lúrúndíki Owụ́ Kábịṛịkị káa zɨ́ éyị́ bɨ ọṇgoonzóní go
mɨóṇgoónzó ní dongará kịtị ngére ga gére née. Zɨ́ éyị́ trịdrị e eso (4) kpá
kɨ́ mɨngburoko 'yị e ídíye gbaá cigí a. Nɨ kɨ́ ngịṛí e ịnyị doa gbre (7), kɨ́
komo e ịnyị doa gbre (7) nɨyí 'Dówụ́ Lomo ga bɨ Lomo ifi bayi yée go do
sogo káṇgá mbá ní.
7 Zɨ́ Owụ́ Kábịṛịkị née ndéréne 'dí'bi mɨkụ́ṛókụ́ wáraga bɨ sị́lị́ anú 'bɨ 'yị
bɨ ndịsị do kịtị ngére ní.
8 Sɨmɨ bɨ 'di'bi wáraga née ní ní, zɨ́ éyị́ trịdrị ga bɨ eso (4) nda kpá kɨ́
mɨngburoko 'yị ga bɨ cị́ kéṛị́ a doa eso (24) ní útú ló'bụ komoyé bi kó'dụ́
Owụ́ Kábịṛịkị née. Yée kékịé'do mbá nɨyí kɨ́ kụ'dụ́ do sị́líye kpá kɨ́ kó'do
bɨ yemení gɨ sɨmɨ dábu ní kɨ́ abúṛengú sɨmɨyé. Née ini zɨ́ Lomo 'bɨ mbigí
'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní.
9 Zíye úku mɨkánda ke'bị kídí,
“Útúásá go 'dí'bi wáraga née,
zíyị líkpí taraa,
Gɨ zía oṇgoónzóní kóo yị́ị go,
zíyị úgú lúgu 'yịma'dí e zí Lomo kɨ́ sámayị́
kací ṛị́kị́ sị́ do 'yịma'dí e kɨ́ tara eyé e mbá do ídíye mbigí 'yị ga bɨ 'bɨ
Lomo ní.
10 Óto 'yị e go gɨ ro zíye ídíye 'yị 'dódo ledre 'bɨ Lomo zɨ́ 'yị e káa zɨ́ 'yị
'dáná éyị́ e ní,
zíye ídíye zɨ́ 'yị e do sogo káṇgá káa zɨ́ mɨngburoko ngére e ní.”
11 Mááyí ídí kíe ní, zíma úwú do tụ́'dụ́ maláyika e, toro'dikíní kịtị ngére
kɨ́ éyị́ trịdrị e kɨ́ mɨngburoko 'yị ga gére née go gbaá.
12 Zɨ́ maláyika máa ga gére née ndịsịyé úku ke'bị kídí,
“Owụ́ kábịṛịkị bɨ kóo ufuní wo ní,
utúasá mɨútúásá zía ídíne kɨ́ cóngóro, kɨ́ tụ́'dụ́ éyị́ e, kɨ́ komokenzị nda kɨ́
roko'bụ zíne.
Zɨ́ 'yị e ndịsịyé óto úndrua kɨ́ kófó ịrịa.”
13 Zíma kpá úwú do éyị́ trịdrị ga bɨ komo ere ní mbá, kɨ́ yée ga bɨ do
sogo káṇgá ní kɨ́ yée ga bɨ sị́ káṇgá ní, kɨ́ yée ga bɨ sɨmɨ mɨngburoko iní e
ní, nda kɨ́ ngíti géyị éyị́ trịdrị e mbá, zíye ndịsịyé úku ke'bị kídí,
“Kófó ịrị kɨ́ mongụ́ úndru,
idí ídí zɨ́ Lomo kpá zɨ́ Owụ́ kábịṛịkị
za fí.”
14 Zɨ́ éyị́ trịdrị ga bɨ eso née ịnyịyé ṇgúṇgu a yiii kídí, “Idí kenée.” Geré zɨ́
mɨngburoko 'yị ga gére née útú ándá royé bi ndịsịyé óto úndru Lomo kɨ́
Ngére Yésụ.

6

Mɨzefị Ko'dó

1 Mááyí ídí kíe ní, Owụ́ Kábịṛịkị likpí mɨzefị ko'dó bɨ odó'dụtụní tara
wáraga née kíe ní. Zɨ́ ngúru éyị́ trịdrị gɨ dongará éyị́ trịdrị ga bɨ eso (4) ní
ndóndóló kɨ́ kúrúne 'dága káa zɨ́ nzagba embéne ní kídí, “Ógụ mu.”

2 Mááyí lúrú bi káa ní, bɨkenyị usáni nɨ mɨtóroné kó'dụ́ma. O'do bɨ ekị́
ndịsị doa ní nɨ kí sama do sịlịne kpá kí tagíya doné. Zí usáni née ndịsị
ngásáne kíe zí 'yị e ówo a mbá gɨ zía romo komo ezeokóne e go.
3 Sɨmɨ bɨ Owụ́ kábịṛịkị likpí gbre ká'dá ní, zíma úwú kúrú gbre éyị́ trịdrị
kídí, "Ógụ mu."
4 Zí ngíti bɨkesị́ bɨrará usáni kpá ógụné. 'Yị bɨ ndịsị ngásá káa ní nɨ kí
mongụ́ maku do sịlịne 'di'biogụ 'bɨ ené mɨmbé'de késị́ zía óto 'yị e ndịsịyé
úfu royé.
5 Sɨmɨ bɨ Owụ́ kábịṛịkị likpí ota (3) ko'dó ní, zíma úwú kúrú ota (3) éyị́
trịdrị kídí, "Ógụ mu." Mááyí lúrú bi káa ní, bụkụlụ usáni nɨ mɨtóroné
kó'dụ́ma. 'Yị bɨ ekị́ doa ní kí kakpá 'bɨ ụ́nzụ éyị́ do sịlịne.
6 Zíma úwú kúrú gɨ dongará éyị́ trịdrị ga bɨ eso (4) née kídí, "Éyị́ bɨ nɨyí
ụ́nzụ a zí 'yị kí owụ́ kakpá née nɨ ídí kí tụ́'dụ́ késị́. Áyí ótoómo dụụ́ yáká
ga bɨ kí éyị́ ga bɨ sɨmɨyé gɨ ro ndịsị lụ́rụ yée káa do sụ'bụ́ kí yée ga bɨ gɨ ro
le'yị́ kọ́ṛọ́ ní."
7 Sɨmɨ bɨ Owụ́ Kábịṛịkị likpí eso (4) ká'dá ní, zíma úwú kúrú eso (4) éyị́
trịdrị kídí, "Ógụ mu."
8 Mááyí lúrú bi káa ní, usáni bɨ kí roné káa zí mbụkụ ní nɨ go ógụ. 'Yị bɨ
ndịsị doa ní ịrịa Owụ́ Umbu. Ịrị ezegámá a 'bɨ ené Zíumbu. I'bíní roko'bụ
zíye do kịé'do gɨ sɨmɨ eso (4) * 'bɨ do sogo káṇgá zíye ndịsịyé úfu 'yị e kí
mɨngburoko maku e, kí mongụ́ 'bú, kí ndíyá, zí bangá sinyí e ánu ngíti
géyị ye.
9 Sɨmɨ bɨ likpí ịnyị (5) ko'dó ní, mááyí lúrú bi sị́ mbayi bɨ káa ní, zíma
lúrúndíki lafúze ga bɨ ufuní yée gɨ zía bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo zíye
ndịsịyé úku ledre a kíngaya ní.
10 Zíye úku ledre kí kúrúye 'dága zí Lomo bɨ roko'bụné kíngaya ní kídí,
"Ngére ezé Lomo, yịị́ bɨ kémbị́ lúyú ledre ndaá royị́ wá ní. 'Yị ga bɨ 'do'doní
zée zíye úfu zée ba, áyí í'bí 'do'dó royé nda kíbe'di?"
11 Zí Lomo í'bí bɨkenyị́ bongó zí 'yị ga bɨ ufuní yée ní. Zía úku ledre zíye
kídí, ndịsịsé aka kí 'búó togụ́ ufu asání 'yị amá ga bɨ ṇguṇguní ledre amá
go nɨyí lúndu e mbá gɨ ro zí 'do'dó ma'dáa útúásáne kpịnị.
12 Sɨmɨ bɨ likpíní ịnyị doa kéṛị́ (6) ká'dá ní, zí kị'dị káṇgá méngị roné,
geré zí kadra ịlịne mbụụ́, zí komo éfé ésịne káa zí sáma ní.
13 Zí kele e ndịsị útúógụyé káa zí mɨáná kágá ndịsịní útúógụyé gɨ zí
mongụ́ síli ní.
14 Do kíṛókụ́óyó ere káa zí kíṛokụ́ní sáka ní. Zí landa e kí cúkú e lélịye
mbá.
15 Zí mɨngburoko ngére e, kí 'yị 'bɨ 'be 'bɨ eyé e, kí mɨngburoko manda
'bɨ asikíri eyé e, kí 'yị ga bɨ kí tụ́'dụ́ éyị́ e zíye ní, kí 'yị ga bɨ kí roko'bụ
ledre e zíye ní, kí owụ́kụlụ́ e kí gbékpị́ 'yị e mbá zíye ídíye kí ngịrị royé
bɨsinyíne zíye ndịsịyé kí ló'boyé sɨmɨ gu landa e ngíti géyị sogo landa e.
16 Zíye ndịsị ngásáye kí úku ledre kídí, "Áko landa ga ba, ịnyịsé gɨrí
ógụ útú'dụ́tụ zée wá gɨ zí 'di, líkpísé rosé mu zíze ólụ́ ló'bozé sɨmɨsé gɨ zí
sɨmɨkesị́ 'bɨ Lomo e kí Owụ́ kábịṛịkị.

---

* **6:8 6:8** Kịé'do gɨ sɨmɨ eso: Togụ́ ifiní kóo sɨmɨ 'yị e eso do sogo káṇgá née ní nɨyí úfuónzó ngúru a bɨ ifiní ní mbá 'dá'ba.

17 Sịndị kadra 'bɨ sɨmɨkesị eyé utúasá go zía gɨ ro úfuónzó zée. Ambí nɨ
yómo zée gɨ zía née?”

7

Otoní kací sịlị Lomo sɨmɨ komo 'yị e (144,000)

1 Gɨ do kací ledre née ní, zíma lúrúndíki maláyika e eso kí toro do sogo
káṇgá do bi e mɨngúngúcú a. 'Di'bingeṛịní bɨsinyí síli bɨ kí roko'bụné ayí
ógụ ílí do sogo káṇgá, togụ́ do mɨkavu e kí kágá e ní go ndá.
2 Zíma kpá lúrúndíki ngíti maláyika kí ógụ 'dịyị roné gɨ 'dí gbére, gɨ
ro óto kací sịlị Lomo sɨmɨ komo 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní. Zía úku ledre kí
kúrúne 'dága zí maláyika ga bɨ eso i'bíní roko'bụ zíye gɨ ro sínyiónzó do
sogo káṇgá kí mɨkavu ní kídí,
3 “Ndásé aka sínyiónzó do sogo káṇgá kí mɨkavu e kí kágá e wá, 'búó
togụ́ otozé kací sịlị Lomo go sɨmɨ komo mbigí 'yị ené e za mbá.”
4 Zíye úku ledre kídí, otozé kací sịlị Lomo go sɨmɨ komo 'yị e álifu kịé'do
doa cị gbre doa eso (144,000) née sị do Isɨréle e.
5 Gɨ tara mbotụ 'bɨ Zụ́da 'bɨ ené álifu sokó doa gbre (12,000),
gɨ tara mbotụ 'bɨ Rụ́bene 'bɨ ené, álifu sokó doa gbre (12,000),
gɨ tara mbotụ 'bɨ Gáda 'bɨ ené álifu sokó doa gbre (12,000),
6 gɨ tara mbotụ 'bɨ Aséra 'bɨ ené álifu sokó doa gbre (12,000),
gɨ tara mbotụ 'bɨ Nafatáli 'bɨ ené álifu sokó doa gbre (12,000),
gɨ tara mbotụ 'bɨ Manási 'bɨ ené álifu sokó doa gbre (12,000),
7 gɨ tara mbotụ 'bɨ Simiyóna 'bɨ ené álifu sokó doa gbre (12,000),
gɨ tara mbotụ 'bɨ Lévị 'bɨ ené álifu sokó doa gbre (12,000),
gɨ tara mbotụ 'bɨ Isakára 'bɨ ené álifu sokó doa gbre (12,000),
8 gɨ tara mbotụ 'bɨ Zebụlụ́na 'bɨ ené álifu sokó doa gbre (12,000),
gɨ tara mbotụ 'bɨ Yoséfa 'bɨ ené álifu sokó doa gbre (12,000),
gɨ tara mbotụ 'bɨ Benzemúna 'bɨ ené álifu sokó doa gbre (12,000).

Tụ́'dụ́ ṛịkị sị do 'yịma'dí e

9 Gɨ do kací ledre née ní, zíma lúrúndíki tụ́'dụ́ tụ́'dụ́ 'yị e, 'yị bɨ nɨ útúásá
óloónzó yée ní ndaá. Tụ́'dụ́ sị do 'yịma'dí e do sogo káṇgá, kací kúfúye
kí tara eyé e mɨngúngúcua nɨyí kenée mbá mɨtóroyé kó'dụ́ Lomo kí Owụ́
kábịṛịkị. Esịní royé mbá bɨkenyị bongó, kpá kí mbílí mbịró do sịlịye.
10 Zí 'yị ga gére née úku ke'bị kí kúrúye 'dága kídí,
“Lomo ezé bɨ nɨ mɨndịsịné
do kịtị ngére ní
nɨ kí roko'bụ zíne
'bɨ yómo 'yị ené e.
Owụ́ kábịṛịkị nɨ kpá kenée.”
11 Zí maláyika e ga bɨ toro'dikíní kịtị Ngére née gbaá ní, kí ngíti géyị
mɨngburoko 'yị ga bɨ ore, nda kpá kí ngíti géyị mɨngburoko éyị trịdrị ga
bɨ eso (4) ní ịnyịyé mbá útúló'bụ komoyé bi ndịsịyé óto úndru Lomo.
12 Zíye úku ledre kídí,
“Idí kenée.
Azé ndịsị mbófo yịị kí kófó ịrịyị,
áyí 'yị komokenzị, azé mbófo yịị kí ndịsị óto úndruyị,
áyí kí roko'bụ ledre e za mbá zíyị,
azé ndịsị óto úndruyị kenée za fí. Idí kenée.”

13 Zí ngúru mingburoko 'yị ga gére née ndú'yú máa kídí, “Ówo 'yị ga bị
kí bikenyị bongó royé née bú? Ogụní gị 'da?”
14 Zíma úkulúgu ledre zía kídí, “Mongụ́ 'yị, ówo yée yíị.”
Zía úku ledre zíma kídí, “Ga gére née 'yị ga bị kóo nduwúní kíngaya ní.
Luguní bongó eyé go drá kí sáma Owụ́ Kábịṛịkị.
15 Gị zí kéyị née,
“utúasání go tóroyé cigí kịtị ngére 'bị Lomo
ndịsịyé óto úndrua simi 'dịcị ené kí kadra kpá kí ndụlụ mbá,
gị zía owoní bú kídí Lomo ma'dáa ndịsị sáká yée ne gị simi ledre e.
16 Éyị bị 'bú ní mengị lolụ yée wá,
kodró mengị yée wá.
Pho'dụ kadra ongbó lolụ yée wá,
gba bisinyí bimiịṛị ogụ lolụ royé kpá wá.
17 Owụ́ kábịṛịkị bị toro kó'dụ́ kịtị ngére ní ni ndịsị lúrú bi kacíye,
zía ndịsị ndéré kíye do 'dawú 'bị trịdrị bị za fí ní.
Lomo ni ó'dó iní ini gị komoyé drá.”

8

Ledre gị ro odụ ko'dó bị likpíní ní

1 Simi bị Owụ́ kábịṛịkị likpí ịnyị doa gbre ko'dó ní, zí bi ídíne komo ere
sií gbóo kí yana sịndị kadra.
2 Mááyí ídí kíe ní, i'bíní dịbịlị go zí maláyika ga bị ịnyị doa gbre ndịsịní
tóro kó'dụ́ Lomo ní kacíye mbá.
3 Zí ngíti maláyika bị kí saáni bị gị simi dábu do sịlịne kí abúṛengú
siminé ní ógụ tóroné cigí mbayi 'bị Lomo. Zía óngbó a 'dáná a zí Lomo
káa zí bị mbigí 'yị 'bị Lomo ndịsịní íni ini zí Lomo ní do mbayi bị gị simi
dábu ní kó'dụ́ kịtị ngére née.
4 Zí cika abúṛengú née kí ini 'bị 'yị ga gére née ndéréne gị do sịlị
maláyika née zí Lomo 'dága.
5 Née ní zí maláyika née 'dí'bi saáni do ụ́nzụ 'dúcu a kí so pho'dụ bị
gị sị mbayi 'bị Lomo ní, zía léfe a ruu bi do sogo káṇgá. Gị ore geré zí
pho'dụ née ndícíphụ́trụ roné kí mongụ́ roko'bụné zía ndịsị 'bílé'bené zí
káṇgá kpá ndịsị kịzịné.

Maláyika imíní dịbịlị e

6 Nda gị ore, zí maláyika ga bị gáa ịnyị doa gbre (7) i'bíní dịbịlị e ịnyị
doa gbre do sịlíye ní, yéme royé gị ro ímí yée.
7 Zí mizefị maláyika ímí 'bị ené dịbịlị. Geré zí minguṛogó iní káa zí
mongụ́ 'dófị ní kí ngíti éyị bikesị pho'dụ ní kpá kí sáma útúógụyé gị komo
ere do káṇgá. Zí dogboṛụ do sogo káṇgá kịé'do gị simi ota* kí kágá e kí
súwú e áṛáye mbá.
8 Zí gbre maláyika ímí 'bị ené, zí mongụ́ so pho'dụ káa zí landa ní
útúógụné bu simi mongụ́ mikavu. Zí komo dogboṛụ mikavu née ésịne
káa zí sáma ní.
9 Zí tụ́'dụ́ ngíti géyị éyị trịdrị ga bị simi a ní úyuyé mbá, zí dogboṛụ
kuṛúngba e 'déweyé gị zí roko'bụ iní.

---

* **8:7 8:7** Kịé'do gị simi ota 'bị do sogo káṇgá: Togụ́ ifiní kóo simi do sogo ota, niyí óngbóónzó ngúru a mbá 'dá'ba.

10 Zí ota maláyika ímí 'bɨ ené dịbịlị. Zí mongụ́ kele bɨ ndịsị ndící 'bɨ
ené káa zí mɨụ́ndụ pho'dụ ní útúógụné ẹee buu sɨmɨ ngbụru e kí dokụ́'dụ
ngbụru e.
11 Ịrị kele née nɨ Átá. Gɨ zí kéyị née, zí dogbọrụ iní e átáye mɨátá, zí
tụ́'dụ́ ngíti géyị 'yị ga bɨ ewéní ní úyuyé mbá.
12 Zí eso maláyika ímí 'bɨ ené dịbịlị. Zí dogbọrụ kadra kí dogbọrụ éfé kí
kele e ídíye nda lụlụ'dụ ọngoní lolụ bi mbị wá. Zí bi rịrịfị née ídíne gbóo
kí yana kadra kpá gbóo kí yana ndụlụ.
13 Gɨ do kací ledre née, zíma lúrúndíki agi komo kadra 'dága, zía ndịsị
gbúrógbóne 'dága kídí, “Nduwú, nduwú, nduwú ro 'yị ga bɨ do sogo káṇgá
ní gɨ zía maláyika ga bɨ ota ní nɨyí go gɨ ro ímí 'bɨ eyé dịbịlị cakaba.”

9

Ịnyị maláyika imí 'bɨ ené dịbịlị

1 Zí ịnyị (5) maláyika ímí 'bɨ ené dịbịlị. Kpá lá bɨ imí ní, geré zíma
lúrúndíki kele bɨ utúogụ do sogo káṇgá ní. 'Di'biogụ mafutáa 'bɨ líkpí
tara gu bɨ olụ́ olụ́* kíngaya ní kpa kíne.
2 Sɨmɨ bɨ likpí tara gu née ní, zí bụkụlụ cika ólụ́ógụné kụụ káa zí cika
mɨ'dụtụ́ ní, zía 'dụ́tụ komo kadra kí ere yeré.
3 Zí mbíra e ólụ́ógụyé gɨ sɨmɨ cika née sụụ ógụyé do káṇgá. Nɨyí kí
roko'bụ 'bɨ é'be 'yị zíye káa zí ágarabu ní.
4 Ukuní zíye kídí ndaní é'be súwú e kí éyị́ ga bɨ ụtụní ní kí kágá e wá.
Idíní é'be dụ́ụ́ 'yị ga bɨ ngárá otoní kací sịlị́ Lomo sɨmɨ komoyé wá ní.
5 Ukuní zíye kídí ndaní úfu 'yị ga bɨ nɨyí é'be yée née mɨúfu wá. Idíní tí
lá 'dó'do yée mɨ'dódo kí éyị́ mɨówo bɨ káa zí 'bɨ ágarabu ní kí éfé e ịnyị.
6 Sɨmɨ sịndị́ kadra née gɨ zí éyị́ mɨówo, zí tụ́'dụ́ 'yị e ndịsịyé ṇgúṇgú
umbu, é'e umbu ogụ ené 'dí'bi yée wá, zíye ídíye tí nzíyiyé gɨ ro úyuyé,
umbu ngásá nda yị́ ené gɨ zíye mɨngásá.
7 Mbíra ga gére née, tosoyé káa zí usáni ga bɨ yemeomoní yée go nzíyiyé
gɨ ro okó ní. Nɨyí mbá kí tagíya ro doyé gɨ sɨmɨ dábu. Sɨmɨ komoyé nɨ mbá
káa zí sɨmɨ komo 'yịma'dí ní.
8 Zí bị doyé ídíne mbá káa zí bị do kará e ní. Zí soyé ídíne mbá kí
mɨngburoko ngịrịné káa zí so kemị ní.
9 Zí do kó'dụ́ye órụné gbɨgaga káa zí késị́ ní. Zí ngbọrụ fúndúye kí ịnyị
'dága ndịsị ngúndruné káa zí gbọrụ tụ́'dụ́ usáni e kí ndéréye sɨmɨ okó ní.
10 Sono mbíra ga gére née nɨ kí wowóne káa zí ágarabu ní. Nɨyí ndịsị
é'be 'yị e kí sonoyé née kí éfé ịnyị (5).
11 Maláyika bɨ ndịsị lúrú bi kací mongụ́ gu ní, nɨ ne ngére doyé. Ịrịa
sɨmɨ tara Ébere nɨ Abadóno, sɨmɨ Gịrịgị 'bɨ ené Apolóno† ledre gɨ sɨmɨa
kídí, 'do'dó.
12 Mɨzefị 'do'dó ụkụ́ aka née lá ne. Ngíti géyị 'do'dó e gbre nɨyí kpá ógụ.
13 Zí ịnyị doa kérí (6) maláyika ímí 'bɨ ené dịbịlị. Zíma úwú kúrú 'yị kí
ódroné gɨ sị́ mbayi kí'dí bɨ ndịsịní 'dáná éyị́ zí Lomo sị́ mbayi 'bɨ Lomo bɨ
gɨ sɨmɨ dábu ní.

---

* **9:1 9:1** Gu bɨ olụ́ olụ́ kíngaya ní: Ba bi bɨ kí'dí bɨ bandáotoní Satána doa ní. † **9:11 9:11** Apolóno: Sɨmɨ tara Ébere ini ledre sɨmɨ a kídí sínyiónzó éyị́ e.

14 Zí 'yị́ née úku ledre zí ịnyị́ doa kéṛị́ (6) maláyika née kídí, “Líkpí
maláyika ga bɨ eso (4) 'di'bingeṛịní yée sɨmɨ ngbuṛu Efaráta ní mu.”
15 Née ní do likpí maláyika ga bɨ eso (4) yemeotoní yée nzíyiyé gɨ ro sịndị́
kadra, kí éfé nda kí sɨmɨbi 'bɨ ledre née ní ní, ịnyịyé ndéréye úfu tụ́'dụ́
ngíti géyị 'yịma'dí e do sogo káṇgá.
16 Maláyika ga bɨ eso (4) née, nɨyí kí tụ́'dụ́ asikíri e do usáni e, oloní yée
zíma úwú a romoní cị́ sokó mḭ́lịyono (200,000,000) go.
17 Zíma lúrú usáni e kí 'yị́ ga bɨ doyé ní, odóní mbá sókó késị́ e do
kó'dụ́ye ngíti géyị́ bɨkesịne, ngíti géyị́ káa zí cika ní, zí ngíti géyị́ ídí 'bɨ
eyé rerembeyé káa. Usáni ga gére née toso doyé nɨ káa zí do kemị́ ní. Zí
pho'dụ kí cika nda kí barụ́tụ ndḭsị́ ólụ́ógụyé gɨ koyé.
18 Zí éyḭ́ ga bɨ olụ́ogụní gɨ ku bangá ga gére née úfu tụ́'dụ́ tụ́'dụ́ 'yị́ e.
19 Bangá ga gére née, roko'bụ 'bɨ úfu 'yị́ e nɨ sɨmɨ koyé, kpá ro sonoyé.
Sonoyé nɨ kí doné káa zí do kámá ní togụ́ naná 'yị́ go yá, zí wowó a ídíne
kíngaya.
20 'Yị́ máa yée ga bɨ omoní gɨ sɨmɨ umbu ga gére née, iliní eyé óyóló'bó
mɨmbé'deyé wá. Otoomoní eyé óto úndru dokéké e, kí lomo ga bɨ 'yịma'dí
yemení yée gɨ sɨmɨ mɨṛíṛịṛí késị́ e kí dábu togụ́ mbú yée ga bɨ gɨ sɨmɨ tutú
kí kágá, bɨ ngárá lurúní bɨ wá, uwúní ledre wá, gamání kpá wá ní wá.
21 Otoomoní eyé ledre 'bɨ úfu 'yị́ e, lóndụ́, 'berị́, kpá kí ledre 'bɨ ugu ní
wá.

10

Maláyika kí Owụ́ Wáraga do sḭ́lḭ́ne

1 Nda née ní, zíma lúrúndíki ngíti maláyika bɨ kí roko'bụné kíngaya ní
kí ógụné gɨ komo ere do káṇgá, bụṛụngụ́ solụ wo go yeré, zí mḭ́kóṛụ́ ídíne
ro doa gbaá. Zí sɨmɨ komoa ndḭsị́ ṛíṛíne káa zí sụ́lụ́ kadra ní, zí kágá sịndḭ́
ga ídíye mbá káa zí ngbuṛu ngḭṛḭ́ ga bɨ kí pho'dụ royé ní.
2 Maláyika máa née ogụ kí owụ́ wáraga do sḭ́lḭ́ne kí tarané mɨlíkpíne
fúó. Zía ógụ tóroné óto sịndḭ́ne 'bɨ anú do mɨkavu, sịndḭ́ a 'bɨ ngelị́ 'bɨ ené
do káṇgá.
3 Zía gbúrógbóne 'dága káa zí kemị́ gburogbóne ní. Sɨmɨ bɨ gburogbó
ní, geré zí nzagba émbéne kí'dí ịnyị́ doa gbre (7).
4 Sɨmɨ bɨ nzagba ga bɨ ịnyị́ doa gbre (7) née embéní gɨrí ní, geré zíma
ịnyịmá gɨ ro éké ledre ga bɨ ukuní yée née. Zí ngíti 'yị́ ótrụ́ kása ledre
zíma gɨrí kídí, “Ndá aka éké 'dódo ledre ga bɨ úwú yée née wá, idíní aka
ídí mɨótoécịyé.”
5 Zí maláyika bɨ gáa toro do mɨkavu kí ngíti sịndḭ́ne do iní, ngíti a do
káṇgá ní ịnyịné sḭ́kpị́ sḭ́lḭ́ne 'bɨ anú 'dága.
6 Zía lólóbụ́ kí ịṛị́ Lomo bɨ nɨ trịdṛị́ za fí, bɨ otoogụ ere kí éyḭ́ ga bɨ sɨmɨné
ní mbá, kpá kí do sogo káṇgá za kí éyḭ́ ga bɨ sɨmɨné ní mbá, mɨkavu e kí
éyḭ́ ga bɨ sɨmɨyé ní mbá kídí, “Sịndḭ́ kadra ogụ go.
7 Sɨmɨ bɨ sịndḭ́ kadra ogụ go gɨ ro zí ịnyị́ doa gbre (7) maláyika ímí 'bɨ
ené dịbịlị́ ní, ledre ga bɨ kóo Lomo yemeomo yée sɨmɨ roko'bụ ené ní geré
zíye méngị́ royé tí káa zí kóo ukui'bí zí ngíti géyị́ 'yị́ kasa ené ga bɨ nébị́ e
ní.”

8 Zí kúrú bɨ gáa mɨúwú gɨ komo ere ní kpá ówụ́ ándá roné zíma kídí,
“Ndéré mu zíyị 'dí'bi wáraga bɨ likpíomoní tara go fúó do sịlị́ maláyika bɨ
tóro kí kémbị́ sịndịne do iní kpá do káṇgá ní.”
9 Zíma ndéréma úku ledre owụ́ wáraga née zí maláyika née gɨ ro zía
í'bí a zíma. Zía úkulúgu ledre zíma kídí, “'Dí'bi mu, ídí esị a koyị́ zíyị
ánu a. Sɨmɨ bɨ áyí ndịsị ánu a ní, nɨ ídí koyị́ ngbéngbeté káa zí tezị ní, nɨ
ndéréókpó sɨmɨyị́ nda mɨndogóne.”
10 Zíma 'dí'bi owụ́ wáraga gɨ do sịlị́ maláyika née ésị a komá ánu a.
Nɨ komá tí ngbéngbeté káa zí tezị ní, máụ́lụ nda ní, okpó nda sɨmɨmá
mɨndogóne.
11 Do úku kása ledre zíma kídí, “Ídí kpá fú úku ledre bɨ nɨ ógụ ménḡị
roné zí ṛịḳị́ kúfú 'yịma'dí e, kí ṛịḳị́ sị́ doyé kí tara eyé e mɨngúngúcua kí
ngére eyé e ní za mbá.”

11

Ledre gɨ ro 'dịcị́ 'bɨ ini zí Lomo

1 Zí Maláyika í'bíógụ kágá 'bɨ ndárába éyị́ e zíma. Do úku ledre zíma
kídí, “Ndéré mu ndárába sɨmɨ 'dịcị́ 'bɨ Lomo, zíyị kpá ndárába mbayi 'bɨ
Lomo, zíyị kpá ólo 'yị ga bɨ ndịsịní óto úndru Lomo íri ní mbá.
2 Tí lá, ndá ndárába ligá 'dịcị́ máa née wá gɨ zía ɨ'bíní go zí 'yị ga bɨ
ndaní Yụ́da e wá ní. Nɨyí ndịsị 'dítí sɨmɨ gara bɨ lúyú ledre ndaá sɨmɨ a wá
ní kí éfé e cị gbre doa gbre (42).
3 Mááyí í'bí roko'bụ zí 'yị amá e gbre nɨyí ési royé mbá nzenze bongó
zíye ndịsịyé úku bɨlámá ledre amá zí 'yị e kí sịlị́ álifu kịé'do míya gbre doa
cị ota (1,260).”
4 'Yị ga bɨ gbre née nɨyí káa zí kágá bɨ kí ịrịné olíva ní, kpá káa zí lámba
bɨ 'dịcị́ kací Ngére 'bɨ do sogo káṇgá ní.
5 Togụ́ 'yị ili ménḡị bɨsinyí ledre kí 'yị amá ga gére née yá, pho'dụ nɨ
ólụ́ógụ gɨ koyé óngbóónzó 'yị máa née. Née mɨsi'di bɨ 'yị bɨ nɨ ménḡị
bɨsinyí ledre kí 'yị amá ga gére née ní nɨ úyu doa ní.
6 Ya'dá ga gére née nɨyí kí roko'bụ zíye úku ledre zí iní tóroné kí é'dị
sɨmɨ bɨ nɨyí ndịsị úku bɨlámá ledre amá zí 'yị e ní. Nɨyí kpá kí roko'bụ zíye
úku ledre zí iní óyóló'bó roné káa zí sáma ní gɨ ro zí bɨsinyí ṛịḳị́ ndíyá e
útúye do 'yị e 'diya káa zí bɨ iliní ní.
7 Sɨmɨ bɨ mengịonzóní moko bɨ mákása yée kíe née go ní, bangá sinyí
bɨ nɨ ólụ́ógụ gɨ sɨmɨ mongụ́ gu ní nɨ útú kí okó doyé do rómo komoyé zía
úfu yée.
8 Umbuyé nɨ ídí sága do mongụ́ mɨsi'di sɨmɨ Yeṛụsaléma ore. Née sị́ ledre
bɨ ndoloní gara née gɨ zía kpá “Sodóma” do ndólo a kpá kídí, “Ízibiti ní.”*
Née gara bɨ kóo phephéonzóní Ngére eyé sɨmɨ a ní.
9 Umbu ga gére née nɨyí ídí sága kenée kí sịlị́ ota kí yanané gɨ ro zí ṛịḳị́
kúfú 'yịma'dí e, kí ṛịḳị́ sị́ doyé kí tara eyé e mɨngúngúcua ndịsị ógụyé lúrú
cáyi yée. Née sị́ ledre bɨ yaá ndaní óto yée gu gɨ zía wá ní.

---

* **11:8 11:8** Sodóma kí Ízibiti: Lomo sinyionzó Sodóma gɨ zí bɨsinyí mɨméngị ledre eyé e. Ólo Dosị́ éyị́ e 19:1-29. Lomo yomo 'yị ené e Isɨréle e gɨ sɨmɨ 'do'dó 'bɨ owụ́kụlụ́ gɨ sɨmɨ Ízibiti. Ólo Ólụ́ógụ 12.

10 Zɨ́ 'yị 'bɨ do sogo káṇgá e ídíye mbá kɨ́ rokinyi gɨ ro umbu ya'dá ga bɨ
gbre née. Do ndị́sịyé méngị ayímbi kɨ́ í'bí tákpásị́lị́ zɨ́ lafúye gɨ zɨ́a ya'dá
ga gére née i'bíní kóo 'do'dó go ro 'yị e do sogo káṇgá kɨ́ngaya.
11 Nda gɨ do kacɨ́ sị́lị́ ota (3) kɨ́ yanané, zɨ́ Lomo úru yée. Zɨ́ tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ
lurúnɨ́ ya'dá ga gére née urunɨ́ yị́ eyé gɨ sɨmɨ umbu go ní, ídíye kɨ́ mongụ́
ngịrị royé.
12 Zɨ́ye úwú kúrú 'yị gɨ komo ere kɨ́ ndólo yée kɨ́dí, “Ógụsé gɨrí mu yáa.”
Zɨ́ye ị́nyịyé tɨ́ do komo ezeokóye ga gére née ndéréye komo ere 'dága
kpụrụ́ gɨ sɨmɨ bụṛụngụ́.
13 Sɨmɨ sịndị́ kadra née ní, zɨ́ kị'dị káṇgá ídíne zɨ́ tụ́'dụ́ ngíti géyị kụ́tụ́ e
sɨmɨ gara ore ndụ́rụyé mbá. Zɨ́ 'yị e úyuyé álifu ịnyị doa gbre (7,000), zɨ́
yée ga bɨ omonɨ́ ní ndị́sịyé mbófo Lomo bɨ nɨ komo ere ní gɨ zɨ́ ngịrị.
14 Gbre 'do'dó ụkụ́ aka née lá ne, otayé (3) nɨ go kpá ógụ cakaba.

Ịnyị doa gbre maláyika imí dịbịlị

15 Zɨ́ ịnyị doa gbre (7) maláyika ímí 'bɨ ené dịbịlị. Zɨ́ma úwú kúrú tụ́'dụ́
'yị e komo ere kɨ́ úku ledre kɨ́dí,
“Do sogo káṇgá ba nɨ sị́ sị́lị́ Ngére Lomo, kpá sị́ sị́lị́ Kɨ́résịto,
Nɨ goó ne Ngére doa za fí.”
16 Geré zɨ́ mɨngburoko 'yị ga bɨ cị́kéṛị́ a doa eso (24) ndịsịnɨ́ gbaá cigí Lomo
ní, ị́nyịyé útúye do ngụ́ṛụ́ sịndị́ye bi óto úndru Lomo,
17 kɨ́dí,
“Mbófo éyị́ zɨ́yị Ngére Lomo bɨ roko'bụyị́ ofụ go ní,
Áyí cakaba bo, gɨ zɨ́a áyí kóo kú yị́ eyị́ bo,
Áyí 'yị mongụ́ roko'bụ
tónó moko eyị́ 'bɨ Ngére go.
18 'Yị ga bɨ kóo mɨmbé'deyé nɨ royị́ bɨsinyíne ní, sịndị́ kadra 'bɨ 'dó'do yée
ogụ go.
Sịndị́ kadra ogụ 'décị ngbanga 'yị ga bɨ kóo uyunɨ́ go ní,
kpá gɨ ro í'bí tákpásị́lị́ zɨ́ 'yị ị́nyị kasa eyị́ ga bɨ nébị e ní
kpá mbigí 'yị eyị́ ga bɨ kóo ndịsịnɨ́ óto úndru ịrịyị́ ní,
mɨngburoko yée kɨ́ mɨnzéréye,
kpá sịndị́ kadra 'bɨ úfu yée ga bɨ kóo ndịsịnɨ́ úfu lafúye do sogo káṇgá ní.”
19 Nda gɨ ore, do líkpí mbotụ 'dị́cị́ 'bɨ Lomo komo ere. 'Dị́cị́ íri zɨ́ma
lúrúndíki sondụ́ụ bɨ kɨ́ mɨyéme ledre 'bɨ Lomo gɨ ro 'yị e ní sɨmɨné. Zɨ́
bimɨóṇgó 'bɨ́lé'bené, zɨ́ mongụ́ gboṛụ éyị́ ówụ́ne káa zɨ́ nzagba embéne ní,
zɨ́ káṇgá ndị́sị kị́zịné zɨ́ 'dófị́ e ndị́sị ṛéṛeógụyé gɨ komo ere bi.

12

Kára 'yị lárá

1 Mongụ́ lárá ledre mengị komo ere. Kára esị kadra roné, zɨ́a óto
sịndị́ne e gá do éfé, tagíya bɨ oto doné ní, yemenɨ́ gɨ sɨmɨ kele e sokó doa
gbre (12).
2 Nɨ kɨ́ sɨmɨné, owụ́ nɨ go ówo gɨ ro árá. Gɨ zɨ́ mɨówo owụ́, zɨ́a mbụ́mbụ́dụ́
'dága.
3 Zɨ́ ngíti mɨlárá kámá bɨkesị́ne 'dódoógụ roné komo ere. Doa 'dényé
ịnyị doa gbre (7), kɨ́ ngiṛíne e sokó (10), zɨ́ tagíya e ídíye ro doa ga bɨ ịnyị
doa gbre (7) née kékị́é'do mbá.

4 Zía sḭkpḭ sononé ndḭsḭ kpírákpɨ tụ́'dụ́ kele e kɨ́e, zɨ́ye ndḭsḭ ṛéṛeógụyé
gɨ komo ere do sogo káṇgá. Zɨ́ kámá née ndéré tóroné mbḭ́ kó'dụ́ kára bɨ
ayí árá née, gɨ ro togụ́ árá go yá, zíne 'dí'bi owụ́ née ụ́lụ a.
5 Zɨ́ kára née árá owụ́o'do bɨ nɨ ógụ ídíne ngére do kúfú 'yḭma'dí e mbá
kɨ́ mongụ́ roko'bụné káa zɨ́ késḭ́ ní. Sɨmɨ bɨ ará ní, geré do 'dí'bi wo ndéré
kɨ́e zɨ́ Lomo 'dága óto wo do kḭ́tḭ ngére.
6 Zɨ́ mbágá owụ́ née ngásá ndḭsḭné sɨmɨ súwú gbála do bi bɨ Lomo
yemeomo zía ní gɨ ro do lúrú bi kací a kɨ́ sḭ́lḭ́ álifu kḭ́é'do míya gbre doa cḭ́
ota (1,260) doné.
7 Zɨ́ okó útúne komo ere. Zɨ́ Máyikolo ḭ́nyḭné kɨ́ tụ́'dụ́ maláyika ené e ḭ́cḭ́
okó kɨ́ lárá kámá née kɨ́ lafúga ga bɨ gɨ do kací a ní.
8 Tɨ́ lá zɨ́ maláyika e rómo komo kámá née, do ógóóyó wo gɨ komo ere
gɨrí cụ́ 'dá'ba.
9 Do ụ́cụógụ lárá kámá née bi. Bɨ kóo ndḭsḭní ndólo a 'desḭ́ ngére 'bɨ
bɨcayi lomo e togụ́ mbú Satána ní, bɨ 'yḭ lóndo 'yḭ e do sogo káṇgá mbá ní.
Ụcụogụní wo do sogo káṇgá kɨ́ maláyika ené e.
10 Zɨ́ kúrú 'yḭ ówụ́ne komo ere gbélḭ́ kɨ́dí,

“Mbófo éyḭ́, Lomo bɨ kɨ́ roko'bụné 'yḭ yómo 'yḭ e ní 'dodo roko'bụné go,
nɨ go ngére 'bɨ 'yḭma'dí e mbá.
Wo bɨ kóo oto roné kací kadra kɨ́ ndụlụ mbá ndḭsḭ úkuóto ledre ro lúndu
zée kɨ́ lémḭ zée ní,
ndaá lolụ karaba komo ere wá, ogóoyóní wo go, nɨ nda goó bi do sogo
káṇgá.
11 Lafúze ga gére née romoní komo Satána
gɨ zía oyóní sogoyé zɨ́ Owụ́ kábḭ́ṛḭ́kḭ kɨ́ úku ledre umbu bɨ uyu gɨ royé
ní wá.
Gɨ zɨ́ kéyḭ́ née, ngḭṛḭ umbu mengḭ ené yée wá.
12 Sée ga bɨ ndḭsḭsé ndḭsḭ komo ere ní mbá, ídísé mu ídí kɨ́ rokinyi.
Lerḭ́ zɨ́ do sogo káṇgá kɨ́ mɨkavu,
gɨ zía Satána nɨ go zíse íri
kɨ́ mongụ́ mɨmbé'dekesḭ́ sɨmɨné.
Gɨ zía owo go kɨ́dí ngítí sḭ́lḭ́ ené nɨ nda go lá cúku'dée.”
13 Sɨmɨ bɨ Satána owoyeme kɨ́dí ụcụogụní née go do sogo káṇgá ní, zía
ndḭsḭné gámásó'do kára bɨ ndikiogụ owụ́o'do ní.
14 Zɨ́ Ngére Lomo í'bí fúndú e gbre zɨ́ kára née káa zɨ́ 'bɨ agi ní gɨ ro zía
ḭ́nyḭné kɨ́e ndéréne gbála sɨmɨ súwú, do ndḭsḭ lúrú bi kací kára née íri kɨ́
sɨmɨbi ota kɨ́ yanané gɨ zɨ́ kámá.*
15 Zɨ́ Satána née sí'dí 'dḭyḭ iní kpúya káa zɨ́ ngbụṛu ní ma'díi do bi bɨ
kára née ngasá doa ní, gɨ ro zɨ́ iní née ndéré úfu wo 'dá'ba.
16 Zɨ́ káṇgá líkpí roné, zɨ́ iní bɨ Satána sɨ'dí née kúkúne mbá sɨmɨ a, zɨ́
kára née ómoné.
17 Zɨ́ mɨmbé'de Satána ésḭ́ tátá roné ro kára née nda 'dá'dá. Zía nda
ídíne go kpá ezeokó ngíti géyḭ owụ́ ga bɨ 'bɨ kára née ní gɨ zía nɨyí née go
mbá 'yḭ úwú kúrú Lomo zɨ́ye ndḭsḭyé méngḭ ledre ga bɨ Yésụ 'dodo zɨ́ye ní.
18 Zɨ́ Satána née ndéré tóroné kó'dụ́ ngbụṛu née ndḭsḭ óndó bi.

* **12:14 12:14** Kámá: Ndḭsḭní kpa ndólo a daragóna, ḭṛḭa Satána ngére 'bɨ bɨcayi lomo e.

13

Bangá sinyí e gbre

1 Zíma lúrú lárá bangá sinyí káa zí bangá iní ní kí ólụ́ógụ gɨ sɨmɨ mɨkavu.
Doa 'dényé ịnyị doa gbre (7) kí ngịríne sokó (10). Zí tagíya e ídíye do
ngịríga ga bɨ sokó (10) née mbá. Ekéotoní kese ga bɨ ndịsị úku Lomo kíe
ní ro doa ga bɨ ịnyị doa gbre (7) née mbá.
2 Bangá sinyí née, tífí a nɨ káa zí tífí kérị́ ní, sókó sịndị́ga 'bɨ eyé nda
mbá mɨngburokoyé káa zí 'bɨ ngíti bangá sinyí bɨ kí ịrịné bíya ní, zí taraa
ídíne káa zí tara kemị ní. Zí lárá kámá née i'bí roko'bụ bɨ nɨ kíe káa do
ngére ní zía gɨ ro zía ndị́sịné méngị lárá ledre e kíe.
3 Ngúru do lárá kámá née nɨ kí mongụ́ mbịri roné. Zí tara 'yịma'dí e do
sogo káṇgá ị́drí́ye mbá mɨị́drị́ kí lúrú mbịri née. Gɨ zí kéyị née zí 'yị e do
sogo káṇgá mbá ṇgúṇgu ledre bangá sinyí née.
4 'Yịma'dí e ndị́sịní óto úndru lárá kámá née gɨ zía bɨ i'bí roko'bụ zí
bangá sinyí née ní ní. Zíye ndị́sịyé óto úndru bangá sinyí née kídí, “Ambi
nɨ káa zía ne? Ambi nɨ útúásá méngị okó kíe ne?”
5 Lomo otoomo aka sịndị́ kadra ne zí bangá sinyí née ndị́sị úku née kí
bɨsinyí kese e kpá kí ndị́sị 'dódo roko'bụné kí éfé e cị́ gbre doa gbre.
6 Nɨ ndịsị úku Lomo kí úku sínyi ledre gɨ do bi ere kí 'yị ga bɨ komo ere
íri ní mbá.
7 Otoomoní aka wo zía ndị́sịné ịcị́ okó ro 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre Lomo
go ní gɨ ro zía rómo komoyé. Lomo i'bí aka kpá roko'bụ go zía gɨ ro zía
aka ídíne káa zí éyị́ bɨ nɨ go ngére do 'yịma'dí e do sogo káṇgá za mbá ní.
8 'Yị ga bɨ ndịsịní óto úndru bangá sinyí née nɨyí ye yée ga bɨ ịrịyé ndaá
mɨékéne kú gɨ do sịne sɨmɨ bụ́kụ 'bɨ trịdrị bɨ za fí 'bɨ Owụ́ kábịŕị́kị bɨ kóo
ufuní wo ní wá.
9 'Yị bɨ mbílí a uwú ledre bú ní ídí úwú ledre née.
10 Togụ́ Lomo ṇguṇgu ne kídí idíní 'dí'bi 'yị yá,
nɨyí 'dí'bi wo.
Togụ́ ṇguṇgu kídí idíní óṇgoónzó 'yị mɨóṇgoónzó yá,
nɨyí tí óṇgoónzó wo.
Ledre née 'dodo kídí 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo go ní idíní ndị́sị
ụ́tụ sɨmɨyé zíye ndị́sị tóroyé ngbúó.

Mɨlárá bangá olụ́ogụ gɨ sɨmɨ káṇgá

11 Zíma kpá lúrúndíki ngíti mɨlárá bangá sinyí kí ólụ́ógụné gɨ sɨmɨ káṇgá.
Nɨ kí ngiríne e gbre káa zí ngirí kábịŕị́kị ní, zía ndị́sị ódroné káa zí lárá
kámá ní.
12 Bangá máa wo née ndịsị méngị moko kí roko'bụ 'bɨ bangá sinyí máa
wo bɨ kí mongụ́ mbịri ro doné ní. Ili ndị́sị lóndo 'yị e gɨ ro zíye ṇgúṇgu
mbá ledre 'bɨ bangá máa wo bɨ kí mbịri ro doné née.
13 Bangá máa wo bɨ olụ́ogụ gɨ sɨmɨ gu née, nɨ kí roko'bụ 'bɨ méngị lárá
ledre zíne, oto pho'dụ zía útúógụné gɨ komo ere zí tụ́'dụ́ 'yịma'dí e lúrú a
mbá cụ́ kí komoyé.
14 Gɨ zí roko'bụ ledre ga bɨ ndịsị méngị yée do bi kací mɨzefị bangá sinyí
née ní, zía lóndo tụ́'dụ́ 'yịma'dí e do sogo káṇgá. Oto 'yị e zíye yéme lị́lị
mɨzefị bangá sinyí bɨ kí mongụ́ mbịri ro doné ní, zíye ndị́sịyé óto úndrua.
15 I'bíní roko'bụ zía gɨ ro zía óto lị́lị mɨzefị bangá sinyí bɨ 'yị e yemení ní
gɨ ro zí lị́lịga máa née ídíye mbá trịdrị do ndị́sịyé ódroyé mɨódro. Gɨ ro

zíye úku ledre gɨ ro 'yị ga bɨ otoní úndru lịlị máa ga gére née wá ní, idíní úfu yée 'dá'ba.
16 Zía kpá úku ledre kídí, 'yị e za mbá, yée ga bɨ kí ledreyé owóowó kí yée ga bɨ ledreyé owó wá, yée ga bɨ kí éyị e zíye kí yée ga bɨ 'yị lerị e ní, gbékpị 'yị e kí owụ́kụlụ́ e mbá, idíní éké lịlị mɨzefị bangá sinyí née ro kágá sịlịye 'bɨ anú togụ́ sɨmɨ komoyé,
17 gɨ ro 'yị bɨ lịlị née togụ́ mbú éyị mɨólo do bɨ kací lịlị née ndaá mɨékéne roa wá ní, ndaá ndéré úgú éyị, togụ́ úgúóyó éyị e wá.
18 Ekéní lịlị mɨzefị bangá sinyí née kí námba. Mɨólo a nɨ míya ịnyị doa kérị́ kí cị ota doa ịnyị doa kérị́ doné (666). Ídí sómụ́ sị ledre 'bɨ mɨólo ịrị bangá née bɨlámáne gɨ ro zíyị ówo ledre gɨ sɨmɨ a, gɨ zía, mɨólo a née 'dodo ịrị 'yị.

14

Owụ́ kábịrị́kị kí 'yị ené e

1 Zíma lúrúndíki Owụ́ kábịrị́kị kí tóro do Landa Záyono kí 'yị ené e míya kịé'do cị gbre doa eso álifu (144,000). 'Yị maáge nɨyí mbá kí ịrịa kpá kí ịrị 'Bụa mɨékéne sɨmɨ komoyé.
2 Zíma úwú kúrú 'yị kí ndịsị ngúndruné komo ere káa zí mongụ́ vụrụ ní, kpá káa zí nzagba ndịsị émbé ne ní. Gborụ éyị bɨ máúwú ní nɨ káa zí 'yị ímí káṇgá e ndịsịní tólo kófó ke'bị kí káṇgá ní.
3 Zí tụ́'dụ́ 'yị ga gére née ndịsịyé úku mɨkánda ke'bị kófó ịrị Lomo kó'dụ́ kịtị ngére kpá kó'dụ́ éyị trịdrị ga bɨ eso nda kí mɨngburoko 'yị ga bɨ nɨyí mɨndịsịyé ore ní. 'Yị bɨ útúásá ówo ke'bị née ní ndaá dụụ́ 'yị ga bɨ míya kịé'do cị gbre doa eso álifu (144,000) omoní go do sogo káṇgá ní.
4 Née 'yị ga bɨ otoomoní royé kí sómụ́ ledre eyé e mbá zíye ndịsịyé méngị dụụ́ ledre ga bɨ Owụ́ kábịrị́kị ili yée ní. Gɨ zía i'bí roné do úyuné gɨ royé 'dí'bióyó umbu bɨ kóo ayíní úyu a ye gɨ zí lúyú ledre eyé ní, nɨyí nda go zí Lomo kí Owụ́ kábịrị́kị kí ledreyé owóowó.
5 Kémbị ṛanga owụ́ogụ gɨ tarayé wá, nɨyí yị eyé go mbigí 'yị 'bɨ Lomo.

Maláyika e ota

6 Zíma lúrúndíki ngíti maláyika kí ịnyị kí fúndúne komo ere. Nderé kí ótrụ́ bɨlámá ledre bɨ za fí ní zí kúfú 'yịma'dí e kací sị doyé kí tara eyé e mɨngúngúcua do sogo káṇgá za mbá.
7 Ndịsị ótrụ́ a kídí, “Sée 'yịma'dí e za mbá, ídísé óto úndru Lomo zíse ndịsịsé kófó ịrị a, gɨ zía sịndị kadra ené 'bɨ 'décị ngbanga ogụ go. Ídísé mu óto úndru Lomo zíse ndịsịsé kófó ịrị a gɨ zía bɨ otoogụ ere kí do sogo káṇgá kí ngbụrụ e kí dokụ́'dụ ngbụrụ e mbá ne ní.”
8 Zí gbre maláyika óguné gɨ do kací ezené née ndịsịné úku ledre kídí, “Mongụ́ gara bɨ Babelónịya* ba ụkụ́ go, ụkụ́ go. Gɨ zía tụ́'dụ́ ṛịkị́ sị do 'yị e mbá 'di'biní nda yị eyé go bɨsinyí mɨméngị ledre ga bɨ sɨmɨ mongụ́ gara máa née ní ní.”

* **14:8 14:8** Babelónịya: Gɨ do kací sịndị kadra 'bɨ Nówa, zí 'yị e ó'bó mongụ́ 'dịcị mbíwu 'dága sɨmɨ Babelónịya, tí lá zí Lomo gírágá báyi yée gɨ ro zíye ndịsị ódro tụ́'dụ́ ṛịkị́ tara e. Nda gɨ do kací tụ́'dụ́ sɨmɨbi e, zí mongụ́ ngére 'bɨ Babelónịya 'dí'bi Isɨréle e káa do owụ́kụlụ́ e sɨmɨ Babelónịya. Lurúní nda kóo Babelónịya káa zí mongụ́ gara bɨ ndịsị ịcị okó ro Lomo kí 'yị ené e ní. Ólo ledre gɨ roa sɨmɨ Dosị éyị e 10 kí Dániyele 1:1-2.

9 Zí ota maláyika ógụné ndịsịné úku ledre kídí, “Togụ́ 'yị e ṇguṇguní
ledre 'bɨ bangá sinyí née, zíye ndịsịyé óto úndru a, zí ịrịa ídíne mɨékéne
sɨmɨ komoyé togụ́ mbú ro sịlịye yá,
10 Lomo nɨ 'dó'do yée kí 'do'dó 'bɨ odụ a ndaá ní, zíye ndúwúye kíngaya,
zíye ndịsịyé náná do soyé gɨ zí mɨówo pho'dụ do komo Owụ́ Kábịṛịkị kí
maláyika e.
11 Cika pho'dụ bɨ gɨ doyé ní ụkụ́ wá nɨ ídí fú lá gụ́ndrụ. 'Yị ga bɨ ṇguṇguní
ledre 'bɨ bangá sinyí née, zíye ndịsịyé óto úndru a, zí ịrịa ídíne mɨékéne
sɨmɨ komoyé togụ́ mbú ro sịlịye ní, 'do'dó eyé nɨ ídí kí ndụlụ kí kadra
'dowụ́ní royé wá.”
12 Káa zí bɨ goó kenée ní, 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Lomo go, nɨyí go
mbigí 'yị ené e ní, kací kadra mbá, idíní ndịsị úwú kúrú Lomo zíye ndịsị
tóroyé ngbúó tí káa do 'yị lódụ́ kací Yésụ.
13 Zíma úwú kúrú gɨ komo ere kídí, “Ídí éké ledre ba kídí tónóne cakaba
ndéréne 'dá'dá 'yị ga bɨ umbu nɨ 'dí'bi yée kí lódụ́ kací Yésụ oyóní sogoyé
zía mbá wá ní, Lomo nɨ í'bí úndru zíye.”
Zí 'Dówụ́ Lomo úku ledre kídí, “Nɨ kenée ma'díi, nɨyí 'dówụ́ royé gɨ zí
kụ́rụ́ zí bɨlámá mɨméngị ledre eyé 'dí'biógụ rokinyi zíye.”

Nduwú ro 'yị lúyú ledre e

14 Nda gɨ ore, zíma lúrúndíki bɨkenyị bụṛụngụ́ kí 'yị doné “káa zí owụ́
'bɨ 'yịma'dí ní.” Nɨ kenée kí tagíya gɨ sɨmɨ dábu doné, kí bɨkafa maku do
sịlịne.
15 Zí ngíti maláyika ólụ́ógụné gɨ 'Dịcị 'bɨ Lomo ótrụ́ ledre zía kídí, “Sịndị
kadra ogụ go gɨ ro zíyị 'décị ngbanga 'yị e kí maku eyị́ née káa zí sịndị
kadra ogụ ne zí mịngị́ yáká tónóne óṇgo kére gɨ yáká ní.”
16 Tí ma'díi, zía tónóne óṇgo kére ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ní mbá 'dá'ba.
17 Zí ngíti maláyika kpá ólụ́ógụné gɨ 'Dịcị 'bɨ Lomo komo ere kpá kí 'bɨ
ené bɨkafa maku do sịlịne.
18 Nda gɨ ore, zí maláyika máa wo bɨ ndịsị lúrú bi kací pho'dụ kí'dí bɨ
ndịsịní 'dáná mbayi 'bɨ Lomo ní ólụ́ógụné ótrụ́ ledre zí maláyika bɨ kí
bɨkafa maku do sịlịne ní kídí, “Ndéré mu zíyị líkpí mɨáná kọ́ṛọ́ ga bɨ yáká
kọ́ṛọ́ íri née mbá 'dá'ba gɨ zía sịndị́ kadra 'bɨ líkpí yée ogụ go.”
19 Zí maláyika née tí ịnyị ndéréne do sogo káṇgá, zía líkpí mɨáná kọ́ṛọ́
ga bɨ yáká kọ́ṛọ́ íri née mbá do léfe yée sɨmɨ tóỵị do útru yée gɨ ro 'dódo
mɨmbé'dekesị 'bɨ Lomo.
20 Zí maláyika née ịnyịyé kí lafúne e ụ́nzụ mɨáná kọ́ṛọ́ ga gére née mbá
ólụ́ógụ kíye gɨ sɨmɨ yana gara 'dí sogo do ndịsịyé útru kánya yée. Zí
sámayé ndịsị kúkúne bi kpúya káa zí mongụ́ ngbuṛu bɨ olụ́ mɨólụ́ ní.

15

Maláyika bɨ kí odụ nduwú ní

1 Zíma kpá lúrú ngíti lárá ledre komo ere. Maláyika e ịnyị doa gbre kí
ṛịṛịkị 'do'dó e ịnyị doa gbre kpá gɨ ro 'dó'do 'yị e kíe. Togụ́ wo née mengịní
royé go yá, zí mɨmbé'de Lomo nda ịdrịne.
2 Málúrú éyị́ kí ṛịṛí káa zí do mɨkavu kí mɨndící pho'dụ ní gɨ gbála. 'Yị
ga bɨ mɨtóroyé kó'dụ́ mɨkavu née íri, nɨyí 'yị ga bɨ romoní komo bangá

14:14 14:14 Dániyele 7:13

sinyí née kí lịlịa nda kí námba bɨ ndịsị 'dódo ịrị bangá sinyí née ní ní. Nɨyí kenée kí kụ'dụ́ bɨ Lomo i'bí zíye ní do sịlịye.
3 Ndịsịní úku ke'bị ga bɨ kóo Mụ́sa 'yị 'bɨ moko 'bɨ Lomo ndịsị kóo úku yée 'desị, kpá kí kófó ịrị Owụ́ kábịṛịkị kídí,
“Ngére Lomo, áyí 'yị roko'bụ,
ndịsị méngị mbá mɨnbguroko ledre e.
Kací kadra mbá, ndịsị méngị ledre ga bɨ utúasání mɨútúásá ní, gɨ zía áyí yị eyị 'yị méngị ma'díi, gɨ zí kéyị née,
áyí Ngére 'bɨ kúfú 'yịma'dí e mbá.
4 Ngére Lomo, ambi utúasá ndịsị óto úndruyị,
kí ndịsị kófó ịrịyị wá ní ne?
Áyí dụ́ụ́ yịị 'yị bɨ lúyú ledre ndaá roa wá ní.
Zée 'yịma'dí e do sogo káṇgá za mbá,
azé ndịsị kófó ịrịyị
gɨ zía owozé go kídí ndịsị méngị dụ́ụ́ bɨlámá ledre e.”
5 Gɨ do kací a née, zíma kpá lúrúndíki ngíti ledre kpị komo ere. Née kụ́tụ́ bɨ yemení káa do lịlị 'Dịcị 'bɨ Lomo ní, likpíní mbotụ a go fúó.
6 Zíma lúrúndíki maláyika e ịnyị doa gbre yemení yée gɨ ro 'dí'biógụ 'do'dó do 'yịma'dí e do sogo káṇgá kí ólụ́ógụ gɨ do mbotụ bɨ likpíní née gɨrí. Esịní royé mbá bɨkenyị bongó, zíye ódó royé ká'dá bɨ yemení gɨ sɨmɨ dábu ní.
7 Zí ngúru éyị trịdrị ga bɨ eso ní, 'dí'bi kó'do e ga bɨ gɨ sɨmɨ dábu ịnyị doa gbre (7) mbá kí 'do'dó e sɨmɨyé ní í'bí yée zí maláyika ga bɨ ịnyị doa gbre (7) née. Ga gére née bɨsinyí ledre ga bɨ Lomo bɨ nɨ trịdrị za fí ili 'dó'do 'yịma'dí e kíe ní.
8 Zí cika mongụ́ roko'bụ 'bɨ Lomo ídíne 'dịcị íri kụụ. 'Yị utúasá ndéré ólụ́ne íri wá, 'búó togụ́ maláyika ga bɨ ịnyị doa gbre née mengịonzóní moko eyé go.

16

Kó'do 'do'dó e ịnyị doa gbre

1 Gɨ do kací ledre née ní, zíma úwú kúrú 'yị kí úku ledre gɨ 'Dịcị 'bɨ Lomo gɨrí zí maláyika ga bɨ ịnyị doa gbre (7) née kídí, “Ndérésé mu léfe 'do'dó ga gére née do 'yịma'dí e do sogo káṇgá.”
2 Zí mɨzefị maláyika ịnyịné ndéréne léfe 'bɨ ené 'do'dó do sogo káṇgá. Zí éyị ko'bo e ndịsị óto royé ro 'yị ga bɨ lịlịní lịlị bangá sinyí royé zíye ndịsị óto úndrua ní.
3 Zí ngíti a ndéréne léfe 'bɨ ené sɨmɨ mɨkavu. Zí komo iní óyóló'bó roné káa zí sáma umbu 'yị ní, zí éyị trịdrị ga bɨ sɨmɨ iní máa née úyuyé mbá.
4 Zí otayé (3) ndéré léfe 'bɨ ené sɨmɨ ngbuṛu e kí dokụ́'dụ ngbuṛu e mbá. Zí komo iní ga gére née óyóló'bó royé kpá mbá káa zí sáma ní.
5 Zí maláyika bɨ kí roko'bụ 'bɨ do iní ní úku ledre kídí,
“Áyí yị eyị kóo kú bo,
áyí ídí fú lá bo.
Ndá 'bɨ eyị 'yị lúyú ledre wá.
Utúasá mɨútúásá zíyị
kása 'do'dó ro 'yị e káa zí née.
6 Ufuní kóo tụ́'dụ́ 'yị eyị ga bɨ kóo ṇguṇguní ledre eyị ní kí nébị eyị e.

Méngị go bɨlámáne, zíyị óyóló'bó iní káa do sáma zíye ndịsịyé éwé a.
Née ledre bɨ iliní ní utúasá go kpịnị kíye.”
7 Zíma úwú kúrú 'yị gɨ sị mbayi 'bɨ Lomo gɨrí kídí,
“Ma'díi, Ngére Lomo, roko'bụyị ofụ go,
mɨ'décị ngbanga eyị nɨ mɨútúásáne.”
8 Zí eso (4) maláyika née léfe 'bɨ ené komo kadra. Zí 'yị e ndịsị áṛáye gɨ zía káa zí pho'dụ ní.
9 Zí 'yị e ndịsị áṛáye gɨ zí pho'dụ kadra bɨsinyíne, iliní eyé nda oyólo'bó mɨmbé'deyé zíye ṇgúṇgu ledre 'bɨ Lomo wá, iliní eyé zíye mbófo Lomo wá. Ndịsịní nda yị eyé úku sínyi ledre kí mɨmbé'de késị zí Lomo bɨ nɨ kí roko'bụ 'bɨ ụ́cụómo 'do'dó née ní ní.
10 Zí ịnyị maláyika léfe 'bɨ ené mbá do kịtị ngére 'bɨ bangá sinyí, zí mɨtụlụrụ útúne sɨmɨ bi bɨ nɨ doa káa do ngére ní mbá. Zí 'yị ené ndịsịyé náná do soyé gɨ zí éyị mɨówo.
11 Gɨ zí bɨsinyí éyị mɨówo bɨ royé gɨ zí éyị ko'bo ní, zíye ndịsịyé úku bɨsinyí ledre gɨ do bi Lomo bɨ nɨ Ngére 'bɨ komo ere ní. Zíye kpá fú ndịsị eyé nda méngị bɨsinyí ledre e.
12 Zí ịnyị doa kéṛị (6) maláyika léfe 'bɨ ené sɨmɨ mongụ́ ngbuṛu bɨ kí ịrịné Efaráta ní, zí mongụ́ ngbuṛu née ndụ́kụ́ne gɨ ro yéme mɨsi'di zí ngére ga bɨ 'dí gbére ní.
13 Zíma lúrúndíki bɨcayi lomo e ota (3) káa zí mbó'dó e ní. Ngíti a olụ́ogụ 'bɨ ené gɨ ku mongụ́ kámá, ngíti a olụ́ogụ 'bɨ ené gɨ ku bangá sinyí, zí ngíti a ólụ́ógụ 'bɨ ené gɨ ku nébị bɨ 'yị ṛanga ní.
14 Bɨcayi lomo ga bɨ ota née nɨyí kí roko'bụyé gɨ ro méngị ledre ga bɨ kí roko'bụyé ní kíe. Ịnyịní ndéré zí ngére 'bɨ káṇgá e mɨngúngúcua yéme ledre kéye gɨ ro asikíri e gɨ ro zíye ídíye nzíyiyé ịcị okó sɨmɨ bɨ Lomo bɨ roko'bụa ofụ go ili go 'décị ngbanga ní.
15 “Mɨndá'baógụmá, nɨ líyị 'yị e mbá mɨlíyị. Yée ga bɨ nɨyí ndịsị kí komoyé kacíma ní, Lomo nɨ í'bí úndru zíye. Yée ga bɨ ndịsịní yị eyé sɨkala ní, dukuwu nɨ méngị yée gbála káa zí éyị bɨ ndịsịní ngíṛá do nyárá bi ní.”
16 Zíye yóko ngére e mbá do bi bɨ ndịsịní ndolo a kí tara Ébere e, Aramagédo ní.
17 Zí ịnyị doa gbre (7) maláyika léfe 'bɨ ené kụụ sɨmɨ síli 'dága. Zí kúrú 'yị ówụ́ne gɨ 'dịcị 'bɨ Lomo gɨrí kídí, “Utúasá go.”
18 Zí zangba 'bílé'bené, zía ndịsị émbéne, zí bɨsinyí kị'dị káṇgá ídíne 'dá'dá a ndaá aka kenée kú wá.
19 Gɨ zí kị'dị káṇgá née ní, zí mongụ́ gara bɨ Babelóṇiya ní ndụ́rụ ífi sɨmɨné za 'dényé ota. Zí gara 'bɨ kúfú ngíti géyị 'yị e kpá ndụ́rụné. Ledre lúyú ledre bɨ 'yị 'bɨ Babelóṇiya lịgị Lomo wá, 'do'do yée bɨsinyíne gɨ zí sɨmɨkesị.
20 Zí mɨngburoko cúkú e kpá kí mɨngburoko landa e lélíye za mbá gɨ zí mongụ́ roko'bụ bɨ 'bɨ Lomo ní.
21 Zí mɨngburoko 'dófị e káa zí mɨsisɨlekpe tutú e owóowó kíngaya ní ndịsịyé útúkánya 'yịma'dí e. Zí 'yị ga bɨ uyuní aka wá ní ndịsịyé úku sínyi ledre zí Lomo gɨ zí 'do'dó bɨ i'bíogụ doyé ní.

17

Kára kí bangá sinyí

1 Zí ngúru maláyika ga bɨ ịnyị doa gbre (7), wo bɨ lefe bɨsinyí éyị́ gɨ sɨmɨ
kó'do ené ní ógụné úku ledre zíma kídí, “Ógụ mu zíma 'dódo 'do'dó bɨ
Lomo ili 'dó'do kéṛé kára 'yị gámá kací ya'dá e* bɨ ndịsị ndịsị do tụ́'dụ́
iní e ní zíyị.
2 Kára née ngére ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ní ndịsịní go mbá kíe káa do
kára. Mɨméngị ledre ené 'yị e ndịsịní nda kóyó gɨ zía mɨkóyó.”
3 Sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo, zí maláyika bɨ gáa née 'dí'bi máa ndéré
kíma gbála sɨmɨ súwú. Zíma lúrú kára née ekị́ ndịsị go gá do bɨkesị́ bangá
sinyí.† Bangá sinyí máa née nɨ kí doné 'dényé ịnyị doa gbre (7) kpá kí
ngịṛíne e sokó (10). Ekéní kese bɨ ndịsị úku Lomo kíe ní go roa yeré.
4 Kára née esị roné bɨlámá bɨkesị́ bongó, do kpá íngí ngíti géyị éyị́ ga bɨ
yemení gɨ sɨmɨ dábu kí tutú ga bɨ ṛịṛíní mɨṛíṛí ní roné. Zía 'dí'bi kó'do bɨ
yemení gɨ sɨmɨ dábu ní do sḷḷịne. Kó'do máa née nɨ 'bé kí bɨsinyí ledre ga
bɨ 'bɨ Satána ní, kpá kí 'bɨ kára máa née sɨmɨné.
5 Mɨéké ledre nɨ sɨmɨ komoa kídí,

BABELÓṆIYA BɨMONGỤ́ GARA NÍ,
NɨMBÁGÁ ṚỊKỊ́ BɨSINYÍ MɨMÉNGỊ
LEDRE E DO SOGO KÁṆGÁ.

6 Máayí úku a máyá kára née ufu tụ́'dụ́ 'yị ga bɨ 'yị lódụ́ kací Yésụ ní go,
koyó nda gɨ zí sámayé go mɨkóyó.
Sɨmɨ bɨ málúrú wo ní, zí bi sínyíne romá gɨ zía gbála.
7 Zí maláyika née úku ledre zíma kídí, “Bi sinyí royị́ gɨ zí ledre 'bɨ kára
née kenée gɨ ro 'dí? Máayí 'dódo bɨsinyí mɨméngị ledre 'bɨ kára née, kpá
kí 'bɨ bangá sinyí bɨ kí doné ịnyị doa gbre kí ngịṛíne sokó bɨ kára máa née
ndịsị ndịsị doa ní zíyị.
8 Bangá sinyí née nɨ kóo trịdrị, bɨ ba ní, ndaá lolụ wá. Sịndị́ kadra nɨ go
gbóo do úru wo gɨ sɨmɨ mongụ́ gu bɨ kóo 'dụtụní wo sɨmɨ a ní do nda kpá
úfu ándá wo zía úyuné bɨsinyí umbu. 'Yị ga bɨ ịṛịyé ndaá mɨékéne sɨmɨ
bụ́kụ 'bɨ trịdrị bɨ kóo nɨ goó mɨyémeómoné 'desị́ 'dá'dá do sogo káṇgá ba
ndaá aka wá ní, tarayé nɨ ị́drị́ mbá mɨị́drị́ kí lúrú bangá sinyí née trịdrị.
9 “Ídí ówo'dí'bi ini ledre gɨ sɨmɨ ledre 'bɨ bangá sinyí née. Doa ga bɨ ịnyị
doa gbre (7) née, 'dodo bi ekị́ekị́ ga bɨ ịnyị doa gbre bɨ kára née ndịsị doyé
ní.
10 'Dodo ledre kpá gɨ ro ngére e ịnyị doa gbre (7). Yée ga bɨ ịnyị ní uyuní
go mbá. Ị́nyị doa kéṛíye (6) nɨ aka bo. Ngítíye bɨ kị́é'do ní ogụ aka wá.
Togụ́ ogụ go yá, nɨ ndịsị lá ca, zía úyuné.
11 Bangá sinyí née nɨ kóo 'dá'dá ngére, bɨ ba ní ndaá aka lolụ ngére wá.
Nɨ kóo ngúru ngére ga bɨ ịnyị doa gbre (7) ní. Nɨ ógụ ídíne káa zí ịnyị doa
ota (8) ngére ní. Zí Lomo nda úfu wo geré 'dá'ba za fí sɨmɨ bɨ sịndị́ kadra
ogụ go ní.
12 “Ngịṛí ga bɨ lúrú yée sokó (10) née, née mɨngburoko ngére e sokó
tonóní aka moko eyé wá. Nɨyí karanée tónó moko ndro kí bangá sinyí
née, tí lá kacíye akpa kíe wá.

---

* **17:1 17:1** Kéṛé kára 'yị gámá kací ya'dá e: Ngíti géyị ndịsịní kpá ndólo wo mongụ́ gara Babelóṇiya ngíti géyị kí'dí bɨ nɨyí go ódro gɨ ro mongụ́ gara Babelóṇiya ní, ndịsịní ódro née gɨ roa. † **17:3 17:3** Bɨkesị́ bangá sinyí: Bangá sinyí bɨ kí doné 'dényé ịnyị doa gbre kí ngịṛíne e sokó ba, nɨ mɨzefị́ bangá sinyí bɨ olụogụ gɨ sɨmɨ mɨkavu ní. Lúrú 'Dódoógụ 13:1.

13 Mɨméngị ledre eyé nɨ za mbá kḭé'do, zíye ndḭsịyé í'bí cóngóro kí
roko'bụ bɨ zíye ní zí bangá bɨsinyí née.
14 Nɨyí ḭcḭ okó ro Owṵ́ kábɨṛḭ́kị, zía rómo komoyé gɨ zía nɨ Ngére 'bɨ
ngére e za mbá. 'Yị lódṵ́ kacíga nɨyí mɨgéléye gɨ zía bɨ i'bíní royé ndḭsị
lódṵ́ wo ní.”
15 Maláyika née ya zíma ní, “Mongṵ́ iní bɨ lúrú kára née ndḭsị ndḭsị doa
ní, née ṛḭ́kḭ́ sḭ́ do 'yịma'dí e kí tara eyé e mɨngúngúcua.
16 Bangá sinyí bɨ kí ngɨṛíne sokó (10) née nɨ karanée sógó bɨsinyí kára
née. Nɨyí karanée 'dódo wo zíye í'díógụ bongó ené gɨ roa do ótoómo wo
woṛóne. Zíye ánu wo, zíye 'dí'bi ngítí a do ṵ́cụ a bu ku pho'dụ.
17 Lomo yeme ledre née kenée ne gɨ ro zí mɨngburoko ngére ga gére née
óto sómṵ́ ledre eyé kḭé'do zíye í'bí roko'bụ bɨ zíye ní zí bangá sinyí née gɨ
ro zía ídíne ngére 'búó togṵ́ ledre bɨ Lomo uku ní mengị roné go.
18 Kára bɨ lúrú wo née, nɨ go káa zí mongṵ́ gara bɨ ngére ené nɨ kí
roko'bụné do lafúne ngére e do sogo káṇgá mbá ní.”

18

Mɨútú gara Babelóṇiya

1 Gɨ do kací ledre née ní, zíma lúrúndíki ngíti maláyika kí ógụ gɨ komo
ere. Nɨ kí mongṵ́ roko'bụné, zí bi óṇgóne do sogo káṇgá wé gɨ zí roko'bụa
née.
2 Zía ótrṵ́ ledre 'dága kídí,
“Utú go, mongṵ́ gara Babelóṇiya utú go.
Nɨ nda go 'be 'bɨ ṛḭ́kḭ́ dokéké e mbá,
solṵ́ ku'dú e kpá kí ngíti géyị bɨcayi lomo e nɨyí ógụ óto 'be 'bɨ eyé nda
sɨmɨ a ye.
3 Ṛḭ́kḭ́ sḭ́ do 'yịma'dí e mbá koyóní go mɨkóyó,
koyóní gɨ zí bɨsinyí mɨméngị ledre 'bɨ kára née.
Mɨngburoko ngére ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá ní 'di'biní go mbá bɨsinyí
mɨméngị ledre ené,
gɨ zí bɨsinyí 'dódo ledre 'bɨ kára née, zí tṵ́'dṵ́ 'yị úgúóyó éyḭ́ e ídíye kí
tṵ́'dṵ́ éyḭ́ e zíye kíngaya.”
4 Zíma kpá úwú ngíti kúrú gɨ komo ere kídí,
“Sée 'yị amá e, ídísé ólṵ́ógụ gɨ sɨmɨ Babelóṇiya 'dá'ba,
káa bɨ ásé 'dí'bi bɨsinyí mɨméngị ledre ené,
do 'dó'do kótrụ sée ndro kéye ke.
5 Bɨsinyí mɨméngị ledre 'bɨ Babelóṇiya nɨ go mɨówoné gị komo ere,
Lomo owoyeme lúyú ledre ené e go bɨlámáne.
6 Ídísé méngịlúgu zía kpá ledre bɨ mengị zíse ní,
zíse 'dó'do wo bɨsinyíne káa zí bɨ 'do'do sée ní.
Idí ndúwú káa zí bɨ nduwu sée ní.
7 Ídísé 'dó'do wo zía ndḭsịné íni ini gɨ zí éyḭ́ mɨówo útúásáne kpịnị kí
mongṵ́ rokinyi bɨ kóo nɨ sɨmɨ a ní.
Ndḭsị ḭlḭ́ kíngaya zía ndḭsịné úku ledre kídí,
‘Mááyí yḭ́ amá káa zí me'be mongṵ́ ngére ní, mándá 'bɨ amá 'yị lerḭ́ káa zí
kára umbu wá,
éyḭ́ bɨ mááyí ndḭsị íni ini gɨ roa ní ndaá.’
8 Kadra kḭé'do ledre ga ba nɨyí ógụ zía,

umbu, ini kɨ 'bú nɨyí ógụ zía.
Nɨ áṛáónzó roné za mbá,
Ngére Lomo, 'yị roko'bụ nɨ 'décị ngbanga roa ne.
9 “Ngére ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá 'di'binɨ́ bɨsinyí méngị ledre 'bɨ
Babelónịya zíye ídíye kɨ́ rokinyi gɨ roa ní, sɨmɨ bɨ nɨyí lúrú cika pho'dụ
gɨ doa gụ́ndrụ ní geré zíye útúye ndịsị íni wo.
10 Zí mongú ngịrị útúne sɨmɨyé, zíye ngásá tóroyé gbála ndịsị ndịsị ótrụ́
kása ini kɨ́ ledre kídí,
“ ‘Bɨ káa laká nduwú 'di, áko Babelónịya,
áyí tí go ụ́kụ́ do komozé ba,
lá sɨmɨ owụ́ sịndị́ kadra cúku'dée ba ke.’
11 “Zí 'yị úgúóyó éyị́ e kpá ndịsịyé íni ini gɨ zía 'yị úgú éyị́ eyé e nɨyí go
úyuónzó royé.
12 'Yị bɨ nɨ úgú éyị́ eyé ga bɨ dábu e, mɨṛíṛịṛí késị́ e, tutú ga bɨ kɨ́ lámá
royé ní, bongó ga bɨ kɨ́ lámá royé ní, kágá ga bɨ kɨ́ ndonyoyé ní, bɨlámá
éyị́ ga bɨ yemení yée gɨ sɨmɨ kágá kɨ́ so ki'di ní, kpá kɨ́ bɨlámá éyị́ ga bɨ
yemení yée gɨ sɨmɨ késị́ e kɨ́ tutú e ní ndaá.
13 Gba sụ'bụ́ mɨndonyo, kɨ́ kágá mɨndonyo e, kɨ́ kágá ụkụ́, le'yị́ e,
sụ'bụ́ e, tụdụ e, kére e, ịtị́ e, kábịṛị́kị e, usáni e, arabíya ga bɨ bangá
ndịsịní lála yée ye ní, owụ́kụlụ́ e, kpá kɨ́ 'yị ga bɨ nɨyí bo ní 'yị úgú ndaá.
14 “Zí 'yị úgúóyó éyị́ e ndịsịyé íni ini kɨ́ mbụ́mbụ́dụ́ wáwá, wáwá, kɨ́ úku
ledre kídí, ‘Sée 'yị 'bɨ Babelónịya e, née kenée laká lerị́ 'di. Mbágá éyị́ ga
bɨ kóo zíse ba ndụkụ́ní gɨ zíse go mbá, nda'baogụní lolụ wá.’
15 “Zí 'yị ga bɨ ndịsịní úgúóyó éyị́ ga gére née zíye ndịsị ndíki tụ́'dụ́ késị́ e
ní ídíye kɨ́ ngịrị royé. Do ngásá tóroyé gbála íni kása ini gɨ zí ngịrị ledre
bɨ nɨ ndịsị méngị roné ní.
16 Zíye ndịsịyé mbụ́mbụ́dụ́ wáwá wáwá kɨ́ úku ledre kídí,
“ ‘Bɨ káa lerị́ 'di, Babelónịya mongú gara,
tụ́'dụ́ éyị́ ga bɨ kóo zíyị kɨ́ ledreyé owóowó káa zí ledre dábu e, késị́ e,
kɨ́ tutú ga bɨ ṛịṛíní mɨṛíṛí ní ndaní lolụ mbá wá.
17 Káa zí ledre izi ní, tụ́'dụ́ éyị́ ga bɨ kóo sɨmɨ Babelónịya ba ndụkụ́ní go
mbá.’
“Zí 'yị lála kuṛúngba e, kpá kɨ́ 'yị máa yée ga bɨ ndịsịní gámá kɨ́
kuṛúngba maáge ní, kpá kɨ́ yée ga bɨ ndịsịní méngị moko sɨmɨ iní ní,
ịnyịyé ngásá tóroyé gbála ndịsị lúrúkása bi íri.
18 Sɨmɨ bɨ lurúní cika pho'dụ gɨ do Babelónịya gụ́ndrụ káa zí cika ṛịndị́
ní, zíye ndịsịyé mbụ́mbụ́dụ́ kɨ́ úku ledre kídí, ‘Ngíti mongú gara bɨ zía
rómoné gɨ do wo bɨ nɨ go áṛáónzó roné ba ndaá.’
19 Zíye ndịsịyé íni ini kɨ́ mbụ́mbụ́dụ́ kɨ́ léfe káṇgá kɨ́ mbụkụ sɨmɨ doyé,
kɨ́ úku ledre kídí,
“ ‘Bɨ káa lerị́ 'di, Babelónịya ụkụ́ go.
'Yị ga bɨ za mbá ndịsịní gámá kací komo ngbuṛu ní,
nɨyí kóo go mbá kɨ́ éyị́ e zíye gɨ zía.
Káa zí ledre izi ní, éyị́ ga gére née ụkụ́ní go mbá.
20 Sée 'yị 'bɨ komo ere e, ídísé ídí kɨ́ rokinyi.
'Yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní, 'yịmɨkása e kɨ́ nébị e mbá, ídísé ídí kɨ́ rokinyi,
Gɨ zía Lomo 'do'do Babelónịya go gɨ zí bɨsinyí ledre ga bɨ mengị sée kíe
ní.’ ”

21 Zɨ́ maláyika bɨ kɨ́ mongụ́ roko'bụné ní 'dí'bi mongụ́ tutú káa zɨ́ 'bɨ ụ́sụ
éyị́ ní, ụ́cụ a bu sɨmɨ mongụ́ iní zɨ́a úku ledre kɨ́dí,
“Kɨ́ mɨmbé'dekesị́,
Lomo nɨ ụ́cụóyó mongụ́ gara ga bɨ Babelónịya ní kenée,
utúasá ndá'baógụ ídíne lolụ káa zɨ́ wo bɨ 'dá'dá ní wá.
22 Do 'yị úku ke'bị e kɨ́ kụ'dụ́, kɨ́ káṇgá,
utúasánɨ́ lolụ úwú a íri wá.
'Yị 'bɨ moko 'bɨ 'yị úgúóyó éyị́ e,
utúasá lolụ ídí íri wá.
Utúasánɨ́ lolụ úwú gboṛụ tutú kɨ́ ụ́sụ éyị́ ówụ́ íri wá.
23 Bimɨóṇgó utúasá lolụ ídí íri wá.
Kúrú o'do kɨ́ mɨkánda me'bené
utúasá lolụ ówụ́ sɨmɨ gara née íri wá.
'Yị ga bɨ kóo ndịsịnɨ́ úgúóyó éyị́ e ore ní nɨyí kóo ye kɨ́ roko'bụyé.
Londonɨ́ ṛị́kị́ sị́ do 'yịma'dí e go zɨ́ye 'dí'bióyó komoyé gɨ ro Lomo.
24 'Yị ga bɨ 'bɨ Babelónịya ní ndịsịnɨ́ kóo go úfu nébị e kɨ́ 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní
kpá kɨ́ ngíti géyị do sogo káṇgá.”

19

Mbófo éyị́ zɨ́ Lomo

1 Gɨ do kacɨ́ a née, zɨ́ma úwú kúrú tụ́'dụ́ 'yị e komo ere kɨ́ úku ledre kɨ́dí,
“Idízé mbófo Lomo.
Gɨ zɨ́a nɨ kɨ́ roko'bụ 'bɨ yómo 'yị e zɨ́ne. Roko'bụ gɨ ro ledre e mbá nɨ zɨ́a.
2 Idízé mbófo wo gɨ zɨ́a ndịsị 'décịyéme ngbanga.
Gɨ zɨ́a nɨ bɨlámá ngére, owoofụ kacɨ́ 'décị ngbanga go.
'Decị ngbanga mongụ́ gara bɨ ndịsị sínyiónzó 'yị e ní go.
Idízé mbófo wo gɨ zɨ́a 'do'do mongụ́ gara née go gɨ ro 'yị ené ga bɨ ufunɨ́ yée sɨmɨ a íri ní.”
3 Zɨ́ye kpá úku ándá ledre kɨ́dí,
“Idízé mbófo Lomo
gɨ zɨ́a cika bɨ gɨ sɨmɨ Babelónịya ní ụkụ́ wá.”
4 Zɨ́ mɨngburoko 'yị ga bɨ cị́kéṛị́ a doa eso (24) kpá kɨ́ éyị́ trịdrị ga bɨ eso
(4) ní mbá útúye do ngụ́ṛụ́ sịndị́ye bi óto úndru Lomo do kị́tị Ngére ené.
Do ị́nyịyé mbá ṇgúṇgu a kɨ́dí,
“Idí kenée, Mbófo éyị́ zɨ́ Lomo.”
5 Zɨ́ kúrú 'yị ówụ́ne gɨ kó'dụ́ kị́tị ngére gɨrí kɨ́dí,
“Ídísé í'bí mbófo éyị́ zɨ́ Lomo,
sée 'yị kasa ené e
ga bɨ ndị́sịsé óto úndru a ní,
mɨngburokoyé kɨ́ mɨnzéréye mbá.”
6 Zɨ́ma úwú kúrú kɨ́ ngúndru káa zɨ́ kúrú tụ́'dụ́ 'yị e ní, kpá káa zɨ́ gboṛụ
mongụ́ vụrụ ní, nda kpá káa zɨ́ nzagba embéne ní kɨ́dí,
“Mbófo éyị́ zɨ́ Lomo.
Lomo bɨ kɨ́ mongụ́ roko'bụné ní nɨ goó ne Ngére ezé.
7 Idízé ídí kɨ́ mongụ́ rokinyi,
zɨ́ze ndị́sịzé óto úndrua.
Sịndị́ kadra 'bɨ ófụ́ ro 'bɨ Owụ́ Kábịṛị́kị nɨ go ógụ.

Me'bea* yeme roné go nzíyiné.
8 I'bíní bɨlámá mɨkánda bɨkenyị bongó go
zía ésị a roné.”
Bɨkenyị bongó née ini ledre gɨ sɨmɨ a kídí bɨlámá mɨméngị ledre 'bɨ mbigí
'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní.
9 Zí maláyika úku ledre zíma kídí, “Ídí éké ledre ga gére née mɨéké,
‘Lomo nɨ í'bí úndru zí 'yị ga bɨ ogụní sɨmɨ ayímbi 'bɨ ófụ ro 'bɨ Owụ́ Kábịṛịḳị
ní.’ ” Zí maláyika née kpá úku ándá ledre kídí, “Ledre ga bɨ Lomo uku yée
née nɨyí mbá ma'díi.”
10 Zíma útúma bi óto úndrua. Zía úku ledre zíma kídí, “Ndá óto
úndrumá wá, gɨ zía mándịsị méngị 'bɨ amá kpá moko zí Lomo, káa zíyị
kpá káa zí ngíti géyị lúnduzé e kí lémịzé e yée ga bɨ ndịsịní úku ledre Yésụ
zí 'yị e ní. Ídí óto úndru Lomo gɨ zía 'yị bɨ ndịsị úku ledre gɨ ro Yésụ zí
'yị e ní, nɨ kí 'Dówụ́ Lomo sɨmɨné.”

'Yị do bɨkenyị Usáni

11 Zíma lúrú ere likpí roné go fúó, bɨkenyị usáni, nɨ go tóro kó'dụ́ma
kenée. 'Yị bɨ ndịsị doa ní ndoloní wo, Bɨlámá 'yị kpá 'Yị méngị ma'díi. Nɨ
'yị 'décị yéme ngbanga kpá 'yị méngị yéme okó.
12 Kụṛụ'bụ komoa ésị 'duo pho'dụ, zía ésị tagíya e ro doné, zí ịṛị ídíne
mɨékéótoné roa. 'Yị ówo'dí'bi ini ledre gɨ sɨmɨ ịṛị máa née ndaá, owo yị́
ené dụ́ụ́ ne.
13 Esị roné bongó bɨ pha'daní sɨmɨ sáma ní, ịṛịa nɨ, “Kúrú Lomo.”
14 Zí tụ́'dụ́ asikíri ga bɨ komo ere ní útúye do kací a, esịní royé kpá mbá
bɨlámá bɨkenyị bongó, do ékịye kpá mbá do bɨkenyị usáni.
15 Odro bɨ olụ́ogụ gɨ kua ní nɨ káa zí bɨkafu maku bɨ gɨ ro úfu ṛịḳị sị́
do 'yịma'dí e kíe ní. “Nɨ ídí Ngére do ṛịḳị sị́ do 'yịma'dí e kí mongụ́
roko'bụné káa zí késị́.” Zía 'dódo sɨmɨkesị́ 'bɨ Ngére Lomo bɨ royé gɨ zí
bɨsinyí mɨméngị ledre eyé ní zíye. Nɨ ndịsị 'dítí kánya yée káa zí 'yị 'dití
kanya mɨáná kóṛó ní.
16 Bongó bɨ esị roné ní, mɨéké ledre nɨ roa kídí,

“BA NGÉRE 'BɨI ngére e ZA MBÁ.”

17 Zíma lúrú maláyika kí tóroné do kadra, zía ótrụ́ ledre zí solụ́ ga bɨ
ndịsịní ịnyị sɨmɨ síli ní kídí, “Ógụsé mu sɨmɨ mongụ́ ayímbi bɨ Lomo yeme
zíse ní.
18 Ógụsé mu ánu umbu ngére e kí umbu manda 'bɨ asikíri e, umbu 'yị
ga bɨ kí roko'bụ zíye ní, umbu usáni e kí 'yị ngásá kíye, umbu 'yị e mbá,
yée ga bɨ kí ro doyé, kí owụ́kụlụ́ e mɨngburoko 'yị e kí mɨnzéréye e mbá.”
19 Zíma lúrúndíki bangá sinyí kí ngíti géyị ngére ga bɨ 'bɨ do sogo káṇgá
ní kí asikíri eyé e, yokoní royé go, nzíyiyé gɨ ro útú kí okó do 'yị bɨ do
usáni ní kí asikíri ené e.
20 Do 'dí'bingéṛị bangá bɨsinyí kí nébị bɨ 'yị ṛanga ní. Née nébị bɨ ndịsị
méngị mɨngburoko ledre e do bi kací bangá sinyí née gɨ ro lóndo 'yị ga bɨ
kí lịlị bangá sinyí née royé ní zíye óto úndru lịlị a. Ụcụní yée go gbrengárá
sɨmɨ mongụ́ pho'dụ bɨ ngárá ịlị́ kú wá ní.

---

* **19:7 19:7** Me'be Kírésịto: Kára bɨ ona ba toro do bi kací 'yị ga bɨ ṇguṇguní ledre 'bɨ Yésụ go ní.
19:15 19:15 Ke'bị 'bɨ Dawídi e 2:9

21 Ufuní 'bɨ eyé ngíti géyị kɨ́ mongụ́ maku bɨ ndịsị ólụ́ógụ gɨ ku 'yị bɨ do bɨkenyị́ usáni ní. Zí solụ́ e óguyé sụụ ndị́sị ánu umbu e gɨ bi.

20

Sɨmɨbi e álifu

1 Zíma lúrúndíki maláyika kɨ́ óguné gɨ komo ere, nɨ kɨ́ mafutáa 'bɨ mbotụ mongụ́ gu kpá kɨ́ mongụ́ ká'dá késị́ do sị́lị́ne.

2 Zía 'dí'bingéṛị mongụ́ kámá bɨ kpá Satána ní do ódó wo kɨ́ ká'dá késị́ née ngị́ṛị zía ndị́sịné kíe roné kɨ́ sɨmɨbi e álifu.

3 Do ụ́cụ wo sɨmɨ mongụ́ gu, do 'dụ́tụ mbotụ gu née kací a ngbụ́rụ́ káa bɨ nɨ fú ndị́sị́ lóndo 'yị e ke. 'Búó togụ́ sɨmɨbi bɨ álifu (1,000) ní ụkụ́ go, do nda líkpí mbotụ kací a kɨ́ owụ́ sị́lị́ cúku'dée.

4 Zíma lúrúndíki 'yị ga bɨ i'bíní roko'bụ zíye gɨ ro 'décị ngbanga ní kɨ́ ndị́sị do kị́tị ngére. Zíma kpá lúrú 'yị ga bɨ kóo ufuní yée gɨ zía bɨ ndịsịní kóo úku ledre Yésụ kpá kɨ́ ledre 'bɨ Lomo ní. 'Yị ga gére née iliní eyé kóo ṇgúṇgu ledre bangá sinyí née wá. Iliní kóo kpá gbawá do éké ịrịa ro sị́lị́ye togụ́ mbú sɨmɨ komoyé. Zíye ídíye trịdrị kɨ́ Kírésịto Yésụ do bi kị́é'do 'décịyéme ngbanga kí tụ́'dụ́ sɨmɨbi e éyị́ 'bɨ álifu kị́é'do (1,000).

5 Ngíti géyị 'yị e nɨyí aka ídí 'bɨ eyé fú sɨmɨ bi 'búó togụ́ gɨ do kací sɨmɨbi álifu kị́é'do (1,000) zí Lomo nda úru yée gɨ sɨmɨ umbu. Née aka lá mɨzefị́ úru 'yị e.

6 'Yị ga bɨ i'bíní úndru zíye nɨyí go mbigí ga bɨ 'bɨ Lomo ní, nɨyí yée 'yị ga bɨ urúní go gɨ sɨmɨ mɨzefị́ úrú gɨ sɨmɨ umbu ní. Gbre umbu ndaá lolụ kɨ́ roko'bụ doyé wá, nɨyí nda yị́ eyé go 'yị 'dáná éyị́ 'bɨ Lomo kpá 'bɨ Kírésịto, zíye ídíye kéye ngére e kɨ́ sɨmɨbi e álifu (1,000).

Kírésịto kɨ́ 'yị ené e romoní komo Satána

7 Gɨ do kací sɨmɨbi álifu (1,000), do líkpí Satána gɨ sɨmɨ sị́gịnị,

8 zía tónó gámáne kɨ́ lóndo 'yị e do bi eyé e do sogo káṇgá, kɨ́ káṇgá ga bɨ ndoloní Gógo kɨ́ Magógo ní mbá gɨ ro zíye ídíye nzíyiyé gɨ ro méngị okó. Nɨyí ídí káa zí sayi ní 'yị óloónzó yée ndaá.

9 Zíye ázayé do sogo káṇgá mbá ndéré 'díkí táya 'bɨ 'yị ga bɨ 'bɨ Lomo ní kpíkí, née gara bɨ kɨ́ 'búne do Lomo ní. Tí lá zí pho'dụ óguné gɨ komo ere óngbóónzó yée za mbá.

10 Do ụ́cụ ngére 'bɨ bɨcayi lomo e bɨ londo 'yị ga gére née ku mongụ́ pho'dụ bɨ ngárá ịlị́ kú wá ní, kɨ́'dí bɨ ụcụní bangá sinyí kɨ́ nébị ga bɨ 'yị ṛanga e íri ní. Zíye ndị́sị ndúwúye íri kɨ́ ndụlụ kɨ́ kadra e mbá za fí.

Lomo oto Satána kɨ́ tụ́'dụ́ sɨmɨbi e sɨmɨ sị́gịnị

11 Zíma lúrúndíki bɨkenyị́ usáni kɨ́ 'yị bɨ ekị́ ndị́sị doa ní. Zí káṇgá kɨ́ ere ngásáóyó royé gɨ kó'dụ́a 'dá'ba, bi bɨ zíye ndéré ndị́sịyé doa ní ndaá.

12 Zíma lúrúndíki 'yị ga bɨ kóo uyuní go ní mɨngburokoyé kɨ́ mɨnzéréye mɨtóroyé kó'dụ́ kị́tị ngére née, likpíní bụ́kụ e go fúó, ngíti a 'bɨ ené bụ́kụ 'bɨ trịdrị. Do ndị́sị 'décị ngbanga 'yị ga bɨ uyuní ní kací mɨméngị ledre eyé e sɨmɨ bɨ kóo nɨyí aka trịdrị ní káa zí bɨ nɨ mɨékéne sɨmɨ bụ́kụ ma'dáa ní.

13 Umbu ga bɨ kóo nɨyí sɨmɨ iní kɨ́ yée ga bɨ otoní yée mɨóto ní, zíye ólụ́ógụyé mbá do 'décị ngbangayé kací mɨméngị ledre eyé e sɨmɨ bɨ kóo nɨyí aka trịdrị ní.

14 Nda gɨ ore do 'dí'bi umbu kɨ́ roko'bụ ené bɨ do 'yị e ní, do ụ́cụ yée sɨmɨ mongụ́ pho'dụ bɨ ịlị́ kú wá ní. Née go gbre umbu.
15 'Yị bɨ ịrịa ndaá mɨékéne sɨmɨ bụ́kụ 'bɨ trịdrị wá ní, nɨyí ụ́cụ wo komo mongụ́ pho'dụ bɨ ịlị́ kú wá ní.

21

Mɨkánda ere kɨ́ mɨkánda do sogo káṇgá

1 Zíma lúrúndíki mɨkánda ere kɨ́ mɨkánda do sogo káṇgá, yée ga bɨ 'dá'dá ní lelịnɨ́ go mbá. Mɨngburoko ngbụrụ e lelịnɨ́ go mbá.
2 Zíma lúrúndíki mbigí gara 'bɨ Lomo bɨ Yerụsaléma ní kɨ́ ógụné gɨ komo ere bi. Nɨ kɨ́ lámá roné kɨngaya káa zɨ́ mɨkánda kára bɨ yeme roné gɨ zía o'do 'bɨ ené nɨ go ógụ kɨ́ lafa kací a ní.
3 Zíma úwú kúrú 'yị gɨ do kịtị ngére gɨrí kɨdí, "Lomo oto 'be 'bɨ ené go dongará 'yị ené e, nɨyí go ndịsị kéye gɨ zía nɨyí 'yị ené e. Nɨ ídí Lomo eyé za fí.
4 Nɨ ndịsị ó'dóóyó iní komo gɨ komoyé. Éyị́ bɨ kɨ́ ịrịné umbu, ini, éyị́ mɨówo ní ndaní lolụ wá gɨ zía mɨyéme ledre ga bɨ kóo 'dá'dá ní ndaní lolụ wá."
5 Zí 'yị bɨ ndịsị do kịtị ngére ní úku ledre kɨdí, "Mááyí go méngị éyị́ e za mbá mɨkándayé." Zía úku ledre zíma kɨdí, "Ídí éké ledre ga bɨ úwú yée née mbá, gɨ zía nɨyí kɨ́ ledreyé owóowó kpá ma'díi ledre e."
6 Zía kpá úku ngíti ledre kɨdí, "Utúasá go kenée, mengịní royé go. Mááyí Álafa kpá Ómega, dosị́ éyị́ e kɨ́ odụ éyị́ e. 'Yị bɨ kɨ́ kodró roné ní mááyí í'bí iní mɨéwé zía, gɨ sɨmɨ 'dawú 'bɨ trịdrị bɨ za fí ní zía éwé a gbékpịe.
7 "'Yị ga bɨ nɨyí tóro ngbúó ní, mááyí í'bí úndru zíye, zíma ídíma Lomo eyé, zíye ídíye owụ́ 'bɨ amá e.
8 "Tí lá 'yị ga bɨ toronɨ́ ngbúó wá kɨ́ yée ga bɨ ṇguṇgunɨ́ ledremá wá, 'yị óto úndru lomo ga bɨ yemenɨ́ yée kɨ́ sịlị́ 'yị ní, 'yị úfu 'yị e, 'yị 'berị e, 'yị lóndó e, 'yị mála e, 'yị kágá e, kɨ́ 'yị ṛanga e, nɨyí ụ́cụ yée mbá sɨmɨ mongụ́ pho'dụ bɨ ngárá ịlị́ kú wá ní. Née go gbre umbu."
9 Zɨ́ ngúru maláyika ga bɨ ịnyị doa gbre wo bɨ kɨ́ odụ kó'do 'do'dó e ịnyị doa gbre ní ógụné úku ledre zíma kɨdí, "Ógụ mu zíma 'dódo mɨkánda kára bɨ ilinɨ́ ófụ́ a ba zɨ́yị. Née me'be Owụ́ kábịṛịkị."
10 Zía 'dí'bi máa sɨmɨ roko'bụ 'bɨ 'Dówụ́ Lomo ndéré kɨma do mongụ́ ngbángbá landa 'dága, zía 'dódo Mbigí gara bɨ Yerụsaléma ní kɨ́ ógụ gɨ zɨ́ Lomo gɨ komo ere bi.
11 Gara máa née ndịsị ṛịṛí gɨ zɨ́ lámá roko'bụ 'bɨ Lomo bɨ roa ní mɨṛịṛí káa zɨ́ mɨṛịṛí owụ́ tutú bɨ kɨ́ ledrené owóowó ní.
12 Gara bɨ o'bó'dikínɨ́ gbaá ro mongụ́ gara née mɨólóne 'dága kɨ́ mbotụné sokó doa gbre (12). Zɨ́ maláyika e kpá sokó doa gbre (12) ndịsịyé do mbotụ máa ga gére née kɨ́ óndó bi. Do mbotụ ga gére née do ekéoto ịrị sị́ do Isɨréle ga bɨ sokó doa gbre (12) ní.
13 Mbotụ máa ga gére née, ifinɨ́ yée káa, ota (3) 'dí gbére, ota (3) 'dí gólụ, ota (3) 'dí do ngelị, ota (3) 'dí do anú.
14 Otonɨ́ dosị́ gara máa née do tutú e sokó doa gbre (12). Tutú máa ga gére née, nɨyí mbá kɨ́ ịrị 'yịmɨkása ga bɨ sokó do a gbre 'bɨ Owụ́ Kábịṛịkị ní mɨékéye royé.

15 Maláyika bɨ ndịsị ódro zíma née, nɨ cụ́ kɨ́ ngbángbá bɨ yemení gɨ sɨmɨ dábu ní do sḭ́ḭ́ne gɨ ro ndírábɨ mongụ́ gara née, kɨ́ mbotụ a nda kɨ́ gara bɨ o'bó'dikíní kɨ́e ní.
16 Mɨákpa mongụ́ gara née kɨ́ mɨáya kɨ́ mɨóló gara bɨ o'bóní roa ní nɨyí mbá ndro, kilomḭ́ta álifu gbre doa míya eso (2,400).
17 Zía ndírábɨ mḭ́ndḭ́ gara née kɨ́ mɨóló a, káa zɨ́ 'yịma'dí ndɨrabɨ éyḭ́ née ní zía ndíki a kídí mḭ́ndḭ́ a kɨ́ mɨóló a nɨ mbá mítiri cḭ́ ota (60).
18 Éyḭ́ ga bɨ o'bóní gara née kɨ́e ní, ṛɨríní mbá mɨṛírí káa zɨ́ éyḭ́ bɨ yemení yée mbá gɨ sɨmɨ dábu togụ́ késḭ́ bɨ ndịsị ṛírí mɨṛírí kíngaya ní.
19 Tutú ga bɨ o'bóní gara née doyé ní, faráni yée mbá kɨ́ tosoyé mɨngúngúcua kpá mbá mɨṛíríye kíngaya. Mɨzefḭyé ndoloní zásepa, gbreyé ndoloní safíra, otayé (3) ndoloní kalasedóni, esoyé (4) ndoloní emeraláda,
20 ḭ́nyḭyé (5) ndoloní saradonḭ́kḭ, ḭnyḭ doa kéṛíye (6) ndoloní karaneliyána, ḭnyḭ doa gbreyé (7) ndoloní kirisolíte, ḭnyḭ doa otayé (8) ndoloní berḭyále, ḭnyḭ doa esoyé (9) ndoloní topáza, sokóye (10) ndoloní kɨrisoparéze, sokó doa kéṛíye (11) ndoloní zasínita, sokó doa gbreyé (12) ndoloní ametayisété.
21 Mbotụ ga bɨ sokó doa gbre 'bɨ gara née o'bóní yée mbá kɨ́ lísá. Mɨsi'di ga bɨ sɨmɨ Yerụsaléma ní mbá o'bóní yée kɨ́ dábu, zía ndḭ́sḭ́ ṛíríne káa zɨ́ do mongụ́ iní gɨ gbála ní.
22 Málúrúndíki 'Dḭ́cḭ́ 'bɨ Lomo ndaá sɨmɨ gara ore wá, gɨ zía Ngére Lomo bɨ roko'bụa ofụ go ní nɨyí go ye kɨ́ Owụ́ kábḭṛḭ́kḭ 'Dḭ́cḭ́ 'bɨ Lomo ma'dáa.
23 Sḭ́ ledre bɨ ili kadra togụ́ éfé gɨ ro zía ídíne sɨmɨ gara ore ní ndaá gɨ zía roko'bụ Lomo kɨ́ Owụ́ kábḭṛḭ́kḭ ndḭ́sḭ́ní nda óṇgó bɨ ore goó ye.
24 Ṛḭ́kḭ́ sḭ́ do 'yịma'dí e nɨyí ndḭ́sḭ́ gámá kací bɨmɨóṇgó máa née, zɨ́ tụ́'dụ́ mɨngburoko ngére e ndḭ́sḭ́ óguyé kɨ́ tụ́'dụ́ éyḭ́ ga bɨ zíye ní ore.
25 Kací kadra mbá, mbotụ gara bɨ roa née nɨ fú lá fúó gɨ zía bɨ bɨmɨụ́lụ́ bɨ do 'dụ́tụ mbotụ gɨ zía ní ndaá.
26 Ṛḭ́kḭ́ sḭ́ do 'yịma'dí e do sogo káṇgá mbá nɨyí ndḭ́sḭ́ ndéré kɨ́ tụ́'dụ́ éyḭ́ ga bɨ zíye ní sɨmɨ mongụ́ gara née íri.
27 Mɨsi'di ndaá zɨ́ bɨsinyí ledre ólụ́ne sɨmɨ gara née íri wá. 'Yḭ́ ga bɨ ndḭ́sḭ́ní méngi bɨsinyí ledre e kɨ́ 'yḭ́ ṛanga e utúasání ólụ́ íri kpá wá. 'Yḭ́ ga bɨ nɨyí ólụ́ sɨmɨ gara née íri ní dụ́ụ́ yée ga bɨ ịṛịyé nɨ go mɨékéne sɨmɨ bụ́kụ trḭdṛḭ 'bɨ Owụ́ kábḭṛḭ́kḭ ní.

22

Ngbụ́ṛu bɨ iní a ndḭ́sḭ́ í'bí trḭdṛḭ zɨ́ 'yḭ́ e ní

1 Zɨ́ maláyika née 'dódo ngbụ́ṛu bɨ iní a ndḭ́sḭ́ í'bí trḭdṛḭ zɨ́ 'yḭ́ e ní zíma. Komo iní máa née nɨ 'duo drá ngbeé ngbeé káa. Ndḭ́sḭ́ kúkúógụ gɨ sḭ́ kḭ́tḭ́ ngére 'bɨ Lomo kɨ́ Owụ́ kábḭṛḭ́kḭ.
2 Iní máa née ndḭ́sḭ́ kúkú kpụ́ṛụ́ gɨ yana mongụ́ mɨsi'di bɨ sɨmɨ gara ore ní. Zɨ́ kágá trḭdṛḭ ụ́tụyé dogboṛụ ngbụ́ṛu née gɨ 'dí keṛḭ́ kpá gɨ 'dí keṛḭ́. Ndḭ́sḭ́ní áná kí'dí sokó doa gbre sɨmɨ sɨmɨbi kḭ́é'do kací sɨmɨbi e mbá. Mbílía nɨ kágá ndíyá zɨ́ 'yịma'dí e do sogo káṇgá mbá
3 'Yḭ́ ga bɨ 'bɨ gara née éyḭ́ bɨ kḭ́é'do bi nɨ sínyí ro Lomo gɨ zíye gɨ ro a ní ndaá. Lomo kɨ́ Owụ́ kábḭṛḭ́kḭ ndḭ́sḭ́ní nda ndḭ́sḭ́ goó ye ore zɨ́ 'yḭ́ 'bɨ moko ené e ndḭ́sḭ́yé óto úndru a.

4 Nɨyí ndịsị lúrú Lomo za cụ́ kɨ́ komoyé, zɨ́ ịrịa ídíne mɨékéne sɨmɨ komoyé mɨkékeṛịa mbá.
5 Mɨtụlụrụ ndaá lolụ sɨmɨ gara née íri wá. Gɨ zɨ́ kéyị́ née, éyị́ bɨ zíye ídíye kɨ́ somụ́ ledre gɨ ro ngíti bimɨóṇgó kpị́ gɨ roa ní ndaá. Ngére Lomo ndịsị nda óṇgó bi zíye goó ne. Zíye nda ídíye káa zɨ́ ngére e ní za fí.
6 Zɨ́ maláyika née úku ledre zíma kídí, “Ba zaá ma'díi ledre e, Ngére Lomo ndịsị kóo úkuí'bí ledre zɨ́ nébị e, úkutátá a, bɨ nda ba ní, kasa nda go maláyika ené ógụ úku ledre ga bɨ nɨyí méngị royé 'diya ní.”

Yésụ nɨ ndá'baógụ cakaba

7 Zɨ́ Yésụ Úku ledre kídí, “Lúrúsé aka, mááyí go ógụ cakaba. Lomo nɨ í'bí úndru zɨ́ 'yị ga bɨ nɨyí 'dí'bi ledre bɨ sɨmɨ bụ́kụ ba kɨ́ 'búne ní.”
8 Máa, Yiwáni, máúwú ledre ga gére née, zíma lúrú yée za cụ́ kɨ́ komomá. Sɨmɨ bɨ máúwú, zíma lúrú yée kpá za cụ́ kɨ́ komomá ní, zíma útúma bi óto úndru maláyika bɨ 'dodo ledre ga gére née zíma ní.
9 Zía úku ledre zíma kídí, “Ndá óto úndrumá wá. Mándịsị méngị 'bɨ amá kpá moko káa zɨ́yị, kpá káa zɨ́ bɨ ngíti géyị lúnduyị́ ga bɨ nébị e kpá kɨ́ ngíti géyị 'yị ga bɨ 'di'binɨ́ ledre bɨ sɨmɨ bụ́kụ ba kɨ́ 'búne ní. Ídí óto dụụ́ úndru Lomo.”
10 Zɨ́ maláyika née kpá úku ledre kídí, “Ledre ga bɨ éké yée née, ídí ólo yée zɨ́ 'yị e gɨ zía sịndị́ kadra bɨ zíye méngị royé sɨmɨ a ní nɨ go gbóo.
11 'Yị méngị bɨsinyí ledre e idí fú ndịsị méngị bɨsinyí ledre e, 'yị lárá ídí fú ídí 'yị lárá, 'yị méngị bɨlámá ledre e idí fú ndịsị méngị bɨlámá ledre e, mbigí 'yị 'bɨ Lomo idí fú ídí 'yị 'bɨ Lomo.”
12 Zɨ́ Yésụ kpá úku ngíti ledre kídí, “Mááyí go ógụ cakaba. Tákpásịlị́ nɨ bo mááyí í'bí a zɨ́ 'yị kacɨ́ mɨméngị ledre ené.”
13 Mááyí Álafa kpá Ómega, Mɨzefị 'yị, kpá Odụ 'yị, Dosị́ éyị́ kpá Odụ éyị́.
14 'Yị ga bɨ nɨyí lúgu bongó eyé* drá ní, Lomo nɨ í'bí úndru zíye. Nɨyí ndịsị ánu mɨáná kágá 'bɨ trịdrị, zíye ndịsị ólụ́ye sɨmɨ mongụ́ gara kpụrụ́ gɨ tara mbotụ gara.
15 'Yị méngị bɨsinyí ledre e, 'yị lárá e, 'yị ga bɨ ndịsịní só'do royé kɨ́ 'yị bɨ ofụ́nɨ́ royé kéye wá ní, 'yị mála e, 'yị úfu 'yị e, 'yị óto úndru lomo ga bɨ yemení yée kɨ́ sịlị́ 'yị ní, 'yị ṛanga e kpá kɨ́ ngíti géyị 'yị méngị bɨsinyí ledre e, nɨyí ídí 'bɨ eyé sága.
16 Zía kpá úku ngíti ledre kídí, “Máa Yésụ, mákása maláyika amá go gɨ ro zía ndéréne 'dódo ledre ga gére née zɨ́ 'yị amá e za mbá. Máa bulúndu ngére Dawídi, bɨ kpá kéṛịkobị ní.”
17 Zɨ́ 'Dówụ́ Lomo kɨ́ mɨkánda kára úku ledre kídí, “Ógụ mu.” 'Yị máa wo bɨ uwú ledre ba go ní idí úku ledre kídí, “Ógụ mu.” Yịị bɨ kɨ́ kodró royị́ ní ógụ mu, 'yị bɨ ili go ní ogụ mu ewé iní 'bɨ trịdrị bɨ za fí ní gbékpịne.

Odụ ledre gɨ zɨ́ Yiwáni

18 'Yị bɨ uwú ledre bɨ mɨékéne sɨmɨ bụ́kụ ba go, zía 'dí'bi gbékpị́ ledre ésị a sɨmɨ a ní, Lomo nɨ í'bí yata 'dó'do bɨ ekéní ledre a sɨmɨ bụ́kụ ba zía.
19 Kpá kenée, 'yị bɨ uwú ledre bɨ mɨékéne sɨmɨ bụ́kụ ba go, zía 'dí'bióyó ngíti a gɨ sɨmɨ a ní, Lomo nɨ 'dí'bióyó tákpásịlị́ bɨ trịdrị bɨ za fí ukuní

---

* **22:14 22:14** Luguní bongó eyé e: Utúasání ólụ́ dụụ́ ye sɨmɨ mongụ́ gara gɨ zía luguní bongó eyé go kɨ́ sáma Yésụ bɨ otoomo lúyú ledre eyé e ní. Sámaa óto bongó eyé zía ídíne drá bɨkenyịne. Lúrú 'Dódoógụ 7:14.

ledre a sɨmɨ bṵ́kụ ba gɨ zía 'dá'ba. Do 'dí'bióyó wo gɨ sɨmɨ mongṵ́ gara bɨ ukuní ledre a sɨmɨ bṵ́kụ ba kpá 'dá'ba.
20 Zí wo bɨ ndịsị úku ledre née úku ledre kídí, “Máayí go ógụ cakaba.”
Máa, Yiwáni, zíma úku ledre máyá, “Ídí kenée, Ngére Yésụ ógụ mu.”
21 Ngére Yésụ idí méngị bɨlámá ledre zíse gɨ do bɨ zíse ndịsịsé bɨlámáse.
Idí kenée.